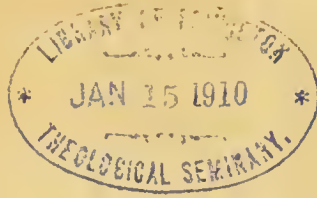

Ex libris Joh. Henr. Herz
1726.

Dk

Division SCF

Section 1914

Conf. 171. B. #

PAF
11. 10.

My dear Mr. North

After a careful examination of the notes written in the Greek-Latin New Testament Basel, Frobenius, 1519, I find that they are at least by two hands. What part Melancthon may have had in writing some of these notes is indeed very difficult to tell, for he has written at least in seven or eight different styles.

~~But~~ I can tell that several of the notes are very like to his handwriting, but I would not state that they were merely written by him; there is only a strong resemblance. With my best regards
yours J. Martin

1. 15. 10.

Library of the Theological Seminary,
PRINCETON, N. J.

Presented by Mr. Chas. B. Alexander.

Rare Books

Folio

Division

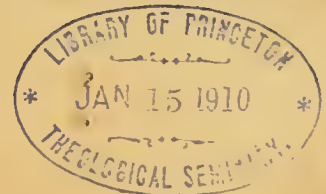
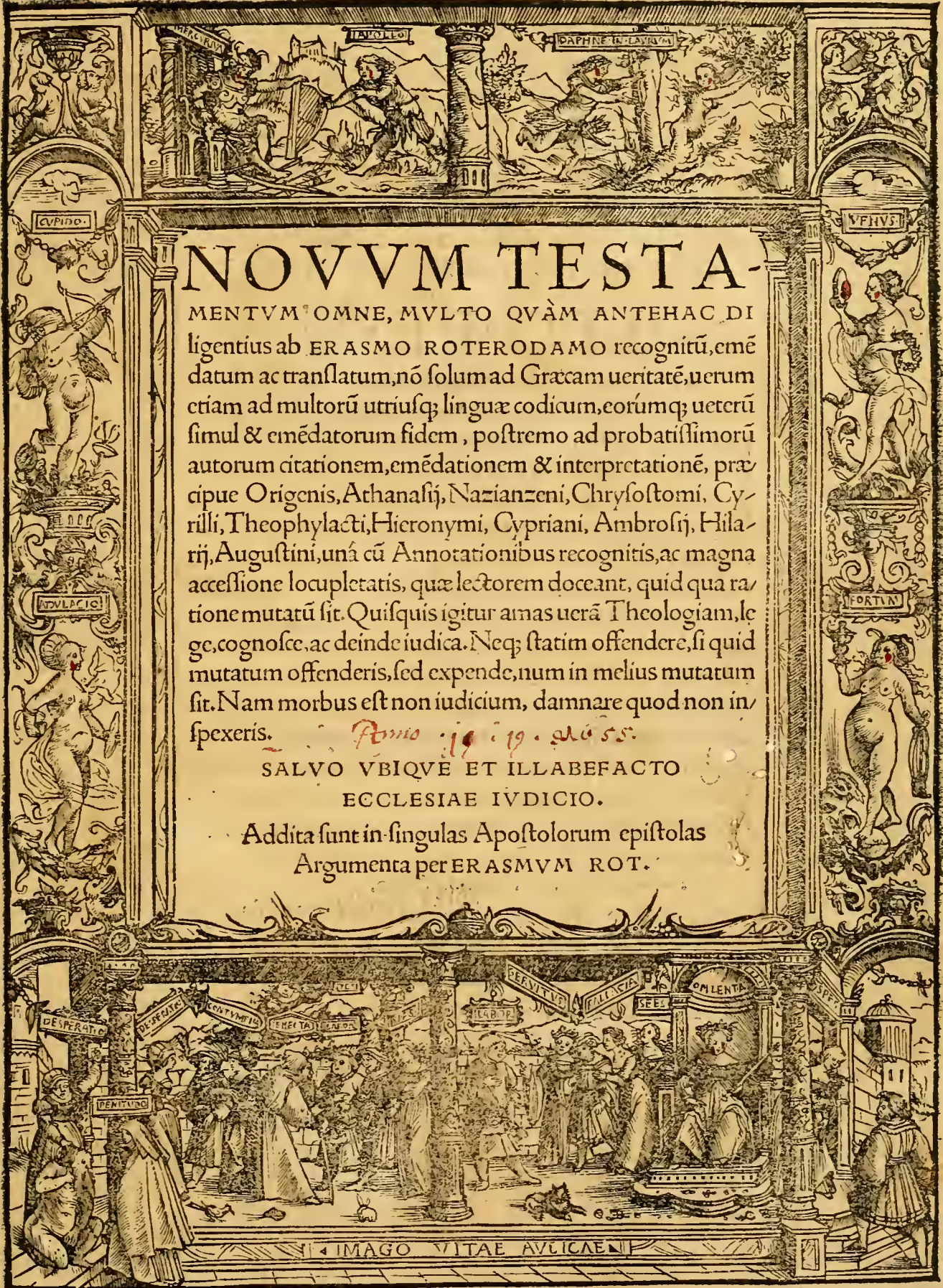
BS 5

5. E65

Section

1519

W. & W. in L. cu annotationibus. Tomus I. abet
Bible. N.T. Græc. 1519. Erasmi

TANDEM
VIPERA
SIBILARE
DESISTE

1217
A1

DILECTO FILIO ERASMO ROTERODAMO SA/
CRAE THEOLOGIAE PROFESSORI.

A S

LEO · P P · X

DILECTE fili Salutē, & apostolicam beñ. Valde nos
delectarunt lucubrationes tuæ in testamētum nouum iam
pridem æditæ, non tam quia nostro nomini dicatæ fuerant,
q̄s quod nō uulgari, sed noua & insigni quadam eruditione
præstabant, omniumq; doctorū calculo plurimū laudaban
tur. Quas nuper à te recognitas, & pluribus additis annota
tionibus locupletatas, illustratasq; fuisse certiores facti, non
mediocriter gauisi fuimus, ex prima illa æditione quæ abso
lutissima uidebatur, coniecturā facientes, qualis hæc futura,
quantūm ue boni, sacrae Theologiae studiosis, ac orthodoxa
fidei nostræ sit allatura. Maacte igit̄ istius animi tui esto, ac
publicæ utilitati studēs, operi tam sancto, ut in lucē exeat, se
dulo inuigila. Dignā quidē tot laborū mercedē ab ipso deo
relaturus: à nobis uero meritam cōmendationem, & cunctis
Christifidelibus perpetuā laudē consecuturus. Datum Ro
næ apud sanctū Petrū. Sub annulo piscatoris. Die X. Se
ptembris. M · D · XVIII.

Pontificatus nostri Anno Sexto.

Euangelista.

TEMPERANȒA

IUSTITIA

CARITAS

FORTITVDO

Apelles olim huiusmodi pictura Calumniam ultus est.

IGNORANTIA

ASPICIO

ENVYDIA

INVIDIA

ERAVSIO

INSIDIAE

PENITVDO

VERITAS

LEONI DECIMO

PONTIFICI MODIS OMNIBVS SVMMO, ERA/
SMVS ROTERODAMVS THEOLOGO /
RVM INFIMVS. S. D.

INTER tot egregia decora, Leo decime, pontifex maxime, quibus undiq; darus & suspiciendus, ad pontificiæ dignitatis culmen adisti, hinc infinitis Mediceæ domus ornamenti, nõ minus eruditorũ hominũ monumentis, quàm maiorum tuorum imaginibus & honoribus indytæ, hinc innumeris corporis animiq; dotibus, quas partim diuini numinis indulfit benignitas, partim eadem aspirante, tua parauit industria, non alia res te uerius, aut magnificentiũ illustrauit, q̃ quod ad istum honorem, quo maior inter homines, homini non potest contingere, parẽ morum attuleris innocentia, neq; uero uitam modo ab omni dedecore longe, lateq; semotam, uerum etiam famam, nulla unq; sinistra rumoris labe aspersam. Id quod cum ubiq; difficillimum est, tum præcipue Rhomæ, cuius urbis tanta est libertas, ne dicã petulantia, ut illic à conuictis parum tuta sit & integritas, ac ne ij quidem absint à crimine, qui plurimum absunt à uitis. Quibus rebus factum est, ut Leoni nõ paulo plus ueræ laudis pepererit, quod summum pontificium promerisset, q̃ quod accepisset. Iam in ipsa pulcherrimi simul & sanctissimi muneris functione, cum tot prædatis factis, tot eximis uirtutibus susceptum honorem uicissim cohonestes, nihil tamen est, quod te superis pariter & mortalibus commendet efficacius, q̃ quod summo studio, pariq; sapientia, illud potissimum agis ac moliris, ut indies in melius pouchatur Christiana pietas, hætenus temporum maximèq; bellorũ uitio, non nihil labefacta collapsaq; ut est cæterarum item omnium rerum humanarum natura, ni manibus pedibusq; obnitamur, paulatim in deterius relabi, uelutiq; degenerare. At res egregias aliquoties ut difficilius, ita & pulchrius est restituisse, q̃ condidisse. Proinde quando tu nobis uelut alterum præstas Esdram, & sedatis, quod in te fuit, bellorum procellis, sarciedæ religionis prouinciam strenue capessis, par est nimirum, ut omnes ubiq; gẽtium ac terrarum Christiani, rem omnium pulcherrimam ac saluberrimam conantem, pro sua quisq; facultate adiuuent. Iam uideo passim, excellentes ingenio uiros, ceu magnos & opulentos reges, Solomoni nostro in templi structuram mittere marmora, ebur, aurum, gemmas. Nos tenues reguli

Aa 2 feu

seu potius homunculi, qualescunque materias, aut certe caprarum pelles, ne nihil conferremus, mittere studemus, uile quidem munusculum, quod ad nostram attinget operam, sed unde (nisi me fallit animus) CHRISTI templo, si non multum splendoris, certe non parum utilitatis sit accessurum, præsertim si eius calculo comprobetur, de cuius unius nutu ac renutu summa rerum humanarum pendet uniuersa. Etenim cum illud haberem perspectissimum, præcipuam spem, planèque sacram, ut aiunt, ancoram, restituendæ faciendæque Christianæ religionis in hoc esse sitam, si quotquot ubique terrarum Christianam philosophiam profitentur, in primis autoris sui decreta, ex Euangelicis Apostolicisque literis imbibant, in quibus sermo ille cœlestis, quondam è corde patris ad nos profectus, adhuc nobis uiuit, adhuc spirat, adhuc agit & loquitur, sic ut mea quidem sententia nusquam aliàs efficacius aut præsentius: ad hæc, cum uiderem salutarem illam doctrinam longe purius ac uiuidius ex ipsis peti uenis, ex ipsis hauriri fontibus, quàm ex lacunis, aut riuulis, nouum ut uocant testamentum, uniuersum ad Græcæ originis fidem recognouimus, idque non temerè, neque leui opera, sed adhibitis in consilium compluribus utriusque linguæ codicibus, nec ijs sanè quibuslibet, sed uetustissimis simul & emendatissimis. Et quoniam nouimus in rebus sacris, religiose quoque uersandum esse, nec hac contenti diligentia, per omnia ueterum Theologorum scripta circūuolantes, ex horum citationibus aut expositionibus subodorati sumus, quid quisque legisset, aut mutasset. Adiecimus annotationes nostras, quæ primum lectorem doceant, quid qua ratione fuerit immutatū, deinde si quid alioqui perplexum, ambiguum, aut obscurum, id explicent, atque enodent. Postremo quæ obstant, quo minus proclive sit in posterum deprauare, quod nos uix credendis uigilijs, restituissemus. Quanquam ut ingenue dicam, quicquid hoc est operis uideri poterat humilius, quàm ut ei dicandum esset, quo nihil maius habet hic orbis, nisi conueniret, ut quicquid ad religionem instaurandam pertinet, haud alij consecratur, quàm summo religionis principi, & eidem assertori. Neque metus est, ne munus hoc nostrum qualecunque, sis aspernaturus, qui non loco tantum referas illum, qui donaria non pretijs sed animis solitus sit æstimare, qui duo minuta pauperulæ uiduæ, splendidis & opimis diuitum donarijs prætulerit. Iam an non cottidie uidemus inter auro gemmisque radiantia regum donaria pratensibus flosculis, aut hortensibus herbulis concinnatas corollas suspendi diuis, quas, re tenuis, pietate diues offert plæbecula? Alioqui quicquid illud est seu magnum, seu pusillum, seu ludicrum, seu serium, quod huius ingenioli fundus produxerit, id omne, ut nullus dedicem, suo iure sibi potest uindicare, summus ille apud suos, uirtutum ac literarū omniū Meccenas & antistes, Gulielmus Archiepiscopus Cantuariensis, totius Angliæ, non tituli tantum honore primas, actus sanctitatis legatus, ut uocant, natus, cui me ipsum quoque quantus quantus sum debeo, non modo uniuersum studij mei prouentum. Siquidem is (ut ne dicam interim, cuiusmodi tum publice, tum priuatim in me fuerit) id præstat suæ Britannia, quod Leo præstat orbi terrarum, quodque Medicea domus iam olim est Italia, uel hoc nomine.

Decreta Christi.
sti.

Annotatio
nisi utilitas.

Archiepiscopus
Cantuariensis.

nomine terrarum omnium felicissimæ, hoc is suis est Anglis, ceu salutare quoddam sydus, ab ipsis fatis in hoc datus, ut eo præside, quicquid est bonarum rerum repullulet ac subolescat. Nam perinde, quasi uno in homine plures sint heroes, & unicum pectus, non simplex inhabitet numen: ita miris modis Archiepiscopum gerit ecclesiæ, legatum sedi Rhomanæ, consiliarium regiæ, cancellarium iusticiæ, Meccenatem studijs. cuius opera potissimum factum est, ut insula iam olim uiris, armis, opibusque pollens, nunc optimis item legibus, religione, moribus, ad extremum ingenijs omni literarum genere perpolitus, adeo floreat, ut cum quauis cæterarum regionum possit ex æquo contendere. Verum quo latius huius laboris nostri manaret utilitas, uisum est, tui nominis apud omnes sacrosancti, ceu lenocinio quodam ad publicam orbis abuti commoditatem, præsertim cum huc uocet ipsa quoque rei ratio, quod pulchre congruebat, ut illius auspicijs hæc Christiana philosophia diriuaretur ad omnes mortales, qui Christianæ religionis teneret arcem, ac per eum proficisceretur doctrina cœlestis ad uniuersos homines, per quem CHRISTVS nos uoluit accipere, quicquid homines è terris euehit in cœlum. Quanquam adeo, quid tandem uetat, quo minus hic liber gemina commendatione fultus, hoc etiam felicius & auspiciatus exeat in manus hominum, si duobus totius orbis summatibus uiris communiter fuerit cōsecratus? Quandoquidem aris templisque uidemus hoc plus accedere maiestatis ac uenerationis, quod pluribus simul diuis sint dedicata. Iam hoc quantumlibet nouum uideatur, modo publicæ conducat utilitati. Et ea est Leonis modestia facilitasque, ut hac parte non minus sit maximus, quàm ea qua maximos omnes longo superat interuallo. Et ea est Archiepiscopi in omni decorum genere præstantia, ut Leonem omnibus numeris summum, non alius magis deceat collega. Postremo si fas est apud tantum principem nonnihil Thrasonis è comoedia referre, quantumuis in speciem humilis uideatur hic meus labor, tamen confido futurum, ut attentus lector aliquanto plus deprehendat in secessu, quàm prima statim fronte præ se ferat opus. Sed ne celsitudinem tuam iugi sollicitudine;

terrarum orbi consulentem, longiore sermone remo-

rans, in publica peccem commoda, quod reli-

quum est, cum plebeio lectore transigam,

sed prius illud apprecatus, ut cuius

prouidentia Leo decimus

contigit subleuandis

rebus mortali-

um, idem cum no-

bis & quàm maxime longæ

uum esse uelit, & felicissimum.

Basileæ Anno restitutæ salutis M.

D. XVI. Calendis Februarijs."

ERASMI ROTERO

DAMI PARACLESIS AD LECTOREM PIVM.

Lactantius.

ACTANTIVS ille Firmianus, optime lector, cuius linguam unice miratur Hieronymus, Christianæ religioni patrocinaturus aduersus ethnicos, cum primis optat sibi dari eloquentiam, Tullianæ proximā, improbum ratus, opinor, optasse parē. At ego sanè, si quid huiusmodi uotis proficitur, tātisper dū mortales omnes ad sanctissimum ac saluberrimum Christianæ philosophiæ studiū adhortor, ac ueluti dāssicum canēs euoco, uehemēter optarim eloquentiā mihi dari, lōge aliam q̄p̄

Optat eloquentiā efficacem.

Mercurius.

fuerit Ciceroni: si minus picturatā quā fuit illius, certe multo magis efficacē. Imò si cui unq̄p̄ talis cōtigit dicendi uis, qualem nō omnino sine causa, ueterū poëtarū fabulæ subnotarunt in Mercurio, qui ceu magica uirga, diuināq̄ cithara somnū immittit cū libet, & idē adimit, quos uult ad inferos impellēs, ac rursus ab inferis euocans, Aut qualē signarunt in Amphione Orpheoq̄, quorū alter rigida mouisse saxa, alter quercus & ornos traxisse cithara, fingitur. Aut qualē Ogmio suo tribuebant Galli, mortaleis omneis catenulis à lingua in aures infixis, quò uellet circūducenti. Aut qualē Marsyæ fabulosa tribuit antiquitas, Aut certe, ne nimiū diu fabulis immoremur, qualē Socrati tribuit Alcibiades, Pericli uetus comœdia, quæ non aures tantū mox peritura uoluptate delinuat, sed quæ tenaces aculeos relinquat in animis auditorū, quæ rapiat, quæ transformet, quæ multo aliū dimittat auditorem q̄p̄ acceperit. Timotheus musicus ille nobilis Dorios occinens modos, Alexandrū Magnū ad belli studiū inflāmare solitus legitur. Neq̄ defuerunt olim, qui precaminibus, quas Græci uocant ἐπισημαί, nihil ducerent efficacius. Quod si quod usq̄p̄ esset huiusmodi genus incantamenti, si qua uis harmoniæ, quæ uerū habeat ἐνδοσσιασµόν, si qua Pithò uere flexanima, eā mihi cupiā in præsentia suppetere, quo rē omniū saluberrimā omnibus persuadeā. Quāq̄ illud potius optandū, ut CHRISTVS ipse cuius negociū agitur, ita citharæ nostræ chordas temperet, ut hæc cantilena penitus afficiat ac moueat animos omniū. Ad quod quidem efficiendū, nihil opus rhetorū epicherematis, aut epiphonematis. Hoc quod optamus, non alia res certius præstet, q̄p̄ ipsa ueritas, cuius quo simplicior, hoc efficacior est oratio. Ac primū quidē nō libet in præsentia refricare querelā illam, non omnino nouā, sed heu nimiū iustā, & haud scio an unq̄p̄ iustiorē q̄p̄ hisce temporibus, cū tam ardentibus animis in sua quisq̄ studia, mortales incumbāt, hanc unā CHRISTI philosophiā à nōnullis

Musings nobilis Timotheus.

Veritatis oratio quo simplicior hoc efficacior.

Philosophia Christi neglecta.

*In uentis sunt. (effu-
2. dng martiriis, & ai
uittis / Anis ad h. f. f. f. f.
& aduitt, Hercules Cel
ticus.
Marsyas.
Socrates.
Alcibiades.
Pericles.
Musings nobilis Timotheus.
Veritatis ora
tio quo simpli
cior hoc effica
cior.
Philosophia
Christi negle
cta.
& apud omnes regitatem;*

à nōnullis

à nonnullis etiam Christianis rideri, à plerisque negligi, à paucis tractari, sed frigide non enim dicam insyncere. At in cæteris disciplinis omnibus, quas humana prodidit industria, nihil est tam abditum ac reclusum, quod non peruestigarit ingenij sagacitas: nihil tam difficile, quod non expugnarit labor improbus. Qui fit autem, ut hanc unam philosophiam, non his quibus par est, animis amplectamur, quot quot ipso etiam cognomine CHRISTI nomen profitemur? Platonici, Pythagorici, Academici, Stoici, Cynici, Peripatetici, Epicurei, suæ quisque sectæ dogmata, tum penitus habent cognita, tum memoriter tenent, pro his digladiantur illi, uel emoriturum citius, quàm autoris sui patrocinium deserant. At cur non multo magis tales animos præstamus autori nostro principique CHRISTO? Quis non uehementer fœdum censeat, Aristotelicam proficenti philosophiam, nescire quid uir ille senserit de causis fulminum, de prima materia, de infinito: quæ nec cognita felicem, nec ignorata reddunt infelicem. Et nos tot modis initiati, tot sacramentis adacti CHRISTO, nō fœdum ac turpe putamus illius nescire dogmata, quæ certissimam omnibus præstent felicitatem? Nam quorsum attinet hic contentione rem exaggerare, cum hoc ipsum impiæ cuiusdam dementia sit, CHRISTVM cum Zenone aut Aristotele, & huius doctrinam cum illorum, ut modestissime dicam, præceptiunculis conferre uelle? Affingant illi suæ sectæ principibus, quantum possunt, aut quantum libet. Certe solus hic è cælo profectus est doctor, solus certa docere potuit, cum sit æterna sapientia: solus salutaria docuit unicus humanæ salutis autor, solus absolute præstitit, quicquid unquam docuit, solus exhibere potest, quicquid promissit. Si quid à Chaldæis aut Aegyptiis adfert, id ob hoc ipsum acrius auemus cognoscere, quod è peregrino sit orbe deportatum, & pretij pars est è longinquo uenisse, & sæpenumero in somnijs homunculi, ne dicam impostoris, tam anxie distorquemur, non solum nullo fructu, sed magno temporis dispendio, ut ne quid addam grauius: tamen iam hoc ipsum ut nihil accedat, grauissimum est. At qui fit, ut huiusmodi cupiditas non item Christianos titillet animos, quibus persuasum est, id quod res est, hanc doctrinam non ex Aegypto Syriæue, sed ex ipso uenisse cælo? Cur non ita nobiscum cogitamus omnes: nouum & admirabile philosophiæ genus sit, oportet, quod ut traderet mortalibus: is qui deus erat, factus est homo: qui immortalis, factus est mortalis: qui in corde patris erat, sese demisit in terras. Magnum quiddam & haudquaquam triuiale sit, oportet: quicquid illud est, quod ille tam admirandus autor, post tot excellentium philosophorum familias, post tot insignes prophetas, docturus aduenerit. Cur non hic pia curiositate singula cognoscimus, disquirimus, excutimus? Præsertim cum hoc sapientiæ genus, tam eximium, ut semel stultam reddiderit uniuersam huius mundi sapientiam, ex paucis hisce libris, uelut è limpidijs fontibus, haurire liceat longe minore negotio, quàm ex tot uoluminibus spinosis, ex tam immensis, isque inter se pugnantibus interpretum commetarijs, Aristotelicam doctrinam, ut ne addam, quanto maiore cum fructu. Nihil enim hic necesse est, ut tot anxijjs disciplinis instructus accedas. Simplex & cuius paratū est uaticum. Tantū fac adferas pium ac promptum

Sigillatim non per se uentil.

Philosophorum gentiliū peritia.

Christianorum socordia.

Christus.

Peregrina placent. In somnijs homunculi oritur distorquemur

Ex cælo uenit.

Præstantia philosophiæ Christianæ.

Quib⁹ instru-
tum oporteat
esse, qui Chri-
stianam philo-
sophiam disce-
re cupiat.

Facilitas.

Ab idiotis
etiam legi debet
diuinae literae.

Cognitio.

Non ut agri-
cultam & mercatorum pos-
sit.

Theologi.
Monachi.

Vere Theo-
logus.

Theologi modo inter
absint in suis titulis,
ay Monachi plurim.

Attus in hunc.

Esse quod audiunt
id est uocant. Iste
audiunt, hoc
est, uocantur
sunt.

animum, & in primis simplici puraq; praeditum fide. Tantum esto docilis, & mul-
tum in hac philosophia promouisti. Ipsa suppeditat doctorem spiritum, qui nulli
se se lubentius impartit, quam simplicibus animis. Illorū disciplina, praeterq; quod
falsam promittunt felicitatē, multorū ingenia submouent, ipsa uidelicet praepro-
rum difficultate. Haec omnibus ex aequo se se accommodat, submittit se paruulis, ad
illorum modulum se se attemperat, lacte illos alens, ferens, confouens, sustinens,
omnia faciens, donec grandescamus in CHRISTO. At rursus ita non deest infi-
mis, ut summis etiam sit admirabilis. Imò quo longius in huius opes progressus
fueris, hoc longius illius maiestate submoueris. Paruis pusilla est, magnis plusq;
maxima. Nullam haec aetate, nullum sexum, nullam fortunam, nullam reijcit condi-
tionem. Sol hic non perinde cōmunis, & expositus est omnibus, atque CHRISTI
doctrina. Non arceat omnino quenq;, nisi quis semet arceat, ipse sibi inuidens. Ve-
hementer enim ab istis dissentio, qui nolint ab idiotis legi diuinas literas, in uulgi
linguam transfusas, siue quasi CHRISTVS tam inuoluta docuerit, ut uix à pauca-
lis theologis possint intelligi, siue quasi religionis Christianae praesidium in hoc si-
tum sit, si nesciatur. Regum mysteria coelare fortasse satius est, at CHRISTVS sua
mysteria q; maxime cupit euulgari. Optarim ut omnes mulierculae legant euange-
lium, legant Paulinas epistolas. Atq; utinam haec in omnes omniū linguas essent
transfusa, ut nō solum à Scothis & Hybernis, sed à Turcis quoq; & Saracenis legi
cognoscicq; possint. Primus certe gradus est, ut cunq; cognoscere. Esto riderēt mul-
ti, at caperentur aliquot. Utinā hinc ad stiuam aliquid decantet agricola, hinc non
nihil ad radios suos modulet textor, huiusmodi fabulis itineris tedium leuet uia-
tor. Ex his sint omnia Christianorū omnium colloquia. Tales enim fermè sumus,
quales sunt cotidianae nostrae cōfabulationes. Assequat quisq; quod potest, expri-
mat quisq; quod potest. Qui posterior est, non inuideat praecedenti: qui prior est,
inuitet sequentē, nō desperet. Cur professionē omniū cōmunē ad paucos cōtrahi-
mus? Neq; enim consentaneum est, cum baptismus ex aequo communis sit Chri-
stianorum omnium, in quo prima Christianae philosophiae professio est, cum sa-
cramenta caetera, denique cum praemium illud immortalitatis ad omnes ex aequo
pertineat, sola dogmata, in pauculos istos esse releganda, quos hodie uulgus
theologos aut monachos uocat: quos ipsos tamen, tametsi minima quaequam por-
tio sunt ad populum Christiani nominis: tamen hos inquam ipsos optarim maiore
in modum esse quod audiunt. Vereor enim ne inter theologos reperire liceat, qui
multum absint à suo titulo, hoc est, qui terrena loquantur non diuina, & inter mo-
nachos, qui CHRISTI paupertatē, & mundi cōtemptum profitentur, plusq; mun-
dum reperias. Is mihi uere Theologus est, qui nō syllogismis, arte cōtortis, sed affe-
ctu, sed ipso uultu atq; oculis, sed ipsa uita doceat aspernandas opes, Christiano
non esse fidendum huius mundi praesidijs, sed totum oportere pendere de caelo,
nō esse retaliandam iniuriam, bene precandum male precantibus, bene merendum
de male merentibus: bonos omnes uelut eiusdem corporis membra diligendos ac
fouendos ex aequo, malos tolerandos, si corrigi nequeant: qui suis exuunt bonis,
qui

qui depellunt possessionibus, qui lugent hos beatos esse, non deplorandos, mortē optandam etiā prius: ut quæ nihil sit aliud quæ traiectus ad immortalitatē: hæc inquā & huiusmodi, si quis afflatus spiritu CHRISTI prædicet, inculcet, ad hæc hortetur, inuitet, animet, is demū uere Theologus est, etiam si fossor fuerit aut textor. Hæc si quis & ipsis præstet moribus, is denique magnus est doctor. Qua ratione intelligant angeli, fortasse subtilius differat alius, uel nō Christianus, at illud persuadere, ut hic puri ab omnibus inquinamētis uitam exigamus angelicam, id demū Christiani theologi munus est. Qd si quis obstrepet, hæc esse crassula, & idiotica, nihil aliud huic respōderim, nisi quod hæc crassa CHRISTVS præcipuē docuit, hæc inculcant apostoli, hæc quantūuis idiotica, tot germane Christianos, tot insignium martyrū examina nobis prodiderūt. Hæc inquā illiterata, ut ipsis uidetur, philosophia, summos orbis principes, tot regna, tot gentes, in suas pertraxit leges, id quod nulla Tyrannorū uis, nulla philosophorū poterat eruditio. Neque uero repugno, quo minus sapientiam istam, si uidetur, loquantur inter perfectos. At hoc certe nomine consoletur sese humile Christianorū uulgus, quod istas subtilitates, an sciuerint apostoli, uiderint alij, certe non docuerunt. Hæc inquā plebeia, si præstarēt pro sua sorte principes, si in concionibus inculcarēt sacerdotes, si pueris instillarēt ludimagistri potius quæ etudita illa, ex Aristotelis & Auerois deprompta fontibus, nō sic perpetuis penè bellis tumultuaretur undique res Christiana, nō tam infano studio, per phas nephasticæ congerendī diuitias feruerent omnia, nō tot litibus ubique perstreperent sacra pariter ac prophana. Denique non titulo tantum & ceremonijs differremus ab ijs qui CHRISTI philosophiam non profitentur. Siquidem in his tribus hominum ordinibus præcipue situm est Christianæ religionis uel instaurandæ uel augendæ negocium, in principibus, & qui horum gerunt uices magistratibus: in episcopis, & horum uicarijs, sacerdotibus: & in ijs qui primam illam ætatem ad omnia sequacem instituunt. Quos si omisso suo negocio contingat ex animo conspirare in CHRISTVM, nimirum uideremus haud ita multis annis, uerum quoddam, ut & Paulus inquit *γνώσιον* Christianorum genus passim emergere, quod CHRISTI philosophiam, non ceremonijs tantum, & propositionibus, sed ipso pectore, tota quæ uita referret. His armis longe citius pellicerentur ad CHRISTI fidem, Christiani nominis hostes, quæ minis, aut armis. Ut omnia iungamus præsidia, nihil ipsa ueritate potentius. Platonius non est qui Platonis libros non legerit, & theologus est, nō modo Christianus qui CHRISTI literas non legerit. Qui diligit, inquit, me, sermones meos seruat. hanc ipse notam præscripsit. Proinde si uere ex animo sumus Christiani, si uere credimus illum è cælo missum, ut ea nos doceret, quæ philosophorū sapientia nō poterat, si uere exspectamus ab eo, quod nulli principes, quantumuis opulenti donare queunt, cur est nobis quicquid huius literis antiquius? Cur omnino quicquid uidetur eruditum, quod ab huius decretis dissidet? Cut in his adorandis literis, idem, ac penè dixerim plus, nobis permittimus quàm in Cæsareis legibus, aut medicorum libris sibi permittunt interpretes prophani: ut perinde quasi in re ludicra uersetur: ita quicquid in buccam uenerit, cōmentemur,

Magnus doctor.

Munus Theologi Christiani.

Christi doctrinam crassam uocant & idioticam.

Apostoli subtilitates non docuerunt. *non modo doctor.*

Principes:

Episcopi. *ant. mag. om. Christi ant. religionis.*

Ludimagistri

γνωσιον
op. uerit. hor. et uerit.

Veritas.

Temeritas quorundam. commentemur, detorqueamus, inuoluamus. Cœlestia dogmata, ceu Lydiam regulam, ad nostram pertrahimus uitam: & dum omnibus modis fugimus, ne parum multa scisse uideamur, quicquid usquam est prophanarum literarū huc conuehentes, id quod est in Christiana philosophiā præcipuum, non dicam corrum-
Philosophia Christiana quibus in rebus, & quid **CHRISTVS** nihil uoluit esse communius. Hoc philosophiæ genus in affectibus situm uerius, quàm in syllogismis, uita magis est quàm disputatio, afflatus potius quàm eruditio, transformatio magis quàm ratio. Doctos esse, uix paucis contingit: at nulli non licet esse Christianum, nulli non licet esse pium, addam audacter illud, nulli non licet esse Theologum. Iam facile descendit in animos omnium, quod maxime secundum naturam est. Quid autem aliud est **CHRISTI** philosophiā, quam ipse renaſcentiam uocat, quàm instauratio bene conditæ naturæ: Proinde quanquàm nemo tradidit hæc absolutius, nemo efficacius quàm **CHRISTVS**, tamen permulta reperire
Philosophia Christi, inſtauratio bene conditæ naturæ. licet in ethnicorum libris, quæ cum huius doctrina cōſentiant. Nulla fuit unquam tam crassa factio philosophiæ, quæ docuerit pecuniam, hominē reddere felicem: nulla tam impudens, quæ in uulgaribus istis honoribus aut uoluptatibus, finem boni
Stoici. cōstituerit. Viderunt Stoici neminē esse sapientē, nisi bonum uirum: uiderunt nihil esse uere bonum aut honestum, præter ueram uirtutem, nihil horrendum aut malum, præter unam turpitudinē. Iniuriam non esse pensandam iniuria, multis modis
Socrates. apud Platonem docet Socrates: item cum immortalis sit anima, non esse deplorandos, qui cum fiducia bene actæ uitæ hinc demigrant in uitam feliciorē: præterea animam omnibus modis abducendam ab affectibus corporis, & ad ea traducendam, quæ uere sunt, cum non uideantur. Nullam rem nobis suauem esse posse, quæ
Aristoteles. non aliquo modo cōtemnatur, in politicis scripsit Aristoteles, una uirtute excepta. Nihil in uita homini suaue esse posse, nisi adsit animus nullius mali sibi conscius,
Epicurus. unde ceu fonte scateret uera uoluptas, fatetur & Epicurus. Quid quod magnā huius doctrinæ partē præstitere non pauci, præcipue Socrates, Diogenes, & Epictetus: At
Christus. eadem cum tanto plenius & docuerit & præstitit **CHRISTVS**, an non prodigiū simile, hæc à Christianis uel ignorari uel negligi, uel etiam rideri? Si sunt quæ propius pertinent ad Christianismum, his antiquatis, illa sequamur: sin hæc sola sunt, quæ uere Christianum possint efficere, cur hæc propemodum magis pro obsoletis & abrogatis habemus, quàm libros Mosaicos? Primum autem est scire quid docuerit, proximum est præstare. Neque enim ob id opinor, quisquam sibi Christianus esse uideatur, si spinosa, molestaque uerborum perplexitate, de instantibus, de relationibus, de quidditatibus ac formalitatibus disputet: sed si quod **CHRISTVS** docuit & exhibuit, id teneat exprimatque. Non quod horum studium damnem, qui in argutijs huiusmodi non sine laude, exercuerunt ingenij sui uires: nolim enim offendi
Decreta Christi pro obsoletis habemus. quenquam, sed quod existimem, & uere, ni fallor, existimo, puram ac germanam illam
Hæc argutum faciunt, at non Christianum. **CHRISTI** philosophiam, non aliunde feliciter hauriri, quàm ex euangelicis libris, quàm ex apostolicis literis, in quibus si quis pie philosophetur, orans magis quàm
Ex euangelicis & apostolicis literis, germana Christi philosophia felicissime haurit argumentans, & transformari studens potius quàm armari, is nimirum comperiet nihil esse

esse quod ad hominis felicitatem, nihil quod ad ullam huius uitæ functionē pertineat, quod in his non sit traditum, discussum, & absolutum. Siue quid discere cupimus, cur alius autor magis placet quā ipse CHRISTVS? Siue uiuendi formam requirimus, cur aliud nobis prius est exemplum, quā Archetypus ipse CHRISTVS? Siue phararmacum aliquod aduersus molestas animi cupiditates desideramus, cur alibi putamus remedium esse præsentius? Siue cupimus residem ac languescentē animum expergefacerere lectione, quaeso ubi reperias igniculos æque uiuos & efficaces? Siue uisum est animū ab huius uitæ molestijs auocare; cur aliæ magis placent deliciæ? Cur statim malumus ex hominū literis, CHRISTI sapiētiam discere quā ex ipso CHRISTO? qui quod pollicitus est se semper nobiscum fore usque ad consumptionem seculi, in his literis præcipue præstat, in quibus nobis etiamnum uiuit, spirat, loquitur, penè dixerim efficacius, quam cum inter homines uersaretur. Minus uidebant, minus audiebant Iudæi, quam tu uides & audis in euangelicis literis, tantū ut oculos & aures adferas, quibus ille cerni & audiri possit. Quid tandem hoc rei est? Literas ab amiculo scriptas, seruamus, exosculamur, circumferimus, iterum atque iterum relegimus: & tot sunt milia Christianorū, qui cum alioqui docti sint, euangelicos & apostolicos libros, ne legerint quidem unquam in omni uita. Mahumetæi sua tenent dogmata. Iudæi & hodie ab ipsis cunabulis suū ediscunt Mosen. Cur nos non idem præstamus CHRISTO? Qui Benedicti profitentur institutū, regulam ab homine, eoque penè idiota, & idiotis scriptam, tenēt, ediscunt, imbibunt: Qui Augustiniani sunt ordinis, autoris sui regulam callent. Franciscani Francisci sui traditiunculas adorant, amplectuntur, & quōquo terrarum se contulerint, secum circumferunt, tutos se non credunt, nisi libellus adsit in sinu. Cur illi plus tribuunt regulæ ab homine scriptæ, quam uniuersi Christiani suæ regulæ, quam omnibus tradidit CHRISTVS, quam omnes ex æquo professi sunt in baptismo? Denique qua (ut sexcentas etiam addas) nulla possit esse sanctior? Atque utinam fiat, ut quemadmodum Paulus scripsit, Mosi legem non fuisse gloriosam præ gloria succedentis euangelij, ita Christianis omnibus euangelia & apostolorum literæ ita sanctæ habeantur, ut hæc præ illis non uideantur esse sancta. Quid Alberto magno, quid Alexandro, quid Thomæ, quid Aegidio, quid Ricardo, quid Occam alij uelint tribuere, per me sanè cuique liberum erit: nolim enim cuiusquam imminuere gloriam, aut cum inueteratis iam hominum studijs dimicare. Sint illa quantumuis erudita, quantumuis subtilia, quantumuis si uelint seraphica, hæc tamen certissima fateantur oportet. Paulus dijudicari uult spiritus prophetarum, num ex deo sint. Augustinus omnes omnium libros cum iudicio legens, nihilo plus iuris postulat & suis: In his solis literis, & quod non assequor, tamen adoro. Hunc autorem nobis non schola Theologorum, sed ipse pater cœlestis, diuinæ uocis testimonio comprobauit, idque bis, primum ad Iordanē in baptismo, deinde in monte Thabor in transfiguratione: HIC (inquit) EST FILIUS MEVS DILECTVS, IN QVO MIHI COMPLACITVM EST, IPSVM AUDITE. O solidam autoritatem, uerèque (ut isti uocant) irrefragabilem.

Utilitas. *U. H. Philo. S.*

Literæ hoim.

Christus non minus nobis præsens est in euangelicis literis, quā cum uideret.

Homines.

Deus.

Piæi uocant.

Theologia recens.

Ab autore.

Quid

Quid est ipsum audite? Nimirum, hic unicus est doctor, huius unius discipuli sitis. Attollat studijs suum quisque quantum uolet autorem, hoc de uno citra exceptionem dictum est CHRISTO. In hunc primū descendit columba, paterni testimonij cōprobatrice. Huius spiritum proxime refert Petrus: cui summus ille pastor oues suas semel iterum ac tertio pascendas cōmisit, pascendas autē haud dubium quin Christianæ doctrinæ pabulo. Hic in Paulo ueluti renatus est, quē ipse uocauit organum electum, & insignem sui nominis præconē. Ioannes quod ē sacrosancto illo pectoris fonte hauserat, id suis expressit literis. Quid quæso simile in Scoto (nolim id contumeliæ causa dictum uideri) quid simile in Thoma? Quancū illius ingenium admiror, huius etiā ueneror sanctimoniam. Cur non in his tantis autoribus philosophamur omnes? Quin hos sinu circumferimus, hos semper habemus in manibus, quin in his uenamur, scrutamur, disquirimus assidue? Cur maior uitæ portio datur Auerroi, quā Euangelij? Cur tota penè ætas in hominum decretis, & inter se pugnantibus opinionibus conteritur? Iam uero sint illa sanè, si libet, sublimium Theologorū. At in his certe sit futuri quondam magni theologi tyrociniū: Quotquot in baptismo iurauimus in uerba CHRISTI: si tamen ex animo iurauimus, mox inter ipsos parentū cōplexus, & nutricū blandicias, CHRISTI dogmatis imbuamur. Nam & altissime insidet, & tenacissime hæret, quod primum rudis illa animi testula cōbiberit. CHRISTVM prima sonet balbuties, ex huius euangelij prima formet infantia: quē ita cum primis tradi cupiam, ut & à pueris ametur. In his deinde uersent studijs, donec tacitis auctibus adolescant in uirum robustū in CHRISTO. Aliorū literæ sunt eiusmodi, ut nō parū multos pœnituerit in sumptæ in illis operæ: ac sæpenumero fit, ut qui per omnē uitam, pro tuendis illarū decretis aū mortē usque depugnarūt, in ipsa morte, ab autoris sui factione desciscant. At felix ille quē in hisce literis meditantē mors occupat. Has igitur toto pectore sitiamus omnes, has amplectamur, in his iugiter uersetur, has exosculemur, his demum immoriamur, in has transformemur, quandoquidē abeunt studia in mores. Qui cōsequi nō potest (quis autē id nō potest, si modo uelit) is saltem adoret, hasce literas, ceu thecā illius diuini pectoris. Si quis ostendat CHRISTI pedibus impressum uestigium, quā procumbimus Christiani, quā adoramus? At cur non potius uiuam illius & spirantē imaginē in hisce ueneramur libris? Si quis CHRISTI tunicam exhibeat, quo non terrarū prouolaturi simus, ut eam osculari liceat? Atqui ut totam illius suppellectilem proferas, nihil erit, quod CHRISTVM expressius ac uerius repræsentet, quā euangelicæ literæ. Ligneam aut saxeam statuem, amore CHRISTI, gemmis auroque decoramus. Quin hæc potius auro gemmisque, & si quid his pretiosius, insigniunt, quæ tanto præsentius CHRISTVM nobis referunt, quā ulla imaguncula? Siquidem illa, quid aliud quā corporis figuram exprimit: si tamē illius quicquā exprimit: at hæc tibi sacrosanctæ mentis illius uiuam referunt imaginē, ipsumque CHRISTVM loquentem, sanantē, morientē, resurgentē, denique totum ita præsentem reddunt, ut minus uisurus sis, si coram oculis conspicias.

PARACLESEOS FINIS.

Ratio

*Pro Quibus ante Petrus.
Suis comisit pascenda.
Suis Christianæ doctrinæ
pabulo.*

Paulus.

Ioannes.

Scoto.

Thomas.

Christi dogmatis imbuendi pueri

Literæ humanæ.

Diuina.

In has transformemur.

In euangelicis & apostolicis literis spirans est & uina Christi imago.

Euangelicæ literæ.

RATIO SEV COM- PENDIVM VERAE THEOLOGIAE, PER ERASMVM ROTERODAMVM.

VM primum nouum testamentum , à nobis recogni-
tum , esse m̄diturus , flagrantibus id amicis quibus-
dam , methodum quandam ac rationem Theologici
studij curaueram adijciendam , breuem quidem illam ,
sed quæ tum mihi uisa est satis copiosa in operis præ-
fatione:ueritus, ne non præfatio , sed aliud opus operi
additum uideretur. Quod si hæc ratio me nihil mouisset, ramen operis celeritas , iam ad metam decurrentis,
breuitatem flagitabat. Nunc idem agemus aliquanto

Opus retextit

Exhortatio.

Methodus.

γνώμη.

Cōpendium.

Proverbium.

Simile.

Simile.

*Simile ex
Horatio.*

copiosius, & ita rem temperabimus, ut si libeat, præfationis uice possit addi: sin mi-
nus, separatim legi: nimirum conuiuatores frugaliter splendidos, & magnifice sor-
didos imitati, qui pridianorū obsoniorū frustula recentibus admixta , cōmuni te-
gunt conditura. Atq; utinam præstare queam, quod flagitor. Magnū quidem, ad
Theologiæ studium animos hominū inflammare: sed absolutioris artificis est,
huiusce cœlestis studij uiam ac methodum tradere, nō dicam ut dignum est (quid
enim potest humana industria, quod rebus diuinis ulla ex parte respondeat?) sed
sic, ut labor hic noster mediocrē adferat utilitatē, sacrosanctæ Theologiæ candida-
tis. Non minima negocij pars est, adeundi negocij uiam nosse: & satis festinat, qui
nusquam aberrat à uia. Sæpe & sumptum duplicat & laborē, qui crebris erroribus
& longis ambagibus tandem eò peruenit, quò destinarat, si tamen peruenire con-
tingat. Porro qui compendiariam quoq; uiam indicat, is geminò beneficio iuuat
studiosū: primum, ut maturius quò tendit, pertingat: deinde ut minore labore
sumptuq; quod sequitur, assequatur. Sed subuereor, ne, cui mea tenuitas nota sit,
protinus hic reclamet: Tū uiam indicabis, quā ipse nunq̄ ingressus es? aut certe
infeliciter ingressus es? non minus ridicule facturus, q̄ si cæcus cæco dux esse postu-
let, iuxta prouerbium Euangelicum. Equidem maiore in modum optarim, ut istuc
uere queam inficiari. Sed tamen quid uetat, imitari nautas quosdam: qui cum ipsi,
naui ad scopulum elisa, nudi uix enatarint, nihilo secius alijs soluentibus solent re-
cte cōsulere, cōmonstratis periculis: aut certe Mercuriales illas statuas
quæ quondā in cōpitis poni solitæ, suo nōnunq̄ indicio uiatorē eò p̄uehunt, quò
nunq̄ ipsæ sint peruēturæ: & ut nō nihil ex Poëtis attingam, fungi uice cotis, acutū

Reddere quæ ferrum ualet, exors ipsa secandi: Postremo, cæcus uti si monstret
iter, tamen aspice. Tametsi diuus Aurelius Augustinus accurate simul & copiose

Bb quatuor

quator libris, quibus titulum fecit De doctrina Christiana, super hoc propemodū argumēto differit: & ante hunc, opinor, Dionysius quidā in opere, quod inscribit De diuinis nominibus: quo magis nos idem agemus, nō modo cōtractius, uerum etiam crassius, & pinguiore, quod aiunt, Minerua: quippe qui nequaquā excellentibus uiris ista paramus, sed rudibus ac plebeis, uenacū inferioris ingenij nostra qualicunq; industria nitimur subuenire. Itaq; quod primo loco præcipiēdum erat, id sanè perq̄ facile, & ut isti loquuntur, numero dici potest. Cæterū quod ad usum attinet, omniū est longe primū ac maximū. Et ut in præcipiendo minimū est negotij, ita est in præstando plurimū: nimirū ut ad hanc philosophiam, nō Platonicam, aut Stoicam, aut Peripateticam, sed planè cœlestem: animū adferamus ea dignum, nō tantum purum ab omnibus, quoad fieri potest, uitiorū inquinamentis, uerum etiam ab omni cupiditatū tumultu tranquillum ac quietū: quo expressius in nobis, uelut in amne placido, aut speculo leui & exterso, reluceat aternæ illius ueritatis imago. Nam si Hippocrates à suis discipulis exigit mores sanctos & integros: si Iulius Firmicus in arte superstitiosa nō admittit ingeniū luci gloriæue morbo corruptum: si prisca dæmonū cultores nō recipiebant quenq; ad sua prophana mysteria, nisi prius multis obseruationibus repurgatum: quanto magis æquum est, nos ad huius diuinæ sapientiæ scholam, seu templum uerius, purgatissimis animis accedere? Paulus enarrationem arcanæ scripturæ, non philosophiam, sed prophetiam uocat: Prophetia uero, spiritus illius aterni donum est.

Hiuc igitur pectus tuū præpares oportet, ut tu quoq; uerbo prophetico *θεοφιδ' ακρω* uocari merearis. Adsit oculus fidei simplex & columbinus, qui non cernit nisi cœlestia. Accedat summus ardor discendi. Non dignatur hoc incōparabile margaritū, uel amarū uulgariter, uel cum alijs diligentiē requirit animū, & nihil aliud sitientem. Iam hoc sacrū limen adituris procul absit omnis fastus, procul absit omne supercilium: ab huiusmodi protinus resilit ille spiritus, qui mansuetis minimeq; ferocibus gaudet animis. Augustum est huius reginæ palatiū, si penetraris in penetralia, sed uehemēter humili ostio patet aditus. Ceruicē submittas oportet, si uelis admitti. Procul absit illa ueri nocentissima pestis, gloriæ fames, quæ ferocia solet ingerentia comitari: absit rixarum parens pertinacia, multo magis cæca temeritas. Quod Pythagoræ numeros quosdam magicos docenti, præstiterunt auditores, tu multo magis præstes spiritui doctori: tuo iudicio diffusus, illi te fingēdum formandumq; permittas. Cum loca subis religione ueneranda, exocularis omnia, adoras omnia: & quasi nusq; nō adsit numen aliqd', ita nihil nō reuereris: id tibi multo religiosius faciendū memineris, cum hæc diuini spiritus adyta subiturus es. Quod datur uidere, pronus exosculari: qd' non datur, tamē opertū quicquid est, adora simplici fide, proculq; uenerare. absit impia curiositas. Quædā mysteria uel ob hoc ipsum uidere mereberis, quod temetipsum ab illorū conspectu reuerēter submoueris. Cæteras disciplinas cautim ac sobrie uult Augustinus attingi, libros humanos uult cum iudicio delectuq; legi. Hic si quid occurrit, qd' parum congruat in naturā diuinā, aut qd' cum CHRISTI doctrina pugnare uideat: caue calumniaris, quod scriptū est:

sed te

Primum præceptum.

Animus theologia dignus.

Hippocrates.

Iulius Firmicus.

Βέβαιον.

Theologia prophetia.

Fides.

Ardor.

Mansuetudo.

κένος οξία.

Contentio.

Quomodo legendi sacri libri.

sed te potius crede non assequi quod legis, aut subesse tropum in uerbis, aut codicē esse deprauatū: ueluti cū legis deum irasci, aut pœnitētia tangi: cum id habeat certū Christiana fides, deum ab affectibus huiusmodi prorsus immunē esse: aut cū legis à CHRISTO præcipi apostolis, ut diuenditis tunicis, emant sibi gladios: cum idem antea uetuisset, ne malo resisterēt. Inter humanas disciplinas aliā alium habēt scopum. Apud rhetorē hoc spectas, ut copiose splendideq; dicas: apud dialecticū, ut argute colligas, & aduersariū illaquees. Hic primus & unicus tibi sit scopus, hoc uotum, hoc unum age, ut mueris, ut rapiaris, ut affleris, ut transformeris in ea, quæ discis. Animi cibus est, ita demū utilis, nō si in memoria ceu stomacho subsidat, sed si in ipsos affectus, & in ipsa mentis uiscera trañciat. Ita demū tibi uideare profecisse: nō si disputes acrius, sed si te senseris, paulatim alterū fieri, minus elatum, minus iracundū, minus pecuniarū aut uoluptatū aut uitæ cupidū, si cotidie uitij decedat aliquid, aliquid accrescat pietati. In disputando seruanda sobrietas, summaq; animi moderatio, ut collatio, non cōflictatio uideatur. lectionē subinde interrumpat precatio, aut gratiarum actio: quorū altera sacri spiritus imploret opem, altera beneficium agnoscat: sic ubi te senseris profecisse.

Scopus studij
Theologici.

Profectus ar
gumentum.

Disputatio
& lectio
quales.

Quorundā em̄ mores faciūt, ut hoc sanctissimū studiū apud quōsdā male audiat: cum apicē & fastigiū huius professionis affecuti, ferociiores sint idiotis, ambitiosiores, magis irritabiles, lingua uirulentiores, ac prorsus ad omnem uitæ cōsuetudinē incōmodiores: non modo quā sunt imperiti, sed quā ipsi soleant esse, ut tales ab ipsa Theologia redditi quibusdam uideantur. Sanctus Iacobus admonet, ut qui ueram sapientiam sit affecutus, eam præstet ac declaret, non supercilio aut disputandi pertinacia, sed p̄bitate morum ac mansuetudine. Porro scientiam, quæ amarulentam habet æmulationem, quæ pertinacem contentionē, negat è supernis proficisci, sed terrenam, sed animalem ac dæmoniacam uocat. Nam sapiētia uere theologica primum, inquit, pudica est: deinde, modesta, pacifica, tractabilis, plena misericordiæ, & fructibus bonis, nescia dijudicationis, nescia simulationis.

Theologia
moribus ex
primenda.

Iacobi. iij.

Iam quod ad eas attinet literas, quarū adminiculo commodius ad hæc pertingimus, citra cōtrouersiam prima cura dabit̄ perdiscendis tribus linguis, Latinæ, Græcæ, & Hebraicæ: quod cōstet, omnē scripturā mysticam hisce proditam esse. Quarū cum Augustinus Latinā duntaxat calleret, Græcam leuiter attigisset, Hebraicā nesciret, nec speraret: tamē libro De doctrina Christiana secundo nō dubitat, harum cognitionē ad sacros codices, uel intelligēdos, uel restituendos necessariam pronunciare: qđ, quēadmodum incognitis elemētorū figuris nemo legit qđ scriptū est, ita sine cognitione linguarū nullus intelligit qđ legit. Neq; uero mihi protinus hic resiliās amice lector, negocij difficultate, ceu claua repulsus. Si nō desit animus, si non desit præceptor idoneus, minore penē negocio tres hæ linguæ discuntur, q̄z hodie discit̄ unius semilinguæ miseranda balbuties, nimirū ob præceptorū, tum insitiā, tum inopiam. Atq; hoc sanè nomine par est, ut clarissimi uiri Hieronymi Bussidij, quondā præpositi Arienſis, memoria sacrosancta sit, cum omnibus honestarū disciplinarū studiosis, tum præcipue Theologiæ candidatis: qui fraudatis etiā hæredi-

Disciplinæ ad
Theologiam
necessariæ.
Tres linguæ.

Augustinus,

Hieronymus
Bussidius.

bus, ingentē pecuniarū uim in hunc usum legato reliquit, ut honesto salario pararentur, qui Louanij tres linguas profiterent. Cuius laudis nō minima portio debetur & huius germano Aegidio Buſlidio, qui sic fauet fratris testamēto, imō sic literis ipse literatissim⁹, ut malit eam pecuniam iuuandis studijs omniū, q̄ suis scrinijs augendis dicatā. Exēplum hoc pulcherrimū gnauiter æmulat uir omniū seculorū memoria dignus, Stephanus Poncherius episcopus Parisiensis, undique præmijs amplissimis euocans, qui linguas doceant. Neq; flagitat Aurelius Augustinus, ut in Hebræis Græcisq; literis usq; ad eloquētiae miraculum proueharis, qđ admodum paucis cōtingit & in Rhomano sermone. Satis est, si ad mundiciem & elegantiam, hoc est, mediocritatē aliquā progrediare, qđ sufficiat ad iudicandū. Nam (ut omnes cæteras humanas disciplinas negligamus) nulla ratione fieri potest, ut intelligas qđ scriptū est, si sermonis, quo scriptū est, fueris ignarus: nisi forte malumus ociosi, quicquid hoc est muneris, cum apostolis è cœlis expectare. Neq; em̄ audientes arbitror istos quosdā, qui cū in sophisticis tricis, & illiteratis literis usq; ad decrepitam ætatē cōputrescant, dicere solent: Mihi satis est Hieronymi translatio. Sic em̄ potissimū respōdent ij, qui ne Latine quidē scire curant, ut his etiā frustra uertit Hieronymus. Cæterū ut ne dicam interim, plurimis modis referre, è suis haurias fontibus aliquid, an è qualibuscūq; lacunis. Quid qđ quædā ob sermonū idiomata ne possunt quidē ita transfundi in alienā linguam, ut eandē lucē, ut natiuam gratiam, ut parem obtineant emphasin? Quid qđ quædā minutiora sunt, q̄ ut omnino reddi possint: id qđ passim querit, clamitatq; diuus Hieronymus. Quid qđ permulta ab Hieronymo restituta, tēporū iniuria interciderūt, uelut Euangelia ad Græcam ueritatē emendata, uelut obelorū & asteriscorū notulæ, ueluti Prophetæ cōmatis, colis & periodis distincti? Quid qđ scriptorū uel errore, uel temeritate sacri codicēs tum olim uitiati sunt, tum hodie passim uitiant? Quid qđ Hieronym⁹ unus omnia nec restituit, nec potuit restituere? Quid si idem quædam perperā uel emēdauit, uel transtulit? Aufer mihi hic illa tragica, ô cœlum, ô terra: liceat uera loqui. Quālibet uir pius, quālibet eruditus, homo erat, & falli potuit & fallere. Multa (ut opinor) illum fugerunt, multa fefellerūt. Postremo, quid qđ nec ea cōmentaria, quibus Hieronymus ea restituit, satis intelligunt, si linguas, quarū testimonijs niti tur, prorsus ignores? Quod si semel sufficebat Hieronymiana trāslatio, quorsum tandē attinebat, caueri Pontificū decretis, ut ueteris instrumēti ueritas ab Hebræis uoluminibus, noui fides è Græcorū fontibus peteret? quod ipsum nō uno in loco præcipit Augustinus. Deniq; si hæc, qua uulgo utimur, satis erat, qui postea factū est, ut tot manifestarijs ac pudendis erratis lapsi sint primi nominis Theologi? Id quod apertius est, q̄ ut negari, uel dissimulari possit. In quibus est & Augustinus inter antiquos præcipuus: & ipse neotericorū omniū, mea sentētia, diligentissimus Thomas Aquinas, quē mihi parū propitiū esse uelim, si aut mētiōr, aut cōtumeliæ causa hæc dico: ne quid interim loquat de cæteris, cū hoc haudquaq; conferendis, meo quidē iudicio. Quod si cuius ætas iam ad hoc præterijt, is, qđ est uiri prudentis, suam sortem boni consulat, & quantū potest, aliena fulciat industria, modo ne

bonæ

Aegidius
Buſlidius

Stephanus
Poncherius.

Obiectio.

Rationes quare
necessariæ lin-
guæ.
Idiomata ser-
monum.

Deprauatio
codicum.

Tho. Aquinas
laudatus.

bonæ spei iuuenibus, quibus hæc potissimū scribunt, obstrepat. Quanc̄ ego profecto ne senibus quidē fuerim autor desperandi, quando quidē quatuor nominatim recensere possim, mihi familiariter notos, uiros iam libris etiam æditis celebres: quorū unus duodequingenta natus annos, nemo nō maior quadraginta, prima Græci sermonis elementa sit aggressus. Porro quò profecerint, ipsi suis testantur monimētis. Quod si Catonis exēplum leuiter nos mouet: ipse diuus Augustinus, iam episcopus, iam senescens, ad Græcas literas puero degustatas quidē, sed fastiditas, reuersus est. RODOLPHVS AGRICOLA, unicū Germaniæ nostræ lumē & ornamentū, annū egressus quadagesimū, Hebræas literas discere nec erubuit, uir in re literaria tantus, nec desperauit homo natu tam grandis. nam Græcas adolescens imbiberat. Ipse iam quinquagesimūtertium ingressus annū, ad Hebraicas literas olim utcunq; degustatas, cū licet, recurro. Nihil est em̄ qd̄ nō efficiat humanus animus, modo sibi imperauerit, modo impense uelit. Et ad hoc, ut dixi, negocium qualiscunq; mediocritas satis est, dum ea sanè absit à temeritate, quæ ferè solet hoc audacius pronunciare, quo minus exacte dijudicat. Felicior quidē hac in parte iuentus: at interim nō desperandi sunt senes. Illa plus spei de se præbet, at huic nonnunq; ardor animi præstat, qd̄ alijs nō præstat ætatis uigor. Porro sentētiā Hilarij & Augustini, qui putant in ueteris instrumenti libris nihil requirendum ultra Septuaginta translationem, satis in epistolis ac præfationibus ipse refellit Hieronymus: & si non refellisset ille, satis refellebat insignis ille lapsus Hilarij in dictione Osanna: diuo quoq; Ambrosio ad eundem impingente lapidem. Sed more hominum fit, ut tantum quisq; probet, quantum se assequi posse confidat. Ad interpretationem Septuaginta uetus testamentum contulit Augustinus: multo magis idem facturus ad Hebraicam ueritatem, si literas eas tenuisset.

Nec senibus desperandæ linguæ.

Cato senex Græce didicit.

Augustinus. Rodolphus Agricola.

Hilarij & Augustini opinio

Porro si rara quædā felicitas, & alba, qd̄ dici solet, indoles insignē Theologū polliceri uidebit, haud mihi displicet, qd̄ in libris De doctrina Christiana placuit Augustino, ut cautim ac moderate degustatis elegantioribus disciplinis per ætatē, instruat ac præparet, nempe dialectica, rhetorica, arithmetica, musica: cū primis autē rerum naturalium cognitione uelut syderū, animantium, arborū, gemmarū: ad hæc locorū, præsertim eorū, quos diuinæ literæ cōmemorant. Fit em̄ ut agnitis ex cosmographia regionibus, cogitatione sequamur narrationē obambulantē, & omnino nō sine uoluptate, uelut unā circumferamur, ut rem spectare uideamur, nō legere. Simulq; nō paulo tenacius hæret, quæ sic legeris. Neq; uero raro locorū uocabula suis libris, ceu lumina quæpiā, interijciunt Prophetæ, quorū allegoriam si quis tractare conetur, nec tuto nec feliciter id fecerit, si locorū situm ignoret. Iam si gētium, apud quas res gesta narrat, siue ad quas scribūt Apostoli, nō situm modo, uerum etiā originē, mores, instituta, cultū, ingeniū ex historicorū literis didicerimus: dictum mirum, quantū lucis: & ut ita dicam, uitæ sit accessurū lectioni, quæ profus oscitabunda mortuaq; sit oportet, quoties nō hæc tantū, sed & omniū penè rerum ignorantur uocabula: adeo ut nonnunq; uel impudēter addiuinantes, uel sordidissimos cōsulentes dictionarios, ex arbore faciant quadrupedē, è gēma piscem, è citharcedo

Post linguas quæ discenda.

Dialectica. Rhetorica. Arithmetica. Musica. Physica. Cosmographia.

Historia.

γελοτον.

fluviū, ex oppido fruticē, è sydere auem, ex brassica bracam . Abunde doctū uidet̃ istis, si tantū adiecerint, est nomē gemmæ, aut est species arboris, aut est genus animantis, aut si quid aliud mauis. Atqui nō raro ex ipsa rei pprietate pendet intellectus mysterij. Quod euidētius declarat Augustinus libro De doctrina Christiana secundo, cap. xvj. exēplis aliq̃t in eam rem arguendam adductis. Porrò quidā sola dialectica freti, satis instructos sese putant, ut quauis de re differant. Et probat quidem Augustin⁹, si quis cōnexionū rationes teneat, modo absit peculiaris huic arti morbus, pertinax contentio, ac libido rixandi. Sed obsecro te, quid diuides aut finies, aut quid colliges, si rerū, de quibus differit̃, uim ac naturā ignores? Quid profuerit tibi cōcinnasse syllogismū in Celarent, aut Baroco, de crocodilo disputans, si nescias qd̃ arboris, aut animantis genus sit crocodilus? Neq̃ uero hæc tam discunt̃ ex octo libris Naturaliū Aristotelis, qui soli nūc tradunt̃ in scholis, q̃ ex eruditissimis eiusdē cōmētarijs de animantib⁹, ex libris meteorologicōn, ex problematis: ex Theophrasti libris de plantis, uentis, ac gēmis: ex Plinio, ex Macrobio, Athenæo & Dioscoride, ex Senecæ naturalibus, alijsq̃ hoc genus scriptorib⁹: etiamsi nō mediocriter ad hanc eruditionis partē conducunt Poëtæ, apud q̃s frequēs huiusmodi rerū descriptio, uelut apud Lucanū, quanta descriptio uenenorū? Oppianus uero etiā ex professo de piscium ac ferarū naturis prodidit, Nicander de noxijs bestijs. Sunt quædā artes, quas Augustinus inter superstitionas & improbatas recenset: è quarū ritibus quædā narrationes ducunt̃ in sacris literis. Profuerit igit̃ & harū superstitionas obseruationes nō ignorare, quā ad rem potissimū cōferet lectio Poëtarum, subinde magicas ineptias depingentiū. Conferrēt & Senecæ libri de superstioso deorū cultu, si modo extarent, q̃s Augustinus se legisse testat̃. Et sunt quidā, aut fuere potius, qui sua industria Christianorum ocio consuluerunt in hac parte, explicatis uocabulis, ac naturis earū rerum duntaxat, quarū in diuinis libris habet̃ mētio, quorū de numero fuit Eusebius Cæsariēsis episcop⁹. Et extant hodie quoq̃ in hoc genere nōnulla monumēta, partim Hieronymi titulo, sed, ut apparet, cōfusa mutilaq̃. Tamen si nec ista legimus pleriq̃, sed si qua uox ignotæ seu peregrinæ linguæ inciderit, tripodis uice nobis est Ebrardus Græcista, aut cōfusissimus ille libellus de nominib⁹ Hebraicis. Quibusdā ad om̃ia satis est unū Catholicon, aut hoc eruditior Isidorus. Nec illud, opinor, inutile fuerit, si Theologiæ destinatus adolescens, diligēt̃ exerceat̃ in schematis ac tropis grāmaticorū rhetorūq̃, quæ nō magno negotio ediscunt̃: etiā præludat in fabulis ad allegoriam explicandis, præsertim ijs, quæ ad mores bonos pertinet̃. ueluti si Tantalī fabulā accōmodes ad diuitē incubantē & inhiantē opibus suis, nec tamē fruētē, si Phaëtontis, ad periculosam temeritatē suscipiētis magistratū, qui magistratui gerēdo nō sit idoneus. Idem fiat in Apologis: in Similibus, de quibus à nobis nōnihil est proditū. Tum in his præcipue partibus rhetorices, quæ tractant de statibus, de ppositionibus, de probationibus, de amplificationibus, de quibus accuratissime tractat Fabius: de c̃p̃ geminis affectibus, alteris q̃s ἠδῆν uocant, mitioribus: alteris acrioribus, quos πᾶν dicunt, de quibus nemo diligentius scripsit Aristotele: qd̃ harū rerū peritia maiorē in modū faciat

Dialectica sola non sufficit ad disputandum.

Vnde discitur Physica.

Poëtæ.

Oppianus.

Nicander.

Malas etiam artes conuenit non ignorare.

Eusebius.

Catholicon.

Isidorus.

Figuræ grammaticæ.

Progymnasmata Theologi futuri.

faciat ad iudicium, quæ res in omni studiorum genere ualet plurimū. Et quoniam professio theologica magis constat affectibus quæ argutijs, quas in Ethnicis quoque philosophis ipsi rident Ethnicis, Paulus in Christiano detestatur, idcirco non uno in loco: conueniet non segniter per ætatem in hoc genere exerceri, quo postea dexterius in Theologicis allegorijs, locisque cõmunibus tractandis uersari possit. In illis felicissimus est Origenes, in his creberrimus est Chrysostomus. Hoc, ni fallor, uidebat Augustinus, quum Licentium suum ad suas musas, à quibus iam parabat desciscere, reuerti iubet, quod eiusmodi studia ad cæteras item literas, seriasque disciplinas reddant ingenium uegetius ac succulentius. Alioqui si quis tantum infantibus illis & anxijis ieiunisque præceptiunculis imbuatur, puta dialectices, aut uerius, ut nunc ferè traditur, sophistices: quam ipsam tum cotidie nouis & commentitijs difficultatibus, aliam atque aliam reddunt: fit, ut ad contentionem quidem inuictus euadat. Cæterum in tractandis diuinis literis, in sacris concionibus, deum immortalẽ, quàm uidemus istos iacere, frigere, imò quàm nõ uiuere, quorum præcipue partes erant, animos inflammare: cuius rei si quis exemplum requirat, legat Origenis homiliam de Abraham, iusso filium immolare: in quo typus & exemplar ob oculos ponitur, fidei robur omnibus humanis affectibus esse potētius. At operæ prærium sit, singulis pensatis, spectare, quibus & quor machinis tentatio, patris animum impetat, ac repetat. Tolle, inquit, filium tuum. Cuius parentis animum non labefactaret filij nomen? Sed ut ualidior esset hic aries, addit, charissimū. Nec hoc cõtentus, adiecit: quem diligis. Satis hæc uideri poterant ad quodlibet humanum pectus expugnandum. Additum dulcissimum paternis affectibus filij uocabulum, Isaac, in quo refricatur & promissi diuini memoria: à quo audierat: In Isaac uocabitur tibi semen: & In Isaac erunt tibi repromissiones. Optabat posteritatem uir optimus, nec erat huius ulla spes reliqua occiso eo, per quẽ unum ueatura erat posteritas. Et tamen hunc non simpliciter iubet occidi, sed imperat immolari, ut inter apparandum identidem cruciet senis animū affectus pietatis. Multa grauiaque tentationis pondera. Super hæc omnia iubetur, montem excelsum conscendere, ad quem tertio demum die peruentum est, ut diu uarijs cogitationibus parentis animus quateretur, hinc sollicitante affectu humano, hinc urgente iussu diuino. Iam cum inter eundem puer lignis, quibus exurendus putabatur, onustus, parentem, ignem gestantem & gladium, appellans dicit: Pater mi. atque is respondet: Quid uis fili? Quanto ariete charitatis arbitramur pulsatum senis animū? Cui uero non commoueat miserationis affectum, pueri patri obsequentis simplicitas, cum ait: En ignis & ligna, sed ubi uictima? Tot modis sollicitata fides Abrahæ. Iam mihi uide, quo robore, quaque constantia iussa peragit. Non responsat deo, non exoptulat de fide promissi, non deplorat orbitatem suam apud amicos & cognatos: quibus rebus utcunq; leniri solet dolor. Loco procul conspecto iubet residere famulos, ne quis iussa peragenti obsisteret: filium onerat lignis, ipse struem in altari collocat, ipse filium alligat, & lignis maetandum atque adolendū imponit, reducto brachio uibrat ensem: filium unicū, omnẽ posteritatis adamatæ spem, iugulaturus

Licentius Augustini.

In præcipuo theologiæ munere frigent. Abraham tentatus apud Origenẽ.

ni subito uox angelica senis dextrā inhibuisset. Hæc copiosius & elegantius ab Ori gene differuntur, haud scio maiorē ne uoluptate lectoris, an fructu. cum tātum in terim in historico sensu uerlet: nec aliud agat in diuinis libris, quā Donatus egit in Comœdijs Terentianis, dum Poëtæ consilium aperit. An eadē uisurus erat, qui politiones literas nunquā attigisset: qui uix degustatis grammaticæ præceptis, idēq; ex autoribus male grāmaticis, mox ad spinosas argutias, & ieiunas quæstionū anxietates raptus, in his consenuit? Possem exemplis innumeris declarare, q̄ frigide, ne dicam ridicule, ineptiant quidam, quoties est encomio celebrāndus diuus aliquis, aut hymno alioue scripti genere utēdum, quod splendorē & affectum desyderat. Huiusmodi Theologis debemus hymnos quosdā & cantica, quas uulgus Sequē tias appellat, quæ nemo doctus uel absq; risu, uel absq; nausea legat. Verū in præ sentia non hoc nobis agitur, ut cuiusquā inscitiam traducamus, sed ut ad optimam studiij rationē inuitemus adolescentes. Tantum illud dicam in genere, si quis huius rei promptū aliquod argumētum requiret: ueteres illos theologos, Origenem, Ba siliū, Chrysostrum, Hieronymum cū hisce recentioribus componat cōferatq;: Videbit illic aureum quoddā ire flumē: hic tenues quosdam riuulos, eosq; nec pu ros admodum, nec suo fonti respondentes. Illic uelut in felicissimis hortis affatim tū oblectaberis, tū expleberis, dū hic inter spineta sterilia dilaceraris, ac torqueris. Illic maiestatis plena omnia: hic adeo nihil splendidū, ut pleraq; sordida, paruinq; digna dignitate theologica. Quod si diutius immorādū sit prophanis literis, equi dē id fieri malim in ijs, quæ propius affines sunt arcanis libris. Neq; uero me dām est, quanto supercilio quidā cōtemnant poëticen, ceu rē plusq; puerilē, quāto rheto ricen, quanto bonas, ut uocāt, & sunt, literas omēs. Attamē hæ quālibet istis fastidi tæ literæ, insignes illos dedere Theologos, quos nūc prodiuius est negligere, q̄ uel intelligerē, uel imitari. Cuius rei si quis sibi fidē fieri postulet, dispiciat q̄ multis hoc quicquid est poëticæ seu grammaticæ, ut aiunt, facultatis æmulari conatis, non suc cesserit. A nominibus tempero, ne quem offendam. Poëticis figuris ac tropis scatēt undiq; Prophetarum literæ. Parabolis omnia penē conuestiuit CHRISTVS, id quod Poëtis est peculiare. Neq; puerilis operæ putauit Augustinus in Propheti cis ac Paulinis literis, schemata rhetorum, & orationis cæsuras ac circuitus indicare, in libris De doctrina Christiana: à grammaticis pronunciationis, & syntaxeos dif ferentiam petere. Non referam hic, quod immortalitate digni uiri, Gregorius Na zianzenus, Damasus, Paulinus, Iuuecus CHRISTI mysteria poëticis carminibus tractarint. Ipse Paulus apostolus non semel abutitur Poëtarum testimonijs. Vbi tandem in his literis, quod Aristotelem, quamlibet argutum aut eruditum, quod impium Auerroëm referat? Vbi primarū & secundarū intentionum, ubi forma rum syllogisticarum, ubi formalitatum, aut quidditatū, aut etiam eccitatum ulla mentio? quibus apud istos differta sunt omnia. An ideo parum argute differunt, quod nō in conclusiones & corollaria dissecent omīa: quod nō prius dicant, quid di cturi sint, q̄ dicāt: ac rursus admoneāt sibi dictū esse, quod aliquoties dictum nō est: quod nō sermonē omnē uerbatim penē concisum cōtruncēt? Hæc pars diuidit̄

in tres

Veteres theo/ logi cū recen/ tioribus colla/ ti.

Bonæ literæ.

Pauci poëti/ cen assequūt.

in tres. prima rursus in quatuor, atq; harum singulæ in ternas. prima ibi. secunda ibi. Hæc demum nobis erudita uidentur, quæ sunt frigidissima: & his à pueris asfueti, nihil intelligimus, nisi quod ad eum modum sit frustulatum discerptum. In cæteris professionibus pulcherrimum, ut est, habetur, si suos quisque principes & autores referat. Vergilius expressit Homerum, Theocritum & Hesiodum: Horatius Pindarum & Anacreontem: Auicenna Galenum: Cicero Demosthenem: Platonem Xenophon: Aristoteles, qui nihil non tractauit, pro diuersis argumentis, diuersos: Aristotelem Theophrastus, Themistius & Auerroës. Cur soli nos aut si sumus à nostræ philosophiæ principibus tota differendi ratione desciscere? Quid enim tam dispar ac discrepans à stilo Prophetarum, CHRISTI & Apostolorum, quàm hoc, quo qui Thomam ac Scotum sequuntur, nunc de rebus diuinis disputant? Augustinus sibi gratulatur, quod cum uarijs erroribus ad huc circumferretur, in Platonem potissimum inciderit, quod huius dogmata propius accedant ad CHRISTI doctrinam. Et à finitimis cognatisq; procliuior est transitus. Neq; uero hæc eo dixerim, quod damnè ea studia, quæ nunc ferè uidemus in publicis scholis solennia, modo sobrie castèq; tractentur: neq; sola tamen. Cuiusmodi uero, citra philosophiam Aristotelicam non audere Theologum profiteri: sine grammatica, sine rhetorica, sine omnis antiquæ ac politioris eruditionis cognitione, uel antesignanum ordinis theologicæ profiteri? Proinde complectantur & illa, si uidetur, pauci, quos æquus amauit Iuppiter, ut uerbis utar Vergilianis, & quibus uacat ali quam ætatis partem perdere. Nos plebeium & properantem instituimus theologiæ tyronem: tametsi, ut ingenue quod sentio dicam, mihi parum tutum uidetur, ad theologiam destinato, in prophanis studijs, præsertim alienioribus consenescere. Fit enim, ut qui palatum ac linguam multo absynthio habet infectam, ijs quicquid deinde biberint aut ederint, absynthium sapiat. Et qui diutius in sole uersati sunt, ijs deinde quicquid uiderint, eo sese offerat colore, quem ipsi secum in oculis glaucomate uitiatis, circumferunt. Ita qui bonam uitæ partem in Bartholis ac Baldis, in Auerroibus & Durandis, in sophisticis cauillationibus posuerunt, ijs diuinæ literæ non sapiunt id quod sunt, sed quod illi secum adferunt. Etenim ut elegans est fortassis, in tractione diuinarum literarum nonnihil uelut ab exoticis illis opibus obiter aspergere: ita uehementer absurdum uidetur, cum rem tractes ab omni sapientia mundana longe diuersissimam, nihil crepare nisi Pythagoram, Platonem, Aristotelem, Auerroem, & his prophaniores autores: ad horum opiniones, uelut ad oracula obstupescere. An non istud est CHRISTI cœlestem philosophiam, nõ condire, sed prorsus aliam reddere? Taxatur Chrysippus, quod totas Tragædias in eius commentarijs, quos de logicis conscripsit, reperire licuerit. Quo iustius nos taxauerit aliquis, si uideat plusq; totum Aristotelem in Theologorum commentarijs inueniri. Quod si quis clamabit, absq; exacta horum cognitione nõ esse Theologum: equidem consolabor meipsum tot insignium uirorum exemplis, Chrysostomi, Cypriani, Hieronymi, Ambrosij, Augustini, Clemētis, cum quibus theotologus esse malim, q̄ cum quibusdā, qui sibi plusq; homines uidentur, Theologus.

Imitatio Aristotolorum.

Simile.

Optimis primis assuescentiam.

Chrysippus notatus.

Veteres theologifere rhetores erant.

Deniq;

Deniq; consolabor meipsum exemplo Petri ac Pauli, qui ista nō solum nō calluerunt, uerū etiam damnant aliquoties. certe cōstat, nūscq; ufos esse. Quādā didicisse oportet, nō discere, ut inquit Seneca. At quale spectaculum est, octogenariū Theologum nihil aliud q̄ in scholis dialecticam ac philosophicā uel docere, uel decertare palāstrā: hic sine fine garrere, ad prædicandū CHRISTI euāgelium elinguem? & ad extremū usq; uitæ nihil aliud q̄ disputare? Qui se rei bellicæ parant, ijs potissimū exercentur, quæ ad uictoriā certissime cōducunt. Aliptæ futurū athletam, iam tum à puero delectum, fingūt ac formāt in futura certamina, & ad scopū suū omnia destinant. At præcipuus Theologorū scopus est, sapiēter enarrare diuinas literas: de fide, nō de friuolis quæstionibus rationē reddere: de pietate grauius atq; efficaciter differere: lachrymas excutere, ad cœlestia inflāmare animos. Ad hæc iā inde à studiorū initio præludat futurus Theologus, potius q̄ in alienis literis cōsenescat.

Illud mea sententia magis ad rem pertinuerit, ut tyrunculo nostro dogmata tradantur, in summā ac compendium redacta, idēq; potissimū ex Euāgelicis fontibus, mox Apostolorum literis, ut ubiq; certos habeat scopos, ad quos ea quæ legit, cōferat: uelut illa, ut exempli causa pauca notem. CHRISTVM cœlestem doctore, nouum quēdam populū in terris instituisse, qui totus è cœlo penderet. & omnibus huius mundi præsidijs diffusus, alio quodā modo diues esset, alio sapiens, alio nobilis, alio potens, alio felix: quicq; contemptu rerum omnium, quas uulgus admiratur, felicitatem consequeretur: qui nesciret liuorem aut inuidētiam, nimirum oculo simplici: qui nesciret spurcam libidinem, utpote sponte sua castratus, angelorum uitam in carne meditans: qui nesciret diuortium, quippe nihil non malorum uel ferrens, uel emendans: qui nesciret iusurandum, ut qui nec diffideret cuiq; nec falleret quenq;: nesciret pecuniæ studium, ut cuius thesaurus in cœlis esset repositus: non tillaaretur inani gloria, ut qui ad unius CHRISTI gloriam referret omnia: nesciret ambitionē, utpote, qui quo maior esset, hoc magis sese propter CHRISTVM submitteret omnibus: qui nesciret, ne laceffitus quidem, uel irasci, uel maledicere, nedū ulcisci, qui ppe qui & de male merentibus benemereri studeret: qui ea morum esset innocentia, ut uel ab Ethnicis comprobarentur: qui ad infantulorum puritatem ac simplicitatē, ueluti renatus esset: qui uolucrum ac liliorum ritu in diem uiueret: inter quos summa esset concordia, nec alia prorsus quàm membrorum corporis inter ipsa: inter quos mutua charitas omnia faceret communia, ut siue quid esset boni, succurreretur cui deesset, siue mali quippiam, aut tolleretur, aut certe leniretur officio: qui doctore spiritu cœlesti sic saperet, qui ad exemplum CHRISTI sic uiueret, ut sal, ut lux esset orbis, ut ciuitas esset in ædito sita, omnibusq; undiq; conspicua: qui quicquid posset, id omnibus iuuandis posset: cui uita hæc uilis esset, mors optāda immortalitatis desyderio: qui nec tyrannidem timeret, nec mortem, nec ipsum denique Satanam, unius CHRISTI præsidio fretus: qui modis omnibus sic ageret, ut ad extremum illum diem semper esset uelut accinctus ac paratus: Hunc esse scopum à CHRISTO propositum, quod omnia Christianorum sint referenda, licet interim tolerandi fouendiq; sint imbecilles, donec proficiant.

Hæc

Hæc sunt autoris nostri dogmata noua, quæ nulla philosophorū familia tradidit. Hoc erat uinū nouum non cōmittendum nisi nouis utribus. Hæc sunt per quæ renascimur è supernis. Vnde & Paulus nouā creaturā appellat, quisquis in CHRISTO est. Peripatetici tenent Aristotelis placita: Platonici, Platonis decreta. Epicuri tenent Epicuri scita: multo magis conuenit nos tanti autoris tenere dogmata. Sed in his pro rerum & hominum uarietate nonnulla differentia est.

Quædam planè uetat: quod genus sunt illa, ne sint inter nos diuortia, ne sit liuor, ne sit ambitio, ne studiū pecuniæ, ne uindicta, ne suspicio, ne obrectatio: quos omnes affectus, quanto studio, quātōq; consilio eximendos curarit ex animis suorum discipulorum, mox aliquanto copiosius indicabimus.

Aprè uetita à Christo.

Quædā planè præcipit omnibus: quod genus est, de mutua charitate, de cōdonandis fratrū erratis, de tollenda sua cuiq; cruce: quod si recuses, nō agnoscit CHRISTVS discipulū: de māsuētudine, cum ait Matthæi capite undecimo: Discite à me, quod mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus uestris: de fide, quam ubiq; requirit: de beneficentia in omnes, alijsq; his consimilibus.

Præcepta.

Quædam ita commendat, ut tamen non exigat: præmio sollicitans, qui possint assequi: non pœnam comminans, si nequeant. Siquidem Matthæi cap. decimono, no, beatos pronunciat eunuchos, qui seipsos execuerunt & euirarunt propter regnum dei. Non dicit infelices, qui legitimum matrimonium caste purēq; colūt. Fortassis huc pertinet, quod iuueni dicit: Si uis perfectus esse, uade uende omnia quæ possides, & ueni sequere me. Nam mihi potius uidetur, ad uniuersos Christianos pertinere, quorum nemo non debet esse hoc animo, ut si quid eiusmodi postularit CHRISTI gloria, cuncta libenter sit pro derelictis habiturus: nam perfecti nomine Christianum designat. Erat ille probus Iudæus: supererat, ut CHRISTI discipulus factus, perfecta iam sequeretur. Nihil in rebus humanis uere perfectum: uerū in suo cuiq; statu perfectionis studium adesse debet.

Non exacta.

Quædam contemnit CHRISTVS, ac uelut indigna se reiicit. ueluti cum Luca cap. duodecimo, inuitatus ad diuidendam hæreditatē: Homo, inquit, quis me cōstituit iudicē aut diuisorē super uos? Quædā ueluti dissimulat, tanq̄ ad se non pertineant, aut tanq̄ ad ea sit indifferens: quod genus, cū apud Matthæū cap. decimo octauo, Petrum interrogat, utri deberēt tributū regibus, filij an alienigenæ: uelut illarū rerū imperitus ac rudis, ut quæ ad huius mundi sordes pertinerēt. Ac perinde locutus, quasi nō debeatur: tamē dari iubet didrachma, haud pro omnibus tamē, sed pro se dūtaxat, ac Petro. Huius generis & illud, quod apud Matthæū cap. uigesimosecundo, insidiosè rogatus, num oporteat tributū pendere Cæsari, iubet exhiberi nomisma uelut ignotum: eo uiso, rogat, cuius esset imago, & cuius inscriptio, tanq̄ id quoq; nesciret. Ac de tributo Cæsari red dēdo, respondet nō sine ambiguitate: Date Cæsari quæ sunt Cæsaris: si quid illi debet, soluite. Sed illud ad me magis pertinet admonere, ut detis deo, quæ dei sunt. Ad consimilē modū, adulterā in adulterio deprehensam, apud Ioannem Euangelistā, nec damnat, nec tamen palam absoluit, sed admonet, ne iteret cōmissum, nolens hominū necessarijs legibus suum

Contempta.

Dissimulata.

De tributis.

De censura.

Supplicia.

suum ius adimere, & tamen damnationis autor esse nolebat, qui uenerat seruandis omnibus: quod quidē in ipso fuit. Rursus apud Lucam renunciātibus quibusdam de Galilæis horrendo nouoq; affectis supplicio, quorum sanguinem Pilatus miscuerat cum ipsorum sacrificijs, nec probat, nec improbat legum seueritatem, sed exemplo ad occasionem admonitionis abutitur. Putatis, inquit, quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccauerint, quia talia passi sunt? Non, dico uobis: sed nisi resipueritis, omnes similiter peribitis, sicut illi decem & octo, in quos incidit turris in Siloë, & occidit eos.

Circūstantie faciunt ad intellectum.

Accedit hinc quoq; lucis non nihil ad intelligendum scripturæ sensum, si perpendamus non modo quid dicatur, uerum etiam à quo dicatur, cui dicatur, quibus uerbis dicatur, quo tempore, qua occasione, quid præcedat, quid consequatur. Siquidē alius sermo decet Ioannem Baptistam, alius CHRISTVM. Aliud præcipitur rudi populo, aliud Apostolis. Rursus aliud præcipitur Apostolis adhuc rudibus, aliud formatis iam & institutis. Aliter respondetur insidiosè interrogantibus, aliter simplici animo sciscitantibus. Deniq; series ipsa narrationis altius repetita, sententiā aperit, aliàs obscurā. Sæpenumero locorum collatio nodum explicat difficultatis,

Persona loquentis.

dum quod alibi dictū est tectius, alibi dilucidius refertur. Et quoniā totus fermè CHRISTI sermo figuris ac strophis obliquus est, diligenter odorabitur theologiæ candidatus, quam sustineat personam is qui loquitur, capitis an membrorum, pastoris an gregis. Siquidem CHRISTVS cum, in cruce patrem in clamans, ait: Deus meus, deus meus, quare deseruisti me? longe à salute mea uerba delictorum meo-

Membrorū.

rum: non capitis, sed membrorum suorum uoce loquitur, autore diuo Augustino. Item dum mœret, dum angitur, dum poculum deprecatur: uidetur membrorum affectum in se transtulisse. Rursus dum imminētibus satellitibus ait: Si me quæritis,

Pastoris.

sinite hos abire: pastoris & episcopi personam agit, Apostoli gregis. Nam pastoris officium est, si quando ingruat persecutionis procella, pro gregis incolumitate suum caput obijcere periculis. Porro discipuli, dum metu territi diffugiunt, Petrus

Gregis infirmi.

dum abiurat dominum, dum percutit gladio: gregis adhuc infirmi, & in spem meliorum confouendi, personam sustinet. At dum flagellis cōcinnatis negociatorum

Summi pontificis.

turbam prostigat è templo: summi Pastoris agit partes. Nonnunq; ex alieno loquitur affectu, ueluti cum Cananæ, improbius interpellanti, respondet: Non est

Iudæorum.

bonum, sumere panem filiorum, & obijcere canibus: Iudæorum uoce loquitur, qui se solos hominū sanctos esse ducebant: Cananæos, Samaritanos, ac reliquas prophanas nationes pro impuris & canibus habebant; cum apud CHRISTVM non fuerit ullum gentis discrimen, nisi pro temporis dispensatione. Nouerat, eius mulieris animum, Iudæorum fidei præferendum esse: uerum id uoluit infigere suæ gentis animis, regni cælorum fore participes, qui quacunq; origine per fidem in hoc ir-

Capitis.

Corporis totius.

rupissent. Rursum cum suos interrogat: Vos quem me esse dicitis? capitis personā agit. Petrus totius populi Christiani uoce & uice respondet: Tu es CHRISTVS filius dei uiui. Nullus enim est in corpore CHRISTI, à quo non exigatur ista confessio: Tu es CHRISTVS filius dei uiui. Consimiliter quod Petro dicitur: Tu es

Petrus

Petrus, & super hanc Petram ædificabo ecclesiam meam. Et tibi dabo clauēs regni cœlorum: ad uniuersum populi Christiani corpus pertinet. È diuerso cū Petro ter amore professio, dicit: Pasce agnos meos: CHRISTVS summi Pastoris, hoc est, capitū uices sustinet: Petrus cuiusuis episcopi typum gerit, cui non committitur grex, *Episcopi,* pro quo mortuus est CHRISTVS, nisi uehementer amanti CHRISTVM, nec usq̄ spectanti, nisi ad huius gloriam. Neq̄ uero dictum est, rege, aut, subige oues, sed pasce. Neq̄ dictum est, oues tuas sed, meas. Alieni gregis pastor es, non dominus. uide ut oues bonā fide annumeres, tibi creditas. Itidē Paulus in epistolæ ad Romanos cap. septimo, cum multa questus de carne sua, spiritui rebellante, tandem exclamat: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius: nō sua uo *Peccatoris:* te loquitur, ut opinor, sed alterius cuiuspiam adhuc imbecillis, & qui cupiditatibus suis etiamnum impar esset. Quāq̄ autem personarum obseruata ratio plurimum habet momenti in ueteris instrumenti literis, uelut in Prophetis, in Psalmis, in Canticis canticorum, tamen frequenter & in nouo testamento locum habet, præsertim in Paulinis epistolis. Quædam autem ita proponuntur, ut ad omnes quidem pertineant, at non citra discrimen: quod genus est, quod cum Apostolis loquens dicit: Vos estis sal terræ: uos estis lux mundi. sic ad omnes CHRISTI religionem profutentes pertinet, ut præcipue tamen ad episcopos ac magistratus. Itē cum ait: Estote perfecti, sicut & pater uester cœlestis perfectus est: omnibus suis ostendit, quò sit enitendum, quāq̄ id maxime præstādum ihs, qui præsunt ecclesiæ CHRISTI. Ut personarum igitur, sic & temporum obseruata uarietas, obscuritatem discutit in arcanis literis. Neq̄ enim quicquid Iudæis uel imperatū est, uel interdictum, uel permissum, ad Christianorum uitam est accomodandum. Non quod in ueteris instrumenti libris quicq̄ sit, quod ad nos nō pertineat, sed quod pleraq̄ pro tempore tradita ad typum & adumbrationem futurorum, pernitiōsa sint, nisi t. ahantur ad allegoriā: ueluti circūcisio, sabbata, delectus ciborū uictimæ, odiū inimici, bella, turba uxorum, aliāq̄ his consimilia, quæ tanq̄ umbræ ad coruscantē Euangelij lucem prorsus euanuerunt. Verum quis in hisce uel simpliciter ad nostros mores accommodandis, uel per allegoriā explicandis, habēdus sit delectus: quoniā Augustinus satis copiose differit in libris De doctrinā Christiana, non est consilium hic persequi. Primum igitur tempus esto, si uidetur, quod CHRISTI præcessit atate. *Tempus primum.* Proximum, cum nondum quidem exorta, sed tamen aduentante iam, & imminēte Euangelij luce, superioris legis tenebræ rareferent: ueluti cum nōdum exorto sole, sed ad exortum properate, cœlum sensim albescit. Tum satis adhuc erat, Ioannis baptismo tingi, ad superioris uitæ pœnitentiā inuitari. Satis erat admonitos esse publicanos, ne quid exigerent, præter id quod illis constitutum esset. Satis erat, admonitos esse milites, ne cui uim facerent, ne quē depredarentur, sed contenti essent suis stipendijs. Nō, quod ista bonos facerent, aut Christianos, sed quod minus malos redderent, ac mox successuræ CHRISTI prædicationi præpararent. Neq̄ enim usq̄ Ioannes docuit, non esse iurandum, non esse repudiandam uxorem, tollendam crucem, benemerendum de inimico. *Secundum:*

CHRISTO seruabantur. Fortassis ad hoc tempus pertinet, prima discipulorum prædicatio, cum iubentur exemplo Ioannis, ad pœnitentiam prouocare, regni cœlorum uiciniam denunciare, de CHRISTO silere. Et haud scio, an baptismus, quod tum baptizabant, huiusmodi fuerit. Nam tum quoq; baptizabant Apostoli, cum CHRISTVS ipse, teste Ioâne, neminem baptizaret. Nec omnino proditum est canonicis literis, quæq; à CHRISTO baptizatum fuisse. Tertium esto, si libet, CHRISTO iam late miraculis ac doctrina clarescente terrarū orbi, cum sic Euangelica doctrina proferretur, ut tamen legis obseruatio nō interdiceretur: quod tempus complectitur, & post datum spiritum sanctū, rudis adhuc & nascentis ecclesiæ primordia. Videntur autem ad hoc quædam peculiariter attinere: uelut omnes illæ parabolæ, de colonis uinæ, qui domini filium occiderant: de nuptijs & excusantibus inuitatis: item quæ de supplicijs prædicatorū CHRISTVS prædicat: ac fortassis quæ præcipit de tollenda cruce: de excutiendo pedum puluere: de nemine salutando in uia: de fugiendo à ciuitate in ciuitatem: de relinquendo patre ac matre & uxore: de beatitudine castrantium se propter regnum dei: de uendēdis possessionibus, ac renunciando omnibus affectibus: de subinde mutādo loco: postremo quæ de signis dicta sunt, eos qui crederent secuturis: alioqui Christiani nō essemus hodie, quos hæc signa constat non esse secuta: licet ex superioribus illud ad nos pertinet, quod ubicunq; inciderit necessitas, hoc animo iubeamur habere, quicquid habemus charum, ut parati simus ob CHRISTI gloriam relinquere. Ad idem tempus pertinet & illud, quod in Actis apostolorum per Iacobum ac Petrum decernitur: ut qui ex gentibus ad CHRISTVM sese contulissent, abstinere à suffocato, à sanguine: quorum neutrum apud nos habetur nepharium: siquidē datum est hoc inuincibili Iudæorum pertinaciæ, quibus conuenire nō poterat cum incircuncisis, si nihil habuissent omnino Iudaismi. Paulus præcipit, ut episcopi suas uxores ac liberos bene gubernent: nunc & hypodiconis ius habendi uxores, interdicitur. Paulus uult, uxore fidelem manere cum infideli marito, Augustinus diuersum sentit, & hodie secus iudicat ecclesia. Paulus non uult, seruum Christianū ab hero Ethnico discedere, secus hodie decretum est. Sunt id genus alia permulta, quæ pro temporum illorum usu instituta, post oblitterata sunt, aut mutata: ueluti de ceremonijs sacramentorum pleraq;. Complura tum nō obseruata, quæ nunc iubemur obseruare: quod genus sunt dies festi: & fortassis hæc, qua nunc salubriter utimur, secreta admistorum cōfessio.

Tempus tertium.

Tempus quartum.

Quintum.

Nam per uniuersum terrarum orbem propagata iam & constabilita CHRISTI religione, quam imperatores armis suis non persequebantur, ut solebant, sed tuebantur: nec depredabantur opes ecclesiæ, sed accumulabant (sit em̄ hoc, si uidetur quartum tempus) pro mutato rerum statu, nouæ leges sunt inductæ, quorum aliquot uiderentur cum CHRISTI decretis pugnare, nisi distinctione temporum scripturas in concordiam redigamus. Iam quintum tempus facere licebit, ecclesiæ prolapsæ ac degenerantis à pristino uigore Christiani spiritus. Ad quod opinor pertinere, quæ dicit dominus in Euangelio: quod abundante iniquitate, refrigescet charitas multorum: ad hæc futuros, qui dicerent: Ecce hic est CHRISTVS, ecce illic.

Sed

Sed ne tanta temporum, personarum ac rerum uarietas inuoluat lectorem, non abs re fuerit, uniuersum CHRISTI populū in tres circulos diuidere, quorū omnium unicum sit centrum, CHRISTVS IESVS, ad cuius simplicissimam puritatem, pro sua cuiq; uirili, enitendum est omnibus. Neq; enim oportet scopum suo inouere loco, quin potius omnes mortalium actiones ad scopum dirigendæ. Primū autem circulum teneant, qui quoniam uelut in uices CHRISTI successerunt, CHRISTO proximi sunt, illi semper adhærentes ac sequentes agnū, quocunq; ierit: quales sunt Sacerdotes, Abbates, Episcopi, Cardinales, ac summi Pontifices: hos oportet quā maxime puros esse à rerum mundanarum contagio: cuiusmodi sunt, uoluptatum amor, pecuniæ studium, ambitio, uitæ auuiditas. Horum est, CHRISTI puritatem ac lucem è proximo haustam, in secundum circulum transfundere, qui principes habet prophanos, quorum tamē arma legesq; suo quodā modo CHRISTO seruiunt: siue dum necessarijs ac iustis bellis profligant hostem, publicamq; tuentur tranquillitatem: siue dum legitimis supplicijs coercent facinorosos. Tertium circulum promiscuo uulgo dare licebit, ceu crassissimæ huius orbis, quem fingimus, parti: sed ita crassissimæ, ut nihilo secius ad CHRISTI corpus pertineat. Quanquam in singulis circulis ordinem aliquē imaginari licet. Etenim cum sacerdotes sacrificijs litant deo: cum pabulo sermonis Euāgelici pascunt populum: cum puris precibus cum deo colloquuntur: cumq; pro salute gregis interpellant, nimirū in purissima circuli sui parte uersantur. Cæterum dum principum affectibus obsecundant, ne prouocati, grauiores excitent tragœdias: dum infirmorum imbecillitati multa concedunt inuiti, ne ad deteriora prolabātur: in extrema circuli sui uersantur ora, ad quam tamen non aliter sese demittunt, nisi ut alios ad se rapiant: non ut ipsi fiant deteriores. Inter elemēta, quibus infimus hic mundus constat, suus cuiq; locus est. Sed ignis, qui proximum orbi lunari locum obtinet, cum in summa sui parte purissimus sit ac liquidissimus, cœlicq; naturæ simillimus, in aëris confinio se ipso crassior est. Aër itē in summo sui circuli margine simillimus igni: in infima parte, qua confinis est aquæ, crassescit. Fortassis idem de aqua terraq; dici potest: & tamen ignis paulatim omnia rapit ad se: & quoad licet, in suam transformat naturam: terram spiritibus attenuatam, uertit in aquam: aquam eliquatam uertit in aërem: aërem extenuatum in se transformat. confinia seruiunt transformationi, non in deterius, sed in melius. sic & CHRISTVS ad discipulorū imbecillitatem sese frequenter accommodabat. Sic Paulus multa indulgebat Corinthijs: distinguens interim, quæ domini nomine proponeret perfectis, & quæ suo nomine condonaret infirmis: hac spe tamen, ut proficerent. Proinde cum summi Pontifices condonationibus & indulgentijs, ut uocant, segnes, aut fortasse desperationi proximos, erigunt ac fouent, donec ad meliora proficiant, non uersantur in summa circuli sui parte. Idem dum legibus cauent, de decimis prædialibus ac personalibus extorquendis: de usu pallij redimendo: de annatis exigendis: de patrimonio Petri, ut uocant, armis uindicando: de subigendis bello Turcis: deque alijs innumeris, ut donemus eos tractare rem ad communem uitam necessariam, aut certe utilem: nemo tamen

C c dixerit.

Circuli tres.

Primus circulus.

Secundus circulus.

Tertius circulus.

Ordo in singulis circulis.

Ordo in elemētis.

Simile.

Emissio non summa.

- Leges Pontificiæ.* dixerit, eos uersari, in eo quod proprium est philosophiæ cœlestis. Atq; haud scio an summi Pontifices, etiam si maxime uelint, possint ita moderari leges suas, quas ad cōmunem hominum uitā ædunt, ut per omnia CHRISTI decretis respondeāt. CHRISTVS ut purissimus ille fons omnis lucis & innocentiae, præcepit ea, quæ cœlum sapiant. Pontifices homines & hominibus infirmis, atq; adeo uarie infirmis, pro tempore præscribunt, quod uidetur expedire. Proinde fieri nō potest, quin in horum quoq; placitis insint quædam, quæ sapiant humanos affectus, & in quibus innocētiam CHRISTI desyderes. Porrò quemadmodum ignis infima pars liquidior est aeris summa parte: ita par est, ut quod in Pontificum cōstitutionibus crassissimum est, propius tamen accedat ad CHRISTI simplicitatem, q̄ quod in Cæsarium, aut magistratum legibus est maxime diuinum. Nam hi quoniam in hisce rebus uersantur, quæ cum infima fece, quæq; cum sordidis mundi negocijs coniunctæ sunt, argumento suo respondeant, oportet. Neque enim horum legibus fit, ut boni simus, sed ut minus mali. Proinde si quid geritur aut cōstituitur ab his, quod non nihil degenerat à CHRISTI decretis, etiam atq; etiam caue, ne Christianæ philosophiæ purissimū fontem, cum horum qualibuscunq; lacunis commisceas. Debent humanæ leges ab hoc archetypo peti: ab eodem lumine, legum humanarum scintillæ sumuntur. Sed aliter relucet æternæ ueritatis fulgor in leui tersoq; speculo, aliter in ferro, aliter in lympidissimo fonte, aliter in lacuna turbida. Hæc ideo dicta sunt, ne cœlestem CHRISTI philosophiam, hominum uel legibus, uel disciplinis uitiamus. Maneat intactus ille scopus: sit illibatus unicus ille fons: seruetur illa uere sacra ancora doctrinæ Euangelicæ: ad quam in tanta rerum humanarum caligine confugere liceat. Neque protinus reijce, quod ab istis præscribitur, sed circumspecte, quis præcipiat, quibus præcipiat, quo tempore, qua occasione præcipiatur. Spiritualis omni: dijudicat, inquit Paulus, ipse à nemine dijudicandus. Quod si ad leges humanas CHRISTI dogmata detorqueantur, quæso te, quæ spes iam reliqua est: multo minus etiam, si ad cupiditates hominum deflectatur diuina philosophia, & iuxta Græcorum prouerbium, Lesbica nobis fiat regula.
- Concētus doctrine diuine Christi.* Super hæc, non mediocrem adferet utilitatem, si diligēter euoluentes libros utriusq; testamēti, attente consyderemus mirabilem illum orbem, & consensum totius CHRISTI fabulæ, ut ita loquar, quā nostra causa peregit, factus homo. Sic enim futurum est, ut non solum rectius intelligamus, quod legimus, uerum etiam ut certiore cum fide legamus. Nullum est enim sic arte compositū mendacium, ut undiq; sibi constet. Ex ueteris testamenti uoluminibus confer typos & Prophetarum oracula: quorum illi CHRISTVM deliniant atq; adumbrant: hæc eundē aduentantē, uelut oculis fidei demonstrāt. Succedit his angelorum testimonium, Gabrielis uirgini cœlestes nuptias renunciantis: rursus in natiuitate chori angelici concinentis, gloria in excelsis deo: mox accedit pastorum, deinde Magorum testimonium: præterea Symeonis & Annæ: deinde præludit Ioannis Baptistæ prædicatio, digito iā indicantis præsentem, quem Prophetæ uenturum prædixerant. Ac ne nesciremus, quid nobis esset ab eo sperādum, addit: Ecce qui tollit peccatum mundi. Hic unicus est agnus

est agnus, omnis maculae nescius: nec agnus est solum, uerum etiã agnos facit. Non promittit suis regnum aut opulentiam: innocentiam promittit, si modo resipiscãt. Nihil autem uerorum bonorum abfuturum est, si adsit innocẽtia. Post hæc omnẽ uita seriem obserua, quomodo adoleuerit, usque proficiens in melius & apud deũ & apud homines. Apud deum laus est bonae conscientiae: apud homines decus est honestae famae, quae non affectata, felicius consequitur ueram uirtutem. Duodecim natus annos, in templo docens uicissim & audiens, primum sui specimen dedit. Rursum in nuptijs primo miraculo priuatim ædiro, paucis innotuit. Nam non nisi baptizatus, & columbae signo, patrisque uoce commendatus, postremo non nisi quadragenario ieiunio, & Satanæ tentatione spectatus & exploratus, prædicandi munus aggressus est. Excute natiuitatem, educationem, prædicationem, mortem, nihil aliud reperiẽs, quàm paupertatis, & humilitatis, imò innocentiae totius exemplar. Totus doctrinae circulus ut secum consentit, ita cum ipsius uita consentit, etiam ipsius naturae iudicio consentanea. Præcepit innocentiam: ipse sic uixit, ut nec subornati testes, cum id uarijs modis conarentur, reperirent, quod probabiliter calumpniarentur. Docuit mansuetudinem, ipse tanquam ouis ad maectationem ductus est. Docuit paupertatẽ, ipse nihil unquẽ possedisse legitur. Deterruit ab ambitione & fastu, ipse discipulis suis lauit pedes: docuit hanc esse uiam ad ueram gloriam & immortalitatem. Ipse per crucis ignominiam assecutus est nomen, quod excellit omne nomen: & dum nullum regnum ambit in terris, meruit cœli pariter ac terrae principatum. Vbi resurrexit, non alia docuit, quẽ ante docuerat. Docuerat, prijs nõ esse metuendam mortem, & ob id exhibuit sese rediuuium. Suis iisdem uidentibus, ascendit in cœlum, ut sciremus, quò nobis esset enitendum, quocquẽ referenda omnia. Postremo loco delapsus est spiritus ille cœlestis, qui tales afflatu suo reddidit Apostolos, quales CHRISTVS esse uoluit. Reperiẽs fortassis in Platonis aut Senecæ libris, quae non abhorreant à decretis CHRISTI: reperiẽs in uita Socratis, quae utcunquẽ cum CHRISTI uita consentiant: at circulum hunc, & omnium rerum inter se congruentium harmoniam in solo CHRISTO reperiẽs. Multa sunt in Prophetis & dicta diuinitus, & gesta pie: multa in Mose, ceterisque uiris uita sanctimonia daris: orbem hunc in nullo reperiẽs homine, qui quidẽ orbis à Prophetis exorsus, per Apostolorum uitam ac doctrinam, in sese coit. Hi, quicquid CHRISTVS docuit, expresserunt: quicquid promisit, præstiterunt: eundem hauserant spiritum: eadem sonant ac docent, quae CHRISTVS. Haectenus adoranda sunt omnia: cetera cum delectu iudicioque legenda, aut etiam imitanda. Quanquam & Apostoli sic CHRISTVM referunt, ut tamen ad illius maiestatem non assurgant.

Neque uero confundit hanc harmoniam, CHRISTI uarietas: imò sicut è diuersis uocibus apte cõpositis, concentus suauissimus redditur, ita CHRISTI uarietas pleniorẽ efficit concentum. Sic omnia factus est omnibus, ut nusquẽ tamẽ sui dissimilis esset. Nunc diuinæ naturae profert indicia, cum uentis imperat ac mari, cū peccata remittit, cum in monte nouam speciem, & humana præstantiorem, exhibet suis. Nunc diuinitatem dissimulans, hominem agit, cū esurit, cū sitit, cū fatigatur labore,

Christus
puer.Christus ado
lescens.Doctrina.
Vita.
Natura.

Mors.

Resurrectio.

Ascensio.

Varietas
Christi.Christus de
us & homo.

cum esuriens ad ficum accurrit, cum inceret, cum affligitur, cum occiditur. Quosdam ultro ad se uocat, alios à retibus, Matthæū è telonio. Quosdā sequi uolentes, reijcit: cuius exemplū habes apud Matthæum cap. octauo, de scriba, dicente: Magister, sequar te quocunq; ieris, cui respondit IESVS: Vulpes foueas habent, & uolucres cœli nidos, at filius hominis nō habet, ubi caput suū reclinet. Rursus ibidem, alteri poscenti ueniā abeundi: Sequere, inquit, me: & sine, mortui sepeliant mortuos suos, huic timuit, ne relaberetur: illū sciebat inutilem negotio minime delicato. Zachæi delectatus ardore, ultro sese ad illius ædes inuitat: quē admodū legis Lucæ cap. decimonono. Herodem ubiq; contemnit, ut impiū Iudæū, & ob id Ethnicis deteriorē: eū uulpem uocat Lucæ decimotertio, Ite & dicite uulpi illi: ad quem adductus, nec alloquio dignatur. Nonnunq; ultro, ueluti captata occasione, miraculū ædit, sicuti de ficu, quæ ad execrationē illius exaruit: de turba satiata paucis panibus: de Lazaro: aliās ceu grauatim & coactus facit: quod genus est, cum apud Ioānem Euangelistam, in nuptijs matri de uini defectu submonenti, respondet: Quid mihi tecū est mulier? nōdum uenit hora mea. rursus cū apud Matthæū cap. decimosextimo rogatus sanare lunaticū, cui discipuli nō potuerāt opitulari, cōmotus exclamat: O generatio incredula & peruersa, quousq; ero uobiscum? quousq; patiar uos? afferte huc illum ad me. Cananæam grauatim, nec nisi interpellatus, audit, nec statim obsequitur. Ex aduerso, leproso se facilem præbet: Volo, inquit, mundus esto. Rursum pharisæis, signū ab ipso poscētibus, planè negat: Generatio, inquit, mala & adultera signū quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophætæ. Cōsimiliter cap. decimosexto, Pharisæis ac Sadducæis tentantibus IESVM, ut è cœlo signū aliquod æderet, respondit: Faciem cœli dñi iudicare nostis, signa autē temporū non potestis? Alicubi sileri iubet miraculū æditum, uelut apud Matthæū cap. nono, cæcis sanatis interminatus, edicit: Videte, ne quis sciat: haud ignarus futurum, ut tanto magis diuulgarent. Ad cōsimilem modū apud eundem Euangelistā cap. duodecimo, curatis multis, præcepit, ne se facerent manifestū uulgo. At Marci cap. quinto, dæmoniacū sanatum non admittit in suū consortiū, neq; tamē silere iubet, sed apud suos prædicare, non IESVM CHRISTVM, sed, quid sibi beneficio dei cōtigisset. À suis confessionem exigit: Vos autem, inquit, quem me esse dicitis? Dæmoni palàm cōfidenti, ipsum esse CHRISTVM, silentiū indicit. Rursus aliās exigit gratiam ab ijs, qui beneficium acceptū cœlant: uelut à muliere, quæ à contactu pallij desierat profluere sanguine: Quis me tetigit, inquit: neq; destitit donec illa coram omnibus beneficium agnosceret. Similiter nouem leprosis ingratitudinē exprobat: qui cum essent Iudæi, non redierint tamen, daturi gloriam deo.

Est & alia quædam in miraculis ædendis uarietas. Alios sine negotio sanat, ut cum uerbo puellam excitat: Puella, tibi dico surge. Cæco lutum sputo maceratum illeuit oculis: nec hoc contentus, præcepit, ut sese abluat in piscina Siloë, atque ita demum sensit restitutæ sanitatis beneficium. Neque decem illi leprosi protinus mundati sunt, sed iussu adire sacerdotes, inter eundem lepra liberati sunt. Porro Lazarum excitaturus, fundit etiam lachrymas, infremis spiritu, iubet sibi cōmonstrari

commonstrari sepulchrum, tolli saxum, atque ita defunctum ualido clamore euocat. Nonnunquam irascitur ac minatur morbo. In huiusmodi uarietatibus conueniet philosophari, & pia curiositate, diuini consilij scrutari mysterium. Est item uarius in responsis: captiose sciscitantibus, oblique respondet, & cautim: ueluti pharisæis, de repudianda uxore sciscitantibus, de censu Cæsari reddendo, de magno præcepto: ex ostenso nomismate capit occasionem admonendi, quid illi non facerent, cum id in primis ad rem pertineat: in diuortijs retundit illorum licentiam, non ex iure concessam, sed inuincibili malitiæ datam. De præcepto item declarat eos non facere, quod scirent in primis esse faciendum: Pharisæis legis scientiam tribuens, pietatem adimens: Sadducæos ob stolidam interrogationem stultitiæ damnat, qui non intelligerent, quod legerent. Est ubi nihil respondeat, sed quæstionem quæstione, ceu clauum clauo retundit: ueluti cum interrogatus, quamnam autoritate faceret ea, quæ faciebat: uicissim rogat, Baptismum Ioannis, utrum è cælo censerent esse, an ex hominibus. Aliàs respondet quidem, sed interrogationem interrogatione prosequitur. ueluti cum apud Matthæum cap. uigesimosecundo, rogat Pharisæos, CHRISTVS cuius filius est? cumq; respõdissent, Dauid: quomodo, inquit, Dauid in spiritu loquens, uocat eum dominum suum, cum sit ipsius filius? Apud Marcum capite uigesimosexto, nihil respondet testibus: consimiliter cap. uigesimoseptimo, apud Herodem prorsus obticet: apud Pilatum per pauca respondet, nec ad omnia tamen: apud Caipham tacet: uinctus, cæsus, irrisus, nihil respondat. alapa cæsus, respondet: ad conuicia Iudæorum in cruce mutus est: at idem non sustinet deplorari à sequentibus mulierculis. Nonnunq; ceu tædio affectus, fugitat turbam: rursus aliàs misericordia motus, ultro petit turbas, ac premi se patitur: aliquando semet abdit in altissimum secessum, ut oret: aliquando sponte sese in confertissimam templi frequentiam ingerit: aliquando furtim elabatur è manibus insidiantium, uelut in montem ductus, ut præcipitaretur: atq; iterum lapidandus à turba, clanculum euanescit. Quædam mandat apostolis, ut prædicet: quædam credit ad tempus silenda, ueluti uisionē exhibitam in monte Thabor, & arcanum cū Mose colloquium de morte sua: rursus aliter loquitur discipulis, aliter promiscuæ multitudini: postremo à resurrectione, nunc hac nunc illa specie semet exhibet suis. Adeo cum nostro CHRISTO nihil sit simplicius, tamen arcano quodam consilio Proteum quædam repræsentat uarietate uitæ ac doctrinæ. Ea fortassis nouo theologia tyroni futura est admirationi, uerum attento & exercitato nõ erit difficile singulorum causas inuestigare. Sed magis his offendunt, quæ prima specie pugnare etiam inter se uidentur: quod genus sunt illa, quod in Euangelio Ioannis, negat Ioannem Baptistam esse lucem, cum de eodem postea testetur: Erat lucerna ardens & lucens: cumq; dicat Apostolis adhuc rudibus: Vos estis lux mundi: item cum ait, Mea doctrina non est mea: si quis uerborum summam modo cutem attendat, uidentur sibi non constare. Rursus apud Ioannem cap. sexto, cum ait: Qui edit meam carnem, & bibit meū sanguinem, habet uitam æternam: contra paulo post: Spiritus est, qui uiuificat, caro nõ prodest quicq;: nonne pugnãtia loqui uidetur?

Simillimū est huic, quod proximo cap. cum dixisset: Et me scitis, & unde sim, scitis: mox subiicit, uelut à seipso dissentiens: Verus est, qui misit me, quem uos nescitis. Alicubi negat se iudicare quenq̄, alibi testatur, dicens: Pater omne iudicium dedit filio. Discipulos suos uetat irasci, cum ipse legatur, ira commotus fuisse. Quin & in narrationibus quibusdam manifesta in speciem uarietas, impiorum calumniæ patuit: quod genus est, quod Matthæus unum cæcum sanatum prodit, cum Lucas testetur duos sanatos. Item cum aliquoties nomen pro nomine positum uidetur, cum aliter narrare uidetur in Actis Stephanus, q̄ in Geneleos habeatur historia. Huiusmodi scrupi si quando inciderint, non oportebit offendi, aut de fide scripti dubitare, sed pensitatis omnibus circumstantijs, explicandæ difficultatis rationem quærere: qua quidem in re sudatum est à maioribus nostris, quorum industria iu- uabimur, si minus à nobis reperietur, quod animo faciat satis.

*Argumenta
utriusq̄ natu-
ræ in Christo.*

Iam & illud obseruandum erit, quibus argumētis CHRISTVS utranq̄ naturā dei & hominis declararit. Siquidem à puro homine quis speraret ueram salutem? Rursum, purum deum quis crederet pati quicq̄? Voluit autē, ut illum redamare- mus, ut uerum hominē, uere pro nobis afflictum: neq; dubitaremus, quin præsta- turus sit, quicquid promiserat, cum sit uere deus, Quid quod ne exēplum quidē sat efficax futurū erat, si quod in CHRISTO gestum est, non ueris affectibus gestum sit, sed ficta modo fabula quædā obiecta sit oculis? Humanæ naturæ indicia sunt, quod cōcipit̄ in utero sceminæ: diuinæ, quod è spiritu sancto, humanæ, quod stans tēporibus è grauida nascitur, diuinæ, quod citra uirilem operā. Hominē uerum ar- guunt, quod sese subinde uocat filium Adæ, quod adolescit solitis ætatū auctibus, quod dormit, quod uescitur, quod esurit, quod sitit, quod ex itinere lassescit, quod humanis affectibus tangit̄. Sæpenumero legitur misertus turbæ, ueluti Matthæi cap. uigesimo: apud Marcū cap. tertio, irascitur & indolescit: apud eundē cap. octa- uo, ingemiscit spiritu: rursum Ioannis cap. duodecimo, multo ante passionē turbat̄ animo, in hortulo usq; ad sanguineū sudorē angitur animo: in cruce sitit, quod ex more solet in eo supplicij genere accidere: flet, conspecta ciuitate Hierosolyma: flet & apud Lazari monumentum, & turbatur animo. È diuerso tot æditis miraculis, diuina natura prodebat: nam factis q̄ uerbis hanc maluit declarari. Quancq̄ & uerbis testatur se filium dei, è cælo missum, & in cælo fuisse, & esse, cum uersaretur in terris, cumq; patrem deum subinde inculcat, quod & à Iudæis intellectum est, cum aiunt: Tu homo cum sis, facis teipsum deum: denique cum resurgit à morte, dum fertur in cælum, dum mittit paradedum, subito nouantē Apostolos. Sed hoc ut paucis admoneri potest, ita nimis prolixum fuerit, singulatim explanare.

*Quare meri-
to reiecti Iu-
dei.*

Ad diuini consilij perpensionē & illud pertinere uidetur, annotare quot modis testatum esse uoluit, Iudæos, quibus olim promissus & expectatus fuerat Messias, suapte culpa fuisse reiectos ob incredulitatem, gentes ob fidei simplicitatem in ho- rum locum receptas. Nouerat suæ gentis duritiem CHRISTVS, quæ hoc longius aberat à uera iusticia, quod falsa iusticiæ persuasione tumeret: nouerat esse genus calumniosissimum. Proinde nihil non ab eo factum est, ne quam ansam haberent
expostulandi

expostulandi cum deo, quod præter meritum promissis essent frustrati. Prædictum erat à Prophetis fore, ut gentes fide ad Euangelij gratiam irrumperet, Iudæi uero suo à promissis excideret. Apud ipsos nasci uoluit, quibus erat promissus: decantatus est ab angelis, prædicatus à pastoribus, indicatus à Magis, agnitus à Symeone & Anna, demonstratus ab Ioanne Baptista, patris oraculo comendatus, tot miraculis inclaruit, tot beneficijs illos prouocauit, tam salubria docuit, & tamè his rebus nihil profectum est. Inuidia, superbia, & auaritia excæcati, Prophetas occiderant, Ioanni non credebant, miracula calumniabantur Beelzebub præsidio fieri, CHRISTVM ipsum persequerentur: & tamen interim inani legis titulo, & templo per orbem uenerabili, superbiebant, dicentes: Templum domini, templum domini, templum domini. Magi primùm omnium adorant: Herodes Iudæus puerum persequitur. Hoc consilio CHRISTVS prohibuit suis, primùm ad Euangelij munus emandatis, ne subirent urbem Samaritanorum, ne quid hinc cauillarentur Iudæi, uelut à CHRISTO neglecti. Telonem uocat, & relictis omnibus sequitur: Pharisei tot modis prouocati, moliuntur in diuersum. Ingerit eis exemplum fidei ab ijs, quos illi profeceratis habebant, & abominandis: exhibet Cananæam, uix auditam, mox etiã cum conuicio repulsam, inuicta fide peruicentem, & CHRISTVM ad beneficium præstandum, ueluti cogentem. Quem enim non expugnaret illa mulieris uox? Etiam domine: nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensis dominorum suorum. Audis superbe Iudæe, Cananæe femine plenam fiducia modestiam? Illa sic reiecta, tamè instat & urget: tu nullis officijs potes pellici. Proinde illa audit: O mulier, magna est fides tua, fiat tibi sicut uis. Quid audiunt Iudæi? Relinquet uobis domus uestra deserta. Et apud Matthæum cap. uigesimo primo, palam exprubat illis, quod publicani & meretrices, ob ardorem fidei præcederent illos in regnum dei. Ingeritur centurionis exemplum, Matthæi cap. octauo, in tantum fidentis CHRISTO, ut putarit ad rem non pertinere, uisere domum suam, cum posset uerbo nutuque conferre sanitatem. Quid hic sentis infelix Iudæe? Centurio prophanus, & militiæ minister, qui Prophetas non legerat, sic fidit CHRISTO: & tu sine fine reclamationes seruatori tuo, tot iam seculis expectato? Proinde meretur audire: Amen dico uobis, non inueni tantam fidem in Israël: tibi uero quid dicis? Nempe quod legimus apud Lucam cap. undecimo: Regina Austri surget in iudicio aduersus uiros generationis huius, & condemnabit illos, quod illa ab extremis terræ finibus uenerit Hierosolymam, ut audiret sapientiam Solomonis: tibi ultro exhibitus est, ad cuius sapientiam nihil erat Solomon, & audire grauaris. Idem faciet Ninuitæ, qui ad prædicationem Ionæ submiserint sese: tu spernis eum, ad quem Ionas non est conferendus. Ingeritur exemplum Zacchæi, qui ardore uidendi CHRISTI, conscēderat arborem. Audis auare Iudæe, prophanum hominem de se testantem: Dimidium bonorum meorum do pauperibus: ut intelligeres, non generi, sed uitæ fideique promissum regnum celorum. Audit itaque te coram: Hodie salus contigit huic domui, eo quod & ipsa filia sit Abraham: gens alioqui zelotypa, tot tamè exemplis non prouocatur ad æmulandum, ne tam multis quidem parabolis flectitur. Apud Lucam cap. decimo octauo, ingerit tibi

publicanum

publicanū peccatorē, sed humilem, sed misericordiam implorantem, superbo iusto praelatū. Te tibi depingit cap. decimosextimo, cum nouem leprosi Iudæi, beneficiū dissimulant, solus Samaritanus rediens, agit gratias. Idem designat parabola de uulnerato, quē Iudæis prætereuntibus, solus Samaritanus curandum suscipit. Nec aliud agitur apud Matthæum cap. uigesimoprimo, duabus parabolis, altera de duobus filijs: quorū alter pollicitus, se patris iussa facturum, nō fecerit: alter primū detrectans, sed mox resipiscens, fecerit, quod se facturū negarat. Altera de impijs colonis: qui prius seruis male mulctatis, postremo filium ipsum & hæredem occiderunt. Sic enim subiicit Euangelista: Et cum audissent principes sacerdotū & pharisæi parabolam eius, cognouerunt quod de ipsis diceret: & adeo non sunt tacti pœnitentia, cum sibi male conscij forent, ut sequatur: Et quærentes eum tenere, timerunt turbas. Eōdem pertinet & inibi sequens parabola de inuitatis ad nuptias. Iudæi partim excusant, partim seruos inuitantis, contumelijs afficiunt. Iure igitur his præteritis, promiscua gentium turba implentur triclinia nuptialia.

Quid em̄ facias ijs, qui prouocati ad salutē, obstinate sæuiunt in amice consulentem? Nec aliò spectat parabola de cōductis mercenarijs ad operam præstandam in uinea. Murmurent enim Iudæi aduersus nos, qui serius uenerimus, & tamen in Euangelij gratia simus illis æquati. Arbitror & parabolam de filio prodigo horsum spectare: in qua filius, qui legis iusticiam obseruabat, indignat̄ aduersus fratrem, post longas erroris ambages resipiscens, & ob hæc à clemente patre cum gaudio receptum in familiam. Iudæus sua benefacta cōmemorat, Ethnicis resipiscens non exprobrant̄ admissa uitæ prioris. Consimilis argumēti sunt, ut arbitror, parabolæ de drachma perdita & inuenta: de oue erratica, ad gregem reducta: de ficu post triennium adhuc sterili, in proximū annum succidenda, nisi stercoreatione adhibita, desineret esse sterilis: de pueris in foro sedentibus, & alterne inter sese concinentibus: Tibijs cecinimus, & nō saltastis: lugubria cecinimus uobis, & nō plorastis. His tam uarijs rationibus seruator optimus, simul & Iudæorum pertinaciam exitio dignam, testatam esse uoluit, & Apostolorū animos, nō nihil adhuc Iudaismo infectos, instruebat, ne ab Ethnicis, in Euangelij consortium recipiendis, abhorrent. Quando Petrus posteaq̄ audierat à CHRISTO: Ite in orbē uniuersum, & docete om̄es gētes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: post acceptū spiritū cœlestem, nō audeat Cornelium admirare, nisi uisione admonitus. Proinde apud Ioannem cap. decimo, præmonet eos, dicens: Ego & alias oues habeo, quas oportet me adducere, & fiet unum ouile. Rursus apud Lucam: Regnū cœlorū uim patitur, & qui uis uim facit in illud. Vi irruerūt Ethnicis, qui foris erant: ob diffidentiam exclusi sunt Iudæi, qui intus erant. Hierosolyma uersa est in Sodomā: & ubi antea dicebat̄, nō populus, dicti sunt filij dei. Hæc quæ dicta sunt antehac, ita pertinent ad illa tēpora prisca, ut nihilo secius ad omne tempus queant accōmodari. Nulli ætati desunt sui pharisæi, nulli nō est periculum, si dei beneficijs abutatur.

*Argumenta
innocentiæ
Christi.*

Proximū uidetur his animaduertere, quot modis CHRISTVS suam innocentiam omnibus testatā esse uoluerit, ne quid esset, quo possit aliquis huius doctoris autoritatem

autoritatem eleuare. Ex parentibus modicis, sed probis tamen & inculpatis nasci uoluit: non, quod apud deum parentum cōmissa liberis imputent, sed quod uulgo soleat atrocius obijci filijs, si quid designarint parentes, q̄ ipsi scelerum autoribus. Quin & uitricum probum habere uoluit, de quo legis apud Matthæum: Ioseph autem, cum esset uir iustus. Angeli cœlitus testantur de puero. Magi muneribus numen agnoscunt. Pastores, quæ uiderant, prædicant. Symeon amplectitur tot seculis expectatum infantem. Attestatur Anna castissima uidua. Pater deus semel atq; iterum de cœlo clamat: HIC EST FILIUS MEVS DILECTVS, IPSVM AV DITE. Toties de eo testatus est Ioannes. Agnoscunt & confitentur dei filium & dæmones, etiamsi grauatur ab his prædicari. Turba toties admiratur in eo diuinam potentiam. Testantur & ministri apud Ioannem cap. septimo, in hoc missi, ut illum cōprehensum adducerent: Nunq̄ sic locutus est homo, ut hic loquitur. Confitetur Martha: Tu es CHRISTVS filius dei, qui in hunc mundum uenturus erat. Confitetur Samaritana: Propheta es tu. Confitentur Apostoli: Tu es CHRISTVS filius dei uiui. Nam quisquis deum agnoscit, liberat eum ab omni crimine. Testatur & Pilatus: Purus ego sum à sanguine iusti huius, uos uideritis. Testatur & huius uxor: Nihil tibi & iusto isti. Attestatur afflatus prophético spiritu Caiphaz: Expedi uobis, ut unus moriatur homo pro populo, & nō rota gens pereat. Agnoscunt huius innocētiam & inimici iudices, multorū testimonio reiecto. Declarant & ipsi testes, ut mentirentur subornati: non habent quod obijciant, nisi de templo soluendo, ac denuo erigendo: atque hoc ipsum secus obijciunt, q̄ ab eo dictum fuerat: & obijciunt, quod non intellexerant. Confitetur & infelix Iudas: Peccaui, tradens sanguinem innoxium. Confitetur ad crucem centurio: Vere filius dei erat iste. Confitentur & scelerati pharisæi, qui crucifixo nihil habebant quod exprobrarent, nisi quod templum dei demoliturus fuisset, & in triduo excitaturus. Adeo fuit immunis ab omni crimine, ut nihil in illum probabiliter uel confingi posset.

Sub hæc obseruabit pie curiosus lector, quib⁹ modis, quoue cōsilio, CHRISTVS mundū uniuersum, in tot religiones dissectum, in sua decreta pertraxerit. Neq; em̄ machinis bellicis subegit regna mundi, non philosophorū syllogismis, aut rhetoricum entymematis, non opibus. Nihil ex humanis præsidijs huic negocio uoluit admisceri, quod totum cœlo deberi uoluit. Primū, ad fidem faciendam adiuuabat, tot uaticiniorū consensus, quibus astipulatur Ioannis testimoniū: neq; em̄ subito nouauit orbem. Difficillimum est, ex hominū mentibus reuellere, quod à pueritia imbibimus, quod publico consensu traditum est à maioribus. Diu prælusit Ioannes baptismo pœnitentiæ: præluserunt Apostoli, nondum Messiam annunciantes, sed tantum instare regnum cœlorū. Per homines tenues & idiotas rem aggreditur, ne quid hinc sibi uindicaret mundus: quos ipsos diu rudes ac diffidentes tolerat, ne uiderentur temere credidisse. Thomas pertinacissime diffidit, nec nisi contractatis clauorum & lanceæ uestigijs; dicit: Dominus meus, & deus meus. Quin ascēsurus in cœlum, om̄ibus exprobrat duritiem cordis, ac difficultatē in credendis his, quæ uiderant. Exorsus est à gēte sceleratissima Iudæorū, & pertinaciter rebelli.

Cœpit

*Consilium
Christi in
pertrahendo
mundum in
suas leges.*

Coepit non à Nazareth, ne autoritatem eleuaret patria: sed à Capernaum, ciuitatē luxu & opibus perditā. Nihil aperte reprehendit, quod esset cum autoritate publica receptum. Vix enim est quisquam, qui hoc æquo patiaturo animo. Legis testimonium ubiq; comprobāt, licet aliter interpretans. Accommodauit sese his, quos ad sese trahere studebat. Vt homines seruaret, homo factus est: ut peccatores sanaret, cum peccatoribus familiariter uersatus est. Vt Iudæos alliceret, circumcisus est, purificatus est, obseruauit sabbata, baptizatus est, ieiunauit, uicit mansuetudinē, uicit beneficentia, uicit ipsa ueritate, cuius uis omnibus incantamentis est efficacior: uincuntur hisce rebus & malæ bestia. Nihil asseuerat, quod non scripturæ testimonio confirmet. Quin & conuicio laceffitus, aut rationibus agit, aut scripturis. Etenim apud Matthæum cap. duodecimo, cum atrocissimo conuicio diceretur, ope Beelzebub exigere dæmonia: Omne, inquit, regnum diuisum contra se, desolabitur. Et in iudicio cæsus: Si male dixi, inquit, testimonium perhibe de malo: sin bene, cur me cædis? Addidit miracula, sed hæc ipsa nihil aliud erant, quàm beneficia. Nec ullum ædidit miraculum, cui non certam fidem adiunxerit. Turba teste ferè gessit omnia. Leprosos mittit ad sacerdotes, non ut mundarentur, sed ut magis constaret, esse uere mundatos. Cæcus uulgo notus sanatur, accersuntur parentes, reuocatur ipse: nec aliud his omnibus rebus agitur, nisi ut fides astrueretur miraculo. Vbiq; declarat, quicquid patitur, præsciū ac uolentem sese pati: & nobis pati, non sibi. Nec illud mediocrem fidem illius doctrinæ conciliauit, quod ex omnibus suis benefactis nihil unquam præmij captauit, nō gloriā, nō opes, non uoluptates, non regnū: ut in eum ulla corrupti officij suspicio competere posset. Nec ante missum spiritum coelestem Euangelica tuba per orbem uniuersum intonuit, ne quid ipsi uiuo quæri uideretur. Porro nullum est efficacius testimoniū inter mortales, quàm sanguinis. Morte sua & suorum, fidem asseruit suæ doctrinæ. Nam de contentu totius uitæ iam ante nō nihil attigimus. Cæterū de genere doctrinæ, qd' ferè constat similibus, quæ ex rebus uulgo notissimis ducunt, & ob id nō solum efficacis est, uerum etiā ad imperitæ quoq; multitudinis captū accōmodū, aliquanto post nō nihil dicemus.

Christi
præsidia.

His fermè præsidijs CHRISTVS (& post hunc Apostoli) Iudicæ gentis expugnauerunt peruicaciam: Græciæ philosophia tumentis uicit supercilium: his tot Barbararum nationum armis inuictam feritatem subegit: his totius orbis tyrannos ac satrapas, fidei iugo subdidit, & in suas leges pertraxit: iuxta uaticiniū Esaiæ, quo mansuetissimus gentium expugnator CHRISTVS ita depingitur: Ecce puer meus, quem elegi: dilectus meus, in quo bene complacitū est animæ meæ. Ponam spiritum meum super eum, & iudicium gentibus nunciabit. Non contendet, neq; clamabit, neq; audiet aliquis in plateis uocem eius. Harundinem quassatam non confringet: & linum fumigans non extinguet, donec eiciat ad uictoriam iudicium, & in nomine eius gentes sperabunt. Hic non audis arte contortos syllogismos, non audis minas ac fulmina, non audis ferro armatas copias, non audis strages & incendia. Sed iudicium audis, mansuetudinē audis, audis lenitatem erga imbecillos, in quibus ulla spes esset bonæ frugis. Victoriā audis, nō machinis extortam, sed iudicio

iudicio quaesitam. Victore audis, non formidabilem uictis, non expilatore & grauem ijs, quos subegit. Quid igitur? Talem audis, ut in eo gentes officijs deuictae, salutis suae spem fixerint. Quis autem non uidet, quibus rebus respublica Christiana nata, aucta constabilitaque est, iisdem esse tuendam ac uindicandam, ubi collapsa sit: praefertim ab ijs, qui se in CHRISTI & Apostolorum uices successisse profitentur? Verum haec alias crebro sunt a nobis disserta. Nunc quod institutum est, prosequemur.

Illud item animaduertendum, quibus rationibus, & quam diligenter praemunit suos, ad Euangelij negocium ituros, ut intelligant, qui hodie praedicandi CHRISTVM munus suscipiunt, quibus rebus oporteat instructos esse. Regnum caelorum uocatur, a quo conuenit procul abesse cupiditates terrenas, quae regnum obtinent in ijs, qui mundum diligunt. Eas omnes, quanto studio, suorum animis exemerit, operae precium est consyderare. *Luxus:* Luxum & uoluptatum affectum exemit parabola de diuite comessatore & Lazaro mendico, quorum alter a temporarijs delicijs ad aeternos cruciatus detractus in Tartara, alter ab huius uitae malis in aeternam quietem translatus, ob oculos ponitur. *Auaria.* Diuitiarum studium eximit parabola diuitis, horrea sua dilatantis, sibi quae suauem ac mollem uitam in multos annos pollicentis, cum eadem nocte mors immineret misero, semel ereptura, quicquid ille tot annorum sudore congelessit. Rursum, dum prohibet nos esse sollicitos de crastino, dum iubet recondi thesauros aeternos, nec tineis, nec furibus obnoxios: dum praecipit, ut caelestis patris bonitate prouidentiaque freti, liliorum ac passerulorum more in diem uiuamus: dum Marci cap. decimo, occasione iuuenis, qui mœrens discesserat, simul atque iussus est relinquere diuitias, habebat autem opimas: uersus ad suos, ait, esse facilius, ut camelus eat per foramen acus, quam diues ingrediatur regnum caelorum. Atque id ut experimento quoque persuaderet, discipulos sollicitos de panibus, commonefacit eius, quod paulo ante uiderant, paucis panibus ac piscibus aliquot hominum milia saturata: & ita saturata, ut corbes multi reliquijs onusti, tollerentur a conuiuio. Ad haec, cum eos nullo instructos uatico, legat ad primam praedicationem, & reuersi facti sunt, sibi nihil defuisse.

Parentum & cognationis affectum (quandoquidem hic quoque non raro solet auocare nos a studio pietatis) multis modis reuellit: iubens, ut toti pendeant a patre caelesti, neque quenquam patrem appellent in terris: item negans se agnoscere discipulum, qui non patri ac matri, sororibus ac fratribus: denique qui non uxori quoque renunciarit, ubi poposcerit negocium regni dei. Ipse licet matrem habuerit unice piam, tamen huic nusquam blandus est. De uino interpellanti: Quid tibi, inquit, mecum est mulier? In templo obiurgatus: Quid est, inquit, quod me quaerebatis? An nesciebatis, quod in his, quae patris mei sunt, oportet me esse? Rursum apud Matthaeum cap. duodecimo, inter docendum multitudinem, imperiosius interpellatus, matris & fratrum nomine cupientium eum conuenire, quae non blande respondit: Quae est mater mea, & qui sunt fratres mei? Rursum, in cruce mulierem, non matrem appellat, sui loco Ioannem supponens.

Ceterum honoris studium & ambitionis morbum, qui generosis & erectis ingenijs maxime solet innasci, quot modis ex animis discipulorum reuellit? haud ignarus,

De hanc

hanc fore præcipuam pestem procerū ecclesiasticorū. Et hoc affectu passus est suos tangi, quo efficacius eximeret. Ambitionis erat, quod filij Zebedæi per matrem, in hoc subornatam, postulant, ut CHRISTO proximi sedeant in regno cœlorū. Ambitionis erat, quod inter se disceptant, quis esset futurus primas in regno cœlorum. Proinde audiunt à domino: Principes gentium dominantur eis: & qui potestatem habent, exercent in suos: non sic erit inter uos, imò quicumque uoluerit inter uos maior fieri, sit uester minister: & qui uoluerit inter uos primus esse, erit uester seruus. Nec hoc cōtentus, obiicit exemplum sui: Sicut filius hominis nō uenit, ut sibi ministretur, sed ut ministret alijs, & animam suam det pro multis. Papæ, quantum hæc oratio discrepat ab ambitionis affectu? Exhibet puerum humilem ac pusillum, negans quenquam ingressurū regnum cœlorū, nisi qui sese ad eius modulum submitteret. Rursum Matthæi cap. uigesimotertio, scribarū ac Phariseorū fastum & ambitionem palam infectatus, quod dilatatis phylacterijs, ac simbrijs ampliatis ostentantes sese, captarent primos accubitus in cœnis, & primos confessus in synagogis, atque in foro gauderent honoris gratia saluari rabbinis: Vos autem, inquit, nolite uocari rabbi: unus est enim magister uester, omnes autē uos fratres estis. Et patrem nolite uobis uocare super terrā: unus est enim pater uester, qui in cœlis est. Nec uocemini magistri, quia magister uester unus est CHRISTVS. Qui maior est uestrum, erit minister uester. Porrò qui semet extulerit, humiliabitur: qui se humiliauerit, exaltabitur. Idem agit Lucæ cap. decimoquarto, parabola de inuitatis: inter quos qui sibi postremū locum delegerat, iubetur ascendere. Eòdem pertinet, quod inuitat, ut submissi blandum ac molle iugum suum accipiant: Discite, inquit, à me, quod mitis sim & humilis corde, & inuenietis requiem animabus uestris. Tumultuosa res est superbia, cōtendit de honore, uindex est: & dum nulli cedit, nunquam à pugna uacat. Quamquam nulla doctrina efficacior, quam ipsius uita. Quæ enim homunculum non pudeat erigere ceruicem, cum ille uere summus, præcinctus linteo, lauat pedes discipulis suis? Capitur, cæditur, conuictus afficitur, ac ueluti flagitiosus in crucem tollitur. Denique per summam deiectiōem sui, promeruit ad summam euehi dignitatem.

Generis
fiducia.

Porrò permulti tument generis nobilitate, qui morbus omnium quidem communis: Iudæis tamen peculiarius adhæsit, qui sine fine iactabant patrē Abraham: Ne cœperitis, inquit, dicere: Filij Abrahæ sumus. Dico enim uobis: Potēs est deus, de lapidibus his suscitare filios Abrahæ. Et aliās filios Abrahæ uocat, quicumque Abraham factis referrent: ipsos qui se gloriarentur Abrahæ filios, diaboli filios esse, qui parentem hunc impijs factis æmularentur. Omnis igitur Christianorum nobilitas recte factis æstimanda est, non stemmatis. Is demum pudendæ conditionis est, quisquis seruit uitij. Centurionem alienigenam præfert Iudæis. Samaritanum leprosum anteposit Iudæis. Rursum Samaritani uulnerati uiatoris curatorem, anteposit sacerdoti & leuitæ, qui Samaritanos ut extremos homines aspernabantur, seipos pro semideis gerebant.

Sæuitia.

Sæuitiæ malum funditus exigit, tot parabolis ad clementiam & ignoscendi facilitatem prouocans, apud Matthæum cap. decimo octauo, de seruo qui noluerit remittere

remittēre conseruo, cum ipse domini cōmunis lenitatem esset expertus: dum inibi iubet errantē fratrem clanculum absq; arbitris corrigi: dum septuagiessepties resipiscenti, totidem iubet ignoscere. Rursum cum Lucæ cap. decimonono, Samaritanis CHRISTVM nō recipiētibus, Iacobus & Ioannes: Vis, inquit, ut iubeamus ignem è cœlo descendere, qui cōsumat istos? Ab hoc affectu protinus eos reuocat ad affectum mansuetudinīs: & acriter increpatis illis: Nescitis, inquit, cuius spiritus estis. Filius hominis non uenit ad perdendas animas, sed ad seruandas.

Et est alius affectus, qui inter ipsa benefacta bonis etiā uiris insidiatur, ni caue-^{Fiducia sibi} rint, fiducia nostri, non tolerat hunc in suis CHRISTVS. Parum pius est, qui sibi pius uidetur. Pharisaum sua merita prædicantē è proximo fastidit: Publicanum è longinquo sibi displicentē agnoscit. Item apud Lucam cap. decimoséptimo, adhibita similitudine declarat, nihil gratiæ deberi seruis, etiamsi per omnia suo functi fuerint officio: Sic & uos, inquit, cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt uobis, dicite: serui inutiles sumus. quod debuimus facere, fecimus. Nec aliud agit proximo capite, parabola de talentis ab hero commissis. Sors est aliena, quantulacumq; est: quicquid hinc quæritur industria nostra, domino quæritur, nō nobis. Dispensatio nobis est credita. male nobis, si cessauerimus: nō est quod gloriemur nostro nomine, si cum officio rem gesserimus. Huc spectat, quod legimus apud Matthæum cap. decimonono, cum cuidam interroganti, quid boni sibi faciendum esset, ut haberet uitam æternam: Quid me, inquit, interrogas de bono? unus est bonus deus. Sensit morbum hominis, sibi bonitatis laudem arrogantis: cum omnes nostræ iusticiæ coram oculis dei, nihil aliud sint, q̄ pannus mulieris menstro profluuiō pollutæ. Ad hæc apud eundem cap. uigesimoquinto, solos illos agnoscit, qui ipsi sua benefacta nesciunt: Domine, quando te uidimus esurientē, & pauimus: sitientē, & dedimus tibi potum? Quando autem te uidimus hospitem, & collegimus te: aut nudum, & cooperuimus te? Aut quando te uidimus ægrotum, aut in carcere, & uenimus ad te? Hoc est certissimū ueræ pietatis argumentū, si conatus pro uiribus omnia, tibi uidearis expers pietatis. Iniusti mirantur, si quod officium præterissent: adeo sibi non uidebantur impij. Ne eos quidem agnoscit, apud Matthæum cap. septimo, qui sese commemorant, & dæmonia per illius nomen eiecisse, futura prædixisse, multaq; stupēda gessisse: Amen, inquit, dico uobis: nescio uos. Huc alludit, ni fallor, parabola, quā apud Lucam cap. duodecimo proponit, admonēs, ne quis iusticiæ suæ fiducia prouocet ad iudicem, iuris rigorem experturus. cōponat magis cum aduersario litem. Nec aliud agit Ioannis cap. decimoquinto, cum ait: Non uos me elegistis, sed ego uos elegi: & posui uos ut eatis, & fructum adferatis. Atq; inibi paulo superius, se uitem uocat, discipulos palmites. Si quid à nobis adfertur bonæ frugis, totum stirpi transscribendum est, sine qua nihil sumus nisi ignis alimonia. Ac mox capite proximo, discipulos nō nihil sibi placentes, cum aiunt: Nunc scimus, quod scis omnia, nec opus est, ut quisquā te interroget, per hoc credimus, quod à deo sis profectus: ut mox repellit, nec sinit in eo manere affectu: Nunc, inquit, creditis. Ecce ueniet hora, & iam uenit, ut me deserto, dispergamini aliq; alió.

Dd 2 Nec

Nec Petrum tulit, humana fiducia magnifice de se pollicentem: Etiam si omnes offensi fuerint, ego certe non labascam: Amen, inquit, dico tibi, quod hac nocte priusquam gallus bis canat, ter me negabis: aliâs discipulos, iactantius referentes, quàm in primo prædicationis tyrociniò res successisset, dæmonijs quoq; subiectis: Amen, inquit, dico uobis: uidi Luciferum tanq; fulgur de cælo cadentē. Nolite gloriari super hoc, quod spiritus subiiciunt uobis: de hoc potius gloriemini, quod nomina uestra scripta sunt in cælis. Nec solus Petrus se fortem fore prædicarat: uox illius, uox erat omniũ: nec ille solus diffusus est, diffugerunt cæteri quoq; metu terri.

*Pudor huius
manus.*

Præter hæc, est mira uis pudoris humani, quem sæpenumero non possunt contemnere, qui possunt opes & uoluptates contemnere: proinde beatos pronunciat, cum illis exprobrarint homines, confictis calumnijs eos traduentes. Addit exemplum sui: Si patrem, inquit, familias Beelzebub uocauerunt, quanto magis domesticos eius? Non est discipulus supra magistrum. Et in Actis, gloriæ sibi ducunt Apostoli, publicitus flagris cæsi, quos deus dignos habuerit, ut pro CHRISTI nomine contumelijs afficerentur. Arque alibi uices mutuas pollicetur: Quem mei puduerit, inquit, apud homines, huius me quoq; pudebit apud patrem meum: & qui me professus fuerit apud homines, hunc uicissim agnoscam apud patrē. Paulus non alijs de rebus gloriatur, quàm de cruce domini IESU CHRISTI, quam mundus summum probrum esse ducit. Idem nouit, per infamiam & bonam famam, Euangelij negocium agere, sic, ut si quid gloriæ cõtigisset, CHRISTO transcriberet: si quid ignominia, gloriæ loco duceret, ob CHRISTVM male audire.

Persecutio.

Nihil nro. j. dicitur

Restabat extremus affectus, adeo nobis insitus natura, ut inexpugnabilis uideri posset, nisi nihil non posset deus. Quis enim humanis præsidijs contemnat metum iudiciorum capitalium, sæuitiam tyrannorum, crudelissima supplicia, denique mortem, etiam probrosam apud homines? Hac quoq; in parte, suos securos esse iubet, præcipiens, ne meditentur apologiam, qua se tueantur pro tribunalibus: se suggesturum, quod dicto fuerit opus: se suppeditaturũ facundiam, cui non queant aduersarij resistere: non formidandos eos, qui corpus ualeant occidere, animam non possint, qua incolumi, nihil totius hominis perit: quando pollicitus est, ne pilum quidem capitis nostri periturũ. Ab his igitur affectibus liberos, quid est quod uel corrumpere possit, uel terrere? rursus qui his obnoxius est, non potest constanter CHRISTI negocium gerere. Videt episcopus, quid expediât gregi, & uult illi consultum, sed protinus reclamant affectus: Si hæc pergas, decreset census, offendet principem, non assequeris galerum Cardinalicium, habebis delirus. Nec tamen est irritandus quisquam, sed si CHRISTI res secus obtineri nõ potest, magno animo ferenda sunt rerum dispendia, famæ probra, capitis discrimina. Apostoli nusquam prouocant magistratus aut principes, non exprobrant populo pristinae uitæ dedecora: tantum ad CHRISTVM, ad uitæ nouitatem, ad salutem inuitant: & omnibus, quantum licet, sese accõmodant, quo plures pelliciant ad CHRISTVM. Quod si fluctibus rerum humanarum sic inuoluemur, ut quò CHRISTVS & animi uotum inuitat, pertendere non possimus, tamen huc pro uiribus enitendum erit.

erit. Opibus oneravit te fortuna, fortasse non expedit abijcere: posside cōtemptim: & ut Pauli uerbis utar, posside tanq̄ nō habeas. Minus angēris, si quid decurtatū sit: minus metues, si quid immineat dispendij. Contigerunt tibi parentes clari, contigit uxor insignis: habeto tanq̄ non habeas, & minus auocabit à pietate horum possessio. Contigit principis fauor: ne hinc intumescas, sed abutere potius, quatenus licet, in rem CHRISTI. Inuolutus es aulae negocijs: explica te pro uirili, nihilo secius interim ex hoc malo decerpēs, si qua bonae rei sese obtulerit occasio. Semper interim Martha murmuret aduersus Mariam, inuidens illius ocio. Super omnia adsit innocentia, quā pudeat & malos incessere. Adsit charitas, ad benemerendum de omnibus exposita, & alacris. Adsit animi lenitas, quae saeuitiam impiorū uel mitiget, uel toleret. Adsit simplex prudentia, & prudens simplicitas, quae sic declinet iniuriam, ut ipsa nullum afficiat iniuria. Adsit certissima fides, quae de CHRISTI promissis nihil addubitet. Hos animos si praestiterint ij, qui in Apostolorum uices succedunt, tum uere mereatur dici regnum caelorum, ecclesia CHRISTI. Nunc adeo plerique absunt ab hac imagine, ut sint qui haec uelut obsoleta rideant: ut sint qui diuersa doceant.

Quoniam autem huc tendit uniuersa CHRISTI doctrina, ut ipsi pie sancteque uitam traducamus, cōueniet ad omnes uitae actiones exemplum ac formā è diuinis libris uenari, praecipue uero ex Euangelijs, è quibus potissimū nostra ducuntur officia. Obseruandum igitur, ut ipse CHRISTVS se gesserit erga uarios uarie: erga parentes, puer & natu grandis (puer obtēperat, docens contemnit) erga discipulos, erga pharisaeos elatos, erga percontantes insidiosos, erga plebem simplicē, erga afflictos, apud suos, apud exteros, apud magistratus: quibus etiā rationibus suos ubique praemunierit, quomodo se gerere debeant erga cognatos & amicos, quos ne saluari quidē uult cum Euangelicae praedicationis dispendio: erga benemerētes & excipientes Euangelij gratiā, erga reiicientes, erga persecutores, erga Iudaeos, erga gentes, erga fratrem imbecillum aut errantē, erga fratrem incorrigibilem, erga iudices impios, erga gregem sibi commissum: ceteraque, quae nobis in cotidiano uitae usu solent incidere. Horū, si uidetur, locos aliquot cōmonstrabimus ob imperitiores, quo facilius reliqua per se possint annotare.

Exempla uitae
è sacris literis.

Duo quaedam peculiariter & perpetuo inculcat CHRISTVS, fidem & charitatē. Fides praestat, ut nobis diffisi, fiduciam omnē collocemus in deo. Charitas hortat, ut de omnibus bene mereamur. Primū apud Matthaeum cap. nono, alienā etiam fidem imputat paralytico: Videns autē IESVS fidem illorum. Ac paulo post, caecis opem ac misericordiam implorantibus, non prius succurrit, q̄ de fide stipulatus: Creditis, inquit, qd' hoc possim facere uobis? Cumq̄ respondissent se credere, tum deniq̄ tetigit oculos eorū, dicens: Secundū fidem uestrā fiat uobis. Rursus ibidem mulieri, cōtactu uestis sanitatē affecuta: Confide, inquit, filia fides tua te saluā fecit. Apud eundē Euangelistam cap. decimoquarto, discipulis expauefactis, ac uociferantibus praetimore: Habete, inquit, fiduciam: ego sum, nolite timere. Ac mox Petrus fide fultus, ad exemplum praceptoris ambulat super aquas. Idem haesitans,

Fides &
charitas.

peffum it, & audit: O parum fidens, quare dubitabas? Ac proximo cap. ueluti co-
 actus per Cananæ fiduciam, ut cui nollet, præstaret hoc beneficij, exclamat: O
 mulier, magna est fides tua, fiat tibi sicut uis. Apud Lucam cap. decimo septimo, le-
 profum fidei uult acceptam referre sanitatem: Surge, inquit, uade, quia fides tua te
 saluum fecit. Rursum Ioannis cap. quarto, reguli fides salutem impetrat filio mo-
 rienti: Credidit, inquit, homo sermoni, quæ dixit ei IESVS, & ibat. Iam autē eo de-
 scendente, serui occurrerunt ei, & filij salutē nunciant. Iterū Matthæi cap. decimo
 sexto, discipulis de panibus sollicitis, *ὀλιγοπισία* exprobrat. Apud eundē cap. deci-
 mo septimo, discipulis admirantibus quid obstiterit, quo minus potuerint sanare
 lunaticū: Propter incredulitatē, inquit, uestrā nō potuistis. Ac mox, declarans, quan-
 ta sit fidei uis: Si habueritis, inquit, fidem, sicut granum sinapis, dicetis monti huic,
 transi hinc, & transibit, neq; quicq; erit uobis impossibile. Apud eundē cap. uiges-
 moprimo, discipulis admirantibus, ficum ad execrationē IESV exaruisse: Amen,
 inquit, dico uobis: si habueritis fidem, nec hæsitaueritis, nō solum quod accidit ficū
 facietis, sed et si monti huic dixeritis, tollere & proijce te in mare, fiet. Et quic-
 quid postulaueritis in precibus uestris, accipietis. Item apud Marcum cap. decimo,
 cæcus sanatus audit: Fides tua te saluum fecit. Apud Lucam cap. octauo, discipulis
 ob tēpestatis uim periclitantibus: Vbi, inquit, est fides uestra? Ac mox eodem cap.
 exanimato archisynagogo ad nunciatam filiæ mortē: dominus IESVS, Noli, ait,
 timere, crede tantum, & salua erit. Tanta res est fides, ut ex huius uel inopia, uel im-
 becillitate ferè nascatur, quicquid uitiorum Christianorum mores corrumpit.

Charitas. De charitate uero quid attinet indicare? Quid enim aliud docet, quid aliud tota
 sua uita inculcat CHRISTVS, nisi summam charitatē? unum hoc erat, quod nos
 docturus uenerat. Siquidē apud Lucam cap. duodecimo: Ignē, inquit, ueni ut mit-
 tam in terrā, & quid uolo, nisi ut accendat? Iam apud Ioannē, totum hoc quod lo-
 quitur, quod agit apud discipulos, imminēte mortis tēpore, quid aliud sonat, quid
 aliud spirat, q̄ igneam ac flagrantissimam charitatem? Quis tam saxeus est, ut illa
 legat absq; lachrymis? Hæc est charitas illa, morte fortior, quæ amantē ad mortis
 usque cōtemptum inflammat, quæ efficit, quod nulla humana possunt præsidia.

Ioan. xij. Huius unius symbolo uoluit suos discipulos à cæteris discerni: Per hoc, inquit,
 cognoscent omnes, quod discipuli mei estis, si charitatem habueritis inter uos mu-
 tuam. Deus, inquit, charitas est: ab hoc excidit, quisquis excidit à charitate. Proin-
 de Matthæi cap. uigesimo quinto, declarans & ob oculos ponēs, quibus factis de-
 beatur cælum, uide quid cōmemorat: Num uestem sordidam? num ieiunia? num
 ciborū delectum? num psalmodiū uim demurmuratum? num eruditionē? num mi-
 racula? Nihil horū. Quid igitur? Pauistis, inquit, esurientē, potum dedistis sitienti,
 excepistis hospitē, nudum texistis, ægrotum inuistis, carcere inclusum subleuastis,
 alloquio. Nihil autē aliud sunt hæc, q̄ officia charitatis. Euolue testamentū omne

Ceremoniæ. nouum, nihil usquam reperies præceptū, quod ad ceremonias pertinet. Vbi de ci-
 bis aut ueste uerbum ullum? Vbi de inedia, aut similibus, ulla mentio? Solam cha-
 ritatem suum uocat præceptum. Ex ceremonijs oriuntur dissidia, è charitate pax.

Apud

Apud Matthæum obmurmurant CHRISTO Pharifæi, quod fame perpulsi, sabbato uelleret spicas: quibus Dauid obiicit exemplum, qui non ueritus sit sacrosanctis uestigiis panibus: Quod si nossetis, inquit, misericordiam uolo, & non sacrificium, nunquam condemnassetis innocentes. Dominus est enim filius hominis etiam sabbati. Atqui hæc erant à deo præcepta, & tamē non uult obseruari, quoties charitatis officium est præstandum. Quid igitur dicet homunculi obscuro, qui ob interdictum esum carniū, aut his frigidiores constitutiunculas postulant, ut totus homo ueniat in capitis periculum? Apud Ioannē cap. nono, magnas excitant tragœdias, quod cæco reddidisset oculos die sabbati. Apud eundē cap. quarto, paralytico sanato obmurmurant, qui iussu CHRISTI grabatū suū sabbato sustulisset. Apud Matthæum uero cap. nono, taciti secum obgannunt, quod peccata remitteret. Obmurmurant alibi, quod sabbato sanasset mulierem contractā: qui bouem aut asinū in puteum delapsū, non uerentur educere sabbato. CHRISTVS clamat, non hominē ob sabbatū esse conditū, sed sabbatū ob hominē esse repertū: & tu uis tuas leges tantū ualere, ut citius pereundum sit homini Christiano, quam ab ijs latū digitū discedat? Rursus obmurmurant apud Matthæum cap. decimoquinto, quod discipuli manibus illotis cibum caperent. Hic uero non solum pius dominus excusat suos, uerū etiā crimē in ipsos retorquet, qui ob corban, quod avaritia sacerdotū repererat, negligebant dei præceptū. Nam dei uocat, quod ad naturalem pietatē attinet. Succurrere parētibus, charitatis est: ab hac auocabant, modo non nihil accresceret gazophylacio. CHRISTVS clamat: Non quod intrat in os, polluit hominē: & tu exigis à Christiano, ut ingenti ualetudinis dispēdio uestiat piscibus? In nono præ te non ducis pro Christiano, qui corporis habitu cōpulsus, quocumque die, quocumque cibo uestiens, gratias agit deo. Ad hoc placet CHRISTO beneficentia, quam eleemosynā appellat: ut apud Lucā cap. decimosexto, collaudet iniquū dispensatorem, qui fraudato domino, subuenerit debitoribus. Iam quid aliud commendant Apostoli suis epistolis? Et nos ad hæc omnia penē surdi, plusquam Iudaicis cōstitutionibus oneramus CHRISTI sanguine liberos? Ob has calumniamur immerentē? Verum hæc insectari, non est huius instituti. Reliqua carptim, ut quicquid occurrerit, attingemus.

Annotandum, quod CHRISTVS ubique ferē miseretur turbæ simplicis, in solos Pharifæos, Scribas, & diuites, uæ formidabile intonat: uidelicet indicans, in episcopis, theologis, ac principibus esse situm, ut populi uigeat pietas. ab illis omne malum oritur. Miseret populi, qui dum Pharifæi suum agunt negocium, destitutus oberrat, in morem gregis à pastore deserti disiectus.

CHRISTVS more Iudæorū ieiunasse creditur, uel hoc argumēto, quod eo nomine calumniantur discipulos, non ipsum: ut legis apud Matthæum cap. nono, significans omnē occasionē calumniæ uitandam ijs, qui pastores agunt, aut principes.

CHRISTVS bis duntaxat sæuisse legitur, in primores, Matthæi cap. uigesimo primo: & apud eundem cap. uigesimotertio, in negociantes in templo: satis testans, his fontibus uniuersam ecclesiæ pestem orituram.

Nullos esse magis capaces Euangelicæ doctrinæ, quam simplices, mites ac modestos, aperit: ubique pusillos amplectens, & horum esse regnum cælorū prædicans.

Non admittendum cuiusquam hominis consilium, quod auocet à pietate: docet exemplo suo, cum Petrum paulo ante collaudatum, Satanam appellat: & qui cōsultor præire uolebat, imitatione mortis sequi iubet: quemadmodum legis apud Matthæum cap. decimo octauo.

Quædam & præter ius facienda, ne turbetur ordo publicus, submonet eodem cap. iubens solui didrachmum: cum testatus esset, immunes esse regni filios.

Nihil insanabilius esse impietate, pietatis imagine personata: docet apud eundem Euangelistam cap. uigesimo primo: Amen, inquiens, dico uobis, quod publicani & meretrices præcedunt uos in regnum dei. Pharisei nusquam nõ reclamant CHRISTI doctrinæ, sanctimonix falsa specie turgidi. Publicani & meretrices morbum agnoscentes suum, ad medicum accurrunt.

Ac mox ibidem, In factis non uerbis, in affectu non cultu, in obedientia non ceremonijs sitam esse ueram pietatem, docet proposita parabola de duobus filijs, è quibus laudatur is, qui quod uerbis detrectarat, re præstitit.

Episcopis, & ijs, qui legitimis funguntur honoribus, etiam parum probis, tamè obtemperandum esse, modo recta doceant, admonet apud eundem cap. uigesimotertio: Super cathedram Mosis sederunt Scribæ & Pharisei &c. Audiendus est qui docet Euangelium, etiam si non uiuat euangelice. Cæterum eodem in loco taxat eos, quod humanis cōstitutiunculis onerent populum, subindicans in huiusmodi negligendos: quandoquidem aliàs & Apostolos defendit aduersus Phariseos, calumniantes quod illotis manibus cibum caperent.

Non temere neque subito irrumpendum ad munus Euangelicæ prædicationis, docet ipse, tot testimonijs ante comprobatus, Ioannis, columbæ, patris: à baptismo secessit, ieiunauit, tentatus est, uicit: atq; ita demum undiq; spectatus atque instructus, non statim summa docuit, sed ab Ioannis prædicatione fecit initium, ad resipiscentiam & superioris uitæ pœnitudinem prouocans. Nullus enim opem medici desiderat, cui non displicet sua ualetudo.

Quod autem ultro quosdam accersit, uelut Iacobum, Andream, Petrum, ac Matthæum: quosdam sequi uolentes, reijcit: nos admonitos uoluit, non quoslibet esse recipiendos ad nostræ religionis consortium, sed eos duntaxat, qui sincero simpliciq; accedunt animo. Id quidem certo liquebat ei, cui patebant omnia: nobis idem coniecturis peruestigandum est.

CHRISTVS ut omnibus prædicauit, ita neminè unq; blandimētis aut humanis promissis ad se pellexit, neq; quenq; ui adegit, cū esset omnipotēs. benefactis traxit, exēplo uitæ traxit, idem factū ab Apostolis. Proinde uidendū, rectè ne sentiant ij, qui Turcas bellicis machinis student Christianos facere. Imò potius tonet apud illos Theologorū uox, Aplice similis: luceat uitæ candor. sic fiunt uere Christiani.

Apud Matthæum cap. octauo, Geraseni, conspectis miraculis, rogant IESVM, ut excederet suis finibus, quod ad ipsorum affectus esset inutilis. Ita nostris quoq; temporibus plerique sunt, qui taceri uelint doctrinam Euangelicam, ut cum ipsorum uitæ instituto pugnantem.

Christus

CHRISTVS adhuc infans fugit in Aegyptum, uir ultro sese offert satellitibus: indicans esse tempus fugiendi, ac subducendi sese, cum imminens periculum non uideretur facturum ad gloriam CHRISTI.

Apostolos suos diu rudes & incredulos, lenissimo pertulit animo, donec paulatim proficerent: ita sacerdotes summa mansuetudine ferre debent populum infirmum, donec sensim ad meliora prouehatur.

Idem se facilem ac popularem & expositum omnibus præbuit, ne publicanorū quidem ac peccatorum fugiens conuiuia, sed nusquam non agens Euangelij negocium. Ita conuenit episcopum, aut horum uicarios, omnibus sese accommodare, sed hoc interim agentes, non ut ipsi ditiores euadant, uerum ut suos reddant meliores. Asciiuit te princeps in regiam, ut sis à confessionibus, aut à concionibus: ne id agas, ut episcopatum auferas, sed ut pauciora peccentur inter aulicos.

Carnis necessitudines obstare ijs, qui rem Euangelicam gerunt, testatur apud Matthæum cap. decimotertio, inter suos pauciora proferens miracula ob illorum incredulitatē: Nonne, inquit, hic est fabri filius? nōne mater eius dicitur Maria: & fratres eius, Iacob & Ioseph & Simon & Iudas? & sorores eius omnes apud nos sunt? Vnde ergo huic omnia ista? Atq; alibi cognati illius parant eum in uincula conijcere, dicentes: In furorē uersus est. ut legimus Marci cap. tertio. Proinde qui uirtute uelit prodesse multis, maiore cum fructu peregre faciet, quàm domi.

Discipulos, non habentes quod pro se responderent, ubique defendit aduersus Pharisaorum calumnias: uelut apud Matthæum cap. duodecimo, dum sabbato uellunt spicas: rursum cap. decimoquinto, dum illotis manibus cibum capiunt: iterum alibi, dum non ieiunant, quemadmodum Ioannis discipuli.

Non adnitendum, ut à quibusuis lauderis, sed duntaxat à probatis, & ab ijs, qui non laudent nisi honesta: docet diuersis locis. Nam Marci cap. primo, in templo uociferanti dæmonio, respōdet: Obmutesce, & exi ab homine. Apud eundem cap. tertio, spiritib⁹ clamantib⁹: Tu es filius dei: additis minis interdicit, ne se proderet.

Iudam admonuit, nō reiecit, nec ab osculo solito submouit, neq; prodidit, à quo erat prodendus: tantum tribuit amicitia, ac domestica familiaritati: docens nō temere deferendam semel initam amicitiam. Sic & Martinus tulit Brixium suum.

Quod Petrus à negatione resipiscit, CHRISTO in illum oculos defigente: Iudas pœnitentia facti ductus, abiit, ac suspēdit se laqueo: duplicē indicat pœnitentiā, frugiferam & infrugiferā. Felix autē peccator, quē lapsus aspiciit CHRISTVS: infelix, qui semet ab illo auertit, ut uideri nō possit. Est aliquid, seruatorē uel eminus sequi.

Quid nobis agendum sit, si quando ingruerit extrema malorū procella, aut mortis necessitas, quæ neminē nō manet: docet ipse, sub tempus mortis secedens, uigilans, instanter orans, prostratus in terram, ueluti suis præsidijs destitutus, totus à patris auxilio pendeat. Martyr qui suas metitur uires, impar erit supplicij.

CHRISTVS raro ædidit miracula, quæ præter admirationē nihil haberent utilitatis, qualia ferè sunt, quæ nunc fingunt de diuis. Sanauit ille, pauit, liberauit à periculis, quæ beneficentiæ sunt. Proinde qui magnus uideri uult in ecclesia, huiusmodi factis

factis magnū sese declaret, quæ iuuent, nō quæ populi malo uires ipsius testent.

Nunquàm cessandum à doctrinā sacra, licet non proficiat omnibus: docet parabola seminantis. Satis est si quædam proueniunt.

CHRISTVS cum suis discipulis, ut ab amicis ultro porrigentibus, quædam accipit: ita nihil exegisse legitur, aut captasse, nec nisi pro uitæ usū præsentī. Ita qui præ sunt gregi Christiano, gratis doceant: non deerunt, qui ultro suppeditent, si modo frugi sint, & ultra naturæ necessitatem nihil requirant.

Nihil accipiendum ab ijs, qui pertinaciter aspernantur salubrem admonitionē, ne uideamur illorum fauere peccatis: docent Apostoli, qui ex doctrina domini, pedum quoq; puluerem excutiunt in eos, qui non recipiunt Euangelium.

Non esse statim phibendos, qui administrant ecclesiæ sacramēta, aut qui doctrinam CHRISTI prædicant, etiā si uita parū respōdeat: subindicat Marci cap. nono, uetans phiberi, qui miracula ædiderat sub noīe CHRISTI, cū ipsum nō sequerēt.

Boni pastoris esse, nonnunquàm se in altissimum ocium abdere ac secedere, quo liberius precibus ac sanctæ lectioni uacet: ut ijs rebus redintegratus, uegetior redeat ad episcopi munia: docet Marci cap. sexto, suos abducens in locum desertum, ut aliquantisper requiescerent.

Quales oporteat esse secessus episcoporū, multis docet locis: non ad uoluptates secedens, aut uenationes, sed ad orandum, ad familiarius colloquendum cum suis, tales erant secessus olim præsulum, quos ob infrequētiam monasteria uocabant.

Solam ficum execratus est CHRISTVS, quæ folijs uelut imposuit esurienti: significans nullum hominū genus sibi esse inuisius, quàm hos, qui sub pietatis prætextu sunt impij, & religionem titulo, cultuq; profitentes, uiuunt irreligiose.

Quicquid ad salutē nostrā pertinet, id crebris precibus à deo flagitandum: docet ipse, subit de orans. Quicquid obtigerit boni, id deo ferendū acceptū: docet ipse, frequenter gratias agēs patri: idem inculcat parabolis aliquot, uelut illius, qui cogit improbitate sua, nocturnū amicū surgere: item uiduæ, iudicē inexorabilē assidua interpellatione defatigātis: idē nō uno loco præcipit discipulis suis: Petite & accipietis.

Indolem egregij pastoris etiam in puero submicare, ac scintillulis quibusdam sese prodere: docet ipse, puer duodecim annos natus, in templo sapiētiae suæ specimen ac gustum præbens: item in nuptijs præludens miraculo, & ante baptismum iam ceu meditans Euangelicum munus, ac prægestiens ad futuram prædicationem.

Qui uelit prædicationis Euangelicæ negocium suscipere, eum oportet ab omnibus carnis affectibus esse repurgatū, neq; quicq; nisi cœlestia sapere. CHRISTVS in baptismo spiritu impletus est, huius impetu raptus est in desertum. Hinc à tentatione uictor, spiritus impetu raptus est in Galilæam: quemadmodū legis apud Lucam cap. quarto. Hinc ingressus Nazarenam synagogam, explicato uolumine Esaiæ, locum nactus est de spiritu: Spiritus domini super me, eo quod unxit me: ad euangelizandum pauperibus misit me. Nicodemum iubet renasci, non ex carne, sed ex spiritu. Apostolis, post resurrectionem ad prædicandum ire iussis, afflat spiritum sanctum. Rursum ab ascensione mittit spiritum igneum.

Quidam

Quidam ob hoc ipsum sancti uolunt haberi, quod semet abdunt à uulgi conspectibus. At exemplo CHRISTI, qui uere Christianus est, non horret consortium imbecillium, modo spes sit ulla resipiscētiæ: in conuiuio contrectatur à muliere peccatrice: colloquitur priuatim cum muliercula Samaritana, quæ cum sexto uiuebat adultero: conuiuatur cum publicanis. Cur enim horreat fidus & amicus medicus homines morbidos, modo spes sit sanitatis?

Beneficium gratis, & absq; spe redituri fœnoris esse collocandum, nec ullam benefactorum expectandam mercedem, nisi in resurrectione iustorum: docet apud Lucam capite decimoquarto, parabola proposita, monens, non esse inuitandos cognatos, aut uicinos, aut diuites, sed pauperes, debiles, cœcos, & claudos.

Cum uulghus horum, qui sibi p̄i uidentur, in preculis, aut superstitionis ceremoniolis summam pietatis collocet, CHRISTVS apud Lucam capite decimoquinto, præcipuum pietatis officium, deoq; gratissimum declarat esse, si quis peccatorē ad resipiscētiā adducat: eandem sententiam tribus parabolis inculcans, ouis centenariæ receptæ, drachmæ decimæ repertæ, & filij prodigi resipiscētis.

Atq; inibi summus ille pastor, qui solus omnium prorsus ab omni uitiorū labe fit immunis, docet peccatorē ex animo resipiscēte, cū gaudio recipiendū: cū uulgo his insultem⁹, & cū æterna nota recipiamus, p̄inde quasi nos uacemus om̄i crimine.

Vbiq; facta dictaq; sua refert ad autorem patrem, exemplo dato, ne quid nos homunculi nobis arrogemus, neue nostræ innitatur prudentiæ.

Quicquid uita communis obtulit, hoc ferè uertit in occasionem docendæ pietatis. Ostenso Cæsaris nomismate & imagine, detorquet huc, ut ex imagine mentis meminerimus, quid debeamus deo. Turbas frequentius affluentes ob conuiuium exhibitum, hortatur ad cibum, qui non perit. Rursus apud eundem Ioannem, effragitibus signum aliquod, quod cum manna cœlitus olim delapso, conserri possit, ad sui corporis epulas uocat, longe quouis manna sacratiores. De insigni sceleratorum quorundam supplicio renunciantes, per occasionem inuitat ad pœnitentiā. Pueros oblatos uertit in exemplum mansuetudinis. Templi structurā ostentantibus, meminit de morte & resurrectione sua. Mulieris elogium, clamantis beatum uterum, qui talem gestasset infantem, beata ubera, quæ tali puero lac porrexissent: huc deflectit, ut potius beatos ostendat, qui concipiunt sermonem diuinum, & hinc fructum ædunt nunquam periturum. Quâquam hæc ratio latius patet, quàm ut sit omnibus exemplis explananda.

Quod apud Ioannem capite duodecimo, pharisæi destinant & Lazarum interficere: typum habet, quod improbi non solum oderunt CHRISTVM ipsum, sed eos quoque per quos CHRISTI nomen illustratur,

Annotandus est apud eundem circulus, in quo ferè se uoluit, ubiq; & societatem & fœdus Christianum commendans: præsertim cap. duodecimo, & decimotertio, se declarat idē esse cum patre: adeo ut qui filiū norit, norit & patrem: qui filiū spernat, spernat & patrem: nec separatur ab hac cōmunionē spiritus sanctus. Sic em̄ legis in epistola: Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, pater, sermo, & spiritus, atq;

atq; hi tres unum sunt. In idem consortium trahit suos, quos palmites suos appellat: obsecrans, ut quemadmodum ipse idem erat cum patre, ita & illi idem essent secum. Impertit iisdem communem patris suumq; spiritum, omnia conciliantem.

Non credit Petro suas oves pascendas, nisi ter amorem CHRISTI professio: subindicans, episcopo nihil spectandum præter salutem gregis, & CHRISTI gloriam. Ac mox ostendit, quo debeat se præparare fidus ac uerus pastor, subiiciens: Amen dico uobis, cum esses iunior, cingebas te, & ambulabas quò uolebas: cum autem fenueris, porriges manus tuas, & alius cinget te, ducetq; quò non uis.

Ad hunc modum conueniet in singulis mysticorum uoluminum locis philosophari, præsertim in Euangelijs: nam hæc exempli gratia duntaxat in medium adduximus, quo uiam indicaremus alijs, forsitan his meliora reperiuntur.

Sed bona difficultatis pars sita est in ipso sermonis habitu, quo traditæ sunt nobis sacrae literæ. Nã tropis & allegorijs, ac similibus, seu parabolis ferè opertus est, & obliquus, nonnunq; usq; ad ænigmatis obscuritatem: siue id CHRISTO uisum est, quo Prophetarum sermonem, cui Iudæorum aures assueuerant, referret: siue hac difficultate segniciem nostram exercere uoluit, ut postea gratior esset fructus, non sine negotio quæsitus: siue hoc consilio sua mysteria prophanis & impijs operata cælatâq; esse uoluit, at sic, ut interim pijs scrutatoribus non intercluderetur asséquedi spes: siue genus hoc dictionis potissimum placuit, quod ut ad persuadendû cum primis efficax est, ita doctis pariter & indoctis expositum & familiare, maximeq; secundum naturam: præsertim si similitudines ducantur ab ijs rebus, quæ uulgo notissimæ sunt, quod genus fuisse ferè leguntur Socraticæ. Neq; uero tãtum

Parabola.

ad docendum ac persuadendum efficax est parabola, uerumetiam ad commouendos affectus, ad delectandum, ad perspicuitatem, ad eandem sententiam, ne possit elabi, penitus insigendam animo. Nam uehementius afficit animum adhibita parabola de filio prodigo resipiscente, in qua narratur adolescens à patre postulare portionem substantiæ, quæ ad se rediret: deinde sibi filius, committere se regioni longinquæ: mox oblitus indulgentissimi patris, cum turpissimis scortis ac nepotibus prodigere rem, parentis benignitate datam: deinde coactus extrema rerum omnium penuria, tandem amentiam suam agnoscere, & relictæ uitæ tangi desyderio. Reuertitur filius, agnoscit erratum. Occurrit pater, in amplexus filij effundit se se. Profertur noua uestis, profertur anulus, occiditur uitulus saginatus, tota domus læticia perstrepit. Nec aliter gaudet senex recepto iuueni, quàm si reuixisset. Non exprobratur temeritas poscentis, non luxus ac nequitia profundentis. Non meminit iam horum paterna pietas, cui satis est, quod resipuerit, quod sibi redditus sit filius. Hæc inquam, acrius feriunt animum, quàm si quis citra parabolam dicat, deũ libenter recipere peccatorem, modo ex animo pœniteat superioris uitæ: nec exprobrati peccatum ei, qui ipse uehementer oderit sua commissa.

Rursus adhibita ex Genesi parabola mystica, cum Abraham passim fodit puteos, Philistæi, iniecta terra, obturant fossos: refodit eosdem Isaac, ac plures insuper addit, qui uenas habeant uiui laticis: Nón ne iucundius audieris, quàm si simpliciter

pliciter dicas, ex diuinis libris petenda præcepta recte uiuendi: ab his abhorre, qui terrenis bonis addicti sint? Item qui nude declaret, quibus uirtutibus oporteat episcopum esse præditum, frigidius audietur, quæ si totum Aaron apparatus, à Mose diligentissime descriptum, ad allegoriam accommodet. Sunt quæ gratius per crystal lum aut succinum pelluceant, quæ si nuda conspiciantur. Et nescio quo pacto, quæ sacra sunt, plus habent maiestatis, si sub inuolucro proferantur oculis, quæ si prorsus resecta uisuntur. Iam qui dicat, quicquid in nobis boni sit, id à CHRISTO nobis autore proficisci, intelligetur quidem: uerum si huc accommodet similitudinem de stirpe uitis & palmitibus, de capite & membris, de radice & ramis: mox uelut ima gine depicta, res oculis subiicitur. Quin aliquoties fallit CHRISTVS suos ad tem pus allegoriarum ænigmatibus, quo post altius inhæreat, quod uolebat intelligi: ueluti cū Matthæi cap. decimosexto, monet cauendum à fermēto Phariseorū: illis de panibus omissis succurrit, cum ille de uitanda Phariseorū hypocrisis loqueret.

Rursum cum apud Lucam, diuendita tunica, iubet emi gladium: cum quæ respon dentibus duos adesse gladios, ait, sufficit: per occasionem animum addit Petro, ut gladio rem aggredere: cum hoc ageret CHRISTVS, ut hunc affectum, ui tuendi sese aduersus persecutiones, penitus ac radicitus ex animis suorum euelleret.

Item cum apud Ioannē, admirantibus ingentem templi structuram, ait: Soluite templum hoc, & in triduo excitabo illud: nec Apostoli senserunt, illum de corpore suo loqui, occidendo, & intra triduum reuicturo. Ad hæc cum ait apud eundem: Modicū & nō uidetis, & iterū modicū & uidebitis me: ueluti per ænigma signifi cauit, se breui moriturū, sed mox à resurrectione semet illis exhibiturū usq; ad diem ascensionis. Apud Matthæum uero quot parabolis regnum cœlorū nobis adum brat: seminantis uarie, rursum seminantis bonū semē, grani sinapis: fermēti exigui, in ingentē farinæ massam abditi: thesauri in agro defossi, insignis margaritæ.

His finitima cognataque sunt prouerbia, quod genus est: Cecinimus uobis tibijs, *Prouerbia.* & non saltastis: cecinimus lugubria, & non plorastis: quo significatū est, Phariseos nec Ioannis austeritate, nec CHRISTI ciuilitate fuisse prouocatos ad pœnitētiā.

Sunt autem tropi, qui nō pertineant ad grammaticos aut rhetores, sed pertinent *Tropi.* ad idioma sermonis: quod si ignoretur, frequēter aut fallit, aut moratur lectorem. Ac Græca quidem lingua complures habet cum Latina communes, quosdam ha bet sibi peculiare. Cæterum Hebræa plurimas habet loquendi formas, ab utraq; dissonantes. Commune est nobis cum Græcis, quod dicimus, benefacere cum qui bene meretur de quopiam: at non item commune, quod illi dicunt εὖ παθεῖν, id est, bene pati, pro beneficio affici. Commune est cum illis, quod pro ἔχω χάριμ dicimus, habeo gratiam. Non est commune quod illi pro eodem dicunt, οἶδ' αὖ χάριμ, id est, noui gratiam. Iam Apostoli, tametsi Græce scripserint, tamē non parum referunt ex proprietate sermonis Hebraici. Porrò Septuaginta, qui ueteris instrumenti li bros nobis Græce tradiderunt, permulta referunt ex Hebraici sermonis propieta tibus, quæ ferè sunt ab Hieronymo mutata, qui ueterē sustulit translationē, quam in opere De locutionibus adducit Augustinus (si quis uelit illius gustum capere)

Ee adeo

adeo, ut qui sit eius sermonis rudis, etiamsi probe Græce calleat, non assequatur aliquoties sententiam loquentis. Cuius generis sunt, ut unum aut alterum exemplum docendi gratia producam: iurat in cælo, pro eo quod erat, iurat per cælum: & credit in eo, pro eo quod erat, fiduciam habet in illo: & confitetur in eo, cōfitemur illum: in hoc cognoscent, in gladio percussit, per hoc cognoscent, gladio percussit: ero illi in patrem, erit mihi in filium: ero illi pater, erit mihi filius: duos & duos, pro binos: magis fortior est nobis, fortior est nobis: mulier si fuerit uiro alienigenæ, pro eo quod erat, si nupserit uiro alienigenæ: homo homo, pro quisquis: uiri uiri, cuiuscunq; uiri: quæ fecit uirtutem eorum, pro, quæ fecit exercitiis illorum. Nam hoc arbitratus est Augustinus ad Hebraicum idioma pertinere, cum mihi uideatur idiomatis Græcanici. Hebraicum est, pronomen ex superuacuo addere: Beatus populus, cuius dominus deus eius: ostendit, pro fecit: bonas bonas, pro ualde bonas: Maria Cleophæ, pro Maria uxor Cleophæ: Iacobus Alphæi, Iacobus Alphæi filius. Eclipsis est familiaris Hebræis: omnis caro, pro omnes homines: centum animæ, pro centum hominibus: uerbum, pro, facto: Quid uerbum hoc fecisti nobis? honor, pro subsidio: misericordia, pro beneficentia. Porrò quod usu uenit in his, quæ uersa sunt ex sermone Hebraico, idem accidit in ijs, quæ translata sunt ex sermone Græco, quoties interpres illius linguæ reddit idioma. Verum huius generis formas aliquot indicauimus in Annotationibus, quas scripsimus in nouum testamentum. Et Aurelius Augustinus libris aliquot idem egit, quibus titulus est, De locutionibus. Quanquàm in hoc argumento felicius uersari poterat, si, quod annotauit, ex Hebræorū potius quàm Græcorum fontibus hausisset. Extant & annotationes Titanij Græci, scriptoris, ut apparet, neoterici in hoc ipso genere.

Honor, pro subsidio.

Græci sermo / nis idiomata.

Iam alijs quoq; tropis frequenter explicatur difficultas. Nam quod Matthæus & Marcus prodiderunt latrones, qui cum CHRISTO erant crucifixi, conuiciatos ei fuisse: cum Lucas tradat alterum duntaxat id fecisse, sic explicat nodum Augustinus, ut dicat esse τρεῖς ὄντες numeri, latrones dictum pro latro.

Heterosis numeri.

Synecdoche.

Rursum, CHRISTVM triduo fuisse in sepulchro, per synecdochen explicant: quemadmodum & illud, quod apud Marcum post tres dies resurrecturus scribitur, cum diluculo tertij dici surrexerit.

Hyperbaton.

Quoties autem explicato hyperbati anfractu, sensus obscuritatem discutiunt & Origenes, & Chrysostomus, & Hieronymus, & Augustinus?

Hyperbole.

Quin & hyperbole non raro succurrit, uelut illuc: Ascendunt usque ad cælos, & descendunt usq; ad abyssos: cum uehementē tempestatē undarum intelligi uellet Psalmista. Neq; cōtinuo mendacium est, quod ultra ueri fidem dicitur, sed in hoc adhibetur tropus, ut acrior & ardentior sit oratio. Ac ne quis absurdum putet, in diuinis libris hyperboles meminisse, facit hoc non raro Origenes, facit Chrysostomus, facit Augustinus & Hieronymus. Huius generis sunt illa: Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cælorū: cum nihil aliud intelligi uellet, q̄ esse difficillimū, ut diues obtemperet Euangelicæ doctrinæ: Item apud Lucam: ubi parabola iubet ad conuiuium adhiberi debiles cæcos, & claudos:

daudos: nihil aliud significatur, quæ abiectos & calamitosos esse subleuandos bene- F
 ficio gratuito. Rursum ubi prohibet, ne quæ inter uiam saluent Apostoli: cum hoc I
 uoluerit intelligi, non committendum eis, ut ob humanos affectus, ullis dispendijs G
 Euangelij negocium remorent. Vbi uetat, ne peram aut baculum tollant in uiam, V
 sentit, eos his præsidijs liberos esse oportere, quibus uulcus se munit, iter initurum. R
 Neque enim dubium, quin Apostoli peras & baculos habuerint: cum Paulus & la- A
 cernam & bibliothecam reliquerit Troade. Vbi suos iubet liliorū exemplo uiuere, T
 sentire uoluit, abiiciendam anxiam sollicitudinē reponendi in posterū cōmeatus, E
 Vbi iubet præberi maxillam leuam percutienti dextram: quid aliud uult, quàm nō
 referendam illatam iniuriam? Idem sentiendum, opinor, de relinquenda tunica ei, D
 qui pallium abstulerit: & ultro ambulando bis mille passus cum eo, qui ad semel I
 mille compulisset. Vbi negat esse suum discipulum, qui nō oderit patrē & matrem, C
 plus dixit quàm intelligi uoluit. Vbi iubet ungi faciem oleo, ne uideamur ieiunare: T
 nihil aliud sentit, quàm in benefactis nō captandam ostentationē. Nam arbitror, A
 Apostolos nō solitos ungere faciem, cum ieiunarēt. Origenes indicat hyperbolen
 esse, quod in Genesi scriptum legimus: Lauit in uino stolam suam, & in sanguine
 uuæ pallium suum. Quis enim abluuit uestes suas in uino? Verum his uerbis nihil
 aliud intelligi uoluit, quàm insignem & exuberantē agri fertilitatē. Idem hyperbo-
 len esse putat, quod Paulus scripsit, Rhomanorum fidem prædicatam in uniuerso
 mundo, cum multis esset ignota regionibus. Diuus Augustinus in epistola ad Pu-
 blicolam, quæ inter cæteras numero censetur centesima quinquagesima quarta, pu-
 tat in illis uerbis CHRISTI, quibus prohibet, in totum ne iuremus, neque per cœ-
 lum, neque per terram, neque per aliud quicquid, hyperbolen esse: plus enim dixit quàm
 sentit, quo uehemētius deterreret à periurio. Augustini uerba, si quis requiret, sub-
 scribam: Si tamen illud nos adhuc mouet, quod in nouo testamēto dictum est, ne
 omnino iuremus. Quod quidem mihi propterea dictum uidetur: non, quia uerum
 iurare, peccatū est: sed, quia peierare, immane peccatū, à quo nos longe esse uoluit,
 qui, omnino ne iuremus, admonuit. hætenus ille. Veluti cum interminamur pue-
 ris, ne natent, dicimus: si uel aspexeris lacum, occidam te. Quam interpretationē si
 recipimus, consimili ratione explicabuntur & illa: ne diuertas ab uxore, ne resistas
 malo, ne irascaris. Iam quod Ioannes in Euangelij sui calce scripsit, totū mundum
 nō fore capacē librorū, qui de CHRISTO scribendi forent: Cyrillus & Chrysosto-
 mus ingenuè fatentur, hyperbolen esse. Opinor & cum prohibet, ne quæ uocemus
 patrem in terris. Præterea cum ait: nec iota nec apiculum unum legis omittendum,
 qui non impleatur: intelligens, nihil omnino prætereundum ex promissis diuinis:
 quæ constare possunt, etiam si apices aliquot sublatis fuerint. Sed huius quoque ge-
 neris aliquot exempla cōmonstrauimus in Annotamentis, quibus nouum testa-
 mentum explanauimus. His cognata sunt illa, quæ an tropis constent, nescio, certe
 ad uulgarem sensum accommodanda sunt potius, quæ ad uiuum, ut aiunt, exigenda: Ad uulgarem
 uelut cum prohibet omnino iurare, sentit non esse iurandum, ut uulcus deierabat sensum accom-
 ob quolibet causas. Cum prohibet sollicitum esse de crastino, sentit iuxta uulgi modanda.

Ee 2 morem,

morem, qui ceu deo diffusus, anxie torquebatur cura futuri temporis. Cum prohibet resistere malo, sentit, malum non esse propulsandum malo, ut uulgo hominū solet: alioqui licet reprehendere peccantes, licet & coercere. Cum prohibet, ne uocentur rabbi, sentit, ne Pharisaorum more, qui supercilio turgebant ob hunc titulum. Cum prohibet in precibus multiloquium, sentit, non esse precandum iuxta quorundam exemplum, qui existimabant, deum multitudine uocum capi, magis quam affectu mentium: alioqui legimus & CHRISTVM orasse prolixè. Sic iubet non irasci, sentiens iram uulgarem, quæ tendit ad iniuriam. Sic damnat eum, qui fratri suo dixerit, fatue: sentiens, qui, quod uulgo solet, contumeliæ gratia id fecerit: alioqui CHRISTVS ipse suos discipulos, & Paulus Galatas stultos appellat, sed arguens, non incessens. Huiusmodi fermè sunt, cum apud Matthæum ait: Misericordiam uolo, & non sacrificium: omnino sacrificium uolebat, quod ipse indixerat: sed prius est præstare misericordiam, quam offerre sacrificium. Rursum cum ait: doctrina mea non est mea, suam negat esse, quam patri ut homo ferebat acceptam. Rursum cum ait: nondum fuisse spiritum, quod IESVS nondum esset glorificatus: non sentit simpliciter, non fuisse spiritum, sed in Apostolis nondum apparuisse spiritum illum Euangelicum.

Latini sermo,
nis idiomata.

Quin & ipse sermo Latinus habet sua quædam idiomata, quæ parum attentis, aut minus eruditis imponunt aliquoties: quod genus est illud apud Marcum cap. quinto, cum ab archisynagogo uenire dicuntur, qui ab illius ædibus ad illum uenerent: quem locum habemus iam olim deprauatum ab ijs, qui nō agnoscebant Latinæ linguæ proprietatē, qua dicimus, ad me ibimus, pro eo quod erat, ad domum meam. Cæterum addubites forsitan, an in Apostolicis & Euangelicis literis reperire liceat ironiam: cum dubium esse non possit, quin in uetere testamento reperitur, nimis ū libri Regum tertij, cap. decimo octauo, Helias irridens prophetas Baal: Clamate, inquit, uoce maiore: deus enim est, & forsitan loquitur, aut in diuersorio est, aut in itinere, aut certe dormit, ut excitetur. Potest & in his uerbis CHRISTI accipi ironia: Dormite iam & requiescite: iuxta Theophylacti Vulgariensis episcopi sententiam. Rursum apud Paulum epistolæ prioris ad Corinthios cap. sexto: Contemptiores qui sunt, hos ad iudicandum cōstituite: per ironiam dictum uideri potest, præsertim cum sequatur: Ad pudorē uestrum dico. Fortassis & illa CHRISTI uerba non multum absunt ab ironia: Non est bonum, sumere panem filiorū, & proijcere canibus. Nec illa: Non ueni ad uocandum iustos, sed peccatores: neque enim uere sensit eos esse iustos, sed exprobrat, quod sibi iusti uiderentur.

Sunt & aliæ figuræ complures uerborū ac sententiarū, quæ ad cōpositionē, aut grauitatē, aut iucunditatē orationis faciunt, quas diuus Augustinus non grauatus est multis uerbis indicare in libris sacris, in opere, cui titulus, De doctrina Christiana. De omnibus diligenter tradiderunt Donatus ac Diomedes, sed his diligentius Quintilianus libro Rhetoricarū institutionū nono. At ne quis hanc literaturæ partem fastidiat, ut grammaticā ac triuialem, Augustinus in opere De doctrina Christiana iubet nō indiligēter addisci, uelut utilem ad intelligēdos libros canonicos.

Iam

Iam amphibologia vitium quidē est orationis, sed quod sæpenumero vitari nō potest, etiam si Fabius, quoad fieri potest, vitandum esse monet. Augustinus adeo vitari vult, ut existimet manifestariū solœcismū citius admittēdum, q̄p̄ ambiguam dictionē: & ossum dici mauult, q̄p̄ os, si unum aliquod significamus, quæ multa dicuntur ossa, nō ora: qua quidem in re nō illi prorsus assentior. Verum hæc incommoditas frequētius accidit in lingua Græca, q̄p̄ Latina. Proinde nos cōpluribus locis & indicauimus, & ubi licuit, submouimus. Tollitur autem ferè uel cōpositione, siue ordine sermonis cōmutato, si ex cōtextu nascatur, uel dictione ancipiti, per periphrasin explicata: quod ipsum Augustinus exemplis aliquot prosequit̄. Verum abusus uocis nōnunq̄p̄ ancipitē reddit orationē: sed qui nō tam linguæ sit peculiaris, q̄p̄ scriptori, ut sunt & inter autores sua cuiq̄ propria. Nam frequēter hærebit in Quintiliani sermone, qui præter Ciceronē nihil legerit. Sic Paulus aliàs carnē uocat cognatos, aut sanguinis affinitatē, aliàs totum hominē carnem appellat: nōnunq̄p̄ crassior hominis, aut alterius cuiuspiam rei pars, caro dicitur: interdum affectum hominis ad uitia sollicitantē, carnē appellat: item corpus sæpe uocat, quod ex membris cōstat: aliquādo corpus idem illi ualet, quod caro. Spiritū alicubi uocant summū illum ac cœlestem: alibi mentis impetum, spiritū dicunt. Rursus aliàs dona spiritus sancti dicuntur spiritus: nōnunq̄p̄ aër hic motus, spiritus dicitur, ut ibi: Spiritus ubi uult, spirat. cui penè idem est, quod ait Paulus: Spiritus quidē meus orat, mens uero mea sine fructu est. Huius generis sunt & illa, cum fidem dicunt pro fiducia: cum Latinis fides sit uel pollicētis, ut dare fidem: uel præstantis, aut nō præstantis p̄missum, ut soluere fidem, præstare fidem: fidentis aut credentis nō est, nisi cum sic loquimur, habeo tibi fidem, abrogat illi fidem. item cū Paulo dicit̄ ædificare, qui prodest: & destruere, qui nocet. rursus cum benedictionē uocat, beneficium sponte collatū. Sed de his plura sparsim dicta sunt nobis in Annotationibus: & in argumentis, quæ scripsimus in epistolas Apostolorū, non nihil attigimus.

Verum in allegorijs, ut huc redeamus, quoniam his omnis ferè constat diuina scriptura, per quam æterna sapientia nobiscum ueluti balbutit, præcipua cura ponenda est: quæ nisi succurrunt, præsertim in ueteris testamenti uoluminibus, maxima pars fructus perierit lectori. Aliquoties perniciosus est uerborū sensus, nisi adhibeas allegoriæ remediū: quod genus illud: Beati, qui se castrauerūt propter regnum dei. & illud Petri: Hoc enim faciens, carbones igneos congeres super caput eius. Augustinus & illud huius esse generis opinatur: Nisi quis ederit carnē meam, & biberit sanguinem &c. Hic igitur, ut dictum est, conducet rerum naturalium cognitio: tum in poëticis allegorijs per ætatem prælusisse, aut etiam ab omni genere rerum ducendis aut tractandis similibus: qua de re & nobis olim libellus æditus est. Sunt qui noui quoq̄ testamenti historiam ad allegoriam trahunt, quod ego sanè uehementer approbo, cum aliquoties sit necessarium, sapissime festiuum & elegans, si quis modo scite rem tractet. Nam mihi uidetur Ambrosius in hanc partem, ut illius pace dixerim, immodicus esse nonnunq̄p̄, ueluti cum Petrum ad prunas calefacientem se, negat corporis frigus sensisse: cum id temporis frigus esse non

Et 3 posset,

posset, sed mentis hoc fuisse frigus. Eleganter hoc, quod ait in allegoria uersans: Sed frigus erat, ubi IESVS non agnoscebatur, ubi non erat, qui lucem uideret, ubi negabatur ignis consumens. cæteraq; in hanc sententiam. uerum nihil uetat, quo minus & narrationis constet fides. Addit autem: si tempus consyderemus, frigus esse non poterat. ac paulo post: frigus ergo mentis, non corporis. Etenim licet in ea regione satis tepeat cælum illis mensibus, tamen nox in æstuantissimis etiam plagis suum frigus habet. Huic simillimum est, quod subiicit de negatione Petri, magis argute, quàm uere patrocians ei, quem CHRISTVS ob hoc ipsum labi passus est, ut ipse resipiscens, miserante CHRISTO, confirmaret fratres suos: & tamen adeo nouum uideri uult, potuisse peccare Petrum, ut peccatum illius nec ab Euangelistis comprehendi potuerit: perinde quasi satis idoneum sit argumentum, illos nõ affecutos, de quo uarie narrarint, cum idem plurimis accidat locis. Deinde cum apud Matthæum ac Marcum pro denti puellæ, respondet: Nescio quid dicas: huc detorquet, quasi non negarit dominum, sed à muliebri proditione se separarit. Quod si maxime quis urgeat, illum abnegasse, quod esset de numero eorum, qui fuerant cum IESV Galilæo, aut, ut à Marco scriptum est, Nazateno, tamen huc uerba deflectit, quasi negasset se nosse Galilæum, aut Nazarenum, quem dei filium nouerat. Rursum quod apud Matthæum habetur: Non noui hominem: eodem torquet, quasi discipulus hominis non esset, qui discipulus dei uellet haberi. Nam quod confirmandæ rei gratia adducit ex Paulo: Paulus apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per IESVM CHRISTVM, & deum patrem (etiamsi non nesciam, secus ab alijs explicari) mihi uidetur, non naturam significasse Paulus, quam CHRISTO non ademit: sed infirmius quiddam & humiliter intelligi uoluisse hominis uocabulo: uelut cum ait: An secundum hominem hæc loquor? Atque hæc quidem licet plausibiliter & argute dicerentur in scholæ declamatoria, tamen in rebus sacris neque ludendum est, neque decet argutari, neque expedit torquere quicquàm: ne dum falsa defendimus, fidem ueris abrogemus. Simplex est, iuxta Tragici sententiam, ueritatis oratio: nihil autem CHRISTO neque simplicius, neque uerius. Fortassis huius generis est, quod Augustinus in homilia quadam de muliere in adulterio deprehensa, quinque uiros, & sextum uirum non uirum ad allegoriam accommodat, meo iudicio coactius. Iam in numeris passim philosophantur de numero trigesimo, sexagesimo, & centesimo, rem Hebraicam ad Græcos aut Latinos numeros accommodantes. Item de quinque milibus hominum satiatis, de quinque panibus, de duobus piscibus: de talentis decem, quinque, & uno: de farinae satis tribus. non quod negem alicubi in numeris latere mysterium, sed quod in quibusdam ascita, detortaq; uideantur adferri. Simplicissimū est, quod idem uerissimum esse puto, decem, quinque, & unum posita esse, pro plurimo, mediocri, & minimo. Est ubi summam parabola satis sit attigisse, etiam in ijs, in quibus allegoria uitari non potest: uelut in parabola patrifamilias, aduersus nocturnum furem uigilantis, quæ nihil aliud deliniat, quàm eius diei subitum & inopinatum aduentum. Sunt qui fastidiant omnes allegorias, tanquàm

tanquam rem arbitrariam, somnicq; simillimam. A quibus ut uehemeter dissentio, cum uideam absq; his plerosq; sensus, aut absurdos esse, aut perniciosos, aut futiles, leues ac frigidos: cumq; constet CHRISTVM allegorijs usum, & Paulum aliquot ueteris instrumenti locos per allegoriam interpretari: ita non possum non improbare quorundam ineptum allegorismum, qui fingunt, quod explicent allegoria. Viator fessus infedit tergo ingentis draconis, arboris truncum esse ratus: is excitatus deuorauit miserum. Viator est homo: draco, mundus, qui sibi innitentes perdit. Satis est ea, quæ reperiuntur in sacris libris, ad allegoriam accommodare, si res ita postulet, ut ipsi nihil affingamus. Audiui quendam theologum Parisiensem, qui de filio prodigo parabolam, in quadraginta dies protraxit: effingens iter abeuntis ac redeuntis, quasi nunc in diuersorio uesceretur artocrea, è linguis confecta, nunc præteriret molam aquatilem, nunc aliud atque aliud ageret: & ad eiusmodi confictas nãnias, Prophetarum & Euangeliorum uerba detorquebat. Atq; interim imperitæ multitudini, & crassulis magnatibus deus esse uidebatur. Nec sine causa ridet Hieronymus eos, qui Poëtarum fabulas ad CHRISTVM detorqueant: nisi si quid ad mores commode deflectetur: ueluti fabula Protei in inconstantes, Phaëtonis in temerarios, Tantali in auaros & parcos, Midæ in diuites stolidos, Danaës in ius pecunia corruptum, Ixionis & Danaidum in frustra laborantes. Quandoquidem dubium non est, quin ueteres in hunc usum pleraq; commenti sint. Nullum autem familiarius docendi genus, nec efficacius, quam per similitum collationem. ea CHRISTVS à rebus uulgarissimis sumit, qui suam doctrinam quàm maxime popularem esse uoluit. Quis enim non uidit iaci semen in terram? quis non conspexit piscatore, iacentes retia? quis nescit palmites amputatos exarescere? Atq; hæc uulgata mire nouat, ad suam philosophiam accommodans. De Scotidarum subtilitatibus, paucorum est disserere, in his promptum est quibuslibet philosophari. Vides exorientem solem, exhilararis: quid uoluptatis sensurus, si cordis oculis exoriatur sol ille iusticiæ? Molesta res est morbus corporis, quanto molestior animi morbus? Horres contagium pestis corporalis, multo magis uitanda morum pestilentium contagio. Res elegans tibi uidetur, hortus omnium florum & arborum genere uernans: quale spectaculum animus innocentia uirens, ac uirtutum omni genere exuberans? Vides serpentem, habes exemplum Christianæ prudentiæ. uides columbam, habes imaginem Christianæ simplicitatis. uides ceruum, habes symbolum, admonens auide sectandas diuinas literas. uides agnum, habes typum innoxie mansuetudinis. urget hyems, admoneris ut in rebus aduersis, fortunæ melioris expectatione te sustineas. blanditur ætas, admoneris ut te præpares ad uenturas erumnas. grauis est senectus, aspiras ad immortalitatem. grata est iuuentus, admoneris ut uenturæ senectuti, uirtutū & eruditionis pares præsidia. Ita quicquid hic uisibilis mūdus offert oculis corporeis, eius ideam reperies in rebus animi. Cæterum quibus ex fontibus petendæ sint allegoriæ, partim explicat Dionysius in opere, cui titulum fecit, De diuinis nominibus: partim Augustinus libro De doctrina Christiana tertio: propositis & explicatis septem

Allegorie
Theologicæ.

Ticonij regulis, aliquanto plus honoris habens, primū infanti, deinde hæretico, quos nos habeamus scriptoribus quibusdam orthodoxis. Fortassis & à nobis non nihil conferetur, si quando uacabit absolui libellum, olim cœptum, de Theologicis allegorijs. Interim unum illud addam, non satis esse circumspicere, quomodo iuxta sensum historicū, simplex est: quomodo iuxta tropologicum, qui ad mores & uitam cōmunem pertinet, quomodo iuxta allegoricum, qui capitis ac totius corporis mystici tractat arcana, quomodo iuxta anagogicum, qui cœlestem attingit hierarchiam, diuersis in rebus uarie reluceat æterna ueritas (nam ad hunc modum uideo quosdam diuidere) uerum etiam cōsiderandum erit in singulis horum, qui gradus sint, quæ differentiæ, quæ tractandī ratio: quot modis tractet Origenes Abraham à deo tentatū, & in historia uersans, quos tamen locos inuenerit. ut ne dicam interim, quod typus pro uarietate rerum, ad quas accommodatur, pro diuersitate temporū uelut aliam accipit figuram: sicut porcorum siliquæ, quibus perditus ille filius cupit explere uentrē famelicum: ad opes, ad uoluptates, ad honores, ad mundanam eruditionem possunt accōmodari: & tamē adhuc uersaris in Tropologia. Quin tota parabola potest ad Iudæorū populum, ac gentes illius temporis applicari. Gentes resipiscunt & recipiuntur, obmurmurant Iudæi: placat utrosq; pater cōmunis. Iam ex personarū, quibus accōmodatur parabola, temporumq; uarietate, noua penē facies sermonis nascitur, qua de re nō nihil attigimus in superioribus. Porrò in tractandis allegorijs, felicissimus artifex est Origenes, sedulus magis quæ felix Ambrosius, si quis forsitan requirit exemplum, quod imitetur:

Citatio. Quin & illud in primis admonendus est theologiæ candidatus, ut apposite citare condiscat sacræ scripturæ testimonia, nō è summulis, aut elenchis, aut sordidis conciunculis, aut alijs id genus collectaneis, iam sexcentis aliunde aliò confusis ac refusis: sed ex ipsis fontibus. Nec imitetur quosdam, quos non pudet oracula diuinæ sapientiæ uiolente detorquere ad alienos sensus, aliquoties & ad contrarios. id ne fiat, prima sit cura, librorum omnium ueteris nouiq; testamenti sententiam ex priscis illis interpretibus perdiscere. Audiui quosdam in palæstris Sorbonicis non uulgariter exercitatos, qui in frequentissima concione multa philosophabantur, non intellecto themate, quod ex more proposuerant, ne ad literam quidem, ut uocant: magnoq; pudore doctorum hominum tumultuabantur, extra oleas, ut est in prouerbijs, currentes. Sunt qui secum adferunt sua decreta, & uulgaribus opinionibus infecti, his seruire cogunt arcanam scripturam, cum ex hac potius petenda sint animi decreta. Quod eleganter admonet Hilarius libro De trinitate primo, cui optimus diuinorum uoluminū lector est, qui dictorū intelligentiam expectet ex dictis potius quæ imponat, & retulerit magis quæ attulerit: neq; cogat id uideri dictis contineri, quod ante lectionem præsumpserit intelligendum. Sunt qui eam ad publicos affectus ac mores pertrahunt: & cum huius regulæ seruire conueniat, quicquid oporteat fieri: huius patrocinio tuentur id, quod uulgo fit. Iam est occultius quidem, sed hoc ipso nocentius deprauandi genus, cum abutentes diuinæ scripturæ uocabulis, ecclesiam, quæ CHRISTI corpus est, interpretamur sacerdotes mundum,

mundum, quo uocabulo mali affectus designantur, interpretamur laicos Christianos, perinde quasi hi ad ecclesiam non pertineant: interim quod de Christianis omnibus est dictum, proprie monachis accommodantes: cum quod de cultu diuino dictum est, ad solas ceremonias deflectimus: quod de sacerdotis officio, ad solas preculas utcunque dictas trahimus. Proinde qui recte uolet uti scripturis, non sat habeat, quatuor aut quinque decerpisse uerbula: quin potius circumspiciat, unde natum sit, quod dicitur. Frequenter enim huius aut illius loci sensus ex superioribus pendet. Perpendat, à quo dicatur, cui dicatur, quo tempore, qua occasione, quibus uerbis, quo animo, quid præcesserit, quid consequatur. Quandoquidem ex hisce rebus expensis collectisque deprehenditur, quid sibi uelit, quod dictum est.

In his hæc quoque seruanda regula, ut sensus, quæ ex obscuris uerbis elicimus, respondeat ad orbem illum doctrinæ Christianæ, respondeat ad illius uitam, denique respondeat ad æquitatem naturalem. Quidam impudenter scripturam diuinam trahunt ad sensum alienissimum, uelut is, qui quod dictum est de tentorijs hostium, apud Abacuc: Turbabuntur pelles terræ Madian: detorsit ad Bartholomæum excoriatum, quod habet historia, licet ea, fide careat. aut is quod habetur in libro Iudith: Gyranes uallem, uenerunt ad portam: stultissime deflexit ad argumeta quatuor librorum Petri Lombardi, qui scripsit sententias theologicas. Sunt qui ludant uerbis scripturæ diuinæ, ac ueluti fit in centonibus Poëtarum, ad alienum sensum, ceu per iocum abutuntur. Quod aliquoties facit diuus Bernardus, uenuste magis, quam grauiter, meo quidem iudicio. Sic enim imbiberat uir ille præclarus sacras literas; ut nusquam non occurrerent. Nam quod hodie quidam, si quando festiui student uideri, uerba mystica deprauant ad iocos scurriles, non solum indoctum est, uerum etiam impium, & supplicio dignum. Impingit hoc Hieronymus Origeni, quod aliquoties uim faciat scripturis, opinor, ut nos profus abducatur à litera, plerumque sterili. Quin potius nemo ferme ueterum non alicubi torquet, quoties cum aduersario dimicat: atque ipse etiam Hieronymus: quod non uno in loco propemodum fatetur. In his igitur cautius obseruandum, num qua uis facta sit uerbis sacris: nisi si quis fas esse putat id facere, quoties capiendus est hostis, aut à uitijs deterrendus infirmorum animus. Mihi uidetur rectissimum, ut caste, ut opportune sacris uerbis utamur. Si primum curaris, ut id facias quam optime, postea fiet, ut & facile facias. Id cum ubique præstari uelim, maxime tamen præstare conuenit, ubi res est cum aduersarijs nostræ religionis: aut ubi refellitur falsitas, & asseritur ueritas, aut ubi mysticæ scripturæ sensus enarratur. Fit enim alioqui, ut non solum non euincamus, quod astruimus, uerum etiam risui simus aduersario. & tamen mea sententia nusquam magis peccatum est à ueteribus. Huius generis arbitror, quod Ambrosius libro De spiritu sancto secundo, capite sexto, ex loco qui est apud Paulum in epistola ad Philipenses capite tertio: Qui spiritu seruiamus deo: ratiocinatur aduersus Arrianos, spiritum sanctum aperte deum dici, connectens has duas uoces $\piνευματι$ & $θεω$, cum Græco sermone magis exprimatursensus diuersus, uidelicet nos colere deum non corporeis uictimis ac ceremonijs, sed spiritu: præsertim cum

cum spiritui non addatur suus articulus. Præterea quod Beda ex mulierculæ Cananæ uerbis: Miserere mei domine fili Dauid: colligit, illam perfecta fide & deum credidisse CHRISTVM & hominem, quod id temporis, opinor, nec ipsos Apostolos credidisse, quasi deum agnoscat, quisquis domini nomine compellet, aut quasi subsidium huiusmodi nõ soleat & à sanctis uiris peti. Rursum quod Augustinus uerba Baptistæ, quæ leguntur apud Ioannē cap. primo: Et ego nesciebam eum: abunde efficax telum arbitratum ad fundendas uniuersas Donatistarū phalanges, interpretans, unum hoc eatenus latuisse Ioannē, quod CHRISTVS auctoritatem baptismi sibi, pprie seruasset, cum cætera nosset omnia: neq; em̄ CHRISTVS magis autor est baptismi, q̄ ordinis: & tamē ab hæretico cõsecratus episcopus, reconfecratur: ut interim donemus uerum esse sensum, quem inducit Augustinus.

Loci theol
logici.

Quod nunc dicturus sum, haud scio an uel præcipuam allaturum sit utilitatem; si quis dextre præstiterit: id est, huiusmodi, ut locos aliquot theologicos aut tibi pares ipse, aut ab alio quopiam traditos, accipias: ad quos omnia quæ legeris, uelut in nidulos quosdam digeras, quo promptius sit, ubi uidebitur, quod uoles uel promere, uel recondere: uelut (ut exempli causa rem notem) de fide, de ieiunio, de ferendis malis, de subleuandis infirmis, de ferendis impijs magistratibus, de uitando simplicium offendiculo, de studio sacrarum literarum, de pietate erga parentes, aut liberos, de Christiana charitate, de honorandis primatibus, de liuore, de obtreccatione, de castimonia, atque alijs id genus: nam innumerabiles fingi possunt. His in ordinem compositis, iuxta rerum pugnantiam, aut affinitatem (ut in Copia quoq; nostra quondam indicauimus) quicquid usquam insigne est, in omnibus ueteris instrumenti libris, in Euangelijs, in Actis, in literis Apostolorum, quod uel conueniat, uel dissonet, ad hos erit redigendum. Quod si cui uisum erit, poterit ex antiquis interpretibus: postremo uel ex Ethnicorum libris huc conferre, quod usui futurum existimari. Hac usum fuisse ratione diuum Hieronymum, ex ipsius scriptis mihi propemodum uideor animaduertere. Siue quid erit differendum, aderit ad manum parata supellex: siue quid explicandum, facilis erit locorum collatio. Quandoquidem hæc non Origeni tantum, sed & Augustino optima ratio est interpretandi diuinas literas, si locum obscurum ex aliorum locorum collatione reddamus illustrem: & mysticam scripturam mystica, sacra sacram exponat. Atque hisce iam rebus instructus, iugi meditatione uersetur in diuinis literis, has nocturna curet uersare manu, uersare diurna, has semper in manibus, semper habeat in sinu, ex his semper aliquid aut auribus instrepat, aut oculis occurrat, aut animo obuersetur. In naturam ibit, quod usu perpetuo fuerit infixum.

De ediscendo. Nec mea sententia fuerit inconsultum, diuinos libros ad uerbum ediscere, uel nõ intellectos, autore Augustino: quod equidem sic interpretor, etiam si sensum mysticum nondum percipias. Nam facere, quod apud monachos aliquot fieri uidemus, nec aliter ediscere psalmos, quàm psitacus ediscit uoces humanas, plus habet tædij quàm fructus. Neq; enim facilius tantum ac tenacius inhærescunt memoriæ, quæ intelligimus, uerum etiam maiore cum utilitate. Id primum fieri uelim in noui testamenti

testamenti uoluminibus, quæ tanto præsentius faciunt ad nostram professionem, ut hodie uel sola sufficere possint, nimirum uulgata iam, & animis omnium infixæ CHRISTI doctrina. Nam olim Iudæis ad fidem adducendis, necessario erat adhibenda ueteris autoritas instrumenti: nunc nobis cum Iudæis minimum est negotij, & apud alios non est eadem autoritas libris Hebræorū. Etiam si non negem, plurimam ex illis utilitatem capi: si quis adhibitis allegorijs, uel ad CHRISTVM, in illis adumbratum, uel ad mores accomodet: atq; id si non immodice, sed carptim fiat. Sunt enim, quæ uerbatim ad allegoriam trahere, frigidum sit, quod admixta sint multa: non ut significant aliquid, sed ut tenor ac series historiæ constet. Sit igitur apud nos primus honos nouo testamento, per quod Christiani sumus, & ubi CHRISTVS nobis multo expressius quàm in uetere depingitur: proximus ueteri, & in hoc his libris, qui cum nouo maxime consentiunt, quales sunt Esaia libri. Quanquam si dispositis, ut dixi, locis, frequenter Paulinas epistolas cum Euangelijs, & cum utrisque conferas Esaia, reliquaq; ueteris testamenti loca: futurum est, ut hæc suapte sponte inhærescant & insideant memoriæ. Quod si quos deterret hic labor, illud quæso secum cogitet, qui conueniat, ut theologus futurus sophisticas præceptiunculas ediscat, ediscat qualescūq; in Aristotelem cōmētarios, aut etiā paraphrasim, ediscat Scoti conclusiones, quas uocant, & argumēta: & idem operæ grauetur dare libris diuinis, ex quorum fontibus uniuersa scatet theologia, quæ modo uere sit theologia. At quanto satius est, semel hoc laboris (nec enim dixerim tædij) deuorare, quàm semper recurrentibus in orbem laboribus, quoties tractandum aut citandum erit aliquid, ad dictionarios, summulas, & indices confugere: ueluti faciunt mei similes quidam, qui cum domi nihil habeant supellectilis, quoties opus est cantaro aut patella, à uicino petunt utendam. At recte monet sapiens ille, ut aquam de tua bibas cisterna, & adeo non sit necesse aliunde rogare, ut tu potius de tuo fonte deriuas in alios. Quin igitur omissis confusis istis formularijs, & impuris summulariorū lacunis, tuum ipsius pectus bibliothecam facito CHRISTI, ex eo uelut è penuario depromito prouidus paterfamilias seu noua, seu uetera, utcunq; postulabit res. Longe uiuidius penetrant in animos auditorum, quæ è tuo pectore ceu uiua prodeunt, quàm quæ ex aliorum farragine subleguntur.

Nonum testamētum.

Atq; inter hæc roget aliquis, quid tu, num adeo facilem & expositam iudicas scripturam diuinam, ut absq; cōmentarijs possit intelligi? Quid ni possit, aliquò usq; prius cognitis dogmatibus, & hac qua dixi collatione locorum adhibita? Alioqui quid aliud secuti sunt, qui principes in hanc commentarios adiderunt? inter quos præcipuus est Origenes, sic hanc Venerem exorsus, ut nemo post illum ausit manus apponere? Quid autem uetet alios eodem peruenire, quò peruenerunt illi, si eadem ingrediantur uia? Non hæc dico, quod cuiq; autor esse uelim, ut præteritis ueterum cōmentarijs, diuinæ scripturæ sciētiam sibi uindictet, aut etiā uenerur. Imò partem laboris adimat nobis ueterū labor, adiuuemur illorū cōmentarijs, dum modo primum ex his deligamus optimos, uelut Origenem, qui sic est primus, ut nemo cum illo conferri possit: post hunc, Basilium, Nazianzenum, Athanasium,

De cōmentarijs.

Origenes.
Basilius.
Nazianzenus.
Athanasius.

Cyillum,

Cyrillus.
Chrysoſtom⁹
Hieronymus.
Ambroſius.
Hilarius.
Auguſtinus.

Delectus δι/
τοῦ καὶ ὁπερ
τιμ.

Coacerua/
tores.

Cyryllum, Chryſoſtomum, Hieronymum, Ambroſium, Hilarium, Auguſtinum: deinde ut hos ipſos cum iudicio delectuq; legamus, etiamſi reuerenter legi uolo. Homines erant, quædam ignorabant, in nonnullis hallucinati ſunt, dormitarunt alicubi, nonnulla dederunt utcunq; uincendis hæreticis, quorum contentionibus tunc feruebant omnia. Præterea uix quiſquàm eſt horum, cuius falſo titulo non permulta circumferantur: atq; adeo quod eſt impudentius, cuius libris non multa permixta ſint aliena, id quod in Hieronymo certe palam arguimus, & in Auguſtino forſitan arguemus. Nec ita multum negotij fuerit idem facere in cæteris, hoc eſt, in Origine, in Ambroſio, in Chryſoſtomo. Quod ni hic quoq; fuerit oculatus lector, periculum eſt, ne impoſtoris aut nebulonis ſomnium, pro Hieronymi aut Ambroſij oraculo amplectatur. Sic enim hodie quidam τὸν ἥλιον ὑπερφρονοῦντες, περαίνονται: Sic ait Hieronymus in quodam ſermone, ſic Auguſtinus in quadam homilia ad fratres heremitas: perinde quaſi de tripode pronunciarent oraculum. Sit igitur delectus non ſolum autorum, uerumetiam operum. Et in autoribus nõ hoc modo diſcrimẽ eſt, quod Græci præcellunt Latinos, quod ueteres recentiores: uerumetiam quod in ſingulis etiam generibus alius ſit alio præſtantior. In operibus cauendum, ne nothum & ſuppoſititium pro germano ueròque amplectaris. Proinde quandoquidem in tanta librorum multitudine, & in tanta ætatis fugacitate, non uacat euoluere omnia, ſupereſt, ut primum legamus optima. Quorſum attinet in hiſce neotericis coaceruatoribus uerius, q̄ interpretibus, bonas horas haud bene collocare: in quibus primum q̄ multa ſunt, quæ tibi poſtea ſint maiore negotio dediscenda? Deinde ſi quid ineſt recti, id ex ueteribus hauſtum comperies, ſed mutilum ferè ac decurtatum: quod ob linguarũ & rerum inſcitiam multa, & haud ſcio an optima, quoniam nõ aſſequebantur, coacti ſunt prætermittere. Quid, quod bona pars iſtorum, ne decerpit, quidem ab illis, ſed à ſæpius collectis ac tranſiſiſis collectaneis, uelut è decima lacuna, ſuffuratur, ut penè nihil reſipiant ſui fontis? Deinde ne nihil de ſuo addidiſſe uideat, aſpergit aliquid ſuorũ ſomniorum, aut è ſordido quopiam, & pridie nato autore admilcet, quaſi cum multa iura confundit cocus: ut inquit Plautus. Poſtremo, ut eadem doceant cum priſcis, q̄ frigent apud hos ſordẽntque omnia, ob ſermonis infantiffimam balbutiem? At Hieronymus ita delicijs omnia condit ac locupletat, ut cum aberrat à uero, aut à re digreditur, tamen plus bonæ rei doceat, quàm iſti, cum uere rem tradunt. Ut ne dicam interim, quod omnino tales ipſi reddimur, cuiuſmodi ſunt autores, in quibus aſſidue uerſamur. Neq; enim perinde ciborum qualitas tranſit in corporis habitum, ut lectio in animum ac mores legentis. Si in ieiunis & frigidis, in fucatis, in ſpinolis ac rixolis ſcriptoribus aſſidui ſimus, tales euadamus oportet: ſin in hiſ, qui uere ſapiunt CHRISTVM, qui ardent, qui uiuunt aguntq; qui ueram pietatem & docent & præſtant: hos ſaltem aliqua ex parte referemus. At dices, ſi nihil acceſſerit, parum inſtructus fuero ad palæſtram ſcholæſticam. Neque uero nos pugilem inſtituimus, ſed theologum, & cum theologum, qui quod profitetur, malit expri-
mere uita quàm ſyllogiſmis. Nec eſt quod tibi tantopere diſpliceas, ſi inter iſtos
parum

parum theologus habearis: cum inter eosdem ne Hieronymus quidē ipse sit habiturus quod respōdeat, ac fortasse nec ipse Paulus. In culpa est nō ipsa Theologia, quæ non sic nata est: sed quorundam tractatio, qui totam illam ad dialecticorum argutias, & Aristotelicam philosophiam detraxerunt: ut illic non paulo plus sit philosophiæ quàm theologiæ. Atqui fieri potest, ut rhetor aliquis, aut arithmeticus, aut musicus sic eandem tractet, ut nemo iam sit intellecturus, nisi qui prius artium illarum uim omnem cognitam habeat. Quid autem necesse est, ad omnes omnium quæstiunculas certa respondere Theologum? quarum neque numerus est ullus, neque modus, neque finis: dum hydræ in morem, pro una recisa, sexcentæ repullulant? Sunt quæ parum pium sit inuestigare, sunt quæ citra salutis dispendium possunt nesciri: sunt de quibus eruditius sit ambigere, & cum Academicis ἐπέχειν, quàm pronounciare. Quis enim fructus si me torqueam, an deus creare possit hominem ἀναμάτητον? an deus aliquo ab ipso distincto sit unus? An possit respectum producere sine fundamento & termino? an anima CHRISTI poterit falli aut mentiri? an hæc propositio, deus est scarabeus, æque possibilis sit, atque hæc, deus est homo? Dictum est, scrutamini scripturas, non ut semper dubitemus, sed ut dubitare desinamus. Non quod hoc exercitationis genus in totū damnem: sunt & in neotericorum libris multa digna cognitu: sed ea per ætatem modice degustentur, sobrie castèque tractentur. Nam hoc studiorum genus olim apud Theologos prorsus incognitum fuit: deinde posteaquam irrepsit, ut ferè sit in rebus humanis, paulatim in immensum increuit. Vnde cœpit in aliquot iam Academijs parcius ac moderatius adhiberi, uelut apud Anglos in Cantabrigiensi, apud Brabantos in Louaniensi. Nè ideo minus florent hæc studia, sed uerius florent. Quale uero spectaculum est, theologum octogenarium nihil aliud sapere, quàm mera sophismata? Nam huiusmodi non paucos uidimus olim Lutetiæ, quibus si quid depromendum fuisset ex Paulo, uidebantur sibi prorsus in alium mundum translati. Proinde si cui contigit tanta ingenij uis, ut utrunque studiorum genus complecti possit, eat sanè per nos, eat quò illum sua uirtus uocat, eat pede fausto. Sed ab ijs ramen, quæ nos prætulimus, incipiendum: his maiorem ac meliorem uitæ partem impertiendam, censeo. Quod si alterutrum sit deserendum, non possum non fateri, quod uerissimum est: malim in hoc latus deflectere. Præstat, paulo minus esse sophistam, quàm minus sapere in Euangelicis & Apostolicis literis. Satius est, ignorare quædam Aristotelis dogmata, quàm nescire CHRISTI decreta. Denique malim cum Chrysostomo pius esse Theologus, quàm cum Scoto esse inuictus. Illud certe negari non potest, per ueteres illos illustratam ac defensam CHRISTI doctrinam, quos ita demum patiar antiquari, si constet, horū argutissimis argutijs & subtilissimis subtilitatibus uel unum Ethnicum conuersum ad CHRISTI fidem, uel unum reuictum ac mutatum hæreticum. Nam quod hodie pauciores sunt, aut certe extant hæreses: id, si uerum fateri uolumus, fasciculis debemus uerius, quàm syllogismis. Quis enim omnino nodus dialectica subtilitate necti potest, qui non eadē subtilitate dissoluatur, si liberū

lit utrisq; quod uoluerint, assumere? Quis uero fructus, si nectas, quod explicare non potest, qui tamen non assentitur, imò aliquoties ne is quidem qui nectit? Sed simplices illæ literæ, ueritate non arguta efficaces, totius orbis populos, pauculis annis innouare potuerunt. Verum missam faciamus studiorū collationem. sit in his suum cuiq; pulchrum, & ut Paulinis uerbis utar: in suo quisq; sensu abundet. Cui placet scholasticæ conficiationes, sequatur suo quidem arbitratu, quod in scholis receptum: modo ne solum hoc agat, modo ne nimium diu. Nam uidi complures, qui iam semicani, cum prisca illa theologia conati sunt redire in gratiam, sed parū feliciter successit conatus, nimium serus. At si quis magis cupit instructus esse ad pietatem quàm ad disputationem, statim ac potissimum uersetur in his scriptoribus, qui proxime biberunt de fontibus. Si quid extiterit dubitationis, in his quæ pertinent ad pietatem, non deerit integro prudentiq; uiro, quod è diuinis oraculis salubriter respondeat. Habet Paulus fidele consilium, ubi domini præceptum non habet. Quod diminutum erit in syllogismis, id pensabit sancta ad deum precatio. Deniq; satis inuictus fueris Theologus, si nulli succumbas uitio, nullis cedas cupiditatibus, etiamsi à contentiosa disputatione discesseris inferior. Abunde magnus doctor est, qui pure docet CHRISTVM. Si turpe ducunt, nescire quid definiat Scotus, turpius est, nescire quid decernat CHRISTVS. Si parum theologicum est, non assequi quæ scripsit Durandus, minus theologicū est, nō assequi quæ scripsit Paulus. A diuinis oraculis nomen habet Theologus, non ab humanis opinionibus. Et bona theologiæ pars afflatus est, qui non contingit, nisi moribus purgatissimis.

RATIONIS SEV COMPENDII VERAE THEOLOGIAE, PER
DES. ERASMV M ROTERODAMVM, FINIS.

DES. ERASMI ROTERODAMI APOLOGIA.

R O D A M I A P O L O G I A .

AM ut paucis occurram Apologia, reclamaturis, Paulus apostolus, referente Luca, fortunatum sese prædicat, quod apud Agrippam pro se causam dicturus esset, cui propter diutinam cum Iudæis consuetudinem, res omnes in quibus uertebatur quæstio, maxime cognitæ compertæq; essent. Atq; utinam eodem nomine mihi quoque gratulari possim, qui planè diuersum quiddam usu uenit atque Paulo. Nam ne opus quidem est nobis Apologia, nisi apud istos, qui totum hoc negocium, de quo controuersia est, non intelligunt: nec prorsum aliam ob causam

Apud indo-
stos tantum
Apologia est
opus: *et* *et* *et*

*Comitatus
ibidem
si dicitur*

sam calumniantur, nisi quod nō intelligant. Siquidem apud eos qui Latinas, Græ-
 cas, & Hebraicas literas uel ad mediocritatem degustarunt, qui serio in uestigan-
 dis diuinæ scripturæ mysterijs, qui feliciter ac diligenter in uetustis illis, ac non mi-
 nus ueris quàm uetustis Theologis uersati sunt, nihil addubito, quin magnam
 initurus sim gratiam, etiam si quod conatus sum, parum assecutus fuero. Proinde Docti, qui pos-
sent ob periti-
am carpere,
probant.
 mire fiet, ut quibus hac opera nostra non magnopere sit opus, quiq; soli damnare
 quædam possint, quod ob bonoram peritiam literarum possint iudicare, ij non so-
 lum comprobent suo suffragio nostram industriam, uerumetiam gratiam haud
 uulgarem habeant. Contra qui hisce de rebus nullo modo possunt ferre senten-
 tiam, & hoc magis egent huius laboris subsidio, quo longius absunt à bonis lite-
 ris, ij non solum non amplectentur opus ipsorum paratum usui, uerum etiam ob-
 strepent, calumniabuntur, damnabunt: quorum alterum extremæ cuiusdam in-
 gratitudinis esse uidetur, alterum insignis impudentiæ. Quid enim fingi potest im-
 pudentiùs, quàm damnare librum quem ne legeris quidem, tum cuiusmodi, ut si
 maxime legas, tamen absque linguarum peritia pronuciare de eo non possis?
 Quid autem ingratiùs, quàm pro tam immensis sudoribus uigilijsq; , quas tan- Ingratitudo.
 tum iuuandi animo susceperis, & quibus nulla par gratia referri queat, rependi ca-
 lumniam, idq; potissimum ab ijs, ad quos potissimum operis utilitas sit reditu-
 ra? Cum ubique fœda est ingratitude, tum in nullos æque par est gratos esse, at-
 que in eos qui dispendio rei pecuniariæ, iactura uoluptatum, nonnullo etiam ua-
 letudinis ac uitæ suæ detrimento, in hoc totis uiribus incumbunt, ut ingenij sui mo-
 numentis orbi consulant. Verum haud scio an usquam ingratiùs reperias morta-
 lium ingenium, nec aliàs esse uerius arbitror, quod non minus eleganter quàm gra-
 uiter dictum est à Seneca, Tutius esse, quosdam offendisse quàm demeruisse. Ni- γνώμη.
 hil æque perit, atque id quod confertur in ingratos. At magis perit officium, mea
 quidem sententiâ, quod in eos collocatur, qui non intelligunt officium, & minus
 redit ab ijs qui non cognoscunt meritum, quàm qui non agnoscunt. Nam ij tam- Non cognoscē-
tes meritū, nō
agnoscētibus
ingratiōres.
 etsi dissimulant, tamen apud se sunt obnoxij, nonnunq; pudore coguntur agno-
 scere. Denique spes est fore, ut aliquando resipiscant. Illi quod est beneficium, in-
 iuriam interpretantur & officio adiuti in ius uocant benemerētem. Theologorum
 in primis est, non solum gratitudinem præstare, uerum etiam candorem & man- Theologi
quales.
Erasmi la-
bor Theolo-
gis desudauit
 suetudinem. Et Theologis potissimum hic meus desudauit labor, atque his Theo-
 logis, quibus aut nō uacauit, aut nō contigit, eas discere literas, sine quibus diuina
 scriptura penitus intelligi non possit. Horum adiuuandis studijs, nostrum impen-
 dimus studium, ut quod illis sua fortuna negauit, id nostra suppeditaret indu-
 stria. Et tamen si qui reclamaturi sunt, ex hoc grege prodituros auguror. Ample-
 ctuntur medici, non aspernantur iureconfulti, recipiunt philosophi, si quid ad il-
 lorum professionem instaurandam conducit. Soli Theologi pertinaciter reclama-
 mus, & ipsi nostris inuidemus bonis. Sanè permolestum est, pro benigne colla-
 to beneficio nullam recipere gratiam. Molestius ab ijs de quibus benemereri stu-
 deas, calumniam præmij loco reportare, & à quibus tuo iure poteris exigere debitā
 F f 2 gratiam

gratiam, his actoribus iniuriæ causam dicere. Seneca summum liberalitatis genus esse putat, ac diuinæ beneficentiæ proximum, si quis non tantum gratuito proficit, uerum etiam sciens perdat beneficium. At mihi uideor hoc quoque superaturus, si de his quoque pergā benemereri, qui beneficium iniuria retaliunt. Et quemadmodum fidi medici, reclamantibus etiam & conuiciantibus ægrotis, tamen pergunt subuenire, ita nos hoc quoque uelut auctario beneficium nostrum cumulabimus, ut beneficium quod accipiunt intelligant. Primum igitur etiam atque etiam adhortor omnes Theologos, ut quibus per ætatem aut occupationes uacat, Græcas degustent literas, & item Hebræas, si liceat; In ipsis arcanæ scripturæ fontibus diligenter philosophentur, ueteres Theologos, quos & eruditio commendat & uitæ sanctimonia, iugiter euoluant. Deinde nostra si uolent conferant & expendant, atque ita probent si quid recte monuimus, emendent amice, si quid ut homines aberrauimus à uero, & minus affecti sumus, quod sedulo sumus secuti. Quod si impetro causam, uici, pro accusatoribus habiturus patronos. Caterum à quibus hoc non impetro, saltem illud mihi uel precario donent, ut credant, me simplici pióque iuuandi studio quicquid hoc laboris est suscepisse. Quod si parum alicubi successit, error est, non scelus: & corrigi mereor, incesse non mereor. Nihil enim magis agnosco, quàm me nihil scire. Profiteantur alij quantumlibet ingentia, Ego pro mea tenuitate nihil profitens, præsto tamē quod licet, paratissimus ad palinodiam, sicubi more hominum lapsus sim, ipse quoque mihi censor futurus, simul atque deprehendero. Caterum diuus Hieronymus non fert reprehensorem, qui damnare possit, docere non possit. Quorum illud tyrannicum est, hoc amicum & eruditum. Iam illud quemadmodum extra controuersiam est apud eruditos, ita indoctis etiam, multorum libris persuasum esse reor, hanc noui testamenti æditionem Hieronymi non esse. Tametsi nos, nec hanc, qualiscunq; est, aut cuiuscunq; est, neque conuelimus ullo modo, neque calumniatur. Tantum restituimus, quæ temporum ac librorum uitio fuerant deprauata, obiter indicatis & his, quæ uel ambigue, uel parum attente reddidit interpretes (nam non recte, mihi religio est dicere, etiamsi id non ueritus est aliquot locis Hieronymus) idcirco fecimus, neque leui quod dici solet brachio, neque temere, sed primum ex canonum consilio, ad Græcæ originis fidem, examinatis exemplaribus Latinis, neque tamen fidentes paucis, aut quibuslibet. Laurentius Valla septem bonæ fidei codices se secutum fuisse testatur. Nos in prima recognitione quatuor Græcis adiuti sumus, in posteriore quinque. Deinde consultis tum peruetustis tum emendatis aliquot Latinæ linguæ uoluminibus: nec hoc contenti, discussis & exploratis probatissimis autoribus, non oscitanter obseruauimus quid citarint, quid legerint, quid emendarint, quid interpretentur. Atque hisce rebus omnibus qua licuit uigilantia, certe, summa fide, collatis ac pensatis, quod optimum iudicauimus, secuti sumus, & hac lege in medium contulimus, ut nihilo secius suo quisque iudicio frueretur. Iam uero si qui uerentur, ne sacrarum literarum autoritas uocetur in dubium, si quid usquam uariauerit: hi sciant oportet, iam annos plus mille, neque Latinorum neque Græcorum exemplaria per omnia consensisse

Adhortatur theologos.

Linguae.

Fontes arcanæ scripturæ.

Veteres theologi.

Erasmi simplici pióque studio.

Damnare posse, docere non posse.

Vulgata noui testamenti æditio, Hieronymi non est.

Quid erit Erasmus.

Quid secutus.

Exemplarium diuersitas etiam apud Latinos quæ Græcos.

consensisse. Id quod ne fieri quidem possit, nimirum in tanta librationum, non solum turba, sed inscitia, oscitantia, temeritate, Vt ne cōmemorem quàm multa mutata sint ab eruditulis, aut certe à parum attentis. Comperio quædam erasa aut inducta à factionibus, quarum tumultu quondam sursum ac deorsum miscebantur omnia, præsertim Oriens, dum quisq; pro suatum partium patrocínio scripturam uariat. Id certe factum non obscure compluribus in locis declarat Hieronymus. Quid autem accidit religioni Christianæ, quod tot iã seculis, aliud legit Hieronymus, aliud Cyprianus, aliud Hilarius, aliud Ambrosius, aliud Augustinus? Apud hos alicubi non modo diuersa comperies, sed & pugnantia, cum in summa Christianæ fidei cōsentiant. Quid facias, posteaquàm nec ipsa horum temporum æditio per omnia sibi consentit? Qua de re si quis dubitet, huic fidem fecerint codices typis etiam excusi, cum annotamentis marginalibus, & si id parum est, ex commentarijs diuī Thomæ, ex commentarijs Lyrani, ex commētarijs Hugonis Carrensis intelliget. Quæso quid periculi consecutum est, quod sanctus Hieronymus uetus & nouum instrumētum mundo iam senescenti, ad Hebræam & Græcam ueritatem instaurauit? Reclamatum est tum à nonnullis, quibus ipse suis libris abunde satisfacit, nec ob aliud opinor reclamatum, nisi quod nescirent eas literas. At num hinc uel tantulum incommodi natum est Christianæ religioni? Augustinus fatetur ipsa codicum discordia, se non mediocriter adiutum fuisse, dum quod hic parum apte dixerat, alter clarius ac rectius efferret, id quod uel fortuito fieri necesse est. Quid decessit euangeliorum maiestati, quod ea Iuuenus heroicis uersibus induserit? Quid accepit incommodi scriptura diuina, quod eam ferè totam Aegidius Delphus noster, insignis Theologus elegiaco carmine nuper complexus est? Nos locos aliquot innouauimus, non tam ut elegantius redderemus, quàm ut dilucidius ac fidelius. Quid autem erat periculi, si paraphrasi totam orationem nouassemus? Quibus hæc placet æditio, quam ego nec damno, nec muto, huic sua manet æditio. Siquidem ea nostra castigatione non læditur, sed redditur illustrior, purior, emendatior. Illa legatur in scholis, canatur in templis, citetur in concionibus. Illud ausim polliceri, quisquis hanc nostram domi legerit, suam rectius intelleturus est. Proinde si nihil offendit nisi nouitas, & illa iam uetus olim noua fuit, & hæc noua, si patiamur, olim uetus fuerit. Nimis imperiti est hominis, libros annorum æstimare numero, ac nō potius ipsarum rerum iudicio. Optarim & ipse in sacris literis, nihil esse deprauatum, nihil dissidere. Atque id ut optare est in prodiui, ita nec fuit unquam, nec futurum est unquam. Iam quid attinet istos refellere, qui non minus indocte quàm impudenter solent uociferari, facinus esse non ferendum, ut quisq; corrigat Euangelia? O uocem uix auriga dignam, nedum Theologo? Fas est nebuloni cuiuis, Euangelij codices deprauare, & nefas erit quod deprauatum est restituere? præsertim homini, ne quid dicam insolentius, in hoc genere literarum, nec indiligenti, nec inexercitato, idq; tot Græcis ac Latinis uoluminibus, tot clarissimis autoribus in consilium ascitis? Mihi plurimis argumentis uehementer probabile est, uniuersum instrumentum nouum Græce scriptum fuisse

Varia uariorū lectio.

Nouū instrumētū à Hieronymo olim instauratum.

Ueritas è codicum discordia

Iuuenus.

Aegidius Delphus.

Nouitas.

In eos qui negant esse fas ut quisq; euangelia corrigat

Instrumentū nouū Græce scriptum.

non Latine. Certe si quis excipiat Euangelium iuxta Matthæum, & unam ad Hebræos epistolam, de reliquo nulla controuersia est. Proinde qui mutare pareat, quod scriptum fuit ab Apostolis & Euangelistis, in hunc iure clamitent, quod corrigat Euangelia, non in eum qui iuxta Pontificum decreta ex Græcorum fontibus, ex sacrorum interpretum sententia syncera fide reponat, quod uel à scribis erat uiriatum, uel ab interprete parum apte redditum in Latinis codicibus, cum Græce scripserint Apostoli. Sed cur hæc pluribus ago? cum diuus Hieronymus compluribus epistolis huius causæ patronum agat, qui nec ipse, cum in re non ita dissimili laborasset, calumnia caruit. Cuius emendatio si extaret, aut non fuisset nobis hoc laboris capiundum, aut fuisset quod sequeremur. Itaque te quæso lector optime, cum occurret nouatum aliquid à nobis, ne protinus ad solitæ lecti-
 onis gustum ac saliuam reijcias, ac damnes, quasi necesse sit malum esse, quicquid diuersum est, simul & me fraudans mea laude, & te operis utilitate. Sed primum
 nostra conferto cum Græcis, quod quo promptius esset, illa è regione adiecimus:
 Expende num fidelius, num apertius, num significantius expresserim, quàm uetus
 interpret. Nec hic rursus protinus in ius trahant, si minus uerbum uerbo re-
 spondeat, id quod ut maxime coneris, ne fieri quidem potest. Si nefas esse du-
 cunt, usquam à literis ac syllabis discedere, cur hic interpret passim id ausus est, ali-
 quoties nulla nec adactus necessitate, nec inuitatus utilitate, sed uelut in re ludicra
 lasciuiens & oscitans? Quod si licet, ut certe licet, si me comperies sententias, maio-
 ri fide reddidisse quàm ille reddiderit, ne damna quod nouum est, sed amplectere
 re quod est rectius. Iam si collatio tibi non satisfacit, ne continuo pronuncies.
 Consule nostras Annotationes, quæ fortasse tibi uel autoritate testium, uel ra-
 tionibus adductis satisfaciant. Fit interim, ut diuersa sit lectio, fit, ut ipsæ ex
 uerbis complures sensus accipi possint. Nos primum unicum duntaxat lectio-
 nem proponimus. Nec enim aliter poteramus. Cæterum in annotamentis ua-
 ria referimus, aut indicantes quid nobis optimum uideatur, aut tuo relinquen-
 tes arbitrio, quid sequi malis. Sunt in quibus nostra uulgata magis probatur ædi-
 tio, aut Ambrosiana lectio, quàm Græci codices. Et tamen consentientibus omni-
 bus Græcis exemplaribus, quoniam illa mutare non licuit, Latina accommoda-
 uimus, ne non responderent, cum in hoc ipsum adderentur. Cæterum id in scho-
 lijs discutimus. Comperio quædam apud illos addita ex more solenni, ueluti co-
 ronidem illam sic additam precationi dominicæ, quemadmodum apud nos in cal-
 ce psalimorum adijcitur Gloria patri. Ea non resecuimus à contextu, sed tamen in
 commentariolis admonemus addita. Nam is error minus habet periculi, cū quod
 frequenter comperio factum, ex alijs locis ascribit lector, quod in simili sententia
 deerat alibi. Attamen id quoque curauimus admonere. Proinde non ita tradimus
 hanc lectionem, quasi certa indubitataque sint omnia, sed quod ex nostra emenda-
 tione, accedentibus annotamentis, non mediocriter adiuuandus sit lector uigilans
 & attentus. Inerunt permulta quæ ceu minutula friuolaque contemnenda uidebun-
 tur alicui. Verum qui conferet, qui expendet, qui tractabit & interpretabitur sacras
 literas

Lector confere-
 rat & expen-
 dat singula.

Interpres uul-
 gatae editionis

Annotationes.

Addita.

Minutula non
 contemnenda sa-
 cras tractanti
 literas.

literas, is ipse comperiet, in his minutulis non minimum esse utilitatis. Ad hæc facile mihi ueniam dabit, huiusmodi minuta persequuto, qui cogitarit ad huiusmodi scrupos primi nominis autores impegisse, nonnunquam & pudendo errore lapsos esse, nimirum ipsum Hilarium, Augustinum, & inter recentiores doctissimum Thomam Aquinatem, ne iam cæteros commemorem. À quibus in hoc uersanti negotio, nonnunquam dissentire fuit necesse, quod quidem ut semper ingenue feci, ita nusquam contumeliose, ne in istos quidem procacior, quorum impudens temeritas, & insolens inscitia parum merebatur hanc ciuilitatem, in quos etiam si liberius inuectus fuisset, tamen apud eruditos omneis excusaret me Plautinum illud, Quod dignis maledicatur, bene dictum est, non maledictum. Verum malui rationem habere quid me dignum esset, quam quid isti mererentur. Erat animus, istorum ineptias omnino dissimulare, nisi libri passim manibus omnium tererentur, & oraculorum instar legerentur ac citarentur. Nec rursus id à me factum est affectate, sed obiter locis aliquot, quo posthac minus illis fidant, qui quicquid apud huiusmodi scriptores utcumque positum aut additum reppererint, id alba, quod aiunt, amissi in suos conuerterent cõmentarios: aut certe quibus autores isti magni sunt, intelligerent, ob harum rerum quas indicauimus ignorãtiam, magnos etiam autores turpiter ac plusquam pueriliter hallucinatos esse. Alioqui si quicquid in horum uoluminibus uel rideri, uel improbari poterat, persequi uoluisset, tum uere mihi inter manus nata fuisset ἰλιὰς κακῶν, ut est in Græcorum prouerbio, nec ad ea refellenda una suffecerat ilias. Cæteros autem, quos præter eruditionis commendationem ornat & uitæ sanctimonia, tantum abest, ut incessam petulantius, ut sæpenumero captatis etiam prætextibus, aut eleuem errorem, aut excutsem, aut tegam. Nec mihi succensere debent, si quid lapsus est Augustinus aut

Thomas, laudatus.

Erasmi modestia.

Augustinus, Thomas.

Augustini in minutissimis aptissimisq; diligentia.

THOMAS IESVS, qui mortuus est. Idem offensus amphibologia Paulini sermonis,

cum ait : Quod stultum est dei, sapientius est hominibus, mauult ita reddi, quod
 stultum est dei, sapientius est quam hominis, quod alioqui uideri potuerit incer-
 tum, dandi ne casu dictum esset hominibus, an auferendi. Atque hæc & alia his fer-
 mè consimilia multis uerbis illic annotauit uir tantus, quæ nihil negocij sit animad-
 uertere, etiam si nullus moneat. Quid si is legisset tot portenta mendarum à no-
 bis prodita, sublatâque? tot crassissimas discussas tenebras? tot sensus præpostere
 non solum ambigue redditos, suæ restitutos integritati? an non hunc laborem no-
 strum utrisq; manibus complexus fuisset? Quædam autem tanta breuitate sunt
 annotata, ut ni nostram annotatiunculam ad locum ipsum conferas, non sis ani-
 maduersurus quid uoluerim. Nam quod complusculis locis occurrent eadem, id
 data opera factum est, quo consuleremus lectori uel parum memori, uel inquiren-
 di laborem fugitanti. Et sanè non nihil uereor, ne quemadmodum multos sit of-
 fensura nouitas, ita è diuerso existât, quibus hoc ipsum displiceat, quicquam esse
 quod conueniat cum ueteri interprete. Alijs nihil probatur, quod sit diuersum: ali-
 is ineruditum uidetur, quod non tota ratione pugnet ac dissideat. Rursus alios of-
 fendit sermo paulo purior ac Latinior, nempe hos qui nihil acutum iudicant, nisi
 quod prodigiosis scateat solœcismis. Alij contra fastidiunt, quicquid non referat
 Ciceronianum illum nitorem. Nos in hoc opere ut non affectauimus eloquenti-
 am, ita mūdiciem, si qua in promptu fuit, non respuimus. Non offenditur deus so-
 læcismis, at idem non delectatur. Odit superbam eloquentiam, fateor, at multo
 magis superciliosam & arrogantem infantiam. Nos toleramus istorum balbutiē,
 ferant ipsi uicissim nostram qualemcunq; dicendi mediocritatem. Verum ut ali-
 quando finiam, quemadmodum ingenuè fateor esse permulta, quæ doctius
 tractari potuissent: ut non inficias eo, locis aliquot me dormitasse lassum:
 ita res ipsa, ni fallor, indicabit, me, post Laurentium Vallam, cui
 non hac tantum in parte debent bonæ literæ, post Iaco-
 bum Fabrum, uirtutis omnis & literarum anti-
 stitem: nec sine causa uersatum in hoc ne-
 gocio, nec sine fructu. Bene Va-
 leto lector amice, & si quid
 adhuc desyderas, à
 præfatione
 quam Annotatio-
 nibus præfixi, petito.

Portenta mē-
danti ab Era-
simo sublata.

Breuitas au-
toris.

Eadem.

In lectoribus
uaria palata.

Superciliosam
& arrogantē
infantiā odit
deus.

Laurentius
Valla.
Iacobus Fa-
ber Stapulen-
sis.

APOLOGIAE FINIS.

De hac

DE HAC POSTERI

ORI AEDITIONE;

ERASMVVS ROTERODAMVVS PIO
LECTORI. S: D:

MNIBVS omnium cauillationibus respondere, lector optime, præterquæ quod infiniti sit negocij, nec admodum ex huius operis dignitate fore uideo, nec operapretium ullum intelligo: propterea quod qui studium hoc nostrum suggillat ac traducunt, ferè non legunt, aut certe non intelligunt nostras apologias. Et iam satis illis responsum est duabus apologijs, quas primæ quoque æditioni, cœclypeos, aduersus istorum tela præfiximus: præterea in epistola, qua Martino Dorpio respondemus: postremo in epistola ad insignem Theologum Henricum Bouillum. Proinde hic capitaduntaxat argumentorum annotabimus lectori, uel occupato, uel crassiori.

1 Primum illud testamur, & ubique testatum esse uolumus, nos nusquam à iudicio ecclesiæ catholicæ, uel unguem aut digitum latum uelle discedere: Quod si quid usquam eiusmodi deprehendatur, nõ data opera dictum, sed elapsum: ut sumus homines: id iam nunc pro recantato uolumus haberi.

2 Nec præimus eruditorum iudicio, nec publicarum scholarum autoritati præiudicamus. Manet incolome suum cuique iudicium. Annotationes scribimus, non leges: Et expendenda proponimus, non protinus habenda pro compertis.

3 Nec ideo hanc posteriorem æditionem immensis sudoribus parauimus, quod priori diffideremus, sed opus quod tum pro uirili, proque temporis spacio quæ fieri potuit optimum dedimus: nunc emendatius multo, multoque locupletius damus: Atque id sanè facturos nos, prima statim æditione sumus polliciti.

4 Quod in æditione prima parcus fecimus, ueriti, ne tantam nouitatem non ferrent quidam: nunc hortantibus amicis magnis & eruditis, animurumque addentibus, uberius præstitimus, ut totus noui testamēti sermo simplex quidem, sed tamē latinus esset, exceptis uerbis aliquot, & idiomatibus, quæ receptiora uidebā, quam ut mutari possent: Sicut fides pro fiducia, fidelis pro fidenti, benedictus pro laudatus aut laudandus.

5 Neque parum adiecimus prioribus annotationibus, & priores illas autorum nomenclatura comuniuimus, ob quosdam, auidioses calumniandi quæ discendi.

6 Sed offenduntur, qui latine nesciunt: & ueteres solcecismos, quibus assueuerunt

runē

runt, requirunt. Habent isti ueterem æditionem, per me quidem integram & intactam. Scio, plurimos ob sermonis imperitiam, ne dicam spurciem, à sacris uoluminibus abhorrere. Boni consulent isti, si his quoq; consultum esse uoluimus, præsertim cum ipsi nihil perdant.

7 Non offenditur, inquiūt, deus solæcismis. Verum fortassis, at idem non delectatur. Excusat Augustinus sermonis uitium, non præfert. & excusat in idiotis, nõ in Theologis. postremo tolerat inuitus. nã in totum mutari malit, si liceat. Quod si sensum reddit ambiguum, aut etiã peruersum, quod locis aliquot indicauimus factũ, detestat. Quin & deus odit supbos Solæcistas, qui recte loquētes insectant, nec ipsi uolūt meliora discere: nec alios sinūt, ceu canes in præsepī, iuxta prouerbiũ.

8 Alioquin illud ab istis requiram: utrum omnes solæcismos amplectantur, an eos tantũ quibus assueuerint. si quosuis amplectuntur, cur ab istis quoq; uapulanti pueri, cũ dicunt, fuit in domo tuo: aut, friget corpus meus. Imò uel in templis exhiberent omnes, si diaconus pro filio legat, pilio: aut pro Philippo, pilippum. Et tamẽ absurdiora sunt sæpenumero quæ cõmittunt ipsi. Quod si nulli placet Solæcismi, nisi quibus assueuerint, iã palàm est, eos nõ duci iudicio recto, sed suis blandiri neuis, & eos imitari, qui cũ ab aliorum hulceribus abhorreant, sua tamẽ familiari scabie nõ offenduntur. Porrò quid interea fiet ijs, qui Solæcismis nõ assueuerunt?

9 Augustinus patitur barbare dici, Iustus ut palma floriet, pro florebit: sed patitur in plebe imperita. patitur, ut eruditi p. os, cuius paternus casus sit, ossis, ossum dicant, sed quoties imperitis loquuntur, aliter non intellecturis. Iam uero cum uulgo nemo latine loquatur, quod Augustinus scribit de Solæcismis, non magis ad nos pertinet, quàm si moneret, ut apud Gallos Gallice loquens cõcionator, uerbis Gallicis uulgo notis uteretur. Alioqui cur Augustinus ipse in suis libris non solæcissat, cum sæpenumero nec ab eruditulis intelligatur?

10 Augustin⁹ nõ admittit solæcismos, nisi apud imperitos, ut dictũ est, & in hoc dũtaxat, ut sententiã reddat dilucidã. At docuimus, locis aliquot interpretis solæcismis totã subuerti sententiã, & hac occasiõẽ magni nominis interpretes fuisse lapsos.

11 Porrò quod obijciunt, indignũ esse, diuinã scripturã subjici regulis Donati: ut à uiro sancto dictũ est, ita nõ perinde circumspecte. Primũ em̃, interpretis sermo nõ est scriptura sancta, sed quod Moses aut Apostoli scripserunt. Nos interpretis sermonẽ emendamus, & sanctæ scripturæ suã lucẽ restituimus. Deinde si contumeliosum est de rebus diuinis emendate loqui, in ius uocãdi sunt ueteres penè om̃es, qui non eleganter modo, uerum etiam eloquenter tractarunt res mysticas.

12 Mihi uidetur ad propagandũ CHRISTI Euangeliũ pertinere, ut casto puròq; sermone tradatur, quatenus licet. Recte loquendi ratio omnium est cõmunis: at uaria res est barbaries, & intellectu difficilis, quippe recedens à sermone naturali. ut nihil est dilucidius sermone recto, ita nihil facilius.

13 Quod si quis neget in hac interpretatione inesse Solæcismos, non illos quidem haustos ex Apostolico sermone, sed ex uulgi fece: consulat indicem meum: & mox, opinor, mutabit sententiam.

Ibidem

14 Ibidem uidebit, quot locis hallucinati sint interpretes etiā magni nominis, tantum ob sermonis uitium. ne quis putet nullum aliud esse incommodum, nisi quod parum munda sit oratio.

15 Porrò quanquā haud inficiamur, in Apostolorum & Euangelistarum Græco sermone nonnulla esse præter rationem grammaticam, tamen non erat causa, cur nos tantum Solæcismorum prodigiosorum adderemus.

16 Et fortassis, quod illis temporibus conducebat, ut Apostolorū oratio esset inconditior, nunc expediat mutari, quando nec Apostolico cultu nunc utuntur Episcopi, sed in omnibus splendor accessit ecclesiæ. Olim expediebat Apostolos eo sermone uti, qui latissime patebat, & à literatis pariter ac illiteratis intelligebatur (quādoquidē & CHRISTVM Syriace locutū apparet) nunc ea ratio adeo locū non habet, ut ijs qui latine didicerint, noua balbutiendi ratio sit discēda ob interpretis nō Apostolorū solæcismos. Proinde, ut olim abusi sunt Apostoli ea lingua, quā repererunt uulgo maxime cōmunē: ita nunc cōducibile fuerit, sacras literas eo sermone tradi, qui sit omnibus latine doctis communis. Conuenit em̄ id esse cōmunissimū, quod est rectissimū. quod dictū est de sermone Apostolico, idē ualet in oratiōe ueterū interpretū, cū sermo Rhomanus adhuc esset promiscue multitudini cōmunis.

17 Si ob eā causam diuinos libros expedit inerudite uerti, quo possint à pluri-
bus intelligi, potissimū uertendi essent in linguam Gallicam, aut Germanicam.

18 Si non licet Christianis recte loqui, cur Augustinus grāmaticā recte loquēdi magistrā, ponit inter artes necessarias ad sacrorum uoluminum intelligentiā? cur tot grammaticorum scholis plena sunt omnia? cur tot laboribus excrucietur ætas illa rudis? an ut discat mendose loqui?

19 Vt nihil aliud sit commodi, certe hoc boni habet sermonis elegantia, quod simplex sit & naturalis, cum in emendate loquendi sexcentæ sint species.

20 Etiam si nos in sermone Apostolorū, ne syllabam quidē mutamus. imò sermonē illorū, uitio librorum aut alioqui deprauatū, restituimus. Proinde ne quis clamet: hic corrigit Euangelium, hic emendat precationē dominicā: sed, hic codices Euangeliorū à mēdis repurgat, nec magis obiurgāndus sum, quā qui scopis euerit sordes è templo. Non enim quicquid in templo est, continuo sanctum est.

21 Iam si, quicquid hic uertit interpres, spiritui sancto libet ascribere, & ob id nefas esse, quicquā hinc demutare: cur audet reprehēdere Hieronymus, qd' apud hūc legitur? cur audent diuersum legere, Cyprianus, Ambrosius, & Augustinus?

22 Hieronymus in præfatione ad Desyderiū, plurimū interessē putat inter uertem & interpretē: ibi, inquit, spiritus uentura prædicat, hic eruditio & uerborum copia, ea quæ intelligit, transfert. & tamē hic Hieronymus agit de Septuaginta, quorum autoritas penē fuit sacrosancta. At nemo nouit, quis hic fuerit interpres, nam innumeros fuisse testatur Augustinus, atq; eos admodum tenuiter eruditos.

23 Arbitror non plus honoris huic interpreti deberi quā Septuaginta, quorum æditionem non raro sequuntur & apostoli, sed horum translationem mutauit ecclēsia, simul atq; nacta est meliorem.

Vtrum

24 Vtrum autem uolunt huic uni hoc honoris haberi, an interpretibus omnibus: si huic uni, causam adferant, cur huic potius quàm cæteris, si debetur omnibus, cæteris nimirum antiquatis facta est iniuria.

25 Non idem honoris debetur interpreti & Euangelistæ, alioqui quisquis concinnat aut describit codicem Euangelicum, hoc honoris sibi postulabit. Versantur omnes in re Euangelica, sed dispari functione. Imò diuus Hieronymus interpretum operam, qua nobis sacros libros in aliam linguam transfuderunt, confert cum studio M. Tullij, quo quædam Xenophontis, Platonis ac Demosthenis opuscula latinis dedit.

26 Quod si iuxta Hieronymum optimus interpres est, qui linguas & rem optime teneat: opinor me neutra in re hoc certe interprete uideri inferiorem.

27 Porro si prorsus in Interprete requirunt afflatum spiritus sancti: quid obstat, quo minus & nobis adsit cõmunis omnium Christianorum spiritus, qui solet uberius opitulari ijs, qui suam quoque industriam, adiunxerint.

28 Audio quosdam adeo superstitiosos, ut nihil patiantur immutari à uerbis Euangelistarum in uertendo. Quasi uero istuc uertere sit, ac non potius peruertere. Duabus rebus constat oratio, uerbis ceu corpore, & sententia uelut anima. Si utrumque reddi potest, non obsto, quo minus fiat. si non potest, præposterum fuerit interpretem uerborum tenacem, à sententia recedere.

29 Si prorsus contendunt uerbum esse uerbo reddendum, cur toties à uerbis recedit interpres, aliquoties nulla inuitatus commoditate: Si licet, utique semper hoc spectandum erit interpreti, ut sententiam bona fide uerbis quàm aptissimis efferat.

30 Nec constat nec probabile est, hanc, qua uulgo utimur, æditionem, ullius Synodi autoritate fuisse comprobata. Neque probabile est, in Synodis hac sola patres uisus fuisse, quæ ex Græcis, Latinis ac Barbaris constabant: quorum alius Græce citabat, alius Ambrosium sequebatur, alius Cyprianum, aut alium quempiam.

31 De Septuaginta non ueretur pronuciare Hieronymus, illos uertisse uerbis ambiguis, quod non intelligebant: & alibi conuersionem illorum mendacium appellat. Cur igitur putemus sacrilegium esse, si quis ab hoc ignoto dissentiat?

32 Sed utitur iam annis aliquot ecclesia Rhomana, utitur sed non sola, nam & Hieronymum legit, & Ambrosium, & cantus ecclesiasticus sæpenumero discrepat ab hac æditione, nec sic utitur, ut decernat, nihil illic esse, quod possit reddi melius.

33 Diu usa est ecclesia ueteri conuersione ueteris testamenti, quæ quod septuaginta Græce uerterant, ad uerbum reddit sermone prorsus absurdo: quod palam fuerit, si quis legat Augustinum De locutionibus, nec ideo respuit commodiorem interpretationem, quæ priori substituta est per Hieronymum, ut arbitrantur.

34 Quod si quis omnino contendat, nusquam ab interprete dissentendum esse: Primum excuset ea loca, in quibus ostendimus illum palam uel dormitasse, uel lapsus esse, uel ira incite reddidisse Græca, ut ob illius ineptam interpretationem summates Theologi, qui tantum latine sciebant, turpiter lapsi sint. Hæc si notiora sunt, quàm ut negari possint, fateamur, interpretem hominem fuisse, ne quid dicam acerbius.

Etiamsi

35 Etiam si pleraque sunt eiusmodi, ut probabile sit, uitio librariorum inducta fuisse: ut interpretationem approbet ecclesia, certe deprauationem non approbat.

36 Neque quicquid receptum est in usum ecclesiasticum, continuo receptum est iudicio. Quædam casu irrepunt, ad quæ conuiuet ecclesia, præsertim si non uideantur ad fidei morumque periculum pertinere. Imò fieri potest, ut in hoc genere quædam ad tempus ignoret ecclesia.

37 Cum Damasus hoc negocij daret Hieronymo, ut nouum testamentum ex Græcorum fontibus emendaret, habebat nimirum iam tum ecclesia, quod legebat: & fortasse seculis aliquot legerat: Id si syncerum erat, quid opus erat emendatione Hieronymi? Sin corruptum, palam est ecclesiam ad tempus uti, quod sit in melius uertendum. Idem dico, de uetere testamento.

38 Non ideo uacillat autoritas scripturæ sacræ, si mendæ tollantur è codicibus, imò potius uacillaret, si constet, nos uti deprauatis exemplaribus: atque id certe negari non potest.

39 Optandum, ut nullum mendum insit sacris libris, & id quoad fieri potest, enitendum est: Verum id non contigit post annos mille trecentos, nec fortassis unquam continget ad plenum. Bene nobiscum agetur, si quæ minimùm insit mendarum.

40 Proinde ne nos quidem profiteamur, omnes mendas à nobis sublatas: plurimas certe sublatas audebimus profiteri: & nos rem eò deduxisse, ut posthac codicibus quam minime mendosis uti liceat, si quis hoc filum secutus, emendare uelit, cum autoritate Pontificis Rhomani.

41 Nos enim non sic proponimus hanc æditionem, ut uelimus per omnia haberi emendatam: sed quod apud Græcos frequentissimum habetur, maximeque constans, id uertimus: indicantes, ubi nostra cum Græcis consentiant, aut dissentiant, & quid nobis rectissimum esse uideatur.

42 Scio res sacras reuerenter ac religiose tractandas: Et idcirco, licet in infima functione uersantes, tamè omni qua licuit circumspectione sumus usi. Contulimus utriusque linguæ uetustissimos ac probatissimos codices, nec eos sanè paucos. Excussimus ueterum ac recentiorum commentarios, tum Græcos tum Latinos. Obseruauimus, quid diuersi legant. Pensitauimus ipsius loci sententiam: atque ita demum pronunciauimus, quid sentiremus: Imò ne pronunciauimus quidem, sed lectorem admonuimus, suum cuique iudicium liberum relinquentes.

43 Thomas, Lyrensis, & Carrensis, alijque his obscuriores, satis habent annotasse: alia litera sic habet: quod sic in codice quoquam scriptum, aut fortasse deprauatum offenderint, & uidentur rem utilem præstare. Et nobis obstrepitur, qui tot argumentis, ac summorum uirorum autoritate ueram lectionem restituimus?

44 Si uarietas abrogat fidem libris, iam olim uariabant codices, & tamen adhuc sacris libris sua constat autoritas.

45 Si loca quædam deprauata fidem eleuant arcanis uoluminibus, iam olim id usu uenisset temporibus Origenis, qui Homilia in Matthæum octaua quaeritur hac de re his uerbis: Multam enim differentiam inter exemplaria inuenimus,

Gg siue

siue per negligentiam scribentium, siue ex temeritate quorundam, siue propter eos, qui negligunt emendare scripturas, uel propter eos, qui quod ipsis uideatur, in emendationibus uel adiungunt, uel subducunt. Audis lector, iam tum uariasse libros: audis fuisse deprauatos: audis quædam adiecta, aut subtracta:

46 Atque ut ille non est ausus, in nouo præsertim testamento, pronunciare per obelos & asteriscos, sed tantum admonere lectorem: ita nos, quid nobis uideretur, & quamobrem uideretur, ostendimus.

47 Hoc fortasse uincimus Origenem, quod illi nihil erat, quod sequeretur in nouo testamento, præter codices græcos. Nos Græcos contulimus cum Latinis, & ab utriusque linguæ probatissimis interpretibus adiuti sumus: cum is penè primus scripserit in libros diuinos.

48 Si quis contendit, nullum omnino mendum esse in libris sacris, quid fiet his locis, quæ tam palam deprauata sunt, ut nulla sit tergiuersatio? Sin fatentur aliquot locos uitiatos, cur non sinunt corrigi, quicquid corrigendum esse uideatur?

49 Sed audio quosdam ita loqui: Rem amplectimur, sed offendiculum datur multitudini, si senserit in libris, quos hactenus secuti sumus, inesse quicquam uel uiciatum uel non intellectum. Primum non ista scribuntur multitudini, sed eruditis, & præcipue Theologiæ candidatis: Hos offendi non oportet. Neque nos correctionem appellamus laborem nostrum, sed annotationes. Neque cuiquam molesti sumus, aliter citanti, & ueterem, aut etiam deprauatam æditionem sequenti: Ab ipsis potius nascitur offendiculum, qui in publicis concionibus, qui in computationibus, qui in uehicularum ac nauibus apud idiotas ac mulierculas uociferantur esse, qui sacros libros & præcationem dominicam emendet.

50 Misera uero conditio sacrorum uoluminum, si horum autoritas pendet ab indoctis, ut ferè sunt, librarijs, aut temulentis Typographis.

51 Non uociferantur in eos, à quibus palam est sacros codices uitari quotidie, cum sint illiteratissimi, qui hoc audent. In me clamitant, hominem in hoc certe genere studij, quod à linguarum peritia pendet, nec omnino indoctum, opinor, nec inexercitatum. Illis temere licet pro suo arbitrato deprauare. Mihi non licebit ex fide ueterum codicum, ex probatissimorum interpretum autoritate restituere.

52 In illis non requirunt autoritatem, satis est illis esse chartas. In me requirunt. Cur, inquiunt, credamus Erasmo? Imò si Erasmo diffidunt, fidant Theologo. Nam si mihi tradita est autoritas interpretandi sacras literas, mirantur si auisim de lectione quicquam hiscere.

53 Quanquam non postulo, ut mihi credant. Credant uetustis & emendatis exemplaribus, credant græcæ ueritati, præsertim ubi horum lectio cum orthodoxorum interpretatione congruit. Postremo ne his credant, sed rem secum expendant, non mordeant admonitorem.

54 Hieronymo mandauit Damasus. Mandauit, sed ut amicus, non ut summus Pontifex. Mandasse legimus, approbasse non legimus. Postremo extra controuersiam est, non extare castigationem Hieronymi. Et constat, hanc rursus uitiatam,

riatam, ut maxime demus, fuisse Hieronymo castigatam.

55 Nihil, inquit, tentandum absque Synodi autoritate. Quid magis ridiculum dici possit. Vt mihi liceat admonere, quid uel à scriba uideatur corruptum, uel ab interprete melius reddi potuerit, præsertim ex ueterum sententia: tota Synodus erit conuocanda? Cotidie noui scribuntur commentarij in sacras literas, proponuntur oracula de rebus grauissimis, nec ulla Synodus requiritur.

56 Quid si nouum testamentum uertissem carmine, quod fecit Iuuenus, aut paraphrasi dilucidius explicissem, an ob eam rem putant indicendam fuisse Synodum? Nunc tantum quod est in Græcis uerto, aliquoties non probans, quod apud illos legitur.

57 Quod si nefas iudicant quicquam extare diuersum ab hac æditione, abolendi essent Ambrosiani commentarij, supprimendus Cyprianus, Hieronymus & Augustinus, nihil attingendum Græcorum interpretum. Arque eadem ratione nefas habebitur, nouum ac uetus testamētum ædidisse græce, quod nuper ex Aldi mei prodijt officina.

58 Nos opus hoc dedimus, non, unde nō liceat dissentire, sed quod ad emendandos pariter & intelligendos sacros libros magnopere conducit. Et ut nos proponimus, ita probat suo scripto LEO. X. Pontifex uere maximus: hac quoq; parte consultum esse cupiens religioni Christianæ.

59 Tot mendas sustulimus, tot loca male reddita explicuimus, tot prodigiosos solæcismos amouimus, tot nodos, in quibus hæserunt & ueteres, extricauimus: tot insignes lapsus autorum indicauimus, tot amphibologias refecimus, tot hyperbata digessimus, ut finiam, tot sensus antehac obscuros ac nubilos illustrauimus, tantam utilitatem gratis detulimus, & uociferantur quidam aduersus benemerentem.

60 Iam non me dām est, hoc male habet quosdam, quod à magni nominis scriptoribus dissentiam. Qui fauent Augustino, frendent, me non per omnia cum illo sentire. Qui Thomæ addicti sunt, dolent illum attingi. Minoritæ nollent refelli Lyranum, aut Scotum. Atqui si hanc accipimus legem, à nemine prorsus licebit dissentire, cum ipsi tamen inter se dissentiant. In hoc opere, ueritatis maior quæ autoritatis erat habenda ratio.

61 Non est contumeliosum à quamlibet probatis autoribus dissentire, si rationibus adductis id facias. Hoc interest: sunt, à quibus par est reuerenter dissentire, uelut ab Hieronymo; ab Ambrosio, ab Augustino. Sunt, quibus hoc reuerentiæ non debetur, Thomæ fortasse debetur, Lyrensi aut Carrensi non debetur, neque doctrinæ, neque sanctimonix nomine. Et referebat, hos aliquot locis taxari, quod uiderem solos mira fiducia, sed nullo iudicio passim legi.

62 Sed cauillor in hos fortassis uno aut altero loco: Primum ipsis imputetur, qui tam ridicula scripserint, non mihi. Deinde si stomachantur, quod hos aliquoties attingo, cur non magis agnoscunt diuilitatem meam, cum ad tam multa conuico? quæ nequaquam præteriturus eram, si animi causa taxassem illos. Quod

Gg 2 aliquoties

aliquoties attingi cœgit studiorum utilitas, quod rarius id facio, datum est Christianæ modestiæ.

63 Verum hoc ipsum, ni fallor, offendit plerosq; , quod admonentur, quasi hæctenus aliquid ignorarint in his literis, quarum scientiam profitentur: & pudet quæ imberbes didicere, senes perdenda fateri. Primum nimium arrogans sit, qui profiteatur se nihil nescire, deinde taciti hæc quoq; discant, & desinent ignorare. Hac uia probrum hoc optime effugerint.

64 Quod si usque adeo inuisa est nouitas, ut ferri non possit, fuit & hæc æditio, qua nunc utimur, olim noua. Et stultissimum est, rerum æstimationem ab annis sumere. Hac æstimatione res præclara fuerit ebrietas, quæ est uetustissima: & ex prisca usque sæculis in hanc ætatem deducta. Quin rem ipsam potius quàm annales expandimus?

65 Si nouitas offendit, nos uetera instauramus, & nouitatem excludimus. Nam posterior est æditiōe, deprauatio. Si qui sunt, qui non possunt mutare saluam, quam à pueris imbiberunt, manet istis sua uetus æditio, si uolunt, tum dilucidior, tum emendatior: si nolunt, eadem & sui similis. Si glandes istos obstinate delectant, saltem ne inuideant ijs, qui tritico uesci malunt.

66 Vtrum quæso fas est, post ueteres aliquid inquirere, an non? Si fas non est, cur ausi sunt Alexander ac Thomas, & post hos alij complures, totam Theologiæ faciem immutare? Si fas, cur nostris obstrepunt studijs, præsertim cum & nullius iudicio præscribant, & ueterum autoritate nitantur? Etenim si fas est inducere noua, multo magis fas est reuocare uetera.

67 Si nihil aliud quàm codices nostros emendassem ex Græcis exemplaribus, comprobanda erat industria, qui id conatus essem, quod Augustinus nō uno in loco feri iubet. Nunc nō hoc cōtentus, ex orthodoxorū cōmentarijs rem peto.

68 Ut donemus, nihil esse mendi in libris nostris, tamē multis de causis oportebat ad fontes confugere, ob amphibologias, ob quædam obscure reddita: ob Emphasim Græcanicæ phraseos, quæ sæpenumero reddi non potest: ob gratiam idiomatis, quæ in uertendo non respondet.

69 Ut donemus Græcorū libros æque deprauatos esse ac Latinos, tamen ex collatis exemplaribus æque deprauatis sæpe deprehendit uera lectio: quod sæpenumero fit, ut quod hic casu deprauatum est, in alio codice reperiatur integrum.

70 Augustinus in epistola LIX. non audet respondere, rogatus de sententia uersiculi cuiusdam ex psalmis, nisi consultis libris Græcis. Idem ueteris testamenti nouicq; libros cum Græcis contulit, nimirum diffusus uulgatæ interpretationi, id quantum habeat utilitatis in ueteri testamento uiderint alij, certe in nouo necessarium est. Et nos nō dubitamus de omnibus pronunciare, freti uulgatis codicibus?

71 Hieronymus laudat studium mulierum Germanarū, quæ Latinum psalterium cum Græco contulerint, cum id ab Hebræorum fontibus manarit: & nos absurdum putamus idem fieri in nouo testamento, quod totum, aut penè totum fluxit à Græcis.

Sed

72 Sed audio quosdam in totum abrogare fidem Græcorum libris, posteaq̄ se semouerunt ab ecclesia Rhomana. Atqui eadem de causa, nō est fidendum Hebræorum libris, quod illi sint infensissimi, nō solum Rhomano Pontifici, sed Christo, & Christianis omnibus. Et tamen Hieronymus illis fides est id temporis, cum maxime fuisset tempestiuum deprauare, si quid deprauare uoluissent.

73 Si Græcis in animo fuisset deprauare codices suos, his potissimum locis deprauassent, in quibus à nobis dissentiunt, ueluti de processione spiritus, aut si quid aliud est eiusmodi, at in his nobis consentiunt. Nec ullus locus proferri potest, qui hoc nomine suspectus haberi possit.

74 Aristoteles apud nos habet autoritatē suam, cum plus sit q̄ schismaticus, uidelicet à Christo alienissimus. Et Græcorū uoluminib⁹ nulla erit apud nos fides.

75 Si olim deprauati sunt Græcorum codices, iam adhuc erant orthodoxi: Sin nuper à schismate, qui sit, ut horum codices cum ueterum libris consentiant? Nisi forte tam impudens erit aliquis, ut dicat, uniuersos codices, & interpretū commentarios simul esse uitiatos à schismaticis.

76 Ego magis suspicor, si quid deprauatū est in Græcorū libris, id à Latinis exemplarib⁹ fuisse p̄fectū: posteaq̄ Rhomana ecclesia cœpit absorbere Græciam.

77 Nectota diuulsa est à nobis Græcia, Creta Christum agnoscit, agnoscit Rhomanum Pontificem, cur horum libris diffidimus? Et ab his potissimum nobis ueniunt exemplaria.

78 Risit olim Heluidiū Hieronymus, qui sibi stultissime persuaserit, Græcos codices esse corruptos: ac dictum hominis stultius esse putat, q̄ ut sit argumētis refellendum. Et tamē iam tum Oriens fermè om̄is hæresibus feruebat Arrianorū & Origenistarum: ab his magis timendum erat exemplaribus, q̄ à schismaticis.

79 Damnauit ecclesia quasdam Græcorum opiniones, codices Græcorum nunquam damnauit. Et cur nos damnamus, quod non damnauit ecclesia? Imò cur non habemus fidem his, quibus fidem haberi uoluit ecclesia?

80 Iam quod à quibusdam studiū hoc nostrum contemnitur, ut humile ac puerile, qui circa syllabas ac uoculas laborem, non ita ualde me mouet. Ego magnum arbitror, quicquid ad rem theologiam pertinet. Et cum non ignorarem, quantum reuerentiæ sacris libris debebatur, mihi conscius sumpsi, quod in eo munere uideretur infimum.

81 Sit hoc grammaticum, sit puerile, sit triuiale, modo fateantur esse necessarium. Ut nihil aliud doceam q̄ rectam lectionē, nimirū turpe est hoc ipsum nescire magnos Theologos. Et tamen hoc manifestius est, q̄ ut negari possit: posteaq̄ hic lapsus deprehenditur Augustinus, lapsus Thomas, lapsus Lyrensis, & Carrensis: posteaq̄ frequenter audiamus hos, qui concionantur in templis, etiam thema, quod proponunt, perperam intellectum adducere.

82 Scrupi sunt quàmlibet minuti, sed ad hos impingunt frequēter οἱ τὸν ἥλιον ὑπερφρονῶντες. Si iuxta Chrysostomū & Augustinum, articulus ὁ, hoc est minutissimum elementū, additum aut omissum, sensum facit orthodoxum, aut hæreticū:

Gg 3 si idem

si idem efficit hypostigme, non suo posita loco: quid est, cur hæc ut minuta negligamus, quæ tantum habent momenti?

83 Quanc̄ hæc minus negligenda uidebunt̄, si quis periculum fecerit, quantis hæc minuta constant sudoribus: Aut si quis aggrediat̄ tractare scripturam diuinam, & in ea, sicut oportet, rimari curiose singula. usu sentitur utilitas, nõ tumultuaria læctione. Postremo desinet contemnere, qui non unam aut alteram annotationem, sed uniuersum opus expendit. Tu mihi ociosus ac supinus hunc aut illum locum expendis, & uideris tibi copiosius ac doctius tractare potuisse. Poteram & ipse, si decem modo fuissent excutiendi. In tot milibus hanc præstare diligentiam difficillimum est.

84 Augustinũ non pœnitebat operæ suæ, cum huiusmodi quædã annotaret in libros Pentateuchi, non ex fontibus Hebræorum, sed ex græcis uoluminibus. Is rem annotatu dignam duxit, quod in sacris literis reperiatur uerbum multitudinis numero additum nomini, rem significanti, quæ cõstet ex multis. Quod genus est: Dimitte populũ meũ, ut seruiant mihi. Itẽ: Omnis terra adorẽt te. Præterea quod in hac oratione: Si interrogauerit te Esau, dicens: Cuius es tu, & quo uadis, & cuius hæc, quæ antecedunt te? Et dices, pueri tui Iacob: postremo loco redundet, coniunctio, &. Rursus quod in hoc sermone: Tu autẽ testamentũ meum cõseruabis. Conseruabis, positum sit pro conserua. Rursum, quod hæc uerba, quæ sunt in Leuitico: ἀκάθαρτος ὢν, ἀκάθαρτος ἔσαι: putat ad hunc modũ uerti posse, immũdus existens, immundus erit. Et tamẽ participiũ existens, nõ esse ab existerẽ, sed ab esse, cũ græce sit ὢν, quasi dicas, essens. Præterea quod docet, mulierẽ dici, quæ uirgo sit, cũ hebræam uocem nesciat, unde pendeat quæstio. Item quod ὄφιμορ græcũ, parũ latine dicatur ferotinũ. Ad hæc tam puerilia nõ grauatus est descendere tantus episcopus. Quid ipse Hieronymus, nõne quædam annotauit, quæ friuola uideri possent, si quicq̄ omnino friuolum esset in sacris libris? In epistolam ad Ephesios cap. 5. in Pauli uerbis: Propter hoc relinquet patrẽ & matrẽ &c. annotauit, ἀντὶ τούτου dictũ, pro ἕνεκεν τούτου, cum utraq; dictio probe quadret, & eundẽ efficiat sensum: uice uxoris relinques patrẽ & matrẽ: Et, causa uxoris relinques patrẽ ac matrẽ. Idem in epistolam ad Philemonẽ indicauit, ἀγαπητὸν magis sonare diligibilem q̄ dilectũ, qui græce dicatur ἠγαπημένος, iterũ in epistolam ad Rhomanos: παντὶ τῶ ὄντι ἐν ὑμῖν, omni dictum esse pro omnibus, cum utroq; modo dicatur idem: quisquis est inter uos, & omnibus qui sunt inter uos. Iam uero quid cõmemorem, qualia sint pleraq; quæ Hieronymus annotauit in libello, quem de castigatione psalterij scripsit ad Suniam & Fretelam.

85 Nullus igitur reprehendat, si argumẽto suscepto respondeo. Mihi abunde satis est, si nullus ante me plus præstitit in hoc scripti genere. Quid alij possint, aut præstituri sint, nescio. Certe optarim existere permultos, qui me prorsus obscurarent. Imò uel reprehendi gaudebo, si quis industria sua rem tam sacram, à nobis utcunq; tentatam, adiuuerit. Absit modo procacitas, quam fœdam & indecoram sibi ducunt & Ethnici.

Meminerit

86 Meminerit is, qui reprehensionē parat, se quoq; hominem esse, neque minus labi posse reprehendendo, quàm potuerit autor operis scribendo. Quanquàm longè plus ueniæ debetur ei, qui prodesse studens, in ingenti opere dormitauit alibi, non assecutus, quod uoluit, quàm ei, qui in alieno libro cupiens ingeniosus uideri, uenatur quod carpat, & tamen hoc ipsum perperam facit.

87 Sic oportet ad librū legendum accedere lectorē, ut solet ad cōuiuū cōuiuā ciuilis. Cōuiuator annitit̄ om̄ibus satisfacere: & tamē si quid apponit̄, quod huius aut illius palato non respōdeat, urbane uel dissimulant, uel probant etiam, ne quid cōtristent cōuiuatorē. Quis em̄ eum cōuiuam ferat, qui tantū hoc animo ueniat ad mensam, ut carpens quæ apponuntur, nec uescatur ipse, nec alios uesci sinat.

88 Et tamen his quoq; reperias inciuiiores, qui palam, qui sine fine damnent ac lacerent opus, quod nunquàm legerint. Atq; hoc sanè faciunt, qui se Christianæ pietatis doctores proficientur, & religionis antistites: cum sit plusquàm sycophanticum, damnare quod nescias.

89 Nec intelligunt, quantū abesse oporteat linguā pphetici canis, quæ lingo do medet̄ hulerib⁹: à lingua uiperæ aut aspidis, cuius uenenū immedicabile. Nec cogitant, quantū discriminis sit inter hierophantam, & sycophantam.

90 Cum Theologorū scholæ, nec Scotū, nec Petrū Lombardum, nec Occam, nec Thomam, nec Augustinū, nec Ambrosium, nec Hieronymū, nec Hilariū, nec Cyprianū, nec Chrysostomū, nec Ioannē Damascenū, nec Origenē, imò nec Petrum apostolum prorsus ab errore liberent, & ab eo quidem errore, quem si tuearis, hæreticus sis: cur nostra tam iniquo legunt iudicio?

91 At summis illis, inquit, hoc ciuilitatis debetur, tibi non item: imò quo magis præcelluerunt illi uel dignitate uel eruditione, hoc minus ueniæ debebatur. Neque enim, opinor, isti me inter usque adeo indoctos numerant, quos non oporteat quicquam omnino scribere.

92 Nomen hæreseos quo grauius est, & inuisius Christianis auribus, hoc turpius est, id temere cuiquam impingere. At isti nihil magis habent in promptu, nec dubitant hæresim indamare, priusquam circumspeciant, qua de re loquantur. Et quemadmodum uno sue grunniente grunniunt omnes, ita ad huius aut illius clamorem omnes eiusdem factionis sodales uociferantur hæresim.

93 Ita ualde Christiani uideri uolunt, si in Christianum sint fortiter contumeliosi. Idq; quo possint impune, principum tyrannidi fauent, & Rhomano Pontifici semper adulantur, pessime interim de illo sentientes, cui purant quicquam esse charius, quàm quod ad Christi gloriam & gregis salutem pertinet.

94 Qui simpliciter errat, fraterne monendus est. Qui nihil aliud q̄ prodesse studuit, cum fauore & candore legendus est. At mirum q̄ isti sæuiunt, quo fastu, quo supercilio censuram agunt, frequenter ubi rem non intelligunt. Nam id accidisse, docere si libeat possim: qua re quid potest esse turpius?

95 Origenes aduersus Celsum plusq; hæreticū, qui totā Christi uitam indignissimis cōuicijs lacerarat, argumētis egit, nō cōuicijs. Augustinus cū Pascētio di-

sputans, semper clarissimū uirū appellat, cū is iuxta Arrianorū dogma negaret hominon patri filiū. Cum Pollētio, de diuortio sic disputat, ut nulla sit usq̃ hæreseos mētio. Ad Madaurēses idololatrias honorifice rescribit, fratres dilectissimos, & dominos p̃dicabiles eos appellans: nec grauāt causam illorū sibi cōmēdatā adiuuare.

96 Inquisitoribus hoc datum est negocij, ut indices sint, non iudices: doctores, non sycophantæ: monitores, non calumniatores: fidei custodes, non sub fidei defendendæ prætextu tyrannidem affectantes.

97 Hæresis non est, ubi non est ambitio, ubi non est malicia, ubi non est arrogantia comes pertinacia. Nec in quouis errore hæresis est, sed in ijs duntaxat, quæ proprie ad catholicam fidem pertinent.

98 Quàm iniquum est, impune impingere tantam contumeliam: nec uictori ullum præmium aut talio, nisi quod elapsus uidetur?

99 Christus ipse nō extinguit linū fumigans, nō cōminuit baculum fractum: & nos ob humanū lapsum, imò ob fastū nostrū alienam⁹ erecta feliciaq̃ ingenia.

100 An non turpissimum est, à magnis olim Theologis damnatas fuisse Pici Mirandulani conclusiones, ut impias & hæreticas: quæ nunc ut Christianæ piæq̃ leguntur ab omnibus, non sine applausu Theologorum?

101 Iam sentio quosdā esse, qui carpēdis aliorū scriptis famā aucupant^r, cōpendiaria quidē, sed sceleratissima uia. Olim tibicen ille meliorē parandī subito nominis uiam monstrauit, ut doctis ac uulgo celebribus se probaret: qd̃ horū suffragijs futurū esset, ut à populo quoq̃ probaret^r. Quis autem genius malus hanc rationē cōmōstrauit? Ingerūt se trāsuersim in opus alienū, & unū aut alterū locū uellicant, moxq̃ famam, quā alius cōpluriū annorū uigiljs sibi parauit, uno æquant die, nec æquant modo, uerū etiā superant: nam doctior habet^r qui reprehēsor accensor est.

102 Quod hoc est ingratitudeis genus, totius operis laudem sibi uindicare, ob unum aut alterum locum castigatum? cum dissimulet interim, se tot locis fuisse adiutum? Perinde quasi, si quis donatus sexcentis aureis, unum alterum ue ex his ὑπόχαλομ καὶ κίβδηλομ fuisse clamitet.

103 Si detestandæ ingratitudeis est, bñficiū acceptū inficiari: quale uidebit^r, p̃ gratis collato officio cōtumeliam reponere? Et si inciuilis habet^r, qui donaticij equi dētes inspiciat: q̃lis habebit^r, q̃ in ope necessario nihil aliud quærīt, nisi qd̃ arrodar^r.

104 Si quis existat prorsus ἀναλόγητος, & indoctus, qui pio quodam animi studio gratis concinnet, aut farciat codices Euangelicos: nōne futurum esset, ut omnes huius pietatem exoscularentur? Nōne huius hominis memoriam suis fastis inscriberent? Et in hoc officio, quod longe plus adfert utilitatis, & nobis non paulo pluris constat, tam sunt ingrati quidam.

105 Si quis donet istos nouo pallio, si quis accipiat cœna lautiore, si quis nummis aliquot donet: tantum non adorant, pietatem hominis ubique prædicant: sua merita, quibus abundant scilicet, illis impertiuntur. At hoc meo beneficio magis egebant, & oblatrant benemerenti.

106 Perro quod obiter admonuimus quædam, quæ uidentur dissonare cum his,

his, quæ publicitus recepta sunt in scholis, nec sine causa fecimus, nec odiose tamen. Fortassis expediret reipublicæ Christianæ plura conuelli, quæ nunc uelut oracula publice docentur: cum priuatim fateantur se diuersum sentire.

107 Alius hoc agit, ut orbis sit Thomista: alius, ut Scotista: quin illud potius agimus omnes, ut orbis sit Christianus?

108 Iam audio iactare quosdam, à me permulta præterita, quæ forent annotatu digna. Primum illud lectorem admonitum esse uolo, me nō persecutum esse, quicquid in nouo testamento uideretur annotandum, sed ea duntaxat, quæ ad lectionis sinceritatem pertinent. Etiam si hic quoq; multa prudentes omisimus, ne lectorem oneraremus. Quod si quis adijciat nostris, gratulabor etiam utilitati publicæ. Imò si à nobis alicubi dissentiet, modo id agat argumentis non conuicijs, ut erudito dignum est: non offendar. Argumenta possunt honeste refelli argumentis: conuicia conuicijs retaliare, turpe est: cum interim ferre sit molestum. Qui rationibus agit, simplex negocium & sibi sumit, & exhibet responsuro. At qui contumeliose dissentit, duplex sumit ac facessit negocium, geminumq; malum accersit, dum & famam lædit alienam, & sibi ipsi maledicentiæ suspicionem conciliat.

109 Prodesse ut pulcherrimum est, ita difficillimum. Lædere ut facillimū est, ita sceddissimum. Cur hæc posterior pars plerisq; magis placet? In altera se magnos declarent, qui famam affectant apud posteros, homine Christiano dignam.

110 Si qua mihi foret incantatio, qua possem nouum hoc aspidum genus sopire, non grauarer uti. Nunc quando id non datur: aduersus istorum uenenata sibilata, bonorū fauore, uelut antidoto, me consolor. Oblatrant, sed inter eruditos ferè nulli: complures ex eo hominum genere, qui se deuouisse uidentur dijs manibus, si queant bonas literas, hoc est, omneis, quas ipsi non didicerunt, funditus extinguere. Nam negligendos, opinor, idiotas ex media uulgi fece, unà cum superstitionis mulierculis: quos isti uel redemerunt ad uociferandum, uel subornarunt. Aduersus horum maliciam, primū omnium me consolatur recta conscientia, & Christus agonotheta noster: deinde tot hominum iudicia, quorū alios uitæ sanctimonia, alios insignis eruditio, alios fortunæ splendor, alios ecclesiastici muneris dignitas, quosdam hæc omnia simul à contemptu uindicant. Quorum suffragium hoc ponderis plus habere debet, quod horū nemo sit, cuius fauorē aut emeruerim officio, aut precibus sim eblanditus. Literis ex omni terrarū plaga missis, mihi cotidie gratias agunt, quod meis lucubrationibus, qualibuscunq; sint inflammati ad bonæ mentis, ad sacrarum literarum studium: & qui nunq; Erasmus uiderunt, tamē ex libris cognitum amant. Nullus est in his à me prouocatus, ut modo dixi, nec est cur mihi blandiantur, aut uenentur aliquid ex me. Experta utilitas, & gratus animus hæc mihi parauit suffragia. Vt omnibus in commune laboraui, ita gratias agunt omnes, cuiuscunq; gentis, cuiuscunq; ordinis. Hoc ego præmium pulchrius esse duco, q̄ si contigisset episcopatus. Agnoscit officium meum Italia, præcipue Roma & Venetia. Tot Cardinales fauent nostris laboribus: sed præcipue uir in literis grauioribus absolutissimus, Reuerendissimus Cardinalis Dominicus Grymanus Titulo

*Silane, iunguntur copiosius:
Dum me nō potui potius scribere
Draconi:*

Titulo diui Marci, & omni ornamentorum genere cumulatifſimus D.R. Cardinalis Titulo Sanctorum quatuor. Quin ipſe totius reipublicæ Chriſtianæ princeps LEO decimus, ut ad priorem æditionem literis humaniſſime ſcriptis adhortabatur, ita nunc ad hanc poſtერიem rurfus adhortatur, ut interim non commorem episcopos, & eruditorum hominum centurias. Agnoſcit Hiſpania, uel hoc argumento, quod Reuerendiſſimus Archiepiſcopus Toletanus, qui hunc præceſſit, bis me ſollicitauit præmijs haud aſpernandis, ut Hiſpanias adirem. Porro qui huic ſucceſſit, adhuc agens Louani, & ſtudijs honeſtiſſimis adnitens, ut omni uirtutum genere fortunæ magnitudini reſpondeat, quo me animo proſequatur, in præſentia non referam, ne uidear glorioſulus. Agnoſcit Germania omnis, ſummorum præſulum ac principum literis me prouocans ad ampliſſima præmia. Agnoſcit Hungaria, agnoſcit Bohemia, episcoporum ac ſummatium uirorum literis mihi gratias agens. Quid enim dicam de Britannia, ubi tot mihi ſunt Mæcenates, inter quos primus Claris. Baro, Guilielmus Monteiouius: proximus Guilielmus Archiepiſcopus Cantuarienſis, totius Angliæ primas: tertius Reuerendiſſimus Cardinalis Eboraceniſis, uir acerrimi iudicij: ſummus rex ipſe, non minus animi quàm fortunæ bonis florentiſſimus, quorum uterq; & benignitate ſua ultro fouent ocium noſtrum, & ſi libeat, inuitant ad ampliora. A Gallis, præcipue ab incomparabili uiro Stephano Poncherio, episcopo Pariſienſi, & à rege Chriſtianiſſimo iam toties inuitor non uulgaribus promiſſis. Poſtremo, quanquam nunquam gentium plus ualeant Sycophantæ, quàm apud noſtros, nec unquam minor ſit honos bonis literis: tamen ſunt hic quoq; qui faueant pro cõmodo publico laboranti: quorum præcipui ſunt, uir cordatiſſimus ſimul & oculatiſſimus D. Erardus à Marca, episcopus ac princeps Leodiensis: & clariſſimus D. Philippus à Burgoꝛdia, episcopus ac princeps Traiectenſis, quorum uterq; ultro defert amplam fortunam, ſi quid expeterem huiuſmodi. E ſummis præcipuos duntaxat attingi, cum cotidie literis obruar, quibus mihi celebres Academiae, quibus uiri doctrina præſtantes, quibus religione commendabiles, & gratulantur & gratias agunt. Horum animis fretus, moderatius fero Sycophantarum ingratiſſimorũ grunnitus. Feliciffimum eſt placuiſſe omnibus. Verum id quoniam nulli adhuc contigit, proximum eſt, placuiſſe optimis.

III Hæc, opinor, abunde ſatiſſacient, qui ſibi fieri ſatis ullo modo patietur. Cæterum qui ſibi obturant aures, ne cognofcant, qui occludunt oculos, ne cernant, fruſtra canitur hæc fabula. Proinde ſit hæcenus huic negotio datum ſatis.

FINIS.

SOLOECISMI PER IN-

TERPRETEM ADMISSI MANIFESTARII ET INEX-
CVSABILES, È PLVRIMIS PAUCI DECERPTI.

Atthæi, cap. 5. pag. 26. p. Quicūq; te angariauerit mille passus, uade cū illo & alia duo. pro eo qd' dicēdū erat, miliariū unū, & alia duo.

Matthæi, cap. 6. pag. 31. m. Magis pluris estis uos. Cū huiusmodi cōduplicationes cōparatiuorū, quas Augustinus in libris De locutionibus ueteris testamenti docet ex hebræi sermonis proprietate, Rhomanus sermo non recipiat.

Cap. 7. pag. 32. m. Videbis eijcere, pro, dispicies ut eijcias, græcam figurā reliquit, Nam Latinis, Videt eijcere, qui uidet eijcientem.

Cap. 8. pag. 35. f. Quid nobis & tibi, pro eo quod erat: Quid tibi nobiscū? Rursus græci sermonis proprietatē reliquit. Neq; enim dicimus, quid mihi & longis tibijs, sed, quid mihi cum longis tibijs? *τίμοι καὶ μακροῖς ἀυλοῖς;*

Cap. 11. pag. 40. f. Cum consummasset præcipiens, græce dixit interpret, pro eo quod erat, finem fecisset præcipiendī.

Eodem cap. pag. 41. p. Pauperes euangelizantur, græce dixit. Neq; enim minus solæcon est, pauperes euāgelizant, q̄ pauperes annūciant, cū illis quippiā nūciat.

Cap. 15. pag. 53. p. Tunc accesserunt ad eum ab Hierosolymis Scribæ, pro, Scribæ Hierosolymitani. cum græce sit, *οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς.*

Cap. 20. pag. 66. p. Principes gentium dominantur eorum. primum eorū dixit, pro, earum, græco genere relicto. Deinde dominantur eorū, pro, dominantur eis, græco casu per incuriam relicto.

Ibidem. Filius hominis non uenit ministrari. græce dixit, sed male latine, pro eo quod erat, Non uenit ut sibi ministraretur. Quanquā hoc ipsū uenit ministrare, pro, ad ministrandum, non est latinum.

Cap. 22. pag. 69. f. Impletæ sunt nuptiæ discumbentium. genitiuum græcum reliquit oscitans interpret, pro, impletæ sunt discumbentibus.

Eodem. pag. 70. m. Neq; nubent, neq; nubentur. Quis unq̄ audiuit nubentur?

Cap. 24. pag. 74. m. Opiniones bellorum dixit, pro, rumores bellorum.

Iam in hac cōiunctione, quia, siue cū, pro qd' abutit, siue cū iuxta græci sermonis proprietatē addita, latinis superuacua est. Velut Ioannis, cap. 1. pag. 167. f. Confessus est, quia nō sum ego Christus. Nam ut donemus quia idem pollere cū, qd'. Quid aliud dictū est, nisi Baptistam fuisse cōfessum, qd' Euangelista non esset Christus? Rursum apud eundē, cap. 4. pag. 174. p. Recte dixisti, quia uirum nō habeo. Quid aliud expressit, q̄ Samaritanā dixisse, qd' Christus uirum nō haberet? Item apud Marcum, cap. 12. pag. 107. f. Dicētes quia ego sum. Rursum Lucæ. 1. pag. 120. p. Quia nemo est in cognatione tua &c. Quia plane redundat.

Lucæ

Lucæ. cap. 1. pag. 119. f. Memorare dixit, pro meminisse.

Cap. 4. pag. 131. p. Quanta audiuiimus, uertit, quæ siue quæcunq; audiuiimus. Similiter apud Ioannē cap. 22. pag. 187. f. Tanta signa dixit, pro tot, siue tam multa.

Lucæ. 19. pag. 152. m. De pecuniâ locutus, subiunxit, exegiffem illud, somnians se græce loqui, nam ἀεγύσιον, quod hic uertit pecuniâ, Græcis neutri generis est.

Item cap. 23. pag. 159. m. Et uentres quæ non genuerunt. quæ dixit pro qui, putans se græce loqui, quod κοιλία fœminini generis sit.

Ioannis cap. 1. pag. 166. p. Gloriâ quasi unigeniti à patre. periculoso solœcismo dixit quasi, pro tanquàm. Nam quasi simulationem declarat non ueritatem. At Christus erat uere unigenitus patris.

Cap. 3. pag. 173. f. Non contumetur Iudæi Samaritanis. Ut demus recte dici, utuntur Samaritanis pro, habent commercium cum illis, quis unquam dixit conti, pro mutuuum inter se habere commercium?

Cap. 6. pag. 178. p. Fuit ad terram, pro, appulit ad terram.

Cap. 7. pag. 179. f. Festo mediante dixit, græcam uocem imitatus, sed audacter magis quæ feliciter, cum paraphrasi licuit uti, cum dimidium festi peractum esset.

Cap. 14. pag. 189. f. Et maiora horum facient, pro, maiora his, dixit, oblitus se Latine loqui.

Cap. 15. pag. 191. f. Ut fructum plus adferat, p, plus fructus adferat, siue, fructum uberiorem adferat. Nam Græcis est πλείονα καρπόν.

Eodem. pag. 192. p. Cum præcessisset palmites, subiunxit: Et colligent ea, græco genere seruato, quod κλήμα neutri generis sit: Nam numerus ideo tolerabiliter mutatus est apud Græcos, quod antea collectivè dixerit, omnem palmitem. Ut dissimulem interim quod paulo superius bis addidit eum, ex idiomate sermonis Hebraici: Omnem palmitem non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum. Etiam si idem uitium sermonis est in Græcis.

Actorū, cap. 2. pag. 203. p. Ad inuicē dicentes, pro, inter se dicentes. Quis unquam Latinus dixit ad inuicem? Non magis profecto quàm ad mutuo. Et tamen hic sermo apud interpretem creberrimus est.

Cap. 3. pag. 205. m. Pœnitementi igitur, uerbo inaudito dixit, pro, μετανοήσατε, cum latine dicere potuisset, resipiscite.

Cap. 5. pag. 207. f. Cum præmississet agrum, oblitus se latine loqui, uertit uenundatum, quod κτήμα & χωρίον Græcis neutri generis sit.

Cap. 7. pag. 210. f. Multi eorū qui habebant spiritus immundos, clamantes uoce magna, exhibant. Quid potuit absurdius dici? cum sensus sit: Spiritus cum ingenti uociferatione exisse, ab ijs qui ab illis tenebantur.

Cap. 10. pag. 214. p. Per ter dixit, pro, ter, siue tribus uicibus.

Cap. 16. pag. 221. m. Foras portam, pro, è porta.

Cap. 17. pag. 223. p. Quæ celeriter dixit, pro, quæ celerrime, cum Græce sit ὡς τάχιστα.

Cap. 20. pag. 230. f. Cum præcesserit uerbum, subiicit, qui potens est, pro, quod potens, quod Græcis λόγος sit masculini generis.

Cap. 20. pag. 230. f. Nec facio animam meam pretiosiore[m] quàm me. Neq[ue] uerba græca reddidit interpret[is], neq[ue] sensum, cum sit Græcis, οὐδέ ἔχω πῶς ψυχὴν μου τιμῶμαι ἐμαυτῶ.

Cap. 21. pag. 231. m. Et cum suadere ei non possemus, inquit, cum antea narrasset illos suasisse. Videlicet hic abusus suadere, pro, persuadere. cum plurimum interfit.

Cap. 26. pag. 237. m. De omnibus quibus accusor à Iudæis rex Agrippa, æstimo me beatum apud te, cum sim defensusus me hodie, maxime te sciente omnia, quæ apud Iudæos sunt consuetudines & quæstiones. Primum, ut dissimulemus, quibus accusor dictum, pro, de quibus accusor: æstimo, pro, existimo, quod beatum apud te dixerit, pro, qui defensusus me sim apud te, quàm crassus solæcismus est, quod cum præcesserit omnia, mox subiicit, consuetudines & quæstiones, non animaduertens græcum genus, quod reliquit in omnia, fuisse mutandum. Quis enim audiuit unquam omnia consuetudines? Eamus nunc & contendamus nusquam dormitasse interpretem.

In epistola Pauli ad Rhomanos, cap. 2. pag. 258. p. Testimonium illis reddente conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationum accusantium aut defendentium. cum genitiuum græcum absolute positum, uerterit in ablatiuum, reddente cōscientia, quæ supinitas erat alterū genitiuū relinquere, iratis grāmaticis om̄ibus?

Cap. 10. pag. 283. m. Quis credidit auditui nostro? Quis unquam latine loquens, auditum, dixit sermonem loquentis?

Cap. 12. pag. 289. p. Odientes malum, pro, odio habentes.

In epistola ad Corinthios .2. cap. 8. pag. 377. m. Non minorauit, dixit pro, non minus habuit.

In epistola ad Philippenfes cap. 4. pag. 439. f. Refloruistis pro me sentire. pro eo quod erat, reuiguit uester in me affectus.

In epistola ad Hebræos cap. 3. pag. 501. p. Quanto ampliorem habet honorem domus, qui fabricauit eam. cum sensus sit, quanto maiorem honorem habet qui condidit domum, quàm ipsa domus. Et interim negamus referre quomodo loquamur, cum ob hunc solæcismū Thomas & hunc secuti recentiores, scdissime lapsi sint.

Cap. 6. pag. 505. m. Per maiorem sui, dixit pro, maiorem se, nō cogitans se Latinis loqui, non Græcis.

In epistola Iacobi cap. 1. pag. 519. p. cum ait: Deus intentator est malorum, nōne de deo irreligiose locutus est? cum intentator dicatur, qui impingit mali quippiam. Sentit autem deum neq[ue] tentare quenquam malis, neq[ue] tentari.

In Apocalypsi cap. 1. pag. 543. Mirus & insignis est solæcismus in sermone græco, ἀπὸ τοῦ ὁ ὦν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος. Nam qui cohæret, ὁ ὦν cum ijs quæ præcedunt ἀπὸ? Deinde quid sonat ullis ὁ ἦν? Rursus, qui quadrat ὁ ἐρχόμενος cum ἀπὸ τοῦ? Qui putant Apocalypsim ab Ioanne conscriptam, negent si uolent, usq[ue] apostolos male græce locutos. Nam id quidā cōtendunt, uidelicet apostolorū patroni.

Luc. 21. pag. 154. m. Et ois populus manicabat ad eū. qd' apud Græcos est ὡς θύρε, latina uoce est imitatus, sed impudenter. Quis em̄ ferat manicare, p, mane uenire?

Hh Loca

LOCA OBSCURA

ET IN QUIBUS LAPSI SINT MAGNI NOMINIS INTERPRETES, EX INNVMERIS PAVCA DECERPTA, VT SIT AD manū quod obſciatur eis, qui dicunt ſuperfuiffe, quod noſtris annotationib⁹ foret explicandū.

Atthæi cap. i. pag. 6. & 7. Traducere perpetā intellectum à Magiſtro ſententiarum.

Cap. ii. pag. 4. i. m. Regnū cœlorū uim patitur, pleriq; interpretant de ui cohibendis affectibus, cum Chriſtus ſentiat gētes & peccatores uiolentia fidei irumpere, cum Iudæi inuitati nollent ingredi.

Lucæ cap. i. pag. 112. f. Rerum quæ in nobis cōpletæ ſunt, quis Latina intellexiſſet, niſi cōſultis Græcis, cū Euangelista ſentiat, res quas narraturus ſit certas eſſe, cōper- tæq; fidei. Interpres nihil putauit intereſſe, inter *πεπληρωμῶν* & *πεπληροφορημῶν*.

Eodem. pag. 119. f. Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui. Vulgus interpretum pu- tat eſſe ſenſum, quod deus cogitatione ſui cordis diſperſerit ſuperbos, cum ſenſus ſit, ſuperbos à deo diſſipatos, ſuis ipſorum conſilijs & cogitationibus: qua de re nulla eſt apud Græcos tergiuerſatio, cum illi legant, *καρδίας αὐτῶν*.

Eodem. pag. 120. m. Iuſiurandum quod iura. ad Ahraham pa. no. daturū ſe no- bis. Solennis diſtinctio qua chorus eccleſiaſticus uerſus hos diducit, ob prolixiorē, ut opinor, ſententiam, effecit ut complures non animaduertant uerum ſenſum, ut illic indicaui- mus. Ac mox in remiſſionē, cum ſit in remiſſione, pro, per remiſſionē. Ac mox: Oriens, nomen eſt ſubſtantiuū, cum uulgus putet eſſe participiū. Sunt & alia in hoc cantico, quod cotidie canitur in templis, & à paucis intelligitur.

Cap. 2. pag. 123. f. Tuam ipſius animā pertransibit gladius. In tuam ipſius, lapſus eſt Hugo Carrenſis, & Lyranus. In pertransibit, lapſus Auguſtinus, exiſtimans pertransire dictum p, præterire, ut aliquoties inuenitur. cum Græce ſit *διελύσεται*, per medium ibit, ſiue perfodiet.

Cap. 19. pag. 152. f. Si cognouiſſes & tu. Locus obſcurus, & hæctenus à paucis in- tellectus.

Cap. 22. pag. 155. m. De emendo gladio, reiecta Lyrenſis & recentium interpreta- tio, uelut à Chriſti mente alieniſſima.

Ioannis cap. 12. pag. 187. f. Adhuc modicum lumen in uobis. Vulgus interpreta- tur, pauxillum lucis eſſe in apoſtolis, cum ſenſus ſit, Chriſtum lucem exiguo tem- pore apud illos uerſaturum.

In Actis.

In Actis cap. 20. pag. 230. m. Nec facio animā meam pretiosiorē q̄ me. Quis intel-
ligat sensum, cum male reddiderit interpretes? Sed de hoc dictum est in solœcisimis.

In epistola ad Rhomanos, cap. 2. pag. 257. m. Quærentibus uitam &c. Sic red-
didit interpretes, ut sensus percipi non possit.

Cap. 3. pag. 259. f. Credita sunt illis eloquia. Lyranus interpretatur, quod Iudæi
fidem habuerint eloquijs, cum sensus sit, illis esse commissa, siue concredita elo-
quia dei.

Cap. 5. pag. 267. m. Nam iudicium quidē ex uno. Vulgus accipit ex uno Adam,
cum sensus sit ex uno peccato.

Cap. 11. pag. 285. m. Ut illos æmulentur. Thomas quadruplicem sensum induxit,
nec tamē attigit uerum, cum hæc sit sententia: ut deus illos ad æmulandum prouo-
caret.

Cap. 12. pag. 287. m. Rationabile obsequium. Vulgo interpretantur, moderatam
macerationem carnis, cum sensus sit, deo immolandam uictimam non brutam,
sed rationis participem, hoc est, ipsum hominem.

Cap. 14. pag. 294. p. Alius iudicat diem ad diem: alius iudicat omnem diem. Sic
interpretatus est Augustinus, ut uideatur procul abesse à sensu Pauli. Etiam si non
nihil torquet hunc locum Ambrosius: nam Paulus agit de superstitiosa obserua-
tione dierum ad exemplum Iudæorum, cum Christianis olim omnes dies æque
facti fuerint.

Eodem. pag. 293. m. Qui infirmus est, holus manducet. Sic uulgo interpretantur,
quasi iubeat superstitiosos holeribus uesci. Imò Paulus mallet nullum esse supersti-
tiosum. Sed ostendit, quid faciat firmus, fretus sua fide, quid infirmus obsequens
suæ superstitioni.

Eodem. pag. 294. m. In suo sensu abundet. Abundare suo sensu, petu-
acis est. Paulus sentit, ut in his quæ citra uitium uel fieri, uel non fieri possunt, unicuique sua
mens satisfaciatur.

In epistola prima ad Corinthios. pag. 309. m. Spiritualibus spiritualia compa-
rantes. Vulgo sic accipiunt, quasi uiris sacris sacra conueniant, cum Paulus sentiat,
genus sermonis adhiberi debere rebus spiritualibus aptum.

Cap. 3. pag. 311. m. Lignum, scœnum, stipulam, interpretantur de uitiosis actibus,
& gradibus peccatorum. cum Paulus sentiat de doctrina quorundam apostolo-
rum insyncera, quæ ad exactum iudicium improbaretur, periretque opera tum eo-
rum qui didicerunt, tum eorum qui docuerunt dediscenda.

Cap. 10. pag. 340. m. An æmulamur dñm, p̄ eo quod est, ad iram prouocamus?
In epistola. 2. ad Corinthios, cap. 1. pag. 360. f. Ex multarum personis facierum.
Locus est obscurissimus, & à nobis uarie explanatus.

Ioan. cap. 18. pag. 193. f. Ad Caipham. Vbi ob locum deprauatum tota uia aber-
rat Augustinus.

Cap. 4. pag. 367. p. Ut sublimitas sit uirtutis dei, cum sit sensus, ut sublimitas uir-
tutis per nos æditæ, sit dei, & non ex nobis.

Cap. 5. pag. 370. m. Si qua in Christo noua creatura, sensus est, si quis est in Christo, is est noua creatura.

Cap. 8. pag. 378. p. Destinatum uoluntatem, Thomas interpretatur, ab æterno prædestinatam, multum aberrans à sensu Pauli, cum is dixerit προθυμίαν, id est, animi promptitudinem, siue propensionem.

Ibidem. f. Gloriæ Christi. Locus est obscurus, sed paucis hic indicari non potest.

Cap. 10. pag. 383. p. Sed ipsi in nobis. Locus obscurus & uulgo parum intellectus. Ne is quidem paucis potest annotari.

In epistola ad Galatas, cap. 1. pag. 394. m. Non acquieui carni & sanguini. Thomas ac uulgius recentiorum interpretantur, Non acquieui uitis carnalibus, cum Paulus neget se contulisse Euangelium suum cum Petro & cæteris apostolis hominibus, quos carnem & sanguinem uocat.

In epistola ad Ephesios, cap. 1. pag. 414. p. Vulgius legit: Super omnem ecclesiam, cum sensus sit, Christum esse summum caput ecclesiæ suæ, præfectum omnibus, ut cui data sit omnis potestas.

Ibidem. cap. 2. m. Potestatis æris. Locus hætenus à paucis intellectus.

In epistola ad Philipenses, cap. 1. pag. 431. f. Dum omni modo siue per occasionem. Quanquam id paucis annotari non potest.

Cap. 2. pag. 433. & 434. Formam serui accipiens &c. Secus explanata, quæ uulgius explanat.

Ibidem. f. Et perficere. Putant esse consummare, cum sit ἐνεργεῖν, hoc est, agere.

Eodem. pag. 435. m. Supra sacrificium. Locus longe secus intelligendus, quam uulgo exponant.

In epistola ad Colos. cap. 2. pag. 444. m. Diuitias plenitudinis. cum Græce sit πληροφωρίαις, non potest esse alius sensus, quam ut optet illis Paulus certissimam fidem & persuasionem mysterij.

Ibidem. Ne quis uos decipiat, dixit, p. depredef. quod certe interpretis est uitium.

Cap. 2. pag. 445. p. Chirographum decreti. Locus uulgo paucis intellectus.

Ibidem mox. Traduxit, expensa Augustini interpretatio. Quo loco Thomas miserabiliter lapsus est.

Ibidem. f. Nemo uos seducat, p. eo quod erat, nemo uobis præmium interuertat.

Eodem. pag. 446. f. Ambulans in his quæ non uidit. Locus non à quibusuis intellectus, in quo lapsus uidetur & Augustinus.

Ibidem. f. Quid adhuc decernitis, ut male uertit interpres, ita uulgius perperam intelligit. Nam Paulus sentit, eos non amplius debere teneri decretis humanis.

Cap. 3. pag. 448. f. Exultat, uertit, βαββεῖτω. Et interpretem secuti recentiores interpretes, tota aberrant uia.

In epistola ad Hebræos, cap. 2. pag. 493. m. Minuisti eum paulo minus ab angelis. Secus expositus locus, quam uulgius accipit.

Ibidem mox. pag. 500. Decebat enim. Quod de patre dictum est, uulgo ad filium referunt, perperam legentes consummari, pro consummate.

Ibidem.

Ibidem. f. Et tentatus. Locus noue & uere expositus, & restituta lectio.

Cap. 3. pag. 501. p. Ampliorem honorem domus. & lectionem palam uitiatam, & sensum hactenus non intellectum ostendimus.

Cap. 5. pag. 503. m. Interpretabilis ad dicendum. Thomas anxie torquetur, ob culpam interpretis, qui debuerat uertere, difficilis enarratu, siue ad interpretandum.

Ibidem. p. Et quidem cum esset. Locus uehementer obscurus, sed explanatus.

Cap. 11. pag. 513. p. Castra uerterunt. Quidam interpretantur pro, euerterunt, cum sentiat esse uersa in fugam.

Ibidem. m. In melotis. Thomas hoc loco insigniter allucinatus est.

Cap. 13. pag. 516. p. Placuerunt quidam angelis ho. re. Ut deprauate legimus uulgo, ita perperam intelligimus, cum sit sensus, quosdam inscientes excepisse angelos hospitio, quos homines esse putabant.

In epistola Petri. 1. cap. 2. pag. 526. f. Quasi modo geniti infantes rationabiles, lac &c. Ex deprauata lectione sequitur sensus deprauatus. cum Petrus non uocet pueros rationabiles, sed lac animi non corporis rationale uocat.

Cap. 2. pag. 528. m. Tradebat autem iudicanti se iniuste. Ut uulgo deprauate legimus, ita perperam exponimus, cum Petrus sentiat Christum non sumpsisse sibi uindictam, sed eam tradidisse patri, qui iuste iudicat.

Cap. 3. pag. 529. p. Pertinentes ullam perturbationem. cum sensus sit, non expauescentes ullo pauore.

Ibidem mox. Honorē impartientes. cum Petrus loquatur de abstinentia coitus, recentiores exponunt de cultu & uictu prospiciendo uxori, iuxta illius dignitatem. Item quod sequitur de non interrompendis precibus, interpretatur, non exaudiri preces, nisi concordet uir & mulier.

Ibidē. m. In fide legimus, p, in fine, siue in summa, & hinc mirus error interpretū.

Ibidem. f. Mortificatos quidem carne. ob deprauatam lectionem, toto coelo errant interpretes neoterici.

Cap. 4. pag. 530. f. Estote itaq; prudentes. cum Petrus iubeat illic non esse sobrios.

In epistola Petri. 2. pag. 535. m. Et habemus firmiorem. Locus antehac parum intellectus.

Ibidem in fine. Aspectu enim & auditu. Locus longe secus enarratus, quam antehac intellectus est.

Pag. 536. p. Sectas non metuunt &c. Locus noue expositus.

In epistola Ioannis. 1. cap. 5. pag. 539. f. Non pro illo dico ut roget quis &c. Locus difficillimus noue explanatus.

Ioannis in Euange. cap. 5. pag. 175. m. Probatica piscina putant coherere, cum probatica, sit nomen loci, in quo erat piscina.

Cap. 12. pag. 185. Duodecim horæ diei. secus expositi q̄ uulgus accipit.

Act. cap. 24. pag. 236. f. Patri & deo, pro, patrio deo. Et hinc mirus interpretum tumultus.

LOCA MANIFESTE

DEPRAVATA, SED EX INFINITIS, VT OCCURREBANT, PAUCA DECERPTA.

- Atthæi cap. 3. pag. 16. f. Appropinquabit, pro, appropinquauit: sed potius appropinquat, in quo perpetuo penè peccatum est à scribis.
- Cap. 4. pag. 19. f. Angelis suis mandauit, pro, mandabit: errorem errore pensante scriba.
- Cap. 8. pag. 35. p. Imperauit uentis, pro, increpauit. Ad eundem lapidem impegerunt Luc. cap. 4. pag. 131. m. Imperauit febrì, pro, increpauit.
- Cap. 12. pag. 46. m. Spiritus autem blasphemiae, pro, spiritus blasphemia. Quo loco mendum lectionis turpiter imponit interpretibus neotericis.
- Cap. 22. pag. 70. m. Nubent & nubentur, pro, nubunt & nubuntur.
- Cap. 23. pag. 73. m. Qui mundatis &c. pleni estis, mendose legimus p, plena sunt.
- Lucæ cap. 5. pag. 96. f. Ad Archisynagogum, pro, ab Archisynagogo.
- Actorum, cap. 11. pag. 201. m. Erant autem hominum, pro, nominum.
- Actorum, cap. 14. pag. 219. f. Italiam, pro, Attaliam.
- Marci, cap. 8. pag. 103. p. Qui me confessus fuerit: Confessus, deprauatum est, pro confusus.
- Lucæ cap. 1. pag. 120. f. In remissionem, pro, in remissione, hoc est, per remissionem.
- Cap. 8. pag. 136. m. Et non poterat audire. Audire, deprauate legimus pro adire.
- Ibidem mox. Compellebantur, pro, complebantur.
- Cap. 9. pag. 137. f. Et inde ne exeatis, pro, & inde exeatis.
- Cap. 10. pag. 139. m. Pro septuaginta legimus, septuagintaduo.
- Eodem. pag. 140. m. Suspiciens autem Iesus, pro, suscipiens, ὑπολαβὼν.
- Cap. 12. pag. 145. f. Et duo in tres diuidentur. Vitiosa distinctione sensum corripimus.
- Cap. 14. pag. 147. m. Neq; uicinos, neq; diuites. legendum, neq; uicinos diuites. Nam à pauperibus uicinis nihil erat periculi, ne uicissim non uocent ad cõuiuium.
- Cap. 15. pag. 148. p. Euertit, pro, euerrit, siue uerrit, cum græce sit σαροῖ. Id mendi & in uetustissimis exemplaribus inoleuit.
- Ibidem mox. Consummasset, scriptum est pro, consumpisset.
- Ibidem. f. Deuorauit substantiam suam, pro, substantiam tuam.
- Cap. 16. pag. 150. p. Et sepultus est in inferno. Vitiosa distinctio uitiauit sensum. Nam post, sepultus est, apud Græcos colon est.

Cap. 23. pag. 160. p. Qui in eadem damnatione es. Qui, deprauatum est pro, quia siue, quod.

Ioannis, cap. 1. pag. 168. m. Hac in Bethania facta sunt. Bethania, pro, Bethabara corrupte scriptum est.

Ibidem. f. Qui tollit peccata mundi, cum sit, peccatum mundi.

Cap. 5. pag. 175. m. Bethsaida, pro, Bethseda.

Cap. 7. pag. 179. m. Non uolebat, pro, non ualebat, hoc est, non poterat.

Cap. 10. pag. 185. f. Ut glorificetur filius dei per eum, cum legendum sit, per eam, uidelicet infirmitatem.

Ioannis, cap. 18. pag. 193. f. Ad Caipham, pro, à Caiapha. Quo loco lapsus est Augustinus.

Cap. 21. pag. 197. p. Sic eum uolo manere, pro, si eum uolo manere.

Actorum, cap. 15. pag. 220. m. Dirupta, pro, diruta scriptum est.

Ibidem. mox. Suffusa, pro suffossa.

Cap. 16. pag. 221. p. Vidua, scriptum est pro, Iudæa.

Cap. 19. pag. 227. m. Virtutesq; non modicas quaslibet. Duplicem lectionem commiscuit scriba.

Cap. 24. pag. 236. m. Patri & deo meo, pro, patrio deo meo.

Cap. 27. pag. 239. p. Ciuitas Thalassa, pro, ciuitas Lassea.

Eodem. pag. 240. f. In locum bithalassum, pro, dithalassum, hoc est, bimarem.

Ibidem. mox. Insigne Castrorum, pro, insigne Castorum, hoc est, Castoris & Pollucis.

Episto. ad Rhomanos, cap. 3. pag. 260. p. Est, pro, esto.

Cap. 8. pag. 272. f. Sapientia carnis inimica est, pro, inimicitia est.

Cap. 9. pag. 279. m. Ex uno concubitu, pro, ex uno concubitum habens. Vbi deprauatam lectionem sequitur & sensus deprauatus.

Cap. 10. pag. 282. p. Moses enim scripsit. Locus deprauatus, qui tamen paucis indicari non potest.

Cap. 12. pag. 290. f. Mihi uindictam, pro, mihi uindicta, siue, mea est uindicta.

Cap. 13. pag. 292. f. Nox præcessit, pro, processit, hoc est, progressa est.

Cap. 14. pag. 296. f. Tu fidem quam habes, in teipso habes, pro, tu fidem habes, in teipso habe.

Cap. 16. pag. 301. m. Asiæ scriptum est, pro, Achaia.

Ibidem. Asineretum, pro, Asyncritum.

Epistol. ad Corinthios. 1. cap. 1. pag. 304. f. In eadem scientia, pro, in eadem sententia.

Cap. 2. pag. 308. m. Nunquam, pro, nequaquam.

Cap. 8. pag. 336. p. Idolotica, pro, Idolothyta.

Cap. 11. pag. 342. f. Quod pro uobis tradetur, pro, quod pro uobis frangitur.

Cap. 12. pag. 343. f. Dicit anathema Iesu, pro, dicit anathema Iesum.

- Eodem. pag. 345. p. Gloriatur, pro, glorificatur, *δοξάζεται*.
 Cap. 14. pag. 347. f. Spiritus loquitur, pro, spiritu loquitur.
 Eodem. pag. 349. m. Quis supplet locum idiotæ, pro, qui supplet &c. Vna litera addita, & distinctionem & sensum corrumpit.
 Eodem. pag. 351. p. Quid insanitis, pro, quod insanitis.
 Eodem. pag. 353. m. Nouissime autē inimica, pro, nouissima autē inimica.
 Ibidem mox. Propter uestram gloriam, pro, per nostram gloriam, ut sit iurantis. Et hic lectio mendosa totam subuertit sententiam.
 Epi. ad Corint. 2. cap. 1. pag. 361. p. Legistis & cognouistis, p, legitis & cognoscitis.
 Cap. 5. pag. 369. f. Excedimus, pro, excidimus, cum græce sit *ἔξισμεν*.
 Cap. 8. pag. 376. m. Ingenium, pro, ingenuum, hoc est, ingenuitas.
 Cap. 12. pag. 390. Sed esto, ego uos grauauī, pro, esto, ego uos non grauauī.
 Ad Galatas, cap. 2. pag. 400. m. Quoniā reprehensibilis erat, p, reprehensus erat.
 Cap. 4. pag. 407. m. Bonum autem æmulamini, pro, bonum autem æmulari.
 Ad Ephesios, cap. 2. pag. 419. p. Decretis euacuans, pro, in decretis. Hic omīssa præpositio, totum sensum subuertit.
 Cap. 6. pag. 429. f. Et in omnibus perfecti stare, pro, perfecte stare.
 Ad Thesalonicenses, cap. 2. pag. 452. m. Ut crederetur à nobis. A, redundat, & sensum uitiat.
 In secundam, cap. 1. pag. 459. f. Retribuere retributionē, p, retribuere afflictionē.
 In epistol. ad Timothæum. 1. cap. 4. pag. 472. p. Assectus, pro, affectatus.
 In epistol. ad Thes. cap. 3. pag. 462. Per epistolam hanc. hunc, legendum, nō hanc.
 In epistol. ad Timotheum. 1. cap. 2. pag. 468. f. Si manserit, pro, si manserint. Vbi deprauata lectio, & sensum totum corrumpit.
 Ad Timoth. 2. cap. 4. pag. 484. m. Et fratres eius, pro, & fratres omnes.
 Ad Heb. cap. 2. Decebat enim. cōsummari mendose scriptū est, pro, cōsummari.
 Cap. 13. pag. 516. p. Placuerūt angelis hospitio acceptis. de q̄ & ante meminimus.
 Epistol. Iacobi, cap. 3. pag. 321. m. Cæterorum, pro, cæterum.
 Cap. 5. pag. 522. f. Adduxistis, pro, addixistis.
 Epistol. Petri. 1. cap. 2. pag. 527. p. Domos spirituales, pro, domus spiritualis.
 Cap. 3. pag. 529. In fine autem, pro, in finem, aut in summa.
 Eodem. pag. 530. p. Mortificatos carne, pro, mortificatus carne.
 Cap. 5. pag. 533. f. In Babylone collecta, pro, in Babylone cōlecta.
 Epistol. Iudæ, pag. 541. m. Imperet tibi deus, pro, increpet te deus.
 Matthæi. 1. pag. 4. f. Mater Iesu Maria, pro, mater eius Maria.
 Rursus pag. 10. m. Et uocabitur nomen eius, pro, uocabunt nomen eius.
 Cap. 5. pag. 23. f. Reconciliari fratri tuo, pro, reconciliare.
 Cap. 26. pag. 82. p. Quod dixerat, pro, qui dixerat.
 Marci. 11. pag. 106. m. Timemus populum, pro, timebant populum.
 Lucæ. 1. pag. 116. m. Sorte exiit, pro, fors exiit.

AD PLACANDOS

EOS, QUI PVNT IN SACRIS LIBRIS NIHIL
NEQVE SVPERESSE, NEQVE DEESSE, QVAE
DAM EXCERPIMVS, QVAE MANIFESTIVS
DEPRAVATA SVNT IN HOC GENERE,
QVAM VT NEGARI POSSIT.

Atthæi cap. 2. pag. 15. f. Ploratus & ululatus. cum græci codices habeant, lamentatio, ploratus, ac fletus. Et ita recitet Hieronymus, pariter & iuxta Septuaginta, & iuxta Hebraicam ueritatem.

Cap. 3. pag. 18. p. Iam enim securis. legēdum iuxta Græcos: Iam enim & securis.

Cap. 12. pag. 45. f. Indicat Hieronymus omīssum quiddam in uaticinio Esaia.

Cap. 15. pag. 56. Quem dicunt homines esse filium hominis? cum & in græcis & in uetustis codicibus habeatur, quem me dicunt esse &c.

Cap. 17. pag. 85. p. Liberet eum si uult. legendum, si uult eum.

Marci cap. 1. pag. 91. p. Quia in potestate spiritibus imperat. legendum, & spiritibus imperat.

Lucæ cap. 4. pag. 131. p. Impleta est scriptura. legendum, scriptura hæc.

Cap. 7. pag. 135. p. A filiis suis. legendum: Ab omnibus filiis suis: iuxta Græcos & Ambrosium, sic etiam interpretantem.

Ioannis. 1. pag. 167. p. Et gratiam pro gratia. Et, redundat.

Cap. 3. pag. 173. p. Qui de terra est, de terra loquitur. legendum: Qui de terra est, de terra est, & de terra loquitur.

Cap. 6. pag. 178. m. Nōne hic est filius Ioseph? cum iuxta Græcos & Augustinum legendum sit: Nōne hic est Iesus, filius Ioseph?

Epistola ad Rhomanos, cap. 12. pag. 288. f. Habentes donationes. legendum: Habentes autem donationes. Omīssa coniunctio sensum subuertit.

Epistola ad Corinthios. 1. cap. 7. pag. 324. m. Quod honestum est, & facultatem præbeat dominum sine impedimento obsecrandi.

Cap. 9. pag. 337. p. Et qui triturat. Desunt quædam apud nos.

Epistola ad Galatas, cap. 3. pag. 404. f. Testamentum confirmatum à deo &c. iuxta Græcos & Ambrosium deest, in Christum.

Epistola ad Thessalo. 1. cap. 3. pag. 456. m. Ministrum dei. Iuxta Græcos & Ambrosium deest, & cooperarium nostrum.

Epistola ad Philemonem. pag. 490. f. In Christo Iesu &c. Ante hæc uerba deest, qd' est in nobis: iuxta græcos codices, Chrysostomū, Ambrosium, & Hieronymū.

Epistola Petri. 1. cap. 4. pag. 532. p. Desunt quædam apud nos iuxta Græcos.

Quæ

QVAE SINT ADDI

TA IN NOSTRIS EXEMPLARIBVS.

Pistolæ ad Ephesios, cap. 2. pag. 417. m. Et cõuiuificauit. Cõuiuificauit, nec est apud Græcos, nec apud Hieronymum, nec Ambrosium, nec in uetustissimis codicibus.

Epist. Ioannis. 1. cap. 2. pag. 538. m. Quæ nõ est ex pa. Quæ, redundat.

Epist. ad Timotheum. 1. cap. 2. pag. 468. p. Cuius testimonium &c. Cuius, & confirmatum est, non sunt apud Græcos.

Epist. ad Timotheum. 2. cap. 2. pag. 481. f. Fidem, spem. Spem, nec est apud Græcos, nec apud Ambrosium, nec in uetustis exemplaribus.

Cap. 2. pag. 482. p. Qui resistunt ueritati. Veritati, redundat, iuxta Græcos & Ambrosium.

Cap. 3. ibidẽ. Cæci, redundat, nec est in Græcis, nec in Latinis antiquis, nec apud Chrysostomum, nec apud Ambrosium.

Epist. ad Colossenses, cap. 1. pag. 443. p. Omnem plenitudinẽ diuinitatis. Diuinitatis, redundat: nec apud Græcos additur, nec apud Ambrosium.

Epist. ad Hebræos, cap. 4. pag. 502. m. Confessionẽ spei nostræ. Spei nostræ, nec est apud Græcos, nec apud Chrysostomũ addit, nec in exẽplaribus uetustissimis.

Cap. 5. pag. 503. m. Cum esset filius dei. Dei, redundat iuxta græcos codices. Item iuxta Chrysostomum & Vulgarium interpretes.

Epist. ad Romanos, cap. 8. pag. 277. f. Neque futura, neque fortitudo &c. Fortitudo, non est apud Græcos.

Cap. 11. pag. 284. p. Saluæ factæ sunt &c. Duæ dictiones redundant, dei, & saluæ.

Epist. ad Corinthios. 1. cap. 6. pag. 319. f. Empti enim estis pretio magno. Magno, redundat iuxta Græcos, Chrysostomum, & Ambrosium.

Matthæi cap. 5. pag. 23. m. Sine causa. *ἐὶ καὶ* iuxta Hieronymum eradendum est, etiam si sic interpretetur & legat Chrysostomus.

Lucæ cap. 11. pag. 141. f. Lucerna corporis tui. Tui, additum est.

Cap. 13. pag. 156. f. Sara tria, in Luca sunt addita, ex Matthæo.

Mat. cap. 5. pag. 26. m. Diligite inimicos uest. apud Græcos plus est *ἢ* in nostris.

Epist. ad Romanos, pag. 287. p. Honor & gloria. Honor, redundat.

Epist. ad Ephesios, cap. 2. pag. 419. m. In spiritu sancto. Sancto, redundat iuxta græcos codices, Hieronymum, & Ambrosium.

Matthæi cap. 6. pag. 29. m. Quia tuum est regnũ. Hæc coronis, apud Matthæum addita est apud Græcos duntaxat.

Epist. ad Romanos, cap. 12. pag. 290. m. Prouidẽtes bona. Apud Græcos tantũ est, corã oib⁹ hoib⁹. nõ solũ corã deo, additũ ẽ. nec addit hæc Origenes aut Theophylact⁹.

Epist.

Epistola ad Corinthios. i. cap. 7. pag. 322. m. Per mulierem fidem, non nihil uerborum additum est apud nos.

Matthæi cap. 6. pag. 30. m. Lucerna corporis tui. Tui, redundat.

Epistola ad Corinthios. i. cap. 4. pag. 313. m. Hæc particula, sicut & ego Christi, nec apud Græcos ascribitur, nec in exemplari Paulino, nec apud Ambrosium.

Epist. ad Philip. cap. 2. pag. 435. m. Tam unanimem. Tam, redundat apud nos.

Matthæi cap. 6. pag. 31. p. Animæ uestræ. De potu nec apud Chrysostomum additur, nec apud Hilarium, nec apud Græcos, paucis exceptis.

Corinth. i. cap. 5. pag. 352. m. Adhuc enim estis. Enim, redundat & officit sensui.

Matthæi. 9. pag. 37. p. Et dixit puella surge. Hæc quatuor uerba nec habent apud Græcos, nec adduntur ab Hieronymo, nec extant in antiquis exemplaribus.

Ad Corinth. 2. cap. 2. pag. 362. f. Tristitiam super tristitiã. Super tristitiã, apud nos additum est ex alio quopiã loco, cū nec Ambrosius addat, nec Vulgatus interpret.

Ibidem mox. Me, redundat apud nos.

Mat. cap. 10. pag. 38. f. Dicentes, pax huic domui. Hæc uerba sunt adiecta apud nos, cū nec apud Græcos sint, nec apud Hieronymum interpret, nec apud Theophylactum.

Corinth. 2. cap. 2. pag. 363. f. Et ad hæc quis tam idoneus. Tam, planissime redundat, cum nec Origenes addat.

Matthæi cap. 14. pag. 52. p. Discipuli dederunt turbis. Dederunt, additum est.

Ad Galatas cap. 3. pag. 402. p. Non credere ueritati. Hanc particulam Hieronymus putat adiecticiam, nec addebatur in uetustissimis exemplaribus Latinis.

Ibidem. f. Et in uobis crucifixus. Et, additum est, & officit sensui.

Matthæi cap. 15. pag. 54. m. Labijs me honorat. Hic redundat aliquid apud Græcos, aut certe nobis deest.

Ibidem mox. Doctrinas & præcepta. Et, redundat, cum sit appositue dictum.

Cap. 16. pag. 57. m. Quia ipse esset Iesus Christus. Iesus, redundat.

Corinth. 2. cap. 6. pag. 372. m. Eandem autem retributionem habentes. Habentes, superest apud nos.

Ad Ephesios cap. 5. pag. 427. f. Implemini spiritu sancto. Sancto, superest.

Ibidem mox. In uerbo uitæ. Vitæ, superest.

Matthæi cap. 21. pag. 68. f. Verebuntur forte filium meum. Forte, additum ab interprete, non sine incommodo sententiæ.

Corinth. 2. cap. 11. pag. 384. f. Excidant, additum est apud nos,

Matthæi. 27. pag. 84. f. Ut impleretur quod. Totum testimonium prophetæ, adiectum est.

Ad Galatas cap. 5. pag. 409. p. Nemini cōsenseritis. Hanc particulam ut adiecticiam præterit Hieronymus.

Ibidem paulo ante. Non credere ueritati.

Ibidem. f. In occasionem detis carni. Detis, adiectum est.

Ibidem superius. Persuasio hæc uestra. Hæc uestra, supersunt. Tantum est persuasio.

Marci. 5. pag. 97. p. Etiam Euangelista non nihil adiecit de suo.

Ioannis

Ioannis cap. 6. pag. 178. p. Duodecim cophinos, & duobus piscibus. tria uerba sunt adiecta, quæ nec in Latinorum uetustis exemplaribus reperiuntur.

Marci cap. 8. pag. 102. p. Tu es Christus. Additū apparet aliunde, filius dei uiui.

Lucæ cap. 4. pag. 130. f. Et diem retributionis. Hæc uerba nec sunt apud Græcos, nec adduntur ab Hieronymo.

Ad Ephesios cap. 1. pag. 414. m. In remissionem peccatorū. In, redundat, nec est apud Ambrosium aut Hieronymum.

Lucæ cap. 11. pag. 141. f. Lucerna corporis tui. Tui, additum est.

Act. cap. 1. pag. 220. m. Quam audistis, inquit. Inquit, additum est per interpretē.

Lucæ cap. 11. pag. 141. p. Si perseuerauerit pulsans. adiectum ex alio Euangelista.

Lucæ cap. 17. pag. 150. f. Aut pascentem boues. Græce non est boues.

Ioannis cap. 6. pag. 178. m. Quia dixi. Hic additum est, uiuus.

Ioannis cap. 7. pag. 180. p. Ego scio eum &c. Hic aliquot uerba sunt addita ex alio loco.

Ibidem mox. Nondum erat spiritus datus. Datus, redundat.

Cap. 8. pag. 183. f. Et exiuit de templo. In Græcorū codicibus quædā redundat.

Cap. 12. pag. 187. p. Ecce totus mundus abit post eum. Totus, haud dubie redundat apud nos.

Ad Rhomanos cap. 1. pag. 244. p. Qui factus est ei. Ei, additū est ab interprete.

Eodem. pag. 252. m. Veritatem dei. Dei, adiectum est.

Eodem. pag. 255. f. Qui cum iusticiam dei. Hoc loco hæc uerba sunt addita, Non intellexerunt.

Cap. 5. pag. 264. m. In spe filiorū dei. Filiorū, apud nos redundat, & gloriæ, deest.

Cap. 9. pag. 268. p. An ignoratis. Fratres, additum.

Cap. 8. pag. 273. m. Spiritum adoptionis. Hic redundat, dei.

Cap. 9. pag. 281. p. Et non misericordiam consecutam &c. Hieronymus fatetur aliquid superesse.

Cap. 10. pag. 283. f. Et contradicentem mihi. Mihi, adiectum est.

QVAE PER IN

TERPRETEM COMMISSA.

In his quæ hæcenus annotauimus quædam incuria librariorū, nonnulla studio semidoctorum commissa sunt, per multa & interpretis, quisquis is fuit uel inscitia, uel negligentia. Cæterum quæ sequuntur, non possunt, nisi interpreti imputari.

Lucæ cap. 3. pag. 126. m. Nihil amplius, quàm quod cōstitutum est uobis, faciatis.

Cum

Cum Græce sit *πράσσειν*, non animaduertit uertendum fuisse, exigatis, præsertim cū alibi *πράσσειν* uerterit exactores, & *ἔπραξα* exegissem.

Luc. 16. pag. 150. p. In his om̄ibus, quod arbitror uertendū fuisse, super hæc om̄ia.

Actorum cap. 18. pag. 226. m. Et nemo apponetur tibi, pro, inuadet, siue injiciet tibi manum. Cum sit *ἐπιθήσεται σοι*.

Actorum cap. 24. pag. 236. m. An non manifeste dormitauit, cum uocem latinam interpretatur per Græcam, sed idem significantem? Secundum sectam quam dicunt hæresim.

Epist. ad Timothe. 1. cap. 4. pag. 472. p. *παρακολούθησας*, pro affectatus uertit affectus. Idem fecit in præfatione Euangelij Lucae.

Epist. ad Timoth. 1. cap. 1. pag. 463. p. *γυνκίω* uertit dilecto, pro germano.

Corin. 1. cap. ultimo. pag. 358. p. *ἕως ἡμέρας πεντηκοστῆς* usque ad quinquagesimum, subaudi, diem, uertit, usq; ad pentecosten.

Ibidem. m. De Apollo autē fratre, interpretes addidit de suo, notum uobis facio: quo sermo foret explanatior.

VBI INTERPRES AV

SVS SIT ALIQUID IMMVTARE, DE VERBIS APOSTO-
LORVM AVT EVANGELISTARVM.

Atth. cap. 16. pag. 57. f. Cū Græce sit *ἰλεώς σοι κύριε*, id est, propicius tibi domine, interpretes non dubitauit uertere, absit à te domine. Quemadmodum illud, *μη γένοιτο*, id est, ne fiat, uertit constanter absit, sensum exprimens, à uerbis recedens.

Luc. 1. pag. 119. m. pro *μακαρίζοι*, id est, beabunt, non dubitauit uertere, beatā dicent, periphraasi rem explicans.

Actorum cap. 1. pag. 200. m. Quam audistis inquit, uerbum inquit, interpretes addidit de suo.

Ad Rhom. cap. 8. pag. 274. m. Qui subiecit eam, eam addidit, explanandæ rei gratia.

Cap. 10. pag. 282. m. *καταγαγῆμ* deducere, quod interpretes uertit reuocare.

Ibidem, de suo addidit scriptura, quo sermo esset dilucidior.

Ad Corin. 1. cap. 10. pag. 339. m. Cōsequēte eos petra, eos interpretes addidit de suo.

Cap. 12. pag. 342. *ὃ κλώμενον* quod frangitur, uertit tradetur, opinor, quod alterū uerbum esset durius futurum auribus: quod de Christo scriptum sit, Os non comminuetis ex eo.

FINIS.

I i

ΟΡΟΙΑ Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΠΙΣΤΙΣ ΗΜΩΝ ΤΩΝ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ, ΗΓΟΥΝ

Η ΘΕΟΤΗΣ .

Πατρὴς
Θεὸς εἷς
Οὐσία μία
φύσις μία
μορφὴ μία
Βασιλεία μία
Δόξα μία
Δάναμις μία
Βόλησις μία
Χάρις μία
Πίσις μία

Ἰῶς

πνεῦμα ἅγιον·
Πρόσωπα τρία·
Ἰποστάσεις τρεῖς·
Ἰδιότητες τρεῖς·
Χαρακτῆρες τρεῖς·
Ἀρχαὶ τρεῖς·
Λαμπρότητες τρεῖς·
Κυριότητες τρεῖς·
Ἐνέργειαι τρεῖς·
Ἐπιγνώσεις τρεῖς·
Ὁμολογίαι τρεῖς·

Ι Σ Τ Ε Ρ Ω εἰς ἓνα θεόν, πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς ὁρατῶν τε πάντων ἑξαοράτων, καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἕκτον τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων αἰώνων, φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ δι' ἅπαντας ἡμετέρας σωτηρίας κατελθόντα ἐκ οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ μαρίας ὁλοκαρτέου, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, σαρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ στυγίου πλάτου, καὶ παθόντα καὶ ταφέντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς, καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος. καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν πατρί καὶ ἰσὺς σὺνπροσκυζόμενον, καὶ σὺνδοξαζόμενον, τὸ λαλήσαν διὰ τῶν προφητῶν· εἰς μίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν. ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· ἀμὴν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΚΑΝΟΝΩΝ

ΤΗΣ ΤΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ,

ΕΥΣΕΒΙΟΣ ΚΑΡΡΙΑΝΩ ΑΓΑΠΗΤΩ, ΑΔΕΛΦΩ

ΦΩ ΕΝ ΚΥΡΙΩ ΧΑΙΡΕΙΝ.

ΜΜΩΝΙΟΣ μὲν ὁ ἀλεξανδρεὺς, πολλῶν ὡς εἰκὸς φιλοποιῶν καὶ πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν, ὅτι διὰ τεσσάρων ἡμῶν καταλείπειν εὐαγγελίον, ἧς κατὰ ματθαῖον τὰς ὁμοφώνους ἢ ἄλλοι πῶν εὐαγγελιστῶν περικοπὰς παρὰ τὰς, ὡς δὲ ἀνάγκη συμμιῶναι τὸν τῆς ἀκολουθίας εἰρημὸν ἢ τῶν τριῶν διαφραζῶναι, ὅσοι ἐπὶ τῶν ὑφ' αὐτῆς ἀναγνώσεως. ἵνα δὲ σωζομένου καὶ τῶν ἄλλων δι' ὅλου σώματος τε καὶ εἰρημῶν, εἰδέναι ἔχοις τοὺς οἰκείους ἐκάστου εὐαγγελιστοῦ τόπους ἐν οἷς καὶ τῶν αὐτῶν ἠνέχθησαν φιλαλήθως ἐπέμ, ἐκ τῶν πονήματων τῶν προσημνίου ἀνδρῶν ἐκ

φῶς ἀφορμῶν, καθ' ἑτέραν μέθοδον, κανόνας δέκα ἢ ἄριθμὸν διεχάραξά σοι τῶν ὑποτεταγμένων ὡν ὁ μὲν πρῶτος πρῶτος ἀριθμὸς ἐν οἷς τὰ πᾶσι πᾶσι εἰρήκασιν οἱ τέσσαρες, ματθαῖος, μάρκος, λουκᾶς, ἰωάννης. ὁ δεύτερος, ἐν οἷς τρεῖς, ματθαῖος, μάρκος, λουκᾶς.

ὁ τρίτος, ἐν οἷς τρεῖς, ματθαῖος, λουκᾶς, ἰωάννης. ὁ τέταρτος, ἐν οἷς τρεῖς, ματθαῖος, μάρκος, ἰωάννης. ὁ πέμπτος, ἐν οἷς δύο, ματθαῖος, λουκᾶς. ὁ ἕκτος, ἐν οἷς δύο, ματθαῖος, μάρκος. ὁ ἕβδομος, ἐν οἷς δύο, ματθαῖος, ἰωάννης. ὁ ὄγδος, ἐν οἷς δύο, λουκᾶς, μάρκος. ὁ ἕνατος, ἐν οἷς δύο, λουκᾶς, ἰωάννης. ὁ δέκατος, ἐν οἷς ἕκαστος αὐτῶν ἰδίως ἀνέγραψεν.

Αὕτη μὲν οὖν ἢ τῶν ὑποτεταγμένων κανόνων ὑπόθεσις ἡδὲ σαφὴς αὐτῶν διήγησις, ἔστι ἡδε. ἐφ' ἑκάστῳ ἢ τεσσάρων εὐαγγελίων ἀριθμὸς τις πρόκειται καὶ μέρῳ ἀρχόμενος ἀπὸ πρώτου, ἔτι αὐτῶν καὶ τρίτου καὶ καθεξῆς προῶν δι' ὅλου μέχρι τῶν τέλους τῶν βιβλίου. καθ' ἕκαστον δὲ ἀριθμὸν, ὑποσημείωσις διὰ τῶν μέλων ἔγκεται, δηλοῦσα ἐν ποίῳ τῶν δέκα κανόνων κείμενον ὁ ἀριθμὸς τυγχάνει, οἷον ἐμοὶ ἄλφα, δηλοῦν ὡς ἐν τῶν πρώτων, εἰ δὲ βῆτα ἐν τῶν δευτέρων, καὶ οὕτως μέχρι τῶν δέκα. εἰ οὖν ἀναπτύξαις ἐν τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ὁποῖον δήποτε βουλήσῃς ἐπιστῶναι τι ὅτι βόλα κεφαλῶν, καὶ γινώσκαι τίνες τὰ παρὰ πᾶσι εἰρήκασιν, καὶ τοὺς οἰκείους ἐν ἑκάστῳ τόπῳ εὐεῖν, ἐν οἷς καὶ τὸ αὐτὸ ἠνέχθησαν, ἢ ἐπέχου περικοπῆς ἀναλαβῶν τὸν προκειμένου ἀριθμὸν ἐπιζητήσας τε αὐτὸν ἐνδομ τῶν κανόνων, ὅτι ἢ διὰ τῶν μέλων ὑποσημείωσις ὑποβέβληκεν, ἴση μοὶ οὖν ἐνδομ ἐκ τῶν ἐπὶ μετώπῳ τῶν κανόνων προσημνίων, ὅποσοι καὶ τίνες, τὰ παρὰ πᾶσι εἰρήκασιν. ἐπιστῶναι δὲ καὶ τῶν ἄλλων εὐαγγελίων ἀριθμοῖς τοῖς ἐν τῶν κανόνων ἐπέχου, ἀριθμὸς παρὰ κείμενος ἐπιζητήσας δὲ αὐτοὺς ἐνδομ, ἐν τοῖς οἰκείοις ἐκάστου εὐαγγελίου τόποις, τὰ πᾶσι λέγοντας εὐεῖν. ἔρρωσο ἐν κυρίῳ.

Καὶ ὡν

ΜΑΤ.	Μαρ.	ΛϞ.	Ιωαν.	ΜΑΤ.	Μαρ.	ΛϞ.	Ιωαν.
κ	β	ζ	ι	σπδ	ρξε	σξς	ξε
ια	δ	ι	ς	σπδ	ρξε	σξς	ξξ
ια	δ	ι	ιβ	σπθ	ρο	σοε	ρξς
ια	δ	ι	ιδ	σγα	ροβ	σοδ	ρμς
ιδ	ε	ιγ	κη	σγδ	ροε	σπα	ρξα
κγ	κξ	ιβ	ιε	σγε	ρος	σπβ	μξ
κγ	κξ	λδ	μς	σγε	ρος	σπβ	μβ
κγ	κξ	με	μς	τ	ρπα	σπε	ρμκ
ο	κ	λξ	λκ	τ	ρπα	σπε	ρθγ
πξ	ρλθ	σμ	ρμα	τβ	ρπγ	σπξ	ρξ
ρκ	ρς	ρισ	ρκα	τδ	ρπδ	σπθ	ρο
ρκ	ρς	ρισ	ρκα	τς	ρπξ	σγ	ρξβ
ρκ	ρς	ρισ	ρκα	τς	ρπξ	σγ	ροδ
ρκ	ρς	ρισ	μ	τι	ρρα	σγξ	ξθ
ρκ	ρς	ρισ	ρμδ	τιγ	ργδ	σγδ	ροβ
ρκ	ρς	ρισ	ρκθ	τιδ	ργε	σγα	ρξς
ρκ	ρς	ρισ	ρλα	τιδ	ργε	σγα	ρξκ
ρλγ	λξ	οξ	ρθ	τιε	ργς	σγβ	ροε
ρμα	μ	ιθ	ρθ	τικ	ργθ	τ	ρος
ρμβ.	μα	κα	λε	τκ	σ	τβ	ροκ
ρμξ	ξδ	γγ	μθ	τκε	σδ	τι	ρπδ
ρξς	πβ	γδ	οδ	τκς	σε	τια	ρπκ
σθ	ριβ	σλδ	ρ	τκς	σε	τιγ	ργδ
σια	ρκα	σλκ	κα	τκκ	σς	τιδ	ργς
σκ	ρκβ	σλδ	πε	τλα	σθ	τιε	ργξ
σκ	ρκθ	σμβ	πκ	τλβ	σι	τικ	ργξ
σκ	ρκβ	σξα	οξ	τλδ	σιβ	τκα	σα
σμδ	ρλδ	σμ	ρμα	τλε	σιδ	τκδ	ργθ
σμδ	ρλθ	σμ	ρμς	τλς	σιε	τιξ	ργκ
σοδ	ρμς	σξ	κ	τλς	σιε	τιδ	ργκ
σοδ	ρμς	σξ	μκ	τμς	σκγ	τκθ	σδ
σοδ	ρμς	σξ	γς	τμκ	σκξ	τλβ	σς
σος	ρμκ	οδ	γκ	τμδ	σκκ	τλγ	σκ
σπ	ρξβ	σξθ	ρκβ	τμβ	σλα	τλς	σδ
σπδ	ρξε	σξς	με	τμβ	σλα	τλς	σια
σπδ	ρξε	σξς	ξγ				

ΤΕΛΟΣ

ΤΟΥ

Α

ΚΑΝ.

113

ΜΑΤ.	ΜΑΡ.	ΛΘΚ.	ΜΑΤ.	ΜΑΡ.	ΛΘΚ.	ΜΑΤ.	ΜΑΡ.	ΛΘΚ.
ιε	ς	ιε	ρκγ	λδ	ρμζ	σκε	ρλδ	σμε
κα	ι	λβ	ρλ	λε	πβ	σκς	ρλγ	σμδ
λα	ρβ	ρπε	ρλα	λς	ος	σκθ	ρλε	σλζ
λβ	λθ	ρλγ	ρλε	λη	οη	σκθ	ρλε	σμς
μ	λθ	οθ	ρλζ	μδ	ρξζ	σμβ	ρλζ	σλζ
ξβ	μα	μς	ρμγ	μζ	ς	σμβ	ρλζ	σμη
ζβ	ιγ	δ	ρμδ	ρθ	ιβ	σμγ	ρλη	σμο
ξγ	ιγ	κδ	ρμθ	ζς	μγ	σμη	ρμγ	σθ
ξζ	ιη	λγ	ρμθ	ξς	λε	σμη	ρμγ	σργ
ξθ	ιε	κς	ρμγ	ξθ	λς	σμδ	ρμδ	σρδ
οα	μζ	πγ	ρξδ	οθ	ρμδ	σμα	ρμς	σμε
οβ	κα	λκ	ρξκ	ωγ	ςε	σργ	ρμη	σδ
οβ	κβ	λθ	ρξκ	ωγ	ςς	σμη	ρμ	σρζ
ογ	κβ	ρπς	ρο	ωε	ςς	σρθ	ρμα	σρη
οδ	κγ	μ	ροβ	ωζ	ςη	σξδ	ρμε	ρμς
ος	μθ	ωε	ροδ	ςα	ςθ	σξθ	ρμδ	σκη
οθ	μβ	ρξθ	ρος	ςγ	ρα	σοα	μβ	σλ
π	κθ	πς	ροκ	ςε	ρβ	σοη	ρξ	σξγ
πβ	λ	μδ	ροκ	ςε	σιρ	σπα	ρξγ	σξη
πβ	μγ	ωζ	ροθ	ςθ	ρρζ	σπε	ρξς	σξε
πγ	μγ	ρι	ρς	ρε	ρςε	σπε	ρξς	σξζ
πγ	μδ	ρζ	ρςβ	ρς	οις	σςς	ροζ	σπ
πε	μδ	ριβ	ρςγ	ρζ	ρκα	σςς	ροζ	σπδ
πε	με	ριδ	ρςγ	ρζ	σικ	τα	ρπβ	σπς
πη	με	ρικ	ρςδ	ρη	ρμβ	τη	ρπδ	τε
πη	ρμα	ρμη	ρςδ	ρη	οιθ	τιβ	ρργ	σςθ
πη	ρμα	σμα	ρςε	ρθ	σκ	τις	ρρζ	σςγ
ρβ	μ	ω	ρςκ	ρι	σκα	τιρ	ρρη	σςε
ρδ	μ	ρρ	ρςθ	ρια	ρογ	τκβ	σβ	τδ
ρδ	ως	ρμς	σα	ριβ	σκβ	τλη	σικ	τκε
ργ	ως	ο	σγ	ριδ	σο	τλθ	οιθ	τκη
ριδ	α	μα	σε	ρις	σκδ	τμ	οικ	τκζ
ρις	κδ	μβ	ςς	ριζ	σλβ	τμβ	σκβ	τκγ
ρις	κε	ρξε	ση	ρικ	σλγ	τμδ	σκδ	τκη
ρις	κε	ροζ	σιζ	ρκζ	σμ	τμς	σκε	τλ
ρκα	λβ	ρκζ	οιθ	ρκη	σμα	τμγ	σλβ	τλζ
ρκβ	λγ	ρκθ	σκγ	ρλ	σμγ	τμδ	σλγ	τλη

ΚΑΝΩΝ ΤΡΙΤΟΣ ΕΝ Ω' ΟΙ ΤΡΕΙΣ.			ΚΑΝΩΝ ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΕΝ Ω' ΟΙ ̄ 103		
ΜΑΤ.	ΛΩΚ.	Ιωάν.	Ματθαῖος.	Μάρκος.	Ιωάννης.
α	ιδ	α	ιη	η	κς
α	ιδ	γ	ριρ	κς	ςγ
α	ιδ	ε	ριζ	κς	ςε
ζ	ς	β	ρη	εζ	μα
ζ	ς	κε	ρξα	οζ	κγ
μδ	εγ	ρις	ρξα	οζ	ηγ
εθ	ξε	λζ	σδ	ριε	ςα
ς	μη	ριη	σδ	ριε	ςλε
ς	μη	ρλδ	σις	ρκε	ςμ
ςζ	σια	ρε	σις	ρκε	ςκκ
ρια	ριδ	λ	σις	ρκε	ςλζ
ρια	ριθ	ριδ	σις	ρκε	ςλγ
ρια	ριδ	ρηκ	σοζ	ρμδ	ςη
ριβ	ριθ	πζ	σοθ	ρξα	ςκα
ριβ	ριδ	μδ	σοθ	ρξα	οβ
ριβ	ριδ	ξα	σπζ	ρξη	ρμβ
ριβ	ριδ	ος	ςγγ	ροδ	ρζ
ριβ	ριδ	ς	ςγρ	ροκ	ο
ριβ	ριδ	η	ςγθ	ρπ	ργ
ριβ	ριθ	ρμδ	τζ	ρμ	ρξδ
ριβ	ριθ	ρμβ	τκα	σα	ρπ
ρμς	ςβ	μζ	τκα	σα	ρςβ
			τκγ	σγ	ρπγ
			τκθ	σζ	ρπε
			τκθ	σρ	ρπρ
			τλγ	σια	σγ
ΤΕΛΟΣ	ΤΟΥ ̄ Γ ΚΑ	ΝΟΝΟΣ.	ΤΕΛΟΣ	ΤΟΥ ̄ Δ	ΚΑΝ.

Ι ι 4

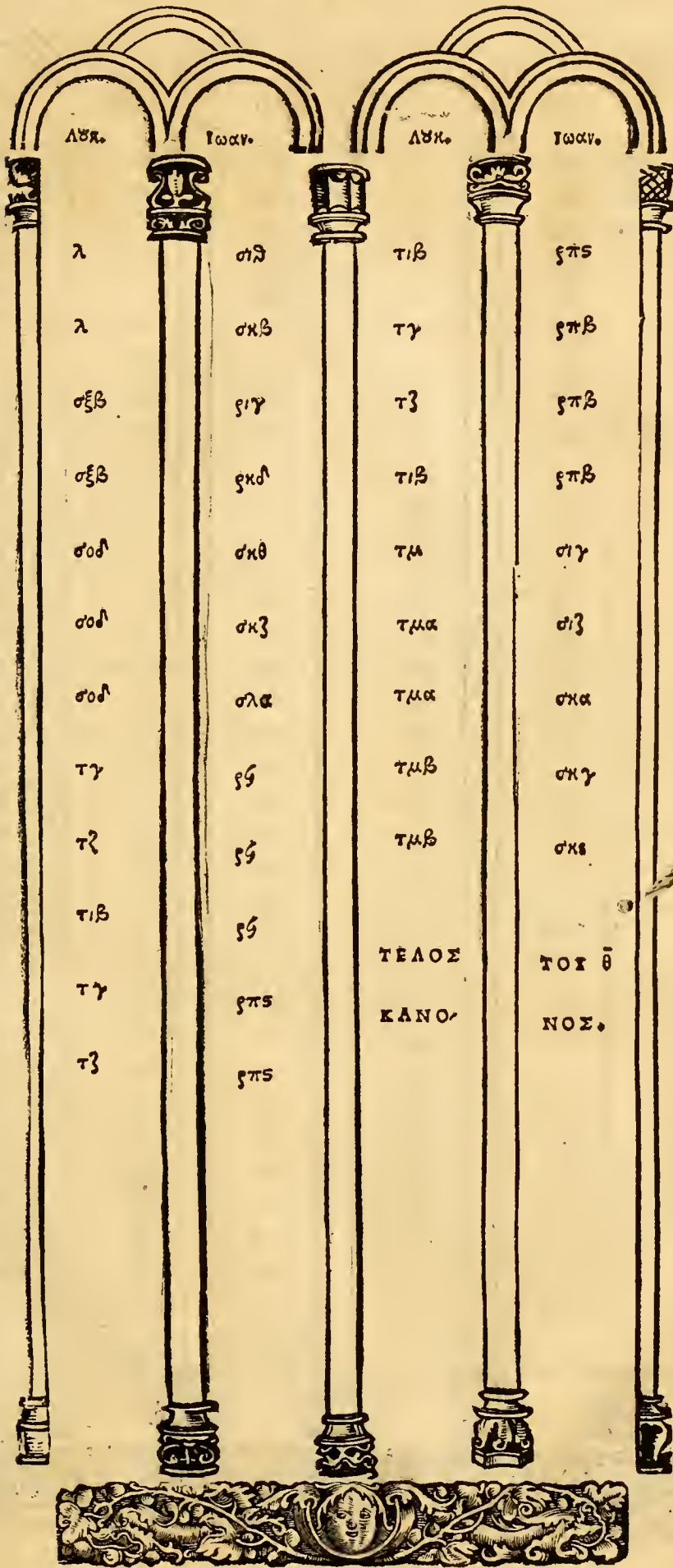
ΜΑΤ.		ΛΥΚ.		ΜΑΤ.		ΛΥΚ.		ΜΑΤ.		ΛΥΚ.	
γ	β	οκ	ρη	ρρβ	σοβ						
ι	η	ωλ	ρια	σιγ	σλε						
ιβ	ια	ως	ρδ	σκα	ρπα						
ις	ισ	γγ	ρμε	σκη	ρλδ						
κε	μς	γε	ρε	σλα	ροθ						
κς	μρ	ζς	ρπβ	σλα	σιε						
κη	μη	ζς	ρπδ	σλβ	ρμβ						
λ	μδ	ρβ	εθ	σλδ	ρλς						
λδ	ρρδ	ρδ	οα	σλς	ρλε						
λς	ρρβ	ρε	ργγ	σλρ	ρλη						
λη	ηγ	ρζ	ογ	σλη	ρμ						
μ	ηβ	ρη	ριε	σμ	ρμα						
μα	ηε	ρι	ρην	σμα	ροε						
μγ	ρκγ	ριδ	ρκς	σμε	σβ						
μς	ρμγ	ρκε	εβ	σμς	σε						
μζ	ρλδ	ρκζ	ρκη	σρζ	σιγ						
μη	ρζα	ρκκ	ρλβ	σεα	σζ						
μδ	ρμ	ρκδ	ρλ	σεβ	σιβ						
μα	μδ	ρλβ	πα	σεε	ρμζ						
μγ	ρκε	ρλδ	ρκ	σες	ρμε						
μδ	ρο	ρλη	ρξκ	σεζ	ρμη						
ρε	ρο	ρμς	μρ	σο	σκδ						
ρζ	ξα	ρμη	σκς	σοβ	σλα						
ρη	ξ	ρξβ	ρζα								
ξ	ροα	ροε	σ								
ξα	ξδ	ρπβ	ρπζ	ΤΕΛΟΣ	ΤΟΥ ΕΚΑ						
ξε	ροβ	ρπβ	ρπδ	ΝΟΝΟΣ.							
ξς	ρς	ρπγ	ρρκ								
ξη	ρε	ρπζ	ρρδ								

ΜΑΤ.	ΜΑΡ.	ΜΑΤ.	ΜΑΡ.
δ	γ	σμζ	ρμβ
ιζ	ζ	σρ	ρμε
κ	δ	σρβ	ρμζ
κβ	ια	σρδ	ρρθ
μδ	ρκς	σξ	ρρβ
ορ	ξγ	σξγ	ρργ
ρ	ζη	σρε	ρρζ
ρλδ	με	σρβ	ρξδ
ρμε	ξ	σρς	ρξρ
ρμκ	ξε	σρπ	ρξθ
ρρβ	ξη	σρ	ρρα
ρρδ	οα	σρβ	ρργ
ρρζ	οβ	σρκ	ρρθ
ρρθ	ογ	τε	ρπε
ρξ	οδ	τθ	ρρ
ρξγ	οκ	τια	ρρβ
ρξε	π	τλ	σκ
ρξθ	πδ	τλζ	σιζ
ρργ	πθ	τμα	σκα
ρρ	ρ	τμζ	σκς
ρρθ	ργ	τρ	σκδ
σβ	ριγ		
σιδ	ρκ	ΤΕΛΟΣ	ΤΟΙ Σ
σιε	ρκλ	ΚΑΝΟΙ	ΝΟΣ.
σκα	ρλα		
σμς	ρμ		

106 ΚΑΝΩΝ Ὶ ΕΝ ΩΙ ΟΙ ΔΥΟ.		ΚΑΝΩΝ Ὶ ΕΝ ΩΙ ΟΙ ΔΥΟ	
ΜΑΤ.	Ιωαν.	ΛΥΗ.	ΜΑΡΤ.
ε	ωγ	κγ	ιβ
ιβ	ιβ	κε	ιδ
ιδ	λβ	κζ	ισ
ιθ	λδ	κς	κη
ρκ	ωβ	κη	ιρ
ρωε	σιε	ωδ	μβ
σζ	ρα	ωθ	μς
ΤΕΛΟΣ	ΤΟΙ Ὶ	ζα	ξα
ΚΑΝΟ.	ΝΟΤ.	ς	οβ
		ςγ	ρρ
		σμζ	ρλς
		σοζ	σις
		τλε	σλ
		τμ	σλδ
		ΤΕΛΟΣ	ΤΟΙ Ὶ
		ΚΑΝΟ/	ΝΟΣ.

ΜΑΤ.	ΜΑΤ.	ΜΑΡ.	ΛΘΚ.	ΛΘΚ.	ΙΩΑΝ.	ΙΩΑΝ.
β	ροα	ιβ	α	ρρ	δ	ριθ
δ	ροζ	λα	γ	ρρβ	ζ	ρκγ
ς	ρπα	μγ	ε	ρρς	ια	ρκε
ιγ	ρπδ	μς	θ	σα	ιγ	ρκζ
κδ	ρπς	μη	ικ	σγ	ις	ρλ
κζ	ρπη	ξβ	κ	ση	ικ	ρλβ
κθ	ρρα	ο	κβ	σι	κβ	ρλδ
λγ	ρρς	οδ	κδ	σιδ	κζ	ρλς
λε	σ	πα	λα	σικγ	κθ	ρλη
λζ	σι	πη	μ	σικε	κζ	ρμ
λθ	σιβ	ς	μα	σικζ	κθ	ρμγ
μβ	σικ	ςβ	ξβ	σικς	λα	ρμε
με	σικβ	ςδ	ξκ	σικς	λς	ρμζ
μβ	σικζ	ρα	οβ	σικς	λθ	ρμα
μς	σλ	ρδ	οε	σικς	μα	ρμγ
οε	σλγ	ρκγ	ρδ	σικς	μγ	ρμε
πα	σλε	ρλβ	ρς	σικς	με	ρμζ
πθ	σλθ	ρπς	ρζ	σικς	μ	ρμθ
ςα	σμε	σιγ	ριγ	σικς	μβ	ρζγ
ςδ	σξη	σλε	ριζ	σικς	μδ	ρξε
ρα	σογ		ρκβ	σικς	ρς	ρξδ
ρς	σργ	τέλος ρ	ρκδ	σικς	ρθ	ρξθ
ρδ	τγ	Μάρκω.	ρλα	σικς	ρη	ροα
ριγ	τιθ		ρμγ	σικς	εβ	ρογ
ριε	τκδ		ρμθ	σικς	ζβ	ροζ
ρικ	τκζ		ρμα	σικς	ζδ	ροθ
ρκδ	τμε		ρμδ	σικς	ζς	ρπα
ρκς	τμα		ρμθ	σικς	ζθ	ρπδ
ρλς	τμε		ρζγ	σικς	ια	ρρα
ρμ			ρξδ	σικς	ογ	ρςα
ρμα	τέλος ρ		ρξς	σικς	οε	ρςγ
ρμε	Ματθαί		ροδ	σικς	οκ	ρςε
ρρζ	ου.		ρος	σικς	π	σ
			ροκ	σικς	πα	σβ
			ρπ	σικς	πδ	σε
			ρπη	σικς	πς	σζ
				σικς	πθ	σι
				σικς	ρβ	σιβ
				σικς	ρδ	σιδ
				σικς	ρς	σις
				σικς	ρη	σικ
				σικς	ρι	σικδ
				σικς	ριβ	σικς
				σικς	ρις	σικη
				σικς		σλ
				σικς		σλβ
				σικς		τέλος ρ
				σικς		Ιωάννω
				σικς		ιδίως.

ORDO SEV NUMERVS

LIBRORVM NOVI TESTAMENTI.

Εταγγέλιον κατὰ ματθαῖον.

Ευαγγέλιον κτλ μαρκου.

Ευαγγέλιον κτλ λουκάου.

Ευαγγέλιον κτλ Ιωάννου.

Πράξεις τῶν ἀποστόλων.

Ε Vangeliū secundū Matthæum.

Euangeliū secundum Marcum.

Euangelium secundum Lucam.

Euangelium secundum Ioannem.

Acta apostolorum.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ἸΔ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΤΟΙ ΠΑΥΛΟΥ.

INDEX QVATVORDECIM EPISTOLARVM PAVLI.

ᾱ πρὸς ρωμαίους.
β̄ πρὸς κορινθίους. ᾱ.
γ̄ πρὸς κορινθίους. β̄.
δ̄ πρὸς γαλάτας.
ε̄ πρὸς εφεσίους.
ς̄ πρὸς φιλιππησίους.
ζ̄ πρὸς κολασσῆς.
η̄ πρὸς Θεσσαλονικῆς. ᾱ.
θ̄ πρὸς Θεσσαλονικῆς. β̄.
ῑ πρὸς Τιμόθεον. ᾱ.
ιᾱ πρὸς Τιμόθεον. β̄.
ιβ̄ πρὸς Τίτον.
ιγ̄ πρὸς Φιλήμονα.
ιδ̄ πρὸς Ἑβραίους.

1 Ad Rhomanos.
2 Ad Corinthios .1.
3 Ad Corinthios .2.
4 Ad Galatas.
5 Ad Ephesios.
6 Ad Philippenfes.
7 Ad Colossenses.
8 Ad Thessalonicenses .1.
9 Ad Thessalonicenses .2.
10 Ad Timotheum .1.
11 Ad Timotheum .2.
12 Ad Titum.
13 Ad Philemonem.
14 Ad Hebraeos.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ.

INDEX EPISTOLARVM CANONICARVM.

Επιστολή τοῦ ἁγίου Ἰακώβου.
Επιστολή τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου. ᾱ.
Επιστολή τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου. β̄.
Τῶ ἁγίῳ Ἰωάννου ἀποστόλου ἐπιστολή. ᾱ.
Τῶ ἁγίῳ Ἰωάννου. β̄.
Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. γ̄.
Ἰούδα ἀποστόλου ἐπιστολή.

Epistola beati Iacobi.
Epistola beati Petri apostoli .1.
Epistola beati apostoli Petri .2.
Beati Ioannis apostoli epistola .1.
Beati Ioannis epistola .2.
Beati Ioannis epistola .3.
Iudæ apostoli epistola.

Ἀποκάλυψις τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου.

Apocalypsis beati Ioannis Theologi.

Kk Vita

VITA SANCTI MATTHAEI PER
DIVVM HIERONYMVM.

Matthæus qui & Leui, ex publicano Apostolus, primus in Iudæa propter eos qui ex circuncisione crediderant, euangelium CHRISTI Hebraicis literis uerbisque composuit. Quod quis postea in Græcum transtulerit, non satis certum est. Porro ipsum Hebraicum habetur usque hodie in Cæsariensi bibliotheca, quam Pamphilus martyr studiosissime cōfecit. Mihi quoq; à Nazaræis, qui in Bercea urbe Syriae hoc uolumine utuntur, describendi facultas fuit. In quo animaduertendum, quod ubicunque euangelista, siue ex personâ sua, siue ex persona domini saluatoris, ueteris scripturæ testimonijs utitur, non sequatur Septuaginta translatorum auctoritatem, sed Hebraicam, è quibus illa duo sunt. Ex Aegypto uocauit filium meum. Et, quoniam Nazaræus uocabitur.

ΤΟΙ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΤΑ
ΚΕΦΑΛΑΙΑ.

CAPITA EVANGELII
SECUNDVM MAT-
THAEVM.

- α Περὶ τῶν μάγων. 3.
β Περὶ τῶν ἀναρξεδέντων παδίων. 4.
γ πρῶτον Ἰωάννης ἐκήρυξε βασιλείαν οὐρα-
νῶν. 4.
δ Περὶ τῆς δασκαλίας τοῦ Χριστοῦ. 6.
ε Περὶ τῶν μακάρων. 7.
ς Περὶ τοῦ λεπροῦ. 14.
ζ Περὶ τοῦ ἐκατοντάρχου. 14.
η Περὶ τοῦ πενήτητος ἀποστόλου. 15.
θ Περὶ τῶν ἰαδέντων ἀπὸ τοῦ οἰκίλου νόσου. 15.
ι Περὶ τοῦ μὴ ἐπιτρεπομένου ἀκολουθεῖν. 15.
ια Περὶ τοῦ ἐπιτιμήσεως τῶν ὕδατων. 16.
ιβ Περὶ τῶν δύο δαμονιζομένων. 16.
ιγ Περὶ τοῦ παραλυτικοῦ. 16.
ιδ Περὶ ματθαίου. 17.
ιε Περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἀρχισυναγωγῶ. 18.
ισ Περὶ τῆς ἀιμορροῦσσης. 18.
ιζ Περὶ τῶν δύο τυφλῶν. 18.
ιη Περὶ τοῦ δαμονιζομένου τοῦ κωφοῦ. 18.
ιθ Περὶ τῆς τῶν ἀποστόλων διαταγῆς. 19.
ικ Περὶ τῶν ἀποσταλέτων πρὸς Ἰωάννου. 22.

κα

- DE Magis. cap. 1.
De pueris interfectis. cap. 2.
Primus Ioannes prædicauit regnum
cælorum. cap. 3.
De doctrina Christi. cap. 4.
De beatitudinibus. cap. 5.
De leproso. cap. 6.
De Centurione. cap. 7.
De factu Petri. cap. 8.
De ijs q curati sunt à uarijs morbis. 9.
De eo cui nō permisit ut sequeretur. 10.
De increpatione aquarum. cap. 11.
De duobus dæmoniacis. cap. 12.
De paralytico. cap. 13.
De Matthæo. cap. 14.
De filia archisynagogi. cap. 15.
De muliere sang. profluuiio labo. 16.
De duobus cæcis. cap. 17.
De dæmoniaco muto. cap. 18.
De apostolorū ordinatione. cap. 19.
De discipulis à Ioanne missis. cap. 20.

De

- κᾱ π̄ς̄ι τῷ ξηρὰ μ' ἔχοντι ̄ πλὴ χῆρα. 24.
- κβ̄ π̄ς̄ι τῷ δαίμονιζομένου κωφοῦ καὶ τυφλοῦ. 25.
- κγ̄ π̄ς̄ι τῷ ἀτοῦντων σκμῆσιν. 26.
- κδ̄ π̄ς̄ι τῷ π̄ς̄ι βολῶν. 27.
- κε̄ π̄ς̄ι Ἰωάννου καὶ Ἡρώδου. 31.
- κς̄ π̄ς̄ι τῷ πέντε ἄρτων καὶ τῷ δύο ἰχθύων. 32.
- κζ̄ π̄ς̄ι τῷ ἐν θαλάσῃ περιπάτου. 33.
- κη̄ π̄ς̄ι τῆς π̄ς̄ι ἀβάσεως τῆς ἐν τοῖς ἑβδ. 33.
- κθ̄ π̄ς̄ι τῆς χαναναίας. 34.
- λᾱ π̄ς̄ι τῷ π̄ς̄ι ἀρτων. 35.
- λβ̄ π̄ς̄ι τῆς ζύμης τῷ φαρισαίω. 36.
- λγ̄ π̄ς̄ι τῆς ἐν καισαρείᾳ ἐπερωτήσεως. 36.
- λδ̄ π̄ς̄ι τῆς μεταμορφώσεως τῷ Ἰησῶ. 37.
- λε̄ π̄ς̄ι τῷ σελιωίζομένῳ. 38.
- λς̄ π̄ς̄ι τῷ ἀτοῦντων τὰ δίδραχμα. 39.
- λζ̄ π̄ς̄ι τῷ λεγόντων, τίς μείζων. 39.
- λη̄ π̄ς̄ι τῷ ἐκατὸν προβάτων π̄ς̄ι βολῆ. 40.
- λθ̄ π̄ς̄ι τῷ ὀφείλοντι μύρια τέλαντα. 41.
- μᾱ π̄ς̄ι τῷ ἐπερωτησάντων, εἰ ἔξεισι ἀπολύσαι τὴν γυναῖκα. 42.
- μβ̄ π̄ς̄ι τῷ ἐπερωτήσαντι τὸν Ἰησοῦν. 43.
- μγ̄ π̄ς̄ι τῷ μισθωμένων ἐργατῶν. 44.
- μδ̄ π̄ς̄ι τῷ ἰῶν Ζηβεδαίου. 45.
- με̄ π̄ς̄ι τῷ δύο τυφλῶν. 45.
- μς̄ π̄ς̄ι τῆς ὄνου καὶ τῷ πώλῳ. 46.
- μζ̄ π̄ς̄ι τῷ τυφλῶν καὶ χολῶν. 47.
- μη̄ π̄ς̄ι τῆς ξηρανθείσης συκῆς. 47.
- μθ̄ π̄ς̄ι τῷ ἐπερωτησάντων τὸν κύριον ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων. 47.
- μκ̄ περὶ τῷ δύο ἰῶν παραβολῆ. 48.
- μλ̄ περὶ τῷ ἀμπελῶν. 48.
- μᾱ περὶ τῷ κληθέντων εἰς τὸν γάμον. 49.
- μβ̄ περὶ τῷ ἐπερωτησάντων διὰ τὴν κλῆσιν. 50.
- μγ̄ περὶ τῶν σαδδουκαίων. 50.
- μδ̄ περὶ τῷ ἐπερωτήσαντι νομικῶ. 51.
- με̄ περὶ τῆς τῷ κυρίου ἐπερωτήσεως. 51.
- μς̄ περὶ τῷ ταρακτισμοῦ γραμματέων καὶ φαρισαίων

- De eo qui manū habebat aridam. 21.
- De dæmoniacο cæco & mu-
to. 22.
- De requirētib⁹ signum. 23.
- De parabolis. 24.
- De Ioanne & Herode. 25.
- De quinque panibus & duobus pisci-
bus. 26.
- De ambulatiōe Christi sup mare. 27.
- De transgressiōe præcepti dei. 28.
- De Chananæa. 29.
- De turbis sanatis. 30.
- De septem panibus. 31.
- De fermento pharisæorum. 32.
- De interrogatiōe apud Cæsareā. 33.
- De transformatiōe Christi. 34.
- De lunatico. 35.
- De exigentibus didrachma. 36.
- De dicentibus, quis maior. 37.
- De centum ouibus parabola. 38.
- De eo q̄ debebat decē milia talēta. 39.
- De interrogantibus, an liceret diuor-
tium facere cum uxore. 40.
- De diuite interrogante Ie-
sum. 41.
- De mercede conductis operarijs. 42.
- De filijs Zebedæi. 43.
- De duobus cæcis. 44.
- De asina & pullo. 45.
- De cæcis & claudis. 46.
- De ficu quæ exaruit. 47.
- De principibus sacerdotum & seniori-
bus dominum interrogantibus. 48.
- De duobus filijs parabola. 49.
- De uinea. 50.
- De ijs qui uocati fuerūt ad nuptias. 51.
- De quærētibus occasione census. 52.
- De Sadducæis. 53.
- De legisdoc. Christū interrogante. 54.
- De quæstiōe domini. 55.
- De deploratione scribarum &
K k 2 pharisæorū.

- φάρισάων. 51.
 μζ̄ πρὶ ἐνὶ σωτελείας. 54.
 μη̄ πρὶ ἐνὶ ἡμέρας καὶ ὥρας. 56.
 μθ̄ πρὶ τῶν δέκα παρθέτων. 57.
 ξ̄ πρὶ τῶν τῶν τάλαντα λαβόντων. 57.
 ξᾱ πρὶ ἐνὶ ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ. 58.
 ξβ̄ περὶ ἐνὶ ἀλειψέσης τὸν κύριον μύρα.
 60.
 ξγ̄ πρὶ τοῦ πάχα. 60.
 ξδ̄ πρὶ τύπου μυστικοῦ. 61.
 ξε̄ περὶ ἐνὶ παραδόσεως τοῦ Ἰουδα. 62.
 ξς̄ ἀρνησις πέτρου. 64.
 ξζ̄ περὶ ἐνὶ τοῦ Ἰουδα μεταμελείας. 64.
 ξη̄ περὶ ἐνὶ αἰτήσεως τοῦ σώματος τοῦ κυ-
 ρίου. 67.

- Pharisaorum. 56.
 De consummatione. 57.
 De die & hora. 58.
 De decem uirginibus. 59.
 De his qui talenta acceperunt. 60.
 De aduentu Christi. 61.
 De ea quæ unxit dominum unguen-
 to. 62.
 De Paschate. 63.
 De typo mystico. 64.
 De proditione Iudæ. 65.
 Negatio Petri. 66.
 De pœnitentia Iudæ. 67.
 De petitione corporis do-
 mini. 68.

VITA SANCTI MARCI PER
DIVVM HIERONYMVM.

Marcus discipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem
 audierat, rogatus Rhomæ à fratribus, breue scripsit euangelium.
 Quod cum Petrus audisset, probauit, & ecclesiæ legendum sua au-
 toritate ædidiit, sicut Clemens in sexto ὑποτυπώσεων libro scribit. Et
 Papias Hierosolymitanus episcopus, meminit huius Marci, & Petrus in epistola
 prima, sub nomine Babylonis, figuraliter Rhomā significans. Salutatur uos quæ in
 Babylone cum electa, & Marcus filius meus. Assumpto itaque euangelio quod ipse
 confecerat, perrexit Aegyptū, & primus Alexandria Christum annuncians, con-
 stituit ecclesiam, tantæ doctrinæ & uitæ continentia, ut omnes sectatores Christi
 ad exemplum sui cogeret. Denique Philo disertissimus Iudæorum, uidens Alexan-
 driæ primam ecclesiam adhuc iudaizantem, quasi in laudem gentis suæ librum su-
 per eorum conuersatione scripsit, & quomodo Lucas narrat Hierosolymæ creden-
 tes omnia habuisse communia, sic ille quod Alexandria sub Marco fieri doctore
 cernebat, memoriæ tradidit. Mortuus est autem octauo Neronis anno, & sepul-
 tus Alexandria, succedente sibi Aniano.

Capita

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΕΥΑΓΓΕ-
ΛΙΟΥ ΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ.

CAPITA EVANGELII SE-
CVNDVM MARCVM.

- α πρὶ τοῦ δαίμονιζομένου. 72.
β πρὶ τοῦ ἐν τῷ πενθέτρῳ πύθου. 73.
γ περὶ τοῦ ἰαθῆντων ἀπὸ τοῦ κίλων νό-
σου. 73.
δ πρὶ τοῦ λεπρῶ. 73.
ε πρὶ τοῦ παραλυτικῶ. 74.
ς πρὶ τοῦ τέλων. 75.
ζ πρὶ τοῦ ἔχοντος τὴν χεῖρα. 76.
η πρὶ τοῦ ἐπιτιμῆσεως ἀποστόλων ἐκλογῆς. 76.
θ πρὶ τοῦ πωροῦ παραβολῆς. 78.
ι πρὶ τοῦ ἐπιτιμῆσεως τοῦ ὑδάτων. 80.
ια πρὶ τοῦ λεγεῶν. 80.
ιβ περὶ τοῦ θυγατρὸς τοῦ ἀρχισυναγώ-
γου. 81.
ιγ πρὶ τοῦ ἀιμορροῦσσης. 81.
ιδ πρὶ τοῦ ἀποστόλων διαταγῆς. 83.
ιε πρὶ ἰωάννου καὶ Ἡρώδου. 83.
ισ περὶ τῶν πέντε ἄρτων καὶ τοῦ ἰχθύ-
ου. 85.
ιζ περὶ τοῦ ἐν θαλάσῃ περιπάτου. 86.
ιη περὶ τοῦ παραβάσεως τοῦ ἐντολῆς τοῦ
θεοῦ. 86.
ιθ περὶ τοῦ συροφονίως. 88.
κ περὶ τοῦ μογιλάου. 88.
κα περὶ τοῦ ἐπιπέτου ἄρτων. 89.
κβ περὶ τοῦ ζύμης τοῦ φαρισαίου. 89.
κγ περὶ τοῦ τυφλοῦ. 90.
κδ περὶ τῆς ἐν καισαρείᾳ ἐπερωτήσεως. 90.
κε περὶ τῆς μεταμορφώσεως τοῦ κυρίου. 91.
κς περὶ τοῦ σελωῖαζομένου. 92.
κζ περὶ τοῦ διαλογιζομένου, τίς μείζων. 93.
κη περὶ τοῦ ἐπερωτησάντων τὸν κύριον εἰ ἔξει-
σι ἀπολυσαὶ τὸν γαῖον. 94.
κθ περὶ τοῦ ἐπερωτήσαντος τοῦ κυρίου. 95.
λ περὶ τοῦ υἱοῦ Ζεβεδάου. 96.
λα περὶ Βαρτιμαίου. 97.
λβ περὶ τοῦ πώλου. 97.

- De dæmoniacō. cap. 1.
De factu Petri. 2.
De curatis à uarijs mor-
bis. 3.
De leproso. 4.
De paralytico. 5.
De publicano. 6.
De habente manum aridam. 7.
De apostolorum electione. 8.
De semine parabola. 9.
De increpatione aquarum. 10.
De legione. 11.
De filia archisynago-
gi. 12.
De muliere sang. pfluuio laborāte. 13.
De apostolorum ordinatione. 14.
De Ioanne & Herode. 15.
De quinque panibus, & duobus pisci-
bus. 16.
De ambulatione in mari. 17.
De transgressionē præcepti
dei. 18.
De Syrophœnissa. 19.
De balbo. 20.
De septem panibus. 21.
De fermento pharisæorum. 22.
De cæco. 23.
De interrogatione in Cæsarea. 24.
De transformatione domini. 25.
De lunatico. 26.
De disputantibus, quis esset maior. 27.
De his qui interrogabant dñm, an lice-
ret cum uxore diuortium facere. 28.
De diuite qui dominum interroga-
bat. 29.
De filijs Zebedæi. 30.
De Bartimæo. 31.
De pullo. 32.

- λγ̄ περι φθι ξηρανθείσης συκῆς. 98.
 λδ̄ περι ἀμνηστικῆς. 99.
 λε̄ περι τῶν ἐπερωτησάντων τὸν κύριον ἅς
 χίερώμ καὶ πρεσβυτέρωμ. 99.
 λς̄ περι τῶ ἀμπελῶν. 99.
 λζ̄ περι τῶ ἐπερωτησάντων διὰ τὸ κῆνσομ. 100.
 λη̄ περι τῶν σαδδουκαῶν. 101.
 λθ̄ περι τῶ γραμματέως. 101.
 μᾱ περι τῶ κυρίου ἐπερωτήσεως. 102.
 μᾱβ̄ περι τῶ δύο λεπτῶ. 102.
 μᾱγ̄ περι τῶ σωτελείας. 103.
 μᾱδ̄ περι τῶ ἡμέρας καὶ ὥρας. 104.
 μᾱε̄ περι τῶ ἀλεψάσης τὸν κύριον μύρω. 105.
 με̄ περι τῶ πάχα. 105.
 με̄ς̄ περι παραδόσεως προφητείας. 106.
 μᾱζ̄ ἀρνησις πέτρομ. 109.
 μη̄ περι φθι αὐτήσεως τῶ σώματῶ τῶ κυ-
 ρίου. 111.

- De ficu quæ exaruit. 33.
 De obliuione iniuriarum. 34.
 De principibus sacerdotum & seniori-
 bus, qui dominū interrogabant. 35.
 De uinea. 36.
 De his qui interrogabant occasione
 De Sadducæis. 38. (census. 37.
 De scriba. 39.
 De interrogatione domini. 40.
 De uidua quæ duo minuta obtulit. 41.
 De consummatione. 42.
 De die & hora. 43.
 De ea quæ unxit dñm ungueto. 44.
 De paschate. 45.
 De proditione prophetia. 46.
 Negatio Petri. 47.
 De petitione corporis do-
 mini. 48.

VITA SANCTI LUCÆ PER
DIVVM HIERONYMVM.

Lucas medicus Antiochensis, ut eius scripta indicant, Græci sermonis
 ignarus fuit, sectator apostoli Pauli, & omnis peregrinationis
 eius comes, scripsit euangelium, de quo idem Paulus: Misimus, inquit,
 cum illo fratrem, cuius laus est in euangelio per omnes ecclesias. Et ad
 Colossenses: Salutatur uos Lucas medicus charissimus. Et ad Timotheum, Lucas
 est mecum solus. Aliud quoque ædidi uolumen egregium, quod titulo *πράξεις ἀπο-
 σόλων* prænotatur, cuius historia usque ad biennium Rhomæ commorantis Pauli
 peruenit, id est, usque ad quartum Neronis annum. Ex quo intelligimus in eadem
 urbe librum esse compositum. Igitur *περὶ ὁδοῦ* Pauli, & Theclæ, & totam baptizati
 Leonis fabulam, inter apocryphas scripturas computamus. Quale enim est, ut in-
 diuiduus comes apostoli, inter cæteras eius res, hoc solum ignorauerit? Sed & Ter-
 tullanus uicinus eorum temporum, refert presbyterum quendam in Asia *αποστασῆμ*
 apostoli Pauli, conuictum apud Ioannem, quod autor esset libri, & confessum se
 hoc Pauli amore fecisse, & ob id excidisse quidam suspicantur, quotiescunque in epi-
 stolis suis Paulus dicit iuxta euangelium meum, de Lucæ significare uolumine. Et
 Lucam non solum ab apostolo Paulo didicisse euangelium, qui cum domino in
 carne non fuerat, sed à cæteris apostolis, quod ipse quoque in principio sui uolumi-
 nis declarat, dicens: Sicut tradiderunt nobis, qui à principio ipsi uiderunt, & ministri
 fuerunt

fuerunt sermonis. Igitur euangelium, sicut audierat, scripsit. Acta uero apostolorum, sicut uiderat, composuit. Vixit octoginta & quatuor annos, uxorem non habens. Sepultus est Constantinopoli, ad quam urbem uicesimo Constantij anno, ossa eius cum reliquijs Andreæ apostoli translata sunt de Achaia.

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΑ.

CAPITA EVANGELII SECVNDVM LVCAM.

- ᾠ περι φιλ ἀπογραφῆς. 119.
 β̄ περι τῶν ἀγροαυλόντων ποιμνίων. 120.
 γ̄ περι σιμεών. 121.
 δ̄ περι ἄννης προφητίσθ. 121.
 ε̄ περι τῶ γεννηθέντος ἑμήματθ̄ πρὸς ἰωάννην. 123.
 ς̄ περι τῶν ἐπερωτησάντων τὸν ἰωάννην. 123.
 ζ̄ περι τῶ περιασμοῦ τῶ χριστοῦ. 125.
 η̄ περι τῶ ἔχοντθ̄ πνεῦμα δαμονίου. 127.
 θ̄ περι φιλ πενθερεῶς πέρτθ. 127.
 ῑ περι τῶν ἰαθέντων ἀπὸ ποικίλων νόσων. 127.
 ιᾱ περι φιλ ἀγροα τῶν ἰχθύων. 128.
 ιβ̄ περι τῶ λεπτοῦ. 128.
 ιγ̄ περι τῶ παραλυτικοῦ. 129.
 ιδ̄ περι τῶν λόνι τῶ τελών. 129.
 ιε̄ περι τῶ ξηρᾶν ἔχοντος πλὴν χεῖρας. 131.
 ις̄ περι φιλ τῶν ἀποστόλων ἐκλογῆς. 131.
 ιζ̄ περι τῶν μακαρισμῶν. 132.
 ιη̄ περι τῶ ἑκατοντάρχου. 134.
 ιθ̄ περι τῶ ἱὸ φιλ χήρας. 135.
 κ̄ περι τῶν ἀποσταθέντων πρὸς ἰωάννην. 135.
 κᾱ περι φιλ ἀλαφάσκει τὸν κύριον μύρον. 136.
 κβ̄ περι τῶ πρὸς βολῆς τῶ σπείροντθ̄. 137.
 κγ̄ περι φιλ ἐπιτιμήσεως τῶν ὑδάτων. 139.
 κδ̄ περι τῶ λεγεῶνθ̄. 139.
 κε̄ περι τῶ θυγατρὸς τῶ ἀρχισυναγωγῶ. 140.
 κς̄ περι τῆς ἀιμορροῦσσης. 140.
 κζ̄ περι τῆς ἀποστολῆς τῶν δώδεκα. 141.
 κη̄ περι τῶ πέντε ἄρτων καὶ τοῦ ἰχθύος. 142.
 κθ̄ περι τῶ τῶ κυρίου ἐπερωτήσεως. 142.
 λ̄ περι τῶ μεταμορφώσεως τῶ κυρίου. 143.
 λᾱ περι τῶ σελλωϊαζομνίου. 144.
 λβ̄ περι τῶ δὲ ἀλογίζομνίου τίς μείζων. 144.
 λγ̄ περι

- De censu. cap. 1.
 De pastoribus in agro agentibus. 2.
 De Simeone. 3.
 De Anna prophetissa. 4.
 De uerbo quod factum est ad Ioannem. 5.
 De his qui Ioannē interrogabant. 6.
 De tentatione Christi. 7.
 De eo qui habebat spm̄ dæmonis. 8.
 De focu Petri. 9.
 De curatis à uarijs morbis. 10.
 De captura piscium. 11.
 De leproso. 12.
 De paralytico. 13.
 De Leui publicano. 14.
 De habente manum aridam. 15.
 De apostolorum electio. 16.
 De beatitudinibus. 17.
 De Centurione. 18.
 De filio uiduæ. 19.
 De discipulis missis à Ioanne. 20.
 De ea quæ unxit dñm unguento. 21.
 De eo q̄ sementē faciebat parabola. 22.
 De increpatione aquarum. 23.
 De legione. 24.
 De filia archisynagogi. 25.
 De muliere sang. profluuii labo. 26.
 De duodecim apostolis. 27.
 De quinque panibus & duobus piscibus. 28.
 De interrogatione domini. 29.
 De transfiguratione. 30.
 De lunatico. 31.
 De disputantibus, quis esset maior. 32.
 Kk 4 De eo

- λγ̄ περι τ̄ μὴ ἐπιτρεπομὴν ἀκολοθεῖν. 145.
 λδ̄ περι τ̄ ἀναδειχθέντων ἐβδόμηκοντα. 146.
 λε̄ περι τ̄ ἐπερωτήσαντων νομικῶν. 147.
 λς̄ περι τὸν ἐμπεσόντα εἰς τοὺς λησάρας. 147.
 λζ̄ περι μάρθας καὶ μαρίας. 148.
 λη̄ περι προσβύχης. 148.
 λθ̄ περι τ̄ ἔχοντος δαίμονιον κωφόμ. 148.
 μ̄ περι τ̄ ἐκ τῶν ὄχλων ἐπεράσσης φωνῶν. 150.
 μᾱ περι τ̄ ἠν̄ αὐτῶντων σημεῖον. 150.
 μβ̄ περι τὸν φαρισαῖον τὸν καλίσαντα τὸν
 κύριον. 151.
 μγ̄ περι τ̄ ταλασμοῦ ἠν̄ νομικῶν. 151.
 μδ̄ περι τῆς ζύμης ἠν̄ φαρισαῖων. 152.
 με̄ περι τὸν δέλοντα μερίσασθαι πλὴν κλη-
 ρονομίας. 153.
 μς̄ περι τοῦ ἐυφώρησερ ἠ̄ χῶρα. 153.
 μζ̄ περι τῶν γαλιλαίων, καὶ ἠν̄ ἐν τῷ σι-
 λωάμ. 156.
 μη̄ περι τῆς ἐχέσσης πνεῦμα ἀδενείας. 156.
 μθ̄ περι τῶν παρὰ βολῶν. 157.
 μῑ περι τὸν ἐπερωτήσαντα, εἰ ὀλίγοι οἱ σω-
 ζόμενοι. 157.
 μᾱ περι τ̄ ἐπιόντος τῷ ἰησοῦ διὰ ἠρώδη. 158.
 μβ̄ περι τ̄ ὑδρωπικοῦ. 158.
 μγ̄ περι τὸν μὴ ἀγαπᾶν τὰς πρωτοκλι-
 σίας. 159.
 μδ̄ περι τῶν καλῶν μύων ἐν τῷ δειπνῶ. 159.
 με̄ παρὰ βολὴν περι τοῦ οἰκοδομῆς πύργου. 160.
 μς̄ παρὰ βολὴν περι ἐκατὸν προβάτων. 160.
 μζ̄ περι τὸν ἀποδημήσαντος εἰς χῶρα μα-
 κράν. 161.
 μη̄ περι τ̄ οἰκονόμου τ̄ ἀδικίας. 162.
 μθ̄ περι τ̄ πλουσίου καὶ τ̄ λαζάρου. 164.
 ξ̄ περι τῶν δέκα λεπρῶν. 165.
 ξᾱ περι τ̄ κριτοῦ τῆς ἀδικίας. 167.
 ξβ̄ περι τ̄ φαρισαίου καὶ τ̄ τελώνου. 167.
 ξγ̄ περι τ̄ ἐπερωτήσαντος πλῆθος τ̄ ἰησοῦ. 168.
 ξδ̄ περι τὸν τυφλοῦ. 169.
 ξε̄ περι ζακχαίου. 169.
 ξς̄ περι τὸν πορευθέντα λαβῆν ἑαυτῷ βα-
 σιλίαν. 170.

ξζ̄ περι

- De eo cui nō permisit ut sequeretur. 33.
 De designatis Septuaginta. 34.
 De quaestione legisperiti. 35.
 De eo qui inciderat in latrones. 36.
 De Martha & Maria. 37.
 De oratione. 38.
 De habente dæmonium mutum. 39.
 De muliere quæ de turba uocē extulit. 40.
 De his qui signū petebant. 41.
 De pharisæo qui dominum inuitaue-
 rat. 42.
 De deploratione scribarū. 43.
 De fermento pharisæorum. 44.
 De eo qui uolebat diuidere hæredita-
 tem. 45.
 De eo cuius ager ferax fuit. 46.
 De Galilæis & ijs qui in Siloë &c. 47.
 De muliere quæ habebat spiritum in-
 firmitatis. 48.
 De parabolis. 49.
 De eo qui quærebat, an pauci essent
 qui salutem consequerentur. 50.
 De eo qui dicebat Iesu de insidijs Hero-
 di. (dis. 51.
 De hydropico. 52.
 Non amandos primos accubi-
 tus. 53.
 De inuitatis ad cœnam. 54.
 De ædificatione turris parabola. 55.
 De centum ouibus parabola. 56.
 De eo qui peregre profectus est in re-
 gionem longinquam. 57.
 De dispensatore iniquo. 58.
 De diuite & Lazaro. 59.
 De decem leprosis. 60.
 De iudice iniquo. 61.
 De pharisæo & publicano. 62.
 De diuite qui interrogauit Iesum. 63.
 De cæco. 64.
 De Zacchæo. 65.
 De homine qui in regionē longinquā
 profectus est, ut acciperet sibi regnū. 66.
 De his

- ξζ̄ περι τῶν λαβόντων τὰς μίνας. 170.
- ξη̄ περι τῶν πάλου. 171.
- ζθ̄ περι τῶν ἐπερωτησάντων τὸν κύριον ἀρ-
χιερέων καὶ πρεσβυτέρων. 172.
- οᾱ περι τῶν ἀμπελώνων. 172.
- οβ̄ περι τῶν ἐγκαθέντων διὰ τὸ κῆνσομ. 173.
- ογ̄ περι τοῦ κυρίου ἐπερωτήσεως πρὸς τοὺς
φαρισαίους. 174.
- οδ̄ περι τοῦ τὰ δύο λεπτά. 174.
- οε̄ περι τοῦ σωτελείας. 175.
- οϛ̄ περι τῶν πέντα. 177.
- οζ̄ περι τῶν φιλονεικούντων, τίς μείζων. 178.
- οη̄ περι τῆς ἑξαιτήσεως τῶν σατανῶν. 178.
- οθ̄ ἐξουθένσις Ἡρώδου. 181.
- οπ̄ περι τῶν κατήραμένων γυναικῶν. 182.
- πᾱ περι τῆς μετανοήσαντος ληστοῦ. 183.
- πβ̄ περι τῆς αἰτήσεως τῆς σώματος τοῦ κυρίου. 183.
- πγ̄ περι κλεόπα. 184.

- De his qui minas acceperunt. 67.
- De pullo. 68.
- De principibus sacerdotum & seniori-
bus qui dñm interrogabant. 69.
- De uinea. 70.
- De his q̄ Christo insidiabant occasio.
De Sadducæis. 72. (ne census. 71.)
- De interrogatione domini aduersus
pharisæos. 73.
- De uidua q̄ duo minuta obtulit. 74.
- De consummatione. 75.
- De paschate. 76.
- De cōtendentib⁹ quis maior esset. 77.
- De expetitione satanæ. 78.
- Contemptus Herodis. 79.
- De mulieribus dñm plangētibus. 80.
- De latrone qui respuit. 81.
- De petitione corporis domini. 82.
- De Cleopa. 83.

VITA SANCTI IOANNIS PER DI-
VVM HIERONYMVM.

Oannes apostolus, quem Iesus amavit plurimum, filius Zebedæi, fra-
ter Iacobi apostoli, quem Herodes post passionem domini decolla-
uerat, nouissimus omnium scripsit euangelium, rogatus ab Asia epi-
scopis aduersus Cerinthum, aliosq; hæreticos, & maxime tunc Ebio-
nitarum dogma confurgens, qui asserunt Christum ante Mariam non fuisse. Un-
de & compulsus est diuinam eius natiuitatem edicere. Sed & aliam causam huius
scripturæ ferunt, quod cum legisset Matthæi, Marci & Lucæ uolumina, probauerit
quidem textum historiæ, & uera eos dixisse firmauerit, sed unius tantum anni, in
quo & passus est post carcerē Ioannis historiam texuisse. Prætermisso itaq; anno,
cuius acta à tribus exposita fuerant, superioris temporis anteq; Ioannes clauderet
in carcerem, gesta narrauit, sicut manifestum esse poterit his qui diligēter quatuor
euangeliorū uolumina legerint. Quæ res etiā διαφωνία, quæ uidet Ioannis esse cū
cæteris, tollit. Scripsit autē & unā epistolam, cuius exordiū est: Quod fuit ab initio,
quod audiuius & uidimus oculis nostris, qd' perspeximus & manus nostræ con-
trectauerūt de uerbo uitæ: quæ ab uniuersis ecclesiasticis & eruditis uiris probatur:
Reliquæ autem duæ, quarum principium est: Senior electæ dominæ & natis eius,
& sequentis, Senior Caio charissimo, quem ego diligo in ueritate: Ioannis pre-
sbyteri asseruntur, cuius & hodie alterum sepulchrum apud Ephesum ostenditur,
& nonnulli putant duas memorias eiusdem Ioannis euangelistæ esse, super qua re
cum

cum per ordinem ad Papiam auditorem eius uentum fuerit, differemus. Quarto decimo igitur anno, secundam post Neronem persecutionem mouente Domitiano, in Patmos insulam relegatus, scripsit Apocalypsim, quam interpretantur Iustinus martyr & Hirenæus. Interfecto autem Domitiano, & actis eius ob nimiam crudelitatem à senatu rescissis, sub Pertinace principe redit Ephesum, ibique usque ad Traianum principem perseuerans, totas Asiæ fundauit, rexitq; ecclesias, & confectus senio, sexagesimo octauo post passionem domini anno mortuus, iuxta eandem urbem sepultus est.

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΤΑ
ΚΕΦΑΛΑΙΑ.

CAPITA EVANGELII
SECUNDVM IO-
ANNEM.

- ᾱ περι τ̄ εν̄ κανᾶ γάμου. 192.
β̄ περι τ̄ πῶμ̄ ἐκβληθέντων ἐκ τ̄ ἱεροῦ. 193.
γ̄ περι νικοδήμου. 193.
δ̄ ζήτησις περι καθαρισμοῦ. 195.
ε̄ περι τῆς σαμαρείτιδος. 196.
ς̄ περι τ̄ βασιλικῶν. 198.
ζ̄ περι τ̄ τριᾶκοντα καὶ ὀκτώ ἔτη ἔχοντος
εν̄ τῇ ἀθενείᾳ. 199.
η̄ περι τῶν πέντε ἄρτων καὶ τῶν δύο ἰχθύ-
ων. 202.
θ̄ περι τ̄ εν̄ θαλάσῃ περιπάτου. 203.
ῑ περι τ̄ ἐκ γεννητῆς τυφλοῦ. 212.
ιᾱ περι λαζάρου. 217.
ιβ̄ περι τῆς ἀλειψασκῆ τὸν κύριον μύρω. 221.
ιγ̄ περι ὧν εἶπερ ἰουδαῖα. 221.
ιδ̄ περι τ̄ ὄνου. 221.
ιε̄ περι τῶν προσελθόντων ἐλλύων. 222.
ισ̄ περι τ̄ νιπῆς. 224.
ιζ̄ περι τ̄ παρακλήτου. 229.
ιη̄ περι τῆς ἀτήσεως τοῦ κυριακοῦ σώματος
τῆς. 238.

- De nuptijs in Cana. cap. 1.
De eiectis è templo. 2.
De Nicodemo. 3.
Quæstio de purificatione. 4.
De muliere Samaritana. 5.
De regulo. 6.
De eo qui triginta & octo annos te-
nebatur morbo. 7.
De quinque panibus & duobus pisci-
bus. 8.
De ambulatione in mari. 9.
De cæco à natiuitate. 10.
De Lazaro. 11.
De muliere q̄ unxit dñm ungueto. 12.
De uerbis Iudæ. 13.
De asina. 14.
De Græcorum aduentu. 15.
De lauatione. 16.
De paradeto. 17.
De petitione corporis domi-
nici. 18.

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ
ΚΑΤΑ ΣΩΦΡΟΝΙΟΝ.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ὁ καὶ λεγόμενος ἀπόστολος ἀπὸ τελωνῶν, ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ πρῶτος διὰ τούτου ἐκ περιτομῆς πεισθέντας εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ἡγάμασιν, καὶ ῥήμασιν ἑβραϊκοῖς σωτέα ἐσμ, ἀγνωστῶν τῶν μετὰ ταῦτα εἰς ἑλλήνων τῶν μεταφράσαντων. τὸ δὲ ἑβραϊκὸν ἄχρι τῆμερὸν ὄζει ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ καὶ σαρείας φιλίω παρὰ παμφίλου μάρτυρος περιπιδάσας κατασκηνώσας. Ἐμοὶ δὲ παρὰ τῶν ναζωραίων τῶν ἐν Βερούα φιλίω σαρείας τούτων κεκρημένων, ἄδεια παρεχέσθαι φιλίω τούτου μεταγραφῆς, διὸ ὅτι ἀκριβῶς πεποιθῶμαι, ὡς ἔνδοξον ὁ ἑξαγγελιστὴς εἶτε ἐκ προσώπου δικείου, εἶτε ἐκ προσώπου τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ σωτῆρος τῶν μας τυρείας κατακέχεται τῶν παλαιῶν γραφῶν, μὴ ἀπολεσθῆναι τῇ ἀυθεντίᾳ τῶν ἐβδόμηκοντα ἐρμυδωντῶν, ἀλλὰ τῇ ἑβραϊκῇ, ἀφ' ὧν τὰ δύο ὄζει ἐκείνα. διὸ ἀγύπτου ἐκάλεσα τὸν ἕορ μου, καὶ ὅτι ναζωραῖος κληθήσεται.

ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΕΣΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΙΟΥ ΚΥ-
ΡΙΟΥ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑ-
ΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

Ὁ μὲν οὖν πρὸ τοῦ νόμου ἐκείνοι θεοὶ ἄνδρες οὐ διὰ ἡραμμάτων καὶ βιβλίων ἐδιδάσκοντο, ἀλλὰ καθαρὰν ἔχοντες πλὴν διάνοιαν, τῇ τοῦ πνεύματος ἑλ- λάμψει ἐφωτίζοντο, καὶ οὕτως τὰ τοῦ θεοῦ ἐγίνωσκον δελημάτα, αὐτοὶ ἐκεί- νου ὁμιλοῦντες αὐτοῖς σόμα κατὰ σόμα. τοιοῦτος ἦν ὁ κῆρ, ὁ ἑβραῖος, ὁ ἰωβ, ὁ μωϋσῆς, ἐπεὶ δὲ ἠδένησαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἀνάξιοι ἦσαν φωτίζεσθαι καὶ διδάσκεσθαι ὑπὸ τοῦ πνεύματος, δέδωκεν ὁ φιλόανθρωπος θεὸς τὰς γραφὰς ἵνα καὶ διὰ τούτων ὑπομιμνήσκωνται, τῶν τοῦ θεοῦ δελημάτων. οὕτως καὶ ὁ χριστὸς τοῖς μὲν ἀποστό- λοις, αὐτοπροσώπως ὡμίλησε, καὶ πλὴν τοῦ πνεύματος χάρις διδάσκαλος αὐτοῖς ἐπεμψεν. ἐπὶ δὲ μετὰ ταῦτ' ἐμελλοῦν αἰρέσεις ἀναβλασῆσαι καὶ τὰ ἡδὴ ἡμῶν διαφθαρέναι, εὐδόκησε γραφῶν τὰ εὐαγγέλια, ἵνα ἐκ τούτων διδάσκόμενοι πλὴν ἀλήθειαν, μὴ παρὰ σφῶν μὲν ὑπὸ τοῦ ψεύδους τῶν αἰρέσεων, μὴ δὲ παντελῶς διαφθαρέσιν τὰ ἡδὴ ἡμῶν. τέσσαρα δὲ δέδωκεν ἡμῖν εὐαγγέλια, τυ- χὸν διότι τὰς καθολικὰς τέσσαρας ἀρετὰς ἐκ τούτων μανθάνομεν, πλὴν ἀνδρείαν, πλὴν φρόνησιν, πλὴν δικαιοσύνην, πλὴν σωφροσύνην. πλὴν μὲν ἀνδρείαν, ὅταν λέγῃ ὁ κύριος, μὴ φοβῆσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, πλὴν δὲ φυχῶν μὴ δυνάμενων ἀποκτεῖναι. πλὴν δὲ φρόνησιν, ὅταν

παρὰ τῶν

παράνη, γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφας. πῶς δὲ δικαιοσύνη, ὅταν διδάσκη, καθὼς δέλεπ ἴνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, κῆ ὑμεῖς ποιῆτε αὐτοῖς ὁμοίως. πῶς ἡ σωφροσύνη, ὅταν ἀποφαίνηται, πῶς ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἦδ' ἡ ἐμοίχθυσεν αὐτῷ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. καὶ ἄλλως δὲ τέσσαρα εἰσὶν τὰ εὐαγγέλια.

εὐαγγέλιον λέγεται, διότι ἀγγέλλει ἡμῖν πράγματα ἐν καλῶς ἔχοντά, τὸ ἐπίσιν ἀγαθὰ, ἀφῆσιν ἀμαρτιῶν, δικαιοσύνη, ἀνοδὸν εἰς οὐρανοῦς, καὶ ὑποθεσίαν θεοῦ. ἀγγέλλει, ὅτι ἐυκόλως ταῦτα ἐλάβομεν, μὴ γὰρ ἐκοπιᾶσαμεν ἡμεῖς ἐπὶ τῇ κτήσει τούτων ἢ ἢ ἀγαθῶν, ἢ ἢ ἰδίῳ κατορθωμάτων ταῦτα ἐλάβομεν, ἀλλὰ χάριτι καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ θεῶν τῆλικούτων ἀγαθῶν ἢ ἐξιώθημεν.

ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ. τέσσαρες εἰσὶν οἱ εὐαγγελισαί. τούτων δὲ οἱ μὲν δύο ματθαῖος καὶ ἰωάννης ἦσαν ἐκ τοῦ χοροῦ τῶν δώδεκα. οἱ δὲ δύο μάρκος καὶ λουκᾶς, ἐκ τῶν ἐβδόμηκοντα. ἦν δὲ ὁ μὲν μάρκος ἀκόλουθος καὶ μακθητὴς πέτρου, ὁ δὲ λουκᾶς πάντως. ὁ τοίνυν ματθαῖος πρῶτον πάντων ἔγραφε τὸ εὐαγγέλιον ἐβραϊστὶ φωνῇ πρὸς τοὺς ἢ ἐβραίων πιστεύσαντας, μετὰ οὐκ ἔτη φησὶ χριστοῦ ἀναλήψεως. μετέφρασε δὲ τὸ τοῦ ἰωάννης ἀπὸ φησὶ ἐβραϊστὶ γλώτῃ εἰς τὴν ἐλληνίδα, ὡς λέγουσι. μάρκος δὲ μετὰ δέκα ἔτη φησὶ ἀναλήψεως ἔγραψεν, ὑπὸ τοῦ πέτρου διδάχθεις. λουκᾶς δὲ μετὰ πέντεκαίδεκα. ἰωάννης δὲ ὁ θεολογικώτατος μετὰ τριάκοντα δύο ἔτη. λέγουσι γὰρ, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνων ἐπιζήσαντι αὐτοῖς προσώχθησαν τὰ τρία εὐαγγέλια, ἴνα ἴδῃ αὐτὰ καὶ κρίνῃ, εἰ ἀληθῶς σωεγράψασαν. ὁ δὲ ἰδὼν ταῦτα καὶ φησὶ ἀληθείας χάρις ὑπεραποδεξάμενοι, ὅσα ἐκείνοι παρέλασαν, αὐτὸς ἀνεπλήρωσεν, ὅσα σωτόμως ἔειπον, αὐτὸς ἐπλάττειν ἐν τῷ οἰκίῳ εὐαγγελίῳ, διὸ καὶ ἀπὸ θεολογίας ἤρξατο. ἐπεὶ γὰρ οἱ ἄλλοι οὐκ ἐμνήσθησαν τῆς πρὸ αἰώνων ὑπάρξεως τοῦ θεοῦ λόγου, αὐτὸς ἐθεολόγησε περὶ ταύτης, ἴνα μὴ νομιθεῖν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος φιλοῦς ἄνθρωπος εἶναι, τὸ ἐπί δίχα θεότητος. ματθαῖος ἔτι περὶ τῆς κατὰ σάρκα μόνης ὑπάρξεως τοῦ χριστοῦ διαλέγεται. πρὸς γὰρ τοὺς ἐβραῖους ἔγραψεν, οἷς ἀρεκτόν ἦν τὸ μαθεῖν, ὅτι ἀπὸ ἀβραάμ καὶ δαβὶδ ἐγεννήθη ὁ χριστός, ἀναπαύεται γὰρ ὁ ἢ ἐβραίων πιστεύσας, ὅταν πληροφορηθῇ, ὅτι ἀπὸ δαβὶδ εἰσὶν ὁ χριστός. ἀλλὰ λέγεις μοι, ὅτι οὐκ ἤρξατο εὐαγγελιστὴς, ἄκτε τοίνυν ὅτι ἤρξατο μὲν, ἀλλ' ἴνα διακρίνῃ μᾶλλον ἢ ἀλήθεια, διὰ τὸ τοῦ τέσσαρες σωεχωρήθησαν γράψαι. ὅταν γὰρ ἴδῃς τούτους τοὺς τέσσαρας μὴ σωελθόντας, μὴ δὲ συγκαθίσαντας ἀλλήλοις, ἀλλὰ ἄλλοι ἀλλαχοῦ ὄντας, εἶτα γράψαντας περὶ τῶν αὐτῶν ὡσπερ ἀφ' ἑνὸς σώματος, οὐκ ἂν θαυμάσας πῶς τὸ εὐαγγέλιον ἀλήθεια, καὶ εἰποὺς ὡς ἐκ πνεύματος ἀγίου ἐλάλησαν; καὶ μή μοι λέγεις, ὅτι οὐκ ὁμοφωνῶσιν ἐν πᾶσι. ἴδ'ε γὰρ ἐν τίσιν οὐκ ὁμοφωνῶσιν. ἄρα ὁ μὲν εἶπε, ὅτι ἐγεννήθη χριστός, ὁ δὲ, ὅν; ἢ ὁ μὲν, ὅτι ἀνέστη, ὁ δὲ, ὅτι οὐ; μὴ γήσοιτο. ἐν γὰρ τοῖς ἀναγκαϊότεροις καὶ κυριώτεροις ὁμοφωνῶσιν. εἰ τοίνυν ἐν τοῖς κυριώτεροις οὐ δὴν ἐχθρῶν, τί θαυμάζεις ἢ ἐν τοῖς ἐλαχίστοις δοκῶσι διαλλάττειν. δι' αὐτὸ γὰρ τὸ τοῦ μᾶλλον ἀληθεύσιν, ὅτι μὴ κατὰ πάντα ὁμοφώνησαν. ἐνομίσθησαν γὰρ ἄρ, ὅτι συγκαθίσαντες ἀλλήλοις καὶ συμβουλεύσασθαι, ἔγραψαν. νῦν δὲ ὁ παρέλαψεν οὗτος, ἔγραψεν ἐκέν. καὶ διὰ τὸ τοῦ δοκοῦσιν ἐν τίσιν διαλλάττειν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

Nouum test.

NOVVM TESTAMEN

TVM, AD GRAECAM VERITATEM, AC VETVSTISSIMO
 RVN SIMVL ET EMENDATISSIMORVM EXEMPLA
 RIVM LATINORVM FIDEM, TVM AD ORTHO
 DOXORVM INTERPRETATIONEM AC CI
 TATIONEM DENVO DILIGENTISSIME
 RECOGNITVM, AB ERASMO RO
 TERODAMO, SACRAE THEO
 LOGIAE PROFESSORE.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ
 ΜΑΤΘΑΙΟΝ.

EVANGELIVM SECVN
 DVM MATTHAEVM.

Ββλος
 γενέσε
 ως Ιη/
 σϹ Ϲε
 σϹ. υϹ
 Δαβιδ
 υϹ α
 βρα
 αμ. α

βραάμ ἐγέννησε τὸ ἰσαάκ. ἰσαάκ ἤ, ἐγέννη
 σε τὸ ἰακώβ. ἰακώβ ἤ, ἐγέννησε τὸ ἰούδα, κ
 η̄ τὸς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. ἰούδα ἤ, ἐγέννη
 σε τὸ φαρές, τὸ ζαρά, ἐκ τῆ θάμαρ. φαρές
 ἤ, ἐγέννησε τὸν ἐσρώμ. ἐσρώμ ἤ, ἐγέννησε
 τὸν ἀράμ. ἀράμ ἤ, ἐγέννησε τὸν ἀμινάδαβ.
 ἀμινάδαβ δὲ, ἐγέννησε τὸν ναασόμ. να
 ασόμ δὲ, ἐγέννησε τὸν σαλμών. σαλμών
 δὲ, ἐγέννησε τὸν βοόζ ἐκ τῆ Ϲαχάβ. βο
 οζ ἤ, ἐγέννησε τὸν ὠβεδ, ἐκ τῆ Ϲούθ. ὠβεδ
 δὲ, ἐγέννησε τὸν ἰεσαί, ἰεσαί ἤ, ἐγέν
 νησε τὸν

Iber ge
 neratio
 nis Iesu
 Christi
 filij Da
 uid, filij
 Abra
 hā. Ab
 raham

genuit Isaac. Isaac autem, genuit Ia
 cob. Iacob autem, genuit Iudā, & fra
 tres eius. Iudas autem, genuit Phares,
 & Zarā è Thamar. Phares autem, ge
 nuit Esrom. Esrom autem, genuit Arā.
 Aram autem, genuit Aminadab.
 Aminadab autem, genuit Naasson.
 Naasson autem, genuit Salmon. Sal
 mon autem, genuit Booz, è Rhachab.
 Booz autem, genuit Obed, è Ruth.
 Obed autem, genuit Iesse. Iesse autem ge
 a nuit

IO. FROB.
 TYPIS EX
 CVDEBAT.
 ΜΟΜΗΣΕΤΑΙ
 ΤΙΣ ΘΑΣΣΟΝ
 Η ΜΙΜΗΣΕ
 ΤΑΙ.

νησε τ' δαβιδ' τ' βασιλέα. δαβιδ' ἡ δ βασιλεύς
 ἐγέννησε τὸν σολομῶνα ἐκ φθι τῶν οὐρίσ. σολο
 μῶν δέ, ἐγέννησε τὸν ροβοάμ. ροβοάμ ἡ, ἐγέν
 νησε τὸν ἀβιά. ἀβιά δέ, ἐγέννησε τὸν ἄσα. ἄσα
 δέ, ἐγέννησε τὸν ἰωσαφάτ. ἰωσαφάτ δέ, ἐγέν
 νησε τὸν ἰωράμ. ἰωράμ δέ, ἐγέννησε τὸν οὐρί
 αμ. οὐρίας δέ, ἐγέννησε τὸν ἰθάθαμ. ἰθάθαμ ἡ
 ἐγέννησε τὸν ἄχαζ. ἄχαζ δέ, ἐγέννησε τ' ἐζεκί
 αμ. ἐζεκίας ἡ, ἐγέννησε τὸν μανασῆ. μανασῆς
 ἡ, ἐγέννησε τὸν ἀμὼμ. ἀμὼμ ἡ, ἐγέννησε τὸν ἰω
 σίαμ. ἰωσίας ἡ, ἐγέννησε τὸν ἰεχονίαμ, ἡ τ' ἄ
 δελφ' αὐτ', ἐπὶ τ' μερικεσίας βαβυλῶνος, με
 τὰ τ' τ' μερικεσίαμ βαβυλῶνος, ἰεχονίας ἐγέν
 νησε τὸν σαλαθιήλ. σαλαθιήλ ἡ, ἐγέννησε τ' ζο
 ροβάβελ. ζοροβάβελ ἡ, ἐγέννησε τὸν ἀβιάδδ. ἀβι
 οὐδδ δέ ἐγέννησε τὸν ἐλιακίμ. ἐλιακίμ δέ, ἐγέν
 νησε τὸν ἀζώρ. ἀζώρ δέ, ἐγέννησε τὸν σαδώκ. σα
 δώκ δέ, ἐγέννησε τ' ἀχίμ. ἀχίμ ἡ, ἐγέννησε τὸν
 ἐλιούδδ. ἐλιούδδ ἡ, ἐγέννησε τὸν ἐλεάζαρ. ἐλεάζαρ
 δέ, ἐγέννησε τὸν ματθάμ. ματθάμ δέ, ἐγέννησε
 τ' ἰακώβ. ἰακώβ δέ ἐγέννησε τὸν ἰωσήφ, τὸν ἄν
 *

β

γ

λ

μ

ν

ξ

ο

π

ρ

σ

τ

θ

ι

κ

λ

μ

ν

ξ

ο

π

ρ

σ

τ

θ

ι

κ

λ

μ

ν

ξ

ο

π

ρ

σ

τ

θ

ι

κ

λ

μ

ν

ξ

ο

π

ρ

σ

τ

θ

ι

κ

λ

μ

ν

ξ

ο

π

ρ

σ

τ

θ

ι

κ

λ

μ

ν

ξ

ο

π

ρ

σ

τ

θ

ι

κ

λ

μ

ν

ξ

ο

π

ρ

σ

τ

θ

ι

κ

λ

μ

ν

ξ

ο

π

ρ

σ

τ

θ

ι

κ

λ

μ

ν

ξ

ο

π

ρ

σ

τ

θ

ι

κ

λ

μ

ν

ξ

ο

π

ρ

σ

τ

θ

ι

κ

λ

μ

ν

ξ

ο

π

ρ

σ

τ

θ

ι

κ

λ

μ

ν

ξ

ο

π

ρ

σ

τ

θ

ι

κ

λ

μ

ν

ξ

ο

π

ρ

σ

τ

θ

ι

κ

λ

μ

nuit David regem. David autē rex, ge
 nuit Solomonē, ex ea quæ fuerat uxor
 Vriæ. Solomon autem genuit Roboam.
 Roboam autē, genuit Abia. Abia autem,
 genuit Afa. Afa autē, genuit Iosaphat.
 Iosaphat aut, genuit Ioram. Iorā aut, ge
 nuit Hozia. Hozias aut, genuit Ioatham.
 Ioathā aut, genuit Achaz. Achaz aut, ge
 nuit Ezeciam. Ezecias aut genuit Manaf
 se. Manasses autē, genuit Amon. Amon
 aut genuit Iosia. Iosias autem, genuit Ie
 chonian, & fratres eius in exilio Babylo
 nico. Porro post exiliū Babylonicum, Ie
 chonias genuit Salathiel. Salathiel autē,
 genuit Zorobabel. Zorobabel autē, ge
 nuit Abiud. Abiud aut, genuit Eliacim. E
 liacim aut, genuit Azor. Azor aut, genuit
 Sadoc. Sadoc aut, genuit Achin. Achin
 aut, genuit Eliud. Eliud aut, genuit Elea
 zar. Eleazar autē, genuit Matthan. Mat
 than aut, genuit Iacob. Iacob aut, genuit
 Ioseph, maritū Mariæ, ex qua genit⁹ fuit
 Iesus, ille q dicit^r Christus. Vniuersæ itaq;
 generatiōes ab Abrahā usq; ad Dauid, ge
 neratiōes quatuordecim, & à Dauid usq;
 ad demigrationē Babylonicā generatiōes
 quatuordecim, & à demigratiōe Babylo
 nica usq; ad Christū generatiōes quatuor
 deci. Christi uero natiuitas sic habet, Cū
 mater ei⁹ Maria despōsa esset Ioseph, pri
 usq; cōgressi fuisset, deprehēsa est grauida
 è spū sc̄to. Porro Ioseph marit⁹ eius, qm̄
 erat iust⁹, & nolebat illā infamare, uoluit
 claculū ab ea diuertere. Hæc aut cū is i aīo
 uerfaret, ecce angelus dñi in sōnis uisus est
 illi dicēs, Ioseph fili Dauid, ne metuas ad
 iūgere tibi Mariā uxore tuā. Nā qd' in il
 la conceptū est, à spū sc̄to profectū est. Pa
 riet aut filiū, & uocabis nomē eius Iesum.
 Is em̄ saluū faciet populū suū à pctis suis.
 Porro totū hoc factū est, ut perficeretur
 id qd' dictū

ηνσε βω.
 ουνης κορη.

In. n. salu. faciet

ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ.

SECUNDVM MATTHAEVM.

τὸ εἰρηθῆν ὑπὲρ τοῦ κυρίου διὰ τῆς προφητείας λέγοντος·
 ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ
 καλέσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔμμανουήλ, ὃ ὄζει με
 θρῦμι καὶ ὄσμυρον, μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. διεισευθεὶς ὁ
 ἰωσήφ ἀπὸ τῆς ὑπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν
 αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου. καὶ ἐγένετο πλὴν γυναι
 κας αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἐτε
 κέ τὸν υἱὸν αὐτῆς, τὸν πρῶτόγονον, καὶ ἐκάλεσε
 τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦ. * **Τ**οῦ δὲ ἰησοῦ γενι
 τῆς ἐκείνης ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας ἐν ἡμέραις
 Ἡρώδου τοῦ βασιλέως. ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατο
 λῶν προσήλθοντες εἰς ἱεροσόλυμα λέγοντες· ποῦ
 ὄζει ὁ πᾶσι βασιλεὺς τῆς ἰουδαίας; εἶδον
 ἄστρον αὐτοῦ τὸ ἄστρον ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἦλ
 θομεν προσκυνοῦσα αὐτῷ. ἀκούσας δὲ Ἡρώδης
 ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη, καὶ πᾶσα ἱεροσόλυ
 μα μετ' αὐτοῦ, ὅτι σιωποῦντες πάντας τοὺς ἄρ
 χιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπιωθάνετο
 παρ' αὐτῶν, ποῦ ὁ Χριστὸς γεννητῶν. * οἱ δὲ εἶ
 πομ αὐτῶν ἐν βηθλεὲμ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ. οὕτως
 γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου· Ὁ σὺ βη
 θλεὲμ γῆ ἰσραὴλ, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τῆ
 ἡγεμονίᾳ ἰσραὴλ, ἐκ σου γὰρ μοι θελευσεται
 ἡ γέφυρα, ὅς τις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν
 ἰσραὴλ. * τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς
 μάγους, ἠκρίβωσε πᾶσι αὐτῶν τὸν χρόνον τῆ
 φαντασίᾳ αἰσέει, καὶ πᾶσι αὐτοῖς εἰς
 βηθλεὲμ εἶπε· πορεύθητε, ἀκριβῶς ζητεῖ
 σατε πρὸς τὸ παιδίον, ἕως οὗ εὗρητε, ἀπαγ
 γείλατέ μοι, ὅπως καὶ γὼ ἐλθὼν προσκυνή
 σω αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκούσαντες τὸν βασιλέως, ἐπο
 ρεύθησαν, ὅτι ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατο
 λῇ προὔγερ αὐτοῦ, ἕως ἐλθῶν, ἔσθ' ἐπάνω οὗ
 ἦν τὸ παιδίον. ἰδόντες δὲ τὸν ἀστὴρα, ἐχάρη
 σαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα, καὶ ἐλθόντες
 εἰς πλὴν οἰκίαν εὗρον τὸ παιδίον μετὰ μαρίας
 ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ προσέκυον αὐτῷ
 αὐτῷ καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν,
 προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα· χρυσόν καὶ λίβαν
 ον καὶ σμύρναν, ὅτι χρηματιζέμεντες κατ' ὄ
 νασ, μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδη, δι' ἄλλης
 ὁδοῦ

id quod dictum fuerat à domino per pro
 phetā ita loquentem. Ecce uirgo erit præ
 gnans, & pariet filium, & uocabunt nomē
 eius Emmanuel, quod si quis interpretet,
 sonat, nobiscū deus. Excitatus autē Ioseph
 à somno, fecit ut iniunxerat sibi angelus
 domini, & adiunxit sibi uxorem suam, &
 nō cognouit eam, donec peperisset filium
 suum primogenitum, & appellauit nomē
 eius Iesum. **C**um autē natus esset Iesus
 in Bethleem uico Iudææ tēporibus Hero
 dis regis, Ecce magi ab oriente accesserūt
 Hierosolyma, dicentes, Vbi est ille, qui na
 tus fuit rex Iudæorum? uidimus enim il
 lius stellā in oriente, & accessimus, ut ado
 remus eum. Auditis autem his Herodes
 rex, turbatus est, & tota Hierosolymorum
 urbs cum illo, & conuocatis omnibus pon
 tificibus, & scribis populī, percontatus est
 eos, ubi Christus nasceret. At illi dixerūt
 ei, In Bethleem Iudææ. Sic enim scriptum
 est per prophetā, Et tu Bethleem terra Iu
 da, nequaquā minima es inter principes Iu
 da. Ex te em̄ mihi proditurus est dux, qui
 gubernaturus est populū meū Israel. Tū
 Herodes clam accersitis magis, accurate
 perquisiuit ab illis, quo tempore stella ap
 paruisset. Et iussis ire in Bethleē, dixit, pro
 fecti illuc, accurate inquirete de puero. Vbi
 uero reperitis, renūciate mihi, ut & ego ue
 niā & adorē illū. At illi audito rege, profe
 cti sunt, & ecce stella quā uiderāt in oriēte,
 præcedebat illos, donec progressa, staret
 supra locū in quo erat puer. Cū autē uidis
 sent stellā, gauisi sūnt gaudio magno ual
 de. Et ingressi domū, repererūt puerum,
 cum Mariā matre eius, & prostrati adora
 uerunt illum, & apertis thesauris suis,
 obtulerunt illi munera, aurum, & thus,
 & myrrham, & oraculo admoniti, in so
 mnis, ne reflecterēt se ad Herodē, per aliā
 a 2 uiam

Emmanuel.

Donec, quando
 accipiendū sit.
 uide Antiocho.
 nos Era: fcs
 F. M. H.
 cor. 1.
 m.
 fcs.

ε
 3
 5

4

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

EV ANGELIVM

ὁδοῦ ἀνεχώρησεν, εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

Αναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ ἰωσήφ, λέγων. ἐγερθεὶς, πρὸ ἀλαβε δὲ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ, ἕως ἃ μ' εἶπω σοι, μετὰ γὰρ ἡρώδης ζητήσῃ τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ὁ δὲ ἐγερθεὶς πρὸ ἀλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, ὡς ἔκαστος, ἕως τ' ἐλθῆν τῆς ἡρώδου, ἵνα πληρωθῆ ἡ προφητεία, ἣν ἔφη οὗτος κύριος διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος, ὅτι ἀγγέλιον ἐκάλεισά μεν ἐν ἡρώδῃ ἰδῶν, ὅτι ἐνεπαύθη ἐν τῷ μάγῳ, ἐδυμῶθη λίαν, καὶ ἀποσεύχθη, ἀνῆλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν βηθλεέμ, καὶ ἐν πάσασιν τοῖς ὄρεσι αὐτῆς, ἀπὸ δ' ἰερῶν, καὶ κατωτέρων, καὶ τὸν ἡρόδον, ὃν ἠκρίβωσεν πρὸς τῶν μάγῳ. τότε ἐπληρώθη ἡ προφητεία, ἣν ἔφη οὗτος κύριος διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος, φωνὴ ἐν ῥαμὰ κέκοιτο. **Δ**εῦτε ἡ κλαυθμὸς, καὶ ὁ δ' ὄρυμός πολύς, ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, ὅτι οὐκ ἔθελε πρὸς κληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίμ. **Τ**ελθὺν τῆσαν τὸ δὲ τῷ ἡρώδῃ, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ ἰωσήφ ἐν ἀγγέλιον λέγων. ἐγερθεὶς, πρὸ ἀλαβε δὲ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύε εἰς γῆν ἰσραήλ. **Τ**εθνῆκασιν γὰρ οἱ ζητηῶντες, τὴν ψυχὴν τῷ παιδίῳ, ὁ δὲ ἐγερθεὶς πρὸ ἀλαβε δὲ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν ἰσραήλ. **Α**κούσας δὲ, ὅτι ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τ' ἰουδαίας ἀντὶ ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. **Χ**ρηματιοθεὶς δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη ἐν γαλιλαίᾳ, καὶ ἐλθὼν, κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην ναζαρέθ. ὅπως πληρωθῆ ἡ προφητεία, ἣν ἔφη οὗτος κύριος διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος, φωνὴ βοῶντος

uiam reuerſi ſunt in regionem ſuam. Diſgreſſis aut̄ illis, ecce angelus dñi apparet in ſomnis Ioseph dicēs, Surge & assume puerum ac matrem illius, & fuge in Aegyptum, & esto illic, donec dixerō tibi. Futurum est enim, ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Ille uero excitatus, assumpsit puerum & matrē eius noctu, & secessit in Aegyptum, & fuit illic usq; ad obitū Herodis, ut perficeret quod dictū fuerat à dño per prophetā dicentē. Ex Aegypto uocaui filiū meū. Tū Herodes ubi uidit sibi illuſum fuiſſe à magis, in dignatus est uehementer, ac missis ſatellitibus, interfecit om̄es pueros qui erāt Bethleem, & in omnibus confinijſ Bethleemiticis, quotquot essent bimuli aut minores, iuxta tēpus, quod exacte cognouerat ex magis. Tūc perfectū est, quod dictum fuerat ab Hieremia propheta, cū ait, Vox in Rhama audita est, lamētatio, plorat, & fletus multus. Rhachel plorās filios suos, & noluit consolationē admittere, propterea, quod nō sint. Caterū defuncto Herode, ecce angelus dñi in ſōnis apparet Ioseph in Aegypto, dicens, Surge & assume puerū & matrē ei, & uade in terrā Israel. Defuncti sunt em̄, qui quærebāt aiām pueri. At ille surgēs assumpsit puerū & matrē illius, & uenit in terrā Israel. Verū cū audisset Archelaū regnare in Iudæa, loco Herodis patris sui, timuit illuc abire, sed oraculo admonitus in ſomnis, secessit in partes Galilææ, ac profect⁹ habitauit in ciuitate quæ uocatur Nazareth, ut impleretur, quod dictum fuerat per prophetas, Nazareus uocabitur. In diebus illis, accedit Ioannes Baptista, prædicans in deserto Iudææ dicēnsque, Resipiscite, in propinquo est enim regnum cœlorum. Nam hic est ille, de quo dixit Propheta, qui ait, Vox clamantis

ζ * Εμ δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, πρὸ ἀγίνετη ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν ἰουδαίᾳ, καὶ λέγων. μετανοεῖτε. ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. * ὅπου γὰρ ὕμνος ὁ ῥηθεις ὑπὲρ ἡσαίου τ' προφήτου λέγοντος: φωνὴ βοῶντος

III

51 βοῶντ' ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν
 5 κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. * αὐ
 τὸς δὲ ὁ ἰωάννης, ἔιχε δὲ ἔνδυμα αὐτοῦ, ἀπὸ
 τριχῶν καμήλων, καὶ ζώνην δερματίνην, καὶ περὶ
 πλῆθος αὐτοῦ, ἢ ἢ ἕξοφῆ αὐτοῦ ἦν ἀκριβοῦς,
 10 ἐμέλι ἄγριον, τότε ἔλεγε πορεύεσθε πρὸς αὐ
 τὸν ἰεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ ἰσραήλ, καὶ πᾶ
 15 σα ἢ πῆλιχος τοῖς ἰσραήλ, ἐβαπτίζοντο ἐν
 τῷ ἰορδάνῃ ὑπὸ αὐτοῦ, ἔξομολογούμενοι τὰς
 20 ἁμαρτίας αὐτῶν. * Ἰδὼν ἡ πολλοὺς τῶν φαρι
 25 σαίων καὶ σαδδουκαίων ἐρχομένων ἐπὶ τὸ
 βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπερ αὐτοῖς. γεννήματα
 30 ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν, ἀπὸ τῆ
 35 μελλούσης ὀργῆς; ποιήσατε ὅσα κελεύει λέγει
 40 εἰς ὑμᾶς. καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν
 45 ἑαυτοῖς, καὶ ἔρα ἔχομεν τὸν ἄβραάμ. λέγω
 50 γὰρ ὑμῖν, ὅτι δάσεται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τῶν
 55 τῶν ἐγγείων τέκνα τῶν ἄβραάμ. ἡ δὲ καὶ καὶ
 60 ἢ ἄξιον πρὸς πλῆθος ἡμεῶν δὲ ἐμδραμ καὶται.
 65 πᾶν ὅσα δὲ ἐνδραμ μὴ ποιοῦντες κατὰ τὸν
 70 ἐκκόπεται, καὶ εἰς πυρὸς βάλλεται. * Εγὼ μὲν
 75 βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν, ὁ δὲ ὁ
 80 πῖσος μὲν ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ὅστις.
 85 οὐδὲν ἐμὲ ἵκανὸς τὰ ὑποδείγματα βασάσαι,
 90 αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν τῷ πνεύματι ἁγίῳ, καὶ
 95 πυρὶ, * ἔν τῷ πῆλοσ ἐν τῇ χερὶ αὐτοῦ, καὶ δια
 100 καθαρίσει πλῆθος αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖ
 105 τὸν αὐτοῦ, εἰς πλῆθος ἀποθήκην, δὲ δὲ ἄχυσον,
 110 κατακαύσει πυρὶ ἁσβέσσω. * τότε παραγί
 115 νεται ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἐπὶ τὸν
 120 ἰορδάνην πρὸς τὸν ἰωάννην, τὸν βαπτισθῆ
 125 ναι ὑπὸ αὐτοῦ, ὁ δὲ ἰωάννης, διεκώλυεν αὐτὸν, λέ
 130 γων. ἐγὼ χρεῖα ἔχω ὑπὸ σου βαπτισθῆναι,
 135 καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰη
 140 σοῦς, εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἄφες ἄρτι. οὕτως γὰρ
 145 πρέπει ὅστις ἡμῖν, πληρῶσαι πᾶσαι δικαιο
 150 σῶν. * τότε ἀπέκτισεν αὐτὸν. Ἐβαπτισθεὶς
 155 ὁ ἰησοῦς, ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος. Ἐ
 160 ἰδοὺ ἀνεῶχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδεν
 165 τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περι
 170 σφῆρα, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ αὐτὸν καὶ ἰδοὺ
 175 φωνή ἐκ

clamantis in deserto, parate viam dñi, re-
 ctas facite semitas eius. Ipse uero Ioannes
 habebat indumentum suum è pilis came
 lorum, & zonam pelliceā circum lumbos
 suos. Porrò cibus illius erant locustæ, &
 mel syluestre. Tunc egressa est ad illum
 Hierosolyma, & tota Iudæa, totaque rei
 gio undique finitima Iordani, & baptiza
 bantur in Iordane ab illo, confitentes pec
 cata sua. Cum uidisset autem multos
 ex pharisæis & sadducæis, uenientes ad
 baptismum suum, dixit illis. Progenies
 uiperarum, quis uobis submonstrauit, ut
 fugeritis à uentura ira? Facite igitur fru
 ctus, qui deceant pœnitentiam. Et ne si
 tis hac mente, ut dicatis intra uosipsos,
 patrem habemus Abraham. Dico enim
 uobis, quod possit deus facere, ut ex lapī
 dibus his, filij surgant ipsi abrahæ. Iam
 uero & securis ad radicem arborum po
 sita est. Omnis igitur arbor quæ non fa
 cit fructū bonū, exciditur, & in ignē mitti
 tur. Ego quidē baptizo uos aqua ad pœ
 nitentiam. At ille qui post me uenturus
 est, fortior me est, cuius non sum idoneus
 ut calciamenta portem. Ipse uos baptiza
 bit spiritu sancto & igni, cuius uentilabrū
 in manu ipsius, & repurgabit areā suā, &
 cōgregabit triticū suū in horreū, paleam
 aut exuret igni inextinguibili. Tunc acce
 dit Iesus à Galilæa ad Iordanē ad Ioānē,
 ut baptizaretur ab illo. At Ioānes prohi
 bebatur illum dicens, Mihi opus est, ut abs
 te baptizer, & tu uenis ad me? Respon
 dens autem Iesus dixit ad illum, omitte
 nunc. Sic enim decet nos, ut complea
 mus omnē iustitiam. Tunc omittit illum.
 Et baptizatus Iesus, ascendit protinus ab
 aqua, & ecce aperti sunt illi cœli, & uidit
 spiritum dei descendentem tanq̄ colum
 bam, & uenientem super ipsum. Et ecce
 a 3 uox ex

φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα, ὅτι ὁ υἱὸς
 15 ἰ 6 ἡ γὰρ μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα. * τὸ
 τε δὲ ἰησοῦς ἀνέχθη εἰς πλὴν ἕρκυμο ὑπὸ τῆς
 πνεύματ^ο, περιεβλήθη ὑπὸ τῆς διαβολ^ο
 λου, καὶ ἡκεύσας ἡμέρας πεσάρωντα, καὶ
 νύκτας πεσάρωντα, ὑσερον ἐπεινάσεν.
 15 * καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ περιεβλήθη, ἔειπε.
 εἰ υἱὸς εἶ τῆς θεῆς, εἰπέ, ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρ-
 15 τῶι γένωνται. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, ἔειπε. γέγρα-
 πται. οὐκ ἐπὶ ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος,
 ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένου, διὰ
 15 σόματ^ο θεοῦ. τότε πάλιν ἀλαμβάνει αὐτὸν ὁ
 διάβολ^ο εἰς πλὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἵσησιν
 αὐτὸν ἐπὶ τῆς πύργου τῆς ἱερῆς, καὶ λέγει αὐ-
 τῷ. εἰ υἱὸς εἶ τῆς θεῆς, βάλλε σεαυτὸν κάτω. γέ-
 15 γραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐνεπι-
 ταίησιν, καὶ ἐπὶ χερῶν ἄρξωσί σε, μή πο-
 15 τι προσκώψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. ἔφη
 αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πάλιν γέγραπται. οὐκ ἐκπι-
 15 ράσας κύνιον τὸν θεόν σου. πάλιν πάλιν ἀλαμ-
 βάνει αὐτὸν ὁ διάβολ^ο εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν,
 καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας
 15 τῆς κόσμου, καὶ πλὴν δόξα αὐτῶν, καὶ λέ-
 γει αὐτῷ. ταῦτά σοι πάντα δώσω, ἐὰν πε-
 15 σῶν προσκυνήσῃς μοι. τότε λέγει αὐτῷ ὁ
 15 ἰησοῦς, ὑπάγε σατανᾶ. γέγραπται γὰρ. κύ-
 15 ριον τὸν δεόν σου προσκυνήσας, καὶ αὐτῷ
 15 μόνῳ λατρεύσας. * τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διά-
 15 βολ^ο. καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσήλθοσιν, καὶ
 15 δὲ ἱερονοῶσιν αὐτῷ. * Ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς, ὅτι
 15 ἰωάννης πρὸς ἴδεν, ἀνεχώρησεν εἰς πλὴν γαλι-
 15 λαίαν, * καὶ καταλιπὼν πλὴν ναζαρεθ, ἐλθὼν
 15 κατέκησεν εἰς καπερναοῦμ πλὴν πεθαλασ-
 15 σίαν, ἐν ὅροις ζαβουλῶν, καὶ νεφθαλίμ, ἵνα
 15 πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαίου τοῦ προφή-
 15 του λέγοντ^ο. γῆ ζαβουλῶν καὶ νεφθα-
 15 λίμ ὁ δὲ δαλάσσης, πέραν τῆς ἰορδάνου,
 15 γαλιλαία τῆς ἐδνῶν, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν
 15 σκοτει, εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις
 15 ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτελεμ
 15 αὐτῶν. * ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς κηρύσσειν
 15 ἐν λέγειν.

uox de caelis dicens, Hic est filius meus di-
 lectus, in quo mihi bene complacitum
 est. Tūc Iesus subductus fuit in desertū
 à spiritu, ut tentaretur à diabolo. Et cum
 ieiunasset dies quadraginta, ac noctes
 quadraginta, tandem esuriit. Et cum ac-
 cessisset ad eum ille qui tentat, dixit, Si
 filius es dei, iube ut lapides hi panes fi-
 ant. At ille respondens, dixit, Scriptum
 est, Non solo pane uicturus est homo,
 sed omni uerbo quod egreditur per os
 dei. Tunc assumit illum diabolus in san-
 ctam ciuitatem, & statuit eum super pin-
 naculum templi, dicitque illi, Si filius
 es dei, præcipita te deorsum. Nam scri-
 ptum est, Angelis suis mandaturus est de
 te, ac manibus tollent te, ne quādo impir-
 gas in lapidem pedem tuum. Dixit il-
 li Iesus, rursum scriptum est, Non ten-
 tabis dominum deum tuum. Rursum
 assumit illum diabolus in montem ex-
 celsum ualde, & commonstrat ei omnia
 regna mundi, & gloriā illorū, & dicit illi,
 Hæc omnia tibi dabo, si prostratus a-
 doraueris me. Tunc dicit illi Iesus, Abi
 fatana. Scriptum est enim, Dominum
 deum tuum adorabis, & illum solum co-
 les. Tunc omittit illum diabolus. Et ecce
 angeli accedebant, ac ministrabant ei.
 Cum audisset autem Iesus, quod Ioan-
 nes traditus esset, secessit in Galilæam, &
 relictâ Nazareth, profectus habitauit in
 Capernaum, quæ est ciuitas maritima, in
 finibus Zabulon & Neptalim, ut implere-
 tur quod dictū fuerat per Esaiã pphetã
 dicentē, Terra Zabulon & Neptalim iu-
 xta uiam maris, ultra Iordanē, Galilæa gē-
 tiū. populus qui sedebat in tenebris & um-
 bra mortis, uidit lucē magnā, & qui sede-
 bāt in regiōe & umbra mortis, lux orta est
 eis. Ex eo tempore cœpit Iesus prædicare,
 & dicere,

IIII

κα
β
κε
5
α
κε
ε
κε
ε
κε
ε
κε
ε

η̅ λ̅ε̅γα̅ρ̅ . μετανο̅ε̅τε̅ , η̅γγικε̅ γ̅ω̅ η̅ βασιλεία
 τ̅ων̅ ουραν̅ων̅ . περιπατ̅ων̅ δε̅ ο̅ ιη̅σ̅ους̅ παρ̅α̅
 π̅λ̅ω̅ θ̅α̅λασ̅σα̅ρ̅ τ̅η̅ γ̅α̅λι̅λαι̅α̅ς̅ , ε̅ιδ̅ε̅ρ̅ δυο̅ αδ̅ελ̅φ̅
 φ̅ου̅ς̅ , σ̅ι̅μ̅ωνα̅ τ̅η̅μ̅ λε̅γο̅με̅νον̅ πε̅τρο̅ν̅ , η̅ αν̅
 δ̅ρε̅α̅μ̅ τ̅η̅μ̅ αδ̅ελ̅φ̅ου̅ αυ̅του̅ , βα̅λλ̅ον̅τα̅ς̅ α̅μ̅α̅λι̅
 β̅λη̅σ̅ρον̅ ει̅ς̅ τ̅η̅ν̅ θ̅α̅λασ̅σα̅ρ̅ . η̅σα̅ρ̅ δ̅ α̅λι̅ε̅ς̅ . Ο̅
 λε̅γε̅ν̅ αυ̅τι̅ς̅ . * δε̅υ̅τε̅ ο̅πι̅σω̅ μου̅ η̅ κοι̅κ̅σω̅ υ̅ι̅
 μα̅ς̅ α̅λι̅ε̅ς̅ αυ̅θ̅ω̅πω̅ν̅ . ο̅ι̅ δε̅ αφ̅εν̅τε̅ς̅ ευ̅θε̅ω̅ς̅
 τα̅ δ̅ι̅κ̅τυ̅α̅ , η̅κο̅λ̅ε̅θη̅σα̅μ̅ αυ̅τω̅ . * η̅ρη̅ προ̅βα̅ς̅
 ε̅κ̅ε̅δ̅ε̅ρ̅ , ε̅ιδ̅ε̅ρ̅ α̅λλ̅ου̅ς̅ δυο̅ αδ̅ελ̅φ̅ου̅ς̅ , ι̅α̅κ̅ω̅β̅
 βο̅υ̅μ̅ τ̅η̅μ̅ ζ̅ε̅βε̅δ̅αι̅ου̅ , η̅ ι̅ω̅αν̅νη̅μ̅ τ̅η̅μ̅ αδ̅ελ̅φ̅ου̅
 αυ̅τω̅ς̅ εν̅ τ̅ω̅ π̅λο̅ι̅ω̅ με̅τα̅ ζ̅ε̅βε̅δ̅αι̅ου̅ τ̅η̅ πα̅
 τ̅ρο̅ς̅ αυ̅τω̅ν̅ , καταρ̅τι̅ζ̅ον̅τα̅ς̅ τα̅ δ̅ι̅κ̅τυ̅α̅ αυ̅
 τ̅ων̅ , η̅ εκ̅α̅λε̅σε̅ρ̅ αυ̅τω̅ς̅ . ο̅ι̅ δε̅ ευ̅θε̅ω̅ς̅ αφ̅εν̅τε̅ς̅
 ε̅ π̅λο̅ι̅ον̅ η̅ τ̅η̅μ̅ πα̅τ̅ε̅ρα̅ αυ̅τω̅ν̅ , η̅κο̅λ̅ε̅θη̅
 σα̅μ̅ αυ̅τω̅ . * η̅ρη̅ πα̅ρι̅η̅γε̅μ̅ ο̅λ̅ω̅ π̅λ̅ω̅ γ̅α̅λι̅
 λα̅ια̅ ο̅ ιη̅σ̅ου̅ς̅ , δι̅δ̅α̅σκ̅ω̅ν̅ εν̅ τα̅ι̅ς̅ σ̅υνα̅γω̅
 γ̅αι̅ς̅ αυ̅τω̅ν̅ , η̅ κη̅ρ̅υ̅σ̅ω̅ν̅ τ̅η̅ν̅ ευ̅α̅γγ̅ε̅λι̅ον̅ του̅
 βα̅σι̅λει̅α̅ς̅ , η̅ρη̅ θ̅ε̅ρα̅πει̅ω̅ν̅ πα̅σα̅μ̅ νο̅σο̅ν̅ ,
 η̅ρη̅ πα̅σα̅μ̅ μα̅λα̅κ̅ια̅μ̅ εν̅ τ̅ω̅ λα̅ω̅ . η̅ρη̅
 απ̅η̅λ̅θε̅μ̅ η̅ ακο̅η̅ αυ̅του̅ ει̅ς̅ ο̅λ̅ω̅ τ̅η̅ν̅ συ̅ρια̅μ̅ . Ο̅
 προ̅σω̅νε̅κα̅μ̅ αυ̅τω̅ς̅ , πα̅ν̅τα̅ς̅ τ̅υ̅ς̅ κα̅κ̅ω̅ς̅ ε̅χ̅ον̅
 τα̅ς̅ , κοι̅κι̅λα̅ς̅ νο̅σο̅ι̅ς̅ η̅ βα̅σα̅νοι̅ς̅ σ̅υ̅νε̅χο̅με̅
 ν̅α̅ς̅ , η̅ δ̅α̅μ̅ον̅ι̅ζ̅ο̅μ̅ν̅υ̅ς̅ , η̅ σε̅λι̅ω̅ι̅α̅ζ̅ο̅μ̅ν̅υ̅ς̅ , η̅
 π̅α̅λυ̅τι̅κο̅υ̅ς̅ , η̅ ε̅θε̅ρα̅π̅η̅σ̅ε̅ρ̅ αυ̅τω̅ς̅ . και̅ η̅κο̅
 λ̅ε̅θη̅σα̅μ̅ αυ̅τω̅ς̅ ο̅χ̅λο̅ι̅ πολλ̅ο̅ι̅ απ̅ τ̅η̅ γ̅α̅λι̅λαι̅
 α̅ς̅ Ο̅ δε̅κα̅πο̅λε̅ω̅ς̅ , η̅ τ̅ε̅ρο̅σ̅ο̅λυ̅μ̅ω̅ν̅ , η̅ ι̅ου̅δα̅
 α̅ς̅ , η̅ πε̅ρα̅μ̅ τ̅η̅ν̅ ι̅ο̅ρ̅δ̅αν̅ . * ι̅δ̅ω̅μ̅ η̅ τ̅υ̅ς̅ ο̅χ̅λ̅ο̅ς̅
 αν̅ε̅β̅η̅ ει̅ς̅ τ̅η̅ν̅ ο̅ρη̅μ̅ , η̅ρη̅ καθ̅ισ̅αν̅τ̅ αυ̅του̅ ,
 προ̅σ̅η̅λ̅θ̅ο̅ν̅ αυ̅τω̅ς̅ ο̅ι̅ μα̅θη̅ται̅ αυ̅του̅ , * η̅ρη̅
 αν̅ο̅ι̅ξε̅ς̅ τ̅ο̅ σ̅ο̅μα̅ αυ̅του̅ , ε̅δ̅ι̅δ̅α̅σκε̅ρ̅ αυ̅τω̅ς̅ ,
 λε̅γω̅μ̅ . * μακα̅ρι̅ο̅ι̅ ο̅ι̅ π̅τω̅χο̅ι̅ τ̅ω̅ π̅νε̅υ̅μα̅τι̅ ,
 ο̅τι̅ αυ̅τω̅ν̅ ε̅στι̅μ̅ η̅ βα̅σι̅λει̅α̅ τ̅ων̅ ου̅ραν̅ων̅ . μακα̅
 ρ̅ιο̅ι̅ ο̅ι̅ π̅εν̅θ̅εν̅τε̅ς̅ , ο̅τι̅ αυ̅τω̅ν̅ πα̅ρα̅κλη̅θη̅σ̅ου̅ν̅τ̅η̅ .
 * μακα̅ρι̅ο̅ι̅ ο̅ι̅ πρα̅ε̅ς̅ , ο̅τι̅ αυ̅τω̅ν̅ κλη̅ρο̅νο̅μη̅σου̅
 σ̅ι̅ π̅λ̅ω̅ γ̅λ̅ω̅ . * μακα̅ρι̅ο̅ι̅ ο̅ι̅ π̅ν̅ω̅ν̅τε̅ς̅ Ο̅ δ̅ι̅ψ̅ω̅ν̅
 τε̅ς̅ π̅λ̅ω̅ δ̅ι̅κα̅ιο̅σ̅ω̅ν̅ , ο̅τι̅ αυ̅τω̅ν̅ χο̅ρ̅τα̅θ̅η̅σ̅ου̅
 ν̅τα̅ . * μακα̅ρι̅ο̅ι̅ ο̅ι̅ ε̅λε̅η̅μο̅νε̅ς̅ , ο̅τι̅ αυ̅τω̅ν̅ ε̅λε̅η̅
 θ̅η̅σ̅ου̅ν̅τ̅η̅ . μακα̅ρι̅ο̅ι̅ ο̅ι̅ καθα̅ρο̅ι̅ τ̅η̅ καρ̅δι̅α̅ , ο̅τι̅
 αυ̅τω̅ν̅ τ̅η̅μ̅ θε̅ο̅ν̅ ο̅ψ̅ου̅ν̅τα̅ . μακα̅ρι̅ο̅ι̅ ο̅ι̅ ει̅ρ̅η̅λο̅
 ποι̅ο̅ι̅ , ο̅τι̅ αυ̅τω̅ν̅ υ̅ιο̅ι̅ δε̅ου̅ κλη̅θη̅σ̅ου̅ν̅τα̅ . μακα̅
 ρ̅ιο̅ι̅ ο̅ι̅

& dicere, Resipiscite, instat enim regnum
 caelorum. Ambulans autem Iesus iuxta
 mare Galilææ, uident duos fratres, Si-
 monem qui uocabatur Petrus, & An-
 dream fratrem eius, iacentes rete in ma-
 re (Nam erant piscatores) & dicit illis,
 Sequamini me, & faciam uos piscato-
 res hominum. At illi relictis illico reti-
 bus, secuti sunt illum. Et progressus il-
 linc, uident alios duos fratres, Iacobum
 filium Zebedæi, & Ioannem fratrem
 eius in nauî, cum Zebedæo patre suo,
 facientes retia sua, & uocauit eos. At
 illi protinus relictâ nauî & patre suo, se-
 cuti sunt eum. Et circumibat totam Ga-
 lilæam Iesus, docens in synagogis illo-
 rum ac prædicans euangelium regni, &
 curans omnem morbum, & omnem lan-
 guorem in populo. Et dimanauit fama
 illius in totam Syriam. Et adduxerunt
 ad illum omnes male affectos, uarijs mor-
 bis ac torminibus contractos, & dæmo-
 niacos, & lunaticos, & paralyticos, sa-
 nauitque illos. Et secutus eum tur-
 bæ multæ, à Galilæa ac Decapoli, & Hie-
 rosolymis, & Iudæa, & à regionibus trans
 Iordanem sitis.

Cum uidisset autem turbas, ascendit
 in montem, & cum condescisset, acceffe-
 runt ad illum discipuli eius, & postquam
 aperuisset os suum, docebat illos, di-
 cens, Beati pauperes spiritu, quoniam
 illorum est regnum caelorum. Beati qui
 lugent, quoniã ipsi consolatione accipiet.
 Beati mites, quoniam ipsi hæreditatem
 accipient terræ. Beati qui esuriunt & si-
 tiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabun-
 tur. Beati misericordes, quoniam ipsi mi-
 sericordiam consequentur. Beati mundo
 corde, quoniam ipsi deum uidebunt. Beati paci-
 fici, quoniam ipsi filij dei uocabuntur. Bea-
 a 4 ti qui

ριοι οἱ δεδιώγμυνοι ἔνεκερ δικαιοσύνης,
 λ ὅτι αὐτῶν ὄξῃ ἡ βασιλεία τοῦ οὐρανόων. * μα
 ε κάριοι ἐσεῖ, ὅτι ἄρ' οὐκ ἐδίωξι μὲν ὑμᾶς Ἐδιώξω
 σιμ, ἢ ἐπιώσει ὑμῶν πονηρῶν ἔργα καὶ ὑμῶν
 ψυχοφθόγοι, ἔνεκερ ἐμοῦ. Χαίρετε Ἐγαλλιά
 σθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐστὶν τοῖς οὐρα
 νοῖς. οὕτω γὰρ ἐδίωξαμ ὑμᾶς προφήτας, τοῖς
 λ α πρὸ ὑμῶν. * ὑμεῖς ἐσεῖ δ' ἄλλας φθι γῆς, ἐὰρ δὲ
 ε τ' ἄλλας μωραυθῆ, ἐν τίνι ἀλιθῆσεται, εἰς οὐδὲν
 ἰχθύει ἔτι, εἰ μὴ βληθῶναι ἔξω, καὶ καταπα
 τῆσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. * ὑμεῖς ἐσεῖ τὸ φῶς
 λ β τῶ κόσμου. οὐ δάσεται πόλις κρυβῶναι
 β ἐπάνω ὄρους κειμένη, οὐδὲ κεύθει λύχνον, ἢ
 τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μῶδιον, ἀλλ' ἐπι πύ
 λυχνίαν, Ἐλάμπε πασι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.
 οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἐμπροσθεν τοῦ
 ἀνθρώπου, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔρ
 γα, Ἐδοξάσωσιν τὸν πατέρα ὑμῶν, τὸν ἐν
 λ γ τοῖς οὐρανοῖς. * μὴ νομῆσητε, ὅτι ἦλθον κατα
 λύσαι τὸν νόμον ἢ τοῖς προφήταις, οὐκ ἦλθον
 καταλύσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. ἀμὲν β λέγω ὑ
 λ δ μίμ. * ἔγω ἄρ' ἠθέληθ' ὁ οὐρανὸς Ἐἢ γῆ, ἵωτα
 ε ἔμ, ἢ μία κρημία, οὐ μὴ ἠθέληθ' ἀπὸ τοῦ νόμου, εἰ
 ως ἄρ' πάντα γένηται, ὅς ἐὰρ οὐκ ἔστι λύση μίαμ
 τὸ ἐν τῶν τῶν ἔργων ἔλαχίσμων, Ἐδιδάξῃ
 οὕτως τοῖς ἀνθρώποις, ἐλάχιος κληθήσεται
 ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ οὐρανόων. ὅς δ' ἄρ' ποιήσῃ ἢ
 διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται, ἐν τῇ βα
 σιλείᾳ τοῦ οὐρανόων. λέγω γὰρ ὑμῖν. ἐὰρ μὴ
 περισεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη, πλεονῶν τῶν
 γραμμάτων Ἐφασίσαώμ. οὐ μὴ ἐισέλθη
 τε εἰς πύλιν βασιλείαν τοῦ οὐρανόων. ἡκούσα
 τε ὅτι ἐρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις, ὅς
 δ' ἄρ' φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσαι τῇ κρίσει. ἐγὼ δὲ
 λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀ
 δελφῷ αὐτοῦ ἐκτῆ, ἔνοχος ἔσαι τῇ κρίσει, ὅς
 δ' ἄρ' εἴπη τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥᾶκα, ἔνοχος
 ἔσαι τῷ σινεδρίῳ, ὅς δ' ἄρ' εἴπη μωρὸν, ἔνο
 χος ἔσαι εἰς πύλιν γέννησιν τῶν πυλῶν. ἐὰρ
 οὐκ προσφέρῃς δ' ὄρωρ σου ἐπὶ τὸ θυσι
 στήριον, καὶ ἐκτῆ μνηστῆς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου
 ἔχει

ti qui persecutionē patiuntur propter iu
 stitiam, quoniam illorum est regnum cœ
 lorum. Beati estis, cum probra iecerint in
 uos homines, & infectati fuerint, & dixe
 rint omne malum uerbum aduersus uos
 mentientes, propter me. Gaudete & exul
 tate, quoniam merces uestra multa est in
 cœlis. Sic enim persecuti fuerunt prophe
 tas, qui fuerunt ante uos. Vos estis sal ter
 ræ. Quod si sal infatuatus fuerit, quo salie
 tur? Ad nihil ualet ultra, nisi ut proñcia
 tur foras, & conculcetur ab hominibus.
 Vos estis lux mundi. Non potest oppi
 dum abscondi supra montem situm, ne
 que accendunt lucernam, & ponunt illam
 subter modium, sed super candelabrum,
 & lucet omnibus, qui sunt in domo. Sic lu
 ceat lux uestra coram hominibus, ut uide
 ant uestra bona opera, glorificentq; pa
 trem uestrū, qui est in cœlis. Ne existime
 tis, quod uenerim ad destruendā legē aut
 prophetas, imo nō ueni ut destruā, sed ut
 compleā. Amē quippe dico uobis, donec
 prætereat cœlū & terra, iota unū, aut apex
 non præterierit ex lege, quoad oia facta
 fuerint. Quisquis igit soluerit unū ex mā
 datis hisce minimis, & docuerit sic homi
 nes, minimus uocabitur in regno cœlorū.
 Quisq; aut fecerit & docuerit, hic magn⁹
 uocabit⁹ in regno cœlorū. Dico em̄ uobis,
 Nisi abūdauerit uestra iustitia, pl⁹ q; scri
 barū & pharisæorū, nō possitis ingredi in
 regnū cœlorū. Audistis quod dictū sit ue
 teribus. Nō occides. Quisq; aut occiderit,
 obnoxius erit iudicio. At ego dico uobis,
 quod quisquis irascitur fratri suo temere,
 obnoxius erit iudicio. Quicūq; uero dix
 erit fratri suo rhaca, obnoxius erit concilio.
 Quisq; aut dixerit fatue, obnoxius erit ge
 hēnæ incēdio. Itaq; si obtuleris mun⁹ tuū
 ad arā, & illic recordat⁹ fueris, qd̄ frater tu⁹
 habet

ἔχει τί γινώσκῃς, ἄφες ἑκῆ τὸ δῶρόν σου ἐμὲ
 προσδεῖν τοῦ θυσιασθεῖν, καὶ ὑπάγει πρῶτον,
 διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου. καὶ τότε ἐλ-
 θὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. * Ἰδοὺ ἐννοῶν τῷ
 ἀντιδίκῳ σου ταχὺ, ἕως οὗτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ
 μετ' αὐτοῦ, μήποτε σε πρῶτος ἀντίδικῳ
 τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτὴς σε πρῶτος τῷ ὑπε-
 ρέτῃ καὶ εἰς φυλακὴν βληθῆσῃ. ἀλλὰ λέγω
 σοι, ὅτι μὴ δὲ ἐλθῆς ἐκῆθεν. ἕως ἂν ἀποδώσῃς,
 τὸν ἔχατον κοδράντιον, * ἠκούσατε, ὅτι ἐξῆ-
 κη τῶν ἀρχαίων, ὅτι μοιχεύσας, ἐγὼ δὲ λέγω
 ὑμῖν, ὅτι ὡς ὁ βλέπω γυναικὰ πρὸς τὸ
 ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἡδὴ ἐμοίχουσεν αὐτῷ ἐν
 τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου ὁ δεξι-
 ὸς σκανδαλίζῃ σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλῃ ἀπὸ
 σοῦ. συμφέρει γάρ σοι, ἵνα ἀπολύῃς ἐμ' αὐτῷ με-
 λῶν σου, καὶ μὴ ὅλον σε σῶμα σου βληθῇ εἰς
 γέενναν, καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ σκανδαλίζῃ
 σε, ἐκκοψομ αὐτὴν καὶ βάλῃ ἀπὸ σου. συμφέ-
 ρει γάρ σοι, ἵνα ἀπολύῃς ἐμ' αὐτῷ μελῶν σου,
 καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμα σου βληθῇ εἰς γέενναν. ἐξ-
 ῆθη δὲ, ὅτι ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναικὰ αὐτοῦ ὁ
 τῶν αὐτῆς ἀποστάσιον. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι
 εἰς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναικὰ αὐτοῦ, πρὸς τὸ
 λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχεύσασθαι. καὶ
 ὅς ἂν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχεύεται.
 πάλιν ἠκούσατε, ὅτι ἐξῆθη τοῖς ἀρχαίοις,
 οὐκ ἐπιορκήσας, ἀποδώσει δὲ τῷ κυρίῳ
 τοὺς ὄρκους σου. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁ-
 μόσαι ὅλας, μήτε ἐν τῷ ὄρκῳ. ὅτι ὁ ῥό-
 γος ἐστὶ τοῦ θεοῦ, μήτε ἐν τῇ γῆ, ὅτι ὑποί-
 πόδιόν ἐστι αὐτῷ ποδῶν αὐτοῦ, μήτε εἰς ἱερο-
 σόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασι-
 λέως, μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμόσῃς, ὅτι ὅ-
 σον δάσασα, μία μὲν τρίχα λευκὴ ἢ μέλαινα
 ποιῆσαι. ἕως δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ ναὶ. ὅ-
 σον δὲ πρὸς ὁμῶν τῶν ὄρκων, ἐκ τοῦ πονηροῦ ὄρκου.
 ἠκούσατε ὅτι ἐξῆθη, ὁ φκαλμὸς ἀντιὸφθαλ-
 μοῦ, ὁ δὲ ὄντα ἀντὶ ὁ δόντος. ἐγὼ δὲ λέγω
 ὑμῖν, μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ. * ἀλλ' ὅς τις
 σε ῥαπίσῃ ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, ῥε-
 γομ αὐτῷ

habet aliqd aduersū te, relinque illic mun⁹
 tuū corā altari, & abi, prius recōcileris fra-
 tri tuo, & tū ueniēs offer munus tuū. Ha-
 beto beneuolentiā cū aduersario tuo cito,
 dū es in uia cū illo, ne qñ te tradat aduersa-
 rius iudici, & iudex te tradat ministro, &
 in carcerē cōηciaris. Amē dico tibi, nō exi-
 bis illinc, donec persolueris extremū qua-
 drantē. Audistis quod dictum fuerit anti-
 quis, nō cōmittes adulterium. At ego dico
 uobis, quod quicūq; aspexerit uxore alte-
 rius, ad concupiscendū eā, iā adulteriū cū
 ea cōmisit in corde suo. Quod si oculus tu-
 us dexter obstaculo tibi fuerit, erue illum,
 & abijce abs te. Expedit em̄ tibi, ut pereat
 unū membrorū tuorū, ac nō totū corpus
 tuū conijciatur in gehennā. Et si dextera
 tua man⁹ obstiterit tibi, amputa eā, & pñ-
 ce abs te. Expedit em̄ tibi, ut pereat unum
 membrorū tuorū, ac nō totū corpus tuū
 conijciat in gehennā. Dictū est autē, Qui-
 cūq; repudiauerit uxore suā, det illi libellū
 diuortij. At ego dico uobis, qd' quis re-
 pudiauerit uxore suā, nisi causa stupri, effi-
 cit ut illa sit adultera, & quicunq; repudia-
 tā duxerit, adulterium cōmittit. Rursum
 audistis, quod dictū fuerit antiquis, non
 peierabis, sed persolues dño ea quæ iura-
 ueris. At ego dico uobis, ne iuretis omni-
 no, neq; per cœlū, quia thronus dei est, ne-
 que per terrā, quia subsellium est pedū il-
 lius, neq; per Hierosolyma, quoniā ciuitas
 est magni regis, neq; p caput tuū iurabis,
 propterea quod nō potes unum pilum al-
 bum, aut nigrum facere. Sed erit sermo
 uester est est, non non. Porro quod ultra
 hæc adiungitur, ex malo proficiscitur. Au-
 distis quod dictū fuerit, oculum pro oculo,
 & dentē pro dente. At ego dico uobis,
 ne resistatis malo, sed quisquis impegit
 alapam in dexterā tuam maxillā, obuer-
 te illi

Quali ad huc in
 matrimonio est
 ueteri iuro
 ne est repud
 ium, quod
 est ablatum
 a
 iur.

λ5

λ7

λ8

ἴσους αὐτῶν καὶ πλὴν ἄλλω, ἢ ἡμεῖς θέλοντες σοὶ
 κρηδύνα καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβῆναι, ἀφ' ἑ
 αὐτῶν καὶ τὸ ἱμάτιον, * ἢ ὅς τις σε ἀγαρεύ
 σαι μίλιον ἔμ, ὑπάγε μετ' αὐτῶν δύο. ἢ αὐ
 τοῦτί σε δίδῃ, καὶ τὸν δέλοντα ἀπὸ σου δ' ἄ
 νείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς. ἠκούσατε ὅτι ἐξῆ
 ϑη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις
 τὸν ἐχθρόν σου. * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπά
 τε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς κατα
 ξυμύοντες ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦ
 ντάς ὑμᾶς, ἢ προσέχετε ἢ ἐπὶ τῶν ἐπηρεα
 ζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γέ
 νησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι
 τὸν ἥλιον αὐτῶν ἀνατέλλει ἐπὶ τοκροῦς καὶ
 ἀγαθοῦς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. *
 Ἐὰν δὲ ἀγαπήσῃτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς,
 τίνα μισθὸν ἔχετε, ὅχι ἢ διὰ τὸν πλῶνα τὸ αὐ
 τὸ ποιῆσιν; καὶ ἔὰν ἀπαύσησθε τοὺς ἀδελφούς
 ὑμῶν μόνον, τί πρὸς ὅσον ποιεῖτε; ὅχι καὶ οἱ
 πλῶνα οὕτως ποιῆσιν; ἔσεσθε ὡς ὑμεῖς τέ
 λαιοι, ὡσαύτως ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
 τέλειός ἐστιν. * προσέχετε πλὴν ἐλεημοσύνην ὑ
 μῶν, μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
 πρὸς δὲ δεξιῶν αὐτῶν, εἰς ἐμνήγε, μισθὸν
 οὐκ ἔχετε πρὸς τῶν πατρὶ ὑμῶν τῶν ἐν οὐρα
 νοῖς. ὅτι ἂν ὡς ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλ
 πίσῃς ἔμπροσθεν σου, ὡσαύτως οἱ ὑποκριταὶ πι
 σῆσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, ἢ ἐν ταῖς ῥύμαις,
 ὅπως δοξαζῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀμὴν
 λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ
 δὲ ποιῶν ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστε
 ρά σου, τί ποιῆς ἢ δεξιὰ σου, ὅπως ἢ σου ἢ ἐλεη
 μοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων
 ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοὶ ἐν τῷ φανε
 ρῷ. ἢ ὅταν προσεύχη, οὐκ ἔσῃ ὡσαύτως οἱ ὑπο
 κριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ
 ἐν ταῖς πωλύαις τῶν πλατῶν ἐσῶτες προσεύ
 χεσθαι ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις, ἀμὴν λέ
 γω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν, σὺ δὲ
 ἂν προσεύχη, εἰσελθε εἰς τὸ ταμίον σου, καὶ κλεί
 σαι πλὴν θύρα σου, πρόσθεν σου τῶν πατρὶ σου
 ἐν τῷ

te illi & alteram, & ei qui te uelit in ius tra
 here, ac tunicam tuam tollere, permitte il
 li & pallium, & qui te adegerit ad miliari
 um unum, abito cum illo duo. Petenti abs
 te dato. & cupientem mutuum accipere,
 ne auerferis. Audistis quod dictum sit,
 Diliges proximum tuum, & odio habe
 bis inimicum tuum. At ego dico uobis,
 Diligite inimicos uestros, bene precemi
 ni deuouentibus uos, benefacite ijs, qui
 uos odio prosequuntur, orate pro ijs, qui
 lædunt & insectantur uos, ut sitis filij pa
 tris uestri, qui est in cœlis, quia solem su
 um exoriri sinit, super malos ac bonos, &
 pluuiam mittit super iustos & iniustos.
 Nam si dilexeritis eos, qui diligunt uos
 quod præmium habetis? Nonne & pu
 blicani idem faciunt? Et si complexi fueritis
 fratres uestros tantum, quid eximium fa
 citis? Nonne & publicani sic faciunt? Eri
 tis igitur uos perfecti, quemadmodum pater
 uester qui est in cœlis, perfectus est. At
 tendite ne eleemosynam uestram præste
 tis coram hominibus, quo spectemini ab
 illis. Alioqui præmiū nō habetis apud pa
 trem uestrū, qui est in cœlis. Itaque cū præ
 stas eleemosynā, ne tuis canatur ante te,
 quemadmodum hypocritæ faciūt in cōcilia
 bulis, & in uicis, ut glorificentur ab homi
 nibus. Amē dico uobis habent mercedē
 suā. Ceterū tu cū præstabis eleemosynā, ne
 sciat sinistra tua, quod facit dextera tua, ut
 sit tua eleemosyna in occulto, & pater tuus
 qui uidet in occulto, ipse reddet tibi in pro
 patulo. Et cum oraueris, non eris quemad
 modum hypocritæ. Nā illi solent in cōci
 liabulis & in angulis platearum, stantes
 orare, quo cōspicui sint hominibus. Amē
 dico uobis, quod habent mercedē suā. Tu
 uero cum oras, introito in condaue tuam,
 & occluso ostio tuo, ora patrem tuum qui est
 in

λθ

μ ε

μα ε

μβ

VI

εν τω κρυπτω, κη ο πατηρ σου ο βλεπων εν
 Τω κρυπτω, αποδωσει σοι εν τω φανερω. * προ
 σβυχομυνοι η, μη βαηρολογησκητε, ωσπρ οι εθνη
 κοι. διοκτισι η, οτι εν τη πολυλογια αυτων εισ
 ακουθησονται. μη οτω ομοιωθητε αυτοις, οτι δεν
 η ο πατηρ υμων, ωμ χειραμ εχετε, προ του
 μαε ατησασ αυτημ. ουτως οτω προσευχεσθε
 υμεις, πατερ ημων ο εν τω ουρανω, ατι αοδη
 τω ονομα σου. ελθετω η βασιλεια σου, γε
 νηθητω θελημα σου, ως εν ουρανω, κη επι τ
 γης. τον αρα ημων ημωμ επισησιομ, οτι ημωμ
 σήμερον, κη αφες ημωμ τα οφειλματα ημων,
 ως ο ημεις αφιερω τωις οφειλεταις ημων.
 κη μη εισενεγκης ημας εις πηρασμομ, αλλα
 ευσασ ημας απε τον πονηρ. οτι σου οτι η βα
 σιλεια ο η δωαμια, κη η δόξα, εις τωις αιω
 νας αμω. * εαμ η αφητε τωις ανθρωποις τα
 πηρα αυτων, αφησα ο υμωμ ο πα
 τηρ ημων ο ουρανω. εαμ η αφητε τωις αν
 θρωποις τα πηρα αυτων, ουδε ο πα
 τηρ υμων αφησα τα πηρα αυτων, οτι
 αμ η ημευητε, μη γινεσθε ωσπρ οι υποκριται
 σκυθρωποι. αφανισσι γαρ τα προσωπα αυ
 των, οπως φανωσι τωις ανθρωποις ημευον
 πε. Αμω λεγω υμωμ, οτι απεχσσι τον
 μισθον αυτων. ου δε ημευωμ αλαφα σου
 πτω κεφαλω, κη το προσωπομ σου νιφα,
 οπως μη φαηε τωις ανθρωποις ημευωμ, αλ
 λα τωι πατρι σου, τωι εν τω κρυπτω, κη ο
 πατηρ σου ο βλεπων εν τω κρυπτω, απο
 δωσει σοι εν τω φανερω. * μη δικσαυριζετε υ
 μωμ θησαυρουε επι οτι γηε, οπσ σηε κη βρω
 σιε αφανισα, κη οπσ κλεπται διορυσσει,
 κη κλεπτισιμ. οκσαυριζετε δε υμωμ δικ
 σαυρουε εν ουρανω, οπσ, ουτε σηε, ουτε βρω
 σιε αφανισα, κη οπσ κλεπται ου διορυσσει
 σιμ, ουδε κλεπτισιμ. οπσ γαρ οτι δικσαυ
 ρουε υμων, εκε εσα κη η καρδια υμων.
 * ο λυχιω τω σωματωε οτιμ ο οφθαλμουε,
 εαμ οτω ο οφθαλμουε σου απλσε η, ολωμ ο
 σωμα σου φωτεινον εσα. εαμ δε ο οφθαλμουε
 σου πονηρουε

in occulto, & pater tuus qui uidet in oc
 culto, persoluet tibi in propatulo. Verum
 orantes, ne sitis multiloqui, sicut ethnici.
 Putant enim fore, ut ob multiloquium su
 um exaudiantur. Ne igitur efficiamini si
 miles istorum. Nouit enim pater uester
 quibus rebus opus sit uobis, priusquam
 petatis ab illo. Ad hunc ergo modum
 orate uos, Pater noster, qui es in caelis, san
 ctificetur nomen tuum. Veniat regnum
 tuum, fiat uoluntas tua, quemadmodum
 in caelo, sic etiam in terra. Panem nostrum
 quotidianum da nobis hodie, & remitti
 to nobis debita nostra, sicut & nos remit
 timus debitoribus nostris. Et ne indu
 cas nos in tentationem. Sed libera nos
 a malo. quia tuum est regnum, & potentia &
 gloria, in saecula saeculorum. Amen. Proin
 de, si remisistis hominibus errata sua,
 remittet & uobis pater uester caelestis.
 Quod si non remisistis hominibus erra
 ta sua, nec pater remittet errata uestra.
 Porro cum ieiunaueritis, ne sitis ueluti
 hypocritae tetrici. Obscurant enim facies
 suas, quo perspicuum sit hominibus ipsos
 ieiunare. Amen dico uobis, habent mer
 cedem suam. Tu uero cum ieiunas, un
 ge caput tuum, & faciem tuam laua, ne
 conspicuum sit hominibus te ieiunare,
 sed patri tuo, qui est in occulto, & pa
 ter tuus qui uidet in abdito, reddet tibi in
 propatulo. Ne reponatis uobis thesau
 ros in terra, ubi erugo & tinea corrumpit,
 & ubi fures perfodiunt ac furantur. Sed
 recondite uobis thesauros in caelo, ubi
 neque erugo, neque tinea corrumpit, & ubi fu
 res non perfodiunt, neque furantur. Nam
 ubi fuerit thesaurus uester, illic erit & cor
 uestrum. Lucerna corporis est oculus. Si
 igitur oculus tuus simplex fuerit, totum
 corpus tuum lucidum erit. Quod si oculus
 tuus malus

μγ
 ε
 μδ
 ε
 με
 ι
 μς
 ε
 μζ
 ε

σσ πονηρός ἢ, ὅλορον δ' ὁ ὄμα σὲ σκοτενὸρ
 ἔσαι. εἰ δὲ ὡς δ' φῶς δ' ἐν σοὶ σκοτῶ ὄζει, τὸ
 μκ σκότος πόσορον; * ὁ ὁδεῖς δ' ἰάματα δ' ὡς κυρίοις
 ε δ' ὡς λένει. ἢ γὰρ τὸ ἕνα μισήσαι, καὶ τὸ ἕτε
 ρον ἀγαπήσαι, ἢ ἑνὸς ἀνδρίζεται, καὶ τὸ ἕτε
 ρον καταφρονήσει. ὁ δ' ἰάμαθε θεῶ δ' ὡς λένει
 μθ καὶ μαμωνᾶ. * διὰ τὸ λέγω ὑμῖν, μὴ με
 ε ριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, καὶ τί πίη
 τε, μὴ δὲ τοῦ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσκηθε.
 οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεονέχει ὄζει φθιτροφῆς; καὶ δ'
 σώμα τὸ ἐνδύματῶ; ἐμβλέψατε εἰς τὰ πε
 ταινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σείρεται, οὐδὲ διερί
 ζεται, οὐδὲ σπυράσεται εἰς ἀποθήκας, ὅ
 ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ἔρειψαι αὐτὰ. οὐχὶ
 ἡμεῖς μάλλον διαφέρετε αὐτῶν; τίς δὲ δ' ἔ
 ὑμῶν μεριμνῶν, δ' ἰάματα προοιῶν ἐπι
 πλῶ ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; καὶ πῶς ἐν
 δ' ἰάματῶ τί μεριμνᾶτε, καὶ τὰμάθετε τὰ κρι
 να τὸ ἀγρῶ, πῶς ἀυξάνει. ὁ οὐκοιᾶ, οὐδὲ νῆ
 θε. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ σολομῶν ἐν πᾶ
 σῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τοῦ
 πῶ. εἰ δὲ τὸν χόρτον τὸ ἀγρῶ σήμερον ὄν
 τα, ὅ ἄνριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ
 δεῖς οὕτως ἀμφιέννυσται, ὁ πολλῶν μάλλον
 ὑμᾶς ὀλιγόπιστοι, μὴ ὡς μεριμνήσητε λέ
 γοντες, τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περι
 βιβάσωμεθα. πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη
 ἐπιζητεῖ. οἱ δὲ γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος,
 ὅτι ζητεῖτε τῶν ἁπάντων. ζητεῖτε
 δὲ πρῶτον πλῶ βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ὅ πλῶ
 δικαιοσύνη αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστε
 θήσεται ὑμῖν. μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς πλῶ
 ἄνριον, ἢ ἄ ἄνριον, μεριμνήσητε τὰ ἑαυτῶν, ἄρ
 κετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἢ κακία αὐτῶν. * μὴ κρίνετε,
 ἴμα μὴ κρίνητε, ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε,
 κρίνησθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρω μετρεῖτε, με
 τριθήσεται ὑμῖν. * τί ἢ βλέπετε δ' κάρφῶ δ'
 ἐν τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σσ, πλῶ δὲ
 ἐν τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σσ, ἄφες ἐκβα
 λῶ τὸ κάρφῶ ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σσ, καὶ
 ἰδοῦ

μ
 β
 να
 ε

tuus malus fuerit, totū corpus tuum tene/
 brosum erit. Ergo si lumē quod est in uo/
 bis, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quātæ? Ne
 mo potest duobus dñis seruire. Aut em̄
 hunc habebit odio, & alterū illū diliget,
 aut huic adhærebit, & alterū illum negli/
 get. Nō potestis deo seruire & māmonæ.
 Propterea dico uobis, ne sitis solliciti uitæ
 uestræ, qd̄ esuri sitis, aut bibituri, neq; cor/
 pori uestro, qbus indumētis usuri. Nōne
 anima pluris est, q̄ cibis, & corpus pluris
 q̄ indumentū? Vertite oculos ad uolati/
 lia cœli, quia nō serunt neq; metunt, neq;
 conuehunt in horrea, & pater uester cœle/
 stis alit illa. Nonne uos longe præcellitis
 illa? Quis autem ex uobis sollicitate cogi/
 tando, potest addere ad staturam suam
 cubitum unum? ac de indumento quid
 solliciti estis? Cognoscite lilia agri, quomo/
 do crescunt. Non laborant, neq; nent. At
 tamen (dico uobis) ne Solomonem qui
 dem in uniuersa gloria sua, sic amictum
 fuisse, ut unū ex his. Quod si gramē agri,
 qd̄ hodie cū sit, cras in clibanū mittit, de/
 us sic uestit, an nō multo magis uobis id fa/
 ciet, o parū fidētes? Ne sitis igit̄ solliciti di/
 centes, Quid edemus aut quid bibemus,
 aut qbus operiemur? Nā om̄ia ista gētes
 exquirūt. Nouit em̄ pater uester cœlestis
 quod opus habeatis his omnibus. Quin
 potius quærite primum regnū dei, & iusti/
 ciam eius, & hæc omnia adiiciētur uobis.
 Ne sitis igit̄ solliciti in crastinū. nā crasti/
 nus dies curā habebit sui ipsi. Sufficit sua
 diei afflictio. Nolite cōdēnare, ne conde/
 mnemini. Quo em̄ iudicio iudicatis, eo iu/
 dicabit̄ de uobis. & qua mēsurā metimini,
 ea metiet̄ uobis aliq̄. Cur aut̄ uides festucā
 quæ est in oculo fratris tui, trabē aut̄ quæ est
 in oculo tuo, nō aiaduertis? Aut quō dicis
 fratri tuo, sine eximā festucā ex oculo tuo, &
 ecce

VII

Ἰδοὺ ἢ δοκὸς ἐν ὄφθ' ὀφθαλμῶ σου; ὑποκρί-
 τὰ, ἐκβαλλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφ-
 θαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψῃς ἐκβαλεῖν
 τὸ κάρφον ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ
 σου. * μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί, μὴ δὲ
 βάλλετε τὴν μαργαρίταν ἐν τῷ προδοτε-
 ρῷ χοίρω, μήποτε καταπατήσωσιν αὐ-
 τὴν ἐν τῷ ποσίμ αὐτῶν, καὶ ζηραφέντες
 ξήλωσιν ὑμᾶς. * ἀτῆτε Ἐδοθήσεται ὑμῖν,
 ζητεῖτε, καὶ εὐρήσεται, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται
 ὑμῖν. ὡς γὰρ ὁ αὐτῶν, λαμβάνει, καὶ ὁ ζῆ-
 τῶν εὐρίσκει, Ἐρωθὶ κρούοντι ἀνοιγήσεται.
 ἢ τίς ὄζει ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ
 ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐ-
 τῷ; καὶ ἐὰν ἰχθῦν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιμ ἐπιδώ-
 σει αὐτῷ; εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, ὅτιδα-
 τε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑ-
 μῶν, πόσῳ μάλλον ὁ πατήρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς
 οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτῶσιν αὐτῶν; * πάν-
 τα ὅσα ἂν θέλητε, ἵνα κινήσιν ὑμῖν οἱ ἀν-
 θρωποι, οὕτω Ἐμεῖς ποιῶμε αὐτοῖς. οὕτως
 γὰρ ὄζει ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. * εἰσέλθετε διὰ
 τῆς στενῆς πυλῆος. ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύ-
 χωρος ἡ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλει-
 αμ, Ἐπολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς.
 ὅτι στενὴ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς, ἢ
 ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν
 οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν. * προσέχετε δὲ ἀπὸ
 τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἐρχονται πρὸς
 ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ
 εἰσι λύκοι ἄρπαγες, ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐ-
 τῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. * μὴ τι συλλέ-
 γουσι ἀπὸ ἀκαμθῶν σαφυλῶν; ἢ ἀπὸ
 τριβόλων σῦκα; * οὕτω πᾶν δένδρον ἀ-
 γαθόν, καρποὺς καλοὺς ποιῶν. τὸ δὲ σα-
 πρὸν δένδρον, καρποὺς πονηροὺς ποιῶν.
 οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πο-
 νηροὺς ποιῆν. οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρ-
 ποὺς καλοὺς ποιῆν. πᾶν δένδρον μὴ ποι-
 οῦν καρπὸν καλόν, ἐκκόπεται, Ἐἰς πῦρ
 βάλλεται. ἀράγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν
 ἐπιγνώσεσθε

ecce trabes in oculo tuo? Hypocrita,
 eijce prius trabem ex oculo tuo, & tum
 perspicies, ut eximas festucam ex ocu-
 lo fratris tui. Ne detis quod sanctum
 est canibus, ne proieceritis margari-
 tas uestras ante porcos, ne quando hi
 conculcēt eas pedibus suis, & illi uersi in
 uos lacerent uos. Petite & dabitur uo-
 bis, quærite & inuenietis, pulsate, & ape-
 rietur uobis. Quisquis enim petit, ac-
 cipit, & quicunque quærit inuenit, & pul-
 santi aperietur. An quisquam est uestrū
 homo, qui si filius eius petierit panem, la-
 pidē daturus sit illi? Aut si piscem petie-
 rit, num serpentem addet illi? Si uos igi-
 tur cum sitis mali, nostis dona bona
 dare filijs uestris, quanto magis pater
 uester, qui est in cœlis dabit bona, si
 postuletis ab ipso? Omnia igitur quæ
 cunque uolueritis, ut faciant uobis ho-
 mines, sic & uos facite illis. Hæc enim
 est lex & prophetæ. Introite per ar-
 ctam portam, quoniam lata est porta,
 & spaciōsa uia, quæ abducit in exiti-
 um, multique sunt, qui ingrediuntur
 per illam. Quoniam angusta est por-
 ta, & stricta uia, quæ abducit ad ui-
 tam, & pauci sunt, qui inueniunt illam.
 Cauete uero uobis à pseudoprophe-
 tis, qui ueniunt ad uos, in uestitu
 ouium, sed intrinsecus sunt lupi rapa-
 ces. A fructibus ipsorum agnosctis
 eos. Num qui colligūt de spinis uuam?
 aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor
 bona, fructus bonos facit. Putris au-
 tem arbor, fructus malos facit. Non
 potest arbor bona, fructus malos fa-
 cere. neque arbor putris, fructus bonos
 facere. Omnis arbor, quæ non facit fru-
 ctum bonum, exciditur, & in ignem
 conijcitur. Igitur ex fructibus ipsorum
 agnosctis

b agnosctis

ΝΘ̅ ἐπὶ γνώσεσθε αὐτοὺς. * οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι κύ
 ριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς μου
 ἢ οὐρανοῦ. πολλοὶ ἔρξοσι μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡ-
 μέρᾳ, κύριε κύριε, οὐ τῷ σῶ ὀνόματι προεφητέυ-
 σαμεν, ἢ τῷ σῶ ὀνόματι δαμόνια ἐξεβά-
 λομεν, ἢ τῷ σῶ ὀνόματι δυνάμεις πολ-
 λάς ἐποιήσαμεν, ἢ τότε ὁμολογήσω αὐ-
 τοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνωμεν ὑμᾶς. ἀποχω-
 ρῆτε ἀπ' ἐμοῦ, οἱ ἐργαζόμενοι πλὴν ἀνομί-
 ας. * πᾶς οὖν ἔστι ἀκούσας μου τῶν λόγων
 τούτων, ἢ ποιῶ αὐτοὺς, ὁμοιώσω αὐτὸν
 ἀνδρὶ φρονίμῳ. ὅστις ὠκοδόμησε πλὴν οἰκί-
 ας αὐτοῦ ἐπὶ πλῆθος, ἢ κατέβη ἡ βρο-
 χὴ, ἢ ἤλθορ οἱ ποταμοί, ἢ ἔπνευσαν οἱ ἄνε-
 μοι ἢ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, ἢ οὐκ ἔ-
 πεισεν. πεθεμιλίωσεν ἢ ἐπὶ τῷ πῶσθαι. ἢ πᾶς
 ὁ ἀκούσας μου τῶν λόγων τούτων, ἢ μὴ ποι-
 ῶ αὐτοὺς, ὁμιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ. ὅστις
 ὠκοδόμησεν πλὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ἄμμονι,
 καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, ἢ ἤλθορ οἱ ποταμοί, ἢ
 ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι ἢ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ
 ἐκείνῃ, ἢ ἔπεσεν, ἢ ἦν ἡ πῆσις αὐτῆς με-
 γάλη. * καὶ ἐγγύετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰη-
 σοῦς τῶν λόγων τούτων. ἐξηπάσθησαν οἱ
 ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδασκίᾳ αὐτοῦ. ἦν γὰρ διδάσ-
 κων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων. ἢ οὐχ ὡς
 οἱ γραμματεῖς. * καταβάντι δὲ αὐτῶν
 ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἢ κολύβησαν αὐτῶν ὄχλοι
 πολλοί, ἢ ἰδοὺ λεπτὸς ἔλθων, προσε-
 κῶσας αὐτῶν λέγων. κύριε ἰάμεν δέλησ δυνά-
 σασά με καθαρῶσα. ἢ ἐκτείνας πλὴν χεῖρα,
 ἢ ἤψατο αὐτὸν ὁ ἰησοῦς λέγων. θέλω, κα-
 θαρῶσθαι. ἢ εὐδιῶς ἐκαθαρίσθη αὐτὸν ἡ λέ-
 πτα. ἢ λέγει αὐτῶν ὁ ἰησοῦς. ὅρα μηδε-
 νί εἶπες, ἀλλὰ ὑπάγε σεαυτὸν δεῦρον τῷ
 ἰερεῖ, ἢ προσένεγκε τὸ δῶρον, ὃ προσέταξε
 μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. * εἰσελθόν-
 τι δὲ τῷ ἰησοῦ εἰς καπερναοὺμ, προσῆλ-
 θεν αὐτῶν ἑκατόνταρχος παρκαλῶν αὐ-
 τὸν λέγων. κύριε ὁ παῖς μου βέβληται
 ἐν τῇ οἰκίᾳ

agnoscetis eos. Non quisquis dicit mihi
 domine, domine, introibit in regnum
 caelorum, sed qui fecerit uoluntatem pa-
 tris mei, qui in caelis est. Multi dicent mi-
 hi in illo die, Domine, domine, nonne
 per nomen tuum prophetauimus, &
 per nomen tuum daemonia eiecimus?
 & per nomen tuum multas uirtutes praes-
 titimus? Actum confitebor illis, nunquam
 noui uos. Discedite a me, qui operamini
 iniquitatem. Omnis enim qui audit ex
 me sermones hos, & facit eos, adsimi-
 labo illum uiro prudenti, qui aedificauit
 domum suam super petram, & descen-
 dit hymbes, & uenerunt flumina, & fla-
 uerunt uenti, & irruerunt in domum
 illam, & non est prostrata. Fundata enim
 fuerat super petram. Et omnis qui audit
 a me sermones hos, & non facit eos,
 adsimilabitur uiro fatuo, qui aedificauit
 domum suam super arenam, & descen-
 dit hymbes, & uenerunt flumina, & fla-
 uerunt uenti, & impegerunt in domum
 illam, & deiecta est, & fuit ruina illius
 magna. Et factum est, ut, cum finisset
 Iesus sermones hos, obstupuerint turbae
 super doctrina illius. Docebat enim
 eos uelut habens autoritatem, & non si-
 cuti scribae. Cum descendisset autem
 de monte, secutae sunt eum turbae multae,
 & ecce leprosus accedens, adorauit eum
 dicens, Domine, si uelis, potes me munda-
 re. protensaque manu, tetigit illum, di-
 cens, Volo, mundus esto, ac protinus
 mundata fuit illius lepra. Et dicit illi Ie-
 sus. Vide, ne cui dixeris, sed abi ostende
 teipsum sacerdoti, & offer munus, quod
 iussit offerri Moyses in testimonium ipsis.
 Porro cum ingressus fuisset Iesus Caper-
 naum, adiit eum centurio, obsecrans eum &
 dicens, Domine, famulus meus decubabit
 domi

VIII

Σελήνη χίλι

KATA MATTHAION.

SECUNDVM MATTHAEVVM.

ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικὸς, δεινῶς βασανιζόμενος. ἢ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐγὼ ἐλθὼν
 θεραπεύσω αὐτὸν, καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόν
 ταρχος, ἔφη, κύριε, οὐκ ἐμὶ ἵκανὸς, ἵνα μὲν
 ὑπὸ πλὴν σέλω εἰσέλθῃς, ἀλλὰ μόνον εἰπέ
 λόγον, ἢ ἰαθήσεται ὁ πάς μὲν. ἢ γὰρ ἄν
 θρωπὸς εἴμι ὑπὲρ ἑξῆσίν αὐτον, ἔχω μὲν ὑπέμικτον
 στρατιώτας, ἢ λέγω τῷ τω, πορεύθητι, καὶ πό
 ρεύεται. Ἐὰλλω ἔρχομαι, ἢ ἔρχεται. Ἐὶ τῷ δὲ
 λω μὲν, ποιήσῃ τῷ τω, Ἐὶ ποιεῖ. ἀκούσας δὲ
 ὁ ἰησοῦς, ἐθαύμασε, καὶ ἔειπε τῷ ἀκολυθῆ
 σιν. Ἀλλὸν λέγω ὑμῖν, οὐδέ ἐν τῷ ἰσραὴλ
 ροσάλλω πῶς εἴμι εὐρομ. Ἐὶ λέγω ἢ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ
 λοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἤξεισιν καὶ ἀνα
 κλιθήσονται μετὰ ἀβραάμ καὶ ἰσαὰκ Ἐὶ ἰακώβ,
 ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, οἱ ἢ υἱοὶ τῆ βασιλεί
 ας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκοτεινὸν ἔξω τῶν οὐρανῶν. Ἐὶ
 ἔσαι ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν οὐρανῶν. Ἐὶ
 ἔειπε ὁ ἰησοῦς τῷ ἑκατόνταρχῳ. Ὑπάγε, καὶ ὡς
 ἐπίστυσας γενήθη τω σοι, ἢ ἰάθη ὁ πάς αὐτῶ
 ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν
 οἰκίαν ἐπέειπε, εἶδεν τὴν πεντηκστήν αὐτὴν βεβληκ
 μῶν καὶ περιέσπασα μὲν ἢ ἵψα τῶν χερσῶν αὐτῆς,
 καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ περιετῆς. καὶ ἠγάθη Ἐὶ διη
 κόνοι αὐτῆς. Ἐὶ οὐκ ἔστι γενεομῶν, προσήνεγα
 κὰμ αὐτῷ δαίμονιζομῶν πολλοὺς Ἐὶ ἑξῆ
 βαλε τὰ πνεύματα λόγων. καὶ πάντας
 τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐδιεπάθυσεν. Ὑπὼς
 πληρωθῆν τὸν ἑκείνῃ διὰ ἡσάτου τῶν προφη
 τῶν λέγοντων. αὐτὸς τὰς ἀδενείας ἡμῶν
 ἔλαβεν καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν. Ἐὶ δὲ
 ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περι αὐτὸν ἐκέ
 λθυσεν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἐξῆσιν. καὶ προσελ
 θὼν εἰς γαμματεὺς εἶπε αὐτῷ. διδάσκα
 λε, ἀκολυθῆστω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. Ἐὶ
 λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. αἱ ἀλώπεκες φωλε
 οὺς ἔχουσιν, καὶ τὰ πετεινὰ τῶν οὐρανῶν
 κατασκλιώσας. ὁ δὲ ἦν τῶν ἀνδρώπων, οὐκ
 ἔχει πῶς κεφαλὴν κλίνη. Ἐτερος δὲ πῶ
 μαθητῶν αὐτῶν εἶπε αὐτῷ, κύριε ἐπίτρε
 ψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πα
 τῆρα

domi paralyticus, ac grauiter discruciat.
 Et dicit illi Iesus, Ego cum uenero mede
 bor illi. Et respondens centurio dixit,
 Dñe, non sum idoneus, ut rectū meum
 subeas, imò tantum dic uerbum, & sana
 bitur famulus meus. Nā & ego sum ho
 mo alterius potestati subditus, & habeo
 sub me milites, & dico huic, uade, & ua
 dit. & alteri, ueni, & uenit. & seruo meo,
 fac hoc, & facit. Hæc autem cum audisset
 Iesus, admiratus est, & ait sequentibus
 se, Amen dico uobis, ne in Israel quidē
 tantum fidei reperi. Dico autem uobis,
 quod multi ab oriente & occidente uen
 turi sunt, & accumbēt cum Abraham &
 Isaac, & Iacob, in regno cœlorum, filij ue
 ro regni eijcientur in tenebras extremas,
 illic erit ploratus & stridor dentium. Et
 dixit Iesus centurioni, Abi, & quemad
 modū credis, ita fiat tibi. & sanatus est
 famulus eius in hora illa. Et cū uenisset
 Iesus in domum Petri, uidit socrū illius
 in lecto decumbentem, & febricitantē, te
 tigitq; manum illius. & reliquit illam fe
 bris, & surrexit, ac ministravit illis. Cum
 autem appetisset uespera, adduxerunt il
 li dæmoniacos multos, & eiecit spiritus
 uerbo, omnesq; male habentes sanauit,
 ut impleretur quod dictum erat per Esa
 iam prophetam cum ait, Hic infirmita
 tes nostras suscepit, & morbos portauit.
 Cum uidisset autem Iesus turbas mul
 tas, circum sese, iussit, ut abirent in ul
 teriorem ripam, & cum adisset, unus
 scriba dixit ei, Præceptor, sequar te quo
 cunque abieris. Et dicit illi Iesus, Vul
 pes foueas habent, & uolucres cœli ni
 dos, at filius hominis non habet, ubi ca
 put reclinet. Alius de numero discipu
 lorum suorum dixit ei, Domine permit
 te mihi prius, ut abeam, & sepeliam pa
 trem meū.

23
 25
 27
 28
 29

16
 α
 17
 α
 18
 α
 τέρα μϷ, ο δε ιησους ειπερ αυτω, ακολουθου
 ραι μοι, ε αφες τους νεκρους διαψα τους εαυ-
 τωμ νεκρους. * και εμβαντι αυτω εις τω λοϊ 16
 ορ, ηκολοθησαν αυτω οι μαθηται αυτου. ε
 ιδου σεισμος μεγας εγυετο εν τη θαλασ-
 ση, ωστε τω λοτορ καλυπτεσθαι υπο ην
 κυματων. αυτος δε εκαθησεν. ηρη προσελ-
 θοντες οι μαθηται, ηγαραν αυτον λεγον-
 τες. κυριε, σωσον ημας, απολυμεθα. ηρη
 λεγει αυτοις. τι θελοι εσε ολιγοπισοι; το-
 τε εγερθεις, επετιμησε τοις ανεμοις η τη
 θαλασση, ηρη εγυετο γαλωση μεγαλη. οι δε
 ανθρωποι εθαυμασαν λεγοντες, ποταπος
 εστι ουτος, οτι ε οι ανεμοι, η η θαλασσα
 υποακουσθη αυτω; και ελθοντι αυτω εις τω
 περαμ. * εις χωραμ ην γεργεσωων, υπω 17
 τησαν αυτω δυο δαιμονιομλων εκ ην μνη-
 μειωμ θυερχομλων χαλεπολιαμ, ωσε μη
 ισχυειμ τινα παρελθωμ δια φηι οδου εκει-
 νης. ηρη ιδου εκραξαμ λεγοντες. τι ημτη
 ηρη σοι ιησου ηε τω θεου; ηλθεσ ωδε προ-
 καιρη βασανισαι ημας; ημ δε μακραμ απ-
 αυτωμ αγελμ χοιρωμ πολλαμ βοσκομλην.
 οι δε δαιμονεσ παρεκαλωμ αυτον λεγον-
 τες. ει εκβαλλεσ ημας, επιτρεφομ ημτημ
 απελθωμ εις τω αγελω ην χοιρωμ. ηρη
 ειπεμ αυτοις, υπαγετε. οι δε θυελθοντες,
 απηλθον εις τω αγελω ην χοιρωμ, ηρη
 ιδου ωρμησεμ πασα η αγελμ ην χοιρωμ κα-
 τα τω κρημνη εις τω θαλασσαμ, ε απεθα-
 νομ εν τοις υδασιμ. οι δε βοσκοντες εφυγομ.
 η απελθοντες εις τω πολιμ, απηγαλαμ
 παντα η τα ην δαιμονιομλων. η ιδου
 πασα η πολις θυηλθεμ εις συναντησιμ τω
 ιησου ε ιδοντες αυτον, παρεκαλεσαμ, ο-
 πως μεταβη απο ην οριωμ αυτωμ. ηρη
 εμβασ εις τω λοτορ διεπερασεμ ηρη ηλ-
 θεμ εις τω ιδιαμ πολιμ. * και ιδου προσε 18
 α
 φεσομ αυτω παραλυτικωμ επι κλινησ βε-
 βλημωμ. ηρη ιδου ο ιησους τω πασιμ
 αυτωμ, ειπεν τω παραλυτικω. θαρσα τεκνομ,
 εφεινωται

trem meum. At Iesus dixit illi, Sequere
 me, & sine ut mortui sepeliant mortuos
 suos, Et cum esset ingressus nauim, se-
 cuti sunt eum discipuli sui, & ecce motus
 magnus factus est in mari, adeo ut na-
 uis operiretur a fluctibus, ipse uero dor-
 miebat. Et accedentes discipuli, excita-
 uerunt illum dicentes, Domine, serua
 nos, perimus. Et dicit illis, Quid timidi
 estis exigua præditi fiducia? Tunc excita-
 tus, inceperunt uentos & mare, & facta
 est tranquillitas magna. Homines uero
 admirabantur dicentes, Qualis est hic,
 quia uenti quoque & mare obediunt il-
 li? Et cum uenisset ad ulteriorem ripam,
 in regionem Gergesenorum, occurre-
 runt ei duo dæmoniaci, è monumentis
 egressi, erant autem sæui supra modum,
 adeo ut nemo posset transire per uiam
 illam. Et ecce uociferabantur dicentes,
 Quid rei nobis tecum est Iesu fili dei? ue-
 nisti huc ad cruciandum nos ante tem-
 pus? Erat autem procul ab illis grex por-
 corum multorum pascēs. Dæmones ue-
 ro rogabant eum dicentes, Si eijs nos,
 permitte nobis, ut demigremus in gre-
 gem porcorum. Et ait illis, Abite. Illi ue-
 ro egressi abierunt in gregem porco-
 rum. Et ecce ferebatur totus grex porco-
 rum, per præceps in mare, & perierunt in
 aquis. Porro qui pascebant, aufugerunt,
 & digressi in ciuitatem, renunciauerunt
 omnia, & quid accidisset dæmoniacis. Et
 ecce tota ciuitas exiuit, in occursum Iesu.
 Et cū uidissent illū rogabant, ut decede-
 ret a finibus suis.

Et ingressus nauem, traiecit ac ue-
 nit in suam ciuitatem. Et ecce adduxe-
 runt illi paralyticum in lecto decum-
 bentē. Cunctq; uidisset Iesus, fidē illorū,
 dixit paralytico, Bono animo esto fili,
 remittunt

IX

ἀφ' ἑωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. καὶ ἰδοὺ
 τινὲς τῶν γραμματέων ἔειπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗ
 τῷ βλασφημῆ. καὶ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς τὰς ἐν-
 θυμήσεις αὐτῶν, ἔειπε. ἵνα τί ὑμεῖς ἐνθυμῆ-
 σθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί γὰρ
 ὄζειν ἐυκολώτερον, εἰπεῖν ἀφ' ἑωνταί σοι αἱ ἁ-
 μαρτίαι, ἢ εἰπεῖν, ἔγειρε & περιπάτη; ἵνα δὲ
 εἰδῆτε, ὅτι ὁ ἰησοῦς ἔχει τὸ ἔλεος τοῦ ἀνθρώπου
 ἐπὶ τῇ γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας, τότε λέγει
 τῷ πρὸς αλυτικῷ. ἐγερθεῖς, ἄρση σου τὴν κλίνην,
 καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἐγερθεῖς, ἀπῆλ-
 θεν εἰς τὸν οἶκόν αὐτοῦ. ἰδοὺ περὶ οἱ ὄχλοι, ἔθαύ-
 μασαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θεόν, τὸν δόντα ἰσχύ-
 σίαν τριαύτῳ τοῖς ἀνθρώποις. * καὶ πρὸς αὐτῶν ἰδὲ
 ὁ ἰησοῦς ἐκείθεν, εἰδὲν ἀνθρώπων καθήμε-
 νον ἐπὶ τῷ πελώριον ματθαῖον λεγόμενον,
 καὶ λέγει αὐτῷ ἀκολούθει μοι. καὶ ἀνασῶς,
 ἠκολούθησεν αὐτῷ, * καὶ ἐγγύετο αὐτῷ ἀνακει-
 μένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελεῶν
 ναὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες, σωανέκεν-
 τος τῷ ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ
 ἰδόντες οἱ φαρισαῖοι, ἔειπον τοῖς μαθηταῖς
 αὐτοῦ. διὰ τί μετὰ τῶν πελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν
 ἐδίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν; * ὁ ἰησοῦς ἀκού-
 σας, ἔειπεν αὐτοῖς. οὐ κρίμα ἔχουσιν οἱ ἰχθύον-
 τες ἰατρῶν, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. πορνεύ-
 θέντες δὲ μάθετε τί ὄζειν, ἔλεος θέλω, καὶ θυ-
 θυσίαν, οὐ γὰρ ἠέλωμ καλέσαι δικαίους, ἀλλ'
 ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. τότε προσέρ-
 χονταὶ αὐτῷ οἱ μαθηταὶ ἰωάννου λέγοντες.
 διὰ τί ἡμεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι νηστεύομεν πολ-
 λά, οἱ δὲ μαθηταὶ σου οὐ νηστεύουσιν; καὶ
 ἔειπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. μή δ' ὄντα οἱ υἱοὶ
 τοῦ νυμφῶνος πένθετε ἐφ' ὅσον μετὰ αὐτῶν
 ὄζειν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅτ' ἂν
 ἀπαρθῆ ἅπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύ-
 σουσιν, οὐδ' εἰς δὲ ἐπιβάλλει ἐπιβλημαξάκτος
 ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ. αἶρε γὰρ
 τὸ πλῆρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖ-
 ρον χίσμα γίνεται. οὐδ' ἐβάλλουσιν ὄνον νέ-
 ον, εἰς ἀσκὸς παλαιὸς. εἰδὲ μή γε, ἔρηγνυ-
 ται ὁ

remittuntur tibi peccata tua. Et ecce qui-
 dam e scribis dicebant intra sese, Hic blas-
 phemat. Et cum uidiſſet Ieſus cogitatio-
 nes illorum, dixit, ad quid uos cogitatis
 mala in cordibus ueſtris? Vtrum enim
 eſt facilius dicere, remittuntur tibi peccata,
 an dicere, ſurge & ambula? Vt aut ſcia-
 tiſ, qd' poteſtatē habeat filius hominiſ
 in terra remittendi peccata, tunc dicit pa-
 ralytico, Surge, tolle tuū ſtratum, & abi-
 in domū tuam. & ille ſurrexit, abijtq; do-
 mum ſuā. Turbæ uero quæ uiderāt, ad-
 miratæ ſunt & gloriauerunt deū, qui
 dediſſet poteſtatē talem hominibus. Et
 præteriēſ Ieſus illinc, uidiſt hominem de-
 ſidentem ad teloniū Matthæum nomi-
 ne, dicitq; ei, Sequere me. Atq; iſ ſurgēſ
 ſecutus eſt eū. Et factū eſt, ut Ieſus accū-
 beret in illius ædib⁹. Et ecce multi publi-
 cani & peccatores, q uenerāt, ſimul accū-
 buerūt cū Ieſu, & diſcipuliſ illi⁹. Cūq; id
 id uidiſſent phariſæi, dixerunt diſcipuliſ
 ei⁹, cur cū publicaniſ & peccatoribus ſu-
 mit cibū præceptor ueſter? At Ieſus ubi
 audiuit, dixit illiſ, Non opus habent, ij
 qui ualidi ſunt medico, ſed qui male ha-
 bēt. Quin potius ite & diſcite, quid ſit il-
 lud, miſericordiā uolo, & non ſacrificiū.
 Nō em̄ ueni ad uocandū iuſtoſ, ſed pec-
 catores ad poenitentia. Tunc ad eunt eū
 diſcipuliſ Ioanniſ dicēteſ, Quam ob cau-
 ſam, noſ & phariſæi ieiunamus plerūq;
 diſcipuliſ uero tui non ieiunant? Et dixit
 illiſ Ieſus, Num poſſunt filij ſponſi luge-
 re, quamdiu cū illiſ eſt ſponſuſ? Veniēt
 aut dies, cum tolletur ab eiſ ſponſuſ, &
 tunc ieiunabunt. Nulluſ immittit aſſu-
 mentum panni rudis in ueſte ueteri. Au-
 fert em̄ ſupplementum illi⁹ à ueſtimen-
 to, & peior ruptura fit. Neq; mittunt ui-
 nū nouū, in utreſ ueteres, alioqui rūpun-

οδ
β

οε

ται οι ασκοι, ο δ' οινος εκχεται, η η οι ασκοι
 απολωται, αλλα βαλλοσιμ οινον νεον,
 εις ασκους καινους, ο αμφοτερα σωτηρουν
 τα. * ταυτα αυτ' λαλωωτος αυτις, ιδου
 αρχων ελθωμ προσεκειναι αυτω λεγων,
 οτι η θυγατηρ μου ετελευτησεν. αλλα ελ
 θωμ επιθεσ πω χερα σου επ' αυτην ο ζησε
 τα. η η εγερευθεις ο ιησους, ηκολυθησεν αυτω
 η η οι μαθηται αυτου, η ιδου γαη αιμορροισ
 σα δωδεκα ετη, προσελθουσα οπιθεν η φαι
 το το κραυεδου του ιματιου αυτου, ελεγε
 γαρ εν εαυτη, εαν μονον αφωμαι του ιμα
 τιου αυτου, σωθησομαι. ο δε ιησους επι
 σταφεισ η η ιδωμ αυτην, ειπεμ. θασαι θυ
 γατηρ, η τισις σου σεσωκε σε, η η εσωθη
 η γαη απο φθι ωρας εκεινης. και ελθωμ ο
 ιησους εις πω οικιαμ του αρχοντου, η η
 ιδωμ τους αυλητας η η τον οχλον θου
 βουμνον, λεγει αυτοις. αναχωρευτε, ου
 γαρ απεδανε ο κορασιον, αλλα καθευδα.
 ο κατεγελωμ αυτου. οτε δε εζεβληθη ο οχι
 λος, εισελθωμ εκρατησε φθι χειρας αυτης,
 ο η η ερθη ο κορασιον. ο η η η λθημ η φημη
 αυτη, εις υλλω πω γλω εκεινω. * και πα
 ραγοντι εκειθεν τω ιησου, η η κολυθησαμ
 αυτω δυο τυφλοι κραζοντες η η λεγοντες.
 ελεησον ημας η ε δαβιδ. ελθοντι δε εις
 πω οικιαμ, προσηλθον αυτω οι τυφλοι.
 και λεγει αυτις ο ιησους, τισινετε οτι δυ
 ναμαι τουτο ποιησαι; λεγουσιμ αυτω, να
 κυριε. τοτε η φασ η η οφθαλμων αυτων λε
 γωμ, κατα πω τισιμ υμων γενηδητω υ
 μιμ. η η ανεωχθησαμ αυτων οι οφθαλμοι. ο
 η η βρημησαμ αυτις ο ιησους λεγων, ορα
 τε μηδεις γνωσκετω. οι δε εζηλθοντες, διε
 φημησαμ αυτημ εν ολη τη γη εκεινη. αυτων
 δε εζηρομλων, * ιδου προσλυεγαμ αυ
 τω ανθρωπον κωφον δαμονιζομνον, η η
 εκβληθεντ' του δαμονιου ελαλησεν ο
 κωφος. η η εδουμασαμ οι οχλοι λεγοντες,
 οτι ουδεποτε εφανε ουτως εν τω ισραηλ.
 οι δε

tur utres, & uinum effunditur, & utres
 pereunt. Sed mittunt uinum nouum in
 utres nouos, & utraq; simul seruantur.
 Hæc cum illis loqueret, ecce primas qui
 dam uenit, & adorauit eum, dicens, Filia
 mea modo defuncta est, sed ueni, & im
 pone manum tuam super illā, ac uiuet.
 Et surgens Iesus secutus est eum, ac disci
 puli illius. Et ecce mulier quæ sanguinis
 profluuiο laborauerat duodecim an
 nos, accedens à tergo, tetigit fimbriam
 uestimenti illius. Dixerat enim intra se
 se. Si tantum tetigero uestimentum illi
 us, ero salua. At Iesus conuersus, ut ui
 dit illam, dixit, Confide filia, fides tua sal
 uam te fecit. Et salua facta fuit mulier à
 tempore illo. Et cum uenisset Iesus in
 ædes primatis, uidissetq; tibicines, & tur
 bam tumultuantem, dicit illis, Secedite,
 non enim mortua est adolescentula, sed
 dormit. Et deridebant illum. Cum autē
 fuisset eiecta turba, introgressus tenuit
 manum illius, & surrexit adolescentula.
 Et emanauit rumor hic in totam terram
 illam. Et cum discederet illinc Iesus, se
 cuti sunt illum duo cæci, clamantes, ac
 dicentes, Miserere nostri fili Dauid.
 At cum uenisset in ædes, adierunt il
 lum cæci, & dicit illis Iesus, Creditis me
 hoc posse facere? Dicunt illi, Credimus
 domine. Tunc tetigit oculos illorum
 dicens, Iuxta fidem uestram fiat uobis.
 & aperti sunt illorum oculi. Et intermi
 natus est illis Iesus, dicens, Videte ne
 quis sciat. At illi cum abiissent, diuulga
 runt famam illius in tota terra illa. Il
 lis autem egredientibus, ecce adduxe
 runt illi hominem mutum daemonia
 cum, & eiecto daemonio, locutus est
 mutus. Et admiratæ sunt turba, dicen
 tes, Nunquam apparuit sic in Israel.
 At

05 δι' δὲ φαρῖσαῖοι ἔλεγον, ὅτι τῷ ἄρχοντι τῷ
 06 δαιμονίῳ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. * καὶ
 07 περιῆγεν ὁ ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ
 08 τὰς κώμας διδύσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς
 09 αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον φιλίβα
 10 σλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ
 11 πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. * ἰδὼν δὲ
 12 τὴν ὄχλον, ἐσπλαγχνίσθη πρὸς αὐτούς, ὅτι
 13 ἦσαν ἐκλελυμένοι ἢ ἐξήμιθυοὶ ὡσεὶ πρό-
 14 βατα μὴ ἔχοντα ποιμένα, * τότε λέγει τοῖς
 15 μαθηταῖς ἑαυτοῦ, ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ
 16 ἔργατα ὀλίγοι, εἰδήθητε οὖν τὸν κυρίου τοῦ
 17 θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θε-
 18 ρισμὸν αὐτοῦ, * καὶ προσκαλεσάμενος τῶν
 19 δώδεκα μαθητῶν αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἑξ-
 20 ὅσια κατὰ πνεύματων ἀκαθάρατων ὥστε
 21 ἐκβάλλειν αὐτὰ, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νό-
 22 σον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν. τῶν δὲ δώδεκα
 23 κα ἀποστόλων τὰ ὀνόματα ὕει ταῦτα.
 24 * πρῶτος σίμων ὁ λεγόμενος πέτρος,
 25 καὶ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἰάκωβος ὁ
 26 ζεβεδαῖος, καὶ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, θί-
 27 λιππος καὶ βαρθολομαῖος. θωμᾶς καὶ ματ-
 28 θαῖος, ὁ τελώνης. ἰάκωβος ὁ τοῦ ἀλφαίου.
 29 καὶ λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς θαδδαῖος. σίμων
 30 ὁ κανανίτης. καὶ ἰσκαριώτης, ὁ καὶ πα-
 31 ραδοῦς αὐτῶν. * τούτους τὴν δώδεκα ἀπέστα-
 32 λεν ὁ ἰησοῦς, παρὰ γαλιλαίας αὐτοῖς λέγων.
 33 εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν
 34 σαμαριτῶν μὴ εἰσέλθητε. πορεύεσθε δὲ μάλ-
 35 λον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα ὀ-
 36 κείνου ἰσραὴλ. πορεύομενοι δὲ κηρύσσετε λέγον-
 37 τες, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ οὐρανοῦ, ἀ-
 38 θενοῦντας θεραπεύετε, λεπρούς καθαρίζετε,
 39 νεκροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε, δω-
 40 ρεῖαν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. μὴ κτήσθητε
 41 χρυσόν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκόν εἰς τὰς
 42 ζώνας ὑμῶν, μὴ ψῆραμ εἰς ὁδόν. μηδὲ δύο
 43 χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ξάβδον,
 44 ἄξιός ἐστι ἕξις ἢ τροφὴς αὐτοῦ ὅστις. * εἰς ἣν
 45 δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ζητήσατε,
 46 τίς ἐστὶν ἐκεῖ

At pharisæi dicebant, Per principem da-
 moniorum eicit daemonia. Et circum-
 ibat Iesus ciuitates omneis ac uicos, do-
 cens in synagogis illorum, & prædi-
 cans euangelium regni, & sanans omnē
 morbum & omnē languorem in popu-
 lo. Cum uidisset autem turbas, affectu
 misericordiæ tactus est erga illas, quod
 essent destituti, ac dispersi uelut oues, nō
 habentes pastorem. Tunc dicit discipu-
 lis suis, Ipsa quidē messis copiosa, cæterū
 operarij pauci. Rogate igit̄ dñm messis,
 ut extrudat operarios in messē suā. Et
 accersitis duodecim discipulis suis, dedit
 eis potestatem aduersus spiritus immun-
 dos, ut eijcerent eos, & sanarent quēuis
 morbū, & quēuis languorē. Porro duo-
 decim apostolorū nomina sunt hæc. Pri-
 mus Simon qui uocatur Petrus. Et An-
 dreas frater eius. Iacobus filius Zebe-
 dai. Et Ioannes frater eius. Philippus, &
 Bartholomæus, Thomas, & Matthæus,
 qui fuerat publicanus. Iacobus filius Al-
 phæi. Et Lebbæus, cognomento Thad-
 dæus, Simon Cananeus, & Iudas Iscari-
 otes, qui & prodidit illum. Hos nume-
 ro duodecim, emisit Iesus, quibus præ-
 ceperat dicens, In uiam gentiū ne abie-
 ritis, & in ciuitatem Samaritanorum ne
 ingrediamini, sed ite potius ad oues per-
 ditas domus Israel. Profecti autem præ-
 dicare dicentes. Appropinquauit regnū
 cœlorum. Infirmos sanate, leprosos mū-
 date, mortuos suscite, daemonia eij-
 cite. gratuito accepistis, gratuito date.
 Ne possideatis aurū, neq; argentum, ne
 que æs in crumenis uestris, neq; peram
 ad iter, neq; duas tunicas, neq; calciāmē-
 ta, neq; uirgam, Nam dignus est opera-
 rius cibo suo. Sed in quancunq; ciuita-
 tem, aut uicum fueritis ingressi, exquirite
 b. 4 quis in

x

τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι· καὶ ἐκεῖ μείνατε ἕως ἄρ
 πδ
 ε
 ἔλθῃτε. * εἰσρχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν,
 ἀπαύσαθε αὐτῶν. Ἐὰν μὲν ἢ ἡ οἰκία
 ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτῶν, ἐὰν
 δὲ μὴ ἢ ἀξία, ἢ εἰρήνη ὑμῶν, πρὸς ὑμᾶς
 πε
 6
 ἐπιστραφήτω. * Ἐὰν μὴ δέξῃται ὑμᾶς
 μὴ δὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξέρχου
 μίλι οὐκ οἰκίας ἢ οὐκ πόλεως ἐκείνης, ἐκτί
 νάξατε τὸν κονίον τὸν ἕξω ὑμῶν. Ἀμὲν
 λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῆν Σοδόμων
 καὶ Γομορρῶν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῆν πό
 πσ
 5
 λιν ἐκείνην. * Ἴδού ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς
 πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. γίνεσθε οὖν φρό
 νιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περὶ
 πζ
 α
 σερραί. * προσέχετε δὲ ἀπὸ πάντων ἀνθρώπων.
 Ἐξουσιοδοτοῦσι ὑμᾶς εἰς πάντα, ἵνα ἅπαντα
 σωαγωγᾶς αὐτῶν μασιγώσουσι ὑμᾶς,
 καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσε
 οθε ἔνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον ὑμῶν, καὶ
 πη
 β
 τῶν ἐθνῶν. * ὅτι ἄρ δὲ παρὰ δόξαν ὑμᾶς,
 μὴ μοιμνήσητε, ὡς ἢ τί λαλήσητε. διδά
 σετε ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε.
 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ διδασκάλους, ἀλλὰ τὸ πνεῦ
 μα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.
 Ἐξουσιοδοτοῦσι δὲ ἀδελφοὶ ἀδελφῶν εἰς θάνατον,
 καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπ' ἀνασῆσονται τέκ
 να ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς, καὶ
 ἔσεσθε μισοῦμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνο
 μά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, ὄντως
 πθ
 σωθήσεται. * ὅτι ἄρ δὲ διώκωσι ὑμᾶς ἐν
 τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην.
 Ἄμην γὰρ λέγω ὑμῖν. οὐ μὴ κλέσητε τὰς
 πόλεις τῆς Ἰσραὴλ, ἕως ἄρ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν
 θρώπου. * οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τοῦ διδά
 σκαλου, οὐδὲ δούλος ὑπὲρ τοῦ κυρίου αὐτοῦ.
 ἄρκετὸν ἴσθαι μαθητὴν, ἵνα γένηται ὡς ὁ δι
 δάσκαλος αὐτοῦ. καὶ ὁ δούλος ὡς ὁ κύ
 ριος αὐτοῦ. * εἰ τὸν οἰκοδεσπότην βεελζε
 βαὺλ ἐκάλεσαν, πόσω μάλλον τοὺς οἰκιο
 κούς αὐτοῦ; μὴ οὖν φοβηθήτε αὐτούς. * οὐ
 δὲμ γὰρ ἔστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀπο
 καλυφθήσεται.

quis in ea sit dignus, atq; illic manete do
 nec exeatis. Cū aut̄ intrabitis domū, salu
 tate illā, & siquidē fuerit domus digna,
 ueniat pax uestra sup̄ illā. Sin minus fue
 rit digna, pax uestra ad uos reuertatur.
 Et quicūq; nō exceperit uos, neq; audie
 rit sermones uestros, exeūtes ex aedibus,
 aut ciuitate illa, excutite puluerē pedum
 uestrorū. Amē dico uobis, Tolerabilius
 erit terræ Sodomorū, & Gomorrhō
 rum in die iudicij, q̄ ciuitati illi. Ecce ego
 emitto uos, uelut oues in medio lupo
 rum. Estote igit̄ prudētes, ueluti serpen
 tes, & simplices sicut columbæ. Cauete
 autē ab illis hominibus, tradent em̄ uos
 in concilia, & in conciliabulis suis flagris
 cædent uos. quin & ad principes ac re
 ges ducemini, propter me, in testimoni
 um ipsis ac gētibus. At cum tradiderint
 uos, ne sitis solliciti, quomodo, aut quid
 loquamini, dabitur enim uobis in illa
 hora quid loquamini. Nō em̄ uos estis
 illi loquentes, sed spiritus patris uestri,
 qui loquitur in uobis. Tradet autem
 frater fratrem in mortem, & pater filiū,
 & insurgent filij aduersus parentes, &
 morte afficient eos, & eritis odio habitū
 ab om̄ibus, propter nomē meum. Verū
 qui sustinuerit usq; ad finem, hic saluus
 fiet. Cū autem persecuti uos fuerint in
 ciuitate hac, fugite in aliā. Amen dico uo
 bis, Non perambulaueritis omnes ciui
 tates Ifraheliticās, quin iā uenerit filius
 hominis. Non est discipulus supra præ
 ceptorem, neq; seruus supra dominum
 suum. Sufficit discipulo ut sit sicut præ
 ceptor ipsius. & ut seruus sit sicut domi
 nus ipsius. Si ipsum patrem familias uo
 cauerunt Beelzebul, quanto magis do
 mesticos illius? Ne igitur metuatis eos,
 Nihil enim est tectum, quod non sit re
 tegendum

καλυφθήσεται. **Ε** κρυπτόν δ' ου γνωσθήσεται. * ο λέγων υμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἶπατε ἐν φωτί. **Ε** δ' εἰς τὸ οὐρανὸν ἀναβαίνετε, κηρύξατε ἐπὶ πάντων τῶν οὐρανῶν. **Ε** μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτείνοντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ θανατώσων ἀποκτείνου. φοβηθήτε δὲ μᾶλλον τὸν θάνατον ἢ τὴν ψυχὴν, **Ε** τὸ σῶμα ἀπολέσται ἐν γένει. οὐκ ἔστι δὲ οὐρανὸν ἀποκτείνου πωλλῶν, ἢ ἐν ἑαυτῶν οὐρανῶν ἐπιπέσει ἐπὶ τὴν γῆν, ἄνθρωποι πατρὸς υμῶν, υμῶν δὲ ἢ ἐν τριχῶν ἐν κεφαλῆς ἁψάσαι, ἢ ἐν κρημνίσαι ἐσθῆτι. μὴ οὖν φοβηθῆτε, πολλῶν σφόνδρα, διαφέρετε ὑμᾶς. πᾶς οὖν ὅστις ἐμολογήσεται ἐν ἐμοὶ ἐμπροσθεν πάντων ἀνθρώπων, ἐμολογήσεται καὶ ἐν ἐμοὶ ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου ἐν οὐρανοῖς. * ὅστις δὲ ἀρνήσεται με ἐμπροσθεν πάντων ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν, καὶ ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου ἐν οὐρανοῖς. * μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν, οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. ἦλθον γὰρ διαχάσαι ἄνθρωπον, ἢ τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἢ θυγατέρα κατὰ τὴν μητέρα αὐτοῦ, **Ε** ἢ τὸν υἱὸν τῆς μητρός αὐτοῦ, ἢ τὸν φίλον ἢ τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ. * οὐ φιλοῦμαι πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἀξίος, καὶ ὁ φιλοῦν ἢ τὸν υἱὸν ἢ τὸν ἀδελφόν ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἀξίος. **Ε** δὲ οὐ λαμβάνει τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἀξίος. * ὁ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτὴν, **Ε** δὲ ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν ἐμοῦ, ἐσθῆτι αὐτοῦ. * ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται, **Ε** δὲ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. * ὁ δεχόμενος προφήτην ἐν ὀνόματι προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται. καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον ἐν ὀνόματι δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται. * ἢ ὅτι ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχρῶς μόνον ἐν ὀνόματι μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω υμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. * καὶ ἐγγύετο

tegendum, & nihil occultum, quin futurū sit ut sciatur. Quod dico uobis in tenebris, dicite in luce. Et quod in aurem auditis, prædicate in tectis. & ne metuatís uobis ab his qui occidūt corpus, animā autem non possunt occidere. Sed metuite magis illū, qui potest & animā, & corpus perdere in gehenna. Nōne duo passerculi minuto asse uenēunt? & unus ex illis nō cadet in terram, sine patre uestro. Vestri uero etiā pilī capitis omnes numerati sunt. Ne igitur metuatís. uos pluris estis, quā multi passerculi. Omnis igitur qui cōfitebitur me corā hominibus, confitebor & ego illū corā patre meo, qui est in cælis. Porro quisquis negauerit me corā hominibus, negabo eum & ego corā patre meo, qui est in cælis. Ne arbitremini, quod uenerim ad mittendū pacē in terram. Non ueni ut mitterē pacem, sed gladium. Nā ueni ut diffidere faciā hominē aduersus patrem suū, & filiā aduersus matrē suā, & sponsam aduersus focum suā, & inimici hominis erunt, ij qui sunt domestici ipsius. Qui amauerit patrem, aut matrem ultra me, nō est me dignus, & qui amauerit filiū, aut filiam supra me, nō est me dignus. Et qui nō accipit crucem suam ac sequitur me, non est me dignus. Qui inuenerit animam suā, perditurus est eam, & qui perdiderit animā suam mea causa, inueniet eā. Qui recipit uos, me recipit, & qui me recipit, recipit eum qui misit me. Qui recipit prophetā in nomine prophetæ, mercedē prophetæ accipiet. Et qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et quicūque ad bibendū dederit unī ex puillis his poculū aquæ frigidæ tantū nomine discipuli, Amen dico uobis, nō perditurus est mercedē suam. Et factū est

XI

cum

ὅτε ἐτέλεσε μὲν ὁ Ἰησοῦς διατάσων τοῖς δώ-
 δεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκῆθερ τοῦ
 8β ἰδίασκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσι μὲν αὐ-
 τῶν. * Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ ἔθει δέσει ἢ
 μωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας δύο
 τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἶπερ αὐτοῖς, σὺ εἶ ὁ
 8ε ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; καὶ
 ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπερ αὐτοῖς. πο-
 ρυθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννη, ἃ ἀκούετε
 καὶ βλέπετε. τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, καὶ
 χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζον-
 8γ ται, καὶ κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγεί-
 ρονται, καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται. καὶ
 μακάριοι ἔσθε, ὅς ἐσθε μὴ σκανδαλιθῆ-
 8δ σθε ἐμοί. τούτων δὲ πορνομένων, ἤρξα-
 το ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις πρὸς Ἰω-
 ἀννου. τί ζητεῖτε εἰς τὴν ἔρημον δεῦρα
 8ε θαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλιδόμε-
 νον; ἀλλὰ τί ζητεῖτε ἰδεῖν; ἀνθρωπον
 ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἡμφιεσμένον; ἰ-
 8β δού ὅτι τὰ μαλακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς
 οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσὶν, ἀλλὰ τί ζη-
 8γ τεῖτε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν,
 καὶ περιωτότερον προφήτου. οὗτος γάρ
 8δ ἐστὶ πρὸς ὅν γέγραπται. * ἰδοὺ ἐγὼ ἀποσέλ-
 λω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου,
 8ε ὃς κατασκιδνάσει τὴν ὁδόν σου ἐμπροσθέν
 σου. * Ἀλλὸν λέγω ὑμῖν, ὃν ἐγείρεται ἐν
 8β γεννητοῖς γυναικῶν, μείζων Ἰωάννης ἢ βαπτί-
 8γ σθ. ὁ δὲ μῆκρότερος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐ-
 8δ ρανῶν μείζων αὐτοῦ εἰσὶν. * ἀπὸ δὲ τῶν ἡμε-
 8ε ρῶν Ἰωάννης τὸ βαπτίσθαι ἕως ἄρτι, ἡ βασι-
 8β λεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιάσαι ἄρπα-
 8γ ζουσι αὐτὴν. * πάντες γὰρ οἱ προφῆται
 8δ ὁ νόμος, ἕως Ἰωάννης προεφῆθονσαν. Ἐ-
 8ε ἰθέτε δεῦρα, αὐτὸς ἔστι ἡλίας ὁ μέλλων
 8β ἐρχεσθαι. ὁ ἔχωρ ὄτα ἀκούει, ἀκούτω.
 8γ * Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεάν ταύτην; ὁ-
 8δ μοία ἔστι πωδαρίοις ἐν ἀγοραῖς καθήμε-
 8ε νοις, καὶ προσφωνοῦσι τοῖς ἐταίροις αὐτῶν,
 καὶ λέγουσι, ἡλίσαβηθ ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχή-
 σασθε.

cū finē fecisset Iesus mandandi duode-
 cim discipulis suis, progressus est illinc, ut
 doceret & prædicaret in ciuitatibus illo-
 rum. Ioannes autem cum audisset in
 carcere facta Christi, missis duobus di-
 scipulis suis dixit illi. Tu es ille, qui uentu-
 rus est, an alterum expectamus? Et re-
 spondens Iesus dixit illis, Ite & renun-
 ciate Ioanni ea quæ auditis & uide-
 tis. Cæci uisum recipiunt, & claudi am-
 bulant, leprosi mundantur, & surdi au-
 diunt, mortui excitantur, & pauperes
 lætum accipiunt euangelij nuncium. Et
 beatus est quisquis nõ fuerit offensus
 per me. Euntibus autē illis, cœpit Iesus
 dicere turbis de Ioanne. Quid existis
 in desertum ut uideretis? Num arundi-
 nem quæ agitur a uento? Age, quid
 existis ut uideretis? Num hominē mol-
 libus uestibus amictū? Ecce qui mollia
 gestant, in domibus regū sunt. At quid
 existis uidere? Num prophetam? Certe
 dico uobis, & excellentiorem propheta.
 Hic est enim de quo scriptum est, Ec-
 ce ego mitto nuncium meum ante faciē
 tuā, qui præparaturus est uia tuam ante
 te. Amen dico uobis, non exortus fuit
 inter eos, qui nascuntur è mulieribus
 maior Ioanne Baptista. Attamen is qui
 minor est in regno cœlorum, maior illo
 est. Porro à diebus Ioannis Baptista, us-
 que ad hunc diē, regnum cœlorum uim
 patitur, & uiolenti rapiunt illud. Nam
 omnes propheta, & ipsa lex, usq; ad Io-
 annem prophetauerunt. Et si uultis reci-
 pere, ipse est Helias ille, qui uenturus
 erat. Qui habet aures ad audiendum au-
 diat. Sed cui assimilabo generationē
 hanc? Similis est pueris, qui sedent in
 foris, & acclamant sodalibus suis, ac di-
 cunt, Tibia cecinimus uobis, & nõ salta-
 stis.

ρη
ε
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
ς
τ
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ

σαδε. ἐθρῶν ἡσαμην ὑμῶν, ὅτι οὐκ ἐκόψαθε ἐ
 ἡλθε γὰρ ἰωάννης μήτε ἐδίωμ μήτε πίνωμ,
 καὶ λέγουσιν, ὅτι δαμόνιον ἔχει. ἡλθε μ
 οὐδὲ τῷ ἀνδρῶπου ἐδίωμ καὶ πίνωμ, καὶ
 λέγουσιν. ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγοις καὶ οἴνοπό
 τικος, πλωτῶν φίλος, καὶ ἀμαρτωλῶν, καὶ ἐδί
 καιώθη ἢ σοφία, καὶ πᾶν τέκνον ἀνθρώπου
 *τότε ἤρξατο διδάσκειν τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐ
 γέγονε καὶ πλεῖστα δωμάματα αὐτοῦ, ὅτι οὐ
 μετενόησαμ. * οὐαὶ σοὶ χοραζὲμ, οὐαὶ σοὶ βηθ
 σαϊδάμ, ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο αἰ
 δωμάματα ἀγενήματα ἐν ὑμῶν, πόλαι αὖ
 ἐν σάκκῳ ἀποδοῦ μετενόησαμ. πάλιν λέ
 γω ὑμῶν, τύρῳ καὶ σιδῶνι, ἀνεκτότερον ἔσει
 ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῶν, καὶ σὺ καπνιστοῦμ,
 ἢ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ἀλου κατὰ
 βίβραθρήσῃ, ὅτι εἰ ἐν σοδομοῖς ἐγένοντο αἰ
 δωμάματα καὶ γενόμηναι ἐν σοὶ, ἔμεναμ ἂμ μὲ
 χθι σήμερον. πάλιν λέγω ὑμῶν, ὅτι γῆ σο
 δομῶμ ἀνεκτότερον ἔσει ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως,
 ἢ σοὶ. * ἐν ἐκείνῳ ἡμερῇ καὶ αἰσθῆσαι ὁ ἰη
 σὺς, εἶπερ. ἰδοὺ μοι ὁμοιωθεῖσθε σοὶ πόλεις καὶ κτί
 ρεις οὐρανῶν καὶ γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα
 ἀπὸ σοφῶν, καὶ σωετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας
 αὐτὰ νηπίοις. καὶ οὕτως, ὅτι οὕτως ἐγεί
 νετο ἐνδοκίᾳ ἔμπροσθέν σου. * πάντα μοι
 παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, καὶ οὐδὲς
 ἐπιγινώσκει τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν
 πατέρα τίς ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ὃς
 ἐὰν βούληται ὁ υἱός, ἀποκαλύψαι. * διῦτε
 πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορ
 τισμῶν, καὶ γὰρ ἀναπάντω ὑμῶν. ἀρατε τὸν
 ζυγόν μου. ἐφ' ὑμῶν καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ
 ὅτι ἥσθε εἶμι, καὶ ταπεινός τῆ καρδίας,
 καὶ εὐσέθετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.
 ὁ γὰρ ζυγός μὲς χησός, καὶ τὸ φορτίον μου
 ἐλαφρόν ἐστι. * ἐμ ἐκείνῳ ἡμερῇ, ἐπο
 ρεύθη ὁ ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ τῶν ἀρ
 μων. οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐπεινάσαμ, καὶ ἤρξαντο
 τίλλειν στάχυν, καὶ ἐδίε. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἰδοὺ
 τὰς εἰπορ αὐτοῦ. ἰδοὺ οἱ μαθηταὶ οὗτοι οὗτοι,
 ὅ οὐκ

tis. lugubria cecinimus uobis, & non
 planxistis. Venit enim Ioannes, nec edens
 nec bibēs, & aiūt, Dæmoniū habet. Ve
 nit filius hominis edens ac bibēs, & di
 cūt, En hominē comedonē, & uini potol
 rē, publicanī amicū, ac peccatoribus, &
 iustificata est sapiētia à filijs suis. Tūc cæ
 pit exprobrare ciuitatibus, in quib⁹ adir
 tæ fuerāt plurimæ uirtutes ipsius, quod
 non pœnituiſſent. Væ tibi Chorazin :
 Væ tibi Bethsaidan, quoniā si in urbe
 Tyri, aut Sidonis factæ fuissent uirtutes
 quæ factæ sunt in uobis, olim in sacco &
 cinere, pœnituiſſent. Attamē dico uobis,
 Tyro & Sidoni, tolerabilius erit in die
 iudicij quæ uobis. & tu Capernaū, quæ es
 usq; ad cœlū exaltata, usq; ad inferos de
 traheris, qm̄ si in Sodomis æditæ fuif
 sent uirtutes, quæ æditæ sunt in te, māsi
 ſent usq; ad hodiernū diē. Verūtāmē di
 co uobis, qd' Sodomis tolerabilius erit
 in die iudicij, quæ tibi. In illo tempore re
 spondens Iesus dixit, Gratias ago tibi
 pater domine cœli & terræ, quod abscon
 deris hæc à sapientibus & prudentibus,
 & reuelaris ea paruulis. Certe pater, sic
 fuit bona uoluntas apud te. Omnia mihi
 tradita sunt à patre meo, & nemo nouit
 filium, nisi pater, neq; patrē quīquam
 nouit, nisi filius, & cuiuscunq; uoluerit fili
 us reuelare. Venite ad me omnes, qui la
 boratis, & onerati estis, & ego refocilla
 bo uos. Tollite iugū meū super uos, &
 discite à me, quod mitis sim, & humi
 lis corde, & inuenietis requiē animabus
 uestris. Iugū enim meū commodū est,
 & onus meū leue est. In illo tempore,
 ibat Iesus sabbatis per segetes. Discipuli
 uero illius esuriebant, & cœperūt uellere
 spicas, & comedere. At pharisæi cū uidif
 ſent, dixerūt illi, Ecce discipuli tui faciūt,
 quod nō

ὁ̅ οὐκ̅ ἔξει̅ ποιᾶ̅μ̅ ἢ̅ σαββάτῳ̅. ὁ̅ δὲ̅ εἶπερ̅
 81ε̅ αυρῆ̅ς, * οὐκ̅ ἀνείνω̅τε, τί̅ ἐποίησεν̅ δαβὶδ̅,
 ὅτε̅ ἐπείνασεν̅ αὐτὸς̅ καὶ̅ οἱ̅ μετ̅ αὐτῶ̅, ὡ̅ς
 εἰσῆλθεν̅ εἰς̅ τὸν̅ οἶκον̅ τοῦ̅ θεοῦ̅, Ἐ̅ τὸν̅ ἄρτον̅
 ἐν̅ τῷ̅ προδέσσει̅ ἔφαγεν̅, οὐκ̅ οὐκ̅ ἔξομ̅ ἡ̅μ̅ αὐ-
 τῷ̅ φαγᾶ̅μ̅, οὐδὲ̅ τῶ̅ις̅ μετ̅ αὐτῶ̅, εἰμὴ̅ τῶ̅ις̅
 ἱερεῦσιν̅ μόνοις̅. ἢ̅ οὐκ̅ ἀνέγνω̅τε ἢ̅ τῷ̅ νόμῳ̅
 ὅτι̅ τῶ̅ις̅ σάββασιμ̅ οἱ̅ ἱερεῖς̅ ἢ̅ τῷ̅ ἱερεῖ̅ τὸ̅ σάβ-
 βατον̅ βεβηλοῦσι, καὶ̅ ἀνάτιοί̅ εἰσιν̅; λέ-
 γω̅ δὲ̅ ὑμῖν̅, ὅτι̅ τῶ̅ις̅ ἱερεῶ̅ μείζων̅ ὄσιμ̅ ὄσδε̅.
 εἰδὲ̅ ἐγνώκατε, τί̅ εἰσιν̅ ἔλε̅θ̅ θέλω, καὶ̅ οὐ
 θυσίαν̅, οὐκ̅ ἂμ̅ κατεδικάσατε τὸν̅ ἀναίτιον̅.
 815̅ κὺρ̅ ἔστι̅ Ἐ̅ τῶ̅ σαββάτῳ̅ ὁ̅ υἱὸς̅ τοῦ̅ ἀν-
 81β̅ θρώπου̅. Ἐ̅ μεταβάς̅ ἐκἑθέρῃ̅ ἡ̅λθεν̅ εἰς̅ πλὴν̅ συ-
 ναγωγῶν̅ αὐτῶ̅. * καὶ̅ ἰδοὺ̅ ἄνθρωπος̅ ἡ̅μ̅, κα̅
 πλὴν̅ χε̅ρα̅ ἔχων̅ ξηρᾶμ̅. καὶ̅ ἐπρωτόησαν̅ αὐτὸν̅
 λέγοντες̅, εἰ̅ ἔξει̅ τῶ̅ις̅ σάββασιμ̅ δουραπέυειμ̅;
 ἵνα̅ κατηγορήσωσιν̅ αὐτῶ̅. ὁ̅ δὲ̅ εἶπερ̅ αὐτοῖς̅,
 τίς̅ ἔσται̅ ἔξ̅ ὑμῶν̅ ἄνθρωπος̅, ὃς̅ ἔξει̅ πρόβα-
 τον̅ ἑμ̅, Ἐ̅ ἐὰν̅ ἐμπέσῃ̅ τῶ̅ τῶ̅ις̅ σάββασιμ̅
 εἰς̅ βόθλον̅ οὐχὶ̅ κρατήσῃ̅ αὐτὸν̅ ἢ̅ ἐρῶ̅; ὡ̅ς
 σὺ̅ οὐκ̅ διαφέρει̅ ἄνθρωπος̅ πρόβατου̅. ὡ̅ς
 ἔξει̅ τῶ̅ις̅ σάββασιμ̅ καλῶς̅ ποιᾶ̅μ̅, τότε̅ λέ-
 γει̅ τῷ̅ ἀνθρώπῳ̅, Ἐκτενον̅ πλὴν̅ χε̅ρά̅ σου,
 καὶ̅ ἴσῃ̅ τὸν̅ ἄπεκατεςάθῃ̅ ὑ̅ γινῆς̅ ὡ̅ς̅ ἢ̅
 81ζ̅ ἄλλῃ̅. * οἱ̅ δὲ̅ φαρισαῖοι̅ ἰσχυροὶ̅ συμβού-
 81δ̅ λιοι̅ ἔλαβον̅ κατ̅ αὐτῶ̅, ὅπως̅ αὐτὸν̅ ἀπο-
 81κ̅ λῆσωσιν̅. * ὁ̅ δὲ̅ ἰησοῦς̅ γινούσ, ἀνεχώρησεν̅
 ἐκἑθέρῃ̅, καὶ̅ ἠκολούθησαν̅ αὐτῷ̅ ὄχλοι̅ πολλοί̅,
 καὶ̅ ἐθεράπευσεν̅ αὐτοὺς̅ πάντας̅, καὶ̅ ἐπετί-
 μκσεν̅ αὐτοῖς̅, ἵνα̅ μὴ̅ φανεροῦν̅ αὐτὸν̅ ποιήσω-
 σιν̅. ὅπως̅ πληρωθῆ̅ ὅ̅ ἔκθερ̅ διὰ̅ ἡ̅σαίου̅ τοῦ̅
 προφήτου̅ λέγοντῶ̅. ἰδοὺ̅ ὁ̅ παῖς̅ μου̅ ὃ̅μ̅
 ἡ̅ρέτισα, ὁ̅ ἀγαπητός̅ μου̅ εἰς̅ ὃ̅μ̅ ἐνδοκῆσεν̅
 ἢ̅ ψυχῆ̅ μου. θήσω̅ τὸ̅ πνεῦμά̅ μου̅ ἐπ̅ αὐτὸν̅, καὶ̅
 κήσιν̅ τῶ̅ις̅ ἔθνεσιν̅ ἀπαγγελεῖ. οὐκ̅ ἐρίσει, οὐ
 δὲ̅ κραυγᾶσει, οὐδὲ̅ ἀκούσει̅ τις̅ ἢ̅ τῶ̅ις̅ πλα-
 τείαις̅ πλὴν̅ φωνῆν̅ αὐτῶ̅. κάλαμον̅ σιωπῆξιμ̅
 μύλον̅ οὐκ̅ κατεῖξει, Ἐ̅ λίνον̅ τυφόμενον̅, οὐ
 σβέσει, ἕως̅ ἂμ̅ ἐκβάλῃ̅ εἰς̅ νῆκος̅ πλὴν̅ κήσιν̅,
 καὶ̅ ἢ̅ τῷ̅ ὀνόματι̅ αὐτῶ̅ ἔσθῃ̅ ἐλπιούσιν̅,
 τότε̅

quod non licet facere in sabbato. Ille ue-
 ro dixit eis, Nō legistis quid fecerit Da-
 uid, cū esuriret ipse, & ἡ̅ qui erāt cū illo? Quomodo ingressus sit in domū dei, &
 panes propositionis ederet, quos ipsi nō
 licebat edere, neq; ἡ̅s qui cum illo erant,
 nisi sacerdotibus solis. Aut non legistis
 in lege, quod sabbatis sacerdotes in tem-
 plo sabbatū prophanant, & crimine ua-
 cant? Dico aut̅ vobis, quod tēplo maior
 est hoc in loco. Quod si sciretis, quid sit,
 misericordiam uolo, & non sacrificium,
 nequaquā̅ condēnassetis insones. Nam
 dñs est & sabbati, filius hominis. At pro-
 gressus illinc, uenit in synagogā illorū, &
 ecce homo erat, manū habens aridā, &
 interrogabant illū, dicentes, Licet ne sab-
 batis curare? ut accusarent eū. At ille di-
 xit eis, Quis erit ex uobis homo, qui ha-
 bebūt ouem unam, & si ea incidere sab-
 batis in foueā, nōne apprehendet illā &
 eriget? Quanto igit̅ prāstantior est ho-
 mo oue? Licet igit̅ sabbatis beneficio af-
 ficere. Tūc dicit homini, Extende manū
 tuā, & is extēdit, ac restituta est sanitati, si-
 cut altera. Porro pharisæi egressi, cœpe-
 rūt consiliū aduersus eū, quō illū perde-
 rēt. At Iesus ubi nouisset, secessit illinc, se-
 cutaq; sunt eū turbæ multæ, & sanauit
 eos oēs, & interminatus est illis, ne se fa-
 cerent manifestū, ut compleret̅ quod di-
 ctū erat per Esaiam prophetā, qui ait, Ec-
 ce filius meus, quē elegi, dilectus meus;
 in quo sibi bene cōplacuit anima mea.
 Ponam spiritū meum super illū, & iudi-
 ciū gentibus annūciabit. Nō contendet,
 neq; clamabit, neq; audiet quisq; in pla-
 teis uocē eius. arundinē comminutā, nō
 confringet, & linum fumigans nō extin-
 guet, donec eijciat ad uictoriam iudiciū,
 & in nomine illius gentes sperabunt.

Tunc

ρκβ * ΤΟΤΕ προσώχθη αὐτῷ δαμονιζόμενος κβ
 τυφλὸς καὶ κωφός, καὶ θεράπευσεν αὐτὸν, ὥστε
 τὸν τυφλὸν εἰ κωφὸν, καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν.
 ρκβ * Ἐθίξαντο πάντες οἱ ὄχλοι, εἰ εἴσομαι μὴ
 ρκβ τι οὗτος ἔσται ὁ υἱὸς δαβὶδ; * οἱ ἡ φαρῖσαῖοι ἄ-
 κέσσαντες ἔειπον. οὐκ ἐκβάλλει τὰ δα-
 μόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ βεελζεβούλ ἄρχοντι τῶν
 ρκβ δαμονιῶν. * εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς τὰς ὑβουλὰς αὐ-
 τῶν, ἔειπεν αὐτοῖς. πᾶσα βασιλεία μερι-
 διᾶσα κατῴεσται, ἐρηκταῖ. εἰ πᾶσα πό-
 λις, ἢ οἰκία μεριδιᾶσα κατῴεσται, οὐ σαθήσει
 ται. εἰ δὲ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει,
 ἐφῄετο ἑμεριδιᾶν. πῶς οὖν σαθήσει ἡ βα-
 σιλεία αὐτοῦ; εἰ ἐγὼ ἐν βεελζεβούλ ἐκβάλ-
 λω τὰ δαίμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν, ἐν τίνι ἐκβάλ-
 λουσιν; διὰ τῶν αὐτῶν ὑμῶν ἐσόνται κριταί.
 εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαι-
 μόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφῄμας ἡ βασιλεία τοῦ
 θεοῦ. ἢ πῶς δύνανται τίς εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰ-
 κίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεῦη αὐτοῦ διαρπάσαι,
 εἰ μὴ πρότερον δῆσῃ τὸν ἰσχυρὸν, εἰ τότε τὴν
 οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει; οὐ μὴ ὡς μετέμυσ-
 κατέμυσ ἔσται. καὶ ὁ μὴ σπύργον μετ᾽ ἐμοῦ,
 σκορπίζει. * διὰ τῶν λέγων ὑμῖν. πᾶσα ἁ-
 μαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς
 ἀνθρώποις, ἢ δὲ τὸ πνεύματι βλασφη-
 μία, οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις. καὶ ὅς
 ἐὰν εἴπῃ λόγον ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου, ἀ-
 φεθήσεται αὐτῷ. ὅς δ᾽ ἂν εἴπῃ κατὰ τὸ πνεύ-
 ματι τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ,
 οὔτε ἐν τῷ αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλον-
 τι. * ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον κάλόν, καὶ τὸν
 καρπὸν αὐτοῦ κάλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον
 σαπρὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρὸν. ἐκ
 γὰρ τὸν καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.
 γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνανται ἀγα-
 θὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τὸν πο-
 ρεύματι φησὶ καρδίαν τὸ σῶμα λαλεῖ.
 ρκβ * ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυ-
 ροῦ τῆς καρδίας ἐκβάλλει τὰ ἀγαθὰ, καὶ ὁ πονη-
 ρὸς ἄνθρωπος ἐκ τῆς πονηροῦ θησαυροῦ, ἐκβάλλει
 πονηρὰ

Tunc adductus est ad eum, qui daemo-
 nio agitabatur cæcus ac mutus, & sana-
 uit illum, ita ut cæcus ac mutus, & loque-
 retur & cerneret. Et obstupuerunt omnes
 turbæ, dicebantque, Num hic est ille filius
 David? At pharisæi cum audissent, dice-
 bant, Hic non eijcit dæmonia, nisi præsi-
 dio Beelzebul principis dæmoniorum. Je-
 sus autem cum sciret cogitationes illorum,
 dixit illis, Omne regnum diuisum aduer-
 sus sese desolatur, & omnis ciuitas, aut
 domus diuisa aduersus seipsam, non sta-
 bit. Et si satanas satanam eijcit, aduersus
 seipsum diuisus est. Quomodo igitur sta-
 bit regnum illius? Et si ego præsidio Be-
 elzebul eijcio dæmonia, filij uestri cuius
 præsidio eijciunt? Propterea ipsi iudica-
 bunt de uobis. Quod si spiritu dei ego
 eijcio dæmonia, ergo peruenit ad uos re-
 gnum dei. Alioqui quomodo potest ali-
 quis intrare domum potentis, & uasa il-
 lius diripere, nisi prius uinxerit potentē,
 & tunc domum illius diripiet? Qui non est
 mecum, aduersum me est, & qui non con-
 gregat mecum, spargit. Propterea dico
 uobis, Omne peccatum & conuicium re-
 mittetur hominibus, at conuicium in spi-
 ritum, non remittetur hominibus. Et qui
 cunque dixerit uerbum aduersus filium
 hominis, remittetur illi. Qui autem dixe-
 rit aduersus spiritum sanctum, non re-
 mittetur ei, neque in præsentis sæculo, ne-
 que in futuro. Aut facite arborem bonam,
 & fructum eius bonum, aut facite arbo-
 rem uiciosam, & fructum illius uiciosum.
 Nam ex fructu arbor agnoscitur. Proge-
 nies uiperarum, quomodo potestis bo-
 na loqui, cum sitis mali? Siquidem ex abun-
 dantia cordis os loquitur. Bonus homo
 est bono thesauro cordis, expromit bona:
 & malus homo ex malo thesauro depro-
 mit mala.

ρκδ λειπονκεα. * λεγω δε υμιν, οτι παρρημα
 1 αγρον ο εαρ λαλησωσιν οι ανθρωποι, απο-
 δωσσι παρι αυτω λογον, εν ημερα κρισεως.
 εκ γρ τῶν λογων σου δικαωθησῃ, και εκ τῶν
 ρκζ λογων σου καταδικαωθησῃ. * τοτε απεκριθη
 ε σαμ τινες τῶν γραμματεων η φαρισαίων λε-
 γοντες. * διδασκαλε, θελωμεν απο σου ση-
 ρκη μεον ιδειν. * ο δε απκριθεις, ειπερ αυτοις.
 ε γενεα πονηρα η η μοιχαλις, σημεον επιζη-
 τε, η η σημεον ου δοθησεται αυτη, ειμη το
 σημεον ιωνα το προφητη. ωπερ γρ ημ ιω-
 νας εν τη κοιλια το κητους τρεῖς ημερας, ε
 τρεῖς νυκτας, ουτως εσα ο υος το ανθρωπου
 εν τη καρδια φδι ης, τρεῖς ημερας ε τρεῖς
 νυκτας. ανδρες νινυιται ανασησονται εν τη
 κριση μετα φδι γενεας ταυτης, η η κατακρι-
 νωσιν αυτων, οτι μετενοησαμ εις ε κηρυγμα
 ιωνα. ε ιδου πλεον ιωνα ωδε. βασιλισα
 νοττ εγερωθησεται εν τη κριση μετα φδι γε-
 νεας ταυτης, η κατακρινη αυτων, οτι ηλθεν
 εκ τῶν περατων φδι ης ακουσαι πω σοφια
 αμ σολομωνος, η η ιδου πλεον σολομων
 ρκθ τω ωδε. * οτ αρ δε το ακαθαρτον πνευμα
 ε θξελθη απο το ανθρωπου, διερχεται δι ανυ-
 δρωμ τοπωμ ηητουμ αναπαυσιμ, η ουχ ευ-
 ρισκει. τοτε λεγει, επισρεψω εις τον οικον
 μου οδεμ θξηθηομ. η η ελθωμ ευρισκει χο-
 λαζοντα, σεσαρωμλωμ η η κεκοσμημλωμ.
 τοτε πορευεται η η παραλαμβανει μεθε αυ-
 τω επι α επρα πνευματα πονηροτερα ε αυ-
 τω, η η εισελθοντα καρικε εκε. η η γινε-
 ται τα εχατα το ανθρωπου εκεινου, χειρο-
 να τῶν πρωτων, ουτως εσα η η γενεα ταυ-
 τη η πονηρα. * ετι δε αυτω λαλωωτες ης
 οχλοις, ιδου η μητηρ, η οι αδελφοι αυτω ει-
 σηκασαμ εξω, ηητωτες αυτω λαλησαμ. ει-
 πε δε τις αυτω. ιδου η μητηρ σου, η οι
 αδελφοι σου, εξω εσηκασιμ, ηητωτες σοι
 λαλησαμ. ο δε απκριθεις ειπερ τω επιοντα
 αυτω. τις οξιμ η μητηρ μου, και τινες εισιμ
 οι αδελφοι μου; η η εκτεινας πω χερα αυτω
 επι τω

mit mala. Sed dico uobis, quod de quo-
 cunq; uerbo ocioso, quod locuti fuerint
 homines, reddituri sunt rationem in die
 iudicij. Nam ex dictis tuis iustificaberis,
 & ex dictis tuis condemnaberis. Tunc
 interrogauerunt eum quidam e scribis
 κγ ac pharisæis dicentes, Præceptor, uolu-
 mus ex te signum uidere. At ille respon-
 dens dixit illis, Generatio praua & adul-
 tera signū quærit, & signum non dabi-
 tur illi, nisi signum Ionæ prophetæ. Quæ
 admodū em fuit Ionas in uentre ceti tri-
 bus diebus, ac tribus noctibus, sic erit fi-
 lius hominis in corde terra, tribus die-
 bus & tribus noctibus. Viri Niniuitæ
 surgent in iudicio, cum generatione hac,
 & condemnabūt eam, quod ipsi respue-
 rint ad prædicationē Ionæ. Et ecce plus-
 quam Ionas est hoc loco. Regina Au-
 stri surget in iudicio cum generatione
 hac, & condemnabit eam, quod uenerit
 à finibus terræ, ad audiendam sapientiā
 Solomonis. Et ecce plusq; Solomon
 est in hoc loco. Cum autem immundus
 spiritus exierit ab homine, perambulat
 per ardua loca, quærens requiem, & nō
 inuenit. Tunc dicit, reuertar in domum
 meam unde exiui, & cum uenerit, reperit
 eam uacantem, & scopis purgatam, atq;
 ornatam. Tunc abit, & adiungit sibi se-
 ptem alios spiritus sceleratiores se, & in-
 gressus inhabitat illic, & fiunt postrema
 hominis illius, peiora primis. sic erit &
 generationi huic peruersæ. Cum autem
 adhuc loqueret turbis, ecce mater & fra-
 tres eius stabant foris, quærentes ei loqui.
 Dixit aut illi quidam, Ecce mater tua, &
 fratres tui foris stant, quærentes tibi lo-
 qui. At ille respondens dixit ei, qui sibi
 renunciauerat, Quæ est mater mea, aut
 qui sūt fratres mei? Et ptenta manu sua
 in

ελα β

ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπερ· ἰδοὺ ἡ μη-
 τὴρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου· ὅς τις γὰρ ποί-
 ῃσιν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς,
 αὐτὸς μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μητὴρ
 ὄσιν. * Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἔξελθὼν ὁ ἰη-
 σοῦς ἀπὸ τοῦ οἴκου, ἐκάρνητο παρὰ πλὴν θά-
 λασσαν, καὶ ἠσπάζετο αὐτὸν ὄχ-
 λοι πολλοί, ὡς ἐντὸς εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάν-
 τα καθύπευθε, καὶ ὡς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν ἁί-
 γιαλὸν ἐσῆκε, καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλοί καὶ
 ἐν παρὰ βολαῖς λέγων· ἰδοὺ ἔξελθον ὁ
 σπείρων τὸ σπείρειν, καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐ-
 τὸν, ἀ μὲν ἔπεσε παρὰ πλὴν ὁδοῦ, καὶ ἤλθε
 τὰ πετεινὰ, καὶ κατέφαγεν αὐτά· ἄλλα
 δὲ ἔπεσε ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ ἔιχε
 γῆν πολλήν, καὶ ἐυθὺς ἔξανεταλε διὰ
 τοῦ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· ἡλίς δὲ ἀνατεί-
 λαντος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔ-
 χαιν ρίζαν, ἔξηρανθη· ἄλλα δὲ ἔπεσε ἐπὶ
 τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αὐτὰ ἀκάνθαι, καὶ
 ἀπέπνιξαν αὐτά· ἄλλα δὲ ἔπεσε ἐπὶ
 πλὴν γῆν πλὴν καλὴν, καὶ ἐβίβου καρπὸν,
 ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριά-
 κοντα· ὃ ἔχωρ ὄσα ἀκάνθαι, ἀκρέτω· καὶ
 προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ·
 διὰ τί ἐν παρὰ βολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; ὃ
 δὲ ἀποκριθεὶς εἶπερ αὐτοῖς, ὅτι ἡμῖν δέ-
 δοται γινῶναι τὰ μυστήρια τοῦ βασιλείου
 τοῦ οὐρανοῦ, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. * ὅς τις
 γὰρ ἔχη, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ πρὸς αὐθῆσει
 ταῖς, ὅς τις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται
 ἀπ' αὐτοῦ. * διὰ τὸ ἐν παρὰ βολαῖς αὐ-
 τοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέποσιν,
 καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούσιν, οὐ δὲ σπεί-
 ρουσιν· καὶ ἀναπληροῦνται ἐπ' αὐτοῖς ἡ προ-
 φητεία ἠσαίου ἡ λέγουσα· ἀκοῆ ἀκούσει-
 τε καὶ οὐ μὴ σπείρητε, καὶ βλέποντες βλέ-
 ψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε· ἐπαχύνθη γὰρ
 ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ
 βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς
 αὐτῶν ἐκάρησαν, μή ποτε ἴδωσι τοῖς
 ὀφθαλμοῖς

in discipulos suos, dixit, Ecce mater mea,
 & fratres mei. Quisquis enim fecerit uo-
 luntatem patris mei, qui est in caelis, ipse
 meus frater & soror & mater est.
 In die uero illo, egressus Iesus è do-
 mo, sedit iuxta mare, & congregatae sunt
 ad illum turbae multae, adeo ut ipse na-
 uim ingressus sederet, & uniuersa turba
 in littore stabat. Ac dicebat illis multa
 per similitudines, dicens: Ecce exiit qui se-
 minabat ad seminandum, & cum semi-
 naret, alia quidem ceciderunt iuxta ui-
 am, & uenerunt uolucres, ac deuoraue-
 runt ea. Alia uero ceciderunt in loca saxo-
 sa, ubi non habebant multum terrae, & pro-
 tinus exorta sunt, propterea quod non
 haberent profunditatem terrae. cum au-
 tem exortus esset sol, exusta sunt, & quia
 non habebant radicem, exaruerunt, Alia
 rursus ceciderunt in spinas, & insurrexe-
 runt spinae, & suffocauerunt ea, Alia uero
 ceciderunt in terram bonam, & dederunt fru-
 ctum, aliud quidem centuplum, aliud uero se-
 xagecuplum, aliud uero trigecuplum. Qui
 habet aures ad audiendum, audiat. Et ade-
 untes discipuli dixerunt illi, Quare per pa-
 rabolam loqueris illis? At ille respondens
 dixit, Vobis datum est nosse mysteria re-
 gni caelorum, illis autem non est datum. Quis-
 quis enim habet dabitur illi, & reddetur
 abundantior. Quisquis autem non ha-
 bet, etiam illud quod habet, tolletur ab
 eo. Propterea per parabolas loquor illis,
 quia uidentes non uident, & audientes
 non audiunt, nec intelligunt. & comple-
 tur in illis prophetia Esaiæ, quae dicit,
 Auribus audietis, & non intelligetis,
 & uidentes uidebitis, & non cernetis.
 Incaessatum est enim cor populi huius,
 & auribus grauius audierunt, & oculos
 suos occluserunt, ne quando uiderent
 c 2 oculis

XIII

ὀφθαλμοῖς, καὶ οἱ αὐτοὶ ἀκούσωσι, ἡ τῆ
 καρδίᾳ σωθῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰά-
 ρλδ σωμαὶ αὐτοῦς. * ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀ-
 φθαλμοί, ὅτι βλέπουσι, καὶ τὰ ὄψα ὑ-
 μῶν, ὅτι ἄκουσθε. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,
 ὅτι πολλοὶ προφήτῃ καὶ δίκαιοι ἐπεθύμη-
 σαμ' ἰδεῖν ἃ βλέπετε, ἡ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκού-
 σαμ' ἃ ἀκούετε, ἡ οὐκ ἤκουσαν. * ὑμεῖς
 οὖν ἄκουσατε πλὴν παραβολῶν τοῦ πείρον-
 τῶ. πάντες ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ
 βασιλείου, καὶ μὴ σωθῶντες, ἕρχεται
 ὁ πονηρὸς, καὶ ἁρπάσσει τὸ ἐσπαρμένον ἐν
 τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. οὗτός ἐστιν ὁ πῶν πλὴν
 ὁ δὲ οὐκ ἔσπειρε. ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρῶδη σπα-
 ρεῖς, οὗτός ἐστιν, ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ
 εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν, οὐκ
 ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαι-
 ρός ἐστιν. γηνομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ
 διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται. ὁ
 δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν, ὁ
 τὸν λόγον ἀκούων, ἡ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶ-
 νος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλοῦτου
 συμπίπτει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπός γί-
 νεται. ὁ δὲ ἐπὶ πλὴν γλῶσσῃ πλὴν καλῶν σπαρεῖς,
 οὗτός ἐστιν, ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συν-
 υιών, ὃς δὲ καρποφορεῖ καὶ ποιῶν, ὁ μὲν
 ἕκατόν, ὁ δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα.
 ρλδ * ἄλλως παραβολῆν παρήκειν αὐτοῖς,
 λέγων. Ὡμοιωθῆν ἡ βασιλεία τοῦ οὐρανοῦ
 ἀνδρῶν πω πείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ
 ἀγρῷ αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ κενῷ τῶν ἀν-
 δρῶν πω πείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ
 ἀγρῷ αὐτοῦ, ὃς ἐκ τῶν ἀγρῶν, ἡ ἁπλή-
 θερ. ὅτε δὲ ἐβλάσκησεν ὁ χόρτος, ἡ καρ-
 πὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη ἡ τὰ ζιζάνια.
 προσελθόντες δὲ οἱ δούλοι τοῦ οἰκοδεσπό-
 τῃ, εἶπον αὐτῷ. κύριε, οὐχί καλὸν σπέρμα
 ἔσπειρας ἐν τῷ ἀγρῷ; πῶθ' ἐμε οὖν ἔχει
 ζιζάνια; ὁ δὲ ἐφ' αὐτοῖς, ἐχθρὸς ἄνθρω-
 πῶ τῷτο ἐποίησεν. οἱ δὲ δούλοι εἶπον
 αὐτῷ. τίς ἐστιν ὁ ἀπελθὼν συλλέξω-
 μὲν αὐτά

oculis, & auribus audirent, & corde intel-
 ligerent, & conuertantur, & sanem illos.
 Vestri uero beati sunt oculi, quia uidēt,
 & aures uestræ, quia audiunt. Amen di-
 co uobis, quod multi prophetae & iusti
 desiderauerunt uidere quæ uidetis, &
 non uiderunt, & audire quæ auditis,
 & non audierunt. Vos igitur audite pa-
 rabolam seminantis. Cum qui uis au-
 dit sermonem regni, & non intelligit,
 uenit ille malus, & rapit id quod semi-
 natum est in corde illius. hic est qui iu-
 xta uiam seminatus fuit. At qui in pe-
 tricola semen iactum exceperat, hic est,
 qui uerbum audit, ac protinus cum gau-
 dio accipit illud. uerum non habet radi-
 cem in semetipso, sed temporarius est.
 Porro cum incidit afflictio, aut perse-
 cutio propter sermonem, continuo offen-
 ditur. At qui in spinas semen excepe-
 rat, hic est, qui uerbum audit, & cura se-
 culi huius, deceptioque diuitiarum suffo-
 cat sermonem, & infrugifer redditur.
 Cæterum qui in terram bonam excepit
 semen, hic est, qui sermonem audit &
 intelligit, qui denique fructum quoque red-
 dit ac facit. alius quidem ceteruplum, alius
 uero sexagecuplum, alius uero trigecu-
 plum. Aliam parabolam proposuit eis, di-
 cens, Assimilatum est regnum cælorum
 homini seminanti bonum semen in agro
 suo, sed dormientibus hominibus uenit
 illius inimicus, & seminauit zizania inter
 triticum, abijtque. Cum autem germinasset
 herba, & fructum fecisset, tunc apparue-
 runt & zizania. Accedentes autem serui pa-
 trisfamilias, dixerunt illi, Domine, nõne
 bonum semen seminabas in tuo agro? un-
 de igitur habet zizania? Ille uero dixit il-
 lis, Inimicus homo hoc fecit. Serui autem
 dixerunt illi, Vis igitur abeamus & colliga-
 mus

μεν αὐτά ; ὁ δὲ ἔφη . ὅυ, μὴ ποτε συλλέγον
 τες τὰ ζιζάνια , ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς
 τὸν σῖτον, ἀφεῖτε σωαυξάνεσθαι ἀμφοτέρω
 μέχρι τῆς θερισμῶ, καὶ ἔν καρῶ τῆς θερισ-
 μού, ἐρῶ τις θρῖσάς. συλλέξατε πρῶτον
 τὰ ζιζάνια, καὶ δῆσατε αὐτὰ εἰς δεσμὰς
 πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτὰ, τὸν δὲ σῖτον συν-
 ἀγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου . * ἄλλω
 παραβολῶν πρὸς ἔθνη αὐτοῖς, λέγων . ὁμοία
 ὄζειν ἢ βασιλεία τῆς οὐρανῶν κόκκω σινάπε-
 ως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπερεν ἐν τῷ ἀ-
 γρῷ αὐτοῦ, ὃ μικρότερον μὲν ὄζει πάντων
 τῶν σπέρματων . ὅτ' ἄρ δὲ αὐξηθῆ μείζον τῶν
 λαχάνων ἐστίν, καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε
 ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκην-
 οῦν ἐν τῷ κλάδῳ αὐτοῦ . * ἄλλω πα-
 παραβολῶν ἐλάλησεν αὐτοῖς . ὁμοία ἐστὶν
 ἢ βασιλεία τῆς οὐρανῶν ζύμη, ἢ λαβοῦ-
 σα γυνὴ κρύψασα εἰς ἀλεύς σάτα τρία
 ἕως οὗ ἐξυμώθη ὅλον . * ταῦτα πάντα ἐλά-
 λησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς πρὸς ὄχλους,
 καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς,
 ὅπως πληροῦν τὸ ῥηθὲρ διὰ τῆς προφη-
 τας λέγοντες . ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ
 στόμά μου, ἐρεύξομαι ἀποκεκρυμμένα ἀ-
 πὸ καταβολῆς κόσμου . * τότε ἀφείδεν τὸν
 ὄχλον, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰησοῦ καὶ
 προσήλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγον-
 τες, φησὶς ἡμῖν πᾶσι παραβολῶν τῶν ζι-
 ζανίων τῆς ἀγρῶ . ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπερ
 αὐτοῖς . ὁ μυστήριον τοῦ βασιλείου, ἐστὶν
 ὃ ἕως τοῦ ἀνθρώπου . ὁ δὲ ἀγρός ὄζειν ὁ κόσ-
 μος . τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί ἐσιν οἱ
 υἱοὶ τοῦ βασιλείου . τὰ δὲ ζιζάνια ἐστὶν οἱ
 υἱοὶ τοῦ πονηροῦ . ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ μυστήριον αὐ-
 τῶν ἐστὶν ὁ διάβολος . ὁ δὲ θερισμὸς σω-
 τέλεια τοῦ αἰῶνος ὄζειν . οἱ δὲ θεριστὰὶ ἄ-
 γελοὶ ἐσιν . ὡσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζά-
 νια, καὶ πυρὶ κατακαίεται, ὅτωσιν ἔσται ἐν τῇ
 σωτηρείᾳ τοῦ αἰῶνος . τὸ τὸς . ἀποσελῆ ὁ
 υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τὸν ἀγγέλους αὐτοῦ,
 καὶ

mus ea? At ille dixit. Non, ne dum col-
 ligitis zizania, eradictis simul cum il-
 lis & triticum, sinite pariter crescere u-
 traque usque ad messem, & in tem-
 pore messis dicam messoribus: Colli-
 gite primum zizania, & colligate in fa-
 sciculos ad comburendum ea: triti-
 cum uero congregate in horreum me-
 um. Aliam parabolam proposuit eis,
 dicens. Simile est regnum caelorum
 grano sinapis, quod acceptum homo
 seminavit in agro suo, quod minimum
 est omnium feminum. Caterum ubi
 excreuerit maximum est inter holera,
 & fit arbor, adeo ut ueniant uolucres
 caeli, & nidulentur in ramis illius. Aliam
 parabolam dixit illis: Simile est re-
 gnum caelorum fermento, quod acce-
 ptum mulier abscondidit in farinae fa-
 tis tribus, donec fermentaretur totum.
 Haec omnia locutus est Iesus per para-
 bolas ad turbas, & sine parabola ni-
 hil locutus est illis, ut compleretur quod
 dictum fuerat per prophetam qui ait:
 Aperiam in parabolis os meum, eru-
 ctabo abscondita a constitutione muni-
 di. Tunc dimissis turbis, uenit in do-
 mum Iesus, & accesserunt ad illum di-
 scipuli eius, dicentes, Differe nobis
 parabolam zizaniorum agri. At ille re-
 spondens, dixit illis, Qui seminat bo-
 num semen, est filius hominis. ager au-
 tem est mundus. Porro bonum semen,
 ἢ sunt filij regni. zizania uero sunt, fi-
 lij illius mali. inimicus autem qui se-
 minat ea, est diabolus. messis ue-
 ro consummatio saeculi est. messores
 autem angeli sunt. Sicut igitur colli-
 guntur zizania, & igni comburuntur,
 sic erit in consummatione saeculi huius.
 Mittet filius hominis angelos suos,
 c 3 & col

καὶ συλλέξουσιν ἐκ φθι βασιλείας αὐτοῦ
 πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιοῦν-
 τας πλὴν ἀνομίαν, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς
 εἰς πλὴν κάμινον τοῦ πυρός. ἐκεῖ ἔσται ὁ
 κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
 τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος
 ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχωρ
 ὧτα ἀκέραι, ἀκέραι. πάλιν ὁμοί-
 ᾶ ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὡς θησαυρὸς κε-
 κρυμμένος ἐν τῷ ἄγρῳ, ὃν ἕρως ἄνθρω-
 πος ἐκρυψε, καὶ ἀπὸ φθι χαρᾶς αὐτοῦ
 ὑπάγει, ἢ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ, καὶ ἀ-
 γοράζει τὸν ἄγρον ἐκεῖνον. πάλιν ὁμοί-
 ᾶ ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὡς ἄνθρωπος ἐμ-
 πόρευε, ζητῶν καλοὺς μαργαρίτας. ὃς εὗ-
 ρὼν ἓνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελ-
 θὼν πῆρεν πάντα ὅσα ἔχει, καὶ ἠγό-
 ρασεν αὐτόν. πάλιν ὁμοί-
 ᾶ ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὡς ἄνθρωπος
 ἐκρυψε θησαυρὸν σαργῶν βληθείς ἐν πλὴν θά-
 λασσῳ, ἢ ἐκ πάντων γούρῳ συναγαγόν-
 τος, ἢ ὅτε ἐπληρώθη ἀναβιβάσαντες ἐπὶ
 τὸν ἀγῶνα, ἢ καθίσταντες συνέλεξαν
 τὰ καλὰ εἰς ἀγῶνα, τὰ δὲ σαργῶν ἔξω ἔβα-
 λον. οὕτως ἔσται ἐν τῇ σωματικῇ τοῦ αἰῶ-
 νος. ἔλθουσιν οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφο-
 ρισοῦν τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσων τῶν δικαίων,
 ἢ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς πλὴν κάμινον τοῦ πυ-
 ρός, ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς ἢ ὁ βρυγμὸς
 τῶν ὀδόντων. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. σω-
 ηκα ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ, καὶ κύ-
 ρισε. ὁ δὲ εἶπερ αὐτοῖς, διὰ τὸ πᾶν γραμ-
 ματὸς μαθητῶν εἰς πλὴν βασιλείαν τῶν οὐ-
 ρανῶν, ὁμοίως ὅτι ἄνθρωπος οἰκοδομῶν, ὃς
 τις ἐβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ κἀν ἢ
 πωλεῖ. * καὶ ἔρχετο, ὅτε ἐτέλεισε
 ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετήρεν
 ἐκεῖθεν. ἢ ἔλθων εἰς πλὴν πατρίδα αὐτοῦ, εἰς
 δασκίαν αὐτοῦ ἐν τῇ σωματικῇ αὐτῶν, ὥστε
 ἐκπλήρωσεν αὐτοὺς καὶ λέγει, πῶθεν τὸ ἔστι ἢ
 σοφία αὐτῆ καὶ αἰδιώματα; οὐχὶ οὗτος ὅτις
 τέκνον ἰός; οὐχὶ ἢ μητὴρ αὐτοῦ λέγει Μαριάμ,
 καὶ

& colligent è regno illius omnia offen-
 dicula, & eos qui patrant iniquitatem,
 ac mittent illos in caminum ignis. ibi
 erit ploratus stridorque dentium. Tunc
 iusti fulgebunt ut sol in regno pa-
 tris sui. Qui habet aures ad audien-
 dum, audiat. Rursum, simile est re-
 gnum caelorum thesauro abscondito in
 agro, què repertum homo abscondi-
 dit: & præ gaudio quod habet super
 eo abit, & omnia quaecumque habet uen-
 dit, ac mercatur agrum illum. Rursum
 simile est regnum caelorum homini
 negotiatori, quærenti pulchras mar-
 garitas: qui cum inuenerit unam pre-
 ciosam margaritam, abiens uendidit
 omnia quæ possidebat, & mercatus est
 illam. Rursum, simile est regnum
 caelorum uerriculo iacto in mare, &
 ex omni genere contrahenti: quod
 cum impletum fuisset subduxerunt
 in littus, & sedentes collegerunt quæ
 bona sunt in uasa, quæ uero mala
 foras abiecerunt. Sic futurum est in
 consummatione sæculi. uenient an-
 geli, & segregabunt malos de me-
 dio iustorum, & mittent eos in cami-
 num ignis. illic erit ploratus & stri-
 dor dentium. Dicit illis Iesus: Intelle-
 xistis hæc omnia? Dicunt illi: Etiam
 domine. At ille dixit illis: Propterea
 omnis scriba doctus ad regnum celo-
 rum, similis est homini patrifamilias,
 qui depromit è thesauro suo noua &
 uetera. Et factum est, ut cum finisset Ie-
 sus sermones hos, digrederetur illinc.
 Et cum uenisset in patriam suam, do-
 cuit in synagoga illorum, ita ut stuperent
 ac dicerent: Unde huic sapiëntia hæc &
 uirtutes? Nonne hic est ille fabri filius?
 Nonne mater eius uocatur Mariam,
 & fratres

1
 Summa dicitur
 in dicitur

2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

καὶ

& fratres

KATA MATTHAION.

SECUNDVM MATTHAEVVM. 31

καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἰακώβου καὶ ἰω-
 σῆς καὶ σίμων καὶ ἰούδας· καὶ αἱ ἀ-
 δελφαὶ αὐτοῦ οὐκ ἦσαν πάντες ἡμᾶς·
 εἰσιν· πόθεν οὖν τὸ τῶν ταῦτα πάντα·
 καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτοῖς· * ὁ δὲ ἰη-
 σοῦς εἶπερ αὐτοῖς· οὐκ ἔστι προφήτης ἄτι-
 μου εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ οἰ-
 κίᾳ αὐτοῦ· καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ θάματα πολλὰ
 λαὸς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν· * Ἐμ ἐκείνῳ ἔφθκε
 καιρῷ ἠκόνσεν ἡρώδης ὁ τετραρχὴς τὴν ἀνο-
 λὴν ἰησοῦ, καὶ εἶπερ τῷ καισὶν αὐτοῦ, οὗτος ὅστις
 ἰωάννης ὁ βαπτιστής, αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νε-
 κρῶν, καὶ διὰ τὸ τοῦ αἰθιῶντος ἐν ἡρώδῳ
 αὐτοῦ· * ὁ γὰρ ἡρώδης κρατήσας τὸν ἰωάννην
 ἐδήκασεν αὐτόν, καὶ ἔθετο εἰς φυλακὴν διὰ ἣν ἦρω-
 διάδα τὴν γυναικὰ φιλιπποῦ τοῦ ἀδελφοῦ
 αὐτοῦ· ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ ἰωάννης· οὐκ ἔξεσι-
 σοὶ ἔχειν αὐτήν· καὶ θέλω αὐτὸν ἀποκτεῖναι,
 ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτῳ αὐ-
 τὸν εἶχον· * γενεσίῳ δὲ ἀγομνῶν τῆ ἡρώ-
 δος, ὡρχήσατο ἡ θυγάτηρ φιλῆρωδιᾶδος ἐν
 τῷ μέσῳ, καὶ ἤρесе τῷ ἡρώδῳ· ὅθεν μετ᾽
 ὄρκου ὡμολόγησεν, αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτή-
 σῆται· ἢ δὲ προβιβασθῆσα ὑπὸ φιλῆρωδος
 αὐτοῦ, ὅς μοι φησὶν ὡς ἐπὶ πίνακι τὴν κε-
 φαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· καὶ ἐλυπήθη ὁ βα-
 σιλεύς· διὰ τὸ τὸν ὄρκον, καὶ τοὺς σωανακει-
 μνύσας ἐκέλευσε δοῦναι αὐτῇ· καὶ πέμ-
 ψας ἀπεκεφάλισεν τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυ-
 λακῇ, καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πί-
 νακι, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἠνεγκε
 τῇ μητρὶ αὐτοῦ· καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ
 αὐτοῦ, ἤρασαν τὸ σῶμα, καὶ ἔθαψαν αὐτό, καὶ
 ἐλθόντες ἀπήγαγον τῷ ἰησοῦ· * καὶ ἀκρί-
 στας ὁ ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν ἐκείθεν ἐν πλοί-
 φῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν· καὶ ἀ-
 κούσαντες οἱ ὄχλοι, ἠκολούθησαν αὐτοῖς
 περὶ ἧ ἀπὸ τῶν πόλεων· καὶ ἔβλεθον ὁ
 ἰησοῦς εἶδεν πολλὸν ὄχλον, καὶ ἐπαλαγ-
 χνίδη ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ἐδεδάπουσε τοὺς
 ἀρρώστους αὐτῶν· * ὁψίας δὲ γενομένης,
 προσῆλθον

& fratres eius Iacobus & Ioses & Si-
 mon & Iudas· & sorores illius nonne
 omnes apud nos sunt· Vnde igitur huic
 hæc omnia· Et offendebantur super eo. Ie-
 sus autem dixit illis: Non est propheta ex
 pers honoris nisi in patria sua, & domo
 sua. Et non ædidit illic uirtutes multas
 propter incredulitatem illorum.
 In illo tempore audiuit Herodes tetra-
 rcha famam Iesu, & dixit famulis suis: Hic
 est Ioannes baptista, is surrexit a mor-
 tuis, & ideo uirtutes agunt in illo. Nam
 Herodes cœperat Ioannem & uinxerat,
 ac posuerat in carcere propter Herodia-
 dem uxorem Philippi fratris sui. Dice-
 bat enim illi Ioannes: Non licet tibi ha-
 bere eam. Et cum uellet eum occidere, me-
 tuebat multitudinem, propterea quod
 illum ceu prophetam habebant. Cum
 autem celebraretur natalis Herodis, sal-
 tabat filia Herodiadis inter illos, & pla-
 cuit Herodi. Vnde cum iureiurando pol-
 licitus est, se daturum illi quicquid pete-
 ret. At illa prius instructa a matre sua:
 Da mihi, inquit, hic in patina caput Io-
 annis baptistæ. Et indoluit rex: attamen
 propter iusiurandum, & eos qui simul
 accumbebant iussit dari: & missis carni-
 ficibus, amputauit caput Ioannis in car-
 cere: & allatum est caput eius in patina,
 datumque est puellæ, atque illa obtulit ma-
 tri suæ. Et accesserunt discipuli eius, & su-
 stulerunt corpus, ac sepelierunt illud: abie-
 runtque & renunciarunt Iesu. Id cum audis-
 set Iesus, secessit illinc in nauem ad desertum
 locum seorsim. Et cum audissent turbæ,
 secutæ sunt illum itinere pedestri relictis
 urbibus. Et egressus Iesus uidit multam
 turbam: & tactus est affectu misericor-
 diæ erga illos, sanauitque ex illis qui male
 ualebant. Porro cum appetisset uespera,
 adierunt

XIIII

προσῆλθεμ αὐτῶ δι μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγου
πε. ἔρημός ἐστι τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη
παρήλθεμ, ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀ-
πελθόντες εἰς τὰς κώμας, ἀγοράσωσιν
ἑαυτοῖς βρώματα. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπερ αὐτοῖς.
ὅυ χρειὰ ἔχουσιν ἀπελθεῖν, δότε αὐτοῖς
ὑμεῖς φαγεῖν, δι δὲ λέγουσιν αὐτῶ. οὐκ
ἔχομεν ὧδε εἰμὴ πέντε ἄρτους, καὶ δύο
ἰχθύας. ὁ ἦ εἶπερ. φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε.
καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ
τοῖς χόρτουσιν, καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους
καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν
οὐρανὸν, εὐλόγησεν, καὶ κλάσας, ἔδωκε
τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, δι δὲ μαθηταὶ
τοῖς ὄχλοις. καὶ ἔφαγον πάντες, ἔχορι-
τάθησαν. καὶ ἦσαν δ' περισσεύον τῶν κλασ-
μάτων, δώδεκα κοφίνους πληθεῖς. δι δὲ ἐδί-
οντες ἦσαν ἄνδρες ὡς πεντακισχίλιοι χω-
ρὶς γυναικῶν καὶ παιδῶν. * Ἐπιθέως ἠνάγ-
κασεν ὁ ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμεῖναι
εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγει αὐτὸν εἰς τὸ πέ-
ρασμα, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. * καὶ ἀπο-
λύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρη κα-
τ' ἰδιῶμα προσεύξατο. * ὁψίας ἦ γενομένης,
μὴν ἦν ἔκθε. ὁ δὲ πλοῖον ἦδὲ μέσον
φθι θαλάσσης ἦν, βάσανιζόμενον ὑπὸ τῶν
κυμάτων, ἦν γὰρ ἐναντίον ὁ ἄνεμος.
τετάρτη δὲ φυλακῆ φθι νυκτὸς ἀπῆλ-
θε πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς, περιπατῶν ἐπὶ
τῶν θαλάσσων. καὶ ἰδόντες αὐτὸν δι μα-
θηταὶ ἐπὶ τῶν θαλάσσων περιπατοῦν-
τα, ἐταράχθησαν, λέγοντες, ὅτι φάν-
τασμα ἐστίν. καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκρα-
ξαν. ἐπιθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέ-
γων, θαρσύνετε ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. * ἀπο-
κριθεὶς ἡ αὐτῶ ὁ πέτρος, εἶπερ. κύριε, εἰ σὺ εἶ,
κέλευσόν με πρὸς σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα. ὁ ἦ
εἶπερ, ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοῖου ὁ πέ-
τρος, ἦρε πᾶτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν
πρὸς τὸν ἰησοῦν. βλέπων ἡ τὸν ἄνεμον ἰχυ-
ρόν, ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι
ἐκραζε

adierunt eum discipuli ipsius, dicentes,
Desertus est locus, & hora iam præte-
riit, Dimitte turbas, ut abeant in vi-
cos, & emant sibi cibaria. At Iesus di-
xit illis, Non est illis necesse ut abeant,
date illis uos quod edant. At illi dicunt
ei, Non habemus hic nisi quinque panes,
& duos pisces. Ille uero dixit, Afferte
mihi illos huc. Et iussis turbis discum-
bere super gramina, sumptisque quin-
que panibus, ac duobus piscibus, sub-
latis in cælum oculis, benedixit, & cum
fregisset, dedit discipulis panes, discipu-
li uero turbis. Et comederunt omnes,
& saturati sunt, & sustulerunt quod su-
perfuera de fragmentis, duodecim co-
phinos plenos. Porro qui comederant
fuerunt uiri ferme quinquies mille præter
mulieres ac pueros. Et statim compu-
lit Iesus discipulos suos, ut conscende-
rent nauim, & præcederent se in ripam
ulteriorem, donec dimisisset turbas. Ac
dimissis turbis, ascendit in montem so-
lus ad orandum. Cum autem aduenis-
set uespera, solus erat illic. Cæterum na-
uis iam in medio maris erat, & afflicta-
batur ab undis, nam uentus erat aduer-
sus. Quarta autem noctis uigilia abiit
ad illos Iesus, ambulans super mare, &
ubi uidissent eum discipuli super mare
ambulantem, turbati sunt, dicentes, Spe-
ctrum est, ac præ metu exclamauerunt,
sed statim locutus est illis Iesus, dicens.
Bono animo este, Ego sum, ne terreami-
ni. Respondens autem illi Petrus, dixit,
Domine, si tu es, iubeto me ad te uenire
super aquas. At ille dixit, ueni. Et cum
descendisset ἐν ναυί Petrus, ambulabat
super aquas, ut iret ad Iesum. Cæte-
rum cum uideret uentum ualidum, ter-
ritus est, & cum cœpisset demergi,
clamauit

σμκ
5
σμθ
β
σμ
α
ρμα
6

5
5
5
5
 ἔκραξε λέγων. κύριε σῶσόν με. εὐθέως δὲ ὁ ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο αὐτὸν, καὶ εἶπε αὐτῷ. ὀλιγόπισε, εἰς τί ἐπίσασα; * Ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, οἱ δὲ ὅτι ἦν θεὸς πλοῖον, ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες, ἀληθῶς θεὸς υἱὸς εἶ. * Ἐ διαπεράσαντες, ἤλθοσαν εἰς τὴν γῆν γεννησαρέθ. καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τῶ τόπος ἐκείνου, ἀπέεσαλον εἰς ὄλιγον τὴν ὁρίχωρον ἐκεῖνον, καὶ προσώεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, Ἐ παρεκάλοισαν αὐτοὺς, ἵνα μόνον ἴδονται τὸ κρῶμα τῶ ἱματίου αὐτοῦ, Ἐ ὅσοι ἤσαν, διεσώθησαν. * τότε προσέρχονται τῶ ἰησοῦ οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων γραμματεῖς Ἐ φαρισαῖοι, λέγοντες. διὰ τί οἱ μαθηταὶ σου παραβαίνουσιν τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπνται τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐδίωσιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπε αὐτοῖς. διὰ τί Ἐ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τῶ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; οὐ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο, λέγων, τίμα τὸν πατέρα Ἐ τὴν μητέρα. καὶ ὁ καταλογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέγετε. ὅς ἂν εἴπῃ θεὸς πατρί ἢ τῇ μητρί, ὄρωρον ὁ ἐὰν ἢ ἐμὸν ὄφελῆσθῃ, καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ. Ἐ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τῶ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. ὑποκριταί, καλῶς προσεφίησεν περὶ ὑμῶν ἡσαΐας, λέγων. ἐγγίζε μοι ὁ λαὸς οὗτος, καὶ ἐμὸν ὄφελῆσθῃ, καὶ τῆς χεῖρός μου μὴ τιμῆσθῃ, ἢ ἡ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπὸ ἐμοῦ, μάτην δὲ σέβονται με, διδάσκοντες διδασκαλίαν, ἐντάλλματα ἀνθρώπων. καὶ προσκαλεσάμενοι τὸν ὄχλον, εἶπε αὐτοῖς. ἀκούετε καὶ σιωπέτε. οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τῆς καρδίας, τὸ κοινῶν τὸν ἄνθρωπον. * τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπον αὐτῷ. διδάσκαλε, οἱ φαρισαῖοι, ἀκούσαντες

clamavit, dicens, Domine serua me. Continuo autem extenta manu, apprehendit eum, & dixit illi, Exigua fiducia prae dicitur, cur haesitabas? Et cum essent ingressi nauim, conquieuit uentus. Porro qui erant in nauī, accesserunt & adorauerunt eum, dicentes, Vere dei filius es. Et cū traiecissent, uenerunt in terrā Gennesareth. Et cū agnouissent illū uiri loci illius, emisserunt nuncios in totā undiq; finitimam regionē illā, & obtulerunt illi omnes male habentes. & obsecrabant eū, ut tantū tangerent fimbriam uestimēti ipsius, & quotquot tetigissent, salui facti sunt.

Tunc accedunt ad Iesum, qui ab Hierosolymis uenerant scribae & pharisaei, dicentes, Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? Nō enim abluunt manus suas, cum edūt panē. At ille respondens, dixit eis, Quare & uos transgredimini praeceptum dei propter traditionem uestram? Nam deus praecepit, dicens, Honora patrē & matrem. & qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur. Vos autem dicitis, Quicumq; dixerit patri aut matri: quicquid doni à me profecturum erat, id in tuum uertitur commodum, & non honorabit patrem suum, aut matrem suam: & irritum fecistis praeceptum dei propter traditionem uestram. Hypocritae, recte de uobis praedixit Esaias, dicens, Appropinquat mihi populus hic ore suo, & labijs me honorat, ceterum cor eorum procul abest à me, sed frustra me colunt, docentes doctrinas, praecepta hominum. Et aduocatis ad se turbis, dixit eis, Audite & intelligite. Non quod ingreditur in os, impurat hominē, sed quod egreditur ex ore, hoc impurū reddit hominē. Tunc accedētes discipuli, dixerunt illi. Nosti pharisaeos,

xv

προσελάσθησαν
 ἰησοῦν καὶ εἶπον
 αὐτῷ· οἱ φαρισαιοὶ
 καὶ οἱ γραμματεῖς
 οὗτοι οὕτως
 παραβαίνει τὴν
 παράδοσιν τῶν
 πρεσβυτέρων· οὐ
 γὰρ νίπνται τὰς
 χεῖρας αὐτῶν
 ὅταν ἄρτον
 ἐδίωσιν· ὁ δὲ
 θεὸς ἐνετείλατο
 λέγων· τίμα τὸν
 πατέρα καὶ τὴν
 μητέρα· καὶ ὁ
 καταλογῶν τὸν
 πατέρα ἢ τὴν
 μητέρα, θανάτῳ
 τελευτάτω· ὑμεῖς
 δὲ λέγετε· ὅς ἂν
 εἴπῃ θεὸς πατρί
 ἢ τῇ μητρί, ὄρωρον
 ὁ ἐὰν ἢ ἐμὸν
 ὄφελῆσθῃ, καὶ οὐ
 μὴ τιμήσῃ τὸν
 πατέρα αὐτοῦ ἢ
 τὴν μητέρα αὐτοῦ·
 Ἐ ἠκυρώσατε τὴν
 ἐντολὴν τῶ θεοῦ
 διὰ τὴν παράδοσιν
 ὑμῶν· ὑποκριταί,
 καλῶς προσεφίησεν
 περὶ ὑμῶν ἡσαΐας,
 λέγων· ἐγγίζε
 μοι ὁ λαὸς οὗτος,
 καὶ ἐμὸν ὄφελῆσθῃ,
 καὶ τῆς χεῖρός μου
 μὴ τιμῆσθῃ, ἢ ἡ
 καρδία αὐτῶν πόρρω
 ἀπέχει ἀπὸ ἐμοῦ,
 μάτην δὲ σέβονται
 με, διδάσκοντες
 διδασκαλίαν, ἐντάλλματα
 ἀνθρώπων· καὶ
 προσκαλεσάμενοι
 τὸν ὄχλον, εἶπε
 αὐτοῖς· ἀκούετε καὶ
 σιωπέτε· οὐ τὸ
 εἰσερχόμενον εἰς
 τὸ στόμα κοινοῖ
 τὸν ἄνθρωπον,
 ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον
 ἐκ τῆς καρδίας,
 τὸ κοινῶν τὸν
 ἄνθρωπον·

ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν·
 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε· ὡσαύτα φυτεία,
 ἢ ἢ οὐκ ἐφύτθουσε πατρὸς μου ὁ οὐράνιος,
 ἐκρίζωθήσεται. * ἄφετε αὐτούς, ὁ δὲ κηροί
 εἰσι, τυφλοὶ τυφλῶν· τυφλὸς δὲ τυφ-
 λῶν ἐὰν ὁδηγῆ, ἀμφοτέρω εἰς βόθρον
 πέσοῦνται. * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πῶτερ^ϑ εἶ-
 περ αὐτῶν, φράσον ἡμῖν πῶς παραβολῆν ταύ-
 τῶν· ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπερ, ἀκμὴν ἢ ὑμεῖς
 ἀσώμετοι ἐσε, ὅπως νοεῖτε, ὅτι ὡς ἂν τὸ εἶναι
 πορθόμενον εἰς τὸ σῶμα, εἰς τὴν κοιλίαν
 χωρεῖ, ἢ εἰς ἀφειδρῶνα ἐκβάλλεται; τὰ ἢ ἐκ
 πορθόμενα ἐκ τοῦ σώματος, ἐκ τοῦ καρδίας
 ἐξέρχεται, κακῆνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.
 ἐκ γὰρ τοῦ καρδίας ἐξέρχονται διαλογισ-
 μοὶ πονηροὶ, φόνοι, μοιχεῖαι, πόρνευαι, κλο-
 παὶ, ἡβδόμαρτυρίαι, βλασφημίαι, ταῦτά
 ὅσα τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. τὸ δὲ ἀνί-
 πῆοις χρῆσι φαγῆν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.
 καὶ ἐξελθὼν ἐκῆθεμ ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν,
 εἰς τὰ μέρη τύρου καὶ σιδωνίων, * καὶ ἰδοὺ γυν
 καὶ καναναῖα ἀπὸ τῶν ὄρειων ἐκείνων ἐξελθού-
 σα, ἐκρασεῖν αὐτῶν λέγουσα, ἐλέησόν με κύ-
 ριε ἢ ἐ δαβὶδ, θυγάτηρ μου κακῶς δαιμο-
 νίζεται, ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ
 προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠρώτων αὐ-
 τὸν λέγοντες, ἀπόλυσον αὐτὴν, ὅτι κράζει
 ὅπιθεμ ἡμῶν. * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπερ, οὐκ
 ἀπεσάλλω εἰ μή τις τὰ πρόβατα τὰ ἀπολω-
 λότα ὄικου Ἰσραὴλ. * ἢ δὲ ἐλθούσα προσεκύ-
 νησεν αὐτῶν λέγουσα. κύριε βοήθει μοι. ὁ δὲ
 ἀποκριθεὶς, εἶπερ, οὐκ ἔσι καλὸν, λαβῆν
 τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τῖς κυνα-
 ρίοις. ἢ δὲ εἶπερ, ναὶ κύριε, καὶ γὰρ τὰ κυνα-
 ρία ἐδοῖα ἀπὸ τῶν ψίχων τῶν τραπεζῶν
 ἀπὸ τοῦ τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. τότε
 ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπερ αὐτῇ, ὅ γίνωαι
 μεγάλη σου ἡ πίστις, γεννηθήτω σοι ὡς θέ-
 λεις. καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ὥρας
 ἐκείνης. * Ὁ μεταβάς ἐκῆθεμ ὁ Ἰησοῦς ἦλθε
 παρὰ τὴν θάλασσαν τοῦ γαλιλαίας καὶ
 ἀναβὰς

audito sermone isto offensus fuisse?
 At ille respondens, ait, Omnis plan-
 tatio, quam non plantavit pater me-
 us cœlestis, eradicabitur. Omittite il-
 los, duces sunt cæci cœcorum. Porro,
 si cæcus cæco dux fuerit, ambo in foue-
 am cadent. Respondens autem Petrus,
 dixit ei, Dissere nobis parabolâ istam.
 Iesus autem dixit, Adhuc & vos intelli-
 gentiâ caretis? Nondum intelligitis,
 quod quicquid ingreditur in os, in al-
 uum abit, & in secessum eijcitur? At ea
 quæ proficiscuntur ex ore, ex ipso corde
 egrediuntur, & illa impurum reddunt
 hominem. Nam ex corde exeunt co-
 gitationes malæ, cædes, adulteria,
 stupra, furta, falsa testimonia, conui-
 cia. Hæc sunt quæ impurant hominem.
 Cæterum illotis manibus capere cibum,
 non inquinat hominem. Et digressus il-
 linc Iesus, secessit in partes Tyri & Sido-
 nis. Et ecce mulier Cananæa, quæ à fini-
 bus illis uenerat, clamabat ad illum, di-
 cens, Miserere mei domine fili Dauid.
 Filia mea misere à dæmonio agitur. Il-
 le uero non respondit ei uerbum. Et acce-
 dentes discipuli eius, rogabant illum, di-
 centes, Amitte illam, nam clamat post
 nos. At ille respondens, dixit, Non sum
 missus, nisi ad oues perditas domus
 Israëliticæ. Illa uero uenit & adorauit eū
 dicens, Domine succurre mihi. At ille re-
 spondens dixit, Non est honestum, su-
 mere panē filiorum, & obijcere catellis.
 Hæc autē respondit, Certe domine, Ete-
 nim catelli edūt de micis, quæ cadunt de
 mensa dominorum suorum. Tunc re-
 spōdēs Iesus dixit illi. O mulier magna
 est fides tua, fiat tibi, sicut uis. Et sanata
 fuit filia eius ex eo tēpore. Et progressus
 illinc Iesus, uenit iuxta mare Galilææ, &
 conscenso

ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ.

SECUNDVM MATTHAEVM.

ἀνάβας εἰς τὸ ὄρη, ἐκάθητο ἐκεῖ, ἔπροσηλ. λ
θου πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ἔχοντες μετ'
ἑαυτῶν, χωλούς, τυφλοὺς, κωφούς, κυλλούς,
ἔτερον πολλοὺς, καὶ ἔρριψαμ αὐτοὺς πα
ρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐδιδράπουσεν
αὐτοὺς, ὡς περὺς ὄχλους διαμαῖσαι βλέ
ποντας κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγι
εῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, τυφλοὺς βλέ
ποντας, καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν ἰσραήλ.

5 * Ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τὸν μαθη
τάς αὐτοῦ, εἶπεν. πολλὰ γίνωμαι ἐπὶ τὸν λα
ὄχλωμ, ὅτι ἢ ἡμέρας τρεῖς προσμύουσι
μοι, καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν, καὶ ἀπολύ
σαι αὐτοὺς νήσας, οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶ
σιν ἐν τῇ ὁδοῦ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ δι μαθη
ταί αὐτοῦ, πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι το
σοῦτοι, ὡςτε χορτάσαι ὄχλωμ τοσοῦτον; καὶ
λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πόσους ἄρτους ἔχε
τε; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτὰ, ἔδολιγα ἰχθυΐδια. καὶ
ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῶν
γῶν. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τὸν
ἰχθυῖον, εὐχαρισήσας, ἐκλάσεν ἔδωκε τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ. οἱ δὲ μαθηταὶ ἔθρῳ ὄχλω,
καὶ ἔφαγον πάντες, ἔχορτάθησαν, καὶ ἡ
ἥραμ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἦν κλασματῶν ἑπτὰ συ
ρίδας πλήρεις, οἱ δὲ ἐδίοντες ἦσαν τετρακισ
χίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδῶ
ν.

6 * Ἐὰπολύσας τὸν ὄχλω, ἀνέβη εἰς
τὸ πλοῖον. Ἐἦλθεν εἰς τὰ ὄρια μαγδαλά.
καὶ προσελθόντες οἱ φαρισαῖοι καὶ σαδδου
καῖοι, περὶ αὐτοὺς ἐπερώτησαν αὐτὸν, σκ
μῆομ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δέξαι αὐτοῖς, * ὁ δὲ ἀπο
κρίθεις εἶπεν αὐτοῖς, ὁ φῖας γενομένης λέγε
τε, εὐδία, περὶ αὐτοῦ γὰρ ὁ οὐρανός, καὶ πρῶ
τῆς ἡμέρας χαμῶν. περὶ αὐτοῦ γὰρ ὁ οὐρανός συ
γνάζωμ. ὑποκριταί, ὅ μὲν πρόσωπον ἔου
ρανὸν γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σκμῆα ἧν
καίρωμ οὐ δῶαθε; * γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχα
λὶς σκμῆομ ἐπιζητεῖ, ἔ σκμῆομ οὐ διθήσει
αὐτῆ, εἰ μὴ τὸ σκμῆομ ἰωνᾶ τοῦ προφήτου, * καὶ
καταλίπωμ αὐτὸν, ἀπῆλθεν, καὶ ἐλθόντες
οἱ μαθηταί

conscenso monte, sedebat illic. Et accesserunt ad eum turbæ multæ, ducentes secum claudos, cæcos, surdos, mutilos, & alios multos, & abiecerunt eos ad pedes Iesu. & sanauit eos, adeo ut turbæ miratæ sint, cum uiderent mutos loqui, mutilos esse sanos, claudos ambulare, cæcos uidere, & glorificabant deum Israel. Iesus autem uocatis ad se discipulis suis dixit, Miseret me turbæ, propterea quod iam triduum perseuerant apud me, & nõ habent, quod edant, & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in uia. Et dicunt ei discipuli eius, Vnde nobis in solitudine panes tam multi, ut saturemus turbam tantam? Et dicit illis Iesus, Quot panes habetis? At illi dicunt, Septem & paucos pisciculos. Et iussit turbas discumbere in terra. Et sumpsit septem panes, ac pisces, & postquam gratias egisset, fregit, deditque discipulis suis. discipuli uero turbæ, comederuntque omnes & saturati sunt, & sustulerunt, quod supererat fragmentorum septem sportulas plenas. At ij qui comederant, erant quater mille uiri, præter mulieres & pueros. Et dimissis turbis, conscendit nauim, uenitque in fines Magdala.

Et aggressi pharisæi unâ cum Saducais tentantes rogabant eum, ut signum è cælo ostenderet sibi. At ille respondens dixit eis, Cum cœperit esse uespera, dicitis, serenitas erit, nam rubet cælum, & mane, hodie tempestas, rubet enim cælum tristæ. Hypocritæ, faciem cæli scitis dijudicare, signa uero temporum non potestis? Natio praua, & adultera, signum requirit, & signum non datur ei, nisi signum Ionæ prophetæ. Et relictis illis abiit. Et cum uenissent discipuli

οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπερ αὐτοῖς, ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ φθι ζύμης τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. * οἱ δὲ δῖελο- λβ
 ρξε
 5 γίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπερ αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς ὀλιγόπισοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε; ὅπου νοεῖτε οὐ δὲ μνημονεύετε τὸς ὡέντε ἄρτους τῶν πέντακιχίλιων, καὶ πόσας κοιλίας ἐλάβετε. οὐδὲ τὸς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακίσχι- λίων, ἃ πόσας αὐγίδας ἐλάβετε; πῶς οὐ νοεῖτε, ὅτι οὐκ ἔστι ἄρτος εἰπορ ὑμῶν προσέχετε ἀπὸ φθι ζύμης τῶν φαρισαίων ἃ σαδδουκαίων; τότε σωῆκαρ, ὅτι οὐκ εἶπερ προσέχευ ἀπὸ φθι ζύμης τοῦ ἄρτου, ἀλλὰ ἀπὸ φθι δῖδραχῆς τῶν φαρισαίων ἃ σαδδουκαίων. * ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη λγ
 καισαρείας φθι φιλίππου, ἠρώτα τὸς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων. τίνα με λέγεσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι, τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; οἱ ἦ εἶπορ, οἱ μὲν, Ἰωάννου τὸν βαπτιστῶν, ἄλλοι δὲ ἠλίαν, ἔτεροι δὲ ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφητῶν. λέγει αὐτοῖς. ὑμεῖς ἦ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ σίμων πῶτερ ἔειπερ. Σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. ἃ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπερ αὐτῷ. * μακάριος εἶ σίμων βαρ ἰωνα, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ γὰρ δέ σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ πῶτερ, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πῶτεραι οἰκοδομήσω μὲν πύλιν ἐκκλησίαν. ἃ πύλαι ἁδου οὐ κατισχύουσιν αὐτῆς. καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς φθι βασιλείας τῶν οὐρανῶν. ἃ ὅ ἐὰν δῖσῃς ἐπὶ φθι γῆς, ἔσται δεδεμμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὅ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ φθι γῆς, ἔσται λελυμμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. * τότε διεσείλαρ τῶς μαθητῶν αὐτοῦ, ἵνα μηδενὶ εἰπωσιν, ὅτι αὐτὸς ὄκηρ Ἰησοῦς ὁ χριστὸς. ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τῶς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δῖα αὐτὸν ἀπελάθοντο εἰς ἱεροσόλυμα

discipuli eius, in ulteriorē ripā, p obliuio) nē nō sūpserāt panes. Iesus aut̄ dixit illis, Videte & cauete à fermēto pharisaorū, ac sadducaorū. At illi reputabāt intra se se, dicētes, Panes nō sumpsimus. Quod ubi cognouit Iesus, dixit illis, Quid cogitatis intra uos ipsos, o parū fidentes, qđ panes nō sumpseritis? Nondū intelligitis, neq; memoria tenetis, quinq; illos panes, cū homines essēt quinquies mille, & quot cophinos sustuleritis? Neq; septē illos panes, cū homines essēt quater mille, & quot sportas acceperitis? Qui fit, ut nō intelligatis, me nō de pane dixisse uobis illud, ut caueretis à fermēto pharisaorū & sadducaorū? Tūc intellexerūt, qđ nō iussisset cauere à fermēto panis, sed à doctrina pharisaorū, & sadducaorū. Cū uenisset aut̄ Iesus in partes Cesaræ eius quæ cognominat̄ Philippi, interrogauit discipulos suos dicēs, Quē me dicūt homines esse filiū illū hoīs? Illi uero dicebāt, Alij quidē Ioannē Baptistā, alij uero Heliā, alij uero Hieremiā, aut unū de numero prophetarū. Dicit illis, At uos, quē me dicitis esse? Respondens aut̄ Simon Petrus, dixit, Tu es Christus ille filius dei uiuētis. Et respondēs Iesus dixit illi, Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis nō reuelauit tibi, sed pater meus qui est in cœlis. At ego uicissim tibi dico, quod tu es Petrus, & super hāc petra ædificabo meā ecclesiā, & portæ inferorū non ualebūt aduersus illā. Et dabo tibi clauēs regni cœlorū, & quicquid solueris in terra, erit solutum in cœlis, & quicquid alligaueris in terra, erit alligatū in cœlis. Tūc edixit discipulis suis, ne cui dicerēt quod ipse esset Iesus Christus. Ex eo tēpore, cœpit Iesus indicare discipulis suis, quod oporteret ipsum abire Hiero- solymam,

ρξε
 ρξη
 β

σὸλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν, ἀπὸ τῶν πρεσβυ-
 τέρων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων,
 Ἐπιπορευθῶσα, καὶ τῆ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερ-
 θῶσα. * Ἐπιπρολαβόμενος αὐτὸν ὁ πέ-
 τρος, ἤρξατο ἐπιτίμασθαι αὐτῷ λέγων. Ἰλε-
 ῶς σοι κύριε, οὐ μὴ ἔσαι σοι τῶν ὁσίων σου, ὅτι ἡ σαρὰ σου,
 εἶπερ τῷ πέτρῳ. Ὑπαγε ὀπίσω μου σατα-
 νᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ
 θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. * τότε ὁ ἰη-
 σὺς εἶπερ τῷ μαθητῶν αὐτοῦ. εἴ τις θέ-
 λει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν,
 καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολου-
 θείτω μοι. ὅς γὰρ ἂν θέλη τὴν ψυχὴν αὐ-
 τοῦ σώσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὅς δ' ἂν ἀπο-
 λήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, ἐυρήσει
 αὐτήν. τί γὰρ ὠφελήσεται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν
 κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ
 ζημιώσῃ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα
 τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; * μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
 που ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐ-
 τοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. καὶ τότε ἀπο-
 δώσει ἐκάστῳ, ἡ δὲ τὴν προᾶξιν αὐτοῦ. * ἀμὴν
 λέγω ὑμῖν, εἰσὶ τινες ὧδε ἐστῶτων, οἳ τινες
 οὐ μὴ γένωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν
 υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ
 αὐτοῦ. * καὶ μετ' ἡμέρας ἕξ, παραλαμβά-
 νει ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰω-
 ἀννίον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἔναφθαι αὐ-
 τοὺς εἰς ὄρη ὑψηλὴν κατ' ἰδίαν, καὶ μετε-
 μορφώθη ἐμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε ὡς
 πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ὀφθαλ-
 ματὰ αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ ἰδοὺ ὡφθῆσαν αὐτοῖς
 μωσῆς καὶ ἡλίας, μετ' αὐ-
 τὸν συλλαλόντες. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος,
 εἶπερ τῷ ἰησοῦ. κύριε καλὸν ὅτι ἡμεῖς ὦ-
 δε εἶναι. εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκη-
 νᾶς, σοὶ μίαν, καὶ μωσῆ μίαν, καὶ ἡλίας μίαν. ἔτι
 αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ
 ἐπεσκέασεν αὐτούς. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ οὐ-
 νεφέλης λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀ-
 γαπητός ἐν ᾧ ἐνδόκησα, αὐτὸν ἀκούετε.

solymam, ac multa pati à senioribus &
 principibus sacerdotum, & scribis, & oc-
 cidí, & tertio die resuscitari. Et cum abdu-
 xisset eum Petrus, coepit illum increpare
 dicens, Propitius tibi sis domine, nequa-
 quam erit tibi hoc. At ille conuersus di-
 xit Petro, Abi post me satana, obstacu-
 lo es mihi, quia non sapis ea quæ sunt
 dei, sed ea quæ sunt hominum. Tunc
 Iesus dixit discipulis suis, Si quis uult
 post me uenire abneget semetipsum, &
 tollat crucem suam ac sequatur me. Qui
 enim uoluerit animam suã seruare, per-
 det eam. Rursus qui perdiderit animam
 suam mea causa, inueniet eam. Quid
 enim prodest homini, si totum mundũ
 lucratus fuerit, animæ uero suæ iacturã
 fecerit? Aut quid dabit homo cuius per-
 mutatione redimat animam suam? Fu-
 turum est enim, ut filius hominis ueniat
 in gloria patris sui, cum angelis suis, &
 tunc reddet unicuiq; iuxta facta ipsius.
 Amen dico uobis, sunt quidam hic stan-
 tes, qui non gustabunt mortem, donec
 uiderint filium hominis uenientem in
 regno suo. Et post dies sex, assumit
 Iesus Petrum ac Iacobum & Ioannem
 fratrem eius, & subducit illos in montẽ
 excelsum seorsum, transformatusq; est
 corã illis, & splenduit facies eius sicut sol.
 Vestimenta autem illius facta sunt al-
 ba, sicut lumen. Et ecce conspecti sunt il-
 lis Moses & Helias cum illo colloquẽtes.
 Respondens autem Petrus, dixit Iesu.
 Domine bonum est nos hic esse. Si uis
 faciamus hic tria tabernacula, tibi unũ,
 & Mosi unum, & Helias unum. Adhuc
 eo loquente, ecce nubes lucida obumbra-
 uit illos. Et ecce uox è nube quæ diceret,
 Hic est filius meus dilectus, in quo mihi
 bene complacitum est, ipsum audite.

XVII

d Et

καὶ ἀκρόσωντες οἱ μαθηταί, ἔπισσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς ἤψατο αὐτῶν, καὶ εἶπερ. ΕΓΕΡΘΗΤΕ καὶ μὴ φοβεῖσθε. ἐπάραντις δὲ τὸν ὀφθαλμὸν αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν ἰησοῦν μόνον. Καταβαίνοντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους, συνέειλατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων. μηδὲν εἰπήτε ὄραμα, ἕως ἄν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.

καὶ ἐκπρώτησεν αὐτὸν οἱ μαθηταί αὐτῶν λέγοντες. τί ὄω οἱ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι ἡλίαν δεῖ εἰσελθεῖν πρῶτον; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπερ αὐτοῖς. ἡλίας μου ἔρχετε πρῶτον, καὶ ἀποκαταθήσει πάντα. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ἡλίας ἦδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐποίησαν ἅν αὐτῷ, ὅσα ἠδέλκασαν. οὕτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπὸ αὐτῶν. τότε σωθήκασι οἱ μαθηταί, ὅτι ἡρωάνου τοῦ βαπτίστου εἶπερ αὐτοῖς. * καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσήλθει αὐτῷ ἀνδρῶπις τις γονυπετῶν αὐτῷ, καὶ λέγων. * κύριε ἐλέη

ρογ 5

ροδ β

λέ σόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σελιωιάζεται καὶ κακῶς πάσχει, πολλὰκις γὰρ πίπῃ ἐν τῷ πυρὶ, καὶ πολλὰκις ἐν τῷ ὕδατι, καὶ προσέειπεν αὐτῷ ἰησοῦς. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπερ. ὦ γενεὰ ἀπίσθη καὶ διεσραμμένη, ἕως ὅτε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως ὅτε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε, καὶ ἐπιτίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἔξῃσθαι ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς, ἀπὸ φιλώρου ἐκείνου. * τότε προσελθόντες οἱ μαθηταί

ροε ε

ἔρω ἰησοῦ κατ' ἰδίαν, εἶπορ. διὰ τί ἡμεῖς, οὐκ ἠδυνήκαμεν ἐκβαλεῖν αὐτό; ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπερ αὐτοῖς, διὰ τὴν ἀπισίαν ὑμῶν. ἀλλὰ γὰρ λέγω ὑμῖν. ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σίνάπερ, ἐρεῖτε ἔρω ὄρει τούτῳ, μεταβῆθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται. καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν. τὸτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἅν προσδύχη καὶ νηκεία.

ἀναστροφῶν

Et cum hæc audissent discipuli, prociderunt in faciē suā, & territi sunt uehementer. Et accedens Iesus tetigit illos dixitq̄. Surgite & ne timeatis. Vbi uero sustulissent oculos suos, neminem uidebant, nisi Iesum solum. Et cum descenderent de monte, præcepit illis Iesus dicens, Ne cui dixeritis uisionem, donec filius hominis à mortuis resurgat. Et interrogauerunt eum discipuli sui, dicentes, Cur igitur scribæ dicunt, quod Heliam oportet at uenire prius? Iesus autem respondens dixit illis, Helias quidem ueniet prius, & restituet omnia. Verum dico uobis, Heliam iam uenisse, & non agnouerunt eum. sed fecerunt in eo quæcunque uoluerunt. Sic & filius hominis passurus est ab illis. Tunc intellexerunt discipuli, quod de Ioanne Baptista dixisset ipsis. Et cum uenissent ad turbam, accessit ad eum homo quidam flectens genua illi, dicēsq̄, Domine miserere filiḡ mei, quoniam lunaticus est, & misere affligitur. Nam sæpe cadit in ignem, & sæpe in aquam, & obtuli eum discipulis tuis, nec potuerunt eum sanare. Respondens autem Iesus dixit, O natio incredula, & distorta, quousque tandem ero uobiscum? usquequo patiar uos? Adducite illum huc. Et increpauit illud Iesus, & exiit ab eo dæmonium, & sanatus est puer à tempore illo. Tunc accedentes discipuli ad Iesum seorsum, dixerunt, Quare nos non potuimus eijcere illud? Iesus autem dixit illis, propter incredulitatem uestram. Amen quippe dico uobis, si habeatis fidē sicut granū sinapis, dicetis monti huic, demigra hinc illuc, & demigrabit, neq̄ quicq̄ impossibile erit uobis. Sed hoc genus nõ egredit̄, nisi per deprecationē & ieiuniū.

Cum

λϛ πρὶ τῶν αἰτούντων τὰ δίδραχμα.

ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ.

ροϛ
β
* ἀναστρεφόμενους δὲ αὐτῶν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ
α, εἶπερ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀν-
θρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ
τρῆτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται, καὶ ἔλυθη
ροϛ
β
σαμ σφόδρα. * ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς λϛ
καπρναοῦμ, προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχ-
μα λαμβάνοντες ὡς πέντε, καὶ εἶπον. ὁ
διδράκαλλοῦ ὑμῶν οὐ πλεῖ τὰ δίδραχ-
μα; λέγει, ναί. καὶ ὅτε εἰσῆλθον εἰς πλῆθος
κίβητον, προσέφασεν αὐτῶν ὁ ἰησοῦς, λέγων. τί
σοι δοκεῖ σίμων; οἱ βασιλεῖς ἐφ' ἧς ἀπὸ
τίνων λαμβάνουσιν τὰ τέλη ἢ κλῆσον, ἀπὸ
τῶν υἱῶν ἀνθρώπων, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; λέ-
γει αὐτῶν ὁ πέντε, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων.
εἶπεν αὐτῶν ὁ ἰησοῦς, ἀρά γε ἐλεύθεροί ἐσιν
οἱ υἱοί. ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμαι αὐτοὺς,
πορεύθη εἰς πλῆθος θάλασσαν, βάλει ἄγκυ-
ρον, καὶ τὸ ἀναβάντα πρῶτον ἰχθῦν ἄ-
ρον, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐνήσειε στα-
τήρα, ἐκένον λαβῶν δύο ἀστῆρας ἀντὶ ἐμοῦ
καὶ σοῦ. * ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ λϛ
ροϛ
β
μαθηταὶ ὡς ἰησοῦς, λέγοντες. τίς ἄρα μέ-
ζων ὅστις ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; καὶ
προσκαλεσάμενος ὁ ἰησοῦς παῖδιον, ἔση-
σεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ εἶπερ. ἀμὲν
λέγω ὑμῖν, ἵνα μὴ στραφῆτε καὶ γόησθε ὡς
τὰ παῖδια, ὅτι μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πλῆθος βασι-
λείαν τῶν οὐρανῶν. ὅς τις ὄντα ταπεινώσῃ
ἑαυτὸν ὡς τὸ παῖδιον τούτου, οὗτος ὅστις ὁ
μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, καὶ ὅς
εἰ μὴ δέξεται παῖδιον τοιούτου ἐπὶ ὀνό-
ματί μου, ἐμὲ δέχεται. * ὅς δ' ἂν σκανδα-
λίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πτωχόντων
εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῆ
μύλον ὀνικῶς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ,
καὶ καταποντισθῆ ἐν τῷ πελάγει τοῦ θα-
λάσσης. οὐαὶ ὡς κόσμος ἀπὸ τῶν σκαν-
δαλῶν. ἀνάγκη γὰρ ἐλθεῖν τὰ σκάνδα-
λα, πλεονεξία ὡς ἀνθρώπων δὲ οὐ τὸ σκάν-
δαλον ἐρχεται. * εἰ δὲ ἢ χεὶρ σου ἢ ὁ πούς
σου

λϛ πρὶ τῶν λεγόντων τίς μείζωμ.

SECUNDVM MATTHAEVM.

Cum autem uersarentur in Galilæa, di-
xit illis Iesus: Futurum est ut filius ho-
minis tradatur in manus hominum, &
occident eum, ac tertio die resurget. &
mœrore affecti sunt uehementer. Cum
autem uenissent in oppidum Caperna-
um, accesserunt qui didrachma solent
accipere ad Petrum, dixeruntque: præce-
ptor uester num soluit didrachma? Di-
cit, etiam. Et cum ingressus fuisset in do-
mum, præuenit illum Iesus, dicens:
Quid tibi uidetur Simon? Reges terræ
à quibus accipiunt tributa aut censum?
à filijs suis, an ab alienis? Dicit illi Pe-
trus: Ab alienis. Ait illi Iesus: Ergo li-
beri sunt filij. Verum ne simus illis of-
fendiculo, profectus ad mare mitte ha-
mum, & eum piscem qui prodierit pri-
mus, tolle: & aperto ore illius inueni-
es staterem: acceptum eum da illis
pro me & te.

In illo tempore accesserunt disci-
puli ad Iesum, dicentes: Quis maximus
est in regno cœlorum? Et accersitum ad
se puellum Iesus, statuit in medio illorū,
& dixit: Amen dico uobis, nisi con-
uersi fueritis, & efficiamini sicut pueri,
non ingrediemini in regnum cœlorum.
Quisquis igitur humiliauerit semet-
ipsum, sicut est puellus iste, hic est ille
maximus in regno cœlorum. Et qui
repperit unum puellum talem in no-
mine meo, me recipit. Qui autem of-
fenderit unum de pusillis istis, qui in
me credunt, expedit ei, ut suspenda-
tur mola asinaria in collum eius, ac de-
mergatur in profundum maris. Væ
mundo ab offendiculis. Necessè est
enim ut ueniant offendicula. uerum-
tamen ue homini, per quem offendicu-
lum uenit. Quod si manus tua, uel pes
d 2 tuus

Non puerus appo-
sit, ut statum habeat
paruulorum. sed inuocatur
et qual illi possident
et amos. hi possident
et industria. ut mali-
cia non superbia
paruuli sint. Qui autem
ego humiliauerit
se sicut puer iste,
hic est maior in
regno gloria sicut
iste paruulus cui uobis
exemplum habeo, non
pervenit in gloria.
nō legus meminit.
nō uidetur puerum in
ierem delictatum non
aliud cogitatur aliud
loquitur

σε σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὸν, καὶ βάλ-
 λε ἀπὸ σε. καλὸν σοι ὅστις ἐισελεθῆν ἐν πλῆ-
 ζωῷ, χωλὸν ἢ κυλλὸν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο
 πόδας ἔχοντα, βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώ-
 νιον. καὶ εἰ ὀφθαλμοὶ σε σκανδαλίζει σε,
 ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλὸν σοι
 ὅστις μονόφθαλμος εἰς πλῆ ζωῷ ἐσελεθῆν, ἢ
 δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς πλῆ
 γέννημα τοῦ πυρός. * Οὐρα μὴ καταφρονή-
 σθε εἰς τὸν μικρῶν τούτων. λέγω γὰρ
 ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ
 παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς
 μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἄν-
 θρώπου σωσάμενος τὸ ἀπολωλός. * τί ὑμῖν λη-
 δοκᾷ; ἐὰν γλήτται τινὶ ἀνθρώπῳ ἑκατόμ
 πρόβατα, καὶ πλανηθῆ ἓξ αὐτῶν, οὐχὶ
 ἀφείρεται τὰς ἑννεήκοντα ἑννέα ἐπὶ τὰ ὄρη, πο-
 ρεύει δὲ ζητῆσαι τὸ πλανώμενον; καὶ ἐὰν γέ-
 νηται ἐν ἑαυτῷ αὐτό, ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι
 χαίρει ἐπ' αὐτῷ μάλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἑννεή-
 κοντα ἑννέα τοῖς μὴ πλανημένοις. οὐ-
 τως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς
 ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται ἓξ τῶν
 μικρῶν τούτων. * ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σέ
 ὁ ἀδελφός σου, ὑπάγε καὶ ἔλεγξον αὐτὸν
 μετὰ σου καὶ αὐτὸ μόνον, ἐὰν σου ἀκούσῃ,
 ἐκέδησας τὸν ἀδελφόν σου. * ἐὰν δὲ μὴ
 ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σου ἓτι ἓνα ἢ δύο,
 ἵνα ἐπὶ τὸματι τῶν δύο μαρτύρων ἢ τριῶν
 σταθῆ ὡς ῥῆμα. ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐ-
 τῶν, εἰπέ τῇ ἐκκλησίᾳ. ἐὰν δὲ καὶ ἐκε-
 κλησίαν παρακούσῃ, ἔσω σοι ὡς περὶ ὁ ἐθνι-
 κὸς καὶ ὁ τελώνης. * ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅσα
 ἐὰν δήσῃτε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσονται δεδεδεμένα ἐν
 οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἐὰν λύσῃτε ἐπὶ τῆς γῆς,
 ἔσονται λελυμένα ἐν οὐρανῷ. * πάλιν λέ-
 γω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ἢ ἕνα συμφωνή-
 σωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς πράγμα-
 τος ὃ ἐὰν αὐτήσονται, γενήσεται αὐτοῖς
 παρὰ τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. οὐ-
 γὰρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ
 ἔμῳ

tuis obstaculo est tibi, abscide eum, &
 projice abs te. Bonum est tibi ad uitam
 ingredi claudum, aut mutilum, potius
 quam duas manus uel duos pedes ha-
 bentem, mitti in ignem aeternum. Et si
 oculus tuus offendit te, erue eum, & pro-
 jice abs te. Bonum est tibi, ut luscus in-
 tres in uitam, potius quam ut duos ocu-
 los habens mittaris in gehennam ignis.
 Videte ne contemnatis unum ex his pu-
 fillis. Dico enim uobis: quod angeli eor-
 um in caelis semper uident faciem pa-
 tris mei, qui in caelis est. Venit enim fi-
 lius hominis seruare quod perierat.
 Quid uobis uidetur? si fuerint alicui ho-
 mini centum oues, & errauerit una ex
 cis, nonne relictis nonagintanouem in
 montibus, uadit & quaerit eam quae er-
 rauerat? Et si contigerit ut inueniat eam,
 amen dico uobis, gaudet super ea ma-
 gis quam super nonagintanouem quae
 non errauerunt. Sic non est uoluntas
 coram patre uestro qui in caelis est, ut
 pereat unus de pusillis istis. Porro si pec-
 cauerit in te frater tuus, uade & argue-
 eum inter te & ipsum solum. Si te audie-
 rit, lucratus es fratrem tuum: sin uero te
 non audierit, adhibe tecum adhuc unum
 aut duos, ut in ore duorum aut trium
 testium consistat omne uerbum. Quod
 si non audierit eos, dic ecclesiae. Quod
 si ecclesiam non audierit, sit tibi uelut
 ethnicus & publicanus. Amen dico uo-
 bis, quaecunque alligaueritis super ter-
 ram, erunt ligata in caelo. & quaecunque
 solueritis super terram, erunt soluta in
 caelo. Rursum dico uobis, quod si duo
 ex uobis consenserint super terram, de
 omni re quamcunque petierint, fiet il-
 lis a patre meo qui in caelis est. Vbi
 enim sunt duo uel tres congregati in
 nomine

*Das ist der re. 47
 Dan. in sol. 10. 11.
 12. in 13. in 14. in 15.
 16. in 17. in 18. in 19.
 20. in 21. in 22. in 23.
 24. in 25. in 26. in 27.
 28. in 29. in 30. in 31.
 32. in 33. in 34. in 35.
 36. in 37. in 38. in 39.
 40. in 41. in 42. in 43.
 44. in 45. in 46. in 47.*

ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ ἐμί εἶμι μέσῳ αὐτῶν.

* Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ πῶτος εἶπε· κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτόν; ἕως ἑπτάκις; λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδόμηκοντάκις ἑπτά.
 * διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τοῦ οὐρανοῦ ἀνθρώπου βασιλέως, ὃς ἠθέλησε σῶσαι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ σῶσαι, προσκνήχθη αὐτῷ εἰς ὄφρα λήθης μυρίων τάλαντων. μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσε αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πρᾶξαι, καὶ πᾶσι τοῖς γυναικῶσι αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα ὅσα ἔιχεν, καὶ ἀποδοῦναι. πεσὼν δὲ ὁ δούλος, προσεκύνη αὐτῷ λέγων· κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω. πωλαχθὼν δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσε αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον ἀφήκεν αὐτῷ. ἤρξαντο δὲ οἱ δούλοι ἐκείνου, εὗρεν ἓνα τῶν σῶσάντων αὐτοῦ, ὃς ὄφρα αὐτῷ ἔκατον δηνάρια. καὶ κρατήσας αὐτόν ἐπνίγε, λέγων· ἀπόδος μοι ὅ, τι ὀφείλεις. πεισὼν δὲ ὁ σῶσάντων αὐτοῦ, παρεκάλει αὐτόν, λέγων· μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι. ὁ δὲ οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν, ἔβαλε αὐτόν εἰς φυλακὴν, ἕως ὅτου ἀποδώσῃ τὸ ὀφειλόμενον. ἰδόντες δὲ οἱ σῶσάντων αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες δι' ἐσάφην τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ γενόμενα. τότε προσκαλεσάμενος αὐτόν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ· Δὸς ποῦν, πᾶσα μὲν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφήκα σοι, ἐπεὶ παρεκάλεισάς με. οὐκ ἔδει ἢ σε ἐλεῆσαι τὸν σῶσάντων σε, ὡς ἐγὼ σε ἠλέησα; καὶ ὁρῶντες οἱ κύριοι αὐτοῦ, παρέδωκεν αὐτόν τοῖς βασανισαῖς, ἕως ὅτου ἀποδώσῃ τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ. οὕτως καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἂν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς καρδίας.

nomine meo, ibi sum in medio eorum. Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & remittam ei? Num usque septies? Dicit illi Iesus: Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies. Ideo assimilatum est regnum caelorum homini regi, qui uoluit conferre rationem cum seruis suis. Et cum caepisset conferre, oblatus est ei unus qui debebat ei decem millia talentorum. Caterum cum is non esset soluendo, iussit eum dominus uenundari, & uxorem eius, & liberos, & omnia quae habebat, ac fieri solutionem. Procidens autem seruis ille adorabat eum, dicens: Dñe, esto patiens erga me, & omnia tibi reddam. Misertus autem dominus serui illius, absoluit eum, & aēs alienum remisit ei. Egressus uero seruis ille, inuenit unum de conferuis suis, qui debebat sibi centum denarios, & iniecta in eum manu, obtorto collo trahebat, dicens: Solue quod debes. Et procidens conferuis eius, rogabat eum, dicens: Esto patiens erga me, & omnia reddam tibi. At ille nolebat, sed abiit & coniecit eum in carcerem, donec redderet debitum. Porro cum uidissent conferui eius, quae fiebant, indoluerunt ualde, & uenerunt, aperueruntque domino suo omnia quae facta fuerant. Tunc accersiu it illum dominus suus, & ait illi: Serue scelestus, totum debitum illud remisisti tibi, cum obsecrares me. Nonne oportuit & te misereri conferui tui, sicut & ego tui misertus eram? Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoad usque redderet totum quod debebatur sibi. Sic & pater meus caelestis faciet uobis, si non remisistis suo quisque fratri de

ἁπὺ καρδῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα ἀν-
 τῶν. * καὶ ἐγλύετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰη-
 σοῦς τὸν λόγον τούτον, μετήρεν ἀπὸ φλι-
 γαλίλαας, ἔβηθες εἰς τὰ ὄρια φλιγιδά-
 ας πέραν τῆς ἰορδάνου, καὶ ἠκολούθησαν αὐ-
 τῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς
 ἐκεῖ. καὶ προσήλθοσαν αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι
 παρὰ τὸν ἰορδάνον, καὶ λέγοντες αὐτῷ. εἰ
 ἔξειμι ἀνθρώπων ἀπολύσαι πλὴν γυναικᾶ ἀν-
 τῶν ἡπὶ τῶν πατέρων; οὐδὲ ἀποκρίθεις εἰ-
 περ αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε, ὅτι ὁ ποιήσας ἀ-
 πᾶρχῆς, ἄρξεν καὶ δῆλον ἐποίησεν αὐτούς;
 καὶ εἶπερ, ἐνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρω-
 πος τὸν πατέρα, καὶ πλὴν μητέρα, καὶ
 προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἕσονται
 οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, ὡς τε οὐκ ἔτι εἰ-
 σὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. ὁ ὁὖτος ὁ θεὸς συνέ-
 ζυξε, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. λέγουσιν
 αὐτῷ. τί ὁὖτος μωσῆς ἐνετείλατο δύναι βί-
 βλιον ἀποσάσαι, καὶ ἀπολύσαι αὐτήν; λέγει
 αὐτοῖς, ὅτι μωσῆς πρὸς πλὴν σκληροκαρδία
 ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολύσαι τὰς γυ-
 ναῖκας ὑμῶν, ἀπᾶρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕ-
 τως. * λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὅς ἂν ἀπολύσῃ πλὴν
 γυναικᾶ αὐτῆς, ἐμὴ ἐπίφορη, ἔλασεν ἡ
 ἄλλη, μοιχᾶται. Ἐὰν ἀπολελυμένη γαμή-
 σασ, μοιχᾶται. * λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
 αὐτοῦ. εἰ οὕτως ἔστιν ἡ αἰτία τῆς ἀνθρώπου με-
 τὰ φλιγιδάας, οὐ συμφέρει γαμήσαι. ὁ ἰ-
 εἶπερ αὐτοῖς, οὐ πάντες χωρεῖσι τὸν λόγον
 τούτον, ἀλλ᾽ οἱ δέδοται. εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι,
 οἱ τινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγενήθησαν οὕ-
 τως. καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἱ τινες εὐνοχίωθη-
 σαν ὑπὸ ἁπὺ ἀνθρώπων. Ἐἰσὶν εὐνοῦχοι, οἱ
 τινες εὐνοχίσαν ἑαυτοὺς διὰ πλὴν βασιλεί-
 ας ἁπὺ οὐρανῶν. ὁ δὲ δὴ ἀμὲν χωρεῖ, χω-
 ρεῖτω. * τότε προσλήθη αὐτῷ παῖς, ἵνα
 τὰς χεῖρας ἐπιθή αὐτοῖς, καὶ προσεύξεται. οἱ
 δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. ὁ δὲ Ἰησοῦς
 εἶπερ. ἄφετε τὰς παῖδας, ἵνα μὴ κωλύετε αὐ-
 τὰς εἰσελθεῖν πρὸς με, ἁπὺ ἵς τοῖς τῶν ὄσων ἡ βα-
 σιλεία

σπθ
5

εβ
α

εβ
α

εβ
β

cordibus uestris delicta illorum.
 Et factum est, cum consummasset **XIX.**
 Iesus sermones hos, demigravit à Ga-
 lilæa, & uenit in fines Iudææ trans Ior-
 danem, & secutæ sunt eum turbæ mul-
 tæ, & sanauit eos ibi. Et accesserunt ad-
 eum pharisæi tentantes eum, & dicen-
 tes ei: Licet ne homini diuortium facere
 cum uxore sua qualibet ex causa? Qui
 respondens, ait eis: An non legistis;
 quod is qui fecit ab initio, masculum &
 foeminam fecit eos? Et dixit: Propterea,
 deseret homo patrem & matrem, & ad-
 glutinabitur uxori suæ, & erunt duo in
 carnem unam. Itaque iam non sunt
 duo, sed una caro. Quod ergo deus co-
 pulauit, homo ne separet. Dicunt illi:
 Cur ergo Moyses iussit dare libellum
 repudiij, & amittere eam? Ait illis: Mo-
 ses ad duritiam cordis uestri permisit
 uobis repudiare uxores uestras, cate-
 rum ab initio non fuit sic. Dico autem
 uobis, quod quicumque repudiau-
 erit uxorem suam, nisi ob stuprum, & aliam
 duxerit, is committit adulterium. Et qui
 repudiatam duxerit, is adulterium com-
 mittit. Dicunt ei discipuli eius: Si ad
 istum modum habet causa hominis
 cum uxore, non expedit contrahere ma-
 trimonium. Qui dixit illis: Non omnes
 capaces sunt huius dicti, sed ij quibus
 datum est. Sunt enim eunuchi, qui de
 matris utero sic nati sunt. & sunt eunu-
 chi, qui facti sunt eunuchi ab homini-
 bus. & sunt eunuchi, qui scipsos castraue-
 runt propter regnum cælorum. Qui po-
 test capere, capiat. Tunc oblatis sunt ei
 puelli, ut manus eis imponeret & oraret.
 Discipuli autem increpabant eos. Iesus
 uero ait eis: Sinite puellos, & ne prohi-
 beatis eos ad me uenire, taliū est em̄ re-
 gnum

87γ β σιλεία τῶν οὐρανῶν. καὶ ἐπιβείη αὐτοῖς τὰς
 χεῖρας, ἐπορεύσῃ ἐκ ἐδῆν. * καὶ ἰδοὺ εἰς προσ
 ελθῶν, εἶπερ αὐτῷ. Διδάσκαλε ἀγαθε, τί μα
 87 δ ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον; ὃ
 δὲ εἶπερ αὐτῷ. τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐ
 δεῖς ἀγαθός, εἰ μὴ εἰς ὁ θεός. εἰ δὲ θέλεις
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντο
 λὰς. λέγει αὐτῷ, ποίας; ὃ δὲ ἰησοῦς εἶπερ.
 τὸ, οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψας,
 οὐ ψευδομαρτυρήσεις. τίμα τὸν πατέρα
 καὶ τὴν μητέρα, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον
 σου ὡς σεαυτὸν. λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος.
 87 ε πάντα ταῦτα ἐφύλαξα ἐκ νεότητός μου.
 τί ἔτι ἔσθω; * ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἰ θέλεις
 τελεῖν εἶναι, ὑπάγε πώλησον σου τὰ ὑ
 πάρχοντα, καὶ δός τῶν πτωχοῖς, καὶ ἔξελθε
 87 β σαυρόν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολουθε μοι.
 * ἀκόντας ἢ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπέλ
 87 β θηκε λυπηρῶς, ἢ γὰρ ἔχω κτήματα
 πολλὰ. ὃ δὲ ἰησοῦς εἶπερ τοῖς μαθηταῖς αὐ
 87 β τοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πλῆσις δύσ
 κόλως εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
 οὐρανῶν. καὶ πάλιν λέγω ὑμῖν, ἔυκοπώ
 87 β τερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματός
 ξαλί
 87 β δος δι' ἐλθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλεί
 87 β αμ τῆ θεοῦ εἰσελθεῖν. ἀκούσαντες ἢ οἱ μαθηταί
 87 β αὐτοῦ, ἔξεπλήσθησαν φόβου, λέγοντες, τίς
 87 β ἄρα δύναται σωθῆναι; ἐμβλέψας ἢ ὁ ἰησοῦς,
 87 β εἶπερ αὐτοῖς. πᾶσα ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύ
 87 β νατό ἐστι, πᾶσα δὲ θεῷ πάντα δυνάτα
 87 β ἐστι. * τότε ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος, εἶπερ αὐ
 87 β τῷ. ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκο
 87 β λουθήσαμεν σοι, τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; ὃ δὲ ἰη
 87 β σοῦς εἶπερ αὐτοῖς. * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
 87 β ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι ἐν τῇ καινῇ
 87 β γενεῇ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 87 β ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσετε καὶ ὑ
 87 β μεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνετε τὰς δώ
 87 β δεκαφυλὰς τοῦ ἰσραὴλ. * καὶ πᾶς ὃς ἀφήκε
 87 β οἰκίαν, ἢ ἀδελφόν, ἢ ἀδελφάν, ἢ πατέρα, ἢ
 87 β μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροτάς, ἕνεκεν
 87 β τοῦ ὀνόμα

gnum caelorum. Et cum imposuisset eis
 manus, abiit illinc. Et ecce unus accedēs,
 ait illi: Magister bone, quid boni faciam,
 ut habeam uitam aeternā? Qui dixit ei:
 Cur me uocas bonū? Nullus est bonus,
 nisi unus, nempe deus. Qd' si uis ad ui
 tam ingredi, serua mandata. Dicit illi:
 Quae? Iesus autem dixit: Non facies ho
 micidium. Non committes adulterium.
 Non facies furtum. Non falsum dices
 testimonium. Honora patrem & ma
 trem. & diliges proximum tuum, ut te
 ipsum. Dicit illi adolescens: Omnia haec
 seruaui à iuuetute mea, quid adhuc mihi
 deest? Ait illi Iesus: Si uis perfectus esse,
 uade uende quae habes, & da pauperi
 bus, & habebis thesaurū in caelo, & ueni
 sequere me. Cum audisset autem adole
 scens cum sermonem, abiit tristis. Erat
 enim habens possessiones multas. Iesus
 autem dixit discipulis suis: Amen dico
 uobis: diues difficile intrabit in regnum
 caelorum. Et iterum dico uobis: Facilius
 est camelum per foramen acus transire,
 quam diuitem in regnum dei ingredi.
 Auditis autem his discipuli expauerunt
 ualde, dicentes: Quis ergo potest saluus
 fieri? Intuitus autem illos Iesus, dixit il
 lis: Apud homines hoc impossibile est,
 apud deum autē omnia possibilia sunt.
 Tunc respondens Petrus, dixit ei: Ecce
 nos reliquimus omnia, & secuti sumus
 te: Quid ergo erit nobis? Iesus autē dixit
 illis: Amen dico uobis, quod uos, qui se
 cuti estis me in regeneratione, cum sede
 rit filius hominis in sede maiestatis suae,
 sedebitis & uos super sedes duodecim,
 iudicantes duodecim tribus Israel. Et
 omnis qui reliquerit domos, aut fratres,
 aut sorores, aut patrem, aut matrem,
 aut uxorem, aut filios, aut agros, propter
 d 4 nomē

5
β
σ

τῷ ὀνόματός μου, ἑκατόνταπλασίονα λή-
 ψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.* πολλοί
 δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔχοντες, καὶ ἔχοντες
 πρῶτοι.* Ομοίᾳ γὰρ ὅσῃ ἡ βασιλεία τῶν
 οὐρανῶν ἀνθρώπων διοικεσώσεται, ὅς τις θύ-
 θερ ἅμα πρῶτὸν μίθωσάσθαι ἐργάτας εἰς τὸν
 ἀμπελῶνα αὐτοῦ. συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν
 ἐργατῶν ἐκ δλωαρίου πλὴν ἡμέραν, ἀπέσει-
 λεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ· καὶ θύ-
 ελθὼν περὶ πλὴν τρίτου ὥρα, εἶδεν ἄλ-
 λους ἐσώτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς, καὶ ἐκί-
 νοις εἶπε· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπε-
 λῶνα, καὶ ὁ ἅρπῃ δίκαιον δώσω ὑμῖν· οἱ
 δὲ ἀπήλθον. πάλιν ἡ θύελθὼν περὶ ἑκτου-
 καὶ ὀκτατάτου ὥρα, ἐποίησεν ὡσαύτως. περὶ
 δὲ πλὴν ἑνδεκάτου ὥρα θύελθὼν, εὗρεν ἄλ-
 λους ἐσώτας ἀργούς, καὶ λέγει αὐτοῖς, τί
 ᾧδε ἐσθίκατε ὅλῳ πλὴν ἡμέραν ἀργοί; λέγ-
 σιμ ἅπαντες, ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμίθωσάτο. λέ-
 γει αὐτοῖς· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμ-
 πελῶνα· ἢ ὁ ἅρπῃ δίκαιον, λήψατε· ὁ φύσας
 δὲ γενομένης, λέγει ὁ κύριος τῶν ἀμπελῶ-
 νων τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· κάλεσον τῶν ἐργά-
 τας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μίθωτον, ἀρχῆ-
 μιν ἀπὸ τῶν ἑσχάτων ἕως τῶν πρώτων. Ἐ-
 λθόντες, οἱ πρὶ πλὴν ἑνδεκάτου ὥρα, ἔλα-
 βον ἀνα δλωαρίου· ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι,
 ἐνόμισαν ὅτι πολλὸν λήψονται, Ἐλαβον
 καὶ αὐτοὶ ἀνα δλωαρίου· λαβόντες ἡ ἐγγύ-
 ζον ἡ τῶν διοικεσώσεται, λέγοντες· ὅτι οὗτοι
 οἱ ἔχοντες μίαν ὥραν ἐποίησαν, Ἐἴσας ἡ-
 μῖν αὐτοὺς ἐποίησας, τίς βασιλεύσας δὲ βάρ-
 ος ἡμῶν, καὶ τὸν καύσωνα· ὁ δὲ ἀποκρι-
 θείς εἶπε ἐνὶ αὐτῶν· ἔταῦρε, οὐκ ἀδικῶ σε,
 οὐχὶ δηναρὶς συμφώνησας μοι; ἄρον τὸ σὸν,
 καὶ ὑπάγε· θέλω δὲ τὸ τῶν ἑσχάτων δού-
 ναί ὡς καὶ σοί, ἢ οὐκ ἔξέσι μοι ποιῆσαι ὃ δέ-
 λω ἐν τοῖς ἑμοῖς; εἰ ὁ ὀφθαλμὸς σου πονη-
 ρὸς ὅσιν, ὅτι ἔγω ἀγαθὸς εἰμί; οὕτως ἔσον-
 τῃ οἱ ἔχοντες πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔχοντες· πολλοί
 γὰρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

καὶ

nomen meum, centupla accipiet, & uitæ
 aternæ sortietur hæreditatē. Multi autē pri-
 mi, erunt nouissimi: & nouissimi, primi.

Nam simile est regnum cælorū homi-
 ni patrifamilias, qui exiit primo statim
 diluculo ad conducendos operarios in
 uineam suam. Conuentione autē facta
 cum operarijs in singulos dies denario,
 misit eos in uineam suam. Et egressus cir-
 citer horam tertiam, uidit alios stantes
 in foro ociosos, & illis dixit: Ite & uos in
 uineam, & quodcunq; iustum fuerit,
 dabo uobis. Illi autem abierunt. Rur-
 sum autē exiit circiter sextam & nonam
 horam, & fecit similiter. Circa undecimā
 uero exiit, & inuenit alios stantes, ac dicit
 illis: Cur hic statis tota die ociosi? Di-
 cunt ei, quia nemo nos conduxit. Dicit
 illis: Abite & uos in uineam, & quicquid
 fuerit iustum, accipietis. Cum autem ue-
 spera facta esset, dicit dominus uineæ,
 procuratori suo: Voca operarios, & red-
 de illis mercedem, incipiens à postremis
 usq; ad primos. Et cum uenissent qui cir-
 ca undecimam horam uenerant, accepe-
 runt singuli denarium. Veniētes autē &
 primi, arbitrati sunt, qd' plus essent acce-
 pturi, & acceperūt ipsi quoq; singuli de-
 narium. Et cū accepissent, murmurabant
 aduersus patrēfamilias, dicentes: Hi no-
 uissimi unā horā fuerūt in opere, & illos
 pares nobis fecisti, qui portauimus pon-
 dus diei & estum. At ille respondens uni
 eorū, dixit: Amice, non facio tibi iniuriā.
 Nōne denario pactus es mecum? Tolle
 qd' tuū est, & abi. Volo autē huic nouis-
 simo dare sicut & tibi. An non licet mihi
 qd' uolo facere in rebus meis? Si oculus
 tuus malus est, q; ego bonus sim? Sic no-
 uissimi erunt primi, & primi nouissimi.
 Multi em̄ sunt uocati, pauci uero electi.

Et

σα β

σβ 5

σγ β

σδ 5

σε β

* καὶ ἀναβαίνων ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα, παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς καὶ ἰδίᾳ μὲν τῆ ὁδοῦ, καὶ εἶπερ ἑαυτοῖς. ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσασιν αὐτὸν ῥῶμα ἕνεκεν εἰς ὃ ἐμπαῖζαι, καὶ μασίγῶσαι, καὶ σαυρῶσαι, καὶ τῆ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. * τότε προσήλθεν αὐτῶ ἡ μητρὴς τῶν υἱῶν ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνῶσα καὶ αἰτῶσα τί παρ' αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπερ αὐτῆ. τί θέλεις; λέγει αὐτῶ. εἰπέ ἵνα καθίσωσιν ὅντοί οἱ δύο υἱοί μου, εἰς ἓκ δεξιῶν σου, καὶ εἰς ὅς ἐκ ἐκείνων ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπερ. οὐκ οἶδατε τί αἰτέθετε. δῶαδιε ποιῆσιν τὸ ποτήριόν μου, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν; * καὶ τὸ βᾶπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσασθε; λέγουσιν αὐτῶ, δῶαμεθα. καὶ λέγει αὐτοῖς. τὸ μόν ποτήριόν μου πείθετε, καὶ τὸ βᾶπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε, ὅ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ὅς ἐκ ἐκείνων, οὐκ ἔστι ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἠτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου. * καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτούς, εἶπερ. οἶδατε ὅτι ἀρχόντες τῶν ἐθνῶν, κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὅς ἐάν τις θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔστω ὑμῶν διάκονος, ὅς ἐάν τις θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δούλος. * ὡσαύτῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντι πολλῶν. * καὶ ἐκπορεύομενος αὐτῶν ἀπὸ ἱερὸς, ἠκολούθησεν αὐτῶ ὄχλος πολλός. καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες, ὅτι ἰησοῦς παρὰ γα, ἐκράξαν λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὲ δαβὶδ. ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς,

Et conscendens Iesus Hierosolyima, asumpsit duodecim discipulos suos solos in uia, & ait illis: Ecce conscendimus Hierosolyima, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum ac scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum: & tertia die resurget. Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs suis, adorans & petens aliquid ab eo. At ille dicit ei: Quid uis? Ait illi: Dic ut sedent hi duo filij mei, unus ad dexteram tuam, & alter ad sinistram in regno tuo. Respondens autem Iesus, dixit: Nescitis quid petitis. Potestis bibere poculum, quod ego bibiturus sum? & baptismate quo ego baptizor, baptizari? Dicunt ei: Possumus. Ait illis: Calicem quidem meum bibetis, & baptismate quo ego baptizor, baptizabimini. sedere autem ad dexteram meam & sinistram, non est meum dare, sed ijs continget quibus paratum est à patre meo. Et cum audissent decem, indignati sunt de duobus fratribus. Iesus autem uocauit eos ad se, & ait: Scitis, quod principes gentium dominantur illis, & qui magni sunt, potestatem exercent in eas. Non ita erit inter uos, sed quicumq; uoluerit inter uos magnus fieri, sit uester minister: & qui uoluerit inter uos primus esse, sit uester seruus. Sicut filius hominis nõ uenit ut sibi ministraretur, sed ut ipse ministraret: utq; daret animã suam redemptionem pro multis. Et egredientibus illis ab Hiericho, secuta est eum turba multa. Et ecce duo cæci sedentes secus uiam, cum audissent, qd' Iesus transiret, clamauerunt dicentes: Domine miserere nostri fili Dauid. Turba autẽ increpabat eos,

ἵνα

ut

ἵνα σιώπησωσιν, οἱ δὲ μᾶλλον ἔκραξαν, λέγοντες. ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὲ Δαβὶδ. καὶ ἅς ὁ ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτούς, καὶ εἶπε. τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν; λέγουσιν αὐτῷ. κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί. ὁ φθαλμῶν αὐτῶν, καὶ εὐθέως ἀνεβλεψαμ ἑαυτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαμ αὐτῷ. * καὶ ὅτε ἤγγισαμ εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἤλθομ εἰς βηθφαγή πρὸς τὸ ὄρος ἡν ἑλαιῶν, τότε ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητὰς, λέγων αὐτοῖς. πορεύθητε εἰς πλὴν κώμῳ πλὴν ἀπέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὐρήσετε ὄνον δεδεμμένον, καὶ πῶλον μετ' αὐτοῦ, λύσαντες ἀγαγετέ μοι. καὶ εἰ τις ὑμῖν εἶπῃ τί, εἰθετε, ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν ῥηεῖα ἔχει. εὐθέως δὲ ἀποσέλλει αὐτούς. * τὸ δὲ ὄλον γέρονεμ, ἵνα πληρωθῆ τὸ ρηεῖον διὰ τῆς προφητείας λέγοντος. εἶπατε τῆς θυγατρὶ σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι πρὸς, καὶ ἐπιβεβηκώς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶλον ὑποζυγίου. * πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἠκούσας αὐτῶν καδῶς προσέταξεμ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἡγαγομ πλὴν ὄνον, καὶ τὸν πῶλον, καὶ ἐπέδηκαμ ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισαμ ἐπάνω αὐτῶν. ὁ δὲ πλῆθος ὄχλος ἔσρωσαμ ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἑν τῇ ὁδοῦ. ἄλλοι δὲ ἔκοπτομ κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων, καὶ ἔσρώνουμ ἑν τῇ ὁδοῦ. * οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζομ, λέγοντες, ὡς ἀνὰ τῷ υἱῷ Δαβὶδ. εὐλογοῦμ ἡμῶν ὁ ἐρχόμενος ἑν ὀνόματι κυρίου, ὡς ἀνὰ ἑν τοῖς ὑψίστοις. * καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς ἱεροσόλυμα ἐσεῖσθη πᾶσα ἡ πόλις, λέγουσα. τίς ὅστις οὗτος; οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγομ, οὗτος ὅστις ἰησοῦς ὁ προφήτης ὁ ἀπὸ ναζαρεθ τῆς γαλιλαίας. * καὶ εἰσῆλθεμ ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν τοῦ θεοῦ, καὶ ἔξέβαλε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀποβάλλοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς θράνας καὶ τὰς κολυμβήθρας καὶ τὰς πωλοῦντας τὰς πρὸς τὰς ἀυτῶν, γέφυρας ἀπὸ τῆς οἰκίας

ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Miserere nostri domine fili David. Et stetit Iesus & uocauit eos, & ait: Quid uultis ut faciam uobis? Dicunt illi: Domine, ut aperiantur oculi nostri. Misertus autem eorum Iesus, tetigit oculos eorum. & confestim uisum receperunt oculi illorum, & secuti sunt eum.

Et cum appropinquaissent Hierosolymis, & uenissent Bethphage ad montem oliuarum, tunc Iesus misit duos discipulos, dicens eis: Ite in castellum quod contra uos est, & statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea, soluite & adducite mihi. Et si quis uobis aliquid dixerit, dicite: Dominus his opus habet; & confestim emittit eos. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est per prophetam, dicentem: Dicite filiae sion: Ecce rex tuus uenit tibi mansuetus, sedens super asinam & pullum filium subiugalis. Euntes autem discipuli, fecerunt sicut praeceperat illis Iesus. Et adduxerunt asinam & pullum, & imposuerunt super eos uestimenta sua, & eum super illa collocarunt. Plurima autem turba strauerunt uestimenta sua in uia. Alij uero cedebant ramos de arboribus, & sternebant in uia. Porro turbae quae praecedebant & quae sequebantur clamabant, dicentes: Hos anna filio David. benedictus qui uenit in nomine domini, hos anna in altissimis. Et cum intrasset Hierosolyma, commota est uniuersa ciuitas, dicens: Quis est hic? Turbae autem dicebant: Hic est Iesus ille propheta à Nazareth Galilææ. Et intrauit Iesus in templum dei, & eiciebat omnes uendentes & ementes in templo, mensasque nummulariorum, & cathedras uendentium columbas euertit. Et dixit eis: Scriptum est,

XXI

σβ
σγ
5

σδ
5

σε
5

σς
2

ο οικος μου οικος προσευχης κληθισεται,
 υμας δε αυτην εποιησατε σπηλαιον λησων.
 * Ο προσηλθομ αυτω τυφλοι κη χωλοι εν τω μς
 ιερω, κη θεραπειουσεμ αυτους. * Ιδοντες οι αρχιερω
 κη οι γραμματεις τα θαυμασια α εποι
 ησεμ, ο τως παιδας κη κριζοντας εν τω ιερω,
 κη λεγοιτας, ωσ αννα τω ιω δαβιδ, η γανανη
 ησαμ κη ειπομ αυτω. ακουσαι τι ουτι λεεσαιμ; ο
 η ησοω λεγει αυτοις. ναι, ουδ εποτε ανεγνω
 τε οτι εκ σοματρε νηπιωμ εθλαζοντων κα
 τηρισω αινομ; * Ο καταλιπων αυτους εζηλ
 θεμ εξω φλι πολωσ εις βηθανιαμ κη ηυλιθην
 εκει. * πρωιας η επαναγωμ εις πλυ πολιμ, μς
 επινασεμ, κη ιδωμ συκωμ μιαρ επι φλι οδω
 ηλθεμ εω αυτων. κη ουδεμ ευρεμ εν αυτη, ει
 μη φυλλα μονομ, και λεγει αυτη. μη κητι εκ
 σε καρποσ γενηται εις τον αιωνα, κη ηζημι
 ρανθη παραρρημα η συκη, κη η ιδοντες οι μα
 θηται εθαυμασαμ λεγοντες. πως παραρρη
 μα εζηρανθη η συκη; * αποκριθεισ δε ο ησοω ει
 πεμ αυτοις. Αμυν λεγω υμιν. εαμ εχημ
 τε τισιμ και μη διακριθητε, ου μονομ δε φλι
 συκασ ποιησετε, αλλα κη εν τω ορει ορει τω
 επιητε, ερθητι κη βληθητι εις πλυ θαλασ
 σαμ, γενησεται. * κη παντα υσα εμ αληση
 τε εν τη τροσθυχη πιστευοιτε, ληψεθε. * κη
 ελθοντι αυτω εις τον ιερων, προσηλθομ αυ
 τω διδασκοντι οι αρχιερω κη οι πρεσβυ
 τεραι του λαου λεγοντες, εν ποια εζουσια
 ταυτα ποιεισ; κη τισ σοι εδωκε πλυ εζου
 σιαμ ταυτων; αποκριθεισ δε ο ησοω ει
 πεμ αυτοις. ερωτησω υμας και γω λογομ ενα
 ομ εαμ ειπητε μοι, και γω υμιν ερω εν ποια
 εζουσια ταυτα ποιω. δε βαπτισμα ιωαννου
 ποθεν ημ; εζ ουρανου η εζ ανθρωπων; οι ηνε
 λογιζοντ παρειαυτοι λεγοντες. εαμ ειπω
 μω εζ ουρανου, ερε ημ. δια τι οτω ουκ επι
 σευσατε αυτω; εαμ η ειπω μω εζ ανθρωπων,
 φοβεμεθα τον οχλομ. παντες γαρ ειχομ τον
 ιωαννω ωσ προφητημ. κη η αποκριθεντες
 τω ιησου ειπομ. ουκ οιδαμω. εφη αυτοις
 κη αυτοσ

domus mea, domus deprecationis uoca
 bitur. At uos fecistis illam speluncam la
 tronum. Et accesserunt ad eum caeci &
 claudi in templo, & sanauit eos. Cum ui
 dissent principes sacerdotū, & scribae, mi
 rabilia quae fecerat, & pueros clamantes
 in templo, & dicentes, Hos anna filio
 Dauid, indignati sunt, & dixerunt ei, Au
 dis quid isti dicunt? Iesus autem dicit eis,
 Quid nisi? Nunquam legistis, Ex ore infan
 tium & lactentium perfecisti laudem? Et relictis illis, exiit e ciuitate in Betha
 niā, & diuersatus est illic. Mane aut reuer
 tes in ciuitate, esuriit. Et cum uidisset ficu ar
 bore unā in uia, uenit ad eā, & nihil inue
 nit in ea, nisi folia tantum. Et ait illi, Ne post
 hac ex te fructus nascatur in aeternū, & are
 facta est continuo ficus. Et eo uiso discipu
 li mirati sunt, dicentes, Quomodo conti
 nuo exaruit ficus? Respondens autem Iesus,
 ait eis, Amen dico uobis, si habueritis fi
 de, & non haesitaueritis, non solum hoc quod
 accidit ficui facietis, uerum etiam si mon
 ti huic dixeritis, tollere & proice te in ma
 re, fiet. Et omnia quaecumque petieritis in de
 precatione credentes, accipietis. Et cum
 uenisset in templū, accesserunt ad eū do
 centē principes sacerdotum & seniores
 populi, dicentes, Qua autoritate haec fa
 cis? & quis tibi dedit istā autoritatē? Re
 spondens autem Iesus, dixit eis, Interroga
 bo uos & ego quiddā, quod si dixeritis
 mihi, & ego uobis dicam qua autoritate
 haec faciam. Baptismus Ioannis unde
 erat? ē caelo an ex hominibus? At illi co
 gitabant apud se, dicentes, Si dixerimus
 ē caelo, dicet nobis, Quare ergo non cre
 didistis illi? Sin autē dixerimus ex homi
 nibus, timemus turbā. Omnes enim habe
 bant Ioannē ut prophetam. Et respon
 dentes Iesu dixerunt, Nescimus. Ait illis
 & ipse

κὴ αὐτός· οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν, ἐν ποίᾳ ἔτι
 σία ταῦτα ποιῶ. * τί ἡ ὑμῖν δοκεῖ; ἀνθρῶ μ
 πος εἶχε τέκνα δύο, κὴ προσέλθῶν τῷ πρώ
 τῳ εἶπε, τέκνον ὑπάγε, σήμερον ἐργάζεο ἐν
 τῷ ἀμπελῶνι μου. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε,
 οὐ θέλω. ὕστερον ἡ μεῖτα μελθεῖς, ἀπῆλθε μ.
 κὴ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ εἶπε, ὡσαύτως. ὁ ἡ
 ἀποκριθεὶς, εἶπε, ἐγὼ κύριε, κὴ οὐκ ἀπῆλ
 θεμ. τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πα
 τρός; λέγουσιν αὐτῷ. ὁ πρῶτος. λέγει αὐτῷ
 ὁ ἰησοῦς, ἀλλὴ λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ πελῶναί
 εἰσι πόρνοι προσάγειν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλεί
 αμ τοῦ θεοῦ. ἠλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς ἰωάννης ἐν ὁδῷ
 δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ, οἱ ἡ πε
 λῶναί εἰσι πόρνοι ἐπίσθουσα μ αὐτῷ. ὑμεῖς ἡ
 ἰδόντες, οὐ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι
 αὐτῷ. * Ἄλλη μ πᾶραβολὴ ἀκούσατε. ἀνθρῶπος ἦ
 τις ἦν οἰκοδεσπότης ὅστις ἐφύτευσε μ ἀμπε
 λῶνα, κὴ φραγμῶν αὐτῷ περιέθηκε, κὴ ὄρυξεν
 ἐν αὐτῷ λιθὸν, κὴ ὠκοδόμησεν πύργον, κὴ ἔτι
 ἔδοξε αὐτῷ γεωργοῖς ἐκπέμψασθαι. ὅτε δὲ
 ἤγγισεν ὁ καιρὸς τοῦ κάρπω, ἀπέστειλε τὸν δε
 υτέρον αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργούς, λαβῆναι τὸν
 κάρπουν αὐτοῦ, καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τὸν
 δευτέρου αὐτοῦ. ὁ μὲν ἔδραμον. ὁ δὲ ἀπέ
 κτενα μ, ὁ δὲ ἐλιθοβόλησεν. πάλιν ἀπέ
 στειλε μ ἄλλους δευτέρους καὶ τρίτους αὐτοῦ
 πρῶ
 τῳ, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως. ὕστερον
 δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ λέ
 γων. ἐν τῷ παρόντι τὸν υἱὸν μου. οἱ δὲ γε
 ωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς.
 οὗτος ὄκει ὁ κληρονόμος, δεῦτε, ἀποκτείνω
 μου αὐτόν, καὶ καταχωρήσω τὴν κληρονομίαν
 αὐτοῦ. καὶ λαβόντες αὐτόν, ἔββαλον ἔξω τοῦ
 ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτεναν. ὅτι αὐτῷ ἔλθῃ
 ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεω
 ροῖς ἐκείνοις; λέγουσιν αὐτῷ, κακοὺς κακῶς ἀ
 πόλεσθαι αὐτούς, κὴ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδόσθαι ἄλ
 λοις γεωροῖς, οἱ ἄνευ ἀφώσθησιν αὐτῷ τὸν κάρ
 πον, ἐν τῷ καιρῷ αὐτῶν. λέγει αὐτῷ ὁ ἰη
 σοῦς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς; λίθον
 ὃν ἀπέδο

& ipse, Nec ego dico vobis qua autora
 te hac faciā. Quid aut vobis videt? Ho
 mo habebat duos filios, & accedens ad
 priorē dixit, Fili, uade hodie operare in
 uinea mea. Ille aut respondens ait, No
 lo, postea uero poenitentia motus, abiit.
 Accedens aut ad alterum, dixit similiter.
 At ille respondens ait, Ego dñe, & non
 abiit. Vter è duobus fecit qd uoluit pa
 ter? Et dicunt ei, prior. Dicit illis Iesus,
 Amen dico vobis, quod publicani & me
 retrices praecedunt uos in regnum dei.
 Venit enim ad uos Ioannes per uiam
 iustitiae, & non credidistis ei, publicani
 autem & meretrices crediderunt ei. uos
 autem cum uidissetis non fuistis comoti
 poenitentia postea, ut crederetis ei. Aliā
 parabolā audite. Homo quidā erat pa
 terfamilias, qui plantauit uineā, & sepē
 circumdedit ei, & fodit in ea torcular, &
 aedificauit turrim, & locauit eam agrico
 lis, ac peregre profectus est. Cum au
 tem tempus fructuum appropinqua
 set, misit seruos suos ad agricolas, ut ac
 ciperent fructus ipsius. Et agricolae ap
 prehensis seruis eius, alium ceciderunt,
 alium occiderunt, alium uero lapidaue
 runt. Iterū misit alios seruos plures prio
 ribus, & fecerunt illis similiter. Nouissi
 me aut misit ad eos filiū suū, dicens reue
 rebuntur filiū meum. Agricolae aut uiso
 filio, dixerunt intra se. Hic est haeres, ueni
 te occidamus eum, & occupemus hare
 ditatem eius. Et apprehensum eum, cie
 cerunt ex uinea, & occiderunt. Cum er
 go uenerit dominus uineae, quid faciet
 agricolis illis? Aiunt illi. Mali cum sint,
 male perdet illos, & uineam suam loca
 bit alijs agricolis, qui reddent ei fructum
 temporibus suis. Dicit illis Iesus, Nun
 quam legistis in scripturis, Lapidem
 quem

ὁμὲν ἀπεδοκίμασαν οἱ δοκοδομοῦντες, οὐκ ἔγενθη εἰς κεφαλῶν γωνίας, πρὸς κυρίῳ ἐγγύε
 τοῦ ἄντη, καὶ ἐστὶ θαυμασὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν·
 διὰ τὸ λέγει ὁ κύριος, ὅτι ἀρθῆσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ
 βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ δοθήσεται ἐθνικοῖς· καὶ ὁ
 ἄνθρωπος ὁ κεκολλημένος ἐπὶ τὸν λίθον τὸν
 τῶν ποιητῶν, συνθλασθήσεται, ἐφ' ὃν δ' ἄνθρωπος
 κέκολληται αὐτόν. * καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς
 καὶ οἱ φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ, ἐγνω-
 σάν, ὅτι πρὸς αὐτῶν λέγει. Ἐπισημαίνω ὑμῶν
 τὸν κρατῆσαν, ἐφωβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπει-
 σθήσαν προφήτῳ αὐτὸν εἶχον. * καὶ ἀποκρι-
 θείς ὁ ἰησοῦς, πάλιν εἶπερ αὐτοῖς ἐν παραβο-
 λαῖς, λέγων. Ομοιωθὴν ἡ βασιλεία τῶν οὐρα-
 νῶν ἀνθρώπου βασιλεῖ, ὃς τις ἐποίησε γά-
 μους ἑφ' ἡμέρας, καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐ-
 τοῦ, καλέσαι τοὺς κλημνύμενους εἰς τοὺς γά-
 μους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. πάλιν ἀπέστει-
 λεν ἄλλους δούλους, λέγων. εἰπατε τοῖς κλη-
 κλημνύοις. ἰδοὺ ἔτοιμάσαί μοι τὰ δεύτερα, οἱ
 ταῦροι μου καὶ τὰ σιτισὰ πεδυμένα, ἕτοιμα
 τὰ ἕτοιμα, δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. οἱ δὲ ἀμε-
 λήσαντες, ἀπέστησαν, ὃς μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀ-
 γρόν, ὃς δὲ εἰς πλὴν ἐμπορίου αὐτοῦ, οἱ δὲ λοι-
 ποὶ κρατῆσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὑβρίσαν
 καὶ ἀπέκτεναν. ἀκούσας δὲ βασιλεὺς, ὤργισ-
 θεν, ἔπεμψεν τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπέ-
 λεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ πλὴν πόλιν αὐ-
 τῶν ἐνέπρησεν. τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐ-
 τοῦ. ὁ μὲν γάμος ἐπιμόρος ὄσκει, οἱ δὲ κλη-
 κλημνοὶ οὐκ ἔσαν ἄξιοι. πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς
 διεξόδους τῶν οὐρανῶν, ἵνα ὅσους ἐὰν εὕρητε, κα-
 λέσατε εἰς τοὺς γάμους. καὶ ἐξελθόντες οἱ δού-
 λοι ἐκῆνοι εἰς τὰς οὐδούς, συνήγαγον πάν-
 τας ὅσους εὗρον πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς, καὶ
 ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. * εἰσελ-
 θὼν δὲ ὁ βασιλεὺς δεῖσας τοὺς ἀνακειμέ-
 νους, εἶπεν ἐκείνοις ἀνθρώπων οὐκ ἐνδεδυμένον
 ἐνδυμα γάμου, καὶ λέγει αὐτῷ. ἐταῦρος, πῶς
 εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχω ἐνδυμα γάμου; οὗτος
 ἐπιμύθη. τότε εἶπερ ὁ βασιλεὺς τοῖς δούλοις

νοῖς

quē reprobauerūt ædificantes, hic factus
 est in caput anguli . à domino factū est
 hoc , & est mirabile i oculis nostris: Ideo
 dico uobis, auferet à uobis regnū dei, &
 dabitur genti faciēti fructus eius . Et qui
 ceciderit super lapidem istum, confringe-
 tur: super quē uero ceciderit, cōteret eum.
 Et cum audissent principes sacerdotū ac
 pharisæi parabolas eius, cognouerunt,
 quod de se diceret . Et querentes illi manus
 iniicere, timuerunt turbas, quoniam tan-
 quam prophetam eum habebant. Et re-
 spondens Iesus, iterum dixit eis per para-
 bolas, & ait:

Simile factum est regnum cœlorum **XXII**
 homini regi, qui fecit nuptias filio suo, &
 emisit seruos suos, ut uocarent inuitatos
 ad nuptias, & nolebant uenire . Rursus
 emisit alios seruos, dicens : Dicite inuita-
 tis : Ecce prandium meum parauī, tauri
 mei & altilia mactata sunt, & omnia pa-
 rata, uenite ad nuptias. Illi autē neglexe-
 runt, & abierunt, alius in uillam suam,
 alius uero ad negotiationem suam. Re-
 liqui uero tenuerūt seruos eius, & contu-
 melijs affectos occiderūt. Rex autē cum
 audisset, iratus est, & missis exercitibus
 suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatē
 illorū succendit. Tunc ait seruis suis: Nu-
 ptiaē quidē parataē sunt, sed qui inuitati
 erant non fuerunt digni. Ite ergo ad exi-
 tus uiarū, & quotcūq; inueneritis, uocate
 ad nuptias . Et egressi serui eius in uias,
 congregauerunt omnes quotquot inue-
 nerunt, malos pariter ac bonos, & im-
 pletæ sunt nuptiaē discumbentibus . In-
 gressus autem rex ut uideret discumben-
 tes, ubi uidit illic hominem nō uestitum
 ueste nuptiali, ait illi: Amice, quomodo
 huc intraisti, nō habēs uestem nuptialē?
 At ille obmutuit . Tunc dixit rex mini-
 c stris:

νοις. δέσαντες αὐτὸν πόδας καὶ χεῖρας, ἐκβάλλετε εἰς τὸ σκοτόν τὸ ἑξωτερικόν. ἐκεῖ ἔισαι ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

σκγ β

* Τότε πορεύθεντες οἱ φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν παγιδέυσωσιν ἐν λόγῳ. καὶ ἀποσέλλουσιν αὐτὸν πρὸς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν, λέγοντες. Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ πλὴν ὀδύνης τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ ὀυδενός, οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων. εἰπέ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεισι δὲ οὖν κλῆσμον καίσαρι, ἢ οὐ; γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς πλὴν πονηρίαν αὐτῶν, εἶπε. τί με πειράζετε ὑποκριταί; ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κένου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον. εἰ λέγε αὐτοῖς, τί ἐκείνῳ ἔστιν, εἰ ἢ ἐπιγραφή; λέγουσιν αὐτῷ. καίσαρ. τότε λέγει αὐτοῖς. ἀπόδοτε οὖν τὰ καίσαρι, καί τὰ θεῷ, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τοῦ δεῖν. καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπήλθον. * Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσήλθον αὐτῷ σαδδουκαῖοι, οἱ λέγοντες, μὴ εἶναι ἀνασασίμ, εἰ ἐπιρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες. Διδάσκαλε, μωσὴς εἶπε. ἐὰν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἢ ἀναστήσει σπέρμα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ἥσαν δὲ παρῆμῶν ἐπὶ ἀδελφοί, καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας ἐπελήθησεν, καὶ μὴ ἔχων σπέρμα, ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, εἰς τὸ τρίτον ἕως τῶν ἐπὶ ἅπυσερον δὲ πάντων ἀπέθανε εἰ ἢ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀνασάσει, τί τῶν ἐπὶ ἅπυσερον ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔχον αὐτῶν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπε αὐτοῖς. ὡλανᾶθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μὴ δὲ τὴν δυνάμιν τοῦ θεοῦ. ἐν γὰρ τῇ ἀνασάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐγκαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσίν. περὶ δὲ τῆς ἀνασάσεως

Νβ

Νγ

stris: Ligatis pedibus & manibus eius; mittite eum in tenebras exteriores. ibi erit fletus, & stridor dentium. Multi enim sunt uocati, pauci uero electi. Tunc abeunt pharisaei consilium coeperunt, ut illaquearent eum in sermone. Et ad illum emittunt discipulos suos cum Herodianis, dicentes: Magister, scimus quod uerax sis, & uiam dei in ueritate doceas, neque aures quenquam. Non enim respicis personam hominum. Dic ergo nobis, quid tibi uideatur? Licet census dari Caesari, an non? Cognita autem Iesus malicia eorum, ait: Quid mentatis hypocrita? Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis: Cuius est imago haec; & inscriptio? Dicunt ei: Caesaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quae sunt Caesaris, Caesari: & quae sunt dei, deo. Et his auditis, mirati sunt, & omisso eo abierunt. In illo die accesserunt ad eum Sadducei, qui dicunt non esse resurrectionem, & interrogauerunt eum, dicentes: Magister, Moses dixit, si quis mortuus fuerit, non habens filium, ut ducat frater eius uxorem illius, & suscitet semen fratri suo. Erant autem apud nos septem fratres, & primus uxore ducta defunctus est: ac non habens semen, reliquit uxorem suam fratri suo, similiter secundus & tertius usque ad septimum. Nouissime autem omnium defuncta est & mulier. In resurrectione ergo cuius est septem illis erit uxor? Omnes enim habuerunt eam. Respondens autem Iesus, ait illis: Erratis, nescientes scripturas neque uirtutem dei. In resurrectione enim neque matrimonium contrahunt, neque elocantur, sed sunt sicut angeli dei in caelo. De resurrectione uero mor.

πρὶ νεκρῶν, οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν
 ἀπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος, ἐγὼ εἰμι ὁ θεὸς Ἰ-
 βραάμ, καὶ ὁ θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ.
 οὐκ εἰμι ὁ θεός, θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων.
 καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἔξεπληθύνοντο ἐπὶ
 τῇ διδασκῆ αὐτοῦ. * οἱ δὲ φάρισάοι ἀκούσαν-
 τες, ὅτι ἐφίμωσε τοὺς σαδδουκαῖους, σωμῆχ-
 θησαν ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ ἐπηρεώτησαν εἰς ἑ-
 αὐτῶν νομικὸς τις, πρῶτος αὐτῶν καὶ λέ-
 γων. διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν
 τῷ νόμῳ; ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπερ αὐτῶ. ἀγα-
 πῆσαις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ καρδίᾳ
 σου, καὶ ἐν ὅλῃ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ δια-
 οσίᾳ σου, αὕτη ἔστι πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή.
 δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ. ἀγαπῆσαι τὸν πλη-
 σίον σου ὡς σεαυτόν. ἐν ταύταις ταῖς δυ-
 σίμ ἐντολαῖς, ὅλῃ ὁ νόμος, καὶ οἱ προφῆ-
 ται κρέμανται. * σωμηνυμένων δὲ πρὶ φάρι-
 σαίων, ἐπηρεώτησαν αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς, λέγων, μὲ
 τί ὑμῖν δοκεῖ πρὶ τῆ χρυσῶ; τίνῃ ἴσως ὄσιμ;
 λέγουσιν αὐτῶ, τὸ δαβίδ. λέγει αὐτοῖς.
 πῶς οὖν δαβίδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτῶν
 καλεῖ, λέγων; εἶπερ ὁ κύριος τῶν κυρίων
 μου, κἀπὸ ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἄρ ἄν τοὺς
 ἐχθρούς σου ὑποπόδιον ποδῶν σου.
 * εἰ οὖν δαβίδ κύριον αὐτῶν καλεῖ, πῶς ἴσως
 αὐτοῖς ἐστὶ; καὶ οὐδεὶς ἠδυνάτα αὐτῶ ἀποκρι-
 θῆναι λόγον. οὐδὲ ἐτόλμησέν τις ἀπεκρίνε-
 σθαι ἡμέρας ἐπερωτησάμενος αὐτὸν οὐκ ἔτι.
 * τότε ὁ ἰησοῦς ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις καὶ
 τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, λέγων. ἐπὶ φθιμῶ-
 σέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς ὅ-
 οἱ φάρισάοι, πάντα οὖν ὅσα ἄρ εἰπωσιν ὑ-
 μῖν τηρεῖτε, τηρεῖτε καὶ ποιῆτε, καὶ ἡ τὰ ἐρ-
 γὰ αὐτῶν μὴ ποιῆτε. λέγουσιν γὰρ ἡ οὐ ποι-
 ῶσιν. * δεσμένους γὰρ φορτία βαρέα καὶ
 δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτίθειασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους
 πρὶ ἀνθρώπων, τῶν δὲ δακτύλων αὐτῶν οὐ θέ-
 λουσι κινήσαι αὐτά. * πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν
 ποιῶσιν πρὸς θεοῦ ἀδύνατοι ἄνθρωποι.
 * οὐκ ἔστι δὲ φουλακτήρια ἐαυτῶν, καὶ
 μεγαλύνουσι

mortuorum, non legistis quod uobis di-
 ctum est à deo, qui ait: Ego sum deus
 Abraham, & deus Isaac, & deus Jacob.
 Deus non est deus mortuorū, sed uiuen-
 tium. Et cum audissent turbæ, stupue-
 runt de doctrina eius. Pharisei autem
 cum audissent, qd' silentiū imposuisset
 Sadducæis, conuenerunt in unum, & in-
 terrogauit eum unus ex eis legis doctor
 quispiam, tentans eum & dicens: Magi-
 ster, quod est mandatum magnum in le-
 ge? Ait illi Iesus: Diliges dominū deum
 tuum ex toto corde tuo, & in tota anima
 tua, & in tota mente tua: Hoc est primū
 & magnum mandatum. Secundum au-
 tem simile est huic: Diliges proximum
 tuum sicut teipsum. In his duobus man-
 datis, uniuersa lex & prophetæ pendent.
 Congregatis autem pharisæis, interro-
 gauit eos Iesus, dicens: Quid uobis uide-
 tur de Christo? cuius filius est? Dicunt
 ei: Dauid. Ait illis: Quomodo ergo Da-
 uid in spiritu uocat eum dominū, dicēs?
 Dixit dñs dño meo, sede à dextris meis:
 Donec ponā inimicos tuos subselliū pe-
 dum tuorum. Si ergo Dauid uocat eum
 dñm, quō fili⁹ eius est? Et nemo poterat
 ei respōdere quicquid, neq; ausus fuit quicquid
 ex eo die eum amplius interrogare.
 Tunc Iesus locutus est ad turbas, & ad
 discipulos suos, dicens: In cathedra
 Moyfi sedent scribæ & pharisæi: Omnia
 ergo quæcunq; iusserint uos seruare, ser-
 uate, & facite: secundum opera uero eo-
 rum nolite facere: Dicunt enim, & non
 faciunt. Colligant enim onera grauiā
 difficiliaq; portatu, & imponunt in hu-
 meros hominum, cæterum digito suo
 nolunt ea mouere. Omnia uero ope-
 ra sua faciunt, ut spectentur ab homini-
 bus. Dilatant autem phylacteria sua, &

XXIII

e 2 magnificent

μεγαλύνωσι τὰ κρᾶσι δὲ τῶν ἱματίων ἀν-
 τῶν . φιλοῦσι τε τὰς πρωτοκλίσιαις ἐν τοῖς
 Δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς
 σωμαγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσασμοὺς ἐν ταῖς
 ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώ-
 σλ
 πων ῥαββεί . * ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββεί .
 εἰς γὰρ ὅτι ὑμῶν ὁ καθηκτικὸς ὁ χριστός .
 πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐσε . καὶ πατέρα
 μὴ καλέσκατε ὑμῖν ἐπὶ τῆς γῆς . εἰς γὰρ ὅτι
 ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς . μὴ δὲ κλη-
 σλ
 θῆτε καθηκταί, εἰς γὰρ ὑμῶν ὅτι κα-
 θηκτικὸς, ὁ χριστός . * ὁ ἢ μείζων ὑμῶν, ἔσται
 ὑμῶν διάκονος . ὅστις δὲ ὑψώσῃ ἑαυτὸν,
 σλβ
 τὰ πενήσει . καὶ ὅς τις ταπεινώσῃ ἑαυ-
 τὸν, ὑψωθήσεται . * Οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμματεῖς
 καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βα-
 σιλίαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώ-
 πων, ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχετε, οὐ δὲ τοὺς εἰ-
 σερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν . * Οὐαὶ ὑμῖν
 σλγ
 γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι
 καταδειτε τὰς οἰκίας τῶν χερῶν, καὶ προ-
 φάσι μακρὰ προσόχθουμοι, διὰ τὸ τοῦ λίθου
 οὗ ἐπιώτερον κτίμα . οὐαὶ ὑμῖν γραμμα-
 τεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι πρῶτα γετε
 τὴν δάλασσαν καὶ τὴν ζηνάμ, ποιῆσαι ἕνα
 προσήλυτον, καὶ ὅτι ἄν γένηται, ποιῆτε ἄν-
 τὸν ὑμῶν γέννηκε διπλότροπον ὑμῶν . Οὐαὶ ὑ-
 μῖν ὀφθαλμοὶ τυφλοὶ, οἱ λέγοντες, ὅς ἄν ὁμό-
 ση ἐν τῷ ναῷ, οὐδὲν ὅτι . ὅς δὲ ἄν ὁμόση
 ἐν τῷ χρυσῷ τῷ ναῷ, ὀφείλει . μωροὶ καὶ τυ-
 φλοὶ, τίς γὰρ μείζων ὅτι, ὁ χρυσός, ἢ ὁ ναός
 ὁ ἁγιαζόμενος τὸν χρυσόν . καὶ ὅς ἄν ὁμόση ἐν
 τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδὲν ὅτι . ὅς δὲ ἄν ὁμόση
 ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει . μωροὶ
 καὶ τυφλοὶ, τίς γὰρ μείζων, ὁ δώρον, ἢ τὸ θυσια-
 στήριον ὁ ἁγιαζόμενος τὸ δώρον, ὁ οὐκ ὁμόσας ἐν
 τῷ θυσιαστηρίῳ, ὁ μνύει ἐν αὐτῷ ὅτι ἐν πᾶσι
 τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ . καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ να-
 ῷ, ὁ μνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικοῦντι
 αὐτόν . ὅτι ὁ ὁμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ μνύει
 ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθήμενῳ
 ἐπάνω

magnificant fimbrias palliorū suorum .
 Amantēq; primos accubitus in cœnis . &
 primas cathedras in synagogis , & salu-
 tationes in foro , & uocari ab hominibus
 rabbi . Vos autem nolite uocari rabbi ,
 unus est enim magister uester , nempe
 Christus : omnes autē uos fratres estis . Et
 patrē nolite uocare uobis super terram ;
 unus est enim pater uester qui in cœlis
 est . Nec uocemini magistri , unus enim ue-
 ster est magister , nempe Christus . Qui
 maior est uestrum , erit minister uester .
 Qui autem se exaltauerit , humiliabit : &
 qui se humiliauerit , exaltabit . Væ autē
 uobis scribæ & pharisæi hypocritæ , quia
 clauditis regnum cœlorū ante homines :
 uos enim nō intratis , nec aduenientes fini-
 tis intrare . Væ uobis scribæ & pharisæi
 hypocritæ , quia comeditis domos uidua-
 rum , dum sub prætextu precibꝰ prolixis
 precamini , propter hoc plus accipietis
 damnationis . Væ uobis scribæ & phari-
 sœi hypocritæ , quia circūititis mare & ari-
 dam , ut faciatis unum proselytū : & cum
 fuerit factus , facitis eum filium gehennæ
 duplo magis q̄ uos estis . Væ uobis du-
 ces cæci , quia dicitis : quicumq; iurauerit
 per templum , nihil est : qui autē iurauerit
 per aurum templi , reus est . Stulti & cæci .
 utrum enim maius est : aurum , an tem-
 plum quod sanctificat aurum ? Et qui-
 cunq; iurauerit per altare , nihil est : qui-
 cunq; autem iurauerit per donum quod
 est super illud , reus est . Stulti ac cæci . utrū
 enim maius est , donū , an altare quod sancti-
 ficat donū ? Qui ergo iurauerit p̄ altare ,
 iurat per eum & per omnia quæ super
 illud sunt . Et qui iurauerit per templum ,
 iurat per illum & per eum qui habitat
 in ipso . Et qui iurauerit per cœlum , iurat
 per thronum dei , & per eum qui sedet
 super

σλδ' ἐπάνω αὐτοῦ. * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ
 ε φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατῶτε δὲ
 ἡδύοσμομ καὶ δ' ἀνηθομ καὶ τ' κύμινον, καὶ
 ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τῶ νόμου, πλὴν κρίσιμ
 καὶ τὸν ἔλεον. Ἐπλὴν κρίσιμ. ταῦτα ἔδει ποιο
 σλε' ἦσαι, καὶ κενὰ μὴ ἀφιέναι. * ὁδῆγοὶ τυφλοί,
 οἱ διυλίζοντες τὸ μὴ κύνωπα, πλὴν δὲ κάμκλον
 σλς' καταπίνοντες. * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς
 ε καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε
 τὸ ἔξωθεν τῶ ποτηρίου καὶ τοῦ φαρσφίδου,
 ἔσωθεν δὲ γέμισιμ δὲ ἀρπαγῆς καὶ ἀκρα
 σίας. φαρισαῖε τυφλὲ, καθάρισον πρῶτον
 τὸ εἶνός τῶ ποτηρίου, καὶ τοῦ φαρσφίδου,
 ἵνα γλύκηται καὶ δ' ἐκτὸς αὐτῶν καθαρὸν.
 σλζ' * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑπο
 ε κριταί, ὅτι παρομοιάζετε τὰ φοῖβε κεκονιασ
 μῶν, οἱ τινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι
 οἱ, ἔσωθεν δὲ γέμισιμ δὲ εἰώμ νεκρῶν. Ἐπὶ
 σκας ἀκαθαρσίας. οὐτω καὶ ὑμεῖς, ἔξωθεν
 μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔ
 σωθεν δὲ μεσοὶ εἰσε ὑποκρίσεως καὶ ἀνο
 σλη' μίας. * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς Ἐ φари
 ε σαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τὰ
 φοῖβε τῶν προφητῶν, Ἐ κοσμεῖτε τὰ μνη
 μεῖα τῶν δικαίων, Ἐ λέγετε. εἰ ἡμεῖς εἶν
 ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἡμε
 θα κοινοῦνο αὐτῶν εἶν τῶν ἁματιῶν τῶν προφη
 τῶν. ὡς τε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, οὐαὶ υἱοὶ εἰσε τῶν
 σλθ' φονδυσάντων τοὺς προφήτας, * καὶ ὑμεῖς πλὴν
 ε ρώσατε δὲ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. ὁφθα,
 σμ' γεννήματα ἐχιδνῶν πῶς φύγητε ἀπὸ τ' κρί
 ε σεως τοῦ γένους; * διὰ τὸ τοῦ ἰδοῦ ἐγὼ ἀπο
 σέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ
 γραμματεῖς, καὶ δὲ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σαύ
 ρώσατε, Ἐ δὲ αὐτῶν μασι γώσατε εἶν ταῖς συ
 ναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ δὲ δὲ αὐτῶν εἰς
 πόλιν, ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν ἁίμα δὲ
 καιομ, ἐκχωρόμνομ ἐπὶ τ' γῆς, ἀπὸ τ' ἁί
 ματος ἄβελ τῶ δικαίου ἕως τῶ ἁίματος ζα
 χαρίου ἢ βαραχίου, ὅμ ἐφονεύσατε μεταξὺ
 τ' ναῶ καὶ τῶ θυσιαστηρίου. ἀμὴν λέγω ὑμῖν
 ἦσα

super illum. Væ uobis scribæ & pharisæi
 hypocritæ, quia decimatis mentham &
 anethum & cuminum, & reliquistis quæ
 grauiora sunt legis, iudicium & miseri
 cordiam ac fidem: Hæc oportuit facere,
 & illa non omittere. Duces cæci, excolan
 tes culicem, camelum autem glutientes.
 Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ,
 quia purgatis exteriorē poculi patinæ
 partem: cæterum intus plena sunt rapī
 na & intemperantia. Pharisæe cæce, pur
 ga prius quod est intra poculum & pati
 nam, ut & exteriores horum partes puræ
 reddantur. Væ uobis scribæ & pharisæi
 hypocritæ, quia similes estis sepulchris
 dealbatis, quæ foris quidem apparent
 speciosa, intus uero plena sunt ossibus
 mortuorum omniq; spurcitiâ. Sic &
 uos, foris quidem apparetis homini
 bus iusti, intus autem pleni estis fictione
 & iniquitate. Væ uobis scribæ & phari
 sæi hypocritæ, quia ædificatis sepulchra
 prophetarum, & ornatis monumēta iu
 storum, & dicitis: Si fuissetus in diebus
 patrum nostrorum, non fuissetus socij
 eorum in sanguine prophetarum. Itaq;
 testimonio estis uobismetipsis, quod filij
 sitis eorum, qui prophetas occiderunt.
 Vos quoq; implete mensuram patrum
 uestrorū. Serpentes, progenies uiperarū
 quomodo effugietis iudicium gehēnæ?
 Ideo ecce ego mitto ad uos prophetas &
 sapientes & scribas, & illorum aliquot oc
 cidetis crucifigetisq; & illorum nonnul
 los flagellabit in synagogis uestris, &
 persequemini de ciuitate in ciuitatem,
 ut ueniat super uos omnis sanguis iu
 stus, qui effusus est super terram, à san
 guine Abel iusti usque ad sanguinem
 Zachariæ filij Barachîæ, quem occidistis
 inter tēplum & altare. Amē dico uobis:
 e 3 uenient

Η̅ξα ταῦτα πάντα ἐπὶ τῷ γενεᾷ ταύτῃ.
 σμ̅α̅ * Ἰερουσαλήμ, Ἰερουσαλήμ ἡ ἀποκτείνουσα τῶν
 ε̅ προφῆτας, καὶ λιθοβολῶσα τῶν ἀπεστα-
 λένων πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠδέλυσα ἐπι-
 σωαγαγῆν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπι-
 σωάγει ὄρνιθις τὰ νοστίᾳ ἐαυτοῦ ὑπὲρ τὰς πτέρυ-
 γας, ἵνα οὐκ ἠδελύσῃ; ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν
 ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. λέγω ἂν ὑμῖν, οὐ
 μὴ μεῖδῃτε ἀπ' ἄρτι, ἕως ἂν εἰπῆτε, εὐλογη-
 μένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.
 σμ̅β̅ * καὶ ἔξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ
 β̅ ἱεροῦ, ἵνα προσῆλθοι μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐπιδεῖ-
 ξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ, ὃ δὲ Ἰη-
 σοῦς, εἶπερ αὐτοῖς. οὐ βλέπετε πάντα ταῦ-
 τα; ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῆ ὧδε λί-
 σμ̅γ̅ θος ἐπὶ λίθου, ὃς οὐ μὴ καταλυθῆται. * καὶ
 β̅ δημῶν δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῷ ἐλαῶν, ἵνα
 προσῆλθοι αὐτοῦ οἱ μαθηταὶ κατιδίᾳ, λέ-
 γοντες. εἶπε ὑμῖν, πότε ταῦτα ἔσονται; καὶ
 τί τὸ σημεῖον σου τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῆς σωτε-
 λείας τοῦ αἰῶνος; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς,
 εἶπερ αὐτοῖς, βλέπετε, μή τις ὑμᾶς πλανή-
 σῃ, πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνό-
 ματι μου, λέγοντες, ἐγὼ εἰμι ὁ χριστός,
 καὶ πολλοὺς πλανήσουσι. μελλήσετε δὲ
 ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοῆς πολέμου, ὅ-
 ρατε μὴ θροῖσθε. εἶθι γὰρ τὰ πάντα γενέ-
 σθαι, ἀλλ' οὐπω ὅτι τὸ τέλος. ἐγερθήσεται
 γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, βασιλεία ἐπὶ βα-
 σιλεία, καὶ ἔσονται λιμοὶ, καὶ λοιμοί, ἵνα
 σμ̅δ̅ σφισμοὶ ἕως τῶν τέλει. πάντα ἃ ταῦτα ἀρχὴ
 α̅ ὧδίνων. * τότε παραδώσονται ὑμᾶς εἰς θλί-
 σμ̅ε̅ ψιν, καὶ αποκτενῶσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μί-
 σῶμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομα
 μου. * καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοί,
 καὶ ἀλλήλους παραδώσουσιν, καὶ μίσήσουσιν
 ἀλλήλους, καὶ πολλοὶ ψευδοπροφήται ἐγερ-
 θήσονται, καὶ πλανήσουσι πολλούς, καὶ
 σμ̅ς̅ διὰ τὸ πλεονάζειν τῆς ἀνομίας, συνη-
 σεται ἡ ἀγάπη πρὸς πολλῶν. ὃ δὲ ὑπομεί-
 νων εἰς τέλος, ὁὗτος σωθήσεται. * καὶ κη-
 ρυθήσεται

uenient hæc omnia super generationem
 istam. Hierusalem, Hierusalem quæ oc-
 cidis prophetas, & lapidas eos qui ad te
 missi sunt: quoties uolui cōgregare filios
 tuos: quemadmodum gallina congregat
 pullos suos sub alas, & noluitis: Ecce
 relinquitur uobis domus, uestra deser-
 ta. Dico enim uobis, haudquaquam me
 uidebitis post hac, donec dicatis: Bene-
 dictus qui uenit in nomine domini.

Et egressus Iesus discedebat à tem-
 plo: Et accesserunt discipuli eius, ut osten-
 derent ei strukturas templi. IESVS au-
 tem, dixit illis: Nonne uidetis hæc
 omnia? Amen dico uobis: non relin-
 quetur hic lapis super lapidem, qui non
 destruetur. Sedente autem eo in monte
 oliuarū, accesserūt ad eum discipuli se-
 creto, dicentes: Dic nobis, quando hæc
 erunt? & quod signum aduentus tui, &
 consummationis sæculi? Et respondens
 Iesus, dixit eis: Videte, ne quis uos sedu-
 cat. Multi enim uenient in nomine meo,
 dicentes: Ego sum Christus, multosque
 seducent. Audituri autem estis bella, &
 rumores bellorum, uidete ne turbemini:
 Oportet enim omnia fieri, sed nondum
 est finis. Confurget enim gens cōtra gen-
 tem, & regnum contra regnum: & erunt
 pestilentia, & fames, & terræmotus singu-
 lis locis. Hæc autem omnia initia sunt
 dolorum. Tunc tradent uos in afflictio-
 nem, & occident uos, & eritis inuisi cun-
 ctis gentibus propter nomen meum. Et
 tunc offendiculum patientur multi, &
 alius alium inuicem tradent, scilicet odio
 habebunt inuicem. & multi pseudopro-
 pheta surgent, ac seducēt multos. & quo-
 niam abundabit iniquitas, refrigescet
 charitas multorum. Qui autem perseuera-
 uerit usque in finem, hic saluus erit. Et præ-
 dicabit

XXIII

σμλ
5
σμη
β
σμη
β
σν
5
σρα
β
σμη
5
σμη
β
σμη
5
σμη
ε
σμη
ε
σμη
ε
σμη
β
σμη
β

ρυχθήσεται τὸ τὸ εὐαγγέλιον τῆ βασιλείας
ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς
ἔθνεσιν, καὶ τότε ἔξει τὸ τέλος. * Ὅταν ὁ ἄν-
θρωπος τὸ βδέλυγμα τῆ ἐρημώσεως, τὸ ἔθνη δὲ διὰ
δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἐσὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ
ἀναγινώσκων, νοεῖτω, * τότε οἱ ἐν τῇ ἰσραήλ
φθγγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη. ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος,
μὴ κατὰσπένετω ἄραι τι ἐκ τῆ οἰκίας αὐτοῦ. Ὁ
ὃς ἐν τῷ ἁγίῳ, μὴ ἐπιστρέψατω ὀπίσω ἄραι
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. * Ὅταν ἡ τῶν ἐν τῇ ἐκείνῃ
καὶ τῶν θηλαζούσων ἐν ἐκείνῃ τῶν ἡμερῶν.
* προσεύχεσθε δὲ, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑ-
μῶν χαμῶνος, μηδὲ ἐν σαββάτῳ. * Ἔσα ἢ
τότε θλίψις μεγάλη, ὅσα οὐ γέγονεν ἄρα
χρῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ γένηται.
* καὶ ἡμεῖς ἐκπορεύσομεθα ἐκ ἐκεῖθεν,
οὐκ ἔσονται πᾶσα σάξ, διὰ δὲ τοὺς ἐκλε-
κτούς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι.
* τότε ἔαρ τις ὑμῶν ἔπιπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστός,
ἢ ὧδε, μὴ πεισθήσεται. * ἐγερθήσονται γὰρ ψευ-
δοχριστοὶ καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι
σημεῖα καὶ τέρατα, ὥστε πλανᾶ-
σθαι, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ἰδοὺ
προεῖρηκα ὑμῖν. * ἔαρ δὲ εἰπωσιν ὑμῖν, ἰ-
δοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστὶν, μὴ ἐξέλθῃτε, ἰδοὺ ἐν
τοῖς ταμείοις, μὴ πεισθήσεται. * ὡς περὶ γὰρ ἡ ἀ-
στραπὴ ἔξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαί-
νεταί ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσα ἢ παρῴσια
τοῦ ἡλίου ἀναθρόνου. * ὅπου γὰρ ἔαρ ἢ τὸ πῶ-
μα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἄετοί. * ἐνθὺς δὲ
μετὰ πλὴν θλίψις ἢ ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ ἥλιος
σκοτιθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγ-
γος αὐτῆς, ὁ δὲ ἄστρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐ-
ρανοῦ, ὁ δὲ οὐρανοῦ σαλευθήσονται, καὶ τότε
φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ ἡλίου ἀναθρόνου
ἐν τῷ οὐρανῷ, * καὶ τότε κόπονται
πᾶσα ἡ φυλαὶ τῆ γῆς, ὁ δὲ φωνάξεται τὸ ἦχος
τοῦ ἀνθρώπου, ἐρχόμενος ἐπὶ τῶν νεφελῶν
τῶν οὐρανῶν μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς,
καὶ ἀποσελεύσεται ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σαλπιγ-
γῶν φωνῆς μεγάλης, καὶ ἐπισωάξουσιν
τοὺς

dicabitur hoc euangelium regni in uni-
uerso orbe in testimonium omnibus
gentibus, & tunc ueniet consummatio.
Cum ergo uideritis abominationem
desolationis, quæ dicta est à Daniele
propheta, stantem in loco sancto: qui
legit, intelligat. tunc qui in Iudæa sunt,
fugiant ad montes: qui in tecto, non
descendat ut tollat quicquam de domo
sua. & qui in agro, non reuertatur ut tol-
lat uestes suas. Væ autem prægnantibus
& lactantibus in illis diebus. Orate au-
tem, ut non fiat fuga uestra hyceme, neq;
sabbato. Erit enim tunc afflictio ma-
gna, qualis non fuit ab initio mundi ad
hoc usque tempus, neque fiet. Et nisi de-
curtati fuissent dies illi, non fieret salua
omnis caro: sed propter electos decur-
tabuntur dies illi. Tunc si quis uobis
dixerit: ecce hic Christus. aut illic, nolite
credere. Surgent enim pseudochristi &
pseudopropheta: & dabunt signa ma-
gna & prodigia: ita ut in errorem indu-
cantur, si fieri possit, etiam electi. Ecce
prædixi uobis. Si ergo dixerint uobis,
ecce in deserto est, nolite exire: ecce in pe-
netralibus, nolite credere. Sicut enim
fulgur exit ab oriente, & apparet usque
in occidentem: ita erit aduentus filij ho-
minis. Vbicunq; enim fuerit cadauer,
illic congregabuntur & aquilæ. Statim
autem post tribulationem dierum illo-
rum sol obscurabitur: & luna non dabit
lumen suum, & stellæ cadent de cælo, &
uirtutes cælorum commouebuntur. &
tunc apparebit signum filij hominis in
cælo: & tunc plangent omnes tribus ter-
ræ, & uidebunt filium hominis, uenien-
tem in nubibus cæli cum uirtute & glo-
ria multa. Et mittet angelos suos cum
tubæ uoce magna, & congregabunt
e 4 electos

τους εκλεκτους αυτου εκ ηνω τεσσαρων ανε-
 μωμ, α πακρωμ ουρανων εως ακρωμ αυτ. απ
 η φλι συκεις μαθετε πλυ πρυαβολημ. οταμ η-
 δη ο κλαδθ αυφλι γενητη απαλως, υλη τα
 φυλλα εκφυη, γινωσκετε οτα εγγυς το θερος.
 ουτω η υμεις, οταμ ιδητε παντα ταυτα, γι-
 νωσκετε οτα εγγυς εστιμ επι θυρας. αμλυ λε-
 πω υμιμ, ου μη πρυελθη η γενεα αυτη, εως αμ
 παντα ταυτα γενητη. ο ουρανός η η γη πρυε
 λεινσοντη, ει η λογοι μω ου μη πρυελθωσι. * πρι μκ
 σξ
 5 δε φλι ημερας εκεινης η τ ωρας ουδεις οιδεμ,
 ουδε οι αγγελαι ηνω ουρανων, ει μη ο πατηρ
 σξ
 5 μω μονος. * ωσωδ δε αι ημερα τω νωε, ουτω
 εσα η η παρσσια τω υτ ανθρωπω. ωσωδ
 5 γαρ ησαμ εν ταυς ημεραις, ταυς πρδ τω κα-
 τακλυσμω, τρωγοντες υλη πινοντες, γα-
 μοωτες, υλη εκγαμιζοντες, αχρη ης ημε-
 ρας εισηλθεμ νωε εις πλυ κιβωτομ. υλη
 ουκ εγνωσαμ, εως ηλθεμ ο κατακλυσμός,
 υλη ηρεμ απαντας, ουτω εσα υλη η πα-
 ρουσια τω υου τω ανθρωπου. * τοτε δυο
 σξβ
 5 εσονται εν τω αγρω, οεις παραλαμβανε-
 ται, η οεις αφιεται. δυο αληθουσα εν τω
 σξγ
 5 μύλωνι, μια πρυαλαμβανεται, υλη μια αφι-
 σκετε. * γρηγορετε οω, οτα ουκ οιδατε ποια
 σξδ
 5 ωρα ο κυριος υμωμ ερχετη. * εκεινο η γινω-
 σκετε, οτα ει ηδη ο οικοδεσποτης, ποια φυλα-
 κη ο κλεπηκε ερχετη, ερηγορησαμ αμ, η ουκ
 αμ ειασε διορυχθωαι πλυ οικιαμ αυτω. δια
 σξε
 5 τωτο υλη υμεις γινεοδε ετοιμοι, οτι η ωρα ου
 διοκείτε, ο υος η ανθρωπω ερχεται. * τις αρα
 σξς
 5 εστιμ ο πισος δθλθ και φρονημος, ομ κατε-
 σησεμ ο κυριος επι φλι δεραπειας αυτω, τω
 σξς
 5 διδοναι αυτοις τη τροφω εν κωρω; * μακα-
 ριθ ο δθλος εκεινθ, ομ ελθωμ ο κυριος αυ-
 τω, ευρησει ποιωωτα ουτω, αμλυ λεγω υμ-
 σξζ
 5 μιμ, οτα επι πασι τω υπαρχουσιμ αυτω και
 τασησει αυτομ. * εαμ δε ειπη ο κακος δθ-
 λος εκεινος εν τη καρδια αυτ, ρονιζει ο κυρι-
 ος μω ελθεμ, η αρετη τη υπημ τους σωδθ-
 λους, οδιεμ η τω πινειμ μετα ηνω μεθοντων,
 ηρα

electos eius à quatuor uentis, à summis
 cœlorum usque ad terminos eorum. Ab
 arbore autem fici discite similitudinem:
 cum iam ramus eius tener fuerit, & folia
 fuerint enata, scitis quod prope sit æstas.
 Ita & uos, cum uideritis hæc omnia, sci-
 tote quod prope sit in foribus. Amen di-
 co uobis, non præteribit ætas hæc, do-
 nec omnia ista fiant. Cœlum & terra præ-
 teribunt, uerba autem mea non præteri-
 bunt. Cæterum de die illo & hora nemo
 scit, ne angeli quidem cœlorum, nisi pa-
 ter meus solus. Sed sicut erant dies Noë,
 ita erit & aduentus filiij hominis. Sicut
 enim erant in diebus, qui præcesserunt
 diluuium, edentes & bibentes, contra-
 hentes matrimonium, & nuptum dan-
 tes, usq; ad eum diem quo intrauit Noë
 in arcam: & non cognouerunt, donec
 uenisset diluuium, & sustulisset uniuersos:
 ita erit & aduentus filiij hominis.
 Tunc duo erunt in agro, unus assumi-
 tur, & alter relinquitur. Duæ molentes
 in mola, una assumitur, & altera relin-
 quitur. Vigilate ergo, quia nescitis qua
 hora dominus uester uenturus sit. Illud
 autem scitote, quoniam si scisset pater-
 familias, qua hora fur uenturus fuisset:
 uigilasset utiq; & nõ siuisset perfodi do-
 mum suam. Ideo & uos estote parati,
 quia qua hora non putatis, ea filius ho-
 minis uenturus est. Quisnam est fidelis
 seruus & prudens, quæ præfecit dominus
 famulitio suo, ut det illis cibum in tem-
 pore? Beatus seruus ille, quem cum uene-
 rit dominus eius, inuenerit sic facientem:
 Amen dico uobis, quoniã super omnia
 bona sua cõstituet eum. Quod si dixerit
 seruus ille malus in corde suo, cunctatur
 dñs meus uenire, ceperitq; percutere con-
 seruos, imò edere & bibere cum ebrijs,
 ueniet

ἦξα ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ, ἣ ὅτε
 προσδοκᾷ, καὶ ὅτε ὅρα ἡ ὅτε γινώσκει, καὶ δι-
 χотоμήσει αὐτόν, ὅτι μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν
 ὑποκριτῶν θήσει. ἐκῆ ἔσα ὁ κλαυθμὸς ὅτε ὁ
 βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. * τότε ὁμοιωθῆσε μὲν
 ταῖς βασιλείαις τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις,
 αἱ τινες λαβῶσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν,
 ἄλλοι δὲ ἄλλοι ἐξ ἀπάντησιν τῶν νυμφίου. πέντε
 δὲ ἦσαν δὲ αὐτῶν μωραῖ, καὶ αἱ πέντε φρόνι-
 μοι. αἱ τινες μωραὶ λαβῶσαι τὰς λαμπά-
 δας αὐτῶν, οὐκ ἔλαβον μετ' ἐαυτῶν ἔλαιον,
 αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τῆς ἀγγεί-
 οισ αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων. ἤρριζοντες
 δὲ τῶν νυμφίω, ἐνύαξαν πᾶσαι ὅτι ἐκάλυθον.
 μέσῃ δὲ νυκτὶ κραυγὴ γέγονεν, ἰδοὺ ὁ νυμφί-
 ος ἔρχεται, ἄρριζοι δὲ εἰς ἀπάντησιν αὐ-
 τοῦ. τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκῆ
 να, καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν.
 αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρόνιμοις εἶπον, δὴ τότε ἡμῶν
 ἐκ τῶν ἑλαίων ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν
 σβέννυται, ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι, λέ-
 γουσαι, μὴ ποτε οὐκ ἀρκέσει ἡμῶν ὅτι ὑμῶν,
 πορεύεσθε δὲ μάλλον πρὸς τὸν πωλοῦντα,
 καὶ ἀγοράσατε ἐαυταῖς. ἀπερχομῶν δὲ αὐ-
 τῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἑταί-
 μοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον, καὶ
 ἐκλείθη ἡ θύρα. ὕστερον δὲ ἔρχοντες καὶ αἱ λοι-
 παὶ παρθένοι, λέγουσαι. κύριε, κύριε, ἀνοίξου
 ἡμῶν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπε. ἀλλὰ λέγω
 ὑμῶν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. ἤρριζοι δὲ εἰς τὸν
 οἶδατε πῶς ἡμέραν οὐδὲ πῶς ὥραν, ἐν ἣ ὁ
 υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. * ὡσαύτως καὶ ἄν-
 θρωπὸς τις ἀποδὲ ἡμῶν, * ἐκάλει τὸν ἰδίον
 δούλον, καὶ παρθένοι αὐτοῦ τὰ ὑπάρχον-
 τα αὐτοῦ, καὶ ἔβη μὲν εἰς τὸν πωλῆντα, καὶ
 ἔβη δὲ δύο, ἓν δὲ ἓν, ἐκάλεσε μὲν πῶς ἰδίον
 δούλον, καὶ ἀπεδὲ ἡμῶν εὐδέως. πωροὶ δὲ
 ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, εἰργάσατο ἐν
 αὐτοῖς, καὶ ἐποίησε ἄλλα πέντε τάλαντα.
 ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρθησε καὶ αὐτὸς ἄλ-
 λα δύο. ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν ὤρυξε ἐν
 τῇ γῆ

ueniet dñs serui illius in die, quo non ex-
 pectat, & hora qua ignorat, & discabit
 eum, partēq; eius ponet cum hypocritis,
 illic erit ploratus & stridor dentium.
 Tunc simile fiet regnū cœlorū decem
 uirginibus : quæ sumptis lampadibus
 suis, exierūt in occursum sponso. Quinq;
 autem ex eis erant fatuæ, & quinq; pru-
 dentes. Quæ erant fatuæ acceptis lam-
 padibus suis, nō sumpserant oleum secū.
 Prudentes uero sumpserant oleum in
 uasis suis unā cum lampadibus. Tar-
 dante uero sponso, dormitauerunt om-
 nes ac dormierunt. Porro medio noctis
 clamor factus est: ecce sponsus uenit, exi-
 te obuiam ei. Tunc surrexerunt omnes
 uirgines illæ, & apparauerunt lampades
 suas. Fatuæ autē prudentibus dixerunt:
 Dare nobis de oleo uestro, quia lampa-
 des nostræ extinguuntur. At responde-
 runt prudentes, dicētes: Nequaquā, ne nō
 sufficiat nobis & uobis: sed ite potius ad
 eos qui uendunt, & emite uobis ipsis.
 Porro dum irent emptū, uenit sponsus
 & quæ paratæ erant, intrauerunt cum eō
 ad nuptias, clausaq; est ianua. Postea
 uero ueniunt & reliquæ uirgines, dicen-
 tes: Domine, domine, aperi nobis. At ille
 respōdens, ait: Amen dico uobis: nō no-
 ui uos. Vigilate itaq; , quia nescitis diem
 neq; horā, in qua filius hominis ueniet.
 Sicut enim homo quidam peregre pro-
 ficiscens, uocauit seruos suos, & tradidit
 illis bona sua. & huic quidē dedit quinq;
 talenta, alij autem duo, alij uero unum,
 unūquiq; secundum ppriam facultatē, &
 pfectus est statim. Abijt autē qui quinq;
 talenta acceperat, & operat⁹ est in eis, &
 confecit altera quinq;. Similiter & q duo
 acceperat, lucratus est & ipse altera duo.
 Qui autē unum acceperat, abiēs fodit in
 terram,

σξη

σξβ
β
σδ
ε

τῆ γῆ, καὶ ἀπέκρυψε τὸ ἀργύριον τῷ κυρίῳ
 αὐτοῦ. μετὰ δὲ χρόνον πολὺν ἔρχεται ὁ κύ-
 ριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ σιωπᾷ με-
 τ' αὐτῶν λόγον. καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέν-
 τε τάλαντα λαβὼν, προσώεγκεν ἄλλα πέν-
 τε τάλαντα, λέγων, κύριε, πέντε τάλαντά
 μοι πῶς ἐδώκας, ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐ-
 κέρδησα ἐν αὐτοῖς. ἔφη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος αὐ-
 τοῦ. εὖ δ' ἔλας ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς
 πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἰσελθε
 εἰς τὴν χαρὰν τῷ κυρίῳ σου. προσελθὼν δὲ καὶ
 ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπε, κύριε, δύο
 τάλαντά μοι παρέδωκα, ἴδε ἄλλα δύο τάλ-
 λαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. ἔφη αὐτῷ ὁ κύ-
 ριος αὐτοῦ. εὖ δ' ἔλας ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ
 ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω.
 εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τῷ κυρίῳ σου. προσελ-
 θὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον λαβὼν, εἶπε, κύ-
 ρι, ἐγὼν σε ὅτι ἀνθρώπος εἶ ἀνθρώπος, θει-
 ρίζων ὅπως οὐκ ἔπαυσα, καὶ σιωπᾷ ὅθην
 οὐ διεσκόρπισας, καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν
 ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῆ γῆ, ἴδε ἔχων
 τὸ σόμ. Αποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ, εἶπε
 αὐτῷ. πονηρὲ δ' οὖλε καὶ ὀκνηρὲ, ἦδεις ὅτι θε-
 ρίζων ὅπως οὐκ ἔπαυσα, καὶ σιωπᾷ ὅθην οὐ
 διεσκόρπισα, ἔδει ὅμως σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν
 μου τοῖς τραπέζιταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκο-
 μισάμην ἅμ' ἃ ἐμὸν σὺν τόκῳ, ἄρατε ὅμως
 ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τοῖς ἔχοντι τὰ
 δέκα τάλαντα. * τοῖς δ' ἔχοντι παντὶ δόθησε
 ταυ, καὶ πλεονεκτήσεται ἅρ' ἃ ἔχοντες, ὅτι
 ἔχει ἀρεθίστη ἀπ' αὐτῶν. * καὶ τὸ ἀρχαῖον δ' ἔλεον ἐκ
 βάλλετε εἰς τὸ σκοτόρ τὸ ἔξω τῆς πόλεως, ἐκεῖ ἔσται ὁ
 κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν δούλων. * οἳ δὲ
 δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῆ δόξῃ αὐτοῦ,
 καὶ πάντες οἱ ἄγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε
 καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ σιωπᾷ
 θήσειται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ
 ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὡσπερ ὁ ποιμὴν
 ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, καὶ θήσει
 τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια

terram, & abscondit pecuniam domini
 sui. Post multū uero temporis uenit do-
 minus seruatorū illorum, & ponit rationē
 cum eis. Et accedens is, qui quinque talen-
 ta acceperat, attulit altera quinque talenta,
 dicens: Domine, quinque talenta tradidisti
 mihi, ecce altera quinque lucratus sum per
 ea. Ait illi dominus eius: Euge serue bone
 & fidelis, super pauca fuisti fidelis, super
 multa te constituam. intra in gaudiū do-
 mini tui. Accedēs autē & qui duo talenta
 acceperat, ait: Dñe, duo talenta tradidisti
 mihi, ecce alia duo lucratus sum per ea.
 Ait illi dñs eius: Euge serue bone & fide-
 lis, super pauca fuisti fidelis, super multa
 te cōstituam. intra in gaudiū dñi tui. Ac-
 cedēs autē & qui unū talentū acceperat,
 ait: Dñe, noueram te quod homo durus sis,
 metens ubi nō seminasti, & inde congre-
 gans ubi nō sparsisti: ac territus abij, ab-
 scondi tibi talentū tuū in terra: ecce habes
 quod tuum est. Respōdens autē dñs eius,
 dixit ei: Serue male & piger, sciebas quod
 metam ubi nō seminavi, & cōgregem il-
 linc ubi nō sparsi: Oportuit ergo te com-
 mittere pecuniam meam mēsarīs, & ue-
 niens ego recepissem utiq; quod meum
 est cum usura. Tollite itaq; ab eo talen-
 tum, & date ei qui habet decem talenta.
 Omni enim habenti dabitur, & abunda-
 bit. Qui uero non habet, etiam id quod
 habet, auferet ab eo. Et inutilem seruum
 eijcite in tenebras exteriores. illic erit fle-
 tus & stridor dentium. Cum autem ue-
 nerit filius hominis in gloria sua, & om-
 nes sancti angeli cum eo, tunc sedebit su-
 per sedem gloriæ suæ, & congregabun-
 tur ante eum omnes gentes, & separa-
 bit eos, alteros ab alteris, sicut pastor se-
 gregat oues ab hædis: & statuet oues
 quidem à dextris suis, hædos autem

σοα
 ε
 σοβ
 ε
 σογ

ξ̅α

θ̅ξ

à

ἦν ἐυωνύμων. τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δε
 ξιῶν αὐτοῦ. δεῦτε οἱ ἐυλογημένοι τοῦ πατρὸς
 μου, κληρονομήσατε τὸν ἥτοιμασμένον ὑ-
 μῶν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἐπεί
 νασα γὰρ ἢ ἐδώκατέ μοι φαγῆν. ἐδίψησα, καὶ
 ἐποτίσατέ με. ξένος ἦμίω, καὶ σωηγάγετέ
 με. γυμνός, καὶ περιβάλετέ με. ἠσθένισα, καὶ
 ἐπεσκέψασθέ με. ἦν φυλακῇ ἦμίω, καὶ ἦλθετε
 πρὸς με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῶν οἱ δίκαι
 οί, λέγοντες. κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶν
 τὰ καὶ ἐθξέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν;
 πότε δὲ σε εἶδομεν ξένον, καὶ σωηγάγομεν;
 ἢ γυμνὸν καὶ περιβάλομεν; πότε δὲ σε εἶδοι
 μεν ἠσθενῆ ἢ ἦν φυλακῇ, καὶ ἦλθομεν πρὸς σε;
 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς. ἀμὴν λέ-
 γω ὑμῖν. ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐν τούτῳ ἢ ἀ-
 δελφῶν μου πρὸν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.
 τότε ἐρεῖ ἢ τοῖς ἦν ἐυωνύμων. πορεύεσθε ἀπὸ
 με δεξιῶν καὶ ἐκ δεξιῶν εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ
 ἠτοιμασμένον τοῖς διαβόλοις καὶ τοῖς ἀγγέ-
 λοις αὐτοῦ. ἐπεινάσα γὰρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ
 μοι φαγῆν, ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με.
 ξένος ἦμίω, καὶ οὐ σωηγάγετέ με. γυμνός,
 καὶ οὐ περιβάλετέ με. ἠσθενής, καὶ ἦν φυλακῇ,
 καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. τότε ἀποκριθήσου-
 νται αὐτῶν καὶ αὐτοὶ λέγοντες. κύριε, πότε σε
 εἶδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμ-
 νόν, ἢ ἠσθενῆ, ἢ ἦν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐποιήσα-
 μέν σοι; τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων.
 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐ-
 νὶ τούτῳ πρὸν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσα-
 τε. καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰ-
 ώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. * καὶ
 ἐγγύετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς πάντα τοῦ-
 λόγους τούτους, ἔπερ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.
 οἶδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάχα γί-
 νεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδο-
 ται εἰς τὸ σταυρωθῆναι. * τότε σωήθησαν
 οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ
 πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς πλὴν ἅλων τοῦ ἀρ-
 χιερέως, τὸ λεγόμενον καὶ ἀφάφα. καὶ σωεῖσ-
 λείσαντο

à sinistris. Tunc dicet rex his qui à dex-
 tris sibi erunt: Venite benedicti patris
 mei, possidete regnum paratum vobis
 ab exordio mundi. Esuriui enim, & dedi-
 stis mihi edere. Sitiui, & dedistis mihi bi-
 bere. Hospes eram, & collegistis me. Nu-
 dus, & operuistis me. Infirmus, & uisi-
 tastis me. In carcere eram, & uenistis ad
 me. Tunc respōdebunt ei iusti, dicentes:
 Domine, quando te uidimus esurentē,
 & pauimus: aut sitientē, & dedimus tibi
 potum? Quando autē te uidimus hospi-
 tem, & collegimus te: aut nudum, & co-
 operuimus te: aut quādo te uidimus in-
 firmū aut in carcere, & uenimus ad te? Et
 respōdens rex, dicet illis: Amen dico uo-
 bis, quatenus fecistis uni de his fratribus
 meis minimis, mihi fecistis. Tunc dicet &
 his qui à sinistris erunt: Discedite à me
 maledicti in ignē aeternū, qui paratus est
 diabolo & angelis eius. Esuriui eim, & nō
 dedistis mihi cibum. Sitiui, & non dedi-
 stis mihi potū. Hospes eram, & nō colle-
 gistis me. Nudus, & non operuistis me.
 Infirmus & in carcere eram, & nō uisita-
 stis me. Tunc respōdebūt ei & ipsi dicen-
 tes: Domine, quando te uidimus esurien-
 tem, aut sitientē, aut hospitē, aut nudum,
 aut infirmum, aut in carcere, & nō mini-
 strauimus tibi? Tunc respōdebit illis, di-
 cens: Amē dico uobis: quatenus nō feci-
 stis uni de minimis his, nec mihi fecistis.
 Et ibunt hi in suppliciū aeternū, iusti ue-
 ro in uitam aeternam.

Et factum est, cū cōsummasset Iesus
 sermones hos omnes, dixit discipulis suis:
 Scitis qd' post biduū pascha fit, & filius
 hois tradit' ut crucifigat'. Tunc cōgrega-
 ti sunt principes sacerdotū & scribæ & se-
 niores populi in atrium principis sacer-
 dotū, qui dicebat' Caipha: & cōsiliū ini-
 erunt,

xxvi. Cith pssm.
 Μηνίστα. α.
 Ζωα xxvi A
 Ισα xiii +

σοδ
 α
 σοε
 ε

λένσαντο, ἵνα τὸν ἰησοῦν κρατήσωσι δόλως,
 καὶ ἀποκτείνωσιν. ελεγομ δὲ, μὴ ἐν τῇ ἑορ
 τῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γῆνηται ἐν τῷ λαῷ. * τὸ
 δὲ ἰησοῦς γενόμενος ἐν βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ σίμων
 οὗ τῷ λεπτοῦ, προσήλθερ αὐτῷ γυνὴ ἀλά- ξβ
 βαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, ἣ κατέ-
 χεερ ἐπὶ τῷ κεφαλῷ αὐτῷ ἀνακαμένης. ἰδόν
 τες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν, λέγον
 τες. εἰς τί ἡ ἀπόλαυσις αὕτη; ἡ δὲ αὐατο γὰρ
 τὸ τοῦ μύρου πρᾶξις πολλῶν, ἣ δὲ οὐκ ἔστι
 πτωχοῖς. γινούσ δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπερ αὐτοῖς. τί
 κόπυεσ περὶ αὐτῆς γυναικὸς; ἔργον γὰρ κα
 λὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ. πάντοτε γὰρ τῶν
 πτωχῶν ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμέ δὲ οὐ πάντο
 τε ἔχετε. * βαλῶσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τῷ
 ἐπὶ τὸ σῶματός μου, πρὸς τὸ ἑταφιάσαι με
 ἐποίησερ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κη
 ρυχθῆ τὸ εὐαγγέλιον τὸ τοῦ ἐν ὅλῳ τῷ κόσ
 μῳ, λαληθήσεται ἡ ὁ ἐποίησερ αὕτη εἰς μνη
 μόσωρον αὐτοῦ. * τότε ποροθύεις εἰς αὐτὸν δώ
 δεκα, ὁ λεγόμενος ἰούδας ὁ ἰσκαριώτης, πρὸς
 τὸν ἀρχιερεῖς, εἶπερ. τί θέλετέ μοι δοῦναι,
 καὶ γὰρ ὑμῖν πρᾶξάσω αὐτόν; οἱ ἡ ἔσκησαν αὐ
 τῷ τριάκοντα ἀργύρια. καὶ ἀπὸ τότε ἐζη
 τη εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν πρᾶξῶ. τῆ δὲ πρώτῃ ξγ
 ἡν ἄξυμων προσήλθορ οἱ μαθηταὶ τῷ ἰη
 σοῦ, λέγοντες αὐτῷ. ποῦ θέλεις εἰτοιμάσω
 μέρ σοι φαγεῖν τὸ πάχα; ὁ δὲ εἶπερ. ὑπά
 γετε εἰς πλὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα, ἣ εἶπα
 τε αὐτῷ. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀλάφης λέγει. ὁ καιρός
 μου ἐγγύς ἐστιν, πρὸς σε ποιοῦ τὸ πάχα με
 τὰ ἡν μαθητῶν μου. ἡ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ
 ὡς σωεταξερ αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς, ἣ ἡτοίμασαν
 τὸ πάχα. * ὁ δὲ ἰησοῦς δὲ γενόμενος, ἀνέκετο με
 τὰ ἡν δώδεκα. ἡ ἐδιόντων αὐτῶν, εἶπερ.
 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰς δεῖνα ἡμῶν πρᾶξάσω
 με. * ἣ λυπῶμονοι σφόδρα, ἡξεντο λέγον
 τες αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν. μὴ τι ἐγώ ἐμι κύριε;
 * ὁ δὲ ἀποκριθεῖς, εἶπερ. ὁ ἐμβάψας μετ' ἐ
 μου ἐν τῷ τρυβλίῳ πλὴν χεῖρα, οὗτός με πα
 ράξωσι. ὁ μὲν ἦος τῷ ἀνθρώπου ὑπάγα,
 καθῶς

erunt, ut Iesum dolo caperent, & occide-
 rent. Dicebant autē: Non in die festo, ne
 tumultus fiat in populo. Cū autē Iesus
 esset in Bethania in domo Simonis le-
 prosi, accessit ad eū mulier, habens alaba-
 strum unguēti preciosi, & effudit sup ca-
 put ipsius recumbētis. Vidētes autē disci-
 puli, indignati sunt, dicētes: Ad quid per-
 ditio hæc? Potuit enim istud unguentū
 uenundari magno, & dari pauperib⁹. Eo
 autē cognito, Iesus ait illis: Quid molesti
 estis mulicri? Op⁹ eṃ bonū operata est
 erga me. Nā semp pauperes habetis uo-
 biscū, me uero nō semp habetis. Qd' eṃ
 hæc unguentū hoc misit sup corp⁹ meū,
 ad sepeliendū me fecit. Amē dico uobis,
 ubicūq; p̄dicatū fuerit hoc euangeliū in
 toto mūdo, hoc quoq; qd' hæc fecit nar-
 rabit' in memoriā ipsius. Tūc abiit unus
 de duodecim, qui dicebat' Iudas iscario-
 tes, ad principes sacerdotum, & ait illis:
 Quid uultis mihi dare, & ego uobis tra-
 dam illū? At illi cōstituerūt ei triginta ar-
 gēteos. Et ex eo tpe quærebat opportu-
 nitatē ut eū traderet. Cæterū primo die
 azymorū accesserunt discipuli ad Iesum,
 dicētes ei: Vbi uis paremus tibi ad eden-
 dum pascha? At ille dixit: Ite in ciuitatē
 ad quendam, & dicite ei: Magister dicit:
 Tempus meum prope est, apud te facio
 pascha cum discipulis meis. Et fecerunt
 discipuli sicut constituit illis Iesus, & pa-
 rauerunt pascha. Vespere autem facto,
 discumbebat cum duodecim, & edenti-
 bus illis, dixit: Amen dico uobis, quod
 unus uestrum me proditurus est. & mœ-
 sti redditi uehementer, cœperunt singuli
 dicere ei: Num ego sum domine? At
 ipse respondens, ait: Qui intinxit me-
 cum manum in catino, hic me prodi-
 turus est. Filius quidem hominis uadit,
 sicut

σο5 α

σο3 δ

σοη β

σοδ δ

σπα α

σπα β

σπβ
5
σπγ
σπδ
α
σπε
β
σπς
5
σπζ
δ
σπη
5
σπθ
α
σπ
5
σπα
α
σπβ
5
σπγ
δ
σπα
α

καθώς γέγραπται πρὶ αὐτοῦ. * οὐαὶ δε τῷ
ἀνδρῶπι ἐκείνῳ δὲ οὐδ' ὅς τῳ ἀνδρῶπι πα
ραδίδοται, καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννή
θη ὁ ἀνθρωπίνος ἐκείνος. * ἀποκριθεὶς δὲ ἰδὲ
δασ, ὁ πρῶτος αὐτῶν, εἶπερ. μή τι ἐγώ
εἰμι ῥαββί, λέγει αὐτῷ, σὺ εἶπας. * ἐδιδού
των δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ ἰησοῦς τὸν ἄρτον, ἔ
ευχαριστήσας, ἔκλασεν καὶ ἔδιδε τοῖς μαθη
ταῖς, καὶ εἶπερ. λάβετε, φάγετε, τὸ τὸ ὅτι
τὸ σῶμά μου. * καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ
ευχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων. πίνετε
ἐξ αὐτοῦ πάντες. τὸ τὸ γάρ ὅτι τὸ αἷμά μου
τὸ φθὶ καὶ νῆς διαθήκης, τὸ πρὶ πολλῶν ἐκ
χωρόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. * λέγω ὑ
μῖν, οὐ μὴ πῶς ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τῷ γεννή
ματι φθὶ ἀμπέλῃ ἕως φθὶ ἡμέρας ἐκείνης,
ὅτ' ἂν αὐτὸ πινῶ μετ' ὑμῶν καὶ ὁρῶ ἐν τῇ βα
σιλείᾳ τοῦ πατρὸς μου. καὶ ὑμνήσαντες, ἔζηλ
δορ εἰς τὸ ὄρος ἡ ἑλαιῶν. * τότε λέγει αὐ
τοῖς ὁ ἰησοῦς. πάντες ὑμεῖς σκανδαλιθήσε
θε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, * γέγραπται ἔ
πατάξω τὸν ποιμνία. καὶ διασκορπισθήσε
ται τὰ πρόβατα φθὶ ποιμνῆς. μετὰ δὲ τὸ
ἐγρηθῆναι με, προἰέω ὑμᾶς εἰς πλὴν γαλι
λαῖαν. * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶπερ αὐ
τῷ. εἰ καὶ πάντες σκανδαλιθήσονται ἐν σοι,
ἐγὼ ὅτι οὐδέποτε σκανδαλιθήσομαι. ἔφη αὐ
τῷ ὁ ἰησοῦς. ἀλλὰ λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ
τῇ νυκτὶ πρὶν ἂλέκτρα φωνῆσαι, τρίς ἄπαρ
νήσω με. * λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος. κἀν δὲ ἂν με
σώσῃ ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε ἀπνησώσω. ὁ
μοίως καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον. * τότε
ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ ἰησοῦς εἰς χωρίον λε
γόμενον γεθσημανῆ, ἔλεγει τοῖς μαθηταῖς,
* καθίσατε αὐτῷ ἕως οὗ ἀπελθῶν προσεύξω
μαι ἐκεί. καὶ πρῶτα λαβὼν τὸν πῶτον ποτήριον
δύο ἡμέρας ζεβεδάϊ, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ
ἀδύκονε. * τότε λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. περι
λυπέθετε ἢ ψυχῆ μου. ἕως θανάτου, μένετε
ἔδιδε καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ. * καὶ προελ
θὼν μικρὸν ἔπεσε ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ
προσέκχον

sicut scriptum est de illo: Vae autem ho
mini illi per quem filius hominis prodit
ur: Bonum erat ei, si natus non fuisset
hoimo ille. Respondens autem Iudas, qui
tradidit eum, dixit: Num ego sum rab
bi? Ait illi: Tu dixisti. Velcentibus au
tem eis, accepit Iesus panem, & cum egis
set gratias, fregit deditq; discipulis, &
ait: Accipite, comedite, hoc est corpus
meum. Et accepto poculo, gratijs actis,
dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes.
Hic est enim sanguis meus qui est noui
testamenti, qui pro multis effunditur in
remissionem peccatorum. Dico autem
uobis: non bibam posthac ex hoc fru
ctu uitis usque in diem illum, cum illud
bibam uobiscum nouum in regno pa
tris mei. Et cum hymnū cecinissent, exie
runt in montem oliuarū. Tunc dicit illis
Iesus: Omnes uos scandalum patiemini
per me in ista nocte. Scriptum est enim:
Percutiam pastorem, & dispergentur
oues gregis. Postquam autem resurrexe
ro, praecedam uos in Galilaeam. Respon
dens autem Petrus, ait illi: Et si omnes
scandalum passi fuerint in te, ego tamen
nunquam scandalum patiar. Ait illi Ie
sus: Amen dico tibi, quod in hac nocte
antequam gallus cantet, ter me nega
bis. Ait illi Petrus: Etiam si oportue
rit me mori tecum, non te negabo. Si
militer & omnes discipuli dixerunt.
Tunc uenit Iesus cum illis in uillam, qua
dicitur Gethsemane, & dixit discipu
lis: Sedete hic donec uadam & orem il
lic. Et assumpto Petro & duobus filijs
Zebedaei, cepit affici dolore ac mœ
stitudine. Tunc ait illis Iesus: Tristis est
anima mea usque ad mortem: Ma
nete hic & uigilate mecum. Et progres
sus pusillum, procidit in faciem suam,
f orans

Cum in gratia noui
testamenti
bibite ex hoc omnes
in hoc loco
Nouum in regno
patris sui. resurrectio
habetur et postulat
et in Gethsemane

62

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

EVANGELIVM

προσυχόμενον, καὶ λέγων, πάτερ μου, εἰ
 δωατόμ ὄζειν, π̄ελθέτω ἀπ̄ ἐμοῦ τ̄ ποτήρι-
 ον τούτο, * π̄λὺν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ ὡς
 σὺ. * καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς, καὶ εὐ-
 ρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, ὁ λέγει τῷ π̄-
 τρω· οὕτως οὐκ ἵχούσατε μίαν ὥραν γρηγο-
 ρῆσαι μετ' ἐμοῦ; γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε,
 ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν. * τ̄ μὲν τῶν νεύ-
 μα πρὸ θυμοῦ, ἢ σαρκὸς ἀδενής. * πάλιν ἐκ-
 δυντήρσ ἀπελθὼν, προσήυξατο λέγων. πά-
 τερ μου, εἰ οὐ δώαται τούτο τ̄ ποτήριον π̄ελ-
 θῆν ἀπ̄ ἐμοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸ π̄ίω, γενεθήτω τ̄ θέ-
 λημά σου. καὶ ἐλθὼν, εὐρίσκει αὐτοὺς πάλιν
 καθεύδοντας, ἦσαν δὲ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βα-
 βαρημνῖοι. καὶ ἀφείδεν αὐτοὺς, ἀπελθὼν πάλιν,
 προσήυξατο ἐκ τρίτου, ἵ αὐτὸν λόγον εἰπὼν·
 * τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτῶν, καὶ λέ-
 γει αὐτοῖς· καθεύδετε τ̄ λοιπὸν καὶ ἀναπαύε-
 σθε, ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 π̄σχεδίδεται εἰς χεῖρας ἀμαρτωλῶν. ἐγείρε-
 σθε, ἄγωμεν, ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ π̄σχεδίδεσ με.
 * καὶ ἔτι αὐτοὶ λαλῶντων, ἰδοὺ ἰσ̄δας εἰς
 ἧν δώδεκα ἦλθεν, καὶ μετ' αὐτῶν ὄχλος πολλός·
 μετὰ μαχαίρων καὶ ξύλων ἀπὸ ἧν ἄρχιερέρ-
 ων καὶ πρεσβυτέρων ἦσαν. * ὁ δὲ π̄σχεδιδούς αὐ-
 τὸν, ἐδωκεν αὐτῷ σκῆθρον λέγων, ὃν ἄρ ὠλή-
 σω, αὐτὸς ὄζειν, κρατήσατε αὐτόν, καὶ εὐθέως
 προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ εἶπε· χαῖρε ἑσθε, καὶ
 κατεφίλησεν αὐτόν. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε· ἀνθρώ-
 πε, ἐφ' ὅ πάρε; τότε προσελθόντες ἐπέβα-
 λον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν ὁ ἐκράτησεν
 αὐτόν. * καὶ ἰδοὺ εἰς ἧν μετὰ Ἰησοῦ, ἐκτείναν
 πλὴν χεῖρα, ἀπέσπασε πλὴν μάχαρσ αὐτοῦ,
 ὁ πατάξας τὸν δεξιὸν τοῦ ἀρχιερέως, ἀφῆ-
 λεν αὐτὸν δεξιὸν. * τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰη-
 σοῦς. ἀπόστροφόν σου τί μάχαρσ εἰς τὸ τό-
 πον αὐτοῦ. πάντες γὰρ οἱ λαμβάνοντες μά-
 χαρσ, ὡς μαχαίρα ἀπολοῦνται. ἢ δοκεῖς
 οὐκ οὐ δώαμαι ἄρτι π̄σκα καλεῖσαι τὸν πατέ-
 ρα μου, καὶ π̄σκα σῆσαι μοι πατέρας ἢ δώδε-
 κα λεγεῶνας ἐγγέλων; πῶς οὖν π̄ληρωθήσιν
 αἱ γὰρ

orans & dicens: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste. ueruntamē non sicut ego uolo, sed sicut tu. Et uenit ad discipulos, & reperit eos dormientes, & dicit Petro: adeo non potuistis una hora uigilare mecum? Vigilate & orate, ut ne intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, at caro infirma. Rursus altera uice abiit, & orauit, dicens: Pater mi, si non potest hoc poculum transire à me, nisi bibam illud, fiat uoluntas tua. Et uenit, & reperit eos iterum dormiētes. Erant enim oculi eorum grauati. Et relictis illis, iterum abiit, & orauit tertio, eundem sermonem dicens. Tunc uenit ad discipulos suos, & dicit illis: Dormite iam & requiescite, ecce appropinquauit hora, & filius hominis traditur in manus peccatorum. Surgite eamus, ecce appropinquauit qui me tradit. Adhuc eo loquente, ecce Iudas unus de numero duodecim uenit, & cum eo turba multa cum gladijs & fustibus, missi à principibus sacerdotum & senioribus populi. Is uero qui tradebat eum, dedit illis signum, dicens: Quicumq; osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Et confestim accedens ad Iesum, dixit: Aue rabbi. Et osculatus est eum. Dixitq; illi Iesus: Amice, ad quid ades? Tunc accesserunt, & manus iniecerunt in Iesum, & ceperunt eum. Et ecce unus ex his qui erant cum Iesu, extendens manū, exemit gladium suū, & percutiens seruum principis sacerdotū, amputauit auriculam eius. Tunc ait illi Iesus: Conuerte gladiū tuū in locū suū. Omnes enim qui acceperint gladiū, gladio peribunt. An putas quod non possim nunc rogare patrem meum, & exhibebit mihi plus quam duodecim legiones angelorum? Quomodo ergo implebuntur scriptu-

α
 α
 ΤΕ
 5
 α
 ΤΖ
 Δ
 ΤΗ
 Β
 ΤΘ
 5
 ΤΙ
 α
 ΤΙΑ
 5
 ΤΙΒ
 Β
 ΤΙΓ
 α
 ΤΙΔ
 α

αι γραφαί, ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι. * ὅν ἐν
 κείνῃ τῇ ᾠρᾷ εἶπερ ὁ ἰησοῦς πρὸς ὄχλους, ὡς
 ἐπὶ λησιῶν ἐβλήθητε μετὰ μαχαβῶν, καὶ
 ξύλων συλλαβῆν με, καδὴ μέρα πρὸς ὑμᾶς
 ἑκαδὶζὸμμυ, δὴ δ' ἀσκῶν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ
 ἐκρατήσατέ με. * Τὸ τοῦ δὲ ὅλον γέγονε,
 ἵνα πληρωθῶσι μαχαβῶν αἰ γραφαί τῶν προφητῶν.
 * τότε οἱ μαθηταὶ πάντες, ἀφέντες αὐτὸν
 ἐφυγον. * οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν ἰησοῦν, ἀ-
 πήγαγον πρὸς καϊάφην τὸν ἀρχιερέα, ὅπου
 οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχ-
 θησαν. * ὁ δὲ πῶς ἐκλήθει αὐτὸν ἀπὸ
 μακρόθεν ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως, * ὅ-
 τι εἰσελθὼν ἕσω, ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν
 ἰδοῦν τὸ τέλος. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρε-
 σβύτεροι, καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτωσαν
 ἑβραίων μαρτυρίαν καὶ τῶν ἰησοῦν, ὅπως αὐτὸν θα-
 νατώσωσιν, καὶ οὐκ ἔβουλον, καὶ πολλῶν ἑβ-
 ραίων μαρτύρων προσελθόντων, οὐκ ἔβουλον. * ὅτε
 εὗρον δὲ προσελθόντες δύο ἑβραίων μαρτυρεῖς, εἶ-
 πον. οὗτος ἐφη. δυνάμει καταλύσαι τὸν
 ναὸν τῶν πατέρων, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδο-
 μῆσαι αὐτόν. καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπερ
 αὐτῷ. οὐδὲν ἀποκρίνη; τί οὗτοι σου καταμαρ-
 τυροῦσιν; ὁ δὲ ἰησοῦς ἐσιώπα. καὶ ἀποκριθεὶς
 ὁ ἀρχιερεὺς εἶπερ αὐτῷ. βροχίζω σε καὶ τῶν
 θεῶν τῶν ζώντων, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς, εἰ σὺ εἶ ὁ χρι-
 στός ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, σὺ
 εἶπας. * πλὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅτι οὐδεὶς ἔ-
 βουλον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καταλύσει ἐκ θε-
 τῶν ἡμερῶν καὶ ἐξ ἄρχῆς ἐπισημασμένον ἐπὶ τῶν
 νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. * τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέβηκε
 τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων, ὅτι ἐβλάσφημησας.
 * τί ἐγὼ χρεῖαν ἔχομαι μαρτύρων; ἰδὼν γὰρ
 ἡκούσατε πλὴν βλάβημι αὐτῷ. τί ὑμῖν δο-
 κεῖ; οἱ ἄποκριθέντες, εἶπον. ἐνοχὸς θανά-
 τος ἐστὶ. * τότε ἐπέβουσαν εἰς τὸ πρόσωπον
 αὐτοῦ, ὅτι ἐκολάφισαν αὐτῷ. οἱ ἄποκριθέντες
 λέγοντες, προφητῶν ἡμῖν χρεῖς, τίς ὅστις
 ὁ παύσας σε; * ὁ δὲ πῶς ἐξῆκε καὶ ἔκαθητο ἐν
 τῇ αὐλῇ. ὅτι προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίον,

scripturæ, quia sic oportet fieri. In illa ho-
 ra dixit Iesus turbis: Tanquam ad latronem
 existis cum gladibus & fustibus ad cōpre-
 hendendū me: quotidie apud uos sede-
 bam docēs in templo, & nō me cōepistis.
 Hoc autē totū factum est ut cōplerent
 scripturæ prophetarū. Tunc discipuli om-
 nes relicto eo fugerunt. At illi cōprehen-
 sum Iesum duxerūt ad Caiphā principē
 sacerdotū, ubi scribæ & seniores cōuene-
 rant. Petrus autē sequebat eum procul
 usq; ad atrium principis sacerdotum. Et
 ingressus intro, sedebat cum ministris ut
 uideret finem. Principes autē sacerdotū,
 & seniores, & totū concilium quærebant
 falsum testimoniū cōtra Iesum, ut morti
 eum traderēt, & nō inueniebant. etiā cū
 multi falsi testes accessissent, nō inuenie-
 bant. Nouissime autē uenerūt duo falsi
 testes, & dixerunt: Hic dixit: Possū de-
 struere tēplum dei, & in triduo ædificare
 illud. Et surgens princeps sacerdotū, ait
 illi: Nihil respondes? Cur isti aduersum
 te testimoniū dicunt? Iesus autē tacebat.
 Et rñdens princeps sacerdotū, ait illi: Ad-
 iuro te per deū uiuū, ut dicas nobis, an tu
 sis Christus filius dei. Dicit illi Iesus: Tu
 dixisti. Veruntamen dico uobis, a modo
 uidebitis filiū hominis sedentē à dextris
 uirtutis, & uenientem in nubibus cœli.
 Tunc princeps sacerdotū discidit uesti-
 menta sua, dicens: Blasphemauit: quid
 insuper egemus testibus? Ecce nunc au-
 distis blasphemiam eius: quid uobis uide-
 tur? At illi respondentes dixerunt: Reus
 est mortis. Tunc expuerunt in faciē eius,
 & colaphis eum cæciderunt. Alij autem
 palmas in faciem eius dederunt, dicētes:
 Vaticinare nobis Christe, quis est qui
 te percussit? Petrus uero sedebat foris
 in atrio, & accessit ad eum una ancillula,
 f 2 dicens;

λέγῃσα, καὶ σὺ ἦσθα μετὰ ἰησοῦ τοῦ γαλι-
 λαίου. ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάν-
 τωμ, λέγων, οὐκ οἶδα τί λέγεις. * ὁ δὲ ἐλθὼν
 τα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα, εἶδε μ' αὐτὸν ἄλ-
 λην, καὶ λέγει τῷ εκβ, καὶ οὗτος ἦν μετὰ
 ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου, ὁ πάλιν ἠρνήσατο μετ'
 ὄρκου, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. μετὰ μι-
 κροῦν δὲ προσελθόντες δι' ἐσωπύρας, εἶπομ τῷ πέ-
 τρω. ἄλληθῶς καὶ σὺ ὄν αὐτῶν εἶ, ὁ δὲ ἠλά-
 λιάσου δ' ἠλόμ σε σοι. τότε ἤρξατο κατανα-
 θεματίζειν καὶ ὁμνῆσαι, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρω-
 πον, καὶ εὐθὺς ἀλέκτορα ἐφώνησε. * καὶ ἐμ-
 νήθη ὁ πέτρος τοῦ ῥήματος ἰησοῦ, ἐρηκότες
 αὐτῶν, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, εἶς ἀπὸ τῆς
 σῆμε, καὶ ὁ δὲ ἐλθὼν ἔξω, ἐκλαυσε πικρῶς.
 * πρῶτα δὲ γενουδύκας, συμβούλιον ἔλαβον
 πάντες οἱ ἀρχιερεῖς ὁ δὲ πρεσβύτεροι τ' ἰακώ-
 βου τοῦ ἰησοῦ, ὡς περὶ θανάτωσαι αὐτόν. * καὶ δὴ
 σάντες αὐτὸν, ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν αὐτ'
 ποντίῳ πιλᾶτῳ τῷ ἡγεμόνι. * τότε ἰδὼν ξβ
 ἰσδ' α ὁ πῶν ἀδιδούε αὐτόν, ὅτι κατεκρίθη, με-
 ταμεληθεῖς, ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύ-
 ρια τῷ ἀρχιερεῦσι, καὶ τῷ πρεσβυτέροις λέ-
 γων, ἤμαρ σῶν, πῶν ἀδιδούε ἄιμα ἀδῶν, οἱ δὲ εἶ-
 πομ, τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄφθ. καὶ εἶπας τὰ ἀρ-
 γύρια ἐν τῷ ναῷ ἀνεχώρησε, καὶ ἀπελ-
 θὼν ἀνήγαγε. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ
 ἀργύρια, εἶπομ, οὐκ ἔξεσι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸ
 κορβανά, ἐπεὶ τιμὴ ἁιματός ἐστι, συμβού-
 λιον δὲ λαβόντες ἠγόρασαν ὁ δὲ αὐτῶν τὸν ἀ-
 γρὸν τοῦ κερταμέως εἰς ταφῶν τῶν ξένοις, διὸ
 ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκείνος, ἀγρὸς ἁιματος, ἕως τ'
 σήμερον. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ ἱερεμίου
 τοῦ προφήτου λέγοντος, καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα
 τὰ ἀργύρια πλὴν τῶν τετιμημένων, ὅμ
 ἐτιμήσαντο ἀπὸ τῶν ἰσραήλ, καὶ ἔδωκαν αὐτὰ
 εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κερταμέως, καθὼς σωτέα ζέ-
 μοι κύριος. * ὁ δὲ ἰησοῦς ἔξω ἔμπροσθεν τοῦ
 ἡγεμόνος, καὶ ἐπερωτήσεν αὐτὸν ἡγεμὼν λέ-
 γων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰσραήλων; * ὁ δὲ
 ἰησοῦς ἐφθ αὐτῶ. σὺ λέγεις, καὶ ἐν τῷ καταγγε-
 ῖσθαι

dicens: Et tu cū Iesu Galilæo eras. At ille
 negavit coram omnibus, dicens: Nescio
 quid dicas. Cum autē exisset in uestibu-
 lum, uidit eum altera ancilla, & ait his
 qui erant ibi: Et hic erat cū Iesu Nazara-
 no. & iterum negavit cum iureiurando:
 Non noui hominem. Et post pusillum
 accesserūt qui stabant, & dixerūt Petro:
 Vere & tu ex illis es, nam & loquela tua
 te manifestū facit. Tunc cœpit detestari
 & iurare, qd' nō nosset hominē. Et conti-
 nuo gallus cātavit. Et recordatus est Pe-
 trus uerbi Iesu, qui dixerat ei: Priusq̃
 gallus canter, ter me negabis. & egressus
 foras, fleuit amare. Mane autē facto, **XXVII**
 cōsiliū inierūt omēs principes sacerdotū
 & seniores populi aduersus Iesum, ut eū
 morti traderet. Et uinctū eū adduxerūt
 & tradiderūt potio Pilato præfidi. Tunc
 uidēs Iudas, q eū tradiderat, qd' dānat⁹
 esset, pœnitētia ductus, retulit triginta ar-
 genteos principibus sacerdotū & seniori-
 bus, dicēs: Peccaui, tradens sanguinē in-
 noxium. At illi dixerūt: Quid ad nos? tu
 uidebis. Et proiectis argēteis in templo,
 recessit, & abiens laqueo se suspēdit. Prin-
 cipes autem sacerdotū acceptis argēteis,
 dixerūt: Non licet eos mittere in corbo-
 nam, quia precium sanguinis est. cōsilio
 autē inito, emerūt ex illis agrum figuli in
 sepulturā peregrinorū, quapropter uo-
 catus est ager ille, ager sanguinis, usq; in
 hodiernū diem. Tunc impletū est, quod
 dictum est per Hieremiam prophetam,
 dicentē: Et acceperūt triginta argenteos
 precium æstimati, quem æstimatū eme-
 runt à filijs Israël: & dederūt eos in agrū
 figuli, sicut cōstituit mihi dñs. Iesus autē
 stetit ante præsidē, & interrogauit eum
 præses, dicens: Tu es rex Iudæorum?
 Dicit illi Iesus: Tu dicis. Et cum accusa-
 retur

Handwritten notes in Greek script at the bottom of the page, including phrases like "καὶ ἐτιμήσαντο ἀπὸ τῶν ἰσραήλ" and "καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κερταμέως".

ρῆσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν
 πρεσβυτέρων, οὐδὲν ἀπέκρινάτο. τότε λέ-
 γει αὐτοῖς ὁ πῖλᾶτος, οὐκ ἔκεις πόσα σοι κατὰ
 μαρτυροῦσι; ὁ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτοῖς πρὸς οὐ-
 δὲ ἔμῃ ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λί-
 αμ. * κατὰ δὲ ἑορτῶν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπο-
 λύειν ἓνα τοῦ ὄχλου δέσμιον, ὃν ἠθέλων. * εἰ-
 χομ δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον, λεγόμενον
 βαρᾶββᾶν, σωκηνωμῶν ὄνομα αὐτῶν, εἶπερ
 αὐτοῖς ὁ πῖλᾶτος. τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑ-
 μῖν, βαρᾶββᾶν, ἢ ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χρισ-
 τόν; ἡ δὲ ἡθροῖα, ὅτι διὰ φόβου τοῦ ἑδωκαρῶ
 τόν. * καθηκόμενος ἡ αὐτῶν ἐπὶ τῷ βῆματι, ἀ-
 πείσθη πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα. μη-
 δέ μοι καὶ τοῦ δικαίου ἐκείνου, πολλὰ γὰρ
 ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν. * οἱ δὲ
 ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τὸν
 ὄχλον, ἵνα ἀπέθωνται τὸν βαρᾶββᾶν, τὸν δὲ
 ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν,
 εἶπερ αὐτοῖς. τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπο-
 λύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον, βαρᾶββᾶν. λέγει αὐ-
 τοῖς ὁ πῖλᾶτος. * τί οὖν ποιήσω ἰησοῦν τὸν λε-
 γόμενον χριστόν; λέγουσιν αὐτοῖς πάντες.
 σταυρωθήτω. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη, τί γὰρ κα-
 κόρ ἐποίησεν; οἱ δὲ περιήσως ἔκραζον, λέ-
 γοντες, σταυρωθήτω. * ἰδὼν δὲ ὁ πῖλᾶτος,
 ὅτι οὐδὲν ὠφελῆ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνε-
 ται, λαβὼν ὕδωρ ἀπείψατο τὰς χεῖρας ἀπέ-
 ναντι τῷ ὄχλῳ, λέγων, ἀθῶός ἐμι ἀπ' ἑ-
 αἶμας τῷ δικαίῳ τούτῳ, ὑμεῖς ὀφείθετε ἀπο-
 κριθεῖς πᾶς ὁ λαὸς εἶπερ. ἡ αἷμα αὐτοῦ
 ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. * τότε ἀπέ-
 λυσεν αὐτοῖς τὸν βαρᾶββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν
 φραγελλώσας, παρέδωκεν ἵνα σταυρω-
 θῆ. * τότε οἱ στρατιῶται τῷ ἡγεμόνι προ-
 λαβόντες τὸν ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνή-
 γαγον ἐπ' αὐτὸν ὄλκω πλὴν ὡσεία. ὁ ἐκδύ-
 σαντες αὐτὸν, περιέδηκαρ αὐτῷ χαλαμύδα κοκ-
 κίνλω, καὶ πλέξαντες σέφανον ἐξ ἀκανθῶν,
 ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλα-
 μομ ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, καὶ γονυπετή-
 σαντες

retur à principibus sacerdotū & seniori-
 bus, nihil respondit. Tunc dicit illi Pila-
 tus: Non audis quia multa aduersum te di-
 cunt testimonia? Et non respondit ei ad
 ullum uerbum. ita ut miraretur praeses
 uehemeter. In festo autem consueuerat
 praeses turbæ dimittere unum uinctum
 quem uoluissent. Habebat autem tunc
 uinctum insignem, qui dicebatur Barab-
 bas. Congregatis ergo illis, dixit Pila-
 tus: Vtrum uultis dimittam uobis, Ba-
 rabbam, an Iesum qui dicitur Christus?
 Sciebat enim, quod propter inuidiam tradi-
 dissent eum. Sedente autē illo pro tribu-
 nali, misit ad eum uxor eius, dicens: nihil
 tibi cum iusto illo, multa enim passa sum
 hodie in somnis propter eum. Principes
 autem sacerdotū & seniores persuaferunt
 turbis, ut peteret Barabbam, Iesum uero
 perderet. Respondens autē praeses ait illis:
 Vtrum uultis uobis e duobus dimittā? At
 illi dixerunt, Barabbam. Dixit illis Pila-
 tus: Quid igitur faciam Iesu, qui dicitur
 Christus? Dicunt ei omnes, crucifigat.
 Praeses autē ait: Quid enim mali fecit? At
 illi magis clamabant, dicentes, crucifigat.
 Videns autem Pilatus quod nihil pro-
 ficeret, sed magis tumultus fieret, acce-
 pta aqua, abluit manus corā populo, di-
 cens: Innocēs ego sum à sanguine huius
 iusti, uos uidebitis. Et respondens uniuersis
 & super filios nostros. Tunc dimisit illis
 Barabbam, Iesum autem flagellatū tra-
 didit ut crucifigeretur, tunc milites praes-
 idis suscipientes Iesum in pratorio, con-
 gregauerunt ad eum uniuersam cohortē.
 & cum exiissent eum, circumdederunt ei
 chlamydem coccinam, & coronā de spi-
 nis cōtextā imposuerunt super caput eius,
 & harundinē in dexteram eius, & genu

σταντες ἐμπροθερ̄ αυτω, ἐνέπαυζομ̄ αυτῶ λε
 γοντες, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰσραήλων. * ἢ
 ἐμπύσαντες εἰς αυτῶ, ἔλακομ̄ τῶν κάλαμομ̄,
 καὶ ἐτυπῶμ̄ εἰς τὴν κεφαλὴν αυτω. ἢ ὅτε
 ἐνέπαυζαμ̄ αυτῶ, ἐξέδυσαμ̄ αυτῶ τὴν χλα
 μύδα, Ἐνέδυσαμ̄ αυτῶ τὰ ἱμάτια αυτω,
 ἢ ἀπήγαγομ̄ αυτῶ εἰς ὃ σαυρώσου. * ἐξερ
 χόμενοι δὲ ἕυρομ̄ ἀνθρωπομ̄ κυριωαῶμ̄, ὄνο
 ματι σίμωνα. τῶν ἡγαρόδυσαμ̄, ἵνα ἄρη
 τῶν σαυρόμ̄ αυτω. * ἢ ἐλθόντες εἰς τόπομ̄ λε
 γόμενον γολγοθα, ὃ ὄσι λεγόμενος κρηνὶς
 τόπου, * ἐδώκαμ̄ αυτῶ πιεῖν ὄξος μετὰ χο
 λῆς μεμιγμῆσι. καὶ γούσάμενος, οὐκ ἠθε
 λε πιεῖν. * σαυρώσαντες δὲ αυτῶ, διεμερίσαν
 το τὰ ἱμάτια αυτω, βαλλόντες κλήρομ̄, ἵνα
 πληρώσῃ ὃ ῥηθὲν ἐν τῷ προφήτῃ. διέμερί
 σαντ̄ τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, ἢ ἐπὶ τῶν ἱμα
 τισμῶν μου ἔβαλομ̄ κλήρομ̄. Ἐκαθήμενοι ἐ
 τήρω αυτῶ ἐκεῖ. * καὶ ἐπέθηκαμ̄ ἐπάνω τῆ
 κεφαλῆς αυτῆ τὴν ἀτίαν αυτῆ γεγραμμένην,
 οὗτος ὄσι ἰησοῦς ὁ βασιλεὺς τῶν ἰσραήλων. * τό
 τε σαυρώντα σω αυτῶ δύο λησαί, εἰς ἐκ δε
 ξιῶν, ἢ εἰς ἐξ ἐυωνύμων. * οἱ δὲ πᾶσπορθού
 μνοι, ἐβλασφήμασ̄ αυτῶ, κινῶντες τὰς κε
 φαλάς αυτῶν, καὶ λέγοντες, ὁ καταλύωμ̄ τὸ
 ναὸν, ἢ ἐν τρισὶν ἡμέραις ὀικοδομῶμ̄, σω
 σομ̄ σεαυτόν. εἰ υἱὸς εἶ τῶ θεοῦ, κατὰβηθὶ ἀ
 πο τῶ σαυροῦ. * ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμ
 παύζοντες μετὰ τῶν γραμματέων Ἐπρεσ
 βυτέρων, ἔλεγομ̄ ἄλλοις ἑσώσεμ̄, ἑαυτὸν οὐ
 δάωτα σωσαί. εἰ βασιλεὺς ἰσραήλ ὄσι, κα
 ταβάτω νῦν ἀπὸ τῶ σαυροῦ, καὶ πεισέσωμ̄
 αυτῶ. ὡς ποιεῖ ἐπὶ τῶ θεῶ, ἑυσάοθω νῦν
 αυτῶ, εἰ θέλει αυτόν. εἶπε γὰρ, ὅτι θεὸς εἰμι
 υἱός. * τοῦτο καὶ οἱ λησαί οἱ σωσαυρωθέν
 τες αυτῶ, ὠνειδίζομ̄ αυτόν. * ἀπὸ δὲ ἕκτης
 ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαμ̄ τὴν γῆν
 ἕως ὥρας ἑνάτης. * ὡς ἡ πῦρ ἐννάτην ὥραμ̄
 ἀνεβόησεμ̄ ὁ ἰησοῦς φωνῆ μεγάλης, λέγων.
 ἠλεὶ ἠλεὶ, λάμα ἡ σαβαχθανί, τῶ τῆσιμ̄, θεέ μου,
 θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; τίνες δὲ
 πῶ

flexo ante eum, illudebant ei, dicentes:
 Ave rex Iudæorū. Et cum expuissent in
 eum, acceperunt harundinē, & percutie
 bant caput eius. Et postq̄ illuissent ei,
 exuerunt eum chlamyde, & induerunt
 eum uestimētis suis, & abduxerunt eum
 ut crucifigerent. Exeuntes autem inuene
 runt hominem Cyrenæum, nomine Si
 monem. hunc adegerūt, ut tolleret crucē
 eius. Et uenerunt in locum, qui dicit̄ gol
 gotha, quod est caluarie locus. Et dede
 runt ei acetum bibere cum felle mixtum.
 & cum gustasset, noluit bibere. Postq̄
 autem crucifixerūt eum, diuiserūt uesti
 menta eius, fortē mittentes. ut impleret̄
 quod dictum est per prophetā: Diuise
 runt sibi uestimēta meā, & super uestem
 meam miserunt sortem. Et sedentes ser
 uabant eum ibi. & imposuerūt super ca
 put eius causam ipsius scriptam: Hic est
 Iesus rex Iudæorū. Tunc crucifiguntur
 cum eo duo latrones, unus a dextris, &
 alter a sinistris. Prætereuntes autem con
 uicia iaciebant in eum, mouentes capita
 sua, & dicētes: Tu ille qui destruebas tem
 plum, & in triduo ædificabas: serua te
 metipsum. si filius dei es, descēde de cru
 ce. Similiter & principes sacerdotum, illu
 dentes cum scribis & seniorib⁹, dicebant:
 Alios seruauit, seipsum nō potest serua
 re. Si rex Israël est, descēdat nunc de cru
 ce & credemus ei. Confidit in deo, liberet
 eum nunc si uult eum. Dixit enim, filius
 dei sum. Idipsum autem & latrones, qui
 crucifixi erant cum eo, exprobrabant ei.
 A sexta autem hora tenebræ factæ sunt
 super uniuersam terram usq; ad horam
 nonam, & circa horam nonam clamauit
 Iesus uoce magna, dicens: Eli eli lama sa
 bachthani: Hoc est, Deus meus, deus
 meus, cur deseruisti me? Quidam autem
 illic

τμβ
 β
 τμγ
 α
 τμδ
 β
 τμε
 ι
 τμς
 β
 τμζ
 σ
 τμκ
 α
 τμθ
 α
 τν
 σ
 τμα
 ι
 ἦν ἐκεῖ ἐσώτων ἀκόντων, ἕλεγον, ὅτι ἡλί
 αμ φωνεῖ ἐν τούτοις. * καὶ ἐυθέως δρασμῶν εἰς ἄρ
 ἄνωτων, καὶ λαβῶν σπόγγον, κλιήσας τε ὄ
 ξυς, καὶ περιθεὶς καλάμω, ἐπότιζεν αὐτόμ
 οἱ δὲ λοιποὶ ἕλεγον, ἄφες, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται
 ἡλίας σώσωρ αὐτόμ. * οὐδὲ ἰησοῦς πάλιν
 κρᾶξας φωνῆ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα.
 * καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη
 εἰς δύο, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω, * καὶ ἡ γῆ ἐσει
 ὄθη, καὶ αἱ πέτρας ἐσχίσθησαν, καὶ τὰ μνη
 μεῖα ἠνεώχθησαν, ὅτι πολλὰ σώματα ἦν κε
 κοιμηθῶν ἀγίωρ ἠγέρθησαν, καὶ ἔξελθόντες
 ἐκ τῶν μνημείων μετὰ πλὴν ἔγερσιν αὐτῶν, εἰ
 σήλθον εἰς πλὴν ἀγίωρ πόλιν, ὅτι ἐνεφανήθη
 σαρ πολλοῖς. * ὁ ἕκαστόνταρχος ὅτι με
 τὰ αὐτῶν τηροῦντες τὸν ἰησοῦν, ἰδόντες τὸ σασ
 μὸν καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα,
 λέγοντες, ἀληθῶς διεῖξ ἡμῶν οὗτος. * ἡσασ
 δὲ ἐκεῖ γωαῖκες πολλαί, ἀπὸ μακρόθεν θεω
 ροῦσαι, αἱ τινες ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ ἀπὸ
 φηι γαλιλαίας, διακονῶσαι αὐτῶν, ἐν αἷς ἦν
 μαρία ἡ μαγδαληνή, καὶ μαρία ἡ τῶν ἰακώ
 βου, καὶ ἰωσή μητήρ, καὶ ἡ μητήρ τῶν ἰωάν
 νου καὶ ζεβεδαίου. * οφίως δὲ γενομένης, ἠλθεν ἄν
 ἄρως πλοῦτος ἀπὸ ἀριμαθαίας, τὸ ὄνομα
 ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθῆκε τῷ ἰησοῦ. οὗ
 τῶν προσελθὼν τῷ πιλᾶτῳ ἠτήσατο τὸ σώ
 μα τοῦ ἰησοῦ. τότε ὁ πιλᾶτος ἐκέλευσερ αὐ
 ποδοβῶσαι τὸ σώμα. * καὶ λαβὼν τὸ σώμα ὁ
 ἰωσήφ, ἐνετύλιξερ αὐτὸ σινδῶνι καθαρῶ, ὅτι ἔθη
 κερ αὐτὸ ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῶν μνημείω, ὃ ἐλατό
 κησερ ἐν τῇ πέτρῳ, καὶ προσκυλίσας λίθον
 μέγαμ τῆς θύρας τοῦ μνημείου, ἀπῆλθεμ. * ἡμ
 οὐδὲ ἐκεῖ μαρία ἡ μαγδαληνή καὶ ἡ ἄλλη μα
 ρία, καθήμενα ἀπέναντι τοῦ τάφου. * τῇ δὲ
 ἐπαύρῳ ἡ τις ὄβι μετὰ πλὴν πρᾶσκονῶν, σωή
 χθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς
 πιλᾶτον, λέγοντες, κύριε, ἐμνήθημεν, ὅτι
 ἐκεῖνος ὁ πλάνης εἶπεμ ἔτι ζῶν, μετὰ ἕξ ἡμ
 ἐμέρας ἐγειρομα, κέλευσερ ὄψω ἀσφαλιδοῦ
 να τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε
 ἐλθόντες

illicitantiū, cū audissent, dicebant: Helia
 uocat iste. Et cōtinuo currēs unus ex eis,
 cū acceptā spongiam impleffet aceto, im
 posuit harundini, dabatq; ei ut biberet.
 Cæteri uero dicebant: sine, uideam⁹ an
 ueniat Helias liberaturus eū. Iesus autē
 cum iterū clamasset uoce magna, emisit
 spiritū. Et ecce uelum tēpli scissum est in
 duas partes à summo usq; ad imum. &
 terra mota est, & petræ scissæ sunt, & mo
 numenta aperta sunt, & multa corpora
 sanctorū, qui dormierant, surrexerūt. &
 egressi è monumētis post resurrectionē
 eius uenerūt in sanctā ciuitatē, & appa
 ruerunt multis. Centurio, uero & qui cū
 eo erant custodientes Iesum, uiso terræ
 motu, & his quæ facta fuerant, timuerūt
 ualde, dicentes: Vere filius dei erat iste.
 Erant autē ibi mulieres multæ, è longin
 quo spectantes, quæ secutæ fuerāt Iesum
 à Galilæa, ministrātes ei: inter quas erat
 Maria magdalene, & Maria Iacobi, &
 Iose mater, & mater filiorum Zebedæi.
 Cū autē uespera facta esset, uenit homo
 diues ab Arimathæa, nomine Ioseph,
 qui & ipse discipulus fuerat Iesu. hic ac
 cessit ad Pilatū, ac postulauit corp⁹ Iesu.
 Tunc Pilatus iussit reddi corpus. Et cum
 accepisset corpus Ioseph, inuoluit illud
 sindone munda: posuitq; illud in monu
 mento suo nouo, quod exciderat in pe
 tra: & aduoluto saxo ingenti ad ostium
 monumenti, abijt. Erat autem ibi Maria
 magdalene & altera Maria, sedētes con
 tra sepulchrum. Postero autem die quæ
 sequit⁹ parasceuen, conuenerūt principes
 sacerdotū & pharisæi ad Pilatum, dicen
 tes: Domine, recordati sumus, quod im
 postor ille dixit adhuc uiuens: post tres
 dies resurgam, iube ergo muniri sepul
 chrum usq; in diem tertium, ne quando
 f 4 ueniant

ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψασιν αὐτὸν,
 ὅτι εἰπὼσιμ ὅτι λαῶν, ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,
 ὅτι ἔσται ἢ ἐσχάτη πλάνη χειρῶν φθι πρῶτης.
 ἔφη αὐτοῖς ὁ ποιλάτῳ. εχετε κςωδία-
 αμ. ὑπάγετε, ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε, ὅτι
 δε φοροθύετες, ἠσφαλίσαντο τὸν τάφορ,

τμβ
 α

* ο.φ.ε δε σαβεάτωρ τῆ ἐπιφωσκούση, εἰς μί-
 αμ σαββάτωρ, ἠλθερ μαρτία ἢ μαγδαλη-
 νῆ, καὶ ἢ ἄλλη μαρτία, θεωρησαι τὸν τάφορ.
 καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος
 γὰρ κυρίου καταβάς ἐξ οὐρανῶν, προσελθὼν
 ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ φθι θύρας, καὶ ἐκά-
 θητο ἐπάνω αὐτοῦ. ἦρ δὲ ἢ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀ-
 στραπῆ, καὶ ὁ ἐνδύμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χι-
 ῶν. ἀπὸ δε τῶ φόβῳ αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τη-
 ροῦτες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί. ἀποκρι-
 θεις δε ὁ ἄγγελος εἶπερ ταῖς γυναιξί,
 μὴ φοβεῖσθε ὑμᾶς, οἴδα γὰρ ὅτι ἰησοῦς, τὸν
 ἐσαυρωμένον ζητεῖτε, οὐκ ἔστιν ὧδε. ἠγέρ-
 θη γὰρ καθὼς εἶπερ. δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον
 ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος, ὅτι ταχὺ φοροθυῖσαι
 εἶπατε τῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ
 τῶν νεκρῶν, ὅτι ἰδοὺ προάγα ὑμᾶς εἰς πλὴν
 γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτόν ὄψεσθε. ἰδοὺ εἶπορ
 ὑμῖν. καὶ ἐξελθῶσαι ταχὺ ἀπὸ τῶ μνη-
 μείου μετὰ φόβου ὅτι χαρᾶς μεγάλης, ἔδρα-
 μορ ἀπαγγεῖλαι τῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ὡς ἢ
 ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
 καὶ ἰδοὺ ἰησοῦς ἀπῴτησερ αὐταῖς, λέγων.
 χαίρετε. αἱ δε προσελθῶσαι, ἐκράτησαν αὐ-
 τῶν τῶν πόδας, ὅτι προσεκύνησαν αὐτοῖς. τότε
 λέγει αὐταῖς ὁ ἰησοῦς. μὴ φοβεῖσθε. ὑπάγει-
 τε, ἀπαγγεῖλατε τῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλ-
 θωσιμ εἰς πλὴν γαλιλαίαν, καὶ ἐκεῖ με ὄψοντη.
 φοροθυῖσαι ἢ αὐτῶν, ἰδοὺ τινες φθι κςω-
 δίας ἐλθόντες εἰς πλὴν πόλιν, ἀπήγγελλον τῖς
 ἀρχιερεῦσιμ ἅπαντα τὰ γενόμενα, καὶ συνα-
 χθέντες μετὰ τῶ πρεσβυτέρων, συμβέλιον τε
 λαβούτες, ἀργύρια ἵκανὰ ἔδωκαν τῖς στρα-
 τῶτα, λέγοντες. εἶπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ

υυκτς

ueniant discipuli eius, & furentur eum:
 dicantēq; plebi, surrexit à mortuis: & erit
 nouissimus error peior illo priore. Ait
 illis Pilatus: Habetis custodiam: Ite, mu-
 nite sicut scitis. Illi autem abeuntes, mu-
 nierunt sepulchrum, obsignato lapide,
 adhibitis custodibus.

Vespera autē sabbatorū, quæ lucefcit XXVIII
 in unā sabbatorū, uenit Maria magda-
 lene & altera Maria, ut uiderent sepul-
 chrum. Et ecce terræmotus factus est ma-
 gnus. Angelus em̄ dñi descēdit de cœlo:
 & accedens, deuoluit lapidē ab ostio, se-
 debatēq; super eum. Erat autē aspectus
 eius sicut fulgur, & uestimentū eius can-
 didum sicut nix. Præ timore autem eius
 concussi sunt custodes, & facti sunt uelut
 mortui. Respōdens autem angelus, dixit
 mulieribus: Nolite timere uos. scio enim
 quod Iesum, qui crucifixus est, quæritis,
 non est hic. surrexit em̄ sicut dixit. Veni-
 te, uideate locū ubi positus erat dñs. Et ci-
 to cuntes dicite discipulis ei⁹, qd' surrexit
 à mortuis, & ecce præcedit uos in Gali-
 læam, ibi eum uidebitis, ecce dixi uobis.
 Et digressæ celeriter à monumento cum
 timore & gaudio magno, currebant ut
 renunciarent discipulis eius. Cum autem
 issent ad renunciandum discipulis eius,
 & ecce Iesus occurrit illis, dicens: Auete.
 Illæ autem accesserunt & tenuerūt pedes
 eius, & adorauerunt eum. Tunc ait illis
 Iesus: Nolite timere: Ite renunciate fra-
 tribus meis, ut eant in Galilæam, & ibi
 me uidebunt. Quæ cum abissent, ecce
 quidam è custodibus uenerunt in ci-
 uitatem, ac renunciauerunt principibus
 sacerdotum omnia quæ acciderant. &
 congregati cum senioribus, consilio ha-
 bito, pecuniam copiosam dederunt mi-
 litibus, dicētes: Dicite quod discipuli eius
 nocte

νυκτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένῳ. καὶ ἔαμ ἄκασθῆ τῷτο ἐπὶ τῷ ἡγεμόνῳ, ἡμεῖς πεύσομεν αὐτὸν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμυσσ ποιήσομεν. οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. καὶ δι᾽ ἐφ᾽ ἡμέρας ὁ λόγος οὗτος ἰσχυραῖς μέγιστος ἐστὶν σήμερον. οἱ δὲ ἑνδεκά μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς πλὴν γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύκωσαν αὐτῷ, οἱ δὲ ἐδίδασκαν. καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων, ἐβόη μοι πᾶσα ἰερουσαλήμ ὅτι οὐρανὸν καὶ ἐπὶ γῆς, πορεύθεντες οὐκ ἀθητεῖσατε πάντα τὰ ἔθνη, βάπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνεταλάμην ὑμῖν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως συντελείας τοῦ αἰῶνος.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑ
ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓ
ΓΕΛΙΟΥ.

nocte uenerint, & furati sint eum nobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit sub praeside, nos persuadebimus ei, & securos uos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt sicut erant edocti. & diuulgatus est hic sermo apud Iudaeos usque in hodiernum diem. Undecim autem discipuli abierunt in Galilaeam, in montem ubi constituerat illis Iesus. Et cum uidissent illum adorauerunt eum, quidam autem dubitauerunt. Et accedens Iesus, locutus est eis dicens: Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra. cuntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti: docentes eos seruare omnia quaecunq; praecipui uobis. Et ecce ego uobiscum sum omnibus diebus usque ad summationem saeculi.

EVANGELII SECUNDVM
MATTHAEVM,
FINIS.

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΚΑΤΑ ΣΩΦΡΟΝΙΟΝ

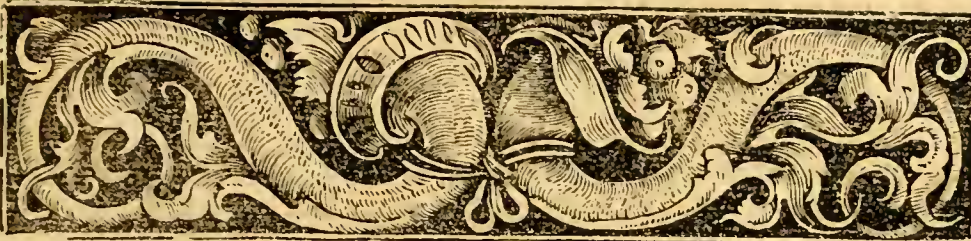
Αρκος μαθητής και έρμώδους πέτρης, καθώς τω πέτρης δ'εμφορμώσ ακήκοι, ακκλθείς εν τή ρώμη πρὸ τ' αδελφῶν, βραχὺ σωέταξερ ευαγγέλιον. ὡς πρὸς εν τυχῶν πέτρῳ ἐδοκίμασε, η̅ τή εκκλησίᾳ ἀναγνωσθῆσόμενον αυθεντίσας δ'εξέδωκε, καθὰ σ'ωεργάφατ κλήμης εν τῷ ἔκτω τ' ὑποτυπώσεωμ λόγῳ. καί παπίας ἱεραπολίτης ἐπίσκοπῳ μέμνη τῶτου τ' μάρκου. η̅ πέτρως εν τή πρώτῃ ἐπισολῇ, ἐπὸν ὀμαζ βαβυλῶνος, εἰκονικῶς ρώμῳ σημαίνωμ. Αωάζετῃ ἡμᾶς φησίμ ἡ εν βαβυλῶνι σω τή εκκληκτῆ, η̅ μάρκῳ ὁ ἐμὸς ἰός. πρὸ αλαβῶμ τοιγαροῦν δ' ευαγγέλιον ὁ πρὸς αὐτὸς σωέταξε, καταλαμβάνει πῶ ἄι γυπῆομ, η̅ πρῶτῃς εν ἄλεξανδρείᾳ ἰησοῦ χριστοῦ κηρύτῃωμ, κατεήσατο εκκλησίᾳμ. τοσαῦτη παιδεύσει η̅ βίου καρτερίᾳ δ' ἴε πρῆφῃ, ὡστε πάντας τ' ἀκολοθουῦντας τῷ χριστῷ ἔπειδ' τῆ τῶτου διαγογῆ. ο̅θεμ Ὁ ὠίλωμ ὁ τ' ἰσδαίωμ ἔλλογιμώτατῃς, ὁ ρῶμ εν ἄλεξανδρείᾳ πρώτῳ εκκλῆσίᾳμ ἐν ἰσδαίζουσαμ, ὡσανεὶ εἰς ἔπαυον τῶ δικείου ἐθνους, βίβλωμ πρὶ τ' τῶτωμ διαγωγῆς σωεργάφατο. η̅ ὡπαρ Λουκάς δ' ἴη γῆτῃ τ' εν ἰησοῦ λῦμοις πωσειῦσαντας πάντα ἔχκηνεαμ κοινὰ, οὔτ' κᾶ κῆνος ὁ πρὸς εν ἄλεξανδρείᾳ ἐπὶ μάρκου τ' διδασκάλου εἰς γινόμενον, τῆ μνήμη πρὸ ἐδῶκε. τελθνήσας ἡ τῷ ὁ γδῶμ τῶ νέρονος ἔτε, ἀπετέθη εν ἄλεξανδρείᾳ. διαδέξαμῶσ αὐτῆ ἀνανίς.

ΠΡΟΘΕΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΑΚΤΟΥ.

Ὁ κ' Μάρκομ ευαγγέλιον μετὰ δέκα ἔτη τ' χριστῷ ἀναλήφῃωσ σωεργάφῃ εν ρώμῃ. ἡμ ἡ δ' οὔτος ὁ μάρκος πέτρῳ μαθητής, ὁμ ἡ ὁμ αὐτῶ ὁ πῆξος ὀνὸμάζει πωνδματῆκομ πάντως. ἐκαλῆτο δὲ ἡ ἰωάννης. ἀνεπίος δὲ βαρναβᾶ. ἀλλὰ Ὁ παύλου συνἐκδημος. τῆωρ μῦρι πῆξῳ σωλῶ τὰ πλῆσα, Ὁ εν ρώμῃ σωλῶ. ἡ τῆσαντ ὀω αὐτῶμ οἱ εν ρώμῃ πωσοί, μῆ μόνουμ ἀργάφωσ κηρύσαμ, ἀλλὰ ἡ ἔγγράφωσ ἐκθέδ' τ' κατὰ χριστοῦ πρᾶγματῆιαμ. μὸλις ὀω πῆσθῃς σωεργάφατ. τῷ ἡ πῆξῳ ἀπεκαλύφθη πρὸ θεῶ, ὅμ μάρκος σωέφραφῃ ευαγγέλιον. ἰδῶμ ὀω ἡ ἐπιβεσῶσῃς ὡς ἀληθῆς, ἔϊτα ἡ ἐπίσκοπῃμ αὐτῆμ ἀπέσαλεμ εἰς ἄι γυπῆομ. ἐνθα δ' ἡ η̅ κηρύζας εν ἄλεξανδρείᾳ τε εκκλησίᾳμ συσκόαμωος, τῶς πρὸς τῷ μεσημ βρῆνῶ κλίμαζι πάντας ἐφώτισεμ. Εσιμ ὀω ὁ χαρακτῆρ τ' ευαγγελίου σαφῆς, ἡ ὀυδῆμ ἔχωμ πρῆνενοκμῶμομ. χεδὸμ τε ἡ πᾶντα τῷ ματθαίω σωξῆχῶμ ὁ πρῶμ ευαγγελισῆς, πλᾶν ὀσομ ὁ ματθαῖος πλατύτῃρος, η̅ ὀ ὀ μῆ ματθαῖος τ' κατὰ σάρκα γεννήσεως τῶ κυρίου εν ἀρχῇ μνημονεύει, οὔτῃς ἡ ἀπῆ τῶ προφήτου ἡρζατο ἰωάννου. ο̅θεμ τινῆς εἰ Ὁ πρῆτ' ἡ γότερομ δοκῆ, τῆ τῶμ τι νόκμα εἰπομ ἐπὶ τῆς ευαγγελισῆς, ὁ ἐπὶ τ' χρονοβῆμ καθήμωος θεός, ἡ τεξῶπρῶσωπα ἡ γραφῆ λείει, πρὸ ἐδῶκεμ ἡ μῆμ τεξῶμορφομ τ' ευαγγελίου ἐνὶ πνεύμαζι σωερχόμενον. ὡπαρ ὀω τὰ χερουβῆμ ἔκασομ, ἡμ ἡ πρῶσωπῃμ εἰχεμ ὀμοιομ λείονι, ἔτερομ ἡ ἀνθρώπῳ, ἡ ἔτερομ ἀετῶ, η̅ ἔτερομ μὸχω, ὀω τῶς Ὁ ἡ τῶ ευαγγελικοῦ κηρύγματος πρᾶγματῆια. τὸ μῆ κατὰ ἰωάννῳ ευαγγέλιον, ἔχει λεοντῶ πρῶσωπῃμ. βασιλικὸμ ἡ ὁ λέωμ, Ὁ ἡ γεμονικὸμ ὀσιμ. ὀμοίως οῦν Ὁ ἰωάννης ἀπῆ τῶ βασιλικῶ ἡ δειωποσῆκοῦ ἀξιώματος τ' θεότης τῶ λόγου ἡρζατ, εἰπῶμ, εν ἀρχῇ ἡμ ὁ λόγος, Ὁ ὁ λόγος ἡμ πρὸς τῆμ θεόμ. τὸ ἡ κατὰ ματθαῖομ, ἀνθρωποπρῶσωπομ, ἀπῆ τ' κατὰ σάρκα γεννήσεως η̅ ἡ ἀνθρωπῆσῆ τῶ λόγου ἡρζατ. τὸ δὲ κατὰ μάркоμ, ἀετῶ πρῆκαζόμενον, ἀπῆ τ' πρῶφῆτου ἡρζατ τ' ἰωάννου. ἡ δὲ πρῶφῆτικῆ χάρις πρῶοραπῆκῆ ὀουσα Ὁ ὀξέως τὰ πῶρῶ βλάπουσα, ἀετῶς ὀσι. φασὶ γῆ τ' ἀετῆμ ὀξυ διεκῆσατῃμ εἶναι, ὡστε Ὁ μόνουμ ἐκ τῆν ἄλλωμ ζῶωμ πρὸς τῶμ ἡλιον δ' αὐαδ' ἀτενίζῃμ μῆ καμύοντα. μὸχω δὲ ὀμοιομ τ' κατὰ Λουκάμ, δ' ἰότι ἀπὸ φῆ ἱερατείας τῶ ζαχαρίου ἡρζατ, ὑπῆρ τῆν ἄμαρτῶωμ τῶ λαοῦ θυμῶντῳ, μὸχος δὲ ἡμ ὁ θυόμενος τότε. Αρχεται οῦν ὁ μάρκῳ τῶ ευαγγελίου ἀπὸ φῆ τῶ πρῶδῆμομ δ' ἰαγωγῆς η̅ ἐνδείξῃς, ἡκουε οῦν τί φησίμ.

ευαγγέλιον

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ
ΜΑΡΚΟΝ.

EVANGELIVM SECVNDVM
MARCVM.

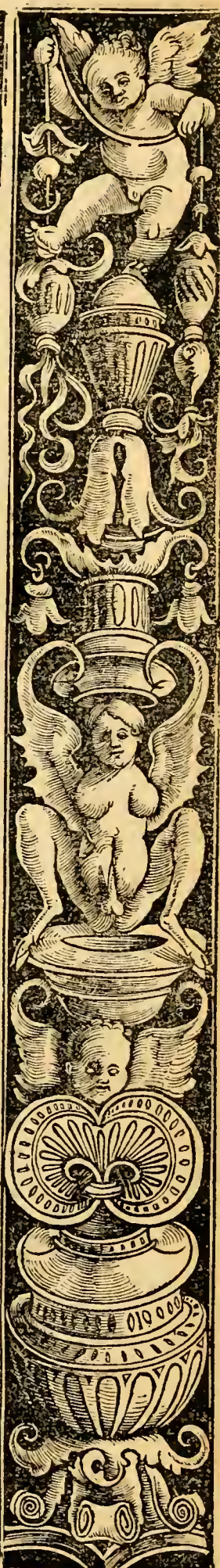
ΡΧΗ ΤΩ
ΕΥΑΓΓΕ
ΛΙΟ ΙΗ
ΣΟΥ ΧΡΙ
ΣΤΟΥ
ΚΥΡΙΟΥ
ΘΕΟΥ
ΥΙΟΥ
ΤΗΣ
ΠΑΤΕ
ΡΟΣ

Nitium euange-
lij Iesu
Christi
filij dei,
sicut scri-
ptum est
in pro-
phetis:

φίτασ. Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποπέμνω τὸν ἄγγε-
λόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατα-
σκιδνάσκει τὴν ὁδὸν σου ἕμπροσθέν σου. * φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε
τὴν ὁδὸν κυρίου, ἕευθείας ποιεῖτε τὰς τρί-
βους αὐτοῦ. * Ἐρχέτο ἰωάννης βαπτίζων ἐν
τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα με-
τανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ἔξει-
πορεύοντο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ ἰουδαία χώρα,
καὶ οἱ ἱεροσολυμίται, καὶ ἐβαπτίζοντο
πάντες ἐν τῷ ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑψίστου,
ὁμολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Ἦν δὲ ὁ ἰωάννης
ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου καὶ ζώνην δερμα-
τίνην περὶ τὴν ὀσφίν αὐτοῦ, ἐδίωκεν ἀκριδίας
καὶ μέλι ἄγχιον, καὶ ἐκήρυκε λέγων. * Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου,
οὗ οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς κύβητα λῦσαι τὸν ἰμάντα
τῆς ὑποδημάτων αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει

Ecce ego mitto nuncium meū ante
faciem tuam, qui præparabit uiam
tuam ante re. Vox clamantis in de-
serto: Parate uiam domini, rectas fa-
cite semitas eius. Baptizabat Ioan-
nes in deserto, prædicans baptisum
pœnitentiæ in remissionem pecca-
torum. Et egrediebantur ad eum
tota Iudæa regio, ac Hierosolymi-
tæ, & baptizabantur omnes ab il-
lo in Iordane flumine, confitentes
peccata sua. Erat autem Ioannes
uestitus pilis cameli & zona pel-
lica circa lumbos suos, uestebaturq;
locustis ac melle syluestri, & præ-
dicabat, dicens: Venit is qui fortior
est me post me, cuius non sum ido-
neus ut procumbens soluam cor-
rigiam calciamentorum. Ego qui-
dem baptizauī uos aqua, ille uero
baptizabit

βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ· καὶ ἐρχέ-
 το ἐν ταῖς ἡμέραις, ἧλθεν ἰησοῦς
 ἀπὸ ναζαρεθ ὀφθί γαλιλαίας, * Ὁ βαπτίσθη
 ὑπὸ ἰωάννου ἐν ὄρει ἰορδάνῃ· καὶ ἐυθέως ἀνα-
 βάνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδεν χιζομύσας
 πύς οὐρανός, καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν
 καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν· καὶ φωνὴ ἐγγύετο ἐκ
 οὐρανῶν· σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν
 ᾧ εὐδόκησα. * καὶ ἐυθέως τὸ πνεῦμα αὐτὸν
 ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον· καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ
 ἐρήμῳ ἡμέρας πεσάρωντα, παροξύνων
 ὑπὸ τοῦ σατανᾶ, * καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων, καὶ
 οἱ ἄγγελοι διακόνουν αὐτῷ. * μετὰ δὲ τὸ
 πρὸς θεὸν ἰωάννου, ἧλθεν ἰησοῦς εἰς τὴν
 γαλιλαίαν, * κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βα-
 σιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ λέγων· Ὅτι πληρώθη
 ὁ καιρὸς, ἔγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, με-
 τανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. πε-
 रिπατῶν δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν ὀφθί γαλιλαί-
 ας, εἶδεν σίμωνα καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν
 αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμύβλητρα ἐν τῇ θά-
 λασσῃ, ἦσαν γὰρ ἀλιεῖς, * καὶ εἶπερ' αὐτοῖς
 ὁ ἰησοῦς· δεῦτε ὀπίσω μου, ἔσονται ὑμεῖς
 γενέσθαι ἀλιεῖς ἀνθρώπων· καὶ εὐθέως ἀφέντες
 τὰ δίκτυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ. * καὶ
 προσῆλθε καὶ ἦν ὁ λίγος, εἶδεν ἰάκωβον τὸν
 τῷ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννου τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
 καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ
 δίκτυα, καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς. Ὁ ἀφέν-
 πες τὸν πατέρα αὐτοῦ ζεβεδαίου ἐν τῷ πλοίῳ
 μετὰ τῶν μισθῶν, ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.
 * καὶ εἰσπορεύοντες εἰς καπερναοῦμ· καὶ εὐθέ-
 ως τοῖς σάββασιμ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγω-
 γὴν, ἐδίδασκεν. * καὶ ἐστυπλήσαντο ἐπὶ τῇ
 διδασκίᾳ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς
 ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.
 * καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ὁ
 ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκραζε λέ-
 γων· Ἔα, τί ἡμῖν σοὶ ἰησοῦ ναζαρενέ; ἧλ-
 θεις ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδ' ἄσε τίς εἶ, ὁ ἅγιος
 τῷ θεῷ. Ὁ ἐπιτίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, λέγων·
 φιμώθητι

baptizabit uos spiritu sancto. Et factum
 est in diebus illis, uenit Iesus à Naza-
 reth Galilææ, & baptizatus est à Ioan-
 ne in Iordane. Et statim cum ascende-
 ret ex aqua, uidit diffindi cœlos, & spi-
 ritum quasi columbam descendentem
 super illum. Et uox facta est de cœlis:
 Tu es ille filius meus dilectus, in quo
 mihi bene complacitum est. Et conti-
 nuo spiritus illum expellit in desertum,
 & erat illic in deserto dies quadraginta,
 & tentabatur à satana, eratq; cum feris,
 & angeli ministrabant illi. Postquam
 autem comprehensus esset Ioannes, ue-
 nit Iesus in Galilæam, prædicans euan-
 gelium regni dei, & dicens: Impletum
 est tempus, instatque regnum dei, resi-
 piscite & credite euangelio. Cum am-
 bularet autem iuxta mare Galilææ, ui-
 dit Simonem & Andream fratrem eius,
 iacentes retia in mare, erant enim pesca-
 tores. Et dixit eis Iesus: Sequamini me,
 & faciam ut efficiamini pisces ho-
 minum. Ac protinus relictis retibus
 suis, secuti sunt eum. Et progressus illinc
 pusillum, uidit Iacobum filium Zebe-
 dai, & Ioannem fratrem eius, qui & ipsi
 in nauī reconcinabant retia, statimque
 uocauit illos. Et illi relicto patre suo Ze-
 bedæo in nauī cum mercenarijs, secuti
 sunt eum. Et ingrediuntur Capernaum,
 & statim sabbatis ingressus in synago-
 gam docebat. Et stupebant super do-
 ctrina eius. Erat enim docens eos tan-
 quam autoritate præditus, & non sicut
 scribæ. Et erat in synagoga eorum homo
 obnoxius spiritui immundo, & exclama-
 uit, dicens: Ah, Quid rei nobis tecum est
 Iesu Nazarene? Venisti ad perdendum
 nos? Noui te qui sis, nimirum ille san-
 ctus dei. Et increpauit illum Iesus, dicēs:
 Obmutescē

φιμώθητι καὶ ἐξελθε δὲ αὐτῷ· καὶ παραξάξασθαι αὐτὸν ὅτι πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, ὃ κράξασθαι φωνῆ μεγάλῃ, δὲ ἤλθε δὲ αὐτῷ. καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥστε συζητῆσαι πρὸς αὐτὸν, λέγοντες· τί ὄζει τοῦτο; τίς ἢ διδάχῃ ἢ καὶ ἡ ἀυτῆ; ὅτι κατ' ἐξουσίαν καὶ πνεῦμα πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐπιβάσει, καὶ ὑπακούσῃ αὐτῷ; δὲ ἤλθε δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ ἐνδύς εἰς ὄλυν τὴν πρὶ χωρὸν φιλί γαλιλαίας. * Ὁ ἐυθέως ἐκ φιλί σωμαγωγῆς δὲ ἐλθόντες, ἤλθοσαν εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος καὶ ἀνδρέου μετὰ ἰακώβου καὶ ἰωάννου. ἡ δὲ πενθερὰ σίμωνος κατέκειτο πυρεσσοῦσα, καὶ ἐνδύς λέγουσιν αὐτῷ πρὶ αὐτοῦ φιλί. καὶ προσελθὼν ἤγαγεν αὐτὴν, κρατήσας φιλί χειρὸς αὐτοῦ, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὅτι πυρετὸς ἐυθέως, ὁ δὲ κόνει αὐτῆς· ὁφίαι δὲ γενόμενος, ὅτε ἔδυν ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντες τὸν κακῶς ἔχοντα, ὁ τὸν δαίμονιζομένους. καὶ ἡ πόλις ὅλη ἐπισσηγμένη ἦν πρὸς τὴν πόρταν, καὶ ἐδιεπάθεισε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλων νόσων, * ὁ δαίμονια πολλὰ δὲ ἐξέβαλε, καὶ οὐκ ἤφιε λαλῆσαι τὰ δαίμονια, ὅτι ἤδεισαν αὐτόν. * καὶ πρὸς ἐννοχορλίαν ἀναστὰς δὲ ἤλθε, ὁ ἀπῆλθε δὲ ἰησοῦς εἰς ἔρημον τόπον, κἀκεῖ προσήκειτο. καὶ κατεδίωξεν αὐτὸν ὁ σίμων, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐυρόντες αὐτὸν, λέγουσιν αὐτῷ· ὅτι πάντες ζητοῦσί σε. καὶ λέγει αὐτῶ· ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομενάς κωμοπόλεις, ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξω, εἰς τοῦτο γὰρ ἐλθὼν εἰς ὄλυν. ὁ δὲ κηρύσσων ἐν ταῖς σωμαγωγαῖς αὐτῶν, εἰς ὄλυν τὴν γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαίμονια ἐκβάλλων. * καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπτός τις ἀκαλῶν αὐτόν, καὶ γονυπετῶν αὐτῷ, ὁ λέγων αὐτῷ· ὅτι ἐὰν θέλῃς δύναι με καθαρίσαι. ὁ δὲ ἰησοῦς πλάσσει τὸν χεῖρα, καὶ λέγει αὐτῷ· θέλω, καθαρίσθητι. καὶ ἐπιπόντος αὐτοῦ, ἐυθέως ἀπῆλθε ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, ὁ καθαρίσθη. καὶ ἐμνημονεύσας αὐτῷ, ἐυθέως ἐξέβαλεν αὐτόν. καὶ λέγει αὐτῷ· ὅρα

Obmutescere & exi ab homine . Et cum discerpisset eum spiritus immundus, exclamassetq; uoce magna, exijt ab eo . Et obstupuerunt omnes , ita ut conquirent inter se, dicētes: Quid est hoc? Quae doctrina noua haec? quia cum auctoritate etiam spiritibus immundis imperat, & obediunt ei: Emanauit autem fama eius statim in totam undiq; regionem Galilæae finitimam . Et protinus e synagoga egressi , uenerunt in domum Simonis & Andrae cum Iacobo & Ioanne. Socrus autem Simonis decumbebat febricitans , & continuo dicunt ei de illa. Et accedens erexit eam , apprehensa manu eius, & reliquit eam febris ilico, ac ministrabat eis. Vespero uero , cum occidisset sol, afferebant ad eum omnes male habentes, & qui a daemoneijs agitabantur . Et ciuitas tota congregata erat ad hostium, & sanauit multos qui aegrotabant uarijs morbis , & daemonia multa eijciebat: & non sinebat loqui daemonia, quod ipsum nossent . Et mane multa adhuc nocte cum surrexisset egressus est, & abiit Iesus in desertū locum , ibiq; orabat. & persecutus est eum Simon , & qui cum illo erant . & cum inuenissent eum , dicunt ei : Omnes te quaerunt . Et ait illis : Eamus in proximos uicos , ut & ibi praedicem: In hoc enim egressus sum. Et praedicabat in synagogis eorum , in tota Galilæa , & daemonia eijciebat: Et uenit ad eum leprosus deprecans eum , eiq; ad genua accidens, ac dicens illi : Si uis potes me mundare. Iesus autem misertus, protensa manu, tetigit illum, & dicit ei: Volo , mundus esto . Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra , & mundatus est : Et comminatus ei, statim emisit illum, dicitq; ei : Vide

10

15

20

25

μηδενί

ne cui

μηδενὶ μηδὲν εἶπῃς, ἀλλὰ ὑπάγε, σεαυ-
 τὸν δέξομαι ἔξω ἱερῶ, καὶ προσέειπε πρὶ τῷ
 κηδαισμοῦ σου, ἃ προσέταξε μωσῆς εἰς
 μαρτύριον αὐτοῖς. * ὁ δὲ ἐξελθὼν, ἤρξα-
 το κηρύσσειν πολλὰ, καὶ διαφημίζεν τὸν λό-
 γον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δῶαθαι φανε-
 ρῶς εἰς πόλιν ἐσελθεῖν, ἀλλ' ἔξω ἐν ἐρή-
 μοις τόποις ἦν, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν
 πανταχόθεν. * καὶ πόλις εἰσῆλθεν εἰς
 καπερναοῦμ δι' ἡμερῶν, καὶ ἠκούσθη ὅτι
 εἰς οἶκον ἐσί, καὶ ἐυθέως συνήχθησαν πολ-
 λοι, ὥστε μηκέτι χωρῆν, μηδὲ τὰ πρὸς πλὴν
 δύραμ, καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. Ἐξ-
 χοντα πρὸς αὐτὸν παρλυτικὸν φέροντες, ε
 αἰσρόμην ὑπὸ πτεράων. καὶ μὴ δυνάμε-
 νοι προσεγγίσει αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπει-
 σέγασαν πλὴν σεγλὼ ὅπερ ἦν, καὶ ἔζηροῦζαν
 περὶ χαλῶσι τὸν κράββατον, ἐφ' ᾧ ὁ παρλυ-
 τικὸς κατέκειτο. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς πλὴν πάντων
 αὐτῶν, λέγει ἔξω παρλυτικῶ, τέκνον, ἀφέ-
 ωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. ἦσαν δὲ τινες ἄ-
 γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι, καὶ διαλο-
 γιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, τί οὕτως
 οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀ-
 φῆέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἰς ὁ θεός; καὶ ἐυθέως
 ἐπιγινούσ ὁ ἰησοῦς ἔξω πνεύματι αὐτοῦ, ὅτι
 οὕτως διαλογίζονται ἐν αὐτοῖς, εἶπερ αὐ-
 τοῖς. τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρ-
 δίαις ὑμῶν; τί ὅστις ἐυκοπώτερον εἶπῃ ἔξω
 παρλυτικῶ, ἀφένταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ
 εἶπῃ, ἔγειρε καὶ ἄρση σου τὸν κράββατον, ἔ
 περιπάτει; ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσία ἔχει ὁ
 υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφῆέναι ἐπὶ τῇ γῆς ἁμαρ-
 τίας, λέγει ἔξω παρλυτικῶ. σοὶ λέγω, ἔγειρε
 καὶ ἄρση τὸν κράββατον σου, ἔ ὑπάγε εἰς τὸν
 οἶκόν σου. καὶ ἠγέρθη ἐυθέως, καὶ ἄρσας τὸν κράβ-
 βατον ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων. ὥστε ἐξί-
 σαθαι πάντας, καὶ δοξάζειν τὸν θεόν, λέ-
 γοντας ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἰδομεν. * καὶ ἐξῆλ-
 θεν πόλις πρὸς πλὴν θάλασσαν, καὶ ᾤσας ὁ
 ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν
 αὐτούς

θ
κ
α

κα
β

ne cui quicquam dicas, sed abi teipsum
 ostende principi sacerdotū, & offer pro
 emundatione tui, quæ præcepit Moses
 in testimoniū illis. At ille egressus cœpit
 prædicare multa, & diuulgare sermonē,
 ita ut iam nō posset Iesus manifeste in-
 troire in ciuitatē, sed foris in desertis locis
 erat, & ueniebant ad eum undiq;.

Et iterum intrauit Capernaum post
 dies aliquot, & auditum est quod in do-
 mo esset, & protinus cōgregati sunt mul-
 ti, adeo ut iam non caperent eos, nec illa
 loca quæ erant circa ianuam, & loqueba-
 tur eis sermonē. Et uenient ad eum feren-
 tes paralyticum, qui à quatuor portaba-
 tur: & cum non possent appropinquare
 illi præ turba, nudauerūt tectum ædium
 in quibus erat, perforatō; tecto funibus
 demittunt grabatum, in quo paralyticus
 decumbebat. Cum autem uidisset Iesus
 fidem illorū, ait paralytico: Fili, remittan-
 tur tibi peccata tua. Erant autem illic qui-
 dam de scribis sedentes, & cogitantes in
 cordibus suis: Quid hic sic loquitur blas-
 phemias? Quis potest remittere pecca-
 ta, nisi solus deus? Et protinus ubi cogno-
 uisset Iesus spiritu suo, quod sic cogitarēt
 intra sese, dicit illis: Quid ista cogitatis in
 cordibus uestris? Vtrū est facilius dicere
 paralytico, remittantur tibi peccata, an
 dicere, surge & tolle grabatum tuum &
 ambula? Vt autem sciatis quod filius ho-
 minis habet potestatem in terra remitten-
 di peccata, ait paralytico: Tibi dico, surge
 ac tolle grabatum tuum, & abi in domū
 tuam. Et statim surrexit, sublatoq; gra-
 bato egressus est in conspectu omnium,
 adeo ut stupefcerent omnes, & glorifica-
 rent deum, dicentes: Nunquam sic uidi-
 mus. Et egressus est rursus ad mare, om-
 nisq; turba ueniebat ad eum, ac docebat
 eos.

II

αὐτὸς. * καὶ παράγωμ' ὁ Ἰησοῦς, εἶδ' ἐμ λε- 5
 νει τὸν τοῦ ἀλφαίου καδὴ μωορ ἐπὶ τῷ τελώ-
 νιορ, καὶ λέγει αὐτῷ. ἀκολούθη μοι, καὶ ἀνα-
 σὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. * καὶ ἐγγύετο ἐν τῷ
 κατακλιθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ
 τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ
 Ἰησοῦ. ὅτι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ἦσαν δὲ πολλοὶ,
 ὅτι ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ
 φαρισαῖοι ἰδοῦντες αὐτὸν ἐδιόντο μεία ἢ τῶν τε-
 λωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τῶς μαθη-
 ταῖς αὐτοῦ. τί, ὅτι μεία ἢ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρ-
 τωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει; * ὁ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς,
 λέγει αὐτοῖς. οὐ χρειὰ ἐχέσι μοι ἰχθύοντες ἰα-
 εῖν, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες, οὐκ ἔλθου καλέ-
 σαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοι-
 αμ. καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ ἰωάννου καὶ οἱ ἢ
 φαρισαῖων κησέουσιν, καὶ ἔρχονται, καὶ λέ-
 γουσι αὐτῷ. διὰ τί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου, καὶ οἱ
 ἢ φαρισαῖων κησέουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ
 οὐ κησέουσι; καὶ εἶπερ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. μή
 δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ θυμῶνος, ἐν τῷ θυμῷ
 μετ' αὐτῶν εἶσι, κησέειν; ὅσοι χρόνον μετ' ἐ-
 αὐτῶν ἐχέουσι τὸν θυμῶνα, οὐ δύνανται κησέ-
 ει. ἐλεῦσονται δὲ ἡμέρας, ὅταν ἁπαρθεῖ ἡ ἀσπύ-
 ρω ὁ θυμῶς, καὶ τότε κησέουσιν ἐν ἐκείναις
 ταῖς ἡμέραις. καὶ οὐδεὶς ἐπιβλημα ῥάκος
 ἀγνάφου ἐπιζάπτει ἐπὶ ἰματίῳ παλαιῷ, εἰδὲ
 μή ἄρει τὸ πληρώμα αὐτοῦ. ὁ καινὸς τὸ πα-
 λαῖ, καὶ χεῖρον χίσιμα γίνεται. καὶ οὐδεὶς
 βάλλασιν οἶνον νέον εἰς ἀσκούς παλαιούς. εἰ γὰρ
 μή, ῥήσασθαι οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶ-
 νος ἐκχέεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολύνονται, ἀλλὰ
 οἶνον νέον εἰς ἀσκούς καινοὺς βλητέον. * καὶ
 ἐγγύετο, πρὸς ἀπορεύεσθαι αὐτὸν τοῖς σάββα-
 σι διὰ τῶν σορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ
 αὐτοῦ ὁ δὲ ποιεῖν, τίλλοντες τοὺς σάχους,
 καὶ οἱ φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ. ἰδὲ τί ποιεῖ-
 σιν ἐν τῶν σάββασι, ὃ οὐκ ἔξεσι; ὁ αὐτὸς ἐ-
 λεγερ αὐτοῖς. οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησε
 δαβὶδ, ὅτε χρειὰς ἔχερ, ὅτι ἐπείνασεν αὐτὸς
 καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ
 δεοῦ

cos. Et cum prateriret Iesus, uidit Leui
 Alphai filium, sedetem ad teloneum, &
 ait illi: Sequere me. Isq; surgens secutus
 est eum. Et factum est, cum accumberet
 in domo illius, multi etiam publicani &
 peccatores simul discumbebant cum Ie-
 su & discipulis eius. Erant enim multi qui
 secuti fuerant eum. Et scribae ac pharisaei
 cum uidissent eum capientem cibum cum
 publicanis & peccatoribus, dicebant di-
 scipulis eius: Quid est, quod cum publi-
 canis & peccatoribus edit ac bibit? Hoc
 audito Iesus, ait illis: Non opus habent
 qui ualent, medico, sed qui male habent.
 Non ueni ad uocandum iustos, sed pec-
 catores ad poenitentiam. Et discipuli Io-
 annis ac pharisaeorum ieiunabant, ue-
 niuntq; & dicunt illi: Quare discipuli Io-
 annis & pharisaeorum ieiunant, tui autem
 discipuli non ieiunant? Et ait illis Iesus:
 Num possunt filij thalami nuptialis, in
 quo cum illis sponsus est, ieiunare? Quam-
 diu habent secum sponsum, non possunt
 ieiunare. Venient autem dies, cum aufe-
 retur ab eis sponsum, & tunc ieiunabunt
 in illis diebus. Et nemo assumentum pan-
 ni rudis assuit uestimento ueteri, alioquin
 aufert supplementum eius nouum a ue-
 teri, & peior scissura fit. Et nemo mittit
 uinum mustum in utres ueteres, alioqui
 dirumpit uinum mustum utres, & ui-
 num effundit, & utres pereunt. sed ui-
 num mustum in utres nouos mitti de-
 bet. Et accidit, ut transfret sabbatis per
 segetes, & coeperunt discipuli eius in-
 ter uiam uellere spicas, & pharisaei di-
 cebant ei: ecce cur faciunt sabbatis, quod
 non licet? Et ipse ait illis: Nunquam
 legistis quid fecerit Dauid, cum opus
 haberet, & esuriret ipse & qui cum eo
 erant? quomodo ingressus sit in domum
 g 2 dei

*Christus transiit postea
 et in synagoga
 mala peccata scri-
 ptis scriptis a nobis
 auferunt, et non
 in illis diebus
 ieiunant
 non transiit postea
 lat*

κβ β

κγ β

κδ β

θεῖς ἐπὶ ἀβιαθάρ τῷ ἀρχιερέως, καὶ τοῖς ἄρτοισι
 φθὶ προθέσειως ἔφαγε, οὓς οὐκ ἔξεσι φαγεῖν
 εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι, ὅτι ἔδωκε ὁ τοῖς σὺν αὐ-
 τῷ ὄντι; ὅτι ἔλεγε αὐτοῖς. * τὸ σάββατον
 διὰ τὸ ἀνθρώπου ἐγένετο, οὐχὶ ὁ ἀνθρώπου
 διὰ τὸ σάββατον. ὥστε κύριός ἐστι ὁ υἱὸς τοῦ
 ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου, καὶ εἰσῆλθε πάλ-
 λιμεις πρὸς τὴν συναγωγὴν, ὅτι ἦν ἐκεῖ ἀνθρώπος
 ὁ ὅστις ἔχει τὴν χεῖρα κενήν. καὶ πρὸς τῶν
 αὐτῶν ἔειπεν αὐτοῖς. ἴνα καταγορησώσιν αὐτόν.
 καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις, ὅτι ἔξοισι τῶν
 σαββάτων ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι;
 ἢ φυλάττειν τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἢ ἀποκτεῖναι;
 οἱ δὲ ἐσιώπων. καὶ πρὸς τοὺς ἀποστόλους
 αὐτοῦ ἐπελάλησεν, καὶ συλλυπηθεὶς ἐπὶ τῇ
 καρδίᾳ αὐτοῦ, λέγει τοῖς ἀνθρώποις. ἔκτενον
 τὴν χεῖρά σου. ὁ ἀπεκατεσάθη ἡ χεὶρ αὐ-
 τοῦ ὑγιῆς, ὡς ἡ ἄλλη. * καὶ ἐλθόντες οἱ φα-
 ρισαῖοι, ἐνθέως μετὰ ἡνὶ ἡρωδιανῶν συμβού-
 λιον ἐποίησαν κατ' αὐτόν, ὅπως αὐτὸν ἀπολεί-
 ψωσι. * ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ ἡνὶ μα-
 θητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν. καὶ πολλὴ
 πλῆθος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἠκολούθησαν αὐ-
 τῷ, καὶ ἀπὸ τῆς ἰσραήλ, καὶ ἀπὸ τῆς ἰερουσαλὴμ,
 καὶ ἀπὸ τῆς ἰδουμαίας, ὅτι πέραν τῆς ἰερουσαλὴμ,
 οἱ πρὸς τὴν ἰερουσαλὴμ πλῆθος πολλόν, ἀκού-
 σαντες ὅσα ἐποίησεν ἡλθον πρὸς αὐτόν. καὶ ἔι-
 περ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἴνα πολλοὶ ἄριστοι
 προσκαρτερῶν αὐτῷ διὰ τὸ ὄχλον, ἴνα μὴ θλίβωσιν
 αὐτόν. πολλοὺς δὲ ἐδιεγράψυσεν, ὥστε ἐπιπί-
 πτεν αὐτῷ, ἴνα αὐτὸν ἀφώνη, ὅσοι ἔιχον μά-
 σιγας. * καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅτι
 ἄμ αὐτὸν ἐδιέωρον, προσέπιπτεν αὐτῷ, ὅτι ἔκρα-
 ζε λέγοντα. ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ πολ-
 λὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἴνα μὴ αὐτὸ φανερὸν ποι-
 ῆσωσι. * καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκα-
 λῆται οὓς ἠθέλησεν αὐτός. ὅτι ἦλθον πρὸς αὐ-
 τόν. καὶ ἐποίησε δώδεκα, ἴνα ᾧσι μετ' αὐτοῦ, καὶ
 ἴνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν, ὅτι ἔχειν δύνα-
 μιν

dei sub Abiathar principe sacerdotū, &
 panes propositionis comederit, quos nō
 licet edere nisi sacerdotib⁹: & dederit etiā
 ijs qui secum erant: Et dicebat illis: Sab-
 batum propter hominē factum est, non
 homo propter sabbatū. Itaq; dominus
 est filius hominis etiam sabbati.

Et introiuit iterum in synagogam, &
 erat ibi homo arefactam habens manū:
 & obseruabant eum, an sabbatis sanatu-
 rus esset eum, ut accusarent illum. Et ait
 homini, habenti manū arefactam: Sur-
 ge in medium. Et dicit illis: Vtrum licet
 sabbatis benefacere, an malefacere? ani-
 mam seruare, an occidere? At illi tace-
 bant. Et cum circumspexisset eos cum ira
 cundia, condolens super cecitate cor-
 dis eorum, dicit homini: Extende manū
 tuam. Et extendit: & restituta est manus
 illius sana, ut altera. Egressi uero phari-
 saei, statim unā cum Herodianis cōsiliū
 inibant aduersus eum, ut illum perderēt.
 Iesus autē cum discipulis suis secessit ad
 mare: & ingens multitudo à Galilæa se-
 cuta est eum, & ab Iudæa & ab Hieroso-
 lymis, & ab Idumæa, & trans Iordanē: &
 qui circa Tyrum habitabant ac Sidonē,
 hominū multitudo magna: qui cum au-
 distent, quæ faciebat, uenerūt ad eum. Et
 iussit Iesus discipulis suis, ut nauicula sibi
 deseruiret ppter turbam, ne ipsum pre-
 merent. Multos enim sanauerat, ita ut ir-
 ruerēt in eum, quo illum tangerēt, quot-
 quot affligebant. Et spiritus immundi
 cū illum uidissent, pceidebant ei, & clama-
 bant dicētes: Tu es filius dei: & uehemen-
 ter interminabat eis, ne se manifestum
 facerēt. Et ascēdit in montē, ac uocat ad se
 quos uoluit ipse: & uenerūt ad eum. Et fe-
 cit duodecim ut essent secū, & ut emitte-
 ret eos ad prædicandū, ut cōp haberēt po-
 testatem

κε β

κδ δ

κε ζ

κθ α

κθ β

κθ γ

κθ δ

III

σίαμ θεραπέυειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ
 δαιμόνια. * καὶ ἐπέθηκε τῷ σίμωνι ὄνομα πέ-
 τρον. καὶ ἰακώβου τὸν ζεβεδαίου, καὶ ἰωάν-
 νου τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἰακώβου, καὶ ἐπέθηκεν
 αὐτοῖς ὀνόματα βοανεργέες, ὃ ὄσιμ, υἱοὶ βροντῆς,
 καὶ ἀνδρέου, καὶ φίλιππου, καὶ βαρθολομαῖ-
 ον, καὶ ματθαίου, καὶ θωμᾶ, καὶ ἰακώβου τὸν
 ἀλφάει, καὶ θαδδαίου, ἑσὶ σίμωνα τὸν κανα-
 νίτῳ, καὶ ἰσδὰμ ἰσκαριώτῳ ὃς ἔπρῶτον
 αὐτόν. καὶ ἔρχοντο εἰς οἶκον. * καὶ συνήρ-
 χοντο πάλιν ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε
 ἄρτους φαγεῖν. καὶ ἀκρόσαστες οἱ παρ᾽ αὐτῶν, ἐξῆλ-
 θον καρτήσασα αὐτόν. ἔλεγον ἑ, ὅτι ἐξέσῳ. * καὶ δι-
 γρασματῶν οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων κατὰβάαντες,
 ἔλεγον, ὅτι βεελζεβούλ ἔχει, καὶ οὐκ ἔν τῷ ἄρ-
 χοντῷ τῷ δαιμονίῳ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.
 * Ἐπεσοκαλεσάμενος αὐτοὺς, ἐν πρῶτοισι
 ἔλεγεν αὐτοῖς. ὡς δὲ ἔειπεν σατανᾶς σατα-
 νᾶ ἐκβάλλει; καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφέαυτῶν
 μεριδιῶν, οὐ δύναται σαθῆναι ἡ βασιλεία ἐκεῖ-
 νη. καὶ ἐὰν δικία ἐφέαυτῶν μεριδιῶν, οὐ δύνα-
 ται σαθῆναι ἡ δικία ἐκείνη. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέ-
 σεν ἐφέαυτῶν καὶ μεμείρισται, οὐ δύναται
 σαθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει. οὐ δύναται οὐδεὶς τὰ σκέυη
 τῶν ἰχυρῶν, εἰσελθὼν εἰς τὴν δικίαν αὐτῶν, διαρ-
 πᾶσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τῶν ἰχυρῶν δῆσῃ, καὶ τό-
 τε τῆν δικίαν αὐτῶν διαρπάσῃ. * ἀλλὰ λέγω ὑ-
 μῖν, ὅτι πάντα ἀφ᾽ ἐκείνης τῆς ἁμαρτίας ματα-
 ρίως ἦοις τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλασφημίας, ὅσας
 ἂν βλασφημήσωσιν. ὃς δ᾽ ἂν βλασφημήσῃ
 εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς
 τὸ αἰῶνα, ἀλλ᾽ ἔνοχος ὄσιν αἰώνως κρίσεως. ὅτι
 ἔλεγον, πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει. * καὶ ἔρ-
 χοντο ἡ μητὴρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοί, καὶ ἐξῆλ-
 θον οἱ σὺν αὐτῷ, ἀπέσειλαμ πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐ-
 τόν, καὶ ἐκάθητο ὄχλος πρὸ αὐτόν, ἐπιπορθεῖ
 αὐτῶν. ἰδοὺ ἡ μητὴρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξωθεν
 τῶν σκευῶν. Ἐπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων. τίς ὄσιν
 ἡ μητὴρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου; καὶ πρὸς ἑλ-
 μένος τῶν κύκλων πρὸ αὐτῶν μαθητῶν καθήμενός,
 λέγει. ἰδοὺ ἡ μητὴρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου.

ὃς γὰρ

testatē sanandi morbos, eijciendic̄ dæ-
 monia. Et imposuit Simoni nomen Pe-
 trus: & Iacobum filium Zebedæi, & Io-
 annem fratrem Iacobi, & imposuit eis no-
 mina Boanerges, quod est, filij tonitruū:
 & Andream, & Philippum, & Bartholo-
 mæum, & Matthæum, & Thomam, &
 Iacobū Alphæi filiū, & Thaddæum, &
 Simonē Cananæum, & Iudam Iscario-
 tem qui & prodidit illum. Et ueniunt in
 domū, & cōuenit iterū turba, sic ut non li-
 ceret illis uel panes edere: & cū audissent
 qui ad illum attinebant, exierūt ut man⁹
 inijcerēt in eum. Dicebant em̄, in furorē
 uersus est. Et scribæ qui ab Hierosoly-
 mis descēderant, dicebant: Beelzebul ha-
 bet, & per principē dæmoniorū eijcit dæ-
 monia. Et ad se uocatis eis, in parabolis
 dicebat illis: Quomō potest satanas sata-
 nam eijcere? Et si regnū aduersus sese di-
 uisum fuerit, nō potest stare regnū illud.
 Et si domus cōtra semetipsam diuisa fue-
 rit, non potest stare domus illa: & si sata-
 nas insurrexit aduersus semetipsam ac
 diuisus est, nō potest stare, sed finem ha-
 bet. Nō potest quisq̄ uasa fortis, ingres-
 sus in domū illi⁹, diripere, nisi prius fortē
 alligarit, & tunc domū ei⁹ diripiet. Amē
 dico uobis: Om̄ia remittent̄ filijs homi-
 num peccata. & cōuicia, quibuscunq̄ con-
 uiciati fuerint. At qui conuiciū dixerit in
 spiritū sanctum, nō habet remissionē in
 æternū, sed obnoxio⁹ est æterno iudicio.
 Dicebāt em̄, sp̄m̄ immūdū habet. Et ue-
 niunt mater ei⁹ & fratres, & foris stantes,
 miserunt ad eū q̄ uocarēt eū, & sedebat
 turba circa eū, dicūtq̄ ei: Ecce mater tua
 & frēs tui foris q̄rūt te. Et r̄ndit eis, dicēs:
 Quæ ē mater mea, & frēs mei? Et cū cir-
 cūspexisset, in circuitu circū se discipulos
 sedentes, ait: Ecce mater mea, & frēs mei.

g 3 Qui

λβ
 λα
 λβ
 λγ
 λδ
 λε

λβ

οἱ δὲ ἄμ ποιήσῃς ἐθέλημα τῆ θεῶ, ὅπως ἀδελφός μου, Ὁ ἀδελφὴ μου, καὶ μητὴρ ὄσι. * καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πρὸς τὴ θάλασσαν. καὶ σωήθη πρὸς αὐτὸ ὄχλος πολλός, ὡς περὶ αὐτὸ ἐμβάντα εἰς πλοῖον, καθήσθη ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ πάλιν ὄχλος πρὸς πλοῖον θάλασσαν ἐπὶ τῆ γῆς ἦν. καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλὰς. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδασκίᾳ αὐτοῦ. ἀκούετε. ἰδοὺ ἐξήλθην ὁ σπείρω τὸ σπέρμα, Ὁ ἐργάζομαι ἐν τῷ σπείρω, ὁ μὲν ἔπεσε πρὸς τὴν ὁδοῦ, καὶ ἤλθεν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔφαγον αὐτό. ἄλλο δὲ ἔπεσε ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ ἔιχεν γῆν πολλήν, καὶ ἐυθέως ἐξάνετειλε διὰ τὸ μὴ ἔχειν βλάστησιν, καὶ ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηρανθη. καὶ ἄλλο ἔπεσε ἐν τὰς ἀκάνθους, καὶ ἀνέβησεν αὐτὰ ἀκαθάρτα, καὶ σὺς ἐπνίξα αὐτὸ, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκε. καὶ ἄλλο ἔπεσε ἐν τῇ γῇ καλῇ, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξάνοντα, καὶ ἔφερεν ἐν τριάκοντα, Ὁ ἐν ἐξήκοντα, Ὁ ἐν ἑκατόμ. Ὁ ἔλεγεν αὐτοῖς. ὁ ἔχωρ ὄσα ἀκούετε, ἀκούετε. ὅτι ὁ ἐργάζομαι καταμόνας, ἠρώτησεν αὐτὸν διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα πλοῖοις παραβολῆς. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆ βασιλείας τοῦ θεοῦ. * ἐκείνοις ἢ τοῖς ἄλλοις ἐξ ὧν ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται, ἵνα βλέποντες βλέπωσι, καὶ μὴ ἴδωσι, καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι, καὶ μὴ συνώσωσι, μήποτε ἐπισηφώσιν, Ὁ ἀφῆθη αὐτοῖς τὰ ἀμαρτήματα. καὶ λέγει αὐτοῖς. οὐκ ὄιδετε πλοῖον παραβολῶν ταύτων; καὶ πῶς πάσαι τὰς παραβολὰς γνώσεσθε; * ὁ σπείρω τὸν λόγον σπείρει. ὅπου δὲ εἰσπίπτει πρὸς τὴν ὁδοῦ ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσῃ, ἐυθέως ἐρχεται ὁ σατανᾶς, καὶ ἔρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. Ὁ οὗτοι εἰσι ὁμοίως, οἱ ἐπὶ τὰς πετρώδεις σπείροντες, οἱ ὅταν ἀκούσῃ τὸν λόγον, ἐυθέως μετὰ χαρῆς λαμβάνουσιν αὐτόν, καὶ οὐκ ἔχουσιν ῥίζαν ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ πρόσκαιροί

λζ α

λκ β

Qui enim fecerit uoluntatē dei, hic frater meus, & soror mea, & mater est.

IIII

Et iterum cœpit docere iuxta mare, & cōgregata est ad eum turba multa, ita ut nauim ingressus, sederet in mari, & tota turba iuxta mare in terra erat, & docebat eos per parabolas multa, & dicebat illis in doctrina sua: Audite, Ecce exibat seminator ad seminandū. & accidit inter seminandum, aliud quidem cecidit secus uiam, uenerunt t̄q; uolucres cœli & comederunt illud. Aliud uero cecidit super petrosa, ubi nō habuit terram multā: & statim exortū est, quod nō haberet altitudinem terræ: sole autē exorto, æstu affectū est: & eo quod nō haberet radicem, exaruit. Et aliud cecidit in spinas, & succreuerunt spinæ ac suffocauerūt illud, & fructum nō dedit. Et aliud cecidit in terram bonā, & dabat fructum emergentē atq; crescentē: & afferebat unum triginta, & unum sexaginta, & unum centū. ac dicebat illis: Qui habet aures ad audiendū, audiat. Cum autē cœpisset esse solus, interrogauerūt eum hi, qui circū illū erant cum duodecim, de parabola, & dicebat eis: Vobis datū est nosse mysteriū regni dei, illis autē qui foris sunt per parabolas om̄ia fiunt: ut uideātes uideant, & nō cerant: & audientes audiant, & non intelligant: neq̄ cōuertant̄, & remittantur eis peccata. Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? & quō om̄es parabolas cognoscetis? Seminator ille sermonē feminat. Isti uero sunt, q̄rū alij iuxta uiam dicunt̄ ubi feminat̄ sermo, & cū audierint, cōfestim uenit satanas; & aufert sermonē q̄ seminatus est in cordib⁹ eorū. Et alij sunt similit̄er, qui in petrosa semē excipiūt: qui cū audierint sermonē, statim cū gaudio accipiunt illud, & nō habent radicē in se; sed temporarij

πρόσκαιροί εἰσιμ, ἔϊτα γενομένης θλίψεως
 ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, ἐνδέεως σκανδα-
 λίζονται. καὶ οὗτοί εἰσιμ, οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας
 σπαρσόμενοι, οὗτοί εἰσιμ οἱ τὸν λόγον ἀκού-
 οντες, καὶ οἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου,
 ἢ ἡ ἀπάτη τοῦ πλῆθους, ἢ οἱ περιττοί
 ἐπιθυμίας ἐσπορευόμενα συμπίγνου-
 σι τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπός γίνεται. καὶ
 οὗτοί εἰσιμ, οἱ ἐπὶ πλὴν γῆν πλὴν καλῶν σπα-
 ρέντες, οἱ τινες ἀκούσσι τὸν λόγον καὶ
 παραδέχονται, ἢ καρποφοροῦσι, ἐν τριά-
 κοντα, ἢ ἐν ἑξήκοντα, καὶ ἐν ἑκατόμ. ἢ
 ἐλεγεν αὐτοῖς. * μήτι ὁ λύχνος κείται,
 ἢ ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῆ, ἢ ὑπὸ πλὴν κλίνῃ;
 οὐχὶνὰ ἐπὶ πλὴν λυχνίᾳ ἐπιτεθῆ; * οὐ γὰρ
 ἔστι τί κρυπτόν, ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῆ, οὐδὲ
 ἐκρύβητο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα εἰς φανερόν ἐλ-
 θῆ. εἰ τις ἔχει ὦτα ἀκούσαι, ἀκουέτω. * καὶ
 ἐλεγεν αὐτοῖς. βλέπετε τί ἀκούετε. ἦν ὡς μέ-
 τρω μετρήσει, μετρήσεται ὑμῖν, καὶ προστε-
 θήσεται ὑμῖν τῆς ἀκούσεως. * οὐ γὰρ ἔχει,
 δοθήσεται αὐτῷ, ἢ ὃς οὐκ ἔχει, ἢ ὃ ἔχει, ἄρ-
 θήσεται ἀπ' αὐτοῦ. * ἢ ἐλεγεν. οὐτως εἰσιμ ἢ
 βασιλεία τοῦ θεοῦ. ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ
 τὸν σπόρον ἐπὶ γῆς, καὶ καθύδην καὶ ἐγγί-
 ρηται ὑψὺ καὶ ἢ μέγαρα. ἢ ὁ σπόρος βλασά-
 νη, καὶ μνησθῆται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτοῦ, αὐτομά-
 τη γὰρ ἢ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον,
 ἔϊτα σάχων, ἔϊτα πλῆρη σίτου ἦν ἢ σά-
 χων. ὅταν δὲ πρῶτον ὁ καρπὸς, ἐνδέεως ἀπο-
 σέλλῃ τὸν σπόρον, ὅτι πρῶτον ἐκείνη ὁ θερισμός.
 * καὶ ἐλεγεν, τίνοι ὁμιώσομεν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
 θεοῦ; ἢ ἦν τίνοι παραβολῆς πρῶτον βαλῶμεν αὐ-
 τῷ; ὡς κόκκον σινάπεως, ὃς ὅτ' ἂν σπα-
 ρῆ ἐπὶ γῆς, μικρότερος πάντων ἦν σπέρ-
 ματων ὅτι ἦν ἐπὶ γῆς, καὶ ὅτ' ἂν σπα-
 ρῆ, ἀναβάνη, καὶ γίνεται πάντων ἦν λα-
 χάνων μείζων, καὶ ποιῆ κλάδος μεγάλων,
 ὡς περὶ δύνανται ὑπὸ πλὴν σκιάμ αὐτῷ τὰ πε-
 τανὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσιν. * καὶ τοιαύ-
 ταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς
 τὸν λόγον

λθ
 β
 μ
 β
 μα
 β
 μβ
 β
 μγ
 '

temporarij sunt: deinde coorta afflictio-
 ne aut persecutione propter sermonem,
 cōfestim offenduntur. Et alij sunt qui in
 spinas semen excipiunt. hi sunt qui ser-
 monem audiunt, & sollicitudines sæculi
 huius ac deceptio diuitiarū, ceterarūq;
 rerum cupiditates introcūntes, suffocant
 sermonem, ac redditur infructifer. Et alij
 sunt qui in terram bonam semen excepe-
 runt, qui audiunt uerbum & suscipiunt,
 & fructificant, ita ut aliud granū adferat
 triginta, aliud sexaginta, aliud centū. Et
 dicebat illis: Num lucerna incenditur, ut
 subter modium ponatur, aut subter le-
 ctum? Nonne ut super candelabrū po-
 natur? Non est enim quicq;
 occultū, qd'
 non manifestetur: neq; fuit secretum, sed
 ut in propatulum ueniat. Si quis habet
 aures ad audiendum, audiat. Et dicebat
 illis: Videte quid audiatis: Qua mensura
 metimini, alij metientur uobis, & adijcie-
 tur uobis qui auditis: Qui enim habet,
 dabitur illi: & qui nō habet, etiam quod
 habet, auferetur ab eo. & dicebat: Sic est
 regnū dei, quē admodum si homo iaciat
 sementem in terram, ac dormiat, atq; ille
 exurgat nocte ac die: segesq; germinet,
 ac surgat in altum dum nescit ille. Ultro
 enim terra fructificat, primum herbam,
 deinde spicam, deinde plenū frumētum
 in spica. cum autē productus fuerit fru-
 ctus, statim mittit falcem, quoniam adest
 messis. Et dicebat: Cui assimilabimus re-
 gnum dei? aut qua collatione cōferemus
 illud? Est sicut granū sinapis, qd' cum se-
 minatū fuerit in terra, minus est oīmbus
 feminib; quæ sunt in terra: & cū semina-
 tum fuerit, exurgit, & fit maius omnibus
 olerib;: & facit ramos magnos, ita ut pos-
 sint sub umbra eius aues cœli nidificare.
 Et talibus multis parabolis loquebat' eis

μ5 τὸν λόγον, καθὼς ἐδάωντο ἀκρόαμα. * χωρὶς
 ' δε παρὰβολῆς οὐκ ἐλάλησεν αὐτοῖς, κατιδί-
 αμ δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα.
 μ7 * καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν κείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψίας
 β γενομένης, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν. καὶ ἄφ' ἐν-
 τες τὸν ὄχλον, πρὸ ἀλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν
 ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἄλλα ἃ πλοίαρτῶν ἦν μετ'
 αὐτοῦ. καὶ γίνετο λαύλαφ ἄνεμος μεγάλη, τὰ ἃ ἰ-
 κύματα ἐπέβαλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἦν
 δὴ γεμίσειον, καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῆς πρύμνης, ἐ-
 πί τ' προσκεφάλαιον καθέδωκεν. καὶ διεγεί-
 ρασιν αὐτὸν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· διδάσκαλε,
 οὐ μέλει σοι, ὅτι ἀπολύμεθα; καὶ διεγερθεὶς
 ἐπετίμηκε τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπε τῇ θαλάσσῃ
 σιῶπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνε-
 μος, καὶ ἐγλύετο γαλήνη μεγάλη, καὶ εἶπε
 αὐτοῖς· τί θεοὶ ἐσε ὄντες; πῶς οὐκ ἔχετε
 πίστιν; καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγα, καὶ ἔλε-
 πον πρὸς ἀλλήλους· τίς ἄρα οὗτος ὄντι, ὅτι καὶ
 ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;
 * καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν
 χώραν τῶν γαδαραίων. καὶ ἐξελθόντι αὐ-
 τῶν ἐκ τῆς πλοίου, εὐθέως ἀπλώτησεν αὐτῶν ἐκ
 τῶν μνημείων ἀνδρῶπων ἐν πνεύματι ἀκα-
 διάτῳ, ὃς πῶν κατόικησιν εἶχε ἐν τοῖς μνη-
 μείοις. καὶ οὕτως ἀλύσεσιν οὐδέ τις ἠδύατο αὐτ'
 δῆσσαι, διὰ τὸ αὐτὸν πολλὰκις πέδαις καὶ ἄ-
 λύσεισι δεδέσθαι, καὶ διεσπᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἀ-
 λύσεις, καὶ τὰς πέδας σπῶντες ἴφθα, καὶ οὐδέ τις
 αὐτ' ἴχουσε δαμάσαι. καὶ διὰ πάντες νυκτὲς
 καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ἐν τοῖς μνημασί-
 μιν κρίζων, καὶ κατὰ κόπῳν αὐτὸν λίθοις. ἰ-
 δὼν ἃ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἐδραμε, καὶ
 προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ κρίζας φωνῆς μεγά-
 λης εἶπε· τί ἐμοὶ καὶ σοὶ Ἰησοῦ υἱὲ τῶν θεῶν
 ὑψίστων; ὀρκίζω σε τῷ θεῷ, μή με βασανίσῃς·
 ἔλεγε γὰρ αὐτῷ, ἐξελθε τ' πνεῦμα τὸ ἀκάθαρ-
 τόν ἐκ τῶν ἀνδρῶπων. καὶ ἐπερώτα αὐτὸν· τί
 σοὶ ὄνομα; καὶ ἀπεκρίθη λέγων· λεγεῶν
 ὄνομά μοι, ὅτι πολλοὶ ἐσμὲν. καὶ παρεκάλει
 αὐτὸν πολλὰ, ἵνα μὴ αὐτὸν ἀποσείλῃ ἕξω
 φθι χώρας

sermonē, prout poterant audire. sine pa-
 rabola uero non loquebatur eis. seorsim
 autem discipulis suis exponēbat omnia.
 Et ait illis in die illo cum facta esset ue-
 spera: Transeamus in ulteriorem ripam.
 Et dimissa turba, assumunt eum ita ut
 erat in naui, sed & aliæ nauiculæ erant
 cum illo. Et oritur procella uenti magna,
 & fluctus irruebant in nauim, ita ut illa
 iam impleretur. Et erat ipse in puppi su-
 per ceruical dormiens, & excitant eum,
 dicuntq; illi: Præceptor, nō est tibi curæ,
 quod perimus? Et excitatus increpauit
 uentum, dixitq; mari: Tace, obmutesce.
 & conquieuit uentus, factaq; est tran-
 quillitas magna, & ait illis: Quid timidi
 estis adeo? Qui fit ut non habeatis fidu-
 ciam? Et timuerunt timore magno, dice-
 bantq; inter sese: Quisnam hic est, quia
 & uentus & mare obediunt ei?

Et uenerunt traiecto mari in regionē
 Gadarenorum. Egressoq; ei de naui, sta-
 tim occurrit e monumētis homo spiritui
 obnoxius immūdo, qui domicilium ha-
 bebāt in monumentis. Et neq; cathenis
 quisq; poterat eum ligare, ppter ea qd'
 cum sæpe cōpedibus & cathenis uinctus
 fuisset, discriptæ essent ab illo cathenæ,
 & cōpedes essent cōminutæ, neq; quisq;
 ualisset eum domare. Et semper die ac
 nocte in montibus & in monumentis
 erat clamans, & cōcidens seipsum lapidi-
 bus. Cū uidisset autē Iesum e minus, cu-
 rrit, & adorauit eum, & clamans uoce
 magna dixit: Quid mihi tecū est Iesu fili
 dei altissimi? adiuro te p deū, ne me tor-
 queas. Dicebat em̄ illi: Exi spūs immūde
 ab homine. & interrogabat eū: Qd' tibi
 nomē est? Et respondit, dicens ei: Legio
 mihi nomē est, quia multi sumus. Et de-
 precabat eū multū, ne se emitteret extra
 regionē.

φθι χώρας. ἢ δὲ ἐκεῖ πρὸς τὰ ὄρη ἀγάλῃ χοίρων μεγάλη βοσκομένη. καὶ πρὸς ἐκείνην ἀνυπόμωποι πάντες οἱ δαίμονες, λέγοντες. πῶς ἔσται ἡμᾶς εἰς τὴν χοίρειον, ἵνα εἰς αὐτὴν εἰσέλθωμεν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ ἰησοῦς. καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, εἰσῆλθον εἰς τὴν χοίρειον. καὶ ὄρμησεν ἡ ἀγάλη καὶ τῶν κρημνῶν εἰς τὴν θάλασσαν. ἢ σάμ δὲ ὡς δισχίλιοι, καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θάλασσῃ. οἱ ἡ βοσκοντες τὴν χοίρειον, ἔφυγον, καὶ ἀνήγαγον εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν ἀγροῦς. καὶ ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἔστι τὸ γεγονός, καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν ἰησοῦν. Ὁ δὲ ωρῶσιν τὸν δαίμονιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματισμένον, Ὁ σωφρονοῦντα τὸν ἐχρηκότα τὸν λεγεῶνα, καὶ ἐφοβήθησαν. Ὁ δὲ ἰησοῦς αὐτοῖς οἱ ἰδόντες, πῶς ἐγλύστο τῷ δαίμονιζομένῳ, καὶ πρὶ τῶν χοίρων. Ὁ ἤρξαντο πρὸς ἀκαλῆν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὄρων αὐτῶν. * καὶ ἐμβάντες αὐτοὶ εἰς τὸ πλοῖον, παρέκασθη αὐτὸν ὁ δαίμονιθεὶς, ἵνα ἢ μετ' αὐτοῦ. Ὁ ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτοῦ. Ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τὴν σύνη, καὶ ἀνάγγελον αὐτοῖς, ὅσα σοὶ ὁ κύριος ἔωποίηκε. Ὁ ἠλέησέ σε. καὶ ἀπῆλθε καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ δεκαπόλει, ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ πάντες ἐθαύμαζον. * Ὁ διαπρῶσαντος τῶν ἰησοῦς ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πῆμα, συνήχθη ὄχλος πολλὸς ἐπ' αὐτόν, Ὁ ἢ πρὸς τὴν θάλασσαν. καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἰς τὸν ἀρχισυναγώγον, ὀνόματι ἰάηρος, καὶ ἰδὼν αὐτόν, ὠπῆεν πρὸς τὴν πόδα αὐτοῦ. Ὁ πρὸς ἐκείνην αὐτὸν πολλὰ, λέγων. Ὅτι τὸ θυγάτηρ μου ἐχάτως ἔχει, ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῆς αὐτῷ τὰς χεῖρας, ὅπως σωθῆ καὶ ζήσεται. καὶ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ. καὶ ἠκολούθη αὐτῷ ὄχλος πολλός. καὶ σωεῖσθαι αὐτόν. καὶ γυνή τις ὄνσα ἐν ῥύσει ἁίματος ἔτεκε δώδεκα, καὶ πολλὰ παθούσα ἀπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ διαπανήσασα τὰ ἐαυτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφελουμένη, ἀλλὰ μάλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθούσα, ἀκούσασα περὶ τοῦ ἰησοῦ, ἐλθούσα ἐν

regionē. Erat autē ibi iuxta montes grex porcorū magnus pascēs, & deprecabant eum omnes dæmones, dicētes: Mitte nos in porcos, ut in eos introeamus. Et permisit eis statim Iesus. Et egressi spiritus immundi ingressi sunt in porcos. Et ferebatur grex per præcep̄s in mare. erant autem ferme bis mille, & suffocati sunt in mari. Porro qui pascebant porcos, fugerunt, & renunciaverūt in civitatem, & in agros. Et egressi sunt ad uidentum quid esset qd' acciderat, & ueniunt ad Iesum, & uident illum qui a dæmonio uexabat̄ sedentē ac uestitū: & sanæ mentis, qui habuerat legionē, & timuerunt. Et narrauerunt illis, qui uiderant, qualiter accidisset ei qui dæmoniū habuerat, & de porcis. Et rogare cœperūt eum, ut discederet de finibus ipsorū. Et cum ingressus esset nauim, rogabat illum qui fuerat a dæmonio correptus, ut esset cum illo: Iesus autē non permisit eum, sed ait illi: Abi in domum tuā ad tuos, & annuncia illis quanta tibi dominus fecerit, & miserus sit tui: Et abiit, & cœpit prædicare in decapoli, quanta sibi fecisset Iesus, & omnes mirabantur. Et cum traiecisset Iesus naui rursum in ulteriorē ripam, cōuenit turba multa ad eum, & erat circa mare. Et ecce uenit quidam principū synagogæ, nomine Iairus: & cū uidisset eū, incidit ad pedes ei⁹, & deprecabatur eū multū, dicēs: Filio la mea in extremis est, oro ut uenias & imponas illi man⁹, ut salua sit. & uiuet. Et abiit cū illo, & sequebat̄ eū turba multa, & cōprimebāt eū. Et mulier quædā, quæ fuerat obnoxia profluuiio sanguinis annos duodecim, fueratq; multa perpeffa à cōplurib⁹ medicis, & insumperat oīa sua, neq; quicq; adiuuētī senserat, sed magis in deterio⁹ uenerat, cum audisset de Iesu, uenit in

μκ
κ
μθ
β

15
17

ἐλθὼσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὀπιθευμένη αὐτῷ ἵμα-
 τίς αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ, καὶ ἦν ἵματίωμ αὐ-
 τοῦ ἄψωμαι, σωθῆσομαι, καὶ εὐθέως ἔζηρανθη
 ἢ πενήτη τῷ ἁίματος αὐτοῦ, καὶ ἔγνω τῷ σώ-
 ματι, ὅτι ἴαται ἀπὸ τοῦ ἁΐματος. καὶ εὐ-
 θέως ὁ ἰησοῦς ἐπιγινούσ ἐν ἑαυτῷ, πῶς ἔζη αὐ-
 τοῦ δάμαμιμ ἔζηλθοῦσαμ, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ
 ὄχλῳ, ἔλεγε. τίς με ἤψατο ἦν ἵματίωμ;
 καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. βλέπεις
 τὸν ὄχλον σωθῆσοντά σε, καὶ λέγεις, τίς
 μου ἤψατο; καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν πῶς το-
 ποπεποικῆσαμ. ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέ-
 μουσα, εἰδὼσα ὅ γέγονε ἐπ' αὐτῆς, ἦλθε καὶ
 προσέπεσε αὐτῷ, καὶ εἶπε αὐτῷ πᾶσαμ
 πλὴν ἀλήθειαν. ὅ ἃ εἶπε αὐτῆς. οὐ γὰρ, ἡ πό-
 τις σου σέσωκέ σε, ὑπάγε εἰς εἰρήνην, καὶ
 ἴσθι ὑγιής ἀπὸ τοῦ ἁΐματος σου. ἐπὶ αὐτῷ λα-
 λοῦντο, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου,
 λέγοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε, τί
 ἔτι σκόλλεις τὸν δίδασκαλον; ὁ δὲ ἰησοῦς εὐ-
 θέως ἀκρόσας τὸν λόγον λαλῶντο, λέ-
 γει τῷ ἀρχισυναγώγῳ. μή φοβοῦ, μόνον
 πισθνε. καὶ οὐκ ἀφῆκεν θυδένα αὐτῷ συνακοι-
 λουθῆσαι, εἰ μὴ πῶς τὸν Ἰάκωβον Ἰωάν-
 νην τὸ ἀδελφὸν Ἰακώβου. καὶ ἔρχετο εἰς τὸν
 οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ θυρού-
 βον καὶ κλαῖοντας, καὶ ἀλαλάζοντας πολλὰ,
 καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς. τί θορυβεῖσθε καὶ κλαί-
 ετε; ὁ πατήρ οὐκ ἀπέθανε, ἀλλὰ καθεύ-
 δε. καὶ κατέγελω αὐτοῦ. ὅ ἃ ἐκβαλὼν ἅπαν-
 τας, πῶς ἀλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ πατρός καὶ
 πῶς μητέρα, ἢ τὸ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐπιστρέφει-
 ται ὅπου ἦν τὸ πατήρ ἀνακείμενον, ἢ κρα-
 τήσας τοῦ χειρὸς τοῦ πατρός, λέγει αὐτῆς.
 ταλιθά, κοῦμι, ὅ ἃ μεθερμῶσθι ὁ μῶσ, ὅ,
 κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειρε. καὶ εὐθέως ἀνέση
 ὁ κοράσιον καὶ πῶς ἐπάτη, ἦν γὰρ ἑπτὸν δώ-
 δεκα, καὶ ἔζησαν ἐκαστημ μεγάλως. καὶ
 διεσέλατο αὐτοῖς πολλὰ, ἵνα μηδεὶς γινῶ-
 στω, καὶ εἶπε διδῶσα αὐτῆς φαρμάκον. καὶ
 ἔζηλθεμ ἐκῆθεμ, καὶ ἦλθεμ εἰς πῶς πατρίδα
 αὐτοῦ

uenit in turba à tergo, & tetigit uestimen-
 tum eius. Dicebat enim: si uel uestimēta
 eius tetigero, salua ero. Et confestim sicca-
 tus est fons sanguinis eius, & sensit cor-
 pore, quod sanata esset à flagello. Et sta-
 tim Iesus in semetipso cognoscens uirtu-
 tem ex sese prodisse, conuersus in turba,
 aiebat: Quis tetigit uestimenta mea? Et
 dicebant ei discipuli ipsi: Vides turbam
 undiq; prementē te, & dicis: quis me te-
 tigit? Et circumspiciebat, ut uideret eam
 quæ hoc fecerat. Mulier uero timens &
 tremens, sciens quod factum esset in se,
 uenit & accidit ei, dixitq; ei omnem ueri-
 tatem. Ille autem dixit ei: Filia, fides tua
 te seruauit, uade cum pace, & esto sana à
 flagello tuo. Adhuc eo loquēte ueniunt
 à principe synagogæ, qui dicerent: Filia
 tua mortua est, quid ultra uexas magi-
 strum? Iesus autem protinus audito ser-
 mone qui dicebatur, ait principi syna-
 gogæ: Ne metuas, tantummodo crede.
 Et non permisit, ut quisquam se sequere-
 tur, præter Petrum & Iacobum & Ioan-
 nem fratrem Iacobi. Et uenit in do-
 mum principis synagogæ, uidetq; tu-
 multum ac flentes & eiulantes multum,
 & ingressus ait illis: Quid tumultuamini
 & ploratis? Puella non est mortua, sed
 dormit. Et irridebant eum. Ipse uero eie-
 ctis omnibus, assumit patrem & matrē
 puellæ, & eos qui cum ipso erant, & ingre-
 ditur eò ubi puella erat iacens, & appre-
 hensa manu puellæ, ait illi: Tabitha, cu-
 mi, qd' est, si quis interpretet: Puella, tibi
 dico, surge. Et cōfestim surrexit puella, &
 ambulabat. erat enim annorū duodecim.
 & obstupuerūt stupore magno. Et præ-
 cepit illis uehementer, ne quisq; id sciret,
 & iussit ut daretur illi quod ederet.

Et egressus est illinc, uenitq; in patriā vi-
 suam,

αὐτῶ, ἢ ἀκολούθησιν αὐτῶ οἱ μαθηταὶ αὐ-
 τῶ. καὶ γενομένης σαββάτου, ἤρξατο ἐν τῇ
 συναγωγῇ διδάσκειν, καὶ πολλοὶ ἀκούον-
 τε, ὄξεπλήθοντο λέγοντες, πότεμ τῶτω
 ταῦτα; καὶ τίς ἡ σοφία ἢ δυνάμις αὐτῶ; καὶ
 δυνάμεις τοιαῦτα διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γί-
 νονται; οὐχ οὐτός ἐστιμ ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς μα-
 ρίας, ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου καὶ ἰωσήφ καὶ ἰσάακ,
 καὶ σίμων; καὶ οὐκ εἰσὶν αὐτῶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
 ὡςδε πρὸς ἡμᾶς; * καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐ-
 τῶ. ἔλεγε δὲ αὐτῶ ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ εἰσι προ-
 φῆτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ
 ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ
 ἠδυνάτο ἐκεῖ οὐδὲ μίαν δυνάμιν ποιῆσαι, εἰ
 μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεῖς τὰς χεῖρας ἐδε-
 ράπνυσε. καὶ ἐθαύμαζε διὰ τῶν ἀπισίᾳ αὐ-
 τῶν. * καὶ περιῆγε τὰς κόμας κύκλω, δὲ
 δάσκειν. * καὶ προσκαλεῖται τὸν δώδεκα, καὶ
 ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδο-
 ῦσιν αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων ἁκα-
 ράτων. καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς, ἵνα μη-
 δεμ ἄρρωσιν εἰς ὅδ' οὐ, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον,
 μή πέτραν, μή ἄρτον, μή εἰς τὴν ζώνην χαλ-
 κόν, ἀλλ' ὑποδέσμευθε σανδάλια, καὶ μὴ
 ἐνδύσασθε δύο χιτῶνας. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς,
 * ὅπως ἂν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μῶστε,
 ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν, * καὶ ὅσοι ἂν μὴ
 δεξῶνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκ-
 πορευθέντες ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν χυνοῦ
 ὑποκάτω τῶ ποδῶν ὑμῶν εἰς μαρτύριον
 αὐτοῖς. ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται
 σοδομοῖς ἢ γομόρροις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ
 πόλει ἐκείνῃ. * καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον, ἵνα
 μετανοήσωσι. καὶ δυνάμει πολλὰ ἔθεον
 καὶ ἰλασθῶντο πολλοὺς ἀρρώστους καὶ
 ἐθεράπνυον. * καὶ ἦκασεν ὁ βασιλεὺς ἡρώ-
 δης, φανερόν γὰρ ἐγγύετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ
 ἔλεγε, ὅτι ἰωάννης ὁ βαπτίζων, ἐκ νεκρῶν
 ἠγέρθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργῶσιν αὐτῶ
 δυνάμεις ἐν αὐτοῖς. ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι ἠλίας ἐστίν. ἄλ-
 λοι δὲ ἔλεγον, ὅτι προφήτης ὅστις ἦν
 προφητῶν

suam, & sequuntur eum discipuli sui.
 Cumq; adesset sabbatum, cepit in syna-
 goga docere, multiq; audientes obstu-
 puerunt, dicētes: Vnde huic hæc? & quæ
 est sapientia, quæ data est illi? & uirtutes
 tales per manus eius efficiuntur? Non-
 ne hic est faber ille, filius Mariæ, frater
 Iacobi, & Iose, & Iuda, & Simonis? Non-
 ne & sorores eius hic nobiscum sunt? Et
 offendebantur per eum. Dicebat autem
 illis Iesus: Non est propheta cōtemptus
 nisi in patria sua, & inter cognatos, & in
 familia sua. Et non poterat ibi uirtutem
 ullam ædere, nisi quod paucos infirmos,
 impositis manibus sanauit. ac miraba-
 tur propter incredulitatem eorum. & ob-
 ambulabat per uicos undiq; circumiā-
 centes, docens. Et accersit duodecim, cœ-
 pitq; eos emittere binos, ac dabat illis
 potestatem aduersus spiritus immundos.
 Et præcepit illis, ne quid tollerēt in uiam,
 nisi uirgam tantum: non peram, non pa-
 nem, non in zona æs: sed calciarentur san-
 dalijs, & ne induerentur binis tunicis. Et
 dicebat eis: Ubicumq; introieritis in do-
 mum, illic manete donec exeatis illinc. Et
 quicumq; non receperint uos, neq; audie-
 rint uos, exeuntes illinc, excutite pulue-
 rem qui est sub pedibus uestris in testi-
 monium illis. Amen dico uobis: tole-
 rabilius erit Sodomis aut Gomorris in
 die iudicij, quam ciuitati illi. Et egressi
 prædicabant, ut resipiscerent, & dæmo-
 nia multa eijciebant, & ungebant oleo
 multos ægros & sanabant. Et audi-
 uit rex Herodes (innotuerat enim no-
 men eius) dicebatq;: Ioannes ille, qui
 baptizabat, resurrexit à mortuis, & pro-
 pterea uirtutes agunt in illo. Alij di-
 cebant, Helias est: alij uero dicebant,
 propheta est, uel tanquam unus ex
 prophetis.

μα
α
μβ
β
μγ
β
μδ
β
με
β
μς
κ
μζ
β

ιδ

ιε

μὴ προφητῶν. * Ἀκόνσας δὲ ὁ ἡρώδης, εἶπερ, ὅμ
 ἐγὼ ἀπεκεφάλισα ἰωάννῳ, οὗτος ὄζει, ἀν
 ρὴς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. * Αὐτὸς γὰρ ὁ ἡρώδης
 ἀποσεύλας, ἐκράτησε τὸν ἰωάννῳ, ὅτι
 σερ αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ διὰ ἡρωδιάδα τὴν
 γυνῶνα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι
 αὐτὴν ἐγάμησε. ἔλεγε γὰρ ὁ ἰωάννης τῷ
 ἡρώδῃ, ὅτι οὐκ ἔξεσι σοι ἔχειν τὴν γυνῶνα
 τοῦ ἀδελφοῦ σου. ἢ δὲ ἡρωδιάς ἐνέχευεν αὐτῷ
 καὶ ἠθέληεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο.
 ὁ γὰρ ἡρώδης ἐφοβῆτο τὸν ἰωάννῳ, εἰ
 δὴ αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἁγίον, καὶ
 σωετήρει αὐτὸν, καὶ ἀκόνσας αὐτοῦ πολλὰ ἐ-
 ποίει, καὶ ἠδέως αὐτὸν ἤκουε. * καὶ γενόμε-
 νης ἡμέρας ἑυκαίρου, ὅτε ἡρώδης τῆς γενεσίους
 αὐτοῦ δῆπνον ἐποίει τῆς μεγιστάς, καὶ τῆς
 χιλιάρχους, καὶ τοῖς πρώτοις ἐν γαλιλαί-
 ας, καὶ ἐισεληθῆς ἐν θυγατρὸς αὐτῆς ἐν
 ἡρωδιάδῃ, καὶ ὄρχησαμένης, καὶ ἀρραβό-
 σης τῷ ἡρώδῃ, καὶ τοῖς σωμανακῆμυνοῖς, εἶ-
 περ ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ. ἀπῆσθὲρ με ὁ ἰάμ
 θέλει, καὶ δώσω σοι. καὶ ὡμοσερ αὐτῇ, ὅτι ὁ
 ἰάμ με ἀτήσῃς, δώσω σοι, ἕως ἡμῶντος ἐν
 βασιλείᾳ μου. ἢ δὲ ἐξελεῖσθαι, εἶπερ τῇ μη-
 τρὶ αὐτοῦ. τί ἀτήσομαι; ἢ δὲ εἶπερ. τὴν κε-
 φαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ ἐισελεῖσθαι
 εὐθέως μετὰ πωδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ἠήσῃ
 τὸ λέγειν, θέλω ἵνα μοι δῶς θῆσθαι ἐπὶ τῶνα
 καὶ τῆ κεφαλῆν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ πρὸς
 γενόμενος ὁ βασιλεὺς, διὰ τὴν ὄρκον ὅτι τὴν
 σωμανακῆμυνοῦ οὐκ ἠθέλησερ αὐτὴν ἀθετη-
 σαι. καὶ εὐθέως ἀποσεύλας ὁ βασιλεὺς παρεκ-
 λάτρωσα, ἐκέλευσερ ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν
 αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισερ αὐτὸν
 ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἔνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐ-
 τοῦ ἐπὶ τῶνακι, καὶ ἔδωκερ αὐτὴν τῷ κορα-
 σίῳ, ὅτι τὸ κοράσιον ἔδωκερ αὐτὴν τῇ μητρί
 αὐτοῦ. καὶ ἀκόνσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠλ-
 λου καὶ ἤσαν τὸ πῶμα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ
 ἐν μνημείῳ. * καὶ σὺ ἄγοντες οἱ ἀπόστολοι
 πρὸς τὸν ἰησοῦν, ὅτι ἀπήγγελλον αὐτῷ πάντα,
 &

prophetis. Cum audisset autem He-
 rodes, ait: Cui ego præcidi caput, Ioan-
 nes iste est, ipse surrexit à mortuis. Nam
 ipse Herodes, missis satellitibus manus
 iniecerat in Ioannem, & uinxerat cum
 in carcere propter Herodíadem uxo-
 rem Philippi fratris sui, quia duxerat
 eam uxorem. Dicebat enim Ioannes
 Herodi: Non licet tibi habere uxorem
 fratris tui. Herodias autem insidiaba-
 tur illi, uolebatque occidere eum, nec po-
 terat. Herodes enim metuebat Ioan-
 nem, sciens eum uirum iustum ac san-
 ctum, & obseruabat eum: auditoque eo
 multa faciebat, & libenter eum audie-
 bat. Et cum dies opportunus accidisset,
 cum Herodes in natalicjs cœnam face-
 ret primatibus ac tribunis, & primori-
 bus Galilææ, cumque introisset filia ipsi-
 us Herodias ac saltasset, placuissetque
 Herodi ac simul accumbentibus, rex ait
 puellæ: Pete à me quod uis, & dabo ti-
 bi. Et iurauit illi, quicquid à me petie-
 ris, dabo tibi usque ad dimidium regni
 mei. At illa egressa dixit matri suæ:
 Quid petam? Illa uero dixit: Caput
 Ioannis baptistæ. Et ingressa statim
 cum festinatione ad regem, petiuit di-
 cens: Volo, ut protinus des mihi in lan-
 ce caput Ioannis baptistæ. Et dolore af-
 fectus rex, propter iusiurandum eosque
 qui simul accumbebant noluit eam reij-
 cere. Et confestim rex misso spiculatore
 iussit inferri caput eius. At ille abiit ac
 decollauit eum in carcere, & attulit caput
 eius in lance, & dedit illud puellæ, & puel-
 la dedit illud matri suæ. Quo audito, di-
 scipuli eius uenerunt, & sustulerunt ca-
 dauer eius, posueruntque illud in mo-
 numento. Et congregantur apostoli ad
 Iesum, ac renunciauerunt ei omnia, &

καὶ ὅσα ἐποίησαν, ὅσα ἐδίδαξαν. καὶ εἶ-
περ αὐτοῖς. * Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς
ἐρημον τόπον, ἵνα ἀναπαύσασθε ὀλίγον.
ἦσαν δὲ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολ-
λοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν ἠσκαίρουσαν. * καὶ ἀπῆλ-
θεν εἰς ἐρημον τόπον ὅπου πολλοὶ κατιδίαν.
καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας οἱ ὄχλοι, ἵνα ἐπέ-
γνωσαν αὐτὸν πολλοί, καὶ παρεῖσαν ἀπὸ πασῶν τῶν
πόλεων σωείδραμον ἑκά, καὶ προῆλθον αὐ-
τοῖς, καὶ σωῆλθον πρὸς αὐτόν. καὶ ἔβλεθον
εἶδεν ὁ Ἰησοῦς πολλὸν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνί-
σθη ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχον-
τα ποιμένα, καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς
πολλά. * καὶ ἦν ἡ ὥρα πολλῆς γενουμένης,
προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγου-
σιν, ὅτι ἕρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἦν ἡ ὥρα
πολλή, ἀπόλυτον αὐτοὺς, ἵνα ἀπελθόντες
εἰς τὴν κύκλῳ ἀγρούς, ἵνα κώμας, ἀγοράσω-
σιν ἑαυτοῖς ἄρτους, τί γὰρ φάγωσιν, οὐκ
ἔχουσιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, δό-
τε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. ἵνα λέγουσιν αὐτῷ.
ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν διακοσίωμ δηναρί-
ων ἄρτους, καὶ δώμεν αὐτοῖς φαγεῖν; ὁ δὲ λέ-
γει αὐτοῖς. πόσους ἄρτους ἔχετε, ὑπάγετε
ἵνα εἴτετε. καὶ γινόντες, λέγουσιν, πέντε καὶ
δύο ἰχθύας. καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλιθῆ-
ναι πάντας, συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ
χλωρῷ χόρτῳ. καὶ ἀνέπεσαν πρᾶσιαι πρᾶσιαι
ἀνα ἑκατόμ καὶ αἰὰ πενήκοντα. καὶ λαβὼν
τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀνα-
βλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, ἐυλόγησε, καὶ κα-
τέκλασε τοὺς ἄρτους, ἵνα εἰδίδου τοῖς μαθη-
ταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραδώσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς
δύο ἰχθύας ἐμέρισεν πάντι. καὶ ἔφαγον
πάντες ἵνα ἐχορτάσθωσαν, καὶ ἦσαν κλασμα-
τῶν δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν
ἰχθύων. καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες ὡσεὶ πεντα-
κίχλιοι ἄνδρες. * καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ
προάγειν εἰς τὴν πύργον πρὸς βηθσαιδὰ, ἕως
αὐτῶν ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον. * καὶ ἀποταξά-
μεν

& quæ egissent, quæq; docuissent. Et ait
illis: Venite uos soli seorsim in desertum
locum, & requiescite pusillum. Erant em̄
qui uenirent & abirent multi. ac ne ci-
bum quidem capere uacabat. Et abiit in
desertū locum nauigio seorsim. Et uide-
runt eos abeuntes, turbæ: & agnouerūt
eum multi, & itinere pedestri ex omnibus
ciuitatib⁹ cōcurrerūt illuc, & prauenerūt
eos, conueneruntq; ad illum. Et egressus
uidit turbam multā Iesus, & affectu mi-
sericordiæ tactus est erga eos, quia erant
uelut oues nō habentes pastorem. Et cœ-
pit illos docere multa. & cum iam multū
temporis praterisset, accesserūt ad illum
discipuli eius, dicētes: Desertus est locus,
& iam multū tēporis est, dimitte illos, ut
abeant in circumiacentes uillas ac uicos,
emantq; sibi panes: nam quod edant, nō
habent. At ille respondens ait illis: Date
illis uos quod edant. Et dixerunt ei: Eun-
tes emamus ducentis denarijs panes, &
demus illis quod edant? At ille dicit eis:
Quot panes habetis? Ite & uidete. Et cū
cognouissent, dicunt, quinque & duos pi-
sces. Et præcepit illis ut accumbere face-
rent omnes, distributis conuiujs in uiri-
di gramine. Et discubuerunt diuisi in ui-
ridaria centeni & quinquageni. Et cum
accepisset quinque panes ac duos pisces,
sublatis in cœlum oculis benedixit, ac fre-
git panes, deditq; discipulis suis ut ap-
ponerent illis, & duos pisces diuisit om-
nibus. Et comederunt omnes, & saturati
sunt. Et sustulerunt fragmentorum duo/
decim cophinos plenos, & de piscibus.
Erant autē qui comederāt circiter quinque
millia uirorum. Et statim cœgit discipu-
los suos conscendere nauim, ut præcede-
rent transmissio mari Bethsaidam, dum
ipse dimitteret turbam. Et cum dimis-
h set

ξβ
1
ξγ
5
ξδ
α
15
ξε
15
5

μωρος αυτους, απηλθην εις τον ορος προσευξα
 ος, η οφιας γενομυνης, ημ τον πολτον εν με,
 σω εν θαλασσης, ηρη αυτες μονος επι τ ηης,
 ει δεμ αυτους βασανιζομυις εν τω ελευ
 νημ, ημ γαρ ο ανεμος εναντιος αυτης. ηρη
 ηρη τεταρτω φυλακω φηι νυκτος ερχεται
 προς αυτους, περιπατων επι φηι θαλασσης,
 ηρη ηθελε ηελθω αυτες, οι δε ιδοντες αυ
 τον περιπατουντα επι φηι θαλασσης, εδοξαν
 φαντασμα ειναι, ει ανεκραζαν. παντες γαρ
 αυτον ειδον, η εταραχθησαν, ει δεως ελα
 λησε μετ αυτων, ει λεγει αυτης. θαρσειτε,
 εγω ειμι, μη φοβειθε, η ανεβη προς αυτους
 εις τον πολτον, ηρη εκοπασεν ο ανεμος, ηρη
 λιαμ εκ περιωσ εν αυτης ηλθισαντο, η θεαυ
 μαζομ. ου γαρ σωηκαμ επι τ ης αρετας, ην η
 αυτων η καρδια πεπωρωμυη. ηρη διαπερα
 σαντες, ηλθον επι τω γλω γενουσαρεθ, ηρη
 προσωρηθησαν. ηρη ηελθον αυτων εκ
 του πολου, ει δεως επιγονοτες αυτην, ηρη ηρα
 μοντες ολλω τω ηρηχωρομ εκεινω, ηρη ηρα
 επι τ ης κρασβατοις τ ης κακως εχοντας πε
 ριφερην, ο πα ηκαρομ οτι εκει ει, και οπου
 αμ εισεπορευετο εις κωμας, η πολεις, η α
 γρους, εν ταυς αγοραις επιδου τ ης αιδενον
 τας, ηρη ηρηκαλσν αυτην, ινα κερ τ η κρα
 σω εδσ τοιματις αυτου αφωνη, ηρη οσοι αμ
 ηρηοντο αυτου, εσωζοντο. και σωαγονται
 προς αυτη οι φαρισαιοι, και τινες εν γραμμα
 τειω ηλθοντες απ ηεροσολυμωμ, ει ιδοντες τι
 νας ηνω μαθητων αυτου κοινας χερσι, τ ετ ει
 σιμ, ανιηοις, ειδιοντας αρετας, εμεμφαντο,
 οι γαρ φαρισαιοι και παντες οι ιουδαιοι, εαμ
 μη πυγμα η νιφνται τας χερας, ουκ ειδισ
 σι, κρατουντες τω παραδοσιμ ηνω ηρησευ
 τερωμ, ηρη απο αγοραις, εαμ μη βαηπισωνη,
 ουκ ειδισσι. ηρη αλλα πολλα υβριμ, α παρε
 λαβομ κρατημ, βαηπισμοις ποτηριωμ ει ξε
 σωμ η χαλκιωμ, ηρη κλινωμ. ηρη ηρητα επι
 ρωτωσι αυτην οι φαρισαιοι ηρη οι γραμμα
 τεις. δια τι οι μαθηται σου ου περιπατουσι

fet eos, abiit in montem ad orandum. Et
 cum uespera aduenisset, erat nauis in me
 dio mari, & ipse solus in terra, uidentibus
 eos laborantes in remigando, erat enim
 uentus contrarius eis. Ac circa quartam uigi
 liam noctis uenit ad eos, ambulans super
 mare, & uolebat praterire eos. At illi ut
 uiderunt eum ambulante super mare, pu
 tauerunt spectrum esse, & exclamauerunt:
 Omnes enim uidebant eum, & conturbati
 sunt. & statim locutus est cum eis, dixitque
 eis: Confidite, ego sum, ne terreamini. Et
 ascendit ad illos in nauim, & conqueiuit
 uentus, & uehementer supra modum intra
 sese stupebant, & admirabantur. Non enim
 intellexerant de panibus, erat enim cor eorum
 obcaecatum. Et cum traiecissent, uenerunt in
 terram Genzareth, & applicuerunt in por
 tum. Cumque egressi essent de nauim, continuo
 agnouerunt eum, ac percurrerentes totam un
 dique regionem illam, ceperunt in grabatis
 eos qui male habebant circumferre, cum au
 dissent eum illic esse, & quocumque introisset
 in uicos, aut in ciuitates, aut in uillas, in
 plateis ponebant infirmos, & deprecabantur
 eum, ut uel fimbriam uestimenti eius tange
 rent. Et quotquot tangebant eum, salui
 fiebant. Et conueniunt ad eum pharisei &
 quidam de scribis qui uenerant
 Hierosolymis. & cum uidissent quosdam
 ex discipulis eius comunibus manibus
 (id est, illotis) edere panes, inuasabant.
 nam pharisei, & omnes Iudaei, nisi cre
 bro lauerint manus, non capiunt cibum,
 tenentes instituta maiorum. & a foro
 uenientes, nisi loti fuerint non comedunt.
 Et alia multa sunt, quae susceperunt ser
 uanda, nempe lotiones poculorum & ur
 ceorum & aramatorum & lectorum. De
 inde interrogant eum pharisei & scri
 bae. Quare discipuli tui non ambulant
 iuxta

εξδ

ιζ

ξκ

σ

εθ

β

ο

οα

σ

vii

π

Ἡ τὴν πρὸς ἀδοσίμ ἡν̄ν̄ πρὸς ἐσβυτέρωμ, ἀλλὰ
 ἀνίπτοις χερσὶν ἐδιόουσι τὸν ἄρτομ ; ὃ ἡ ἀπο
 κριθεὶς εἶπερ̄ ἀντῆς, ὅτι καλῶς πρὸς φη̄ τῶσιν
 ἡσαίας πρὸς ἡμῶν ἡν̄ν̄ ὑποκριτῶν, ὡς γέγρα
 πῆαι. οὐτ̄ Θ̄ ὁ λαὸς τοῖς χεῖλεσί με τιμᾶ, ἡ
 δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπὸ ἐμοῦ. μά
 τλω δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκα
 λίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων. ἀφέντες ἡ
 τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παρὰ ἀδο
 σίμ ἡν̄ν̄ ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς, ξεσῶν ἡ
 ποτηρίων, ἢ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πο
 λλά ποιῆτε. ἡ ἐλεγεμ̄ ἀντῆς. καλῶς, ἀθε
 τῆτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παρὰ
 ἀδοσίμ ἡμῶν τρέσχητε. μωσῆς γὰρ εἶπερ̄. τί
 μα τὸν πατέρα σου, ἡ τὴν μητέρα σου. Ἐ
 ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτω
 τελευτάτω. ἡμεῖς δὲ λέγετε, ἐὰν ἐπιῆ ἄν
 θρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ κορβαῖ, ὃ ὅστις
 ὄρωρον ὃ ἐὰν εἴεμ̄, ὡφελήσῃ. ἡ ἐνὸν ἐῖ
 ἀφίετε αὐτὸν οὐδέμ̄ ποιῆσαι τῷ πατρὶ ἡ
 τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ
 θεοῦ τῆ παρὰ ἀδοσίμ ἡμῶν ἢ πρὸς ἐδώκατε, ἡ
 παρόμοια τοιαῦτα πολλαῖ ποιῆτε. ἡ πρὸς
 καλεσάμενος πάντας τὸν ὄχλον, ἐλεγεμ̄ ἀν
 τῆς. ἀκούετε μου πάντες καὶ σωῖετε. οὐ
 δὲμ̄ ὅστις ἐξώθημ̄ τὸν ἀνθρώπου ἐπισπορεύομε
 νομ̄ εἰς αὐτὸν, ὃ δὲ ὡσαύτα αὐτὸν κοινῶσαι, ἀλ
 λά τὰ ἐκπορεύομενα ἀπὸ αὐτοῦ, ἐκθενά ὅστις τὰ
 κοινοῦται τὸν ἀνθρώπου. εἰ τις ἔχει ὄτα ἀ
 κούειν, ἀκούτω. * ἡ ἐνὸν εἰσῆλθῃ εἰς οἶκον
 ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἐπικρώτωμ̄ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐ
 τοῦ πρὸς φη̄ πρὸς ἀβολῆς. ἡ ἐλεγεμ̄ ἀντῆς, οὐ
 τως ἡ ἐνὸν ἡμῶν ἀσώωτοι εἰσε; οὐπω νοῦτε, ὅτι
 πᾶν τὸ ἐξώθημ̄ ἐπισπορεύομενομ̄ εἰς τὸν ἀν
 θρωπον, οὐ δὲ ὡσαύτα αὐτὸν κοινῶσαι, ὅτι
 οὐκ ἐπισπορεύεται αὐτὸν εἰς τὴν καρδίαν, ἀλ
 λῆ εἰς τὴν κοιλίαν, ἡ εἰς τὸν ἀφεδρεύονα ἐκ
 πορεύεται, ἐκκαθαρίζωμ̄ πάντας τὰ βρώμα
 τα; ἐλεγε δὲ ὅτι ὃ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπο
 ρεύομενομ̄, ἐκθενὸ κοινῶ τὸν ἀνθρώπου. ἐσω
 θεμ̄ ἡ ἐκ φη̄ καρδίας ἡν̄ν̄ ἀνθρώπων οἱ δια
 λογισμοὶ

iuxta ritum traditum à maioribus, sed il
 lotis manibus edunt panem? At ille re
 spondens, dixit eis: Bene uaticinatus est
 Esaias de uobis hypocritis, sicut scriptū
 est: Populus hic labijs me honorat, cor
 autem eorum longe est à me: in uanum
 autē me colunt, docentes doctrinas, præ
 cepta hominum. Nam omisso præcepto
 dei, tenetis constitutiones hominū, ablu
 tiones urceorū & poculorū, aliāq; similia
 his facitis multra. Et dicebat illis: Bene,
 reijcitis præceptum dei, ut constitutionē
 uestram seruetis. Moses enim dixit: Ho
 nora patrem tuum & matrem tuam: &
 qui maledixerit patri uel matri, morte
 moriatur. Vos autem dicitis: Si dixerit
 homo patri uel matri corban, quod est,
 donum quodcūq; ex me, in tuum cedit
 commodum. & præterea nō finitis cum
 quicūq; facere patri suo aut matri suæ, &
 irritum facitis uerbum dei per constitu
 tionem uestram quam tradidistis. Et si
 milia huiusmodi multa facitis. Et cum
 aduocasset ad se totam turbam, dicebat
 illis: Audite me omēs & intelligite: Nihil
 est extra hominē introiens in eum, quod
 possit eum inquinare, sed quæ de homi
 ne procedunt, illa sunt quæ inquinant
 hominem. Si quis habet aures ad au
 diendum, audiat. Et cum introisset in
 domum semotus à turba, interrogabant
 eum discipuli eius de similitudine. Et
 ait illis: Adeo & uos intelligentia ca
 retis? Nondum intelligitis, quod om
 ne foris introiens in hominem, non po
 test eum inquinare, quia non intrat
 in eius cor, sed in uentrem: & in feces
 sum exit, repurgans omnes escas? Di
 cebat autem, quod ab homine exit, il
 lud inquinat hominem. Ab interiori
 bus enim de corde hominum malæ co
 h 2 gitationes

οβ
5

λογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεύει, φθονεῖ, φόνοι, κλοπαί, ψελονεξία, πονηρία, δόλοσ, ἀσέλγησ, ὀφθαλμοὺς πονηροὺς, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη. πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσθω ἐκπορεύεσθαι, ἐκκρινεῖται ἀνδρωπομ. καὶ ἐκείθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεδιόρια τῆσ ἐσιδώνοσ. ἐκείσελθὼν εἰς οἰκίαν, οὐδένα ἤθελε γινώσκειν, καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. ἀκὺσσα γὰρ γυνὴ πρὶ αὐτῷ, ἧσ εἶχε μὲν τὸ θυγάτριον αὐτοῦ πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθεῖσα προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδιασ αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ γυνὴ ἐλλήνισ, συροφοινίωσ ὄψι γένει, καὶ ἠρώτα αὐτὸν, ἵνα δὲ δαίμονιον ἐκβάλῃ ἐκ φθι θυγατρὸσ αὐτοῦ. ὃ δὲ ἰησοῦσ εἶπερ αὐτῇ, ἀφεσ πρῶτον χορτασθῶσ τὰ τέκνα. οὐ γὰρ καλόρ ὄσθι, λαθεῖν τὸν ἄρτον ἢ τὸν κῆνον, καὶ βαλεῖν τῆσ κωαρίοισ. ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ. Ναί κύριε, καὶ τὰ κωάρια ὑπὲρ κῆνον τὸ ἄρτοσ ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίωμ τῶσ παδίων. ἐκείπερ αὐτῇ, διατῶσ τὸν λόγον, ὑπάγε, ὄσθι καὶ λαθεῖν ἐκ δαίμονιον ἐκ θυγατρὸσ σου. καὶ ἀπελθεῖσα εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, εἶσε δὲ δαίμονιον ὄσθι καὶ λαθεῖν, καὶ τῆσ θυγατέρα βεβλημένη ἐπὶ φθι κλίνης. καὶ ὄψι ἀλίμ ὄσθι καὶ λαθεῖν ἐκ τῶν οἰκίωμ τῆσ καὶ σιδώνοσ, ἦλθεν πρὸσ τὴσ θάλασσαν φθι γαλιλαίας, ἀναμέσομ τῶν οἰκίωμ δεκαπόλεωσ, καὶ φέρσσιμ αὐτῷ κωφὸν μογιλάτον. καὶ πρὸσκαλοσσιμ αὐτὸν, ἵνα ἐπιθεῖ αὐτῷ τὴσ χεῖρα. καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τῶσ ὄσθι κατιδίαν, ἐβαλε τὸν δακτύλον αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, ἐπίσασ, ἠφατο φθι γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἀναβλέψασ εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐσέναξε, καὶ λέγει αὐτῷ, ἐφθαθά. ὃ ὄσθι, διανοίχθητι, καὶ εὐθεῶσ διανοίχθησασ αὐτοῦ αἱ ἀκοαί, ἐκείλθη ὁ δεσμὸσ τῶσ γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησ ὄσθι. ἐκείσε ἴλασ αὐτοῦσ, ἵνα κηδενὶ εἰπωσσιμ. ὅσομ δὲ αὐτὸσ αὐτοῦσ δὲ εἰσελέλετο, μάλλον πρὸσ ὄσθι ἐκέρσασ. ἐκείπερ περισώσ ὄσθι ἐπλήσοντο, λέγουσ, καλῶσ πάντα πεποίηκε, καὶ τὸν κωφὸν ποιεῖ ἀκούσασ, καὶ τὸν ἀλάλτῃσ λαθεῖν.

gitationes procedunt, adulteria, stupra, homicidia, furta, auaricia, fraudes, dolus, impudicitia, malus oculus, conuicia, superbia, stulticia. omnia hæc mala ab internis procedunt, & inquinant hominem. Et inde surgens, abiit in confinia Tyri ac Sidonis, & ingressus domum, neminem uoluit scire, nec potuit latere. Mulier enim statim ut audiuit de eo, cuius filiola habebat spiritum immundum, uenit & accidit ad pedes eius. Erat enim mulier Græca Syrophœnissa genere, & rogabat eum, ut dæmonium eijceret de filia sua. Iesus autem dixit illi: Sine prius saturari filios. Non est enim honestum, sumere panem filiorum, & proijcere catellis. At illa respondit & dicit illi: Etiam domine: Nam catelli quoque comedunt sub mensa de micis filiorum. Et ait illi: Propter istum sermonem uade, exijt dæmonium à filia tua. Et cum abisset domum suam, reperit dæmonium exisse, & filiam iacentem super lectum. Et rursus egressus de finibus Tyri ac Sidonis, uenit ad mare Galilææ per medios fines decapolis, & adducunt ei surdum, impeditaque linguæ, & deprecantur eum, ut imponat illi manum. & cum apprehendisset eum de turba seorsim, misit digitos suos in auriculas eius, & spuito emisso tetigit linguam eius, ac suspiciens in cælum, ingemuit, & ait illi: Ephphatha, quod est, aperire. Et statim apertæ sunt eius aures, & solutum est uinculum linguæ eius, ac loquebatur recte, Ac præcepit illis, ne cui dicerent. Sed quo magis ille eis præceperat, hoc potius amplius prædicabant. & supra modum stupebant, dicentes: Bene omnia fecit, & surdos facit audire, & mutos loqui.

ΕΜ

In

KATA MARCHON.

SECUNDVM MARCVM.

Εν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις παμπόλλοι ὄχλοι
 ὄντες, ἢ μὴ ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλε-
 σάμενος ὁ ἰησοῦς τὸν μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐ-
 τοῖς. ὡλαγχνίζομαι ἐπὶ τῷ ὄχλῳ, ὅτι ἡ-
 μέρας τρεῖς προσμύουσι μοι, ἔτι οὐκ ἔχου-
 σι τί φάγωσι, ἢ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς ἐν-
 εἰς εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδοῦ.
 τινὲς δὲ αὐτῶν μακρὸν ἤκουσαν. Ἐπεκρί-
 θησαν αὐτῶν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ὡς δὲ τὸς
 δυνήσεται τις ὡς δεχρτάσαι ἄρτον ἐπὶ ἑρημί-
 ας; καὶ ἐπερώτα αὐτοῦ. πόσους ἔχετε ἄρτους; καὶ
 οἱ ἔειπον, ἐπιτά. καὶ πρὸς γὰρ λέει τῷ ὄχλῳ
 ἀναπεσῆμι ἐπὶ τοῦ γῆς, καὶ λαβὼν τὸν ἐπιτῶν
 ἄρτους εὐχαρισήσας, ἐκλάσσε καὶ ἐδίδοσ τοῖς
 μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα πρὸς θῶσι, ἢ πρὸς ἐθικαμ
 τῷ ὄχλῳ. Ἐίχον ἰχθυῖα ὀλίγα, ἔτι οὐλο-
 γήσας εἶπε πρὸς αὐτοὺς καὶ αὐτά. ἔφαγον
 δὲ ἢ ἔχορτάθησαν, καὶ ἦσαν πρὸς αὐτοῦ ματα
 κλασμάτων ἐπιτῶν σπυρίδας, ἦσαν ἢ οἱ φασόν-
 πες, ὡς τετρακισχίλιοι, ἢ ἀπέλυσε αὐτοῦς.
 ἢ ἐνδύει εἰς εἰς δὲ πλοῖον μετὰ τῶν μα-
 θητῶν αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη δαλμανυθά.
 ἢ ἔγγισθη οἱ φαρισαῖοι, ἢ ἦρξαντο συζητῆ-
 ἔσαι αὐτῶν, ἢ πρὸς αὐτοῦ σκμῆον ἔτι οὐ
 ρανθ, περὶ ἄλλοις αὐτοῦ. Ἐνασεν ἄρας τῷ
 πνεύματι αὐτοῦ λέγει, τί ἡ γενεὰ αὕτη σκμῆον
 ἐπιζητῆ; ἢ ἀμὲν λέγω ὑμῖν, εἰ οὐ θήσεται τῆ
 γενεᾶ ταύτη σκμῆον. ἢ ἀφείδ αὐτοῦ εἰς εἰς
 πάλιν εἰς πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν. ἢ
 ἐπελάθοντο λαβῆν ἄρτους, ἔτι οὐκ ἔχον
 οὐκ ἔχον μετὰ αὐτῶν ἐν τῷ πλοίῳ. * καὶ δὲ
 σέλλετο αὐτοῖς λέγων. ὁρᾶτε, βλέπετε ἔτι τὸ
 ζύμης τῶν φαρισαίων, ἢ τοῦ ζύμης ἡρώδου.
 * καὶ δὲ ἐλογίζοντο πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες,
 ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν. ἢ γνοῦς ὁ ἰησοῦς λέ-
 γει αὐτοῖς. τί δὲ ἐλογίζεσθε, ὅτι ἄρτους οὐκ
 ἔχετε. ὅπου νοεῖτε, ὅπου δὲ σωίετε; ἔτι πε-
 πωρωμένους ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν; ὀφθαλ-
 μοὺς ἔχετε οὐ βλέπετε, καὶ ὡτα ἔχετε
 οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ μνημονεύετε; ὅτε τοὺς
 πέντε ἄρτους ἐκλάσας εἰς τοὺς πεντακισχι-
 λίους

In diebus illis cum turba admodum multa
 esset, nec haberet quod manducaret, accer-
 sitis ad se Iesus discipulis, ait illis: Miseri-
 cordia tangor erga turbam, quia iam tri-
 duo manent apud me, nec habent quod
 edant: & si dimisero eos ieiunos in do-
 mum suam, deficiet in uia. Quidam enim ex
 eis a longinquo uenerunt. Et responderunt
 ei discipuli sui: Unde istos quis poterit
 hic satiare panibus in solitudine? Et inter-
 rogauit eos: Quot panes habetis? Illi ue-
 ro dixerunt: septem. Et precepit turbam dis-
 cumbere super terram. Et acceptis septem pa-
 nibus, cum gratias egisset, fregit, deditque di-
 scipulis suis, ut apponerent. & apposue-
 runt turbam. & habebant pisciculos pau-
 cos: & cum benedixisset, iussit apponi & hos.
 Comederunt autem & saturati sunt, ac sus-
 tulerunt quae superfuerant, fragmentorum septem
 sportas. Erant autem qui comederant ferme
 quater mille, & dimisit illos. Et mox ingres-
 sus in nauim cum discipulis suis, uenit in
 partes Dalmanutha. Et egressi sunt pha-
 risaei, coeperuntque disputare cum illo quaerē-
 tes ab eo signum a caelo tentantes eum, & cum
 ingemisset spiritu suo dicit, cur generatio
 haec signum quaerit? amen dico uobis, si da-
 bitur generationi huic signum. Et relictis il-
 lis ingressus rursus nauim, abiit traiecto
 lacu. Et oblitus fuerant sumere panes, nec
 praeter unum panem habebant secum in nauim.
 Ac precepit illis dicens: Videte, caute a
 fermento pharisaeorum, & a fermento Hero-
 dis. & disputabant inter sese dicentes: Pa-
 nes non habemus, & eo cognito Iesus dicit
 illis: Quid disputatis, quod panes non habe-
 tis? Nondum aduertitis nec intelligitis?
 adhuc obcaecatum habetis cor uestrum: oculo-
 los habentes, non cernitis, & aures habentes,
 non auditis: & non meministis? Cum quinque
 panes fregissem in hominum quinque mi-
 lia,

οβ
 οκ
 σ
 οθ
 β
 π
 σ

κα

κβ

λίους, πόσους κοφίνους πλήρεις κλασμάτων
 ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ, δώδεκα· ὅτι δὲ τοὺς
 ἐπὶ αὐτοῖς τοῖς περὶ αὐτοῦ κλασμάτων ἤρατε, οἱ δὲ εἶπον,
 πᾶ ἑπτά. καὶ ἔλεγε αὐτοῖς, ὡς οὐ νοεῖς; * καὶ
 ἔρχεται εἰς βηθσαϊδάν, καὶ φέρουσιν αὐτῷ τὸ
 φλόμ, καὶ προσκαλῶσιν αὐτὸν, ἵνα αὐτὸν ἄψι-
 γαι. Ἐπιλαβόμενος τὸν τυφλόν, ἔθηκε
 γὰρ αὐτὸν ἐξω τοῦ κώμου, καὶ πύσας εἰς
 τὰ ὄμματα αὐτοῦ, καὶ ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτοῦ,
 ἐπεκράτω αὐτὸν, εἰ τι βλέπει, καὶ ἀναβλέψας
 ἔλεγε, βλέπω τοὺς ἀνθρώπους, ὅμως δὲ οὐ
 δύναμαι ἰδεῖν. εἶπε ταῦτα ὁ τυφλός, καὶ ἐπέθηκε
 αὐτῷ τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς αὐτοῦ, καὶ
 ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαντα, καὶ ἀποκατεσά-
 θηκε, καὶ δὴ ἐβλέψε τηλαυγῶς ἅπαντας. καὶ
 ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, λέγων·
 μηδὲ εἰς τὸν κώμον εἰσελθῆς, μηδὲ εἰπῆς
 τινὶ τὴν κώμην. * καὶ ἔζη ἡλθε ὁ ἰησοῦς καὶ
 οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας καίσαρῆος
 καὶ φιλίππου. καὶ ἑνὶ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ
 μαθητῆος αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς· τίνα με λέ-
 γουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι; οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν,
 ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, καὶ ἄλλοι ἡλίαν, ἄλ-
 λοι δὲ ἕνα τῶν προφητῶν. καὶ αὐτὸς λέγει
 αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀπο-
 κριθεὶς δὲ ὁ πῶς, λέγει αὐτοῖς, σὺ εἶ ὁ χρι-
 στός. καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα μηδὲν λέ-
 γωσι περὶ αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐ-
 τοὺς, ὅτι δὲ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ πα-
 θεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυ-
 τέρων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων,
 καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας
 ἀναστῆναι, καὶ παρῆσθαι τὸν λόγον ἐλάλει.
 * καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ πῶς, ἤρ-
 ξατο ἐπιτιμᾶν αὐτὸν. ὁ δὲ ἐπιτραφεὶς καὶ ἰ-
 δὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησε τοῖς πῶ-
 σι, λέγων, ὑπάγετε ὀπίσω μου σατανᾶ, ὅτι
 οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τοῦ ἀνθρώπου,
 * καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον συνέ-
 μαθητῶν αὐτοῦ, εἶπε αὐτοῖς. ὅς τις θέλει
 ὀπίσω

lia, quot cophinos fragmentis plenos su-
 stulistis? Dicunt ei, duodecim. Cum au-
 tem septem in quatuor milia, quot spor-
 tas ex reliquijs fragmentorū tulistis? Illi
 uero dixerunt, septem. Et dixit illis: Qui
 fit ut non intelligatis? Et uenit Bethsai-
 dam, & adducit illi cæcum & obsecrant
 cum, ut illum tangeret. Et apprehesa ma-
 nu cæci, eduxit illum extra uicum. & cum
 expuisset in oculos illius, imposuissetq;
 illi manus, interrogauit eum, si quid uide-
 ret, & recepto uisu, dicebat: Video homi-
 nes, quoniam uelut arbores cernoambu-
 lantes. Deinde rursus imposuit manus
 super oculos illius, & fecit ut uisum reci-
 peret: & restitutus est, ac denuo uidebat
 dilucide omnes, & dimisit illum in domū
 suam, dicens: Neq; in uicum ingrediaris,
 neq; dixeris cuiq; in uico. Et egressus est
 Iesus & discipuli illius in uicos Cæsariæ,
 quæ cognominat̄ Philippi, & in uia in-
 terrogauit discipulos suos dicens: Quem
 me dicunt homines esse? Illi uero respon-
 derunt: Ioannem baptistam, & alij He-
 liam, alij rursus unum de numero pro-
 phetarū. Et ipse dicit illis. at uos quē me
 dicitis esse? Respondens autem Petrus,
 dicit illi: Tu es ille Christus. Et intermi-
 natus est eis, ne cui dicerent de se. Et cœ-
 pit docere eos, quod oporteret filium ho-
 minis multa pati, & reprobari à seniori-
 bus summisq; sacerdotibus ac scribis, &
 occidi, & post tres dies resurgere. & aper-
 te sermonem loquebatur. Et apprehen-
 dit illum Petrus, cœpitq; increpare eum.
 At ille conuersus, & intuitus discipulos
 suos, increpauit Petrum, dicens: Abi-
 post me satana. quoniam non sapis
 quæ dei sunt, sed quæ sunt hominum.
 Et cum ad se uocasset turbam unā cum
 discipulis suis, dixit illis: Quicumq; uult
 sequi

πα

πβ
α

πδ
5

πε
6

κγ

κδ

ὀπίσω

πβ
πγ
πδ
πε

ὁπίσω μὲ ἀκολυθῆμι, ἀπαρνησάθω ἑαυτὸν,
 Ἐὰρ ἄτῳ τὸν σαυροῦν ἀυτῷ, καὶ ἀκολυθῆτω μοι.
 ὃς ἂν ἄρ θέλη πλὴν ψυχῆς αὐτοῦ σώσασθαι, ἀπολέσει αὐτὸν.
 ὃς δ' ἄρ ἀπολέσῃ πλὴν ψυχῆς αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ Ἐπι τῷ ἐναγγελίῳ, οὐκ ἔστι σωσίαι αὐτῶν.
 τί δ' ὠφελήσεται ἄνθρωπος ἐὰν κερδήσῃ τὸ κόσμον ὅλον, Ἐπι ζημιώσῃ πλὴν ψυχῆς αὐτοῦ;
 ἢ τί δώσεται ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα φθι ψυχῆς αὐτοῦ;
 * ὃς γὰρ ἄρ ἐπαυχισθῆ με, Ἐπι τὸν ἐμὸν λόγον, ἔν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι φθι ἁμαρτωλῶ, καὶ ὁ ἴσος τῷ ἀνδρώπου ἐπαυχισθήσεται αὐτὸν, ὅταν ἔλθῃ ἔν τῇ δόξῃ τῷ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶ ἀγγέλων τῶν ἁγίων.
 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσὶ τινες πρὸς ὧδε ἐσκηκώμενοι, οἱ τινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἄρ ἴδωσι τὴ βασιλείαν τῷ θεῷ ἐκλυθῆναι ἔν δυνάμει. καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ, πρὸ ἀλαμβάνου ἰησοῦς τὸν πάτρον Ἐπι τὸν ἰάκωβον καὶ τὸν ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους, καὶ μετεμορφώθη ἐμπροσθεν αὐτῶν, Ἐπι τὰ ἰμάτια αὐτῶν ἔγχετο σίβωντα, λευκὰ ἴαμα ὡς χιτῶν, ὅσα γναφεύς ἐπὶ φθι γῆς οὐ δάωπη λυκάναι, Ἐπι ὥσθι αὐτοῖς ἡλίας σαὺ μωσῆ, καὶ ἡσαμ συναλωσῶτες τῷ ἰησοῦ. Ἐπι ἀποκριθεὶς ὁ πάτρον λέγει τῷ ἰησοῦ. ξαββεὶ, καλόμ ὄζιρ ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηναὺς τρεῖς, σοὶ μίαν, Ἐπι μωσῆ μίαν, καὶ ἡλίᾳ μίαν. οὐ γὰρ ἴδεν τί λαλήσῃ, ἡσαμ γὰρ ἐκφοβοί. Ἐπι ἐγγύετο νεφέλη ἐπισκιάσασα αὐτοῖς. καὶ ἡλθον φωνὴ ἐκ φθι νεφέλης, λέγουσα, ὅς τὸς ὄζιρ ὁ ἴσος μου ὁ ἀγαπητὸς, αὐτῷ ἀκούετε. καὶ ὄζιρ ἀπίνα περιβλεψάμενοι, οὐκ ἔτι οὐδένα εἶδον, ἀλλὰ τὸν ἰησοῦ μόνον μετ' ἑαυτῶν. καταβανόντων ἡ αὐτῶν ἀπὸ τῷ ὄρους, δὲ εἰεῖλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ὃ εἶδον, εἰ μὴ ὅτ' ἄρ ὁ ἴσος τῷ ἀνδρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ. * καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαμ πρὸς ἑαυτοὺς, συζητῶντες, τί ὄζιρ ὃ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶναι; * καὶ ἐπρωτῶν αὐτῶν, λέγοντες, ὅτι λέγουσι οἱ γραμματεῖς, ὅτι

sequi me, abneget semetipsum & tollat crucē suam, ac sequat me. Nam quisquis uoluerit animā suā seruare, perdet eam. Quisquis autē perdidit animā suā causa mea & euāgelij, hic seruabit eā. Quid enim profuerit homini, si lucratus fuerit mundū totū, & animæ suæ iacturā fecerit? Aut quid daturus est homo, q̄ repperit animā suam? Quęcunq; eīn puduerit mei ac meorū sermonū in generatione hac adultera & peccatrice, pudebit illi⁹ & filiū hominis, ubi uenerit in gloria patris sui cū angelis sanctis. Et dicebat illis: Amē dico uobis: Sunt quidam inter eos qui hic stant, qui nō gustabūt mortē, do nec uiderint regnū dei uenisse cū uirtute. Ac post dies sex assumit Iesus Petrū & Iacobum ac Ioannem, & subducit eos in montē excelsū seorsim solos, & transformatus fuit corā illis, & uestimēta illi⁹ facta sunt splendida, & candida ualde ueluti nix, ἄ candida facere non potest fullo super terrā. & cōspectus est illis Helias cū Mose, colloquebanturq; cū Iesu. Et respondens Petrus, dicit Iesu, Rabbi, Bonū est nos hic esse, & faciamus tabernacula tria, tibi unum, & Mose unum, & Helix unum. Non enim nouerat quid loqueretur. erant enim expauesfacti. Et facta est nubes, quę obumbravit illos. Et uenit uox ē nube, dicens: Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. Et repente, cum circūspexissent, nō amplius uiderūt quenq; , sed solū Iesum esse secū. Porro cum descenderēt de monte, præcepit illis, ne cui dicerēt ea quę uiderāt, nisi cū fili⁹ hominis à mortuis resurrexisset. Ac uerbum hoc tenuerūt apud sese, inter se disputantes, quid esset hoc quod dixerat, ē mortuis resurgere, & interrogabāt illum dicentes: Quid est quod scribæ dicunt,

IX

h 4 Heliam

ὅτι ἠλίαν δὲ ἐλθεῖν πρῶτον . ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπερὶ αὐτοῦ . ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον , ἀποκαθίστα πάντα . καὶ ὡς γέγραπται ἐπὶ τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου , ἵνα πολλὰ πάσῃ καὶ θύου δειωθῇ . ἀλλὰ λέγω ὑμῖν , ὅτι ἠλί-
 ας ἐλήλυθε , καὶ ἐποίησεν ὑμῶν ὅσα ἠθέ-
 λησαμ , καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν . * Ἐλ-
 θὼν πρὸς τοὺς μαθητάς , εἶδεν ὄχλον πο-
 λὺν περὶ αὐτοῦ , καὶ ἠρώτων αὐτὸν τίς αὐ-
 τὸν ἠρώτων . Ἐπεὶ οὖν εἶδεν ὄχλον ἰδὼν αὐτὸν
 ἐθαμβήθη , καὶ προστρέχοντες ἠρώ-
 ζοντο αὐτόν . καὶ ἐπερώτησε τοὺς ἠρώτων-
 τὰς . τί σζητεῖτε πρὸς αὐτούς ; * καὶ ἀποκρι-
 θεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ ὄχλος , εἶπερ . Διδάσκαλε Ἰωάν-
 νης τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἔχοντα πνεῦμα ἄ-
 λαλον . καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ , ῥήσεται
 αὐτὸν , καὶ ἀφρίξει , καὶ τρίζεται ὁ δόντας αὐ-
 τῷ , καὶ κενεῖται . καὶ εἶπερ τοῖς μαθη-
 ταῖς οὖν , ἵνα αὐτὸν ἐκβάλωσι , καὶ οὐκ ἴχυσ-
 σαμ . ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει , ὡς γενεὰ ἄ-
 πιστος , ἕως οὔτε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι ; ἕως
 οὔτε ἀνέξομαι ὑμῶν ; φέρετε αὐτὸν πρὸς
 με . καὶ ἴωσιν αὐτὸν πρὸς αὐτόν . καὶ ἰ-
 δὼν αὐτὸν ἐθυέως ὅτι πνεῦμα , ἐπάρραξεν αὐ-
 τὸν , καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆ γῆ ἐκυλίετο ἀφρίζων .
 Ἐπερώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ πόσος χρό-
 νος ὅστις , ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ ; ὁ δὲ εἶπερ .
 Παδὶόθημ , καὶ πολλὰκις αὐτὸν ἔβασεν ὡς
 ἔβαλε , καὶ εἰς ὕδατα , ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν .
 ἀλλ' εἴ τι δύνασαι , βοήθησον ἡμῖν πάρα γ-
 χυιδεῖς ἐφ' ἡμᾶς . ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπερ αὐτῷ .
 τό ἐδύνασαι πειθεῖσαι , πάντα δυνάτα τῶν
 πειθεύοντι . καὶ εὐθέως κλάσας ὁ πατήρ τοῦ
 παδίου μετὰ δακρύων ἔλεγε . πειθεύω
 κύριε , βοήθη μου τῇ ἀπισσίᾳ . ἰδὼν δὲ ὁ ἰη-
 σοῦς , ὅτι ἐπισωτρέχει ὄχλος , ἐπέτιμνε
 τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτου , λέγων αὐτῷ .
 ὅτι πνεῦμα δ' ἀλαλον καὶ κωφόν , ἐγώ σοι
 ἐπιτάσσω , ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ , καὶ μηκέτι εἰσελ-
 θῆς εἰς αὐτόν . καὶ κλάσας , καὶ πολλὰ παρὰ
 ζαμ αὐτόν , ἔζηλλε , καὶ ἐγγύετο ὡσεὶ νεκρός ,
 ὡς πε

Heliam oportere venire prius ? Ille ue-
 ro respondens , dixit illis : Helias qui-
 dem ubi uenerit prius, restituit omnia: &
 quemadmodum scriptū est de filio ho-
 minis, ut multa patiatur, & cōtemnatur.
 Verum dico uobis: Heliam uenisse, & fe-
 cerunt illi quæcunq; uoluerunt, sicut scri-
 ptum erat de illo. Et cum uenisset ad di-
 scipulos suos, uidit turbam multam cir-
 cum illos, & pharisæos discēptantes cum
 illis. Et protinus uniuersa turba cum ui-
 disset eum obstupuit, & accurrentes salu-
 tauerunt eum. Et interrogauit scribas:
 Quid discēptatis cū illis? Et respondens
 unus e turba dixit: Præceptor, adduxi fi-
 lium meum ad te, habentē spiritū mutū,
 & quæcunq; eum corripuerit, lacerat eum:
 atq; ille spumat, ac stridit dentibus suis, &
 arefcit. Et dixi discipulis tuis ut eijcerēt, &
 nō potuerūt. At ille respōdens ei, dicit: O
 natio incredula, quousq; apud uos ero?
 quousq; patiar uos? Adducite illum ad
 me. Et adduxerūt illum ad eum. At uiso
 illo, cōtinuo spiritus discerpebat eum. Et
 prolapsus in terra uoluebatur spumans.
 Et interrogauit patrem illius: Quantum
 temporis est, quod hoc accidit ei? At ille
 dixit, a puero. Et frequēter illū & in ignē
 abiecit, & in aquas, q̄ perderet eum. Age
 si quid potes, subueni nobis misertus no-
 stri. Iesus autē dixit illi: Illud si potes, cre-
 dere, om̄ia possibilis credēti. Et cōfestim
 exclamans pater pueri cum lachrymis di-
 xit: Credo domine, succurre incredulitati
 meæ. Cum uidisset autē Iesus, quod tur-
 ba simul accurreret, increpauit spiritū im-
 mundum, dicens illi: Spiritus mute, &
 surde, ego tibi impero, exi ab eo, & ne
 posthac ingrediaris in illum. Et cum cla-
 masset spiritus, multumq; discerpisset
 eum, exiuit: & factus est tanq̄ mortuus,
 adeo ut

ὡς πε πολλοὺς λέγειν, ὅτι ἀπέθανεν. ὁ δὲ ἰη-
 σὺς κρατήσας αὐτὸν ἐπὶ χερσὶν, ἠγάγετο αὐ-
 τὸν, καὶ ἀνέστη. * καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶ-
 κον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ κρήνωτον αὐτὸν κατ' ἰ-
 δίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδωκὴμεν αὐτὸν ἐκβαλεῖν
 αὐτόν; καὶ εἶπερ αὐτοῖς. τὸ τοῦτο γένεθ' ἵνα
 οὐδὲν ἐδύναται ἐλθεῖν, εἰ μὴ ἐν προσοχῇ
 καὶ νηστείᾳ. * καὶ ἐκῆθε μὲν ἐλθόντες, ἄλλοτε πο-
 ρεύοντο διὰ τοῦ γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἠθέλησαν
 τίς γινῶσθαι διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγε
 αὐτοῖς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 δεξιὸς ἐκείνου εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀπο-
 κτενεῖται αὐτόν, καὶ ἀποκτανεῖται, τῆς τρίτης
 ἡμέρας ἀναστήσεται. οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ
 ἐφοῦσαν αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. * καὶ ἤλθεν εἰς
 καπερναούμ. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπὶ
 ῥῶτα αὐτοῦ, τί ἐν τῇ ὁδοῦ πρὸς εἰσαυτοῦς
 διελογίζεσθε; * οἱ δὲ ἐσιώπων, πρὸς ἀλλήλους
 γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδοῦ, τίς μείζων. ὁ
 καθίσας, ἐφώνησε πρὸς τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει
 αὐ-
 τοῖς, εἰ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔστω πάν-
 των ἔχρατος, καὶ πάντων διάκονος. καὶ
 λαβὼν παιδίον, ἔθηκεν ἐν μέσῳ αὐτῶν,
 καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸν, εἶπερ αὐτοῖς,
 οὗτος ἐστὶν υἱὸς τοῦτοῦ παιδίου δεξιῆται ἐ-
 πί τοῦ ὀνόματί μου, ἐμὲ δεῖχεται. * καὶ ὅς
 ἐὰν ἐμὲ δεῖχεται, οὐκ ἐμὲ δεῖχεται, ἀλλὰ τὸν
 ἀρσεύσαντά με. * ἀπεκρίθη ὁ αὐτοῦ ἰωάννης, λέ-
 γων. Διδάσκαλε, εἰδομὴν τινὰ ἐν τοῦ ὀνόμα-
 τί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὅς οὐκ ἀκολουθεῖ
 ἡμῖν, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ
 ἡμῖν. * ὁ ἰησοῦς εἶπερ, μὴ κωλύετε αὐτόν.
 οὐδεὶς γὰρ ὄζει, ὅς ποιήσῃ δυνάμει ἐπὶ τοῦ
 ὀνόματί μου, καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆ-
 σά με. ὅς γὰρ οὐκ ἐστὶ καθ' ἡμῶν, ὑπερ ἡμῶν
 ὄζει, ὅς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτίσιον ὑδά-
 τος ἐν ὀνόματί μου, ὅτι χριστὸς ἐστὶ, ἀμὴν λέ-
 γω ὑμῖν, ὅς μὴ ἀπολέσει τὸ μισθὸν αὐτοῦ. * καὶ
 ὅς ἐὰν σκανδαλίση ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πισ-
 θῶτων εἰς ἐμὲ, καλὸν ὄζει αὐτῷ μᾶλλον, εἰ
 πρὶ κατὰ λίθον μύλονος πρὶ τῶν τράχηλον
 αὐτοῦ

adeo ut multi dicerent, mortuus est. At
 Iesus correpta manu illius, crexit eum, &
 ille surrexit. Et cum esset ingressus do-
 mum, discipuli illius interrogabant eum
 seorsim: Cur nos non quiuimus eicere
 illum? Et dixit illis: Hoc genus nulla re
 potest exire, nisi per orationē & ieiuniū.
 Et illinc digressi, iter fecerunt per Gali-
 laeam, nec uolebat, ut quisquam sciret:
 docebat enim discipulos suos, & dice-
 bat illis: Filius hominis tradit in manus
 hominū, & occidet eum, & occisus, ter-
 tio die resurget. At illi ignorabant quod
 dixerat, & timebant eum interrogare. Et
 uenit Capernaū. Et cū uenisset in domū,
 interrogauit illos, qd in itinere inter uos
 disputabatis? At illi siluerūt. Nam inter
 se disputauerant inter uiam, quis esset
 maior. Et cū cōsedisset, accersiuit duode-
 cim, & dicit illis: Si quis uult primus esse,
 is erit omniū postremus, & omniū mini-
 ster. Atq; arreptum puerū statuit in me-
 dio illorū, & cum cepisset illum in ulnas
 suas, dixit illis: Quisquis unum ex talib⁹
 pueris receperit nomine meo, me recipit:
 & quicumq; me recipit, nō me recipit, sed
 eum qui misit me. Respōdit autē ei Ioan-
 nes, dicēs: Præceptor, uidimus quendam
 nomine tuo eicere dæmonia, nec sequit⁹
 nos, & phibui⁹ illum, p̄pterea qd nō
 sequit⁹ nos. At Iesus ait, ne phibeatis il-
 lum. Nullus em̄ est, qui si fecerit uirtutē
 per nomē meū, possit cito male loqui de
 me. Qui enim non est aduersus nos, pro
 nobis est. Quisquis enim ad bibendum
 dederit uobis calicē aquæ nomine meo,
 quod sitis Christi, amen dico uobis, ne-
 quaq; perditurus est mercedē suam. Et
 quisquis offenderit unum ex pusillis, qui
 confidunt in me, melius foret illi, si cir-
 cundaretur saxum molare circa ceruicem
 eius,

ζβ
 ζγ
 ζδ
 ζε
 ζς
 ζζ
 ζη
 ζθ
 ζι
 ζκ
 ζλ
 ζμ
 ζν
 ζξ
 ζο

95 αὐτὸν ἢ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν. * καὶ ἔὰν
 σκανδαλίζη σε ἡ χεὶρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν.
 καλὸν σοι ὄζει, κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν,
 ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα, ἀπελθεῖν εἰς τὴν
 96 γέενναν, εἰς δὲ πῦρ τὸ ἄσβεστον. * ὅπως ὁ σκώ
 97 ληξὶ αὐτῶν ὁυ τελευτᾷ, Ἥ τὸ πῦρ οὐ σβέννυ
 98 ται. Ἥ ἔὰν ὁ πῶς σε σκανδαλίζη σε, ἀπόκο
 ψον αὐτὸν, καλὸν ἐστὶ σε εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζω
 ῶν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆ
 ῶσαι εἰς τὴν γέενναν, εἰς δὲ πῦρ τὸ ἄσβεστον.
 ὅπως ὁ σκώληξ αὐτῶν ὁυ τελευτᾷ, Ἥ δὲ πῦρ
 οὐ σβέννυται, ἢ ἔὰν ὁ ὀφθαλμὸς σου σκαν
 99 δαλίζη σε, ἐκβαλε αὐτὸν. καλὸν σοι ὄζει, μο
 νόφθαλμοι εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
 100 θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆσαι εἰς
 τὴν γέενναν τοῦ πυρός, ὅπως ὁ σκώληξ αὐτῶν
 οὐ τελευτᾷ, Ἥ δὲ πῦρ οὐ σβέννυται. Πᾶς ἂν
 101 ἄλιθίστη, ἢ ὡς ἄλας ἢ ὡς ἄλιθίστη.
 102 * καλὸν δὲ ἄλας, ἔὰν δὲ δὲ ἄλας ἀναλορῇ γλυ
 103 ται, ὡς τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ἔχετε ὡς αὐτῆς
 104 ἄλας, Ἥ εἰρωτεύετε ὡς ἀλλήλοις. * κακῶθεν
 105 ἀνασᾶς, ἔρχεται εἰς τὰ ὄρια τοῦ ἰουδαίου δια
 σπασθέντος τοῦ ἰουδαίου. ἢ συμπορεύοντες πᾶ
 λιν ὄχλοι πρὸς αὐτὸν, ἢ ὡς εἰσὶ πᾶ
 λιν ἐδίδασκεν αὐτήν. καὶ προσελθόντες φα
 106 ρισαῖοι, ἐπηρώτησαν αὐτὸν, εἰ ἔξειμι ἀνδρὶ γυν
 107 ναῖκα ἀπολύσαι, περὶ τῶν ἀποκρι
 108 θειῶν, ἔειπεν αὐτῆς. τί ὑμῶν ἐνετείλατο μωσῆς;
 109 οἱ ἔειπον. μωσῆς ἐπέστρεψε βιβλίον ἀποστασί
 110 ῶν, Ἥ ἀπολύσαι. ἢ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς,
 111 ἔειπεν αὐτῆς. πρὸς τί σκληροκαρδίαν ὑμῶν
 112 ἔγραψεν ὑμῶν τὴν ἐντολὴν ταύτην. ἀπὸ ἧς
 113 χεὶρ κτίσεως ἄρσεν ἢ θῆλυ ἐποίησεν αὐ
 114 τὸν θεός. ἔνεκεν τούτου καταλείψῃ ἄνθρωπος
 115 τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἢ τὴν μητέρα, Ἥ προσκο
 116 ληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἢ ἕσονται
 117 ὡς ἓν ἓν ὄν, Ἥ εἰς σὰρκα μίαν, ὡςπε ὁκ ἔτι εἰσι
 118 δύο, ἀλλὰ μία σὰρξ. ὁ ὁσὺ ὁ θεὸς σώζει ὁ
 119 ξεν, ἀνδρὸς πᾶσι μὴ χωρίζεται. * καὶ ὡς τῆ ὁ
 120 κία πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ πρὸς τὸ αὐτοῦ ἐ
 121 πηρώτησαν αὐτόν. * ἢ λέγει αὐτῆς. ὅς ἔὰν
 122 ἀπολύσῃ

eius, & abijceret in mare. Et si tibi fuerit
 obstaculo man⁹ tua, amputa illā. Bonū
 est tibi, mutilū ad uitā ingredi, potius q̄
 duas man⁹ habentē abire in gehennā, in
 ignē inextinguibilē, ubi uermis illorū nō
 moritur, & ignis non extinguit. Et si pes
 tuus fuerit tibi obstaculo, amputa illū.
 Bonum est ut ingrediaris ad uitam clau
 dus, potius q̄ duos pedes habens mit
 taris in gehennā, in ignē inextinguibilē.
 ubi uermis illorū nō moritur, & ignis nō
 extinguit. Et si oculus tuus tibi obstacu
 lo est, erue illū. Bonū est tibi, ut luscus in
 trocas in regnū dei, poti⁹ q̄ ut duos ocu
 los habēs mittaris in gehennā ignis. ubi
 uermis eorū nō morit, & ignis nō extin
 guitur. Nam omnis homo igne saliet, &
 omnis uictima sale salietur. Bona res est
 sal. cæterum si sal infulsus fuerit, per quid
 ipsum cōdietetis? Habete in uobis ipsi
 salem, & pacem habete inter uos inuicem.
 Et cum inde surrexisset, uenit in fines
 Iudææ per regionē quæ est ultra Iorda
 nem. & cōueniūt rursū turbæ ad illum,
 & sicut cōsueuerat rursū docebat eas.
 Et adcentes pharisæi interrogabant illū:
 Licet ne uiro uxorē repudiare? tentantes
 illum. At ille respōdens, dixit illis: Quid
 uobis præcepit Moses? At illi dixerunt:
 Moses permittit libellum repudiij scribere,
 ac dimittere. Et respondens Iesus, di
 xit illis: Ad duriciam cordis uestri scri
 psit uobis præceptum istud. cæterum ab
 initio creationis masculum & fœminam
 fecit illos deus. Propter hoc relinquet ho
 mo patrē suum & matrem, & adhærebit
 uxori suæ, & fiet duo caro una. Itaq̄
 non iam sunt duo, sed una caro. Quod
 igit^r deus copulauit, homo ne separet. Et
 in domo rursū discipuli illi⁹ eadē de re
 interrogauerūt illū. & dicit illis: Quicūq̄
 repudiauerit

95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122

x

ἀπολύσῃ πλὴν γυναικῶν αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ
 ἄλλω, μοιχᾶται ἐπ' αὐτῶν. καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπο-
 λυθῇ τὸν ἄνδρα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλω, μοι-
 χᾶται. * καὶ προσέφησεν αὐτῶν πατρία, ἵνα
 ἀφῆται αὐτῶν. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τῆς
 προσφύσεως. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς, ἠγανάκτη-
 σεν, καὶ εἶπερ αὐτοῖς. ἀφετε τὰ πατρία
 ἔρχεσθαι πρός με, καὶ κωλύετε αὐτά, ἵνα
 γὰρ τοῖς τωρὸς ὅστις ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὲν
 λέγω ὑμῖν. ὅς ἐὰν μὴ δέξεται πλὴν βασι-
 λείᾳ τοῦ θεοῦ ὡς πατρίον, οὐ μὴ εἰσελθῇ εἰς
 αὐτῶν. καὶ ἕνα γκαλισάμου * αὐτὰ, τιθεῖς
 τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὰ, ἐυλόγησεν αὐτὰ. * καὶ
 ἐκπορεύομεν αὐτῶν εἰς ὁδὸν προσφύσεως
 εἰς, καὶ γουυπελήσας αὐτῶν, ἐπρωτῶτα αὐτῶν. καὶ
 διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰῶ-
 νίον κληρονομήσω; ὁ ἰησοῦς εἶπερ αὐτῶν.
 τί με λέγεις ἀγαθός; οὐδεὶς ἀγαθός ἐστι μὴ
 εἰς ὁ θεός. τὰς ψυτολάς οἰδῶς, καὶ μοιχεύ-
 σης, καὶ φονεύσης, καὶ κλέψης, καὶ φόνδομαρ-
 τυρήσης, καὶ ἀποσερήσης. τίμα τὸν πατέρα
 σου καὶ τὴν μητέρα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπερ
 αὐτῶν. Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξά-
 μων ἐκ νεότητός μου. * ὁ δὲ ἰησοῦς ἐμβλέψας
 αὐτῶν; ἠγάπησεν αὐτόν, καὶ εἶπερ αὐτῶν.
 ἐμ σοὶ ὑσερεῖ. Ὑπάγε ὅσα ἔχεις πώλησεν, καὶ
 δός τῆς πτωχοῖς, καὶ ἔξες θησαυρὸν ἐν οὐ-
 ρανῶν, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι, ἔρας τὸν σαυ-
 ρόν. * ὁ δὲ συγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε
 λυπῶμενος. ἦν γὰρ ἔχωρ κτήματα πολλὰ.
 Ὁ πρὶ βλεψάμενος ὁ ἰησοῦς, λέγει τῆς μαθη-
 τῶν αὐτοῦ. πῶς δύσκολως οἱ τὰ ρήματα ἐ-
 χοντιῶν εἰς πλὴν βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ εἰσελεύ-
 σονται. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐδαμβοῦντο ἐπὶ τῆς
 λόγῳ αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν ἀποκρι-
 θείς λέγει αὐτοῖς. τέκνα, πῶς δύσκολόν ὅστις
 τὸν πεποιθότας ἐπὶ ταῖς ρήμασι, εἰς πλὴν
 βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ εἰσελθῆν. ἔυκοπώτερόν
 ὅστις κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς φθί ξαφίδου
 εἰσελθῆν, ἢ πλῆσιον εἰς πλὴν βασιλείᾳ τοῦ
 θεοῦ εἰσελθῆν. οἱ δὲ περιώως ὄψεπλήσοντο,
 λέγοντες

repudiaverit uxorem suam, & duxerit
 aliam, adulteriū cōmittit aduersus illam.
 Et si mulier repudiaverit uirum suum, &
 nupsit alteri, adulteriū cōmittit. Et at-
 tulerunt ad illum puellos ut tangeret il-
 los: Discipuli uero increpabant eos qui
 adducebant. Cum uidisset autē Iesus in-
 dignatus est, & dixit illis: Sinite puellos
 uenire ad me, ne prohibete illos. talium
 cōm est regnū dei. Amē dico uobis: Qui-
 cunq; nō acceperit regnū dei tanq; pucl-
 lus, haudquaq; ingrediet in illud. Et cū
 cepisset illos in ulnas, impositis manib⁹
 sup illos, bñdixit eis. Et cū exiret in uia,
 accurrit quidā ac genua flexit illi, & inter-
 rogabat eū: Præceptor bone, quid faciā,
 ut uita aternā possideam? Iesus autē di-
 xit illi: Cur me dicis bonū? Nemo bon⁹,
 nisi un⁹, nempe de⁹. Præcepta nosti. Ne
 cōmittas adulteriū, ne occidas, ne fureris,
 ne falsum testimoniū dicas, ne fraudes,
 honora patrē tuū & matrē. At ille respō-
 dens dixit illi: Præceptor, hæc omnia ser-
 uauī ab adolescētia mea. Iesus autē intui-
 tus illum, dilexit eum. & dixit illi: Vnum
 tibi deest: Abi, quæcunq; habes uende,
 & da pauperib⁹, & habebis thesaurū in
 cælo, & ueni sequere me, sublata in hu-
 meros cruce. At ille molestia affectus
 propter sermonem, discedebat mœrens.
 habebat enim possessiones multas. Et
 cum circumspexisset Iesus, dicit discipulis
 suis: Quam difficulter ἢ qui pecunias ha-
 bent, in regnum dei intrabunt. Discipu-
 li uero obstupuerunt super uerbis illius.
 At Iesus rursus respondens, dicit illis:
 Filij, quam difficile est eos, qui fiducia
 habent in pecunijs, regnum dei ingredi.
 Facilius est camelum per foramen acus
 ingredi, q̄ diuitem in regnū dei ingre-
 di. Illi uero supra modum admirati sunt,
 dicentes

β

β

β

β

λέγοντες πρὸς ἑαυτοὺς. καὶ τίς δύναται σωθῆναι; ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγει. παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦ θεοῦ. πάντα γὰρ δύνατά ἐστι τῷ θεῷ. Ἐῤῥεῖτο ὁ πῶτος λέγων αὐτοῖς. Ἰδοὺ ἡμῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολούθησάμεν σοι.

ρι β

* ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπε. ἀμὲν λέγω ὑμῖν. οὐδεὶς ὄσκει, ὃς ἀφήκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναικά, ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς ἕνεκεν ἐμοῦ τοῦ εὐαγγελίου, ἢ μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας, καὶ ἀδελφούς, καὶ ἀδελφάς, καὶ μητέρας, καὶ τέκνα, ἢ ἀγρούς μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν

ρι β

τῷ αἰῶνι τοῦ ἐρχομένου ζωὴν αἰώνιον. * πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔχρατοι, καὶ οἱ ἔχρατοι πρῶτοι. * ἦσαν γὰρ ἐν τῇ ὁδοῦ ἀναβαίνοντες εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς, καὶ ἔβαιβουῶτο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ πρὸ αὐτῶν ὁ ἰησοῦς πάλιν τοῖς δώδεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτοῖς συμβαίνειν. ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται ὡς ἀρχιερεῦσι, καὶ ὡς ῥαμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, ἢ παραδώσουσιν αὐτὸν ὡς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαίζουσιν αὐτῷ, καὶ μασιγώσουσιν αὐτὸν, καὶ ἐμψύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενεῖσιν αὐτόν, ἢ

ρι γ 5

τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. * καὶ προσωρεύουσιν αὐτῷ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου, λέγοντες. Διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὡς ἀμὰ τῆσιν ἡμῖν, ποιήσῃς ἡμῖν. ὃ δὲ εἶπε αὐτοῖς. τί θέτε ποιῆσαι με ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς. Δός ἡμῖν, ἵνα ἕξ ἕκ δεξιῶν σου, καὶ ἕξ ἐξ ἐπιάνου σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. ὃ γὰρ ἰησοῦς εἶπε αὐτοῖς. ὅτι οἶδατε τί ἀπεθέθετε, δύνασθε ποιῆσαι ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω; καὶ θέλει βῆπισμα ὃ ἐγὼ βῆπιζομαι βῆπιθῆναι; οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς, δυνάμεθα. ὃ δὲ ἰησοῦς εἶπε αὐτοῖς. ὁ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίθετε, καὶ θέλει βῆπισμα ὃ ἐγὼ βῆπιζομαι βῆπιθῆσθε.

dicentes intra sese: Et quis potest esse saluus? Intuitus autem Iesus illos, dicit: Apud homines impossibile, non apud deum: nam omnia possibilia sunt apud deum. Et cepit Petrus dicere illi: Ecce reliquimus omnia, & secuti sumus te. Respondens autem Iesus dixit: Amen dico vobis: Nullus est qui reliquit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut liberos, aut agros mea causa & euangelij, quin recipiat centupla nunc in tempore hoc, domus, & fratres, & sorores, & matres, & liberos, & agros cum persecutionibus, ac in saeculo uenturo uitam aeternam. Multi autem primi, erunt postremi. & postremi, primi. Erant autem in uia ascendentes Hierosolyma. & praecedebat illos Iesus, erantque pauefacti, & sequentes timebant. Et assumptis Iesus rursus duodecim, cepit illis dicere, quae sibi euentura essent. Ecce ascendimus Hierosolyma, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum & scribis, & condemnabunt eum ad mortem, & tradent illum gentibus, & illudent illi, & flagellabunt eum, & inspuent in illum, & occident eum, & tertia die resurget. Et accedunt ad eum Iacobus & Ioannes filij Zebedaei, dicentes: Praeceptor, uolumus ut quicquid petierimus, facias nobis. Ille uero dixit eis: Quid me uultis facere uobis? Illi uero dixerunt ei: Da nobis, ut unus tibi a dextris, & alter tibi a sinistris sedeamus in gloria tua. Iesus autem dixit illis: Nescitis quid petatis. potestis bibere poculum, quod ego bibo? & baptismate quo ego baptizor, baptizari? At illi dixerunt ei: possumus. Iesus autem dixit illis: Poculum quidem quod ego bibo, bibetis: & baptismate quo ego baptizor, baptizabimini.

πρὶ θεοῦ. ὃ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου. ὅς ἐστι ἐνωμένω μου, οὐκ ἔστι ἐμὸν δοῦλον, ἀλλὰ ὁμοίωσόν μου. * καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτῆν πρὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, λέγει αὐτοῖς. οἶδα περὶ ὅτι οἱ δοκῶντες ἀρχαὶ ἦν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν, οὐχ οὕτως δὲ ἔσονται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὅς ἐάν ὑμῶν θέλη γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται διάκονος ὑμῶν. ὁ δὲ ἄν θέλη ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δούλος. * καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἅντι πολλῶν. καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεριχὼν, * καὶ ἐκπορεύονται αὐτοὶ ἀπὸ Ἱεριχὼν, καὶ ἦν μαθητῶν αὐτοῦ, ὁ ὄχλος ἰκανὸς, ἡ δὲ τιμαῖος βαρτιμαῖος ὁ τυφλὸς ἐκάθητο πρὸς τὴν ὁδὸν προσπατῶν. καὶ ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ὁ ναζαρεθαῖός ἐστιν, ἤρξατο κρᾶζειν καὶ λέγειν. Ο υἱὸς Δαβὶδ Ἰησοῦ ἐλέησόν με. καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοί, ἵνα σιωπήσῃ. ὁ δὲ πολλῶν μάλιστον ἐκράζειν, ἡ δὲ δακιδὲ ἐλέησόν με. ὁ δὲ ἰδὼς ὅτι Ἰησοῦς, εἶπερ αὐτῷ φωνηθῆναι. καὶ φωνήσας αὐτῷ, ἔειπεν αὐτῷ. ἔραβδονί, ἵνα ἀναβλέψω. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπερ αὐτῷ. ὕπαγε, ἡ πίστις σε σέσωκέ σε. καὶ ἐυθέως ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθη Ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ. * καὶ ὅτε ἐγγίζουσι εἰς Ἱερουσαλήμ, εἰς βηθφαγήν καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος ἦν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο ἄνδρας μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς. ὑπάγετε εἰς πλὴν κώμην πλὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ ἐυθέως εἰσπορεύσθε μου εἰς αὐτήν, ἐυρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ᾧ οὐδὲν ἀνθρώπων κεκάθισεν. λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπη, τί ποιεῖτε τῆστο; εἰπάτε, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ κρίμα

ptizabimini. Caeterū sedere mihi à dextris ac sinistris, nō est meū dare, sed ijs cōtinget quibus paratū est. Et cū audissent decē cōperūt indignari de Iacobo & Ioanne. Iesus autē cū uocasset eos ad se dicit illis: Scitis, quod qui uident imperare gētibus, dominiū exercēt aduersus illas. Et qui magnates sunt inter eas potestatem exercēt in illas. Verū nō sic erit inter uos, sed quicumq; uoluerit ex uobis fieri magnus inter uos, erit minister uester. Et quicumq; uoluerit ex uobis esse primus, erit omnium seruus. Nam & filius hominis nō uenit ut sibi ministraret, sed ut ipse ministraret, ac daret animā suā redēptionē pro multis. Et ueniunt Hiericho, cumq; egredere ab urbe Hiericho, ac discipuli illi & turba copiosa: filius Timaei Bartimaeus caecus sedebat iuxta uiam mendicans. Et cum audisset qd Iesus Nazarenus esset, coepit clamare, & dicere: Fili Dauid Iesu, miserere mei. Et increpabant illum multi, ut taceret. At ille multo magis clamabat: Fili Dauid, miserere mei. Et stetit Iesus, ac iussit illum uocari, & uocant caecū, dicentes illi: Bono animo esto, surge, uocat te. Ille uero abiecto pallio suo, surrexit & uenit ad Iesum. Et respōdens dicit illi Iesus: Quid uis faciam tibi? Caecus autem dixit ei: Rabboni, ut uisum recipiam. Iesus autē dixit illi: Abi, fides tua saluum te reddidit, ac protinus recepit uisum, & sequebat Iesum in uia. Et cum appropinquant Hierosolymis ad Bethphage & Bethaniā iuxta montē oliuarū, emittit duos de discipulis suis, & dicit illis: Abite in uicū q cōtra uos est, & statim ingredientes in illū, inuenietis pullū alligatū, supra quē nullus hominū sedit: Soluite eum & adducite. Et si quis uobis dixerit: Cur facitis hoc? Dicitē, qd dominus eo

XI

i opus

12 B

15 B

15 B

λα

17 B

λβ

ρηείαμ ἔχει, καὶ ἐυδίεως αὐτὸν ἀποσελεῖ ὧδε.
 ρηβ * Ἀπῆλθον δὲ καὶ ἔυρον πῶλον δεδεμῶτον
 πρὸς πλὴν δύραμ ἕξω ἐπὶ τῷ ἀμφοδῶ, καὶ
 λύσειμ αὐτόν, καὶ τινες ἦν ἐκῆ ἐσκηότων,
 ἔλεγον αὐτοῖς, τί ποιεῖτε λύνοντες τὸν πῶ-
 λον; οἱ δὲ ἔειπον αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο
 ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀφῆκαμ αὐτοῦς. καὶ ἤγαγον
 τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον
 αὐτῷ τὰ ἰμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐ-
 τόν. πολλοὶ δὲ τὰ ἰμάτια αὐτῶν ἔσρωσαν
 εἰς πλὴν ὁδόν. ἄλλοι δὲ σιβάδας ἔκοπτον ἐκ
 ἧν δένδρον, καὶ ἔσρώνυσον εἰς πλὴν ὁδόν.
 ρηθ * καὶ οἱ προάγοντες, καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες,
 α ἐκράζον, λέγοντες, ὡς ἀννᾶ, εὐλογημένος ὁ
 ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, εὐλογημένη ἡ
 ἐρχομένη βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ πα-
 τρός ἡμῶν δαβίδ, ὡς ἀννᾶ ἐν τοῖς ὑψίστοις.
 ρησ * καὶ εἰσῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα ὁ κύριος καὶ οἱ
 σ ὁ ἱερός. καὶ περιβλεψάμενοι πάντας, ὁ-
 ψίας ἦσαν οὐσας φηι ὡρας, ὅτε ἦλθον εἰς βηθα-
 νίαν μετὰ ἧν δώδεκα. καὶ τῆ ἐπ' αὐριον ὅτε
 ελθόντων αὐτῶν ἀπὸ βηθανίας ἐπείνασε.
 καὶ ἰδὼν συκῆν μακρόδεμον, ἔχουσαν φύλλα, ἦλ-
 θεν εἰ ἄρα εὐρήσει τί ἐν αὐτῇ. καὶ ἔλθων ἐπ'
 αὐτῶν, οὐδὲμ ἔυρεμ εἰ μὴ φύλλα. οὐ γὰρ ἦν
 καιρὸς σύκων. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς,
 εἶπερ αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σῶ εἰς τὸν αἰῶνα μη-
 δεὶς καρπὸν φάγοι, καὶ ἠκούον οἱ μαθηταὶ
 αὐτοῦ. * καὶ ἐρχονται εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ
 ρηκᾶ εἰσελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, ἤρξατο ἐκβάλλ-
 α λειν τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράζοντας ἐν
 τῷ ἱερῷ. Ἐ τὰς τραπέζας ἦν κολυβισῶν,
 καὶ τὰς καθέδρας ἦν πωλόντων τὰς περὶ
 σερὰς κατέσρεψε. καὶ οὐκ ἠφειμ, ἵνα τις
 εἰεν ἐγκησκευῶ διὰ τοῦ ἱεροῦ. καὶ εἰδὼσα-
 σκε, λέγων αὐτοῖς. οὐ γέγραπται, ὅτι ὁ οἶ-
 κός μου οἶκος προσδουχῆς κληθήσεται πάν-
 τοῖς ἔθνεσιμ; ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν πη-
 λαομ λησῶν. * καὶ ἠκούσαν οἱ γραμμα-
 ρηβ α τῆς, Ἐ οἱ ἀρχιερεῖς, Ἐ ἐζήτησεν πῶς αὐτὸν
 ἀπολέσσειμ, ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, ὅτι
 πᾶς

opus habet, & cōtinuo illum mittet huc.
 Abierunt autē, & inuenerunt pullum al-
 ligatum iuxta ianuam foris in biuio, &
 soluunt illum. Et nōnulli eorum qui illic
 stabant, dicebāt illis: Quid facitis soluen-
 tes pullū? At illi dixerūt eis, quē admodū
 praeceperat Iesus, & sinebant illos. Et ad-
 duxerunt pullū ad Iesum, & iniecerūt illi
 uestimēta sua, seditq; super illum. Multi
 uero uestimēta sua sternebant in uiam.
 Alij uero frondes incidebant ex arbori-
 bus, & sternebant in uiam. Et qui praece-
 debant, quiq; sequebantur clamabant, di-
 centes: Hos anna: bñdictus qui uenit in
 nomine dñi. Benedictū qd' uenit regnū
 in nomine dñi patris nostri Dauid, hos
 anna in altissimis. Et ingressus est Hiero-
 solyma dñs & in tēplum. Et cum circum-
 spexisset om̄ia, iamq; tēpus esset uesper-
 tinum, egressus est Bethaniam cum duo-
 decim, & postero die cū exissent Betha-
 λγ nia, esurijt: cumq; uidisset arborē ficu
 cul, habentem folia, ueniebat si uidelicet
 inuēturus esset aliquid in illa: & cum ue-
 nisset ad illā, nihil inuenit nisi folia. Non
 enim erat tempus ficorū. Et respondens
 Iesus dixit ficui: Ne posthac ex te in aeter-
 num quisquam fructum edat. Et audie-
 bant discipuli illius, ueniuntq; Hieroso-
 lyma. Et ingressus Iesus in tēplum, coepit
 eijcere eos, qui uendebant & emebant in
 templo. & mensas argentariorū, & sellas
 uendentium columbas subuertit, & non
 permisit, ut quisquam deportaret uas
 per tēplum, & docebat, dicens illis: Non
 ne scriptū est: Domus mea domus pre-
 cationis uocabitur omnibus gentibus?
 Vos autē fecistis eam speluncam latro-
 num. Et audierunt scribae principesq; sa-
 cerdotū, & quarebant quomodo illum
 essent perdituri. Timebant em̄ eum qd'
 tota

ρκγ
 ρκδ
 ρκε
 ρκς
 ρκζ
 ρκη
 β

πᾶς ὁ ὄχλος ἐζεπλήσαστο ἐπὶ τῆς διδασκί-
 ας αὐτοῦ. * καὶ ὅτε ἐγγύετο, ἐξέπορεύετο ἐξω-
 ρθὴ πρὸς ὁλως. καὶ πρῶτον παρὰ πορθύου μύθοι, εἰ-
 δορ πλὴν συνκλιῶν ἐξήρα μύθων, καὶ ἀ-
 ναμνηθεῖς ὁ πᾶς ὄχλος, λέγει αὐτοῖς. ῥα ββεῖ,
 ἴδου ἡ συνκλή τις καὶ ἡράσασθαι ἐξήραται. * καὶ ἀπο-
 κριθεὶς ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς. ἔχετε πίστι-
 μεν. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅς ἂν εἴπῃ τῷ
 ὄρει τούτῳ, ἀφῆρητι, καὶ βληθήτι εἰς τὴν θά-
 λασσαν, καὶ μὴ δῖα κριθῆτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐ-
 τοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἃ λέγει γίνεται, ἔσται
 αὐτοῦ ὅ ἃ ἔπει. * διὰ τὸ τοῦ λέγω ὑμῖν. πάντα
 ὅσα ἂν προσευχόμενοι ἀτῆθε, πιστεύ-
 τε, ὅτι λαμβάνετε, ἔσται ὑμῖν. * καὶ ὅτε ἔ-
 λθῃτε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἰ τι ἔχετε κα-
 τὰ τινος, ἵνα καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς
 οὐρανοῖς, ἀφῆ ὑμῖν τὰ πρᾶξιμα ὑμῶν.
 * καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς ἱεροσόλυμα, ἔν
 τῷ ἱερῷ περιπατοῦντες αὐτοῦ, ἔρχονται
 πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ γραμματεῖς,
 καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ λέγουσιν αὐτοῖς, ἐν
 ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι πλὴν
 ἐξουσίας ταύτης ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποι-
 ῆς; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπερ αὐτοῖς. ἐπε-
 ρωτήσω ὑμᾶς καὶ ἐγὼ ἓνα λόγον, καὶ ἀπο-
 κριθήτε μοι, καὶ ἐγὼ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξου-
 σίᾳ ταῦτα ποιῶ. ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ ἐξ οὐ-
 ρανῶν ἡμῶν, ἢ ἐξ οὐρανῶν; ἀποκρίθητε μοι.
 καὶ ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες. ἔμ-
 ῖπωμεν, ἐξ οὐρανῶν, ἐρεῖ, διὰ τί οὗτος οὐκ
 ἐπιστεύσατε αὐτοῦ. ἀλλὰ ἔμῖπωμεν, ἐξ οὐ-
 ρανῶν, ἐφοβῶντο τὸν λαόν. ἅπαντες δὲ
 εἶχον τὸν ἰωάννην, ὅτι ὄντως προφήτης ἦν.
 καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν τῷ ἰησοῦ. οὐκ οἶ-
 δαμεν. ὁ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτοῖς.
 οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦ-
 τα ποιῶ. * καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβο-
 λαῖς λαλεῖν. ἀμπελῶνα ἐφύτθυσεν ἀνθρώ-
 πος, καὶ περιέθηκε φραγμόν, καὶ ὄρυξεν ὑπολή-
 νιον, καὶ ὠκοδόμησε πύργον, ἔθηκε δὲ οὐκ
 ἔμῖ γειωροῖς, ἔθηκε δὲ ἀπέδηκσε, καὶ ἀπέπελε

tota turba admirabatur doctrinā illius.
 Et cum uespera iam esset, egressus est Ie-
 sus ἐ ciuitate, & mane prætereuntes, uide-
 runt ficum exaruisse radicitus, & recorda-
 tus Petrus, dicit illi: Rabbi, ecce ficus illa
 quam execratus es, exaruit. Et respon-
 dens Iesus, dicit illis: Cōfidite deo. Amē
 dico uobis, quod quicumq; dixerit mon-
 ti huic: Tollaris ac mittaris in mare, &
 non hæsitauerit in corde suo, sed credi-
 derit, fore quæ dixerit, erit illi quicquid
 dixerit. Propterea dico uobis, quæcunq;
 orantes petitis, credite, quod accipitis, &
 erunt uobis. Et cum steteritis orantes, re-
 mittite si quid habetis aduersus aliquē,
 ut & pater uester, qui in caelis est, remit-
 tat uobis delicta uestra. Et ueniunt rur-
 sum Hierosolymam, & cum ambularet
 in templo, ueniunt ad illum principes sa-
 cerdotum & scribæ & seniores, & dicunt
 illi: Qua autoritate hæc facis, & quis tibi
 dedit autoritatem istam, ut ista facias?
 Iesus autem respondens, dixit illis: Quæ-
 ram à uobis & ipse quiddam, & respon-
 dete mihi, & dicam uobis qua auto-
 ritate hæc faciam. Baptismus Ioannis
 utrū ἐ cælo erat, an ex hominibus? Re-
 spondete mihi. Et cogitabant apud se,
 dicentes: Si dixerimus, ἐ cælo, dicet: Cur
 igitur non credidistis illi? At si dixis-
 sent, ex hominibus, timebant populū.
 Omnes enim habebant Ioannē, quod
 uere propheta fuisset. Et respondentes,
 dicunt Iesu: Nescimus. Et Iesus respon-
 dens dicit illis: Nec ego dicam uobis,
 qua autoritate hæc faciam.

Et cœpit illis per parabolas loqui.
 Vineam plantauit homo, & circunde-
 derat sepem, & foderat lacum, & ædi-
 ficauerat turrim, & elocauerat eam agri-
 colis, & peregre profectus est, & misit

XII

πρὸς τὺς γεωργοὺς τοῦ καιροῦ δ' ἔχον· ἵνα
 παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ
 τοῦ ἀμπελῶν^Θ. οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδει-
 ξαν, καὶ ἀπέσειλαμ καινόν. ^Θ πάλιν ἀπέσει-
 λε πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δ' ἔχον, ^Θ ἐκῆνομ λι-
 θοβολήσαντες ἐκεφαλῶσαμ, καὶ ἀπέσει-
 λαμ ἡτιμωμῶσαμ. καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέσει-
 λε, καὶ κῆνον ἀπέκτεναμ, καὶ πολλοὺς ἄλ-
 λους, τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς δὲ ἀποκτείνου-
 ντες. ἔτι δ' ὡν ἕνα ἕδον ἔχωμ ἀγαπητὸν αὐτοῦ,
 ἀπέσειλε καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔχαρμ, λέ-
 γωμ, ὅτι ἐντραπήσονται τὸν ἕδον μου. ἐκῆ-
 νοι δὲ οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς ἑαυτούς. ὅτι
 οὗτος ὅστις ὁ κληρονόμος^Θ, δεῦτε ἀποκτείνω-
 μιν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία.
 καὶ λαβόντες αὐτὸν, ἀπέκτεναμ, καὶ δ' ἐβίβα-
 λον ἔξω τοῦ ἀμπελῶν^Θ. τί δ' ὡν ποιήσει ὁ κύ-
 ρισ^Θ τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσει καὶ ἀπολέ-
 σει τὺς γεωργοὺς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα
 ἄλλοις, οὐδὲ πῶν γραφῶν ταύτῃ ἀνεγνωπε;
 λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαμ οἱ οἰκοδομοῦντες,
 οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας, καὶ ἡ κυ-
 ρίς ἐγγύτω αὐτῆ, καὶ ἔσι θαυμασὴ ἐν ὀφθαλ-
 μοῖς ἡμῶν. * καὶ ἐζητήτω αὐτὸν κρατῆσαμ, καὶ
 ἐφοβήθησαμ τὸν ὄχλον. ἔγνωσαμ γὰρ, ὅτι
 πρὸς αὐτοὺς πῶν παβολῶν εἶπε. καὶ ἀφέν-
 τες αὐτὸν ἀπῆλθον. * καὶ ἀποσέλλουσι πρὸς
 αὐτόν τινας τῶν φαρισαίων ^Θ τῶν ἡρωδία-
 νῶν, ἵνα αὐτὸν ἀρξένωσι λόγῳ. οἱ δὲ ἐλθόν-
 τες λέγουσιμ αὐτοῖς. Διδάσκαλε, οἱ δ' ἀμην ὅτι
 ἀληθὴς εἶ, καὶ ὁ μὲν σοι περὶ οὐδενός, οὐ
 γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπου, ἀλλ'
 εἰς πᾶν ἀληθείας πῶν ὁ δὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις,
 ἔχεις κῆνσομ καίσαρι δοῦναι ἢ οὐ; δ' ὡμην, λζ
 ἢ μὴ δ' ὡμην; ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν πῶν ὑπόκρι-
 σιμ, εἶπεμ αὐτοῖς. τί με παρᾶζετε; φέρετέ μοι
 δ' ὡμην, ἵνα ἴδω. οἱ ᾗ ἠνεγκαν, καὶ λέγει αὐ-
 τοῖς. τίνος ἢ εἰκὼν αὐτῆ καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ
 εἶπον αὐτοῖς, καίσαρος. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς
 εἶπεμ αὐτοῖς, ἀπόδοτε τὰ καίσαρος καίσαρι,
 καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τοῖς θεοῖς. καὶ ἐθαύμασαμ
 ἑσ

ρηθ
 α
 ρλ
 β

ad agricolas cum opportunū esset seruū,
 ut ab agricolis acciperet de fructu uineæ.
 At illi arreptum illum ceciderūt, ac remi-
 serunt uacuum. Et rursus misit ad illos
 alium seruum, & illi coniectis in eum sa-
 xis comminuerunt caput, & remiserunt
 contumelijs affectum. Et rursus alium
 misit, & illum occiderunt: multos ἄλλοις,
 hos quidem cedentes, illos uero occiden-
 tes. Itaque cum unum adhuc haberet fi-
 lium suum dilectum, misit etiam illum
 ad illos postremū, dicens: Reuerentur
 filium meum. Illi uero agricolæ dicebant
 inter sese: Hic est hæres, uenite occida-
 mus eum, & nostra erit hæreditas. Et ar-
 reptum illum occiderūt, & eiecerunt e ui-
 nea. Quid igitur facturus est dominus
 uineæ: ueniet & perdet agricolas, & da-
 bit uineam alijs. An ne hanc quidem scri-
 pturam legistis? Lapidem quem repro-
 bauerunt ἢ qui ædificabant, hic factus
 est caput anguli, à domino factum est
 hoc, & est admirabile in oculis nostris.
 Et quærebant eum comprehendere, &
 metuebant turbam. sciebant enim, quod
 aduersus ipsos parabolam dixisset. Et re-
 licto illo abierunt, ac mittunt ad illum
 quosdam e pharisæis & Herodianis, ut
 eum captaret sermone. Illi uero cum ue-
 nissent, dicunt ei: Præceptor, scimus quod
 uerax es, & non curas quenquibus: non enim
 respicis personā hominū, sed cum uerita-
 te uiam dei doces, Licet censum Cæsari
 dare an non? demus an non demus? Ille
 uero sciens illorū simulationē, dixit illis:
 Quid me tētatis? Afferte mihi denariū,
 ut uideam. Illi uero attulerūt. Et dicit eis:
 Cuius est imago hæc & inscriptio? Illi ue-
 ro dixerūt ei: Cæsaris. Et respōdēs Iesus,
 dixit illis: Reddite quæ sunt cæsaris cæ-
 sari, & quæ dei sunt deo. Et admirati sunt
 de

ἰσῶυ τῷ. καὶ ἔρχονται σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτὸν, οἱ τινες λέγουσιν, ἀνάσσει μὴ ἔτι, καὶ ἐπὶ κνήμῃ αὐτοῦ λέγουσιν, Διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ὅτι ἐὰν τις ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, καὶ καταλείπῃ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἔχῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐκτρέψῃ τὰ τέκνα αὐτοῦ. ἐπὶ ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἔφηκε σπέρμα. καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβε αὐτῷ, ὅτι ἀπέθανε, καὶ οὐδέ αὐτὸς ἔφηκε σπέρμα. καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως. καὶ ἔλαβον αὐτῷ οἱ ἑπτά, καὶ οὐκ ἔφηκαν σπέρμα. ἔχεται δὲ πάντων ἀπέθανε ὁ ἕβδομος. ἐρ τῆ οὖν ἀνάστασι, ὅτι ἄρα ἀναστῶσι, τίνων αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἐπὶ ἀδελφοὶ αὐτῶν γυναῖκα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπερ αὐτοῖς. οὐδὲ ἀπὸ τῶν νεκρῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ζώντων. ἡμεῖς οὖν πολλοὶ πλανῶμεθα. * καὶ προσελθὼν εἰς τῶν γραμματέων ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἶδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτόν. ποία ἔστι πρώτη πάντων ἐντολή; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐντολῶν. ἀκούε ἰσραὴλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν κύριός ἐστι. ὅτι ἀγαπήσας κύριον τὸν θεόν σου ὅλην ὀλίαν καρδίαν σου, ὅλην ὀλίαν ψυχὴν σου, καὶ ὅλην ὀλίαν διανοίαν σου, καὶ ὅλην ὀλίαν ἰσχύος σου. αὕτη πρώτη ἐντολή. καὶ δεύτερα ὁμοία αὐτῇ. ἀγαπήσας τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. μεῖζων τούτων ἄλλη ἐντολή οὐκ ἔστι. * καὶ εἶπερ αὐτῷ ὁ γραμματεὺς, καλῶς δὲ διδάσκαλε

de eo. Et ueniunt Sadducæi ad illum, qui dicunt, non esse resurrectionē: interrogauerunt eum, dicentes: Præceptor, Moses scripsit nobis, si cuius frater moriatur, ac relinquat uxorem, & liberos non relinquat, ut accipiat frater eius uxorem illius, & suscitet semē fratri suo. Septē fratres fuerunt, ac primus accepit uxorem, isq; moriens nō reliquit semen. & secundus accepit illam, ac mortuus est: & nec ipse reliquit semen, & tertius similiter. & acceperunt eam septem, nec reliquerunt semen. Postrema uero omnium mortua est & uxor. In resurrectione igitur, cum resurrexerint, cui⁹ illorū erit uxor? Nam septē habuerunt eam uxorem. Et respondens Iesus, dixit eis: An nō propterea erratis, quod nesciatis scripturas, neq; uirtutem dei? Cum enim à mortuis resurrexerint, neq; cōtrahunt matrimonium, neq; nuptum dantur, sed sunt uelut angeli qui in cœlis sunt. Cæterū de mortuis, quod resuscitantur, non legistis in libro Mosi, quomodo in rubo locutus sit illi deus, dicens: Ego ille deus Abraham, & deus Isaac, & deus Iacob. Non est deus mortuorum, sed deus uiuentium. Vos igitur multū erratis. Et cum accessisset quidam e scribis, & audisset eos simul disputantes, uideretq; quod bene respōdisset eis, interrogauit illum: Quod est primū omnium præceptorū? Iesus autē respondit illi: Primū omniū præceptum est: Audi Israel, Dominus deus noster, dominus unus est. Et diliges dominū deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex totis uiribus tuis. Hoc est primū præceptum. Et secundum simile hoc est: Diliges proximum tuum, ut teipsum. Maius his aliud præceptum non est. Et dixit illi scriba: Bñ præceptor

λα
5
λαβ
1
λβ
i 3 ceptor

διάσκαλε ἐπ' ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἶς ὄντι θεός,
 καὶ οὐκ εἶμι ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. καὶ τὸ ἀγαπᾶν
 αὐτὸν ὅλῃς τῆ καρδίας, καὶ ὅλῃς τῆ συνείσε
 ως, καὶ ὅλῃς τῆ ψυχῆς, καὶ ὅλῃς τῆ ἰσχύος. καὶ
 τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν, πλεονέξῃ
 πάντων τῶν ὀλοκαυτωμάτων, καὶ τῶν θυ
 σιῶν. καὶ ὁ ἰησοῦς ἰδὼν, ὅτι νονεχῶς ἀπε
 κριθῆν, εἶπερ' αὐτῷ. οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ φηι βα
 σιλείας τοῦ θεοῦ. * καὶ οὐδεὶς οὐκ ἔτι ἐτόλ
 μα αὐτὸν ἐπερωτήσαι. * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰη
 σοῦς ἔλεγεν, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ. πῶς λέ
 γουσι οἱ ἱσραηλιταῖς, ὅτι ὁ χριστὸς υἱὸς
 ἐστὶ Δαβὶδ; αὐτὸς γὰρ Δαβὶδ εἶπερ' ἐν πνεύ
 ματι ἁγίῳ. εἶπερ' ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου,
 κάθισθ ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχ
 θρούς σου, ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; αὐτὸς
 ὁὖν Δαβὶδ λέγει αὐτὸν κύριον, καὶ πόθεν
 υἱὸς αὐτοῦ ὄντι; καὶ ὁ πολλὸς ὄχλος ἤκουε
 αὐτοῦ ἠδ' ἔως. * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ δι
 δασκαλίᾳ αὐτοῦ. βλέπετε ἀπὸ τῶν ἱσραηλιτῶν,
 τῶν δειλόντων ἐν σολεῶν περιπατῶν, καὶ ἀ
 πασμοῦν ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθε
 δρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλι
 σίας ἐν ταῖς δειπνοῖς. * οἱ κατεδίδοντες τὰς
 δικαίας τῶν χρησῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσ
 σευχόμενοι. οὗτοι λήφονται περισσότερον
 κρίμα. καὶ καθίσας ὁ ἰησοῦς κατέναντι τοῦ
 γαζοφυλακίου, ἐδιδόκει, πῶς ὁ ὄχλος βάλλει
 χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. καὶ πολλοὶ
 πλούσιοι ἐβαλλον πολλὰ. καὶ ἔλθισα μία
 χίρα πτωχῆ, ἐβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἔστι κο
 δριάντης. καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μα
 θητάς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς. ἀμὲν λέγω ὑμῖν,
 ὅτι ἡ χίρα αὐτῆ ἢ πτωχῆ πλεονέξῃ πάντων
 βέβηκε τῶν βαλλόντων εἰς τὸ γαζοφυλά
 κιον. πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισεύοντος αὐ
 τοῖς ἐβαλον, αὕτη δὲ ἐκ φηι ὑπερήσεως αὐτοῦ
 πᾶσι ὅσα εἶχεν ἐβαλεν, ὅλον τὸ βίον αὐτοῦ.
 * καὶ ἐκ πορθηομένων αὐτοῦ ἐκ τῆ ἱεροῦ, λέγει
 αὐτῷ εἰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. διδάσκα
 λε, ἴδε ποταποὶ λίθοι, καὶ ποταπαὶ ὀικο
 δομαί

εὐλγ
6
εὐλδ
β

εὐλε
β

εὐλε
κ

εὐλε
β

ceptor cū ueritate dixisti, quod unus sit
 deus, & nō sit alius prater illum. quodcūq;
 diligere eum ex toto corde, & ex tota in
 telligentia, & ex tota anima, & ex totis
 uiribus, ac diligere proximū ut seipsum,
 plus sit quam uniuersa holocaustata
 & uictimæ. At Iesus cum uideret, quod
 cordate respondisset, dixit illi: Haud lon
 ge abes à regno dei. Et nemo post illa au
 debat illum interrogare. Et respondens
 Iesus dicebat, docēs in templo: Quomo
 do dicunt scribæ, Christum esse filium
 Dauid; nam ipse Dauid dixit afflatus
 spiritu sancto: Dixit dominus domino
 meo, sede à dextris mihi. Donec posuero
 inimicos tuos, scabellum pedum tuorū.
 Ipse ergo Dauid uocat eum dominum,
 & unde filius eius est? Et pleraq; turba
 audiebat illum libenter. Et dicebat illis in
 doctrina sua: Cauete à scribis, qui amant
 infulati obambulare, & amant salutatio
 nes in foris, primasq; sellas in congrega
 tionibus, & primos accubitus in cœnis,
 qui deuorant domos uiduarum, & sub
 prætextu longas faciunt preces. isti acci
 pient grauiorem damnationem. Et cum
 sederet Iesus ex aduerso gazophylaciū,
 spectabat, quomodo turba mitteret æs
 in gazophylacium. Et multi diuites mit
 tebant multa. Et uenit quædam uidua
 pauper, misitq; minuta duo, quod est
 quadrās. Vocatisq; ad se discipulis suis,
 dicit illis: Amen dico uobis, quod uidua
 hæc pauper plus misit, quam omnes qui
 miserunt in gazophylaciū. Nam omnes
 eo quod ipsis supererat, miserunt. At
 hæc è penuria sua omnia quæcunq; ha
 bebant misit, totam substantiam suam.
 Et cum exiret è templo, dicit illi qui
 dam è discipulis illius: Præceptor, uide
 quales lapides, & quales substructio
 nes:

XIII

δομαί. καὶ ὁ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπερ αὐ-
 τῷ. βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδο-
 μάς; οὐ μὴ ἀφ᾿ ἑσθῆ λίθου ἐπὶ λίθου, ὅς οὐ μὴ
 καταλυθῆ. * ἢ καθηκμύσῃ αὐτῷ εἰς τὸ ὄρος τῶν
 ἐλαιῶν κατέναντι τῆ ἱερῆ, ἐπιηρώτων αὐτῶν
 κατ᾿ ἰδίαν πέτρῳ ἢ ἰάκωβος, καὶ ἰωάν-
 νης, καὶ ἀνδρέας, εἰπέ ἡμῖν, πότε ταῦτα
 ἔσονται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅτι αὐτῶν μέλλει πάντα
 ταῦτα σωτελεῖσθαι; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκρι-
 θεὶς αὐτοῖς, ἤρξατο λέγειν. βλέπετε, μή τις
 ὑμᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ
 τῆς οὐνοματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγὼ εἰμι,
 καὶ πολλοὺς πλανήσονται. ὅτι αὐτῶν δὲ ἀκούσῃ
 τε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροῖ-
 σθε, δὲ γὰρ γενέσθαι, ἀλλ' οὐπω τὸ τέλος.
 ἐγὼ θήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνῳ, καὶ βα-
 σιλεία ἐπὶ βασιλείᾳ. καὶ ἔσονται σεισμοὶ
 ἡπεί τοῦπος, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί.
 ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα. * βλέπετε δὲ ὑμεῖς
 ἑαυτοὺς, παρὰ δόσση γὰρ ὑμᾶς εἰς σω-
 θεία καὶ εἰς σωσαγωγὰς. δαρήσεσθε, ἢ ἐπὶ
 ἡγεμόνων καὶ βασιλέων ἀχθήσεσθε ἕνε-
 κερ ἑμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. * καὶ εἰς πάν-
 τα τὰ ἔθνη δὲ πρῶτον κηρυχθῶναι τὸ εὐαγγέ-
 λιον. * ὅτι αὐτῶν δὲ ἀγάγωσιν ὑμᾶς πρὸς ἀδιδόν-
 τας, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, μηδὲ
 μελετᾶτε, ἀλλ' ὅ ἐὰν δοθῆ ἡμῖν ἐν ἐκείνῃ
 τῇ ᾠρᾷ, τοτο λαλήτε. οὐ γὰρ ἔσε ὑμεῖς οἱ
 λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. πα-
 ραδῶσαι δὲ ἀδελφοὺς ἀδελφῶν εἰς θάνατον,
 πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπανασήσονται τέκνα
 ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. καὶ ἔ-
 σιδεμισοῦμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνο-
 μά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, σωθή-
 σεται. * ὅτι αὐτῶν δὲ ἴδῃτε τὸ βδέλυγμα
 ἐν τῇ ἐρημώσεως, τὸ ἔκδηρον ὑπὸ δανιὴλ τῷ
 προσφύτῳ, ἔσδε ὅπου οὐ δὲ, ὁ ἀναγινώσκων,
 γείτω, * τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, φεγγέ-
 τωσαν εἰς τὰ ὄρη. ὁ δὲ ἐπὶ τῷ δώματῳ,
 μὴ καταβάτω εἰς πλὴν οἰκίαν, μηδὲ ἐι-
 σελθῆτω ἄρα τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ,
 καὶ ὁ

nes. Et Iesus respōdens, ait illi: Vides has
 magnas substructiones? Non relinque-
 tur lapis super lapidem, qui non diruat.
 Et cū sederet in monte oliuarū è regione
 templi, interrogabant illum secreto Pe-
 trus & Iacobus, & Ioannes, & Andreas.
 Dic nobis quādo hæc erunt? & quod si-
 gnum est, quando hæc omnia sint con-
 sumanda? At Iesus respondens illis, cœ-
 pit dicere: Videte, ne quis uos fallat. Mul-
 ti enim uenient in nomine meo dicētes:
 ego sum Christus, multosq; decipient.
 Cum autem audieritis bella & rumores
 bellorū, ne turbemini. oportet eīm fieri:
 at nondum finis. Insurgēt eīm gens ad-
 uersus gentē, & regnū aduersus regnū:
 Et erunt terræmotus in singulis locis, &
 erunt fames ac turbatiōes. Initia dolorū
 hæc. Sed cauetē uos uobis. Tradent eīm
 uos in cōcilia & in synagogas, cademini,
 & sub præsidibus ac regibus ducemini
 propter me in testimoniū illis. Et apud
 oīnes gētes oportet pri⁹ prædicari euan-
 gelium. Cū autē duxerint uos tradentes,
 ne præcogitetis quid dīcturi sitis, neque
 meditemini, sed quicquid datū fuerit uo-
 bis in illa hora, hoc loquamini. Non eīm
 estis uos qui loquimini, sed spiritus san-
 ctus. Traditurus est autē frater fratrē in
 mortem, & pater filium, & insurgent filij
 aduersus parētes, ac morte afficient eos.
 Et eritis odio habitī ab omnibus ppter
 nomen meum. Sed qui perseverauerit
 usq; ad finem, hic saluus erit. Porrō cum
 uideritis abominationem desolationis,
 de qua dīctum est à Daniele propheta,
 stantem ubi non oportet, qui legerit, in-
 telligat. tunc qui fuerint in Iudæa, fu-
 giant ad montes. Qui uero fuerit in te-
 cto, ne descendat in domum: nec ingre-
 diatur, ut quicquam tollat è domo sua.

η̄ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὦν, μὴ ἐπιστρέψάτω εἰς τὰ ὀ
 ρμδ̄ πώσω, ἀλλὰ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. * οὐαὶ ἢ ταῖς ἐν
 β̄ γαστρὶ ἐχόσαις, ἢ ταῖς θηλαζόσαις ἐν ἐκεί
 ρμε̄ ναις ταῖς ἡμέραις. * προσεύχεσθε ἢ, ἵνα μὴ
 ς̄ γήνηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος. * ἔσονται γὰρ
 ρμς̄ αὶ ἡμέραι ἐκείναι θλίψεις, οἷα οὐ γέγονε τοι
 β̄ αὐτὴ ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, ἧς ἐκτίσεμ ὁ θεὸς εἰ
 ρμζ̄ ως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γήνηται. * καὶ εἰ μὴ κύ
 ς̄ ριος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη
 ρμκ̄ πᾶσα σὰρξ. ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, οὓς ὅτι
 ς̄ λείξει, ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας. * καὶ τότε ἐάμ
 ρμθ̄ τις ὑμῖν εἶπη: Ἴδού ὧδε ὁ χριστὸς, Ἴδού ἐκεῖ,
 ς̄ μὴ πιστεύετε. * ἐγερθήσονται γὰρ ψευδοχριστοί,
 ς̄ καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέ
 ρματα, πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνάστη, ὁ τὸν
 ρμ̄ ἐκλεκτοὺς. ὑμεῖς δὲ βλέπετε, ἵδού προεῖρη
 β̄ κα ὑμῖν πάντα. * ἀλλὰ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ
 ραις μετὰ πλὴν θλίψιν ἐκείνων ὁ ἥλιος σκοτι
 ρμ̄ θήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐ
 ρμ̄ ρη, καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτον
 ς̄ τε, καὶ οἱ δυνάμεις αὐτῶν οὐρανοῦ, σαλευ
 ρμ̄ θήσονται. * καὶ τότε ὄψονται τὸ υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
 β̄ ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλ
 λῆς ὁ δόξης, καὶ τότε ἀποσείσει τοὺς ἀγγέ
 λους αὐτοῦ, καὶ ἐπισωρεύσει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐ
 τοῦ ἐκ τῆς ἀνατολῆς καὶ ἀνατολῆς, ἀπ' ἀρκῆς γῆς ἕως
 ἀρκῆς οὐρανοῦ. ἀπὸ δὲ φθι συνηῶς μάθετε πλὴν
 πρὸς ἀβολίαν. ὅταν αὐτοῦ ἴδῃ ὁ κλάδος ἀπα
 λὸς γήνηται, ὁ ἐκφυῖ τὰ φύλλα, γινώσκετε,
 ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ὁ θεὸς ἐσίμ. οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅτι
 ἂν ταῦτα ἴδῃτε γινόμενα, γινώσκετε, ὅτι
 ἐγγὺς ἐστὶν ἐπὶ θύρας. ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
 ὅτι οὐ μὴ πρὸς ἔλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ πάν
 τα ταῦτα γήνηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ πρὸς ἐλεύσου
 ρμβ̄ τα, οἱ ἢ λόγοι μου οὐ μὴ πρὸς ἔλθωσι. * πρὶ ἢ
 ς̄ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὁ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδε, οὐ ἢ
 οἱ ἀγγελοὶ οἱ ἐν οὐρανοῖς, οὐ ἢ ὁ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πα
 ρμγ̄ τέρ. * ἐλέειτε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε, οὐκ
 ς̄ οἶδατε ἢ, ὅτε ὁ καιρὸς ἐστὶν. * ὡς ἀνθρώπος ἀ
 ρμδ̄ πόδημος ἀφείς τῆς οἰκίας αὐτοῦ, καὶ τοῦς τοῖς δού
 β̄ λοις αὐτοῦ τῆς ἐξουσίας, ὁ ἐκῆσεν τὸ ἔργον αὐτοῦ.
 καὶ ὁ θεὸς

Et qui fuerit in agro, ne reuertatur ad ea
 qua reliquit à tergo, ad tollendum pal
 lium suum. Væ autem pregnantibus &
 lactantibus in illis diebus. Sed orate, ne
 fiat fuga uestra hyeme. Erunt enim dies
 illi talis afflictio, qualis nō fuit à primor
 dio rerum conditarum, quas condidit
 deus, usq; ad hoc tempus, nec futura est.
 Et nisi dominus abbreviasset dies, haud
 quaes salua fuisset uniuersa caro. Sed
 propter electos quos elegit, abbreviauit
 dies. Ac tum, si quis uobis dixerit: Ecce
 hic Christus, ecce illic, ne credatis. Exori
 entur pseudochristi, & pseudoprophetae,
 & edent signa ac prodigia, ad decipien
 dum, si fieri possit, etiam electos. Vos au
 tem cauete, ecce praedixi uobis omnia.
 Caeterum in illis diebus post afflictionē
 illam sol obtenebrabitur, & luna non da
 bit splendorem suum: & stellæ caeli deci
 dent, & uirtutes quæ in caelis sunt, concu
 rientur. Et tunc uidebunt filium homi
 nis uenientem in nubibus, cum potesta
 te multa & gloria. Et tunc mittet angelos
 suos, & aggregabit electos suos à qua
 tuor uentis, à summo terræ usq; ad sum
 mum caeli. À ficu uero discite similitudi
 nem. Cum ramus eius iam tener fuerit,
 produxeritq; folia, scitis, quod prope sit
 aestas. Sic & uos cum hæc uideritis fieri,
 scitote, quod prope sit in foribus. Amen
 dico uobis, quod non praeteribit genera
 tio hæc, donec omnia hæc facta fuerint.
 Caelum & terra praeteribunt, sed uerba
 mea non praeteribunt. Caeterū de die illo
 ac tempore, nemo nouit, ne angeli quidē
 qui in caelo sunt, nec ipse filius, sed solus
 pater. Cauete, uigilate, & orate, nescitis
 em̄ quādo tēpus sit. Sicut homo qui pe
 regre agit relicta domo sua, deditq; ser
 uis suis substantiā suā, ac suū cuiq; opus,
 &

ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ.

SECUNDVM MARCVM. 165

ρμ^ε β **Θ** **Ἰ**ησοῦς θηρωσῶ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορή. * γρη
 πορῆτε ὄω, οὐκ ὀϊδατε ῥ, πότε ὁ κύριος τ' οἰκί
 ας ἔρχεται, ὅφ' ἢ μεσονυκτίαι, ἢ ἀλεκτοροφωνί
 ας, ἢ πρωί, μὴ ἐλθῶν δ' ἀφ' ἄφνης, ἕως ἡμῶς
 καθιέδοντα. ἀ' ἡ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω, γρη
 γορῆτε. * ἡμ δὲ τ' πάχα, **Θ** τὰ ἄζυμα με
 τὰ δύο ἡμέρας. * κὴ ἐξήτησεν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ
 οἱ γραμματεῖς, πῶς αὐτὸν ἐν δόλω κρατή
 σαντες ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον δὲ, μὴ ἐν τῇ
 ἑορτῇ, μὴ ποτε θόρυβος ἔσται τῷ λαοῦ. * **Θ**
 ὄντ **Θ** αὐτοῦ ἐν βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ σίμων
 υἱοῦ **Θ** τῷ λεπρῶ, κατακλιμῶν αὐτοῦ ἦλθεν **μδ**
 γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου ἀρίστου πη
 σικῆς πολυτελεῖς, καὶ σὺν τῷ κεφαλῆς.
 ἦσαν δὲ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς αὐτὴν,
 καὶ λέγοντες. εἰς τί ἡ ἀπόληα αὐτῆ τῷ μύ
 ρῳ γέγονε; ἠδύνατο γὰρ τὸτο πρᾶθῆναι
 ἐπάνω τριακοσίων διναρτίων, καὶ δοθῆναι
 τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἐνβεβημῶντο αὐτῇ. ὁ δὲ
 Ἰησοῦς εἶπερ. ἀφετε αὐτῷ. τί αὐτῇ κόπας
 παρῆχετε; καλὸν ἔργον εἰργάσατο εἰς ἐμέ.
 πάντοτε γὰρ τῶν πτωχῶν ἔχετε μετέαν
 τῶν, καὶ ὅταν θέλητε δῶναυτε αὐτοῦς εἶποι
 ἦσαι, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. ὁ εἶχερ αὐ
 τῆ ἐποίησε. * προέλαβε μυρίσαι μου τ'
 σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν. ἀλλὴν λέγω
 ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῆ τὸ εὐαγγέλιον τῷ
 τοῦ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὁ ἐποίησεν αὐ
 τῆ, λαληθήσεται εἰς μνημόσμων αὐτοῦ.
 * καὶ ὁ ἰουδαῖος ὁ ἰσκαριώτης εἰς τῶν δῶδε
 καὶ ἀπῆλθε πρὸς τὸν ἀρχιερεῖς, ἵνα παρα
 δῶ αὐτὸν αὐτοῖς. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν,
 καὶ ἐπηγάσαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι.
 καὶ ἐζήτη, πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παραδῶ.
 καὶ τῆ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἄζυμων, ὅτε τ' πά
 χα ἔθυσον, λέγουσιν αὐτοῖς οἱ μαθηταὶ αὐ
 τοῦ. ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἐτοιμάσασθαι,
 ἵνα φάγης τὸ πάχα; καὶ ἀποσέλλει δύο
 τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς. ὑπά
 γετε εἰς πλὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσεται ὑμῖν
 ἄνθρωπος **Θ**

& ianitori mandauit ut uigilaret. Vigila
 te igitur, nescitis enim, quando dñs domus
 uenturus sit, sero an medio noctis, an in
 gallicinio, an diluculo: ne si uenerit repen
 te, offendat uos dormiētes. Caterū quae
 dico uobis, omnibus dico, uigilate. :
 Erat autem pascha, & azymorū dies **XIIII**
 futuri post biduum. Et quærebant sum
 mi sacerdotes & scribæ, quomodo cum
 per dolum cōprehensum occiderent. Di
 cebant autē: Non in die festo, ne tumult
 us fiat populi. Et cum esset Bethaniæ in
 domo Simonis leprosi, accumbente eo
 uenit mulier habens alabastrū unguen
 ti nardi pisticæ preciosæ, & comminuto
 alabastro effudit illi in caput. Erant autē
 quidam, qui indignarentur apud sese, ac
 dicerent: Ad quid perditio hæc unguen
 ti? nam poterat hoc uendi pluris quam
 trecentis denarijs, ac dari pauperibus. Et
 infremuerunt aduersus illam. At Iesus
 dixit: sinite illam. cur illi molesti estis?
 bonum opus operata est erga me. Sem
 per enim pauperes habetis uobiscum: &
 quando cunq; uolueritis, potestis illis be
 nefacere, me uero non semper habetis.
 quod potuit, hæc fecit: præuenit, ut un
 geret meum corpus ad sepulturā. Amen
 dico uobis: Vbicunq; prædicatum fue
 rit euangelium hoc in totum mundum,
 etiam hoc quod fecit hæc, dicitur in me
 moriam istius. Et Iudas Iscariotes, unus
 è duodecim, abiit ad summos sacerdo
 tes, ut traderet eum illis. Quo audito, illi
 gauisi sunt, & polliciti sunt ei pecuniā se
 duros. Et quærebat, quō opportune il
 lum traderet. Ac primo die azymorū, cū
 pascha immolarēt, dicūt illi discipuli sui:
 Vbi uis ut abeamus & parem⁹, ut edas
 pascha. Et emittit duos è discipulis suis, &
 dicit illis: Ite in ciuitatē, & occurret uobis
 homo

ἄνθρωπος κενάμιον ὑδάτος βασάζωμ, ἀκο
 λυθήσατε αὐτοῦ, καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἶπα
 τε ᾧ ὁικοδομησώτη, ὅτι ὁ διδάσκαλος λέ-
 γει. πῶς ὄζει δὲ κατάλυμα, ὅπου δὲ πᾶσα με-
 τὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; Ἐὰν οὖν ὑμῶν
 δείξῃ ἀνώγειον μέγα, ἐστρωμένον, ἕτοιμον,
 ἐκεῖ ἕτοιμάσατε ἡμῶν. καὶ ἔλθῃ ἡλθον οἱ μαθη-
 τὰὶ αὐτοῦ, καὶ ἦλθον εἰς πλὴν πόλιν. Ἐξυρῶν
 καθῶς εἶπερ αὐτοῖς, Ἐπιτοίμασαμ τὸ πᾶσα.
 * καὶ ὁ πῶς γενομένης ἔρχετο μετὰ τῶν δώ-
 δεκα, καὶ ἀνακειμένωμ αὐτῶν καὶ ἐδιόντων εἶ-
 περ ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω ὑμῶν, ὅτι εἰς ἕξ ἡ-
 μῶν προδώσει με, ὁ ἐδίωμ μετ' ἐμοῦ. * οἱ ἃ
 ἤρξαντο λυπεῖσθαι. καὶ λέγει αὐτοῖς, εἰς καθ'
 εἰς. μήτι ἐγώ; καὶ ἀποκρίθῃ, μήτι ἐγώ; * ὁ ἃ
 ἀποκριθεὶς εἶπερ αὐτοῖς. εἰς ἐκ τῶν δώδε-
 κα, ὁ ἐμβραπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλί-
 ον. ὁ μὲν γὰρ τῶ ἀνθρώπου ὑπάγει καθῶς γέ-
 γραπτόμ περὶ αὐτοῦ. * Οὐαὶ δὲ τῶ ἀνθρώπῳ
 ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ γὰρ τῶ ἀνθρώπου προδώσει τοῦ
 καλὸν ἢ αὐτοῦ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἀνθρώπος
 ἐκ εἵνεος. * καὶ ἐδιόντων αὐτῶν λαβῶν ὁ Ἰη-
 σοῦς ἄρτον, ἐυλογήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν
 αὐτοῖς, Ἐἶπε. λάβετε, φάγετε, τὸ πᾶσα ὄζει
 δὲ σῶμά μου. * καὶ λαβῶν τὸ ποτήριον, ἐυ-
 χαρισήσας ἔδωκεν αὐτοῖς. καὶ ἔπιον ἔξ αὐτοῦ
 πάντες. καὶ εἶπερ αὐτοῖς, τὸ πᾶσα ὄζει
 δὲ σῶμά μου καὶ τὸ κωνὴ διαθήκει, τὸ πρὶ πολλῶν ἐκ-
 χυσόμενον. ἀμὴν λέγω ὑμῶν, ὅτι οὐκ ἔτι οὐ
 μὴ πίνω ἐκ τῶ γεννήματος ἐν ἀμπέλῳ, ἕως
 ἐν ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω κωνὸν
 ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. * καὶ ὑμνήσαντες
 ἔλθον εἰς τὸ ὄρος τῶ ἑλαιῶν. καὶ λέγει αὐ-
 τοῖς ὁ Ἰησοῦς, * ὅτι πάντες σκανδαλιθήσε-
 σθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι γέγραπτόμ.
 * πατάξω τὸ ποιμένιον, καὶ διασκορπισθήσε-
 τὰ πρόβατα. ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναι με προά-
 ξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν. * ὁ ἃ πῶς εἶπε
 αὐτοῖς. καὶ εἰ πάντες σκανδαλιθήσονται, ἀλλ'
 οὐκ ἐγώ. Ἐλῆξεν αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς. ἀμὴν λέγω
 σοι, ὅτι σήμερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν ἢ εἰς
 ἄλεκτορα

ρξα
 ρ
 ρξβ
 α
 ρξγ
 β
 ρξδ
 ε
 ρξε
 α
 ρξς
 β
 ρξζ
 ε
 ρξη
 ρ
 ρξθ
 ε
 ρο
 α

ε
 μς

homo hydriam aquæ baiulans, sequimi
 ni illum: & quocunq; ingressus fuerit, di-
 cite patrifamilias, magister dicit: Vbi est
 diuerforium, ubi pascha cum discipulis
 meis edam? Et ille uobis ostendet tridi-
 nium magnum, stratum, paratum, illic
 parate nobis. Et exierunt discipuli eius,
 & uenerunt in ciuitatem, & repererunt
 quemadmodum dixerat illis, paraue-
 runtq; pascha. Et cum uespera iam esset,
 uenit cum duodecim. Et cum accumbe-
 rent ederentq;, dixit Iesus: Amen di-
 co uobis: Vnus ex uobis proditurus est
 me, qui edit mecum. At illi cœperunt esse
 mœsti, ac dicere illi singulatim: Num
 ego? Et alius, num ego? Ille uero respon-
 dens, dixit illis: Vnus è duodecim qui in-
 tingit mecum in catinum. Filius quidem
 hominis uadit, sicut scriptum est de illo:
 Sed uæ homini illi, per quem filius ho-
 minis proditur. Bonum erat illi, si natus
 non fuisset homo ille, Et edentibus illis,
 sumpto Iesus pane, cum gratias egisset,
 fregit & dedit illis, ac dixit: Sumite, come-
 dite, hoc est corpus meum. Et accepto po-
 culo, cum gratias egisset, dedit illis, & bi-
 berunt ex eo omnes, & dixit illis: Hic est
 sanguis meus noui testamenti, qui pro
 multis effundit. Amen dico uobis, post-
 hac non bibam de fructu uitis, usque ad
 diem illum, cum illud bibero nouum in
 regno dei. Et cum hymnum dixissent,
 exierunt in montem oliuarū. Et dicit illis
 Iesus: Omnes offendiculum patiemini
 per me in nocte hac, quia scriptum est:
 Percutiam pastorē, & dispergent oues.
 Sed posteaquam surrexero præcedam
 uos in Galilæam. Petrus autem dixit illi:
 Etiā si omēs offendiculum passi fuerint,
 at non ego. Et dicit illi Iesus: Amen dico
 tibi, quod hodie in nocte hac, priusq; bis
 gallus

ροα̅ ἀλέκτορα φονῆσαι, ἧς ἀπαρνήσῃ με. * ὁ δὲ
 5 ἐκ περιούσια ἔλεγε. μᾶλλον ἔαρ με δὲ ἢ σωμα
 ποθανῆμ σοι, ὃν μή σε ἀπαρνήσομαι. ὡσαύ
 ροβ̅ τως ἢ κὴ πάντες ἔλεγον. * καὶ ἔρχοντες εἰς χω
 α ρίομ ὅν τὸ ὄνομα γεθσημανεῖ, * καὶ λέγει τῆς
 ρογ̅ μαθηταῖς αὐτοῦ. καθίσθητε ὧδε ἕως ἀπελθῶν
 5 προσεύξομαι. καὶ πάλιν λαμβάνει τὸν πέτρον καὶ
 ροδ̅ τὸν ἰάκωβον καὶ ἰωάννην μεθ' αὐτοῦ, καὶ ἤρξα
 δ τοῦ ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδικοῦσθαι. * καὶ λέγει
 ροε̅ τὰς. μείνατε ὧδε ἕως ἡμερῶν. * καὶ προσελ
 α θῶν μικροῦ, ἔπεσε ἐπὶ τῆ γῆς ἕως ἡμερῶν
 τὰς. ἵνα εἰδωτο ὅτι παρῆλθεν ἅπαντα δάμα
 τὰ σοι, ἵνα ἐλευθέρωσιν ἡσυχίαν ἀπὸ τῶν
 ρο5̅ * ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ τί σὺ. * καὶ ἔρ
 α χησεν καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας. καὶ λέ
 ροζ̅ γει τῶν πέτρων. σίμων καθεύδεις; οὐκ ἔχουσας
 β μίαν ὥραν ἡσυχίας; ἡσυχίας καὶ προσεύ
 ροκ̅ χετε, ἵνα μὴ εἰσελθῆτε εἰς πειρασμόν. * ὁ
 Δ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἢ ἡ σὰρξ ἀδυνατῆς. * καὶ
 ροθ̅ σάβηλον ἀπελθὼν προσκύνεσθαι, τὸν αὐτὸν λό
 5 γον εἰπὼν. Ἐν ὑποστράφας εὐρεμ αὐτοὺς πάλ
 λην καθεύδοντας. ἦσαν γάρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐ
 τῶν βεβαρημένοι, ἕως ἡμερῶν ἡσυχίας τῆς
 ροπ̅ ποκριθῶσι. Ἐρχεται τὸ τρίτον, καὶ λέγει αὐ
 δ τῆς. καθεύδετε τὸ λοιπὸν ἕως ἀναπαύεσθε. * ἀ
 πέχεσθε. ἦλθεν ἡ ὥρα. ἰδοὺ παρὰ ἰδοὺ ὁ υἱὸς τοῦ
 ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν. ἐγεί
 ρεσθε ἄνωθεν. ἰδοὺ ὁ παρὰ ἰδοὺς με ἤγγικε.
 ροπα̅ * καὶ εὐθέως ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παρὰ γίνεται
 α ἰσθῆτος εἰς ὃν ἦν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος
 πολλὸς μετὰ μαχαβῶν καὶ ξύλων παρὰ ἦν ἄρ
 χιερέων καὶ ἦν ἡραμίμαίεων καὶ ἦν πρεσβυ
 ροβ̅ τέρων. * δεδῶκε δὲ ὁ παρὰ ἰδοὺς αὐτὸν σύσ
 β σκμον αὐτοῖς, λέγων. ὅρ ἄμ φιλήσω, αὐ
 τὸς ὅτι, κρατήσατε αὐτὸν καὶ ἀπαγάγετε
 ἀσφαλῶς. καὶ ἔλθῶν, εὐθέως προσελθὼν
 αὐτῶν, λέγει αὐτοῖς, ῥαββεί ῥαββεί, καὶ κα
 τεφίλησεν αὐτόν. οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ' αὐ
 τὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν, ἕως ἡμερῶν αὐτὸν.
 εἰς δὲ

gallus cecinerit, ter abnegabis me. At ille
 uehemētius dicebat : Immò si me oportu
 erit cōmori tibi, nō te abnegabo . Si
 militer autem & omnes dicebant .Et ue
 niunt in locum cuius nomen Gethsema
 ni, & dicit discipulis suis : Sedete hic, do
 nec digressus orauero. Et assumit Petrū,
 & Iacobum, & Ioannem secum, cœpit ἑ
 expauescere & angi. Et dicit illis : Dolore
 afficitur anima mea usque ad mortem,
 manete hic & uigilate. Et progressus pau
 lululum prostratus est in terram & orauit,
 ut si possibile esset, transiret à se hora, &
 dicebat : Abba pater, omnia possibilια
 sunt tibi, aufer poculum à me hoc . Ve
 runtamen non quid ego uelim, sed quid
 tu. Et uenit, & offendit eos dormientes,
 dicitq; Petro: Simon dormis? non po
 tuisti unam horam uigilare? Vigilate, &
 orate, ne ueniat in tentationē. Spiritus
 quidem promptus, at caro infirma . Et
 rursus digressus orabat, & eundem di
 xit sermonem . Et reuersus offendit illos
 rursus dormientes, erant enim oculi eo
 rum grauari : neq; sciebant quid illi re
 sponderent . Et uenit tertio, dicitq; illis:
 Dormite posthac & requiescite. Sufficit.
 Venit hora, ecce tradit filius hominis in
 manus peccatorū . Surgite eamus . Ecce
 qui prodit me, appropinquat . Et conti
 nuo adhuc eo loquēte accedit Iudas, qui
 erat unus è duodecim, & cum illo turba
 multa cum gladijs & fustibus à summis
 sacerdotib⁹ & scribis & seniorib⁹. Dede
 rat autē is qui prodebat cum, cōmune si
 gnum illis, dicens: Quēcūq; osculatus fue
 ro, is est, cōprehendite illum, & abducite
 caute. Et cū uenisset, protinus accedit ad
 illum, dicitq; ei: Rabbi rabbi, ac deoscula
 tus est eum . Illi uero iniecerunt in illum
 manus suas, & comprehenderunt eum.
 Vnus autē

ρπγ *εις δε τῶν πρεσβυτέρων πασάμω πλὴν
 α μάχαζαμ, ἔπασε τὸν δόλον τοῦ ἀρχιερέως,
 ρπδ κὴ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ αὐτῶν τὸ τρίτον. * καὶ ἀποκριθεὶς
 α ὁ Ἰησοῦς εἶπερ αὐτοῖς. ὡς ἐπὶ λησῶν ἐζητήθη-
 τε μετὰ μαχαζῶν κὴ ζύλων συλλαβῆμεν,
 ρπε καθήμερά μ᾽ ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ δι-
 5 δάσκωμ, καὶ οὐκ ἐκράτησατέ με. * ἀλλ'
 ρπς ἵνα πληρωθῶσι αἱ γραφαί. καὶ ἀφέντες αὐ-
 ρπδ τὸν πᾶντες ἔφυγον. * καὶ εἰς τις νεανίσκος
 ἠκολούθει αὐτῷ περιβεβλημένος σινδόνα,
 ἐπιγυμνοῦ, καὶ κρατοῦσιν αὐτὸν δι νεανί-
 ρπζ σκoi. ὁ δὲ καταλιπὼν πλὴν σινδόνα, γυμνὸς
 α ἔφυγεν ἀπ᾽ αὐτῶν. * καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰη-
 σοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα. καὶ συνέρχονται
 αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτε-
 ρoi καὶ οἱ γραμματεῖς. * Ὁ δὲ πᾶντες ἀπὸ
 ρπκ μακρόθεν ἠκολούθησαν αὐτῷ, ἕως ἔσω εἰς
 δ πλὴν αὐλῶν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἦν συγκαθί-
 ρπθ μων μετὰ τῶν ὑπηρετῶν κὴ θερμανόμε-
 νος πρὸς τὸ φῶς. * οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ
 β σωμόριον ἐζήτησαν αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν μαρτυρίαν,
 εἰς δὲ θανατώσαι αὐτὸν, ὡς ἔδειξεν ὁ σκοπός.
 5 ὡς γὰρ ἐβόησαν μαρτυροῦν κατ᾽ αὐτὸν, καὶ
 ἴσα αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. * καὶ τινες ἀνα-
 5 σάντες ἐβόησαν μαρτυροῦν κατ᾽ αὐτὸν λέγον-
 τες. ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτὸν λέγοντῶν,
 ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον καὶ χί-
 ροποιήσω, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλομ αἰ-
 χεροποιήσω ὀικοδομήσω. καὶ οὐδὲ οὕτως
 ἴσα ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. Ὁ ἀνασᾶς δὲ ἀρι-
 χιερεὺς εἰς δὲ μέσον ἐπρώτησε τὸν Ἰησοῦν λέ-
 γων. οὐκ ἀποκρίθη οὐδὲμ; τί οὗτοί σου κα-
 ταμαρτυροῦσιν; ὁ δὲ ἐσιώπα, καὶ οὐδὲμ ἀπε-
 κρίνατο. πάλιν δὲ ἀρχιερεὺς ἐπρώτα αὐτὸν,
 καὶ λέγει αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ ἐν-
 ρπδ α λογητοῦ; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπερ, ἐγὼ εἰμι. * καὶ
 ὁ φεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ
 δεξιῶν τοῦ θωάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ
 ρπβ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. * ὁ δὲ ἀρχιερεὺς
 5 διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ, λέγει. * τί
 ρπγ 6 ἔτι ῥεῖμα ἔχομεν μαρτύρων; ἠκούσατε τοῦ
 βλασφημίας

Vnus autē quispiā astantiū educto gla-
 dio percussit seruū summi sacerdotis, &
 amputauit eius auriculā. Et rñdens Iesus
 dixit illis: Tanq̄ ad latronē existis cum
 gladijs ac fustib⁹ ad cōprehēdendū me,
 q̄tidie eram apud uos in tēplo docens, &
 nō cōprehendistis me, sed ista fiunt ut im-
 pleanť scripturæ. Et relicto illo omēs fu-
 gerunt. Et unusquispiā adolescētulus se-
 quebat̄ illū circūannictus sindone super
 nudū, & cōprehendunt illū adolescētuli.
 Ille uero relicta sindone nudus effugit
 ab illis. Et abduxerūt Iesum ad summū
 sacerdotē. Et cōueniūt cū illo omēs sum-
 mi sacerdotes & seniores & scribæ. Et Pe-
 trus eminus sequebat̄ illū donec uenisset in
 atriū summi sacerdotis, & erat sedēs unā
 cū ministris, & calefiebat, ad lumē. Sum-
 mi uero sacerdotes & totū cōciliū quære-
 bant aduersus Iesum testimoniū, ut mor-
 ti traderent eum, nec inueniebant. Nam
 multi falsum testimoniū dixerant aduer-
 sus illum, nec erant satis idonea testimo-
 nia. Et quidam assurgebant & falsum te-
 stimoniū ferebant aduersus illum, dicen-
 tes: Nos audiui⁹ eum dicentē: Ego di-
 ruam tēplū hoc qd̄ est manib⁹ factū, &
 tribus diebus aliud sine manibus factū
 extruā. Et ne sic quidē satis idonea erant
 testimonia illorū. Et surgēs summ⁹ sacer-
 dos in mediū, interrogabat Iesum dicēs:
 Nō rñdes quicq̄? Quid istī aduersum te
 dicunt testimonia? At ille tacebat, neq̄
 quicq̄ respōdebat. Rursus summus sacer-
 dos interrogauit, & dicit illi: Tu es ille
 Christus filius bñdicti? Iesus autē dixit:
 Ego sum, & uidebitis filium hominis se-
 dentem à dextris uirtutis, & uenientē in
 nubibus cœli. Summus autem sacerdos
 dilaceratis uestib⁹ suis dixit: Quid præ-
 terea opus habemus tēstibus? Audistis
 blasphemiam,

βλασφημίας. τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν εἶναι ἔνοχον θανάτου.

α

* καὶ ἤρξαντο τινες ἐμπνέειν αὐτῷ, καὶ πικρὰ λυπηρὰ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ κολαφίζειν αὐτὸν, καὶ λέγειν αὐτῷ, προφήτου σου. Ὁ δὲ ὑπερέτιξ ἀπίσμως αὐτὸν ἐκαλλοῦν.

α

* καὶ ὅντος τοῦ πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κἀτω, ἔρχεται μία τῶν παιδίσκων τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρου διεμμανόμωτον, ἐμβλέψασα αὐτῷ, λέγει. καὶ σύ μετὰ τοῦ ναζαρενοῦ ἰησοῦ ἦσθα;

α

ὁ δὲ ἠρνήσατο, λέγων. οὐκ οἶδα, οὐδὲ ἐπίσταμαι τί λέγεις.

α

* καὶ ὁ ἀλλοτρίως ἐφώνησε. καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν, πάλιν ἤρξατο λέγειν τοῖς πρεσβυτέροις. ὅτι οὗτος ἐστὶν αὐτῶν ἐσίμ.

α

ὁ δὲ πάλιν ἠρνήσατο. καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ πρεσβύτεροι ἔλεγον τῷ πέτρῳ. ἀλλοτρίως ἐστὶν αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ γαλιλαῖός ἐστι, καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει.

α

ὁ δὲ ἤρξατο ἀναδιεματίζειν καὶ ὁμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἀνθρώπου τοῦτο ὃν λέγετε. καὶ ἐκ δυνάτεως ἀλλοτρίως ἐφώνησε.

α

* Ὁ ἀνεμνήσθη ὁ πέτρος τὸ ῥήμα τοῦ ὅτι εἶπερ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι διῆς, ἀπαρνήσθη με τρίς. καὶ ἐπιβλασῶν ἐκλαυε.

α

* καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρῶτον συμβόλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων ὁ γράμματόν, καὶ ὄλοντο σφραγίσαι.

α

* δῆσαντες τὸν ἰησοῦν ἀπλώγῃ καμ καὶ πρὸ ἐδάκαμ τῷ πιλᾶτῳ. * καὶ ἐπικρώσκειν αὐτὸν ὁ πιλᾶτος. σύ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;

α

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπερ αὐτῷ. σύ λέγεις. Ὁ κατηγοροῦν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλοί. ὁ δὲ πιλᾶτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων. οὐκ ἀποκρίνη οὐδέμ;

α

ἰδοὺ πόσα σοὺ καταμαρτυροῦσιν. ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκ ἔτι οὐδέμ ἀπεκρίθη, ὡς περ δαυμάζειν τὸν πιλᾶτον.

α

* κατὰ δὲ ἑσπέρην ἀπέλυεν αὐτοῖς ἐνὰ δέσμιον, ὅντις ἦτο αὐτοῦ. * ἦν δὲ ὁ λεγόμενος βαρὰββᾶς, μετὰ τῶν συσασιασῶν δεδεμμένῳ, οἱ τινες ἐν τῇ σάσῃ φόνον ποιοῦντες. καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος, ἤρξατο αὐτῷ εἰπεῖν.

α

καὶ ἔλεγον. ἄββα. ὁ δὲ πιλᾶτος ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα. ὁ δὲ πιλᾶτος ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα.

α

καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα. ὁ δὲ πιλᾶτος ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα.

α

καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα. ὁ δὲ πιλᾶτος ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα.

α

καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα. ὁ δὲ πιλᾶτος ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα.

α

καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα. ὁ δὲ πιλᾶτος ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα.

α

καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα. ὁ δὲ πιλᾶτος ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα.

α

καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα. ὁ δὲ πιλᾶτος ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα.

α

καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα. ὁ δὲ πιλᾶτος ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα.

α

καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα. ὁ δὲ πιλᾶτος ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα.

α

καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα. ὁ δὲ πιλᾶτος ἔλεγον αὐτοῖς. τί θέτε εἰπεῖν μοι; καὶ ἔλεγον αὐτοῖς. ἄββα.

α

blasphemiam. Quid uobis uidetur? Illi uero omnes condemnauerunt eum esse reum mortis. Et coeperunt quidam conspuere in eum, & obuclare faciem illius, & colaphis eum caedere, & dicere illi: Diuina. Ac ministri alapas illi impingebant. Et cum esset Petrus in atrio inferius, uenit una ancillarum summi sacerdotis, cumque uidisset Petrum calefacientem se, intuita illum, dicit: Et tu cum Nazareno Iesu fuiti? At ille negauit, dicens: Non noui, neque scio quid dicas. Et exiuit foras in uestibulum, & gallus cecinit. Et ancilla cum uidisset eum, rursum coepit dicere his qui astabant, hic ex illis est. At ille rursum negabat, ac paulo post iterum, qui astabant, dicebant Petro: Vere ex illis es, nam & Galilaeus es, & loquela tua conuenit. At ille coepit execrari ac deierare, non noui hominem istum de quo dicitis. Et iterum gallus cecinit. Recordatusque est Petrus uerbi quod dixerat illi Iesus: Priusquam gallus cecinerit bis, abnegabis me ter, coepitque flere.

xv.

Et confestim diluculo concilio inuito summi sacerdotes cum senioribus & scribis ac toto confesso uinctum Iesum abduxerunt, tradideruntque Pilato. Et interrogauit eum Pilatus: Tu es ille rex Iudaeorum? At ille respondens, dixit illi: Tu dicis. Et accusabant eum summi sacerdotes de multis. Pilatus autem rursus interrogauit illum, dicens: Non respondes quicquam? ecce quam multa aduersus te testantur? Iesus autem deinde nihil respondit, adeo ut admiraretur Pilatus. Caeterum in festo dimittebat illis unum uinctum: quicumque postulassent. Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum seditionis autoribus fuerat uinctus, qui per seditionem eadem patrauerant. Et cum acclamasset turba, coepit

k

flagitare,

αὐτῶν, καθὼς αἰεὶ ἐποίησεν αὐτοῖς. ὁ δὲ πιλᾶτος
 τοῖς ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων. Θέλετε ἀπολύ-
 σω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰσραηλῶν; ἐγίνω-
 σκε γὰρ, ὅτι διὰ φθόνον προσεδέωκεσαν ὑ-
 μῖν οἱ ἀρχιερεῖς. * οἱ ἄρχιερεῖς ἀνέσασαν τὸν
 ὄχλον, ἵνα μάλομεν τὸν βασιββαῖον ἀπολύ-
 σαι αὐτοῖς. * ὁ δὲ πιλᾶτος ἀποκριθεὶς πάλ-
 λιμ, εἶπερ αὐτοῖς. τί ὄμου θέλετε ποιεῖν, ὅμ λέ-
 γετε βασιλέα τῶν Ἰσραηλῶν; οἱ δὲ πάλιμ ἔκρα-
 ξαν, σαύρωσον αὐτόμ. ὁ δὲ πιλᾶτος ἔλε-
 γεν αὐτοῖς. τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ
 πρὶς αὐτῶν ἔκραξαν. σαύρωσον αὐτόμ. * ὁ
 δὲ πιλᾶτος βυβλόμηνος ἔβη ὄχλον τὸ ἱκα-
 νόμ ποιεῖν, ἀπέλυσεμ αὐτοῖς τὸν βασιββαῖον,
 καὶ προσεδέωκε τὸν Ἰησοῦν φραγαλλώσαν, ἵνα
 σαυρωθῆ. * οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐ-
 τὸν ἔσω φθὶ αὐλῆς, ὅ βζι πρατώριον, ἐσυγι-
 καλῶσιμ ὄλω πλὴν παῖραμ, καὶ ἐνδύσαν
 αὐτὸν πορφύραν, καὶ πρὶς τιθέασιμ αὐτῶν
 πλέξαντες ἀκάνθιον σέφανον, καὶ ἤξεντο
 ἀπαδέσθαι αὐτόμ. καὶ βασιλεὺς τῶν Ἰου-
 δαίων. * καὶ ἔτυπον αὐτὸν πλὴν κεφαλῶν
 καλάμων, καὶ ἐνέπησον αὐτῶν. καὶ τιθέντες
 τὰ γόνατα προσεκύνουμ αὐτῶν. καὶ ὅτε ἐπέ-
 παζάν αὐτῶν, ἐξέδυσαν αὐτῶν πλὴν πορφύ-
 ραν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια,
 * καὶ ἐξέδυσαν αὐτὸν, ἵνα σαυρώσωσιμ αὐ-
 τόμ. καὶ ἀγγαρεύσαν ἑτάροντά τινά σίμων
 να κυρηνάιον, ἐρχόμενον ἀπὸ ἀγροῦ, τὸν πα-
 τέρα ἀλεξάνδρου καὶ ῥόφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σαυ-
 ρὸν αὐτῶν. * καὶ φέρουσιμ αὐτὸν ἐπὶ γολγοθῶ
 τῶ τόπον, ὅ βζι μεθερμλινθόμλον, κρανίου
 τόπος. * καὶ ἐδίδουμ αὐτῶν πικρὸν ἐσμυρ-
 νισμλῶν οἶνον. ὁ δὲ οὐκ ἔλαβε. * καὶ σαυ-
 ρώσαντες αὐτὸν, διέμεριζον τὰ ἱμάτια αὐτῶν,
 βάλλουντες κληρομ ἐπ' αὐτά, τίς τί ἄρῃ. * ἦμ ἡ
 ὥρα τρίτη ἐσαύρωσαν αὐτόμ. καὶ ἦμ ἡ ἐπι-
 γραφή φθὶ αἰτίας αὐτῶν ἐπιγεγραμμένη. ὁ
 βασιλεὺς τῶν Ἰσραηλῶν. * ἐπὶ αὐτῶν σαυ-
 ρῶσι δ' ἄλλοι δύο, ἕνα ἐκ δεξιῶν, ἐπὶ ἕνα ἐξ
 ἐνωμύμων αὐτῶν. * καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφή, ἡ λέ-
 γουσα

flagitare, ut faceret quemadmodum sem-
 per fecerat ipsis . Pilatus autem respon-
 dit eis, dicens: Vultis dimittam vobis re-
 gem illum Iudæorū? Sciebat enim quod
 propter invidiam tradidissent illum sum-
 mi sacerdotes . Summi uero sacerdotes
 concitauerunt turbam, ut potius Barab-
 bam dimitteret ipsis . Pilatus autem re-
 spondens rursus, ait illis : Quid igitur
 vultis faciam ei, quem dicitis regem Iu-
 dæorū? At illi rursus clamauerunt: Cru-
 cifige istum . Pilatus autem dicebat illis:
 Quid em̄ mali fecit? At illi uehementius
 clamauerūt: Crucifige eum. Pilatus uero
 uolens turbæ facere satis, dimisit illis Ba-
 rabbam, & tradidit Iesum flagellatū, ut
 crucifigeretur. Milites autem abduxerūt
 eum intro in atrium, quod est prætoriū,
 & conuocant totam cohortē, & induunt
 illum purpura, & circumponunt ei con-
 textam spinis coronam, & cœperūt salu-
 tare illum: Aue rex Iudæorū. & uerbera-
 bant illi⁹ caput arundine, & inspuebant
 in illum, & positis genibus adorabant il-
 lum . Et cum illuissent ei, exuerunt eum
 purpura, & induerūt illum uestib⁹ pro-
 prijs, & educūt eum, ut crucifigerēt eum.
 Et cœgerūt prætereuntē quendā Simo-
 nem Cyrenēsem, qui ueniebat ex agro,
 patrē Alexandri & Rufi, ut tolleret crucē
 eius . Et ducunt eum in Golgotha locū,
 quod est, si interpreteris, caluariæ locus, &
 dederūt illi bibere myrrhatū uinum, sed
 ille nō sumpsit. Cūq; crucifixissent eum,
 partiti sunt uestimēta eius, mittentes sor-
 tem super illa, quis quid tolleret. Erat au-
 tem hora tertia, & crucifixerunt eum . Et
 erat inscriptio causæ illius inscripta. Rex
 Iudæorū. Et cum eo crucifigunt duos la-
 trones: unum à dextris, & alterum à sini-
 stris eius. Et impleta est scriptura, quæ di-
 cit:

σιζ 5 γουσα. ¶ Μετὰ ἀνόμων ἐλογίζθη. * καὶ οἱ
 πρῶτοι ἀπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κί-
 νοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες.
 οὐαὶ ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέ-
 ραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτὸν, καὶ κατα-
 σιβ 5 βα ἅπὸ τοῦ ναοῦ. * ὁμοίως ἢ οἱ ἄρχιερεῖς
 ἐμπαύζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ ἧν γραμ-
 ματέων, ἔλεγον. ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν
 οὐ δύναται σῶσαι. ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ
 σιθ 5 Ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ ναοῦ, ἵνα
 ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. * καὶ οἱ σωεσαυρω-
 σκβ 5 μῶνοι αὐτῷ ὠνείδισον αὐτόν. * γενομένης δὲ
 ὥρας ἕκτης, σκοτῶ ἐγένετο ἐφ' ὅλην πλὴν
 σκγ 5 γῆν, ἕως ὥρας ἑννάτης. * καὶ τῆ ὥρᾳ τῆ ἐν-
 νάτης ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῆ μεγάλης, λέγων.
 σκδ 5 Ἐλωί, Ἐλωί, λαμὰ σαβαχθανί. ὁ ὅστις μεθέρ-
 μην θρόνον, ὁ θεὸς μου, ὁ θεός μου, εἰς τί
 με ἐγκατέλιπες, καὶ τινὲς ἧν πρῆσκηότων
 σκεβ 5 ἀκρόσαντες, ἔλεγον. ἰδοὺ ἡλίαν φωνεῖ. * δὲ
 μὴ δὲ εἶς, καὶ γεμήσας ἀπόγονον ὄξους περι-
 σκγ 5 θείεις τε καλὰ μὴ, ἐπὶ τὴν αὐτὸν, λέγων.
 α * ἄφετε, ἰδοὺ εἰ ἔρχεται ἡλίας καθελεῖν
 αὐτόν, ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφίει φωνὴν μεγάλην,
 σκδ 5 θξέπνυσε. * καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ
 σκεβ 5 ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. * ἰ-
 σκεβ 5 δὲ ὁ κεντυρίων, ὁ πρῆσκηὸς θξεναντίας
 αὐτοῦ. ὅτι οὕτως κέριξας θξέπνυσε, εἶ-
 σκεδ 5 περ. ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ.
 σκεδ 5 * Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες, ἀπὸ μακρόθεν
 θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν μαρία μαγδαληνὴ, καὶ
 σκεδ 5 μαρία ἰακώβου τοῦ μικροῦ, καὶ ἰωσὴφ μητῆρ,
 καὶ σαλώμη, αἱ καὶ ἦν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ,
 σκεδ 5 ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ δὲ ἰηκόνου αὐτῷ, καὶ
 σκεδ 5 ἄλλα πολλαὶ αἱ συναναβασαὶ αὐτῷ εἰς ἰε-
 σκεδ 5 ρουσόλυμα. * καὶ ἦν ὁ ἡμέρας γενομένης, ἐπεὶ μὴ
 σκεδ 5 ἦν πρῶτοσκηνη, ὁ ὅστις προσάββατον, ἦλθεν ἰω-
 σκεδ 5 σήφ ὁ ἀπὸ ἄριμαθαίας εὐσχημῶν βουλν-
 σκεδ 5 τῆς, ὅς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος πλὴν
 σκεδ 5 βασιλείᾳ τῷ θεῷ, τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς
 σκεδ 5 πιλᾶτον, καὶ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.
 σκεδ 5 ὁ δὲ πιλᾶτος ἐδούμασεν, εἰ ἦν τέθνηκε.

cit: Et cū iniquis deputatus est, & qui præ-
 teribant, cōuiciabant illi: mouētes capita
 sua, ac dicētes: Væ qui demoliris tēplum,
 & in tribus diebus extruis. serua teipsum,
 & descēde de cruce. Similiter & summi sa-
 cerdotes illudentes inter sese cum scribis,
 dicebant: Alios seruauit, seipsum seruare
 nō potest. Christus ille rex Israël descen-
 dat nunc de cruce, ut uideamus & creda-
 mus. Et qui crucifixi fuerant cū illo, pro-
 bra iaciebant in eum. Cū uero facta esset
 hora sexta, tenebræ ortæ sunt super totā
 terrā, usq; ad horam nonā. Et hora nona
 clamauit Iesus uoce magna, dicens: Eloi,
 eloi, lama sabachthani, qd' est, si quis in-
 terpretet, deus meus, deus meus, cur me
 deseruisti? & quidā astantiū cum audis-
 sent, dicebant: Ecce Heliā uocat. Accurrit
 autē quidā, & impleta sponsia aceto, im-
 positaq; harundini, porrexit illi potū, di-
 cens: Sinite, uideam⁹ an uenturus sit He-
 lias, ad deponendū eum. Iesus autē emis-
 sa uoce magna, expirauit. Et uelum tēpli
 scissum est in duas partes, à summo usq;
 ad imū. Cum uidisset autē Centurio, qui
 astantabat ex aduerso illi, qd' sic emisso cla-
 more expirasset, dixit: Vere homo hic fi-
 lius erat dei. Erant autē & mulieres è lon-
 gino spectantes, inter quas erat Ma-
 ria magdalene, & Maria Iacobi parui, &
 Iose mater, & Salome, quæ etiā cū esset
 in Galilæa, secutæ fuerāt illū, & ministra-
 uerant ei, aliæq; cōplures quæ simul ascē-
 derant cū eo Hierosolyma. Et cum iam
 uenisset uespera, qm̄ erat parasceue, quæ
 præcedit sabbatū, uenit Ioseph orrus ex
 ciuitate Arimathæa, honestus senator,
 qui & ipse erat expectans regnū dei, &
 sumpta audacia, ingressus est ad Pila-
 tum, & petijt ab eo corpus Iesu. Pilatus au-
 tem admiratus est, si iam mortuus esset.

καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπα-
 ρώτησεν αὐτὸν, εἰ πάλαι ἀπέθανε. Ὁ γνοὺς
 ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα
 τοῦ Ἰωσήφ. * καὶ ἀγοράσας σινδόνα ἐκα-
 θελὼν αὐτὸν ἐνείλησε τῇ σινδόνι. καὶ κατέθη
 κεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ. ὃ ἦν λελατομηκλύου
 ἐκ πέτρας. καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τῷ
 θύρῳ τοῦ μνημείου. * ἢ δὲ μαρία ἡ μαγδα-
 ληνὴ καὶ μαρία ἰωσὴφ ἐθεώρωσαν ὡς τίθει-
 * καὶ διαγενομένης τοῦ σαββάτου, μα-
 ρία ἡ μαγδαλινὴ ἔμαρξεν ἰακώβου καὶ σα-
 λώμης, ἠγόρασαν ἀρώματα ἵνα ἐλθῶσαι ἀ-
 λείψωσιν αὐτόν. * καὶ λίαν πρόωτον ἦν ἡ
 ἡμέρα ἐρχομένη ἐπὶ τὸ μνημεῖον ἀνατείλαν-
 τος τοῦ ἡλίου, καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς. τίς
 ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τοῦ θύρου τοῦ
 μνημείου; Ἐὰν ἀναβλέψωμεν, θεωροῦμεν ὅτι
 ἀποκεκύλισται ὁ λίθος, ἡμεῖς γὰρ μέγας σφο-
 δρα καὶ εἰσελθῶμεν εἰς τὸ μνημεῖον, εἴδομεν
 νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιῶν πρὸς
 βληκλῶν σολῶν λουκῶν, καὶ ἐθέτα μὴ βῆ-
 σαμεν. * ὃ δὲ λέγει αὐταῖς. μὴ ἐκθαμβῆσθε,
 ἰδοὺ ζητῶ τὸν ναζαρενὸν τὸν ἐσαυρωμέ-
 νον, ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε, ἴδε ὁ τόπος ὅπου
 ἐθαύμαζον αὐτόν. ἀλλ' ὑπάγετε, εἰπατέ τοῖς
 μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τοῖς πατράσι, ὅτι προά-
 γει ὑμεῖς εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψε-
 σθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. * καὶ ἐξεληλυθῶσαι τα-
 χὺ ἐφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἐκχερὸν δὲ αὐτάς
 τρόμος. Ἐκείσιν, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶ-
 πομεν, ἐφοβοῦντο γὰρ. Ἀναστὰς δὲ πρόωτον
 τῆ σαββάτου, ἐφάνη πρῶτον μαρίᾳ τῇ μα-
 γδαλινῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἐπὶ ἀδαιμόνια
 ἐκείνη πνεύματα ἀπὸ γαλιλαίας τοῖς μετ' αὐ-
 τὴν γενομένοις πνεύμασι καὶ κλαύσει, καὶ κεί-
 νοι ἀκούσαντες, ὅτι ζῆ καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐ-
 τῶν, ἠπίσησαν. * μετὰ δὲ ταῦτα διύσιν ἐξ
 αὐτῶν περιπατοῦσιν, ἐφανέρωθη ἐν ἑτέροις
 μορφή, πνεύματι εἰς ἀγρόν. καὶ κείνοι ἀ-
 πελθόντες ἀπήγγαλαν τοῖς λοιποῖς. οὐ-
 δε ἐκείνοις ἐπίστευσαν. * ἕσθρον ἔτασαν
 μένοις

σκκ
 α
 σκθ
 5
 σλ
 η
 σλα
 α
 σλβ
 β
 σλγ
 β
 σλδ
 η
 σλε
 ι

& accersito ad se centurione, interrogavit
 illum, an iam dudum mortuus fuisset. Et
 re cognita ex centurione, donavit corpus
 ipsi Ioseph. Et is mercatus sindonem, de-
 positū eum inuoluit sindoni, deposuitque
 in monumento, quod erat excisum ἐ pe-
 tra. Et aduoluit lapidem ad ostium mo-
 numenti. At Maria Magdalene & Ma-
 ria Ioseph spectabant ubi poneretur.

Et cum præterisset sabbatum, Maria
 Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome
 emerunt aromata, ut ueniret & ungeret
 eum. Et summo diluculo diei primi sab-
 batorum ueniunt ad monumentum, ex-
 orto sole, dicebantque inrer sese: Quis re-
 uoluet nobis lapidem ab ostio monu-
 menti? Et cum respexissent, uident lapi-
 dem esse reuolutum. nam erat magnus
 ualde. Et ingressæ in monumentū, uide-
 runt adolescentē sedentē à dextris, ami-
 ctum stola candida, & expauerunt. At
 ille dicit eis: Ne expauescatis, Iesum quæ-
 ritis Nazarenum, qui fuit crucifixus. sur-
 rexit nō est hic. ecce locus, ubi posuerant
 illum. Sed abite, dicite discipulis eius &
 Petro, quod ille præcedit uos in Galilæ-
 am, illic eum uidebitis, sicut dixit uobis.
 Et abeuntes cito fugerunt à monumen-
 to. Habebat enim illas tremor, & stupor,
 neque cuiquam quicquam dicebant. ti-
 mebant enim. Cum surrexisset autem
 Iesus mane primo die sabbati, apparuit
 primū Mariæ magdalenæ, de qua eiece-
 rat septē dæmonia. Illa profecta, renun-
 ciavit ijs, qui cum illo fuerant lugentibus
 ac flentibus. Et illi cum audissent, quod
 uiueret, ac uisus esset ab illa, non credide-
 runt. Post hæc autē duobus ex ipsis am-
 bulantibus, apparuit in alia forma, eun-
 bus rus. Et illi abierūt, ac renunciarūt reli-
 quis. nec his illi crediderūt. Postea discū-
 bentibus

XVI

μύνοις αὐτοῖς τοῖς ἑνδέκα ἐφανερῶς, καὶ ὠνείδισε πλὴν ἄπισίαν αὐτῶν, καὶ σκληροκαρδίαν; ὅτι τοῖς δεασαμύνοις αὐτὸν ἐκρηγυμύον, οὐκ ἐπίσθυσαν. καὶ εἶπερ αὐτοῖς, πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξτε τὸ εὐαγγέλιον πάση τῇ κτίσει. ὃς πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὃ δὲ ἄπισθῆσας κατακριθήσεται. σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασιν ταῦτα παρακολουθήσει. ἔν τῷ ὄνοματί μου δαίμονια ἐκβαλῶσι, γλώσσαις λαλήσουσι καινῶς, ὅφρα ἄρῶσι, καὶ μὴ θανάσιμὸν τι πώσωσι, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψῃ. ἐπὶ ἄρρώστοις χεῖρας ἐπιθήσουσι, καὶ κελῶς ἔξουσιν. ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ. ἑκείνοι δὲ ἰδελθόντες, ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τῷ κυρίου σωτηροῦ, καὶ τὸν λόγον βεβαιώσαντες διὰ τῶν ἐπακολουθησάντων σημείων.

bentibus illis undecim apparuit: & exprobrauit illis incredulitatem suam, & cordis duriciem: quod ihs qui se uiderent resurrexisse, non credidissent. Et dicebat eis: Ite in mundum uniuersum, & prædicate euangelium omni creaturæ: Qui crediderit, & baptizat⁹ fuerit, saluus erit: qui uero non crediderit, condemnabitur. Porro signa eos qui crediderint, hæc subsequuntur: Per nomen meum dæmonia eiicient: linguis loquent^r nouis: serpentes tollent. Et si quid letale biberint, non nocebit eis. Super ægrotos manus imponent, & bene habebunt. Itaq; dominus quidem postquam locutus fuisset eis, receptus est in cælum, & confedit à dextris dei. Illi uero egressi, prædicauerunt ubiq; , domino cooperante, & sermonem confirmante per signa subsequencia.

ΤΟΙ ΚΑΤΑ ΜΑΡ-
ΚΟΝ ΕΥΑΓΓΕ-
ΛΙΟΙ ΤΕ/
Λ Ο Σ.

EVANGELII SECVN-
DVM MAR-
CVM, FI-
NIS.

Ουκᾶς ἰατροῦς ἀντιοχεύς, καθὼς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ δηλοῖ, τῷ ἐλλωϊκῷ οὐκ ἄπερϑ, παρθασῆς παύλου ἀποστόλου, καὶ πάσης αὐτῷ ἐπιβλεψῆς ἀκόλαστον, σωεταξερῖ ἐναγγέλιον, πρὶ οὗ αὐτὸς παύλῳ, ἀπεσείλαμνύ φησι σωῦ αὐτῷ τὸν ἀδελφόν, οὗ ὁ ἔπαμϑ ἐν τῷ ἐναγγελίῳ κτλ πάσαε τὰς ἐκκλησίαιε. καὶ πρὸς τοῦε κολαωῆε, ἀπαῖζεται ὑμᾶε λυκᾶε ὁ ἰατροῦς ὁ ἀγαπητόε. καὶ πρὸς τιμόθεον, δεκᾶε ὅετι μετέμωμῖ μόνϑ. καὶ ἕτερον δὲ δὲξέδωκε τεύχος δὲξάρετον, ἐπιγράφω πρᾶξῆε ἀποστόλων, οὗ ἡ ἰσορῖα ἕωε δῖετείαιε δῖάγοντϑ ἐν τῇ ῥώμῃ παύλου ἐκτείνετ, τούεσιμ, ἕωε τετάρτου νέρωνϑ ἐνῖ αὐτῷ. ἀφῶμ πεπείσμεθα ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, πλὴν βίβλου σωπετάχθα. ἡ γὰρ πρὶε δῖε πάύλου καὶ θεκλαε, καὶ πᾶε ὁ μῦθος ὡσανεὶ λέοντοε βαπῖιδέντοε, εἰε τὰε ἀποκρύφουε γραφᾶε φηιδῖησετα. οὗ δὲ γὰρ ἐνεχώρετ τὸν ἀχώριεσμ τῷ ἀποστόλω, μεταξὺ τῶν λοιπῶν αὐτῷ πρᾶξωμ τῷτο ἡγνοκένεα. Ἀλλὰ καὶ τερτυλλῖανόε ἐκένωμ τὸν ῥόνομ, ἀναφέρετ πρῆεσβύτερομ τινα ἐν τῇ ἀσίᾶ, παρθασῶν παύλου ἀποστόλου, ἐλεγχθέντα ἐπὶ ἰωάννου, οἷα παρᾶ αὐτῷ σωπταγείσεε βίβλου, ὡμολογηκένεα φίλτρῳ κατεχόμενον παύλου, τούτο πεποικκένεα, δῖο ἔκβεβλήθηδα τῷτομ τινέε ὑπολαμβάνεσιν. Οσαῖεε ἢ παύλου ἐν τᾶε οἰκείαιε ἐπισολαῖε λέγετ, κτλ ὁ ἐναγγελίόμ μου, δῖηλομ ὡε πρὶ τῶν τεύχουε τῷ κτλ λυκᾶμ σημαίνει. ἡ λουκᾶμ οὗ μόνωμ πρᾶξῆ ἀποστόλου παύλου μεμαθηκένεα ὁ ἐναγγελίωμ, οἷα μετὰ τῷ κυρίω τκνῖκαῦτα ἐν τῷ σώματε μῖ γενομνύου, ἀλλὰ ἡ πρᾶξῆ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων, ὅπερ καὶ αὐτὸε ἐν τῇ ἀρχῇ τῷ ἰδίω σωπτάγματϑ περιφανῶε λέγετ. καθὼε πρᾶξῆεσσμ ἡμῖμ οἱ ἀπαρχῆε αὐτόπῃα τοιγαροῶμ τῷ ἐναγγελίωμ καθὼε ἀκήκοεμ ἔγραφε. τὰε δὲ πρᾶξῆε τῶν ἀποστόλων, καθὰ ἰσορῆσεμ αὐτοε, ἡ σωεταξερῖ. ἡνέχθη τὰ λείφανα αὐτῷ, ἡ ἀπετέθη ἐν κωνσταντινοπόλει, εἰε ἡμ πόλιμ τῷ εἰκοσῶ κωνσταντίνου ἐνῖ αὐτῶ, τῷτόμ σῶμα μετὰ τῶν λείφανῶν ἀνδρῆου τῷ ἀποστόλου μετῶεχθη.

ἸΠΟΘΕΣΙΣ ΕἰΣ ΤΟ ΚΑΤᾶ ΛΟΥΚΑΝ ΕἸΣΤΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΑΚΤΟΥ.

Ουκᾶε ὁ θεόε, ἀντιοχεύε μλῦ ἡμ, ἰατροῦε δὲ, καὶ πλὴν ἔξω σοφίαιμ πολύε, οὐμνύ ἀλλὰ καὶ πλὴν ἑβραϊκῆμ παρδῖαιμ δὲξησκήσατο, τῶε ἰεροσολύμοιε ἐπιφροῖτῖσσε, ὅτε δὴ καὶ ὁ κύριϑ ἡμῶμ ἐδῖδασκεμ. ὡε πε φασὶ τινέε, ἕνα καὶ αὐτῷ γενέθηδα τῶν ἑβδομήκοντα ἀποστόλων. καὶ ἐκ νεκρῶμ δὲ ἀνασάντι τῷ χριστῶ σωπατῆσαι μετὰ κλεόπα. ἀναληφθέντϑ τῷ κυρίω, καὶ τῷ παύλω πωσειῦσαντοε, γενέθηδα σωεκδημωμ αὐτῷ. φημὶ δὲ τῷ παύλω, καὶ δὴ συγγράφαδα ὁ ἐναγγελίωμ μετὰ πάσεε ἀκριβείαιε. ὡε καὶ αὐτῷ δὲ προοίμιωμ αὐτῷ ἐμφαίνει, μετὰ πεντεκαδέεκα ἔτη φη τῷ χριστῷ ἀναλήφωε. γραφῆε δὲ πρὸε θεόφιλωμ συγκλητικὸμ ὄντα, καὶ ἀρχόντα ἴσωε. τῷ γὰρ κράτισϑ ἐπὶ τῶν ἀρχόντωρ καὶ ἡγεμόνων ἐλέγετο. ὡε ἡ ὁ παύλϑ φησι πρὸε τῷ ἡγεμόνα φῆεσμ. κράτισε φῆσε. καὶ πᾶε δὲ ἀνθρωπῷ θεοφιλήε, καὶ κράτοε κτλ παθῶμ ἀναδῖεξάμνϑ, θεόφιλοε ὅετι κράτισϑ, ὅε καὶ ἄξιωε τῷ ὄντι ὅετιμ ἀκῶεμ τῷ ἐναγγελίω.

ἐναγγελίωμ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ
ΛΟΥΚΑΝ.

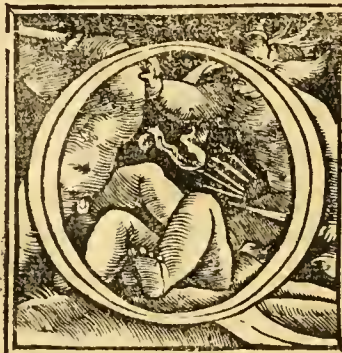
EVANGELIUM SECUN-
DUM LUCAM.

ΠΕΙΔΗΠΕΡ
πολλοί ε-
πεχείρη-
σαν ανατά-
ξασθαι διή-
γησιν προ-
τετελεσμέ-
νων εν η-

μήν πραγμάτων, καθώς προέδωσαν ημῖν
οι ἀρχαῖοι αὐτόπαι καὶ ὑπηρετοὶ γενό-
μενοι τοῦ λόγου, ἐδοξε καὶ μοι προκολληθῆ-
ναι, ἄνωθεν πᾶσι ἀκριβῶς καθελθῆναι σοι γρα-
φαὴ κατὰ τὴν θεοφίλει, ἵνα ἐπιγινώσκῃς ὅτι
κατηχήθη λόγῳ τῷ ἀσφάλει.

Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἡρώδου τοῦ βα-
σιλέως φιλίστου, ἱερεὺς τις ὀνόματι
Ζαχαρίας, ἕξ ἐφημερίαις ἀβιά. καὶ ἡ γυνὴ
αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων ἀαρῶν, καὶ τὸ ὄνο-
μα αὐτῆς ἐλισάβετ. ἥσαρ δὲ δίκαιοι ἀμφό-
τεροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὁρθόδομοι ἐν πά-
σαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιομασίαις τοῦ κυ-
ρίου ἀμεμπτοί. καὶ οὐκ ἦν αὐτῆς τέκνον, κα-
θὼς ἡ ἐλισάβετ ἦν στείρα, καὶ ἀμφοτέροι
προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἥσαρ.
Ἐγένετο δὲ, ἐν ἡμέραις ἱερατεῖας αὐτοῦ ἐν τῇ τά-
ξι φιλίστου, ἵερατείας, ἔλαχε τὸ θυ-
μιᾶσαι, εἰσελθὼν εἰς τὸ ναὸν τοῦ κυρίου,
καὶ πᾶσι τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον
ἔξω

VONIAM
cōplures ag-
gressi sunt cō-
texere narra-
tionē earū, q̄
inter nos cer-
tissimæ fidei
sunt, rerū, si-
cuti tradide-

runt nobis ἢ qui ab initio suis oculis ui-
derant, ac pars aliqua fuerant eorū quæ
narrabāt: uisum est & mihi, ut, cunctis ab
initio exacta diligētia peruestigatis, de-
inceps tibi scriberē optime Theophile, q̄
agnoscas eorū de quib⁹ edoctus fueras,
certitudinē.

Erat in diebus Herodis
regis Iudææ, sacerdos quidam nomine
Zacharias de uice Abia, & uxor illius de
filiabus Aaron, & nomen eius Elizabeth.
Erant autē iusti ambo corā deo, uersan-
tes in om̄ibus præceptis & iustificationi-
bus dñi irreprehensibiles. nec erat illis
proles, eo qd̄ esset Elizabeth sterilis, & am-
bo prouectæ iam essent ætatis. Factum
est autē, cum sacerdotio fungeretur Za-
charias in ordine uicis suæ coram deo, se-
cundum cōsuetudinem functionis sacer-
dotalis, fors illi obuēnit: ut odores in-
cenderet, ingressus in templum domini,
& omnis multitudo populi precabatur

k 4 foris

ἔξω τῆ ὥρᾳ τῶν θυμιάματων. ὧφθῃ δὲ ἀνι-
 ῶν ἄγγελος κυρίου, ἐσὼς ἐκ δεξιῶν τῶν θυ-
 σιασκήριον τῶν θυμιάματων. καὶ ἐταράχθη Ζα-
 χαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐ-
 τόν. ἔειπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος. μὴ
 φοβῆσαι Ζαχαρία, διότι εἰσκηκόσθη ἡ δέησίς σου,
 καὶ ἡ γυνή σου ἐλισάβητ γεννήσῃ υἱόν σοι, καὶ
 καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην, ὅτι ἔσται χα-
 ρὰ σοι, καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῆ
 γεννήσει αὐτοῦ χαρήσονται. ἔσται δὲ μέγας ἐνώ-
 πιον κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίη. καὶ
 πνεύματος ἁγίου πληθήσεται ἐν κοιλί-
 ᾳ μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πολλοὺς ἔψωμι Ἰσραὴλ
 ἐπιστρέψαι πρὸς κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν. καὶ
 αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτῶν πνεύματι
 καὶ δυνάμει ἡλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέ-
 ρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαί-
 ων, ἐτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμέ-
 νον. Ὁ ἔειπε Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον. Ἡ
 τί γνώσομαι τῶτο; ἐγὼ γὰρ εἰμι πρεσβύτης,
 καὶ ἡ γυνή μου προεβηκῆα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐ-
 τοῦ. Ὁ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος, εἶπερ' αὐτῷ. ἐγὼ
 εἰμι Γαβριὴλ ὁ πρεσβυτικῶς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ
 ἀπεσάλω λαλῆσαι πρὸς σε, ἵνα γυμνάσω
 σοὶ ταῦτα. καὶ ἰδοὺ ἔσθ' σιωπῶν, καὶ μὴ
 δυνάμην λαλῆσαι ἄχρι ἡμερῶν γέννη-
 τῶν ταῦτα, ἀνδρῶν οὐκ ἐπίσθουσας τοῖς λόγοις μου,
 οἳ τινες πληρώθησονται εἰς τὸ κατεῖναι αὐτῶν.
 καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν, καὶ
 ἐθαύμαζον ἐν τῷ ἁγίῳ ναῷ αὐτῶν ἐν τῷ ναῷ.
 ὁ δὲ ἐλθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς. καὶ
 ἐπέγνωσαν, ὅτι ὁ πᾶσις αὐτῶν ἐστὶν τῷ ναῷ.
 καὶ αὐτὸς ἦν δὴ ἀνεύωμ αὐτοῖς, καὶ δὴ ἔμενε κω-
 φός. καὶ ἐγένετο, ὡς ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι τῆ
 λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκόν αὐ-
 τοῦ. μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας σιώλαβεν
 ἐλισάβητ ἡ γυνή αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυ-
 τὴν μετὰ τὴν ἡμέραν, ὅτι οὕτως μοι
 πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις, αἷς ἐ-
 πέσεν ἀφελῆν τὸ ὄνομα μου ἐν ἀνδρά-
 ποις. ἐν δὲ τῷ μῶνι τῷ ἕκτῳ ἀπεσάλω
 ὁ ἄγγελος

foris tēpore thymiamatis. Apparuit au-
 tem illi angelus dñi, stans à dextris alta-
 ris, in quo thymiamata solent adoleri. Et
 Zacharias turbatus est eo uiso, ac timor
 irruit super eum. Ait autē ad illum ange-
 lus: Ne timeas Zacharia, quoniam exau-
 dita est deprecatio tua. Vxorq̄ tua Eli-
 zabet pariet tibi filium, & uocabis nomē
 eius Ioannē, & erit gaudium tibi, & exul-
 tatio, & multi super eius natiuitate gau-
 debunt. Erit enim magnus coram domi-
 no, & uinum siceramq̄ non bibet. Et spi-
 ritu sancto replebitur iam inde ab utero
 matris suæ, multosq̄ filiorū Israël con-
 uertet ad dominū deum ipsorū. Et ipse
 præcedet ante illum cum spiritu & uirtu-
 te Heliæ, ut conuertat corda patrū in fi-
 lios, & inobediētes ad prudentiam iusto-
 rum, ut paret dño plebem perfectam. Et
 dixit Zacharias ad angelum: Quo argu-
 mento istuc cognoscam? ego enim sum
 senex, & uxor mea prouectæ ætatis est.
 Ac respōdens angelus dixit ei: Ego sum
 Gabriel qui astiti in conspectu dei, mis-
 susq̄ sum ut loqr̄ ad te, & hæc tibi lata
 nunciem. Et ecce futurū est, ut sis tacitus,
 nec fari possis ad eum usq̄ diē quo hæc
 fiant, eo quod nō credidisti uerbis meis,
 quæ implebunt in tempore suo. Et erat
 populus expectans Zachariam, & mira-
 bantur qd̄ moraret in templo. Egressus
 autē non poterat loqui illis. Et cognoue-
 runt, quod uisionē uidisset in templo. Et
 ipse innuebat illis, permansitq̄ mutus.
 Et accidit, ut impleti sunt dies officij eius,
 abiit in domum suam. Post hos autem
 dies concepit Elizabeth uxor eius, & occul-
 tabat se mēlibus quinq̄, dicens: Sic fecit
 mihi dominus in diebus, quibus me re-
 spexit, ut auferret probrū meū inter ho-
 mines. In mense autem sexto missus est
 angelus

ὁ ἄγγελος γαβριήλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν
 φηι γαλιλαίας, ἣ ὄνομα ναζαρεθ, πρὸς πα-
 θένου μεμνησθὲν μένω ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα ἰω-
 σήφ, ἧς οἶκος δαβίδ, καὶ δὲ ὄνομα φηι παθε-
 νος μαριάμ. καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς
 αὐτὴν, εἶπερ. χαῖρε κεχαριστωμένη, ὁ κύρι-
 ος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί. ἢ
 δὲ ἰδοῦσα, δῖεταράχθη ἐπὶ τοῦ λόγου αὐτῆς·
 καὶ διελογίζετο, ποταπὸς εἶη ὁ ἀπασμός οὗ-
 τος. καὶ εἶπερ. ὁ ἄγγελος αὐτῆς. μή φοβῆσαι
 μαριάμ, ἔνθα ἔστι χάρις παρὰ τοῦ θεοῦ. ἰδοῦ
 συλλαβὴν ἐν γαστρί, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις
 τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦ. οὗτος ἔσται μέγας,
 ὃς ἕως ἡμερῶν κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ
 κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον δαβίδ τῷ πατρὶ
 αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον
 ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶ-
 νας, καὶ φηι βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται
 τέλος. εἶπερ δὲ μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγε-
 λον. ὡς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἀνδρα
 οὐ γινώσκω; καὶ ἀ-
 ποκριθεὶς ὁ ἄγγελος, εἶπερ αὐτῆς. πνεῦμα
 ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σε, καὶ δώσεται
 ἕως ἐπισκιάσει σοι. διὸ ὁ ἄγγελος
 γενώμενος ἅγιον, κληθήσεται ἕως
 θεοῦ. ἰδοῦ ἐλισάβετ ἡ συγγενὴς
 σου, ἣ αὐτὴ σωμαληφῆα υἱόν ἐν
 γήρα αὐφθι. καὶ οὗτος μὲν ἕκτος
 ἔστιν αὐτῆς τῆς και-
 λουμένης σείρας, ὅτι οὐκ ἔδωκε
 ἡσυχίαν τῷ θεῷ ὡς ἄμαρ-
 ταν. εἶπερ ἡ μαριάμ. ἰδοῦ ἢ
 ἔστιν ἡ κυρία, γένοιτό μοι ἡ
 ἡσυχία σου. καὶ ἀ-
 πῆλθερ ἀπαυφθι ὁ ἄγγελος.
 ἀναστὰς ἡ μαριάμ ἐν ταῖς
 ἡμέραις ταύταις, ἐπορεύθη εἰς
 πλὴν ὄρεων μετὰ σου εἰς πόλιν
 ἰούδα, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν
 οἶκον zachariæ, καὶ ἠσάσασα
 τὴν ἐλισάβετ. ἣ ἐγγύετο,
 ὡς ἠκούσε ἐλισάβετ τὸν
 ἀπασμόν τῆς μαριάμ, ἐσκήρ-
 τησε δὲ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ
 αὐφθι. ἣ ἐπλήσθη πνεύ-
 ματος ἁγίου ἡ ἐλισάβετ,
 ἣ ἀνεφώνησε φωνῇ
 μεγάλῃ, ἣ εἶπερ. εὐλογη-
 μένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ
 εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς
 κοιλίας σου. ἣ πόθεν μοι
 τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μητήρ
 τοῦ κυρίου μου πρὸς με;
 ἰδοῦ ἢ ὡς ἐγγύετο ἡ
 φωνὴ ἡ ἀπασμοῦ σου
 εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκήρτησε
 ἡ

angelus Gabriel à deo in ciuitatem Ga-
 lilææ, cui nomen Nazareth, ad uirginem
 desponsatā uiro, cui nomen erat Ioseph,
 de domo Dauid, ac nomen uirginis Ma-
 ria. Et ingressus angelus ad eam, dixit:
 Ave gratiosa, dominus tecum, benedi-
 cta tu inter mulieres. Illa uero cum uidi-
 set, turbata est super oratione eius, & co-
 gitabat, qualis esset illa salutatio. Et ait
 angelus ei: Ne timeas Maria, nacta es
 enim gratiam apud deum. Ecce cōcipies
 in utero, & paries filium, ac uocabis no-
 men eius Iesum. Is erit magnus, & filius
 altissimi uocabitur. Et dabit illi dñs deus
 sedem Dauid patris ipsius, regnabitq;
 super domum Iacob in æternū, & regni
 eius nō erit finis. Dixit autē Maria ad an-
 gelum: Quomō erit istud, quandoquidē
 uirum nō cognosco? Et respōdens ange-
 lus, dixit ei: Spiritus sanctus superueniet
 in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi.
 Quapropter & qd̄ nascet̄ sanctum, uo-
 cabitur filius dei. Atq; ecce Elizabet co-
 gnata tua, & ipsa concepit filium in fene-
 ctute sua. & hic mēsis est sextus illi, quæ
 dicebat̄ sterilis, quia nō erit impossibile
 apud deum omne uerbum. Dixit autē
 Maria: Ecce ancilla dñi, fiat mihi secūdū
 uerbū tuum. ac discessit ab illa angelus.
 Exurgēs autē Maria in diebus his, abiit
 in montana cum festinatione in ciuitatē
 Iuda, & intrauit in domū Zachariæ, ac
 salutauit Elizabet. & factum est, ut audi-
 uit salutationē Mariæ Elizabet, salijt in-
 fans in utero eius. Et repleta est spiritu
 sancto Elizabet, exclamauitq; uoce ma-
 gna, & dixit: Benedicta tu inter mulie-
 res, & benedictus fructus uentris tui. Et
 unde hoc mihi, ut ueniat mater domini
 mei ad me? Ecce em̄ ut facta est uox sa-
 lutationis tuæ in auribus meis, exultauit
 præ

ἐν ἀγαλλιάσει ὁ βρέφῳ ἐν τῇ κοιλίᾳ μου.
 ἢ μακαρία ἡ πεισεύσασα, ὅτι ἔσωσεν τελείωσις
 τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου, ἢ εἶπε
 μαριάμ. Μεγαλῶσα ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον.
 καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ σωτήρι μου,
 ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπεινωσίμην μου,
 ὅτι δούλη σου εἶμι. ἰδοὺ ἡ ἀπόδοσις
 μακαριστοῦ μοι ἡμεῖς αἱ γενεαί. ὅτι ἐποίησέν
 μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατός, ἢ ἄγιον τὸ ὄνομα
 αὐτοῦ, καὶ ὁ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν
 τοῖς φοβημένοις αὐτόν. ἐποίησεν κράτος
 ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διέσκόρπισεν ὑπερηφάνους
 διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν. καθῆλεν δυνατάς
 ἀπὸ θρόνων, ἢ ὑψώσεν ταπεινούς. πενήτας
 ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦτας ἐξέπεσε
 κενούς. ἀντελάβετο Ἰσραὴλ τὸ παιδίον αὐτόν,
 μνησθῆναι ἐλέους. καθὼς ἐλάλησεν πρὸς
 τοὺς πατέρας ἡμῶν, ἡ ἀβραὰμ ἢ ἡ ἡρὰ
 ματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα. ἔμεινε δὲ μαριάμ
 σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῶνας τρεῖς, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς
 τὸν οἶκόν αὐτοῦ. τῇ δὲ ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ
 ἄρτος τῆς τεκνίας αὐτῆς, καὶ ἐγγύησεν ἑσθίον.
 ἢ ἦκουσάν τινες οἱ περὶ οἴκου καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ,
 ὅτι ἐμεγάλυνεν κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ
 καὶ ἡ σωτήριος αὐτῆς. καὶ ἐγγύητο ἐν τῇ ὁκτώτῃ
 ἡμέρᾳ, ἦλθον περὶ ἡμεῖς τὸ παιδίον, καὶ
 ἐκάλουσαν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς πατρὸς αὐτοῦ
 Ζαχαρίαν. καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ,
 εἶπε, ὄχι, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. καὶ
 εἶπον πρὸς αὐτὴν, ὅτι οὐδεὶς ὄζει ἐν τῇ συγγενείᾳ
 σου, ὅς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ. ἐνένδομον
 ἡ ἡρὰ πατρὸς αὐτοῦ, τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι
 αὐτόν. καὶ αἰτήσας πιννακίδιον ἔγραψεν,
 λέγων. Ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ
 ἐθαύμασαν πάντες. ἀνεώχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ
 παραρρηγνύμενον, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ
 ἐλάλει ἐν λογῶν τὸν θεόν. καὶ ἐγγύητο ἐπὶ
 πάντας τοὺς περὶ οὐκὸν αὐτοῦ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ
 ὄρεινῃ καὶ Ἰουδαίᾳ διελαλεῖτο πάντα τὰ
 ῥήματα ταῦτα. καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες,
 ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες

præ gaudio infans in utero meo. Et beata
 quæ credidit, quoniam perficientur ea
 quæ dicta sunt ei à domino. Et ait Ma-
 ria: Magnificat anima mea dominū. Et
 exultauit spiritus meus in deo seruatore
 meo, Quia respexit ad humilitatē ancil-
 læ suæ. ecce eī ex hoc beatam me dicēt
 omnes generationes. Quia fecit mihi ma-
 gnifica qui potens est, & sanctum nomē
 eius: Et misericordia eius in progeniem
 & progeniem, timentibus ipsū. Præstitit
 robur per brachium suum, dispersit su-
 perbos cogitatione cordis ipsorum. De-
 traxit potentes de sedibus, & euexit hu-
 miles. Esurientes impleuit bonis, & diui-
 tes dimisit inanes. Suscepit Israël puerū
 suū, ut memor esset misericordiæ. Sicut
 locutus est ad patres nostros, ipsi Abra-
 ham & semini eius in æuum. Mansit au-
 tem Maria cum illa circiter mensibus tri-
 bus, & reuersa est in domū suam. Eliza-
 betæ uero impletū est tempus pariendi,
 & peperit filium. Et audierūt uicini & co-
 gnati eius, quod magnifice dominus mis-
 ricordia sua usus esset erga illam, & gra-
 tulabantur ei. Et factum est in die octauo,
 uenerunt ad circūcidendum puerū, & uo-
 cabant eum nomine patris sui Zacha-
 riam. Et respōdens mater eius dixit: Ne-
 quaquam, sed uocabitur Ioannes. Et dixe-
 runt ad illam: Nemo est in cognatione
 tua, qui uocetur isto nomine. Innuebant
 autem patri eius, quid uellet uocari eum.
 Isq; postulatis tabellis scripsit, dicens:
 Ioannes est nomen eius. Et mirati sunt
 uniuersi. Apertū est autē os eius ilico, &
 lingua eius, & loquebatur laudans deum.
 Et peruasit timor per omnes uicinos eorū,
 & per omnē montanam regionē Iudææ
 diuulgabantur omnia uerba hæc, & posue-
 runt omnes qui audierant, in corde suo,
 dicentes:

λέγοντες, τί ἄρα τὸ παδίον τοῦτο ἔσαι; καὶ
 χεῖρ κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ. καὶ Ζαχαρίας ὁ πα-
 τὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ
 προσεφώνησεν, λέγων. εὐλογητὸς κύριος ὁ θε-
 ὁς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε
 λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ. καὶ ἤγαγεν κέρα
 σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ δαβὶδ τοῦ πα-
 τὸς αὐτοῦ. καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος ἡ
 ἁγίου ἡ ἀπαγγέλλουσα προφητῶν αὐτοῦ, σω-
 τηρίαν ἐκ χειρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ χειρὸς πάν-
 των ἡμῶν μισοῦντων ἡμᾶς. ποιῆσαι ἔλεος
 μετὰ ἡμῶν πατέρων ἡμῶν, ὅτι μνησθῆναι δὲ
 θήκε ἁγίας αὐτοῦ. ὅρα ὅτι ἐμοσε πρὸς Ἀ-
 βραάμ τὸν πατέρα ἡμῶν, τὸ δόξαι ἡμῖν,
 ἀφ' οὗ ἐκ χειρῶν ἡμῶν ἐξουθεν-
 τας, λατρεύειν αὐτῷ, ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιο-
 σύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάντας τὰς ἡμέρας φη-
 ζώμεν ἡμῶν. καὶ σὺ παδίον προφήτης ὑψι-
 σθε κληθήσῃ, προπορεύσῃ ἔμπροσθεν κυ-
 ρίου ἐτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ. τὸ δόξαι γινώ-
 σκειν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφύπναι ἁμαρ-
 τῶν αὐτῶν, διὰ πᾶσα γὰρ ἐλέος θεῶν ἡμῶν,
 ἐν ὅτε ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολῆ ἐκ ὑψους,
 ἐπιφάναι ἡμῶν ἐν σκοτει καὶ σκιᾷ θανάτου καὶ
 σκηνῶν, τὸ κατὰ δόξα τῆς πόλεως ἡμῶν
 εἰς ὁδοὺς εἰσελθῆναι. τὸ δὲ παδίον ἠύψανε καὶ εἰ-
 κηραταῖστο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐν ἡ-
 μοῖς, ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν
 Ἰσραὴλ. ἐγγύετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεί-
 ναις, ἐξ ἡλθε δόγμα πρὸς αἰσας ἀγγε-
 λος, ἀπογράφειν αἰσας πᾶσαν πλὴν οἰκισμῶν.
 αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρῶτη ἐγγύετο ἡγεμονεύον-
 τος φη Συρίας κυρλίου. καὶ ἐπορεύοντο
 πάντες ἀπογράφειν αἰσας εἰς πλὴν Ἰδί-
 αρ πόλιμ. ἀνέβη δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ φη γαλι-
 λαίας, ἐκ πόλεως ναζαρέθ, εἰς πλὴν Ἰδαίαν,
 εἰς πόλιμ δαβὶδ, ἡτις καλεῖται βηθλεὲμ, διὰ
 τὸ εἶναι αὐτὸν ἐκ οἴκου καὶ πατρὸς δαβὶδ,
 ἀπογράφειν αἰσας τῆ μεμνησθῆναι
 μὴ αὐτῷ γυναικί, ὅση ἐγκύων. * ἐγένε-
 το δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοῦ ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν
 οἱ ἡμέρας

dicentes: Quis nam puer hic erit? Et man⁹
 dñi erat cū illo. Et Zacharias patet eius
 repletus est spiritu sancto, pphetavitq;
 dicens: Laudandus dñs deus Israël, quia
 uisitauit & fecit redemptionem populo
 suo. Et erexit cornu salutis nobis, in do-
 mo Dauid pueri sui. Sicut locut⁹ est per
 os sanctorū qui à sæculo fuerūt prophe-
 tarum suorū, Fore ut seruaremur ab ini-
 micis nostris, & de manu omniū qui odē-
 runt nos: Vt uteret⁹ misericordia erga pa-
 tres nostros, ac memo⁹ esset testamenti
 sui sancti. praestaretq; Iusiurandū qd̄ iura-
 uit ad Abrahā patrē nostrū, ac daret nō-
 bis: Vt sine timore, de manu inimicorū
 nostrorū liberati, seruirem⁹ ipsi: Cū san-
 ctitate & iustitia corā ipso, cunctis dieb⁹
 uitæ nostræ. Et tu puer, ppheta altissimi
 uocaberis, praebis em̄ ante faciē dñi, ad
 parandū uias eius: Ad dandam sciētiam
 salutis populo ipsius, per remissionē pec-
 catorū eius: Per uiscera misericordiæ dei
 nostri, quib⁹ uisitauit nos oriens ex alto:
 Vt illucesceret his qui in tenebris & um-
 bra mortis sedebant, ad dirigendos pe-
 des nostros in uiam pacis. Puer autē cre-
 scebat & corroborebatur spiritu, & erat
 in desertis, donec ueniret dies, quo osten-
 dendus erat apud Israëlitas.

Factum est autem in diebus illis: Exijt ^{II}
 decretū à cæsare Augusto, ut censeretur
 totus orbis. Hæc descriptio prima facta
 est praeside Syriae Cyrenio. Et ibant o-
 mnes ut profiterentur in suā quisq; ciui-
 tatem. Ascendit autem & Ioseph à Ga-
 lilæa, de ciuitate Nazareth, in Iudæam:
 in ciuitatem Dauid, quæ uocatur Bethle-
 em, eo quod esset de domo & familia
 Dauid, ut profiteret⁹ cum Maria despon-
 sa sibi uxore, quæ erat prægnans. Acci-
 dit autem cum essent ibi, completi sunt
 dies

β

αὶ ἡμέρᾳ τῷ τεκῆμ' αὐτῷ. Ἐτεκε τὸν υἱὸν
 αὐτοῦ τὸν πρῶτότοκον, καὶ ἐπαργάνωσεν αὐ
 τὸν, * καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διό
 τι οὐκ ἦν αὐτῷ τόπος ἐν τῷ καταλύμα
 τι. καὶ ποιμνῖνες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ β
 ἀγρᾶυλοῦτες, καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς
 οὐ νυκτὸς ἐπὶ τῶν ποιμνῶν αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ
 ἄγγελος κυρίου ἐπέση αὐτοῖς, Ἐδοῖα κυ
 ρίς πρὶ ἐλάμψεν αὐτοῖς, καὶ ἐφοβήθησαν φό
 βον μέγαν. καὶ εἶπερ' αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, μὴ
 φοβεῖσθε. ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν
 χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται πάντι τῷ λαῷ,
 ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὃς ὄξει χρι
 στὸς κύριος, ἐν πόλει δαβὶδ. καὶ τῷτο ὑ
 μῖν τὸ σημεῖον. εὐρήσετε βρέφος ἐπαργα
 νωμῶν, κείμενον ἐν φάτνῃ. καὶ θύσας φωνῆς
 ἐγγύετο σὺν τῷ ἄγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς
 οὐρανόσ, ἀνοῶτων τὸν θεόν, καὶ λεγόντων.
 δοῖα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἀν
 θρώποις εὐδοκίᾳ. καὶ ἐγγύετο, ὡς ἀπῆλθον
 ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ
 ἄνθρωποι οἱ ποιμνῖνες εἶπον πρὸς ἀλλήλους.
 δι' ἐλθωμεν δὴ ἕως βηθλεὲμ, καὶ ἰδωμεν τὸ
 ῥῆμα τῷτο τὸ γεγονός, ὃ ὃ κύριος ἐγνώρι
 σεν ἡμῖν. καὶ ἦλθον ἀπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον
 τὴν μαριὰμ καὶ τὸν ἰωσήφ, καὶ τὸ βρέφος
 κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ. ἰδόντες δὲ, διεγνώ
 ρισαν πρὶ τῷ ῥήματι, τῷ λαληθέντι αὐ
 τοῖς πρὶ τῷ πατρί τούτῳ. καὶ πάντες δι
 ἀκρόσαντες ἐθαύμασαν πρὶ τῷ λαληθέντι
 ὑπὸ τῷ ποιμνίῳ πρὸς αὐτοῖς. καὶ ἡ μαριὰμ
 πάντα σωετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα, συμ
 βάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. καὶ ὑπέστει
 ψαν οἱ ποιμνῖνες, διεξάζοντες καὶ ἀνοῶτες
 τὸν θεὸν ἐπὶ πάντας, οἷς ἠκούσαν καὶ εἶδον,
 καθὼς ἐλάληθ' ἐπὶ αὐτοῖς. καὶ ὅτε ἐπλή
 ρθησαν ἡμέρᾳ ὀκτῶ τῷ περιτεμεῖν τὸ πα
 τῆριον, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ
 κληθῆν ὑπὸ τῷ ἀγγέλου πρὸ τῷ συλληφθῆ
 ναὶ αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ. καὶ ὅτε ἐπλήθη
 σεν αἱ ἡμέρᾳ τῷ καθαρισμῷ αὐτῶν κατὰ τὸν
 νόμον

dies pariendi. Et peperit filium suum pri
 mogenitum, ac fasciis eum inuoluit, recl
 nauitque eum in praesepi, quod non esset
 eis locus in diuerforio. Et pastores erant
 in regione eadem uigilantes, & excuban
 tes excubias nocte super gregem suum.
 Et ecce angelus domini altitit illis, & cla
 ritas dñi circumfulsit illos, & timuerunt
 timore magno. Et dixit illis angelus: Ne
 timeatis. Ecce enim annuncio uobis gau
 dium magnum, quod futurum est toti
 populo, quia natus est uobis hodie ser
 uator, qui est Christus dominus, in ciui
 tate Dauid. Et hoc uobis signum: Inue
 nietis infantem fasciis inuolutum, posi
 tum in praesepi. Et subito facta est cum
 angelo multitudo militiae caelestis, lau
 dantium deum & dicentium: Gloria in
 altissimis deo, ac in terra pax, hominib⁹
 bona uoluntas. Et factum est, ut discesse
 runt ab eis angeli in caelum, & homines
 pastores loquebantur inter sese: Transe
 amus iam Bethleem usque, & uideam⁹
 hoc quod accidit, quod dominus ape
 ruit nobis. Et uenerunt festinantes, & in
 uenerunt Mariam & Ioseph, & infantē
 positum in praesepi. Cum uidissent autē,
 diuulgauerunt de uerbo, quod dictum
 erat ipsis de puero hoc. Et omnes qui
 audierunt mirati sunt, de his quae dicta
 erant a pastoribus ad ipsos. Porro Ma
 ria conseruabat omnia uerba haec, con
 ferens in corde suo. Et reuersi sunt pasto
 res, glorificantes ac laudantes deum su
 per omnibus, quae audierant & uiderant,
 ita ut dictum fuerat ipsis. Et postquam con
 sumati sunt dies octo ut circumcideretur
 puer, uocatum est nomen eius Iesus, quod
 uocatum erat ab angelo priusquam in
 utero conciperetur. Et posteaquam completi
 fuissent dies purgationis eorum secundum
 legem

νόμου μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς ἱεροσόλυμα, πρὸς ἅσῃσαι θεῷ κυρίῳ, καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου. ὅτι πᾶς ἄρσεν διανοίτου μητέρα, ἅγιον θεῷ κυρίῳ κληθήσεται. Ἐποθεύσαι θυσίαν καὶ τὸ εἰρημνύον ἐν νόμῳ κυρίου, ζεύγος τρυγόνων, ἢ δύο νεόσσους πρὶς εὐώμων. καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν ἱεροσολήμ, ὃ ὄνομα σιμεών. Ἐὶ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ ἐν λαβῆς, προσδέχόμενος πρὸς ἀκλήσιμ τῷ ἱσραήλ, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτόν. Ἐἦν αὐτῷ κερηματισμὸς ὑπὲρ τῶν πνεύματος ἁγίου, μή ἰδέσθαι θάνατον, πρὶν ἰδέσθαι τὸν Χριστόν κυρίον. Ἐἦλθεν ἐν θεῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐν θεῷ εἰσαγαγῆν τὸν γονεῖς τὸ πατρίον Ἰησοῦν, ἃ ποῆσαι αὐτὸν καὶ τὸ εἰθισμὸς τῶν νόμων, πρὶν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸ θεόν, καὶ εἶπε. Νῦν ἀπολύεις τὸν δούλόν σου δέσποτα καὶ τὸν ἑμέα σου ἐν ἱερῶν. ὅτι εἶδον διὸ φθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἠτοίμασας καὶ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξα λαῶν σου ἱσραήλ. καὶ ἦν ὁ πατήρ καὶ ἡ μητὴρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλοῦσιν πρὶν αὐτοῦ. καὶ εὐλόγησε αὐτὸν σιμεών, καὶ εἶπε πρὸς μαριὰμ πλὴν μητέρα αὐτοῦ. Ἰδοὺ οὗτος κείται εἰς πῶσιμ, καὶ ἀνάστασιμ πολλῶν ἐν θεῷ ἱσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον. καὶ σου ἡ ἀσφί πλὴν ψυχῶν διελείνεται ἕξι μοφάα, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσι ἐκ πολλῶν κάρδιων διαλογισμοί. καὶ ἦν ἄννα προφήτις θυγάτηρ φαρισαίου ἐκ φυλῆς ἁσέρ, αὕτη προσεβηκίσα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἐπὶ ἀπόφθι πρὸθενίας ἀσφί. καὶ αὕτη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσαρῶν, ἢ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τῶν ἱερῶν, νηστία καὶ δεινέσι λατρεύουσα νυκτὰ καὶ ἡμέραν. καὶ αὕτη αὕτη τῆ ὥρα ἐπισῆσα, ἀνθωμολογῆτο θεῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει πρὶν αὐτῷ πᾶσι τοῖς προσδέχομενοις λύτρωσιμ ἐν ἱεροσολήμ. καί ὡς ἐτέλεσεμ ἅπαντα κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέταξα

legem Mosi, adduxerūt eum Hierosoly mam, ut sifteret eum dño, sicut scriptum est in lege dñi: Omne masculinū adaperiens uulvam, sanctum dño uocabit̄. & ut darēt hostiam secundū quod dictum est in lege dñi, par turturū aut duos pullos columbarū. Et ecce homo erat Hierosolymis, cui nomē Simeon. & homo iste iustus ac pius, expectans consolationem Israhel, & spiritus sanctus erat super eum. Et responsum acceperat à spiritu sancto, non uisurū se mortem, nisi prius uideret Christū dñi. Et uenit per spiritū in tēplū. Et cum inducērēt puerū Iesum parentes, ut facerēt secundū cōsuetudinē legis, pro eo, ipse quoq; accepit eum in ulnas suas & laudauit deū, ac dixit: Nunc dimittis seruū tuū dñe secundū uerbū tuū in pace: quia uiderūt oculi mei salutare tuum, qd' paraisti ante faciē omniū populorū, lumen ad reuelationē gentium, & gloriā plebis tuæ Israhel. Et erat pater & mater eius mirantes super his, quæ dicebant de illo: Et benedixit illis Simeon. & dixit ad Mariā matrē eius: Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionē multorum in Israhel, & in signū cui cōtradicit̄. Quin & tuam ipsius animā penetrabit gladius, ut retlegantur ex multis cordibus cogitationes. Et erat Anna pphetissa filia Phanael de tribu Aser. Hæc processerat in multam atate, & uixerat cum uiro annis septē à uirginitate sua. Et hæc uidua annorum fermē octogintaquatuor, quæ nō discedebat de templo, ieiunijs ac deprecationibus seruieus nocte ac die. Et hæc, eadem hora superueniens, uicissim confitebatur domino, & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Hierosolymis. Et ut perfecterunt omnia secundum legem domini, re-

I uerfi

σρεψαμ εἰς τὴν γαλιλαίαν εἰς πόλιν αὐτῶν
 ναζαρέθ. τὸ δὲ παιδίον ἠύξανεν καὶ ἐκραταύ-
 το πνεύματι, πληρῶν σοφίας, καὶ χά-
 ρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό. καὶ ἐπορεύοντο οἱ γο-
 νεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς ἱερουσαλήμ τῆ ἑορτῆ
 τῆ πάσχα. καὶ ὅτε ἐγγύετο ἑτῶν δώδεκα,
 ἀναβάντων αὐτῶν εἰς ἱεροσόλυμα. καὶ τὸ ἑ-
 ρθὴν ἑορτῆς, καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέ-
 ρας ἐν τῷ ὑποστέφει αὐτοῦ, ὑπέμενεμ ἰη-
 σοῦς ὁ παῖς ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνω-
 σάν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν
 τῇ σωωδία εἶναι, ἤλθομ ἡμέρας ὀδύμ, καὶ
 ἀνεζήτησεν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιμ, καὶ ἐν
 τοῖς γνωστοῖς, καὶ μὴ εὐρόντες αὐτόμ, ὑπέ-
 σρεψαμ εἰς ἱερουσαλήμ, ζητοῦντες αὐτόμ.
 καὶ ἐγγύετο μετ' ἡμέρας τρεῖς, ἕξομ αὐτόμ
 ἐν τῷ ἱερῷ καθιζόμενον ἐν μέσῳ τῶν δι-
 δασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπει-
 ρωτῶντα αὐτούς. * Ἔζισαντο δὲ πάντες οἱ

ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ σωείσει καὶ τῶν ἀ-
 ποκρίσεσιμ αὐτοῦ. καὶ ἰδόντες αὐτόμ ἔξε-
 πλάγησαν. * καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μητὴρ αὐτοῦ εἶ-
 πε. τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰ-
 δού ὁ πατήρ σου καὶ γὰρ ὁ δαδάωμονοι ἐζητῶ-
 μέμ σε. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. τί ὅ, τι ἐζη-
 τεῖτέ με; οὐκ ἤδρατε, ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς
 μου δὲ εἶναι με; καὶ αὐτοὶ οὐ σωῆκαν τὸ
 ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. καὶ κατέβη μετ'
 αὐτῶν, καὶ ἤλθεν εἰς ναζαρέθ, καὶ ἦν ὑπο-
 τασόμενος αὐτοῖς. ἡ δὲ μητὴρ αὐτοῦ διει-
 πηρῆ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρ-
 δία αὐτοῦ. καὶ ἰησοῦς προέκοπτε σοφία καὶ ἡλι-
 κία καὶ χάριτι πρὸς πάντας καὶ ἀνθρώποις.

* Ἐμ ἔτει δὲ πεντεκαδέκατῳ ἡγεμο-

uersi sunt in Galilæam in ciuitatē suam
 Nazareth. Puer autē succrescebat corro-
 borabaturq; spiritu, & implebat sapien-
 tia, & gratia dei erat super illum. Et ibant
 parētes eius quotannis Hierosolymam
 in die festo paschæ. Et cum factus esset
 annorum duodecim, ascendentibus illis
 Hierosolymam secundum cōsuetudinē
 diei festi, consummatisq; diebus cum re-
 dirent illi, remansit puer Iesus Hierosoly-
 mis, & nō cognouerūt parentes eius. Cæ-
 terum rati illum esse in comitatu, uene-
 runt itinere diei, & requirebant eum in-
 ter cognatos & inter notos. Et cum non
 inuenissent eum, reuersi sunt Hierosoly-
 mam, quærentes eum. Et accidit post tri-
 duum, inuenerūt illum in templo seden-
 tem in medio doctorū, audientem illos,
 & interrogantem eos. Stupēbant autem
 omnes qui eum audiebant super intelli-
 gentia & responsis eius. & uiso eo admi-
 rati sunt. Et dixit mater eius ad illum: Fi-
 li, cur fecisti nobis sic? Ecce pater tuus &
 ego dolentes quærebamus te. Et ait ad
 illos: Quid est qd' quærebatis me? An-
 nesciebatis, quod in his quæ patris mei
 sunt, oportet me esse? Et illi nō intellexe-
 runt sermonē quem locutus est ipsis. Et
 descēdit cū eis, uenitq; Nazareth, eratq;
 subditus illis. Mater autem eius cōserua-
 bat omnia uerba hæc in corde suo. Et Ie-
 sus proficiebat sapiētia & ætate, & gratia
 apud deum atq; homines.

Anno autem decimoquinto imperij III
 Tiberij caesaris, Pontio Pilato præside
 Iudææ, tetrarcha uero Galilææ Hero-
 de, Philippo autem fratre eius tetra-
 cha Iturææ & Trachonitidis regionis,
 & Lyfania Abilenes tetrarcha, sub
 pontificibus Anna & Caiapha, factum
 est uerbum domini super Ioannem
 Zachariæ

ζ Ζαχαρίας υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. * Ἐκλήθη ἐν ᾧ ἔ-
 α σα μ πλὴν πρὶ χωρῶν τοῦ ἰορδάνου, κηρύσσων βᾶ-
 πτίσμα μετανοίας εἰς ἀφεσίμ' ἁμαρτιῶν, ὡς
 γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων ἠσαίου τοῦ προ-
 φήτου, λέγοντ'· φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐ-
 ρήμῳ, ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας
 ποιῆτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. πᾶσα φάραγξ
 πληρωθήσεται, καὶ πᾶς ὄρυξ καὶ βοῶδες
 ταπεινωθήσεται. καὶ ἔσονται σκολιὰ εἰς εὐ-
 θεΐαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας, καὶ
 ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ. * Ἐ-
 λεγέτω οὖν τοῖς ἐκ πορθομένων ὄχλοις βᾶ-
 πτίδιώα ὑπ' αὐτοῦ. γεννήματα ἐχιδνῶν,
 τίς ὑπέδειξε ὑμῖν φυγῆν ἀπὸ φθι μελλού-
 σης ὀργῆς; ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους φθι
 μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξῃτε λέγειν ἐν ἑαυ-
 τοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν ἄβραάμ. λέγω
 γὰρ ὑμῖν, ὅτι δάσκατος ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων
 τούτων ἐγένετο τέκνον τῷ ἄβραάμ. ἢ δὲ
 καὶ ἡ ἀξίτη πρὸς πλὴν ζήζαμ τῶν δένδρων κεί-
 ται. πᾶς ὁὖν δένδρον, μὴ ποιοῦν καρπὸν
 καλὸν, ἐκκόπεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλε-
 ται. * καὶ ἐπικρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι, λέ-
 γοντες. τί οὖν ποιήσομεν; ἀποκριθεὶς δὲ
 λέγει αὐτοῖς· ὁ ἔχω δύο χιτῶνας, μετα-
 δότω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχω βρώμα-
 τα, ὁμοίως ποιείτω· ἡλιθιοὶ δὲ καὶ τελῶνας
 βαπτίζοντες, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν. δι-
 δάσκαλε, τί ποιήσομεν; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐ-
 τούς. μηδὲν πλεονεξῆτε τὸ δίατεταγμένον
 ὑμῖν πράσσετε. ἐπικρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρα-
 τῶνες, λέγοντες. καὶ ἡμεῖς τί ποιήσο-
 μεν; καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· μηδένα δία-
 σείσατε, μὴ δὲ συκοφαντήσῃτε, καὶ ἀρκεῖ-
 ὄτε τοῖς ὀφωνίοις ὑμῶν. προσδοκῶντ' ἢ
 τοῦ λαοῦ, καὶ δίαλογίζομένων πάντων ἐν
 ταῖς καρδίαις αὐτῶν πρὶ τοῦ ἰωάννου, μή πο-
 τε αὐτὸς εἴη ὁ χριστός, ἀπεκρίνατο ὁ ἰωάννης,
 ἅπασι λέγων. * ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω
 ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ
 εἰμὶ ἰκανὸς λῦσαι τὸν ἰμάντα τῶν ὑποδη-
 μάτων

Zachariæ filium in deserto. Et uenit in
 omnē regionē finitimam Iordani, prædi-
 cans baptismū pœnitentiæ in remissionē
 peccatorū, sicut scriptum est in libro ser-
 monum Hesaiæ prophetæ, dicētis: Vox
 clamantis in deserto, parate uiam domi-
 ni, rectas facite semitas eius. Omnis ual-
 lis implebitur, & omnis mons & collis hu-
 miliabitur. Et fient quæ obliqua sunt, di-
 recta, & asperæ uertentur in uias planas,
 & uidebit omnis caro salutare dei. Dice-
 bat ergo ad turbas, quæ exhibant ut ba-
 ptizarentur ab ipso. Progenies uiperarū,
 quis submonstrauit uobis ut fugeritis à
 uentura ira? Facite ergo fructus dignos
 pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere intra
 uosipfos, patrē habem⁹ Abraham. Dico
 enim uobis, potens est deus de lapidib⁹
 istis suscitare filios ipsi Abrahæ. Iam ue-
 ro & securis ad radicē arborū posita est.
 Omnis ergo arbor, non faciens fructum
 bonū, exciditur, & in ignem conijcitur. Et
 interrogabant eum turbæ, dicētes: Quid
 ergo faciem⁹? Respondens autē dicit illis:
 Qui habet duas tunicas, impertiat non
 habētī; & qui habet escas, similiter faciat.
 Venerunt autē & publicani ut baptiza-
 rentur, & dixerunt ad illum: Magister,
 quid faciemus? At ille dixit ad eos: Ne
 quid amplius quàm quod constitutum
 est uobis, exigatis. Interrogabant au-
 tem eum & milites, dicentes: Et nos quid
 faciemus? Et ait illis: Ne quem concutia-
 tis, ne quem calumniemini, & contenti
 estote stipendijs uestris. Expectante au-
 tem populo, & cogitantibus omnibus
 in cordibus suis de Ioanne, num ipse
 esset ille Christus? Respondit Ioannes,
 dicens uniuersis: Ego quidē aqua bap-
 tizo uos: sed ueniet fortior me, cuius non
 sum dignus soluere corrigiam calciamen-
 I 2 torum,

μάτωρ αυτω, αυτος υμας βαπτισι εν πνευ
 ματι αγιω και πνευ, * ουδ' ηριον εν χειρι
 αυτω, και διακαθαρει τω αλωνω αυτω,
 και σωαξει τον σιτον εις τω αποθηνη αυ
 τω, δε δε αχυρον κατακαυσει πνευ ασβε
 σω. πολλα μου ουω και ετερα παρακαλωμ,
 ευκγγελιζετο τω λαω. * ο δε ηρωδης ο τε
 τραςχης, ελεγχόμενυ υπ αυτω περι ηρω
 διαδου φη γωαικος τω αδελφου αυτω,
 και περι παντων, ωμ εποιε πονηρωμ ο ηρω
 δης, προσεδηκε και τουτο επι πασι, και
 κατεκλησε τον ιωαννω εν τη φυλακη. * ε
 γενετο δε εν τω βαπτιδιωα παντα τον
 λαον, και ιησου βαπτιδεντω και προσθυ
 χομδιου, ανεωχιδιωα τον ουρανον, και και
 ταβηνα τον πνευμα τον αγιον σωματικω ει
 δε ωσει περισεραμ επ αυτον, και φωνησεν
 ουρανον γενεσθαι, λεγουσαμ. συ ει ο υιος μου
 ο αγαπητος, εν σοι ηυδοκησα. * και αυτος ην
 ο ιησους ωσει επων τρι ακοντα αρχομωσ ωμ,
 ως ενομιζετο υιος ιωσηφ τω ηλει, τω μαθατ,
 τω λευι, τω μελχι, τ' ιαννα, τ'
 ιωσηφ, τ' ματαθιου, τω αμωε,
 τω ναουμ, τ' εσλι, τ'
 ναγγε, τω μααδ, τ' ματα
 θιου, τ' σεμει, τ' ιωσηφ, τω
 ιουδα, τω ιωαννα, τω ρη
 σια, τω ζοροβαβελ, τ' σαλα
 θιηλ, τω νερι, τ' μελχι, τ'
 αδι, τω κοσαμ, τ' ελ
 μαδαμ, τ' ηρ, τ' ιησω, τ'
 ελιεσερ, τ' ιωσημ, τ' ματ
 τθα, τ' λευει, τ' σιμεων,
 τ' ιουδα, τ' ιωσηφ, τ'
 ιωναμ, τω ηλιακημ, τ' με
 λεα, τ' μεναμ, τ' μαθα
 θαμ, τ' ναθαμ, τ' διαβιδ,
 τ' ιεσαι, τ' οβηδ, τ'
 βοωε, τω σαλωμ, τ' ναασ
 σωμ, τ' αμιναδαβ, τ' αραμ,
 τ' εσρωμ, τ' φαρεε, τ'

ια
 β
 6
 17
 α
 18
 γ

torum, ipse uos baptizabit spiritu san
 cto & igni, cuius uentilabrum in manu
 ipsius, & purgabit aream suam, & con
 gregabit triticum in horreum suum, pa
 leas autem comburet igni inextinguibi
 li. Multa quidem & alia exhortans euan
 gelizabat populo. Herodes autem te
 trarcha, cum corripereetur ab illo de He
 rodiade uxore fratris sui, decet omnibus
 malis, quæ faciebat Herodes, adiecit &
 hoc super omnia, & inclusit Ioannem in
 carcerem. Factum est autem cum bap
 tizaretur omnis populus, ut & Iesu bap
 tizato & orante apertum sit coelum, ac de
 scendit spiritus sanctus corporali specie
 quasi columba in ipsum, & uox de caelo
 facta est, quæ diceret: Tu es filius meus
 dilectus, in te coplacitum est mihi. Et ipse
 Iesus incipiebat esse ferme annorum tri
 ginta, ut putabatur filius Ioseph, qui fuit
 filius Heli, qui fuit Mathat, qui fuit Leui,
 qui fuit Melchi, qui fuit Ianne, qui fuit
 Ioseph, qui fuit Matatthiae, qui fuit Amos,
 qui fuit Naum, qui fuit Helli, qui fuit
 Nagge, qui fuit Maath, qui fuit Mata
 thiae, qui fuit Semei, qui fuit Iosech, qui
 fuit Iuda, qui fuit Ioanna, qui fuit Rhe
 sa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Sala
 thiel, qui fuit Neri, qui fuit Melchi, qui
 fuit Addi, qui fuit Cosam, qui fuit Hel
 madam, qui fuit Her, qui fuit Ieso, qui fu
 it Heliezer, qui fuit Ioram, qui fuit Mat
 tha, qui fuit Leui, qui fuit Simeon,
 qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit
 Ionam, qui fuit Heliachim, qui fuit Mele
 am, qui fuit Menam, qui fuit Matha
 tha, qui fuit Nathan, qui fuit Dauid,
 qui fuit Iessæ, qui fuit Obed, qui fuit
 Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naaf
 son, qui fuit Aminadab, qui fuit Aram,
 qui fuit Esrom, qui fuit Phares, qui
 fuit

ιουδα

Ἰούδα, τοῖ ἀκὼβ, τοῖ Ἰσα-
 ἀκ, τοῖ Ἀβραάμ, τοῖ θαρρᾶ,
 τοῖ ναχώρ, τοῖ σαρούχ, τοῖ
 ῥαγαῦ, τοῖ φάλεκ, τοῖ
 ἑβέρ, τοῖ σαλά, τοῖ καϊ-
 νᾶμ, τοῖ ἀρφαξάτ, τοῖ σήμ,
 τοῖ νοῆ, τοῖ λάμεχ, τοῖ
 μαθουσάλα, καὶ ἐνώχ, τοῖ
 Ἰαρεθ, τοῖ μαλελεήλ, τοῖ καϊ-
 νᾶμ, τοῖ ἐνώε, τοῖ σήθ, τοῖ
 ἀδάμ, τῷ θεῷ.

fuit Iudæ, qui fuit Jacob, qui fuit Isa-
 ac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Tharræ,
 qui fuit Nachor, qui fuit Saruch, qui
 fuit Ragau, qui fuit Phalec, qui fuit
 Heber, qui fuit Sale, qui fuit Cai-
 nan, qui fuit Arphaxat, qui fuit Sem,
 qui fuit Noë, qui fuit Lamech, qui fuit
 Mathufala, qui fuit Enoch, qui fuit
 Iareth, qui fuit Malalehel, qui fuit Cai-
 nan, qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit
 Adam qui fuit dei.

¹⁵ * Ἰησοῦς ὁ πνεύματος ἁγίου πλήρης, ὑπέστρε-
¹⁶ ψεν ἐπὶ τὸ ἱορδάνου, καὶ ἦγεντο ἐν τῷ πνεύματι
¹⁷ εἰς τὴν ἔρημον, ἡμέρας πεσάρ ἀκουῖα πειρασόν /
¹⁸ μωσὺς ὑπὲρ τοῦ διαβόλου, * καὶ οὐκ ἔφαγεν ὄνουδον
¹⁹ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. καὶ συνελεσθησαν αὐτῶν
²⁰ αὐτῶν, ὕψου ἐπείνασεν. εἶπε ὁ διάβολος, ἰδοὺ
²¹ ἡσδ. εἰ ἡσδ, εἶπε τῷ λίθῳ τῶν ἵνα γέ-
²²νηται ἄρτος. καὶ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν λέ-
²³γων. γέγραπται, ὅτι οὐκ ἐψάτω μόνον ἡσδ.
²⁴ ταῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ.
²⁵ καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρη
²⁶ ὑψηλὸν, ἐδείξεν αὐτῷ τὰς βασιλεί-
²⁷ας τοῦ οἴκου μόνου ἐν σιγαμῆ ἡσδ, καὶ εἶπε
²⁸ αὐτῷ ὁ διάβολος. σοὶ δώσω τὴν ἡσδσίαν
²⁹ ταύτην ἅπασαν. καὶ τὸ δόξα αὐτῶν, ὅτι ἐ-
³⁰μοὶ προσάδεδότα, καὶ ὡς ἐὰν θέλω δίδωμι αὐ-
³¹τῷ, σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιόν μου,
³² ἔσοί σοι πάντα. καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπε ὁ
³³ Ἰησοῦς. ὑπάγει ὁπίσω μου σατανᾶ. γέγραπται
³⁴ καὶ προσκυνήσῃς κύριον τὸν θεόν σου, καὶ αὐτῷ
³⁵ μόνον λατρεύσῃς. καὶ ἠγάγετο αὐτὸν εἰς ἱερου-
³⁶σαλήμ, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τῷ ἱε-
³⁷ροῦ, καὶ εἶπε αὐτῷ. εἰ ἡσδ, βάλῃ σε
³⁸ αὐτὸ ἐν τῷ ἱερῷ. γέγραπται καὶ, ὅτι τὸ ἄσπε-
³⁹λοις αὐτῷ ἐντελέθη πρὸς σου, τῷ διαφυλάξαι σε,
⁴⁰ καὶ ἐπὶ χερσὶν ἄρσενό σοι, μή ποτε προσκόψῃς
⁴¹ πρὸς λίθον ἢ πόδα σου. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπε
⁴² αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι εἶρηται, οὐκ ἐκπράσσεις κύ-
⁴³ριον τὸν θεόν σου. καὶ συνετέλεσεν πάντα πει-
⁴⁴ρασμοὺς ὁ διάβολος. ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄρσι
⁴⁵ καὶ αὐτοῦ

Iesus autem plenus spiritu sancto, re-^{III}
 gressus est à iordane, & actus est per spi-
 ritum in desertum, ac diebus quadragin-
 ta tentabatur à diabolo. nihilq; come-
 dit in diebus illis, & consumatis illis, de-
 inde esuriit. Dixit autem illi diabolus: Si
 filius es dei, dic lapidì huic ut panis fiat.
 Et respondit ad illum Iesus dicens: Scri-
 ptum est: Non pane solo uiuet homo,
 sed omni uerbo dei. Et subduxit illum
 diabolus in montem excelsum, & osten-
 dit illi omnia regna orbis terræ in pun-
 cto temporis, & ait illi diabolus: Tibi
 dabo potestatem hanc uniuersam & glo-
 riam illorum, quia mihi tradita sunt, &
 cuiuscunq; uolo, do illam. tu ergo si ado-
 raueris prouolutus coram me, erunt tua
 omnia. Et respondens Iesus dixit illi: Abi
 post me satana. Scriptum est enim. Ado-
 rabis dominũ deum tuum, & illum solũ
 coles. Et duxit illum Hierosolymam, sta-
 tuitq; eũ super pinnam templi, & dixit il-
 li: Si filius dei es, mitte teipsũ hinc deor-
 sum. Scriptũ est enim, quod angelis suis
 mandabit de te, ut seruent te, & in mani-
 bus tollent te, ne offendas ad lapidem
 pedem tuum. Et respondens Iesus ait il-
 li: Dictum est, Non tentabis dominũ
 deum tuum. Et consummata omni ten-
 tatione diabolus recessit ab illo usq; ad
 1 3 tempus

12 καροῦ. * Ἐν ἡμέραις ἐκεῖναις ἦν ἐν τῇ δ'ωά
 α μα τ'ων ἐν ματος εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ φήμη
 13 ἦλθε κατ' ὅλης γῆς περὶ αὐτοῦ, καὶ
 14 αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐ-
 15 τῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων. * Ἐν ἡμέρᾳ
 16 πλὴν ναζαρεθ, ὅπου ἦν πετραμυλῖος, καὶ εἰσῆλ-
 17 θε ἡμερᾶς αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆν σαβ-
 18 βάτων εἰς πλὴν συναγωγῶν, καὶ ἀνέστη ἀνα-
 19 γνῶναι. Ἐπεδύθη αὐτῶν βιβλίον ἡσαΐου τοῦ
 20 προφήτου. καὶ ἀναπύξας τὸ βιβλίον, ἔειπε
 21 τόπος, ὅπου ἦν γεγραμμένον. Πνεῦμα κυρίου ἐπέ-
 22 ξη με, ὅπως ἐνεκεν ἔχρισέ με, ἵνα γελίσσωμαι
 23 ἡχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἵνα ἀποστέλωμαι
 24 μὲν πλὴν καρδίαν, κηρύξαι ἀχμαλώτοις
 25 ἀφῆσιμ, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψίμ, ἀποστέλωμαι
 26 περὶ αὐτοῦ ἐν ἀφῆσι, κηρύξαι ἐν ἡμερᾶς
 27 κυρίου δεκτόν. καὶ πύξας τὸ βιβλίον, ἀπο-
 28 δούς ἔειπε ἡμερᾶς, ἐκάθισε. καὶ πάντων
 29 ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἤσαν ἀτενί-
 30 ζοντες αὐτῶν. ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτούς,
 31 ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφή αὕτη ἐν
 32 10 τοῖς ὠσὶν ὑμῶν. * καὶ πάντες ἐμαρτύρωσαν
 33 α αὐτῶν, καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις ἐν
 34 χάρτι, καὶ πῶς ἐκ πορνουμῶν ἐκ τοῦ σώ-
 35 ματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον. ὁ ἄλλοις ὅτι
 36 11 ὁ υἱὸς Ἰωσήφ; * καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. Πάν-
 37 τως ἐρεῖτέ μοι πλὴν παραβολῶν ταύτων.
 38 ἵατρὲς δευράπυσορ σεαυτοῦ, ὅσα ἠκούσα-
 39 μὲν γενόμενα ἐν τῇ καπερναοῦν, ποίησον
 40 12 καὶ ὡς ἐν τῇ πατρίδι σου. * εἶπε δὲ, ἀμὲν
 41 α λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ὅτι
 42 13 ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. * ἐπὶ ἀλιδείας δὲ λέγω
 43 ὑμῖν, πολλοὶ χηραὶ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις
 44 ἡλίου ἐν τῇ Ἰσραήλ, ὅτε ἐκλείθη ὁ οὐρανός
 45 ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῶνας ἕξ, ὡς ἐγγύετο λι-
 46 μὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν πλὴν γῆν, καὶ πρὸς
 47 οὐδὲμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη ἡλίας, εἰ μὴ εἰς σά-
 48 ρεφθα ἐν τῇ σιδωνοῦ πρὸς γυναικα χηράν. καὶ
 49 πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ ἑλισαίου τοῦ προφή-
 50 τος ἐν τῇ Ἰσραήλ, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρί-
 51 σθη, εἰ μὴ νεεμάρ ὁ σῦρος. καὶ ἐπλήθυνσαν
 52 πάντες

tempus. Et reuersus est Iesus uirtute spi-
 ritus in Galilæam, & fama exiit per uni-
 uersam regionem de illo. Et ipse doce-
 bat in synagogis eorum, & glorificaba-
 tur ab omnibus. Et uenit Nazareth ubi
 erat nutritus, & intrauit secundum con-
 suetudinem suam die sabbatorum in sy-
 nagogam, & surrexit ut legeret. Et tradi-
 tus est illi liber Hesaiæ prophetæ. & ut
 explicuit librum, inuenit locum, ubi scri-
 ptum erat. Spiritus domini super me;
 propterea quod unxit me. ad euangeli-
 zandum pauperibus misit me, ut sanem
 contritos corde, ut prædicem captiuis re-
 missionem, & cæcis uisum, ut emittam
 contractos per remissionem, ut prædi-
 cem annum domini acceptum. Et com-
 plicato libro, reddidit ministro, ac refe-
 dit. Et omnium in synagoga oculi erant
 defixi in eum. Cœpit autem dicere ad il-
 los: Hodie impleta est hæc scriptura in
 auribus uestris. Et omnes testimoni-
 um illi dabant, & mirabantur super gra-
 tia sermonum, qui procedebant ex ore
 ipsius, dicebãtq;: Nõne hic est filius Io-
 seph? Et ait illis: Omnino dicetis mihi
 hanc similitudinem. Medice, cura te-
 ipsum. Quæcunq; audiuius facta in
 Capernaum, fac & hic in patria tua.
 Ait autem: Amen dico uobis: Ne-
 mo propheta acceptus est in patria
 sua. Sed in ueritate dico uobis, mul-
 tæ uiduæ erant in diebus Heliæ in Is-
 rael, quando clausum est cœlum an-
 nis tribus & mensibus sex, cum facta
 esset fames magna per omnem terram,
 & ad nullam illarum missus est Helias,
 nisi in Sarephtha Sidonis ad mulierem
 uiduã. Et multi leprosi erãt in Israël sub
 Helisæo propheta, & nemo eorū mun-
 dat⁹ est nisi Naaman Syr⁹. Et repleti sũt
 omnes

κγ
κ
κδ
β
κε
κ

κς
β

κζ
κ

κη
κ

πάντες θυμῷ ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα. καὶ ἀναστάντες, ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω φιλί πόλεως, καὶ ἠγάγον αὐτὸν ἕως ὀφρύων τῶν ὄρεων, ἐφ' οὗ ἢ πόλις αὐτῶν ὠκοδόμηται, εἰς τὸ κατακρυσθῆναι αὐτόν. αὐτὸς ἰδὲ ἰερωθῶν διὰ μέσων αὐτῶν ἐπορεύετο. * Ὁ κατήλθεν εἰς καπερναοὺμ πόλις φιλί γαλιλαίας, καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν ταῖς σάββασι. * καὶ ἐξείπλησαν οὗτοι ἐπὶ τῇ διδασκῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ. * καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἦν ἄνθρωπος, ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, εἰ, τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ ναζαρενέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδ' ἄρα σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τῆς θεῆς. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, λέγων. φιλί μώθητι, καὶ ἐξέλθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ ῥίψαμ αὐτὸν ἐν τῷ δαιμονίῳ εἰς μέσον, ἐξέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαμ αὐτόν. * Ὁ ἐγγύετο θάμβῳ ἐπὶ πάντας, καὶ σιωπῶντος πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, τίς ὁ λόγος; οὗτος; ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι, καὶ ἐξέρχονται; καὶ ἐξέπορεύετο ἡχοῦ πρὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον φιλί περιχώρου. * ἀναστὰς δὲ ἐκ φιλί συναγωγῆς, ἐστῆλθεν εἰς πύλαις σίμωνος. ἢ πενθερίας δὲ τῆς σίμωνος ἦν σωματικῆς πυρετῶν μεγάλων, καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν πρὶ αὐτοῦ. καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτοῦ, ἐπετίμηκε τῷ πυρετῶ, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν. καὶ πᾶρα ἡμᾶς ἀναστὰς, δικιόνη αὐτοῖς. δάουοντος δὲ τῆς ἡλίου, ἅπαντες ὅσοι εἶχον ἀδελφότητος νόσοις κοιλίαις, ἠγάγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ἐνὶ ἑκάσῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεῖς, ἐδεδράπανεν αὐτούς. * ἐξῆρχετο ἰ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κραζόντων καὶ λέγοντων. ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστός ὁ υἱὸς τοῦ δεῦ. καὶ ἐπιτιμῶν, οὐκ εἶα αὐτὰ λαλῆναι, ὅτι ἠδίσσαν τὸν χριστὸν αὐτόν εἶναι. * γενόμενης ἰ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕρημον τόπον, ὅτι ὄχλοι ἐζήτησαν αὐτόν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ καταῆχον αὐτὸν τὸν μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς. ὅτι

omnes in synagoga ira, hæc audientes. Et insurrexerunt, eieceruntque illum e ciuitate, & duxerunt illum usq; ad supercilium montis, super quem ciuitas illorū erat ædificata, ut præcipitarent eū. Ipse autem trāsiens per medium illorū ibat. Et descendit Capernaum ciuitatem Galileæ, ibiç docebat illos sabbatis. Et stupebant super doctrina eius, quia cū potestate cōiunctus erat sermo ipsius. Et in synagoga erat homo, habens spiritum dæmonis immundi, & exclamauit uoce magna, dicens: Eia, quid tibi nobiscū est Iesu Nazarene? Venisti ad perdendum nos? Scio te qui sis, sanctus ille dei. Et increpauit illum Iesus, dicens: Obmutescere, & exi ab eo. Et cum proiecisset illum dæmonium in mediū, exijt ab illo, nihilç illi nocuit. Et factus est pauor super omnes, & colloquebantur inter sese, dicētes: Quis sermo hic est? quia cum autoritate ac potestate imperat immūdis spiritibus, & exeunt? Et diuulgabatur fama de illo in omnem locum undiq; finitimæ regionis. Cum surrexisset autem Iesus de synagoga, introiuit in domū Simonis. socrus autem Simonis tenebatur feбри magna, & rogauerunt illum pro ea. Et astans supra illam, increpauit febrē. & febris dimisit illam, statimq; surgens, ministrabat illis. Cū autē sol occideret, oēs qui habebāt infirmos morbis uarijs, ducebāt illos ad eum, at ille singulis manū imponēs, sanabat eos. Exhibāt autem & dæmonia à multis, clamātia acciētia: Tu es Christus filius dei. Et increpans, nō sinebat ea loqui, quia sciebant ipm esse Christū. Facto autē die egressus ibat in desertū locū, & turbæ quærebant eū, & uenerūt usq; ad ipm, & detinebāt illū ne discederet ab eis. Quibus ille ait:

κη ταυς ετερας πολεσιμ ευαγγελισαθα με
 δε πλυ βασιλειαν τη θεσ, ου εις τστο απε
 σαλμα. κη ημ κηρυσων εν ταυς σωματωγαις
 κη γαλιλαιας. * εγγυετο η εν τω τ' οχλομ
 επικειωσ αυτω, η ακουεμ τον λογον η θεου,
 και αυτες ημ εσωσ ητα πλυ λιμνω γενησα
 ρεθ. Ο ειδε δυο πολια εσωτα ητα πλυ λι
 μνω, οι δε αλιεις αποβαντες απ αυτων, απε
 πλωαμ τα δικτυα. εμβαε δε εις εμ η πολι
 ωμ, ο ημ η σιμωνος, ηρωτησεμ αυτημ, απο φι
 ηης επαναγαγεμ ολιγομ. κη καθισας εδι
 δασκεμ εκ η πολιοσ τυε οχλυσ. * ωε η επαυ
 σατο λαωμ, ειπε ηρωε τον σιμωνα επανα
 γαγε εις τ βαθος, κη χαλασατε τα δικτυα
 υμων εις αγραμ. Ο αποκρηθειε ο σιμων, ει
 πεμ αυτω, επισατα, δι ολης η νυκτος κοπια
 σαντες ουδεμ ελαβομην, επι η τ ρηματι σσ
 χαλασω τον δικτυομ. κη τστο ποιησαντες, σωε
 κλεισαμ πληθος ιχθυωμ πολυ. διεργυνυτο
 η τον δικτυομ αυτων, Ο κατενυσαμ ητε μετο
 χοιε, ητε εν τω ετερω πολιω, η ελθονταε συλ
 λαθεωσ αυτηε. κη ηλθομ, κη επλησ αμφοτερα
 τα πολια, ωετε βυθιζειωσ αυτα. * Ιδωμ η σι
 μωμ πετροε, ηρωε πεσε ητε γονασι η ιησοε,
 λεγωμ. εξελθε απεμεε, ου ανηρ αμαρτωλοε
 ειμι κυριε. θαμβοε η περιεχεμ αυτημ, Ο παν
 τασ τυν σω αυτω, επι τη αγρα τω ιχθυωμ,
 η σωελαβομ, ομοιωε. δε κη ιακωβομ και
 ιωαννω υπουε ζεβεδαου, οι ησαμ κοιωνοι τω
 σιμωνι. * κη ειπε ηρωε τον σιμωνα ο ιη
 σουε. μη φοβομ, απο τω νυν ανδρωπουε εση
 ζωησωμ. κη καταγαγοντεε τα πολια επι
 πλυ γλυ, αφεντεε απαντα ηκολθθησαμ αυ
 τω. * κη εγενετο εν τω ειναι αυτομ εν μια
 τω πολεωμ, και ιδου ανηρ πληρηε λεπρασ,
 κη ιδωμ τον ιησομ, πεσωμ επι ηρωσω
 πουμ, εδεηθη αυτη, λεγωμ. κυριε, εαμ διε
 ληε, δωασαμ με καθαρισα. κη εκτειναε
 πλυ χερα, ηψατο αυτου, ειπωμ. δελω,
 καθαρισθητι. και ευθεωε η λεπρα απληθεμ
 απ αυτου. κη αυτεε παρηγγελεμ αυτω,
 μηδενι

Et alijs ciuitatibus oportet me euange
 lizare regnū dei, nam in hoc missus sum.
 Et prædicabat in synagogis Galilææ.

Factum est autem cum turba im
 mineret ei, ut audiret uerbum dei, & ipse
 stabat iuxta stagnum Genezareth. &
 uidit duas naues stantes ad stagnum,
 piscatores autem descenderant ex illis,
 & abluebant retia. Ingressus autem in
 unam nauim, quæ erat Simonis, roga
 uit eum, ut à terra abduceret pusillum.
 & sedens docebat de nauī turbas. Ut
 cessauit autem loqui, dixit ad Simonē:
 Duc in altum, & laxate retia uestra in
 capturam. Et respondens Simon, dixit
 illi: Præceptor, per totam noctem labo
 rantes nihil cœpimus. ta men tuo iussu
 laxabo rete. Et cum hoc fecissent, con
 cluserunt piscium multitudinem copio
 sam. Rumpebatur autem rete eorum.
 Et annuerunt socijs, qui erant in altera
 nauī, ut uenirent & adiuuarent ipsos.
 & uenerunt, atque impleuerunt ambas
 naues, ita ut mergerentur. Quod cum
 uideret Simon Petrus, accidit ad genua
 Iesu, dicens: Discede à me domine, quia
 homo peccator sum. Stupor enim circum
 dederat eum, & omnes qui cum illo fue
 rant, super captu piscium, quæ ceperant,
 similiter autem Iacobum & Ioannem fi
 lios Zebedæi, qui erant socij Simonī. Et
 ait ad Simonem Iesus: Ne metuas, post
 hac homines capies. Et subductis in ter
 ram nauibus, relictis omībus, secuti sunt
 eum. Et accidit cum esset in quadam ciui
 tate, & ecce uir plenus lepra, cumq; uidif
 set Iesum, prostratus in faciem, rogauit
 eum, dicēs: Domine, si uis potes me mun
 dare. Et protesa manu tetigit eum, dicēs:
 Volo, mundus esto. Et confestim le
 pra discessit ab illo. Et ipse præcepit illi,
 ne cuiq;

λθ
α
λε
β
λθ
β

λθ
α

λκ
β

μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῦρο σεαυτὸν
 ἔσειε, ὁ προσέειπε πρὸς τὸν καθαρισμὸν
 σου, καθὼς προσέταξε μωσῆς εἰς μαρτύριον
 αὐτοῦ. * δὲ ἤρχετο ἡ μάλα ὁ λόγος πρὸς αὐ-
 τὸν, καὶ συναρχοῦντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν, ὁ
 θεραπέυει ὑπὲρ αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀδυνασιῶν αὐτῶν.
 * αὐτὸς ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις, καὶ
 προσδοχόμενος. * καὶ ἐγγύετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμε-
 ρῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων, καὶ ἦσαν καθήμενοι
 φαρισαῖοι ὁμοδοῦντες ἀσκαλοῖ, οἱ ἦσαν ἐλκ-
 λυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς γαλιλαίας καὶ ἰσ-
 δάας καὶ ἰερουσαλήμ, καὶ δάμαμις κυρίου ἦν
 εἰς τὸ ἱερόν αὐτοῦ. * καὶ ἰδοὺ ἀνδρες φέροντες
 ἐπὶ κλίνῃς ἀνδρωποῦ, ὃς ἦν πρὸς αὐτοῦ, καὶ
 καὶ ἐξήτησεν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν, καὶ θῆναι ἐνώπι-
 ον αὐτοῦ, καὶ μὴ εὐρόντες διὰ ποίας εἰσενεγκωσιν
 αὐτὸν διὰ τὸ ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δώμα,
 διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῶν κλι-
 νῶν εἰς τὸ μέσον ἐμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ. καὶ ἰδὼν
 τὸν ἴσταν αὐτοῦ, εἶπερ αὐτῶν ἀνθρώπων, ἀφέντω
 σοὶ αἱ ἁμαρτίαι σου. ὁ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι
 οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι, λέγοντες. τίς
 δύναται ἁμαρτίας, ὃς λαλοῦν βλασφημίας; τίς δύναται
 ἀφέντω ἁμαρτίας, εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ θεός; ἐπιτινῶν
 ἡ δὲ ἰσοῦς τῶν διαλογισμῶν αὐτῶν, ἀποκρι-
 θείς, εἶπε πρὸς αὐτούς. τί διαλογίζεσθε ἐν
 ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί δύναται ἁμαρτίας εἰ-
 πεῖν, ἀφέντω σοὶ αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν,
 ἔγγραυ ὁ πρὸς πάντα; ἵνα δεῖ εἰδῆτε, ὅτι υἱὸς
 ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφέντω ἁμαρτίας,
 εἶπε τῶν παρθαλιτικῶν. σοὶ λέγω,
 ἔγγραυ. ὁ κλινῶν σου, πορεύου εἰς
 τὸν οἶκόν σου. καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀναστὰς ἐνώπιον
 αὐτῶν, ἄρας ἐφ' ὃ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν
 οἶκόν αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν. ὁ ἔκαστος ἐ-
 λαβεῖν ἅπαντας, ὁ δὲ ὄξαζον τὸν θεόν, καὶ
 ἐπληρώθησαν φόβου, λέγοντες, ὅτι εἰδομένων
 παραδόξα σημείων. * καὶ μετὰ ταῦτα ἦλθεν
 εἰς δεσφάστον τελωνίον, ὀνόματι λουεῖν,
 καὶ καθήμενον ἐπὶ τῆς τελωνίῳ, καὶ εἶπερ αὐ-
 τῶν ἀκολούθει μοι. καὶ καταλιπὼν ἅπαντα,
 ἀναστὰς

ne cuiquam diceret, sed uade inquit osten-
 de teipsum sacerdoti, & offer pro emun-
 datione tui, quæ præcepit Moses in testi-
 monium illis. Peruagabatur autem ma-
 gis rumor de illo, & conueniebant turbæ
 multæ ut audirent & sanarentur ab infir-
 mitatibus suis. Ipse autem agebat in se-
 cessu in desertis & orabat. Et factum est
 quodam die, & ipse docebat, erantq̃
 pharisæi sedentes ac legis doctores, qui
 uenerant ex omni castello Galilææ & Iu-
 dææ & Hierusalem, & uirtus dñi aderat
 ad sanandum eos. Et ecce uiri portantes
 in lecto hominē, qui erat paralyticus, &
 quærebant eum inferre, & ponere ante il-
 lum. Et non inuenientes qua parte illum
 inferrent præ turba, ascenderūt supra te-
 ctum, ac per tegulas demiserūt eum cum
 lectulo in medium ante Iesum. Quorū
 fidē ut uidit, dixit illi: Homo, remittātur
 tibi peccata tua. Et cœperūt cogitare scri-
 bæ & pharisæi, dicentes: Quis est is qui
 loquitur blasphemias? Quis potest re-
 mittere peccata, nisi solus deus? Vt co-
 gnouit autem Iesus cogitationes eorum,
 respondens, dixit ad illos: Quid cogita-
 tis in cordib⁹ uestris? Vtrum est facilius
 dicere, remittant tibi peccata, an dicere,
 surge & ambula? Vt autem sciatis quod
 filius hominis habet potestatem in ter-
 ra remittendi peccata, ait paralytico: Ti-
 bi dico, surge, tolle lectulum tuum, & ua-
 de in domum tuam. Isq̃ confestim sur-
 gens coram illis, tollebat in quo iacuerat,
 abiitque in domum suam, glorificans
 deum. Et stupor corripuit omnes, & glo-
 rificabant deum. & repleti sunt timore,
 dicentes: Vidimus incredibilia hodie. Et
 post hæc exiit, ac uidit publicanum, no-
 mine Leui, sedentem ad telonium, & ait
 illi: Sequere me. Atq̃ is relictis om̃ibus,
 surgens,

Σειμ: χίμ

λβ ανασαε, ηκολυθημεν αυτω. * ηρη επιοικσε διο
 β χλω μεγαλω λυειε αυτω εν τη οικια αυ
 τω. Εη οχλω τελωνω πολυε, η αλλωρ,
 οι ησαμ μετ αυτω κατακειμυοι. ηρη εγογ
 γυρομ οι γραμματεε, Ε οι φαρισαοι προε
 τυε μαθηταε αυτω, λεγοντεε. δια τι μετα
 πλωνωμ και αμαρτωλωμ εδιετε Ε πινετε;
 μ * ηρη αποκριθειε ο ιηουε, ειπε προε αυ
 β τρε. ου χρειαμ εχουσιμ οι υγιανοντεε ιατρε,
 αλλ οι κακωε εχοντεε. ουκ εληλυθα καλε
 σαμ δικαυε, αλλα αμαρτωλυε ειε μετανοι
 αμ. οι δε ειπομ προε αυτωμ. δια τι οι μα
 θηται ιωαννεε νισευου πυκνα, η δεησεε ποιο
 ουωτα, ομοιωε ηρη οι ηρω φαρισαωμ, οι δε
 σοι εδιουε Ε πινεσιμ. ο δε ειπε προε αυ
 τρε. μη δωαδε τυε υουε τω νυμφω, εν
 ω ο νυμφω μετ αυτωμ δεε, ποιησαμ νκευ
 εμ; ελευοντα δε ημερα, Ε οταμ απαρθη
 απ αυτωμ ο νυμφιοε, τοτε νκευουσιμ εν εκει
 ναιε τωε ημεραε. ελεγε δε Ε παβυλων
 προε αυτεε. οτι ουδεις επιβλημα ιματιε
 καιε επιβαλλε επι ιματιομ παλαιομ, ει δε
 μη γε, η δε καινομ χιζε, Ε τω παλαιω ου
 συμφωνε δε επιβλημα απο τω καινε. Ε ου
 δεις βαλλε ονομ νεομ ειε ασκουε παλαιουε,
 ει η μη γε, η ηε ο νεοε ονοε τυε ασκουε, Ε
 αυτε εκχυθησετ, Ε οι ασκοι απολουωται.
 αλλα ονομ νεομ ειε ασκουε καινουε βλητεομ,
 Ε αμφοτεροι σωτηροωται. η ουδεις πωμ
 παλαιομ, ενδεωε θελε νεομ, λεγα γαρ, ο
 παλαιοε χησοτεροε δεεμ.

μα * εηλυετο η εν σαβατω δουτερο πρωτω δια
 β πορευεω αυτω δια τω ποριωμ, η ετιλλομ
 οι μαθηται αυτω τυε σαχυαε, η ηδιομ, φω
 χοντεε τωε χερεε. τινεε η ηρω φαρισαωμ ει
 πομ αυτεε. τι ποιετε, ουκ εξειε ποιεμ εν
 τωε σαβατω; η αποκριθειε προε αυτουε ει
 πεμ ο ιηουε. ουδε τωτο ανεγνωπε, ο επιοικσε
 διαιδ, οωπε επινασεμ αυτεε, Ε οι μετα αυ
 τω οντεε, ωε εσηλημε ειε τω δικομ τω θεε, ηρη
 τυε αρετουε οη προδεσεωε ελαβε Ε εφαγε,

surgens, secutus est eum. Et fecit ei conui
 uium magnū Leui in domo sua, & erat
 turba multa publicanorum, & aliorum,
 qui cum illis accumbebant. Et murmura
 bant scribæ, & pharisæi, aduersus disci
 pulos eius, dicentes: Quare cum publi
 canis & peccatoribus editis & bibitis? Et
 respondens Iesus, dixit ad illos: Non
 egent qui sani sunt medico, sed qui male
 habent. Non ueni uocare iustos, sed pec
 catores ad pœnitentiam. At illi dixerunt
 ad eum: Quare discipuli Ioannis ieiun
 ant frequēter, & obsecrationes faciunt,
 similiter & pharisæorum, tui uero edunt
 & bibunt? Quibus ipse ait: Num pote
 stis facere, ut filij thalami, dum cum illis
 est sponsus, ieiuent? Venient autem
 dies, & cum ablatu fuerit ab illis spon
 sus, tunc ieiunabunt in illis diebus. Dice
 bat autem & similitudinem ad illos: Ne
 mo immisuram noui uestimenti immit
 tit in uestimentum uetus, alioquin, &
 nouum rumpit, & ueteri non conuenit
 immisura ex nouo. Et nemo mittit ui
 num nouum in utres ueteres, alioqui
 rumpet uinum nouum utres, & ipsum
 effundet, & utres peribunt. Sed uinum
 mustum in utres nouos mittendum est,
 & utraq; conseruantur. Et nemo qui bi
 berit uetus, statim uult nouum: dicit em̄,
 uetus melius est. VI
 Accidit autem, ut in sabbato secundoprime transiret per
 sata, ac uellebant discipuli eius spicas, ede
 bantq; confricantes manibus. Quidam
 autem pharisæorum dicebant illis: Quid
 facitis, quod non licet facere in sabbatis?
 Et respondens Iesus ad eos dixit: Ne
 hoc quidem legistis, quod fecit Dauid,
 cum esurisset ipse, & qui cum illo erant,
 quomodo intrauit in domum dei, &
 panes propositionis sumpsit, editque,
 ac

καὶ ἔδωκε αὐτοῖς μετ' αὐτῶν, οὓς οὐκ ἔξεσι φα
 γᾶν, εἰ μὴ μόνους τὸν ἰσραῆλ; καὶ ἔλεγεν
 αὐτοῖς, ὅτι κύριός ἐστι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου αὐ
 τοῦ σαββάτου. * ἐγένετο δὲ αὐτῶν ἕτερον σαβ
 βάτων, εἰσελθὼν αὐτὸν εἰς πλὴν συναγωγῶν καὶ
 διδάσκων. καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἦν χεῖρ
 αὐτοῦ ἢ δεξιᾶ ἦν ξηρά. παρετήροισεν αὐτὸν ὁ
 ἄρχισυναγωγὸς καὶ οἱ φαρισαῖοι, εἰ ἔτι σαβ
 βάτων παραπένησεν, ἵνα ἐννοήσῃ κατηγορίαν αὐ
 τοῦ. αὐτὸς δὲ ἤδεν τὸν δόγματι τῶν αὐτῶν,
 καὶ ἔειπεν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ξηρῷ ἔχοντι τὴν
 χεῖρα. ἔγειραι, καὶ στήθι εἰς τὸ μέσον. ὁ ἄνα
 σὰς ἔστη, καὶ ἔειπεν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτόν. ἐπε
 ρωτήσω ὑμᾶς, τί ἔξεσι τῶν σαββάτων, ἀγα
 ποποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σώσαι ἢ ἀ
 ποπένησαι; καὶ πρὸς βλεφάρων αὐτοῦ, ἔειπεν
 τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτενον τὴν χεῖρά σου. ὁ
 δὲ ἐποίησεν, καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὡς
 ἡ ἄλλη. αὐτοὶ δὲ ἐπληρώθησαν ἀνοίας,
 καὶ διεμάχοντο πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν ποιή
 σαι τῷ ἰησοῦ. * ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις
 ταύταις, ἐξῆλθεν εἰς δόρυ προσεβιβάζων, αὐ
 τὸν ἰησοῦν ἀντιπροσβύλιον τῆς προσοχῆς τοῦ
 θεοῦ. * καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς μαθη
 τὰς αὐτοῦ. καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδε
 κα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε, σίμωνα, ὃν
 καὶ ὠνόμασε πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελ
 φὸν αὐτοῦ, ἰάκωβον τὸν ἰωάννου, καὶ ἰωάννην
 τὸν βαρθολομαῖον, ματθαῖον τὸν θεωμάριον, ἰά
 κωβον τὸν ἀλφαίου καὶ σίμωνα τὸν κα
 λέμνιον καὶ κλωπῆν, ἰσκαριώτην καὶ ἰσκαριώ
 τῆν, ὃς καὶ ἐγένετο προδότης. * καὶ καταβὰς μετ' αὐ
 τῶν, αὐτὸν ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, αὐτὸν ὄχλος πο
 λὺν τοῦ λαοῦ ἀπὸ γαλιλαίας καὶ ἱερουσα
 λῆμ, καὶ τὸν πύργου καὶ σιδωνος, οἱ ἦλ
 θον ἀκροῦσαι αὐτοῦ, αὐτὸν ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐ
 τῶν, αὐτὸν οἱ ὀχλοῦντες ὑπὸ τῶν νόσων ἀκα
 θάρτων, αὐτὸν ἐθεραπεύοντο. αὐτὸν ὄχλος ἐξή
 ρτη ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, ὅτι δάναμις παρ' αὐτοῦ ἐξή
 ρτη καὶ ἴατο πάντας. * καὶ αὐτὸς ἐπάρας
 τοὺς

ac dedit etiam his qui secum erant, quos
 nō licet edere, nisi tantū sacerdotibus? Et
 dicebat illis, dñs est filius hominis etiam
 sabbati. Factum est autē & in alio sabbato,
 ut intraret in synagogam ac doceret.
 Et erat ibi homo, & manus eius dextera
 erat arida. Obseruabat autē eum scribæ
 ac pharisæi, an in sabbato sanaturus esset,
 ut inuenirent unde accusarent eum. Ipse
 uero sciebat cogitationes eorū, & ait ho
 mini qui habebat manū aridam: Surge,
 & sta in medio. et surgens stetit. Ait igitur
 ad illos Iesus: Interrogabo uos, utrum
 licet sabbatis, benefacere an malefacere,
 animam seruare an perdere? Et circum
 spectis omnibus, dixit homini: Extende
 manum tuam. Ille autem fecit, & restituta
 est manus eius sana sicut altera. Ipsi
 autem repleti sunt amentia, & colloque
 bantur inter sese, quid nam faceret Iesu.
 Factum est autem in illis diebus, exiit in
 montē ad orandū. eratq; pernoctans in
 deprecatione dei. Et cū dies factus esset,
 uocauit discipulos suos, & elegit duode
 cim ex ipsis, quos & apostolos nomina
 uit, Simonē, quē & nominauit Petrū, &
 Andream fratrem eius, Iacobum & Ioan
 nem, Philippum & Bartholomæum.
 Matthæum & Thomam, Iacobum Al
 phæi filium & Simonē qui uocatur Ze
 lotes, & Iudam Iacobi & Iudam Iscario
 tem, qui idem fuit proditor: Et descen
 dens cum illis stetit in loco campestri tur
 baq; discipulorum eius, & multitudo co
 piofa plebis ex omni Iudæa & Hierusa
 lem, & à maritima Tyro & Sidone, qui
 uenerant ut audirent eum, & sanarentur à
 morbis suis, & qui uexabantur à spiritibus
 immundis, & sanabantur. Et omnis turba
 quærebat eū tangere, quia uirtus ab illo
 exibat, & sanabat omnes. Et ipse attollens
 oculos

μβ β

μγ β μδ β

με α

μς β

τούτους ὀφθαλμοὺς ἄνω εἰς τοὺς μαθητὰς,
 ἔλεγε. * μακάριοι οἱ πτωχοὶ, ὅτι ἡμε-
 μβ τέρσα ὄσιμ ἢ βασιλεία τοῦ θεοῦ. * μακάριοι οἱ 13
 ε-
 μη πεινῶντες νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε. * μακά-
 ε ριοὶ οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε. * μακά-
 μδ ριοὶ ἐσὲ, ὅτι ἂν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι,
 ε καὶ ἀφωρίζωσιν ὑμᾶς, καὶ ὀνειδίωσιν, ὡς ἐκ-
 βάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρῶν, ἕνεκα τοῦ
 υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. χαίrete ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέ-
 ρᾳ καὶ σικετήσατε, ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν
 πολλὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. κατὰ ταῦτα γὰρ ἐ-
 ποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.
 μ πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχε-
 τε πλὴν τῆς ἀκλήσιμ ὑμῶν. * οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμ-
 πεπλησμενοὶ, ὅτι πνύσσετε. οὐαὶ ὑμῖν, οἱ
 γελῶντες νῦν, ὅτι πνέθησете καὶ κλαύσετε.
 μ α * οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἰπῶσι πάν-
 τες οἱ ἄνθρωποι. κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίησεν
 τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.
 μ β * ἀλλ' ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούσαιμ, ἀγαπάτε
 ε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιῆτε τοῖς μι-
 σῶσαιμ ὑμᾶς, ἐυλογεῖτε τοὺς καταρωμένους
 μ γ ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεάζόν-
 ε τῶν ὑμᾶς. * ὅταν τύπῃσιν σε ἐπὶ τὴν στήθα
 να, πᾶρεχε καὶ τὴν ἄλλω. καὶ ἀπὸ τοῦ ἄ-
 ροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὴν χιτῶνα μὴ κω-
 λύσῃς. παντὶ δὲ ὅταν ἀποτύπῃ σε εἰς τὸ κε-
 μδ ἀπὸ τοῦ ἄροντος τὰ σὰ, μὴ ἀπάτε. * καὶ
 ε καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρω-
 ποι, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε αὐτοῖς ὁμοίως. καὶ εἰ
 ἀγαπάτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑ-
 μῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς
 ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι. καὶ ἐὰν ἀγα-
 θοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιῶντας ὑμᾶς, ποία
 ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ
 ἀντὶ ποιῶσι. καὶ ἐὰν δανείζητε πᾶσι ἐλ-
 πίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί;
 καὶ γὰρ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν,
 ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα. πλὴν ἀγαπάτε τοὺς
 ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιῆτε ὅτι δανείζετε
 μηδὲν ἀπελπίζοντες, καὶ ἔσται ὁ μισθὸς
 ὑμῶν

oculos suos in discipulos, dicebat: Beati
 pauperes, quia uestrum est regnum dei.
 Beati qui esuritis nunc, quia saturabimini.
 Beati qui fletis nunc, quia ridebitis.
 Beati eritis cum uos oderint homines, &
 separauerint uos, & exprobrauerint, &
 eiecerint nomen uestrum tanquam ma-
 lum propter filium hominis. Gaudete
 in illo die & exultate, ecce enim merces
 uestra multa est in caelis. Secundum hæc
 enim faciebant prophetis patres eorum.
 Veruntamen uæ uobis diuitibus, qui
 habetis consolationem uestram. Uæ uo-
 bis, qui saturati estis, quia esurietis. Uæ
 uobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis &
 flebitis. Uæ cum laudauerint uos omnes
 homines. Secundum hæc enim facie-
 bant pseudoprophetis patres eorum.
 Sed uobis dico qui auditis: Diligite ini-
 micos uestros, benefacite his qui uos
 oderunt. Benedicite maledicentibus uo-
 bis, & orate pro calumniantibus uos.
 Percutienti te in maxillam, præbe & al-
 teram, & ab eo qui aufert tibi pallium,
 etiam tunicam noli prohibere. Omni
 autem exigenti abs te, tribue, & ab eo
 qui aufert quæ tua sunt, ne reposcas. &
 prout uultis ut faciant uobis homines,
 uos quoque facite illis similiter. Et si di-
 ligitis eos qui uos diligunt, quæ uobis
 est gratia? Nam & peccatores eos à qui-
 bus diliguntur, diligunt. Et si benefe-
 ceritis his qui uobis benefaciunt, quæ
 uobis est gratia? Siquidem & pecca-
 tores hoc faciunt. Et si mutuum dede-
 ritis his à quibus speratis uos receptu-
 ros, quæ gratia est uobis? Nam & pec-
 catores peccatoribus dant mutuum, ut
 recipiant paria. Quin immò diligite ini-
 micos uestros, & benefacite, & mutuum
 date, nihil inde sperantes, & erit merces
 uestra

ὑμῶν πολλοὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ ὑψίστου, ὅτι
 αὐτοὺς ἡσέβησθε ἐπὶ τῆς ἀχαριστίας καὶ πο-
 νηρούς. Γίνεσθε οὖν οἰκτιρῆμοι, καθὼς καὶ
 ὁ πατήρ ὑμῶν οἰκτιρῆσάς ἐστι. * μὴ κρίνετε,
 καὶ οὐ μὴ κρινῆτε. Μὴ καταδικάζετε, ὅτι οὐ
 μὴ καταδικαθῆτε. Απολύετε, καὶ ἀπολυ-
 θήσεσθε. Δίδότε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν. μέ-
 τρον καλὸν πεπισμύνομ, καὶ σεσαλευμύνομ,
 καὶ ὑπερεκχυσόμενον δώσασιν εἰς τὸν κόλι-
 πόμ ὑμῶν. Ἐπει γὰρ αὐτῶ μέτρον ὧς μετρή-
 τε, ἀντιμετρήσεται ὑμῖν. * εἶπε δὲ πρὸς
 βολῶν αὐτοῖς. μή τι δάματα τυφλοὺς τυ-
 φλόμ ὁδηγῆτε; οὐχὶ ἀμφοτέροι εἰς βόδιον
 πεσοῦνται. * οὐκ ἐστὶ μαθητὴς ὑπερὶ τοῦ δι-
 δάσκαλον αὐτοῦ, κατηχητισμύνο δὲ παρ-
 ἔσσας ὧς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. * τί δὲ βλέ-
 πεις τὸ κἄρφορ τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ἀδελφε-
 οῦ, πλὴν τὸ διοκὸμ πλὴν τῷ ὀφθαλμῷ,
 οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς δάσασαι λέγειν τῷ ἀ-
 δελφῷ σου, ἀδελφε, ἀφες ἐκβαλῶ τὸ κἄρ-
 φορ τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς πλὴν τῷ
 ὀφθαλμῷ σου διοκὸμ οὐ βλέπωμ; ὑποί-
 κριτὰ, ἐκβαλλε πρῶτον πλὴν διοκὸμ ἐκ τοῦ
 ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε δάσασαι, ἐκβαλῶμ
 τὸ κἄρφορ τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφε-
 οῦ σου. * οὐ γὰρ ὄζει δένδρον καλὸμ, ποιοῦν καρ-
 πὸμ σαπρὸμ. οὐ γὰρ δένδρον σαπρὸμ, ποιοῦν
 καρπὸμ καλὸμ. ἕκασον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ
 ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. * οὐ γὰρ ὄζει ἀκαν-
 θῶμ συλλέγειν σῦκα. οὐδὲ ἐκ βάττου τρυγῶ-
 σι σαφυλήμ. * ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τῆς ἀ-
 γαθῆς θησαυρῆς φησὶ καρδίας αὐτοῦ προσφέρει τὸ
 ἀγαθόν. καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πο-
 νηροῦ θησαυρῆς φησὶ καρδίας αὐτοῦ προσφέρει τὸ
 πονηρόμ. ἐκ γὰρ τοῦ περιουμένου φησὶ καρ-
 δίας λαλεῖ τὸ σῶμα αὐτοῦ. * τί δὲ με καλεῖ-
 τε κύριε, κύριε καὶ οὐ ποιῆτε ἃ λέγω. * πᾶς ὁ ἐξ
 χόμου πρὸς με, καὶ ἀκούω μου πρὸς λό-
 γον, ὅτι ποιῶν αὐτοὺς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι
 ὄζει ὁμοίος. ὁμοίος ὄζει ἄνθρωπος οἰκοδο-
 μοῦν ὀρθοῦ, ὃς ἐσκαφε ὅτι ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε

uestra multa, & eritis filij altissimi, quia
 ipse benignus est erga ingratos ac ma-
 los. Estote ergo misericordes, sicut & pa-
 ter uester misericors est. Nolite iudicare,
 & non iudicabimini. Nolite condemna-
 re, & non condemnabimini. Remittite,
 & remittetur uobis. Date, & dabitur uo-
 bis. Mensuram bonam & confertam, &
 concussam atq; exundantem dabunt in
 sinum uestrum. Eadem quippe mensu-
 ra qua metimini, metientur alij uobis.
 Dicebat autem illis similitudinem: Nun-
 quid potest cæcus cæcum ducere? non-
 ne ambo in foueam cadunt? Non est
 discipulus supra magistrum suum: per-
 fectus autem omnis erit, sicut magister
 ipsius. Quid autem uides festucam in
 oculo fratris tui, trabem autem quæ in
 oculo proprio est, non animaduertis?
 Aut quomodo potes dicere fratri tuo:
 frater, sine eijciam festucam quæ in oculo
 tuo est, ipse in oculo tuo trabem non
 uides? Hypocrita, eijce primum trabem
 ex oculo tuo, & tunc perspicies, ut eijcias
 festucam, quæ est in oculo fratris tui.
 Non est enim arbor bona, quæ facit fru-
 ctum malum: neq; arbor mala, faciens
 fructum bonum. Vnaquæq; enim ar-
 bor ex fructu suo cognoscitur. Neque
 enim è spinis colligunt ficus, neque è ru-
 bo uindemiant uuam. Bonus homo
 ex bono thesauro cordis sui profert bo-
 num, & malus homo ex malo thesau-
 ro cordis sui profert malum. Ex abun-
 dantia enim cordis loquitur os eius.
 Quid autem uocatis me domine, do-
 mine, & non facitis quæ dico? Qui-
 quis uenit ad me, & audit sermones
 meos, & facit eos, ostendam uobis, cui
 similis sit. Similis est homini, ædificanti
 domum: qui fodit in altum, & posuit

θεμέ

m funda

μς

β

μλ

ε

μκ

γ

μθ

ε

μζ

ε

μξ

ε

μβ

ε

μδ

ε

μζ

ε

θεμελίον επί πλώ πέτρας, κλημύνας δὲ γενομένης, προσέβηξεν ὁ ποταμός τῆ δίκης ἐκείνης, καὶ οὐκ ἴχουσε σαλευσαι αὐτὴν, τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ πλώ πέτρας. ὁ δὲ ἀκούσας, καὶ μὴ ποιήσας, ὅμοιος ὅς ὄζειν ἀνθρώπων οἰκοδομήσαντι δίκην ἐπὶ πλώ γλῶσφῳ θεμελίου, ἢ προσέβηξεν ὁ ποταμός, καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐγένετο ἡ γῆμα φθὶ δίκης ἐκείνης μέγα.

ΞΕ
Υ
* Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τῆ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς καπερνάουμ. ἑκατοντάρχου δὲ τινος δούλου καὶ ἡὼς ἔχων, ἠμέλλε τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἐν τιμῷ. ἀκούσας δὲ τοῦ ἰησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν ἰουδαίων, ἔρωτῶν αὐτόν, ὅπως ἐλθὼν δῖασώσῃ τὸν δούλον αὐτοῦ. οἱ δὲ παραγερόμενοι πρὸς τὸν ἰησοῦν, παρεκάλου αὐτὸν πωροῦσάς, λέγοντες, ὅτι ἀξίος ὄζειν ὅς παρεξαιτωτο. ἀγαπᾷ γὰρ ὁ ἔδν ἡμῶν, ἢ πλώ συναγωγῶν αὐτῶν ὡκοδόμησεν ἡμῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς. ἠδὲ αὐτῶν οὐ μακρὰν ἀπέχοντο ἀπὸ φθὶ δίκης, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος φίλους, λέγων αὐτῷ. κύριε, μὴ σκύλλου, ὅς γὰς εἰμι ἰκανός, ἵνα ὑπὸ πλώ σέγλω μου εἰσέλθῃς. διὸ οὐ δὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρὸς σε ἐλθεῖν, ἀλλὰ εἰπέ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ πωροῦσμου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἀνδρῶπός εἰμι ὑπὸ ἰουδαίου τασόμενος, ἔχων ὑπὲρ αὐτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τῷ τῷ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται. ἢ ἄλλω, ἔρχου, καὶ ἔρχεται. καὶ τῷ δούλω μου, ποίησον τῷτο, καὶ ποιῶ. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἰησοῦς, ἐθαύμασεν αὐτόν. καὶ στραφείς, τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε. λέγω ὑμῖν, ὅς ἂν ἴσραὴλ πσαύτῳ πῖσι μῖνον. * καὶ ὑποσέβαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον, ἔντρον τῷ ἀσθενοῦντα δούλον ὑγῖανοντα. * καὶ ἐγένετο ὅς τῷ ἰησοῦ ἐπορεύετο εἰς πόλιν, καλουμένην ναϊν, ἢ συναπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτῶ ἰκανοί, καὶ ὄχλος πολλός.

fundamentum super petram. Inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, & non potuit eam mouere. Fundata enim erat super petram. Qui autem audiuit & non fecit, similis est homini, qui aedificauit domum suam super terram, absq; fundamento, in quam illisus est fluuius, & continuo cecidit, & facta est ruina domus illius magna.

Cum autem consumasset omnia uerba sua audiente populo, intrauit Capernaum. Centurionis autem cuiusdam seruus male habens, agebat animam, qui illi erat charus: Cum audisset autem de Iesu, misit ad eum seniores Iudaeorum, rogans eum, ut ueniret & seruaret seruum suum. At illi cum uenissent ad Iesum, rogabant eum studiose, dicentes: Dignus est, ut hoc illi praestes. diligit enim gentem nostram, & synagogam ipse aedificauit nobis. Iesus autem ibat cum illis. Et cum iam non longe abesset a domo, misit ad eum centurio amicos, dicens ei: Domine, noli uexari. Non enim sum dignus, ut sub lectum meum intres. Quapropter nec meipsum sum dignum arbitratus, ut uenirem ad te, sed dic uerbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic, uade, ac uadit: & alteri, ueni, ac uenit: & seruo meo, fac hoc, ac facit. Auditis autem his Iesus, miratus est eum, & conuersus, sequenti se turbae dixit: Dico uobis, ne in Israel quidem tantam fidem inueni. Et reuersi, qui missi fuerant, in domum, inuenerunt seruum qui languerat, sanum. Et factum est deinceps ibat in ciuitatem, quae uocatur Nain, & ibant cum eo discipuli eius multi, turbaque copiosa.

πολύς, ὡς δὲ ἤγγισε τῆ πόλιν φησὶ πόλει, καὶ ἰδοὺ ὄζει κομίζετο τεθνηκότος μονογενῆς τῆ μητρὶ αὐτοῦ. καὶ αὐτὴ ἦν χήρα, καὶ ὄχλος τῶν πόλει ἰκανὸς σὺν αὐτῇ. καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ κύριος, ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτὸν, καὶ εἶπερ αὐτῇ. μή κλαίει. καὶ προσελθὼν, ἤψατο φησὶ σοῦ. οἱ δὲ βασάζοντες ἔκισαμ, καὶ εἶπε. νεανίσκος, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι, ὅτι ἀνεκάνισα ὁ νεκρός, καὶ ἤρξατο λαλεῖν, ὅτι ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ἔλαβε δὲ φόβος πάντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, λέγοντες. ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγερθη ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπισκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαόν αὐτοῦ. * καὶ ὄζει λαὸν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ ἰσραὴλ πρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ πρὶ χῶρῳ. * καὶ ἀπήγγελαμ ἰωάννη οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ πρὶ πάντων τούτων. καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ ἰωάννης, ἐπέμψεν πρὸς τὸν ἰησοῦν, λέγων. σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλομ προσδοκῶμεν; παρὰ γενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες, εἶπον. ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς σε, λέγων. σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλομ προσδοκῶμεν; ἐμ αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἔθεράβησε πολλοὺς ἀπὸ νόσου, καὶ μαστίωμ, καὶ πονημάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο ὅτι βλέπεμ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπερ αὐτοῖς. πορευθέντες ἀπαγγεῖλαι τε ἰωάννη, ὅτι εἶδετε ὅτι ἠκούσατε, ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέψασσι, χωλοὶ περιπατήσασσι, λεπροὶ καθαρῶνται, κωφοὶ ἀκούσασσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται, ὅτι μακάριοί εἰσιν, ὅς ἐσθε μὴ σκανδαλισθῆτε ἐν ἐμοί. ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς ὄχλους πρὶ ἰωάννου. τί ὄζει ληλύθατε εἰς τὸν ἔρημον διασάσασθαι; καὶ λαμὸν ὑπὲρ ἀνέμω σαλθνομένου; ἀλλὰ τί ὄζει ληλύθατε ἰδοῦν; ἀνθρωπομ ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἢ μαφίσεμνίου; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῶ ἐνδοξῶ, καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασίλειοις εἰσίν. ἀλλὰ τί ὄζει ληλύθατε ἰδοῦν; προφήτην; καὶ λέγω ὑμῖν, καὶ πλεον

copiosa. Cum autē appropinquaret portae ciuitatis, ecce defunctus efferebat filius unicus matri suae. & haec uidua erat, & turba ciuitatis multa cū illa. Quam cū uidisset dominus, misericordia motus super eā, dixit illi: Noli flere. Et accessit, tetigitq; loculū. Porro qui portabāt substituerunt. Et ait: Adolescens, tibi dico surge. Et resedit qui erat mortuus, & cepit loqui, & dedit illum matri suae. Accepit autē omnes timor, & glorificabāt deū, dicentes. Propheta magn⁹ surrexit inter nos, & deus uisitauit plebem suā. Et exiit hic rumor in uniuersam Iudaeam de eo, & omnem finitimā regionem. Et nunciauerunt Iohanni discipuli ipsius de his omnibus. Et conuocauit duos de discipulis suis Iohannes, misitque ad Iesum, dicēs: Tu es qui uerturus es, an aliū expectamus? Cum autem uenissent ad eum uiri, dixerunt: Iohannes baptista misit nos ad te, dicēs: Tu es ille qui uenturus erat, an alium expectamus? In eadem autē hora multos curauit à morbis ac plagis, & spiritibus malis, & caecis multis donauit uisum. Et respondens dixit illis: Euntes renūciate Iohanni, quae uidistis & audistis, quod caeci uident, claudi ambulat, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperibus annunciatur euangelium, & beatus est quicumq; non fuerit offensus per me. Et cum discessissent nunciū Iohannis, cepit de Iohanne dicere ad turbas. Quid existis in desertum ut uideretis? arundinem uento agitari? Sed quid existis uisuri? hominem mollibus uestimentis indutum? Ecce qui uestitu splendido uestiuntur, & in delitijs agunt, in aulis Regum sunt. Sed quid existis ad uidendum? prophetam? Vtiq; dico uobis, & plus

ξκ
ε

περὸν

m 2

ο̅ πρὸν προφήτου. * οὗτος ὅστις πρὶ οὗ γέγρα-
 οβ̅ π̅μα. Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου
 οα̅ πρὸ προσώπου σου, ὃς κατὰσκούάσει πλὴν ὁ δόρυ
 ε̅ σου ἐμπροσθέν σου. * λέγω ἔ μὴ μὴ μείζωμ
 οβ̅ ἐν γεννητῆς γυωακῶν προφήτης ἰωάννης το
 οβ̅ βαπτιστοῦ οὐδέ τις ὅστις. ο δὲ μικρότερος ἐν τῇ
 οβ̅ βασιλείᾳ το θεοῦ, μείζωμ αὐτοῦ ὅστις. * καὶ πᾶς
 οβ̅ ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶνας ἐδικαίωσαν
 οβ̅ τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα ἰωάννη.
 οβ̅ οἱ δὲ φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ πλὴν βουλλῶν
 οβ̅ θεοῦ ἠδέκτοσαν εἰς ἑαυτοὺς, μή βαπτισθέντες
 οβ̅ ὑπᾶυτο. εἶπε δὲ ὁ κύριος. * τίνοι οὖν ὁ
 ε̅ μοιῶσω τοὺς ἀνθρώπους φθὶ γενεᾶς ταύτης,
 καὶ τίνοι εἰσὶν ὁμοιοί; ὁμοιοὶ εἰσι παθίσι
 οβ̅ τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθήμενοις, καὶ προσφωνῶ-
 οβ̅ σιμ ἀλλήλοις, καὶ λέγουσιν. ἠυλήσαμεν ὑ-
 οβ̅ μῆμ, καὶ οὐκ ὤρχησασθε, ἐδελώσαμεν ὑ-
 οβ̅ μῆμ, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. ἐλήλυθε γὰρ ἰω-
 οβ̅ ἀννης ὁ βαπτιστής, μή τε ἄστον ἐδίωμ, μή τε
 οβ̅ οἶνον πίνωμ, καὶ λέγετε, δαμόνοιομ ἔχη. ἐ-
 οβ̅ λήλυθε ὁ ὕδωρ το ἀνθρώπου ἐδίωμ καὶ πίνωμ,
 οβ̅ καὶ λέγετε, Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος ἐ οἶνοπό-
 οβ̅ τής, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν, καὶ ἐδ-
 οβ̅ καὶ ἠὲ ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτοῦ πάν-
 οβ̅ τωμ. * ἠρώτα ἡ τίς αὐτὸν τῶν φαρισαίων, ἵνα
 οβ̅ φάγη μετ' αὐτοῦ, ἐ εισελθὼν εἰς πλὴν οἰκίαν
 οβ̅ το φαρισαίου ἀνεκλήθη. καὶ Ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ κα
 οβ̅ πόλει, ἥ τις ἦμ ἁμαρτωλός, ἐπιγνοῦσα, ὅτι
 οβ̅ ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ το φαρισαίου, κομί-
 οβ̅ σασα ἀλάβαστρον μύρω, καὶ σᾶσα πρὸ τῆς πό-
 οβ̅ δας αὐτοῦ ὀπίσω κλαύσσα, ἠρξαστο βρέχειμ
 οβ̅ τῆς πόδας αὐτοῦ τῆς δάκρυσι, ἐ ταῖς θριξί-
 οβ̅ φθὶ κεφαλῆς αὐτοῦ δέμασε, ἐ κατεφίλει
 οβ̅ τῆς πόδας αὐτοῦ, ἐ ἤλαφε τῶν μύρω. Ἰδὼν
 οβ̅ δὲ ὁ φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν, εἶπεμ ἐν
 οβ̅ ἑαυτῶν, λέγωμ. οὗτος εἰ ἦμ προφήτης, ἐ γί-
 οβ̅ νωσκεμ ἂμ, τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ, ἥ τις ἄ-
 οβ̅ πηται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ὅστις. καὶ ἀπο-
 οβ̅ κριθεὶς ὁ τῆς, εἶπε πρὸς αὐτόν. Σίμων,
 οβ̅ ἔχω σοι τί εἰπεῖμ. ὁ δὲ φησι, διδάσκαλε, εἰ-
 οβ̅ πὲ. Δύο χρεωφειλέται ἦσαν δανειῆ τινὶ, ὁ
 οβ̅ εἰς

quàm prophetam. Hic est de quo scri-
 ptum est: Ecce mitto angelum meū ante
 faciem tuam, qui præparabit uiam tu-
 am ante te. Dico enim uobis: Maior in-
 ter natos mulierū propheta Ioanne ba-
 ptista nemo est. Attamē q minor est in
 regno dei, maior est illo. Et omnis popu-
 lus audiens & publicani iustificauerunt
 deum, baptizati baptismo Ioannis. Pha-
 risæi autem & legisperiti consilium dei
 spreuerunt aduersus semetipsos, non ba-
 ptizati ab eo. Ait autem dominus. Cui
 ergo similes dicam homines generatio-
 nis huius, & cui similes sunt? Similes sūt
 pueris sedentibus in foro, & acclamanti-
 bus inter se ac dicentibus. Cantauimus
 uobis tibijs, & nō saltastis. Cecinim⁹ uo-
 bis lugubria, & non plorastis. Venit em̄
 Ioannes baptista neq; edens panē, neq;
 bibens uinum, & dicitis: Dæmoniū ha-
 bet. Venit filius hominis edens ac bibēs,
 & dicitis: Ecce homo edax, & uinipotōr,
 amicus publicanorum ac peccatorum.
 Et iustificata est sapientia à filijs suis om-
 nibus. Rogabat autem illum quidam ἐ
 pharisæis, ut caperet cibum cum ipso. Et
 ingressus domum pharisæi, accubuit. Et
 ecce mulier quæ fuerat in ciuitate pecca-
 trix, ut cognouit, quod Iesus accubuisset
 in domo pharisæi, attulit alabastrum un-
 guenti, stāsq; ad pedes eius à tergo flēs,
 lachrymis cœpit rigare pedes eius, & ca-
 pillis capitis sui extergebat, & deoscula-
 batur pedes eius, & unguento ungebat.
 Vidēs autem pharisæus, qui uocauerat
 eum, ait intra se, dicēs: Hic si esset pphe-
 ta, sciret utiq; quæ & qualis est mulier,
 quæ tāgit ipsum, quia peccatrix est. Et re-
 spondēs Iesus dixit ad illū: Simō, habeo
 quiddā qd' tibi dicā. At ille ait: magister
 dic. Duo debitores erāt cuidā creditori,
 unus de

ἔις ὠφθαλμοὺς δινάριον πεντακόσια, ὃ δὲ ἕτερος
 πεντήκοντα, μὴ ἔχόντων δὲ αὐτῶν ἀπο-
 δοῦναι, ἀμφοτέροισι ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐ-
 τῶν εἶπε πλεονάζον ἀγαπήσει; ἀποκριθεὶς
 ὁ ὁσίμων εἶπε, ὑπολαμβάνω, ὅτι ὁ πλεονάζων
 ἐχαρίσατο. ὁ ἕτερος αὐτῶν, ὁρῶν ἐκρί-
 νασ, καὶ εἶπε πρὸς τὴν γυναῖκα, ὅτι σί-
 μωνι ἔφη. βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰ-
 σήλθομ σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἐπί τῆς πό-
 δας μου οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ τῆς δάκρυσιμ
 ἔβρεξέ με τῆς πόδας. καὶ ταῦτα εἰρησίου κε-
 φαλήσ ἀνομι εἰσέμαξε, φίλημά μοι οὐκ ἔδω-
 κας, αὕτη δὲ ἀφῆκε εἰσῆλθομ, ὅτι εἰπέτε κα-
 ταφιλοσά μου τῆς πόδας. ἔλαίω τὴν κε-
 φαλήν μου οὐκ ἠλείψας, αὕτη δὲ μύρω ἠλείψε
 με τῆς πόδας, ὅτι χάριμ λέγω σοι, ἀφένω-
 ταί σοι ἁμαρτίαι ἀνομι ἅτι πολλαί, ὅτι ἠγάπη-
 σε πολύ. ὁ δὲ ὀλίγομ ἀφίεται, ὀλίγομ ἀγα-
 πῶ. εἶπε δὲ αὕτη. ἀφένωταί σου ἅτι ἁμαρτί-
 αι. καὶ ἤρξατο οἱ σωσανακείμενοι λέγειν ἐν
 ἑαυτοῖς, τίς οὐτός ἐστι, ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀ-
 φίησιμ; εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα. ἡ πίσ-
 τισ σου σέσωκέ σε, πορεύου εἰς εἰρήνην.

* καὶ ἐγγύετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς
 διῶδονε ἡλίω πόλιμ καὶ κόμην κηρύσσωμ, ὅ-
 τι εὐαγγελιστόμ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
 καὶ οἱ δῶδεκα σὺν αὐτῷ, καὶ γυναῖκες τινὲς
 αἱ ἦσαν τεθεραπηνύσαι ἀπὸ πονημάτων
 πονησῶν καὶ ἀδενείων, μαρία ἡ καλουμένη
 μαγδαλίη, ἀφῆκε δαμόνια ἐπῆ εἰς ἑλκυσ-
 θη, καὶ ἰωάννα γυναῖχουζῶ, ἐπιτρόπου ἡρώ-
 δου, καὶ συσάννα, καὶ ἕτεροι πολλοί, αἱ τι-
 νες δὲ ἠκούον αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ὑπαρχόν-
 των αὐταῖς. * Σωτοῦντο δὲ ὅχλου πολ-
 λοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιμ ἐπιπορευομέ-
 νων πρὸς αὐτόν, εἶπε δὲ παραβολῆς.
 ἐξῆλθεμ ὁ πωείρουμ τοῦ πωείρουμ κβ
 αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ πωείρουμ αὐτοῦ, ὃ μὲν
 ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατήθη,
 ὅτι τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεμ αὐ-
 τό. ὅτι ἕτερον ἔπεσεμ ἐπὶ τὴν πέτραν ὅ-
 τι φνέμ

unus debebat denarios quingentos, &
 alter quinquaginta. Cum autem illi non
 essent soluendo, condonauit utrisq; ho-
 rum igitur, dic uter eum plus diligeret. Re-
 spondens Simon, dixit: Existimo, quod
 is cui plus condonauit. At ille dixit ei: Re-
 cte iudicasti. Et conuersus ad mulierem,
 dixit Simoni: Vides hanc mulierem? In-
 traui in domum tua, aqua pedibus meis
 non dedisti, haec autem lachrymis riga-
 uit pedes meos, & capillis capitis sui ex-
 terfit. Osculum mihi non dedisti, haec au-
 tem ex quo intraui, non cessauit deoscu-
 lari pedes meos. Oleo caput meum non
 unxisti, haec autem unguento unxit pe-
 des meos. Propter quod dico tibi: Re-
 mittantur peccata eius multa, quoniam
 dilexit multum. Cui autem minus remit-
 titur, is minus diligit. Dixit autem ad il-
 lam: Remittant tibi peccata. Et coeperunt
 qui simul accumbebant dicere intra se.
 Quis est hic, qui etiam peccata remittit?
 Dixit autem ad mulierem: Fides tua te
 saluam fecit. uade cum pace.

Et factum est deinceps, & ipse iter
 faciebat per singulas ciuitates & castella,
 praedicans & annuncians regnum dei, &
 duodecim cum illo. simulque mulieres ali-
 quae, quae erant sanatae a spiritibus malis,
 & infirmitatibus: Maria quae uocatur Ma-
 gdalene, de qua septem daemonia exie-
 rant, & Ioanna uxor Chuzae procurato-
 ris Herodis, & Susanna, & aliae multae,
 quae ministrabant eis de facultatibus suis:
 Cum autem turba plurima conueniret,
 & e singulis ciuitatibus properarent ad
 eum, dixit per similitudinē: Exiit qui se-
 mentem faciebat ad seminandum semē suū.
 Et inter seminandum, aliud cecidit circa uiam,
 & conculcatum est, & uolucres caeli come-
 derunt illud. Et aliud cecidit super petram, &
 in 3 enatum

VIII

φυὲμ θ' ἤμεράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα· καὶ
 ἕτερον ἔπεσε ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμ-
 φυῆσαι αἱ ἀκανθαὶ ἀπέπιξον αὐτό· καὶ
 ἕτερον ἔπεσε ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν,
 καὶ φυὲμ, ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλα-
 σίονα. ταῦτα λέγωμ ἐφ' ὧνα, ὃ ἔχωμ ὧτα
 ἀκούειμ, ἀκρόετω. ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ
 μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· τίς ἐστὶν ἡ παρα-
 βολὴ αὐτῆ· ὃ δὲ εἶπερ· ὑμῖν δέδοται γινῶ-
 ναι τὰ μυστήρια τοῦ βασιλείου τοῦ θεοῦ, * τοῖς
 οὐ
 δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες
 μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκρόντες μὴ σωῖσιν.
 οὐ
 * ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή· ὁ σπέρμα ὅστις ὁ
 β
 λόγος τοῦ θεοῦ· οἱ δὲ πρὸς τὴν ὁδὸν εἰσὶν,
 οἱ ἀκρόντες, ἔτι εἰσέρχεται ὁ διάβολος, καὶ
 αἶρει τὸν λόγον ἀπὸ τοῦ καρδίας αὐτῶν, ἵνα
 μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν· οἱ δὲ ἐπὶ τῇ πε-
 τρᾷ, οἱ ὅταν ἀκούσωσι μετὰ χαρᾶς δέ-
 χονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχου-
 σιν, οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύουσι, καὶ ἐν και-
 ρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται· τὸ δὲ εἰς τὰς ἀ-
 κανθὰς πεσόντων, οὗτοι εἰσὶν οἱ ἀκρόντες, καὶ
 ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου, καὶ ἡδονῶν τοῦ
 βίου πορευθέντες ἀποστρέφονται, καὶ οὐ
 τελεσφοροῦσι· τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῆ, οὗτοι
 εἰσιν, οἱ τινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ
 ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσι, καὶ καρ-
 ποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ· * οὐδεὶς δὲ λυ-
 χνον ἄψαυτος ἀλύπητος αὐτὸν σκεύει, ἢ ὑποκά-
 τω κλίνας τίθεισιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας ἐπι-
 τίθεισιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσι τὸ
 φῶς· οὐ γὰρ ὅστις κρυπτόν ὃ οὐ φανερόν γε-
 νήσεται· * οὐ δὲ ἀπόκρυφον, ὃ οὐ γνωστόν
 γίνεται, καὶ εἰς φανερόν ἔλθῃ· * βλέπετε
 οὖν ὡς ἀκούετε· ὅς γὰρ εἰς ἡμᾶς ἔρχῃ, δόξασε-
 ται αὐτῷ· καὶ ὅς εἰς ἡμᾶς μὴ ἔρχῃ, καὶ ὃ δὲ οὐκ
 ἔχῃ, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ· * παρεγγύοντο
 δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μητήρ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐ-
 τοῦ, καὶ οὐκ ἠδύαντο σιωπᾶν αὐτῷ διὰ
 τὸ ὄχλον, καὶ ἀπηγγέλλῃ αὐτῷ λεγόντων·
 ἡ μητήρ σου καὶ οἱ ἀδελφοὶ σου ἐσὴκασιμ
 ἔξω

enatum aruit, quia non habebat humo-
 rem. Et aliud cecidit inter spinas, & simul
 enatae spinae suffocaverunt illud. Et aliud
 cecidit in terram bonam, & enatum fecit
 fructum centuplum. Haec dicens clama-
 bat: Qui habet aures ad audiendum au-
 diat. Interrogabant autem eum discipu-
 li eius, dicentes: quae esset ista parabola.
 At ille dixit: Vobis datum est nosse my-
 steria regni dei, caeteris aut per parabolas,
 ut uidentes non uideant, & audien-
 tes non intelligant. Est autem haec para-
 bola. Semen est sermo dei. Qui autem
 iuxta uiam, hi sunt qui audiunt, deinde
 uenit diabolus, & tollit sermonem de cor-
 de eorum, ne credentes seruentur. Nam
 qui super petram, hi sunt qui cum audie-
 rint, cum gaudio suscipiunt sermonem:
 & hi radices non habent, qui ad tempus
 credunt, & in tempore tentationis rece-
 dunt. Quod autem in spinas cecidit, hi
 sunt qui audierunt, & a sollicitudinibus
 & diuitijs ac uoluptatibus uitae euntes
 suffocantur, nec referunt fructum. Quod
 autem in bonam terram, hi sunt qui in
 corde honesto ac bono audientes sermo-
 nem retinent, & fructum afferunt per pa-
 tientiam. Nemo uero cum lucernam ac-
 cenderit, operit eam uase, aut subter le-
 ctum ponit, sed super candelabrum po-
 nit, ut intrantes uideant lumen. Non est
 enim occultum, quod non manifestum
 sit futurum, nec absconditum, quod non
 sit cognoscendum, & in propatulum uen-
 turum. uidete ergo quomodo audiatis.
 Quisquis enim habet, dabitur illi, & qui-
 cunq; non habet, etiam quod putat se habe-
 re, auferetur ab illo. Venerunt autem ad
 illum mater & fratres eius, & non pote-
 rant adire eum praeter turba, & nunciatum est
 illi dictum: Mater tua & fratres tui stant
 foris,

Nemo uero lucernam

ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ.

SECUNDVM MARCVM. 139

ἔξω, ἰδὲ μ' σε θέλοντες, ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς. μητὴρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί ἐίσιμ, διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιοῦντες αὐτόμ. * καὶ ἐγγύετο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς πλοῖον, καὶ διὰ μακρητὰ αὐτοῦ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς. Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραμ φθι λίμνης, καὶ ἀνήχθησαμ. πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσε, καὶ κατέβη λαίλαψ ἀνέμω εἰς πλὴν λίμνῳ, καὶ σωμαπληροῦντο καὶ ἐκινδύνοιομ. προσελθόντες δὲ εἰς τὴν γαλιλαίαν, λέγοντες. ἐπιστάτα, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. ὁ ἰησοῦς κγ
 θεὸς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ Ἰδατωμ. καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγγύετο γαλιλαίαν. εἶπε δὲ αὐτοῖς. ποῦ ὄζει ἡ ἰσραήλ; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαμ, λέγοντες. πρὸς ἀλλήλους. τίς ἄρα οὗτος ὄζει; οὐ καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσα καὶ τῷ Ἰδατω, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ; καὶ κατέπλευσαμ εἰς πλὴν χῶραμ Ἰησοῦ γαδαρενωῶν, ἧτις ὄζειν ἀντίπερα φθι γαλιλαίας. ἔλθοντι δὲ τῷ αὐτῷ ἐπι πλὴν γλῶ, ὑπλώτησεμ αὐτῷ ἀνὴρ τις ἐκ τῶν πόλεω, ὃς εἶχε δαμόνια ἐκ χροῶν ἰκανῶν. καὶ ἰμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο. Ὁ ἐν δικίᾳ οὐκ ἔμενεμ, ἀλλ' ἐν τῷ μνήμασιμ. Ἰδὼν δὲ τὸν ἰησοῦν καὶ ἀνακράξας προσέπεσεμ αὐτῷ, καὶ φωνῆ μεγάλῃ εἶπε. τί ἐμοὶ καὶ σοὶ ἰησοῦ ἱεὺ τοῦ θεοῦ ὑψίστου; δέομαί σου μή με βάσανίσκω. παρήγγαλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἔλθῃμ ἀπὸ τοῦ ἀνδρώπου. πολλοῖς γὰρ χροῖοις σωτηρέσκει αὐτόμ, καὶ ἐδεδουλοῦτο ἀλύσει, καὶ πένθεσ φουλασόμενθ, καὶ διαζήσῳμ τὰ δεσμά, ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονθ εἰς τὰς ἐρήμους. ἐπερώτησε δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, λέγων. τί σοὶ ὄζει ὄνομα; ὁ δὲ κδ
 εἶπε, λεγεῶν, ὅτι δαμόνια πολλὰ εἰσῆλθεμ εἰς αὐτόμ. καὶ παρεκάλου αὐτόμ, ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς πλὴν ἄβυσσομ ἀπελθεῖμ. ἦμ δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἰκανῶν βοσκομέτων ἐν τῷ ὄρει. καὶ παρεκάλου αὐτὸν, ἵνα ἐπιτρέψῃ

foris, uolentes te uidere. Qui respondēs, dixit ad eos: Mater mea & fratres mei hi sunt, qui sermonem dei audiunt, ac faciunt illum. Factum est autem quodam die, & ipse ascendit in nauim, ac discipuli eius, & ait ad illos: Traiciamus in ulteriorem ripam stagni. ac soluerunt. Cæterum nauigantibus illis, obdormiuit, & ingruit procella uenti in stagnū, & complebantur ac periditabantur. Accedentes autem suscitauerunt eum, dicētes: Præceptor, præceptor, perimus. At ille experrectus, increpauit uentum ac tempestatē aquæ, & cessauerūt, factaq; est tranquillitas. Dixit autem illis: Vbi est fides uestra? Timētes autem mirati sunt, inter se dicētes: Quis putas hic est? Quia uentis quoq; & aquæ imperat, & obediunt ei? Et nauigauerunt ad regionē Gadarenorum, quæ est cōtra Galilæam. Et cum de nauī egressus esset ad terram, occurrit illi uir quidam ἐ ciuitate, qui habebat dæmonium iam temporibus multis, & uestimento non induebatur, neq; in domo manebat, sed in monumentis. Is ut uidit Iesum, & exclamasset, procidit ante illum, ac uoce magna dixit: Quid mihi rei tecum est Iesu fili dei altissimi? Obsecro te, ne me torqueas. Præcipiebat enim spiritui immundo, ut exiret ab homine. Frequenter enim corripuerat illum, & uinciebatur catenis, & compedibus custodiebatur, & ruptis uinculis agebatur a dæmonio in deserta. Interrogauit autem illum Iesus, dicēns: Quod tibi nomen est? At ille dixit: Legio. Quia intrauerunt dæmonia multa in eum. Et rogauerunt illum, ne imperaret ipsis, ut in abyssum irent. Erat autem ibi grex porcorum multorū pascentium in monte, & rogabant eum, ut m 4 permitte

Handwritten notes:
 2. 139
 Deum q. audiu
 uentis dei & aqua
 dicit uentis

π γ β

ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς, εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν, καὶ
ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. Ἔβηλθόντα δὲ τὰ δαι-
μόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθον εἰς τὴν
χοίρουσ, καὶ ὤρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ το
κρημονοῦ εἰς πλὴν λίμνῳ, καὶ ἀπεπνίγη.
Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγεννημένον,
ἐφυγον, καὶ ἀπήγαγον εἰς πλὴν πόλιμ,
καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἐβῆλθον δὲ ἰδοῦν τὸ γε-
γονός, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔυ-
ρον καθήμενον τὸν ἀνθρώπον ἀφ' οὗ τὰ δαι-
μόνια ἔβηλκνθον, ἱματισμένον καὶ σω-
φροῦντα, παρὰ τὴν πόλιν τοῦ Ἰησοῦ, καὶ
ἐφοβήθησαν. ἀπήγαγον δὲ αὐτοῖς, καὶ οἱ
ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαμονιθεῖς, καὶ ἠρώ-
τησαν αὐτὸν ἅπαν οἱ πλῆθος φθι πρὶ χῶρος
τῆν γαδαρῶν, ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι
φόβος μεγάλω σωεῖχοντο. * Αὐτὸς δὲ ἐμ-
βὰς εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν. Ἐδέετο γὰρ
αὐτὸς ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ ἔβηλκνθον τὰ δαιμόνια,
εἶναι σὺν αὐτοῖς. ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς,
λέγων. ὑπέστρεψον εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγεῖ-
ῖσα ἐποίησέ σοι ὁ θεός. καὶ ἀπῆλθε κἀπ' ὄ-
λιμ πλὴν πόλιμ κηρύσσων, ὅσα ἐποίησεν αὐ-
τῷ ὁ Ἰησοῦς. * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι
τὸν Ἰησοῦν, ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος, ἡ-
σαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν. καὶ κἔ-
ἰδου ἦλθεν ἀνὴρ, ὃ ὄνομα Ἰάηρ, καὶ αὐ-
τὸς ἄρχων φθι συναγωγῆς ὑπῆρχε, καὶ πε-
σὼν πρὸς τὴν πόλιν τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλε-
αὐτόν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκόν αὐτοῦ, ὅτι θυ-
γάτης μονογενῆς ἦν αὐτοῦ ὡς ἑτῶν δωδέκα,
καὶ αὐτὴ ἀπέθνησκεν. ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐ-
τὸν οἱ ὄχλοι σωεῖπνιγον αὐτόν, καὶ γυνὴ κἔ-
ἴδου ἐν ῥύσει αἱματῶ ἀπὸ ἑτῶν δωδέκα,
ἥτις εἰς ἰατροὺς προσαναλώσασα ὅλον τὸν
βίον, οὐκ ἔχουσα ὑποουδένος θεραπευθῆναι,
προσελθῖσα δὲ ὀπίσθην, ἥψατο τοῦ κρα-
πέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ παρὰ τῆν
μα ἔση ἡ ῥύσις τοῦ αἱματῶ αὐτοῦ.
καὶ εἶπε ὁ Ἰησοῦς. τίς ὁ ἀψάμνος μου;
ἀρνούμενον δὲ πάντων, εἶπε ὁ πῆρ

permitteret ipsis in illos ingredi. Et per-
miser illis: Exierunt ergo daemonia ab ho-
mine, & intrauerunt in porcos, & impe-
tu abiit grex per praecipitium in stagnum, &
suffocatus est. Porro ut uiderunt quod
acciderat illi qui pascebat, fugerunt, rumo-
reque nunciauerunt in ciuitate ac uillas. Exie-
runt autem ut uiderent quod factum erat, &
uenerunt ad Iesum, & inuenerunt ho-
minem sedentem a quo daemonia exie-
rant uestitum, ac sana mente, ad pedes
Iesu, & timuerunt. Nunciauerunt autem
illis etiam qui uiderant quomodo sa-
nus factus esset is, qui agitabatur a dae-
monio. Et rogauerunt illum omnis mul-
tudo Gadarenorum, ut discederet ab
ipsis, quia magno timore tenebantur.
Ipse autem conscensa nauis reuersus est.
Rogauerat enim illum uir a quo dae-
monia exierant, ut cum eo esset, sed ab-
legauit cum Iesus, dicens: Redi in do-
mum tuam, & narra quaecumque tibi fecerit
deus. Et abiit per totam ciuitatem, praed-
icans quaecumque sibi fecisset Iesus. Fa-
ctum est autem cum rediret Iesus, excep-
pit illum turba. nam omnes expecta-
bant eum. Et ecce uenit uir, cui nomen
Jairus, & ipse princeps synagogae erat.
acciditque ad pedes Iesu, rogans eum, ut
intraret in domum suam, quoniam uni-
ca filia erat ei ferè annorum duodecim, &
haec moriebatur. Verum inter eundem,
turbae coarctabant eum. Et mulier quae
erat obnoxia profluuio sanguinis ab an-
nis duodecim, quae in medicos impen-
derat omnem substantiam, nec ab ul-
lo potuerat curari, accessit retro, & teti-
git fimbriam uestimenti eius, & con-
festim sistebatur fluxus sanguinis eius.
Et ait Iesus. Quis est qui me tetigit? Ne-
gantibus autem omnibus, dixit Petrus,
& qui

πδ
κ
πβ

κ ε
α

ἤρχη δὲ μετ' αὐτοῦ. ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι σωεί-
 χασί σε ἤρχη ἀποθλίβουσι, Ἐ λέγεις, τίς ὁ
 ἀφάμυνός μου; ὁ δὲ ἰησοῦς ἔειπε. ἠψάτο
 μου τίς. ἐγὼ γὰρ ἔγνωμ δῶναμιμ θζελθῶ-
 σαμ ἀπὸ μου. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνή, ὅτι οὐκ ἔ-
 λαθε, τρέμουσα ἦλθε, ἤρχη προσπεσοῦσα αὐ-
 τῷ, δι' ἣν αἰτίαν ἠψάτο αὐτοῦ, ἀπήγγαλεμ
 αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, Ἐ ὡς ἰά-
 θη πρῶτα ἤμα. Ὁ δὲ ἔειπε αὐτῇ. Θάρσει θυγα-
 τερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε, πορεύσθαι εἰς ἰερ-
 ῶνα. ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεται τις πα-
 ρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ, ὅτι
 τὸ δὲ δὲνηκεμ ἡ θυγάτηρ σου, μὴ σκύλλε τὸν δ' ἰ-
 δάσκαλον. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκούσας, ἀπεκρίθη
 αὐτῷ, λέγων, μὴ φοβοῦ, μόνον πῶσθαι Ἐ
 σωθήσεται. ἔλθωμ δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆ-
 κεμ εἰσελθεῖν οὐδένα, εἰ μὴ πῶς τὸν ἤρχη ἰάκω-
 βον ἤρχη ἰωάννην Ἐ τὸν πατέρα φιλί πα-
 τὸς ἤρχη τὴν μητέρα, ἔκλαον δὲ πάντες Ἐ
 ἐκόπηοντο αὐτῷ. ὁ δὲ ἔειπε. μὴ κλαίετε,
 οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει, Ἐ κατεγέλωμ
 αὐτοῦ, εἰδοῦτες, ὅτι ἀπέθανεν. αὐτὸς ἦ ἐκ-
 βαλὼμ ἔξω πάντας, Ἐ κρατήσας φιλί χερ-
 ρὸς αὐτοῦ, ἐφώνησε λέγων. ἡ πῶς ἐγείρεσθαι.
 Ἐ ἐπέσρεψε δ' ὡνεῦμα αὐτοῦ, Ἐ ἀνέστη πα-
 ραχῆμα. Ἐ δ' ἰέταξεν αὐτῇ δωδεκά φαγῆμ.
 Ἐ θζέσησαμ οἱ γονεῖς αὐτοῦ. ὁ δὲ παρήγγα-
 λεμ αὐτοῖς μὴ ἐνὶ ἐπιπέμ δ' γεγονόσ.

π5
 β
 π3
 β
 π1
 β
 * συγκαλεσάμεν Ἐ τὸν δώδεκα, κζ
 ἔδωκεμ αὐτοῖς δῶναμιμ ἤρχη θζουσίαν ἐπι-
 πάντα τὰ δαμόνια, ἤρχη νόσους θζρα-
 πένεμ. ἤρχη ἀπέσειλεμ αὐτοῦς κηρύσσειμ τὴν
 βασιλείαν τοῦ θζ ἤρχη ἰάσθαι τὸν ἀθενῶντι-
 τας, ἢ ἔειπε πρὸς αὐτούς. * μηδὲμ ἄιρετε εἰς
 τὴν οἰκίαν μὴ τε θζαδὸν, μὴ τε πῆραμ, μὴ τε ἄρ-
 τωμ, μὴ τε ἀργύριον, μὴ τε ἀνά δ' ὑο χιτῶνας
 ἔχεμ. ἤρχη εἰς ἡμ ἄμ οἰκίαν εἰσελθῆτε, ἐκῆ-
 μλίετε, ἤρχη ἐκῆθεμ θζέρχεθε, * καὶ ὅ-
 σοι ἐὰμ μὴ θζέξοντα ὑμᾶς, θζερχόμενοι
 ἀπὸ φιλί πῶλεως ἐκείνης, ἤρχη τὸν κονίον-
 τὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε
 εἰς

& qui cum illo erāt: Præceptor, turbæ te
 constringunt & afflictant, & dicis: Quis
 me tetigit: Et dixit Iesus: Tetigit me ali-
 quis. Nam ego noui uirtutem à me exis-
 se. Videns autem mulier, quod nō latu-
 isset, tremens uenit ac procidit ante pe-
 des eius, & ob quā causam tetigisset eū
 indicauit ei coram toto populo, & quem
 admodum confestim sanata fuisset. At
 ipse dixit ei: Confide filia, fides tua te
 seruaui, uade cum pace. Adhuc illo lo-
 quente, uenit quidam à domo principis
 synagogæ, dicēs ei: Mortua est filia tua,
 noli uexare magistrum. Iesus autem au-
 dito hoc uerbo, respondit patri puellæ:
 Noli timere, crede tantū, & salua erit.
 Et cum uenisset in domum, non permi-
 sit intrare secum quenq̄, nisi Petrum &
 Iacobum & Ioannem, & patrem ac ma-
 trem puellæ. Flebant aut̄ omnes & plan-
 gebant illam. At ille dixit: Nolite flere.
 Nō est mortua puella, sed dormit. Et de-
 ridebāt eum, sciētes, quod mortua esset.
 Ipse autem eiectis foras omnibus, appre-
 hensa manu eius clamauit, dicens: Puel-
 la surge. Et reuersus est spiritus eius, &
 surrexit continuo. Ac iussit illi dari cibū.
 Et stupuerunt parentes eius. At ille præ-
 cepit eis, ne cui dicerēt quod factū erat.

Conuocatis autem Iesus duode- IX
 cim, dedit illis potestatem & autoritatē
 super omnia dæmonia, & ut morbos sa-
 narent. Et misit illos ut prædicarent re-
 gnum dei, & sanarēt infirmos. Et ait ad
 illos: Ne quid tuleritis in uiam, neq̄ uir-
 gam, neq̄ peram, neq̄ panem, neq̄ pec-
 uniam, neq̄ binas tunicas habeatis. Et
 in quacunq̄ domū intraueritis illic ma-
 nete, atq̄ illinc exeatis. Et quicunq̄ non
 receperint uos, exeuntes de ciuitate illa,
 etiam puluerē è pedibus uestris excutite
 in testi-

πθ εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς . * ἐξερχόμενοι δὲ
 κ διήρχοντο κτλ τὰς κώμας, εὐαγγελίζόμενοι
 ς κη θεραπεύοντες πανταχῶ . * ἠκούσε δὲ ἡρώδης
 ὁ τετραρχῆς τὰ γενόμενα ὑπ' αὐτῶ πάντα, καὶ διη-
 πόρει, διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπὸ τινῶν, ὅτι Ἰωάν-
 νης ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ὑπὸ τινῶν δὲ, ὅτι
 ἡλίας ἐφάνη, ἄλλων δὲ, ὅτι προφήτης εἶς ἔ-
 ἄρχαίω ἀνέσκη; καὶ εἶπερ ἡρώδης. Ἰωάννου
 ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, τίς δὲ ὄσιν ὄντες, πρὶ ὧ
 ἐγὼ ἀκίω τοιαῦτα . καὶ ἐζητήεῖσιν αὐτόν .
 ς α * καὶ ὑποσφειδαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο
 ς β αὐτῶ ὅσα ἐποίησαν . * καὶ παραλαβὼν αὐ-
 ς γ τὸν, ὑπεχώρησε κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρη-
 μον πόλεως, καλεσμένης βηθσαϊδά . οἱ δὲ
 ὄχλοι γινόντες, ἠκολούθησαν αὐτῶ . Ἐπει-
 ξάμω αὐτῶν, ἐλάλει αὐτῶ πρὶ τοῦ βασι-
 λείας τοῦ δεῦ, καὶ τὸν χεῖρα ἔχοντας δερα-
 πείας, ἰάτο . * ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνην, προ-
 σελθόντες ἡ οἱ δώδεκα, εἶπον αὐτῶ . ἀπό-
 λυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς
 κύκλω κώμας Ἐ τὸν ἀγροῦς καταλύσωσι
 καὶ ἔρωσιν ἐπισιτισμόν, ὅτι ὧδε ἐν ἔρημῳ
 τόπῳ ἐσμέμ . εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς . ὁπερ αὐ-
 ποῖς ἡμεῖς φαγῶν . οἱ δὲ εἶπον . ὄνκ εἰσὶν ἡ
 μῖν πλείω ἢ πέντε ἄρτοι, καὶ δύο ἰχθύες .
 εἰμή τι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς κη
 πάντα τὸν λαόν τοῦτον βρώματα . ἤσαν ἡ
 ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι . εἶπε δὲ πρὸς
 τὸν μαθητὰς αὐτοῦ . κατακλίνατε αὐτούς
 κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα, καὶ ἐποίησαν ὅν-
 τως, καὶ κατέκλιναρ ἅπαντας . λαβὼν δὲ
 τὸν πέντε ἄρτους, καὶ τὸν δύο ἰχθύας, ἀνα-
 βλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, ἐυλόγησεν αὐτούς,
 καὶ κατέκλασε, Ἐ εἰδίδου τῶ μαθηταῖς
 παρατιθέμεν τοῖς ὄχλῳ . καὶ ἔφαγον, καὶ
 ἐχορτάσθησαν πάντες, καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσάν
 αὐτῶ κλασματῶν κόφινοι δώδεκα . * καὶ
 ἐγλύετο ἐν τοῖς εἶναι αὐτῶ προσδύχονομ
 καταμόνας, σῶσάν αὐτῶ οἱ μαθηταί,
 καὶ ἐπληρώθησαν αὐτούς, λέγων . τίνα με λέ κθ
 γουσιμ οἱ ὄχλοι εἶναι; οἱ δὲ ἀποκριθέντες
 εἶπον

in testimonium aduersus illos . Egres-
 si autem circūbant per castella, euange-
 lizantes & curantes ubiqz . Audiuit au-
 tem Herodes tetrarcha omnia quæ fie-
 bant ab eo, & hæsitabat, eo quod dicere-
 tur à quibusdam, quod Ioānes surrexisset
 à mortuis: à quibusdam uero, quod
 Helias apparuisset, ab alijs autem, quod
 propheta quispiam ex antiquis surrexisset .
 Et ait Herodes: Ioannem ego decol-
 laui: quis est autem iste, de quo ego ta-
 lia audio? & quærebat uidere eum . Et re-
 uersi apostoli narrauerunt illi quæcunqz
 fecerant . Et assumptis illis secessit seor-
 sum in locum desertū ciuitatis, quæ uo-
 catur Bethsaida . Quod cum cognouis-
 sent turbæ, secutæ sūt illū . & excepit eos,
 & loquebat̃ illis de regno dei, & eos qui
 curatione indigebant, sanabat . Dies aut̃
 cœperat dedinare, & accedentes duode-
 cim, dixerunt illi . Dimitte turbas, ut eun-
 tes in castella uillasqz uicinas, diuertant
 & inueniant escas, quia hic in loco deser-
 to sumus . Ait autem ad illos: Vos date
 illis quod edant . At illi dixerunt: Non
 sunt nobis plusqz quinqz panes, & duo
 pisces, nisi nos eamus, & emamus in o-
 mnem hunc populū escas . Erant autem
 ferè uiri quinquies mille . Ait autem ad
 discipulos suos: Facite illos discumbere
 in singulo discubitu quinquagenos, atqz
 ita fecerūt, & fecerūt oēs discūbere . Acce-
 ptis aut̃ quinqz panibus & duobus pisci-
 bus, sublati in cœlū oculis benedixit il-
 lis, & fregit distribuitque discipulis, ut ap-
 ponerēt turbæ . Et comederunt omnes,
 & saturati sunt . Et sublatū est quod sup-
 fuit illis, fragmētōrū cophini duodecim .
 Et factū est cū solus esset orās, erāt cū il-
 lo & discipuli, interrogauitqz illos, dicēs:
 quēme dicūt esse turbæ? At illi rñderūt
 & dixerunt

ἔειπον, ἰωάννου τὸν βαπτιστῶν, ἄλλοι δὲ ἡλί-
 αμ, ἄλλοι δὲ, οὗ προφήτης τις ἦν ἀρχαίων
 ἀνέστη. ἔειπε ἡ ἀντιφάσις, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε
 εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ πῶς τῷ, ἔειπε, τὸν
 χριστὸν τοῦ θεοῦ. * ὁ δὲ ἐπιτιμῆσας αὐτοῖς,
 πᾶσι γὰρ λέγει, μηδὲν εἰπεῖν τῷ τοῦ, ἐπιπῶν,
 οὗ δὲ τὸν ἦν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν,
 καὶ ἀποδοκιμασῶν ἀπὸ πάντων πρῶτον ἑτέρων
 καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀπο-
 κτανθῶν, καὶ τῆ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῶν.
 * ἔλεγε δὲ πρὸς πάντας, εἰ τις θέλει ὀπίσω
 μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάτω ἑαυτὸν, καὶ ἀρ-
 τῶν τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἡμέραν, καὶ ἀκολου-
 θήτω μοι. ὅς ἂν θέλῃ πλὴν ψυχῆς αὐτοῦ σω-
 σαι, ἀπολέσει αὐτὸν. ὅς δὲ ἂν ἀπολέσῃ πλὴν
 ψυχῆς αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτὸν.
 τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, κερδήσας τὸν κόσ-
 μον ὅλον, ἐάν τινος ἀπολέσῃ, ἢ ζημιωθείς;
 * ὅς γὰρ ἂν ἐπαχθῆμεν, καὶ τὸν ἐμοῦ
 λόγον, τὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐπα-
 χθῆσεται, ὅταν ἔλθῃ ὃν τῆ δόξης αὐτοῦ, καὶ
 τοῦ πατρὸς, καὶ πάντων ἀγγέλων. * λέ-
 γω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσὶ τινες ἄνθρωποι ὧδε ἐστη-
 κότες, οἳ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἄν
 ἴδωσι πλὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ἐγγύετο δὲ με-
 τὰ τὸν λόγον τούτον ὡσεὶ ἡμέραν ὀκτώ, καὶ
 παραλαβὼν τὸν πῶτον καὶ ἰωάννου καὶ ἰά-
 κωβον, ἀνέβη εἰς ὃ ὄρος προσεύξασθαι. καὶ
 ἐγγύετο ὃν ὧδε προσεύξασθαι αὐτὸν, τὸ εἶδος
 τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς
 αὐτοῦ λευκὸς ὡσεὶ ἄψευδος. καὶ ἰδοὺ ἄνδρες
 δύο σωελάου αὐτῶν, οἳ τινες ἦσαν μο-
 σῆς καὶ ἡλίας. οἳ ὀφθέντες ὃν δόξῃ, ἔλεγον
 πλὴν ἕξοδος αὐτοῦ, ἡμῶν ἐμελλε παρῆναι ὃν
 ἱεροσολίμων. * ὁ δὲ πῶς τῷ καὶ οἳ αὐτῶν
 ἦσαν βεβαρημένοι ὑπὸ πνεύματος. διαγαργήσαν-
 τες δὲ εἶδον πλὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τὸν δύο
 ἄνδρας τὸν σωελάου αὐτῶν. καὶ ἐγγύετο
 ὃν ὧδε διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, ἔ-
 πεμ ὁ πῶς τῷ πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐπιστάτα, κα-
 λὸν ὅτι ἡμῶν ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσω μου
 σκηνάς

& dixerunt, Ioannem baptistam, alij au-
 tem Heliam, alij uero, quod unus pro-
 pheta de antiquis surrexit. Dixit autem
 illis: Vos autem quem me esse dicitis?
 Respondens Simon Petrus, dixit: Chri-
 stum dei. At ille comminatus illis, praece-
 pit, ne cui dicerent hoc, dicens: quia oportet
 filium hominis multa pati & repro-
 bari à senioribus & principibus sacerdo-
 tum & scribis, & occidi, & tertia die resur-
 gere. Dicebat autem ad omnes: Si quis
 uult post me uenire, abneget semetipsum,
 & tollat crucem suam cottidie, & sequa-
 tur me. Qui enim uoluerit animam suam
 saluam facere, perdet illam. Qui uero
 perdiderit animam suam propter me, is sal-
 uam faciet illam. Quid enim proficit ho-
 mo, si lucretur uniuersum mundum, se-
 autem ipsum perdat, aut iacturam suam
 faciat? Nam qui me erubuerit, & meos
 sermones, hunc filius hominis erube-
 scet cum uenerit in maiestate sua, & pa-
 tris, & sanctorum angelorum. Dico au-
 tem uobis uere, sunt quidam hic stan-
 tes, qui non gustabunt mortem, donec
 uideant regnum dei. Factum est autem
 post haec uerba fere diebus octo, & as-
 sumpsit Petrum & Ioannem & Iaco-
 bum, & ascendit in montem ut oraret.
 Et facta est dum oraret, species uultus
 eius, & uestitus eius albus & refulgens.
 Et ecce duo uiri loquebantur cum illo, qui
 erant Moses & Helias, qui uisi in maie-
 state, dicebant excessum eius, quem com-
 pleturus erat Hierosolymis. Petrus uero,
 & qui cum illo erant, grauati erant som-
 no. Experrecti autem uiderunt maie-
 statem eius, & duos uiros qui stabant
 cum illo. Et factum est cum discede-
 rent ab illo, ait Petrus ad Iesum: Praecep-
 tor, bonum est nos hic esse, & faciamus
 tria

65 B

65 B

62 B

62 B

λ

σκῆνας τρεῖς, μίαρ σοί, καὶ μωσῆ μίαρ, καὶ μίαρ ἡλία, μὴ εἰδὼς ὃ λέγει. ταῦτα δὲ αὐτὸ λέγοντες, ἐγγύετο νεφέλη, καὶ ἐπεσκίασεν αὐτούς. ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην. καὶ φωνὴ ἐγγύετο ἐκ τοῦ νεφέλης, λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, αὐτὸ ἀκούετε. καὶ ἐν τῷ γενεῶν τὴν φωνὴν, εὐρέθη ὁ ἰησοῦς μόνος. καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν, καὶ οὐδενὶ ἀπήγγελλον ἐν ἑκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν, ὡς ἐώρακασιμ.

ζθ
β
Εγγύετο δὲ ἐν τῇ θείῃ ἡμέρᾳ, κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τῶν ὄρων, σωλύτησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησεν, λέγων. διδάσκαλε, δέομαι σου, ἐπίβλεψαι ἐπὶ τὸ πρόσωπόν μου, ὅτι μονογενὴς ἐσί μοι, καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτὸν, καὶ θραύσκει κρᾶζει, ὡς παρὰ σῆμα αὐτὸν μετὰ ἀφροσύνης, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπὸ αὐτοῦ σωτρίβου αὐτόν. καὶ ἐδεδίθη τῷ μαθητῶν σου, ἵνα ἐκβάλλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπε, ὡς γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως ποῦτε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸ πρόσωπόν σου. ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἐρέθηεν αὐτὸν τὸ δαμόνιον, καὶ σιωπᾶραξεν. ἔπειτα ἴμνησε ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτου, καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. * θραύσθησαν οὖν πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τῆς δειξῆς. * πάντων ὁ θαυμαζόντων ἐπὶ ταῖς οἰσῖν οἷς ἐποίησεν, εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. θεῶδε ὑμεῖς εἰς τὰ ὧδε ὑμῶν τὴν λόγον τῶν τούτων, ὃ γὰρ υἱὸς τῆς ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, οἱ ὃ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, ὡς ἢ παρακεκαλυμμένοι ἀπὸ αὐτῶν, ἵνα μὴ ἀιδωνται αὐτό. ὡς ἐφοβήντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν πρὶ τοῦ ῥήματος τούτου. * εἰσῆλθε ὁ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, ὅς τις ἂν εἴη μείζων αὐτῶν, ὃ δὲ ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τοῦ καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίου, ἔθηκεν αὐτὸν παρὰ αὐτῶν, καὶ εἶπε αὐτοῖς. ὅς ἐάν τις ἀρνηθῆται

tria tabernacula, unum tibi, & unum Mosi, & unum Heliæ, nesciens quid diceret. Hæc autem illo loquente, facta est nubes & obumbravit eos, timuerunt autem intrantibus illis in nubem. Et uox facta est de nube, dicens: Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. Et dum fieret uox, inuentus est Iesus solus, & ipsi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his, quæ uiderant. Factum est autem in sequenti die descendentibus illis de monte, occurrit illi turba multa. Et ecce uir de turba exclamauit, dicens: Magister, obsecro te, respice ad filium meum, quia unicus est mihi: & ecce spiritus apprehendit eum, & subito clamat, & discerpit eum cum spuma, & uix discedit ab eo dilanians eum, & rogauit discipulos tuos ut eicerent illum, & non potuerunt. Respondens autem Iesus, dixit: O natio infidelis & peruersa, usquequo ero apud uos, ac patiar uos? Adduc huc filium tuum. Cum adhuc autem accederet, lanianit illum dæmonium & dissipauit. Increpauit autem Iesus spiritum immundum & sanauit puerum, & reddidit illum patri suo. Stupebant autem omnes super magnificentia dei. Sed omnibus mirantibus super omnibus quæ faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite uos in auribus uestris sermones istos. Filius enim hominis, futurum est ut tradatur in manus hominū. At illi ignorabant uerbum istud, & erat absconditum ab illis, ut non intelligerent illud. Et timebant eum interrogare de hoc uerbo. Intrauit autem cogitatio inter eos, quis eorum maior esset. At Iesus uidens cogitationem cordis illorum, apprehendit puerum, & statuit illum iuxta se, & ait illis: Quicumque receperit

β
αὐτόν, ὁ μείζων αὐτοῦ ἐστί. ὁ δὲ ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τοῦ καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίου, ἔθηκεν αὐτὸν παρὰ αὐτῶν, καὶ εἶπε αὐτοῖς. ὅς ἐάν τις ἀρνηθῆται

87

82

83

85

τῷ τῷ πατρὶ ἰορμ ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δὲ
 χεταί. καὶ ὅς ἐὰν ἐμὲ δέξῃται, δέχεται τὸ
 ἀποσείλαμτά με. ὁ γὰρ μικρότερος ἐν τῷ
 σιμ ὑμῶν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας. * ἀ-
 ποκριθεὶς δὲ ὁ ἰωάννης, εἶπε. ἐπιστάτα, εἰ/
 δομῶν τινὰ ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα
 τὰ δαμόνια, καὶ ἐκωλύσασκεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ
 ἀκολουθεῖ μετ' ἡμῶν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ
 ἰησοῦς. μὴ κωλύετε, ὅς γὰρ οὐκ ἔστι κατ' ἡ-
 μῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἔστι. * ἐγγύετο ὃ ἐν τῷ συμ-
 πληροῦσθαι τὰς ἡμέρας ἐπὶ ἀναλήψεως αὐ-
 τῷ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐσήριξε τῷ
 πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἀπέστειλεν
 ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευ-
 θέντες, εἰσῆλθον εἰς κώμην σαμαριτῶν, ὡς
 πεποιθήσασθαι αὐτῷ, καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐ-
 τὸν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμε-
 νον εἰς ἱερουσαλήμ. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ
 αὐτοῦ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, εἶπον. κύριε,
 θέλεις ἱπώμεν ὡς καταβῶμεν ἀπὸ τοῦ οὐ-
 ρανῶ, καὶ ἀναλωσάμεν αὐτούς, ὡς καὶ ἠλίας ἐ-
 ποιήσεν; εὐφραδίᾳ δὲ ὁ ἰησοῦς, ἐπετίμησεν αὐ-
 τῶν, καὶ εἶπε. οὐκ οἶδατε οἷον πνεύματος
 ἔσε ὑμεῖς, ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔλθει
 ψυχαῖς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι.
 καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην. * ἐγγύε-
 το δὲ πορευόμενων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπε
 τὶς πρὸς αὐτόν. ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπε, κύ-
 ριε, ἐπίστρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θά-
 ψαι τὸν πατέρα μου, εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς.
 ἀφίεν τὸν νεκρὸν θάψαι τοὺς ἐαυτῶν νεκροὺς,
 σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν
 τοῦ θεοῦ. * εἶπε δὲ καὶ ἑτέρῳ, ἀκολούθει μοι
 κύριε, πρῶτον δὲ ἐπίστρεψόν μοι ἀποτάξασ-
 θαι τῶν οἰκόν μου. εἶπε πρὸς αὐτὸν
 ὁ ἰησοῦς. οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ
 ἐπ' ἄροτρον

puerum hunc nomine meo, me recipit.
 Et qui cūq; me receperit, recipit eum qui
 me misit. Nam qui minor est inter oēs
 uos, hic erit magnus. Respondens autē
 Ioannes, dixit: Præceptor, uidimus quē/
 dam sub nomine tuo eijcientem dæmo-
 nia, & prohibuimus eum, quia non se-
 quitur nobiscum. Et ait ad illum Iesus:
 Nolite prohibere. Qui enim non est ad-
 uersum nos, pro nobis est. Factum est
 autem dum complerentur dies assump-
 tionis eius, & ipse faciem suā obfirma-
 uerat, ut iret Hierosolymā, & misit nun-
 cios ante cōspectum suum, & euntes in-
 trauerunt in ciuitatem Samaritanorū,
 ut pararent illi. Et non receperunt eum,
 quia facies eius erat euntis Hierosoly-
 mam. Cum uidissent autē discipuli eius
 Iacobus & Ioannes, dixerunt: Domine,
 uis dicamus, ut ignis descendat de cælo,
 & consumat illos, quemadmodū & He-
 lias fecit? Conuersus autem Iesus, incre-
 pauit illos, dicens: Nescitis cuius spiri-
 tus estis uos. Filius enim hominis non
 uenit ad perdendum animas hominum,
 sed ad seruandum. Et abierunt in aliud
 castellum. Factum est autem, ambulan-
 tibus illis in uia, dixit quidam ad illum:
 Sequar te quocunq; ieris. Dixit illi Ie-
 sus: Vulpes foueas habent, & uolucres
 cæli nidos, filius autem hominis nō ha-
 bet, ubi caput suum reclinet. Ait autem
 ad alterum: Sequere me. Ille autem di-
 xit: Domine, permitte mihi primū abi-
 re, & sepelire patrem meum. Dixit au-
 tem ei Iesus: Sine ut mortui sepeliant
 mortuos suos, tu uero uade & annun-
 cia regnū dei. Et ait alius: Sequar te do-
 mine, sed permitte mihi prius ut dicam
 uale ἡς, qui sunt domi meæ. Ait ad illum
 Iesus: Nemo qui manu sua admota:

Sequor te quocunq;

n aratro

ἔπαρότρων, καὶ βλέπωμ εἰς τὰ ὀπίσω ἔνδει
 ρ3 τὸς ὄπισθ' εἰς πλὴν βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. * μετὰ ἧ λΔ
 ταῦτα ἀνέειξεν ὁ κύριος Ἐτέρους ἐβδομή-
 κοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνά δύο πρὸ
 προσώπου αὐτοῦ εἰς πόλιν ἢ τόπον
 ρη ὅν ἐμελλεν αὐτὸς ἐρχεσθαι. * ἔλεγεν οὖν πρὸς
 ε αὐτούς. ὁ μὲν θερισμὸς πολλὸς, οἱ δὲ ἐργά-
 ται ὀλίγοι, δεκθῆτε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερι-
 ρθ σμῶς, ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸ θερισμὸν
 αὐτοῦ. * ὑπάγετε, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποπέμνω ὑμᾶς,
 ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων. * μὴ βασάζετε βα-
 ρ1 λάντιον, μὴ πήραν, μὴ δὲ ὑποδήματα, καὶ
 ρ2 μὴ ἓνα ἤ τι πλὴν ὁδοῦ ἀσκήσθε. * εἰς ἧμ
 ρ3 δ' ἄμ' οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, εἰρή-
 νη τῷ οἴκῳ τούτῳ, Ἐὰν ἢ ἐκεῖ ἦ εἰρήνη,
 εἰπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν, εἰ
 ρ4 δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψαι. * ἐν αὐτῇ δὲ
 β τῇ οἰκίᾳ μῶντες ἐδιόντες καὶ πόνοιτες τὰ
 παρ' αὐτῶν. ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ
 ρ5 αὐτοῦ ἐστίν, * μὴ μεταβαίνετε εἰς οἰ-
 κίαν. Ἐἰς ἧμ ἄμ' πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ εἰ-
 ρ6 χωντῆ ὑμᾶς, ἐδίετε τὰ πρῶτα θέμενα ὑμῖν,
 καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, Ἐλέγετε
 αὐτοῖς. ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
 ρ7 * εἰς ἧμ δ' ἄμ' πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχων-
 ται ὑμᾶς, εἰς ἐλθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτοῦ,
 εἰπατε. Ἐπὶ τὸν κωνιορτόν, τὸν κολλυθέντα ἡμῖν
 ἐκ τοῦ πόλεως ὑμῶν, ἀποκασόμεθα ὑμῖν.
 πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς
 ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. λέγω ὑμῖν, ὅτι σὺ δόμοις
 ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται, ἢ τῇ πό-
 ρ8 λει ἐκείνῃ. * οὐαὶ σοὶ χοροζαῖν, οὐαὶ σοὶ βη-
 θσαϊδά, ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγλύοντο οἱ
 δωάμενοι, οἱ γενόμενοι ἐν ὑμῖν, πάλαι
 ἄμ' ἐν σάκκῳ καὶ σιδῶνι καθήμενοι, μετενόη-
 ρ9 σαμ. πλὴν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται
 ἐν τῇ κρίσει, ἢ ὑμῖν. Ἐσὺ καπερναοῦμ, ἢ ἕως
 τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ἄδου καταβιβα-
 ρ10 σθήσῃ. * ὁ ἀκῶν ὑμῶν, ἐμὲ ἀκῶει. Ἐὶ ὁ ἀθε-
 α τῶν ὑμῶν, ἐμὲ ἀθετεῖ, ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθε-
 ρ11 τεῖ τὸν ἀποστείλαντά με. * Ἰπέρψαμ δὲ δι-
 ἐβδομήκοντα

aratro, respexerit à tergo aptus est regno
 dei.
 Post hæc autem designavit domi-
 nus & alios septuaginta, misitq; illos bi-
 nos ante faciē suam in omnē ciuitatē &
 locū quo erat ipse uēturus. Dicebat ergo
 illis: Messis quidem multa, sed operarij
 pauci. Rogate ergo dominum messis, ut
 extrudat operarios in messē suā. Ite, ec-
 ce ego mitto uos, sicut agnos inter lupos.
 Nolite portare sacculū, neq; perā, neq;
 calciamenta, & neminē per uiam saluta-
 ueritis. In quancūq; domū intraueritis,
 primum dicite, pax huic domui, & si ibi
 fuerit filius pacis, requiescet super illum
 pax uestra, sin minus, ad uos reuertetur,
 in eadem autē domo manete, edentes &
 bibentes quæ dantur ab illis. Dignus em̄
 est operarius mercede sua. Nolite tran-
 sfire de domo in domum. Et in quacūq;
 ciuitatem intraueritis & susceperint uos,
 edite quæ apponuntur uobis, & sanate
 infirmos, qui in illa sunt, & dicite illis: Ap-
 propinquauit in uos regnū dei. In quan-
 cūq; autem ciuitatem intraueritis, & nō
 susceperint uos, exeuntes in plateas eius,
 dicite: Etiam puluerem, qui adhæsit no-
 bis de ciuitate uestra, extergimus in uos,
 tamen hoc scitote, quod appropinqua-
 uit in uos regnum dei. Dico uobis, quod
 Sodomis in die illo remissius erit quàm
 illi ciuitati. Væ tibi Chorozain, uæ tibi
 Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone fa-
 ctæ fuissent uirtutes, quæ factæ sūt in uo-
 bis, olim in cilicio & cinere sedētes, poeni-
 tuissent, uerūt̄n Tyro & Sidonī remissius
 erit in iudicio, q̄ uobis. Et tu Capernaū,
 q̄ usq; ad cælū elata es, usq; ad infernū
 deprimeris. Qui uos audit, me audit, &
 q̄ uos spernit, me spernit, q̄ autē me sper-
 nit, spernit eū q̄ misit me. Reuersi sūt autē
 septuaginta

ἐβδολμήκοντα μετὰ χαρᾶς, λέγοντες, κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν ὄνοματί σου. εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἔδεώροω τὸν σατανὰ ὡς ἄσραπλὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν πλὴν θύζουσι τὸ πατῆρ ἐπάνω ὄφωμ, καὶ σκορπίωμ, καὶ ἐπὶ πᾶσαμ πλὴν θάναμιμ τὸ ἐχθρῶ, ὅτι οὐδὲμ ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδίκησει. πλὴν ἐν τῷ μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ κενύματα ὑμῶν ὑποτάσσεται. χαίρετε δὲ, ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγρᾶφῃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. * Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο τοῦ κενύματι ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεμ, ἰσομο λογῶμαί σοι πατέρ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ σιωπῶν, ὅτι ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις, καὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγλύετο ἐνδοκία ἐμῆρο δέμ σο, * πάντα πρὸς ὅθι μοι ὑπὸ τοῦ πατρός μου, ὅτι οὐδεὶς γινώσκει, τίς ὄσμι ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ, ὅτι τίς ὄσμι ὁ πατήρ, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ὁ υἱὸς ἐὰν ἐθέλητ ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. * καὶ σφαιεὶς πρὸς τοὺς μαθητάς, κατιδίμ εἶπε, μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, οἱ βλέποντες, ἀ ὑμῶν βλέπετε. λέγω ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφήτη καὶ βασιλεῖς ἐθέλκσαμ ἰδέμ, ἀ ὑμῶν βλέπειτε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκῶσα, ἀ ἀκῶε, ὅτι οὐκ ἤκουσαμ. * καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη, ἐκ περᾶζωμ αὐτόμ, ὅτι λέγωμ. διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιομ κληρονομήσω; ὅτι εἶπε πρὸς αὐτόμ. ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; ὡς ἀναγινώσκεις; ὅτι ἀποκριθεὶς, εἶπεμ. ἀγαπήσας κύριομ ἢ θεόμ σε θῆς ὅλκας τῆς καρδίας σου, καὶ θῆς ὅλκας τῆς ψυχῆς σου, καὶ θῆς ὅλκας τῆς ἰσχύος σου, ὅτι θῆς ὅλκας τῆς διανοίας σου, ὅτι τὸ πλοσίομ σε ὡς σεαυτόμ. εἶπε δὲ αὐτῷ. ὅς θῶς ἀπεκρίθης, ὅτι το ποίει καὶ ζήσῃ. * ὅτι θέλωμ δικαιοσύνην ἐαυτόμ, εἶπε πρὸς τὸν ἰησοῦ. ὅτι τίς ἐσίμ σὺ πλοσίομ; ὑπολαβὼμ δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεμ. ἀνθρώπος τις κατέβαινεμ ἀπὸ ἱερουσαλήμ εἰς ἱεραχῶ, ὅτι λησᾶς πρὸς ἔπεσεμ, οἱ καὶ θῆς ἐδύσαμ αὐτῷ, ὅτι πλοηγᾶς ἐπιθέυτες, ἀπῆλθομ, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. καὶ συγκυρίαμ δὲ ἱερεῦς

τις

septuaginta cum gaudio, dicentes: Domine etiam daemonia subiiciuntur nobis per nomen tuum. Ait autem illis: Videbam satanam sicut fulgur de caelo cadentem. Ecce do vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici, & nihil uobis nocebit. Veruntamen in hoc nolite gaudere, quod spiritus uobis subiiciunt, sed gaudete, quod nomina uestra scripta sunt in caelis. In eadem hora exultauit spiritu Iesus, & dixit: Confiteor tibi pater, domine caeli & terrae, quod abscondisti haec a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. etiam pater, quoniam sic com placitum est coram te. Omnia mihi tradita sunt a patre meo, & nemo scit, quis sit filius, nisi pater: & quis sit pater, nisi filius, & cui uoluerit filius aperire. Et conuersus ad discipulos, seorsim dixit: Beati oculi, qui uident quae uos uidetis. Dico enim uobis, quod multi prophetae & reges uoluerunt uidere, quae uos uidetis, & non uiderunt: & audire, quae auditis, & non audierunt. Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentans illum, & dicens: Magister, quid faciendo uitam aeternam possidebo? At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? quod legis? Ille respondens dixit: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis uiribus tuis, & ex tota mente tua, & proximum tuum sicut teipsum. Dixitque illi: Recte respondisti. hoc fac & uiues. Ille autem uolens iustificare seipsum, dixit ad Iesum: Et quis est meus proximus? Respondens autem Iesus, dixit: Homo quidam descendebat ab Hierosolymis in Hiericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum uestibus, ac uulneribus inflicis, abierunt semimortuo relicto. Accidit autem, ut sacerdos

n 2 quidam

Homo qui

τις κατέβαινε εν τῇ ὁδοῦ ἐκεῖνη, υαλί ἰδῶμ
 αὐτῆ, ἀντιπρῆλθεμ. ὁμοίως δὲ καὶ λευίτης, γε
 νόμωτος κτλ τὸμ τόπου ἐλθῶμ, υαλί ἰδῶμ, ἀν
 τιπαρῆλθε. σαμαρίτης δὲ τις ὁδεύωμ, ἦλθε
 κατ'αὐτῆ, υαλί ἰδῶμ αὐτὸμ, ἐπὶ λαγχνίδη,
 υαλί προσελθῶμ κατέδησε τὰ τραύματα αὐ
 τῶ, ἐπιχέωμ ἔλαιον υαλί ὄνον, ἐπιβιβᾶ
 σαις δὲ αὐτῆ ἐπὶ τὸ ἴδιον κτλῶος, ἡγαγεμ αὐ
 τὸμ εἰς πανδοχεῖον, υαλί ἐπεμελῆθη αὐτῶ.
 υαλί ἐπὶ πλὴν ἀντίον θζελεδῶμ, ἐκβαλῶμ δύο
 δινάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, ἵνα ἔπεμ αὐ
 τῶ. ἐπιμελῆθητι αὐτῶ, ἵνα ἔπεμ αὐτῶ
 νήσας, ἐγὼ, ἐν τῷ ἐπανέρχεομαι με, ἀπο
 δώσω σοι. τίς οὖν τῶ τῶ τῶ δὸκῆ σοι πλη
 σίον γεγυέναι ἢ ἐμπεισόντες εἰς τοὺς λησάς;
 ὁ δὲ εἶπε. ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ'αὐτῶ. εἶ
 πεμ οὖν αὐτῶ ὁ ἰησοῦς. πορεύε, καὶ συ ποίη
 ὁμοίως. ἐγγύετο δὲ ἐν τῷ πορευέσθῃ αὐτῶς,
 υαλί αὐτὸς εἰσῆλθεμ εἰς κώμην τινά, γαυῆ δὲ λζ
 τις, ὄνοματι μάργθα, ἠπεδέξατο αὐτῆ εἰς
 τὸν οἶκον αὐτῆ. υαλί τῆ δὲ ἡμ ἀδελφῆ, κα
 λωμένη μαρτία, ἢ υαλί παρκαθίσασα παρὰ
 τοὺς πόδας τῷ ἰησοῦ, ἠκσε τὸμ λόγον αὐτῶ.
 ἢ δὲ μάργθα περιεπαῶτο περί πολλῶν δῖακο
 νίαν, ἐπισᾶσα δὲ εἶπε. κύριε, ὅμ μέλι σοι,
 ὅτι ἡ ἀδελφῆ μου μόνῳ με κατέλειπε δῖακο
 νίαν; εἶπε οὖν αὐτῆ, ἵνα μοι συαντιλάβ
 ηται. ἀποκριθεῖς δὲ εἶπε αὐτῆ ὁ ἰησοῦς.
 μάργθα, μάργθα, μεριμνάς, υαλί τυρβάζη πε
 ρὶ πολλὰ, ἐνός δὲ ἐστὶ χρεία. μαρτία πλὴν ἀ
 γαθῶν μερίδα θζελέξατο, ἢ τις ὅκ ἀφαρρε
 θήσεται ἀπ'αυτῆς. * καὶ ἐγγύετ, ἐν τῷ εἶναι
 αὐτῆ ἐν τόπῳ τινὶ προσδύχόμενον, ὡς ἐπ'αυ
 τῶ, εἶπε τις πλὴν μαθητῶν αὐτῆ πρὸς αὐτὸμ.
 κύριε, δίδασσον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ
 ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητᾶς αὐτῶ. εἶπε δὲ
 αὐτῆς. ὁταν προσεύχησθε, λέγετε. πατήρ ἡμ
 ῶν ὅ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἅγιασθήτω ὄνομά
 σου, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω ὁ θέλημα
 σου ὡς ἐν οὐρανῶ, ἢ ἐπὶ τῆ γῆς. ἢ ἄρτομ
 ἡμῶν ἢ ἐπὶ ὅσπον δίδου ἡμῖν ὅ καθῆμέραν,
 υαλί

5κγ

quidam descenderet eadem uia, uisofus
 illo praterijt. Similiter & leuita, cum iret
 iuxta locū, cum accessisset ac uidisset eū,
 praterijt. Samaritanus autē quidā iter
 faciens, uenit ad eum, & uiso eo miseri
 cordia motus est, & accedens obligauit
 uulnera eius, infundens oleum ac uinū,
 & imponens illum in suum iumentū, du
 xit in diuersorium, & curam eius egit. Et
 postero die egrediens, depromptos du
 os denarios dedit hospiti, & ait ei: Curā
 illi⁹ habe, & quodcunq; praterea in sum
 pseris, ego, cū rediero, reddam tibi. Quis
 ergo horū triū uidet tibi proxim⁹ fuisse
 illi, qui incidit in latrones? At ille dixit:
 Qui exercuit misericordiam in illū. Ait
 igitur illi Iesus: Vade & tu fac similiter.
 Factum est autem dum irent, ut ipse in
 traret in quoddam oppidulū. Ac mulier
 quaedā Martha nomine, excepit illum in
 domū suam, & huic erat soror nomine
 Maria, quæ etiam assidens ad pedes
 Iesu, audiebat sermonem illius. Martha
 autem distrahebatur circa frequens mi
 nisterium, quæ assistens ait: Domine, nō
 est tibi curæ, quod soror mea reliquit me
 ut sola ministrē? dic ergo illi, ut me adiu
 uet. Et respondens dixit illi Iesus: Mar
 tha, Martha, sollicita es, & tumultuaris
 circa multa. Atqui unum est necessariū.
 Maria bonam partem delegit, quæ non
 auferetur ab ea.

Et factum est cum oraret quodam XI
 in loco, ut cessauit: dixit quidam ex disci
 pulis eius ad eum: Domine, doce nos
 orare, sicut & Ioannes docuit discipu
 los suos, Et ait illis: Cum oratis, dicite:
 Pater noster, qui es in cælis, sanctificetur no
 men tuum, adueniat regnum tuū, fiat uolun
 tas tua quemadmodū in cælo sic etiam in terra,
 panē nostrū cotidianū da nobis hodie,
 & remitte

ρκεδ

ρκεε

ρκεε

ρκεβ

ρκεη

ρκεθ

ρκεβ

καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν , καὶ ἡ γὰρ
 αὐτοὶ ἀφίεμον παντὶ ὁφείλοντι ἡμῖν , καὶ
 μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν , ἀλλὰ ἔϋ
 σαῖ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ . * καὶ εἶπε πρὸς αὐ
 τούς . τίς ἐξ ὑμῶν ἔχει φίλον , καὶ πορεύσεται
 πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίως , ἢ εἴπη αὐτῷ . φίλε ,
 ἔξῃσόν μοι τρεῖς ἄρτους , ἐπειδὴ φίλος μου
 ἦν γενέτο ἐξ ὁδοῦ πρὸς με , ἢ ὅτι ἔχω ὁ πα
 ράδῃσά σου . καὶ κενὸς ἔσωθην ἀποκριθεὶς
 εἶπεν . μή μοι κόπος πάρεχε , ἢ δὴ ἡ θύρα κέ
 κλεισται , καὶ τὰ παρδία μου μετέμειβεν εἰς τὴν
 κοίτην εἰσὶν , οὐ δύνάμην ἀναστῆσαι . διὰ
 τοῦτο εἶπεν αὐτῷ φίλον , δὴ ἄγε τὴν ἀνάδυσσον αὐ
 τῷ ἐγερθεὶς , δώσῃ αὐτῷ ὅσων ἔξῃσαι . καὶ γὰρ
 ἡμῖν λέγει . * ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ φίλος , καὶ
 εἶπε . ἔγειρε , κρέε καὶ ἄνοιγέσθαι ὑμῖν .
 πᾶς γὰρ ὁ αὐτῶν λαμβάνει , καὶ ὁ κτηνῶν ἐν
 ῥίσκει , καὶ τῶν κηρύοντι ἀνοίγεται . τίνα δὲ
 ὑμῶν τὸν πατέρα ἀτήσῃ ὁ υἱὸς ἄριστον , μὴ
 λίθον ἐπιδώσῃ αὐτῷ ; εἰ ἢ ἰχθῶν , μὴ αὐτὸν
 ἰχθυῖον ὄψῃ ἐπιδώσῃ αὐτῷ ; ἢ καὶ ἐὰν ἀί
 τήσῃ ὄρνιθον , μὴ ἐπιδώσῃ αὐτῷ σκορπίον ; εἰ
 οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες , οἴδατε ἀγα
 θὰ δόματα διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν , πό
 σον μᾶλλον ὁ πατήρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσῃ πνεῦ
 μα ἁγίον τοῖς αἰτήσασιν αὐτόν . * καὶ ἡμεῖς
 βάλωμεν δαιμονίον , καὶ αὐτὸ ἡμῶν κωφόν . ἐγένε
 το δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος , ἐλάλησεν
 ὁ κωφός , καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι . * τινὲς ἰ
 σθὲν αὐτῶν εἶπον , ὅτι βεελζεβούλ ἄρχοντι τῶν
 δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια . * ἕτεροι
 δὲ παρὰζοντες , σιμῶν παρὰ αὐτῷ ἐκτίμων
 ἐξ οὐρανοῦ . * αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ δῖα
 νοήματα , εἶπεν αὐτοῖς . πᾶσα βασιλεία
 ἐφ' ἑαυτὴν δὴ ἀμαρτωλοῦ ἐρημόνεται , καὶ
 οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει . εἰ δὲ ὁ σατανᾶ
 νός . ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη , πᾶς ἐσθλὴσέ
 ται ἢ βασιλεία αὐτοῦ ; ὅτι λέγετε , ὅτι βε
 ελζεβούλ ἐκβάλλει με τὰ δαιμόνια . εἰ δὲ
 ἐγὼ ἐν βεελζεβούλ ἐκβάλλω τὰ δαιμό
 νια ,

& remitte nobis peccata nostra, siquidē
 & nos remittimus omni debentī nobis,
 & ne nos inducas in tentationē, sed libera
 nos a malo. Et ait ad illos: Quis uestrū ha
 bebīt amicū, & ibit ad illū media nocte,
 & dicet illi: Amice da mihi mutuo tres
 panes, quoniam amicus meus uenit de uia
 ad me, & nō habeo quod apponā illi. &
 ille intus respōdens dicat: Noli mihi mo
 lestus esse, iam ostiū clausum est, & pue
 ri mei mecū sunt in cubili, nō possum sur
 gere & dare tibi, Dico uobis, etiā si non
 daturus sit illi surgēs, eo qd' amicus eius
 sit, ppter improbitatē tamē eius surget,
 ac dabit illi quotquot habet op⁹. Et ego
 dico uobis: Petite: & dabitur uobis: qua
 rite, & inuenietis: pulsate, & aperietur uo
 bis. Omnis em̄ qui petit, accipit: & qui
 quærit, inuenit: & pulsanti aperiet'. Quis
 autē ex uobis pater, a quo si filius petie
 rit panē, nū lapidē dabit illi? Aut si piscē,
 nū pro piscē serpentē dabit illi? Aut si pe
 tierit ouum, num porriget illi scorpi
 um? Si ergo uos cū sitis mali, nostis bo
 na dona dare filijs uestris, quanto ma
 gis pater uester cœlestis dabit spiritum
 sanctum poscentibus se. Et erat eijciens
 dæmonium, & illud erat mutum, cumq;
 eiecisset dæmonium, locutus est mutus.
 & ammiratæ sunt turbæ. Quidā autē ex
 eis dixerūt: per Beelzebūl principē dæ
 moniorū eijcit dæmonia. Et aliī tētātes,
 signum de cœlo quærebant ab eo. Ipse
 autem cum sciret cogitationes eorum,
 dixit eis: Omne regnum aduersus seip
 sum diuisum desolatur, & domus super
 domum cadit. Quod si satanas quoque
 aduersus seipsum diuisus est, quomo
 do stabit regnum eius? quia dicitis, per
 Beelzebūl eijcere me dæmonia. Quod
 si ego Beelzebūl præsidio eijcio damo
 nia,

n ; nia,

150 ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

EVANGELIUM

το, οἱ υἱοὶ ἡμῶν ὅν τίμη ἐκβάλλουσι, διὰ το
 κριταὶ ἡμῶν αὐτοὶ ἔσονται. εἰ δὲ ὅν σακτυ
 λοθῆσ ἐκβάλλω τὰ δαμόντια, ἕρα ἐφθασμ
 ἐφύμας ἢ βουλεία τοῦ θεοῦ. ὅταρ ὁ ἰχθυός
 καὶ ὠπλισμῶν φιλῶσα πῶν αὐτοῦ ἰ
 λῶν, ἐρ ἐρῶν ἐσι τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶ. ἐπάρ
 ῖ ὁ ἰχθυός περὶ αὐτοῦ ἐπελθῶν νικήσῃ αὐτῶν,
 πῶν πανοπλίῃαυ αὐτοῦ ἄρει, ἐφ' ἣ ἐπεποίησ,
 ἡρῶ τὰ σκῦλα αὐτῶ δ' ἰσθῶν. ὁ μὴ ὀμ με
 τῆμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐσι. ἡρῶ ὁ μὴ σινάγωμ
 μετ' ἐμοῦ, σκορπίζα. * ὅταρ τὸ ἀκάθαρτον
 πνεῦμα θῆλδῆ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, δ' ἔρχε
 ται δ' ἰσθῶν τὸ πῶν, ζητοῦν ἀνάπαυσιν,
 ἡρῶ μὴ ἐνρίσκομ, λέγα. ὑποστρέψω ἐις τὸν
 οἶκόν μου, ὅθεν θῆλδομ. ἡρῶ ἐλθῶν, ἐνρί
 σκει σεσαρωμῶν ἡρῶ κεισομῆμῶν. τότε
 πορεύεται, ἡρῶ παραλαμβάνα ἐπ' ἄετιρα
 πνεύματα πονηρότερα αὐτοῦ, ἡ ἐισελθόντα
 κατοικῆ ἐκῆ. ἡρῶ γίνετα τὰ ἔρχατα τοῦ ἄν
 θρώπου ἐκείνου χεῖρονα ἡνῶ πρῶτων. * Εγγί
 νετο δὲ ὅν τῶν λέγαυ αὐτῶ ταῦτα, ἐπάρα μ
 σά τις γωνῆ φωνῶν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπερ αὐ
 τῶ. μακαρία ἡ κοιλία ἡ βασίσασά σε, κοί
 μασοὶ ὅνε ἐδῆλασα. ἄντες δὲ εἶπε, με
 νοῦγγε, μακαριοὶ οἱ ἀκούοντες τῶ λόγον
 τοῦ θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐτόν. * ἡνῶ δὲ
 ὄχλου ἐπαθροῖζομῶν, ἡρῶτο λέγαμ. ἡ
 γινεῖ αὐτῆ πονηρά ἐσι, σημεῖον ζητῆ, ἡρῶ
 σημεῖον τοῦ δ' οὐθήσεται αὐτῆ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον
 ἰωνῶ τοῦ προφήτη. καὶ ὡς γῆ ἐγγύετο ἰωνῶς
 σημεῖον τοῖς νινευίτοις, ὅντως ἐσομ ἡ ὁ ἴδῶς
 τοῦ ἀνθρώπου τῆ γενεῖ αὐτῆ. βασιλίσασ νό
 τσ ἐγρηθήσεται ὅν τῆ κρείση μετὰ τῶν ἀνθρώπων τῆ
 γενεῖς ταύτης, ἡ κατὰ κρινεῖ αὐτῶ, ὅ ἡ ἡλ
 θεμ ἐκ τῶ περάτωμ τῆ γῆς ἀκῶσαι τῆ σοφίῃαμ
 σολομῶν. ἡρῶ ἰδῶν πλεον σολομῶν. ὅ
 ὅδε. ἀνδρες νινευῆ ἀναστήσονται ὅν τῆ κρείση
 μετὰ φῶν γενεῖς ταύτης, καὶ κατακρινου
 σιν αὐτῶν, ὅτι μετενόησαν ἐις τὸ κῆρυμα
 ἰωνῶ. ἡ ἰσοῦ πλεον ἰωνῶ ὅδε. * οὐδεὶς λύ
 χνόν ἀμας ἐς κρυπῶν τιθῆσιν, ὅδε ὑπὸ
 τῶν

nia, filij uestri cuius praesidio eijciunt. Ideo ipsi iudices uestri erunt. Porro si di
 gito dei eijcio daemonia, profecto petue
 nit ad uos regnum dei. Cum fortis ar
 matus custodit atrium suū, in pace sunt
 ea quæ possidet. Vbi uero fortior co
 superueniens uicerit eum, uniuersa arma
 eius aufert, in quibus confidat, & spo
 lia eius distribuit. Qui non est mecum,
 contra me est, & qui non colligit mecum,
 dispergit. Cum immundus spiritus exi
 erit ab homine, ambulat per loca aren
 tia, quærens quietem, & non inueniens
 dicit: Reuertar in domum meam unde
 exiui. Et cum uenerit, inuenit eam sco
 pis mundatam atq; ornatam, tunc ua
 dit, & assumit septem alios spiritus se
 cum nequiores ipso, & ingressi habitant
 ibi, & fiunt extrema hominis illius peio
 ra primis. Factum est autem cum hæc
 diceret, extollens uocem quædam mu
 lier de turba dixit illi: Beatus uenter qui
 te portauit, & ubera quæ suxisti. At il
 le dixit: Quinimmo, beati qui audiunt
 sermonem dei; & custodiunt illum.
 Turbis autem condensantibus se, cœ
 pit dicere: Natio hæc, mala est. Si
 gnum quærit, & signum non dabitur ei
 nisi signum Ionæ prophetæ. Nam si
 cut fuit Ionas signum Niniuitis, ita erit
 & filius hominis nationi istî. Regina
 Austri surget in iudicio cum uiris natio
 nis huius, & condénabit illos, quia uenit
 à finibus terræ, ut audiret sapientiam
 Solomonis, et ecce plusquam
 Solomon hoc in loco. Viri Niniuitæ surgent in iu
 dicio cum natione hac, & condemnabūt
 illam, quia ad pœnitetiam adducti sunt
 prædicatione Ionæ. & ecce plusquam
 Iona hoc in loco. Nemo lucernam ac
 cendit, & in abscondito ponit, neq; subter
 modium,

Σομν γ κ

Νομο λυκῆ

ελα

ελα

ελα

KATA ΛΟΓΚΑΝ.

SECUNDVM LVCAM.

βλδ

ε

βλε

ε

βλδ

ε

βλδ

ε

βλδ

ε

βμ

ε

τον μηδιστον, αλλ επι πλυ λυχνισμ, ιμα ει
επαρορθομην, ο φωσ βλετωσιν. * Ο λυ
χνισμ τω σωματι οσιν ο οφθαλμοσ, οταρ
οσω ο οφθαλμοσ σου απλοσ η, ηχλ ολορ
ο σωμα σου φωτισομ. εσι. εσθ. μ. πονηροσ
η, ηχλ τω σωμα σου σκοτανομ υσι. σκοπα
οσω, μη ο φωσ τω σωι, σκοτισμ εσιρ. ει
οσω τω σωμα σου ολορ φωτανομ, μη εχορ
τι μερισ σκοτανομ, εσα φωτανομ ολορ,
ωσ οταρ ο λυχνισμ τη εστραπη φωτιζη σε.

* εν δε τω λαλησαι, ηρωτα αυτη φαρισαι μβ
σε τις, οπωσ αρισιση παριτυω. εισελθωμ
δε ανεπεισεμ. Ο δε φαρισαισ ιδωμ θεαμα
σιν, οτι ου ηρωτομ εβαπτιδιη ησ οτω αρι
σου. ειπε δε ο κυρισ ησ ο αυτομ. Νωυ υ
μεισ ει φαρισαιοι τω εσθερ τω ποτηριον,
ηχλ τω σινακισμ καθαριζετε, τω δε εσθερ
υμωμ γεμα εραπαησ ηχλ πονηριασ, εφο
νει, ουχ ο ποιησασ ο εσθερ, ηχλ τω εσω
θερ εποιησε, πλυ τα ενοντα, οστε ελεν
μοσωλιν, ηχλ ιδου παντα καθαρα υμιν ε
σιμ. * αλλ ουκαι υμιν ητισ φαρισαιοισ, οτι

αποδεκατουτε τω ηδυσσομ, ηχλ τω πηγαν
νομ, και παμ λαχανομ, ηχλ παρερχεθε
πλυ κρισιν, ηχλ πλυ αγαπλυ τω θεου, ταυ
τα εσθε ποιησαμ, και ενα μη αφιενωμ. * ουκαι υ
μιν ητισ φαρισαιοισ, οτι ακατωτε πλυ
ηρωτοκαθειριμ εν ταεισ σωμαγωγαισ, ο
ησ εσθε αμασμονεσ εν ταεισ αγροταισ. * ουκαι υ
μιν ημαματαισ ηχλ φαρισαιοι υποκριται,
οτι εσε ωσ τα μνημεια τα αδελκα, και οι
αιδρωποι περιπατουτε επ ανω ουκ οίδα
σιν. * Αποκριθεισ δε τις εν νομικωμ, λεγει

αυτω. διδασκαλε, ταυτα λεγωμ ηχλ η
μασ υβρισησ. ο δε ειπε. ηχλ υμιν τοισ νο
μικοισ ουκαι, οτι φορτιζετε ησ ανθρωπουσ
φορτια δυσβακακτα, ησ αυτοι εν εν δακτυ μγ

λωμ υμωμ ου προσφυνει ητισ φορτιασ. * ουκαι
υμιν, ουκ οκοδοματε τα μνημεια εν ησ ησ
τωμ, οι δε πατερεσ υμωμ απεκταναν ανθρωσ,
εσα μαρτυρετε ηχλ σιωδουκετε ητισ εσγριασ
εν

modium, sed super candelabrum, ut qui
ingrediuntur, lumen uideant. Lucerna cor
poris est oculus. Cum igitur oculus tuus
fuerit simplex, totum quoq; corpus tuum
lucidum erit. Quod si malus fuerit, etiam
corpus tuum tenebrosum erit. Vide er
go ne lumen quod in te est, tenebrae sint.
Si ergo corpus tuum totum lucidum fu
erit, non habens aliquam partem tenebro
sam, sic erit lucidum totum, ut cum lucerna
fulgore illuminat te. Et cum loqueretur,
rogauit illum quidam pharisaeus, ut pra
deret apud se. Iesus autem ingressus ac
cubuit. Pharisaeus autem cum uidisset ad
miratus est, quod non prius lauisset ante
prandium. Et ait dominus ad illum. Nunc
uos pharisaei exteriora poculi, catinique
mundatis, & quod intus est uestri, plenum
est rapina & malicia, stulti, nonne qui fe
cit quod foris est, etiam id quod intus est,
fecit? Veruntamen quod superest, date
elemosynam, & ecce omnia munda sunt
uobis. Sed uae uobis pharisaeis, quia de
cimatis menta & ruta & quoduis olus,
& praeteritis iudicium & charitatem dei.
Imo haec oportuit facere, & illa non omit
tere. Uae uobis pharisaeis, quia diligitis
primas cathedras in synagogis, & salu
tationes in foro. Uae uobis scribae & pha
risaei hypocritae, quia estis ut monimen
ta quae non apparent, & homines am
bulantes super nesciunt. Respondes au
tem quidam ex legisperitis, ait illi: Ma
gistre, haec dicens etiam nos afficis con
tumelia. At ille ait: Et uobis legisperitis
uae, quia oneratis homines oneribus, quae
portare non possunt, & ipsi uno digi
to uestro non attingitis farcinas. Uae uo
bis, quia aedificatis monimenta propheta
rum, patres autem uestri occiderunt illos, profe
cto testamini, quod comprobatis facta
n 4 patrum

φ πατερω υμων, οτι εντιμι λη απεκεναμ αυ
 τυς, υμεις δε δι κοδομητε αυτων τα μνημεια.
 * Δια τουτο η σοφια φ διεξ ειπερ, αποσελω
 εις αυτους προφητας η αποσολως, Οθζ αυ
 των αποκτενισι η διωξισι, ινα εκζητηθη
 το αιμα των ανων τιν προφητων, ο εκχωσμε
 νομ εκ του καταβολης κοσμου, απδ φηι γενεας
 ταυτης, απο του αιματ ου βελ ειως του αι
 ματος zachariou, του απολωμενους μετα του φ
 δυσιασθησιν Ο φ του κου. και λεγω υμιν, εκ
 ζητηθησθη απδ φηι γενεας ταυτης. * Ουαι υ
 μιν ποτε νομοκοιτε, οτι ηρατε πλου κληδια φ
 γνωσως, αυτοι ουκ εισηλυθετε, Ο τους εισερχ
 ομενους εκωλυσατε. * λεγοντες δε εν τ αυ
 τα προς αυτους, ηρασαν οι νομοκοιτου οι φα
 ρισαιοι θενως ενεχεσιν, ηρα αποσομιζαν αυ
 τον ηδη πολωνων, ουδε ερωτησας αυτην, ζη
 τωωτες θερυσσαι τι εκ του σοματ ου αυτου,
 ινα καταγορησωσιν αυτου.

Εμ ος επισυναχθησωμ φ μυριαδων του
 οχλου, ωστε καταπαλαισιν ωλην αυτην, ηρα ο λε
 γων προς τυς μαθητας αυτου, προωτηρ, * προ
 σεχετε εαυτους απ φηι ζυμης τιν φαρισαιωμ
 ητις εστιν υποκρισις. * ουδε μ δε συγκεκαλυμ
 μωσιν εστιν, ο ουκ απκαλυφθησθη η κρυψη
 ο ον γνωθησθη. ανθρωπος οσα εν τη σκοτια ει
 πασι, εν φωτι εκκαθησθη, Ο ο προς ο
 ους ελαλησατε εν τω ταμειοις, κρυψησθησθη
 επι τιν δωματιωμ. λεγω δε υμιν ποτε φιλοις
 μς, μη φοβηθητε απ τιν αποκτενοσιωμ το σω
 μα, η μετα ταυτα μη εχοντων περιωσεται
 ρορτι ποισσαι. αποδειξω δε υμιν τινα φο
 βηθητε. φοβηθητε τον μετα ο αποκτενισαι
 ος φαρισαιωμ εχοντα εμβολησιν εις πλυ γενε
 ων, και λεγω υμιν, τουτο μ φοβηθητε. ουχι
 πιντε ερωτια σωληται ασωσιωμ δυο.
 η εν θζ αυτων ουκ εστιν επιελκομενωσιν ενω
 πτωμ του διεθ. ελλα ηρα ου τηρατε φηι κε
 φαλις υμων πασαμ ηρηδωμωτα. μη οω
 φοβησθε, πολλων ερωσιωμ διαφερε
 τε, λεγω δε υμιν, πας ος εμ, ομολογησθη
 εν

patrum uestrorum, quoniam illi quide
 eos occiderunt. uos autem edificatis eo
 rum sepulchra. Propterea & sapietia dei
 dixit: Mittam ad illos prophetas & apo
 stolos, & ex illis occident & persequent,
 ut requiratur sanguis omnium proph
 etarum, qui effunditur a constitutione mu
 di, a natione ista, a sanguine Abel usq;
 ad sanguinem Zachariae, qui perijt in
 ter altare & aedem. profecto dico uobis,
 requiratur ab hac natione. Vae uobis le
 gisperitis, quia uulstis clauem scientiae. ipsi
 non introistis, & eos qui introibant,
 uetulistis. Cum autem haec ad illos dice
 ret, ceperunt legisperiti & pharisaei gra
 uiter insistere, & captiose interrogare eu
 de multis, insidiantes ei, & quarentes ali
 quid uenari ex ore eius, quo accusaret eu.

Cum autem conuenisset innume
 ra turba multitudo adeo ut se inuicem
 concubarent, cepit dicere ad discipulos
 suos, primum, caute uobis ipsis a ferme
 to pharisaeorum quod est hypocrisis. Ni
 hil enim opertum est, quod non reuela
 bitur: neq; absconditum, quod non sciet
 tur. Quoniam quae in tenebris dixistis,
 in lumine audientur, & quod in aurem
 locuti estis in corda uobis, praedicabitur in
 teetis. Dico autem uobis amicis meis. Ne
 terreamini ab his qui occidunt corpus.
 & post haec non habent quod amplius
 faciant. Ostendam autem uobis quae ti
 meatis. Timeate eum, qui postea occide
 rit, habet potestatem conueniendi in gehē
 na. certe dico uobis, hunc timeate. Nonē
 quinque passeruli uenēūt minutis assib⁹
 duobus, & unus ex illis nō est in obliuio
 ne corā deo. Quin & capilli capitis uest
 stri oēs numerati sunt. nolite ergo time
 re, multis passeribus pluri estis. Dico
 autem uobis, omnis quicūq; confessus fuerit me

Handwritten note: ουαι υμιν ποτε νομοκοιτε

Handwritten note: οτις εν τω σκοτια ειπασι

εἰ μοι ἐμπροσθεν ἢ ἄνθρώπων, ἢ δὲ ἰδὲ τῶν
 ἀνθρώπων ὁμολογήσῃ ἐν αὐτοῖς ἐμπροσθεν ἢ
 ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. * ὃ ἡ ἀρνησάμενος με ἐ-
 νώπιον ἢ ἄνθρώπων, ἢ πνευμάτων ἑνώπιον
 ἢ ἀγγέλων τῶν θεῶν. * καὶ πᾶς ὅς ἐρεῖ λόγον
 εἰς τὸν ἴσον τοῦ ἀνθρώπου ἀφειθήσεται αὐτῷ. Ἐπεὶ
 δὲ εἰς τὸ ἄγιον πνεῦμα βλασφημήσῃ, οὐκ
 ἀφειθήσεται, * ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ
 τὰς συναγωγὰς, ἢ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς ἑξῆς
 σίας, μὴ μεριμνᾶτε, πῶς ἢ τί ἀπολογηθή-
 σθε, ἢ τί εἰπητέ. τὸ ἄγιον πνεῦμα διδά-
 ξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ἃ δὲ εἰπέτε. * εἶπε
 δὲ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, διδάσκαλε, εἰπέ με-
 ῖν ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ πλὴν
 κληρονομίαν. ὃ δὲ εἶπερ' αὐτῷ. ἄνθρωπε, τίς
 με κατέστη δίκαιόν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς. εἶ-
 πε δὲ πρὸς αὐτοῦς, ὁρᾶτε καὶ φυλάσσετε ἀ-
 πό οἱ πολυεξίας, ὅτι οὐκ ἐν ἔργῳ περισεύει
 τινὶ ἢ ζωὴ αὐτοῦ ὅτι ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐ-
 τοῦ. εἶπε δὲ παραβολὰν πρὸς αὐτοῦς, λέγων.
 Ἄνθρώπου τινὸς πολυσίς εὐφορήσεν ἡ χῶ-
 ρα, καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων. τί ποι-
 ῆσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ σωάξω τοὺς καρ-
 πούς μου; καὶ εἶπε, τοιοῦτο ποιήσω. καθελεῖν
 μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονα οἰκοδομήσω.
 καὶ σωάξω ἐκεῖ πάντα γενήματά μου, καὶ
 τὰ ἀγαθὰ μου, καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου. ψυχὴ
 ἔχει πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα, εἰς ἔτη πολ-
 λὰ, ἀναπαύσθαι, φάγε, πίε, εὐφραίνεσθαι. εἶπε
 δὲ αὐτῷ ὁ θεός. ἄφρον, ταύτη τῇ νυκτὶ πλὴν
 ψυχῆ σου ἀπατήσιν ἀπὸ σοῦ, ἃ δὲ ἦτοί-
 μασας, τί νὺξ; οὕτως ὁ θνητὸς ζωὴν ἑαυ-
 τῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν. εἶπε δὲ
 πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. * διὰ τοῦτο
 μὴ λέγω ὑμῖν μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν
 τί φάγητε, μηδὲ ἔργον σώματι, τί ἐνδύ-
 σθε. ἢ ψυχὴ πολλὸν ὅτι τροφῆς,
 καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. κατανοήσα-
 τε τοὺς κόρακας, ὅτι οὐ σείρουσιν οὐδὲ θερί-
 ζουσιν, οἳ οὐκ ἔσι ταμίαι, οὐδὲ ἀποθή-
 κη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτοὺς. πόσων μᾶλλον
 ὑμεῖς

me coram hominibus, & filius hominis
 confitebitur illū coram angelis dei. Qui
 autem negauerit me coram hominibus,
 negabitur coram angelis dei. Et quisquis
 loquitur dictū in filiū hominis, remittetur
 illi, ei uero qui in spiritum sanctum cōui-
 cium dixerit, non remittetur. Cum autē
 adduxerint uos ad synagogas, & ad ma-
 gistrat⁹ ac potestates, nolite solliciti esse,
 qualiter aut quid respondeatis, aut quid
 dicatis. spiritus em̄ sanctus docebit uos
 in eadem hora, quid oporteat uos dice-
 re. Ait autem ei quidam de turba: Ma-
 gister, dic fratri meo, ut diuidat mecum
 hæreditatem. At ille dixit ei: Homo, quis
 me constituit iudicem aut diuisorem su-
 per uos? Dixitq; ad illos, uidete & caue-
 te ab auaritia, quia non in abundantia
 cuiuscūq; uita eius est ex his quæ possidet.
 Dixit autem similitudinem ad illos, di-
 cens: Hominis cuiusdam diuitis uberes
 fructus ager attulit, & cogitabat intra se,
 dicens: Quid faciam, quod non habeam
 quo congregem fructus meos? Et dixit:
 Hoc faciā: Destruam horrea mea, & ma-
 iora extruā, & illuc congregabo omnia
 quæ nata sunt mihi bona mea, & dicam
 animæ meæ. Anima habes multa bona
 reposita in annos multos, requiesce, co-
 mede, bibe, gaude. Dixit autem illi de-
 us: Stulte hac nocte animam tuam repe-
 tunt abs te. Quæ uero parasti, cui cedēt?
 Sic qui recondit sibi, nec est erga deum
 diues. Dixitq; ad discipulos suos: Ideo
 dico uobis: Nolite solliciti esse animæ ue-
 stræ, quid edatis, neq; corpori quid in-
 duamini. Anima plus est quàm esca, &
 corpus plus q̄s indumentum. Confyde-
 rate coruos, quia non seminant, neq; me-
 tunt, quibus non est penuariū, neq; hor-
 reum, & deus pascit illos. Quāto magis
 uos præ-

*Caruere a
auaritia*

Stulte bar.

μς
β
μς
β
μκ
β

μδ

μς

ὑμεῖς διαφέρετε ἢ ὡς πετεινῶν· τίς δὲ ἐξ ὑ-
 μῶν μεριμνῶν θύαται προσδεῖναι ἐπὶ τῇ ἡ-
 λικίᾳ αὐτοῦ ἢ ἡλικίᾳ ἑνός· εἰ οὖν οὕτως ἐλάχι-
 σον θύαται, τί πρὸς ἢ ἄλλοι πῶς μεριμνήτε·
 κατανοήσατε τὰ κρίνα ὡς αὐξάνει, ὅπου κο-
 πιᾶται, ὅπου δὲ νῆδός· λέγω δὲ ὑμῖν· ὅπου ἡ σολομῶν
 ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτῆς πρὸς βλάβειν ὡς ἐν τῶ
 τῶν· εἰ δὲ τὸν χρόνον ἐν ᾧ ἀγρῶ σήμερον
 ὄντα, καὶ ἄριστον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ
 θεὸς ὄντως ἀμφιέννυσι, πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς
 ὀλιγόπιστοι· καὶ ὑμεῖς μὴ ζητήτε τί φάγη-
 τε, ἢ τί πίνητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε· ταῦτα
 γὰρ πάντα τὰ ἐξ οὐρα καὶ κόσμος ἐπιζητεῖ· ὑμῶν
 δὲ ὁ πατήρ οἶδε, ὅτι ζητεῖτε ταῦτα· πλὴν ζη-
 τεῖτε πλὴν βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ἢ ταῦτα πάν-
 τα προστεθήσεται ὑμῖν· * μὴ φοβῆσθε τὸ μικρὸν
 ποίμνιον, ὅτι ἐνδοκίμησεν ὁ πατήρ ὑμῶν θύ-
 να ὑμῖν πλὴν βασιλείᾳ· * πωλήσατε τὰ ὑ-
 πάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνας· * ποί-
 ησατε ἑαυτοῖς θησαυροὺς οὐρανοῦ, ὅπου
 κλέπτῃς οὐκ ἐγγίθει, ὅπου δὲ σὴς διαφθείρει·
 ὅπου γὰρ ὄψις ὁ θυσιασθῆναι ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ
 καρδία ὑμῶν ἔσται· * ἔσωσα ὑμῶν αἰὲς ὁσφύ-
 ρες περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καὶ ὀστῆες,
 καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνδρώποισι προσδεχομέ-
 νοις τὸν κύριον αὐτῶν, ὥστε ἀναλίσει ἐκ
 ἡμῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρῖσάντος,
 εὐδένως ἀνοιξώσιν αὐτῶν· * μακάριοι οἱ δοῦ-
 λοὶ ἐκείνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὐρήσει γρη-
 γορῶντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πρὸς ζώσε-
 ται καὶ ἀνακλιθεὶς αὐτὸς, καὶ παρελθὼν
 διακονήσῃ αὐτοῖς· καὶ ἂν ἐλθῇ ἐν τῇ δου-
 τέρᾳ φυλακῆς, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ,
 καὶ εὐρήσῃ οὕτως, μακάριοι εἰσὶν οἱ δοῦλοι
 ἐκεῖνοι· * τῆτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἡθεὶς ὁ
 οἰκοδεσπότης, ποῖα ὄρα ὁ κλέπτῃς ἔχειται,
 ἐρηγηθῆσεν αὐτῷ, καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διόρου-
 γῶναι τὸν οἶκον αὐτοῦ· καὶ ὑμεῖς οὕτως γίνε-
 σθε ἑτοίμοι, ὅτι ἡ ὄρα ὅπου δοκέτε ὁ υἱὸς
 τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται· * εἶπε δὲ αὐτῶ ὁ πα-
 τὴρ

uos præstatis uolucris· Quis autem
 uestrum solitudine sua potest adijcere
 ad staturam suam cubitum unum· Si er-
 go ne id quidē quod minimū est pote-
 stis, quid de cæteris solliciti estis· Consy-
 derate lilia quomodo crescunt, non la-
 borāt, neq; nent. dico autem uobis, nec
 Salomon in omni gloria sua uestiebat
 sicut unum ex istis. Si autē gramē quod
 hodie est in agro, & cras in clibanū mit-
 titur, deus sic uestit, quāto magis uos ue-
 stiet ὁ parū fidentes· Et uos nolite quæ-
 rere quid esuri sitis, aut quid bibituri, &
 nolite in sublime tolli. hæc enim omnia
 gentes mundi quærūt. pater aut uester
 scit quod istis indigeatis. Quin potius
 quærite regnū dei, & hæc omnia adijciē-
 tur uobis. Noli timere pusille grex, quia
 complacitū est patri uestro dare uobis
 regnum. Vendite quæ possidetis, & da-
 te elemosynā. Parate uobis sacculos q
 non ueterascunt, thesaurū non deficien-
 tem in cælis, quò fur non accedit, neq; ti-
 nea corrumpit. Vbi enim thesaurus ue-
 ster est, ibi & cor uestrū erit. Sint lumbi
 uestri præcincti, & lucernæ accēsæ, & uos
 similes hominibus, expectantibus domi-
 num suū quādo reuertat à nuptijs: ut cū
 uenerit ac pulsauerit, cōfestim aperiāt ei.
 Beati serui illi, quos cū uenerit domin⁹,
 inuenerit uigilātes: amē dico uobis, qd
 præcinget se, & faciet illos discumbere, &
 transiens ministrabit illis. Et si uenerit in
 secunda uigilia, & si in tertia uigilia ue-
 nerit, atq; ita inuenerit, beati sunt serui il-
 li. Hoc autem scitote, quod si scisset pa-
 ter familias qua hora fur uenturus fuisset,
 uigilasset utiq; nec passus fuisset peri-
 fodi domum suam. Et uos igitur estote
 parati, quia qua hora non putatis, fili-
 us hominis ueniet. Ait autem ei Pe-
 trus: Do/

ρμα
 ρμβ
 β
 ρμγ
 ρμδ
 ρμε
 ρμς
 ρμζ

τρος

τῆς κύριε, πρὸς ἡμᾶς πλὴν τῶν ἀβολῶν ταύ-
 τῶν λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας; εἶπε ὁ κύρι-
 ος. τίς ἄρα ὄψιμ' ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρονι-
 μος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς οἰκονομίας
 αὐτοῦ, ἢ τὸν δούλον ἐν καρδίᾳ τῆς σιτομέτρια-
 ρος; μακάριος ὁ δούλος ἐκείνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύ-
 ριος αὐτοῦ, εὐρήσῃ ποιῶντα ὅντως, ἀληθῶς
 λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πάντις οἱ παράχρησιμ' αὐ-
 τοῦ καταστήσει αὐτόν. * εἰ μὲν δὲ ἔπιπῃ ὁ δούλος
 ἐκείνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζῃ μὲν ὁ κύ-
 ριος ἐρχομένου, ἢ ἀρξάντου τῆς οἰκονομίας
 αὐτοῦ, ἢ τὰς ἀποδείξεις, ἐοικέναι τῇ κίβητι. ἢ με-
 τὰ τὴν ἀποδείξιν, ἢ ἔξω ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνου ἐν ἡ-
 μέρα ἢ ὅτου προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὧρα ἢ ὅτου γινώ-
 σκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ ὁ μὲν αὐ-
 τοῦ μετὰ τῆς ἀπίστου θήσει. * ἐκείνος ὁ δ' οὐ-
 λος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τῆς κυρίας αὐτοῦ, καὶ μὴ
 ἐπιμάσσει, μὴ ὑποπίπτει πρὸς τὸ θέλημα αὐ-
 τοῦ, ἀρξάντου πολλὰς, ὃ μὴ γνοὺς, ὑποπίπτει
 ἢ ἄξια πολλῶν, ἀρξάντου ὀλίγα. πάντις ὁ
 ὅτι ἐδοθη πολλὸν, πολλὸν ζητήσεται παρ' αὐτοῦ, ἢ
 ὅτι ἐδοθη ὀλίγον, ὀλίγον προσέσεται αὐτῷ. αὐ-
 τὸν. * πῶς ἡλθοῦν βαλεῖν ἐν πλὴν γλῶσσο, ἢ τί-
 σείλω ἐν ἡδὴ ἀνήθη; βαπτισματὶ ἢ ἔχω βα-
 πτισμῶν, ἢ πῶς σωέχομαι ἔως ὅτου τελε-
 σθῆ; δοκᾷτε, ὅτι ἐν ἡμεῖς πρὸς γενόμενον δοκᾷτε
 ἐν τῇ γῆ; οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερι-
 σμόν. ἔσονται γὰρ ἀπὸ τῶν νῦν πάντες ἐν
 οἴκῳ ἐνὶ διαμεμερισμῶν, τρεῖς ἐπὶ δύο-
 σίμ, καὶ δύο ἐπὶ τρισίμ, διαμεριθῆσεται πα-
 τὴρ ἐφ' υἱόν, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατέρα, μητὴρ ἐπὶ θυ-
 γατέρα, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητέρα, πενθερὰ ἐπὶ
 πλὴν νόμφῳ αὐτοῦ, καὶ νόμφη ἐπὶ πλὴν
 πενθερᾷ αὐτοῦ. * ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς ὄχλους,
 ὅταν ἴδῃτε πλὴν νεφέλων ἀνατέλλουσαν ἀπὸ
 δυσμῶν, εὐθέως λέγετε, ὅτι βροχὸς ἔρχεται,
 καὶ γίνετα ὅντως, καὶ ὅταν νότον πνεύοντα,
 λέγετε, ὅτι καύσων ἔσται, ἢ γίνετα ὑποκρι-
 ταί, ὅτι προσώπων οἱ γῆς καὶ τῶν οὐρανῶν οἱ
 διατε δοκιμάζου, τὸν δὲ καρδὴν τῶν
 πάντων οὐ δοκιμάζετε; τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν
 οὐ

trus: Dominus ad nos dicit istam para-
 bolam, an etiam ad omnes? Dixit autē
 dominus: Quisnam est fidelis dispen-
 sator ac prudens, quem constituet domi-
 nus super famulitiū suum, ut det illis in
 tempore demensum cibum? Beatus ille
 seruus, quem cum uenerit dominus, in-
 uenerit ita facientem, uere dico uobis,
 quod omnibus quæ possidet, præficiet il-
 lum. Quod si dixerit seruus ille in corde
 suo, differt dominus meus reditum, cœ-
 peritq; ꝑcutere seruos & ancillas, & ede-
 re bibereq; & inebriari, ueniet dominus
 serui illius in die quo non sperat, & hora
 qua nescit, & dissecabit eum, partemq;
 eius cum infidis ponet. Ille autem seruus
 qui cognouit uoluntatem domini sui, &
 nō se præparauit, nec fecit secundum uo-
 luntatem eius, plagis uapulabit multis;
 qui autē non cognouit, & fecit digna pla-
 gis, uapulabit paucis. Porro cuiusq; mul-
 tum datum est, multū quæretur ab eo,
 & cui cōmendauerunt multum, plus pe-
 tent ab eo. Ignem ueni missurus in ter-
 ram, & quid uolo, si iam accēsus est? Sed
 baptismo habeo baptizari, & quomo-
 do coartor, donec perficiatur? Putatis
 quod pacem uenerim missurus in terrā?
 Non dico uobis, immō separationem.
 Erunt enim ex hoc quinq; in domo una
 diuisi, tres aduersus duos, & duo contra
 tres. diuidetur pater aduersus filium, &
 filius aduersus patrem, mater aduersus
 filiā, & filia aduersus matrē, socrus ad-
 uersus nurū suā, & nurus aduersus socrū
 suā. Dicebat autē & ad turbas. Cū uideri-
 tis nubē orientē ab occasu, statim dicitis,
 hyms uenit, & ita fit, & cū austrū flan-
 tē, dicitis, quod aesti uenit, & fit. Hypocritæ, fa-
 ciē cœli & terræ nostis, ꝑbare, hoc autē tps
 q fit ut nō ꝑbetis; cur autē & ex uobis ipis
 non iudicatis

ρμκ
ε

ρθ
ε

ρξ
ε

ρξ
ε

ε

ρζβ̄ οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον; * ὡς γὰρ ὑπάγαγε με-
 ε τὰ τοῦ ἀντιδίκου σὺ ἐπ' ἄρχοντα ἐν τῇ ὁδῷ,
 δὸς ἐργασίαν ἀπὸ κλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μή πο-
 τε κατὰ σύρη σε πρὸς τὸν κριτὴν, καὶ ὁ κριτής
 σε παρὰ δ' ὧ τῷ πρᾶκτορι, καὶ ὁ πρᾶκτωρ σε
 ἐάλλῃ εἰς φυλακὴν. λέγω σοι οὐ μὴ ἐξέλθῃς, ἐί-
 κῆθεμ, ἕως οὗ κῆ τ' ἔχατομ λεπτόν ἀποδῶς.

ρζγ̄ * παρῆσαμ δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ
 ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ πρὶ ἧν γαλιλαίωμ,
 ὧμ τ' αἶμα πιλάτῳ ἔμιξε μετὰ ἧν θυσι-
 ὧμ αὐτῶμ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, ἔι-
 πεμ αὐτοῖς. Δοκῆτε, ὅτι οἱ γαλιλαῖοι οὗτοι
 ἄμαρτωλοὶ πρὸς πάντας τοὺς γαλιλαίους
 ἐγγύοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιμ; οὐχὶ λέ-
 γω ὑμῖν, ἀλλ' ἂμ μὴ μετανοῆτε πάντες
 ὡσαύτως ἀπολεῖσθε. ἢ ἐκῆνοι οἱ δέκα καὶ
 ὀκτώ, ἐφ' οὓς ἔπεσεμ ὁ πύργῳ ἐν τῷ σιλῶ
 ἄμ, καὶ ἀπέκτενεμ αὐτούς, Δοκῆτε, ὅτι οὐ-
 τοι ὀφειλέται ἐγγύοντο πρὸς πάντας ἀνθρώ-
 πους τὸς κατοικῶντας ἐν ἱερουσαλήμ; οὐχὶ
 λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἂμ μὴ μετανοῆτε πάντες

ρζδ̄ ὁμοίως ἀπολεῖσθε. * ἔλεγε δὲ ταύτῳ πλὴν
 πρὸς βολὴν. συνῶ ἔιχε τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι
 αὐτοῦ πεφυτὸν μυρτίνῳ, καὶ ἦλθε καρπὸν ζη-
 τῶν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ' εὗρεμ. ἔειπε δὲ πρὸς τὸν
 ἀμπελουργόν. Ἰδοὺ τρεῖς ἔτη ἔρχομαι ζη-
 τῶν καρπὸν ἐν τῇ συνῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ' εὗ-
 ρίσκω, ἔκκοφον αὐτὴν, ἵνα τί καὶ πλὴν γῆν
 καταργεῖ; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτῷ. Κύ-
 ριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τὸ τοῦ ἔτους ἕως ὅτου
 σκάψω πρὶ αὐτὴν, καὶ βάλω κοπρῆσιν. καὶ μ-
 μὲν ποιήσῃ καρπὸν, εἰ δὲ μήγε, εἰς δὲ μέλ-
 λουμ ἐκκόψεις αὐτήν. Ἡμῶν δὲ ἰδιόσκητων ἐν μιᾷ
 ἧν συναγωγῶν ἐν τῷ σάββασι. καὶ ἰδοὺ,
 γυνὴ ἧμ πνεῦμα ἔχουσα ἀδινείας ἔτη δέκα καὶ
 καὶ ὀκτώ, καὶ ἧμ συγκύπτισσα καὶ μὴ δυνά-
 μιν ἀνακύψαι εἰς τὸ πάντελός. ἰδὼν δὲ αὐ-
 πλὴν ὁ ἰησοῦς προσεφώνησε καὶ ἔειπεμ αὐτῇ.
 γυνὴ ἀπολέλυσαι ἀπὸ φλι ἀδινείας σου, καὶ
 ἐπέθηκεμ αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ πρὸς ἡμᾶς
 ἐνώρησθη καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν. ἀποκριθεὶς
 δὲ ὁ

non iudicatis quod iustum est? Cū em̄
 uadis cum aduersario tuo ad magistra-
 tum in uia, da operam ut libereris ab il-
 lo, ne forte pertrahat te ad iudicē, & iu-
 dex tradat te exactori, & exactor coniciat
 te in carcerē. Dico tibi, nō exhibis inde,
 donec ultimū etiā minutū reddas.

Aderant autē quidā eodē in tempore
 nunciantes illi de Galilæis, quorum san-
 guinem Pilatus miscuerat cum sacrificijs
 ipsoꝝ. Et respōdens Iesus, dixit illis: Pu-
 tatis quod hi Galilæi præ cunctis Galilæ-
 is peccatores fuerint, quia talia passi sūt?
 Non dico uobis, immō nisi resipueritis
 om̄es similiter peribitis, Aut illi decem
 & octo, supra quos cecidit turris in Si-
 loë, & occidit eos: putatis, quod debi-
 tores fuerint ultra cunctos homines ha-
 bitantes Hierosolymis? Non dico uo-
 bis, immō nisi resipueritis oēs similiter
 peribitis. Dicebat & hanc similitudinē:
 Arborem ficī habebat quidam planta-
 tam in uinea sua, & uenit quærens fru-
 ctum in illa, & non inuenit. Dixit autem
 ad cultorem uineæ: Ecce anni tres sunt
 ex quo uenio quærens fructum in ficu
 hac, & non inuenio. succide illā, ad quid
 uel terram occupat? At ille respondens,
 dixit illi: Domine, Sine illam & hoc an-
 no, donec fodero circum illam & mise-
 ro stercus, & siquidem fecerit fructum,
 sin minus, in posterum succides eam.
 Docebar autem in una synagogarum
 sabbatis. Et ecce, mulier quæ habebat
 spiritum infirmitatis annis decē & octo,
 eratq; contracta, nec omnino poterat
 erigere caput, quam cum uideret Ie-
 sus, uocauit eam ad se, & ait illi: Mu-
 lier, liberata es ab infirmitate tua. Et
 imposuit illi manus, & confestim erecta
 est, & glorificabat deum. Respondens
 autem

XIII

95 ε β

95 ε

95 ε β

95 ε η

95 ε θ β

95 ε ς

95 ο α ε

95 ο β ε

δε ὁ ἀρχισυνάγωγος ἄγαν ακτῶν, ὃν τῶν
 σαββάτων ἐθεράπευσεν ὁ ἰησοῦς, ἔλεγεν τῶν
 ὄχλων. ἐξ ἡμέρας ἐστὶν ἐν αἷσι δὲ ἐργάζεσθαι,
 ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ
 μὴ τῆς ἡμέρας τῶν σαββάτων. * ἀπεκρίθη οὖν αὐ
 τῷ ὁ κύριος, καὶ εἶπε. ὑποκριταί, ἐκα
 σθε ὑμῶν τῶν σαββάτων οὐ λυαί τὸν βοῦν
 αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ φθιφάνης, καὶ ἀπαγα
 γῶν ποτίει; ταύτην δὲ θυγατέρα ἄβραάμ
 οὐσαμ, ἣν ἐδάκρυεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀ
 κτώ ἐτη, οὐκ ἐδέετο λυθῆναι ἀπὸ τῆς δεσμῶν τῶν
 τῶν τῆς ἡμέρας τῶν σαββάτων; * καὶ ταῦτα λέ
 γοντες αὐτὸν κατακρίνοντο πάντες οἱ ἀνι
 στανταί αὐτῶν. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαρεν
 ἐπὶ πᾶσι τῶν ἐν δόξοις τῶν γινομένων ἐκεί
 νων. * ἔλεγεν δέ. τίς ὁμοία ὄζει ἡ βασιλεία
 τοῦ θεοῦ, ἢ τίς ὁμοιώσω αὐτήν; ὁμοία ὄζει
 κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβα
 λεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ἤρξατο, καὶ ἐγένε
 το εἰς δένδρον μέγα, ἢ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐ
 ρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τῶν κλάδοις αὐτοῦ.
 * καὶ πάλιν εἶπε. τίς ὁμοιώσω πλὴν βασι
 λείαν τοῦ θεοῦ; ὁμοία ὄζει ζύμη, ἣν λαβὼν σα
 ρωτὴν ἐπέκρυψεν εἰς ἀλεύρη σάτα τρία, ἕως
 οὗ ἐζυμώθη ὅλον. * καὶ δὲ ἔπερσέυετο ἡ πό
 λεις ἢ κώμας, διδάσκων καὶ πορείαν ποιῶν
 αὐτοῦ εἰς ἱερουσαλήμ. * εἶπε δέ τις αὐτῷ.
 κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπε πρὸς
 αὐτόν. ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ φθισίνης
 πύλης, ὅτι πολλοὶ θέλω εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ
 ἔστιν ἰσχύουσι. * ἀφ' οὗ ἄρ' ἐγεν
 ἔθη ὁ οἰκοδομησάμενος, ἢ ἀποκλείσει πλὴν θύραν,
 καὶ ἄρξεται ἔξω ἐσθίει καὶ κρύει πλὴν θύραν,
 λέγοντες, κύριε, κύριε, ἀνοίξου ἡμῖν. καὶ ἀ
 ποκριθεὶς εἶπεν ἡμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐ
 σεί. τότε ἄρξεται λέγειν. ἐφάγομεν ἐνώπι
 ὸν σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις
 ἡμῶν ἐδίδαξας. καὶ εἶπεν, λέγω ὑμῖν, οὐκ
 οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐσεί, ἀπόστει ἅπαντες
 ἐργάται φθισίνης. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυ
 θμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν δόντων, ὅταν ὀφθα
 ῖνα ἀβραάμ

aut princeps synagogæ, indignās quod
 sabbato sanasset Iesus, dicebat turbæ:
 Sex dies sunt in quibus oportet opera
 ri. in his ergo uenite, ut sanemini, & non
 in die sabbati. Respondens autem ad il
 lum dominus, dixit: Hypocrita, unus
 quisque uestrum sabbato nonne soluit
 bouem suam aut asinum à præsepī, &
 ducit aquatum? Hanc autem filiam A
 brahæ, quàm alligauit satanas ecce de
 cem & octo annis, non oportuit solui
 à uinculo isto die sabbati? Et cum hæc
 diceret, erubescabant omnes aduersarij
 eius, & omnis populus gaudebat super
 uniuersis quæ gloriose fiebant ab eo. Di
 cebat ergo: Cui simile est regnum dei, &
 cui simile faciam illud? Simile est grano
 sinapis, quod acceptum homo misit in
 hortum suum, & creuit, & euasit in ar
 borem magnam, & uolucres cœli ni
 dulabantur in ramis eius. Et iterum di
 xit: Cui simile faciam regnum dei? Si
 mile est fermento, quod acceptum mu
 lier abscondit in farinæ sata tria, donec
 fermentat totum. Et ibat per ciuitates &
 castella docens: & iter faciēs Hierosoly
 mā. Ait autē illi quidā: Domine, an pauci
 sunt qui salutē consequuntur? Ille uero di
 xit ad illos: Contendite intrare per angu
 stam portā, quia multi, dico uobis, qua
 rent intrare, & non poterunt. Cum au
 tem surrexerit paterfamilias & clauerit
 ostium, & cœperitis foris stare, & pul
 sare ostium, dicentes: Domine, domi
 ne, aperi nobis: Et respondens dicet uo
 bis: Nescio uos unde sitis. Tunc incipie
 tis dicere: Edimus coram te & bibimus,
 & in plateis nostris docuisti. Et dicet: di
 co uobis: nescio uos unde sitis. Discedite
 à me oēs, qui patrat̄is iniquitatē. Ibi erit
 fletus & stridor dentium, cum uideritis
 o Abraham

ἀβραάμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ, ὅ πάντας τοὺς
 προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμεῖς δὲ
 ἐκβαλλομυλίσθε ἐξω. καὶ ἠζουσίμ ἀπὸ ἀνατό
 λωμ καὶ δυσμῶμ καὶ βορρῶ ὅ νότος, ὅ ἀνα
 κλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. * καὶ
 ἰδού ἐίστην ἔχρατοι οἱ ἔσσονται πρῶτοι, καὶ ἐί
 στήμ πρῶτοι οἱ ἔσσονται ἔχρατοι. ἐμ αὐτῇ τῇ
 ἡμέρᾳ προσῆλθόν τινες φαρισσαῖοι, λέγοντες
 αὐτῷ, ἔξελθε καὶ πορεύεσ ἐν τεύδειμ, ὅτι ἠ
 ρώδης θέλει σε ἀποκτεῖναι. καὶ ἐίπερ αὐτῶ. ^{μα}
 πορεύθεντες εἶπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ. ἰ
 δού ἐκβάλλω δαμόνιᾳ, καὶ ἰάσεις ἐπιτελώ
 σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειώ
 μιά, πάλιν δὲ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ
 τῇ ἔχραμυλῇ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται,
^{ροε}
 προφήτῳ ἀπολέσθαι ἐξω ἱερουσαλήμ. * ἱε
 ρουσαλήμ ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς
 προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλ
 μένους πρὸς αὐτῷ, ποσάκις ἠδὲλῆσα ἐπι
 σωάξαι τὰ τέκνα σου, ὅμ τρόπομ ὄρνιθ πῶ
 ἐαυτῷ νοσῶν ὑπὸ τὰς πτέρυγας καὶ οὐκ ἠ
 δελῆσατε. ἰδού ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὅμῶμ
 ἔρημος. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδῃ
 τε ἕως ἂμ ἠξῆ ὅτε εἶπητε, εὐλογημένῳ ὁ ἐρ
 χόμενῳ ἐν ὀνόματι κυρίου.
^{ροδ}
 * καὶ ἐγγύετο ἐν τῷ ἔλθεῖν αὐτὸμ εἰς οἶκόν
 τινος πρὸς ἀρχόντων πρὸς φαρισσαίων σαββά
 τω φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἠσαν πρῶτα κρῶ
 μύμοι αὐτόμ. ὅ ἰδού ἀνθρώπος τις ἦμ ὑδρω ^{μβ}
 πικὸς ἐμπροσθεμ αὐτῷ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰη
 σοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ φαρισσαίους,
 λέγων. εἰ ἔξεστιν ἐν τῷ σαββάτῳ δεραπεύ
 ειμ; οἱ δὲ ἠσύχασαμ, ὅ ἐπιλαβόμενῳ ἰά
^{ροδ}
 σατο αὐτὸμ, καὶ ἀπέλυσε. * καὶ ἀποκριθεὶς
 πρὸς αὐτοὺς εἶπε, τίνας ὑμῶμ ὄνος ἢ βόας εἰς
 φρέαρ ἐμπεσῆται, ὅ οὐκ ἐυθέως ἀναπάσει
 αὐτὸμ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῷ σαββάτῳ; καὶ οὐκ ἴχου
^{ροκ}
 σαμ ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα. * ἐ
 λεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολῶν
 ἐπέχωμ, πῶς τὰς πρωτοκλισίας θηλέγον
 το, λέγων πρὸς αὐτοὺς, ὅταμ κληθῆς ὑπό
 τίνος

Abraham & Isaac & Jacob, & omnes
 prophetas in regno dei, uos autem ex
 pelli foras. Et uenient ab oriente & occi
 dente & aquilone & austro, & accumbēt
 in regno dei. Et ecce sunt postremi qui
 erunt primi, & sunt primi qui erunt po
 stremi. Eodem die accesserunt quidam
 pharisaeorum, dicentes illi: Exi, & uade
 hinc, quia Herodes uult te occidere. Et
 ait illis: Ite & dicite uulpi illi: Ecce eijcio
 daemonia, & sanitates perficio hodie &
 cras, & tertia die cōsummor. Veruntamē
 oportet me hodie & cras & proximo die
 ambulare, quia fieri non potest, ut pro
 pheta pereat alibi quā̄m hierosolymis.
 Hierusalem Hierusalem, quae occidit
 prophetas, & lapidat eos qui mittun
 tur ad se: quoties uolui congrega
 re filios tuos, quemadmodum auis ni
 dum suum sub pennas, & nolulistis. Ec
 ce relinquitur uobis domus uestra de
 ferta. Dico autem uobis, quod non
 uidebitis me, donec uenerit tempus cum
 dicetis: Benedictus qui uenit in nomi
 ne domini.
 Et accidit ut introierit in domum ^{XIII}
 cuiusdam principis phariseorum sab
 bato ad capiendum cibum, & ipsi ob
 seruabant eum. Et ecce homo quidam
 hydropicus erat ante illum. Et respon
 dens Iesus, dixit ad legisperitos & pha
 risaeos, dicens: Num licet sabbato sana
 re? At illi tacuerunt. Ipse uero apprehen
 sum sanauit eum, ac dimisit. Et respon
 dens ad illos, dixit: Cuius uestrum asinus
 aut bos in pureum cadet, & non cōtinuo
 extrahet illum die sabbati? Et non po
 terant ad haec respondere illi. Dicebat
 autem & ad inuitatos parabolam inten
 dens, quomodo primos accubitus elige
 rēt, dicēs ad illos: Cū inuitatus fueris ab
 aliquo

τινοε εις γαμωε, μη κατακλιθηε εις τω πρω
 τοκλισίαμ, μη ποτε εντιμότεροε σε η κεκλη
 μωοε υ παυτω, η ελθωμ ο σε η αυτημ καλε
 σαε, ερε σοι, δεε τωτω τοπομ, ε τοτε αξει
 μεταχωωε τον εξατομ τοπομ κατεχαμ.
 ελλοταμ κληθιε, πορβυθιεε αναπεσομ ειε
 τον εξατομ τοπομ, ινα οταμ ελθη ο κεκλη
 κωε σε, ειπη σοι, φιλε, προσαναβηθι ανωτιρομ,
 τοτε εσα σοι δεξα ενωπιου τω σωανακει
 μωωμ σοι, * οτι παε ο υψωμ εαντομ, ταπει
 νωθησετη, ε ο ταπεινωμ εαντημ, υψωθησετη.
 * ελεγε δε ηχη τω κελκκοτι αυτομ, οταμ
 ποιηε αξισομ η δειπνομ, μη φωνα τνε φιλεε
 σε, μη δε τνε αδελφοε σε, μη δε τουε συγ
 γενειε σου, μη η γειτοναε πολουσιεε, μη πο
 τε η αυτοι σε αντικαλεισωσι, και γενηται
 σοι ανταποδομα, ελλοταμ ποιηε δοχλω,
 καλει πωχουε, αναπηρεε, χωλουε, τυφλουε.
 ηχη μακαριε εση, οτι ουκ εχουσιμ αντα
 ποδοωαι σοι. ανταποδοθηετα γαρ σοι
 εν τη ανασει τω δικαωμ. ακωσαε δε τιε
 τω σωανακειμωωμ ταυτα, ειπεμ αυτω. μα
 καριε οε φαγειαι ατομ εν τη βασιλεια τ
 δεου. * ο δε ειπεμ αυτω. ανθρωπε τιε ε
 ποιησε δειπνομ μεγα, ηχη εκαλεσε πολωε.
 ηχη απεσελε τον δουλομ αυτω τη ωρα τ δει
 πνου, ειπεμ τοε κεκλημωωε, ερχεθε, οτι
 ηδη ετοιμα εει παντα, ηχη ηρεξαντο απο μι
 εε παρατειδουε παντεε, ο πρωτ εειπεμ
 αυτω. αγρομ ηγορασα, ηχη εχω αναγκω
 ελελεδωμ ηχη ιδωμ αυτημ, ερωτω σε, εχε με
 παρητημενον. ηχη ετερ εειπε, ζευγη βο
 ωμ ηγορασα πεντε, ηχη πορευομαι δοκι
 μασα αυτα, ερωτω σε εχε με παρητημε
 νομ. ηχη ετερ εειπε. γωωηα εγγωμα,
 ηχη δια τοτο ου δαωμα ελεδωμ. ηχη πα
 ραγενομεν ο δ ελοε, απηγγαλε τω κυ
 ριω αυτω ταυτα. τοτε οργιθειε ο οικοδεωο
 τικε, ειπε τω δωλω αυτ. ελεθε ταχεωε ειε ταε
 πλατειεε η ρυμαε τ πολεωε, ε τ πωχουε
 ε αναπηρεε η χωλουε η τυφλουε εισαγαε
 ωδε

σοθ
ε
επ
ι

πα
ε

aliquo ad nuptias, ne accumbas in pri
 mo loco, ne forte honoratior te sit inui
 tatus ab illo, & ueniens, is qui te & illum
 uocauit, dicat tibi: da huic locum, & tunc
 incipias cum rubore extremum locum
 tenere. Quin potius cum uocatus fueris,
 uade accumbe in nouissimo loco, ut cum
 uenerit qui te inuitauit, dicat tibi: Ami
 ce, ascende superius. tunc erit tibi gloria
 coram simul discumbētibus: quia omnis
 qui se extollit, humiliabitur: & qui se hu
 miliat, extolletur. Dicebat autem & ei,
 qui se inuitauerat: Cum facis prandium,
 aut cœnam, noli uocare amicos tuos,
 neq; fratres tuos, neque cognatos tuos,
 neque uicinos diuites, ne quando & ipsi
 te uicissim inuident, ac rependatur tibi
 beneficium. Imò cum facis conuiuium,
 uoca pauperes, debiles, claudos, cæcos,
 & beatus eris: quia non possunt repen
 dere tibi. rependetur enim tibi in resur
 rectione iustorum. Hæc cum audisset
 quidam de simul accumbentibus, dixit
 illi: Beatus qui comedit panem in regno
 dei. At ipse dixit ei: Homo quidam app
 arauerat cœnam magnam, & uoca
 uit multos, misitque seruum suum hora
 cœnæ, ut diceret inuitatis: Venite, quia
 iam parata sunt omnia. Et cœperunt si
 mul omnes excusare. Primus dixit ei:
 Villam emi, & necesse mihi est exire, &
 uidere illam. rogo te, habe me excusa
 tum. Et alter dixit: Iuga bouum emi quin
 que, & eo ad probandum illa. rogo
 te, habe me excusatum. Et alius dixit:
 Vxorem duxi, & ideo non possum ue
 nire. Ac reuersus seruus, renunciauit hæc
 domino suo. Tunc iratus paterfami
 lias, dixit seruo suo: Exi cito in pla
 teas & uicos ciuitatis, & pauperes, ac
 debiles, claudosque & cæcos introduc
 o 2 huc.

ὧδε . καὶ εἶπε ὁ δ' ἄλλος , κύριε , γέγονε ὡς ἐ-
 πέταξα , καὶ ἔτι τόποι ἐσὶ . Ἐἶπε ὁ κύ-
 ριος πρὸς τὸν δ' ἄλλον , Ἐξέλθε εἰς τὰς ὁδοὺς
 Ἐφραγαμοῦ , Ἐνάγκασον εἰσελθεῖν , ἵνα
 γεμιθῆ ὁ οἶκος μου . λέγω γὰρ ὑμῖν , ὅτι οὐ
 δεῖς πῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἢ κεκλημῶν γεύ-
 σεταί μου τῶν δειπνῶν . * Σωεπορεύοντο δὲ αὐ-
 τῶ ὄχλοι πολλοί , καὶ ἔσφαίρει εἶπε πρὸς αὐ-
 τούς . εἴ τις ἔρχεται πρὸς με , καὶ οὐ μισᾷ
 τὴν πατέρα αὐτοῦ , καὶ τὴν μητέρα , καὶ τὴν
 γυναῖκα , καὶ τὰ τέκνα , καὶ τοὺς ἀδελφούς ,
 καὶ τὰς ἀδελφάς , ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυ-
 χὴν , οὐ δύναται με μαθητὴς εἶναι . καὶ ὅς
 τις οὐ βασάζει τὴν σαυροῦ αὐτοῦ καὶ ἔρχεται
 ὀπίσω μου , οὐ δύναται με εἶναι μαθητὴς .
 τίς γὰρ ἄξ ὑμῶν , θέλω πύργου οικοδομῆ
 σα , οὐχὶ πρῶτον καθίσας ἠμφίξει τὴν δα-
 πάνην , εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν , ἵνα μή
 ποτε θέντῃ αὐτὸν δεμέλιον , καὶ μή ἴχθου
 τῶ ἐκτελέσαι , πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξων
 τὰ ἐμπάριον αὐτῶ , λέγοντες , ὅτι οὗτος ὁ
 ἄνθρωπος ἤρξατο οικοδομῆν , Ἐοὐκ ἴχου-
 σεν ἐκτελέσαι ; ἢ τίς βασιλεὺς πορθνόμενος
 συμβαλεῖν εἰς βασιλεῖ εἰς πόλεμον , οὐχὶ
 καθίσας πρῶτον βουλευέται , εἰ δύναται ὄσιν
 ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τῶ μετὰ εἰ-
 κοσι χιλιάδων ἐρχομῶν ἐπ' αὐτόν ; εἰ ἢ μή
 γε , ἔτι αὐτὸν πόρρον ὄντος , προσβείσιν ἀπο-
 σείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρωῶν . * οὕτως ὁ
 πᾶς ἄξ ὑμῶν , ὅς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τῖς
 ἑαυτοῦ ὑπέχουσι , οὐ δύναται με εἶναι μα-
 θητὴς . * καλὸν εἶ ἄλλας , εἰ μὲν δὲ ὁ ἄλλας μω-
 ρανθῆ , ἐν τίνι ἀρτυθῆσεται ; οὔτε εἰς γῶν , οὔ-
 τε εἰς κίον ἢ ἐνθετόν ὄσιν , ἔξω βάλλουσι
 αὐτόν . ὁ ἔχωρ ὅσα ἀκούει , ἀκούτω . * ἦσαν
 δὲ ἐγγίζοντες αὐτῶ πάντες οἱ τελῶναι καὶ
 οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ . καὶ δ' ἰερόγγυ-
 ζον οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς , λέγον-
 τες , ὅτι οὗτῶ ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται ,
 Ἐσωεδίει αὐτοῖς . * εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς τῶ
 πᾶσιν τούτων , λέγων . τίς ἄνθρωπος ἄξ
 ὑμῶν

ρπβ

ρπδ

ρπε β

ρπς β

ρπζ

huc . Et ait seruus : Domine , factum est ut
 imperasti , & adhuc locus est . Et ait domi-
 nus seruo : Exi in uias & sepes , & compelle
 intrare , ut impleatur domus mea . Di-
 co enim uobis , quod nemo uirorum illo-
 rum qui uocati sunt , gustabit cenam
 meam . Ibant autem turbæ multæ cum
 eo , & conuersus dixit ad illos : Si quis ue-
 nit ad me , nec odit patrem suum , ac ma-
 trem , & uxorem , & filios , & fratres , & so-
 rores : præterea autem & animam suam ,
 non potest meus esse discipulus . Et quis-
 quis non baiulat crucem suam , & uenit
 post me , non potest meus esse discipu-
 lus . Quis enim est ex uobis , qui uelit tur-
 rim ædificare , quin prius sedens compu-
 tet sumptus , an habeat quibus opus est
 ad perficiendum , ne postquam posuerit fun-
 damentum , nec potuerit perficere , omnes
 qui uiderint , incipiant illudere ei , dicentes :
 Hic homo cœpit ædificare , nec potuit cō-
 summare ? Aut quis rex proficiscens ut
 committat prælium aduersus alterum re-
 gem , nonne sedens prius cogitat , an pos-
 sit cum decem milibus occurrere ei , qui
 cum uiginti milibus uenit cōtra se ? alio-
 quin adhuc illo longe agente , legatione
 missa , petit ea quæ pacis sunt . Sic ergo
 omnis ex uobis , qui nō renunciat omni-
 bus quæ possidet , non potest meus esse
 discipulus . Bonum est sal , si uero sal infa-
 tuatum fuerit , per quod cōdicitur ? Neque
 in terram , neque in sterquilinum utile est :
 Foras proijciunt illud . Qui habet aures
 ad audiendum audiat .
 Accedebant autem ad eum omnes xv
 publicani & peccatores , ut audirent il-
 lum . Et murmurabant pharisæi ac scri-
 bæ , dicentes : Hic peccatores recipit , ac ci-
 bum capit cum illis . Dicebat autem ad
 illos parabolam hanc , dicens : Quis ex
 uobis

ἑμῶν ἔχωμ' ἑκατὶ πρόβατα, καὶ ἀπρλέσας ἐμ' ἐξ
 αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐνενηκονταεννέα ἢ τῆ
 ἐρημῶν, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως
 ἕνδεκα ἡμέρας, καὶ ἐν τῷ ἐπιτίθεισιν ἐπὶ τοῦ ὄρους
 ἑαυτοῦ χαίρωμ, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγι
 καλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων
 αὐτοῖς. συγχάρητέ μοι, ὅτι ἕνα οὐ
 τὸν μου τὸ ἀπολωλὸς. λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ
 τως χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἄμαρ
 τωλῷ μετανοῶντι, ἢ ἐπὶ ἐνενηκονταεννέα
 δικαίοις, οἱ τινες οὐ γινώσκουσιν μετανοί
 ας. * Ἡ τις γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἕνα
 ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἀπῆε λυ
 χνον, καὶ σαροῖ τὴν δικίαν, καὶ ζητᾷ ἐπιμει
 λῶς, ἕως ὅτου ἕρῃ, καὶ εὐρῶσα συγκαλεῖ τ
 τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας, λέγουσα. συγ
 χάρητέ μοι, ὅτι ἕνα οὐ τὴν δραχμὴν, ἢ ἄ
 πώλεσα. * οὕτως λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται
 ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἄμαρ
 τωλῷ μετανοῶντι. * εἶπε δ' ἐ. ἀνθρωπὸς τις
 εἶχε δύο υἱούς, καὶ ἕτερον οὐ νεώτερον αὐτῶν τῷ
 πατρὶ. πᾶτες, δὲ μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῶν
 οὐσίων, καὶ διέθελεν αὐτοῖς τὸν βίον. καὶ μετ' οὗ
 πολλὰς ἡμέρας συναγωγῶν ἀπαντὰ οὐ νεώ
 τερος ἦν, ἀπεδήμησε εἰς χώραν μακράν, καὶ
 ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ἵνα ἄσω
 τως. διαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένε
 το λιμὸς ἰσχυρὸς ἐν τῇ τῷ χωρῶν ἐκεῖνῳ,
 καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. καὶ προσθεῖς
 ἐκολληθῆεν ἐνὶ τῷ πολιτῶν ἐν τῇ χωρῶν ἐκεῖ
 νης. καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγρούς
 αὐτοῦ βοσκήναι χοίρους. καὶ ἐπεθύμα γεμί
 σαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κεράτιων, ὧν
 ἠδίστομα οἱ χοῖροι. καὶ οὐδέ τις ἐδίδου αὐτῶν. εἰς
 αὐτὸν δὲ ἐλθὼν, εἶπε. πόσοι μισθῶν τῶν πα
 τέρων μου, καὶ ἐρῶ αὐτῶν. πᾶτες, ἡμαρτοῦ
 εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιον σου, καὶ οὐκ ἔτι
 εἰμι ἄξιός κληθῆναι υἱὸς σου, ποίησόν με
 ὡς ἕνα τῶν μισθῶν σου. καὶ ἀναστὰς, ἦλθε
 πρὸς

uobis est homo qui habet centū oues,
 & si perdidit unam ex illis, nōne relin/
 quit nonagintanouē in deserto, & uadit
 ad illam quæ perierat, donec inueniat
 eam? Et cum inuenerit eam, imponit in
 humeros suos gaudēs, ueniensq; domū
 conuocat amicos & uicinos, dicens illis:
 Gaudete mecū, quia inueni ouem meā
 quæ perierat. Dico uobis: quod ita gau/
 dium erit in cælo super uno peccatore re/
 sipiscēte, magis q̄ super nonagintanouē
 iustis, qui non indigent pœnitentiā. Aut
 quæ mulier habēs drachmas decē, si per/
 didit drachmā unam, nō accedit lucer/
 nam, & uerrit domū, quærītq; diligēter,
 donec inueniat? Et cum inuenerit, con/
 uocat amicas ac uicinas, dicens: Gaudete
 mecū, quia inueni drachmā, quā perdidē/
 ram. Ita dico uobis, gaudiū erit corā an/
 gelis dei super uno peccatore resipiscēte.
 Ait autē: Homo quidam habuit duos fi/
 lios, & dixit adolescētior illorū patri: Pa/
 ter, da mihi portionē substantiæ quæ ad
 me redit. Et diuisit illis substantiam. Ac
 post dies non multos, cū omnia cōtraxis/
 set adolescētior fili⁹, peregre p̄fectus est
 in regionē longinquam, & ibi dissipauit
 substantiā suam uiuendo luxuriose. Et
 postq; omnia cōsumpsisset, facta est fa/
 mes ualida in regione illa. Et ipse cœpit
 egere. & abijt, & adhæsit unī ciuiū regio/
 nis illius, atq; is misit illū in uillam suā ut
 pasceret porcos. Et cupiebat implere uen/
 trē suā de filiquis, quib⁹ porci uescebant⁹,
 neq; quisq; illi dabat. In se autē reuersus
 dixit: Quia multi mercenarij patris mei
 abundant panib⁹, ego uero fame pereō.
 Surgam & ibo ad patrē meū, & dicā ei:
 Pater, peccaui in cœlū & corā te, iam non
 sum dign⁹ uocari filius tuus, fac me sicut
 unū de mercenarijs tuis. Et surgēs uenit
 o 3 ad

ρωη
 ρωθ
 ε
 ρζ

προς τον πατερα εαυτου . ετι δε αυτ μακραν
 απεχοντος , ειδεν αυτον ο πατηρ αυτου , και
 επαλαγχιδη , και δραμων επεσεμ επι τ
 τραχιλομ αυτου , και κατεφιλησεμ αυτον .
 ειπε δε αυτω ο υιος . πατερ , ημαρτον εις τον
 ουρανον και ενωπιον σου . και ουκ ετι ειμι
 ακριβη κληθωμενος σου . ειπε δε ο πατηρ
 προς τους δουλους αυτου . θενεγκατε τω σο
 λω τω πρωτω , και ενδυσαστε αυτον , και ο
 τε δακτυλιον εις τω χερσα αυτου , και υπο
 δηματα εις τους ποδας , και ενεγκαντες τον
 μοχον τον σιθυτον θυσατε , και φαγοντες ευ
 φρανθωμεν , οτι ουτος ο υιος μου νεκρος ημ , και
 ανεζησε , και απολωως ημ , και ευρεθη . και
 ηρξαντο ευφραινεσθαι . ημ δε ο υιος αυτου ο
 προσβυτερος εν αγρω . και ως ερχομου
 ηγγισε τη οικια , ηκουσε συμφωνιας και χο
 ρων , και προσκαλεσασαυ εναντην πατι
 δωμ αυτου , επωθιανετο τι ειη ταυτα . ο δε
 ειπεμ αυτω , οτι ο αδελφος σου ηκει , και
 εθυσεν ο πατηρ σου τον μοχον τον σιθυτον ,
 οτι υγιανοντα αυτον απελαβεν . ωργιδη
 δε , και ουκ ηθελεμ εισελθωμ . ο ουω πατηρ
 αυτου θελωμ παρεκαλει αυτον . ο δε απο
 κριθεις , ειπε τω πατρι . ιδου τοσαυτα ετη
 δουλεύω σοι , και ουδ ε ποτε εντολυ σου
 παρηλθωμ , και εμοι ουδε ποτε εδωκας
 εριφωμ , ινα μετα την φιλωμ μου ευφραν
 θω , οτε δε ο υιος σου ουτος ο καταφαγωμ σου
 τον βιον μετα πορνων , ηλθεμ , εδυσσας αυτω
 τον μοχον τον σιθυτον . ο η ειπεμ αυτω . τε
 κνον , συ παντοτε μετ εμε ει , και παντα τα
 εμα σα εστιν . ευφρανθηναι δε , και χαρηναι εδεν
 οτι ο αδελφος σου ουτω νεκρος ημ , και ανε
 ζησε , και απολωως ημ , και ευρεθη .

ελεγε δε και προς τους μαθητας αυτου , αν μη
 θρω και τις ημ πλοσιος , ος ειχεμ οικονομου
 και ουτος διεβληθη αυτω , ως διασκορ
 πιζωμ τα υπερχοντα αυτου . και φωνησας αυ
 τον , ειπεμ αυτω . τι ποτω ακρω ηρι σα ; απο
 ρος τον λογον φηι οικονομιας σου . ου γαρ
 δυναση

ad patrem suum. Cum autem adhuc lon
 ge abesset, udidit illum pater ipsius, & mi
 sericordia motus est, & accurrens ruit in
 collum eius, & osculatus est eum. Dixitq;
 ei filius: Pater, peccaui in caelum & corā
 te, neq; posthac sum dignus uocari filius
 tuus. Dixit autem pater ad seruos suos:
 Proferte stolam primā, & induite illum:
 & date annulum in manum eius, & cal
 ciamenta in pedes. Et adducite uitulum
 illum faginatū, atq; maetate, sumptisq;
 cpulis laetemur. quia hic filius meus mor
 tuus erat, & reuixit, perierat & inuentus
 est. Et coeperunt laetari. Erat autem filius
 eius senior in agro. & cum ueniret, & ap
 propinquasset domui, audiuit concen
 tum & choros, & uocauit unum de seruis
 suis, & interrogauit quid essent illa. At is
 dixit illi: Frater tuus uenit, & occidit pa
 ter tuus uitulum illū faginatū, qd incol
 lumem illum receperit. Indignatus est
 autem, nec uolebat introire. Pater ergo
 illius egressus rogabat illum. At ille re
 spōdens, dixit patri: Ecce tot annis seruiō
 tibi, nec unquam praēceptū tuum trans
 gressus sum, nec unquam dedisti mihi
 hōdum, ut cum amicis meis laetarer: sed
 postquam filius tuus hic, qui deuorauit
 substantiam tuam cum meretricibus, ue
 nit, occidisti illi uitulum illū faginatū. At
 ille dixit ei: Fili, tu semper mecum es, &
 omnia mea tua sunt. Laetari autem &
 gaudere oportebat, quia frater tuus hic
 mortuus erat, ac reuixit: & perierat & in
 uentus est.

Dicebat autem & ad discipulos suos:
 Homo quidam erat diues, qui habebat
 dispensatorē, & hic delatus est apud illū,
 ut qui dissiparet bona ipsius. Et uocauit
 illum, & ait illi: Quid hoc audio de te?
 Redde rationē dispensatiōis tuae. Nō em
 poteris

δὴ ἤσθη ἐτι οἰκονομῆμ. εἶπε δὲ ἔν' ἑαυτῷ ὁ οἰ-
 κονόμος, τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφα-
 ρῆται πλὴν οἰκονομίᾳ ἀπέμειν, σκάπημ οὐκ
 ἔχω, ἐπαυτῆμ ἀχάωομαι, ἔγνωμ τί ποιή-
 σω, ἵνα ὅταμ μετασθῶ εἰς οἰκονομίαν, δὲ
 ξοντά με εἰς τὸν οἶκον αὐτῶμ. καὶ προσκα-
 λεσάμενος ἕνα ἕκασον ἠν' ἠρωφελετῶμ ἔ-
 κυρίου αὐτῆ, ἔλεγε ἑξ' ἑκαστοῦ. πόσον ὀφεί-
 λας ἑξ' κυρίῳ μου; ὁ δὲ εἶπεμ. ἕκατ' ἑκαστος
 ἐλαίου. καὶ εἶπεμ αὐτῷ. δέξαι σὺ δ' ἑξάμ-
 μα. καὶ καθίσας ταχέως ἠρώφον πενήκον-
 τα. ἐπειτὰ ἑτέρῳ εἶπε. σὺ δ' ὅσον ὀφείλεις; ὁ
 δὲ εἶπεμ. ἕκατ' ἑκαστος σίτου. καὶ λέγει αὐτῷ.
 δέξαι σὺ δ' ἑξάμματα, ἑξάμματα ὀγδοήκον-
 τα. Ἐπῆνεσεμ ὁ κύριος τὸν οἰκονομῶν ἑξ' ἑ-
 κίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεμ. ὅτι οἱ υἱοὶ τῆς αἰ-
 νος τῶν φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τῆς
 φωνῆς εἰς πλὴν γενεῶν πλὴν ἑαυτῶν εἰσὶ. καὶ γὰρ
 ἡμῖν λέγω. ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ
 μαμωνᾶ εἰς ἀδικίας, ἵνα ὅταμ ἐκλίπητε,
 δέξοντα ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. Ὁ
 πιστός ἐν ἐλαχίστῳ, καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐ-
 στί, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἀδικῶν, ἑνὶ πολλῷ
 ἀδικῶν ὄσκει. εἰ οὖν ἔν' ἑξ' ἀδικῶ μαμ-
 νῶ πιστοὶ οὐκ ἐγγύεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ἡμῖν
 πιστεύσει; καὶ εἰ ἔν' ἑξ' ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγγέ-
 νεσθε, ὅ ὑμῶν τίς ἡμῖν δώσει; * οὐδεὶς οἰκέ-
 τικὸς δώματα δούτῳ κυρίῳ δουλεύει, ἢ γὰρ
 τὸν ἑνα μισήσει, καὶ τὸν ἑτέρον ἀγαπήσει, ἢ
 ἐνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονή-
 σει. οὐ δώαθε δεῖν δούλευν καὶ μαμωνᾶ.
 * ἡκονομὸν δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ φαρισαιοὶ
 φιλάργυροι ὑπάρχοντες, ἑξ' ἐξενικηρίον
 αὐτόμ. καὶ εἶπεμ αὐτοῖς. ὑμεῖς ἐσεὶ οἱ δικαιοῦ-
 ντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον ἠν' ἀνδρῶπων, ὁ δὲ
 δεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι δὲ
 ἀνδρῶποι ὑψιλόμ, βδέλυγμα ἐνώπιον τῆς
 δεοῦ εἰσι. * ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως ἰωάν-
 νου, ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελί-
 ζεται, καὶ πᾶς εἰς ἀντιπλὴν βιάζεται, * ἐυκοπώτερον
 δὲ ὄσκει τὸν οὐρανὸν καὶ πλὴν γλῶσσαν παρελθεῖν,
 ἢ τὸν

poteris posthac dispēfate. Ait autē dispē-
 fator intra se: Quid faciā, quia dñs meus
 aufert à me dispēfationē: Fodere nō ua-
 leo, mendicare erubesco. Scio quid faciā,
 ut cum amotus fuero à dispēfatione, reci-
 piant me in domos suas. Cōuocatis itaq̃
 singulis debitoribus domini sui, dicebat
 primo: Quantū debes dño meo? At ille
 dixit: Centū batos olei. Dixitq̃ illi: Acci-
 pe cautionem tuam, & sede cito & scribe
 quinquaginta. Deinde alteri dixit: Tu
 uero quantū debes? Qui ait, centum co-
 ros tritici. Ait illi: Accipe cautionē tuam,
 & scribe octoginta. Et laudauit domin⁹
 dispensatorem iniquum, quod pruden-
 ter fecisset. Quia filij hui⁹ sæculi pruden-
 tiores sunt filijs lucis in natione sua. Et
 ego uobis dico: Facite uobis amicos ex
 mammona iniusto, ut cum defeceritis,
 recipiant uos in æterna tabernacula.
 Qui fidelis est in minimo, & in multo
 fidelis est. & qui in minimo iniquus est,
 is & in multo iniquus est. Si ergo in ini-
 quo mammona fideles nō fuistis, quod
 uerum est, quis credet uobis? Et si in alie-
 no fideles non fuistis, quod uestrum est,
 quis dabit uobis? Nemo seruus potest
 duobus dominis seruire. aut enim hunc
 odio habebit, & alterum illum diliget,
 aut huic adhærebit, & alterum illum con-
 temnet. Nō potestis deo seruire & mam-
 monæ. Audiebant autem hæc omnia
 & pharisæi qui erant auari & deridebāt
 illum. Et ait illis: Vos estis qui iustifica-
 tis uos ipsos coram hominibus, deus au-
 tem nouit corda uestra. Quia quod ho-
 minibus excelsum est, abominandū est
 coram deo. Lex & prophetæ usq̃ ad Io-
 annem, ab eo tempore regnum dei an-
 nunciatur, & qui uis in illud uim facit. Fa-
 cilius est autē cœlum & terram præterire,
 o 4 quam

37α
 37β
 37γ
 37δ

ρζε ἢ τὸ νόμισμα ἑνὸς ἀπο
 6 λῦμα πλὴν γυναικὰ αὐτοῦ, καὶ γαμῶν ἑτέραν,
 μοιχεύει. καὶ ὁ πᾶς ὁ ἀπολελυμένος ἀπὸ τοῦ
 ρζδ δὲ νόμου, μοιχεύει. * Ἀνθρωπίνῳ δὲ τίς μδ
 ἢ πλυσίτου, καὶ ἐνεδιδύσκειτο πορφύραν
 ἐβύσσου, ἐμφρανόμυθου καὶ θυμύραμα λαμ
 πρῶς. πῶχος δὲ τίς ἢ ὀνόματι λάζαρος,
 ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὴν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλικω
 μύθου, καὶ ἐπιδυμῶν χροσταδίω αὐτῷ ἦν
 ψυχίω ἦν πιπύοντων ἀπὸ τοῦ τραπέζης τῆς
 πλυσίτου. ἀλλὰ οἱ κύνεις ἐρχόμενοι ἀπέ
 λειχον τὰ ἔλκη αὐτοῦ. ἐγγύετο δὲ ἀποθανεῖν
 τὸν πῶχον καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ
 τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον ἀβραάμ.
 ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλυσίτου, καὶ ἐτάφη,
 καὶ ἐν τῷ ἔσθῃ ἐπάρας τὸν ὀφθαλμὸν αὐ
 τοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὅρα τὴν ἀβραάμ
 ἀπὸ μακροῦ, καὶ λάζαρον ἐν τῷ κόλπῳ
 αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς φωνήσας, εἶπε. πάτερ ἀβρα
 άμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον λάζαρον, ἵνα
 βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ἐν τῷ
 κατὰψύξῃ τῆς γλώσσης μου, ὅτι ὀδυνῶ
 μαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. εἶπε δὲ ἀβραάμ.
 τέκνον, μὴ θύκῃ, ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ
 σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ λάζαρος ὁμοίως τὰ
 κακά. νῦν δὲ ὁδε παρακαλεῖται, σὺ ἕξ ὀδυνῶ
 σα. καὶ ἐπὶ πᾶσι ταῖς μεταξὺ ἡμῶν καὶ
 ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστίν, ὅπως οἱ θέ
 λοντες διαβῶναι ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς, μὴ
 δύωσιν, μὴ δὲ οἱ ἐκθερῶν πρὸς ἡμᾶς δια
 περῶσιν. εἶπε δὲ, ἐρωτῶ ὅπως σε πάτερ, ἵνα
 πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς μου.
 ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφοὺς, ὅπως διαμαρτυ
 ρηταὶ αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἐλθωσιν εἰς τὴν
 τόπον τῆς βασιλείας. λέγει αὐτῷ ἀβρα
 άμ. ἔχουσι μωσέα καὶ τοὺς προφήτας,
 ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. οὐδὲ εἶπε. οὐχὶ
 πάτερ ἀβραάμ, ἀλλ' ἔάν τις ἀπὸ νεκρῶν
 πορευθῆναι πρὸς αὐτοὺς, μετανοήσουσιν. εἶπε
 ἕξ αὐτῶν. εἰ μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκού
 σι, ὅτι ἔάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ, περὶ ἡσόν.

εἶπε

quam legis unum apicem cadere. Quis
 quis dimittit uxorem suam, & alteram
 ducit, adulterium committit: & qui di
 missam à viro ducit, adulterium com
 mittit. Homo quidam erat dives, qui
 induebatur purpura & bysso, & epu
 labatur quotidie splendide. Erat autem
 quidam mendicus nomine Lazarus,
 qui iacebat ad ianuam eius hucrosus,
 cupiens saturari de micis quæ cade
 bant de mensa diuitis. Sed & canes ue
 niebant, ac lungebant hucra eius. Ac
 cidit autem ut moreretur mendicus, &
 deportaretur ab angelis in sinum Abra
 hæ. Mortuus est autem & dives, ac se
 pultus est. Atq; in Tartaro sublati oculi
 suis, cum esset in tormentis, uidet
 Abraham eminus, & Lazarum in sinu
 eius, & ipse clamans dixit: Pater Abra
 ham, miserere mei, & mitte Lazarum,
 ut intingat extremū digiti sui in aquā,
 ac refrigeret linguam meam, quia cru
 cior in flamma hac. Dixit autem Abra
 ham: Fili, recordare, quod receperis bo
 na tua in uita tua, & Lazarus similiter
 mala. Nunc autem hic solatio fruitur,
 tu uero cruciaris. Et super hæc omnia in
 ter nos & uos hiatus ingens firmatus
 est, ut hi qui uolunt hinc transire ad uos,
 non possint, neque inde huc transcen
 dere. Ait autem: Rogo ergo te pater, ut
 mittas eum in domum patris mei. Ha
 beo enim quinque fratres, ut testetur illis,
 ne & ipsi ueniant in hunc locum crucia
 tus. Ait illi Abraham: Habent Mosen
 ac prophetas, audiant illos. At ille dixit:
 Non pater Abraham, sed si quis ex
 mortuis ierit ad eos, resipiscunt. Ait au
 tem illi: Si Mosen & prophetas non au
 diunt, neque si quis ex mortuis resurrexe
 rit, credent.

Ait

Ait autē ad discipulos: Fieri nō potest, XVII
 quin ueniant offendicula. Væ tamen illi
 per quē ueniunt. Expedi illi, si mola ali-
 naria ponatur circa collum eius, & proic-
 ctus fuerit in mare, potius quā ut offendi-
 culo sit uni de pusillis istis. Cauete uobis.
 Si peccauerit in te frater tuus, increpa il-
 lum: & si poenituerit, remitte illi. Et si se-
 pties in die peccauerit in te, & septies in
 die cōuersus fuerit ad te, dicens: Poenitet
 me: remittes illi. Et dixerūt apostoli dño:
 Adauge nobis fidem. Dixit autē dñs: Si
 haberetis fidem sicut habet granum sina-
 pis, dixissetis huic arbori sycamino, eradi-
 care & transplantare in mare, & obedisset uobis. Quis autem uestrum, habens
 seruum arantē aut pascentē: qui regresso
 ab agro dicat, statim transi & accumbe:
 Ac non potius dicit illi: para quā cōnem,
 & præcinge te, ac ministra mihi donec
 edero & bibero, & post hæc edito & bi-
 bito tu? Num gratiam habet seruo illi,
 quia fecit quæ ei imperata fuerant? Non
 puto. Sic & uos, cum feceritis omnia quæ
 præcepta sunt uobis, dicite: Serui iutiles
 sumus. quod debuimus facere, fecimus.
 Et factum est dum iret Hierosolymā, &
 ipse transibat per mediam Samariam &
 Galilæam. Et cum ingrederet quendam
 uicum, occurrerunt ei decem uiri leprosi,
 qui steterunt procul, intentatibus uoce, di-
 xerunt: Iesu præceptor, miserere nostri.
 Quos ut uidit, dixit illis: Ite ostendite
 uos sacerdotibus. Et factum est, ut inter
 eundum mundati sint. Vnus autem ex
 illis ut uidit, quod mūdatus esset, regres-
 sus est, cū uoce magna glorificans deum,
 & procidit in faciē ad pedes eius, gratias
 agens ei: Et hic erat Samaritanus. Re-
 spondens autē Iesus, dixit: Nōne decem
 mundati sunt? Nouem autem illi ubi?
 Non

63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500

Et dicit uobis

σβ ε ουχι ευρεθησαμ υποσφειδαντες δδνα δδξαμ
 τω θεω, ειμη ο αλλογενης ουτος. ηγλ ειπεμ
 αυτω. ανασαε πορευε, η πισεις σου σεσωκε
 σε, * επερωτηθεις δε υπο τω φαρισαωμ, πο
 τε ερχεται η βασιλεια του θεου, απεκριθη αυ
 τω η ειπεμ, ουκ ερχεη η βασιλεια του θεου
 μετα παρατηρησεως. ουδε ερχομι, ιδου ωδε,
 η ιδου εκει. ιδου γαρ η βασιλεια του θεου εν
 τω υμωμ εστιμ. * ειπε δε προς τους μαθη
 τας, ελευσονται ημερα, οτε επιθυμησετε μι
 αμ τω ημερωμ του υου του ανθρωπου ιδεμ, ο
 ουκ οφειδε. * ηγλ ερουσιμ υμιμ. ιδου ωδε,
 ιδου εκει. μη απελθητε, μη δε διωζητε, * ω
 παρ γω η ασραπη η ασραπησα εκ φη υπου
 ρανου, εις τω υπουρανου λαμπει, ουτως
 εσα ο υος του ανθρωπου εν τη ημερα αυτου.
 * πρωτον δε δε αυτου πολλα παθημ, ηγλ
 αποδοκιμαδιωα απο φη γενεας ταυτης.
 * ηγλ καθως εγγυετο εν ταυς ημερας τω υω,
 ουτως εσα ηγλ εν ταυς ημερας του υου του
 ανθρωπου. ηδιου, επινομ, εγαμου, ζε
 γαμιζοντο, αρχι ης ημερας εισηλθεμ νω εις
 τω κιβωτον, ηγλ ηλθεμ ο κατακλυσμος, ο
 απωλεσεμ απαντα. * ομοιως ηγλ εγγυετο
 εν ταυς ημερας λωτ. ηδιου, επινομ, ηγο
 ραζομ, επωλωμ, εφύτθομ, ωκοδομημ, η ο
 ημερα ηηλθε λωτ απεσοδομωμ, εβρεξε τω
 ηγλ δεου αποουρανου, ηγλ απωλεσεμ απαν
 τα, η ταυτα εσα, η ημερα ο υος του αν
 θρωπου αποκαλυπτεται. * εμ κεινη τη ημε
 ρα, οε εσα επι τω δωματω, η τα σκευη αυ
 του εν τη οικια, μη καταβατω εσα αυτα.
 ηγλ ο εν τω αγρω ομοιως μη επισφειτω
 εις τα οπισω. * μνημονευετε φη γωαυκω
 λωτ. * οε εαμ ζητηση τω ψυχω αυτου σω
 σω, απολεσε αυτω, ηγλ οε εαμ απολεσε αυ
 τω, ζωογονησει αυτω. * λεγω υμιμ, εν ταυ
 τη τη νυκτι εσοντη δυο επι κλινης μιαι, ο εις
 παληφθησεται, ηγλ ο ετερος αφεθησεται.
 δυο εσοντα αληθησα επι τω αυτω, η μι
 α παραληφθησεται, ο η ετερα αφεθησεται.

Non sunt reperti qui redierint, ut da
 rent gloriam deo, nisi hic alienigena.
 Et ait illi: Surge, uade, fides tua te
 seruauit. Interrogatus autem a phari
 saeis, quando uenturum esset regnum
 dei, respondit eis, & dixit: Non ueniet
 regnum dei cum obseruatione, neque
 dicent, ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim
 regnum dei intra uos est. Et ait ad di
 scipulos: Venient dies, quando desy
 derabitis uidere unum dierum filij ho
 minis, nec uidebitis. Et dicent uobis:
 Ecce hic, ecce illic. Nolite ire, neque se
 ctemini. Nam sicut fulgur coruscans e
 regione qua sub caelo est, in alteram
 qua sub caelo est fulget, ita erit filius ho
 minis in die suo. Sed primus oportet
 illum multa pati, & reprobari a natio
 ne hac. Et sicut accidit in diebus Noe,
 ita erit & in diebus filij hominis. Ede
 bant, bibebant, uxores ducebant, & da
 bantur nuptum ad eum usque diem,
 quo intrauit Noe in arcam, & uenit di
 luuium, & perdidit omnes. Consimili
 ter etiam sicut accidit in diebus Lot. Ede
 bant, bibebant, emebant, uendebant,
 plantabant, edificabant: Caeterum quo
 die exijt Lot e Sodomis, pluit igni & sul
 phure de caelo, & omnes perdidit: Secun
 dum haec erit dies, quo filius hominis
 reuelatur. In illo die qui fuerit in tecto,
 & uasa eius in domo, ne descendat ad
 tollendum illa, & qui in agro similiter
 non redeat ad relicta. Memores estote
 uxoris Lot. Quicumque quaesierit ani
 mam suam seruare, perdet illam: Et qui
 cunque perdiderit illam, uitam illi pa
 rabit. Dico uobis, in illa nocte erunt duo
 in lecto uno, unus assumetur & alter re
 linquetur. Duae erunt molentes simul,
 una assumetur, & altera relinquetur.

Et

σιγ
 ε
 σιδ
 '

* καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, ποῦ κύν-
 ρῆ; ὁ δὲ εἶπε, αὐτοῖς, ὅπως τὸ σῶμα, ἐκεῖ συ-
 ναχθῆσονται ἅοι ἀετοί. * Ἐλεγε δὲ ἡ ψα-
 ραβολὴ αὐτοῖς πρὸς τὸ δῆμον πάντοτε προσεύ-
 χων, ἡ μή ἐκκακῆ, λέγων, κριτῆς τις ἦν ἢ
 ἔμ τιμι πόλις, τὸν θεὸν μὴ φοβόμενος, ἢ ἄν-
 θρωπον μὴ ἐντρέπομεν. * χίρα δὲ τις ἦν
 ἢ τῆ πόλις ἐκεῖνη, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, λέ-
 γουσα, ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου.
 καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ χρονον. μετὰ δὲ ταῦ-
 τα εἶπε, ἢ αὐτῷ, εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβό-
 μαι ἡ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι, δῖά γε τὸ
 παρῆχόν μοι κόπον τίω χίραμ ταύτην, ἐκ-
 δίκησόν αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη
 ὑποπίσῃ με. εἶπε δὲ ὁ κύριος. ἀκούσατε
 τί ὁ κριτῆς ὀλίγη ἀδικία λέγει. ὁ δὲ θεὸς οὐ
 μὴ ποιήσει τίω ἐκδίκησιν ἢ ἐκλεκτῶν αὐτοῦ
 ἢ βουόντων πρὸς αὐτὸν ἢ ἐξ ἡμετέρας καὶ
 νυκτέρας, καὶ μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς; λέγω ὑμῖν,
 ὅτι ποιήσει τίω ἐκδίκησιν αὐτῶν ἢ τάχα.
 πάλιν δὲ ὁ θεὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὐρή-
 σει τίω τίσιμ ἐπὶ ὀλίγη; εἶπε δὲ ἡ πρὸς
 τινὰς τῶν πεποιθότας ἐφ' αὐτοῖς, ὅτι εἰσὶ δῖ-
 καιοὶ καὶ ἄχουθενῶντας τῶν λοιπῶν, τίω ψα-
 ραβολὴ ταύτην. ἀνθρώποι δύο ἀνέβησαν
 εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἰς φαρισαῖον,
 ἡ ὁ ἕτερος τελῶνης. ὁ φαρισαῖος σταθερῶς, πρὸς
 αὐτὸν ταῦτα προσήχητο, ὁ θεὸς ευχαρισῶ-
 σοι, ὅτι οὐκ ἐμίωσαρ ὁ λοιπὸν ἢ ἄνθρω-
 πων, ἄρπαγες, ἀδικοί, μοιχοί, ἢ ἡ ὡς οὐ-
 τοσ ὁ τελῶνης, νηστεύων δὲ τῶν σαββάτων, ἀ-
 ποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι. ἢ ὁ τελῶνης
 μακρότερος ἔσως, οὐκ ἠθέλησεν οὐδὲ τῶν ὀφθαλ-
 μῶν εἰς τὸ οὐρανὸν ἐπᾶραι, ἀλλ' ἐτυπῆεν εἰς
 τὸ σῆθος αὐτοῦ, λέγων. ὁ θεὸς ἰλάσθητί μοι ἡ
 ἁμαρτωλῶν. λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδι-
 καωμένος εἰς τὸν δίκον αὐτοῦ, ἢ ἐκεῖνος. * ὅτι
 πᾶς ὁ ὑψῶν αὐτὸν, ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ τα-
 πεινῶν αὐτὸν, ὑψωθήσεται. * προσέφερον δὲ
 αὐτῷ ἢ τὰ βρέφη, ἵνα αὐτῶν ἄψηγη. ἰδόν-
 τες ἢ οἱ μαθηταί, ἐπετίμησαν αὐτοῖς. ὁ ἢ ἰησοῦς

Et respondentes dicunt illi: Vbi domi-
 ne? Qui dixit illis: Vbi cunq; fuerit cor-
 pus, illuc cōgregabunt & aquilæ.
 Dicebat autem & parabolam ad il-
 los, huc spectantē, quod oporteret sem-
 per orare, nec defatigari, dicēs: Iudex qui-
 dam erat in quadam ciuitate, qui deum
 non timebat, nec hominē reuerbatur.
 Vidua autem quædam erat in ciuitate il-
 la, & ueniebat ad eum, dicens: Vindica
 me de aduersario meo. Et nolebat ali-
 quandiu. post hæc autem dixit intra se:
 Quanc; deum non timeo, nec hominē
 reuereor, tamen quia molesta est mihi
 hæc uidua, uindicabo illam, ne tandem
 ueniēs sugillet me. Ait aut dominus: Au-
 dite quid iudex iniquus dicat: Deus autē
 nō faciet uindictā electorū suorū, clamā-
 tium ad se die ac nocte, etiā cum patiens
 fuerit super illis: Dico uobis, quod faciet
 uindictā illorū cito. Verūramē filius ho-
 minis cū uenerit, an repturus est fidē in
 terra: Dixit autē & ad quosdā, qui in se
 cōfidebant, quod essent iusti, & asperna-
 bant ceteros, parabolā istā: Duo hoīes
 ascendebant in templū, ut præarentur,
 unus pharisæus, & alter publicanus. Pha-
 risæus stans, hæc apud se orabat: Deus
 gratias ago tibi, quod nō sim sicut cæteri
 homines, raptores, iniusti, adulteri, ue-
 lut etiā hic publicanus. ieiuno bis in sab-
 bato. decimas do omniū quæ possideo.
 Et publicanus pcul stās, nec oculos uole-
 bat ad cœlū attollere, sed pcutiebat pe-
 ctus suā, dicēs: Deus ppitius esto mihi
 peccatori. Dico uobis: descēdit hic iustifi-
 catus in domū suā magis c; ille: quia oīs
 qui se extollit, humiliabit; & qui se hu-
 miliat, extolletur. Afferebant autē ad eū
 & infantes, ut eos tangeret. Quod cū ui-
 deret discipuli, increpabāt illos. Iesus autē

XVIII

Two hours

προσκαλε-

cum

σιε
ε
σιδ
β

προσκαλεσάμενος αὐτὰ, εἶπε· ἄφετε τὰ
 πατρία ἔρχεσθαι πρὸς με, καὶ μὴ κωλύετε
 αὐτά. ἥν γὰρ τοῖς τῶν ὄντων ἡ βασιλεία τοῦ
 θεοῦ. * Ἀλλὸν λέγω ὑμῖν, ὅς ἐάν τις ἀφῆται
 τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς πατρίον, οὐ μὴ εἰ-
 σέλθῃ εἰς αὐτήν. * Ἐπερωτήσεν τις ἄρχων ξγ
 αὐτὸν, λέγων· Διδάσκαλε ἀγαθε, τί ποιή-
 σαις ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; εἶπε δὲ αὐ-
 τῷ ὁ ἰησοῦς· τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς
 ἀγαθός, εἰ μὴ εἰς ὁ θεός. τὰς ἐπιτολάς διδάσκει,
 μὴ μοιχεύσαις, μὴ φονεύσαις, μὴ κλέψαις,
 μὴ ψευδομαρτυρῆσαις, τίμα τὸν πατέρα σου
 καὶ τὴν μητέρα σου. ὁ δὲ εἶπε· ταῦτα πάντα
 ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. * ἀκέραιος
 δὲ ταῦτα ὁ ἰησοῦς, εἶπε· αὐτῷ. ἔτι ἕρ σοι λεί-
 πει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δά-
 σον τὸν πτωχόν, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρα-
 νῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. * ὁ δὲ ἀκέραιος
 ταῦτα, περιήλυπος ἐγένετο, ἥν γὰρ πλῆ-
 σίον σφόδρα. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς πρὶ-
 λυτον γενόμενον, εἶπε· πῶς δύσκολος οἱ
 τὰ θελήματα ἔχοντες, εἰσελεύσονται εἰς τὴν βα-
 σιλείαν τοῦ θεοῦ. ἔυκολώτερον γὰρ ὄντι κάμη-
 λον διὰ τρυμαλῖός ἐξελθῆναι, ἢ
 πλοῦσίον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελ-
 θῆναι. εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες· καὶ τίς δύνα-
 ται σωθῆναι; ὁ δὲ εἶπε, τὰ ἀδύνατα πρὸς
 ἀνθρώπους, δυνατὰ ὄντι πρὸς θεῷ. εἶπε δὲ
 ὁ πῆρσος· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ
 ἠκολούθησάμεν σοι. * ὁ δὲ εἶπε· αὐτοῖς, ἀ-
 μὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς ὄντι ὅς ἀφῆκεν
 οἰκίαν, ἢ γονεῖς, ἢ ἀδελφούς, ἢ γυναῖκα, ἢ
 τέκνα ἐνεκεν τοῦ βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὅς οὐ μὴ
 ἀπολάβῃ πολλὰ πλάσινα ἐν τῷ καιρῷ τῶν
 χρόνων, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰ-
 ώνιον. * πρὸς αὐτὸν δὲ τὸν δώδεκα εἶπε πρὸς
 αὐτούς· ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ
 πελεοθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ
 ἡν προφητῶν, τῷ ἱσὶ τῷ ἀνθρώπου. πρὸς αὐ-
 θήσεται γὰρ τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐμπαχθήσε-
 ται, καὶ ὑβρισθήσεται, καὶ ἐμπτῶθήσεται,
 καὶ

cum illos ad se uocasset dixit, Sinite pu-
 eros uenire ad me, & nolite uetare eos.
 talium est enim regnum dei. Amen di-
 co uobis: quicumq; non acceperit regnū
 dei ueluti puer, non intrabit in illud. Et
 interrogauit eum quidam princeps, di-
 cens: Magister bone, quid faciendū mi-
 hi, ut consequar uitam æternam? Dixit
 autem ei Iesus: Quid me dicis bonum?
 Nemo bonus, nisi solus deus. Præcepta
 nosti: Non cōmittes adulterium, non oc-
 cides, non facies furtum, non falsum testi-
 monium dices, honora patrem tuum &
 matrem tuam. At ille ait: Hæc omnia ser-
 uauī à iuuentute mea. Quo audito Ie-
 sus, ait ei: Adhuc unum tibi deest. Om-
 nia quæcunq; habes, uende, & distribue
 pauperib⁹, & habebis thesaurū in cœlo,
 & ueni sequere me. His ille auditis mœ-
 rore affectus est, quia diues erat ualde.
 Videns autem Iesus illum mœrore affe-
 ctum, dixit: Quàm difficile qui pecunias
 habent, in regnum dei intrabunt. Facili-
 us est enim camelum per foramen acus
 transire, quàm diuitem intrare in regnū
 dei. Et dixerunt qui audierāt: Et quis po-
 test saluus fieri? At ille ait: Quæ impossi-
 bilia sunt apud homines: possibilis sunt
 apud deum. Ait autem Petrus: Ecce nos
 reliquimus omnia ac secuti sumus te.
 Qui dixit eis: Amen dico uobis, nemo
 est, qui reliquit domum, aut parētes, aut
 fratres, aut uxorem, aut liberos propter
 regnum dei, qui non recepturus sit mul-
 to plura in hoc tempore, & in sæculo uē-
 turo uitam æternam. Assumpsit autem
 Iesus duodecim, & ait illis: Ecce ascendi-
 mus Hierosolymā, & consummabuntur
 omnia, quæ scripta sunt per prophetas,
 filio hominis. Tradet eū gentibus, & il-
 ludet, & cōtumelijs afficiet, & cōspuet,
 &

σκγ
1
σκδ
β

καὶ μάσι γῶσαντες ἀποκτενῶσιν αὐτόν, ἐπὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται. * καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τῶτον σωήκαμ, καὶ ἡμῶν ἔρημα τὸ το κεκρυμμένον ἀπὸ αὐτῶν, ἐπὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα. * ἐγγύετο δὲ ἐν τῷ ἐγγιζέμεν αὐτὸν εἰς ἱερὶχῶν, τυφλὸς τις ἐκάθητο πρὸς ἔξω πλὴν τοῦ ὁδοῦ, προσαιτῶν. ἀκούσας δὲ ὁ ὄχλος διὰ ποροδομῶν, ἐπιωθάνετο, τί εἶη τὸ το. ἀπὴ γαλαμ δὲ αὐτῶν, ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος πρὸς ἔρχεται. καὶ ἐβόησεν, λέγων. ἰησοῦς ἡμεῖς δαβιδ, ἐλέησόν με. καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῶν, ἵνα σιωπήσῃ. αὐτὸς δὲ πολλῶν μάλλον ἐκραζέμεν, ἡμεῖς δαβιδ, ἐλέησόν με. σαι δεῖς δὲ ὁ ἰησοῦς, ἐκέλευσε μὲν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν. ἐγγίσαντες δὲ αὐτῶν ἐπικρώτησε μὲν αὐτὸν, λέγων. τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ ἔειπε. κύριε, ἵνα ἀναβλέψω. καὶ ὁ ἰησοῦς ἔειπε μὲν αὐτῶν, ἀνάβλεψον, ἢ τίσις σε σέσωκέν σε, καὶ πρὸς ἡμῶν ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθει αὐτῶν, δι' ὁξάζω μὲν τοῦ θεοῦ. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν, ἐδωκεν αἶνον τῷ δεῶν.

* καὶ εἰσελθὼν διήρχετο πλὴν ἱερὶχῶν. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, ἐπὶ οὗτος ἦν πλούσιος, καὶ ἐζητεῖ ἰδεῖν τὸν ἰησοῦν τίς ἐστι, ἐπὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν, καὶ προσδραμῶν ἐμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ συκομοραῖαν, ἵνα ἴδῃ αὐτὸν, ὅτι δι' ἐκείνης ἡμελε διερχόμενος. καὶ ὡς ἦλθε μὲν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ ἰησοῦς, εἶδεν αὐτὸν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν. Ζακχαῖε, πενήσας κἀτάβηθι, σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μένειν. καὶ πενήσας κατέβη, καὶ ὑπέδραξεν αὐτὸν χαῖρων. καὶ ἰδόντες πάντες δι' ἐγόγγυζον, λέγοντες, ὅτι πρὸς ἅμαρτωλῶν ἀνδρῶν εἰσῆλθε καταλῦσαι. σαθεῖς δὲ Ζακχαῖος εἶπε πρὸς τὸν κύριον, ἰδοὺ τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου, κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς, καὶ εἰτινὸν τί ἐστικοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, ὅτι σήμερον σωθήσῃς, ὅτι οἴκῳ σου ἐγγύετο, καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς

& postq̄ flagellauerint, occident eum, ac die tertia resurget. Et ipsi nihil horū intellexerunt. Et erat uerbum istud absconditum ab eis, nec intelligebant quæ dicebantur. Accidit autē cum appropinquaret Hiericho, cæcus quidā sedebat iuxta uiam, medicans. & cum audiret turbam pratercuntem, interrogabat, quid hoc esset. Dixerunt autē ei, quod Iesus nazarenus transiret. Et clamauit, dicens: Iesu fili Dauid, miserere mei. Et qui præibant increpabant eū ut taceret. Ipse uero multo magis clamabat, fili Dauid, miserere mei. Stans autē Iesus, iussit illum adduci ad se. Et cum appropinquaasset, interrogauit illum, dicens: Quid tibi uis faciam? At ille dixit: Domine, ut uisum recipiam. Et Iesus dixit ei: Recipito uisum. Fides tua te saluū reddidit. Et cōfestim uisum recepit, ac sequebat̄ illum, glorificās deū. Et om̄is plebs ut uidit, dedit laudē deo.

Et ingressus perambulabat Hiericho. XIX Et ecce uir nomine Zacchæus, atque is princeps erat publicanorū, & idem erat diues. & quærebat uidere Iesum quis esset, nec poterat præ turba, quod statura pusillus esset. Et præcurēs ascendit in arborem caprificum, ut uideret eum, nam illac erat transiturus. Et cum uenisset ad locū, suspiciens Iesus, uidit illum, dixitq̄ ad eum: Zacchæe, festinans descende, quia hodie domi tuæ oportet me manere. Et festinans descendit, & excepit illum gaudens. Cumq̄ uiderent omnes, murmurabant dicētes, quod ingressus esset, apud hominem peccatorē diuersaturus. Stans autem Zacchæus, dixit ad dñm: Ecce dimidiū bonorū meorū, domine, do pauperibus: & si quid aliquē defraudauī, reddo quadruplū. Ait Iesus ad eū: Hodie salus domui huic cōtigīt, eo qd̄ & p̄ ipsa

XIX

p̄ ipsa

σκϛ αὐτὸς υἱὸς ἀβραάμ ἐστιμ. * ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς
 ε τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σώσαι τὸ ἀπολω-
 σκλ λος. * ἀκούοντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προ-
 ι θείσ ἐῖπε παρὰβολῶν, διὰ τὸ ἐγγυὲς αὐτὸν
 εἶναι ἰσραηλῆμ, καὶ δοκῆν αὐτοῦ, ὅτι πρὸς
 ρθῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τῆς ἀναφανείσης.
 σκκ ἐῖπερ οὖν. * ἀνθρώπος τις ἐυγενῆς ἐπορεύθη ξϛ
 β εἰς χώραν μακρὰν λαβῆναι αὐτῷ βασιλείαν,
 σκλ καὶ ὑποστρέψαι. * καλέσας δὲ δέκα δούλους
 ε αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνάς, καὶ εἶπε ξλ
 πρὸς αὐτούς, παραγματεύσαοτι ἕως ἔρχομαι.
 οἱ δὲ πωλίτα αὐτοῦ ἐμίσησαν αὐτὸν, καὶ ἀπέ-
 σελαμ προσέειπεν ὁπίσω αὐτοῦ, λέγοντες, οὐ
 θέλομεν τοιοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ᾽ ἡμᾶς. Ὁ ἐγέ-
 νετο οὖν ἄλλος ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα τὴν
 βασιλείαν, καὶ εἶπε φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δού-
 λους τούτους, οἱς ἔδωκε τὸ ἀργύριον, ἵνα
 γνῶ, τίς τίς διεπραγματεύσατο. παρεγένε-
 το δὲ ὁ πρῶτος Θ, λέγων, κύριε, ἡ μνά σου
 προσεργάσατο δέκα μνάς. καὶ εἶπε αὐτῷ,
 εὖ ἄγαθὸς δούλος, ὅτι οὐκ ἐλαχίσω πεισὸς ἐγένε-
 νος, ἴδιον δούλου ἐχωρὲς ἐπάνω δέκα πώλε-
 ων. καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων, κύριε, ἡ μνά
 σου ἐποίησε πέντε μνάς. εἶπε δὲ καὶ τούτῳ, καὶ
 σὺ γίνου ἐπάνω πέντε πώλεω. καὶ ἕτερος ἦλ-
 θε, λέγων, κύριε, ἰδοὺ ἡ μνά σου, ἣν ἔχωρ ἄ-
 ποκειμένην οὐκ ἐσφάρισα, ἐφοβούμην γὰρ σε,
 ὅτι ἄνθρωπος ἀσκηρὸς εἶ, ἄριστος ὁ οὐκ ἐθικας,
 Ὁ δευτέρου ὁ οὐκ ἔσφραξα. λέγει αὐτῷ, ἐκ τῆς σό-
 ματός σου κρινῶ σε πονηρὸς δούλος, ἦθεις, ὅτι ἐγὼ
 ἄνθρωπος ἀσκηρὸς εἶμι, ἄριστος ὁ οὐκ ἐθικας,
 καὶ θερίζω ὁ οὐκ ἔσφραξα, καὶ διὰ τὸ οὐκ ἔσφ-
 ραξαι τὸ ἀργύριόν μου ἐπί τράπεζαν, καὶ ἐγὼ ἐλ-
 θὼν σώσω τὸ κωλύον ἐπὶ τῆς αὐτοῦ, καὶ τὴν πρῆσ-
 σιν εἶπερ, ἄρατε ἀπ᾽ αὐτοῦ τὴν μνά, ὅτι
 σλ τῶν τὰς δέκα μνάς ἔχοντι. καὶ εἶπον αὐτῷ,
 β κύριε, ἔχει δέκα μνάς. * λέγω ὑμῖν, ὅτι πάν-
 σλ α τὶ τῶν ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τῆς μὴ ἔχοντος,
 ε καὶ ὁ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ. * πολλοὶ τῶν
 ἐχθρῶν μου ἐκείνους, τῶν μὴ θελήσαντάς με
 βασιλεῦσαι ἐπ᾽ αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ
 κατασφά-

ipsa filia sit Abrahæ. Venit enim filius ho-
 minis quærere & servare quod perierat.
 Hæc illis audientibus, adijciens dixit pa-
 rabolam, eo quod esset prope Hierosolyma,
 quodque existimarèt fore, ut cõfestim re-
 gnum dei manifestaretur. Dixit ergo:
 Homo quidam datus profectus est in
 regionem longinquam, ut acciperet sibi
 regnum, ac reverteret. Vocatis autẽ de-
 cem servis suis, dedit eis decem minas, &
 ait ad illos: Negociemini donec veniam.
 Civis autẽ eius oderant eum, misericordẽs
 legationẽ post illum, dicentes: Nolumus
 hunc regnare super nos. Et factum est ut
 rediret accepto regno, iussitque uocari il-
 los servos ad se, quibus dederat pecuniã,
 ut sciret, quantum quisque negociatus esset.
 Venit autẽ primus, dicẽs: Domine, mina
 tua decẽ minas acquisiuit. Et ait illi: Euge
 bone servus, quia in minimo fuisti fidelis,
 habeto potestatem super decem civitates.
 Et alter uenit, dicẽs: Domine, mina tua
 confecit quinque minas, & huic ait: Et tu
 profectus esto quinque civitatibus. Et alius
 uenit, dicẽs: Domine, ecce mina tua, quã
 habui repositam in sudario, timui enim te,
 quod homo austerus sis, tollis quod nõ
 posuisti, & metis quod nõ seminasti. Dicit
 ei: De ore tuo te iudicabo servus male. scie-
 bas, quod ego homo austerus sim, tollens
 quod nõ posui, & metens quod nõ semi-
 nauit: Et quare nõ dedisti pecuniã meam
 ad mensam, & ego ueniens, cum usuris
 utique exegissem illam? & astantibus di-
 xit: Auferte ab illo minam, & date illi qui
 decem minas habet. Et dixerunt ei: Do-
 mine, habet decẽ minas. Dico enim vo-
 bis, quod omni habenti dabitur, ab eo
 autẽ qui nõ habet, etiã quod habet, aufere-
 tur. Quin inimicos meos illos, qui nolue-
 runt me regnare super se, adducite huc, &
 interficite

σλβ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου. * καὶ εἰπὼν
 β ταῦτα, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν ἀναβαίνων εἰς
 Ἰερουσόλυμα. καὶ ἐγγύετο ὡς ἠγγισεμ εἰς
 βηθφαγή καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τὸ κα-
 λῶμενον ἐλαιῶν, ἀπέσταλε δύο πρῶτον μαθη-
 τῶν αὐτοῦ, εἰπὼν, ὑπάγετε εἰς πλὴν κατέ-
 ναντι κώμῳ. ἐν ᾗ εἰσπορευθέντες οὐκ εἰσ-
 τε πῶλον δεδεμμένον, ἐφ' ᾧ οὐδεὶς πώποτε
 ἀνδρώπων ἐκάθισε, λύσαντες αὐτὸν ἀγάγε-
 τε. καὶ εἰ μὴ τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ, διὰ τί λύετε,
 οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ, ὅτι ὁ κύριός αὐτοῦ χρεί-
 σλγ αμ ἔχει. * ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι,
 β εὗρον κἀκὼς εἶπερ αὐτοῖς. λύνοντων δὲ αὐ-
 τῶν τὸν πῶλον, εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ
 πρὸς αὐτούς, τί λύετε τὸν πῶλον; οἱ δὲ εἶ-
 πομ, ὁ κύριός αὐτοῦ χρεῖσται ἔχει. καὶ ἠγά-
 γον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. καὶ ἐπιβί-
 βαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶ-
 λον, ἐπεβίβασαν τὸν Ἰησοῦν. πορευόμε-
 σλδ α νου δὲ αὐτοῦ ὑπεσθώνων τὰ ἱμάτια αὐ-
 τῶν ἐν τῇ ὁδοῦ. * ἐγγίζοντες δὲ αὐτοῦ
 ἦσαν πρὸς τὴν καταβάσιν τοῦ ὄρους πρὸς ἐλαι-
 ῶν, ἤρξαντο ἅπαρ τὸ πλῆθος πρῶτον μαθη-
 τῶν χαίροντες ἀνεῖν τὸν δεῖν φωνῆ με-
 γάλῃ περιπασῶν, ὧν εἶδος διδάμευμ,
 λέγοντες. εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βα-
 σιλεύς ἐν ὀνόματι κυρίου, ἐξ ἡνίκα ἐν ὄρα-
 σλε ε νῶν, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις. * καὶ τινες πρῶτον
 φαρισαῖων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐ-
 τόμ. διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθη-
 ταῖς σου. καὶ ἀποκριθεὶς, εἶπερ αὐτοῖς.
 λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔσονται οἱ σίωπῆσασίμ,
 σλδ ε οἱ λίθοι κεκράζοντα. * καὶ ὡς ἠγγισεμ,
 ἰδὼν πλὴν πόλιν, ἐκλαυσεμ ἐπ' αὐτῇ, λέ-
 γων, ὅτι εἰ ἔγνωε καὶ σύ, καὶ γε ἐν τῇ
 ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνῳ σου,
 νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. ὅτι
 ἤξουσίμ ἡμέρας ἐπὶ σε, καὶ περιβαλοῦσίμ
 οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ περικυ-
 κλώσουσί σε, καὶ σιωξέσουσί σε πάντο-
 δεμ, καὶ ἐσφαιούσί σε, καὶ τὰ τέκνα σου ἐν
 σοί

interficite ante me. Et his dictis, ibat per-
 gens ascendere Hierosolimam. Et fa-
 ctum est cum appropinquasset ad Beth-
 phage & Bethaniam iuxta montem,
 qui uocatur oliuarum, misit duos di-
 scipulos suos, dicens: Ite in castellum,
 quod è regione est. In quod introcun-
 tes, inuenietis pullum asinae alligatum,
 in quo nemo unquam hominum sedit:
 Soluite illum & adducite. Et si quis uos
 interrogauerit, quare soluitis, sic dice-
 tis ei: Quia dominus eo opus habet.
 Abierunt autem qui missi erant, & in-
 uenerunt sicut dixerat illis. Soluentibus
 autem illis pullum, dixerunt domini
 eius ad illos: Quare soluitis pullum? At
 illi dixerunt: Quia dominus eo habet
 opus. Et duxerunt illum ad Iesum. Et
 iniecit uestimentis suis super pullum,
 imposuerunt Iesum. Eunte autem illo,
 substernebant uestimenta sua in uia. Et
 cum appropinquaret iam ad descen-
 sum montis oliuarum, coeperunt omnis
 multitudo discipulorum gaudentes lau-
 dare deum uoce magna super omni-
 bus, quas uiderant, uirtutibus, dicen-
 tes: Benedictus qui uenit rex in nomine
 domini, pax in caelo, & gloria in altis-
 simis. Et quidam phariseorum è turba
 dixerunt ad illum: Magister, increpa di-
 scipulos tuos. Quibus ipse ait: Dico uo-
 bis, quod si hi tacuerint, mox lapides cla-
 mabunt. Et ut appropinquauit, uidens
 ciuitatem, fleuit super illa, dicens: Si
 cognouisses & tu, & quidem in isto die
 tuo, quae ad pacem tuam pertinent, cu-
 rares. Nunc autem abscondita sunt ab
 oculis tuis. Quia uenient dies in te, &
 circumdabunt te inimici tui uallo, & cin-
 gent te, & coangustabunt te undiq; , &
 solo aequabunt te, & filios tuos qui in
 p 2 te sunt.

Quidam phariseorum

σλζ σοί. * καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπι
 β λίθῳ, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνωε τὸν καιρὸν φθί ἐπι-
 σλη σκοπῆς σου. * καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερόν, ἤρ-
 α ζατο ἐκβάλλειν τὰς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ ἑ-
 ἀγοράζοντας, λέγων αὐτοῖς. γέγραπτα, ὁ
 οἶκος μου οἶκος προσευχῆς ὄζει, ὑμεῖς δὲ
 σλθ ἀυτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λησῶν. * καὶ ἤμ-
 α διδάσκωμ τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ. οἱ δὲ
 ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζητήσαν αὐτὸν
 ἀπολέσαι, καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ, καὶ οὐχ
 ἐνρίσκον, τὸ τί ποιήσωσιν, ὁ λαὸς, γὰρ ἅπας
 θύκενέματο αὐτῷ ἀκούων.

σμ * καὶ ἐγγύτο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων δι-
 β δάσκοντες αὐτὸν τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ
 εὐαγγελίζοντες, ἐπέευσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ
 γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ εἶπον
 πρὸς αὐτὸν, λέγοντες. εἰπέ ἡμῖν, ἐν ποίᾳ θύξ-
 σία ταῦτα ποιεῖς; ἡ τίς ὄζει ὁ οἶκος σοὶ πλὴν
 θύξσίου ταύτου; ἀποκριθεὶς δὲ, εἶπε πρὸς αὐ-
 τούς. ἐρωτήσω ὑμᾶς ἕνα λόγον, ἃ εἶ-
 πατέ μοι. τὸ βᾶπτισμα ἰωάννου θύξ οὐρανῶ ἦν,
 ἢ θύξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ σάυελογίσαντο πρὸς
 εἰπαρὺς λέγοντες, ὅτι ἐὰν εἰπωμεν θύξ οὐρα-
 νῶ, ἐρεῖ, δὴ τί ὄωμ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ἐὰν
 δὲ εἰπωμεν θύξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς κατὰ
 λιθάσει ἡμᾶς. πεπεισμένῳ γὰρ ὄζει ἰωάν-
 νῳ προφήτῳ εἶναι. καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἶ-
 πέναι σάθεμ. καὶ ὁ ἰησοῦς εἶπεμ αὐτοῖς, οὐδ' ἔ-
 γὼ λέγω ὑμῖν, ἐν ποίᾳ θύξσίου ταῦτα

σμά ποιοῦ. * ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν πλὴν
 β πᾶσιν ταύτου. ἀνδρωπός τις ἐφύτθον-
 σεμ ἀμπελώνα, καὶ θύξέδοτο αὐτὸν γεωρ-
 ογοῖς, καὶ ἀπέδημσε χθόνους ἰκανούς. καὶ ἐν
 καιρῷ ἀπέειλε πρὸς τὸν γεωργόν τὸν οὐ-
 λον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶν
 θῶσιν αὐτῷ. οἱ δὲ γεωργοὶ δειραντες αὐτὸν,
 θύξαπέειλαν κενόν. καὶ προσέθετο ἕτι πέμ-
 φα ἕτερον θύξλον. οἱ δὲ ἠκᾶνον δειραν-
 τες καὶ ἀτιμάσαντες, θύξαπέειλαν κενόν.
 καὶ προσέθετο πέμφα τρίτον. οἱ δὲ καὶ
 τῷ τρίτῳ τραυματίσαντες, θύξέβαλον. εἶπε ὁ
 κύριος

te sunt. Et non relinquent in te lapidem
 super lapidem, eo quod non cognoveris
 tempus uisitationis tuæ. Et ingressus in
 templum, cœpit eijcere uendentes in illo
 & ementes, dicens illis: Scriptum est, do-
 mus mea domus precationis est: uos au-
 tem fecistis illam speluncam latronum.
 Et docebat quotidie in templo. Princi-
 pes autem sacerdotum, & scribæ quære-
 bant illum perdere, & primores plebis.
 nec inueniebant, quid facerent. totus em̄
 populus pendeat ab ore eius, cum au-
 diret illum. Et factum est in uno die-
 rum illorū, docente illo populum in tem-
 plo, & euangelizante, cōuenerunt princi-
 pes sacerdotū, & scribæ cum senioribus,
 & aiunt illi, dicētes: Dic nobis, qua auto-
 ritate ista facis? Aut, quis est qui dedit ti-
 bi istam autoritatē? Respondens autem
 Iesus, dixit ad illos: Interrogabō uos &
 ego unum quiddam, & respōdete mihi:
 Baptismus Ioannis è cœlo erat, an ex ho-
 minibus? At illi cogitabant intra se dicē-
 tes: Si dixerimus è cœlo, dicet: Quare er-
 go non credidistis illi? Sin dixerimus ex
 hominib⁹, plebs uniuersa lapidabit nos.
 Persuasum enim habet Ioannē prophē-
 tam esse. Et responderūt se nescire unde
 esset. Et Iesus ait illis: Neq; ego dico uo-
 bis, qua autoritate hæc faciam. Cœpit
 autē dicere ad plebem parabolam hanc:
 Homo quidā plantauit uineam, & loca-
 uit eam colonis, & ipse peregre egit mul-
 to tēpore. Cumq; esset opportunū, misit
 ad colonos seruū, ut de fructu uinex da-
 rent ipsi. Qui cæsum emisērūt eum ina-
 nem. Et rursus, adhuc alterum seruum
 misit. Illi uero hunc quoq; cæsum, & con-
 tumelijs affectum, emisērunt inanem.
 Rursus misit & tertiu. At illi hunc quoq;
 uulneribus inflictis, ciccērūt. Dixit autē
 dñs

XX

ὁ κύριος ἔ' ἀμπελώνος, τί ποιήσω; ἐμὲ μὲν ἴδοντες ἐν τῇ ἀπαθήσονται. ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ, διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, οὗτος ὄζει ὁ κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, ἵνα ἡμῶν γῆ ἢ κληρονομία, καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τῷ ἀμπελώνος, ἀπέκταναν. τί οὖν ποιήσῃ αὐτοῖς ὁ κύριος ἔ' ἀμπελώνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωγούους τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες δὲ, ἔειπον, μὴ γῆσοιτο. ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς, ἔειπε. τί οὖν ὄζει τὸ γεγραμμένον ταῦτο. λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας; ὡς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκείνον τὸ λίθον, σωθῆσεται, ἐφ' ὃν δ' ἄν παύσῃ, λιημήσει αὐτόν.

* καὶ ἐζητήσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλέμεν ἐπ' αὐτὴν τὰς χεῖρας ὅτι αὐτῆς τῆς ὥρας, ἐφοβήθησαν τὸ λαόν. ἔγνωσαν ἴ, ὅτι πρὸς αὐτοὺς πλὴν πᾶσιν αὐτῶν τούτων ἔειπε. * ἐφοβήθησαν οὖν, ἀπέειλαν ἐγκαθέτους, ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτὸν λόγῳ, εἰς τὸ πᾶσα δοῦναι αὐτὴν τῇ ἀρχῇ. ἐπὶ τῆς ἰζουσίας ἔ' ἡγεμόνος, καὶ ἐπρωτίσασα αὐτὴν, λέγοντες, διδάσκαλε, οἶδαμεν, ὅτι ὁρῶς ἄρα λέγεις ἐπὶ δασκαλε, καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπὶ ἀληθείας πλὴν ὁδοῦ ἔ' θεῶν διδάσκαλε, ἔξεσι μὴ ἡμῖν καίσαρι φόρον δοῦναι, ἢ οὐ; κατανόησας ἡ αὐτῶν πλὴν πανουργίαν, ἔειπε πρὸς αὐτούς, τί με παρετάξετε; ἐπιδείξατέ μοι δλωάριον, τίνος ἔχει εἰκόνα. ἐπιγροφίαν; ἀποκριθέντες ἔειπον, καίσαρ. ὁ ἡ ἔειπε αὐτοῖς. ἀπόδοτε τοίνυν τὰ καίσαρ, καίσαρι, ἐπὶ τὰ ἔ' δεῦ, ἔ' δεῦ. καὶ οὐκ ἴχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτὸν ἔ' ἡματατος ἐναντίον ἔ' λαῶν, καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῆς ἀποκρίσεως αὐτῆς, ἐσίγησαν. προσελθόντες δὲ τινες ἔ' σαδδουκαίων, οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάσσειν μὴ εἶναι, ἐπρωτίσασα αὐτὴν, λέγοντες, διδάσκαλε, μωσῆς ἐίρησεν ἡμῖν, ἔάν τις ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, ἔχω γυναικα, καὶ οὗτος ἀτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ

dominus vinearum: Quid faciam? Mittam filium meum dilectum. Forsitan cum hunc uiderint reuerentur. Que cum uiderint coloni, cogitauerunt intra se, dicentes: Hic est haeres, uenite occidamus illum, ut nostra fiat hereditas. Et eiecit illum extra uineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus uinearum? Veniet & perdet colonos istos, & dabit uineam alijs. Quod cum audissent, dixerunt: Absit. Ille uero intuitus eos, ait: Quid est ergo hoc quod scriptum est: Lapidem quem reprobaue runt aedificantes, is factus est caput anguli? Omnis qui ceciderit super illum lapidem, conuassabitur: super quem autem ceciderit, cominuet illum. Et querebant principes sacerdotum & scribae iniicere in illum manus eadem hora, & timuerunt populum. Cognouerunt enim, quod in ipsos dixisset similitudinem hanc. Et obseruantes emiserunt insidiatores, qui se iustos simularent, ut caperet eum ex sermone, traderetque illum principatui & potestati praesidis. Et interrogauerunt eum, dicentes: Magister, scimus quod recte dicis ac doces, nec respicis personam, sed uiam dei cum ueritate doces: Licet nobis tributum dare caesari, an non? Intellecta autem illorum uersutia, dixit ad eos: Quid me tentatis? Ostendite mihi denarium: Cuius habet imaginem & inscriptionem? Respondentes dixerunt: caesaris. Et ait illis: Reddite ergo quae sunt caesaris, caesari: & quae sunt dei, deo. Et non potuerunt uerbum eius reprehendere coram populo, & mirati super responso eius, tacuerunt. Accesserunt autem quidam Sadduceorum, qui negant esse resurrectionem, & interrogauerunt eum, dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis, si cuius frater mortuus fuerit, habens uxorem, isque sine liberis mortuus fuerit, ut

σμβ
α
σμγ
β

οα

οβ

p 3 accipiat

λαβη ο αδελφος αυτου τιν γωαινα, ο εξαυα
 σηση παρμα τω αδελφω αυτ . επρα ουω αδελ
 φοι ησαν, ο πρωτος λαβων γωαινα, απε
 θανεμ ζτεκνος, ο ελαβεμ ο δευτερος τιν γωαι
 να, ηδη ουτος απεθανεμ ατεκνος . η ο τριτος
 ελαβεμ απλω, ωσαυτως η ηδη οι επρα, ηδη δυ
 κατελιπον τεκνα, ο απεθανομ υστερον παν
 των απεθανε ηδη η γωαι, εν τη ουω ανασα
 σει τινος αυτων γινετη γωαι, οι η επρα εχομ
 αυτων γωαινα . και αποκριθεις, ειπερ αυτους
 ο ιησους, οι υιοι του αιωνος τειτα γαμωσι ηδη
 εκγαμισκοντη, ο δε καταξιωθεντες του αιω
 νος εκεινυ τυχεω, ηδη ανασασειω φλι εκ νε
 κρωμ, ουτε γαμωσιμ, ουτε εκγαμισκοντα,
 ουτε αποθανειμ εν δωαντη . ισάγγελοι γαρ
 εισι, ηδη οι υοι εισι του θεου, φλι ανασασειω
 υοι ουτες . ουν δε εγειροντη οι νεκροι, ο μωσης
 εμλωνσερ επι φλι βατα, ως λεγει κυριου τον
 θεομ αβρααμ ηδη τον θεομ ισαακ ηδη τον θε
 ομ ιακωβ . θεος δε ουκ εστι νεκρωμ, αλλα ζων
 των, παντες ηδη αυτω ζωσιμ . αποκριθεντες
 δε τινεσ ηδη γαμματεωμ, ειπον . διδασκα
 λε, καλωσ ειπας . * ουκ ετι δε ετολμων επε
 ρωταμ αυτον ουδεμ . * ειπε δε προς αυτους,
 πως λεγισι, τον χριστο υιομ διαβιδ ειναι, ο γ
 ηδη αυτος διαβιδ λεγει εν βιβλω φαλων .
 ειπεμ ο κυριου τω κυριωμ, και ετι εκ δε
 ριωμ, εως αν δω τους εκδερους σου υπο
 ποδιον ηδη ποδιωμ σου . διαβιδ ουω κυριου
 αυτου καλει, ηδη πως υος αυτου εστιμ ; * ακου
 τω δε παντος του λαου, ειπε τωσ μαθηταις
 αυτου . προσεχετε ακη τω γαμματεωμ ηδη δι
 λοντων πριπατημ εν σολαις, η φιλοντων
 απασμους εν ταϊς αγραϊς, ο πρωτοκαθε
 δερας εν ταϊς σωαγωγαϊς, ηδη πρωτοκλιση
 αις εν τωσ διεπινοια . * οηκατεοθισσι ταε δικη
 αις ηδη χηρωμ, ηδη προφασι μακρο προσευ
 χοντη, ουτοι ληφονται πριωότερον κριμα .

σ μ δ
 β
 σ μ ε
 β
 σ μ ε
 β
 σ μ ε
 β
 σ μ ε
 β
 σ μ ε
 β
 σ μ ε
 β
 σ μ ε
 β
 σ μ ε
 β
 σ μ ε
 β
 σ μ ε
 β
 σ μ ε
 β
 σ μ ε
 β

Αναβλεψας δε ειδε τους βαλλοντας τα δω ο δ
 ρα αυτων εις τ γαρσφυλακιομ παλαισ . ει
 δε δε τινα ηδη χηραμ . πενιχαμ βαλλουσαμ
 εκει

accipiat frater eius uxorē, & suscitet semē
 fratri suo. Septē ergo fratres erant, & pri
 mus accepit uxorem, ac mortuus est sine
 liberis . Et accepit secundus illam, & ipse
 mortuus est sine liberis. Et tertius accepit
 illam, similiter & ceteri septē, nec relique
 runt liberos, & mortui sunt. Nouissimē
 omniū mortua est & mulier: In resurre
 ctione ergo cui⁹ eorū erit uxor? Siquidē
 septē habuerūt eam uxorē . Et respōdēs
 ait illis Iesus: Filij hui⁹ sæculi ducūt uxo
 res & nuptū dant, illi uero qui digni ha
 bebuntur sæculo illo, & resurrectionē ex
 mortuis, neque ducunt uxores, neq; nu
 ptum dant, neq; em̄ ultra mori possunt.
 Aequales enim angelis sunt, & filij sunt
 dei, cū sint filij resurrectionis . Qd̄ uero
 resurgant mortui, & Moses ostendit iu
 xta rubum, cū dicit dñm deū Abraham
 & deum Isaac & deum Iacob. Deus autē
 nō est mortuorū, sed uiuorū, omnes em̄
 illi uiuunt. Respōdentes autē quidā scri
 barum, dixerunt: Magister, bene dixisti:
 Et amplius nō audebant eum quicūq; in
 terrogare. Dixit autem ad illos: Quomō
 dicunt, Christum filiū esse David, & ipse
 David dicit in libro psalmodum: Dixit
 dñs dño meo, sede à dextris meis, donec
 posuero inimicos tuos scabellū pedum
 tuorū? David ergo dñm illum uocat, &
 quomō filius eius est? Audiēte uero cum
 esto populo dixit discipulis suis: Cauete
 à scribis qui uolunt ambulare in stolis, &
 amant salutationes in foris, ac primas ca
 thedras in synagogis, & primos discubi
 tus in conuiujs . Qui deuorant domos
 uiduarū, simulantes longā orationē: Hi
 accipient damnationē maiore . Respi
 ciens autē uidit eos q̄ mittebant munera
 sua in gazophylaciū diuites . Vidit autē
 & quandā uiduā pauperculam mittentē
 illuc

ἐκῆ δ' ἄνο λεπίᾳ. Ἐπεὶ περ, ἀλκῆως λέγω ὑμῖν,
 ὅτι ἢ χήρα ἢ πτωχὴ αὐτῆ πλεονῶν πάντων ἔβα
 λέρη. ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ πρὸς αὐτοῦ τοῦ
 ἰσχυροῦ ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ, αὐτῆ ἢ ἐκ τῆ
 ὑπερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν ἔειχε
 ἔβαλε. * καὶ τινῶν λεγόντων πρὸς τὸν ἰησοῦ,
 ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται,
 εἶπε, ταῦτα ἀθεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέρας
 ἐν αἷς οὐκ ἀφειδήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ ὃς
 οὐ καταλυθήσεται. * ἐπρωτότησα μὲν αὐτῶν,
 λέγοντες. διδάσκαλε, πότε οὗ ταῦτα
 ἔσονται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα
 γίνεσθαι; ὃ δὲ εἶπε, βλέπετε μὴ πλανηθῆ
 ῖτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὄνο
 μάτι μου, λέγοντες, ὅτι ἐγὼ εἰμι. καὶ ὁ
 καρδὸς ἡγίκε. μὴ οὗ πορεύθητε ὀπίσω αὐ
 τῶν, ὅταν δὲ ἀκούσῃτε πολέμους καὶ ἀκατα
 εῳσίας, μὴ πῶθητε. δὲ γὰρ ταῦτα γενέ
 σθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ ἐνδεῶς τὸ τέλος. τό
 τε ἔλεγεν αὐτοῖς, ἐγεθήσεται ἔθνος ἐπὶ ὄ
 ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείᾳ, σεισ
 μοὶ τε μεγάλοι καὶ τόποι, καὶ λιμοὶ, καὶ
 λοιμοὶ ἔσονται, φθὴν ἔσονται, καὶ σημεῖα ἀπὸ
 οὐρανοῦ μεγάλα ἔσονται. * πρὸ δὲ τούτων πάν
 των ἐπιβαλῶσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν,
 καὶ διώξουσιν πρὸς διδόντες εἰς σωμαγωγὰς ἢ
 φυλακὰς, ἀγορεύοντες ἐπὶ βασιλείᾳ καὶ ἡγε
 μόνιας ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός μου. ἀποβήσε
 ται δὲ ὑμῖν εἰς μάρτυριον. * ὅθεν οὗ εἰς
 τὰς καρδίας ὑμῶν, μὴ προμελετᾶτε ἀπολο
 γηθῆναι, ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν σοφίαν καὶ
 σοφίαν, ἢ οὐ δύνησονται ἀντιπεῖν, οὐ δὲ ἀν
 τιστῶν πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. πρὸς δὲ
 θήσεσθε ἢ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν ἢ
 συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ θανατώσασιν ὑμᾶς
 ὑμῶν. καὶ ἔσεσθε μισθῶνοι ὑπὸ πάντων
 διὰ τὸ ὄνομά μου. καὶ θρηξέτω ἡ κεφαλὴ ὑμῶν
 οὐ μὴ ἀπώλλυται. ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτή
 σαθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. * ὅταν ἢ ἴδῃτε κυκλῶ
 σθαι ὑπὸ στρατοπέδων τῶν ἰερουσαλήμ, τό
 τε γινώτε. ὅτι ἡγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτοῦ.

τότε

illuc ara minuta duo. Et dixit: Vere dico
 uobis, quod uidua hæc pauper plusq̄
 omnes misit. Nam om̄es hi ex eo quod
 ipsis exuberat, miserunt in munera dei:
 hæc autē ex penuria sua uniuersam sub
 stantiã quã habebat, misit. Et quibusdã
 dicētib⁹ de tēplo, qd̄ pulchris lapidib⁹
 ac donis ornatū esset, dixit: Ex his quæ
 uidētis, uenient dies in quibus non relin
 quetur lapis super lapidē qui nō diruat.
 Interrogauerūt autē illum, dicētes: Præ
 ceptor, qñ hæc erunt, & qd̄ signū qñ ista
 futura sint? At ille dixit: Videte ne sedu
 camini. Multi enim uenient sub nomine
 meo, dicētes, se esse Christum, & tempus
 instat. ne igitur sequamini illos. Caterū
 cum audieritis bella & seditiones, nolite
 terreri. oportet em̄ prius hæc fieri, sed nō
 statim finis. Tunc dicebat illis: Insurget
 gens contra gentē, & regnū aduersus re
 gnum, & terramotus magni erunt in sin
 gulis locis, & fames, ac pestilentia, terricu
 lamētaq̄, & signa de cælo magna erunt.
 Sed ante hæc omnia iniicient uobis ma
 nus suas, & persequent, tradētes in concī
 liabula & carceres, trahentes ad reges ac
 præsides propter nomē meum. Continget
 autē uobis in testimonium. Habete
 igitur fixum in cordibus uestris, non esse
 præmeditandã defensionē, nam ipse da
 bo uobis os & sapentiã, cui nō poterunt
 cōtradocere, neq̄ resistere omnes qui ad
 uersabunt uobis. Trademini autē etiã a
 parētib⁹ & fratrib⁹ & cognatis & ami
 cis, & morte afficient quosdam ex uobis.
 Et eritis inuisi omnibus propter nomen
 meum. Et pilus de capite uestro non pe
 rit. Per patientiam uestrã possidete ani
 mas uestras. Cum autē uideritis circum
 dari ab exercitibus Hierosolymam, tunc
 scitote, quod imminet desolatio eius.

p 4 Tunc

σμη β

σμη β

σμη α

σμη β

σμη β

σμγ * τὸτε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, φθνγέτωσαν εἰς τὰ
 β ὄρη, Ἐοἱ ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἐκχωρεῖτωσαν, Ἐοἱ
 ἐν ταῖς χώραις, μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐ-
 σμδ τὴν, ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὐτῶν εἰσι, Ἐπλη-
 6 ὀθῶμαι πάντα τὰ γεγραμμένα. * οὐαὶ ἡ ταῖς
 σμε ἐν γαστρὶ ἐχέσασθε, Ἐταῖς θηλαζούσασθε ἐν ἐ-
 β κείναις ταῖς ἡμέραις. * ἔσα ἢ ἀνάγκη μετὰ
 σμ5 λη ἐπὶ τῆ γῆς, ἢ ὄρη ἐν τῷ λαῷ τῶτω. * ἢ
 πεσοῦντες σόματι μαχαίρας, Ἐἀχμαλω-
 τιθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη. Ἐἰερσαλήμ
 ἔσα πατρὸς ὑμῶν ὑπὸ ἐθνῶν ἄχρι πληρωθῶσι
 σμ3 καιοὶ ἐθνῶν. * καὶ ἔσα σημεῖα ἐν ἡλίῳ ἢ σε-
 β λῶν ἢ ἐν ἀστέροις, ἢ ἐπὶ τῆ γῆς σωοχὴ ἐθνῶν,
 ἐν ἀπορίᾳ, ἢ χόσους θαλάσσης ἢ σάλου, ἀπο-
 ψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου Ἐπροσδο-
 κίας τῶν ἐπερχομένων τῆ οἰκουμένης. αἱ γὰρ
 σμκ δώματα τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. * καὶ
 6 τὸτε ὁ φωνὴ τῆ ἡγῆς τῶ ἀνθρώπου ἐρχόμενον
 ἐν νεφέλῃ μετὰ δώματων ἢ δόξης πολλ-
 λῆς. Ἀρχομένων δὲ τῶτων γίνεσθαι, ἀνακύψα-
 τε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι
 ἐγγίσει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν. Ἐεἶπε πᾶσο
 λλὺ ἀντοῖς, ἴδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ
 Δένδρα, ὅταν προβάλωσι ἡδὴ, βλέποντες
 ἀφ᾽ αὐτῶν γινώσκετε, ὅτι ἡδὴ ἐγγύς τὸ θέρος
 ἐστί. ὁμοίως Ἐὑμῖν, ὅταν ἴδητε ταῦτα γινώ-
 σμθ σκονα, γινώσκετε, ὅτι ἐγγύς ὄστι ἡ βασιλεία
 4 τοῦ θεοῦ. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πᾶρῆλθῃ
 ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γῆνηται. ὁ οὐρανὸς
 καὶ ἡ γῆ πᾶρῆλεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ
 μὴ πᾶρῆλθωσι. * προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μὴ πο-
 τε βαρυνθῶσι ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραυγῇ
 λη ἢ μεθῃ Ἐμερίμνας βίωτικαῖς, Ἐἀφνί-
 σμθ σκονα δ᾽ ἴσως ἐφ᾽ ὑμῶν ἐπισηῖ ἡ ἡμέρα ἐκείνη. ὡς πα-
 4 γίς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καὶ
 σκονα μένοντες ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆ γῆς. ἀγρυ-
 πνεῖτε ὅμως ἐν παντὶ καὶ ὄρω, δέομαι, ἵνα κα-
 ταξιώθῃτε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλον-
 τος γινέσθαι, Ἐσαθλώσατε ἐμπροσώπου τῆ ἡγῆς τῶ ἀν-
 θρώπου. ἢ ἡ ταῖς ἡμέραις ἐν τῷ ἱερῷ διδά-
 σκονα σκωμ, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ἠυλίζετο
 εἰς τὸ

Tunc qui in Iudæa sunt , fugiant ad montes: & qui in medio eius, discedant: & qui in regionibus, non intrent in eam: quia dies ultionis hi sunt, ut impleantur omnia quæ scripta sunt. Væ autem prægnantibus & mamma nutrientibus in illis diebus. Erit enim afflictio magna super terrâ, & ira in populo hoc. Et cadent acie gladij, & captiui ducentur in omnes gentes. Et Hierusalem calcabitur à gentibus donec impleantur tempora gentium. Et erunt signa in sole & luna & stellaris, & in terris anxietas gentium per desperationem, resonante mari & fluctu, extabescentibus hominibus præ timore, & expectatione eorū quæ superuenient orbi terrarum. Nam uirtutes cœlorū mouebuntur. Et tunc uidebunt filium hominis uenientem in nube cum potestate & gloria magna. His autē fieri incipientibus, suspicite & attollite capita uestra, quā appropinquat redemptio uestra. Et dixit illis similitudinem: Videte ficum & omnes arbores, cū protrudunt iam gemmas, cernētes ex uobis ipsi scitis, quod iam instet æstas. Ita & uos cum uideritis hæc fieri, scitote quod instet regnū dei. Amē dico uobis, non præteribit ætas hæc, antequā omnia facta fuerint. Cœlum & terra transibunt, uerba autem mea nō transibunt. Cauete autem uobis, ne quando grauentur corda uestra crapula & ebrietate, & curis huius uitæ, subitusque uobis ingruat dies ille. Tanquam laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super faciem totius terræ. Vigilate itaque omni tempore, deprecantes, ut liceat uobis effugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante filium hominis. Docebat autem interdū in templo, noctu uero exiens diuersabatur in monte

σξ
α
σξ
α
σξ
β
σξ
γ
β

εις τὸ ὄρος τὸ καλὸν μύρον ἐλαῶν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὡρᾶριζε πρὸς αὐτὸν, ὃν ᾤετο ἰερεῶν ἀκτῆν αὐτῆ. * Ἡ γὰρ γινεθε δὲ ἡ ἑορτὴ τῆν ἀζύμων, λέγει ο5
 γομλίη πάχα. * καὶ ἐξήτοαυ οἱ ἀρχιερεῖς Ἐ οἱ γραμματεῖς, τὸ, πῶς ἀνέλωσιμ αὐτῆν, ἐφο βῶαὐτο γρὶ τῆν λαόν. * εἰσῆλθε δὲ σατανὰς εἰς ἰδῶν τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσκαριώτῃν, ὄντα ἐκ τῶν ἀριθμοῦ τῆν δώδεκα, * Ἐπελ θῶν σωελάλησε τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ σφατη γοῖς, τὸ, πῶς αὐτὸν πρῶτον αὐτοῖς, καὶ ἐχά ρησάν, καὶ σωεθεῖν το αὐτῶν ἀργύριον δῶνα. Ἐ δῆλω μολόγησε, καὶ ἐξήτει εὐκαιρίαν τῆ πα ραδοῦναι αὐτῆν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου. Ἡλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῆν ἀζύμων, ὃν ἡ ἡμέρα θύεσθαι τὸ πά χα, καὶ ἀπέσπελε πῶς τῶν καὶ ἰωάννην, ἐπ ῶν. πρῶτον δὲ νῦν εἰτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πά χα, ἵνα φάγωμεν. δι ὅτι εἶπομ αὐτοῖς, πῶς θέ λαις εἰτοιμάσωμεν; ὃ δὲ εἶπεμ αὐτοῖς. ἰδοὺ εἰι σελοθόντων ὑμῶν εἰς πλὴν πόλιν, σταντήσαι ὑμῖν ἀνδρωπος κερὰ μῖον ὑδάτῳ βασάν ζωμ, ἀκολεθήσατε αὐτοῖς εἰς πλὴν οἰκίαν ὅυ εἰσπορεύεται, καὶ ἐρεῖτε ᾤετο δικοδοεωότημ φη οἰκίας. λέγει σοι ὁ διδάσκαλος, ποῦ ὄσι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάχα μετὰ τῆν μαθητῶν μου φάγω; καὶ κῆνος ὑμῖν δείξει ἄν ἰώγειορ μέγα ἐσρωμένορ, ἐκεῖ εἰτοιμάσατε. Ἀπελοθόντες δὲ, εἴσομ καθῶς εἰρηκεμ αὐτοῖς, Ἐ ἡτοιμάσαμ τὸ πάχα. καὶ ὅτε ἐγγύετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσε, καὶ οἱ δώδεκα ἀπόσολοι σῶν αὐτοῖς. * Ἐ εἶπε πρὸς αὐτοῖς. ἐπιθυμία εἶπεμ θύμνησα τῶ τὸ πάχα φαγεῖν μεθῶν ὑμῶν πρὸ τῶ με παθεῖν. * λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι ὅυκ ἐτι ὅυ μὴ φάγω δῆ αὐτοῖς, ἕως ὅτου πλκ ρωθῆ ὃν τῆ βασιλεία τῶ θεοῦ. καὶ δεξάμεν ἡ ποτήριον, εὐχαρισήσας εἶπε. λάβετε τῶ τὸ, καὶ διαμερίσατε εἰς ἑαυτοῖς. λέγω ἡ ὑμῖν, ὅτι ὅυ μὴ πῶς ἀπὸ τῶ γεννήματῳ φη ἀμπέλου, ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τῶ θεοῦ ἔλθῃ. * καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαρισήσας, ἔκ κλασε καὶ ἔδωκερ αὐτοῖς, λέγων. τῶ τὸ ὄσι τὸ εἶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον, τῶ τὸ ποιῆτε

in monte qui uocatur oliuarū. Et omnis populus diluculo uentitabat ad eum, ut in templo audiret eum. Instabat autē XXII dies festus azymorū, qui dicit pascha. Et quærebāt principes sacerdotū & scribæ, quomodo Iesum interficerent, timebant enim plebem. Intrauit autem satanas in Iudam, cui cognomē erat Iscariotes, qui erat è numero duodecim, abijēque & locutus est cum principibus sacerdotum ac magistratibus, quēadmodū illum traderet eis. Et gauisi sunt, ac pacti sunt pecuniam illi se duros. Et ille spondidit, quærebatq; opportunitatē, ut traderet illum illis sine turba. Venit autē dies azymorum, in qua necesse erat immolari pascha. Et misit Petrum ac Ioannē, dicens: Euntes parate nobis pascha, ut edamus. At illi dixerunt ei: Vbi uis paremus? Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus uobis in ciuitatē occurret homo quidā, uas aquæ testaceum portans, sequimini eum in domum in quam intrat, & dicetis patrifamilias ædium: Dicit tibi magister: Vbi est diuersorium, ubi pascha cum discipulis meis edam? Et ipse ostendet uobis cœnaculum magnum stratum, ibi parate. Euntes autem inuenerūt sicut dixerat illis, & parauerūt pascha. Et cū iam esset tempestiuū, accubuit: ac duodecim apostoli cum eo. Et ait illis: Desyderio desyderauī hoc pascha comedere uobiscum anteq; patiar. Dico enim uobis, posthac nō edam ultra ex eo, donec compleatur in regno dei. Et accepto poculo, gratias egit, ac dixit: Accipite hoc & diuidite inter uos, Dico enim uobis, quod non bibam de fructu uitis, donec regnum dei ueniat. Et accepto pane, cum gratias egisset, fregit, ac dedit eis, dicens: Hoc est corpus meum, quod pro uobis datur, hoc facite

σξ
δ
σξ
ε
β
σξ
ε
α

οζβ ποιῆτε εἰς πλὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. * ὥσαύτως
οξηβ ὅτι ἀποθήρεϊορ μετὰ τὸ δεῖπνῆσαι, λέγωρ. τὸ
οξθ πὸ ἀποθήρεϊορ, ἢ καὶ τὴν δὲ ἴαθῆκη ἐν τῷ αἵματι
σο μου, ἀὶ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχωρόμην. * πλὴν ἰδοὺ
σοα ἢ χεῖρ τῆς αὐτῆς μετὰ ἐμῶ ἐπὶ τῷ τρα
σοβπέδιλῳ. καὶ ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται
σογ ἐν τῷ ἀποθήρεϊορ. πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐ
σοδ κείνῳ δὲ ὅτι αὐτὸς ἀδιδότα. * καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο
σοε συζητεῖν πρὸς ἐαυτούς, τὸ, τίς ἄρα εἶη ἐξ ἁν
σοςτῶν, ὃ τοῦτο μέλλωρ πράσσει. * ἐγγύετο ὁ
σοζ φιλωνακία ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς αὐτῶν δοκεῖ
* εἶναι μείζωρ. οὗ δὲ εἶπερ αὐτοῖς, οἱ βασιλεῖς τῆς
 ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζον
 τες αὐτῶν, ἐνεργεῖται καλοῦνται. ὑμεῖς δὲ
 οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μείζωρ ἐν ὑμῖν, γενέσθω
 ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγεύμενος ὡς ὁ ἴακ
 κωνῶν. * τίς γὰρ μείζωρ ὁ ἀνακείμην, ἢ
 ὁ ἴακκωνῶν; οὐχ ὁ ἀνακείμην; ἐγὼ δὲ εἶ
 μι ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ ἴακκωνῶν. ὑμεῖς δὲ
 εἴθε οἱ ἴαμμεκκονήστες μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ πα
 ρασμοῖς μου. καὶ γὰρ διὰ τὴν ἀνάμνησιν, κα
 τὰ τὸ δέδοκετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν, ἵνα
 ἐδοίγητε καὶ σῖντε ἐπὶ φηδύλω τραπεζῆς μου ἐν
 τῇ βασιλείᾳ μου, * καὶ καθίσθε ἐπὶ θρόνων
 κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ ἰσραὴλ. * εἴ
 περ ἢ ὁ κύριος, Σίμων Σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανὰς οη
 ἐζητήσατο ὑμᾶς, τὸ σωτήρα ὡς τὸ σῖτον.
 ἐγὼ δὲ ἐδέηθην πρὸς σὲ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίσ
 τῆς σου. * καὶ σῖντε ἐπιστρέψας, σῆρεξορ τὸ
 ἀδελφούς σου. * οὗ δὲ εἶπερ αὐτῶ. κύριε, με
 τὰ σὺ ἔτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν ὅτι εἰς θά
 νατον πορεύεσθαι. οὗ δὲ εἶπε, λέγω σοι πῶρ
 ἅτις ὃ μὴ φωνήσῃ σήμερον ἀλέκτωρ, πρὶν ἢ τρεῖς
 ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με. * καὶ εἶπερ αὐτοῖς,
 ὅτε ἀπέσειλα ὑμᾶς ἄλλοι βαλαντίου καὶ κῆ
 ρας καὶ ὑποδημάτων, μὴ τινὸς ὑστερήσατε;
 οἱ δὲ εἶπορ, οὐδενὸς. εἶπερ οὖν αὐτοῖς, ἀλλ
 λὰ νῦν ὁ ἔχωρ βαλαντίον ἁράτω, ὁμοί
 ως καὶ κῆρα, καὶ ὁ μὴ ἔχωρ, πωλῆσάτω ἱμά
 τιον αὐτοῦ, καὶ ἀγοράσάτω μάχαρον. * λέγω
 γὰρ ὑμῖν, ὅτι τὸ τοῦτο γεγραμμένον,
 δὲ

facite in mei recordationem. Similiter &
 poculum postquam cœnavit, dicēs: Hoc
 poculum, novum testamentum per san
 guinem meum, qui pro vobis effudit.
 Veruntamen ecce manus prodentis me,
 mecum est in mensa. Et filius quidem ho
 minis secundum quod definitum est, ua
 dit. ueruntamen uæ homini illi per quem
 proditur. Et ipsi cœperunt quærere inter
 sese, quis nam esset ex ipsis, qui hoc fa
 cturus esset. Facta est autem & cōtentio
 inter eos, quis eorū uideretur esse maior.
 Dixit autem eis: Reges gentium domi
 nantur eis, & qui potestatem habent su
 per eas, benefici uocantur. Vos autē non
 sic, sed qui maior est in uobis, fiat sicut iu
 nior: & qui princeps est, sicut qui mini
 strat. Nam uter maior est, qui accum
 bit, an qui ministrat: Nonne qui accum
 bit? At ego in medio uestrū sum ut qui
 ministrat: Vos autem estis qui perman
 sistis mecū in tentationibus meis. Et ego
 dispono uobis, sicut disposuit mihi pater
 meus regnum, ut edatis & bibatis super
 mēsam meam in regno meo, & sedcatis
 super thronos, iudicantes duodecim tri
 bus Israël. Ait autē dñs: Simon Simon,
 ecce satanas expetiuit uos, ut cribraret si
 cut triticū. sed ego rogauī pro te, ne defi
 ciat fides tua. & tu aliquā cōuersus confir
 ma fratres tuos. At ille dixit ei: Dñe, tecū
 paratus sum & in carcerē, & in mortem
 ire. At ille dixit: Dico tibi Petre, nō canet
 hodie gallus, priusquam ter abneges te
 nosse me. Et dixit eis: Quando mihi uos
 sine sacco & pera & calciamentis, num
 quid defuit uobis? At illi dixerūt: Nihil.
 Dixit ergo eis: Sed nunc, q̄ habet sacculū
 tollat, similiter & peram. & qui nō habet,
 uendat tunicā suā, & emat gladiū. Dico
 em̄ uobis: quā adhuc hoc qd' scriptū est,
 oportet

σπ η δ' ἔτελεθ' ἡμῶν ἐμοί, ἵνα μὴ μετὰ ἀνόμων
 σπ η ἐλογίσθῃ. Ἐπειδὴ τὰ πρὶ ἐμῶν, τέλος ἔχει. * οἱ
 σπ η δὲ εἶπομ, κύριε, ἰδοὺ μάχαιρα ὡς ἐδύο. ο δὲ
 σπ η εἶπερ' αὐτοῖς, ἰκανόν ὄσθι. * καὶ θύελλῶν ἐ-
 σπ η πόρευε δὴ καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν ἐλα-
 σπ η ῶν. ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταί.
 σπ η * γενόμενον δὲ ἐπὶ τῷ τόπῳ, εἶπερ' αὐτοῖς,
 σπ η προσεύχεσθε, μὴ εἰσελθῆτε εἰς πειρασμόν.
 σπ η * καὶ αὐτοὶ ἀπεσπάρθησαν ὡς εἰ λίθου
 σπ η βολίῳ. καὶ θύε τὰ γόνατα προσήυχετ, λέ-
 σπ η γωμ. * πάτερ, εἰ βούλη, ἵνα ἐνεγκῆμ τὸ ποτήρι-
 σπ η ον τῷτο ἀπὸ ἐμῶν. πλὴν μὴ ὅθ' ἔλημά μιν, ἀλλ'
 σπ η λάτ' ὅσον γινέσθω. * ὥφθη ἡ ἀντιφάσις ἡ γυμνασ-
 σπ η τὸ ἀποδύσαντος ἐν ἡμέρῳ αὐτόμ. Ἐγένετο δὲ
 σπ η ἡ ἀγωνία, ἐκπνεύσαντος προσήυχετ. ἐγγύετο ἡ δὲ
 σπ η ἰδρῶς αὐτοῦ ὡς εἰ θρόμβοι αἵματος καταβαί-
 σπ η νοντες ἐπὶ τῆ γῆ. * Ἐκτείναντες δὲ τὸ προσδύ-
 σπ η χῆς, ἐλθὼν πρὸς τὸν μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπερ'
 σπ η αὐτοῖς κοιμώμενοι εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. * ἔτι ἡ αὐ-
 σπ η τῆς, τί καθύπεθε; ἀνασάντες προσεύχεσθε,
 σπ η ἵνα μὴ εἰσελθῆτε εἰς πειρασμόν. * ἔτι ἡ αὐ-
 σπ η λαλοῦντες, ἰδοὺ ὁ χλοε, Ἐὶ δὲ λεγόμενος ἰδ-
 σπ η δας εἰς τὸν δώδεκα προήχετο αὐτῶν, καὶ ἡ γ-
 σπ η ριστε θεοῦ ἰησοῦ φιλήσασα αὐτόμ. * ο δὲ ἰησοῦς
 σπ η εἶπε αὐτῶν, ἰδοὺ, φιλήματι τὸ μύστον τῶν ἀν-
 σπ η θρώπου παρὰ δ' ἰδωε; * ἰδόντες δὲ οἱ πρὶ αὐ-
 σπ η τὸν δὲ ἐσόμενον, εἶπομ αὐτῶν. κύριε, εἰ πα-
 σπ η τάξομεν ἐν μάχαιρα; καὶ ἐπάταξεν εἰς τὴν
 σπ η θύ αὐτῶν τὸν δ' ἔχον τὸν ἀρχιερέως, καὶ ἀφῆ-
 σπ η λεν αὐτῷ τὸ δὲ δ' εἰσθῆ. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰη-
 σπ η σοῦς, εἶπερ', ἔατε ἕως τούτου. * καὶ ἀφάμνος
 σπ η τῶ ὠτίου αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόμ. * εἶπε ἡ δὲ ἰη-
 σπ η σοῦς πρὸς τοὺς παρὰ γενόμενους ἐπ' αὐτόμ,
 σπ η ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγούς τῶ ἱεροῦ καὶ πρεσβυ-
 σπ η τέρους, ὡς ἐπὶ λησίων θύεληθύθατε μετὰ μα-
 σπ η χαιρῶν καὶ ξύλων; κατ' ἡμέραν ὄντες μου
 σπ η μεθύμενοι ἐν θεοῖς ἱεροῦ, οὐκ ἐζητεῖνατε τὰς
 σπ η χεῖρας ἐπὸ ἐμῆ. ἀλλ' αὐτὴ ἡμῶν ὄσθι ἡ ὥρα, καὶ
 σπ η ἡ θύουσί α τὸ σκοτόν. * συλλαβόντες δὲ αὐ-
 σπ η τὸν ἡγάρον, καὶ εἰσῆγαγον αὐτόμ εἰς τὸν δ' οἶ-
 σπ η κον τῶ ἀρχιερέως. * ο ἡ πῆρ' ἠκολούθη
 σπ η μακρόθεν

oportet perfici in me: & cum iniquis de-
 putatus est. Etenim ea quæ sunt de me,
 finē habent. At illi dixerūt: Domine, ecce
 duo gladij hic. At ille dixit eis: Satis est.
 Et egressus ibat, ut erat solitus, in montē
 oliuarū. secuti sunt autē illum & discipu-
 li. Et cum peruenisset ad locū, dixit illis:
 Orate, ne intretis in tentationem. Et ipse
 auulsus est ab eis firmē ad iactum lapī-
 dis, positisque genibus orabat, dicens: Pa-
 ter, si uis, transfer poculum hoc à me. Ve-
 runtamen non mea uoluntas, sed tua fiat.
 Apparuit autē illi angelus de cælo con-
 fortans eum. Et correptus labore, proli-
 xius orabat. Et erat sudor ei⁹ sicut guttæ
 sanguinis decurrētes in terrā. Et cum sur-
 rexisset à deprecatione, uenissetq; ad disci-
 pulos suos, reperit eos dormientes præ
 inconstitudine. Et ait illis: Quid dormitis?
 Surgite & orate, ne intretis in tentatio-
 nem. Adhuc autē eo loquēte, ecce turba,
 & qui uocabatur Iudas, unus è duodecim,
 antecedebat eos, & appropinquauit Ie-
 su, ut oscularetur eum. Iesus autem dixit
 illi: Iuda, osculo filium hominis prodis?
 Vidētes autem hi qui circa ipsum erant,
 quod futurū erat, dixerunt ei: Domine,
 percutiem⁹ ne gladio? Et percussit unus
 ex illis seruum principis sacerdotū, & am-
 putauit auriculam eius dextrā. Respon-
 dens autem Iesus, ait: Sinite huc usq;. Et
 cū tetigisset auriculam eius, sanauit eum.
 Dixit autē Iesus ad eos qui uenerant ad
 se, principes sacerdotum ac magistratus
 templi & seniores: Quasi ad latronē exi-
 stis cum gladijs ac fustibus? cū quotidie
 uobiscū fuerim in templo, nō extēdistis
 manus in me. Sed hæc est hora ue-
 stra, & potestas tenebrarū. Cōprehēsum
 aut eum duxerūt, & induxerūt in domū
 principis sacerdotū. Petr⁹ uero sequebatur
 e minus.

μακροθεμ. ἀφάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ φησὶ ἀν-
 λῆς, καὶ συγκραθισάντων αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ
 πῆτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν. ἰδὼσα ἡ αὐτὴν πα-
 δίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτει-
 νίσασα αὐτῶν εἶπε. καὶ οὕτως ἔσῳ αὐτῶν ἦμ-
 ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὴν, λέγων, γύναι, οὐκ οἶ-
 σκαῖ αὐτόμ. * καὶ μετὰ βραχυῖ ἔτερος ἰδὼν
 αὐτὴν, ἔφη. Ὁ σὺ δὲ αὐτῶν εἶ. Ὁ δὲ πῆτρος
 εἶπερ, ἀνθρώπε, οὐκ εἰμί. καὶ δῖα σάσῃς ὡσεὶ
 ὡρας μῖα ἄλλός τις δῖι χυρίζετο, λέγων,
 ἐπάλθιδαις καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ γὰρ
 γαλιλαῖός ἐστι. εἶπε δὲ ὁ πῆτρος. ἀνθρώ-
 πε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. Ὁ πῆτρος ἔτι λα-
 λοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ἀλέκτωρ. καὶ ἔφα-
 φείδ ὁ κύριος ἐν ἐβλεφε τῷ πῆτρος. * Ὁ ὕπε-
 μνήσθη ὁ πῆτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶ-
 περ αὐτῶν, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, ἀ-
 παρήσθη με τρίς. καὶ δὲ λελθὼν ἔξω ὁ πῆτρος,
 ἔκλαυσε πικρῶς. * καὶ οἱ ἀνδρες οἱ σωεί-
 χοντες τὸν ἰησοῦν, ἐνέπαυον αὐτῶν, δέροντες.
 Ὁ πῆτρος ἀλύφαντες αὐτὸν, ἐτυπῶν αὐτοῦ τὸ
 πρόσωπον, καὶ ἐπκρωτῶν αὐτὸν, λέγοντες.
 προφήτης σὺ, τίς ἐστὶν ὁ παῖς σου; Ὁ εἶπε-
 ρα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐ-
 τόν. * καὶ ὡς ἐγγύετο ἡμέρα, σωήσθη τὸ πρῶτον
 βυτιῆτον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς ὁ γραμματεῖς,
 καὶ ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σωείδιον αὐτῶν,
 λέγοντες. εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός; εἶπε ἡμῖν. * εἶ-
 πε δὲ αὐτοῖς, ἐὰν ὕμῖν εἶπω, οὐ μὴ πιστεύση-
 τε. ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ
 μοι ἢ ἀπολύσητε. * ἀπὸ τοῦ ναοῦ ἔσται ὁ ἴσος τῷ
 ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν φησὶ δυνά-
 μεως τοῦ θεοῦ. * εἶπορ δὲ πάντες, σὺ δὲ ὡς εἶ-
 ὁ ἴσος τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοῦ ἔφη. ὕμεις λέ-
 γετε, ὅτι ἐγὼ εἰμι. οἱ δὲ εἶπορ. * τί ἔτι χεῖ-
 ρα ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσα-
 μεν ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ.
 * καὶ ἀναστὰς ἄπαρ τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἠ-
 γαγεμ αὐτὸν ἐπὶ τὸν πάλατον. * ἤρξαντο ἡ
 κατηγορεῖν αὐτοῦ, λέγοντες, ποτὸρ εὐρομην
 δῖα σφύροντα τὸ ἔθνος, Ὁ κωλύοντα καίσαρι
 φόρους

eminus . Cum autem accēdissent ignem
 in medio aulæ, atq; unā confēdissent, se-
 dit & Petrus inter illos . Quem cum vi-
 didisset ancilla quædam sedentē ad lumē,
 defixis in illum oculis, dixit: Et hic cū illo
 erat. At ille abnegavit eum, dicens: Mu-
 lier, nō noui illum. Et post pusillum alius
 uidens eum, dixit: Et tu de illis es. Petrus
 uero ait: Homo, non sum . Et interuallo
 interiecto ferē horæ unius alius quidam
 affirmabat , dicens: Vere & hic cum illo
 erat, nam & Galilæus est . Et ait Petrus:
 Homo , nescio quid dicas . Et continuo
 adhuc illo loquente cecinit gallus. Et con-
 uersus dominus, intuitus est Petrum . Et
 recordatus est Petrus uerbi dñi, quomō
 dixerat ipsi : priusq; gallus cecinerit , ter
 me negabis. Et egressus foras Petrus fle-
 uit amare. Et uiri qui tenebant Iesum, il-
 ludebant ei, cædentes. & cū circumtexis-
 sent eum, percutiebant faciem eius, & in-
 terrogauerunt eum, dicētes : Vaticinare:
 Quis est ille qui te percussit? Et alia mul-
 ta conuiciantes dicebant in eum. Et ut fa-
 ctus est dies, cōuenerunt seniores plebis
 & principes sacerdotū & scribæ, & duxe-
 runt illum in concilium suum , dicentes:
 Num tu es ille Christus? dic nobis . Et
 ait illis: Si uobis dixero, non crederis. qđ
 si etiam interrogauero, nō respondebitis
 mihi, neq; dimittetis . Ex hoc tēpore erit
 filius hominis sedens à dextris uirtutis
 dei. Dixerunt autem omnes: Tu ergo es
 filius dei? Qui ait: Vos dicitis me esse.
 At illi dixerunt: Quid adhuc desydera-
 mus testimoniū? Ipsi enim audiuiimus
 ex ore ipsius. Et surgens uniuersa mul-
 tudo eorum, duxit illum ad Pilatum.
 Cœperunt autem illum accusare, dicen-
 tes: Hunc deprehendim⁹ euertentē gen-
 tem, ac uetantem tributa dare Cæsari,
 dicentē

XXII

τβ
α

τγ
β

τδ
α

τε
β
τς
α

τζ
β

τη
α

τθ
β
τι
α

φορδς διδόναι, λέγοντα έαυτ'μ χριστ'μ βασιλέα έιναι. * ο δε πιλατ'μ επηρώτησεμ αυτ'μ, λέγωμ. συ ει ο βασιλεύς τ'ν' ισραήλ; ο δε αποκριθεις αυτω, εφη. συ λέγεις. * ο'ν πιλατ'μ ειπε προς τους αρχιερείς η τους οχλους, ουδεμ ευρίσκω αιτιον εν τω ανθρωπω τ'τω. * οι δε επιχουμ, λέγοντες, ο'ν ανασείει τ'μ λαόμ, διδάσκωμ καθ'ώλης φη ισραήλ, αρχιμάμ'μ από φη γαλιλαίας εως ώδε. πιλατος δε ακούσας γαλιλαίας, επηρώτησεμ, ει ο ανθρωπος, γαλιλαός εστι. οι επιγνοους, οτι εκ φη θζυθσίας ηρωδ' α εστιμ, ανέπεμψεμ αυτ'μ προς ηρωδ'ω, ο'ντα ην' αυτ'μ εν ιεροσολύμοις εν ταύτης τ'ας ημέρας. ο'ν ηρωδ'ης ιδών τ'μ ιησ'μ, έχρη λίαν. ημ γαρ θέλωμ θζυθίαν αυτ'μ, δι'α τ' ανήκεμ πολλ'α περι αυτω, ην' ήλπίζε τι σημειομ ιδ'εμ υπ' αυτω γινόμενον. επηρώτησε δε αυτ'μ εν λόγοις ικανοις. αυτς δε ουδεμ απεκρίνατο αυτω. * εις ηκισαμ δε οι αρχιερείς ην' οι γραμματείς ευτόνωεσ καταγορεύετε αυτω. * εξουθενήσας δε αυτ'μ ο ηρωδ'ης σω ο'ν τ'ς στρατεύματιμ αυτω, ην' εμπάξας, περιβλώμ αυτ'μ εδ'ητα λαμψ'αμ, ανέπεμψεμ αυτ'μ τω πιλάτω. εγγύοντο δε φίλοι ο,τε πιλατος ην' ο ηρωδ'ης εν αυτ'η ημέρα μετ' άλλήλωμ, προεπηρχομ γ' εν έχθρας ο'ντες προς έαυτ'ς. * πιλατ'μ η συκαλεσάμεν'μ τους αρχιερείς, ην' τους αρχιουτας, ην' τ'μ λαόμ, ειπε προς αυτ'ς. προσίτωε κατέμοι τ'μ ανθρωπομ τ'τομ, ως αποσφ'οντα τ'μ λαόμ, ην' ιδου έγώ ενώπιον υμ'ωμ ανηκρίνας, ουδεμ ευρομ εν τω ανθρωπω τ'τω αίτιον, ωμ κατηγορείτε κατ' αυτ'ε. αλλ' ουδε ηρωδ'ης, ανέπεμψα γ' υμ'ας προς αυτ'μ, ην' ιδου ουδεμ αξιομ θανάτ' εστι πεπραγμ'όμ αυτω. * και δεύσας οω αυτ'ε απολύσω. ανάγκω η ειχεμ απολύειμ αυτ'ε η' εορτ'ω έναι. * ανέκρεξαμ η παμπληθει, λέγοντες, α'ιρε τ'τομ, απολύσω η ημ'ημ βαρραβ'αμ. ος τις ημ δι' ασάμ τιν'α γενομ'όμ εν τ'η πόλει, ην' φόνουμ βεβλημ'ός

dicens se Christum regem esse. Pilatus autē interrogauit eum, dicens: Tu es ille rex Iudæorū? At ille respondens illi, ait: Tu dicis. Ait autē Pilatus ad principes sacerdotū & turbas: Nihil inuenio noxiæ in hoc homine. At illi inualecebant, dicentes: Commouet populum, docēs per uniuersam Iudæam, exorsus à Galilæa usq; ad hūc locū. Pilatus autē audita mentione Galilææ, iterrogauit, num homo, Galilæus esset. Et ut cognouit, quod ad Herodis ditionē pertineret, remisit eum ad Herodem, qui & ipse Hierosolymis erat per id tēpus. Herodes autē uiso Iesu, gauisus est ualde. Tenebat enim multo iam tēpore cupiditate uidendi illum, eo quod audiret multa de eo, & sperabat se signū aliquod uisurū ab eo fieri. Interrogabat autē eum multis sermonibus. At ipse nihil illi respondebat. Stabant autē principes sacerdotū & scribæ acriter accusantes eum. Spreuit autē illum Herodes cum exercitibus suis, cumq; illuisset indutum ueste splendida remisit ad Pilatum. Et facti sunt amici inter sese Pilatus & Herodes in eodem die, nam antea si multas inter eos intercesserat. Pilatus autem conuocatis principibus sacerdotū, & magistratib⁹, ac plebe, dixit ad illos: Oblitistis mihi hunc hominem, quasi auertentem populum: & ecce ego corā uobis interrogans, nullū crimen inuenio in homine isto ex his de quib⁹ accusatis eum: sed ne Herodes quidem, nam misisti uos ad illū, & ecce nihil dignū morte actum est ei. Emēdatū ergo illū dimittam. Necessē autē habebat dimittere eis in festo unum. Exclamauit autē simul uniuersa turba, dicens: Tolle hunc, & dimitte nobis Barabban: qui erat propter seditionē quandā factam in ciuitate & homicidiū q coniectus

τια βεβλημῶος εἰς φυλακίῳ. * πάλιν οὖν ὁ πι
 α λαῖτος προσεφώνησε, θέλωμ ἀπολύσαι ἢ ἰη
 σῶμ. οἱ ἡ ἐφώνου, λέγοντες. Σταύρωσον,
 τιβ σαύρωσον αὐτόμ. * ὁ δὲ τρίτον εἶπε πρὸς αὐ
 ρ τῶ. τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος, οὐδὲμ αἰτι
 ομ θανάτῳ ἔυρον ἐν αὐτῷ, πω δὲ εὐσας οὖν αὐ
 τῶ ἀπολύσω. * οἱ ἡ ἐπέκειτο φωνᾶς μεγά
 α λαις, ἀτὲρ μῶοι αὐτῶ σαυρωθῆναι, ἢ κατι
 τιδ χουον αἰ φωνᾶι αὐτῶν ἢ ἢ ἀρχιερέωμ. * ὁ
 ἡ πιλᾶτος ἐπέκρινε γενέσθαι ἄπῆμα αὐτῶμ.
 Απέλυσε δὲ τὸμ δὲ τὰ σάσιμ ἢ ἢ φόνον βεβλη
 μῶομ εἰς τὴν φυλακίῳ, ὃμ ἢ τοῦτο, τὸμ ἡ ἰη
 τιε σῶμ πρὸς ἔδωκε τῶ θελήματι αὐτῶμ. * ἢ ἢ ὡς
 α ἀπὴ γαργμ αὐτῶ, ἐπιλαβόμενοι σίμωνός τι
 νος κυρηναῖς ἐρχομῶσ ἀπαρχῶ, ἐπέδηκαμ
 τισ αὐτῶ ἢ σαυρὸν φέρειμ ὅπιθεμ ἢ ἰησῶ. * ἢ ἢ
 λῶδε δὲ αὐτῶ πολὺ πλῆθος ἢ λαῶ, ἢ ἢ γυ
 ναικῶν, αἱ ἢ ἐκόπηοντο καὶ ἐδρῶν αὐτόμ. π
 στραφεῖς δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ ἰησῶς, εἶπε. Ὁν
 τὰ τέρεις ἰερυσσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπὲ μὲ, πλὴν
 ἐφ' ἐαυτὰς κλαίετε, ἢ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν. ὅτι
 ἰδοὺ ἐρχομη ἡμέρα ἐν αἷς ἐρῶσι, μακάρια
 αἰ σῆρα ὅ κοιλία αἰ ὄνκ ἐγκύσταμ, ὅ μα
 σοῖ δὲ ὄνκ ἐδὴ λασσαμ. τότε ἀρξομη λέγειμ τῶ
 ὄρεσι, πῶς εἶτε ἐφ' ὑμᾶς, καὶ τῶ βοωοῖς, κα
 λῶτε ἡμᾶς, ὅτι εἰ ἐν τῷ ἡρῶ ξύλω ταῦτα
 τικ πωσσομ, ἐν τῷ ξηρῷ τί γίνηται; * ἢ ἢ γοντο δὲ
 α ἢ ἢ περὶ δύο κακῶργοι συν αὐτῷ ἀναρεθί
 τικ νᾶ. * ὅτι ἢ ἢ ἀπὴ λθομ ἐπὶ τὸμ τόπομ ἢ καλῶ
 α μῶομ κρανίον, ἐκεῖ ἐσαύρωσαμ αὐτόμ, * ἢ ἢ τῶ
 τικ κακῶργος, ὃμ ἢ ἢ ἐκ δειξίωμ, ὃμ ἢ ἢ ἀρῖσε
 α ρῶμ. * ὁ δὲ ἰησῶς ἔλεγε. πάτερ, ἀφες αὐτῶς,
 τικ ὅυ ἢ ὄιδασι τί ποῖσσι. * Δίαμεριζόμενοι δὲ
 τικ τὰ ἰμάτια αὐτῶ, ἔβαλλομ κλήρομ. ἢ ἢ εἰσῆκει
 α ὁ λαὸς διεωρῶμ. * ἢ ἢ μὴ κτήρισον ἢ καὶ οἱ ἀρι
 τικ χοντες σαὺ αὐτῶ, λέγοντες. ἄλλος ἔσωσε,
 α σωσάτω αὐτῶ, εἰ ὁυτός ὄστιμ ὁ χριστός, ὃ ἢ θεῶ
 τικ ἐκλεκτός. * ἐνέπαυον δὲ αὐτῶ καὶ οἱ στρατῶ
 β ται προσερχόμενοι, ἢ ἢ ὄξος προσφέροντες αὐ
 τῶ, καὶ λέγοντες. εἰ σὺ εἰ ὁ βασιλεὺς τῶ ἢ ἢ
 τικ δαίωμ, σώσωμ σε αὐτόμ. * ἢ ἢ δὲ ὅ ἐπιγραφὴ
 α γεγραμ

cōiectus in carcerē. Iterū autē Pilatus lo
 cutus est ad eos, uolens dimittere Iesum.
 At illi clamabāt, dicētes: Crucifige, crucifi
 ge eū. Ille autē tertio dixit ad illos: Quid
 eīm mali fecit hic? Nullum crimē capitale
 comperio in eo. castigatū ergo dimittam
 illū. At illi instabant uocib⁹ magnis, po
 stulantes ut crucifigeret, & inualescebant
 uoces corū, ac summorū sacerdotū. Et Pi
 latus adiudicauit ut fieret qd' illi postula
 bant. Dimisit autē illis eū, qui ppter se
 ditionē & homicidiū cōiectus fuerat in
 carcerē, quē poposcerant, Iesum uero tra
 didit arbitrio corū. Et cū abducerent eū,
 apprehēderūt Simonē quendā Cyrenē
 sem uenientē ē rure, & imposuerūt illi cru
 cem ut portaret post Iesum. Sequebatur
 autē illū multa turba populi ac mulierū,
 quæ plangebant & lamētabant eū. Con
 uersus autē ad illas Iesus, dixit: Filiaē Hie
 rusalē, nolite flere sup me, sed sup uobis
 ipsis flete, & super filijs uestris. Qm̄ ecce
 ueniēt dies in quib⁹ dicēt: Beatae steriles,
 & uētres qui nō genuerūt, & ubera quæ
 nō lactauerūt. Tunc incipiēt dicere mon
 tibus: Cadite sup nos: & collib⁹, operite
 nos. Quia si in humido ligno hæc faciūt,
 in arido quid fiet? Ducebant autē & aliῖ
 duo facinorosi cū eo ut interficerent. Et
 postq̄z uenerūt in locū, qui uocat Calua
 ria, ibi crucifixerunt eum, & facinorosos,
 unū à dextris, alterū à sinistris. Iesus autē
 dicebat: Pater, remitte illis, nesciunt eīm
 quid faciāt. Diuidentes uero uestimēta
 eius, miserūt sortē. Et stabat populus spe
 ctans, & deridebant eum principes cum
 eis, dicētes: Alios seruaui, seruet seipsum,
 si hic est ille Christus, ille dei electus. Illu
 debāt autē ei & milites accedētes, & acetū
 offerētes ei, dicētes q̄z: Si tu es ille rex Iu
 dæorū, saluū te fac. Erat autē & inscriptio
 scripta

γεγραμμὴν ἐπ' αὐτῷ ἡρώμασι μὲν ἑλληνικοῖς,
 ἑβραϊκοῖς, καὶ ἑβραϊκοῖς, οὕτως ὅτι οὐ βία
 σιλεὺς ἦν Ἰσραήλ. * εἶς δὲ ἦν κρημαθὲν ἴσως
 κακῶς γὰρ ἐβλασφήμη αὐτὸν, λέγων. εἰ σὺ
 εἶ ὁ χριστός, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. * ἀποκρι-
 θείς δὲ ὁ ἕτερος, ἐπετίμα αὐτῷ, λέγων. οὐδέ
 φοβῆσθαι σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κριμαθί εἶς
 καὶ ἡμῶν ἴσως δικαίως, ἄξιός ἐστιν ἐπὶ ἡμῶν
 ἀπολαμβάνομεν, ὅπως δὲ οὐδὲν ἄπορον εἶ-
 πραξῆ. καὶ ἔλεγε τῷ Ἰησοῦ, μνήσθητί μου κύ-
 ρι, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. καὶ εἶ-
 περ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀλλὰ λέγω σοι, σήμερον
 μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παράδεισῳ. * ἥρ' ἡ ὥσπερ ἕως
 ἕκτης, καὶ σκοτὸς ἐγένετο ἐφ' ὅλῳ τῷ γῆν ἕως
 ἕως ἑννάτης, καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, * καὶ ἐχί-
 σθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ. * καὶ φωνή
 ἤσασ φωνῆ μεγάλη ὁ Ἰησοῦς, εἶπε. πάτερ εἰς
 χεῖράς σου παραθήσονται τὰ πνεῦμά μου. καὶ ταῦ-
 τα εἰπὼν, ἔξενυσεν. * Ἰδὼν δὲ ὁ ἐκείνων
 χόος τὸ γένος μου, ἐδύσατο τὸν θεόν, λέγων.
 ὅντως ὁ ἀνδρῶν ὅντες δίκαιοι ἦν. * καὶ πάν-
 τες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τῷ θεώ
 ῥίμα ταύτῳ, θεωροῦντες τὰ γένη μου, τὴν
 πῆνυ ἐαυτῶν τὰ σήματα, ὑπέσχετο, εἰσῆκει-
 σαι δὲ πάντες οἱ γυνοσὶ αὐτῷ μακροθῆν, καὶ γυ-
 ναῖκες αἱ συνακολυθῆσασα αὐτῷ ἀπὸ τῆς γα-
 λιλαίας ἐρῶσα ταῦτα. * καὶ ἰδὼν ἀνὴρ ὀνό-
 ματι Ἰωσήφ, βυβλυθῆς, ὑπάρχων ἀνὴρ ἀγα-
 θὸς καὶ δίκαιος, ὅντες οὐκ ἦν συγκαταπεθιμέ-
 νος τῇ βυβλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν, ἀπὸ ἁριμα-
 θαίας πόλεως Ἰσραήλ, ὃς ἐπὶ προσεδέχε-
 ται αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ὅπως προσελ-
 θὼν τῷ πλάτῳ, ἤτῃσάτο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ,
 * καὶ καθελὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σίνδονι, καὶ
 ἐθηκερ αὐτὸ ἐν μνήματι λαξευτῷ. ὃ οὐκ ἦν
 οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος. * καὶ ἡμέρα ἦν παρα-
 σκευῆς, καὶ σάββατον ἐπέφωσκε. κατακολυθῆ-
 σασα δὲ γυναῖκες αἱ τινες ἦσαν συνακολου-
 θῆσαι αὐτῷ ἐκ τῆς γαλιλαίας, ἐθεάσαντο τὸ μνη-
 μέον, καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ. * ὑποσφεί-
 σαι δὲ, ἠτοίμασαν ἁρώματα καὶ μύρα, καὶ τὸ
 μύριον

τκε
β
τκβ
τκζ
β
τκη
β
τκθ
α
τλ
β
τλα
τλβ
α
τलग
α
τλδ
τλε
η

scripta sup eum literis Græcis, & Latinis,
 & Hebraicis: Hic est rex Iudæorū. Vnus
 autē de his qui pēdebant facinorosorū,
 conuicia dicebat in eum, dicens: Si tu es
 Christus, serua teipsum & nos. Respon-
 dens autē alter, increpabat eum, dicens:
 Ne times quidē tu deum, quod in eadē
 damnatione es: Et nos quidē iuste, nam
 digna factis recipim⁹, hic uero nihil mali
 gessit. Et dicebat ad Iesum: Dñe, memen-
 to mei, cum ueneris in regnum tuum. Et
 dixit illi Iesus: Amen dico tibi, hodie me-
 cum eris in paradiso. Erat autē ferè hora
 sexta, & tenebræ factæ sunt super totam
 terram usq; ad horam nonam. Et obscu-
 ratus est sol, & uelum templi scissum est
 medium. Et cum clamasset uoce magna
 Iesus, ait: Pater, in manus tuas cōmenda
 bo spiritū meū. Et hæc cum dixisset, expi-
 rauit. Cum uidisset autem centurio, qd
 accidit, glorificauit deum, dicēs: Vere hic
 homo iustus erat. Et omnes turbæ eorū
 qui simul accesserāt ad spectaculū istud,
 & uiderant quæ contingebant, percutien-
 tes pectora sua, reuertebantur. Stabant
 autē omnes noti eius procul, & mulieres
 quæ secutæ cum erant à Galilæa hæc ui-
 dentes. Et ecce uir nomine Ioseph, decu-
 rio, qui erat uir bon⁹ ac iustus, hic nō con-
 senserat consilio ac facto eorū, oriundus
 ab Arimathæa ciuitate Iudæorum, qui
 expectabat & ipse regnū dei: Hic accessit
 ad Pilatū & postulauit corp⁹ Iesu, & de-
 positū inuoluit sindoni, & posuit illud in
 monumēto qd erat in lapide excisum, in
 quo nondū quisq; positus fuerat. Et dies
 erat parasceue, & sabbatum illucescebat.
 Subsecutæ autē mulieres q̄cū eo uenerāt
 de Galilæa, uiderūt monumentū, & quē
 admodū positū erat corp⁹ ei⁹. Reuersæ
 uero, parauerūt aromata & unguēta, ac
 q 2 sabbato

ἢ σάββατομ ἠσύχασαμ ἡλί πύω ἔντολιώ.
 τλβ * Τῆ δὲ μετὰ τὸ σαββάτωμ ὄρθρου βαθέος,
 α ἦλθον ἐπὶ τὸ μνήμα, φέρουσαι ἃ ἠτοίμασαμ
 ἀρώματα, καὶ τινες σαὺ αὐταῖς. ἔυρον ἃ τὸμ
 λίθον ἀποκεκλισημένον ἀπὸ τῆ μνημείου, καὶ
 εἰσελθούσαι οὐκ ἔυρον τὸ σῶμα τῆ κυρίου ἰησοῦ.
 καὶ ἐγένετο ἔν τῷ διαπορεύεσθαι αὐτὰς πρὸς τὸ
 τσ, καὶ ἰδοὺ δύο ἄνδρες ἐπέστησαν αὐταῖς ἔν
 ἐοδήσειμ ἀστραπήσας. * Εμφόβωμ ἃ γενε-
 τλβ μύωμ αὐτῶμ, καὶ κλινοσῶμ τὸ πρόσωπομ εἰς
 β τὸ γῆ, εἶπομ πρὸς αὐτὰς. τί ζητεῖτε, τὸ ζῶντα
 μετὰ τῶ νεκρῶμ; οὐκ ἔστιμ ὧδε, ἀλλ' ἠγέρθη.
 μνήσθετε ὅτι ἐλάλησεμ ὑμῖμ, ἔτι ὡμ ἔν τῆ γα
 λιλαιᾷ, λέγωμ. ὅτι δὲ τὸμ ἰδὸμ τῆ ἀνθρώπου πα
 ραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἀμαρτω
 λῶμ, καὶ σταυρωθῆναι, ἃ τῆ τρίτη ἡμέρα ἀνα
 τλκ εῖλωμ. καὶ ἐμνήσθησαν τῆ ἐρημάτωμ αὐτῶ. * καὶ
 β ὑποστρέψασαμ ἀπὸ τῶ μνημείου, ἀπήγγαλαμ
 πάντα ταῦτα τῶ ἐνδεκα, καὶ πᾶσι τῶ λοι
 τλθ ποῖς. * Ἡμ ἃ ἡ μαρτυρία ἡ μαρτία, καὶ ἰωάννα,
 ι καὶ μαρτία ἰακώβου, ἃ ἃ λοιπαὶ σαὺ αὐταῖς, αἱ
 ἔλεγον πρὸς τὸν ἀποστόλου ταῦτα. καὶ ἐ
 φάνησαν ἔνώπιον αὐτῶμ ὡσεὶ λῆρος τὰ ἔρημα
 τα αὐτῶμ, καὶ ἠπίσω αὐτῶ. ὁ ἃ πῆρὸς αἱ
 νασὰς ἐδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ πᾶκὺ
 φας, βλέπει τα ἄθόνηα κείμνα μόνα, καὶ ἀ
 τμ πῆλθε, πρὸς ἑαυτὸμ θαυμάζωμ τὸ γεγονός. * ἃ
 η ἰδοὺ δύο ὄν αὐτῶμ ἦσαν πορθομένοι ἔν αὐ
 τῶ. τῆ τῆ ἡμέρα εἰς κώμω, ἀπέχουσα σαδίας
 ἐξήκοντα ἀπὸ ἱερουσαλήμ, ἢ ὄνομα ἐμμαῶς,
 καὶ ἀντιώμιλου πρὸς ἀλλήλους πρὸ πάντων
 τῶ συμβεβηκότων τούτων. καὶ ἐγένετο ἔν τῷ
 ὁμιλεῖν αὐτῶ καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ ἰη
 σοῦς ἐγγίσας σιωπορεῖτο αὐτῶ. οἱ ἃ ὀφθαλ
 μοὶ αὐτῶ ἐκρατοῦντο τῶ μὴ ἐπιγινῶναι αὐ
 τῶμ. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. τίνες οἱ λόγοι οὗτοι,
 οὗς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους πρὸς πατουῶ
 πτε, καὶ ἐσε σκυθρωποί; ἀποκριθεὶς δὲ εἰς, ὅ
 ὄνομα κλεόπα, εἶπε πρὸς αὐτόμ. σὺ μόνος
 τῶ οἰκῆς ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνωε τὰ γενό
 μενα ἔν αὐτῆ ἔν ταῖς ἡμέραις ταύταις; καὶ
 εἶπεμ

sabbato quidem quieverunt secundum
 praeceptum. Vno autem sabbatorū
 profundo crepusculo, uenerūt ad monu-
 mentum, portantes quæ parauerant aro-
 mata, & nonnullæ cum illis. Repererunt
 autē lapidem reuolutū à monumēto, &
 ingressæ nō inuenerunt corpus dñi Iesu.
 Et factū est dum mēte cōsternatæ essent
 de hoc, ecce duo uiri steterunt iuxta illas
 in uestib⁹ fulgurātib⁹. Cū expauissent
 autē, & declinarēt uultū in terrā, dixerūt
 ad illas: Quid queritis, uiuentē cū mor-
 tuis? Nō est hic, sed surrexit. Recordami
 ni ut dixerit uobis, cū adhuc in Galilæa
 esset, dicēs, qd' oportuerit filiū hominis
 tradi in man⁹ hominū peccatorū, & cru-
 cifigi, & die tertio resurgere. Et recordatæ
 sunt uerborum eius, & regressæ à monu-
 mento nunciauerūt hæc omnia illis unde-
 cim, & cæteris omībus. Erat autē Maria
 Magdalene & Ioanna & Maria Iacobi,
 & cætera quæ cū eis erant, quæ dicebant
 ad apostolos hæc. Et uisa sunt apud illos
 ceu deliramentū uerba illarū, neq; credi-
 derūt illis. Petrus autē surgēs cucurrit ad
 monumentū, & p̄spiciēs uidit lintcamī-
 na sola posita, & abiit, apud semetipsum
 mirans qd' acciderat. Et ecce duo ex illis
 ibant eodē die in castellum, quod aberat
 spatio stadiorū sexaginta ab Hierosoly-
 mis, nomine Emaus, & ipsi cōfabulaban-
 tur inter se de his omīb⁹ quæ acciderant.
 Et factū est dum cōfabularent, ac dispu-
 tarent, & ipse Iesus appropinquans ibat
 unā cū illis. Cæterū oculi illorū teneban-
 tur, ne cum agnoscerent. Et ait ad illos:
 Qui sunt hi sermones quos confertis inter
 uos ambulantes, & estis tristes? Ac re-
 spōdēs unus, cui nomē Cleopas, dixit eis:
 Tu sol⁹ peregrin⁹ es Hierosolyimis, neq;
 cognouisti quæ facta sunt illic his dieb⁹?
 Quibus

XXIII

ἔειπερ ἄνθρωποι, ποῖα; οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς, τὰ πρὸς
 Ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον, ὃς ἐγγύς το ἀνήρ προφήτης,
 δυνάστης ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τῶ θεοῦ, καὶ
 πάντων τῶ λαοῦ, ὅπως τὸ πρὸς δόξα καὶ αὐτῶν οἱ
 ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ ἀρχοῦντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανα-
 τῆς, καὶ ἐσαύτως αὐτόν. ἡμεῖς ἡ ἠλιπίστοι
 μὲν, ὅτι αὐτοῦ ὄπισθεν ἐμελλομεν λυγρῶς τὸ ἰσχυ-
 ρόν. ἀλλὰ γε σὺ παῖσι τούτοις ἐτί τω ταύ-
 τῳ ἡμεῖς ἀγαθὴν ἡμέραν, ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγγύον-
 το. ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τινες ἦσαν ἡμῶν ἐξέστη-
 σαι ἡμεῖς, γενόμεναι ὀρθροῖα ἐπὶ τῷ μνημεί-
 ον, καὶ μὴ εὕρεσαν τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἠλλοθεν, λέγον-
 ται, ἐπὶ τῷ μνημείον, ὅτι ἔβρισαν ἡμῶν, οἱ λέ-
 γουσι μὲν αὐτῶν ζῶν. καὶ ἀπελλομεν τινες τῶ σὺν
 ἡμῖν ἐπὶ τῷ μνημείον, ἐβρισαν ὅπως, καθὼς
 ἐταῖς γυναῖκες εἶπον, αὐτῶν ἡ οὐκ εἶδον. ἐ-
 βρισαν εἶπε πρὸς αὐτοῖς, ὅτι ἀνόητοι καὶ βραδύ-
 τῆ καρδίᾳ τῶ πνεύματι ἐπὶ παῖσι, οἱς ἐλάλη-
 σαι οἱ προφήται. οὐχὶ ταῦτα ἐδὶ καθ' ἑαυτοῦ χρι-
 στῶν, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸ δόξα αὐτοῦ; καὶ ἀρξά-
 μενος ἀπὸ μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφη-
 τῶν, δεικνύμενοι ἄνθρωποι ἐν πάσαις ταῖς γρα-
 φαῖς τὰ πρὸς εἶναι. καὶ ἡ γυναικῶν εἰς τὸν κώ-
 μῳον οὗ ἐπορεύοντο, καὶ αὐτοῖς προσεποιεῖτο πορ-
 ρῶντες πορεύεσθαι, καὶ πρὸς βιάσαντο αὐτῶν, λέ-
 γοντες, μεῖνον μετ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἐσπέρη-
 σαι, καὶ κέκλικε ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθε τῶ μεί-
 νον σὺν ἄνθρωποις. ἐγγύς το ἐν τῷ κατακλιθῆ-
 ναι αὐτῶν μετ' αὐτῶν, λαβόντες τὸ ἄρτον ἐυλόγη-
 σε καὶ κλάσας, ἐπέδιδον αὐτοῖς. αὐτῶν ἡ δι-
 ηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοί, ἐπεὶ ἐγνώσαν αὐ-
 τὸν, καὶ αὐτοῦ ἀφαντες ἐγγύετο ἀπ' αὐτῶν. καὶ
 εἶπον πρὸς ἀλλήλους. οὐχὶ ἡ καρδίᾳ ἡμῶν
 κακομύνη ἡμῶν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλη ἡμῖν ἐν τῇ
 ὁδῷ, καὶ ὡς διενοίγεμεν ἡμῖν τὰς γραφάς; καὶ
 ἀνασάντες αὐτῆ τῆ ὥρα, ὑπέστρεψον εἰς ἱερου-
 σαλήμ, καὶ ἕβρισαν σωμαθοῖσι σμύνας τῶν ἐνδεκά,
 ἐπὶ τῶ σὺν ἄνθρωποις, λέγοντας, ὅτι ἡ γέθη ὁ κύρι-
 ος ὄντως, ἐβρισαν σίμωνι. καὶ αὐτοῖς διηγοῦντο
 τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐνώθη ἄνθρωποις ἐν τῇ κλά-
 σει τοῦ ἄρτου. * ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλοῦντων,
 αὐτοῖς

Quib⁹ ille dixit: Quæ? Et dixerūt ei: De
 Iesu Nazareno, qui fuit uir propheta, po-
 tens opere & sermone corā deo & toto
 populo: & quō eum tradiderunt summi
 sacerdotes, & principes nostri in conde-
 mnationem mortis, & crucifixerūt eum.
 Nos autē sperabamus, eum esse illū qui
 redēpturus esset Israël. Atqui super hæc
 omīa terti⁹ dies est hodie, qd̄ hæc facta
 sunt. Sed & mulieres quædam ex nobis
 attonitos reddidere nos, quæ diluculo
 perucenerūt ad monumentū, & nō inuen-
 to corpore ei⁹, uenerūt, dicētes, se etiā uī-
 sionē angelorū uidisse, q̄ dicerēt eū uiue-
 re. Et abierūt quidā eorū q̄ erāt nobiscū
 ad monumentū, & ita repererūt, sicut mu-
 lieres dixerāt, ipm̄ x̄o nō uiderūt. Et ipse
 dixit ad eos: O stulti & tardi corde ad cre-
 dendū in omīb⁹, quæ locuti sunt p̄phe-
 tæ: Nonne hæc oportuit pati Christū, &
 intrare in gloriā suā? Et exorsus à Mose
 & omīb⁹ p̄phetis, interpretabat̄ illis in
 omīb⁹ scripturis quæ de ipso erāt. Et ap-
 propinquauerūt castello q̄ ibant, & ipse
 præseferēbat se longius ire. Et coegerunt
 illū, dicētes: Mane nobiscū, qm̄ uergit ad
 uesperā, & indinatus est dies. Et intrauit
 ut maneret cū illis. Et factū est dū accum-
 beret cū eis, accepit panē & benedixit ac
 fregit, & porrigēbat illis. Et aperti sunt
 oculi eorū, & agnouerunt eū, & ipse eua-
 nuit à cōspectu eorū. Et dixerūt inter se:
 Nōne cor nostrū ardebat in nobis, dum
 loqueret̄ nobis in uia, & aperiret nobis
 scripturas? Et surgētes eadē hora regressi
 sunt Hierosolymā, & inuenerūt cōgrega-
 tos undecim, & eos qui cū illis erāt, dicen-
 tes: Surrexit dñs uere, & apparuit Simo-
 ni. Et ipsi narrabant quæ gesta erant in
 uia, & quomō fuisset agnitus sibi ex fra-
 ctione panis. Dum autē hæc loquuntur,
 q̄ 3 stetit

μα
2

αυτους ο ιησους εση εν μεσω αυτων, και λεγει
αυτοις. ειρωνη υμιν. πτοκδέντες δε ην εμφο-
βοι γενόμενοι, εδοκωω πνευμα θεωρεσθαι. **Ε**
ειπερ αυτις. τί τεταραγμυλοι εσε, **Ε** διὰ τί
διαλοσισμοι αναβαινουσιν εν ταϊς καρδιαις
υμων; ιδετε τας χειρας μου ην τους ποδας
μου, οτι αυτους εγω εμι. ηηλαφήσατε με και
ιδετε, οτι πνευμα σαρκα **Ε** οσα ουκ εχα, κα-
θως εμε θεωρετε εχοντα. και τοτο ειπων,
επέδειξε αυτις τας χειρας ην τους ποδας.
ΤΜΒ * **Ε**τι δε αποισουτων αυτων απο τ' χαρσ **Ε**
θανμαζουτων, ειπερ αυτις. εχετε τι βρωσι-
μομ ενθαδε; οι δε επεδωκαμ αυτω ιχθυος
οππου μερος, ην απ' μελισιου κηριου. και
ΤΜΓ λαβων, ενωπιου αυτων εφαγεμ. * ειπε δε αυ-
τις, ουτοι οι λογοι, ους ελαλησα προς υμας
εν ωμ σαυ υμιν, οτι δε πληρωθιτω παντα
τα γεγραμμενα εν τω νομω μουσέως, ην προ-
φηταις, **Ε** ψαλμοις ην εν βιβλ. τότε διηνοιξεμ
αυτων τον νομω η σωθεναι τας γραφας, ην
ειπερ αυτις. οτι ουτως γεγραπται, **Ε** ουτως
ειδαι παθεμ τον χριστον, και ανασθιτω εν νε-
κρω τη τριτη ημερα, ην κηρυθιτω επι του
ονοματι αυτου μετάνοιαμ ην αφεσιμ ημας
τιων εις παντα τα εθνη, αρχεαμνον απο ιερου-
σαλημ υμας δε εσε μαρτυρες τωτω. ην
ιδου εγω αποσθλω πτω επαγγελιαμ η πα-
τρος μου εφ υμας. υμας η καθισατε εν τη πό-
λει ιερουσαλημ, εως ου ενδυσθητε δωαμιμ
δελ φουε, εζηγαγε δε αυτους εξω εως εις βη-
θανιαμ, ην επαρσας τας χειρας αυτου, ευλο-
γησεμ αυτους. και εγγυετο εν του ευλογεμ
αυτον αυτους, δι εση απ αυτων, ην ανεφερετο
εις τον ουρανον. και αυτοι προσκωησαντες αυ-
τον, υπεσρεψαμ εις ιερουσαλημ μετ' χαρσ
μεγαλης, ην ησαν διαπαντος εν του ιερου,
αινωωτες ην ευλογοωτες τον θεον. Αμην.

stetit Iesus ipse in medio eorum, & dicit
eis: Pax uobis. Expauēfacti uero & con-
territi, existimabant se spiritū uidere. Et
dixit eis: Quid turbati estis, & cogitatio-
nes ascēdunt in cordibus uestris? Videte
man⁹ meas & pedes meos, quia ego ipse
sum. Cōtrectate me & uidete, quia spiri-
tus carnē & ossa nō habet, sicut me uide-
tis habere. Et cū hæc dixisset, ostendit eis
manus ac pedes. Adhuc autē illis nō cre-
dentibus præ gaudio & mirantibus, di-
xit eis: Habetis hic aliquid eduli⁹? At illi
obtulerunt ei partē piscis assi, & aliquid
de fauo apiarario. Et accepit, & in conspe-
ctu illorū comedit. Et dixit ad eos: Hæc
sunt uerba, quæ locutus sum ad uos, cum
adhuc essem uobiscum: quod necesse fo-
ret impleri omnia quæ scripta sunt in le-
ge Mosi, & prophetis, & psalmis de me.
Tunc aperuit illorum mentem, ut intel-
ligerent scripturas, & dixit eis: Sic scriptū
est, & sic oportebat Christum pati, & re-
surgere à mortuis tertio die, & prædicari
sub nomine eius pœnitentiam ac remis-
sionem peccatorū in omnes gentes, ini-
tio factō ab Hierosolymis. Vos autem
estis testes horū. Et ecce ego mitto pro-
missum patris mei super uos. Vos autē
sedete in ciuitate Hierusalem, quoad usq;
induamini uirtute ex alto. Eduxit autem
eos foras usq; in Bethaniam, & sublati
in altum manibus suis, benedixit eis. Et
factum est dum benediceret illis, recessit
ab eis, ac ferebat in cœlū. Et ipsi adorato
eo, regressi sunt Hierosolymā cum gau-
dio magno, & erant semper in templo,
laudantes & benedicētes deum. Amen.

ΤΕΛΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ
ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

EVANGELII SECVNDVM
LVCAM, FINIS.

βίος

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΚ ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ.

Ιωάννης ὁμ ιησοῦς πάνυ ἠγάπησεμ, υἱὸς Ζεβεδαίου, ἀδελφὸς ἰακώβου ἔϋπ ἠρώδου μετὰ
 δὲ πάθους ἔ κυρίως ἀποκεφαλιθέντος, ἔχατος πάντων ἔγραψεν εὐαγγέλιον, πρὸς ἀκκλη
 θείας πρὸς τὸν ἑσπίαν ἐπισκόπων, ὁ μὲν κηρίθου ὁ ἄλλων ἀρετικῶν, καὶ μάλιστὰ τῆ
 νικαῦτα ἔ ἔμβιβίωντων δόγματος ἀνακύναντος, ἠὲ φασκόντων τὸν χριστὸν πρὸς μα
 ρτίας μὴ γεγεννηθῆ. ὅθεν ἠναγκάσθη πλὴν θείαν γλῶσσιν αὐτῷ εἰπεῖν. καὶ ἄλλω ἡ ἀτίαν τῶν ἑσπ
 γράμματος φέρειμι ἀναγνοῦς ἑ ματθαίου, μάρκου, ὁ Λουκᾶ τὰ τεύχη, ἐδοκίμασε ἄλλ ἑ ἕφος ἑ ἰσθ
 ριῶν. ὁ ἀληθῆ ἀυτὸς εἰρηκέναι ἐθεοαίωσεμ. ἐνὸς δὲ ἐνταυτο μόνον, ἐν ᾧ καὶ ἔπαυε, μετὰ τῷ φυλακῆν
 ἰωάννου πλὴν ἰσορίαν σωτήρια. ἐάσας τοίνυν τὸν ἐνταυτὸν οὐ τὰ πεπραγμένα πρὸς ἑ ἑσπὶν ἔζητέθη, ἑ
 ἀνωτέρω χρόνῳ, πρὶν ἢ τὸ ἰωάννου ἐμβληθῆναι εἰς τὴν εἰρηκῆν, τὰς πράξεις ἐθέθη. καθὰ σαφηνιθῆναι
 δωκῆσθαι τῶν ἐπιμελῶς τῶν τέταρτον εὐαγγελίῳ ἐρτυγχάνουσι. ὁ πρὸς τὸν διὰ φωνίαν τὴν δοκῶ
 σαρ εἶναι ἰωάννου μετὰ ἑ λοιπῶν ἔργῳ. ἔγραψε ἡ μίαν ἐπιστολήν, ἣς ἡ ἀρχὴ ἐστὶ. ὁ ἦν ἀπαρχῆς, ἡ τις
 πρὸς πάντων ἑ ἐκκλησιαστικῶν καὶ πεπαιδευμένων ἀνδρῶν ἐγκρίνετη. Αἱ ἡ λοιπαὶ δύο, ὧν ἡ ἀρχὴ
 ἐστὶ πρώτη ἄλλ, ὁ πρεσβύτερος ἐκκλησῆ κυρία, δὲ ἄλλος δὲ, ὁ πρεσβύτερος γαίῳ τῷ ἀγαπῆθῶ, ἰωάννου
 πρεσβυτέρῳ λέγοντη. οὐ ἐστὶ ὁ νῦν, ἔπερον μνημα ἐν τῇ ἐφέσω τυγχάνει. καὶ τινες νομίζουσι, τὰ δύο
 μνημῆα ἰωάννου εἶναι ἑ εὐαγγελιστῶν, πρὶν οὐ ἠνίκα ἄλλ τὰξιμ εἰς παπίαν τὸ τῶν ἀκροατῶν ἔλθωμον
 ἐξηγησόμεθα. τοιγαροῦν πεσασεκαὶ δεκάτῳ ἔτη, δεύτερον μετὰ νέρωνα δῖω γμὸν κινουῶντος δῶ
 μετῖανθ, εἰς πᾶν τὸν νῆσον πρὶ ἰοριθίαις, σωτέαξεν ἀποκάλυψιν, ἡμ μετέφρασεμ. ἰσθίνος μάρτυς
 καὶ ἠρωαῖος, σφαγγύτος ἡ δομῆταις, ὁ πρὸς πρᾶξωμ αὐτο δῖα πλὴν πολλῆν ὁμότητα, πρὸς συγκλη
 τῶ ἀκρωθασῶν, ἐπὶ πρῆτιανος εἰς ἐφεσον ἀναζεύξας, ἔως ἑσπῆανθ ἑ βασιλείως ἐκῆσε δῖα τελέσας,
 πᾶσας τὰς ἑσπίαν ἐθεμελίωσε ὁ ὠκοδόμηκεν ἐκκλησίαν, καὶ λίαν γκεάσας ἐξκοσῶ ὁ γδ ὄψ
 ἑταυτῶ, μετὰ δὲ πάθους κυρίως τελευτήσας πλῆστον τὸν προσηρμυλῆς πόλεως ἠξιώθη φθὶ κοιμήσεως.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΙ
 ΓΕΛΙΟΝ ΕΚ ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΑΚΤΟΥ.

Τὸ πνεύματος δῶμας ἐν ἀδενείᾳ πελαῖται, καθὰ καὶ ἡ γέγραπται καὶ πνεύματος
 ἐν ἀδενείᾳ ἡ οὐ σώματος μόνον, ἀλλὰ δὴ καὶ λόγου καὶ σοφίας ἐν γλώτῃ κερμυλῆς.
 καὶ τῶτο δῖλλον ἐκ πολλῶν ἄλλων, μάλιστὰ δὲ ἐκ τῶ πρὶ τὸν μέγαμ θεολόγον
 καὶ ἀδελφὸν χριστῶ ἐν χάριτι ὁρμυλῆς. οὐτὸν γὰρ ἀλίεως ἄ πατρὸς ἡμ, πλὴν αὐτῶ
 δὲ τέχνῳ τῷ πατρὶ μεταχειρίζομονος. οὐ μόνον ἀμαθῆς ἡμ φθὶ ἐλλῶικῆς καὶ ἰουδαϊκῆς παιδεί
 σεως, ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸν ἀγράμματον, καθὰ δὴ καὶ ὁ θεότατος Λεωνᾶς ἐν ταῖς πράξει μαρτυρεῖ πρὶ
 αὐτο, καὶ γὰρ δὴ ὁ ἡ πατρὶ σᾶυτῶ εὐτελεσάτη καὶ ἄσημ, ὡς χωρίον εἶναι, οὐ λογικῆς ἀλλὰ
 λιθῶτικῆς τέχνης. βηδσαῖδὰ γὰρ τῶτομ ἐξήνεγκεμ. ἀλλῶμως ὁ τοῖστῶ ὁ ἀγράμματος, ὁ ἄση
 μ, ὁ μηδὲν ἔχωμ περὶ βλεπῶν, ἴδε ποίου τετύχηκε πνεύματος. ὡστε ἄ μηδεὶς πρὸ ἄλλων εὐαγ
 γελιστῶν ἡμᾶς ἐδίδάξε, ταῦτα αὐτὸς βροντήσας. ἐπεθὴ γὰρ ἐκείνων καταγενομῶν πρὶ τὸ σω
 ματικὸν τῶ χριστῶ. μηδὲμ δὲ πρὶ φθὶ πρὸ αἰώνων αὐτο ὑπάρξεως τρανότερον καὶ σαφέερον εἰπόν
 τωμ. Δέος ἡμ μήποτε τινὲς χαμαυπετέες καὶ μηδὲμ ὑψηλὸν νοῆσαι δῶμα μῆμοι, νομίσωσι τὸν χρι
 στὸν τότε πρῶτομ εἰς ὑπάρξιμ ἐλθῆναι ὅτε ἀπὸ μαρτίας ἐγεννήθη, καὶ οὐχὶ προαῶντομ ἐκ τῶ πα
 ρ

τῶς γεννηθῶσα. ὁ πάντως ἔπαυε, καὶ παύλαυτὸ σαμοσατεύς. τούτου ἕνεκεν ὁ μέγας ἰωάννης
 πρὶ φιλίᾳ γεννήσεως διαλαμβάνει. καὶ τοιούτου δὲ πλὴν σάρκωσιν τῷ λόγῳ ἀμνημόνυτον καταλεί-
 ψας, φησὶ γάρ. ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. ὡς δὲ τινες φασί, ὅτι καὶ ἡξίωσάν ἀυτὸν οἱ ὀρθόδοξοὶ συγγρα-
 ψαί πρὶ ἄνω γεννήσεως, διὰ ἀναφανέντων τινῶν ἱερετικῶν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, τῶν δόγμα-
 τισδὼντων ἀνθρωπομ φιλὸν ὑπάρξειαι τὸν ἰκσῶν. ὅτε δὲ λέγεται ὁ ἄγιος τὰ πρὶ ἄλλωμ ἑυαγγελί-
 σῶμ ἀνεγνοῦς, θαυμάσαι μὲν ἐκείνους φιλί πρὶ πάντων ἀληθοῦς ἀφκῆσεως, ἐπικρίναι δὲ, ὡς ἔ-
 γινωσκόμεν ἔχοντα, καὶ μηδὲν πρὸς χάριμ εἰπόντων πρὶ ἀποδόλωμ. ἀλλὰ μὲν τοιούτου σαφῶς εἶπομ ἐκείνοι.
 ἢ τελείως πρὶ ἔλαψαμ, ταῦτα ἀυτὸς δὲ ἀπλώσαι καὶ τρανώσαι διέγνω καὶ προοιδεῖναι διὰ τῶν οὐκ ἴσ-
 ῶντων ἑυαγγελίου, ὁ καὶ συγγέγραφε ἐν πάτερ τῆ νήσῳ, δὲ ὀρίσθαι διὰ τελεῶν μετὰ τριακονταδύο ἐ-
 τῆ φιλί τῷ χριστῷ ἀναλείψεως. ἢ γὰρ πάντων μάλιστα μαθητῶν ἰωάννης τῷ κυρίῳ, ὡς ἀπλῶς
 τε ὁ πρὸς τὰς ὁμοιωθῆσας καὶ καθαρὸς πλὴν καρδίαιμ, ἢ γοῶν πρὸς θεόν. δὲ οὗ δὲ χάρισματος καὶ
 πλὴν θεολογίαιμ ἐπιστεύθη, πρὶ ἀθεάτων τοῖς πολλοῖς μυσηρίωμ κατατρυφίσεως, μακάριοι γὰρ φη-
 σίμ οἱ καθαρὸι πλὴν καρδίαιμ, ὅτι ἀυτοῖ τὸν θεὸν ὄψονται. ἢ δὲ ἄρα καὶ συγγενῆς τῷ κυρίῳ, καὶ
 πῶς, ἄκουε ἰωσήφ ὁ φιλί πανέγνω θεοτόκος μνηστῆρ. ἔχουμ ἐκ προτέρως γνωσκόμεν πᾶσιν ἐπὶ τῆ
 σαρξος ἄρξεναι καὶ τρεῖς θηλείας, πλὴν μάθαρ, πλὴν ἑοδῆς, καὶ πλὴν σαλώμωμ. ἢ λέγω δὲ φιλί σα-
 λώμης ἢ ὡς ἢ ἰωάννης οὗτος. ἐνρίσκειται τοίνυν ὁ κύριος, θεὸς ἀυτῶν. ἐπεὶ γὰρ πατῆρ τῷ κυ-
 ρίου ὁ ἰωσήφ. τούτου δὲ τῷ ἰωσήφ θυγάτηρ ἢ σαλώμην, ἀδελφὴ ἄρα τῷ κυρίῳ ἀυτῆ λογίζεται. ὡς πε-
 ρὶ ὁ ταύτης ἢ ὡς ὁ ἰωάννης ἀνεψιὸς τῷ κυρίῳ. οὐκ ἀποπομ δὲ ἴσως καὶ τὰ ὀνόματα φιλί τε μητρὸς ἀυ-
 τῷ καὶ ἀυτῷ τῷ ἑυαγγελιστῷ ἀναπύξαι. ἢ μὲν γὰρ μητῆρ σαλώμην καλεσμένη, ἐρμηνεύεται εἰρη-
 νική, ἰωάννης δὲ, χάρις ἀυφιλί. Γινωσκόμεν οὖν πᾶσα ψυχῆ, ὡς ἢ εἰρήνη, ἢ πρὸς τε τοὺς ἀνθρώπους,
 καὶ ἢ ἢ ψυχῶν ἀπὸ πρὶ πατέρωμ, μητῆρ γίνεται φιλί θείας χάριτος, καὶ γεννᾷ ταύτῳ ἐν ἡμῖν.
 πλὴν γὰρ ταραπτομὴν ψυχῶν καὶ ἐτι μάχας ἔχουσα πρὸς τε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ πρὸς ἑαυ-
 τῶν, οὐκ εἰκὸς φιλί θείας ἀξίωθῶσαι φιλί θείας χάριτος. ἐπισκεψάμεθα δὲ καὶ τι θαυμασιόπερον
 συμβᾶν, πρὶ τῷ πομ δὲ τὸν ἄγιον ἑυαγγελιστῶν. μόνος γὰρ οὗτος τρεῖς μητέρας ἀναφάνεται
 ἔχουμ, πλὴν θεοτόκουμ, πλὴν σαλώμωμ, πλὴν βροντίωμ. ἢ ὡς γὰρ βροντῆς διὰ πλὴν τῷ ἑυαγγελίου με-
 γαλοφωνίαιμ, καὶ πλὴν θεοτόκουμ. ἰδοὺ γὰρ φησίμ, ἢ μητῆρ σου. ἀλλὰ περὶ ταῦτα ἢ ἡμῖν πρὸ φιλί ἐξ-
 γήσεως εἴρηται, ἀρκετόμ ἢ δὲ καὶ φιλί τῷ ξητῷ ἀναπύξεως.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ
ΙΩΑΝΝΗΝ.

EVANGELIUM SECUN-
DUM IOANNEM.

Αρξή ημ
 ο λόγος,
 Ο λόγος
 ημ προς τ
 θεόν, Ο θε
 ος ημ ο λό
 γος. ουτος
 ημ εν αρ
 χή προς τ
 θεόν.

Πάντα δι' αυτου εγγυετο. κη χωρις αυ
 τω εγγυετο ουδε εν, ο γεγονεν. Ερ αυτω ζωη
 ημ, κη η ζωη ημ ο φως τ ανθρωπων, κη ο φως
 εν τη σκοτία φαεινα, κη η σκοτία αυτου ου κα
 τελαβεν. * Εγγυετο ανθρωπος απεσαλμιος
 παθ θεου, ονομα αυτω Ιωαννης. ουτος ηλθεν εις
 μαρτυριαν, ινα μαρτυρησ η παρ τ φωτος, ινα
 παντες πιστευσωσι δι' αυτου. ουκ ημ εκεινος τ
 φως, αλλ ινα μαρτυρησ η παρ τ φωτος. * Ημ τ
 φως τ αληθινον, ο φωτιζει παντα ανθρωπομ
 εν χομονορ εις τ κοσμον. Ερ τω κοσμομ ημ,
 κη ο κοσμος δι' αυτ εγγυετο, Ο κοσμος αυ
 τ ουκ ενω. * Εις τα ιδια ηλθε, Οι ιδιοι αυ
 τ ουκ ηελαβον. ουτοι ηελαβον αυτημ, εδω
 κεν αυτησ δεξιασ τεκνα θεου γενεαδ, τισ πι
 σειςσιν εις τ ονομα αυτ, οι ουκ δεξ αιματων,
 ουδε εκ θεληματος σαρκος, ουδε εκ θελημα
 τος ανδρος, αλλ εκ θεου εγεννηθησαν. * και ο
 λογος σαρξ εγγυετο, κη εν κλωσεν εν ημ, κ
 η εθεασαμεθα τν δόξαν αυτου, δόξαμ ως μο
 νογενουεσ παρα πατροε, πληρης χαριτοε κη
 αληθειασ

Α principio
 erat sermo,
 & sermo erat
 apud deum,
 & deus erat ille
 sermo. Hic
 erat in prin
 cipio apud
 deum. Omnia

per ipsum facta sunt: & sine eo factum
 est nihil, quod factum est. In ipso uita
 erat, & uita erat lux hominum, & lux in
 tenebris lucet, & tenebrae eam non appre
 henderunt. Erat homo missus a deo, cui
 nomen Ioannes. Hic uenit ad testifican
 dum, ut testaretur de luce, ut omnes crede
 rent per ipsum. Non erat ille lux illa, sed
 missus erat, ut testaretur de luce. Erat lux
 illa, lux uera: quae illuminat omnem homi
 nem uenientem in mundum. In mundo erat,
 & mundus per ipsum factus est, & mundus
 cum non cognouit. In sua uenit, & sui cum
 non receperunt. Quotquot autem receperunt eum,
 dedit eis ut liceret filios dei fieri, uidelicet
 his qui credidissent in nomen ipsius: Qui non
 ex sanguinibus, neque ex uoluntate carnis,
 neque ex uoluntate uiri, sed ex deo nati sunt.
 Et sermo ille caro factus est, & habitauit
 in nobis, & conspeximus gloriam eius, gloriam
 uelut unigeniti a patre, plenus gratia &
 ueritate.

5 ἀληθείας. * Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ
 α κέκραγε, λέγων. οὗτος ἦν ὁμ ἔπιπορ, ὁ ὀπίσω
 μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονε, ὅτι
 7 πρῶτός μου ἦν. * καὶ ἐκ τῶν πληρώματος αὐ
 1 τοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, Ἐχάρισμα ἀντι
 χάριτος, ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωσέως ἐδόθη, ἡ
 4 χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγγύετο.
 5 * Θεὸς ὁμοειδὲς ἑώρακε πῶποτε. ὁ μονογενὴς
 7 υἱός, ὁ ὡμ εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος
 8 ἐξηγήσατο. * καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τῆ Ἰω
 9 άννης, ὅτι ἀπέσταλαρ οἱ ἰσδαῖοι ἐξ ἱεροσολύ
 11 μων ἱερεῖς καὶ λευῖταις, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐ
 12 τὸν, σὺ τίς εἶ; καὶ ὡμολόγησε, καὶ οὐκ ἠρνή
 13 σατο. καὶ ὡμολόγησε, ὅτι οὐκ εἰμι ἐγὼ ὁ
 14 Χριστός. καὶ ἠρώτησάν αὐτόν, τί οὖν; ἡλίαις
 15 εἶ σὺ; καὶ λέγει, οὐκ εἰμι. ὁ προφήτης εἶ σὺ;
 16 καὶ ἀπεκρίθη, οὐ. εἶπορ οὖν αὐτοῦ, τίς εἶ,
 17 ἵνα ἀποκρισὶν δὲ ὡμν τοῖς πῆμασι ἡμῶν;
 18 τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ; ἔφη. * ἐγὼ φωνὴ βο
 19 ὠντος ὡ τῆ ἐρήμου, εὐθαῶα πλὴν ὁ ὁμ κυ
 20 ρίζ, καθὼς εἶπερ ἡσαΐας ὁ προφήτης. * καὶ
 21 οἱ ἀπεσταλλέντοι ἦσαν ἐκ τῶν φαρισαίων, Ἐ
 22 ηρώτησαν αὐτόν, ἡ εἶπορ αὐτοῦ. τί οὖν βαπτί
 23 ζεις εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστός, οὐτὲ ἡλίαις, οὐτὲ προ
 24 φήτης; * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης, λέγων.
 25 ἐγὼ βαπτίζω ὡ ὕδατι, μέσος δὲ ὑμῶν ἔστη
 26 κερ ὁμ ἡμεῖς οὐκ οἶδατε, αὐτὸς ὅστις ὁ ὀπίσω
 27 μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονε,
 28 οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμι ἄξιος, ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν
 29 ἱμάντα τοῦ ὑποδήματός. * ταῦτα ὡ βη
 30 θαβαρᾶ ἐγγύετο πέραν τοῦ ἰορδάνου, ὅπου
 31 ἦν Ἰωάννης βαπτίζων. τῆ ἐπαύριον βλέπε
 32 ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐ
 33 τόν, καὶ λέγει. ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ, ὁ αἰ
 34 ρων πλὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. * οὗτός
 35 ὅστις περὶ οὗ ἐγὼ εἶπορ. ὀπίσω μου ἔρχεται
 36 ἀνήρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονε, ὅτι πρῶτός
 37 μου ἦν, καὶ ἐγὼ οὐκ ἠδὲν αὐτόν, ἀλλ' ἵνα φανε
 38 ρωθῆ ὡ ἰσραὴλ, διὰ τὸ τοῦ ἡλθόν ἐγὼ ὡ ὡ
 39 ὕδατι βαπτίζω. * καὶ ἐμαρτύρησε Ἰωάννης,
 40 λέγων, ὅτι πνεῦμα κατὰβαῖνον
 41 ὡσει

ueritate. Ioannes testatur de ipso, & cla
 mat, dicens : Hic erat de quo dicebam,
 qui cum me sequeretur, antecessit me,
 quia prior me erat. Et de plenitudine
 eius nos omnes accepimus, & gratiam
 pro gratia, quia lex per Moysen data
 est, gratia & ueritas per Iesum Chri
 stum exorta est. Deum nemo uidit un
 quam : Unigenitus filius, qui est in sinu
 patris, ipse enarrauit. Et hoc est testi
 monium Ioannis, quando miserant Iu
 daei ab Hierosolymis sacerdotes & le
 uitas, ut interrogarent eum : Tu quis
 es ? Et confessus est, & non negauit. Et
 confessus est, inquiring, non sum ego Chri
 stus. Et interrogauerunt eum : Quid er
 go ? Helias es tu ? Et dicit : Non sum. Es
 tu propheta ille ? Et respondit : Non.
 Dixerunt ergo ei : Quis es, ut responsum
 demus his qui miserunt nos ? Quid di
 cis de teipso ? Ait : Ego uox clamantis in
 deserto, dirigite uiam domini, sicut dixit
 Esaias propheta. Et qui missi fuerant,
 erant ex pharisaeis. Et interrogauerunt
 eum, ac dixerunt ei : Cur ergo baptizas,
 si tu non es Christus, neq; Helias, neq;
 propheta ? Respondit eis Ioannes, dicens :
 Ego baptizo aqua, sed medius uestrum
 stat quem uos nescitis. Ipse est qui cum
 me sequeretur, antecessit me, cuius ego nō
 sum dignus ut soluam corrigiam calcia
 meti. Haec in Bethabara facta sunt trans
 Iordanem, ubi Ioannes baptizabat. Po
 stero die uidet Ioannes Iesum uenientē
 ad se, & ait : Ecce agnus ille dei, qui tollit
 peccatū mundi. Hic est de quo dicebam :
 Post me uenit uir, qui me antecessit, quia
 prior me erat, & ego nesciebam eum. sed
 ut manifestus fiat Israeli, propterea ueni
 ego aqua baptizans. Et restatus est Io
 annes, dicens : Vidi spiritū descendentē
 specie

ὡσεὶ περιστερὰν ἦλθ' οὐρανῶν, καὶ ἔμενευ ἐπάνω-
 τὸν. καὶ γὰρ οὐκ ἦδ' εἶπ' αὐτὸν, ἀλλὰ πῶς ἔμενευ
 με βαπτίζω ἐν ὕδατι, ἐκ ἑνὸς μοι εἶπερ,
 ἐφ' ὃν ἔμ' ἴδ' ἡς τὸ πνεῦμα καταβάνον καὶ
 μένον ἐπάνωτον, οὗτος ὅστις ὁ βαπτίζω ἐν
 πνεύματι ἁγίῳ. καὶ γὰρ ἑώρακα καὶ μεμαρ-
 τύρηκα, ὅτι οὗτος ὅστις ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. * τῆ
 ἐπαύριον πάλιν εἰσήκει ὁ ἰωάννης, καὶ ἐκ
 ἧν μαθητῶν αὐτοῦ δύο, καὶ ἐμβλέψας ἑστ'
 ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει. ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ
 θεοῦ. καὶ ἠκυσσάμ' αὐτῶν οἱ δύο μαθηταὶ Ἰα-
 λουῦτ' ὁ, καὶ ἠκολούθησάν τ' ἰησοῦ. ἔφα-
 ρεῖς δὲ ὁ ἰησοῦς, καὶ δεασάμην' αὐτοὺς
 ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς. τί ζητεῖτε;
 οἱ δὲ εἶπον οὕτως. ῥαββί, ὃ λέγεται ἑρμην-
 νοῦ μῦθον, διδάσκαλε, πῶς μένεις; λέγει αὐ-
 τοῖς, ἐρχεσθε καὶ ἴδετε. ἦλθον καὶ εἶδον πῶς
 μένεις, καὶ παρ' αὐτῶν ἔμενευ πλὴν ἡμέραν ἐκεῖ
 νύ, ὥρα δὲ ἦν ὡς δεκάτη. ἦν ἀνδρῆας ὁ ἀδελ-
 φὸς σίμων' ὁ πέτρος, ὅστις ἐκ ἧν δύο ἧν ἀ-
 κισάντων παρὰ ἰωάννη καὶ ἀκολούθησαν-
 τῶν αὐτῶν. * ἐνρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελ-
 φόν τὸν ἰδ' ἰὸν σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῶν, ἐνρί-
 κα μου τὸν μεσίαν, ὃ ὅστις μεθερμηνόμηνον,
 χριστός. καὶ ἠγάγευ αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν.
 ἐμβλέψας αὐτῶν ὁ ἰησοῦς, εἶπε, σὺ εἶ σίμων
 ὁ υἱὸς ἰωάννα, σὺ κληθήσῃ κηφᾶς, ὃ ἑρμηνεύει
 πέτρος. * τῆ ἐπαύριον ἠδέλησεν ὁ ἰησοῦς
 ἦλθ' εἰς γαλιλαίαν, καὶ ἐνρίσκει φί-
 λιππον, καὶ λέγει αὐτῶν, ἀκολούθη μοι. ἦν
 δὲ ὁ φίλιππος ἀπὸ βηθσαϊδᾶ ἐκ φθι πὸ λει-
 ως ἀνδρῆς καὶ πέτρος. ἐνρίσκει φίλιππον
 τὸν ναθαναήλ, καὶ λέγει αὐτῶν, ὅμ' ἐγραψέ μω
 σῆς ἐν τῷ νόμῳ, καὶ οἱ προφήται, ἐνρίσκει
 μὲν ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ ἰωσήφ τὸν ἀπὸ ναζαρέθ,
 καὶ εἶπερ αὐτῶν ναθαναήλ, ἐκ ναζαρέθ δ' ὡσαύ-
 τα τί ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῶν φίλιππος,
 ἐρχου κ' ἴδε. εἶδεν ὁ ἰησοῦς τὸν ναθαναήλ ἐρ-
 χόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν, ἴδε ἀλη-
 θῶς ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ ὅλος οὐκ ἐστίν. λέγει αὐ-
 τῶν ναθαναήλ, πῶς με γινώσκεις; ἀπεκρίθη
 ὁ ἰησοῦς

specie columbæ de cælo, & mansit super
 eum, & ego nō nouerā eum, sed qui mi-
 sit me ut baptizarem aqua, is mihi dixit:
 Super quem uideris spiritū descendentē
 ac manentē super eum, hic est qui bap-
 tizat spiritu sancto. Et ego uidi & testatus
 sum, hunc esse filium dei. Postero die ite-
 rum stabat Ioannes, & ex discipulis eius
 duo, & intuitus Iesum ambulantē, dicit:
 Ecce agnus ille dei. Et audierūt eum duo
 discipuli loquentē, & secuti sunt Iesum.
 Conuersus autem Iesus, & conspiciatus
 eos sequētes se, dicit eis: Quid queritis?
 Quī dixerunt ei: Rabbi, quod dicitur, si
 interpreteris, magister, ubi habitas? Di-
 cit eis: Venite & uideate. Venerunt, uide-
 runt ὅβ' ubi maneret, & apud eum man-
 serunt die illo: Hora autem erat fermē
 decima. Erat Andreas frater Simonis
 Petri, unus ex duobus qui audierant à
 Ioanne, & secuti fuerant eum. Reperit
 hic prior fratrem suum Simonem, & di-
 cit ei: Inuenimus Messiam, quod est, si
 interpreteris, unctus. Et adduxit eum
 ad Iesum. Intuitus eum Iesus, dixit:
 Tu es Simon filius Iona, tu uocaberis
 Cephas, quod sonat, si interpreteris, la-
 pis. Postero die uoluit Iesus exire in
 Galilæam, & reperit Philippum, & di-
 cit ei: Sequere me. Erat autem Philip-
 pus à Bethsaïda ciuitate Andreae & Pe-
 tri. Reperit Philippus Nathanaël, &
 dicit ei: De quo scripsit Moses in lege
 & prophetæ, inuenimus Iesum filium
 Ioseph Nazarenum. Et dixit ei Natha-
 naël: À Nazareth potest aliquid bo-
 ni esse? Dicit ei Philippus: Veni & ui-
 de. Vidit Iesus Nathanaël ueniēn-
 tem ad se, & dicit de eo: Ecce uere Israeli-
 ta, in quo dolus non est. Dicit ei Na-
 thanaël: Vnde me nosti? Respondit
 Iesus,

ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπε μὲν αὐτῷ. πρὸ τοῦ σε φίλιπποφωνήσασα ὄντα ὑπὸ πλῆθὸς συκῶν, εἶδόν σε. ἀπεκρίθη ναθαναήλ, καὶ λέγει αὐτῷ. ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ. ἀπεκρίθη ἰησοῦς, καὶ εἶπε μὲν αὐτῷ, ὅτι εἶπός σοι, εἶδόν σε ὑπὸ κάτω φθί συκῆς, πιστεύεις, μείζω τούτων ὄψαι. καὶ λέγει αὐτῷ, ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ἀπ᾽ ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωγμένον, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας, καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

* καὶ τῆς ἡμέρας τῆς τρίτης γάμου ἐγγύε. α
 τοῦ ἐν κανᾶ φθί γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μητὴρ τῆς ἰησοῦς ἐκεῖ. ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. καὶ ὑπερήσαντο οἶνου, λέγει ἡ μητὴρ τοῦ ἰησοῦ πρὸς αὐτόν. οἶνον οὐκ ἔχουσι. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι, οὐπω ἔκει ἡ ὥρα μου. λέγει ἡ μητὴρ αὐτοῦ τοῖς δ᾽ ἑταίροις, ὅτι ἂν λέγει ὑμῖν, ποιήσατε. ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίας λίθιναι ἕξ κείμεναι καὶ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἰσραήλων, χωρῶσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο, ἢ τρεῖς. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατι. καὶ ἐγένετο αὐτὰς ἕως ἄνω, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ, ὃ ἦνε γάμος. ὃς δὲ ἐγένετο ὁ ἀρχιτρικλίνῳ τῷ ὕδατος οἶνον γεννημένον, καὶ οὐκ ἔδει πῶς ἐστὶν, οἱ δὲ δ᾽ ἑταῖροι ἠδυνάσαντο οἱ ἠντληκότες τῷ ὕδατος, φωνεῖ τὸν νυμφίον τὸν ἀρχιτρικλίνῳ, καὶ λέγει αὐτῷ. πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάττω. σὺ πετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. ταύτην ἐποίησε πλῆθος ἀρχῶν τῶν σημείων ὁ ἰησοῦς ἐν κανᾶ φθί γαλιλαίας, καὶ ἐφάνερωσε πλῆθος δόξαν αὐτοῦ, ὃ ἐπίσθυσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. * μετὰ τούτου κατέβη εἰς καπερναοὺμ αὐτὸς καὶ ἡ μητὴρ αὐτοῦ, ὃ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ὃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμεναν ἄν πολλὰς ἡμέρας. * καὶ ἐγγύε ἦν τῷ πάσχα τῶν ἰσραήλων, καὶ ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ὁ ἰησοῦς

Iesus, & dixit ei: Priusquam te Philippus uocaret cum esses sub ficu, uidebam te. Respondit Nathanael, & ait ei: Rabbi, tu es ille filius dei, tu es ille rex Israel. Respondit Iesus, & dixit ei: Quia dixi tibi, uidebam te sub ficu, credis: maiora his uidebis. Et dicit ei: Amen amen dico uobis: posthac uidebitis caelum apertum, & angelos dei ascendentes ac descendentes super filium hominis.

Et die tertia nuptiae fiebant in Cana Galilaeae, & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem & Iesus ac discipuli eius ad nuptias. Et ubi defecisset uinum, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent. Dicit ei Iesus: Quid mihi tecum est mulier? Nondum uenit hora mea. Dicit mater eius ministris: Quodcumque dixerit uobis, facite. Erant autem ibi lapideae hydrae sex positae secundum purificationem Iudaeorum, capientes singulae metretas binas aut ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas usque ad summum. Et dicit eis: Infundite nunc, & ferte architridino: & tulerunt. Postquam autem gustasset architridinus aquam in uinum uersam, neque sciret unde esset, sed ministri sciebant qui hauserant aquam, uocat sponsum, & dicit ei: Omnis homo primo loco bonum uinum ponit, & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu seruasti bonum uinum usque ad hoc tempus. Hoc adidit initium signorum Iesus in Cana Galilaeae, & manifestauit gloriam suam, & crediderunt in eum discipuli eius. Post haec descendit Capernaum ipse & mater eius, & fratres eius, & discipuli eius, & ibi manserunt non multis diebus. Et in propinquo erat pascha Iudaeorum, & ascendit Iesus

κα ὁ ἰησοῦς. * καὶ ἔυρεν ἐν τῷ ἱερῷ τὸν πωλοῦν
 α τὰς βόας καὶ πρόβατα καὶ περὶ σερὰς, καὶ
 τοὺς κερματισὰς καθηκνύουσ. καὶ ποιήσας
 φράγγελλιον ἐκ χοινίωμ, πάντας δὲ ζέβα-
 λην ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τὰ τε πρόβατα καὶ τοὺς βό- β
 ας, καὶ τῶν κολυβισῶν δὲ ζέχεε δὲ κέρμα, ἔ-
 τὰς τραπέζας ἀνέστρεψε. καὶ τοῖς τὰς περι-
 σερὰς πωλοῦσιν, εἶπεμ, ἄρατε ταῦτα ἐντεῦ-
 δεμ, καὶ μὴ ποιᾶτε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς
 κβ μου, οἶκον ἐμπορῆς. * ἐμνήθησαν δὲ οἱ μα-
 κγ ρηταὶ αὐτοῦ, ὅτι γεγραμμένον ἐστίν, ὅ ἴη-
 λος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με. * ἀπεκρί-
 ρθ δισαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ εἶπον αὐτῷ, τί
 σκμῆον δεκνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιῆς;
 κδ * ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπερ αὐτοῖς, λύσα-
 τε τὸν ναὸν τοῦτον, ἃ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγε-
 ρῶ αὐτόν. εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, τεσσαράκον-
 τα καὶ ἑξήτεσιμ ἔτι κτισθὲν ὁ ναὸς οὗτος,
 καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; ἐκεί-
 νος δὲ ἔλεγε πρὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐ-
 τοῦ. ὅτε ὄω ἡγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήθησαν
 οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὅτι τοῦτο ἔλεγε, καὶ ἐπί-
 σθυσαν τῆ ῥαφῆ, καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπερ ὁ ἰη-
 σοῦς. ὡς δὲ ἦν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα
 ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίσθυσαν εἰς τὸ ὄνομα
 αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σκμῆα ἃ ἐποίει.
 αὐτὸς δὲ ὁ ἰησοῦς οὐκ ἐπίσθινεν αὐτοῖς,
 διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας, καὶ ὅτι οὐ
 χρεῖαμ εἶχεμ, ἵνα τις μαρτυρήσῃ πρὶ τῷ ἀνθρώ-
 πῳ. αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε, τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

Ἡμ δὲ ἀνθρώπος ἐκ τῶν φαρισαίων, νικόμ γ
 ρημα ὀνομά, ἄρχων τῶν ἰουδαίων. οὗτος
 ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν νυκτὸς, καὶ εἶπερ αὐτῷ.
 ραββεί, οἶδαμ, ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας
 διδάσκαλος. οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σκμῆα
 λαύαται ποιῆμ, ἃ σὺ ποιῆς, ἐὰν μὴ ἦ ὁ θεὸς
 μετ' αὐτοῦ. ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπερ αὐ-
 τῷ. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννη-
 θῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὸν βασιλείαμ
 τοῦ θεοῦ. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νικόμημος, πῶς
 δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέροντος;
 μὴ

Iesus Hierosolymam, & reperit in tem-
 plo eos qui uendebant boues & oues
 & columbas, & numularios sedentes.
 Et cum fecisset flagellum è funicularis,
 omnes eiecit è templo, oues simul ac
 boues, & numulariorum effudit æs,
 mensasq; subuertit. Et his qui columbas
 uendebant, dixit: Auferte ista hinc, nec
 facite domum patris mei, domum mer-
 catus. Recordati uero sunt discipuli eius,
 qd' scriptū est: Zelus domus tuæ exedit
 me. Responderunt ergo Iudæi, & dixe-
 runt ei: Quod signū ostendis nobis, qd'
 ista facias? Respondit Iesus, & dixit eis:
 Destruite templum hoc, & in tribus die-
 bus erigam illud. Dixerunt ergo Iudæi:
 Quadraginta & sex annis extructum
 est templum hoc, & tu in tribus diebus
 eriges illud? At ille dicebat de templo
 corporis sui. Cum ergo resurrexisset è
 mortuis, recordati sunt discipuli eius qd'
 hoc dixisset, & crediderunt scripturæ, &
 sermoni quem dixerat Iesus. Cum au-
 tem esset Hierosolymis in pascha in die
 festo, multi crediderunt in nomen eius,
 uidentes signa eius quæ ædebat. Ipse au-
 tem Iesus non credebat semetipsum eis,
 eo quod ipse nosset omnes, nec opus ha-
 beret, ut quisq; testaret de homine. Ipse
 enim sciebat, quid esset in homine.

Erat autem homo ex pharisæis, III
 Nicodemus nomine, princeps Iudæo-
 rum. Hic uenit ad Iesum nocte, & dixit
 ei: Rabbi, scimus quod à deo ueneris
 magister. Nemo enim potest hæc si-
 gna facere, quæ tu facis, nisi fuerit deus
 cum eo. Respondit Iesus, & dixit ei:
 Amen amē dico tibi: nisi quis natus fue-
 rit è supernis, non potest uidere regnum
 dei. Dicit ad eum Nicodemus: Quo-
 modo potest homo nasci cum sit senex?
 r Num

μη δάωατα εις πλω κοιλιαν φη μηδους αυτ
 δευτερον εισελθω, ηχη γεννηθωα; απεκρι-
 θη ο ιησους, αμω αμω λεγω σοι, εαρ μη
 τις γεννηθη δε υδατω ηχη πνευματος, ου
 δαωατη εισελθω εις πλω βασιλειαν τωθ ου.
 τ γε γεννηθωμ εκ φη σαρκος, σαρεξ δεσ ηχη
 τ γε γεννηθωμ εκ τω πνευματος, πνευμα
 δεσ. μη θανατωσθε, οη ειπομ σοι, οη δε υμας
 γεννηθωα ανωθεμ. τ πνευμα οπυ θελη πνε,
 ηχη πλω φωνω αυτω ακουαε, αλλ ουκ οιδασ
 ποδεμ ερχετα, ηχη πω υπαγε. ουτως δεσ
 παε, ο γε γεννηθωμ εκ τω πνευματος. αν
 πεκριθη νικος δεσ, ε ειπεμ αυτω, πως δυ
 νατα ταυτα γενεσθαι; απεκριθη ιησους, ε
 ειπεμ αυτω, συ ει ο διδασκαλω τω ισραηλ,
 ε ταυτα ου γινωσκεαε, αμω αμη λεγω σοι,
 οτι ο οιδασμεν λαλωμω, και ο εωρακαμω
 μαρτυρομω, ε πλω μαρτυριαν ημωμ ου
 λαμβανει. ει τα επιγαα ειπομ υμω, ηχη
 ουκ επισευετε, πως εαρ ειπω τα επουρανια,
 πισευητε; ε ουδεις αναβεβηκεμ εις τον ου
 ρανον, ει μη ο εκ τω ουρανω καταβαε, ο υος
 τω ανθρωπου, ο ωμ εν τω ουρανω. η καθωε
 μωσης υψωσε τον οφιμ εν τη ερημω, ουτως
 υψωθωα δε τον υον τω ανθρωπω, ινα παε ο
 πισευωμ εις αυτημ, μη απολητα, αλλ εχη
 ζωημ αιωνιον. ουτως γρ ηγαπησεμ ο θεοε τον
 κοσμον, ωσε τον υον αυτω τον μονογενη
 δωκεμ, ινα παε ο πισευωμ εις αυτημ, μη απο
 λητα, αλλ εχη ζωημ αιωνιωμ. ου γαρ απ
 πεισελεμ ο θεοε τον υον αυτω εις τον κοσμον,
 ινα κρινη τον κοσμον, αλλ ινα σωθη ο κοσ
 μοε δι αυτω. ο πισευωμ εις αυτημ, ου κρινετ.
 ο η μη πισευωμ, ηδη κεριτα, οτι μη πεπι
 σενκεμ εις δε ονομα τω μονογενοε υου τ θεου.
 αυτη δε δεσ η κρισιε, οτι δε φωε ελγλυθεμ
 εις τον κοσμον, ηχη ηγαπησαμ οι ανθρωποι
 μαλλομ δε σκοτω, η δε φωε, ημ γαρ πονη
 ρα αυτωμ τα εργα. παε γαρ ο φαυλα πρασ
 σωμ, μισε δε φωε, ηχη ουκ ερχετα πρθε δε
 φωε, ινα μη ελεγθη αυτ τα εργα. ο η ποιωμ
 πλω

Num potest in uentrem matris suæ ite-
 rum introire, ac nasci? Respondit Iesus:
 Amen amen dico tibi: nisi quis natus fue-
 rit ex aqua & spiritu, non potest introire
 in regnum dei. Quod natum est ex car-
 ne, caro est: & quod natum est ex spi-
 ritu, spiritus est. Ne miretis, quod dixi
 tibi, oportet uos nasci è supernis. Spi-
 ritus ubi uult spirat, & uocem eius au-
 dis, sed nescis unde ueniat, & quò uadat.
 Sic est omnis qui natus est è spiritu.
 Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quo-
 modo possunt hæc fieri? Respondit
 Iesus, & dixit ei: Tu es ille magister Israë-
 lis, & hæc ignoras? Amen amen dico
 tibi: quod scimus, loquimur: & quod ui-
 dimus, testamur: & testimonium no-
 strum non accipitis. Si terrena dixi uo-
 bis, & non creditis, quomodo si dixero
 uobis cœlestia, credituri sitis? Et nemo
 ascendit in cœlum, nisi qui descendit è
 cœlo, filius hominis, qui est in cœlo. Et
 sicut Moses exaltauit serpentem in de-
 serto, ita exaltari oportet filium homi-
 nis: ut omnis qui credit in eum, non pe-
 reat, sed habeat uitam æternã. Sic enim
 deus dilexit mundum, ut filium suum
 unigenitum daret: ut omnis qui credit
 in eum, non pereat, sed habeat uitam
 æternam. Non enim misit deus filium
 suum in mundum, ut condemnet mun-
 dum, sed ut seruetur mundus per eum.
 Qui credit in eum, non condemnatur.
 Qui uero non credit, iam condemnatus
 est, quia non credidit in nomē unigeniti
 filij dei. Hæc est autē cōdemnatio, quod
 lux uenit in mundū, & dilexerunt homi-
 nes magis tenebras quàm lucem. Erant em̄
 eorū mala opera. Omnis enim qui ma-
 la agit, odit lucem: nec uenit ad lucem, ne
 arguant opera ipsius. Qui autē operat̄
 ueritatē,

κε
γ
κς
δ
κζ
κ
α
κθ
λ
γ
λα

πλὴν ἀλήθειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φα
 νερωθῇ αὐτὸ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν θεῷ ἔστιν ἔργα
 σμῶν. μετὰ ταῦτα ἦλθον οἱ ἰησοῦς καὶ οἱ μα
 ρηταὶ αὐτοῦ εἰς πλὴν ἰσραὴλ γλῶ, καὶ ἐκεῖ
 διέτριβε μετ' αὐτῶν, καὶ ἐβαπτίζεμ. * Ἡμ δὲ
 καὶ ἰωάννης βαπτίζωμ ἐν ἀνώμ ἔργων τῶ σα
 λείμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ. καὶ πρὸς γί
 νοντο καὶ ἐβαπτίζοντο. * οὐπω γὰρ ἦν βε
 βλημύθ' εἰς πλὴν φυλακῶν οἱ ἰωάννης. * Εγγέ
 κητο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν ἰωάννης με
 τὰ ἰσραὴλ πρὸς καθαρισμῶ. καὶ ἦλθον πρὸς
 τὸν ἰωάννην, καὶ εἶπον αὐτῶ. Ἐα ββαί, ὅς ἦν
 μετὰ σου πέραν τῶ ἰορδάνου, ὃ σὺ μεμαρ
 τυζήκας, ἵδε οὖτ' βαπτίζεις, καὶ πάντες ἔρ
 χονται πρὸς αὐτόμ. ἀπεκρίθη ἰωάννης, καὶ
 εἶπεμ, ὅν δάωατὰ ἄνθρωπος λαμβάνει οὐ
 δὲμ, ἐὰμ μὴ ἢ δὲ δομῶν αὐτῶ ἐκ τ' οὐρανῶ.
 * αὐτὸ ἵμεις μαρτυρεῖτε, ὅτι εἶπομ, ὅν ἐμ
 ἐγὼ οὐ χριστὸς, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμύθ' εἰμ
 ἐμπροθεμ ἐκείνου. * ὃ ἔχωμ τὴν νύμφω, νυμ
 φίθ' εἰμ. ὃ δὲ φίλος τῶ νυμφίου ὃ ἐσηκῶς
 καὶ ἀκῶμ αὐτῶ, χαρὰ χαίρει διὰ τὴν φω
 κήμ τῶ νυμφίου. αὐτὴ οὖν ἢ χαρὰ ἢ ἐμὴ πε
 πλήρωται. ἐκεῖνομ δ' εἰ ἀνξάνειμ, ἐμὲ δὲ ἐλα
 πῆσθ. ὃ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων
 ἐσίμ. ὃ ὡμ ἐκ τ' γῆς, ἐκ τοῦ γῆς ὄσι, ἐκ τοῦ
 γῆς λαλεῖ. ὃ ἐκ τ' οὐρανῶ ἐρχόμενος, ἐπάνω
 πάντων ἐσί, καὶ ὃ ἔώρακε καὶ ἠκούσε, τῶτο
 μαρτυρεῖ, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτ' οὐδεὶς λαμβά
 νει. ὃ λαβῶμ αὐτῶ τὴν μαρτυρίαν, ἐσφράγι
 σεμ, ὅτι ὁ θεὸς ἀληθὴς ὄσι. ὃμ γὰρ ἀπέσα
 λεμ ὃ θεὸς, τὰ ῥήματα τῶ θεοῦ λαλεῖ. ὅν ἢ
 ἐκ μέτρου δίδωσιμ ὃ θεὸς τὸ πνεῦμα. * ὃ πα
 τὴρ ἀγαπᾷ τὸ υἱόν, καὶ πάντα δέδωκεμ ἐν τῇ
 χερσὶ αὐτοῦ. * ὃ πισεύωμ εἰς τὸν υἱόν, ἔχει ζωὴμ
 αἰώνιομ. ὃ δὲ ἀπεθῶμ τῶ υἱῶ, οὐκ ὀφείτ' ζωὴμ
 ἀλλ' ἢ ὄρη τῶ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόμ.

Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος, ὅτι ἠκούσαμ οἱ φαρι
 σαῖοι, ὅτι ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ,
 καὶ βαπτίζει, ἢ ἰωάννης, καίτοι γε ἰησοῦς αὐ
 τὸς οὐκ ἐβαπτίζεμ, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
 ΑΦῆκε

ueritatem, uenit ad lucem : ut conspicua
 fiant facta ipsius, quod per deum sint fa
 cta. Post hæc uenit Iesus & discipuli eius
 in terram Iudæam, & illic morabat̄ cum
 eis, ac baptizabat. Baptizabat autē & Io
 annes in Aenon iuxta Salim, quia aquæ
 multæ erant illic, & ueniebant ac baptiza
 bantur. Nondum enim coniectus fue
 rat Ioannes in carcerem. Orta est autem
 quæstio ex discipulis Ioannis cū Iudæis
 de purificatione. Et uenerunt ad Ioan
 nem, & dixerūt ei: Rabbi, qui erat recum
 trans Iordanē, cui tu testimonium perhi
 buisti, ecce is baptizat, & omnes ueniunt
 ad eum. Respondit Ioannes, & dixit:
 Non potest homo accipere quicquam,
 nisi fuerit ei datum è cælo. Ipsi uos testes
 estis, quod dixerim: non sum ego Chri
 stus, sed missus sum ante illum. Qui ha
 bet sponsam, sponsus est: amicus autem
 sponsi qui stat & audit eum, gaudio gau
 det ppter uocem sponsi. hoc ergo gau
 dium meum impletum est. illum oportet
 crescere, me uero minui. Qui è super
 nis uenit, supra omnes est. Qui è terra
 pfectus est, terren⁹ est, & è terra loquit̄.
 Qui è cælo uenit, supra omnes est: & qd̄
 uidit & audiuit, hoc testatur, & testimo
 nium eius nemo accipit. Qui accepit eius
 testimonium, is obsignauit, quod deus
 uerax sit. Nam is quē misit deus, uerba
 dei loquitur: Non enim huic ad mensu
 ram dat deus spiritū. Pater diligit filium,
 & omnia dedit illi in manum. Qui credit
 in filium, habet uitam æternam: qui au
 tem incredulus est filio, non uidebit ui
 tam, sed ira dei manet super eum.

Vt ergo cognouit dominus, audisse
 pharisæos, qd̄ Iesus plures discipulos fa
 ceret, & baptizaret, q̄s Ioannes: quanq̄s
 Iesus ipse nō baptizaret, sed discipuli ei:
 IIII
 r 2 reliquit

λβ * Αφῆκε πλὴν Ἰουδαίαν, καὶ ἀπέβη εἰς
 ζ πλὴν γαλιλαίαν. * Ἐθε δὲ αὐτὸν εἰς ἔρχεσθαι
 λγ δὲ φθι σαμαρείας. ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν
 φθι σαμαρείας, λεγομένην συχάρ, πλησίον
 τοῦ χωρίου, ὃ ἐδώκεν Ἰακώβ Ἰωσήφ τῷ υἱῷ
 αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐκεῖ πηγή τοῦ Ἰακώβ. ὃ οὖν Ἰησοῦς
 κενόπιακός ἐκ τῶν πορείας, ἐκαθίζετο ὅ-
 τως ἐπὶ τῇ πηγῇ. ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη. ἔρχεται
 ἡ γυνὴ ἐκ φθι σαμαρείας ἀντλησάμενη ὕδωρ. λέ-
 γει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, δός μοι πιεῖν. οἱ γὰρ μα-
 θηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθησαν εἰς πλὴν πόλιν,
 ἵνα τροφὰς ἀγορεύσασιν, λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυ-
 νὴ ἡ σαμαρεῖτις. πῶς σὺ Ἰουδαῖός εἰ, καὶ ἐ-
 μοῦ πιεῖς ἀπὸ τοῦ ὕδατος σαμαρείτι-
 δος; οὐ γὰρ συγγινώσκονται Ἰουδαῖοι σαμαρεῖ-
 τας. ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, καὶ εἶπερ αὐτῇ, εἰ ἤ-
 δεις πλὴν δώρα μου τοῦ θεοῦ, καὶ τίς ὄζει ὃ λέγω
 σοι, δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ἤτησας αὐτὸν, ἔ-
 δώκεν ἂν σοι ὕδωρ ζῶν. λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ,
 κύριε, οὔτε ἀντλημα ἔχεις, καὶ ὅθεν ὄζει
 βαθύ, πῶς δὲ ὄζει ἔχεις ὃ ὕδωρ τὸ ζῶν; μή σὺ
 μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἐδώ-
 κεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἔζη αὐτὸ ἐπιε,
 καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμματα αὐ-
 τοῦ; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπερ αὐτῇ.
 πῶς ὁ πῖνῶν ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψή-
 σαι οὐδέποτε. ὃς δὲ πῖνῶν ἐκ τοῦ ὕδατος
 οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶ-
 να. ἀλλὰ ὃ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν
 αὐτῷ πηγή ὕδατος ἀλλορμήσου εἰς ζωὴν αἰῶ-
 νιον. λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ. κύριε, δός μοι
 τοῦ ὕδατος, ἵνα μὴ διψῶ, μὴ δὲ ἐρχομαι
 εὐνάσει ἀντλεῖν. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. ὕπα-
 γε, φώνησον τὸν ἄνδρα σου, ἵνα ἐλθῆ εἰς
 ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ, καὶ εἶπερ αὐτῷ. οὐκ ἔχω
 ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. καλῶς εἶπας,
 ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω, πέντε γὰρ ἄνδρες ἔχεις,
 ὅτι οὐκ ἔστι σου ὁ ἀνὴρ. τοῦτο ἀλη-
 θὲς εἶρηκας. λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ. κύριε, δεω-
 ρῶ ὅτι προφήτης εἶ σὺ. οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν
 τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν, καὶ ἡμεῖς λέ-
 γετε,

reliquit iudæam, & abiit iterum in Ga-
 lilæam. Oportebat autem eum transire
 per Samariam. Venit ergo in civitatem
 Samariæ, quæ dicitur Sychar, iuxta præ-
 diam, quod dedit Jacob Ioseph filio
 suo. Erat autem ibi fons Jacob. Iesus er-
 go fatigatus ex itinere, sedebat sic super
 fontem: Hora erat ferme sexta: Venit
 mulier Samaritana, ut hauriret aquam.
 Dicit ei Iesus: Da mihi quod bibam.
 Nam discipuli eius abierant in civitatē,
 ut cibos emerent. Dicit ergo ei mulier
 illa Samaritana: Quomodo tu Iudæus
 cum sis, potum à me potis quæ sum mu-
 lier Samaritana? Non enim commer-
 cium habent Iudæi cum Samaritanis.
 Respondit Iesus, & dixit ei: Si scires do-
 num dei, & quis sit qui dicit tibi: Da mihi
 quod bibam: tu petisses ab eo, & dedis-
 set tibi aquam vivam. Dicit ei mulier:
 Dñe, neq; quo haurias, habes: & puteus
 profundus est, unde ergo habes aquam
 illam vivam? Num tu maior es patre
 nostro Jacob, qui dedit nobis puteum,
 & ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora
 eius? Respondit Iesus, & dixit ei: Omnis
 qui bibit ex aqua hac, sitiet iterū. Quis-
 quis autē biberit ex aqua quā ego dabo
 ei, non sitiet in æternū: sed aqua quam
 ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salien-
 tis in uitam æternā. Dicit illi mulier: Do-
 mine, da mihi istam aquā ut non sitiam,
 neq; ueniam huc ad hauriendum. Dicit
 ei Iesus: Vade, uoca uirum tuum, & ueni
 huc. Respondit mulier, & dixit ei: Non
 habeo uirum. Dicit ei Iesus: Bene dixi-
 sti, nō habeo uirum. Quinq; enim uiros
 habuisti, & nunc quē habes, nō est tuus
 uir. Hoc uere dixisti. Dicit ei mulier: Do-
 mine, uideo qd' ppheta es tu. Patres no-
 stri in monte hoc adorauerūt, & uos di-
 citis:

γε, ὅτι ἐν ἱεροσολύμοις ὄζειν ὁ τόπος, ὅπου δὲ προσκυνᾷ. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. γῶμαι, πῶς οὐκ οἶδα, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν Ἱερὺ ὅρα τὸ τῶ, οὔτε ἐν ἱεροσολύμοις προσκυνᾷτε τῷ πατρί. ὑμεῖς προσκυνᾶτε ὃ οὐκ οἶδατε, ἡμεῖς προσκυνῶμεν ὃ οἶδαμεν, ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῆς ἰουδαίᾳ ἐστίν. ἀλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ὄζειν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνῶνται προσκυνήσουσι τῷ πατρί ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. καὶ γὰρ ὁ πατήρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνῶντας αὐτόν. πνεῦμα ὁ θεός, καὶ τοὺς προσκυνῶντας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δὲ προσκυνᾷ. λέγει αὐτῇ ἡ γυνὴ, οἶδα ὅτι μεσσίας ἔρχεται, ὃ λεγόμενον χριστός, ὅταν ἔλθῃ ἐκ ἐνόου, ἀναγγελεῖ ἡμῖν ἅπαντα. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, ἐγὼ εἰμι ὁ λαλῶν σοι. καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν, ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει. οὐδεὶς μὲντοι εἶπε, τί ζητεῖς, ἢ τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; ἀφῆκεν οὖν πλὴν ἡδριᾶν αὐτοῦ ἢ γυνῆ, καὶ ἀπῆλθεν εἰς πλὴν πόλιν, ὅθεν λέγει τις ἀνδρῶν ποιός. Δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. μή τι οὕτως ὄζειν ὁ χριστός; εἰς ἦλθον ὅθεν ἐκ πόλεως, καὶ ἔρχοντο πρὸς αὐτόν. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἡρώτων αὐτόν οἱ μαθηταὶ, λέγοντες. ῥαββί, φάγε. ὃ εἶπερ αὐτῶν. Εγὼ βρωσίμ ἔχω φαγεῖν, ἢ ὑμεῖς οὐκ οἶδατε. ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀληθῶν. μή τις ἠνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; λέγει αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς, ἐμὸν βρωμα ὄζειν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου, καὶ τελειώσω αὐτὸ ὃ ἔργον. οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐὰν τετραμῶν ὄζει, ὅ ὁ θερισμός ἐρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τὴν ὀφθαλμοῦν ὑμῶν, καὶ θεάσαθε τὰς χώρας, ὅτι λυθκαί ἐστι πρὸς θερισμὸν ἡδὴ. καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ σπᾶρα καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ, καὶ ὁ θερίζων. ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ὄζειν ὁ ἀληθὴς νόος, ὅτι ἄλλος ὄζειν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων

θερίζων

citis: quod Hierosolymis est locus, ubi oporteat adorare. Dicit ei Iesus: Mulier, crede mihi, uenit hora quando neq; in monte hoc, neq; Hierosolymis adorabitis patrem. Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus. quia salus ex Iudæis est. Sed uenit hora & nunc est, quando ueri adoratores adorabunt patrem spiritu ac ueritate. Nam & pater tales quaerit qui adorēt ipsum. Spiritus est deus, & eos qui adorant eum, spiritu ac ueritate oportet adorare. Dicit ei mulier: Scio quod Messias uenturus est, qui dicitur Christus. cum ergo uenerit ille, nobis nunciabit omnia. Dicit ei Iesus: Ego sum qui loquor tibi. Et continuo uenerunt discipuli eius, & mirabantur, quod cum muliere loqueretur. Nemo tamen dixit: quid quaeris, aut cur loqueris cum ea? Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abiit in ciuitatem, & dicit illis hominibus: Venite, uidete hominē, qui dixit mihi omnia quaecunq; feci. num hic est ille Christus? Exierunt ergo è ciuitate, & ueniebant ad eum. Interea rogabant eum discipuli, dicentes: Rabbi, comedere. Ille autem dixit eis: Ego cibum habeo comedendum, quem uos nescitis. Dicebāt ergo discipuli inter se: Nunc quis attulit ei quod ederet? Dicit eis Iesus: Meus cibus est, ut faciam quod uult is qui misit me, & perficiam opus eius. Nonne uos dicitis: adhuc quatuor menses sunt, & messis ueniet? Ecce dico uobis, attollite oculos uestros, & uidete regiones, quoniam albæ sunt iam ad messem. Et qui metit, mercedem accipit: & congregat fructum in uitam æternam: ut & qui seminat simul gaudeat, & qui metit. In hoc enim est sermo uerus, quod alius est qui seminat, & alius est qui

r 3 metit.

θερίζωμ. ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζωμ, ὃ οὐχ
 ὑμᾶς κεκοπιᾶκατε. ἄλλοι κεκοπιᾶκασι, καὶ
 ὑμᾶς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. ἐκ
 δὲ φθι πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίσθυσαν εἰς
 αὐτὸν πῶ σαμαρετῶν διὰ τὸν λόγον φθι γυ
 νακὸς, μαυτυροῦσης, ὃ ἔειπέ μοι πάντα, ὅσα
 ἐποίησα. ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ σαμα
 ρῆται, ἠρώτων αὐτὸν μένου παρ' αὐτοῖς, καὶ
 ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας, Ἐ πολλῶ πλείους
 ἐπίσθυσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ. τῆ τε γυναι
 κὶ ἔλεγον, ὃ ἔειπεν ἐτι διὰ τῆ σὴμ λαλιᾶν πι
 σεύομεν, αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἱ δ' αὖ μω,
 ὃ ἔειπεν ὅτι ἄληθῶς ὁ σωτὴρ τῆ κόσμου ὁ χρι
 στός. * μετὰ τὴ τὰς δύο ἡμέρας ἦλθεν ἐκεῖ
 νερ, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴ γαλιλαίαν. * Αὐτὸς δὲ
 ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν, ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰ
 δία πατρὶδι τιμὴν οὐκ ἔχει. * ὅτε οὖν ἦλθεν
 εἰς πλὴν γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ γαλι
 λαῖοι, πάντα ἐωρακότες, ἃ ἐποίησεν ἐν ἱερο
 σολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ. Ἐ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς
 πλὴν ἑορτῶν. ἦλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς πάλιν εἰς τὴ
 κανᾶ φθι γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ
 οἴνου. * καὶ ἦν τις βασιλικὸς, οὗ ὁ υἱὸς ἠδένει
 ἐν καπερναούμ. οὗτος ἀκούσας, ὅτι ἰησοῦς
 ἦκε ἐκ φθι ἰουδαίας εἰς πλὴν γαλιλαίαν,
 ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ ἠρώτα αὐτὸν, ἵνα
 καταβῆ, καὶ ἰάσθαι αὐτὸν τὸν υἱόν, ἠμελ
 λετ' ἀποδνήσκην. ἔπεμ οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς
 αὐτόν, ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδῃς, οὐ
 μὴ πισεύσῃς. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλι
 κός. κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ πα
 τέρ μου. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πορεύε, ὁ υἱὸς
 σου ζῆ. καὶ ἐπίσθυσεν ὁ ἄνθρωπος τὸ ῥῶ λό
 γῳ ὃ ἔειπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο. ἦ
 δὲ αὐτῷ καταβαίνοντι, οἱ δούλοι αὐτοῦ
 ἀπώθησαν αὐτῷ, καὶ ἀπήγγελλον λέγονί
 πες, ὅτι ὁ παῖς σου ζῆ. ἐπύθετο οὖν παρ' αὐ
 τῶν πλὴν ὄραμ, ἐν ᾗ κομφοπερον ἔρχεν. Ἐ ἔι
 πομ αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὄραμ ἐβδόμω ἀφῆκεν
 αὐτὸν ὁ πυρετός. ἔγνω οὖν ὁ πατήρ, ὅτι ἐν
 κείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ ἔειπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ὁ
 υἱός

λδ
 λε
 α
 λς
 λζ
 γ

metit. Ego misi uos ad metendum, quod
 uos non laborastis. Alij laborauerunt, &
 uos in labores eorum introistis. Ex ciui
 tate autem illa multi crediderunt in eum
 Samaritanorū propter sermonē mulie
 ris, testificantis, quod dixisset sibi omnia,
 quæcunq; fecisset. Cum uenissent ergo
 ad illum Samaritani, rogauerunt eum
 ut apud se maneret. & mansit ibi duos
 dies. Ac multo plures crediderūt propter
 sermonē ipsius. & mulieri dicebant: Iam
 non propter tuam orationem credimus.
 ipsi enim audiuimus, & scimus, quod hic
 est uere seruator mundi Christus. Post
 duos autē dies exijt inde, & abiit in Ga
 lilæam. Ipse enim Iesus testatus est, qd
 propheta in sua patria honorem nō ha
 beret. Cum ergo uenisset in Galilæam,
 exceperunt eum Galilæi, cum omnia ui
 didissent, quæ fecerat Hierosolymis in die
 festo. & ipsi enim uenerant ad diem fe
 stum. Venit ergo Iesus iterum in Cana
 Galilææ, ubi fecerat ex aqua uinum. Et
 erat quidam regulus, cuius filius infirma
 batur Capernaum. Hic cum audisset,
 quod Iesus aduenisset à Iudæa in Ga
 lilæam, abiit ad eum, & rogabat eum, ut
 descenderet, ac sanaret ipsius filium: Si
 quidem is agebat animam. Dixit ergo
 Iesus ad eum: Nisi signa & prodigia ui
 deritis, non creditis. Dicit ad eum regu
 lus: Domine, descende priusq; moriatur
 filius meus. Dicit ei Iesus: Vade, filius
 tuus uiuit. Credidit homo sermoni quē
 dixerat ei Iesus, & ibat. Iam autē eo de
 scendente, serui occurrerūt ei, & nunciaue
 runt, dicētes: Filius tuus uiuit. Sciscitatus
 est ergo horā ab eis, in qua meli⁹ habuif
 set. Et dixerunt ei: heri hora septima reli
 quit eū febris. Cognouit ergo pater, qd
 illa hora erat, in qua dixisset sibi Iesus,
 filius

λκ
α

λθ

ἦδες σου ζῆ, καὶ ἐπίστυσερ ἀντῆς, καὶ ἡ οἰκία
 αὐτοῦ ὅλη. τὸ το πάλι μ δεύπερον σκμῆομ ἐ /
 ποίησεμ ὁ Ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ φθι ἰουδαίας εἰς
 πλὴν γαλιλαίᾳ. * μετὰ ταῦτα ἡμ ἑορτὴ πῶν 2
 ἰουδαίωμ, καὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυ-
 μα. ἔσι δὲ ἔν τῆς ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προ-
 βατικῇ κολυμβήθρα, ἡ ἐπιλεγομὴν ἐβραϊ-
 σὶ βηθσεδα, πέντε σῶαξ ἔχουσα, ἔν ταύταις
 κατέκειτο πολλῆθος πολλῶν ἀδενούτων,
 τυφλῶμ, χωλῶμ, ξηρῶμ, ἐκδέχομῶμ πλὴν
 τῶ ὕδατο κίνησιμ, ἀγγελοσ γαρήκι καὶ
 ρὸμ κατέβαινεμ ἔν τῇ κολυμβήθρα καὶ ἑτά-
 ρασε ὁ ὕδωρ, ὁ ὄω πρῶτο ἑμβάξ μετὰ
 πλὴν ταραχῆμ τῶ ὕδατο ὅ γιῆξ ἐγίνετο, ὅ
 δῆποτε κατείχετο νοσήματι. ἡμ δὲ τῆς ἀν-
 θρωποῦ ἐκεῖ, τριάκοντα ὅκτω ἔτη ἔχωμ
 ἔν τῇ ἀδενείᾳ. τὸ τομ ἰδῶμ ὁ Ἰησοῦς κατα-
 κείμονομ, καὶ γινούξ, ὅτι πολλῶν ἡδὴ χόνομ
 ἔχε, λέγει αὐτῶ. θέλαξ ὕγιῆξ γενέσθ; ἀπε-
 κριθῆ αὐτῶ ὁ ἀδενῶμ. κύριε, ἀνθρωπομ ὄυκ
 ἔχω, ἵνα ὅταμ ταραχθῆ τὸ ὕδωρ, βάλλη με
 εἰς πλὴν κολυμβήθραμ, ἔν ὅ δὲ ἔρχομα ἐγῶ,
 ἀλλο πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. λέγει αὐτῶ ὁ
 Ἰησοῦς, ἔγεραι, ἄρομ τὸμ κράββοτόμ σου, καὶ
 περιπάται. καὶ εὐδέωξ ἐγίνετο ὅ γιῆξ ὁ ἀν-
 θρωποῦ, καὶ ἡρε τὸμ κράββατομ αὐτοῦ, καὶ
 περιπάται. ἡμ δὲ σάββατομ ἔν ἐκείνῃ τῇ ἡ-
 μέρα. ἔλεγομ ὄω ἰουδαῖοι τοῦ τεθεραπομ-
 μλῶμ. σάββατόμ ὄξιμ, ὄυκ ἔξεισὶ σοι ἄρα τὸμ
 κράββατομ, * ἀπεκριθῆ αὐτῆξ, ὁ ποιήσασ με
 ὅ γιῆξ, ἐκεῖνόξ μοι εἶπεμ, ἄρομ τὸμ κράββατόμ
 σου καὶ περιπάται. ἡρώτησαμ ὄω αὐτόμ, τίξ
 ὄξιμ ὁ ἀνθρωποῦ ὁ εἰπῶμ σοι, ἄρομ τὸμ κράβ-
 βατόμ σου, καὶ περιπάται; ὁ δὲ ἰαθεῖξ ὄυκ
 ἡδὴ τίξ ὄξιμ, ὁ γαρή Ἰησοῦς θξένουσεμ ὄχλου
 ὄντοξ ἔν τοῦ τόπω. μετὰ ταῦτα εὐρίσκει αὐ-
 τὸμ ὁ Ἰησοῦς ἔν τοῦ ἱερῶ, ὅ εἶπεμ αὐτῶ, ἴδε
 ὅ γιῆξ γέγοναξ, μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μη
 χῆρομ τί σοι γήνται. ἀπῆλθεμ ὁ ἀνθρωποξ,
 καὶ ἀνήγγελε τῆξ ἰουδαίοιξ. ὅτι Ἰησοῦξ
 ἔσιμ ὁ ποιήσασ αὐτὸμ ὅ γιῆξ. καὶ δὶὰ τὸ το
 ἰδῶκομ

filii tuus uiuit. & credidit ipse & domus
 eius tota. Hoc iterū secūdu signū adidit
 Iesus cū uenisset à Iudæa in Galilæam.
 Post hæc erat dies festus Iudæorū, &
 ascendit Iesus Hierosolymam. Est autē
 Hierosolymis ad probaticā piscina, quæ
 nominatur Hebraice bethseda, quinq;
 porticus habēs, in his iacebat multitudo
 magna languentium, cæcorum, claudo-
 rum, aridorū, expectantiū aquæ motū.
 Angelus enim descendebat certo tēpore
 in piscinam, & turbabat aquā. Itaq; qui
 primus descendisset post turbationem
 aquæ, sanus fiebat, à quocunq; detineba-
 tur morbo. Erat autem quidam homo
 illic, qui triginta & octo annos morbo
 tenebatur. Hunc cum uidisset Iesus de-
 cumbentem, & cognouisset, quod iam
 multū temporis morbo teneret, dicit ei:
 Vis sanus fieri? Respondit ei languidus:
 Domine, hominē nō habeo, ut cum tur-
 bata fuerit aqua, mittat me in piscinam.
 Sed interim dum ego uenio, iam alius
 ante me descendit. Dicit ei Iesus: Surge,
 tolle grabatū tuum, & ambula. Et statim
 sanus factus est homo ille, & sustulit gra-
 barum suū, & ambulabat. Erat autē sab-
 batū in die illo. Dicebant ergo Iudæi ei,
 qui sanatus fuerat: Sabbatū est, nō licet
 tibi tollere grabatū. Respondit eis: Qui
 me sanū fecit, is mihi dixit: tolle grabatū
 tuum, & ambula. Interrogauerunt ergo
 eum: Quis est ille homo, qui dixit tibi,
 tolle grabatū tuū, & ambula? Is autē qui
 sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset.
 Iesus eīm subduxit se qd' turba esset eo
 in loco. Postea reperit eū Iesus in tēplo,
 & dixit illi: Ecce sanus factus es, ne post-
 hac pecces, ne quid deteri⁹ tibi cōtingat.
 Abiit ille homo, & nunciauit Iudæis, qd'
 Iesus esset à q' sanat⁹ fuisset. Ac ppter ea
 r 4 persequabant

v

Επε λη' εἰς
 ἱεροσόλυμα
 ἔσθ' ἡ ἑορτὴ
 πῶν
 ἰουδαίωμ

ἐδίωκον τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουσιν
 αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαβ
 βάτῳ. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, ὁ πα
 τὴρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὼ ἐργάζο
 μαι. διὰ τοιοῦτον μᾶλλον ἐζήτουσιν αὐτὸν
 οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε
 τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἰδίου ἔλε
 γει τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτῷ ποιῶν θεῷ θεῷ.
 ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπερ αὐτοῖς.
 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς
 ποιῆσαι ἑαυτοῦ ὅνδε, ἐὰν μὴ τι βλέπῃ τὸν
 πατέρα ποιῶντα. ἀ γὰρ ἃ ἐκείνου ποιῶν,
 ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιῶν. ὁ γὰρ πα
 τὴρ φιλεῖ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐ
 τῷ, ἃ αὐτὸς ποιῶν. καὶ μείζονα τούτων δεί
 ξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. ὥστε
 γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκρούς, καὶ ζωο
 ποιῶν, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς, ὃς οὐδέποτε ζωοποιῶν.
 οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει ὁσδένενα, ἀλλὰ πλὴν
 κρίσιμ πᾶσαν δέδωκε θεῷ υἱῷ, ἵνα πάντες
 τιμῶσι τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέ
 ρα. * Ο μὴ τιμῶν τὸν υἱόν οὐ τιμᾷ τὸν πατέ
 ρα τὸν πέμφαντα αὐτόν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑ
 μῖν, ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων
 θεῷ πέμφαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ
 οὐκ ἐρχεται εἰς κρίσιν, ἀλλὰ μεταβέβηκεν
 ἐκ τοῦ θανάτου εἰς πλὴν ζωῆς. * Ἀμὴν ἀμὴν
 λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐρχεται ὥρα, καὶ νῦν ὄστιν,
 ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ
 θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται. ὥστε ὁ
 πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδω
 κε καὶ θεῷ υἱῷ ζωὴν ἐχῆν ἐν ἑαυτῷ, καὶ ὅτι
 οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιῆσαι, ὅτι
 ὁ υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. μὴ θαυμάζετε τοιο
 ῦτον, ὅτι ἐρχεται ὥρα, ἐν ἣ πάντες οἱ ἐν τῷ
 μνημείοις ἀκούσονται φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκ
 πορεύσονται, οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς
 ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαν
 τες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. οὐ δύναμαι ἐ
 γὼ ποιῆσαι ἑαυτοῦ ὅνδε. καθὼς ἀκούω,
 κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δίκαια ἐστίν.
 ὅτι

persequerentur Iudæi Iesum, & quære
 bant illum occidere, quod ista fecisset in
 sabbato. Iesus autem respondit eis: Pa
 ter meus ad hoc usq; temporis operat̄,
 & ego operor. Propterea ergo magis
 quærebat eum Iudæi interficere, quia
 non solum soluisset sabbatum, sed & pa
 trem suum dixisset deum, æqualem se fa
 ciens deo. Respondit itaq; Iesus, & dixit
 eis: Amen amen dico uobis, non potest
 filius à se facere quicquam, nisi quid
 uiderit patrem facientem. Quæcunque
 enim ille fecerit, hæc itidem & filius facit.
 Pater enim diligit filium, & omnia de
 monstrat ei quæ ipse facit: & maiora his
 demonstrabit ei opera, ut uos miremini.
 Sicut enim pater suscitât mortuos & ui
 uificat, sic & filius quos uult, uiuificat.
 Neque enim pater iudicat quenquam,
 sed omne iudicium dedit filio, ut omnes
 honorêt filium, sicut honorant patrem.
 Qui non honorat filium, non honorat
 patrem qui misit illum. Amen amen di
 co uobis, qui sermonem meum audit, &
 credit ei qui misit me, habet uitam æter
 nam, & in cõdemnationem non ueniet,
 sed transiit à morte in uitam. Amen
 amen dico uobis, quod ueniet hora, &
 nunc est, quando mortui audient uocem
 filij dei: & qui audierint, uiuent. Sicut
 enim pater habet uitam in semetipso, sic
 dedit & filio habere uitam in semetipso,
 & potestatem dedit ei iudicandi quoq;
 quia filius hominis est. Nolite mirari
 hoc, quia ueniet hora, in qua omnes qui
 in monumētis sunt, audient uocem eius,
 & prodibunt, qui bona fecerunt, in resur
 rectionē uitæ: qui uero mala egerunt, in
 resurrectionē cõdemnationis. Non pos
 sum ego ex meipso facere quicq; . Sicut
 audio, iudico, & iudiciũ meũ iustum est,
 quia

μβ
α
μγ

μδ
γ

με

μς
α

 * ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θε-
 λημα τοῦ πέμψαντός με πατρὸς. * Εὐάν ἐγὼ
 μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἢ μαρτυρία μου οὐκ
 ἔστι ἀληθής. ἀλλ' ὅστις ὁ μαρτυρῶν περὶ
 ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ὅστις ἢ μαρτυρία,
 ἢ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. ὑμεῖς ἀπεσάλκατε πρὸς
 ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ. ἐγὼ
 δὲ οὐ περὶ ἀνθρώπου πλὴν μαρτυρίαν λαμβά-
 νω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε.
 ἐκένθη ἢ ὁ λύχνος ὁ καὶ ὁ μύλος καὶ φαί-
 νωμ, ὑμεῖς δὲ ἠδελήσατε ἀγαλλίασθε πρὸς
 ὄραμ ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ἔχω
 πλὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ ἰωάννου. * τὰ
 γὰρ ἔργα ἃ ἐδὲκέ μοι ὁ πατήρ, ἵνα τε-
 λεώσω αὐτὰ, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ,
 μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέ-
 σαλκε. καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτὸς
 μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ, ὅτε φωνῶν αὐ-
 τοῦ ἀκηκόατε πώποτε, ὅτε εἶπεν αὐτοῦ
 ἐώρακατε, * καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχει-
 τε μνύοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὁρᾷ ἀπέσαλεμ ἐ-
 κένθη, τούτω ὑμεῖς οὐ πισεύετε. ἐρθού-
 ντε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκᾶτε ἐν αυ-
 ταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκέναι εἰσιμ
 αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ, καὶ οὐ θέλετε ἐλ-
 θεῖν πρὸς με, ἵνα ζωὴν ἔχητε. δόξαμ παρὰ
 ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω, ἀλλ' ἐγνώκα ὑμᾶς,
 ὅτι πλὴν ἀγάπης τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς.
 ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου,
 καὶ οὐ λαμβάνετε με. εἰ μὴ ἄλλος ἔλθῃ ἐν
 τῷ ὀνόματι τοῦ ἰσίου, ἐκένουρ λήψεται. πῶς
 δυνάσθε ὑμεῖς πισεῖσαι, δόξαμ παρὰ ἄλ-
 λήλων λαμβάνοντες, καὶ πλὴν δόξαμ πλὴν
 παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε; μὴ δοκᾶ-
 τε, ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν
 πατέρα, ἔστι ὁ κατηγορῶν ὑμῶν μωσῆς,
 εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίζατε. εἰ γὰρ ἐπιστεύετε μω-
 σῆ, ἐπιστεύετε ἅμ μοι, περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκέν-
 νθη ἔγραψα. εἰ δὲ τῶς ἐκείνου γράμμασιν
 οὐ πισεύετε, πῶς τῶς ἐμοῖς ῥήμασι πισεύ-
 σετε; * καὶ τὰ πάντα ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς παρὰ τὸ
 φῶς

quia non quaero uoluntatem meam, sed
 uoluntatem eius qui misit me, patris. Si
 ego testimoniū perhiberem de meipso,
 testimoniū meum non esset uerum.
 Alius est qui testimoniū perhibet de
 me, & scio uerum esse testimoniū, quod
 testatur de me. Vos misistis ad Ioannē,
 & is testimoniū reddidit ueritati. Ego
 autē non ab homine testimoniū ac-
 cipio, sed haec dico, ut uos salui sitis. Ille
 erat lucerna ardens & lucens, uos autē
 uoluistis ad temp⁹ exultare in luce eius.
 At ego testimoniū habeo maius testi-
 monio Ioannis. Opera enim quae dedit
 mihi pater ut perficiam ea, ipsa inquam
 opera quae ego facio, testantur de me,
 quod pater miserit me. Et qui misit me
 pater, ipse testatus est de me. Neq; uos-
 cem eius unquam audistis, neq; speciem
 eius uidistis. & sermonem eius non ha-
 betis, in uobis manentē: quia quem misit
 ille, huic uos nō creditis. Scrutamini scri-
 pturas, quia uos uidemini uobis in ipsis
 uitam aeternam habere: & illae sunt, quae
 testantur de me, nec uultis uenire ad me,
 ut uitam habeatis. Gloriam ab homini-
 bus non accipio, sed cognoui uos, quod
 dilectionem dei non habeatis in uobis.
 Ego ueni nomine patris mei, nec recipi-
 tis me. Si alius uenerit nomine suo, illum
 recipietis. Quomodo uos potestis cre-
 dere, qui gloriam à uobis inuicem acci-
 pitis, & gloriam quae à solo deo profici-
 scitur, non quaeritis? Nolite putare, quod
 ego accusaturus sim uos apud patrem.
 Est qui accusat uos Moses, in quo uos
 speratis. Si enim credidissetis Mosi, cre-
 didissetis utiq; mihi, de me enim ille
 scripsit. Si autē illius scriptis non cre-
 ditis, quomodo uerbis meis credetis?
 Post haec abiit Iesus trans
 mare

VI

τῆ θαλάσσης τῆ γαλιλαίας τῆ τιβεριάδος, καὶ ἦκο
 λούθη αὐτῶ ὄχλος πολλός, οὗ ἐώρων αὐτὸ τὰ
 σημεῖα, ἃ ἐποίησεν ἐπὶ τῶ ἁδνεύτων. * Ἀνῆλθε ἕ
 μίς εἰς δ' ὄρος ὁ ἰησοῦς, ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶ μα
 θητῶν αὐτῶ. * Ἡμερὴς ἕτερος τὸ πάχος ἡ ἑωρτήθη ἰσ
 θάϊωμ. * Ἐπάρας οὖν ὁ ἰησοῦς τῶ ὀφθαλμούς,
 ἐθεασάμενος, οὗ πολλὸς ὄχλος ἔρχετο πρὸς
 αὐτὸν, λέγει πρὸς τὸν φίλιππον, πόθεν ἀπορᾶ
 σωμῶν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι; τὸτο δὲ
 ἔλεγε πρὸς αὐτόν, αὐτὸς γὰρ ἤδει τι ἐ
 μέλλε ποιῆναι. Ἀπεκρίθη αὐτῶ φίλιππος.
 Δίκοσῶν δωαρίων ἄρτοι οὐκ ἄρκουσι αὐ
 τῶ, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχὺ τι λάβῃ. λέ
 γει αὐτῶ εἰς ἐκ τῶ μαθητῶν αὐτοῦ, ἀνδρέας
 ὁ ἀδελφὸς σίμωνος κέτρου. ἔσι πατρίω
 ἐμ ὧδε ὁ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους, καὶ
 δύο ὀψάρια, ἀλλὰ ταῦτα τί ὄσιμ εἰς τοσούτους;
 εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς. ποιήσατε τὴν ἀνδρώπων. ἡ
 ἀναπεσεῖν. ἡ δὲ χόρτος πολλὸς ἔν τῶ τό
 πῳ. ἀνεπεσον ὧ οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν
 ὧσεν πεντακίχλιοι. ἔλαβε δὲ τὴν ἄρτους
 ὁ ἰησοῦς, καὶ ἔευχαρισήσας διέδωκε τοῖς
 μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τῶ ἀνακειμήνους,
 ὁμοίως καὶ ἐκ τῶ ὀψαρίων ὅσον ἦδελον. ὧς
 δὲ ἔνεπλήθησαν, λέγει τῶ μαθηταῖς αὐ
 τοῦ. συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσμα
 τα, ἵνα μή τι ἀπόληται. συναγαγὸν οὖν καὶ
 ἔγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων ἐκ
 τῶ πέντε ἄρτων τῶ κριθίνων, ἃ ἐπερισθύ
 σε τῶς βεβερωκόσιμ. * οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόν
 τες ὁ ἐποίησε σημεῖον ὁ ἰησοῦς, ἔλεγον, ὅτι
 οὗτος ὄσιμ ἁληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἔρχόμε
 νος εἰς τὸν κόσμον. ἰησοῦς οὖν γνοὺς, ὅτι
 μέλλουσιμ ἔρχεσθαι, καὶ ἄρπάζειν αὐτόν,
 ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, * ἀνεχώρησε
 πάλιν εἰς δ' ὄρος αὐτὸς μόνος. ὧς ἡ ὀψία ἐ
 γένετο κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτῶ ἐπὶ τῶ θά
 λασσαν, καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον, ἔρχοντο
 πέραν τῆ θαλάσσης εἰς καπερναῦμ, καὶ σκοτία
 ἦδη ἔγεγόνει, ἐκεῖ οὐκ ἔληλυθει πρὸς αὐτὸν ὁ ἰη
 σοῦς. ἦτε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνεύματος
 δ' ἠγεί-

mare Galilææ quod est Tiberiadis, & se
 quebat eum turba multa, quia uidebant
 eius signa, quæ faciebat sup his qui infir
 mabant. Subijt autē in montē Iesus, &
 ibi sedebat cum discipulis suis. Instabat
 autē pascha dies festus Iudæorū. Cum
 sustulisset ergo oculos Iesus, & uidisset,
 quod multa turba ueniret ad se, dicit ad
 Philippū: Vnde emem⁹ panes, ut edant
 isti? Hoc autē dicebat tentans eum, ipse
 em sciebat quid esset factururus. Respōdit
 ei Philippus: Ducentorū denariorū pa
 nes nō sufficiūt eis, ut unusquisq; pusillū
 quippiā accipiat. Dicit ei unus ex discipu
 lis ipsius, Andreas frater Simonis Petri:
 Est puer unus hic qui habet quinq; pa
 nes ordeaceos & duos pisces. sed hæc qd
 sunt inter tam multos? Dixit autē Iesus:
 Facite ut homines discumbant. Erat autē
 gramē multū in eo loco. Discubuerūt er
 go uiri numero fermē quinquies mille.
 Accepit autē panes Iesus, cumq; gratias
 egisset, distribuit discipulis, discipuli uero
 discumbentibus. Similiter & ex piscibus
 ἔβτῷ uolebat. Ut autē impleti sunt, dicit
 discipulis suis: Colligite quæ superfue
 rūt fragmēta ne qd pereat. Collegerunt
 ergo, & impleuerūt duodecim cophinos
 fragmētōrū ex quinq; panib⁹ ordeaceis,
 quæ superfuerāt his q comederant. Illi er
 go homines cum uidissent qd Iesus fece
 rat signū, dicebant: Hic est uere ppheta
 ille qui uēturus est in mundū. Iesus ergo
 cum cognouisset qd uenturi essent, ac ra
 pturi ipsum ut facerent ipsum regē, secess
 sit iterū in montē ipse solus. At ubi iam
 uespera esset, descenderunt discipuli eius
 ad mare. & conscensā nauī, uenerunt tra
 iecto mari ad oppidum Capernaum.
 Iamq; tenebræ erant, nec uenerat ad eos
 Iesus. Mare autem uento magno flante
 intumescibat.

μ
γ
μ
α
μ
α

μ
ο
μ
α
δ

διήκείρετο. ἑλληκότες δὲ ὡς σαδ' ἕως ἑκο
 σιπέυτε ἢ τριάκοντα, θεωροῦσι τὸν ἰησοῦν πε
 ριπατοῦντα ἐπὶ τῇ θαλάσῃ, καὶ ἔγγυς
 τῷ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν. ὁ ὃ
 λέγει αὐτοῖς. Εγώ εἰμι, μή φοβῆσθε. ἤθελον
 ὄω λαβῆναι αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, Ἐὐθὺς τὸ
 πλοῖον ἔγγυτο ἐπὶ τῇ γῆς εἰς ἡμ ὑπήγομ.
 * Τῆ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἐσκήως πέραν τῇ
 θαλάσῃ, ἰδὼν ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν
 ἐκεῖ, ἐμὴ ἐμ ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθη
 ται αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ σωσῆσθαι τοῖς μαθη
 ταῖς αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον, ἀλλὰ
 μόνοι οἱ μαθηται αὐτοῦ ἀπῆλθον. ἄλλα δὲ
 ἦλθε πλοιάριον ἐκ τιβεριᾶδος ἔγγυς τῷ τό
 πῳ, ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσαν
 τῷ κυρίου. ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος, ὅτι
 ἰησοῦς οὐκ ἔστι ἐκεῖ, οὐδὲ οἱ μαθηται αὐτοῦ,
 ἐνέβησαν Ἐ αὐτοῖς τὰ πλοιάρια, καὶ ἦλθον
 εἰς καπερναοῦν, ζητοῦντες τὸν ἰησοῦν. καὶ
 εὐρόντες αὐτὸν πέραν τῇ θαλάσῃ, εἶπον
 αὐτῷ. ῥαββί, ὡς πῶς γέγονας, ἀπεκρί
 θη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπερ. Ἀμὴν ἀμὴν λέ
 γω ὑμῖν, ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἶδτε σημεῖα,
 ἀλλ ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτά
 σθητε. ἐργάζεσθε μὴ πλὴν βρωσιν πλὴν ἀ
 πολλυμνίω, ἀλλὰ τὴ μνίσσασθε εἰς ζωὴν αἰ
 νίον, ἢ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει, τῷ
 τῷ γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφραγισεν ὁ δεός. εἶπον
 ὄω πρὸς αὐτόν, τί ποιεῖς μου, ἵνα ἐργαζώμαι
 θὰ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶ
 περ αὐτοῖς. τὸ ὅτι τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα
 πιστεύητε εἰς ὃν ἀπέσταλεν ἐκεῖνος. * εἶπον
 οὖν αὐτῷ. τί οὖν ποιῆς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδω
 μου Ἐ πιστεύσωμι σοι; τί ἐργάζῃ; * οἱ πα
 τέρεις ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ὅν τῆ ἐρήμῳ,
 καθὼς ὅτι γεγραμμένον, ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
 ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν. εἶπερ οὖν αὐτοῖς ὁ ἰη
 σοῦς. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μωσῆς δέ
 δωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ
 ὁ πατὴρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ
 οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ
 ὅστις ὁ

intumescebat. Cum remigassent ergo
 ferme stadia uiginti quinque aut triginta,
 uident Iesum ambulans super mare,
 & appropinquantem nauim, ac timuerunt.
 Ille autem dicit eis: Ego sum, nolite ti
 mere. Voluerunt ergo recipere eum in
 nauim, & illico nauis appulerat terræ ad
 quam ibant. Postero die turba quæ sta
 bat trans mare, ut uidit, quod nauicula
 alia nō esset ibi, nisi una illa in quam in
 gressi fuerant discipuli eius, & quæ nō in
 troisset cū discipulis suis Iesus in nauicu
 lam, sed soli discipuli eius abiissent: Alia
 uero superuenerunt nauiculæ à Tiberia
 de iuxta locum ubi comederant panem,
 posteaquam gratias egisset dominus:
 Cum ergo uidisset turba, quod Iesus nō
 esset ibi neque discipuli eius, ascenderunt
 & ipsi in nauiculas & uenerunt Caper
 naum, quærentes Iesum, & cum inuenis
 sent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi,
 quando huc uenisti? Respondit eis Iesus,
 & dixit: Amen amen dico uobis, quæri
 tis me, non quia uidistis signa, sed quia
 comedistis de panibus, & saturati estis.
 Operemini non cibum qui perit, sed qui
 permanet in uitam æternam, quem filius
 hominis dabit uobis. hunc enim pater
 consignauit deus. Dixerunt ergo ad eum:
 Quid facimus, ut operemur opera dei?
 Respondit Iesus, & dixit eis: Hoc est opus
 dei, ut credatis in eum quem misit ille.
 Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis
 signum, ut uideamus & credamus tibi?
 quid operaris? Patres nostri manduca
 uerunt manna in deserto, sicut scriptum
 est: Panem de cælo dedit eis ad eden
 dum. Dixit ergo eis Iesus: Amen amen
 dico uobis, nō Moses dedit uobis illum
 panem de cælo, sed pater meus dat uobis
 panem de cælo uerum. Panis enim dei
 est

μβ

μγ
Δ
μδ

ὄξιμ ὁ καταβαίνωμ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν δὲ
 δούεσθε κóσμου. εἶπομ ὄω πρὸς αὐτὸν. κύ-
 ριε, πάντοτε δὲ ὅς ὑμῖν τὸν ἄρτον τῷτομ. * εἶ-
 πε ἰς αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ
 ζωῆς, ὁ ἐρχόμενος πρὸς με οὐ μὴ πεινάσῃ,
 καὶ ὁ πεισένωμ εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώπο-
 τε. ἀλλ' εἶπομ ὑμῖν, ὅτι καὶ ἐώρακατέ με καὶ
 οὐ πισεύετε. * πᾶν ὁ δίδωσί μοι ὁ πατήρ,
 πρὸς ἐμὲ ἥξει. καὶ τὸν ἐρχόμενον πρὸς με, οὐ
 μὴ ἐκβάλλω ἔξω, * ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ
 οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλ'
 τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. τῷτο δ' ἐ-
 βόη τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός,
 ἵνα πᾶς ὁ δέδωκέ μοι μὴ ἀπολέσω εἰς αὐ-
 τὸν, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ τῆ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.
 * τῷτο δ' ἐβόη τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με,
 ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πισεύων εἰς αὐ-
 τὸν, ἔχη ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν
 ἐγὼ τῆ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. * ἐγόγγυζον ὄω δι-
 ἰδαῖοι πρὸς αὐτὸν, ὅτι εἶπερ, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ
 ἄρτος ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἔλε-
 γον. οὐχ οὗτός ἐστι ἰησοῦς, ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, ἕν ἡ-
 μέρις οἶδαμον τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα,
 πῶς ὄω λέγει οὗτος, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατα-
 βέβηκα. * ἀπεκρίθη ὄω ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπερ αὐ-
 τοῖς. μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων. οὐδεὶς δύ-
 ναται ἐλθεῖν πρὸς με, εἰ μὴ ὁ πατήρ ὁ πέμ-
 ψας με ἐκλήσῃ αὐτόν. καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐ-
 τὸν ἐν τῆ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἐστὶ γεγραμμένον ἐν
 τοῖς προφήταις, καὶ ἔσονται πάντες διδα-
 κτοὶ τοῦ θεοῦ. πᾶς οὖν ὁ ἀκούσας πρὸς τὸν πα-
 τῆρα καὶ μαθὼν, ἐρχετὶ πρὸς με. * οὐχ ὅτι τὸν
 πατέρα τίς ἐώρακεν, εἰ μὴ ὁ υἱὸς πρὸς τὸν θεόν.
 οὗτος ἐώρακε τὸν πατέρα. * ἀμὲν ἀμὲν λέ-
 γω ὑμῖν, ὁ πισεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνι-
 ον. * ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζωῆς. * οἱ πατέ-
 ρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῆ ἐρήμῳ καὶ
 ἀπέθανον, οὗτός ἐστι ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρα-
 νοῦ καταβαίνωμ, ἵνα τίς εἰς αὐτὸ φάγῃ καὶ
 μὴ ἀποθάνῃ. * ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ
 τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, εἰ μὴ τις φάγῃ ἐκ τούτου
 τοῦ

est qui de caelo descendit, & dat uitam
 mundo. Dixerunt ergo ad eum: Domi-
 ne, semper da nobis panem istum. Di-
 xit autem eis Iesus: Ego sum panis uitae.
 Qui uenit ad me, non esuriet: & qui cre-
 dit in me, non sitiet unquam. Sed dixi
 uobis, quod etiam uidistis me, nec cre-
 ditis. Omne quod dat mihi pater, ad
 me ueniet: & eum qui uenerit ad me, non
 eijcio foras. Quia descendi de caelo:
 ut faciam non quod ego uolo, sed quod
 uult is qui misit me. Haec est autem uo-
 luntas eius qui misit me patris, ne quid
 perdam ex omnibus quae dedit mihi,
 sed resuscitem illa in nouissimo die. Haec
 est autem uoluntas eius qui misit me: ut
 omnis qui uidet filium & credit in eum,
 habeat uitam aeternam: & ego suscitabo
 eum in nouissimo die. Murmurabant
 ergo Iudaei de illo, quod dixisset, ego sum
 panis ille, qui de caelo descendit. Et dice-
 bant: Nonne hic est Iesus, filius Ioseph,
 cuius nos nouimus patrem & matrem?
 Quomodo ergo dicit hic, de caelo descen-
 di? Respondit ergo Iesus, & dixit eis:
 Nolite murmurare inter uos. Nemo
 potest uenire ad me, nisi pater qui mi-
 sit me, traxerit eum, & ego suscitabo
 eum in nouissimo die. Est scriptum in
 prophetis, & erunt omnes docti a deo.
 Omnis ergo qui audiuit a patre & di-
 dicit, uenit ad me, non quod patrem
 uiderit quisquam, nisi is qui est a deo,
 hic uidit patrem. Amen amen dico uo-
 bis, qui confidit mihi, habet uitam aeter-
 nam. Ego sum panis ille uitae. Patres
 uestri comederunt manna in deserto,
 & mortui sunt. Hic est panis de caelo-
 descendens, ut ex ipso edat aliquis, &
 non moriatur. Ego sum panis uiuus qui
 de caelo descendit. Si quis ederit ex hoc
 pane,

Ut facia non quod
 ego uolo, sed quod
 pater meus uult. Non
 sum deus, sed
 sum humanitate
 qui loquitur. Iesus
 Christus

το ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ὁ ἄρ-
 τος δεῖ ὅμ' ἐγὼ δώσω, ἢ σὰρξ μου ὄζει, ἢ ἐν
 γὼ δώσω ὑπερ ῥῆ το κόσμου ζωῆς. * Εμά-
 χοντο ὁὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰσραῖτιοι, λέγον-
 πε. πῶς δάωται οὗτος ἡμῶν δούαι πλὴν
 σάρκα φαγεῖν; εἶπερ οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς.
 Αμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε πλὴν
 σάρκα τοῦ ἕως τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνετε αὐτοῦ
 τὸ αἶμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. ὁ τρώγων
 μου πλὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἶμα, ἔχει
 ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐν-
 χάτῃ ἡμέρα. * Ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῶς ὄζει
 βρωσίς, καὶ τὸ αἶμά μου ἀληθῶς ὄζει πό-
 σις. * Ὁ τρώγων με πλὴν σάρκα, καὶ πίνων
 μου τὸ αἶμα, ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ γὰρ ἐν ἐμοὶ.
 καθὼς ἀπέσταλέ με ὁ Ζῶν πατήρ, καὶ γὰρ ζῶ
 διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με, καὶ κενὸς
 ζήσεται δι' ἐμέ. Οὗτός ἐστι ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ
 οὐρανοῦ καταβάς, ὃν καθὼς ἐφαγομεν οἱ πα-
 τέρες ἡμῶν τὸ μάννα καὶ ἀπέθανον. ὁ τρώ-
 γων τὸν ἄρτον, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.
 ταῦτα εἶπερ ἐν συναγωγῇ διδασκῶν ἐν κα-
 περναούμ. πολλοὶ οὖν ἀκρόσαντες ἐκ τῶν μα-
 θητῶν αὐτοῦ εἶπον. σκληρὸς ὄζει οὗτος ὁ λό-
 γος, τίς δάωται αὐτὸν ἀκρόαν; εἰδὼς δὲ ὁ
 Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ, ὅτι γογγύζουσι πρὸς τὸν
 οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπερ αὐτοῖς. τοιοῦτῶν
 σκανδαλίζε; * Ἐὰν οὖν θεωρεῖτε τὸν ἕως τοῦ
 ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἢν εἰ πρότερον;
 * τὸ πνεῦμά ὄζει τὸ ζωοποιῶν, ἢ σὰρξ οὐκ ὀ-
 φελῆ οὐδέ ἐμ. * τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν,
 πνεῦμά ὄζει τὸ ζῶν ὄζει, ἀλλ' εἰσὶν ὅτι ἡμῶν
 τινὲς οἱ οὐ πιστεύουσιν, * Ἡδεῖ γὰρ ὅτι ἀρχῆς ὁ
 Ἰησοῦς, τινὲς εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες. καὶ τίς
 ὄζει ὁ πρὸς δώσω αὐτόν, * καὶ ἔλεγε. διὰ
 τοιοῦτῶν ἡμῶν, ὅτι οὐδεὶς δάωται ἐλθεῖν
 πρὸς με, ἐὰν μὴ ἢ δειδομένην αὐτῷ ἐκ τοῦ πα-
 τρός μου. ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μα-
 θητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκ ἔτι μετ'
 αὐτοῦ περιεπάτωσαν. εἶπερ οὖν ὁ Ἰησοῦς τῶς
 δώδεκα. Μὴ καὶ ἡμεῖς θέλετε ὑπάγειν.

pane, uiuet in aeternū. Et panis quē ego
 dabo, caro mea est, quam ego dabo pro
 mundi uita. Decertabant ergo Iudæi in-
 ter se, dicentes: Quomodo potest hic no-
 bis carnem dare ad edendum? Dixit
 ergo eis Iesus: Amen amen dico uobis,
 nisi ederitis carnem filij hominis, & bibe-
 ritis eius sanguinem, non habetis uitam
 in uobis. Qui edit meam carnem, & bi-
 bit meum sanguinem, habet uitam æter-
 nam: & ego suscitabo eum in nouissimo
 die. Caro enim mea uere est cibus, & san-
 guis meus uere est potus. Qui edit meam
 carnem, & bibit meum sanguinem, in me
 manet & ego in illo. Sicut misit me uiuēs
 pater, ita & ego uiuo propter patrem: &
 qui edirit me, & ipse uiuet propter me.
 Hic est panis qui de cælo descendit: non
 sicut comederunt patres uestri manna,
 & mortui sunt: Qui edirit hunc panem,
 uiuet in aeternum. Hæc dixit in synago-
 ga docens in Capernaum. Multi ergo
 his auditis ex discipulis eius dixerunt:
 Durus est hic sermo. Quis potest eum
 audire? Sciens autem Iesus apud semet-
 ipsum, quod murmurarent de hoc disci-
 puli ipsius, dixit eis: Hoc uos offendit?
 Quid igitur si uideritis filium hominis
 ascendentem eò ubi erat prius? Spiritus
 est qui uiuificat, caro nō prodest quicquam.
 Verba quæ ego loquor uobis, spiritus
 & uita sunt. Sed sunt quidam ex uobis
 qui nō credunt. Nouerat enim ab initio
 Iesus, qui essent non credentes, & quis
 proditurus esset ipsum. Et dicebat: Pro-
 pterea dixi uobis, quod nemo potest ue-
 nire ad me, nisi fuerit ei datum à patre
 meo. Ex eo tempore multi discipulorum
 eius desiciuerunt eo relicto, nec amplius
 cum illo ambulabant. Dixit ergo Iesus
 ad duodecim: Num & uos uultis abire?

s Respondit

Ita et ego uiuo propter
 patrem. Hæc est uita et
 panis.

Hæc est. Spiritus
 uerba mea ambulabunt
 sunt. Qui Spiritus
 audit nihil uiuatur
 nihil uultitatis acci-
 pit. Carnalis est dubi-
 tare quod de celo
 descendit, et Iesus
 filium arbitari, et
 quod possit nobis
 sua carnem dare
 ad manducandum. Hæc
 inquit oia carnalia
 sunt, quæ inquit
 et Spiritus inquit
 intelligendum sunt.

155

156

157

Απεκρίθη

οδ * Απεκρίθη δὲ αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, πρὸς
 τίνα ἀπελθόντομεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου
 ἔχεις, καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκα
 μου, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶν-
 οε * Απεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. οὐκ ἐγὼ ἔ-
 μαι τὸν δάδεκα ἀγγελοῦ, καὶ ἐξ ὑμῶν
 εἷς διάβολός ἐστι; ἔλεγε δὲ τὸν ἰουδαίον σίμων
 Ἰσκαριώτην, ἔντος γὰρ ἡμελλεν αὐτὸν
 πρὸς ἀδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα. καὶ πε-
 ρεπάτα ὁ ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ γαλι-
 λαίᾳ. οὐ γὰρ ἠθέληεν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ περιπα-
 τῆν, ὅτι ἐζητοῦν αὐτὸν οἱ ἰσραῆλι ἀποκτεῖ-
 ναί. ἦν δὲ ἐγγύς ἡ ἑορτὴ τῆν ἰσραήλων ἡ σκηνο-
 πηγία. εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐ-
 του, μετὰ βῆθι ἐν τεύθει, καὶ ὑπάγει εἰς τὴν
 ἰσραήλ, ἵνα, καὶ οἱ μαθηταὶ σὺ θεωρήσω-
 σι τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς. οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυ-
 πτῷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶ-
 ναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ
 κόσμῳ. οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτου ἐπίσταν
 εἰς αὐτόν. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ο καρδὸς
 ὁ ἐμὸς ὄντω πάρεσι, ὁ δὲ καρδὸς ὁ ὑμέτε-
 ρῶν πάντοτε ἐστὶν ἕτοιμος. οὐ δάωται ὁ
 κόσμος μισεῖν ὑμᾶς. ἐμε δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ
 μαρτυρῶ πρὸς αὐτὸν, ὅτι τὰ ἔργα αὐτου ποιη-
 ρά ἐστιν. ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην,
 ἐγὼ ὄντω ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην,
 ὅτι ὁ καρδὸς ὁ ἐμὸς ὄντω πεπληρωτῆ. ταῦ-
 τα δὲ ἐπιὼν αὐτῷ, ἔμεινε ἐν τῇ γαλιλαίᾳ.
 ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτου, τότε αὐ-
 τὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτὴν, οὐ φανερῶς, ἀλλ᾽ ὡς
 ἐν κρυπτῷ. οἱ οὖν ἰσραῆλι ἐζητοῦν αὐτὸν ἐν
 τῇ ἑορτῇ, καὶ ἔλεγον. πῶς ὄζει ἐκεῖνος; καὶ
 γογγυσμὸς πολλὸς πρὸς αὐτὸν ἦν ἐν τοῖς ὄ-
 χλοις, οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθὸς ἐστὶν, ἀλι-
 λοι δὲ ἔλεγον, ὅτι ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον.
 οὐδεὶς μὲντοι παρρησίᾳ ἐλάλει πρὸς αὐτὸν διὰ
 τὸν φόβον τῆν ἰσραήλων. ἠδὲ καὶ οἱ ἑορτῶν με-
 σῶσης, ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδα-
 σκε, καὶ ἐθαύμαζον οἱ ἰσραῆλι, λέγοντες. πῶς
 οὗτος γράμματα οἶδεν μὴ μεμαθηκώς; ἀπε-
 κρίθη

Respondit ergo ei Simon Petrus: Do-
 mine, ad quem ibimus? uerba uitæ ater-
 næ habes, & nos credimus & cognoui-
 mus, quod tu es Christus filius dei uiuī.
 Respondit eis Iesus: Nonne ego uos duo/
 decim elegi, & ex uobis unus diabolus
 est? Dicebat autem de Iuda Simonis
 Iscariota. Hic enim erat proditurus eum,
 cum esset unus ex duodecim.

Verbat̄ Iesus post hæc in Galilæa,
 non enim uolebat in Iudæa uersari, quia
 quærebant eum Iudæi interficere. Erat
 autē in propinquo dies festus Iudæorū
 scenopogia. Dixerunt igitur ad eum fra-
 tres ei⁹: Transi hinc, & uade in Iudæam,
 ut & discipuli tui uideant opera tua quæ
 facis. Nemo quippe in occulto facit ali-
 quid, & quærit ipse palam esse. Si hæc fa-
 cis, declara te ipsum mundo. Nam ne fra-
 tres quidē eius credebant in eum. Dicit
 ergo eis Iesus: Temp⁹ meū nōdū adest.
 tēpus autē uestrū semp̄ est paratū. Non
 potest mūdus odisse uos, me autē odit:
 quia ego testimoniū fero de illo, qd̄ ope-
 ra eius mala sint. Vos ascendite ad diem
 festum hunc. Ego nōdum ascendo ad fe-
 stum hoc, quia meum tempus nondum
 impletū est. Hæc autē cum dixisset illis,
 mansit in Galilæa. Vt autem ascenderūt
 fratres eius, tunc & ipse ascendit ad fe-
 stum, non manifeste, sed uelut in occulto.
 Iudæi ergo quærebant eum in festo,
 & dicebant: Vbi est ille? Et murmur mul-
 tum erat in turbis de eo. Quidam em̄ di-
 cebant, bonus est: alij autē dicebant, nō,
 sed seducit turbam. Nemo tamē palam
 loquebat̄ de illo ppter metū Iudæorū.
 Cum autē iam dimidiū festi peractum
 esset, ascendit Iesus in templum ac doce-
 bat. Et mirabant̄ Iudæi, dicentes: Quo-
 modo hic literas scit, cū nō didicerit? Re-
 spondit

VII

κρίθη ἄνθρωπος ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπε. ἢ ἐμὴ διδά-
 χη ἢ οὐκ ἐστὶ ἐμὴ, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με.
 05 7
 ἔαμι τις θέλησθαι ἢ θέλημα αὐτοῦ ποιῆμι, γνώσε-
 ται πρὸς φῶς διδασχῆς, πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ
 ὄζει, ἢ ἐγὼ ἀπέμαυψα λαλῶν. ὁ ἀφ' αὐτοῦ λα-
 λῶν, πλὴν δ' ὄζαμ πλὴν ἰδίαμ ζητεῖ. ὁ ἕ-
 ζητῶν πλὴν λόξαμ τοῦ πέμψαντος αὐτοῦ, οὗτος ἀ-
 ληθὴς ὄζει, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἐστὶ. ὁ
 μωσῆς δ' ἐδώκεν ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς
 ἐξ ὑμῶν ποιῆσεν τὸν νόμον; τί με ζητεῖτε ἀπο-
 κτεῖναι; ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος, καὶ εἶπε. Δα-
 μόνιον ἔχεις, τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι; Ἀπε-
 κρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπερ ἄνθρωπος, ἐμὴ ἔργον ἐποί-
 ησα, καὶ πάντες θαναμάζετε. διὰ τὸ τοῦ μο-
 σῆς δ' ἐδώκεν ὑμῖν πλὴν περιτομῶν, οὐχ ὅτι
 ἐκ τοῦ μωσέως ὄζει, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων,
 καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον. εἰ
 περιτομῶν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββά-
 τῳ, ἵνα μὴ ληθῆσθαι νόμου μωσέως, ἐμοὶ χο-
 λάτε, ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆσθαι ἐποίησα ἐν
 σαββάτῳ; μὴ κίρνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ πλὴν δι'
 καί αμ κρίσιμ κρίνατε. ἔλεγον δ' αὖ τινες ἐκ τῶν
 ἱεροσολυμιτῶν, οὐχ οὗτος ὄζει ὅμ ζητῶσιμ
 ἀποκτεῖναι; καὶ ἴδε παρρησία λαλεῖ, καὶ
 οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι. μήποτε ἀληθῶς ἐγνω-
 σαμ ὅτι ἄρχοντες, ὅτι οὗτος ὄζει ἀληθῶς ὁ
 χριστός; ἀλλὰ τὸ τοῦ οἰδίαμυ πόθεν ὄζει.
 ὁ δὲ χριστός ὅταμ ἐρχηται, οὐδεὶς γινώσκει
 πόθεν ἐστὶμ. * Ἐκράξεν δ' αὖ ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱε-
 ρῷ διδασκῶν, καὶ λέγων, καὶ με οἰδίατε, καὶ
 οἰδίατε πόθεν ἐμί. καὶ ἀπέμαυψο οὐκ ἐ-
 λήλυθα, ἀλλ' ἐστὶ ἀληθινός ὁ πέμψας με,
 ὅμ ὑμεῖς οὐκ οἰδίατε. ἐγὼ δὲ οἰδία αὐτόμ, ὅτι
 02 α
 παρ' αὐτοῦ ἐμί, καὶ κενός με ἀπέσειλεμ. * Ἐζη-
 τῶν δ' αὖ αὐτόμ πᾶσα, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεμ
 ἐπ' αὐτόμ τὰς χεῖρας, ὅτι οὐπω ἐλκλύθη ἡ ὥρα αὐ-
 04 κ
 τῷ* πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίσθυσαν εἰς αὐ-
 τόν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ὁ χριστός ὅταμ ἔλθη, μή-
 τι πλείονα σημεῖα τούτων ποιήσῃ ὡς οὗτος
 ἐποίησεμ; ἢ κῆσαμ ὅι φαρισαῖοι τὸ ὄχλου γογ-
 γύζοντος πρὸς αὐτοῦ ταῦτα. * καὶ ἀπέσειλαμ
 ὅι φα

spondit eis Iesus, & dixit: Mea doctrina
 nō est mea, sed eius qui misit me. Si quis
 uoluerit uoluntati eius obtemperare, co-
 gnoscet de doctrina, utrum ex deo sit, an
 ego à meipso loquar. Qui à semetipso lo-
 quitur, gloriam propriam quærit. Qui
 autē quærit gloriā eius qui misit ipsum,
 hic uerax est, & iniustitia in illo non est.
 Nonne Moses dedit uobis legem, & ta-
 men nemo ex uobis factis præstat legē?
 Quid me quæritis interficere? Respon-
 dit turba, & dixit: Dæmonium habes,
 Quis te quærit interficere? Respondit
 Iesus, & dixit eis: Unū opus feci, & omnes
 miramini. Propterea Moses dedit uobis
 circumcisionem: nō quia ex Mose sit, sed
 ex patribus. Et tamē in sabbato circum-
 ciditis hominem. Si circumcisionem acci-
 pit homo in sabbato, ut nō soluatur lex
 Mosi, mihi indignamini, quod totum
 hominē sanum fecerim in sabbato? No-
 lite iudicare secundū aspectum, sed iusto
 iudicio iudicate. Dicebant ergo quidam
 ex Hierosolymitanis: Nonne hic est quē
 quærunť interficere? Atqui ecce palam
 loquitur, & nihil ei dicunt. Num uere co-
 gnouerūt principes, hunc esse uere Chri-
 stum? Sed hunc nouimus unde sit, Chri-
 stus autē cum uenerit, nemo scit unde sit.
 Clamabat ergo Iesus in templo docens,
 ac dicēs: Et me nostis, & unde sim nostis,
 & à meipso non ueni, sed est uerax qui
 misit me, quē uos nō nouistis. Ego uero
 noui eū, quia ab ipso sum, & ille me misit.
 Quærebant ergo eum apprehendere, &
 nemo misit in illum manus, quia nondū
 uenerat hora eius. De turba autē multi
 crediderūt in eum, ac dicebant: Christus
 cum uenerit, num signa plura ædet ijs
 quæ hic ædidit? Audierūt pharisæi tur-
 bam murmurantē de illo hæc, & miserūt
 s 2 pharisæi

π
 α
 οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπηρέτας, ἵνα
 πιάσωσιν αὐτόν. * εἶπερ οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς.
 ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ ὑπάγω
 πρὸς τὸν πατέρα μου. * ζητήσατέ με καὶ
 οὐχ' εὐρήσετε, καὶ ὅπου εἰμι ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύ-
 νασθε ἐλθεῖν. εἶπορ οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυ-
 τούς. πῶς οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς
 οὐχ' εὐρήσωμεν αὐτόν; μή τις πλὴν διαπορεύσας
 ἢ ἑλλώων μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδά-
 σκειν τοὺς ἑλλώων; τίς οὖν οὗτος ὁ λόγος ὃν
 εἶπε, ζητήσατέ με, καὶ οὐχ' εὐρήσετε, καὶ ὅ-
 που εἰμι ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; Ἐ-
 μ δὲ τῆς ἑσχάτης ἡμέρας τῆς μεγάλης τῆς ἑορτῆς, εἰ-
 σήκει ὁ ἰησοῦς καὶ ἔκραξε, λέγων. ἔάν τις δι-
 ψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω. ὁ πσιεύων
 εἰς ἐμὲ καθὼς εἶπερ ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ
 φθι κοιλίας αὐτοῦ ρεῖσουσιν ὕδατος ζῶντος.
 τὸτο δὲ εἶπε πρὸς τὸν πνεύματ' ὃν ἔμελ-
 λον λαμβάνειν οἱ πσιεύοντες εἰς αὐτόν. ὅ-
 που γὰρ ἦν πνεῦμα ἁγίον, ὅτι ὁ ἰησοῦς οὐ-
 δέπω ἐδοξάσθη, * πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου
 ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἔλεγον, οὗτος ἐσὶν
 ἀληθῶς προφήτης. ἄλλοι ἔλεγον, οὗτος ἐ-
 σὶν ὁ χριστός. * ἄλλοι δὲ ἔλεγον, μή γὰρ ἐκ
 φθι γαλιλαῆος χριστός ἐρχεται; οὐχὶ ἡ γρα-
 φὴ εἶπερ, ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματ' ὁ δαβὶδ, καὶ
 ἀπὸ βηθλεὲμ φθι κώμης, ὅπου ἦν δαβὶδ, ὁ
 χριστός ἐρχεται; * σχίσμα οὖν ἦν τῷ ὄχλῳ
 ἐγγύετο δι' αὐτόν, * τινὲς δὲ ἠδελον θῆσαν
 τῶν πατέρων αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβλασεν ἐ-
 π' αὐτόν τὰς χεῖρας. * ἠλθον οἱ ὑπηρέται
 πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ φαρισαίους, καὶ εἶ-
 πορ αὐτοῖς ἐκεῖνοι. διὰ τί οὐκ ἠγάγετε αὐ-
 τόν; ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται. οὐδ' ἐποτε
 οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπ' ὡς οὗτος ὁ ἄν-
 θρωπ'. ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ φαρι-
 σαῖοι. μή καὶ ὑμεῖς πεπλάνηκατε; μή τις ἐκ
 τῶν ἀρχόντων ἐπίδυσεν εἰς αὐτόν, ἢ ἐκ
 τῶν φαρισαίων; ἀλλ' ὁ ὄχλ' οὗτος ὁ μή
 γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρατοί εἰσι.
 λέγει νικόδημ' πρὸς αὐτούς, ὁ ἐλθὼν νυ-
 κτός

pharisei ac principes sacerdotum mini-
 stros ut apprehenderet eum. Dixit ergo
 eis Iesus: Adhuc pusillum temporis vo-
 biscum sum, & ab eo ad eum qui me misit.
 Quæretis me, nec inuenietis: & ubi ego
 sum, eò uos non potestis uenire. Dixe-
 runt ergo Iudæi inter sese: Quò hic itu-
 rus est, quia nõ inueniemus eum? Num
 in dispersione gentium iturus est, & do-
 cturus gentes? Quis est hic sermo quem
 dixit, quæretis me, & non inuenietis: &
 ubi ego sum, eò uos nõ potestis uenire?
 In nouissimo autem die magno festi sta-
 bat Iesus & clamabat, dicens: Si quis si-
 tit, ueniat ad me & bibat. Qui credit in
 me sicut dicit scriptura. Flumina de uen-
 tre eius fluent aquæ uiuæ. Hoc autem
 dixit de spiritu. quem accepturi erant cre-
 dentes in ipsum. Nondum enim erat spi-
 ritus sanctus, quia Iesus nondum erat
 glorificatus. Multi ergo de turba cum au-
 dissent hunc sermonem, dicebant: Hic
 est uere propheta. Alij dicebant: Hic est
 Christus. Quidam autè dicebant: Num
 à Galilæa ueniet Christus? Nonne scri-
 ptura dicit, quod ex semine Dauid, & de
 Bethleem castello, ubi erat Dauid, ue-
 niet Christus? Dissensio itaque orta est
 in turba propter eum. Quidam autem
 ex ipsis uolebant apprehendere eum,
 sed nemo coniecit in eum manus. Ven-
 erunt ergo ministri ad pontifices &
 phariseos, & dixerunt eis illi: Quare
 non adduxistis illum? Responderunt
 ministri: Nunquam sic locutus est ho-
 mo, sicut hic homo. Responderunt ergo
 eis pharisei: Num & uos seducti estis?
 Nunquis ex principib9 credidit in eum,
 aut ex phariseis? Sed turba hæc quæ nõ
 nouit legem, execrabiles sunt. Dicit Nico-
 demus ad eos, is qui uenerat ad eum noi-
 cte,

κτὸς πρὸς αὐτὸν, εἰς ὧν ἦν αὐτῶν. μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκρόση παρ' αὐτῷ πρότερον, ἢ γινῶ τί ποιεῖ; Ἀπεκρίθησαν, καὶ εἶπον αὐτῷ. Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς γαλιλαίας εἶ; ἐρευνήσαντες καὶ ἴδοντες, ὅτι προφήτης ἐκ τῆς γαλιλαίας οὐκ ἐγήγετα. καὶ ἐπορεύθη εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Ἰησοῦς ἃ ἐπορεύθη εἰς δ' ὄρος πρὸς ἑλαιῶν, ὅρθη δὲ πάλιν πρὸς γέφυραν εἰς τὸ ἱερὸν, ἢ πρὸς τὸ λαὸν ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, ἢ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς. φέροντες δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν γυναικὰ ἐν μοιχείᾳ κατὰ λαθροῦσιν, ἢ σήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ, λέγοντες αὐτῷ. Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατελήθη ἐπ' αὐτοφώρῳ μοιχονομῶν. ἐν δὲ τῷ νόμῳ μωσῆς ἡμῖν ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι. σὺ οὖν τί λέγεις; τὸτο δὲ ἐλεγμονὴν φέρετε αὐτὸν, ἵνα ἔχωσι κατακτεῖν αὐτόν. ὁ δὲ Ἰησοῦς κατακύψας, καὶ δακτύλῳ κατέγραφε ἐν τῷ γῆ. ὡς δὲ ἐπέμνησαν ἐρωτῶντες αὐτόν, ἔτι ἀνακύψας, εἶπε πρὸς αὐτούς. Ὁ ἀναμαρτήτης ὁ μὲν πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτὴν βαλέτω. καὶ πάλιν κατακύψας ἔγραφε ἐν τῷ γῆ. οἱ δὲ ἀκούοντες ἤρχοντο εἰς καθεῖς, ἀρχόμενοι ἀπὸ πρῶτον πρεσβυτέρων, καὶ κατελείφθη μόνος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ ἐσῶσα. ἀνακύψας δὲ ὁ Ἰησοῦς, καὶ μὴ εἶνα θεασάμενος πλὴν τῆς γυναικὸς, εἶπε αὐτῇ. ἡ γυνὴ, ποῦ εἰσὶν ἐκεῖνοι οἱ κατακτείνοντές σε; οὐδεὶς σε κατέκρινεν; ἢ δὲ εἶπε. οὐδεὶς κύριε. εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς. οὐδὲ ἐγὼ σε κατακτείνω. πορεύου καὶ μηκέτι ἀμάρτανε. πάλιν οὖν ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς ἐλάλησε, λέγων. ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. ὁ ἀκροβῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι. σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς, ἢ μαρτυρεῖς σου οὐκ εἶμι ἀληθής. ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπε αὐτοῖς. ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθὴς ὄντις ἢ μαρτυρεῖμαι, ὅτι οἶδα ποῦθεν ἦλθον, ἢ ποῦ ὑπάγω, ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε

ete, qui unus erat de numero eorum: Num lex nostra iudicat hominē, nisi prius audierit ab ipso, & cognoverit quid faciat? Responderūt, & dixerunt ei: Num & tu Galilæus es? Scrutare & uide, quod à Galilæa propheta nō surrexerit. Et profectus est unusquisque in domū suam.

Iesus autē perrexit in montē oliuarū, & diluculo iterū uenit in templum, cunctusque populus uenit ad eum, & sedens docebat eos. Adducunt autem ad eum scribæ & pharisæi mulierem in adulterio deprehensam, & cū statuisent eā in medio, dicunt ei: Magister, hæc mulier deprehensa est in ipso adulterio. In lege autem Moses præcepit nobis ut huiusmodi lapidarentur. Tu ergo quid dicis? Hoc autē dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum. Iesus autē inclinans se deorsum, digito scribebat in terra. Cum ergo persequerentur interrogare, erexit se, & dixit eis: Qui uesterū immunis est à peccato, primus in illam lapidē iaciat. Et iterū se inclinans scribebat in terra. Audientes autē hæc singulatim alius post aliū exibat, initio facto à senioribus, & relictus est solus Iesus, ac mulier in medio stans. Cū autē erexisset se Iesus, & neminē uideret præter mulierē, dixit ei: Mulier, ubi sunt illi tui accusatores? Nemo te cōdēnauit? Quæ dixit: Nemo dñe. Dixit autē Iesus: Nec ego te cōdēno. Vade, & post hac ne peccaueris. Iterū ergo Iesus locutus est eis, dicēs: Ego sum lux mūdi. Qui sequitur me, nō ambulabit in tenebris, sed habebit lumē uitæ. Dixerūt ergo ei pharisæi: Tu de teipso testaris, testimonium tuū non est uerū. Respondit Iesus & dixit eis: Et si ego testimonium perhibeam de meipso, uerū est testimoniū meum, quia scio unde ueni, & quò uado. uos autem

VIII

s ; nescitis

οἶδατε ποῦδερ ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω. ὑμεῖς κτλ πλὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ δὲ κρίνω οὐδένα. καὶ ἔαρ κρίνω δὲ ἐγὼ, ἢ κρίσις ἢ ἐμὴ ἀληθῆς ὄσιμ. ὅτι μόνον οὐκ εἰμι, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ με πατήρ. καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνδρώπων ἢ μαρτυρία ἀληθῆς ὄσιμ. ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἑμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πατήρ με πατήρ. ἔλεγον οὖν αὐτοῖς. ποῦ ὄσιμ ὁ πατήρ σ; * Απεκρίθη Ἰησοῦς, οὔτε ἐμεῖ οἶδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου. εἰ ἐμεῖ ἤδατε, καὶ τὸν πατέρα μου ἤδατε ἄρ. * ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ. καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτὸν, ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ, * εἶπερ οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετε με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖθε. ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, μή τι ἀποκτενεῖ αὐτὸν, ὅτι λέγει, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; καὶ εἶπερ αὐτοῖς. ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐσεῖ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμι. ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐσεῖ, ἐγὼ οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἶπορ οὖν ὑμῖν, ὅτι ἀποθανεῖθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἔαρ ἢ μὴ πιστεύετε, ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἀποθανεῖθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἔλεγον οὖν αὐτοῖς. σὺ τίς εἶ; καὶ εἶπερ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. πλὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν. πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν, ἀλλ' ὁ πατήρ με ἀληθῆς ὄσιμ. καὶ γὰρ ἂ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον. οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγε. εἶπερ οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε, ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ὁ πατήρ με πατήρ οὐδέμ, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ. καὶ ὁ πατήρ με μετέμειβε ὄσιμ. οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρετὰ αὐτοῦ, ποῖω πάντοτε. ταῦτα αὐτοῦ λαλῶντος πολλοὶ ἐπίστυσαν εἰς αὐτόν. ἔλεγερ οὖν ὁ

nescitis unde uenio, & quò uado. Vos secundum carnem iudicatis, ego non iudico quenq̄; porro & si iudicem ego, iudicium meum uerum est, quia solus non sum, sed ego & qui misit me pater. Quin & in lege uestra scriptum est, quod duorum hominum testimonium uerum est. Ego sum qui testimonium fero de me ipso, & testimonium fert de me qui misit me pater. Dicebant ergo ei: Vbi est pater tuus? Respondit Iesus: Neq; me nostis, neq; patrē meum. Si me nouissetis, & patrē meum nouissetis. Hæc uerba locutus est Iesus in gazophylacio, docens in templo. Et nemo apprehendit eum, quia nondum uenerat hora eius. Dixit ergo iterum eis Iesus: Ego uado & quaeritis me, & in peccato uestro moriemini. quò ego uado, uos non potestis uenire. Dicebant ergo Iudæi: Num interficiet semetipsum, quia dicit: quò ego uado, uos non potestis uenire? Et dicebat eis: Vos ab infernis estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo. Dixi ergo uobis, quod moriemini in peccatis uestris. Si enim nō credideritis, quod ego sum, moriemini in peccatis uestris. Dicebant ergo ei: Tu quis es? Et dicit eis Iesus: In primis qd' & loquor uobis. Multa habeo qua de uobis loquar ac iudicē, sed qui me misit, uerax est: & ego qua audiui ab eo, hæc loquor in mūdo. Non cognouerūt, qd' de patre eis locutus esset. Dixit ergo eis Iesus: Cum exaltaueritis filium hominis, tunc cognoscetis qd' ego sim, & à me ipso faciam nihil: sed ita ut docuit me pater, hæc loquar. Et qui me misit, mecum est. Nō reliquit me solū pater, quia ego qua placita sunt ei, facio semp. Hæc illo loquēte multi crediderunt in eū. Dicebat ergo Iesus

Quo ego uado, uos non potestis uenire, non potest id est non potest quasi dicit, quò ego uado, uos non uenire potestis

Ἰησοῦς

Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπισθυκότας αὐτοῦ ἰουδαίους· ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθεῖς μαθηταὶ μου ἐσέ, καὶ γνώσεσθε πλὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς· ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· πῶς ἂν ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλευκῶμεν πρότερον, ὡς σὺ λέγεις, ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε; ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς· ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν πλὴν ἁμαρτίας, δούλος ἐστὶ ἁμαρτίας· ὁ δὲ δούλος οὐ μῦνη ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μῦνη εἰς τὸν αἰῶνα· ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὅντως ἐλεύθεροι ἐσέ· οἶδα ὅτι πῶς ἂν ἐσμεν, ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν· ἐγὼ δὲ ἔώρακα πᾶσα τὰ τῷ πατρὶ μου, λαλῶ, καὶ ὑμεῖς οὐκ ἔώρακατε πᾶσα τὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν, ποιεῖτε· ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· ὁ πατήρ ὑμῶν ἄβραάμ ἐστι· λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς· εἰ τέκνα τοῦ ἄβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ ἄβραάμ ἐποιεῖτε· καὶ δεζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον, ὃς πλὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἢ ἠκουσα πατρὸς θεοῦ· τὸ πᾶσα τὰ ὑμῶν οὐκ ἐποίησα, ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν· εἶπον οὖν αὐτῷ· ἡμεῖς ἐκ πορείας οὐ γεννημένοι, εἶνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν· εἶπερ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς· εἰ ὁ θεὸς πατήρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπήτε ἅμ ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἦκω· οὐδὲ γὰρ ἀπὲς αὐτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλὰ ἐκῆνός με ἀπέστειλε· διὰ τί πλὴν λαλιᾶν πλὴν ἐμῶν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐκ ἴσατε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν· ὑμεῖς ἐκ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐσέ· καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν· ἐκεῖνος ἀνδροποκτόνος ἦν ἀρχῆθεν, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔσκηεν, ὅτι οὐκ ἐστὶν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ, ὅταν λαλεῖ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῆν ἰσχύων λαλεῖ, ὅτι ψεύσκει ὅτι, ὁ πατήρ αὐτοῦ· ἐγὼ δὲ ὅτι πλὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πισεύετε μοι· τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχε με περὶ ἁμαρτίας; εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ

Iesus ad eos qui crediderant ipsi Iudæos: Si uos manseritis in sermone meo, uere discipuli mei estis: & cognoscetis ueritatem, & ueritas liberos reddet uos. Responderunt ei: Semen Abrahæ sumus, neque cuius seruiuimus unquam. quomodo tu dicis, liberi reddemini? Respondit eis Iesus: Amen amen dico uobis, quod omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. Seruus autem non manet in domo in æternum, filius manet in æternum. Si ergo uos filius liberos reddiderit, uere liberi estis. Scio quod semen Abrahæ sitis. Sed queritis me interficere, quia sermo meus non habet locum in uobis. Ego quod uidi apud patrem meum, loquor: & uos quod uidistis apud patrem uestrum, facitis. Responderunt & dixerunt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis Iesus: Si filij Abrahæ essetis, opera Abrahæ faceretis. Nunc autem queritis me interficere hominem, qui ueritatem uobis locutus sum, quam audiui à deo. hoc Abraham nõ fecit. Vos facitis opera patris uestri. Dixerunt itaque ei: Nos è stupro non sumus nati. Vnum patrem habemus deum. Dixit eis Iesus: Si deus pater uester esset, diligeretis utique me. Ego enim ex deo processi & ueni. Neque enim à meipso ueni, sed ille me misit. Quare loquelam meam non agnoscitis: quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis, & desiderijs patris uestri uultis obsequi. Ille homicida erat ab initio, & in ueritate non stetit, quia non est ueritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax est, atque eius rei pater. Ego autem quia ueritatē dico, non creditis mihi. Quis ex uobis arguit me de peccato? Si ueritatem dico, quare uos

s 4 non

Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτοῖς· εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, οὐ πισεύετε μοι· τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχε με περὶ ἁμαρτίας; εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ

Vnde patet sine ulla causa me uultu pater. Sin aut nimis, pater noster dicit. id est ad hunc quod ex uobis est

οὐ πιστεύετε μοι; ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει, διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. Ἀπεκρίθησάμ ὄσω δι' ἰουδαίους καὶ εἶπον αὐτῷ. οὐ καλῶς λέγομεν ὑμῖν, ὅτι σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ δαμόνιον ἔχεις; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς. ἐγὼ δαμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἠτιμάσατέ με, ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου. ἔσιμ ὁ ζητῶν καὶ ἠρίνωμ. ἀλλὰ ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ἐὰν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατόν οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς αἰῶνα. εἴποιμ ὄσω αὐτῷ δι' ἰουδαίους. καὶ ἐγνώκαμον, ὅτι δαμόνιον ἔχεις. Ἀβραάμ ἀπέθανε, καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις, ἐὰν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσῃ θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα. μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅς τις ἀπέθανε; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον. τίνα σεαυτὸν σὺ ποιεῖς; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς. ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἑμαυτὸν, ἢ δόξα μου οὐδέμ ὄσιν. ἔσιμ ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε, ὅτι θεὸς ὑμῶν ὄσι, καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν, καὶ ἐὰν εἶπω, ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν ψεύτης, ἀλλ' οἶδα αὐτόν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. Ἀβραάμ ὁ πατήρ ὑμῶν ἠγαλλίασατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ οὐκ εἶδεν. εἴποιμ οὖν δι' ἰουδαίους πρὸς αὐτόν, φωνήκοντα. ἔτι ὄσω ἔχεις, καὶ Ἀβραάμ ἐώρακας; εἶπεμ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. ἀλλὰ ἀλλὰ λέγω ὑμῖν. πρὶν Ἀβραάμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμι. ἦραμ οὖν λίθος, ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη ἑξ ἡλθεμ ἐκ τοῦ ἱεροῦ.

καὶ παράγωμ ὁ Ἰησοῦς, εἶδεν ἀνθρώπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς, καὶ ἠρώτησαμ αὐτόν δι' μαθηταί αὐτοῦ, λέγοντες. ῥαββί, τίς ἡμαρτήμ, ὅτι ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς. οὔτε οὐτ' ἡμαρτήμ, οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. ἐμε δ' εἰ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς μου ἕως ἡμέρας ἐσίμ.

non creditis mihi? Qui ex deo est, uerba dei audit. Propterea uos non auditis, quia ex deo non estis. Responderunt ergo Iudaei, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quod Samaritanus es tu, & daemونیū habes? Respondit Iesus: Ego daemونیū non habeo, sed cohonesto patrē meū, & uos ignominia affecistis me. Ego autem non quaero gloriā meam: est qui quaerat & iudicet. Amen amē dico uobis, si quis sermonē meū seruauerit, mortē non uidebit in aeternum. Dixerunt ergo illi Iudaei: Nunc cognouimus quod daemونیū habes. Abrahā mortuus est & prophetā, & tu dicis: si quis sermonē meū seruauerit, non gustabit mortē in aeternū. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est? Et prophetā mortui sunt. Quem teipsum tu facis? Respōdit Iesus: Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est pater me⁹ qui glorificat me, quē uos dicitis deum uestrū esse, & tamē non cognouistis eum, ego autē noui eum. Et si dixero, quod non nouerim eum, ero similis uestri mēdax. Sed noui eum, & sermonem eius seruo. Abrahā pater uester exultauit ut uideret diē meū, & uidit atq; gauisus est. Dixerunt ergo Iudaei ad eum: Quinquaginta annos nōdum habes, & Abraham uidisti? Dixit eis Iesus: Amen amē dico uobis, anteq̄ Abraham esset ego sum. Tollebant ergo lapides, ut iacerent in eū. Iesus autē abscondit se, & exiuit ē templo. Et prateriēs Iesus uidit hominē cæcum à natiuitate, & interrogauerunt eum discipuli eius, dicentes: Rabbi, quis peccauit, hic an patētes ei⁹, ut cæcus nasceret? Respondit Iesus: Neq; hic peccauit, neq; parentes eius, sed ut manifestentur opera dei in illo. Me oportet operari opera eius qui misit me donec dies est.

IX

ἔσιμ. ἔρχεται νύξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. ὅταν γὰρ ᾖ ἡ κόσμος ᾧ, φῶς ἐμὶ τῷ κόσμῳ. ταῦτα εἰπὼν, ἐπίσχε χαμαὶ, καὶ ἐποίησεν πηλὸν ἐκ τοῦ πύσματος, καὶ ἐπέχρισεν τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπερ αὐτῷ. ὕπαγε, νίψαι εἰς πλὴν κολυμβήθρα τοῦ σιλωάμ, ὃ ἐρμηνεύεται ἀπεσαλμύθ. ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἤλθε βλέπων. οἱ δὲ γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν ὄψετον, ὅτι πῶχός ἦν, ἔλεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμων, καὶ προσεπαύω; ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιμ. ἄλλοι δὲ, ὅτι ὁμοίῳ αὐτῷ ἐστιμ. ἐκεῖνος ἔλεγε, ὅτι ἐγὼ εἰμι. ἔλεγον οὖν αὐτῷ. πῶς ἠενώχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπερ. ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς, πηλὸν ἐποίησεν, καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἶπέ μοι. ὕπαγε εἰς πλὴν κολυμβήθρα τοῦ σιλωάμ, καὶ νίψαι. ἀπελθὼν δὲ καὶ νίψας ἀνέβλεψα. εἶπερ οὖν αὐτῷ. πῶς ὄσθιμ ἐκεῖν; λέγει, οὐκ οἶδα. ἄκουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς φαρισαίους τὸν ποτε τυφλόν, ἦν δὲ σάββατον, ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀνέωξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ φαρισαῖοι, πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ εἶπερ αὐτοῖς. πηλὸν ἐπέθηκε μοι ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἐνίψαμ καὶ βλέπω. ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν φαρισαίων τινές. οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἐστὶ πρὸς θεοῦ, ὅτι ὁ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι ᾗ ἔλεγον. πῶς δύναται ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιῆν; καὶ χίσμα ἦν γὰρ αὐτοῖς. λέγουν γὰρ τυφλῷ πάλιν. σὺ τί λέγεις πρὸς αὐτόν, ὅτι ἠνοιξέσθαι τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ εἶπερ, ὅτι προφήτης ἐστὶμ. οὐκ ἐπίσθυσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ ἀναβλέψαντες. καὶ ἠρώτησαν αὐτούς, λέγοντες. οὗτός ἐστιμ ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε, ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέπει; ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ

καὶ

est. Venit nox quando nemo potest operari. Quamdiu fuero in mundo, lux sum mundi. Hoc cum dixisset, expuit in terram: & fecit lutum ex sputo, & illeuit lutum super oculos cæci, & dixit ei: Vade, laua in piscina Siloæ, quod si interpreteris, sonat missus. Abijt ergo & lauit, & uenit uidens. Itaque uicini & qui uiderant eum prius, quod mendicus esset, dicebant: Nonne hic est qui sedebat, & mendicabat? Alij dicebant, hic est: alij rursus, similis est ei. Ille dicebat, ego sum. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit ille, & dixit: Ille homo qui dicitur Iesus, lutum fecit, & inunxit oculos meos, & dixit mihi: Vade ad piscinam Siloæ, & laua. Vt autem abijt ac laui, uisum recepi. Dixerunt ergo ei: Vbi est ille? Ait, nescio. Adducunt ad pharisæos eum qui dudum cæcus fuerat. Erat autem sabbatum cum lutum faceret Iesus, & aperiret oculos eius. Iterum ergo interrogabant eum & pharisæi, quomodo uisum recepisset. Ille autem dixit eis: Lutum mihi imposuit super oculos, & laui & uideo. Dicebant ergo ex pharisæis quidam: Non est hic homo à deo, quia sabbatum non obseruat. Alij autem dicebant: Quomodo potest homo peccator hæc signa ædere? Et dissensio erat inter eos. Dicunt cæco iterum: Tu quid dicis de illo, quia aperuit tibi oculos tuos? Ille autem dixit: Propheta est. Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quod cæcus fuisset & uisum recepisset, donec uocauerunt parentes eius qui uisum receperat. & interrogauerunt eos, dicentes: Hic est filius uester, quæ uos dicitis cæcum natum esse? Quomodo ergo nunc uidet? Responderunt eis parætes ei,

&

ηρώ) ἔειπον. οἶδα μὲν, ὅτι οὗτος ὄζειν ὁ ἴδιος ἡ-
 μῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη, πῶς δὲ νῦν
 βλέπει, οὐκ οἶδα μὲν, ἢ τίς ἠνοιξεν αὐτῷ τοῦ
 ὀφθαλμοῦ, ἡμεῖς οὐκ οἶδα μὲν, ἀντὶς ἡλικί-
 αμ ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε, αὐτὸς πρὶ αὐτῷ λα-
 λήσῃ. ταῦτα ἔειπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβῶν-
 το τοῦ ἰσθαιεῖν. ἦδη δὲ σωεῖθ' ἵνα οἱ ἰσθαιῖν,
 ἵνα ἐὰν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ Χριστὸν, ἄποσου
 νάγωγος γένῃται. διὰ τὸ τοῦ οἱ γονεῖς αὐτοῦ
 ἔειπον, ὅτι ἡλικίαμ ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε. ἐ-
 φώνησα μὲν ὡς ἐκ δευτέρου τὸν ἀνθρώπου, ὅς
 ἦν τυφλός, ηρώ) ἔειπον αὐτῷ. δὲ δὲ δόξαμ ἔθε-
 θεῖς, ἡμεῖς οἶδα μὲν, ὅτι ὁ ἀνθρώπος οὗτος
 ἁμαρτωλός ὄζειν. ἀπεκρίθη ὡς ἐκείνος ὅτι ἔι-
 πεν. εἰ ἁμαρτωλός ὄζειν οὐκ οἶδα. ἐν οἶδα, ὅτι
 τυφλὸς ὡν, ἄρτι βλέπω. ἔειπον οὖν αὐτῷ πάλ-
 λην, τί ἐποίκῃ σοι, πῶς ἠνοιξέ σου τοῦ
 ὀφθαλμοῦ; ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ἔειπον ἡμῖν
 ἦδη, ηρώ) οὐκ ἠκούσατε, τί πάλιν θέλετε ἀ-
 κέειν; μὴ ηρώ) ἡμεῖς θέλετε αὐτὸ μαθηταί
 γενέσθαι; ἐλοιδόρησα μὲν αὐτὸν, ηρώ) ἔειπον,
 σὺ εἰ μαθητῆς ἐκείνου, ἡμεῖς δὲ τὸ μωσέως
 ἐσμὲν μαθηταί, ἡμεῖς οἶδα μὲν, ὅτι μωσῆς
 ἐλάλησεν ὁ θεός, τὸ τὸν δὲ οὐκ οἶδα μὲν πῶς
 θεὸς ἐσίμ. ἀπεκρίθη ὁ ἀνθρώπος, ὅτι ἔειπεν αὐ-
 τῷ, εἰ γὰρ τὸ τὸ θεοῦ ἰσθαιεῖν, ὅτι ἡ-
 μεῖς οὐκ οἶδατε πῶς θεὸς ὄζειν, ηρώ) ἀνέωξέ μου
 τὸν ὀφθαλμῶν. οἶδα μὲν δὲ, ὅτι ἁμαρτω-
 λῶν ὁ θεός οὐκ ἀκούει. ἀλλ' ἐὰν τις θεοσε-
 βῆς ἡ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῆ, τὸ τοῦ ἀκούει.
 ἐκ τῶν αὐτῶν οὐκ ἠκούθη, ὅτι ἠνοιξέ τις
 ὀφθαλμοῦ τυφλοῦ γεγεννημένου. εἰ μὴ ἦν
 οὗτος πᾶσα θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιῆν οὐ-
 δέν. ἀπεκρίθησα μὲν ηρώ) ἔειπον αὐτῷ, εἰ ἁμαρ-
 τίας σὺ ἐγεννήθης ὅλος, ηρώ) σὺ δὲ ἰσθαιεῖς ἡ-
 μᾶς; καὶ ὅτι ἐβαλομ αὐτὸν ἔξω. ἠκούσεν ὁ ἰη-
 σοῦς ὅτι ὅτι ἐβαλομ αὐτὸν ἔξω, ηρώ) εὐερώμ αὐ-
 τὸν ἔειπεν αὐτῷ, σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ
 θεοῦ; ἀπεκρίθη ἐκείνῳ ηρώ) ἔειπε, ηρώ) τίς
 ὄζειν κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν. ἔειπε δὲ αὐ-
 τῷ ὁ ἰησοῦς, ηρώ) ἐώρακα αὐτὸν, ηρώ) ὁ λαλῶν

μετά

& dixerūt: Scimus quod hic est filius no-
 ster, & quod cæcus natus est, quomodo
 autē nunc uideat, nescimus: aut quis eius
 aperuerit oculos, nos nescimus. Ipse æta-
 tem habet, ipsum interrogatē, ipse de se
 loquetur. Hæc dixerunt parētes eius, quod
 timent Iudæos. Iam enim conspiraue-
 rant Iudæi: ut si quis cum confiteret esse
 Christum, è synagoga eijceretur. Pro-
 pterea parentes eius dixerunt, ætatē ha-
 bet, ipsum interrogatē. Vocauerūt ergo
 rursum hominem, qui fuerat cæcus, &
 dixerunt ei: Da gloriam deo. Nos sci-
 mus, quod hic homo peccator est. Re-
 spondit ergo ille, & dixit: An peccator sit
 nescio, unū scio, quod cæcus cum essem,
 nunc uideam. Dixerunt ergo illi iterum:
 Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi
 oculos? Respondit eis: Dixi uobis iam,
 nec audistis: Cur iterum uultis audire?
 Num & uos uultis discipuli eius fieri?
 Conuitiati sunt ergo ei, & dixerunt: Tu
 discipulus illius esto, nos autem Mosi di-
 scipuli sumus. Nos scimus, quod Mosi
 locutus est deus, hunc autem nescimus
 unde sit. Respondit ille homo, & dixit
 eis: In hoc enim mirabile quiddam est,
 quod uos nesciatis unde sit, & tamē ape-
 ruit meos oculos. Scimus autē, quod pec-
 catores deus nō audit, sed si quis dei cul-
 tor est, & uoluntati ipsius obtemperat,
 hunc audit: à sæculo non est auditū, quod
 quis aperuerit oculos cæci nati. Nisi esset
 hic à deo, nō potuisset facere quicquid. Re-
 sponderūt & dixerūt ei: In peccatis natus
 es totus, & tu doces nos? Et eiecerūt eum
 foras. Audiuit Iesus quod eiecerunt eum
 foras, cumque inuenisset eum, dixit ei: Tu
 credis in filiū dei? Respondit ille & dixit:
 Quis est domine, ut credam in eum? Et
 dixit ei Iesus: Et uidisti eū, & qui loquitur

tecum

μετά σο, ἐκεῖνος ὄζειν . ὁ δὲ ἔφη, πιστεύω κύ-
 ρίε, καὶ προσεκώκισεν αὐτῷ . καὶ εἶπερ ὁ ιη-
 σῶς . εἰς κριμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τῶτον
 ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ
 βλέποντες τυφλοὶ γίνωνται . καὶ ἤκουσαν ἐκ
 τῶν φαρισαίων ταῦτα, οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ
 εἶπον αὐτῷ . μή καὶ ἡμεῖς τυφλοὶ ἐσμὲν; εἶ-
 περ αὐτοῖς ὁ ἰησῶς . εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἶ-
 χετε ἁμαρτίαν . νῦν ἡ λέγετε, ὅτι βλέπο-
 μεν, ἢ οὐκ ἁμαρτία ὑμῶν μένει . ἀμὲν ἀμὲν
 λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τοῦ θυ-
 ρας εἰς τὴν αὐλήν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀνα-
 βαίνων ἀλλοχόθην, ἐκεῖνος κλέπτης ὄζειν καὶ
 ληστής . ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τοῦ θυρῶν ποι-
 μὴν ὄζει τῶν προβάτων . τὸ τῶν θυρῶν ἀνοί-
 γει, καὶ τὰ πρόβατα τῶν φωνῶν αὐτοῦ ἀκούει, καὶ
 τὰ ἰδίᾳ πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει
 αὐτά . καὶ ὅταν τὰ ἰδίᾳ πρόβατα ἐκβάλλῃ, ἐμ-
 προδερ αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῶν
 ἀκολουθεῖ, ὅτι οἶδασιν τὴν φωνὴν αὐτοῦ . ἀλλο-
 τῶν ἡ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται
 ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἶδασιν τῶν ἀλλοτρίων τὴν
 φωνὴν . ταύτην τὴν ποιμίαν εἶπερ αὐτοῖς
 ὁ ἰησῶς, ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν, τίνα ἦν ἢ ἐ-
 λάλει αὐτοῖς . εἶπερ ὁὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ιη-
 σῶς . ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ εἰμι
 ἡ θύρα τῶν προβάτων, πάντες ὅσοι πρὸ ἐμοῦ
 ἦλθον, κλέπται εἰσὶ καὶ λησταί, ἀλλ' οὐκ ἤκου-
 σαν αὐτῶν τὰ πρόβατα . ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα, δι-
 ἐμὲ ἂν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσει,
 καὶ ζήσεται, καὶ νομὴν εὐρήσει . ὁ κλέπτης
 οὐκ ἔρχεται, εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ, καὶ ἀπο-
 λείσῃ . ἐγὼ ἦλθον, ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισ-
 σὸν ἔχωσιν . ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός . ὁ
 ποιμὴν ὁ καλός τὴν ψυχὴν αὐτῶν τίθεισιν ὑπὲρ
 τῶν προβάτων, ὁ μισθὸς ἡ καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλο
 μὴν, ὅτι οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἰδίᾳ, θεωρεῖ
 τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησιν τὰ πρόβα-
 τα καὶ φεύγει, καὶ ὁ λύκος ἀρπάξει αὐτά, καὶ
 σκορπίσει τὰ πρόβατα . ὁ ἡ μισθὸς φεύγει,
 ὅτι μισθὸς ὄζειν, καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν
 προβάτων

tecum, ipse est. At ille ait: Credo domi-
 ne. & adorauit eum. Et dixit ei Iesus: In
 iudicium ego in hunc mundum ueni: ut
 qui non uident, uideant: & qui uident,
 cæci fiant. Et audierunt quidam ex pha-
 risæis hæc, qui cum ipso erant, & dixerūt
 ei: Num & nos cæci sumus? Dixit eis
 Iesus: Si cæci essetis, non haberetis pec-
 catum. Nunc uero dicitis, uidemus, idcir-
 co peccatum uestrum manet.

Amen amen dico uobis: qui non
 intrat per ostium in stabulum ouium,
 sed ascendit aliunde, ille fur est & latro:
 Qui autem intrat per ostium, pastor est
 ouium. Huic ostiarius aperit, & oues uo-
 cem eius audiunt. Et proprias oues uo-
 cat nominatim, & educit eas. Et cum pro-
 prias oues emisit, ante eas uadit, &
 oues illum sequuntur, quia nouerunt uo-
 cem eius. Alienum autem non sequuntur,
 sed effugient ab eo, quia non nouerunt
 uocem alienorū. Hoc prouerbium dixit
 eis Iesus, illi autē non cognouerunt, quæ
 essent quæ loqueretur eis. Dixit ergo eis
 iterum Iesus: Amen amen dico uobis,
 ego sum ostium ouium. Omnes quot-
 quot ante me uenerunt, fures sunt & la-
 trones, sed non audierunt eos oues. Ego
 sum ostium, per me si quis introierit,
 seruabitur, & ingredietur, & egredietur,
 & pascua inueniet. Fur non uenit, nisi
 ut furetur & mactet, ac perdat. Ego ueni
 ut uitam habeant, & abundantius ha-
 beant. Ego sum pastor ille bonus. Bo-
 nus pastor animam suam dat pro ouī-
 bus. Mercenarius autem, & qui non
 est pastor, cuius non sunt oues pro-
 priæ, uidet lupum uenientem, ac deserit
 oues, fugitq; & lupus rapit ac disper-
 git oues. Mercenarius autem fugit, quia
 mercenarius est, & oues non sunt illi
 curæ

προσβάτωρ. ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὃ
 γινώσκω τὰ ἐμὰ, καὶ γινώσκονται ὑπὸ τῶν
 ἐμῶν. * καθὼς γινώσκει με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ
 γινώσκω τὸν πατέρα, * καὶ τὴν ψυχὴν μου
 τίθημι ὑπὲρ τῶν προσβάτωρ. * καὶ ἄλλα πρό-
 βατα ἔχω, ἀδούκ ἔσιμ ἐκ φθι ἀυλῆς ταύτης.
 καὶ κενὰ με δὲ ἄγαγῆρ, καὶ φθι φωνῆς μου
 ἀκούουσι, καὶ γενήσεται μία ποιμνῆ, εἰς ποι-
 μῆν. Διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ
 τίθημι τὴν ψυχὴν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐ-
 τὴν. οὐδεὶς ἄρει αὐτὴν ἀπὸ ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ
 τίθημι αὐτὴν ἀπὸ ἐμαυτοῦ. ἔχω δὲ
 αὐτὴν, καὶ ἔχω πάλιν λαβῆν
 αὐτήν. ταύτην τὴν ἐντολήν ἔλαβον παρὰ τοῦ
 πατρὸς μου. χάρισμα οὖν πάλιν ἐχέτω ἐν
 τοῖς Ἰουδαίοις δὲ τῶν λόγων τούτων. ἔλε-
 γον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν. Δαμόνιον ἔχει, ὃ
 μάνη, τί αὐτὸ ἀκούετε; ἄλλοι ἔλεγον. ταῦ-
 τα τὰ ῥήματα οὐκ ἔσι δαμονιζομένου. καὶ
 δαμόνιον δύναιτο τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀ-
 νοίγειν; ἐχέτω δὲ τὰ ἐγκαινία ἐν Ἱεροσολύ-
 μοις, καὶ χειμῶν ἦν, καὶ περιεπάτη ὁ Ἰη-
 σοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ σοῦ σολομῶν τῷ.
 ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον
 αὐτῷ. ἔως ποῦτε τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἄρει; εἰ
 σὺ εἶ ὁ χριστός, εἰπέ ἡμῖν παρρησίαν. ἀπεκρί-
 θη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. εἶπομ ὑμῖν, καὶ οὐ πισεύε-
 τε. τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ
 πατρὸς μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, ἀλ-
 λ' ὑμεῖς οὐ πισεύετε, ὅτι οὐκ ἐστέ ἐκ τῶν προ-
 βάτωρ τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπομ ὑμῖν. τὰ πρό-
 βατα τὰ ἐμὰ φθι φωνῆς μου ἀκούει, καὶ γὰρ γι-
 νώσκω αὐτὰ, καὶ ἀκολουθεῖσιν μοι, καὶ γὰρ ζω-
 ῆν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλων-
 ται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἄρπασει τις αὐτὰ
 ἐκ φθι χειρὸς μου. ὁ πατήρ μου δὲ δέδωκέ
 μοι, μείζων πάντων ἐστίν, καὶ οὐδεὶς δύνα-
 ται ἀρπάξαι ἐκ φθι χειρὸς τοῦ πατρὸς μου.
 ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἕρ ἕσμην. ἐβάστασαν οὖν
 πάλιν λίθους οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα λιθάσωσιν
 αὐτὸν. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. πολλὰ καλὰ
 ἔργα

cura. Ego sum pastor ille bonus, & co-
 gnosco oves meas, & cognoscor à meis.
 Sicut novit me pater, ita & ego novi
 patrē, & animam meam pono pro ou-
 bus. Et alias oves habeo, quæ non sunt
 ex hoc ovili. Illas quoque oportet me
 adducere, & vocem meam audient, &
 fiet unum ovile, unus pastor. Propte-
 rea me pater diligit, quia ego pono ani-
 mam meam, ut iterum sumam eam. Ne-
 mo tollit eam à me, sed ego pono eam
 à meipso. Potestatem habeo ponendi
 eam: & potestatem habeo rursus sumen-
 di eam. hoc mandatum accepi à patre
 meo. Dissensio igitur iterum facta est
 inter Iudæos, propter sermones hos. Di-
 cebant autem multi ex ipsis: Dæmoniū
 habet, & insanit: quid eum auditis?
 Alij dicebant: Hæc verba non sunt dæ-
 monium habentis. Num dæmonium
 potest cæcorum oculos aperire? Facta
 sunt autem encænia Hierosolymis, &
 hiems erat. & ambulabat Iesus in tem-
 plo in porticu Salomonis. Circunde-
 derunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei:
 Quousq; animam nostram suspendis?
 Si tu es Christus, dic nobis ingenue, Re-
 spondit eis Iesus: Dixi vobis, nec credi-
 tis. Opera quæ ego facio nomine patris
 mei, hæc testimonium reddunt de me.
 Sed vos nō creditis, quia nō estis ex ou-
 bus meis, quæ admodū dicebam vobis:
 Oves meæ vocē meam audiunt, & ego
 cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitā
 æternā do eis, nec peribunt in æternum,
 neq; rapiet eas quisq; de manu mea. Pater
 meus qui dedit mihi, maior omnibus est, &
 nemo potest rapere de manu patris mei.
 Ego & pater unum sumus. Sustulerunt
 ergo rursus lapides Iudæi, ut lapidaret
 eum. Respondit eis Iesus: Multa bona
 opera

ἔργα ἑδέξα ἡμῶν ἐκ τῶ πατρὸς μου. διὰ
 ποῖον αὐτῶν ἔργων λιθάζετε με; ἀπεκρίθη-
 σαμ αὐτῶ οἱ ἰουδαῖοι, λέγοντες. πρὶ καλοῦ
 ἔργου οὐ λιθάζομεν σε, ἀλλὰ πρὶ βλασφημί-
 ας, καὶ ὅτι σὺ ἀνδρῶν πατρῶν, ποιεῖς σεαυ-
 τὸν θεόν. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. οὐκ ἔσι γε-
 γασμαι μὲν ἐν τῷ νόμῳ ἡμῶν, ἐγὼ ἔπιπα,
 θεοὶ ἔσε; εἰ ἐκείνους ἔιπε θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ
 λόγος τῷ θεοῦ ἐγγύετο, καὶ οὐ δύνανται
 ἡ γρῶφῃ, ὅμ ὁ πατὴρ ἡ γίασε. ἀπέσειλεμ εἰς
 τὸ κόσμον, ἡμῶν λέγετε ὅτι βλασφημῶν, ὅτι
 ἔιπομ, ἡὸς τῶ θεοῦ ἔιμι; εἰ οὐ ποιοῦ τὰ ἔργα
 τῶ πατρὸς μου, μὴ πιστεύετε μοι. εἰ ἡ ποιοῦ,
 καὶ ἐμοὶ μὴ πισεύητε, ποῖς ἔργοις πισεύσα-
 τε, ἵνα γνῶτε, καὶ πισεύσητε, ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ
 πατὴρ, καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ. * ἐζήτωσιν πάλιν αὐ-
 τὸν πείσασα. καὶ ἔζηθεν ἐκ τοῦ χειρὸς αὐ-
 τῶν, καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέρασ τῶ ἰερὸς ἄνθ
 εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἦν ἰωάννης ὁ πρῶτος βα-
 πτίσων, καὶ ἔμενεμ ἐκεῖ, * καὶ πολλοὶ ἡλ-
 θον πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ἰωάννης μὴ
 σημεῖον ἐποίησεμ οὐδὲμ, πάντα δὲ ὅσα ἔι-
 πεμ ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ ἦν. καὶ ἐπί-
 στυσαμ πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόμ.

57
2
58
2

opera ostendi vobis ex patre meo, pro-
 pter quod eorū operū me lapidatis? Re-
 sponderunt ei Iudæi, dicentes: Ob bonū
 opus non lapidamus te, sed ob blasphe-
 miam: & quia tu homo cum sis, facis te-
 ipsum deum. Respōdit eis Iesus: Nonne
 scriptum est in lege uestra, ego dixi, dii
 estis? Si illos dixit deos, ad quos sermo
 dei factus est, & nō potest solui scriptura
 de eo, quem pater sanctificauit & misit in
 mundum, Vos dicitis me blasphemare,
 quia dixerim, filius dei sum? Si nō facio
 opera patris mei, nolite credere mihi. Sin
 uero facio, & si mihi nō credatis, operib⁹
 credite, ut cognoscatis & credatis, quod
 pater in me est, & ego in eo. Quære-
 bant iterū cum apprehendere, & exiuit
 de manu eorū, & abiit iterum trans Ior-
 danem in eum locum, ubi fuerat Ioan-
 nes baptizans primum, mansitq; illic. Et
 multi uenerūt ad eum, ac dicebant: Ioan-
 nes quidē signū ædedit nullum. Omnia
 autē quæcūq; dixit Ioannes de hoc, uera
 erant, & crediderūt multi illic in eum.

Ægrotabat autē quidam nomine La-
 zarus Bethanienſis à castello Mariæ &
 Marthæ huius sororis. Maria autē erat
 ea quæ unxit dñm unguento, & exterſit
 pedes eius capillis suis, cuius frater Laza-
 rus ægrotabat. Miserūt ergo sorores ei⁹
 ad eum, dicentes: Dñe, ecce quem amas,
 ægrotat. Audiens autem Iesus, dixit: In-
 firmitas hæc non est ad mortem, sed pro
 gloria dei, ut glorificetur filius dei per
 eam. Diligebat autē Iesus Martham &
 sororē eius & Lazarū. Vt ergo audiuit
 quod ægrotaret, tum quidē rēporis man-
 sit in eodē loco duobus diebus. Deinde
 post hoc dicit discipulis: Eamus in Iu-
 dæam iterū. Dicunt ei discipuli: Rabbi,
 modo quærebant te Iudæi lapidare, &
 t iterū

XI

ἡμ δέ τις ἀδενῶν λάζαρος ἀπὸ βηθανί-
 ας ἐκ τοῦ κώμης μαρτίας καὶ μαρθας τοῦ ἀ-
 δελφῆς αὐτοῦ. ἡμ δὲ μαρτία ἡ ἀλείψασα τὸν
 κῆρτον μύρων, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐ-
 τῶ τῶν θριξῶν αὐτοῦ, ἧς ὁ ἀδελφὸς λάζα-
 ρος ἠοθένει. ἀπέσειλαμ οὖν αἱ ἀδελφαὶ αὐ-
 τῶ πρὸς αὐτόμ, λέγουσα. κύριε, ἴδε ὁμ φιλεῖς,
 ἀδενεῖ. ἀκῶσας δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεμ. αὐτη ἡ ἀ-
 δένεια οὐκ ἔσι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ
 δόξης τῶ θεοῦ, ἵνα δοξασθῆ ὁ υἱὸς τῶ θεοῦ δι-
 αὐτοῦ. ἡ γὰρ παρὰ δὲ ὁ ἰησοῦς πλὴν μαρθῶν καὶ πλὴν
 ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ τὸν λάζαρον. ὡς οὖν ἦκῶ
 σεμ ὅτι ἀδενεῖ, τότε μὲν ἔμενεμ ἐν τῷ ἦμ τό-
 πῳ δύο ἡμέρας. ἔπειτα μετὰ τῶτο λέγει
 ποῖς μαθητῶν. ἀγωμεν εἰς πλὴν ἰουδαίαν
 πάλιν. λέγουσιν αὐτῶ οἱ μαθηταί. ἔαβ-
 βεῖ, καὶ ἐζήτωσιν σε λιθάσαι οἱ ἰουδαῖοι, καὶ
 πάλιν

πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ· Απεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· οὐχὶ
 δώδεκα εἰσὶν ὥραι ἡμέρας· εἴ τις πνεύ-
 παται ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόψεται, ὅτι τὸ φῶς
 τοῦ κόσμου τούτου βλέπει. Εἴ τις δὲ τις πνεύπα-
 ταί ἐν τῇ νυκτὶ, προσκόψεται, ὅτι τὸ φῶς οὐκ
 ἐστὶν ἐν αὐτῷ. ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο
 λέγει αὐτοῖς· Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοί-
 μηται, ἀλλὰ πορεύομαι, ἵνα ὤψων ἅψω
 αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· κύριε, εἰ
 κεκοίμηται, σωθήσεται. Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς
 πνεῦμα τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐκείνοι δὲ ἐδοξάζοντο, ὅτι
 πνεῦμα ἡμῶν κοιμήσεται τοῦ ὑπνου λέγει. τότε οὖν
 εἶπερ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρήρησά· Λάζαρος
 ἀπέθανε, καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύ-
 σκετε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ, ἀλλ' ἄγωμεν πρὸς
 αὐτόν. Εἶπερ οὖν οὐκ ἔμελλε ὁ λεγόμενος θί-
 δυμος, ὅτι μαθητῆς. ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς
 ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ. Εἰδὼν οὖν ὁ
 Ἰησοῦς, ἔυρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἢ ἡμέ-
 ρωντα ἐν τῷ μνημείῳ. Ἡ δὲ ἡ βηθανία ἐγι-
 γνετο ἐν τῷ ἱεροσολύμοις ὡς ἀπὸ σαδύμων δεκα-
 πέντε. καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐληλύ-
 θησαν πρὸς τὰς περὶ μάρθᾶ καὶ μαρίᾶς,
 ἵνα παρηγορηθῶσιν αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελ-
 φοῦ αὐτῶν. Ἡ οὖν μάρθα, ὡς ἤκουσε, ὅτι ὁ
 Ἰησοῦς ἐρχεται, ὑπήντησε αὐτῷ. μαρίᾶ δὲ
 ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθίστητο. εἶπερ οὖν ἡ μάρθα
 πρὸς τὸν Ἰησοῦν· κύριε, εἰ ἦς ὡςδε, ὁ ἀδελφός
 μου οὐκ ἂν ἐπεθνήκει. ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα, ὅτι
 ὅσα ἂν ἀτήσῃ τὸν θεόν, δώσει σοι ὁ θεός· λέ-
 γει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου.
 λέγει αὐτῷ μάρθα· οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν
 τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἡμέρᾳ. εἶπερ αὐ-
 τῇ ὁ Ἰησοῦς· Εγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή.
 ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καὶ ἀποθάνῃ, ζήσεται. Ἐ-
 πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀπο-
 θάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις τούτου; λέγει αὐ-
 τῷ· Ναί κύριε. Εγὼ πεπίσθην, ὅτι σὺ εἶ ὁ
 χριστός ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχό-
 μενος. Ἐταῦτα εἰπὼσα, ἀπῆλθε ἡ ἐφώ-
 ησε μαρίᾶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα εἰ-
 πούσα

iterum uadis illuc? Respondit Iesus:
 Nonne duodecim sunt horæ diei? Si
 quis ambulauerit in die, non offendit:
 quia lucem huius mundi uidet. Si quis
 autem ambulauerit in nocte, offendit:
 quia lux non est in eo. Hæc ait, & post
 hæc dicit eis: Lazarus amicus noster dor-
 mit, sed uado ut à somno excitem eum.
 Dixerunt ergo discipuli eius: Domine, si
 dormit, saluus erit. Dixerat autem Iesus
 de morte eius, at illi putauerunt, quod
 de dormitione somni diceret. Tunc er-
 go Iesus dixit eis manifeste: Lazarus
 mortuus est, & gaudeo propter uos, ut
 credatis, quod non fuerim ibi. Sed ca-
 mus ad eum. Dixit ergo Thomas qui
 dicitur didymus, ad discipulos: Eamus
 & nos ut moriamur cum eo. Venit itaq;
 Iesus, & inuenit eum quatuor dies iam
 in monumento habentem. Erat autem
 Bethania iuxta Hierosolymam ferè sta-
 dijs quindecim. Multiq; ex Iudæis ue-
 nerant ad Martham ac Mariam, ut con-
 solarentur eas de fratre suo. Martha er-
 go ut audiuit quod Iesus uenisset, occur-
 rit illi: Maria uero domi desidebat. Dixit
 ergo Martha ad Iesum: Domine, si fuisset
 hic, frater meus non fuisset mortuus.
 Sed & nunc scio, quod quæcunq; popo-
 sceris à deo, daturus tibi sit deus. Dicit
 illi Iesus: Resurget frater tuus. Dicit ei
 Martha: Scio quod resurget in resurre-
 ctione in nouissimo die. Dicit ei Iesus:
 Ego sum resurrectio & uita, Qui credit
 in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet: &
 omnis qui uiuit & credit in me, non mo-
 rietur in æternum. Credis hoc? Ait illi:
 Etiã domine. Ego credo, quod tu sis Chri-
 stus ille filius dei, qui in mundum uentu-
 rus erat. Et cū hæc dixisset, abiit & uoca-
 uit Mariam sororē suam clanculum di-
 cens:

ποῦσα. ὁ δὲ διάσκαλ^Θ πᾶρξῶσι, Ἐφωνῆσε.
 Εκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχύ, καὶ ἔρχε-
 ται πρὸς αὐτόν. ὕπνω δὲ ἑλληλύθει ὁ ἰησοῦς
 εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου
 ὑπώπτησεν αὐτῷ ἡ μάργθα. οἱ οὖν ἰουδαῖοι
 οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παρὰ μνη-
 θούμενοι αὐτῷ, ἰδόντες τὴν μαργίαν, ὅτι
 ταχέως ἀνέστη καὶ ἦλθεν, ἠκολούθησαν
 αὐτῇ, λέγοντες, ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον,
 ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. ἡ δὲ ὤω μαργία ὡς ἦλθεν ὅπου
 ἦν ὁ ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτόν, ἔπεσεν αὐτῷ
 πρὸς τοὺς πόδας, λέγουσα αὐτῷ. κύριε, εἰ ἦς
 ὦδε, οὐκ ἔμ' ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός. ἰησοῦς
 ὤω ὡς εἶδεν αὐτῷ κλαίονσαν, καὶ τὴν συ-
 νελαθόντα αὐτῇ ἰουδαίους κλαίοντα, ἐνεβρι-
 μήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἑαυτὴν,
 καὶ εἶπε. ποῦ τεθήκατε αὐτόν; λέγουσιν
 αὐτῷ. κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. ἐδάκρυσεν ὁ ἰη-
 σοῦς. ἐλεγεν οὖν ἰουδαῖοι. ἴδε ὡς ἐφίλει
 αὐτόν. τινὲς δὲ ἦν αὐτῶν εἶπον. οὐκ ἠδῶνα
 τοῦτο^Θ ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυ-
 φλοῦ, ποιῆσαι, ἵνα καὶ οὗτο^Θ μὴ ἀποθάνῃ;
 ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ,
 ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. ἦν δὲ σπήλαιον, ἔ-
 λιθῶτο ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ. λέγει ὁ ἰησοῦς.
 ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ
 τεθυηκότου^Θ μάργθα. κύριε, ἢ τίς ὄξει, τε-
 ταρταῖ^Θ γὰρ ὄξει. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς.
 οὐκ εἶπον σοι, ὅτι ἐὰν πισεύσῃς, ὄξει τὸν θό-
 ξον τοῦ θεοῦ; ἦρα οὖν τὸν λίθον, ὃν ἦν ὁ τε-
 θυηκῶς κείμενος^Θ. ὁ δὲ ἰησοῦς ἤρε τοὺς ὀφ-
 θαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε. πᾶτες, εὐχαριστῶ
 σοι, ὅτι ἠκουσάς μου. ἐγὼ δὲ ἤδρα, ὅτι πάν-
 τοτέ μου ἀκούσας, ἀλλὰ δὲ τὸν ὄχλον τὸν
 περὶ ἐσῶτα εἶπον, ἵνα πισεύσωσιν, ὅτι σύ
 με ἀπέστειλας. καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνῆ με-
 γάλῃ ἐκραύγασε. λέγει, δέξο ἔξω. καὶ
 ἦλθεν ὁ τεθυηκῶς δεδεμένος^Θ τὸν πόδα
 καὶ τὰς χεῖρας κειμέναι, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ
 σαφῶς περὶ ἐδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς.
 λύσατε αὐτόν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν. πολλοὶ
 οὖν

cens: Magister adest, & uocat te. Illa ut
 audiuit, surgit cito, & uenit ad eum. Non
 dum autem uenerat Iesus in castellum,
 sed erat in eo loco, ubi occurrerat ei Mar-
 tha. Iudæi ergo qui erant cum ea in do-
 mo & consolabantur eam: cum uidissent
 Mariam, quod cito surrexisset & exisset,
 secuti sunt eam, dicentes: Vadit ad mo-
 numētum, ut ploret ibi. Maria ergo cum
 uenisset eò, ubi erat Iesus, uidens eum,
 accidit ad pedes eius, & dicit ei: Domi-
 ne, si fuisses hic, non esset mortuus frater
 meus. Iesus ergo ut uidit eam ploran-
 tem, & Iudæos qui uenerant cum ea plo-
 rantes, infremuit spiritu & turbauit se-
 ipsum, & dixit: Vbi posuistis eum? Di-
 cunt ei: Domine, ueni & uide. Lachryma-
 tus est Iesus. Dixerunt ergo Iudæi: Ecce
 quomō amabat eum. Quidam autē ex
 ipsis dixerūt: Non poterat hic qui ape-
 ruit oculos cæci, facere, ut & hic non mo-
 reretur? Iesus ergo rursus fremens in se-
 metipso, uenit ad monumentum. Erat
 autem spelunca, & lapis impositus erat
 ei. Ait Iesus: Tollite lapidem. Dicit ei
 Martha soror eius qui mortuus fuerat.
 Domine, iam olet, quatruiduanus est em̄.
 Dicit ei Iesus: Nonne dixi tibi, quod si
 credideris, uisura esses gloriā dei? Sustu-
 lerunt ergo lapidē à loco, ubi is qui mor-
 tuus fuerat, erat positus. Iesus autē attol-
 lens sursum oculos, dixit: Pater, gratias
 ago tibi, qm̄ audisti me. Ego autē sciebā,
 qd' semper me audis, sed ppter turbam
 quæ circūstat dixi, ut credant, qd' tu me
 miseris. Atq; hæc cum dixisset, uoce ma-
 gna clamauit: Lazare, ueni foras. Et pro-
 diit qui fuerat mortuus, manus & pedes
 habēs reuinctos fasciis sepulchralib⁹, &
 facies illi⁹ sudario erat obuincta. Dicit eis
 Iesus: Soluite eum, & sinite abire. Multi
 ergo

ὄω ἐκ τῆν ἰουδαίων· οἱ ἐλθόντες πρὸς τὸν μᾶ
 ρίαν, καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς,
 ἐπίβησαν εἰς αὐτόν. τινὲς δὲ ἦν αὐτῶν ἀ-
 πῆλθοι πρὸς τοὺς φαρισαίους, καὶ εἶπον
 αὐτοῖς, ἃ ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς. Σωτήρα γὰρ οὖν
 οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι σωείδιον, ἔ-
 λέγον. τί ποιοῦμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος
 πολλὰ σημεῖα ποιεῖ; ἔαμ ἀφώμεν αὐτὸν ὄν-
 τως, πάντες πισεύσουσιν εἰς αὐτόν. καὶ
 ἐλεύσονται οἱ ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν
 καὶ τὸν τόπον, καὶ τὸ ἔθνος. εἰς δὲ τις ἦν
 αὐτῶν καὶ ἄφρας, ἀρχιερεὺς ὡν τῷ ἐνὶ αὐτῷ
 ἐκείνου, εἶπερ αὐτοῖς. ὕμεις οὐκ οἴδατε ὄν-
 δέμ, οὐ δὲ διάλογίζεσθε, ὅτι συμφέρεῖ ἡμῖν,
 ἵνα εἰς ἄνθρωπον ἀποδάνῃ ὑπερ τῷ λαοῦ,
 καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. τῷτο δὲ
 ἀφ᾽ αὐτοῦ οὐκ εἶπερ, ἀλλὰ ἀρχιερεῖς ὡν
 τῷ ἐνὶ αὐτῷ ἐκείνου, προσεφίθυσεν, ὅτι ἐμε-
 λην ὁ ἰησοῦς ἀποδυνήσκει ὑπερ τῷ ἔθνους,
 καὶ οὐχ ὑπερ τῷ ἔθνους μόνον, ἀλλ᾽ ἵνα καὶ
 τὰ τέκνα τῷ θεοῦ τὰ δ᾽ ἰεροσολισμῶν, συ-
 ναγάγῃ εἰς ἓν. * Ἀπ᾽ ἐκείνης οὖν ἡμέρας
 συνεβουλεύσαντο, ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐ-
 τόν. ἰησοῦς οὖν οὐκ ἔτι παρέστη πρὸς αὐ-
 τὸν ἐν τῷ ἰουδαίῳ, ἀλλὰ ἀπέφυγεν ἐκεί-
 νους εἰς πλὴν χώραν ἐγγύς ἡ ἱερήμου, εἰς ἐφραίμ
 λεγομένην βόλιμ, καὶ ἐκεῖ δι᾽ ἑτήριβεν μετὰ
 τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. * Ἡ δὲ ἐγγύς τῷ πάχα
 τῶν ἰουδαίων, * καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς ἱε-
 ροσόλυμα, ἐκ ἐφραίμ πρὸ τῷ πάχα, ἵνα
 ἀγνίσωσιν αὐτούς. ἐζήτησαν οὖν τὸν ἰησοῦν,
 καὶ ἔλεγον μετ᾽ ἀλλήλων, ὅτι ἡμεῖς ἴσμεν
 κότες. τί δὲ οὐκ ἔμεν, ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὸ
 ἱεροτόν; ἐδεδώκεσαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἔ-
 οἱ φαρισαῖοι ἐντολὴν, ἵνα ἔαμ τις γνῶ ποῦ
 ὅστις, μὴ ὄσῃ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

55
 α
 52

Ο οὖν ἰησοῦς πρὸ ἐξ ἡμερῶν τῷ πάχα
 ἦλθεν εἰς βηθανίαν, ὅπου ἦν λάζαρος ὁ τει-
 θηκῶς, ὃν ἠγάγετο ἐκ νεκρῶν. * ἐποίησαν
 οὖν αὐτῷ δ᾽ ἐπνοὴν ἐκεῖ, ἔη μάρθα δ᾽ ἰησοῦς.
 Ο δὲ λάζαρος εἰς ἡμῶν ἀνακαμῶν σαὺ ἀντῶ.
 Η οὖν

ergo ex Iudæis qui uenerāt ad Mariam
 & uiderant quæ fecisset Iesus, credide-
 runt in eum. Quidam autem ex ipsis
 abierunt ad pharisæos, & dixerunt eis,
 quæ fecisset Iesus. Congregauerunt er-
 go pontifices & pharisæi concilium, ac
 dicebant: Quid facimus, quia hic homo
 multa signa ædit? Si permiserimus eum
 sic, omnes credent in eum. Venientique
 Rhomani, & tollent tum locum nostrū,
 tum gentem. Vnus autem ex ipsis Caia-
 phas nomine, cum esset pontifex anni
 illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam,
 nec perpenditis, quod expedit nobis, ut
 unus homo moriatur pro populo, ac nō
 tota gens pereat. Hoc autē à semetipso
 non dixit, sed cum esset pontifex anni il-
 lius, uaticinatus est, quod Iesus moritu-
 rus esset pro gente, & non tantum pro
 gente, sed ut filios dei qui erant dispersi,
 congregaret in unum. Ab illo ergo die
 consultabant inuicē, ut interficerent eum.
 Iesus ergo iam non propalaīm ambula-
 bat inter Iudæos, sed abiit in regionem
 iuxta desertum, in ciuitatem quæ dicitur
 Ephraim, & ibi uersabatur cum discipu-
 lis suis. Instabat autem pascha Iudæo-
 rum, & ascenderunt multi Hierosoly-
 mam è regione ante pascha, ut purifica-
 rent se. Quærebant ergo Iesum, & col-
 loquebantur inter, se in templo stantes.
 Quid uidetur uobis, quod non uenerit
 ad diem festum? Dederant autem pon-
 tifices & pharisæi præceptum: ut si quis
 cognouisset ubi esset indicaret, ut com-
 prehenderent eum. Iesus ergo ante
 sex dies paschæ uenit Bethaniam, ubi
 Lazarus fuerat mortuus, quē suscitauit
 à mortuis. Fecerunt autē ei cœnam ibi, &
 Martha ministrabat. Lazarus uero un⁹
 erat de numero discumbentium cum eo.
 Maria

XII

Η οὖν μαρτία λαβῆσα λίτρα μύρου νόσθου ^{ιβ}
 πωσι κῆς πολυτίμου, ἤλαψε τὸν πόδα τῶν
 ἰησοῦ, καὶ ἔμαζε ταῖς δριξίμ' αὐτοῦ τὸν
 πόδα αὐτοῦ, ἢ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ φθι
 ὁσμῆς τῆς μύρου. λέγει οὖν εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν
 τῶν αὐτοῦ, ἰσθ' ας σίμωνος ἰσκαριώτης, ὁ μέλ
 λων αὐτὸν παραδίδοναι. Διὰ τί τὸ τοῦ τῆς μύ
 ρου οὐκ ἐπράθη τῷ ἰσκαριώτῳ δολοφόνῳ, καὶ
 ἐδόθη πτωχοῖς; εἶπε δὲ τὸ τοῦ, οὐχ ὅτι πρὶ
 τῶν πτωχῶν ἐμελεμ αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης
 ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε, καὶ τὰ βαλ
 λόμουνα ἐβάσταζεν. εἶπε οὖν ὁ ἰησοῦς. Αφες
 αὐτῶν, εἰς πῶν ἡμέρων τῶν ἑταφῶσμάς με
 τετήρηκεμ αὐτό. τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντο
 τε ἔχετε μετ' αὐτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχε
 τε. * Εἰ γὰρ οὐκ ὄχλος πολλὸς ἐκ τῶν ἰσθαίων,
 ὅτι ἐκεῖ ἐστὶ. καὶ ἠλθον οὐ διὰ τὸν ἰησοῦ μό
 νομ, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἠγα
 ρεν ἐκ νεκρῶν. ἐβόλευσαν οὖν οἱ ἀρχιερεῖς,
 ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἀποκτείνωσιν, ὅτι πολλοί
 δὲ αὐτὸν ὑπέστησαν τῶν ἰουδαίων, καὶ ἐπί
 σθονομ εἰς τὸν ἰησοῦ. * Τῆς ἐπαύριον ὄχλος πο
 λὺς ὁ ἐλθὼν εἰς πῶν ἑορτῶν, ἀκούσαντες, ὅτι
 ἔρχεται ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα, ἔλαβον
 τὰ βάρια τῶν φοινίκων, καὶ ἔβησαν εἰς ὑ
 πάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζον. ὡς ἀννα, θυλο
 γημύθη ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου ὁ
 βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ. * Εὐρῶν δὲ ὁ ἰησοῦς ὄνα ^{ιδ}
 ρίον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθὼς ὅτι γεγραμ
 μύον. μή φοβοῦ θυγατρὸς σιών, ἰδοὺ ὁ βα
 σιλεὺς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλομ
 ὄνου. * ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ
 αὐτοῦ ἐπρώτον, ἀλλ' ὅτε ἐδοξάθη ἰησοῦς,
 τότε ἐμνήθησαν, ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γε
 γραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. Ε
 μαρτύρησεν οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὧν μετ' αὐτοῦ, ὅτε
 τὸν λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ
 ἠγάρα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, διὰ τὸ καὶ ὑπώ
 τησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἠκουσάν τὸ τοῦ αὐ
 τῶν πεποικέναι τὸ σημεῖον. οἱ οὖν φαρ
 σαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς. θεωρεῖτε, ὅτι οὐκ
 ὀφελῆτε

Maria ergo accepit libram unguenti nar
 di pisticae preciosae, & unxit pedes Iesu,
 & extersit pedes eius capillis suis, domus
 autē impleta est ex odore unguenti. Di
 cit ergo unus ex discipulis eius, Iudas Si
 monis Iscariotes, qui erat eū proditurus:
 Quare hoc unguentū nō uenit trecentis
 denarijs & datum est egenis? Dixit au
 tem hoc, non quod pauperes illi curae
 essent, sed quia fur erat, ac marsupium
 habebat, eaer quae mittebantur, porta
 bat. Dixit ergo Iesus: Sine illam, in diem
 sepulturae meae seruaui istud. Pauperes
 enim semper habetis uobiscū, me uero
 non semper habetis. Cognouit ergo tur
 ba multa ex Iudaeis quod illic esset, & ue
 nerunt nō propter Iesum tantum, sed ut
 Lazarum quoque uiderent, quem suscita
 uerat à mortuis. Consultabant autem
 principes sacerdotum, ut & Lazarum in
 terficerent: quia multi propter illum abi
 bant ex Iudaeis, & credebant in Iesum.
 Postero die turba multa quae uenerat
 ad diem festum, cum audissent quod ueni
 ret Iesus Hierosolymam, acceperunt ra
 mos palmarū, & processerunt obuiam ei,
 & clamabant: Hosanna, benedictus qui
 uenit in nomine domini rex Israel. Na
 ctus autē Iesus a sellam sedit super eam,
 sicut scriptum est: Noli timere filia Sion,
 ecce rex tuus uenit sedens super pullum
 asinae. Haec autē non cognouerunt disci
 puli eius primū, sed quando glorificatus
 est Iesus, tunc recordati sunt, quod haec
 essent scripta de eo, & quod haec fecissent
 ei. Testabat igitur turba, quae erat cum
 eo, quando Lazarum uocauit de monu
 mento, & suscitauit eum à mortuis: Pro
 pterea & obuiā uenit ei turba, quae audie
 rant eum addidisse hoc signum. Pharisei
 ergo dixerunt inter se: Videtis quod nihil
 t 3 proficitis?

5θ
5α

5β

ὡφελᾶτε οὐδέ μιν; ἴδε ὁ κόσμος ὁπίσω αὐτοῦ
 ἀπῆλθεν. ἢ ὅτι δέ τινες ἔλληνες ἐκ τῶν ἀνα- 15
 βασιάντων, ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορ-
 τῇ. οὗτοι οὖν προσῆλθον φιλιππῶ τῷ ἀπὸ
 βηθσαϊδᾶ ἐφί γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐ-
 τὸν, λέγοντες. κύριε, θέλομεν τὸν ἰησοῦν ἴ-
 δεῖν. ἐρχεται φιλιππῶ καὶ λέγει τῷ ἀν-
 δρείᾳ. καὶ πάλιν ἀνδρείας καὶ φιλιππῶ
 λέγουσι τῷ ἰησοῦ. * ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρί-
 νατο αὐτοῖς, λέγων. ἐβλήθη ἡ ὥρα, ἵνα δοι-
 ξαθῆ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. * Ἀμὲν ἀμὲν λέ-
 γω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τῷ σίτῃ πεσῶν
 εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει. ἐὰν
 δὲ ἀποθάνῃ, πολλὰ καρπὸν φέρει. * Ὁ φιλῶν
 τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν. καὶ ὁ μι-
 σῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τῷ τῶν
 εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. * Ἐὰν ἐ-
 μοὶ δῖακονῆ τίς, ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω. καὶ ὅπου
 ἐμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ δῖακονῶν ὁ ἐμὸς ἔσται.
 καὶ ἐὰν τις ἐμοὶ δῖακονῆ, τιμήσει αὐτὸν ὁ
 πατήρ. * καὶ ἡ ψυχὴ μου τετάρακται. Ἐ-
 τί εἶπω; πᾶσι ὡς ἔσται με ἐκ τῆς ὥρας ταύ-
 της. * Ἀλλὰ δῖα τὸ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν
 ταύτην. πᾶσι δὲ ὁξασόμενος τὸ ὄνομα. ἦλθον
 οὐ φωνῆ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐδόξασα καὶ πάλ-
 λιν δοξάσω. ὁ δὲ οὖν ὄχλος ὁ ἐσῶς καὶ ἀκού-
 σasz, ἔλεγε βροντῶν γερονέναι. ἄλλοι ἔλε-
 γον, ἄγγελος αὐτῶν λελάληκεν. ἀπεκρί-
 θη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπε. οὐ δὲ ἐμὲ αὐτὴ ἡ φωνὴ
 γέγονεν, ἀλλὰ δὲ τῶν ἁγίων. νῦν κρίσις ὅτι τῷ
 κόσμῳ τούτου. νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τού-
 του ἐκβλήθησεται ἔξω. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄμ ὑφωθῶ ἐκ
 τῆς γῆς, πᾶντας ἐλκύνσω πρὸς ἐμαυτὸν. τῷ-
 το δὲ ἔλεγε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἠμελ-
 λεν ἀποθνήσκειν. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος.
 ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ χρισ-
 τὸς μένει εἰς τὸν αἶῶνα, καὶ πᾶσι σὺ λέγεις,
 δεῖ ὑφωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ὁτις
 οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; εἶπερ ὁ οὖν αὐτοῖς
 ὁ ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν
 ὅτι. περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ
 σκοτία

proficitis? Ecce mundus post eum abiit.
 Erant autem quidam Græci ex his qui
 ascenderant, ut adorarent in festo. Hi er-
 go accesserunt ad Philippum qui erat à
 Bethsaida Galilææ, & rogabant eum, di-
 centes: Domine, uolumus Iesum uidere.
 Venit Philippus & dicit Andree. An-
 dreas rursus & Philippus dicunt Iesu:
 Iesus autem respondit eis, dicens: Venit
 hora ut glorificet filius hominis. Amen
 amen dico uobis, nisi granum frumenti
 deiectum in terrâ mortuū fuerit, ipsum
 solum manet. Si uero mortuum fuerit,
 multū fructum affert. Qui amat animā
 suam, perdet eam. Et qui odit animam
 suam in hoc mundo, in uitam æternā cu-
 stodiet eam. Si quis mihi ministrat, me
 sequatur. Et ubi sum ego, illic & minister
 meus erit. Si quis mihi ministrauerit,
 cohonestabit eum pater. Nunc anima
 mea turbata est. Et quid dicam? Pater,
 seruato me ex hora hac. Sed propterea
 ueni in horam hanc. Pater, illustra nomē
 tuum. Venit ergo uox de cælo, dicens:
 Et illustraui, & rursus illustrabo. Tur-
 ba ergo quæ stabat & audierat, dicebat
 tonitruum esse factum. Alij dicebant:
 Angelus ei locutus est. Respondit Iesus,
 & dixit: Non propter me hæc uox uenit,
 sed ppter uos. Nunc iudiciū est mundi
 huius. Nunc princeps mundi hui⁹ eijci-
 tur foras. Et ego si exaltatus fuero à ter-
 ra, omnes traham ad meipsum. Hoc autē
 dicebat, significans qua morte esset mo-
 riturus. Respondit ei turba: Nos audi-
 uimus ex lege, quod Christus manet in
 æternum, & quomodo tu dicis, oportet
 exaltari filium hominis? Quis est iste
 filius hominis? Dixit ergo eis Iesus: Ad-
 huc ad breue tempus lumē uobiscū est.
 Ambulate donec lucem habetis, ne uos
 tenebræ

Quid dicitur
 inquit, an magis
 dixerunt...

σκοτία ὑμᾶς καταλάβη. Ἐὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ οἶδε πῶς ὑπάγει. Ἔως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γήνηθε. ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπὸ αὐτῶν. τοσαῦτα δὲ αὐτῷ σημεῖα ὑπεποίηκε, καὶ οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν, ἵνα ὁ λόγος ἡσαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῆ, ὃν εἶπε. κύριε, τίς ἐπίσθυσεν τῇ ἀκοῇ ὑμῶν; Ἐὶ ὁ βραχίον κυρίου ἀπεκαλύφθη; * Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδῶσαν πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπε ἡσαΐας, πετύφλωκεν αὐτῶν τὸ ὄφθαλμον, καὶ ὑπέσφραξε τὸν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσι τὸ ὄφθαλμον, καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ, Ἐὶ ἐπιστραφῶσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. * ταῦτα εἶπε ἡσαΐας, ὅτε ἴδε τὸ δόξα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν πρὸς αὐτόν. ὁ μὲν μὴ ἔπειθε, ἀλλὰ διὰ τὸς φαρισαίους δουλοπρεπῶς, ἵνα μὴ ἀποσωθήσονται γίνωσθαι. ἡ γὰρ πίστις αὐτῶν ἦν ὡς τὸ δόξα αὐτοῦ ἄνθρωπων μάλλον ἢ περὶ τοῦ δόξα αὐτοῦ θεοῦ. * Ἰησοῦς δὲ ἐκράξε καὶ εἶπε. ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καὶ οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με. καὶ ὁ θεὸς ὁ πέμψας ἐμὲ, θεοῦ ἐστὶν ὁ πέμψαντά με. * ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνη. Ἐὶ ἄρτι μὲ ἀκῶσεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ μὴ πιστεύει, ἐγὼ οὐ κρινῶ αὐτόν. ὁ γὰρ ἤλωθ, ἵνα κρινῶ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. ὁ θετῶν ἐμὲ, Ἐὶ μὴ λαμβάνω τὰ ῥήματα μου, ἔχει τὸν κρινόντα αὐτόν. ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκῆν κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἑσχάτῃ ἡμέρᾳ. ὅτι ἐγὼ ὄψομαι αὐτόν οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτός μοι ἐν πολλῷ ἔδωκε, τί εἶπω καὶ τί λαλήσω. καὶ οἶδα, ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν. καὶ ὁ λαλῶ ἐγὼ, καθὼς ἔειπεν μοι ὁ πατήρ, οὕτως λαλῶ. πρὸ δὲ τῆς ἔσχατης πρὸς ἀρχὰς εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἐλήλυθεν αὐτὸν ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῆ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγάπησας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἡγάπησεν αὐτούς

tenebræ occupent. Et qui ambulat in tenebris, nescit quò uadat. Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filij lucis sitis. Hæc locutus est Iesus, ac digressus abscondit se ab eis. Cum autem tam multa signa fecisset coram eis, non credebant in eum: ut sermo Hesaiæ prophetæ impleret quæ dixit: Domine, quis credidit sermo ni nostro, & brachium domini cui reuelatum est? Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Hesaias: Excæcavit oculos eorum, & indurauit cor eorum, ne uideant oculis, & ne intelligant corde, & conuertantur & sanem eos. Hæc dixit Hesaias, quando uidit gloriam eius, & locutus est de eo. Veruntamen etiam ex principibus multi crediderunt in eum, sed propter pharisæos non confitebantur, ne e synagoga eijcerentur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis quam gloriam dei. Iesus autem clamauit, & dixit: Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me. Et qui uidet me, uidet eum qui misit me. Ego lux in mundum ueni, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat. Et si quis audierit uerba mea, & non crediderit, ego non iudico eum. Non enim ueni ut iudicem mundum, sed ut seruem mundum. Qui reijcit me, nec accipit uerba mea, habet qui iudicet ipsum. Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in extremo die: quia ego ex meipso non sum locutus, sed qui misit me pater, ipse mihi mandatū dedit, quid dicam, & quid loquar. Et scio, quod mandatū eius uita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi pater, sic loquor.

Ante festum autē paschæ sciens Iesus, quod uenisset hora ipsius, ut transiret ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset suos qui erant in mundo, usque ad finem dilexit eos.

XIII

t 4 eos.

ριγ αυτες. * και διείπνε γενομλως, το διαβόλω
 ρηδη βεβληκότης εις πλω καρδιαρ ιδδα
 ριδ σιμωνος ισκαριώτης, ινα αυτημ παρω, * ει-
 ρω δως ο ιησοως, οτι παντα δεδωκερ αυτω ο
 πατηρ εις τας χερας, ηω οτι απο θεω εζηλ-
 ρη, ηω προς τημ θεομ υπαγει, * εγειρεται
 εκ του διείπνε, ηω τιθησι τα ιματια, ηω λα-
 βωμ λεντιομ, διεζωσερ εαυτομ. ετα βαλλα
 υδωρ εις τημ νιπηρα, ηω ηρξατο νιπηρ τυε
 ποδα μαθητωμ, ηω εκμασερ τω λεντιω,
 ω ημ διεζωσμλωε. ερχεται οω προς σιμωνα
 πετρομ, ηω λεγει αυτω εκενος. κυριε, συ
 μω νιπηε τυε ποδαε, απεκριθη ιησοω ηω
 ειπερ αυτω. ο εγω ποιω, συ ουκ οιδασ ερτι,
 γνωση δε μετα ταυτα. λεγει αυτω πετροε.
 ου μη νιφηε τυε ποδαε μω εις τημ αιωνα. Α-
 πεκριθη αυτω ο ιησοωε. εαμ μη νιφω σε, ουκ
 εχασ μερε μετεμω. λεγει αυτω σιμων πε-
 τρε. κυριε, μη τυε ποδαε μω μονομ, αλλα
 η τασ χεραε, η πλω κεφαλω. λεγει αυτω ο
 ιησοωε. ο λελωμεν ου χειαμ εχε η τυε
 ποδαε νιφασαι, αλλεσι καθαροε ολω. η
 υμειε καθαροε εσε, αλλουχι παντε. ηδη ρη
 τομ παραδιδοντα αυτομ, δια ποτω ειπερ,
 ουχι παντεε καθαροε εσε. οτε οω νιφε τυε
 ποδαε αυτωμ, ηω ελαβε τα ιματια αυ-
 τω αναπεσωμ, ω αλιμ ειπερ αυτωε. γινωσκε-
 ρη τε τι πεποιηκα υμωμ; * υμειε φωνειτε με ο δι-
 δασκαλω ηω κυριε, ηω καλωε λεγετε,
 ρη ειμι γαρ. * ει οω εγω νιφα υμωμ τυε πο-
 दाε ο κυριε ηω ο διδασκαλω, ηω υμειε
 οφειλετε αλληλωμ νιπηρ τυε ποδαε. υπο-
 δεγμα εδωκα υμωμ, ινα καθωε εγω επιη-
 σα υμωμ, η υμειε ποιειτε. * Αμω αμω λεπω
 υμωμ, ουκ εσει δευλοε μειζωμ τη κυριε αυτω,
 ου δε αποσολω μειζωμ τω ωεμφαντω αυ-
 τομ. ει ταυτα οιδαστε, μακαριοι εσε εαμ ποι-
 ητε αυτα. * ου περι παντωμ υμωμ λεγω,
 εγω οιδασ ουε ελεξαμλω. αλλ ινα η ραφη
 ωληρωδη, ο τρωγωμ μετ εμου τομ ερτομ,
 επιηερ επ εμε πλω πηρεναμ αυτω. αω ερτι
 λεγω

eos. Et coena facta, cum diabolus iam im-
 misisset in cor Iudæ Simonis Iscariotæ,
 ut proderet eum, sciens Iesus qd' omnia
 dedisset sibi pater in manus, & qd' a deo
 exisset, & ad deum iret, surgit a coena, &
 ponit uestimenta: & cum accepisset lin-
 teum, præcinxit se. Deinde misit aquam
 in peluim, & cœpit lauare pedes discipu-
 lorum, & extergere linteo, quo erat præ-
 cinctus. Venit ergo ad Simonē Petrum.
 Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lauas
 pedes? Respondit Iesus, & dixit ei: Quod
 ego facio, tu nescis nunc, scies autem po-
 stea. Dicit ei Petrus: Non lauabis meos
 pedes in æternum. Respondit ei Iesus:
 Si non lauero te, non habes partem
 mecum. Dicit ei Simon Petrus: Domi-
 ne, non tantum pedes meos, sed & ma-
 nus & caput. Dicit ei Iesus: Qui lotus est,
 non opus habet nisi ut pedes lauet, sed
 est mundus totus. Et uos mundi estis,
 sed non omnes. Sciebat enim, quis nam
 esset qui proderet se, propterea dixit: nō
 estis mundi omnes. Postquam ergo la-
 uisset pedes eorum, receptisque uestibus
 suis accubisset, iterum dixit eis: Sci-
 tis quid fecerim uobis? Vos uocatis me
 magistrum ac dominum, & bene dicitis,
 sum etenim. Si ergo ego laui pedes ue-
 stros dominus & magister, uos quoque
 debetis inuicem alij aliorum lauare pe-
 des. Exemplum enim præbui uobis, ut
 quemadmodum ego feci uobis, ita &
 uos faciatis. Amen amen dico uobis, nō
 est seruus maior domino suo, neque le-
 gatus maior est eo qui legauit ipsum. Si
 hæc nouistis, beati estis si feceritis ea.
 Non de omnibus uobis loquor, ego
 scio quos elegerim. Sed ut adimpleatur
 scriptura: Qui edit mecum panem, sustu-
 lit aduersum me calcaneum suum. Nunc
 dico

λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν ᾠ-
 ρη-
 α
 λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἐὰν τινα πέμψω,
 ἐμὲ λαμβάνει. ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβά-
 ρη-
 Δ
 νει τὸν ἀποσείλαντά με. * Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰη-
 σοῦς ἔταράχθη τῷ πνεύματι, καὶ ἔμαρτύ-
 ρησε, καὶ εἶπε. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
 ρη-
 α
 εἰς θεῖον ὑμῶν παρὰ δόξα με, * εβλεπομένων
 εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπορούμενοι περὶ
 ρη-
 α
 τίνος λέγει. * Ἡρ δὲ ἀναικείμην εἰς τὸν
 μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν
 ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς. νέει δὲ τούτῳ σίμων πέ-
 ρη-
 α
 τρησθεῖσθε, τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει. εἰ-
 πίπεσθαι δὲ ἐκείνος ἐπὶ τὸ στήθεσ τοῦ Ἰησοῦ,
 λέγει αὐτῷ. κύριε, τίς ὄστις; ἀποκρίνεται
 ὁ Ἰησοῦς. ἐκεῖνος ὄστις, ὃν ἐγὼ βάψας τὸ ψω-
 ρη-
 Δ
 μίον ἐπίδωσα. * καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον,
 δίδωσιν ἰουδαίοις σίμωνος ἰσκαριώτη. καὶ
 μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσηλθεῖς εἰς ἐκεῖνον
 ὁ σατανάς. * λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. ὁ ποί-
 ρη-
 α
 ῖς, ποίησον τάχιστα. τὸ δὲ οὐδὲν ἐγνώ-
 ρησεν ἀναικείμην, πρὸς τί εἶπερ αὐτῷ. τι-
 νὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομος εἶ-
 χερὸς ἰουδαίος, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀγό-
 ρασον, ὃν χρεῖαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἢ
 τοῖς πῶχοις ἵνα, τί δὲ. λαβὼν οὖν τὸ ψω-
 μίον ἐκείνῳ, ἐνδιέως ἔλθθη. ἦρ δὲ νύξ. ὅτε
 οὖν ἐξῆλθε, λέγει ὁ Ἰησοῦς. νῦν ἐδοξάσθη ὁ
 υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐ-
 τῷ. εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, ὅτι θεὸς ὁ
 ἐξάσει αὐτὸν ἐν αὐτῷ, καὶ ἐνδιὲς δοξάσει αὐ-
 τόν. τεκνία, ἔτι μικροῦ μεθ' ὑμῶν εἰμί. ζη-
 τήσατέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς ἰουδαίοις,
 ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλ-
 θεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. ἐν πολλῶν καινῶν
 δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, κα-
 θὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε
 ἀλλήλους. ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, ὅτι
 ἐμοὶ μαθηταί ἐσε, ἐὰν ἀγάπῳ ἔχητε ἐν
 ἀλλήλοις. λέγει αὐτῷ σίμων πέτρη. κύ-
 ρι, πῶς ὑπάγεις; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.

ΟΠΟΥ

dico uobis priusq; fiat: ut cū factum fue-
 rit, credatis, qd' ego sim. Amen amē dico
 uobis, qui recipit quēcunq; misero, me re-
 cipit. Qui autē me recipit, recipit eum qui
 me misit. Cū hæc dixisset Iesus, turbatus
 est spiritu, & testatus est, dixitq; : Amen
 amen dico uobis, qd' unus ex uobis pro-
 diturus est me. Aspiciebāt ergo se inuicē
 discipuli, hæsitantes de quo diceret. Erat
 autē unus ex discipulis Iesu recumbēs in
 sinu ipsius, nimirū is quē diligebat Iesus.
 Innuit ergo huic Simon Petrus, ut scisci-
 taretur, quis esset de quo loqueret'. Itaq;
 cum recubisset ille super pectus Iesu, di-
 cit ei: Domine, quis est? Respōdet Iesus:
 Ille est, cui ego intinctum panē porrexe-
 ro. Et cum intinxisset panē, dedit Iudæ
 Simonis Iscariotæ. Et post offulam in-
 gressus est in eum satanas. Dicit igitur ei
 Iesus: Quod facis, fac citius. Hoc autem
 nemo intelligebat discumbētium ad quid
 dixisset ei. Quidam em̄ putabant, quia
 loculos habebat Iudas, quod dixisset ei
 Iesus, eme ea quæ opus sunt nobis ad
 diem festū, aut egenis ut aliquid daret.
 Cum ergo accepisset ille offulam, exiuit
 continuo. Erat autē nox. Cum ergo exis-
 set, dixit Iesus: Nunc glorificatus est fili⁹
 hominis, & deus glorificat⁹ est per eum.
 Si deus glorificatus est per eum, & deus
 glorificabit eum per se, & continuo glo-
 rificabit eum. Filioli, adhuc paulisper uo-
 bis cum sum. Quæretis me, & sicut dixi
 Iudæis, quò ego uado, uos non potestis
 uenire: ita & uobis dico nunc. Præceptū
 nouum do uobis, ut diligatis inuicem, si-
 cut dilexi uos, ut & uos diligatis inuicē.
 In hoc cognoscent omnes, quò discipu-
 li mei sitis, si charitatem habueritis inter
 uos mutuan. Dicit ei Simon Petrus:
 Domine, quò uadis? Respōdit ei Iesus:

Quò

Ving uisum

5κ5 α Οπου ὑπάγω, ὃν δάωσαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ὑσερομ ἢ ἀκολουθήσεις μοι. * λέγει αὐτῷ ὁ πῆρς Θ. κύριε, διὰ τί ὃν δάωσαί σοι ἀκολουθήσαι ἄρτι; πλὴν ψυχῶν μου ὑπὲρ σὺ θήσω. Απεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. πλὴν ψυχῶν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀλλὴν ἀλλὴν λέγω σοι, ὃν μὴ ἀλλήτως φωνήσῃ, ἕως ὃν ἀπῆλθῃ με τῆς.

5κ3 δ * καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. μὴ ταρασάθε ὑμῶν ἢ καρδίᾳ. πιστεύετε εἰς τὸν θεὸν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. ἐμὴ τῆ οἰκίᾳ τῶ πατρὸς μου μοναὶ πολλαὶ εἰσι. εἰ ἢ μὴ, εἶπορ ἅμ ὑμῖν, πορευόμεθα ἐτοιμάσαι τόπον ὑμῖν; καὶ ἐὰν πορευθῶ ἐτοιμάσαι ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι ἑλθὼν ἀλλήθως ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτὸν, ἵνα ὅπου εἰμι ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ἦτε. καὶ ὅπου ὑπάγω, οἴδατε, καὶ πλὴν ὁ δὲ οἴδατε. λέγει αὐτῷ θωμάς. κύριε, ὅκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις, καὶ πῶς δυνάμεθα πλὴν ὁ δὲ εἰδέναι; λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. ἐγὼ εἰμι ἢ ὁ δὲ καὶ ἄλλῃθρα καὶ ἢ ζῶν. οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. εἰ ἐγνώκατέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκατε ἅμ. καὶ ἀπῆρτι γινώσκετε αὐτὸν, καὶ ἑώρακατε αὐτόν. λέγει αὐτῷ φίλιππος. κύριε, δεῖξορ ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ὑμῖν. λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. τοσοῦτον χρόνον μετ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἐγνώκα με; φίλιππε, ὁ ἑώρακῶς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα. καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξορ ἡμῖν τὸν πατέρα; ὃν πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, ἑ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ὄκει; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπῆμαυτοῦ ὁ λαλῶ. ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοί μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. πιστεύετε μοι, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ὄκει. εἰδὲ μὴ διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετε μοι. ἀλλὴν ἀλλὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιοῶ, καὶ κείνος ποιήσει, ἑ μείζονα τούτων ποιήσει, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορευόμεθα. * καὶ ὅτι ἅμ ἀτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου ποιοποιήσω, ἵνα δοξαθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ ἵψ.

εἰ μ

Quò ego uado, non potes me nunc sequi, sequeris autem postea. Dicit ei Petrus: Domine, quare nò possum te sequi nunc? Animam meam pro te ponam. Respondit ei Iesus: Animam tuam pro me pones? Amen amen dico tibi, non canet gallus, donec ter me negaueris.

Et ait discipulis suis: Ne turbetur cor uestrum. Creditis in deum, & in me credite. In domo patris mei mansiones multæ sunt. Quod si secus esset, dixissem uobis, uado paraturus uobis locum. Et si abiero ad parandum uobis locum, iterum ueniam & assumam uos ad me ipsum: ut ubi sum ego, & uos sitis: Et quò ego uado, scitis, & uiam scitis. Dicit ei Thomas: Domine, nescimus quò uadis. Et quomodo possumus uiam scire? Dicit ei Iesus: Ego sum uia, & ueritas, & uita. Nemo uenit ad patrem, nisi per me. Si cognouissetis me, & patrem meum utique cognouissetis. Et nunc cognoscitis eum, & uidistis eum. Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Dicit ei Iesus: Tanto tempore uobiscum sum, & non cognouisti me? Philippe, qui uidit me, uidit patrem. Et quomodo tu dicis, ostende nobis patrem? Non credis, quod ego in patre sim, & pater in me? Verba quæ ego loquor uobis, à meipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera. Credite mihi, quod ego in patre sim, & pater in me. Alioqui propter ipsa facta credite mihi. Amen amen dico uobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet: & maiora his faciet, quia ego ad patrem uado. Et quicquid petieritis nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur pater per filium.

XIII

Nemo uenit ad patrem, nisi per me.

Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet: & maiora his faciet, quia ego ad patrem uado.

Si

Ἐὰν τι αἰτήσῃτε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω. Ἐὰν ἀγαπάτε με, τὰς ἐντολάς τὰς ἐμάς τηρήσατε. καὶ ἐγὼ ἔρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μὴ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ πνεῦμα φιλιαληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ γινώσκει αὐτό. ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρεῖναι μὴν, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὄρφανους, ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἔτι μικρὸν, καὶ ὁ κόσμος με οὐκ ἔτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με, ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεθε. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεθε ὑμεῖς, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν. ὁ ἔχω τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶ αὐτάς, ἐκένους ὄζει ὁ ἀγαπῶν με.

κθ * ὁ δὲ ἀγαπῶν με, ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν, ἵνα φανίσω αὐτῷ ἑμαυτόν.

α λ Δέγει αὐτῷ ἰούδας, οὐχὶ ὁ Ἰσκαριώτης. κύριε, τί γέγονεν, ὅτι ἡμῖν μέλλας ἐμφανίζου σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ. Ἐὰν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, ἵνα ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἔλθω μεῖω, καὶ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ,

λβ * καὶ ὁ λόγος οὐκ ἀκούε, οὐκ ἔστι ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρὸς. ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρεῖναι μὴν.

β * ὁ δὲ παράκλητος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκένους ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ὅσα εἶπον ὑμῖν. εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἡμεῖς δίδωμι ὑμῖν, οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσι, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μή ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω. ἠκούσατε, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. εἰ ἠγαγᾷτέ με, ἐχάρητε ἄν, ὅτι εἶπον, παρεύομαι πρὸς τὸν πατέρα, ὅτι ὁ πατήρ μεῖζων μου ἐστίν. καὶ νῦν ἔρχομαι

Si quid petieritis per nomen meum, ego faciam. Si diligitis me, praecepta mea seruate. Et ego rogabo patrem, & alium consolatorem dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum, spiritum veritatis quem mundus non potest accipere: quia non videt eum, nec nouit eum. Vos autem cognoscitis eum, quia apud vos manet, & in vobis erit. Non relinquam vos orphanos, ueniam ad uos. Adhuc pusillum, & mundus me iam non videt: uos autem uidetis me. Quia ego uiuo, & uos uiuetis. In illo die uos cognoscetis, quod ego sim in patre meo, & uos in me, & ego in uobis. Qui habet praecepta mea & seruat ea, ille est qui diligit me. Qui autem diligit me, diligitur a patre meo: & ego diligam eum, & aperiam ei meisum. Dicit ei Iudas, non ille Iscariotes: Domine, quid factum est, quod manifestaturus es nobis teipsum, & non mundo? Respondit Iesus, & dixit ei: Si quis diligit me, sermonem meum seruiabit, & pater meus diliget eum: & ad eum ueniemus, & mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me, sermones meos non seruat: & sermo quem auditis, non est meus, sed eius qui misit me patris. Haec locutus sum uobis apud uos manens. Paracletus autem ille qui est spiritus sanctus, quem spiritum mittet pater nomine meo, ille uos docebit omnia, & suggeret uobis omnia quaecunque dixi uobis. Pacem relinquo uobis, pacem meam do uobis. non quomodo mundus dat, ego do uobis. Ne turbetur cor uestrum, neque formidet: Audistis quod ego dixi uobis, uado, & uenio ad uos. Si diligeretis me, gauderetis utiq; quod dixerim, uado ad patrem, quia pater maior me est. Et nunc dixi uobis

ὕμῃν πρῖν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γῆνηται, πιστεύσητε. οὐκ ἔτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν. ἔρχεται γὰρ ὁ πῶς κόσμος τὸς ἀρχῶν, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέμ. ἀλλ' ἵνα γινώσκῃτε ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ, οὕτως ποιῶ. ἐγὼ εἶπα ἅγω μου ἐντεῦθεν.

Εγὼ εἶμι ἡ ἀμπελὴ ἢ ἀκτινὴ, ὁ πατήρ μου ὁ γεωργὸς ὅστις. πᾶν κλήμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν αἶρει αὐτό, καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ, ἢ ἡ ὑμεῖς καθαροὶ ἔσεσθε διὰ τὸ λόγον, ὃν λελάληκα ὑμῖν. μείνατε ἐν ἐμοί, καὶ γὰρ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλήμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. Εγὼ εἶμι ἡ ἀμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μὲν ἐν ἐμοί, καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ, εὐφραίνεται καρπὸν ποιεῖν, ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύναται ποιεῖν οὐδέμ, ἐὰν μὴ τις μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλήμα, καὶ ἐξήραθη, καὶ σωθήσεται αὐτὸ, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται, καὶ καίεται. * Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοί, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὁ ἐὰν θέλῃ λητε ἀτήσεται, καὶ γενήσεται ὑμῖν. * ἐρτὸς τῷ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολλὸν φέρητε, καὶ γενήσεται ἐμοὶ μαθηταί. καὶ δὴ ἡγάπησέν με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ ἡγάπησα ὑμεῖς. μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσῃτε, μείνετε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολάς τοῦ πατρὸς μου τηρήσκα, καὶ μὴ ἄνθρωπος ἐν τῇ ἀγάπῃ. ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ, αὕτη ὅστις ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἡγάπησα ὑμᾶς. * μείζονα ταύτης ἀγάπῃ οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τίς πλὴν ψυχῆ αὐτοῦ ἢ ἡ ὑπερτῆν φίλων αὐτοῦ. * ἡμεῖς φίλοι μου ἔσμεν, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐνετέλλομαι ὑμῖν. οὐκ ἔτι ὑμεῖς λέγω δόξασ, ὅτι ὁ δὲ ὄντι οὐκ ὄντι τί ποιῶ αὐτοῦ ὁ κύριος. ὑμεῖς δὲ εἶρηκα φίλους

Sicut me nihil

εργ
δ
εργ
εργ
δ
εργ

uobis priusq̄ fiat, ut cum factum fuerit, credatis. Posthac non multa loquar uobiscum. Venit em̄ princeps mūdi huius, & in me nō habet quicquam. Sed ut cognoscat mundus, quod diligo patrem, & sicut mandatū dedit mihi pater, sic facio. Surgite eamus hinc.

XV

Ego sum uitis uera, & pater meus agricola est. Omnē palmitē in me nō ferentē fructum tollit, & omnē qui fert fructum purgat, ut fructum copiosorem afferat. Iam uos mundi estis propter sermonē, quē locutus sum uobis. Manete in me, & ego in uobis. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso nisi manserit in uite, sic nec uos, nisi in me manseritis. Ego sum uitis, uos palmites. Qui manet in me & ego in eo, hic fert fructū multū: quia sine me nihil potestis facere. Si quis in me nō manserit, eiectus est foras sicut palmes & exaruit: & colligunt eos, & in ignem cōiciunt & ardent. Si manseritis in me, & uerba mea in uobis manserint, quicquid uolueritis, petetis, & fiet uobis. In hoc glorificatus est pater meus, ut fructum copiosum afferatis, & efficiamini mei discipuli. Sicut dilexit me pater, ita & ego dilexi uos. Manete in dilectione mea. Si praecepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego patris mei praecepta seruauī, & maneo in eius dilectione. Hæc locutus sum uobis, ut gaudiū meū in uobis maneat, & gaudiū uestrū impleat. Hoc est praeceptū meū, ut diligatis uos inuicem sicut dilexi uos. Maiorem hac dilectionē nemo habet, ut quis animā suam ponat pro amicis suis. Vos amici mei estis, si feceritis quaecunq; ego praecepī uobis. Nō posthac uos dico seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Vos autē dixi

amicos,

φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα πρὸς τὸν πατέρα μου, ἐγνώρισα ὑμῖν. οὐχ ὑμῶν με ἐξελέξαθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελέξαμιν ὑμᾶς, καὶ ἔδηξα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε, καὶ καρπὸν φέρετε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μόνος. * ἵνα ὅτι ἂν ἀτήσητε τὸν πατέρα ἕν ἡμῶν ὀνόματι μου, δῶ ὑμῖν. * ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπάτε ἀλλήλους, εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει. ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελέξαμιν ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τὸ πομισθεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. * μνημονεύετε τὸ λόγιον, ὃ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. οὐκ ἔστι δόξα μοι ζωὴ τοῦ κυρίου αὐτοῦ. * εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν. εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν. * ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, * ὅτι οὐκ οἶδασιν τὸν πέμψαντά με. * εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον. νῦν δὲ πρόφασις οὐκ ἔχουσι πρὸς φιλικίας αὐτῶν. * ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. * εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησαν αὐτοῖς, ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον. καὶ δὲ καὶ ἐωράκασιν ὅτι ἐμὲ μισήκασιν, καὶ ἔμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος, ὃ γεγραμμένος ἐν βιβλίῳ αὐτῶν, ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν. ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παρὰ κλήτης, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν πρὸς τὸν πατέρα τὸ πνεῦμα φιλίας ἀληθείας, ὃ πρὸς τὸν πατέρα ἐκπορεύεται, ἐκείνος μαρτυρήσει πρὸς ἐμὲ. καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστέ.

* ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλιθῆτε. ἀποσυναγωγὰς ποιήσουσιν ὑμᾶς. ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνῃ ὑμᾶς, δόξα λατρίαν προσφέρῃ τῷ θεῷ. καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἐγνώσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμὲ. ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. * ταῦτα δε

amicos : quia omnia quae audiui à patre meo , nota feci uobis . Non uos me elegistis , sed ego elegi uos : & constitui uos , ut eatis & fructum afferatis , & fructus uester maneat , ut quicquid petieritis patrem sub nomine meo , det uobis . Hæc mando uobis , ut diligatis inuicem . Si mūdus uos odit , scitis quod me prius t̄p̄ uos odio habuerit . Si de mundo fuissetis , mundus quod suum est , diligeret . Quia uero de mundo non estis , sed ego selegi uos de mundo , propterea odit uos mundus . Mementote sermonis mei , quē ego dixi uobis : Non est seruus maior domino suo . Si me persecuti sunt , & uos persequentur . Si sermonem meum seruauerunt , & uestrū seruabunt . Sed hæc omnia faciēt uobis p̄pter nomē meum , quia nō nouerunt eum qui misit me . Si non uenisset & locutus fuisset eis , peccatum nō haberēt . Nunc autē nō habēt qd̄ p̄t̄exāt peccato suo . Qui me odit , is & patrē meum odit . Si opera nō fecissem inter eos quæ nemo alius fecit , peccatum nō haberēt . Nunc autē & uiderūt & oderūt , nō solū me , uerūctiā patrē meū . Sed hoc accidit ut compleat̄ sermo , qui in lege eorū scriptus est : Odio habuerunt me gratis . Cum autē uenerit paracletus , quem ego mittam uobis à patre , spiritus ueritatis , qui à patre procedit , ille testimonium perhibebit de me . Et uos testes estis , quia ab initio mecum estis .

Hæc locutus sum uobis , ut ne quid offendantini . Alienos à synagogis faciēt uos . Sed ueniet tēpus , ut quisquis interficiat uos , uideat̄ cultum p̄stare deo . Et hæc faciēt uobis , quia non nouerūt patrem neq̄ me . Sed hæc locutus sum uobis , ut cum uenerit tēpus illud , reminiscamini eorū , qd̄ ego dixerim uobis . Hæc u autē

Quicquid petieritis

XV F

ελθ
ελκ
ελθ
γ
εμ
εμα
α
εμβ
γ
εμγ
εμδ
εμε
εμα
α
εμζ

δε ὑμῶν ὅτι ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μετ' ὑμῶν
 ἦμην. νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα μου,
 καὶ οὐδεὶς ὅτι ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ὡς ὑπά-
 γας. ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύ-
 πη περιπλήρωκεν ὑμῶν πλὴν καρδίας. ἀλλ'
 ἐγὼ πλὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρον ὑ-
 μῖν, ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω. εἰ μὴ γὰρ μὴ ἀπέλθω,
 ὁ πατέρας οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς.
 εἰ μὴ γὰρ πορεύσῃ, πέμψω ἄνθρωπον πρὸς ὑμᾶς.
 Ὁ ἐλθὼν ἐκ ἐνός ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρ-
 τίας, καὶ περὶ δικαιοσύνης, καὶ περὶ κρίσεως.
 περὶ ἁμαρτίας μου, ὅτι οὐ πιστεύετε ἐν
 ἐμῇ. περὶ δικαιοσύνης δὲ, ὅτι πρὸς τὸν πα-
 τέρα ὑπάγω, καὶ οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με. περὶ
 δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἀρχὼν τοῦ κόσμου τούτου
 κέκριται. ἐτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ'
 οὐ δύναμαι. βασιλεὺς ἔστι. ὅταν δὲ ἔλθῃ
 ἡ ἐκείνη ἡ πνεῦμα, φησὶ ἀληθείας, ὁδηγήσει
 ὑμᾶς εἰς πάντα τὴν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ λα-
 λήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἄκουσῃ, λαλή-
 σει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ἐκεῖ
 ἔμελλε δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήφεται,
 καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. * πάντα ὅσα ἔχει ὁ πα-
 τέρ, ἐμάθε. * διὰ τὸ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ
 ἐμοῦ λήφεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. μικρὸν
 καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ
 ὄψεσθε με, ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα.
 εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλή-
 λους. τί ὅτι τοῦτο, ὃ λέγει ἡμῖν, μικρὸν καὶ
 οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψε-
 σθε με. καὶ ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα.
 εἶπον οὖν, τοῦτο τί ὅτι, ὃ λέγει, ὃ μι-
 κρὸν; οὐκ οἶδαμεν τί λαλεῖ. ἔγνω οὖν ὁ Ἰη-
 σοῦς, ὅτι ἠθέλον αὐτὸν ἐρωτῆσαι, καὶ εἶπε
 αὐτοῖς. περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων, ὅτι
 εἶπον, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλ-
 λιν μικρὸν καὶ ὄψεσθε με; ἀλλ' ἀμὲν λέ-
 γω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς,
 ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται. ὑμεῖς δὲ λυπηθή-
 σθε, ἀλλὰ ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσε-
 ται. ἡ γὰρ ὅταν τίκτη, λύπῃ ἔχει, ὅτι
 ἤλθε

autem uobis ab initio non dixi, quia uo-
 biscum eram. Nunc autē uado ad eum,
 qui misit me, & nemo ex uobis interro-
 gat me quò uadam. Sed quia hæc locu-
 tus sum uobis, mœstitudo impleuit cor
 uestrū. Sed ego ueritatē dico uobis, expe-
 dit uobis, ut ego uadam. Si em̄ nō abie-
 ro, consolator ille non ueniet ad uos. Sin̄
 autē abiero, mittam eum ad uos. Et cum
 uenerit ille, arguet mundū de peccato, &
 de iusticia, & de iudicio. De peccato qui-
 dem, quia non credunt in me. De iusticia
 uero, quia ad patrē uado, & posthac nō
 uidebitis me. De iudicio autem, quia prin-
 ceps huius mundi iam iudicatus est. Ad
 hæc, multa habeo quæ uobis dicam, sed
 nō potestis portare nunc. Cū autē uene-
 rit ille, qui est spiritus ueritatis, ducet uos
 in omnē ueritatē. Non em̄ loquet̄ à se-
 metipso, sed quæcūq; audierit, loquet̄, &
 quæ futura sunt, annunciabit uobis. Ille
 me glorificabit, quia de meo accipiet, &
 annunciabit uobis. Omnia quæcūq; ha-
 bet pater, mea sunt. Propterea dixi, qd'
 de meo accipiet & annunciabit uobis. Pu-
 fillum, & non uidebitis me, & iterū pusillū,
 & uidebitis me, quia uado ad patrē. Di-
 xerūt ergo quidā ex discipulis eius inter
 se: Quid est hoc, qd' dicit nobis, pusillū
 & nō uidebitis me, & rursus pusillū & uide-
 bitis me, & quia uado ad patrē? Dicebāt
 ergo: Quid est hoc, qd' dicit, pusillū? Ne-
 scimus qd loquat̄. Cognouit autē Iesus,
 qd' uellent se interrogare, & dixit eis: De
 hoc queritis inter uos, qd' dixi, pusillū &
 nō uidebitis me, & iterū pusillum & uidebi-
 tis me. Amen amē dico uobis, plorabitis
 & lamētabimini uos, mundus cōtra gau-
 debit. Vos autem mœrore afficiemini,
 sed mœror uester uertetur in gaudium.
 Mulier cum parit, dolorem habet, quia
 uenit

ἤλθεμ ἡ ὥρα ἀνορθῆ, ὅταν δὲ γεννήσῃ ὁ πα-
 δ' ἴομ, οὐκ ἔτι μνημονεύει φθι δλίφως δ' ἰά
 πλὴν χαρὰμ, ὅτι ἐγεννήθη ὁ ἀνδρῶπθ εἰς
 τὸν κόσμον. καὶ ὑμεῖς οὖν λύπῳ μὲν νῦν
 ἔχετε. πάλιμ δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρὴ
 σετα ὑμῶν ἢ καρδία, καὶ πλὴν χαρὰμ ὑμῶν
 οὐδεὶς ἄρει ἀφ' ὑμῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέ-
 ρᾳ ἐμεῖ οὐκ ἐρωτήσετε ὀνδέρμ. * Ἀμὴν ἀμὴν
 λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἄμ ἀτήσητε τὸν πα-
 τέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν. Ἔως
 ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδ' ἐν τῷ ὀνόματί
 μου. ἀτῆτε, καὶ λήφεθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν
 ἢ πεπληρωμένη. * ταῦτα ἐν παροιμίαις
 λελάληκα ὑμῖν. ἐρχεται ὥρα, ὅτε οὐκ ἔτι
 ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρη-
 σία περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγεῶ ὑμῖν. ἐν
 ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου ἀτήσει
 ὀτε, καὶ οὐ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω
 τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν, αὐτὸς γὰρ ὁ πα-
 τὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε,
 καὶ πεπιστεύκατε, ὅτι ἐγὼ πρὸ τοῦ θεοῦ ἦλ-
 θομ. ἐξἦλθομ πρὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐλήλυθα
 εἰς τὸν κόσμον, πάλιμ ἀφίκοι τὸν κόσμον,
 καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα. λέγουσιμ
 αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Ἴδε νῦν παρρησία
 λαλεῖς, καὶ παροιμίαιμ οὐδὲ μίαιμ λέγεις. νῦν
 ὀιδάμομ, ὅτι ὀιδας πάντα, καὶ οὐ χρείαμ
 ἔχεις, ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ, ἐν τῷ τῷ πορεύομιν,
 ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἦλθεῖς. * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ
 ἰησοῦς. ἄρτι πιστεύετε. ἰδοὺ ἐρχεται ὥρα ἔ-
 νῦν ἐλήλυθεμ, ἵνα σκορπιθῆτε ἕκασθ εἰς
 τὰ ἰδ' ἰα, καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε. καὶ οὐκ ἐμι
 μόνθ, ὅτι ὁ πατὴρ μετέμῃ ἐσί. * ταῦτα
 λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ ἐρῶν ἔχητε.
 ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιμ ἔχετε, ἀλλὰ θαρσῆτε,
 ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

ταῦτα ἐλάλησεμ ὁ ἰησοῦς, ἔπειρε τῶν
 ὀφθαλμοῦς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, ἔειπε.
 πάτερ, ἐλήλυθεμ ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν υἱόν,
 ἵνα ἡ ὀδός σου δόξασῃ σε. καθὼς ἔδωκας αὐ-
 τῷ ἰησοῦ πᾶσαν σαρκα, ἵνα πᾶσιν ὀδῶσιν
 καὶ

uenit hora eius : Cum autem pepererit
 puerum, iam non meminit anxietatis:
 propterea quod gaudeat hominem esse
 natum in mundo. Et uos igitur nunc
 quidem mœrorem habetis. sed iterum
 uidebo uos, & gaudebit cor uestrum, &
 gaudium uestrum nemo tollit à uobis.
 Et in illo die me non interrogabitis quic-
 quam. Amen amē dico uobis, quæcunq;
 petieritis patrē sub nomine meo, dabit
 uobis. Hactenus non petistis quicquam
 sub nomine meo. Petite, & accipietis : ut
 gaudium uestrum sit perfectum. Hæc
 per prouerbia locutus sum uobis. Ven-
 iet tempus, cum iam non per prouer-
 bia loquar uobis, sed palam de patrē
 meo annuntiabo uobis, In illo die sub
 nomine meo petetis. Et non dico uobis,
 quod ego rogaturus sim patrem pro
 uobis, Ipse enim pater amat uos, quia
 uos me amastis. & credidistis, quod à
 deo exiuerim. Exiui à patre, & ueni in
 mundum : iterum relinquo mundum,
 & uado ad patrem. Dicunt ei discipuli
 eius: Ecce nunc aperte loqueris, nec pro-
 uerbiū ullum dicis. Nunc scimus, quod
 scis omnia, nec opus est tibi, ut quis te
 interroget, Per hoc credimus, quod à
 deo existi. Respondit eis Iesus : Nunc
 creditis. Ecce instat tempus, & iam uenit,
 ut dispergamini unusquisq; in sua, meq;
 solum relinquat. & tamen non sum so-
 lus, quia pater mecum est. Hæc locutus
 sum uobis, ut in me pacem habeatis. In
 mundo afflictionem habetis, sed bono
 animo sitis, ego uici mundum.

Hæc locutus est Iesus, & sublati
 oculis in cœlum, dixit: Pater, ue-
 nit hora, glorifica filium tuum, ut & fi-
 lius tuus glorificet te. Sicut dedisti ei po-
 testatem omnis carnis, ut quotquot de-
 u 2 disti

XVII

κας αὐτῶ, δὴ ὡς ἂν αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον, ἅυτη
 δὲ ὄζει ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσι σὲ τὸν
 μόνον, ἀληθινὸν θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας ἰη-
 σοῦν χριστόν. Εγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ ὄρει γῆς, τὸ
 ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι, ἵνα ποιή-
 σω. καὶ νῦν δόξασόν με σὺ πάτερ πρὸς σεαυ-
 τὴν τῆ δόξης, ἣ ἔιχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι
 πρὸς σοί. ἐφανερώσασθ ὅτι ὄνομα τοῖς ἀιθρώ-
 ποις, ὃς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. σοὶ ἡ-
 σαρ, καὶ ἐμοὶ αὐτοῖς δέδωκας, καὶ τὸν λό-
 γον σου πετήρησας. νῦν ἔγνωκα, ὅτι πάν-
 τα ὅσα δέδωκάς μοι, πρὸς σου εἰσί. ὅτι τὰ
 ἔργατα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα
 αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς, ὅτι πρὸς
 σοὶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐπίβησεν, ὅτι σὺ με ἀπέ-
 στειλας. ἐγὼ πρὸς αὐτῶν ἔρωτῶ. ὅτι πρὸς τὸν κό-
 σμον ἔρωτῶ, ἀλλὰ πρὸς ὅν δέδωκάς μοι, ὅτι
 σοὶ εἰσι. καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σὰ ἔστι, ἵνα
 σὰ ἐμὰ, καὶ δέδοξασμαι ἐν αὐτοῖς. καὶ ὅτι
 ἐτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κό-
 σμῳ εἰσί, καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ ἔρχομαι. πάτερ
 ἄγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, ὃς
 δέδωκάς μοι, ἵνα ὡσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς. ὅτι
 ἡμῶν μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ εἴησιν
 αὐτοῖς ἐν τῷ ὀνόματί σου. ὃς δέδωκάς μοι
 ἐφύλαξα, καὶ οὐδέ τις ἐξ αὐτῶν ἀπέπεσε ἐ-
 μή ὁ υἱὸς τοῦ ἀπολείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρω-
 θῇ. νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι, ἵνα ταῦτα λαλῶ
 ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι πλὴν χαρὰν πλὴν ἐ-
 μῶν πεπληρωμένῳ ἐν αὐτοῖς. Εγὼ δέδω-
 κα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὃν κόσμον ἐμί-
 σουν αὐτοῖς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ
 διὸ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. οὐκ ἔρωτῶ,
 ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρή-
 σης αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ
 εἰσί, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί. Α-
 γίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. ὃ λόγος
 ὁ σὸς ἀληθεὶς εἰσί. καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς
 τὸν κόσμον, καὶ γὰρ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν
 κόσμον, καὶ ὑπερ' αὐτῶν ἐγὼ ἀγιάζω ἐμαυ-
 τόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὡσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀλη-
 θείᾳ,

disti ei, det eis uitam æternam. Hæc est
 autem uita æterna, ut cognoscant te. so-
 lum, deum uerum, & quæ misisti, Iesum
 Christum. Ego te glorificaui super ter-
 ram, opus consummaui, quod dedisti
 mihi ut facerem. Et nunc gloria me tu
 pater apud te ipsum gloria, quã ha-
 bui, priusquam hic mundus esset apud
 te. Manifestaui nomen tuum homini-
 bus, quos dedisti mihi de mundo. Tui
 erant, & mihi eos dedisti, & sermonem
 tuum seruaerunt. Nunc cognouerunt,
 quod omnia quæcũq; dedisti mihi, abs
 te sunt. Quia uerba quæ dedisti mihi,
 dedi eis: & ipsi acceperunt, & cognouerunt
 uere, quod à te exiui: & crediderunt, quod
 tu me misisti. Ego pro eis rogo. Non pro
 mundo rogo, sed pro his, quos dedisti
 mihi: quia tui sunt. Et mea omnia tua
 sunt, & tua mea sunt, & glorificatus sum
 in eis. Et iam non sum in mundo, & hi
 in mundo sunt, & ego ad te uenio. Pater
 sancte, serua eos per nomen tuum, quos
 dedisti mihi: ut sint unum, sicut & nos.
 Cum essem cum eis in mundo, ego ser-
 uabam eos nomine tuo. Quos dedisti
 mihi, ego custodiui, & nemo ex eis periit
 nisi filius ille perditus, ut scriptura com-
 pletetur. Nunc autem ad te uenio, & hæc
 loquor in mundo, ut habeant gaudium
 meum impletum in semetipsis. Ego tra-
 didi eis sermonem tuum, & mundus eos
 odio habuit: quia non sunt de mundo,
 sicut & ego non sum de mundo. Non ro-
 go ut tollas eos de mundo, sed ut serues eos
 à malo. De mundo non sunt, sicut & ego
 non sum de mundo. Sanctifica eos per ue-
 ritatē tuā. Sermo tuus ueritas est. Sicut
 tu me misisti in mundum, ita & ego misi
 eos in mundum, & pro eis ego sanctifico me-
 ipsum, ut sint & ipsi sanctificati per ueri-
 tatem.

Νο 4 αποστολῆς
Faint handwritten notes in the top right margin.

θεία. οὐ πρὸ τῶν δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ
πρὸ τῶν πιστευόντων διὰ τὸ λόγος αὐτῶν εἰς
ἐμέ, ἵνα πάντες ἐμῶσι, καθὼς σὺ πάτερ εἶ
ἐμοί, καὶ γὰρ εἶ σοί, ἵνα καὶ ἀπὸ τοῦ ἡμῶν ἐμ
ῶσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ, ὅτι σὺ με ἀπέ
σταλας. καὶ ἐγὼ πλὴν δόξαμ ἢ δέδωκάς μοι,
δέδωκάς αὐτοῖς, ἵνα ὡς ἐμ, καθὼς ἡμεῖς ἐμ
ἐσμὸν. ἐγὼ εἶ αὐτοῖς, καὶ σὺ εἶ ἐμοί, ἵνα
ὡς τελευτήσω εἰς ἐμ, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ
κόσμος, ὅτι σὺ με ἀπέσταλας. Ἐγὼ ἀπέσταλας
αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἀπέσταλας. Πάτερ, οὗς δέ
δωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἶμι ἐγὼ, καὶ κεν
νοῖ ὡς μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι πλὴν δόξαμ πλὴν
ἐμῶν, ἢ δέδωκάς μοι, ὅτι ἀπέσταλας με πρὸ
καταβολῆς κόσμου. * Πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κό
σμὸς σε οὐκ ἐγνώ, ἐγὼ δέ σε ἐγνώ, * καὶ
οὗτοι ἐγνώσαν, ὅτι σὺ με ἀπέσταλας. Ἐγὼ
εἶσα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου. Ἐνωρίσω, ἵνα ἢ ἀγά
πη ἢ ἀγάπησάς με, εἶ αὐτοῖς ἢ, καὶ γὰρ εἶ αὐ
τοῖς. * Ταῦτα εἰπὼν ὁ ἰησοῦς, ἦλθε σὺν
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χαμαῖζος πρὸ
κένδρου, ὅπου ἦν κηπὸν, εἰς ὃν εἰσῆλθον αὐ
τοῖς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. * Ἦσαν δὲ καὶ ἰούδας
ὁ πρεσβυτέρου αὐτοῦ, καὶ τὸ πόπον, ὅτι πολλὰ
κις σιωπῆσεν ὁ ἰησοῦς ἐκεί μετὰ τῶν μαθη
τῶν αὐτοῦ. * Ὁ οὖν ἰούδας λαβὼν πλὴν σεί
ραμ, καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ φαρισαίων
ὑπηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ
λαμπάδων καὶ ὀπλῶν. * Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς
πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν, ἦλθεν, εἶ
περ αὐτοῖς. τίνα ζητεῖτε; ἀπεκρίθησαν αὐ
τοῖς. Ἰησοῦν καὶ ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰη
σοῦς. ἐγὼ εἶμι. εἰσῆκε δὲ καὶ ἰούδας, ὁ πρε
σβυτέρου αὐτοῦ, μετ' αὐτῶν. ὡς ὅτε εἶπερ αὐ
τοῖς, ὅτι ἐγὼ εἶμι, ἀπήλθον εἰς τὰ ὀπίσω,
καὶ ἔπεσον χαμαί. πάλιν ὅτε αὐτοῦ ἐπὶ κρῶ
τησε. τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον. Ἰησοῦν καὶ
ναζωραῖον. ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς. εἶπον ἡμῖν,
ὅτι ἐγὼ εἶμι. εἰ ὅτε ἐμὲ ζητεῖτε, ἀφετε τού
τους ὑπάγετε. ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶ
περ, ὅτι οὗς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπόλλεσα ἕν
αὐτῶν

tatem. Non pro eis autem rogo tantum,
sed & pro ijs, qui credituri sunt per ser
monem eorum in me: ut omnes unum
sint, sicut tu pater in me & ego in te, ut &
ipsi in nobis unum sint, ut credat mun
dus qd' tu me miseris, & ego gloriā quā
dedisti mihi, dedi eis: ut sint unum, sicut
& nos unum sumus. Ego in eis, & tu in
me, ut sint cōsummāti in unum, & ut co
gnoscat mundus, quod tu me misisti, &
dilexisti eos, sicut & me dilexisti. Pater,
quos dedisti mihi, uolo: ut ubi sum ego,
& illi sint mecū: ut uideant gloriā meam,
quā dedisti mihi, quia dilexisti me ante
cōditū mundū. Pater iuste, & mūdus te
non cognouit: ego autē te cognoui, & hī
cognouerūt, qd' tu me miseris. Et notum
feci eis nomē tuū, & notum faciam, ut dī
lectio qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego
in ipsis. Hæc cū dixisset Iesus, egressus
est cum discipulis suis trans torrentē ce
dron, ubi erat hortus, in quem introiuit
ipse & discipuli eius. Nouerat autem &
Iudas, qui prodebat eum, locum: quia
frequenter Iesus conuenerat illuc cum dī
scipulis suis. Iudas ergo cum accepisset
cohortem, & à pontificibus ac pharisæis
ministros, uenit illuc cum laternis ac fa
cibus & armis. Iesus itaque sciens omnia
quæ uentura erant super se, processit ac
dixit eis: Quem quæritis? Respōderunt
ei: Iesum Nazarenū. Dicit eis Iesus: Ego
sum. Stabat autem & Iudas, qui prode
bat eum, cum ipsis. Vt ergo dixit eis, ego
sum, abierunt retrorsum & ceciderunt in
terrā. Iterum ergo interrogauit eos: Quē
quæritis? Illi autē dixerunt: Iesum Naza
renum. Respondit Iesus: Dixi uobis, qd'
ego sim: Si ergo me quæritis, sinite hos
abire. Vt compleret sermo quem dixe
rat: Ex ijs quos dedisti mihi, non perdi
di u 3 quenq̄.

XVIII

Faint handwritten notes in the right margin.

ρξ̄ ᾱ αυτω̄ν ουδ' ενα. * Σιμων̄ ο̄ω̄ πε̄τρ̄ο̄ς̄ ἔχων
 μᾱχᾱρᾱν, ἠλκυσεμ̄ αῡτων̄, καὶ ἔπαυσε̄ τ̄μ̄ τ̄
 ἀρχῑερε̄ως̄ δ' ἄλου, Ἐπέκοψεμ̄ αῡτων̄ τὸ̄ ὠτί
 ομ̄ τ̄ δεξῑο̄ν. ἦν ἡ̄ ὄνομᾱ τ̄οῡ δ' ἄλοῡ μάλχος.
 ρξ̄ᾱ ᾱ * Εἶπεμ̄ οὖν̄ ὁ̄ ἰη̄σο̄ς̄ τ̄οῡ πε̄τρ̄ο̄ς̄. βάλε̄ τὴν̄ μά
 χᾱρᾱν σοῡ εἰς̄ τὴν̄ δὴκλ̄ω. τὸ̄ ποτη̄ριον̄ ὃ̄ δέ
 ρξ̄β̄ ᾱ δωκε̄ μοῑ ὁ̄ πατὴρ̄, οὐ̄ μὴ̄ π̄ίω̄ αῡτό; * Ἡ οὖν̄
 ᾱ πείρᾱ καὶ ὁ̄ χιλῑαρχος̄ καὶ ὁ̄ ὑπ̄κρέτᾱ τ̄ῶν
 ἰουδ̄αίων̄ σω̄ελαβον̄ τὸν̄ ἰη̄σο̄ν, καὶ ἔδυσαν̄
 ρξ̄γ̄ ᾱ αὐτ̄ον, * καὶ ἀπέστειλαν̄ αὐτ̄ον̄ πρὸς̄ ἄνναμ̄ πρῶ
 τ̄ον. ἦν γὰρ̄ πενθερὸς̄ τοῦ̄ καϊάφα, ὃς̄ ἦν̄ ἀρχῑε
 ρε̄υς̄ τ̄ ἐν̄ αὐτῷ̄ ἐκείνου. ἦν δὲ καϊάφας̄ ὁ̄ συμ
 βουλεύσας̄ τοῖς̄ ἰουδ̄αίοις, ὅτῑ συμφέρον̄ ἔνᾱ ἄν
 ρωπομ̄ ἀπολέσθαῑ ὑπὲρ̄ τῶν̄ λαοῦ. * Ἡκοῑ
 ρξ̄δ̄ ᾱ δε̄ τ̄οῡ ἰη̄σοῦ̄ σίμων̄ πε̄τρ̄ο̄ς̄, καὶ ἄλλοι
 ρξ̄ε̄ ᾱ μαθη̄ταῑ. * Ὁ δὲ μαθη̄ταῑς̄ ἐκῆν̄ ἦν̄ γνω
 ρ̄σ̄ος̄ τ̄οῡ ἀρχῑερε̄ως̄, καὶ σω̄εσθῆλθε̄ τ̄οῡ ἰη̄σοῦ̄ εἰς̄
 ρξ̄ε̄ ᾱ τὴν̄ ἀνυλὴν̄ τοῦ̄ ἀρχῑερε̄ως̄. * Ὁ ἡ̄ πε̄τρος̄ εἰσῆ
 ρξ̄ε̄ ᾱ κεῑ πρὸς̄ τῆ̄ θυρᾶς̄ ἔξω. * Εξῆλθεν̄ οὖν̄ ὁ̄ μαθη̄ταῑς̄
 ρξ̄ζ̄ ᾱ ὁ̄ ἄλλος̄, ὃς̄ ἦν̄ γνωσὸς̄ τ̄οῡ ἀρχῑερε̄ως̄, ἔπιπε̄ τῆ̄
 ρξ̄η̄ ᾱ θυρῶν, καὶ εἰσῆγαγε̄ τὸν̄ πε̄τρον. * Δέξασθαι
 ὄω̄ ἢ̄ παιδίσκη̄ ἢ̄ θυρῶν τ̄οῡ πε̄τρ̄ο̄ς̄, μὴ̄ κή
 ρξ̄θ̄ ᾱ σὺ̄ ἐκ̄ τῶν̄ μαθη̄τῶν̄ εἶ τῶν̄ ἀνδρῶν̄ τούτων; ἄ
 ρξ̄θ̄ ᾱ λέγεῑ ἐκῆν̄, οὐκ̄ εἰμί. * Εἰση̄κασαμ̄ ἡ̄ ὁ̄ δ' ἔ
 ρξ̄θ̄ ᾱ λοι καὶ ὁ̄ ὑπ̄κρέτᾱ, ἀνθρακῖάν̄ πεποιηκότας,
 ὅνᾱ ψύχῃ̄ ἦν̄, καὶ ἐθερμαίνοντο. ἦν δὲ μετ' αὐ
 ρξ̄θ̄ ᾱ τῶν̄ ὁ̄ πε̄τρος̄ εἰσὼς̄ καὶ θερμανόμηνος. Ὁ οὖν̄
 ἀρχῑερε̄υς̄ ἠρώτησε̄ τὸν̄ ἰη̄σο̄ν περὶ̄ τῶν̄ μαθη̄τῶν̄
 ρξ̄ο̄ ᾱ αὐτῶν̄ ὁ̄ ἰη̄σοῦς̄. Εγὼ̄ παρρησίᾱͅ ἐλάλησᾱ τ̄οῡ
 ρξ̄ο̄ ᾱ κόσμῳ. ἐγὼ̄ πάντοτε̄ ἐδίδαξᾱ ἐν̄ τῇ̄ συναγω
 ρξ̄ο̄ ᾱ γῆ, ἔν τ̄οῡ ἱερῶ, ὅποῡ πάντες̄ οἱ̄ ἰουδ̄αῖοῑ συ
 ρξ̄ο̄ ᾱ νέρχονται, καὶ ἐν̄ κρυπῆσιν̄ ἐλάλησᾱ οὐδ' ἔμ. * τί
 ρξ̄ο̄ ᾱ με̄ ἐπερωτᾷς; ἐπερωτήσομ̄ τὴν̄ ἀκηκοότα
 ρξ̄ο̄ ᾱ τί̄ ἐλάλησᾱ αὐτοῖς, ἵδ' ε̄ οὗτοῑ οἱ̄ δασίμ̄ ἄξιπομ̄
 ρξ̄ο̄ ᾱ ἐγώ. * Ταῦτα δὲ αὐτῷ̄ εἰπόντος, εἰς̄ τῶν̄ ὑπ̄κ
 ρξ̄ο̄ ᾱ ρετῶν̄ πρὸς̄ ἐκκλ̄η̄κῶς̄ ἔδωκε̄ ῥάπισμᾱ τ̄οῡ ἰη̄σοῦς̄,
 ρξ̄ο̄ ᾱ εἰπὼν. ὕψως̄ ἀποκρίνη̄ τ̄οῡ ἀρχῑερε̄ως̄; * Ἀπε
 ρξ̄ο̄ ᾱ κρίθη̄ αὐτῷ̄ ὁ̄ ἰη̄σοῦς̄. εἰ̄ κακῶς̄ ἐλάλησᾱ, μαρ
 ρξ̄ο̄ ᾱ τύχησομ̄ περὶ̄ τῶν̄ κακῶν, εἰ̄ δὲ καλῶς, τί̄ με̄ δέ
 ρξ̄ο̄ ᾱ ρεις; * Ἀπέστειλεμ̄ αὐτ̄ον̄ ὁ̄ ἄννας̄ δεδεμένον
 πρὸς̄

quenq̄. Simon ergo Petrus cū haberet
 gladiū , eduxit eum, & percussit pōtificis
 seruū , & abscidit auriculam eius dextrā.
 Erat autem nomē seruo Malchus. Dicit
 ergo Iesus Petro : Immitte gladiū tuum
 in uaginā. An nō bibam poculum quod
 dedit mihi pater? Cohors igitur & tribu
 nus ac ministri Iudæorū cōprehenderūt
 Iesum, & ligauerunt eum, & abduxerunt
 eum ad Annam primū, Erat enim socer
 Caiaphæ, qui erat pontifex anni illius.
 Erat autē Caiaphas is qui cōsiliū dede
 rat Iudæis, qđ expediret unum hominē
 mori pro populo. Sequēbat autē Iesum
 Simon Petrus, & alius discipulus. Disci
 pulus autem ille erat notus pontifici, &
 introiuit cum Iesu in atrium pontificis.
 Petrus autē stabat ad ostium foris. Exi
 uit ergo discipulus ille alter, qui erat no
 tus pontifici, & dixit ostiariæ, & intro
 duxit Petrum. Dixit ergo Petro ancilla
 ostiaria : Num & tu ex discipulis es ho
 minis istius? Dicit ille : Non sum. Sta
 bant autem serui & ministri, qui prunas
 congesserant, quia frigus erat, & calefa
 ciebant se. Erat autem cum eis & Petrus
 stans & calefaciens se. Pontifex ergo in
 terrogauit Iesum de discipulis suis &
 de doctrina ipsius. Respondit ei Iesus:
 Ego palam locutus sum mundo. Ego
 semper docui in synagoga, & in templo,
 quō omnes Iudæi conueniunt, & in oc
 culto locutus sum nihil. Quid me inter
 rogas? Interroga eos qui audierūt quid
 locutus sim ipsis. Ecce hi sciunt quæ dixe
 rim ego. Hæc autem cum dixisset, unus
 assistens ministrorum dedit alapam Ie
 su, dicens : Siccine respondes pontifici? Respondit ei Iesus : Si male locutus
 sum, testare de malo : sin bene, cur me
 cædis? Et misit cum Annas uinctum ad

90ε
 α
 προς καιάφρα τῶν ἀρχιερέων. * Ἦν δὲ σίμων
 πέτρος ἐσὼς καὶ θερμανόμιμος, εἶπορ οὖν
 αὐτῶ. μή καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ;
 ἠρνήσατο ἐκένος, καὶ εἶπε. ὄχι ἐγώ. λέγει
 εἰς ἐκ τῶν δούλων τῶν ἀρχιερέων συγγενὲς ὢν,
 οὐ ἀπέκοψε πέτρος τὸ ὠτίον. ὄχι ἐγώ σε εἶ-
 905
 α
 90ζ
 908
 α
 90θ
 90π
 α
 90ω
 α
 πρὸς

ad Caiapham pontificē. Stabat autē Si-
 mon Petrus & calefaciebat se. Dixerunt
 ergo ei: Num & tu ex discipulis eius es?
 Negavit ille, & dixit: Non sum. Dicit ei
 unus ex seruis pontificicis cognatus eius,
 cui⁹ absciderat Petrus auriculam: Nōne
 ego te uidi in horto cum illo? Iterū ergo
 negavit Petrus, & statim gallus cecinit.
 Ducunt ergo Iesum à Caiapha in præ-
 torium. Erat autem mane, & ipsi non in-
 troierunt in prætorium, ne cōtaminarent⁹,
 sed ut ederēt pascha. Exiuit ergo Pilatus
 ad eos foras, & dixit: Quam accusationē
 affertis aduersus hominē hunc? Respon-
 derunt, & dixerunt ei: Si non esset hic no-
 cens, haudquaῶ tibi tradidissē⁹ eum.
 Dicit ergo eis Pilatus: Accipite eum uos,
 & secundum legem uestrā iudicate eum.
 Dixerunt ergo ei Iudæi: Nobis non li-
 cet interficere quenquam. Vt sermo Iesu
 impleretur, quem dixit, significans qua
 morte esset moriturus. Introiuit ergo
 iterum in prætorium Pilatus, & uocauit
 Iesum, & dixit ei: Tu es ille rex Iudæo-
 rum? Respondit Iesus: À temetipso tu
 hoc dicis, an aliῆ dixerunt tibi de me?
 Respondit Pilatus: Num ego Iudæus
 sum? Gens tua & pontifices tradiderunt
 te mihi. Quid fecisti? Respondit Iesus:
 Regnum meum non est ex hoc mun-
 do. Si ex hoc mundo esset regnum me-
 um, ministri mei utique decertarent, ne
 traderer Iudæis. Nunc autem regnum
 meum non est hinc. Dixit itaque ei Pi-
 latus: Ergo rex es tu? Respondit Ie-
 sus: Tu dicis, quod rex sim ego. Ego in
 hoc natus sum, & ad hoc ueni in mun-
 dum, ut testimonium feram ueritati.
 Omnis qui est ex ueritate, audit uocem
 meam. Dicit ei Pilatus: Quid est ueri-
 tas? Et cum hoc dixisset, iterum prodijt
 u 4 ad

ρωβ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, * καὶ λέγει αὐτοῖς. Εγὼ
 οὐδὲ μίαν αἰτίαν εὐρίσκω ἐν αὐτῷ. * Εἰ δὲ
 ρωγ σιωπήσῃ ὑμεῖς, ἵνα ἕνα ὑμεῖς ἀπολύσω ἐν τῷ
 ρωδ πάχα, βούλομαι οὖν ὑμεῖς ἀπολύσω τὸ βα-
 ρωδ σιλέα τῷ Ἰουδαίῳ; * Εκραύγασα ὅσω πά-
 ρωε λιμ πάντες, λέγοντες, μὴ τῷ Ἰουδαίῳ, ἀλλὰ τὸν βα-
 ρωδ ραββάμ. ἦν δὲ ὁ βαρραββᾶς ληστής. * Τότε ὅσω
 ἔλαβεν ὁ πωλάτορ τὸ Ἰησοῦν, ἐμασίγωσε.
 καὶ οἱ στρατιῶτες πλέξαντες σέφανον ἕξ ἄκαν-
 θῶν ἐπέθηκαν αὐτῷ τῆ κεφαλῆ, καὶ ἰμάτιον
 πορφυροῦν περιέβαλον αὐτὸν, καὶ ἔλεον. καὶ
 ρωε ὁ βασιλεὺς τῷ Ἰουδαίῳ. καὶ ἐδίδου αὐ-
 τῷ ῥαπίσματα. * Ἐξῆλθεν ὅσω πάλιμ ἔξω ὁ
 πωλάτορ, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἴδε ἄγω ὑμεῖς
 ρωε αὐτὸν ἔξω, ἵνα γινώτε, ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδὲ μίαν
 αἰτίαν εὐρίσκω. * Ἐξῆλθεν ὅσω Ἰησοῦς ἔξω,
 φορῶν τὸν ἀκάνθινον σέφανον, καὶ τὸ πορφυ-
 ροῦν ἰμάτιον. Ἐλέγει αὐτοῖς. Ἰδοὺ ὁ ἄνθρω-
 ρωε πω. * ὅτε ὅσω ἔειδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ
 ρωε οἱ ὑπηρέται ἐκραύγασα, λέγοντες. Σταύρω-
 σουμ, σταύρωσουμ. * λέγει αὐτοῖς ὁ πωλάτορ.
 Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ σταύρωσατε. * Εγὼ
 γὰρ οὐχ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. * Απεκρί-
 θικασα αὐτοῖς οἱ Ἰουδαῖοι. ἡμεῖς νόμον ἔχο-
 μην, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀπο-
 θανῆναι, ὅτι ἑαυτὸν τὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεμ.
 ρωε * ὅτε ὅσω ἠκούσεμ ὁ πωλάτορ τῷ λό-
 γου, μᾶλλον ἐφοβήθη. καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ
 πραιτώριον πάλιμ, καὶ λέγει τοῖς Ἰησοῦ.
 ὁσίτερ ἐἴ σύ; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ
 ἔδωκεν αὐτοῖς. * λέγει ὅσω αὐτῷ ὁ πω-
 λάτορ. ἐμοὶ οὐ λαλῆς; οὐκ οἶδας ὅτι
 θηουσίαν ἔχω σταύρωσαί σε, καὶ θηουσίαν
 ἔχω ἀπολύσαι σε; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς. οὐκ
 εἶχες θηουσίαν οὐδὲ μίαν κατ' ἐμοῦ, ἐμὴ
 ἦν σοι δεδομῆν ἄνωθεν. διὰ τῷτο ὁ πα-
 ρωδιδούς με σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει. ἐκ
 τούτου ἐξήτει ὁ πωλάτορ ἀπολύσαι αὐτόν. οἱ
 Ἰουδαῖοι ἐκραύζου, λέγοντες, εἰς τῷτο ἀπο-
 λύσῃς, οὐκ εἴ φίλος τῷ καίσαρος, πᾶς ὁ βασιλέα
 αὐτῷ πεινῶν, ἀντιλέγει τῷ καίσαρι. ὁ ὅσω πωλάτορ
 ἀκούσας

ad Iudæos, & dicit eis: Ego nullam inue-
 nio in eo causam. Est autem consuetudo
 vobis, ut unum dimittam vobis in pa-
 scha. Vultis ne ergo dimittam vobis il-
 lum regem Iudæorum? Clamauerunt
 rursus omnes, dicentes: Non hunc, sed
 Barabbam. Erat autem Barabbas latro.
 Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellavit. Et
 milites plectentes coronam de spinis im-
 posuerunt capiti eius, & ueste purpurea
 circumdederunt eum, ac dicebant: Ave
 rex Iudæorum. Et dabant ei alapas. Exi-
 vit iterum Pilatus foras, & dicit eis: Ecce
 adduco vobis eum foras, ut cognoscatis,
 quod nullam in eo causam inuenio. Exi-
 vit ergo Iesus foras, gestans spineam co-
 ronam, & purpureum pallium. & dicit
 eis: Ecce homo. Cum ergo uidissent eum
 pontifices & ministri clamabant, dicen-
 tes: Crucifige, crucifige. Dicit eis Pilatus:
 Accipite eum uos, & crucifigite. ego enim
 non inuenio in eo causam. Responde-
 runt ei Iudæi: Nos legem habemus, &
 secundum legem nostram debet mori:
 quia filium dei se fecit. Cum ergo audis-
 set Pilatus hunc sermonem, magis timuit.
 Et ingressus est prætorium iterum, & di-
 cit ad Iesum: Unde es tu? Iesus autem
 responsum non dedit ei. Dicit ergo ei Pi-
 latus: Mihi non loqueris? nescis quod po-
 testatem habeam crucifigendi te, & po-
 testatem habeam absoluendi te? Respon-
 dit Iesus: Non haberes potestatem aduer-
 sum me ullam, nisi tibi datum esset à su-
 pernisi. Propterea qui me tradidit tibi,
 maius peccatum habet. Et ex eo quare-
 bat Pilatus absoluere eum. Iudæi autem
 clamabant dicentes: Si hunc absolueris, non
 es amicus Cæsaris. Quisquis se regem
 facit, contradicit Cæsari. Pilatus autem
 cum audisset

XIX

ἀκρόσας τῶτον τὸν λόγον, ἦγαγε μὲν ἕξω τὸν
 ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τῷ βήματι ὅτι εἰς
 τόπον, λεγόμενον λιθοστῶτον, ἑβραϊσὶ δὲ
 γαββαθα. ἦν δὲ πᾶσιν ἡ τὴν ἑσπέρα, ὥρα δὲ
 ὡσεὶ ἕκτη, καὶ λέγει τοῖς ἰουδαίοις. ἴδε ὁ βα-
 σιλεὺς ὑμῶν. * οἱ δὲ ἐκραύγασαν. ἄρον, ἄ-
 ρον, σαύρωσον αὐτόν. * λέγει αὐτοῖς ὁ πιλά-
 τος. τὸν βασιλέα ὑμῶν σαυρώσω; ἀπεκρίθη-
 σαν οἱ ἄρχιερεῖς. οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ
 καίσαρα. * τότε ὁ πᾶς ἔδωκεν αὐτῷ αὐτοῖς,
 ἵνα σαυρωθῆ. * παρέλαβον δὲ τὸν ἰησοῦν, καὶ
 ἀπήγαγον, καὶ βασάλωσαν τὸν σαυρὸν αὐτοῦ,
 ὃς λέγεται ἑβραϊσὶ γολγοθα, ὅπου αὐτὸν
 ἐσαύρωσαν, * καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλους δύο ὑπέ-
 θεσαν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν ἰησοῦν. * ἔγρα-
 ψεν δὲ καὶ τίτλον ὁ πιλάτος, καὶ ἔθηκεν
 ἐπὶ τοῦ σαυροῦ. ἦν δὲ γεγραμμένον. ἰησοῦς ὁ
 ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. * τῶν-
 τὸν οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνεγνωσαν τῶν ἰε-
 ραίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ πόλιος ὁ τόπος, ὅπου
 ἐσαυρώθη ὁ ἰησοῦς. ὁ δὲ γεγραμμένον ἑβραϊ-
 σὶ, ἑλληνιστῶν, ἑσπερίσιν. ἔλεγον οὖν τῶν πι-
 λάτων οἱ ἄρχιερεῖς τῶν ἰουδαίων. μὴ γράψῃς,
 ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος
 εἶπε, βασιλεὺς εἰμι τῶν ἰουδαίων. ἀπεκρί-
 θη ὁ πιλάτος. ὁ γέγραφα, γέγραφα. * οἱ
 οὖν στρατιῶται ὅτε ἐσαύρωσαν τὸν ἰησοῦν,
 ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσα-
 ρα μέρη, ἐκάστω στρατιώτῃ μέρος, καὶ τὸν
 χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτῶν ἄραφος ἐκ τῶν ἄνωθεν
 ὑφαντὸς δι' ὅλης. εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους. μὴ
 χίσωμεν αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν πρὸς αὐτὸν
 πίνθη. ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῆ ἢ λέγου-
 σα. Διμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς,
 καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλή-
 ρον. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται τὰ αὐτὰ ἐποίησαν.
 * εἰσηκασαν δὲ παρὰ τῶν σαυρῶν τῶν ἰησοῦν ἡ
 μητὴρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μα-
 ρία ἡ τῶν κλωπῶν, καὶ μαρτία ἡ μαγδαλινη.
 ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν
 πρὸς ἑαυτὸν

cum audisset hunc sermonē, produxit fo-
 ras Iesum, seditq; pro tribunali in loco,
 qui dicitur Lithostrotos, Hebraice autē
 Gabbatha. Erat autē parasceue paschæ,
 hora fermē sexta, & dicit Iudæis: Ecce rex
 uester. Illi autem clamabant: Tolle, tolle,
 crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem
 uestrum crucifigam? Responderūt pon-
 tifices: Non habemus regem, nisi Cæ-
 sarem. Tunc ergo tradidit eum illis, ut
 crucifigeretur. Acceperunt autem Iesum,
 & abduxerunt, atq; is baiulans crucem
 suam, exiuit in eum (qui dicitur Calua-
 ria) locum, Hebraice autem Golgotha,
 ubi crucifixerunt eum, & cum eo alios
 duos hinc & hinc, medium autē Iesum.
 Scripsit autem & titulum Pilatus, & po-
 suit super crucem. Erat autem scriptum:
 Iesus Nazarenus rex Iudæorum. Hunc
 ergo titulum multi Iudæorum legerunt,
 quia prope ciuitatem erat locus, ubi cru-
 cifixus est Iesus. Et erat scriptum He-
 braice, & Græce, & Latine. Dicebant
 ergo Pilato pontifices Iudæorum: Noli
 scribere, rex Iudæorum, sed quod ille
 dixerit, rex sum Iudæorum. Respondit
 Pilatus: Quod scripsi, scripsi. Milites
 ergo cum crucifixissent Iesum, acceperūt
 uestimenta eius, & fecerunt quatuor par-
 tes, unicuique militi partem, & tunicam.
 Erat autem tunica inconsutilis, à summo
 contexta per totum. Dixerunt ergo in-
 ter se: Ne scindamus eam, sed fortiamur
 de illa cuius sit. Vt scriptura implere-
 tur, dicens: Partiti sunt uestimenta mea
 sibi, & in uestem meam miserunt for-
 tem. Et milites quidem hæc fecerūt. Sta-
 bant autē iuxta crucem Iesu mater eius,
 & soror matris eius Maria uxor Cleo-
 pæ, & Maria Magdalene. Cum uidis-
 set ergo Iesus matrem ac discipulum
 astantem

σδ
 α
 σε
 α
 σς
 α
 σδ
 α
 σθ
 α
 σι
 α
 σα
 α
 σβ
 α

σγ
 Δ
 σδ
 α
 σε
 σδ
 α
 σδ
 α
 σδ
 α
 σδ
 α

πρῆσεωτα, ὃμ ἠγάπα, λέγει τῆ μητρὶ αὐτῷ.
 γῶνα, ἰδοὺ ὁ υἱός σου. εἶτα λέγει τῷ μαθητῆ.
 ἰδοὺ ἡ μητὴρ σου. Ἐπ' ἐκεῖνης φηι ὡρας ἔλα-
 βεμ ὁ μαθητῆς αὐτῷ εἰς τὰ ἴδια. * μετὰ τ-
 το ἰδὼμ ὁ ἰησοῦς, ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσα,
 ἵνα πελωδῆ ἢ γραφῆ, λέγει. Διψῶ. σκευῶ
 οὖν ἐκεῖτο ὄξος μεσόμ. οἱ ἡ πλῆσαντες πόγ-
 γομ ὄξος καὶ ὑσώπω, πρὶθέυτες, προσήνεγ-
 καμ αὐτῷ τῷ σώματι. * οτε οὖν ἔλαβε τὸ
 ὄξῳ ὁ ἰησοῦς, εἶπε. τετέλεσα. καὶ κλί-
 νας τὴν κεφαλὴν πρὶέδωκε τῷ πνεύματι. * οἱ
 ὄω ἰουδαῖοι, ἐπεὶ πρῶσκηδὴ ἦμ, ἵνα μὴ μείνη
 πῖ τ' εἰς τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτω, ἦμ
 γὰρ μεγάλη ἡμέρα ἐκεῖνη το σαββάτου, ἡρώ-
 τησαμ τὸν πωλατόμ, ἵνα κατεγῶσιμ αὐτῶμ
 τὰ σκέλη, καὶ ἀρῶσιμ. ἦλθομ ὄω οἱ στρα-
 τῖῳτα, καὶ τῷ μὲν πρῶτω κατέαξαμ σκέ-
 λη, καὶ τῷ ἄλλῳ το συσαρωδέντῳ αὐτῷ.
 ἐπὶ δὲ τῷ ἰησοῦμ ἐλθόντε, ὡς εἶδομ αὐτὸμ
 ἤδη τεθνηκότα, ὃμ κατέαξαμ αὐτῷ τὰ σκέ-
 λη. ἀλλ' εἰς τῷ στρατῖῳτῶμ λόγῃα αὐτῷ τῷ
 πλωδῶμ ἐννεξε, καὶ ἐνδύε δὲ ἡλθεμ αἶμα
 καὶ ὕδωρ. καὶ ὁ ἑωρακῶς μεμαρτύρηκε, Ἐ-
 ἀληθινὴ αὐτῷ ὄσιμ ἢ μαρτυρία. κακῶν
 οἰδερ ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα καὶ ὑμεῖς πισεύ-
 σῃτε. Εγὼ εἶπο γὰρ ταῦτα, ἵνα ἢ γραφῆ πλῆ-
 ρωδῆ. Ὁσοῦν ὃμ σωτηριβήσῃτε αὐτῷ. καὶ πᾶ-
 λιμ ἑτέρα γραφῆ λέγει. ὄφονται εἰς ὃμ δὲ
 κέντησαμ. * μετὰ δὲ ταῦτα ἡρώτησε τὸμ πῶ-
 λατόμ ὁ ἰωσήφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας, ὡμ μαθη-
 τῆς το ἰησοῦ, κεκρυμμένῳ δὲ δ' ἰὰ τὸμ φό-
 βομ τῷ ἰουδαίῳμ, ἵνα ἄρη τὸ σῶμα το ἰη-
 σοῦ, καὶ ἐπέτρεψεμ ὁ πωλατῳ. * ἦλθε δὲ
 καὶ κικόδοκμῳ, ὁ ἐλθὼμ πρὸς τὸμ ἰη-
 σοῦμ νυκτὸς δ' πρῶτομ, φέρωμ μίγμα μύρ-
 νης καὶ ἀλοῆς ὡσεὶ λίτρας ἑκατόμ. * ἔλα-
 βομ ὄω τὸ σῶμα το ἰησοῦ, καὶ ἔδῃσαμ
 αὐτὸ ὀδονίῳε μετὰ τῷ ἄρωμάτωμ, κα-
 δῶς εἶδῳ ὅτι πῖε ἰουδαῖοις ἐνταφιά-
 ζαμ. ἦμ δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσαυρώδῃ, κῆ-
 πῳ, καὶ ἐν τῷ κῆπῳ μνημεῖομ καινόμ,
 ἐν

astantem, quē diligebat, dicit matri suæ:
 Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit di-
 scipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora ac-
 cepit eam discipulus in sua. Postea sciens
 Iesus, quod omnia iam consummata es-
 sent, ut consummaretur scriptura, dicit:
 Sitio. Vas igitur erat positum aceto ple-
 num. Illi uero impleuerunt spongiam
 aceto & hyssopo, & impositam admoue-
 runt ori eius. Cum ergo accepisset Iesus
 acetum, dixit: Consummatum est. & in-
 clinato capite tradidit spiritum. Iudæi
 ergo, quoniam parasceue erat, ut non re-
 manerent in cruce corpora sabbato (erat
 enim magnus dies ille sabbati) rogaue-
 runt Pilatum, ut frangerent eorum cru-
 ra, ac tollerentur. Venerunt ergo milites,
 & primi quidem fregerunt crura, & alte-
 rius qui crucifixus est cum eo. Ad Iesum
 autem cum uenissent, ut uiderunt eum
 iam mortuum, non fregerunt eius crura.
 sed unus militum lancea latus eius fodit,
 & continuo exiuit sanguis & aqua. Et qui
 uidit, testimonium perhibuit: & uerum
 est testimoniū eius. Et ille scit quod uera
 dicit, ut & uos credatis. Facta sunt enim
 hæc, ut scriptura impleretur: Os nō com-
 minuētis ex eo. Et rursum alia scriptura
 dicit: Videbunt in quem pupugerunt.
 Post hæc autē rogauit Pilatum Ioseph
 Arimathiensis: qui erat discipulus Iesu,
 sed occultus propter metum Iudæorum:
 ut tolleret corpus Iesu, idque permisit Pi-
 latus. Venit autem & Nicodemus, qui
 uenerat ad Iesum nocte primum, ferens
 mixturam myrrhæ & aloës ad libras fer-
 mē centum. Acceperunt ergo corpus Iesu,
 & obuinxerunt illud linteis cum aroma-
 tibus, sicut mos est Iudæis sepelire. Erat
 autem in eo loco ubi crucifixus est, hor-
 tus, & in horto monumentum nouum,
 in

ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθνη· ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν
 πρᾶσκειν τῶν ἰσθμῶν, ὅτι ἐγγύς ἦν τῆς μνη-
 μείου, ἔθηκαν τὸν ἰησοῦν. * τῆς ἡμέρας τῆς
 σαββάτων μαρτίᾳ ἢ μαγδαλιῆν ἔρχεται πρῶτι,
 σκοτειὰς ἐτι οὐσῆς, εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέ-
 πει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου. * τρέ-
 χει δὲ αὐτὴ, καὶ ἔρχεται πρὸς σίμωνα πέτρον,
 καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν, ὃν ἐφίλη ὁ ἰη-
 σοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς· ἤραμ τὸν κύριον ἐκ
 τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἶδα μὲν ποῦ ἔθηκαν
 αὐτόν. ἐξῆλθον οὖν ὁ πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μα-
 θητής, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον. ἔτρε-
 χον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής
 προέδραμε τάχιον τοῦ πέτρου, καὶ ἦλθε
 πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον. καὶ παρακίψας
 βλέπει κείμενα τὰ ὀθονία, οὐ μύτοι εἰσῆλ-
 θεν. ἔρχεται οὖν σίμων πέτρος ἀκολου-
 θῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ
 θεωρεῖ τὰ ὀθονία κείμενα, καὶ τὸ σουδάρι-
 ον, ὃ ἦν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν
 ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλι-
 γμῶν εἰς ἓνα τόπον. τότε οὖν εἰσῆλθε
 καὶ ὁ ἄλλος μαθητής, ὃ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ
 μνημεῖον, καὶ εἶδε ἐπίστῃσεν. οὐδέπω ἔ-
 ἤθεσαν τὴν γραφήν, ὅτι δὲ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν
 ἀναστῆναι. ἀπῆλθον οὖν ἄλλοι πρὸς αὐτοὺς
 οἱ μαθηταί. * μαρτίᾳ δὲ εἰσῆκε πρὸς τὸ μνη-
 μεῖον κλαίονσα ἕξω. ὡς δὲ ἔκλαυε, πρὸς ἐκ-
 τὴν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέ-
 λους ἐν λθουκοῖς, καθεζομένους ἓνα πρὸς τὴν
 κεφαλὴν, καὶ ἓνα πρὸς τοὺς πόδας, ὅπως ἔθνη-
 κεν τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. * καὶ λέγουσιν αὐτῇ
 ἐκεῖνοι· γύναι, τί κλαίεις; λέγει αὐτοῖς, ὅτι
 ἤραμ τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα πῶς ἔθηκαν
 αὐτόν. καὶ ταῦτα εἰπῶσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀ-
 πίσω. καὶ θεωρεῖ τὸν ἰησοῦν ἐστῶτα, καὶ οὐκ
 ἤθεε ὅτι ὁ ἰησοῦς ἐστίν. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς·
 γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκεῖνη δοκῶ-
 σα ὅτι ὁ κηπουρός ὄντι, λέγει αὐτῷ· κύριε,
 εἰ σὺ ἐβάσασας αὐτόν, εἰπέ μοι ποῦ αὐτὸν ἔθη-
 κας, καὶ γὰρ αὐτὸν ἀρῶ. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς·
 μαρτίᾳ

in quo nondum quisq̄ positus erat. Ibi
 ergo propter parascueu Iudæorū, quod
 in propinquo esset monumentū, posue-
 runt Iesum. Primo uero die sabbato-
 rum Maria Magdalene uenit mane, cū
 adhuc tenebræ essent, ad monumentū,
 uidetq̄ lapidem sublatū à monumēto.
 Currit ergo, & uenit ad Simonē Petrū,
 & ad alterū illum discipulū, quē amabat
 Iesus, & dicit illis: Sustulerūt dñm è mo-
 numēto, & nescimus ubi posuerint eum;
 Exijt ergo Petrus & ille alius discipulus,
 & uenerūt ad monumentū. Currebant
 autem duo simul, & ille alius discipulus
 præcurrit citius Petro, uenitq̄ prior ad
 monumentū. Et cum se inclinasset, uidit
 posita linteamina, nō tñ introiuit. Venit
 ergo Simon Petrus sequens eum, & in-
 troiuit in monumentū. Et uidet linteami-
 na posita, & sudariū qd̄ fuerat super ca-
 put eius nō cum linteaminib⁹ positū, sed
 separatim inuolutū in unū locū. Tūc er-
 go introiuit & ille ali⁹ discipulus, q̄ uene-
 rat prior ad monumentū, uiditq̄ & cre-
 didit. Nondū em̄ nouerāt scripturā, qd̄
 oportuisset eū à mortuis resurgere. Abie-
 runt ergo rursus discipuli ad semetipsos,
 Maria autē stabat ad monumentū foris
 plorans. Dum ergo fleret, inclinauit se
 in monumentum, & uidet duos ange-
 los amictos albis, sedentes unum ad ca-
 put, & alterū ad pedes illic, ubi posuerāt
 corp⁹ Iesu. Dicūt ei illi: Mulier quid plo-
 ras? Dicit eis: Sustulerūt dñm meū, nec
 scio ubi posuerūt eū. Hæc cū dixisset, con-
 uersa est retrorsum, & uidet Iesum stan-
 tem, nec sciebat qd̄ Iesus esset. Dicit ei Ie-
 sus: Mulier qd̄ ploras? Quē q̄ris? Illa exi-
 stimans qd̄ hortulan⁹ esset, dicit ei: Dñe
 si tu asportasti eū, dicito mihi ubi posue-
 ris eū, & ego eum tollam. Dicit ei Iesus:
 Maria.

XX

μαρτία, σφαρῆσα ἐκείνη, λέγει αὐτῷ. ῥαββι-
 νοί, ὃ λέγετε διδάσκαλε. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς.
 μή με ἄπ' οὗ. ὄυπω ῥ' ἀναβέβηκα πρὸς τὸν
 πατέρα μου. πορεύε' ἢ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς μου
 Ἐἵπε ἄντ' ἑ. ἀναβάνω πρὸς τὸν πατέρα
 μου Ἐπατέρα ὑμῶν, καὶ θεὸν μου καὶ θεὸν ὑ-
 μῶν. ἔρχε' ἢ μαρτία ἢ μαγδαλίῃ, ἀναγγέ-
 λουσα τοῖς μαθηταῖς, ὅτι ἑώρακε τὸν κύριον,
 καὶ ταῦτα εἶπερ αὐτῷ. * Οὕτως οὖν ὁ φῆκε τῇ
 ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν
 θυρῶν κεκλεισμένων, ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ
 σιωπῶντες διὰ τὸ φόβον τῶν ἰσθῶν, ἦλ-
 θερ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἔστη ἐν τῷ μέσῳ, Ἐλέγει αὐ-
 τοῖς. εἰρήνη ὑμῖν. καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἔδειξε τὰς
 χεῖρας καὶ τὴν πλάτην τῶν πληγῶν αὐτῷ. * εχά-
 ρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ, ἰδόντες τὸν κύριον. εἶ-
 περ οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς πάλιν. εἰρήνη ὑμῖν.
 καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ πέμπω
 ὑμᾶς. καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἀνεφύσηκε, καὶ λέγει αὐ-
 τοῖς. λάβετε πνεῦμα ἁγίον. * ἀντιπρὸς ἀφῆ-
 κε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἀντιπρὸς
 κρατῆτε, κενεράτω. * Ὁμοίως ἢ ἕως ἐκ τῶν
 δεκά, ὁ λεγόμενος διδύμος, ὅστις ἦν μετ' αὐ-
 τῶν ὅτε ἦλθερ ὁ ἰησοῦς. ἔλεγε οὖν αὐτῷ οἱ
 ἄλλοι μαθηταί, ἑώρακα μὲν τὸν κύριον. ὁ δὲ
 εἶπερ αὐτοῖς. εἰ μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῷ
 τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸ δάκτυλόν
 μου ἐν τῷ τύπῳ τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν
 χεῖρά μου ἐν τῷ πλάτῃ τῶν πληγῶν αὐτῷ,
 οὐ μὴ πισεύσω. * καὶ μετ' ἡμέρας ὁκτώ πάλιν ἦσαν ἔσω
 οἱ μαθηταὶ αὐτῷ, καὶ θωμάς μετ' αὐτῶν, ἔρχε' ἢ
 ὁ ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη ἐν
 τῷ μέσῳ, καὶ εἶπερ. εἰρήνη ὑμῖν. εἶτα λέγει
 τῷ θωμᾷ, φέρε τὸ δάκτυλόν σου ὧδε, Ἐἶδε
 τὰς χεῖρας μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, Ἐβάλ-
 λε ἰς τὴν πλάτην τῶν πληγῶν μου, καὶ μὴ γίνε' ἄπιστος,
 ἀλλὰ πιστός. * ἀπεκρίθη ὁ θωμάς, καὶ εἶπερ
 αὐτῷ. ὁ κύριός μου Ἐὶ θεός μου. λέγει αὐτῷ
 ὁ ἰησοῦς, ὅτι ἑώρακάς με θωμάς, πεπίσθυνας,
 μάκαρ ἦ οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες. πολ-
 λά μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησερ ὁ ἰησοῦς
 ἐνώπιόν μου

Maria. Conuersa illa, dicit ei: Rabboni,
 quod dicit magister. Dicit ei Iesus: Noli
 me tangere. Nondum enim ascendi ad
 patrem meum. Sed uade ad fratres meos,
 & dic eis: Ascendo ad patrem meum &
 patrem uestrum, & deum meum & deum
 uestrum. Venit Maria Magdalene, an-
 nunciens discipulis, quod uidisset domi-
 num, & ea dixisset sibi. Cum ergo uespe-
 ra esset die illo qui erat unus sabbatorum,
 & fores essent clausae, ubi erant discipuli
 congregati propter metum Iudaeorum,
 uenit Iesus, stetitq; in medio, & dicit eis:
 Pax uobis. Et cum haec dixisset, ostendit
 eis manus ac latus suum. Gauisi sunt er-
 go discipuli, uiso domino. Dixit ergo eis
 iterum: Pax uobis. Sicut misit me pater, ita
 & ego mitto uos. Haec cum dixisset, flauit
 in eos, & dicit eis: Accipite spiritum san-
 ctum. Quorumcumq; remiseritis peccata,
 remittuntur eis: quorumcumq; retinueritis, re-
 tenta sunt. Thomas autem unus ex duo-
 decim, qui dicitur didymus, non erat cum
 eis quando uenit Iesus. Dixerunt ergo ei
 alij discipuli: Vidimus dominum. Ille au-
 tem dixit eis: Nisi uidero in manibus eius
 uestigium clauorum, & mittam digitum
 meum in uestigium clauorum, & mittam
 manum meam in latus eius, non credam.
 Et post dies octo iterum erant discipuli
 eius intus, & Thomas cum eis, Venit
 Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, &
 dixit: Pax uobis. Deinde dicit Tho-
 ma: Infer digitum tuum huc, & uide ma-
 nus meas, & admove manum tuam, &
 immitte in latus meum, & noli esse incre-
 dulus, sed credens. Respondit Thomas,
 & dixit ei: Dominus meus & deus meus.
 Dicit ei Iesus: Quia uidisti me Thoma,
 credidisti: beati qui non uiderunt & credide-
 runt. Multa quidem & alia signa fecit Iesus
 in conspectu

σιγ

σιδ

σιε

σις

σιζ

σικ

ενώπιον τῶν μαθητῶν αὐτῶν, ἃ ὄνκ ἐσι γεγραμ
 μῶνα ἐν βιβλίῳ τούτῳ. ταῦτα ἡ γέγραπ
 ῖται, ἵνα πιστεύσῃτε, ὅτι ὁ ἰησοῦς ὄσιμ ὁ χριστός
 ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν
 τοῦ ὀνόματι αὐτοῦ. * μετὰ ταῦτα ἐφανέρω
 σεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ ἰησοῦς ἐπὶ τῆ θαλάσσης τῆ
 τιβεριάδος, ἐφανέρωσε ἡ οὐτως. ἦσαν δὲ σί
 μωμ πῆξρος καὶ θωμάς, ὁ λεγόμενος δίδυμος,
 Ἐνθαθαναήλ ὁ ἀπὸ κανὰ τῆ γαλιλαίας, Ἐδοί τῆ
 ζεβεδαῖος, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο.
 λέγει αὐτοῖς σίμωμ πῆξρος. ὑπάγω ἀλιεύειν.
 λέγεσιν αὐτῶν. ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σάω σοι.
 ἤλθομεν Ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον ἐνθάδε, Ἐ
 ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπιάσαν ὀυδέρ. πρῶτα
 ἡ ἡδὴ γινόμενης, ἔση ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἀιγαλόμ,
 ὀυ μύτοι ἡδῆσαν ὀι μαθηταί, ὅτι ἰησοῦς ὄσι
 λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. πῶσδία, μή τι προσφά
 ριον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς, ὅτι ὄ ἡ ἡ περ
 αὐτοῖς. βάλτε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τῶν πλοῖων τὸ
 δίκτυον, Ἐνερήσει. ἔβαλον οὖν, Ἐὄνκ ἔτι αὐ
 τὸ ἐκίοντα ἰχθυῶν ἀπὸ τῶν πλοῖων τῶν ἰχθυῶν.
 * λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκένος, ὄμ ἡγάπα ὁ ἰη
 σοῦς, τῶ πῆξρος. ὁ κύριός ὄσι. σίμωμ οὖν πῆ
 ξρος ἀκόςασα, ὅτι ὁ κύριός ὄσι, τῆ ἐπερδύτω
 δὲ ζώσατο, ἡμ ἡ γυμνός, Ἐἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς
 τὴν θάλασσαν. ὀι ἡ ἄλλοι μαθηταί τῶ πλοῖα
 ρίω ἦλθον. ὄν ἡ ἡσαν μακρὰ ἀπὸ τῆ γῆς, ἀλλ
 ὄς ἀπὸ πηχῶν δὲ ἰακοσίωμ, σῆροντες τὸ δίκτυ
 ον τῶ ἰχθυῶν. * ὄς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν
 βλέπασιν ἀνθηκίαν κερμῶν, Ἐὄφάρτον
 ἐπικέμωμ Ἐἔρτον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς.
 ἐνέγκατε ἀπὸ τῶ φάρτων ὄμ ἐπιάσατε νῦν.
 * ἀνέβη σίμωμ πῆξρος, Ἐἔιλησε τὸ δίκτυ
 ον ἐπὶ τῆ γῆς, μεσὸν ἰχθυῶν μεγάλων ἑκα
 τὸν πηνκονταξίωμ. Ἐπῶστων ὄντων, ὄνκ
 ἰχθὶδὸν τὸ δίκτυον. * λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, δὲ
 τε ἀρῆσατε. * ὄνδεις ἡ ἐτόλμα τῶ μαθητῶν
 ἡ ζεῖάσαι αὐτόμ, ὄν τις εἶε; εἰδότες, ὄτι ὁ κύ
 ριός ὄσιμ, * ἐρχετῆ οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ λαμβάνει
 τὸν ἄρτον, Ἐδίδωσιν αὐτοῖς, Ἐτὸ φάρτον
 ὄμοιως. * τῶ τῶ ἡδὴ τῆτον ἐφανέρωθη ὁ ἰησοῦς
 τοῖς

in conspectu discipulorum suorum, quae
 non sunt scripta in libro hoc. Haec autem
 scripta sunt, ut credatis, quod Iesus est
 Christus filius dei, & ut credentes uitam
 habeatis per nomen eius. Postea ma
 nifestauit se iterum Iesus ad mare Tibe
 riadis. Manifestauit autē sic. Erant simul
 Simon Petrus & Thomas, qui dicitur
 didymus: & Nathanaël qui erat à Cana
 Galilææ, & filij Zebedæi, alijsq; ex disci
 pulis eius duo. Dicit eis Simon Petrus:
 Vado piscatum. Dicunt ei: Venimus &
 nos tecum. Exierunt & ascenderunt in
 nauim statim, & illa nocte nihil cepe
 runt. Mane autem iam facto stetit Iesus
 in littore, non tamen cognouerunt disci
 puli, qd̄ Iesus esset. Dicit eis Iesus: Pueri,
 num quid opsonij habetis? Responderunt
 ei: Non. At ille dicit eis: Mittite in dextrā
 nauigij partem rete, & inuenietis. Mise
 runt ergo, & iam non ualebant illud tra
 here præ multitudine piscium. Dicit er
 go discipulus ille, quē diligebat Iesus, Pe
 tro: Dñs est. Simon ergo Petrus cum au
 disset, quod dñs esset, tunica succinxit se
 (erat em̄ nudus) & misit se in mare. Alij
 autē discipuli nauigiolo uenerunt: nō em̄
 longe aberant à terra, sed circiter cubitis
 ducētis, trahentes rete piscium. Vt ergo
 descēderunt in terrā uiderūt prunas posi
 tas, & piscē superpositū, & panē. Dicit eis
 Iesus: Afferte de piscib⁹ quos prendidi
 stis nunc. Ascendit Simon Petrus, & tra
 xit rete in terram, plenū magnis piscibus
 centum quinquaginta tribus. Et cum tot
 essent, nō est scissum rete. Dicit eis Iesus:
 Venite prandete. Et nemo discipulorū
 audebat interrogare eū, dicēs: tu quis es?
 cū scirent, qd̄ dñs esset. Venit itaq; Iesus,
 & accipit panē, & dat eis, & piscē similiter.
 Hac iam tertia uice manifestat⁹ est Iesus
 x discipulis

XXI

ρῆς μαθητῶν αὐτῷ, ἐγερεῖς ἐκ νεκῶν, ὅτε οὖν
 ἤρῃσκησεν, λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ ἰησοῦς, σί-
 μων ἰωαννᾶ, ἀγαπᾶς με πλεον τούτων; λέ-
 γει αὐτῷ. καὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέ-
 γει αὐτῷ. * βόσκει τὰ ἀρνία μου. λέγει αὐτῷ
 σκζ
 πάλιν δευτέρου. * σίμων ἰωαννᾶ, ἀγαπᾶς
 κση
 με; λέγει αὐτῷ. καὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ
 σε. λέγει αὐτῷ. * ποιμνε τὰ πρόβατά μου.
 σκθ
 λέγει αὐτῷ ὁ τρίτον. * σίμων ἰωαννᾶ, φιλεῖς
 π
 με; ελυπήθη ὁ πέτρος, ὅτι ἔειπερ αὐτῷ τὸ τρί-
 σλ
 τον, φιλεῖς με, ἔειπερ αὐτῷ. κύριε, σὺ πάν-
 τα οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐ-
 σλα
 τῷ ὁ ἰησοῦς. * βόσκει τὰ πρόβατά μου. * ἀμὲν
 π
 ἀμὲν λέγω σοι, ὅτε ἤρῃ νεώτερος, ἐζώνυες σε αὐ-
 σλβ
 τὸν, ἔπειτα ὅπως ἠθέλης, ὅταν δὲ γη-
 ράσῃς, ἐκτενῆς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε
 ζώσῃ, ἔοισι ὅπως οὐ θέλεις. τὸ τοῦτο δὲ ἔειπε,
 σημαίνων ποῖον θανάτου δοξάσει τὸ θεῖον. καὶ
 τῷ τοῦτο εἰπὼν, λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι. ἐπι-
 σραφεῖς δὲ ὁ πέτρος, βλέπει τὸν μαθητὴν, ὃν
 ἠγάπα ὁ ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα, καὶ ἀνέπεσε μ-
 ἐν τῷ δεῖπνῳ ἐπὶ τὸ σῆμα αὐτοῦ ἔειπε, κύ-
 ριε, τίς ὄκειν ὁ πῶς ἀφιδούεις; τὸ τοῦτο ἰδὼν ὁ πέ-
 τρος, λέγει τῷ ἰησοῦ. κύριε, ὅπως δὲ τί; λέ-
 γει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. εἰ μὴ αὐτὸν θέλω μλιεῖν ἕως
 ἐρχομαι, τί πρὸς σε; σὺ ἀκολούθει μοι. ἐξῆλ-
 θεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, ὅτι
 ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει, καὶ οὐκ ἔειπερ
 αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ' εἰ μ-
 αὐτὸν θέλω μλιεῖν ἕως ἐρχομαι, τί πρὸς σε;
 οὗτός ὄκειν ὁ μαθητὴς, ὁ μαρτυρῶν πρὸς τούτων,
 καὶ γράφας ταῦτα. καὶ οἶδα μὲν, ὅτι ἀληθὴς
 ὄκειν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ
 ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἅτινα εἰ μὴ γράφεται
 καθ' ἕνα, οὐ δὲ αὐτὸν ὀμιᾶν τὸν κόσμον χω-
 ρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία.

discipulis suis cū surrexisset à mortuis.
 Cum ergo prandissent, dicit Simoni Pe-
 tro Iesus: Simon Ioannis, diligis me plus
 his? Dicit ei: Etiam domine, tu scis quod
 amem te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Di-
 cit ei rursus iterū: Simon Ioannis, diligis
 me? Ait illi: Etiam domine, tu scis quod
 amem te. Dicit ei: Pasce oues meas. Dicit
 ei tertio: Simon Ioannis, amas me? In-
 doluit Petrus, quod dixisset sibi tertio,
 amas me, dixitq; ei: Domine, tu omnia
 nosti, tu scis qd' amem te. Dicit ei Iesus:
 Pasce oues meas. Amen amen dico tibi,
 cum esses iunior, cingebas te, & ambula-
 bas quò uolebas: cū autē senueris, exten-
 des man⁹ tuas, & alius te cinget, & ducet
 quò nō uis. Hoc autem dixit, significans
 qua morte glorificaturus esset deum. Et
 cū hoc dixisset, dicit ei: Sequere me. Con-
 uersus Petrus, uidet illum discipulū, quē
 diligebat Iesus, sequentē: qui & recubuit
 in cœna super pectus eius, & dixit: dñe,
 quis est ille qui tradit? hunc ergo cum
 uidisset Petrus, dicit Iesu: Dñe, hic autē
 quid? Dicit ei Iesus: Si cum uelim mane-
 re donec ueniā, quid ad te? tu me seque-
 re. Exiit ergo sermo iste inter fratres, qd'
 discipulus ille nō moreret. Et nō dixerat
 ei Iesus, nō moritur: sed si eum uelim ma-
 nere donec ueniam, quid ad te? Hic est
 discipulus ille, qui testimonium perhibet
 de his, & scripsit hæc. Et scimus, qd' uerū
 est testimoniū eius. Sunt autem & alia
 multa quæ fecit Iesus: quæ si scribantur per
 singula, nec ipse, opinor, mūdus caperet
 eos qui scriberentur libros.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ.

EVANGELII SECUNDVM IOANNEM, FINIS.

Αποδημίσ

ΑΠΟΔΗΜΙΑ ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.

Πὸ δ' αμασκή ἤρξατο, ὧ ἀνῆλθем εἰς ἱερουσαλήμ, ἐκῆθем εἰς ταρσόμ, κἀκῆθем εἰς ἀντιόχεια. κῆ πάλιμ εἰς ἰλῆμ, κῆ πάλιμ εἰς ἀντιόχεια, κἀκῆθем ἀφοριθεῖς μετὰ βαρνάβα εἰς τὴν ἀπσολλῶ, κατῆλθем εἰς σελεύκεια, εἶτα εἰς κύπρον, ἔνθα κῆ παῦλος ἤρξατο καλεῖσθαι. εἶτα εἰς πέργλυ, εἶτα εἰς ἀντιόχεια τ' πωσιδίαι, εἶτα εἰς ἰκόνιον, εἶτα εἰς λύστραμ κῆ δέρελυ τ' λυκαονίας, εἶτα εἰς παμφυλίαν, εἶτα πάλιμ εἰς πέργλυ, εἶτα εἰς ἁπάλαιαν, εἶτα πάλιμ ἔριτρον εἰς ἀντιόχεια τ' συρίαι. εἶτα πάλιμ ἔριτρον εἰς ἱερουσαλήμ διὰ τὴν προτομίαν. εἶτα πάλιμ τέταρτον εἰς ἀντιόχεια. εἶτα διῆλθε πλὴν συρίαν κῆ πλὴν κιλικίαν. εἶτα πάλιμ δεύτερον εἰς δέρελυ καὶ λύστραμ, ἔνθα τὸν τιμόθεον προῖέτερον, εἶτα εἰς τὴν φρυγίαν ὧ γαλατικῶν χώραν, εἶτα εἰς μουσίαν, εἶτα εἰς τρωάδα. κἀκῆθем εἰς νεάπολιμ, εἶτα εἰς φιλιππους ὧ μακεδονίας. εἶτα διῆλθὼν πλὴν ἄμφιπολιμ ὧ τὴν ἀπολωνίαν, ἦλθем εἰς θεσσαλονικίαν, εἶτα εἰς βέροιαμ, εἶτα εἰς ἁθήνας, εἶτα εἰς κορινθον, εἶτα εἰς ἔφεσον, εἶτα εἰς κασσάραμ, εἶτα δεύτερον εἰς ἀντιόχεια ὧ πωσιδίαι, εἶτα εἰς τὴν γαλατικῶν χώραν ὧ φρυγίαν. εἶτα πάλιμ δεύτερον εἰς ἔφεσον. εἶτα διῆλθὼν πλὴν μακεδονίαν, ἦλθем εἰς ἑλλάδα. κἀκῆθем διῆλθὼν τὴν μακεδονίαν, ἦλθε πάλιμ δεύτερον εἰς φιλιππους, ὧ ἀπὸ φιλιππων πάλιμ εἰς τρωάδα, ἔνθα τὸν εὐτυχομ ἠγαρε πωροῦτα. εἶτα εἰς πλὴν ἄσομ, εἶτα εἰς μιτυλίαν, εἶτα εἰς τὰ ἀντικεῖν χίον, εἶτα εἰς σάμομ, κἀκῆθем εἰς μίλητον. ἐκῆθем μετὰ πεμφάμυλος πύε ὧν ἐφῆσώμην ἄντι. εἶτα εἰς κῶ, εἶτα εἰς ῥόδομ, κἀκῆθем εἰς πάταρα, κἀκῆθем εἰς τύρον, εἶτα εἰς ἠολομαίδια, κἀκῆθем εἰς κασσάραμ, κἀκῆθем πάλιμ τέταρτον ἀνῆλθем εἰς ἱερουσαλήμ. κἀκῆθем προεπέμφθη εἰς κασσάραμ, κῆ λοιπὸν δέσμιος ἐπὶ ῥώμῳ. οὕτως ἀπὸ κασσάρας ἦλθем εἰς σιδῶνα, κἀκῆθем εἰς μύραμ ὧ λυκίας, εἶτα εἰς κνίδομ. κἀκῆθем πολλὰ παθῶν, ἦλθем εἰς πλὴν νῆσομ, ἔνθα ἦ ἔχιδνα καθήφατο ὧν χερσὲς αὐτῶ, κῆ ἐμψεν ἀβλαβίς. εἶτα εἰς συρακόσας. εἶτα εἰς ῥήγιον ὧ καλαβρίας. εἶτα εἰς ποτιόλυα. κἀκῆθем πεζὸς ἀνῆλθем εἰς ῥώμῳ, ἀπαυκασάντων αὐτῶ ἦν ἀδελφῶν εἰς ἀππίσ φόρον ὧ τρεῖς ταβερνάς. καὶ λοιπὸν εἰσελθὼν εἰς ῥώμῳ, ὧ διδάξας χθόνον ἰκανόν, ὧν σερον ὧν αὐτῆ τῆ ῥώμῳ ἐμαρτύρησεμ, αὐτόθι τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισάμυρος. ῥωμαῖοι ὧ προκαλλέσιμ οἰκοῖς ὧ βασιλείοις τὰ λείψανα τῶν καθείξαντες, ἐπέτερον αὐτῶ μνήμη ἡμέραν πανηγυρίζουσι τῆ προ τριῶν καλανδῶν ἰσθῶν, ἔκτω ἦν ὧ μῶν μῶν τῶτο μαρτύριον ἐστῆζοντες. πολλὰς ὧ προ τῶν ἦδη προαένσεις ὧ πέρ π βίβη κῆ ἀρετῆς ὧ μακάριος ἐποιήσατο, ὧ πολλὰ προ ἦν πρακτέωμ πῆς ἀνθρώποις εἰσκησάτο. ἐπὶ ὧ ὧλωσ καὶ διὰ τὸ ὧ φῆς ἦν δεκατεσσάρων ἐπισολῶν τῶ τῶμ πλὴν ὧλων ἀνθρώποις διῆρξατε πολυτείαμ. ἀναγκῶν ὧ ἠ γασάμῳ ὧν βραχῆ ὧ τὸν χθόνον ἐπισημειώσασθαι ὧ κηρύγματος παύλου, ἐκ ἦν χθονικῶν κανόνων εὐσεβίς τῶ παμφίλτ πλὴν ἀνακεφαλαιώσιμ ποιούμυρος. ἐνθα δὴ πλὴν βίβλομ μετὰ χῆρας ἐλκφῶς, ὧ ταύτῳ ἀναπῆύξας, ἐνρίσκω δὲ πάδος ὧ σωτῆρος ἡμῶν ὧ κυρίσ ἰησοῦ χριστῶ ὧ ὧκτωκαθεκῆτων ἔτῆ τιβερίσ καίσαρος γεγενημῶν, ὧ πλὴν τριῆμερον ὧ εὐδὺς ἀνάσασιμ, κῆ πάλιμ πλὴν εἰς οὐρανοῦς ἀνάληψιμ τῶ χριστῶ. καὶ μετῆ ἡμέρας τινὰς ὧλίγας εἶδομ ἐκῆ πύε ἀποσόλυε προχαριζομῶν εἰς διῆκονίαν, τὸν αὐτοφερώμυμον σέφανομ, ὧ πύε ἀμφῆαυτόμ. κῆ μετέπειτα σάσιμ ἰσθῶν πάλιμ κατὰ λάμβάνω, καθῶς ἦδὲκ προείπομον. κῆ τὸν σῆφανομ ἀγωνισόμυνον ἐκῆσε, κῆ τὸν παῦλομ σωθῶνδοκοῦντα πάνυ τῶ φόνω. ὧ μικρόμ ὧσερον πῆς ἀρχῆσι ἦν ἰσθῶν προαξας, ἐπισολῶς ἐκομίζετο προὸς πύε ὧν δαμασκῶ ἰουδαίος ὧ ἦν μαθητῶμ. ὧ μῆσῳ δὲ πλὴν ὧ δόμ ἠ κλησίε αὐτῶ γεγῆνῶν προ τῶ νεῦ, ὧς μικρῶ προσαναλωθῶν δὲ ἔτος ἐκῆνο. ἐπιλαβομῶν δὴ τῶ τῶ ἐνεκακαθεκῆτων ἔτῶς τιβερίου καίσαρος, κατὰ ῥῆζα ὧ τὸν παῦλομ ὧ κηρύγματος φητὶ ἠ ἰσορία, καὶ πλὴν ἄπασαμ ὧκτωμῶν διῆδραμῆμ εὐαγγελισόμυνον πλὴν εἰς χριστόμ εὐσέβειαμ μέριε προκαθεκῆτων ἔτους κλανδίου καίσαρος, ἠ γεμονεύοντος τότε τὸ ἰσθῶν φήλικος.

ἐφ' ὧ κατηγορηθεὶς ὑπὸ Ἰουδαίων, πλὴν ἀπολογίᾳ ἐποίησατο παῦλος. ὃς δὴ τὸν ἀπόστολον εἰς τὸ Ν^Ι καυσάρειαν δεσμωτήριον κατέειξεν ἐπὶ δυοσὶν ἔτεσι. μετ' ὧ δ' ἰαδ' ἐξάμηνος τ' ἄρχλιν πόρκιος φῆσος, ἐυδύς ἀνακρίνειν ὥρμησε τὸν ἀπόστολον, ᾧ τις ἰσθαίοις ἐν τῷ τῷ μεγίστῳ χάριμ κατατιθέμενος. τὸ τε οὖν ὁ μακάριος νομίσας οὐκ ἄλλως ἀπαλλαγήσεσθ' φησὶ ἐπιβουλῆς, ἢ καίσαρα ἐπικαλεσάμενος, εἰσὼς ἐπὶ τῷ βήματος ἐπεκαλεῖτο καίσαρα. καὶ εἰς ῥώμην ἐκπέμπεται πρὸς νέρωνα καίσαρα. Σωλῶν δὲ αὐτῷ καὶ ἀρίσαρχος, ὃν καὶ εἰκότως σωμαχμάλωτόμ που πῶν ἐπισολῶν ἀποκαλεῖται. καὶ λουκάς, ὁ τὰς πράξεις πῶν ἀποστόλων γραφῆς πᾶσδ' ὄν, κατέεισε οὖν ἐπὶ φησὶ ῥωμαίων ὁ παῦλος δ' ἰετίαν ὄλλω ἐφυλάττετο. ταῦτα γὰρ καὶ μέγιστον ἰσορῆσθ' ἄσκαε ἐν ταῖς πράξεσι πῶν ἀποστόλων, κατ' ἐκείνησ καὶ τὸ βιβλίον συγγραφέα μῆνος. καὶ τὰ καθεξῆς ἠκίσα τότε γινώσκων, οὐδὲ δ' μαρτύριον αὐτῷ ἐγκατέθετο τῆ βίβλῳ. καταλιπόντες δ' αὐτὸν ἐκείσε λουκάς τε καὶ ἀρίσαρχος ἧλθορ. Εὐσέβιος δὲ πύς μερτέπειτα χρόνους ἀκριβῶς πᾶσι γράσάμενος, ἰσορῆσθ' ἡμῖν καὶ ἐν τῷ δ' ἐπιέρω τόμῳ φησὶ ἐκκλησία, σικῆς ἰσορῆσθ' τούτῳ καὶ τὸ μαρτύριον. καὶ φησὶ τὸν παῦλον ἄνετομ δ' ἰατρίαν, καὶ τὸν τ' δεῦρ λόγον ἀκωλύτως κηρύξαι, ἐπισκημνάμενος. τότε μὲν οὖν ἐπὶ νέρωνος ἀπολογησάμενος τὸν παῦλον, αὐθις ἐπὶ πλὴν τ' κηρύγματος δ' ἰακονίαν λόγος ἔχει σείλασθ' ὑπὸ καίσαρος ἀπολυθέντα, καὶ εὐαγγελισάσθ' ἐφέτεροις δέκα ἔτεσι. εἰς ἄκρον δὲ μανίας ὁ νέρων ἀφικόμενος, ἀνῆλε μὲν ἄρσι πίναν πρῶτα τὸν ἰδίαν μητέρα, ἔτι δὲ καὶ πλὴν ἀδελφῶν τῶ πατρὸς, καὶ ὁ κταοῦν πλὴν αὐτῷ γυναικά, καὶ ἄλλας μυρίους τῶν γῆρας προσέκοντας. μετέπειτα δὲ καθολικὸν ἐκίνησε δ' ἰωγμόμ Ν^Ι πῶν χριστιανῶν, καὶ οὐτως ἐπὶ τὰς Ν^Ι πῶν ἀποστόλων ἐπῆρθη σφαγὰς. μετασαλάμενος γὰρ τὸν παῦλον αὐθις, τῷ βήματι παρισῆ. σωθῆθε δὲ πάλιν ὁ λουκάς αὐτῷ. ἐνθα δὴ σωθῆν τὸν παῦλον τριῆκοσῶν ἔκτω ἔτα τ' σωτηρίου πάθους, τρισκαδέκᾶτω δὲ νέρωνος μαρτυρήσασθαι, εἶφα τὸν κεφαλῶν ἀποτμηθέντα. ἐσι τοῖν νῶ ἀπὸ τῶ ἐνεακαδέκᾶτου ἔτῳσι τιβερτίου καίσαρος θ' ἔδ' οὐ κηρύσασθαι εὐαγγέλιον ἤρξατο, ἔως τῶ εἰκοσῶ δ' οὐτέρου ἔτη Ν, καὶ τὰ γαίου δὲ ὡσαύτως ἔτη Ν. αὐθις δὲ καὶ τὰ κλαντίου ἔτη μικρόμ ἐλάττω Ν. ὃν δ' ἰαδ' ἐξάμενος νέρων τρισκαδέκᾶτω ἔτα φησὶ αὐτῷ ἀρχῆς, τὸν ἀπόστολον ἀνῆλε. γράφα οὖν ὁ αὐτὸς ἀπόστολος παῦλος τιμοθέω, πᾶσι μὲν φησὶ πρῶτης αὐτῷ ἀπολογίας, φάσκων, τὰ δὲ ἐν τῇ πρῶτῃ μου ἀπολογίᾳ, οὐδεὶς μοι συμπαρηγγύετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον, μὴ αὐτὸς λογιθεῖν, ὃ δὲ κύριός μοι παρήσθαι, καὶ ἐνδωάμωσέ με, ἵνα δ' ἰεμῶ τὸ κήρυγμα πληροφρονηθῆ, καὶ ἀκέρωσι πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἐξῆς οὐδὲν ἐκ σόματος λέοντος, τῶ τῶ λέγων εἶνα τὸν νέρωνα. πᾶσι δὲ τ' δ' οὐτέρου ἐν ἡ καὶ πελεσθῆται τῷ κατ' αὐτὸν μαρτυρίῳ, φησὶ. πλὴν καλῶν δ' ἰακονίαν σου πληροφρονησθαι. ἐγὼ γὰρ ἦδη πω ἐνδομα, καὶ ὁ καρὸς φησὶ ἀναλύσεώς μου ἐφέσκηκε. καὶ ὅτι λουκάς ἡμ πάλιν σὺν αὐτῷ, μετ' ὀλίγῳ φησὶ ἐπισολῆς, ἀπασέταί σε γράφα, λουκάς ὁ σὺν ἐμοί. Εἰμ οὖν ὁ πᾶς χρόνος τῶ κηρύγματος παῦλος, εἰκοσι καὶ ἔμ ἔτος. καὶ δύο ἔτερος ἔτη, καὶ δ' ἰετέλεσεμ ἐπὶ τῷ Ν^Ι καυσάρειαν δεσμωτήριον. πρὸς δὲ τούτοις πάλιν τὰ ἐν ῥώμῃ πρὸς περα δύο ἔτη, καὶ τὰ πελοπῶνα δὲ ἔτη δέκα, ὥστε εἶνα τὰ πάντα ἔτη ἀπὸ φησὶ γενήσεως αὐτῷ μέγιστον φησὶ πελοπῶσις, τριῆκοντα καὶ πέντε.

ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.

Επὶ νέρωνος τῶ καίσαρος ῥωμαίων ἐμαρτύρησθαι αὐτόδι παῦλος ὁ ἀπόστολος, εἶφα πλὴν κεφαλῶν ἀποτμηθεὶς ἐν τῷ τριῆκοσῶ καὶ ἔκτω ἔτα τῶ σωτηρίῳ πάθους, τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισάμενος ἐν ῥώμῃ, πᾶσι μὲν ἡμέρας πᾶσι μὲν ὁ μῶσ, ἢ τις λέγοιτ' ἄμ πᾶσι ῥωμαίοις τῆ πρὸ τριῶν καλανθῶν ἰουλίῳ. κατ' ἡμ ἐπελήθη ὁ ἀγὼς ἀπόστολος τῷ κατ' αὐτὸν μαρτυρίῳ, ἔξηκοσῶ καὶ ἐννάτω ἔτα φησὶ τῶ σωτηρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ παρ' ἡμῶν.

Πράξις

ΟΝ μὲν πρῶ-
τον λόγον
ἐπισηάμημ
περὶ πάν-
των ὧν θεός
φιλε, ὧν ἤρ-
ξατο ὁ Ἰη-
σοῦς ποιῆμ
τε διδά-

σκεμ, ἄχρι ἡμεῶν, ἐν ταλάμῳ τοῖς
ἀποστόλοις, διὰ πνεύματος ἁγίου, ὃν
ἔξελεξατο, ἀνελήφθη, ὃς καὶ παρέστη
ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν, ἐν
πολλοῖς τεμηρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσαράκον-
τα ὀπιανόμου αὐτῆς, καὶ λέγων τὰ πε-
ρὶ τοῦ βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ συναλιζόμε-
νον παρήγγελεν αὐτοῖς ἀπὸ ἱεροσολύ-
μων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν πλὴν
ἐπαγγελίᾳ τοῦ πατρὸς, ἢ ἠκούσατέ μου,
ὅτι ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ
βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ ὃν μετὰ
πολλὰς ταύτας ἡμέρας. οἱ μὲν οὖν σωελ-
δόντες ἐπερώτων αὐτὸν, λέγοντες. κύριε,
εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθίστανες πλὴν
βασιλείᾳν τοῦ Ἰσραὴλ; εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς.
ὅτι ἡμεῖς ἐσὶ γνώουα χρόνους ἢ καιρούς,
ὃν ὁ πατὴρ ἔδειξε ἐν τῇ ἰδίᾳ δεικνύσας, ἀλ-
λὰ λήψετε δυνάμιν ἐπελθόντων τοῦ ἁ-
γίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μοι
μάρτυρες ἢ τε ἱεροσολήμων, καὶ ἐν πάσῃ τῇ
ἰουδαίᾳ

ν superiore qui
dem uolumi
ne diximus
Theophile,
de omnibus
quæcepit Ie-
sus tū facere,
tū docere, ad
eū usq; diē,

quo postq; impartit in hoc ipsum spm
sanctū, mādata dedisset apostolis, quos
delegerat, sursum assumptus est, quibus
etiā seipsum exhibuerat uiuētē, posteaq;
supplicio fuiset affectus, idq; cōplurib;
argumētis, dū p̄ dies q̄draginta cōspicit̄
ab illis, ac loquit̄ eis de regno dei, & con-
gregās illos in idē loci, p̄cepit eis ne disce-
derent Hierosolymis, sed ut expectarēt
p̄missum patris, de quo (inquit) audistis
ex me: qm̄ Ioannes baptizauit quidem
aqua, uos autē baptizabimini spiritu san-
cto post dies hosce nō multos. Illi igitur
ubi cōuenissent, percōtabant̄ illū, dicētes:
Dñe, num in tēpore hoc restituis regnū
Israēli? Dixit autē ad illos: Nō est uestrū
nosse tēpora & articulos tēporū, q̄s pa-
ter in sua ipsi cōstituit potestate: sed acci-
pietis uirtutē, posteaq; spūs sanctus ad-
uenerit sup uos, & eritis mihi testes, non
solū Hierosolymis, uerū etiā in uniuersa
x 3 Iudæa,

Ἐπισηάμημ
2 domine
2 facere
10 facere

Nō est no-
stra nosse
et tempora

ἰουδαία, καὶ σαμαρεία, ἔως ἐχάτα τ' ἡμε-
 ρῶν ταῦτα ἐπιπῶν, βλεπόντων αὐτῶν ἐπὴρθη, καὶ
 νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐ-
 τῶν. καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸ οὐρανὸν πο-
 ρθνομύλου αὐτῶν, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρεσθῆ-
 κισαν αὐτοῖς ὡς ἐδοῦντο λαβῆναι, οἱ δὲ εἶπον. ἄν-
 δρες γαλιλαῖοι, τί ἐσθήκατε ἐμβλέπντες εἰς τὸ
 οὐρανόν; οὗτος δὲ Ἰησοῦς, ὁ ἀναληφθεὶς
 ἀπὸ ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλεύσεται
 ὁμολογῶν τὸν τρόπον ἐδεάσασθε αὐτὸν πορθνομύλου
 εἰς τὸν οὐρανόν. τότε ὑπέσχεσαν εἰς ἱερο-
 σαλήμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου ἐλαιῶ-
 νος, ὅ ὅστις ἐγγύς ἱερουσαλήμ σαββάτου
 ἔχον ὁδόν. καὶ ὅτε εἰσῆλθον ἀνεβκισαν εἰς
 τὸ ὑπερώον οὗ ἦσαν καταμύοντες, ὅ, τε πέ-
 τρος καὶ ἰάκωβος, καὶ ἰωάννης καὶ ἀνδρέας,
 φίλιππος καὶ θωμᾶς, βαρθολομαῖος ἑ-
 ματθαῖος, ἰάκωβος ἀλφάις καὶ σίμων
 ὁ ζηλωτής, καὶ ἰούδας ἰακώβου. οὗτοι πάν-
 τες ἦσαν προσμαρτυροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ
 προσδοκίᾳ καὶ τῇ δεικνύσῃ σὺν γυναιξὶ καὶ
 μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἀ-
 δελφοῖς αὐτοῦ. καὶ ὡς ταῖς ἡμέραις ταύ-
 ταις ἀνασὰς πέντε ἦν μέσῳ πάντων μαθη-
 τῶν, εἶπερ, ἦμ τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπι-
 τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἰκοσίμ. ἄνδρες ἀδελ-
 φοί, ἔδει πληρωθῆναι πῶν γραφῶν ταύτων,
 ἦμ προσέπετὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόμα-
 τος δαβὶδ, περὶ ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδο-
 γῶν τοῖς συλλαβοῦσι τὸν Ἰησοῦν, ὅτι κατη-
 ρισθημεν ἡμῖν, καὶ ἔλαχε τὸν
 κληρονομίαν δ' ἰακωβίου ταύτης. οὗτος γὰρ οὐκ
 ἐκτίσαστο χωρίον ἐκ τοῦ μισθοῦ φιλ' ἀδικίας,
 καὶ πρὸς γενόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ
 ὄρεχθῆναι πάντα τὰ πλάγχθη αὐτοῦ, καὶ γνω-
 σὸν ἐγγύς τοῦ πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλήμ,
 ὡς τε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκείνο τῇ ἰδίᾳ δ' ἰα-
 λέκτω αὐτῶν ἀκεδαιμά, τῶν ἐσι χωρίον ἁί-
 ματος. γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν.
 γενήτω ἡ ἐπαυλις αὐτοῦ ἔρημος, καὶ μὴ ἔσῳ ὁ
 κατοικῶν ἐν αὐτῇ, καὶ πῶν ἐπισκοπῶν
 αὐτοῦ

Iudæa, Samariaeque, denique usque ad extre-
 ma terræ. Atque hæc locutus, uidentibus
 iisdem, in altum sublatus est: & nubes
 subduxit illum ab oculis eorum. Cumque
 essent defixis in cœlum oculis, eunte illo,
 ecce uiri duo astiterunt illis amicti uesti-
 bus albis, qui & dixerunt: Viri Galilæi,
 quid statis intuentes in cœlum? Hic Ie-
 sus qui assumptus est à uobis in cœlum,
 sic ueniet: quem ad modum uidistis eum
 euntem in cœlum. Tunc reuersi sunt
 Hierosolymam à monte, qui uocatur
 Oliueti, qui abest ab Hierosolymis iter
 sabbati. Et cum introissent, ascenderunt
 in cœnaculum ubi manserant & Pe-
 trus & Iacobus, & Ioannes & Andreas,
 Philippus & Thomas, Bartholomæus
 & Matthæus, Iacobus Alphæi & Si-
 mon Zelotes, & Iudas Iacobi filius: Hi
 omnes perseverabant unanimiter in de-
 precatione & obsecratione cum mulie-
 ribus & Maria matre Iesu, cumque fra-
 tribus illius. Et in diebus his exurgens
 Petrus in medio discipulorum, dixit (erat
 que turba nominum simul ferè centum
 uiginti) Viri fratres, oportuit impleri
 scripturam hanc, quam prædixit spiri-
 tus sanctus per os Dauid de Iuda, qui
 fuit dux uester, qui comprehenderunt Ie-
 sum: quia cooptatus erat in numerum
 nostrum, & fortitus erat partem mini-
 sterij huius. Et is quidem parauit agrum
 ex mercede iniquitatis, suspensusque cre-
 puit medius, & effusa sunt omnia uiscera
 eius. Et innotuit omnibus habitan-
 tibus Hierosolymæ, ita ut appellare-
 tur ager ille lingua illis uernacula Acel-
 dama, hoc est, ager sanguinis. Scri-
 ptum est enim in libro psalmodum:
 Fiat commoratio eius deserta, & non
 sit qui inhabitet in ea. Et episcopatum
 eius

Sic ueniet / in
 cœno in iudicio.
 In sabbati
 in illis passibus.

αὐτῶ λαβοὶ ἕτερο. δ'εἰ οὖν σαυελιδῶν /
 τῶν ἡμῶν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ, ἐν ᾧ
 εἰσῆλθον καὶ ἐξῆλθον ἐκ ὑμῶν ὁ κύριος
 Ἰησοῦς, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος
 ἰωάννου ἕως ἧς ἡμέρας, ἧς ἀνελήφθη ἀφ' ἡ-
 μῶν, μάρτυρα ὅτι ἀναστάσεως αὐτοῦ γενέ-
 σθαι σὺν ἡμῶν ἕνα τούτων. καὶ ἕσχατον δ'ύο,
 ἰωσήφ τὸν καλούμενον βαρσαβᾶν, ὃς ἐπε-
 κληθῆν ἰουδᾶ, καὶ μαθίαν. καὶ προσδυσξά-
 ρωτοι, εἰπομεν. Σὺ κύριε καρδιογνώστας πάν-
 των, ἀνάδεξομαι ὅτι ἐξελέξω ἐκ τούτων δ'ύο,
 ἕνα λαβεῖν τὸν κλήρον ὅτι δ'ιακονίᾳς ταύ-
 τῃς ἢ ἀποστολῆς, ὅτι ἡς παρῆβη ἰσθμὸς πορθη-
 θῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἰδιόν. καὶ ἔδωκα
 κλήρους αὐτοῖς, καὶ ἐπεσεμ ὁ κλήρος ἐπὶ μα-
 θίαν καὶ συγκρατεψκρίθη μετὰ τῶν ἑνδε-
 κα ἀποστόλων.

καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τῶν ἡμερῶν
 ὅτι πεντηκοστῆς, ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμα-
 δῶς ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ ἐγγύετο ἄφνω ἐκ τοῦ
 οὐρανοῦ ἦχος, ὡσπερ φερομένης πνοῆς βί-
 αίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον, ὃν
 ἦσαν καθήμενοι. καὶ ὠφθησαν αὐτοῖς δια-
 μερισθῆναι γλώσσας ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ-
 τε ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήρωσεν ἅ-
 παντες πνεύματι ἁγίου, καὶ ἤρξατο λα-
 λεῖν ἑτέρως γλώσσας, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐ-
 δίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι. ἦσαν δὲ ἐν
 ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες ἰουδαῖοι, ἄνδρες
 ἐν λαβείν ἀπὸ παντὸς ἔθνους ἧν ὑπὸ τὸν οὐ-
 ρανόν. γενομένης δὲ ὅτι φωνῆς ταύτης, σιωπῆ-
 σαι τὸ πλῆθος, καὶ σιωπήσκειν, ὅτι ἦκουσιν εἰς
 ἕκαστος τῆ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλοῦντων ἀνῶν
 ἐτίσαντο δὲ πάντες καὶ ἐθαύμαζον, λέγοντες
 πρὸς ἀλλήλους. οὐκ ἰδὸν πάντες οὗτοι εἰσι
 οἱ λαλοῦντες γαλιλαῖοι; καὶ ὡς ἡμεῖς ἀ-
 κούοντες ἕκαστος τῆ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν
 ᾧ ἐγεννήθημεν; πᾶρσοι εἰ μῆδοι καὶ ἐλαμί-
 ται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν μισοποταμί-
 αμ, ἰσθαλίαν τε καὶ καππαδοκίαν, ὄντην
 καὶ τὴν ἀσίαν, φρυγίαν τε ἢ πωμφυλίαν,
 αἰγυπτον

eius accipiat alter. Oportet igit' ut ex his
 uiris, qui nobiscū uersati sunt toto tēpo-
 re, quo dñs Iesus perpetuam uitæ cōsue-
 tudinem egit nobiscum, exorsus à bap-
 tismo Ioannis ad eum usq; diem, quo re-
 ceptus est à nobis : unus quispiam con-
 stituatur, qui sit unà nobiscum testis re-
 surrectionis eius. Et statuerunt duos, Io-
 seph qui uocatur Barsabas, qui cogno-
 minatus est Iustus, & Mathiam. Et fa-
 cta precatone, dixerūt: Tu domine, qui
 corda nosti omniū, ostende utrum elegeris
 ex his duobus, ut accipiat sortem mi-
 nisterij huius & apostolatus, unde præ-
 uaricatus excidit Iudas, ut abiret in locū
 suum. Et dederunt sortes eorū, & cecidit
 fors super Mathiam, & cooptatus est in
 numerum undecim apostolorum.

Et cum completeretur dies penteco-
 stes, erant omnes unanimiter in eodem
 loco. Et factus est repente de cælo so-
 nitus, tanquam impetu uenientis fla-
 tus uehementis, & repleuit totam do-
 mum, ubi erant sedentes. Et uisæ sunt
 illis dissectæ linguæ uelut igneæ, seditq;
 super singulos eorum, ac repleti sunt
 omnes spiritu sancto, cœperuntq; loqui
 alijs linguis, prout spiritus dabat eloqui
 illis. Erant autem Hierosolymis habitan-
 tes Iudæi, uiri religiosi ex omni natione
 eorū, quæ sub cælo est. Is rumor cum in-
 crebruiisset, cōuenit multitudo & cōfusa
 est, quod audiret unusquisq; lingua sua
 illos loquentes. Stupebant autē omnes,
 ac mirabantur, dicētes inter sese: Nonne
 ecce omnes isti qui loquuntur, Galilæi
 sunt? Et quomodo nos audimus eos sua
 quisq; lingua in qua nati sumus? Parthi
 & Medi & Elamitæ, & habitatores Me-
 sopotamiæ, Iudææq;, & Cappadociæ,
 Ponti, & Asiæ, Phrygiæ, & Pamphylia,
 x 4 Aegypti,

Handwritten notes:
 Ἐπισημασθῆναι, ἵνα
 ὁ κλήρος ἐπιμαθίαν
 ἐπιμαθίαν
 Tu dicitur
 Electio Mathie
 in apostolorum
 Iude in loco

ἄι γυπῆορ, Ἐ τὰ μέρη τ' λιεύηε τ' ἡπὶ κυριώη,
 κῆ οἱ ἐπιδημοῦντες ῥωμαῖοι, ἰσθ' αἰοι τ' ἐ καὶ
 προσήλυτοι, κρηπτε Ἐ ἄρα βεε, ἀκ' ο' μω λα
 λ' ο' ντ' ωρ αὐτῶμ τ' αἰς ἡμέρας γλώσσας τὰ με-
 γαλῆα τῶ θεοῦ. ὁρῶσαντο δὲ πάντες, Ἐ δ' ἴη
 πόρσρμ, ἄλλοε προσ ἄλλομ λέγοντες. τί ἂμ θέ-
 λοι τῶτο εἶναι, ἔπειρο δὲ χλδνάζοντες, ἔλετορ.
 ὅτι γλεύηδε μεμεεωμένοι εἰσί. Σταθεῖς ἡ π' ἐ
 τρὸε σῶ τῶε ἐνδεκα, ἐπῆρε πλῶ φωνῶν αὐτ',
 Ἐ ἀπεφθέεζατο αὐτῶε. ἄνδρεε ἰουδαῖοι, κη)
 οἱ κατοικῶντε ἱερουσαλήμ ἅπαντε, τῶτο ἡ-
 μῖμ γνωσῶρ ἔεω, κη) εἰς ἡρώτισαθε τὰ ῥήμα-
 τὰ μου. οὐ γορ ὡε ἡμῶε ὑπολαμβάνετε, ὄν-
 τοι μεθύσαιμ. ἐεἰ γορ ὡρα τρίτη φη) ἡμέρας.
 ἀλλὰ τῶτό ὄετι, τὸ ἐρημνῶορ δ' ἴα προφήτου
 ἰωήλ. κη) ἔεω εἰς τὰε ἐχάταε ἡμέραε, λέ-
 γη ὁ θεὸε, ἐκχεῶ ἀπὸ τῶ πνεύματόε μου ἐ-
 πί πῶσαμ σάρκα, κη) προφητεύσαιμ δι' υἱοῖ
 ἡμῶμ, κη) ἄι θυγατέρεε ἡμῶμ, κη) οἱ νεανίσκοι
 ἡμῶμ ὀράσασε ὄφονη, κη) οἱ πρεσβύτεροι ἡμῶμ
 ἐν ὑπνῖα ἐνυπνῖα ὀδήσουτα. καίτοι ἐπὶ τῶε
 δ' ἔλαε μου, Ἐ ἐπὶ τὰε δ' ἔλαε μου εἰς τὰε
 ἡμέραε ἐκείναε ἐκχεῶ ἀπὸ τῶ πνεύματόε
 μου, Ἐ προφητεύσαι, Ἐ δ' ὄσω τέρατα εἰς τῶ
 οὐρανῶ ἄνω, κη) σημεῖα ἐπὶ τ' γῆε κάτω, ὡμα
 κη) πῶε, Ἐ ἀτμίδα καπνῶ. ὁ ἡλῖοε μεῖασρα
 φήσετ' εἰς σκότοε, Ἐ ἡ σελήνη εἰε ἄιμα, πρῖμ
 ἡ ἐλθῆμ πλῶ ἡμέραμ κυρίε τ' μέγαλλω κη)
 ἐπιφανῆ. Ἐ ἔεω, πῶε ὄε ἐὰμ ἐπικαλέσητα
 τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσετα. ἄνδρεε ἰσραηλι-
 τα, ἀκ' ὄσατε τῶε λόγῶε τ' ὄτουε. ἰησῶμ τ' ἡ
 ναζωραῖομ, ἄνδρα ἀπὸ τῶ θεοῦ ἀποδεδεγα-
 μνῶορ εἰε ἡμῶε διωάμεσι Ἐ τέρασι κη) ση-
 μείοιε, ὄε ἐποίκε δ' ἄντω ὁ θεὸε εἰς μέσω
 ἡμῶμ, καδῶε κη) αὐτοὶ ὄιδάτε, τῶτόμ τῆ ὡ-
 ρισμῶν ἔελη κη) προγνώσε τῶ θεοῦ ἐκδοτομ,
 λαβόντε δ' ἴα χερῶμ ἀνόμωμ, προσήξαντε
 ἀνείτετε, ὄμ ὁ θεὸε ἀνέεκε, λύσαε τὰε ὡδί-
 ναε τ' θανάτῶ, καθότι οὐκ ἦμ δ' ὡατῶμ κρη) ἔ-
 ὄτα αὐτῶ ὑπ' αὐτῶ. δ' αβιδ' ῥ λέγε εἰε αὐτόμ.
 προσωρῶμῶμ τὸμ κῆρῶμ ἐνώπιόμ μου δ' ἴα
 πάντε

Aegypti, & partium Libyæ eius quæ est
 finitima Cyrenæ, & aduenæ Rhomani,
 Iudæiq; & Profelyti, Cretes & Arabes,
 audimus eos loquentes nostris linguis
 magna dei. Stupebant autē omnes,
 ac mirabant, inter se dicētes: Quid nam
 uult hoc esse? Alij autem irridentes, dice-
 bant: Musto expleti sunt isti. Stans autē
 Petrus cum undecim, extulit uocē suam,
 ac locutus est eis: Viri Iudæi, & qui habi-
 tatis Hierosolymis uniuersi, hoc uobis
 notū sit, & auribus percipite uerba mea.
 Non enim sicut uos existimatis, hi ebrij
 sunt, cum sit hora diei tertia. Sed hoc est,
 quod dictum est per prophetam Ioel:
 Et erit in nouissimis diebus, dicit deus, ef-
 fundam de spiritu meo super omnē car-
 nem. Et prophetabunt filij uestri, & filia
 uestra. iuuenes uestri uisiones uidebunt,
 & seniores uestri somnia somniabunt.
 Et quidem super seruos meos, & super
 ancillas meas in diebus illis effundam
 de spiritu meo, & prophetabunt. & da-
 bo prodigia in cælo superne, & signa in
 terra inferne, sanguinem & ignem & ua-
 porem fumi. Sol cōuertetur in tenebras,
 & luna in sanguinem, antequam ueniat
 dies ille domini magnus atq; illustris. Et
 futurum est: ut omnis quicumq; inuoca-
 uerit nomen domini, seruetur. Viri Israē-
 litæ, audite uerba hæc: Iesum Nazare-
 num, uirum exhibitum à deo erga uos
 uirtutibus & prodigijs & signis, quæ fe-
 cit per illum deus in medio uestri, sicut &
 ipsi scitis, hunc definito consilio & præ-
 scientia dei traditū, cum accepissetis per
 manus iniquorum, crucifixum interemi-
 stis, quem deus suscitauit solutis dolo-
 ribus mortis, quatinus impossibile erat
 teneri illum ab ea. Dauid enim dicit de
 eo: Prouidebam dominum coram me
 semper,

εἰς τὸν οὐρανὸν
 καὶ γὰρ

παντες οτι εκ δεξιων μου εστιν, ινα μη σα-
 λυθω. δια το το ευφρανθη η καρδια μου,
 η η γαλλιασατο η γλωσσα μου. ετι δε η η
 η σαξ μου κατασκλωσα επελπιδι, οτι
 ουκ εγκαταλειψας πτω ψυχω μου εις αδου,
 ουδε δωσας τον οσιο σου ιδειν διαφθοραμ.
 Εγνωρισας μοι οδους ζωης, πληρωσας με
 ευφροσυνης μετα το προσωπου σου. Ανδρες
 αδελφοι, δεδωκεν μοι μετα παρηγγελιας προς
 υμας περι το πατριάρχου δαβιδ, οτι η η
 ετελευτησε, η η ετάφη, η η το μνημα αυ-
 του εστιν εν ημιν αχρι η ημερας ταυτης.
 προφητης ουκ υπαρχωμ, η η ειδως, οτι ος
 κωσμοσεμ αυτω ο δεος εκ καρπου η η ο-
 σφύτου αυτου, καθισα επι το θρονου αυ-
 του, το κατα σαξκα, ανασθαι τον χρισον,
 προιδων ελάλησε περι μου αναστασεω του
 χρισου, οτι ουκ εγκατελιφθη η ψυχη αυ-
 του εις αδου, ουδε η σαξ αυτου ειδε διαφ-
 θοραμ. τουτομ τον ιησου ανεστημ ο δε-
 ος, ου παντες ημας εσμεν μαρτυρες. τη
 δεξια αυτου του θεου υψωθεις, τω τε επαγγε-
 λιαμ του αγιου πνευματου λαβων παρ
 του πατρος, δεχεε το ο νω υμας βλε-
 πετε η η ακουετε. ου γαρ δαβιδ ανεβη εις
 τους ουρανοους, λεγα δε αυτος, ειπεμ ο κυρι-
 ος του κυριου μου, καθισ εκ δεξιων μου, εως
 αν θω τους εχθρους σου υποποδιου η η πο-
 δωμ σου. Ασφαλως ουκ γινωσκετω πας οι-
 κτου ισραηλ, οτι κυριον η η χρισον αυτον
 ο δεος εποικσε, τουτομ τον ιησου ομ υμας
 εσαυρωσατε. ακουσαντες δε κατενυγκσαμεν
 τη καρδια, ειπομ τε προς τον πατρομ η η
 τους λοιπουους αποσολους. τι ποιησομεν αν-
 δρες αδελφοι, περ του εφικ προς αυτους.
 μετανοησατε, η η βαπτισθητω εκαστω εν-
 ωμ επι. του ονοματι ιησου χρισου εις
 αφεσιμαμαρτιων, η η ληψεωτε πτω δωραμ
 του αγιου πνευματου. υμιν γαρ εστι η
 επαγγελια η η τοις τεκνοις υμων, ο πας
 τις εις μακραμ, οσους αν προσκαλεσηται
 κυριος

semper : quoniam à dextris est mihi, ne
 comouear . Propter hoc latatum est cor
 meum, & exultauit lingua mea . insuper
 & caro mea requiescet in spe . Quoniam
 non derelinques animam meam in infer-
 no, nec fines ut sanctus tuus uideat cor-
 ruptionem. Notas mihi fecisti uias uitae,
 replebis me iucunditate cum facie tua.
 Viri fratres, quandoquidem licet libere
 dicere apud uos de patriarcha Dauid,
 quod & defunctus est, & sepultus est, &
 sepulchrum eius est apud nos usque in
 hodiernum diem . Propheta igitur cum
 esset, & sciret, quod iureiurando iurasset
 sibi deus, futurum, ut de fructu lumbi
 ipsius, quantum ad carnem, Christus ex-
 oriretur, ac sederet super sedem eius, pra-
 scius locutus est de resurrectione Chri-
 sti, quod non derelicta sit in inferno ani-
 ma eius, neq; caro eius uiderit corruptio-
 nem . Hunc Iesum suscitauit deus, cuius
 omnes nos sumus testes. Dextera igitur
 dei exaltatus, & promissione spiritus san-
 cti accepta à patre, effudit hoc quod nunc
 uos uidetis & auditis. Non enim Dauid
 ascendit in caelos, sed dicit ipse: Dixit do-
 minus domino meo, sede à dextris mihi,
 donec ponam inimicos tuos scabellum
 pedum tuorum . Certo sciat ergo tota do-
 mus Israel, quod dominum & Christum
 fecerit deus, hunc Iesum quem uos cru-
 cifixistis . His autem auditis compuncti
 sunt corde, & dixerunt ad Petrum ac re-
 liquos apostolos : Quid faciemus uiri
 fratres ? Petrus ait ad illos : Respici-
 te, & baptizetur unusquisque uestrum
 sub nomine Iesu Christi in remissio-
 nem peccatorum, & accipietis donum
 spiritus sancti . Vobis enim facta est
 repromissio & filiis uestris, & omnibus
 qui longe sunt, quoscuque aduocauerit
 dominus

*Quoniam ad
 carnem*

Respiciite

κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν. Ἐτέροις τε λόγοις πλείοσι δ' ἔμαρτύρετο καὶ πρὸς ἑκάστην, λέγων. Σώθητε ἀπὸ τοῦ γενεῶν ἐπισημοῦ ταύτης. ὁ ἰσχυρὸς ὁ ἀσμενῶς ἀποδείξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐβάπτισαν, καὶ προσετίθεισαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχὰς ὡσεὶ τριχίλιαι. ἥσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδασκίᾳ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ, καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου, καὶ ταῖς προσευχαῖς, ἐγλύετο δὲ πᾶσι ψυχὴ φόβου, πολλὰ τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγλύετο. πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἥσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ ἔιχον ἅπαντα κοινά, καὶ τὰ κτήματα, καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ δι' ἐμέριζον αὐτὰ πᾶσι, καθότι ἅντις χρεῖαν ἔιχε. καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν ᾧ ἱερῷ, κλῶντες τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς, ἐν ἀγαλλίασει καὶ ἀφελότητι καρδίας αἰνοῦντες τὸν δεῦρ, ἔχοντες χάριμ πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει τῷ σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ.

ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ πάλιν ἰωάννης ἀνέββαλον εἰς τὸ ἱερόν, ἐπὶ πλὴν ὥραν ἐπὶ προσκυῖν πλὴν ἐνάτιον, καὶ τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ἐβασάζετο, ὃμ ἐτίθει καθ' ἡμέραν πρὸς πλὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ πλὴν λεγομένην ὠραία, τὸ αὐτὸν ἐλεημοσύνην πρὸς τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὸ ἱερόν. ὃς ἰδὼν πάλιν ἰωάννην μέλλοντες εἰσεῖναι εἰς τὸ ἱερόν, ἠρώτα ἐλεημοσύνην λαβεῖν. ἀτενίσας δὲ πρὸς αὐτὸν σὺν ᾧ ἰωάννης, εἶπε. βλέψον εἰς ἡμᾶς. ὁ δὲ ἐπέχειν αὐτῷ, προσδοκῶν τί παρ' αὐτῶν λαβεῖν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν. ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐκ ὑπάρχει μοι, ὁ δὲ ἔχω, τὸ τό σοι δίδωμι. ἐν ᾧ ὄνοματι Ἰησοῦ χριστοῦ τὸ ναζωραῖος ἐγείραι, καὶ περιπάτη. καὶ κρατήσας αὐτὸν ἐξῆλθε χειρὸς, ἤγειρε. παραχρῆμα δὲ ἐσερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρά. καὶ ἐξ ἀλλοθι ἐστὴν καὶ περιπάτη, καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερόν περιπατῶν καὶ ἀλλόθι

dominus deus noster. Alijsque uerbis plurimis testificatus est & exhortatus est eos, dicens: Seruimini à generatione ista praua. Qui ergo libenter acceperunt sermonem eius, baptizati sunt: & accesserunt in die illo animæ circiter ter mille. Erant autem perseuerantes in doctrina apostolorum, & communicatione, & fractione panis, & preceationibus. Obortus est autem omni animæ timor, multa quoque prodigia & signa per apostolos addebantur. Omnes autem qui credebant erant coniuncti, & habebant omnia cōmunia. Possessiones quoque & substantias uēdebant, ac diuidebant illa omnibus, prout cuius opus erat. Et quotidie perdurantes unanimiter in tēplo, & frangentes per singulas domos panē, inuicē sumebant cibū, cū exultatione & simplicitate cordis laudantes deum, & habentes gratiam apud omnē plebem. Dominus autē addebat qui salui fierent quotidie, congregationi.

Simul autē Petrus & Ioannes ascēdebant in tēplū, ad horā preceationis nonā. Et quidam uir qui erat claudus ex utero matris suæ, baiulabat, quem ponebant quotidie ad portā tēpli, quæ dicitur speciosa, ut peteret eleemosynā ab introeūtibus in tēplum. Is cū uidisset Petrū ac Ioannē ingressuros in tēplū, rogabat ut eleemosynam acciperet. Defixis autē in eum oculis Petrus cū Ioāne, dixit: Aspice in nos. At ille intēdebat in eos, sperās se aliquid accepturū ab eis. Petrus autē dixit: Argentū & aurum nō est mihi, qd' autē habeo, hoc tibi do. In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula. Et apprehēsa manu eius dextra, erexit eum. Protin⁹ autem consolidatæ sunt plantæ illius ac tali. Et exiliens stetit & ambulabat, intrauit quoque cū illis in tēplum inambulans & saliens

ἄλλομουν ἢ καὶ αὐτῶν τὸν δεῖον· καὶ εἶδεν
 αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς πρὸ πατοῦ τὰ ἐκ αἰνοῦν·
 τὰ τὸν δεῖον· ἐπεγίνωσκόν τε αὐτὸν, ὅτι οὗτος
 ἦν ὁ πρὸς τῆ ἐλεημοσύνης καθήμιλος ἐπὶ τῆ
 ὤρα· αὐτὸν τῶν ἱεροῦ· καὶ ἐπλήθησαν θάμ
 βους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐ
 τῷ· κρατοῦντ δὲ τῶν ἰαθέντων χωλῶν τὸν
 πέτρον ἢ ἰωάννην, συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς
 πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῆ σοῦ τῆ καλυμμένη σολο
 μῶνος, ἐκθαμβοί· ἰδὼν ἢ πέτρον, ἀπεκρίνα
 το πρὸς τὸν λαόν· ἄνδρες ἰσραηλῆται, τί θαυ
 μάζετε ἐπὶ τούτοις, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε, ὡς ἡ
 δὲ δὴ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τῷ πρὸ
 πατέρῳ αὐτόν; ὁ δεὸς ἀβραάμ καὶ ἰσαάκ ἢ
 ἰακώβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἐδόξασε
 τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰσῶν, ὃν ἡμεῖς προσώκα
 τε καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν ἢ τὸν πρόσωπον πα
 τέρου, κρίναντ δὲ ἐκείνου ἀπολύειν· ἡμεῖς
 δὲ τὸν ἀγῖον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ἠτή
 σαθε ἄνδρα φοιῶντα χαριδίως ἡμῖν, τὸν δὲ
 ἀρχιγόνον ἢ ζῶντα ἀπεκτείνετε, ὃν ὁ δεὸς
 ἠγάγερεν ἐκ νεκρῶν, ὃν ἡμεῖς μάρτυρες ἐσμὲν,
 καὶ ἐπὶ τῆ πίστει τῶν ὀνομάτων αὐτοῦ τῶν
 ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ἐσερέωσε τὸ ὄνομα
 αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἢ δὲ αὐτοῦ, ἐδωκεν ἀν
 τῷ πᾶσι ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι πάν
 των ἡμῶν· καὶ νῦν ἀδελφοί οἴδατε, ὅτι ἡ
 ἀγνοία ἐπράξατε, ὡς περὶ ἡμῶν ἀρχόντες ἡμῶν·
 ὁ δὲ δεὸς ἀπροκατήγγαλε διὰ στόματ
 πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ, πατέρῳ τὸν
 χριστόν, ἐπλήρωσε ὅντως, μετανοήσατε ὅσω
 καὶ ἐπιστρέψατε εἰς τὸν θεόν ἡμῶν
 τὰς ἁμαρτίας, ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀνα
 ψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀπο
 σείλη τὸν προκεκηρυγμένον ἡμῖν ἰσῶν χρι
 στόν, ὃν δεὸς ἠγάγερεν ἀπὸ νεκρῶν, ὃν ἡμεῖς
 μάρτυρες ἐσμὲν, ὃν ἡμεῖς ἐλάλησε
 ὁ δεὸς διὰ στόματος πάντων ἁγίων αὐτοῦ προ
 φητῶν ἀπ᾽ αἰῶν· καὶ νῦν καὶ γὰρ πρὸς
 τοὺς πατέρας εἶπεμ, ὅτι προφήτῳ ἡμῖν ἀ
 νασήσει κύριος ὁ δεὸς ἡμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν
 ἡμῶν

faliens ac laudans deum. Et uidit eum to
 tus populus ambulans ac laudans
 deum . Agnoueruntq; illum, quod ipse
 esset is qui ad eleemosynam federat ad
 speciosam portam templi . Et impleti sunt
 stupore & ecstasi, super eo quod contige
 rat illi . Cum teneret autem qui sanatus
 fuerat claudus, Petrum & Ioannem, cu
 currit totus populus ad eos in porticu
 quæ appellat Solomonis, stupefactus.
 Quo uiso Petrus respōdit ad populum:
 Viri Israëlita, quid miramini super hoc,
 aut nos quid intuemini, quasi nostra uir
 tute aut pietate effecerimus ut hicambu
 laret? Deus Abraham, & Isaac, & Iacob,
 deus patrum nostrorum glorificauit fi
 lium suum Iesum, quem uos tradidistis
 ac negastis in conspectu Pilati, cum ille
 iudicasset esse absoluendum. Vos autem
 sanctum & iustum negastis, & postula
 stis, ut uirum homicidam donaret uobis:
 autorem uero uitæ interfecistis, quem de
 us suscitauit à mortuis, cuius nos testes
 sumus: & per fiduciā nominis eius hunc
 quē uidetis ac nostis, cōsolidauit nomen
 ipsius, & fides quæ per eum est, dedit ei
 integritatem istam in cōspectu omnium
 uestrū. Et nunc fratres scio, qd' per igno
 rantiam fecistis, sicut & principes uestri.
 Deus autē quæ prænunciauerat per os
 omniū pphetarū suorū, Christum pas
 surum, impleuit sic. Pœniteat uos igit' &
 cōuertimini ut deleant' peccata uestra, ut
 cum uenerint tempora refrigerii à cōspe
 ctu dñi, & miserit eum qui ante prædica
 tus est uobis Iesum Christum, quē oportet
 quidē cœlū accipere usq; in tēpora re
 stitutionis oīm, quæ locut' est deus p os
 oīm sanctoꝝ suorū à sæculo pphetarū.
 Moses qdē ad patres dixit: Prophetā su
 scitabit uobis dñs deus uester de fratrib' uestris,

Viri israelitæ

Fides

Repententia

Moses pater

ὑμῶν, ὡς ἐμέ, αὐτῷ ἀκούσεσθε ἅπαντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς. ἔσα δὲ πάντα ψυχὴ ἥτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τῷ προφήτῃ ἐκείνῳ, ἔξολοθρεῖν θήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ. καὶ πάντα οὗτοι δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ σαμωὴλ, καὶ ἦν καθέξῃς ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ κατήγγελλον τὰς ἡμέρας ταύτας. ὑμεῖς ἐστέ οἱ ἦν προφητῶν, καὶ οἱ δὲ ἰαθῆκαί, ἧς δὲ ἔδειξε ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ὑμῶν, λέγων πρὸς Ἀβραάμ. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς πρὸς σου εὐλογηθῆσονται πάντα ἅπαντα ἡμεῖς ἐν τῷ ὄνοματι σου. ὑμεῖς πρῶτον ὁ θεὸς ἀναστήσας τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰσάκ, ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογῶντα ὑμᾶς ἐν τῷ ὀνόματι σου. καὶ ἔκαστος ἀπὸ ἦν ποιητῶν ὑμῶν.

Δαλοῦντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαόν, ἐπέσκησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς, καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ, καὶ οἱ σαδδουκαῖοι διαπονεμένοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαόν, καὶ καταγγέλλειν ἐν τῷ ἱεροῦ πλὴν ἀνάστασις τῆς ἐκ νεκρῶν, καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ ἔδειξαν εἰς τήρησιν εἰς πλὴν ἀντίστοιχον. ἦν γὰρ ἐν ὀνόματι σου πολλοὶ δὲ ἦν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίσθυσαν, καὶ ἐγενήθη ὁ ἀριθμὸς ἦν ἀνδρῶν ὡσεὶ χιλιάδες πέντε. ἐγγύς το δὲ ἐπὶ πλὴν ἀντίστοιχον σωαχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἄννα τὸν ἀρχιερέα, καὶ καϊάφην, καὶ ἰωάννην, καὶ ἀλέξανδρον, καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικῆς. ἔστησαν τε αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ ἐπιωθάνοντο, ἐν ποίᾳ δυνάμει, ἢ ἐν ποίᾳ ὀνόματι ἐποιήσατε τὸ τοῦ ὑμῶν; τότε πᾶσι τῶν πλοκωδῶν πνεύματι ἀγίῳ, εἶπε πρὸς αὐτούς. ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ Ἰσραὴλ, εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐαγγελίᾳ ἀνθρώπου ἁδοθενοῦς, ἐν τίνι ὄνοματι σέσωσθα, γνωστὸν ἔστω πάντες ὑμῖν, καὶ πάντες τῷ λαῷ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσαυρώσατε, ὃν ὁ θεὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐν τῷ ὄνοματι τοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιήσῃ. οὗτος ὅστις ὁ λίθος ὃς ἐξῆθεν κηθεῖς ὑφ' ὑμῶν ἦν

uesttris, mei similem, Audietis eum iuxta omnia quæcūq; locutus fuerit uobis. Futurum est autē, ut omnis anima quæ nō audierit pphetā illum, exterminet̄ è populo. Quin & om̄es pphetæ à Samuele, ac deinceps quotq̄ locuti sunt & annunciauērūt dies istos. Vos estis filij prophetarum ac testamēti, qd̄ testatus est deus erga patres nostros, dicēs ad Abraham: Et in semine tuo bñdictionē cōsequentē om̄es familiæ terræ. Vobis primū deus, cū suscitasset filium suū Iesum, misit eum benedicentē uobis, ita ut unusquisq; uestrum cōuerteret se ab iniquitatib⁹ suis.

Loquētib⁹ autē illis ad populū, superuenerunt illis sacerdotes, ac magistratus repli, & Sadducæi moleste ferētes, qd̄ docerēt populū, & annūciarēt sub nomine Iesu resurrectionē ex mortuis, & iniicerunt eis manus, posuerūtq; eos in custodiam in posterū diē. Nā erat iam uespera. Multi uero eorū q̄ audierāt sermonē, crediderūt: & factus est numerus uirorū circiter quinq; milia. Factum est autē postero die ut congregarent̄ principes eorum, & seniores, & scribæ Hierosolymis, & Annas princeps sacerdotum, & Caiaphas, & Ioannes, & Alexāder, & quotq̄ erant de genere pontificio. Et cū statuisent eos in medio interrogabant: Quauirtute, aut quo nomine fecistis hoc uos? Tunc Petrus replet⁹ spū sancto, dixit ad eos: Principes populi & seniores Israēl, si nos hodie examinamur, de eo qd̄ bñfecerimus homini infirmo, qua ratione iste saluus factus sit: notum sit omnibus uobis, & toti plebi Israēl, quod per nomen Iesu Christi Nazareni, quē uos crucifixistis, quem deus suscitauit à mortuis, per hunc iste astat coram uobis sanus. Hic est lapis ille, qui reiectus est à uobis ædificantib⁹,

ἦν οἰκοδομοῦντων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας. καὶ οὐκ ἔστι ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτηρίας. οὔτε γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον τὸ δεδομμένον ἐν ἀνθρώποις ἐν ᾧ δ' εἶ σωθῶμαι ἢ μᾶλλον. θεωροῦντες ἡ πλὴν τ' ἑτέρως παρρησιασάμενοι καὶ ἰωάννης, καὶ καταλαβόμενοι, ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ ἰδιώται, ἐθαύμαζον, ἐπεγίνωσκόμενοι αὐτούς, ὅτι σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν, τὸν δὲ ἄνθρωπον βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἐσώτα τὸν τετραπύλνον, οὐδὲν ἔιχον ἀντιπεῖν. κελύσαντες δὲ αὐτοὺς ἕξω τῶν σωεδρίων ἀπελθόντες, συνέβαλον πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες. τί ποιήσομεν τῶν ἀνθρώπων τούτων; ὅτι μὴ γὰρ γινώσκοντες ἡμεῖς γέγονε δὲ αὐτῶν, πᾶσι τῶν κατοικοῦσιν Ἱερουσαλήμ φανερόν, καὶ οὐδ' ἠγάπησαμεν ἀρνησάμεθα. ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλῆθός τι ἀνεμῶν ἕως τῶν λαῶν, ἀπελθόντες ἀπεκρίσθωμεθα αὐτοῖς, μηκέτι λαλῶμεν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτων μηδενὶ ἀνθρώπων. καὶ καλῶσαντες αὐτοὺς, πρὸς ἡγελάμενοι αὐτοῖς, τὸ κατὰ μὴ φερέγειναι, μηδὲ διασκήψασθαι ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ. ὁ δὲ πᾶς πρὸς καὶ ἰωάννης ἀποκριθέντες, πρὸς αὐτοὺς εἶπον. εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιόν τοῦ θεοῦ, ὑμῶν ἀκέραιον μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ, κρίνατε. οὐδ' ἠγάπησαμεν γὰρ ἡμᾶς ἀεὶ δεόμενοι καὶ ἡμεῖς ἀπολυθέντες δὲ ἄλλοι πρὸς τὴν ἰδέσθαι, καὶ ἀπὸ ἡγελάμενοι, ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον. οἱ δὲ ἀκρόσαντες ὁμοθυμαδὸν ἦσαν φωνῶν πρὸς τὸν θεόν, εἶπον. Δέσποτα, σὺ ὁ θεός, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὁ δὲ ἰσχυρὸς δαείδων πατέρων σου εἰπάμεν. ἵνα τί ἐφρέναξαι ἡμᾶς, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενὰ; πρὸς ἡμᾶς οἱ βασιλεῖς

φρ

ædificantibus, qui factus est caput anguli, nec est in alio quoquam salus. Nec enim aliud nomen est sub cælo datum inter homines, in quo oporteat nos saluos fieri. Videntes autem Petri in dicendo libertatem ac Ioannis, compertoque, quod homines essent illiterati & idiotæ, admirabantur, & agnoscebant eos, quod cum Iesu fuissent, hominẽ autem uidentes stantẽ cum eis qui sanatus fuerat, nihil poterant contradicere. iussis autem illis è concilio secedere, conferebant inter sese, dicentes: Quid faciemus hominibus istis? Nam cõspicuum signum æditum esse per eos, omnibus habitantibus Hierosolymis manifestum est, nec possumus inficiari. Sed ne amplius diuulgetur in populum, minaciter interminemur eis, ne posthac loquantur sub nomine hoc ulli hominũ. Et accersitis illis præceperunt, ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Iesu. At Petrus & Ioannes respondentes, dixerunt ad eos: An iustum sit in conspectu dei, uos potius audire quã deum, iudicate. Non enim possumus quæ uidimus & audiuius, nõ loqui. At illi additis minis, dimiserunt eos: nihil inuenientes, quia ratione puniret eos propter populum, quia omnes glorificabant deum super eo quod acciderat. Annorum enim erat amplius quadraginta homo, in quo æditũ fuerat signũ istud sanationis. Dimissi autẽ uenerunt ad suos, & annunciauerunt, quæcumque sibi principes sacerdotũ & seniores dixerant. Qui cũ audissent, unanimiter attollebant uocem ad deum, dixeruntque: Domine, tu es deus, qui fecisti cælum ac terram, mare & omnia quæ in eis sunt, qui per os Dauid pueri tui dixisti: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt reges

y terræ;

*Obediunt deo
 magis, quã hominibus
 oportet.*

ρδι γνῆ, καὶ οἱ ἄρχοντες σώηθησαν ἐπὶ τὸ
 αὐτὸ ἡλ τω κυρίου, καὶ ἡλ τω χριστῷ αὐτοῦ.
 σωήθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐπὶ τὸν ἅγιον
 πατέρα σου Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, ἡρώδης τε ἔ
 πόντιος πιλᾶτος σὺ ἔδνεσι καὶ λαοῖς ἰ
 σραήλ, ποιῆσαι ὅσα ἡ χεῖρ σου, ἔῃ βολή σου
 προώρισε γενέσθαι. καὶ τὰ νῦν κύριε ἐπίδ
 ἐπὶ τὰς ἀπελάς αὐτῶν, καὶ δὲ τῶν δόλοισ
 σε μετὰ παρρησίας πάσης λαλήσῃ τὸν λόγον
 σου, ἔν τῷ πλὴν χεῖρά σου ἐκτείνῃ σε, εἰς ἰασί
 καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθι διὰ τὸ ὄνο
 ματος τοῦ ἁγίου πατρὸς σου Ἰησοῦ. καὶ δὲ
 δέντων αὐτῶν, ἐσαλεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν
 συναγωγαί, καὶ ἐπλήθησαν ἅπαντες πνεύ
 ματος ἁγίου. καὶ ἐλάλῃ τὸν λόγον τῷ θεῷ
 μετὰ παρρησίας. τοῦ δὲ πλῆθους ἦν πρὸς
 σάντων ἡμῶν καὶ καρδία ἔῃ ψυχῆ μία. ἔ
 οὐδὲ εἰς τί ἦν ὑπαρχόντων αὐτῶν, ἔλεγε ἰδίον
 εἶναι, ἀλλ' ἡμῶν αὐτῶν ἅπαντα κοινά. καὶ με
 γάλῃ δυνάμει ἀπεδίδομεν τὸ μαρτύριον ὅτι ἅ
 πόσοι ρδι ἀνασάσεως τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ, χά
 ρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς. οὐδὲ
 γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς. ὅσοι γὰρ
 κτήτορες χωρίων ἢ οἰκῶν ὑπῆρχον, πω
 λοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς ἦν πρὸς ἀσκομέ
 νων, ἔ
 τίθουσαν πρὸς τὸν πόδα ἦν ἀποσό
 λων, δι' ἐδίδοτο ἡ ἐκάσῃ κατ' ἑαυτοῖς χεῖρα
 εἶχε. ἰωσήβης ὁ ἐπικληθεὶς βαρνάβας ὑπὸ
 ἦν ἀποσόλω, ὁ ὄβριμος πρὸς ἀκλήσεως, λθόν
 της, κύριος τῶν γῆν, ὑπάρχοντος αὐτῶν ἁ
 γροῦ, πωλήσας ἕνεγκε τὸ χῆμα, καὶ ἔθηκε πα
 ρὰ τὸν πόδα ἦν ἀποσόλω. Ἄνθρωπος δὲ τις
 ἀνανίας ὄνοματι σὺ σαπφείρη τῆ γυναικὶ
 αὐτῶν ἐπώλησε κτήμα, ἔ
 ἐνοσφίσατο ἅπ ρδι
 τιμῆς, σὺ εὐδύας ἔ
 ρδι γυναικὸς αὐτῶν, καὶ
 ἐνέγκας μέρος τὸ πρὸς τὸν πόδα ἦν ἀπο
 σόλω ἔθηκεν. εἶπε δὲ πῶς τος. Ἀνανία, διὰ
 τί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου,
 ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφί
 σαθαι σε ἀπὸ τῆ τιμῆς τοῦ χωρίου, οὐχὶ μέ
 νου σοι ἔμεινε, καὶ κραθῆν ἐν τῇ σῆ δόξῃ
 ὑπῆρχε

Chrysiastor
 οἷα χαρὰ
 ὁμοίωτα

terræ, & principes cōuenerūt in unū ad
 uersus dñm, & aduersus Christum eius.
 Conuenerūt em̄ uere aduersus sanctum
 filiū tuum Iesum, quē unxeras, Herodes
 simul & Pontius Pilatus cum gētibus &
 populis Israël, ad faciendū quæcūq; ma
 nus tua, & cōfiliū tuum prius decreuerat
 ut fierēt. Et nunc dñe aspice in minas eo
 rum: & da seruis tuis, ut cū omni fiducia
 loquant̄ sermonē tuū, manū tuam por
 rigēdo in hoc, ut sanatio & signa & pro
 digia ædant̄ p̄ nomē sancti filij tui Iesu.
 Et cū orassent illi, motus est locus in quo
 erant cōgregati, & repleti sunt omnes spi
 ritu sancto, & loquebant̄ sermonē dei cū
 fiducia. Multitudinis autē credentiū erat
 cor unum & anima una, nec quisq; eorū
 quæ possidebat, aliquid suū esse dicebat;
 sed erant illis omnia cōmunia. Et uirtute
 magna reddebant apostoli testimoniū
 resurrectionis dñi Iesu, & gratia magna
 erat super om̄es illos. Neq; enim quisq;
 egens erat inter illos. Quotq; em̄ posses
 sores agrorū aut ædiū erant, uendētes
 afferebant precia eorū quæ uendita fue
 rant, & ponebant ad pedes apostolorū.
 Distribuebat̄ autē singulis prout cuiq;
 opus erat. Ioses uero qui cognominatus
 est Barnabas ab apostolis, qd̄ est, filius
 cōsolationis, Leuites, Cyprius genere, cū
 haberet agrum, uendidit eum: & attulit
 precium & posuit ad pedes apostolorū.
 Vir autē quidā nomine Ananias cum
 Sapphira uxore sua uendiderat posses
 sionē, & seposuerat de precio, cōscia etiā
 uxore sua, & allatam partē aliquā ad pe
 des apostolorū posuit. Dixit autem Pe
 trus: Anania, cur impleuit satanas cor
 tuū, ut mentiretis spiritui sancto, & frau
 dares de precio agri? Nonne profus
 tibi manebat, & uenundatus in tua erat
 potestate?

V.

ὑπῆρχε· τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο, οὐκ ἐψεύσω ἀνδρώποισ, ἀλλὰ τῷ θεῷ. ἀκούω δὲ ἀνανίως τῶν λόγων τούτων, πρὸς τὸν δὲ ἐψεύξα. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι σωέσελαμ αὐτὸν, καὶ θένεγκαντες ἔδαψαμ. ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τριῶν δίασμα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδὴν τὸ γεγονός, ἐσηλθην. ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ πῶτος. εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου το χωρίου ἀπέδοσε; ἡ δὲ εἶπε. ναί, τοσούτου. ὁ δὲ πῶτος εἶπε πρὸς αὐτήν. τί ὅτι σωεφωνήθη ὑμῖν πρῶτος τὸ πνεῦμα κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες ἡν δαψάντων τὸν ἀνδρα σου, ἐπὶ τῇ θύρᾳ, καὶ θένεγκαντες σε. εἰπες δὲ πρῶτος πρὸς τὸν πόδα αὐτῶν, καὶ θένεγκαντες. εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι, εἴδον αὐτὴν νεκράν, καὶ θένεγκαντες ἔδαψαμ πρὸς τὸν ἀνδρα αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. διὰ δὲ ἡν χερῶν ἡν ἀποστόλων ἐγένετο σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλὰ. καὶ ἡσυχία ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ σοφίᾳ Σολομῶνος. τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμεγάλωσεν αὐτοὺς ὁ λαός. μάλλον δὲ προσετίθειτο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ πλήθην ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὡς τε κατὰ τὰς πλάταιας ἐκφέρειν τῶν ἀδενῶν, καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κρεβάτων, ἵνα ἐρχομένου πῶτος καὶ ἡ σκία ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν. σωήσχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος ἡν πῶτος πῶτος εἰς ἱερουσαλήμ, φέροντες ἀδενῶν καὶ ὀχλομύους ὑπὸ πνεύματι ἀκαθάρτων, οἱ τινες ἐδραπέυοντο ἅπαντες. ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς Ἐ πάντες οἱ σὺ αὐτῶν, ἡ οὐσα ἄρεσις ἡν σαδδουκαίων, ἐπλήθυνον τὸν λαόν, ἔπειτα λαόν τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἀποστόλων, ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τῇ σκίᾳ δημοσίᾳ. ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τὴν νυκτὸς ἤνοιξε τὰς θύρας τοῦ φυλακίου, θένεγκαν γῶν

potestate? Quare posuisti in corde tuo rem istam? Non es mentitus hominibus, sed deo. Audiens autē Ananias hæc uerba, collapsus expirauit. Et ortus est timor magnus super omnes qui audierūt hæc. Surgentes autē iuuenes amouerūt eum, elatumque sepelierunt. Intercessit autem firmè horarum trium interuallum, uxor quoque ipsius, nesciens quid factum fuerat, introiuit. Respondit autē ei Petrus: Dic mihi, num tanti agrum uendidistis? At illa dixit: Etiam, tanti. Petrus autē ait ad eam: Cur conspirastis inter uos ut tentaretis spiritū dñi? Ecce pedes eorū, qui sepelierūt uirum tuū, ad ostium adsunt, & effrent te. Confestim autē cōcidit ad pedes eius, & expirauit. Ingressi autē iuuenes, repererunt illam mortuam, & extulerunt ac sepelierunt iuxta uirum suum. Et ortus est timor magnus super uniuersam cōgregationē, & super omnes qui audiebant hæc. Per manus autem apostolorū ædebant signa ac prodigia multa in populo. Et erant unanimiter omnes in porticu Solomonis. Cæterorū autem nemo audebat se cōiungere illis, sed magnificabat eos populus. Magis autē accrescebat credentium dño multitudo uirorū simul ac mulierum, ita ut in plateas exportarēt infirmos, & ponerēt in lectulis ac grabatis, ut uenientis Petri uel umbra obumbraret aliquē illorū. Cōueniebat autē & multitudo uicinarū ciuitatū Hierosolymam, afferens ægros ac uexatos à spiritibus immūdis, qui sanabant omnes. Exurgens autem princeps sacerdotū & omnes qui cū illo erant, quæ est factio Sadducæorū, repleti sunt æmulatione, & iniecerunt manū in apostolos, & posuerūt eos in custodia publica. Sed angelus domini per noctē aperuit ianuas carceris, edu-

γ 2 ctisq̄

γώμ τε αὐτοὺς εἶπε. πορεύεσθε καὶ σαδένυ-
 τες λαλέετε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ
 ῥήματα τοῦ ζῶντος ταύτης. ἀκούσαντες δὲ εἰσ-
 ἤλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερόν, καὶ εἰ-
 δασκόν. παραγενόμενον δὲ ὁ ἀρχιερεὺς
 καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, σωκεάλεσαρ τὸ σωέδριον
 καὶ πᾶσαμ πλὴν γερουσίαν τῶν ἡρώδιστραήλ,
 καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθῆ-
 ναί αὐτοῦς. οἱ δὲ ὑπηρεταὶ παραγενόμε-
 νοι, οὐχ ἔυρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ, ἀνα-
 στέφανος ἀπήγγαλαμ, λέγοντες, ὅτι τὸ
 μὲν δεσμωτήριον ἔυρομεν κεκλεισμένον
 ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ, καὶ τοὺς φύλακας ἔξω
 ἐσῶτας πρὸ τῶν θυρῶν. ἀνοίξαντες δὲ, ἐσῶ
 οὐδένα, ἔυρομεν. ὡς δὲ ἤκουσαμ τοὺς λό-
 γους τούτους, ὁ τε ἱερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς
 τῷ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν περὶ
 αὐτῶν, τί ἂν γήοιτο τοῦτο. παραγενόμε-
 νον δὲ τις ἀπήγγαλεμ αὐτοῖς, ὅτι ἰδοὺ οἱ
 ἄνδρες οὗς ἔδεσθε ἐν τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν
 τῷ ἱερῷ ἐσῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν.
 τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρεί-
 ταις ἤγαγεμ αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας, ἐφο-
 βοῶντο γὰρ τὸν λαόν, ἵνα μὴ λιθασθῶσιμ.
 ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔβησαμ ἐν τῷ σωε-
 δρίῳ. καὶ ἐπερώτησαμ αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς,
 λέγων. οὐ παραγγελία παραγγείλαμεν
 ὑμῖν, μὴ διδάσκαμ ἐπὶ τὸ ὄνοματι τούτῳ;
 καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε πλὴν ἱερουσαλήμ τοῦ
 διδασκῆς ὑμῶν, καὶ βούλειθε ἐπαγαγεῖμ
 ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου. Αἰ-
 ποκριθεῖς δὲ ὁ πῆτερ καὶ οἱ ἀπόστολοι, εἶ-
 πομ. πατράρχῃμ δ' εἶ δεῖ μᾶλλον, ἢ ἀν-
 θρώποις. ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἠγά-
 ρημ ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διέχερισσαθε κρεμά-
 σαντες ἐπὶ ξύλῳ. τῷτομ ὁ θεὸς ἀρχηγόν
 καὶ σωτήρα ὑψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι
 μετάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἄφεσιν ἁμαρ-
 τῶν. καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν αὐτῷ μάρτυρες τῶν
 ῥημάτων τούτων, καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγι-
 ον, ὃ ἐδῶκεμ ὁ θεὸς τοῖς πατράρχοῦσιμ αὐ-
 τῶν.

etisq; illis, dixit: Ite, & stantes loquami-
 ni in templo populo omnia uerba uitae
 huius. Illi uero cum haec audissent, intra-
 uerunt diluculo in templum, ac docebant.
 Adueniens autem princeps sacerdotum
 & qui cum eo erant, conuocauerunt con-
 cilium & uniuersum seniorum ordinem
 filiorū Israel, miserūtq; ad carcerem qui
 adducerēt eos. Cum autē uenissent mini-
 stri, nec reperissent illos in carcere, reuerfi
 nunciauerunt, dicentes: Carcerē quidem
 inuenimus clausum cum omni diligen-
 tia, & custodes foris stantes ante ianuas.
 Cum aperuissimus autem, neminem in-
 tus reperimus. Ut autem audierunt hos
 sermones & sacerdos & magistratus tem-
 pli principesq; sacerdotum, ambigebant
 de illis, quid nam hoc futurū esset. Adu-
 niens autem quidam nunciauit eis. Ecce
 uiri quos posueratis in carcere, sunt in
 templo stantes, ac docentes populum.
 Tunc abiit magistratus cum ministris,
 & adduxit illos sine uī. Timebant enim
 populum, ne lapidarentur. Et cum ad-
 duxissent illos, statuerunt in concilio. Et
 interrogauit eos princeps sacerdotū, di-
 cens: Nonne etiā atq; etiā praecipimus
 uobis, ne doceretis sub nomine isto? Et
 ecce replestis Hierosolymam doctrina
 uestra, & uultis inducere super nos san-
 guinem hominis istius. Respondens autē
 Petrus & apostoli, dixerunt: Obedire
 oportet deo magis, quam hominibus.
 Deus patrum nostrorū suscitauit Iesum,
 quem uos interemistis suspendentes in
 ligno. Hunc principem & seruatorē deus
 exaltauit dextera sua, ad dandam pœni-
 tentiam Israelī, remissionemq; peccato-
 rum. ac nos sumus ei testes horum quae
 dicimus: Insuper autem & spiritus san-
 ctus, quem dedit deus obedientibus ipsi.

Hæc

Obel. h. c. a.

τῶ, οἱ δὲ ἀκούσαντες δῖεπρίοντο, καὶ ἐβου/ λεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς. ἀνάσας δὲ τις ἐν/ τῷ σωεδρίῳ φαρισαῖο ὄνοματι γαμα/ λιήλ, νομοδιδάσκαλος τίμιος πάντι τῷ/ λαῷ, ἐκέλευσε ἕξω βραχὺ τι ῥυὲ ἀποσόλῃε/ ποιῆσαι. εἰπέ τε πρὸς αὐτούς: ἀνδρες ἰσραη/ λῖται, προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώ/ ποις τούτοις, τί μέλλετε πράσσειν. πρὸ/ γὰρ τούτων ἦν ἡμερῶν ἀνέση θουδᾶς, λέ/ γων εἶναι τινα ἑαυτῶν, ᾧ προσκολληθήη ἄ/ ρισθμός ἀνδρῶν ὡσεὶ τετρακοσίων, ὃς ἀνθρώ/ θος, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, δῖελύ/ θισαν καὶ ἐγλύοντο εἰς οὐδέμ. μετὰ τῆτομ ἀνέση ἰουδαῖος ὁ γαλιλαῖος ἐν ταῖς ἡμέ/ ραις φιλίπογραφεῖς, καὶ ἀπέστρεψε λαὸν ἰ/ κανὸν ὀπίσω αὐτοῦ. κακῶν ἀπόλετο, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, δῖεσκορ/ πιδισαν. καὶ τὰ νῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόστρεψτε ἀπὸ ἧν ἀνθρώπων τούτων; καὶ ἐάσατε αὐτούς, ὅτι ἐὰν ἢ ἴδῃ ἀνθρώπων ἢ βουλή, ἢ ὅ ἔργον τῆτο; καταλυθήσεται. εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ὄσῃ, ὃν δῶναθε καταλυῖσαι αὐτό, μή ποτε καὶ θεομάχοι ἐνρεθῆτε. ἐπείθισαν δὲ αὐτῷ, καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποσό/ λους; δείραντες παρήγγαλαμ, μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὄνοματι τῆ ἰησοῦ, καὶ ἀπέλευσαν αὐτούς; οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀ/ πό προσώπου τῆ σωεδρίου; ὅτι ὑπὲρ τῆ ὄνοματῆ αὐτῆ κατῆξίωθησαν ἀτιμασθῆ/ ναί, πασάμ τε ἡμέρῳ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ κατῆ/ οἰκομῶν ἐπαύοντο διδάσκοντες, καὶ ἐναγι/ γελίζόμενοι ἰησοῦ τῶν χριστόν.

Ἐμ δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθύνον/ τω ἦν μαθητῶν, ἐγλύετο γογγυσμός ἦν ἑλλωισῶν πρὸς τοὺς ἑβραῖους, ὅτι παρθεω/ ροῦτο ἐν τῇ δῖακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἰ χῆ/ ραι αὐτῶν. προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δῶδε/ κα τὸ πληθῶ ἦν μαθητῶν, εἰπομ. οὐκ ἄ/ ρεσόμ ὄσῃ, ἡμᾶς καταλείψαντας τῶ λόγον τῆ θεοῦ, δῖακονεῖν τραπέζαις. ἐπισκέφα/ ὄτε οὖν ἀδελφοὶ ἀνδρες ἴδῃ ὑμῶν μαρτυρεῖ/ μῶνους

Hæc autem cum audissent, dissecaban/ tur: & consultabant ut interficerent illos: Surgens autem quidam in concilio pha/ risæus nomine Gamaliel, legis doct̃or in/ precio habitus apud totum populum, iussit ut paulisper fecederent foras apo/ stoli. Dixitq̃ ad illos: Viri Israelitæ, at/ tendite uobis super hominib⁹ istis, quid acturi sitis: Ante hos enim dies extitit Theudas, dicēs se esse aliquē, cui adhæsit numerus uirorum circiter quadringento rum, qui occisus est: & omnes qui crede/ bant ei, dissipati sunt, & reducti ad nihī/ lum. Post hunc extitit Iudas Galilæus in/ dieb⁹ pfessionis, & auertit populū mul/ tum post se. & ipse periit, & omēs quotq̃t paruerant ei, dispersi sunt. Et nunc dico uobis, abstinete ab hominibus istis. & finite illos. Quoniam si est ex hominib⁹ cōsiliū aut opus hoc, dissoluet̃. Sin ex deo est, nō potestis dissoluere, ne quādo & deo repugnare reperiāmini: In huius autem sententiam pedibus itum est à cæ/ teris: & cum aduocassent apostolos, cæsis præceperunt, ne loquerentur sub nomi/ ne Iesu, & dimiserunt eos. Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilij, quod digni habiti essent, ut pro nomine eius contumelia afficerentur. Et quotidie in tēplo & in singulis domibus nō cessa/ bant docere & annunciare Iesum Chri/ stum.

In diebus autem illis crescentē numero discipulorum, ortum est murmur Græcorum aduersus He/ bræos, eo quod despicerentur in minis/ terio quōtidiano uiduæ ipsorum: Cæ/ terum duodecim illi, cum iussissent ad/ esse multitudinē discipulorū, dixerunt: Nō est placitū, ut nos derelicto sermo/ ne dei, ministrem⁹ mensis. Circumspicite ergo fratres, uiros ex uobis spectata pro/ bitatis

VI

N^o est placitū

μύλους ἐπὶ ἃ, πλήρεις πνεύματ^ο ἁγίου,
 καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ ἐκείνης
 ταύτης. ἡμεῖς δὲ τῆ προσευχῆ, καὶ τῆ δόξα-
 κονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν. καὶ ἦ-
 ρεσθε ὁ λόγ^ο ἐνώπιον πάντων τοῦ πλήθους.
 καὶ ἐξελέξαντο σέφανον ἄνδρα πλήρη πί-
 σεως ἐ πνεύματ^ο ἁγίου, καὶ φιλιπποῦ,
 καὶ προχοροῦ, καὶ νικάνορα, καὶ τίμωνα,
 καὶ παρμενῶν, καὶ νικολαοῦ προσήλυτον
 ἀντιοχείᾳ. οὗς ἔκαστον ἐνώπιον τῶν ἀπο-
 στόλων, καὶ προσεβόησαν ἐπέδρασαν ἑ-
 αυτοῖς τὰς χεῖρας. καὶ ὁ λόγ^ο τοῦ θεοῦ ἤν-
 θανε, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἄριθμὸς τῶν μαθη-
 τῶν ἐν ἱερουσαλήμ σφόδρα, πολλοὶ τε ὄ-
 χλ^ο τῶν ἰσραὴλ ὑπήκουον τῆ πίστει. στεφᾶ-
 ν^ο δὲ πλήρης πίσεως καὶ δυνάμεως ἐ-
 ποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ.
 ἀνεσησαν δὲ τινες τῶν ἐκ ἐκείνης συναγωγῆς,
 ἐκείνη λεγομένη λιβερτινῶν, καὶ κυρηναίων,
 καὶ ἀλεξανδρέων, καὶ τῶν ἀπὸ κιλικίας,
 καὶ ἀσίας, συνητοῦτες τῷ στεφᾶνῳ, ἐ-
 ἴχοντο ἀντιτίθεσθαι τῇ σοφίᾳ, ἐ τῷ πνεύματι
 τῷ ἁγίῳ. τότε ὑπέβαλον ἄνδρες, λέγον-
 τας, ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτὸν λαλοῦντ^ο ῥή-
 ματα βλάσφημα εἰς μωσῶν καὶ τὸν θεόν.
 σωκεν ἡσάμ τε τὸν λαόν καὶ τοὺς πρεσβυ-
 τέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, ἐ ἐπισάντες
 συνήρπασαν αὐτὸν, καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συ-
 νέδριον, ἔστησαν τε μαρτυραὶ ἰουδαῖοι, λέ-
 γοντες. ὁ ἄνθρωπ^ο οὗτος οὐ παύεται ῥή-
 ματα βλάσφημα λαλῶν κατὰ τὸν τόπον
 τοῦ ἁγίου τούτου καὶ τὸν νόμον. ἀκηκόαμεν
 γὰρ αὐτὸν λέγοντ^ο, ὅτι ὁ ἰησοῦς ὁ ναζω-
 ραῖ^ο οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον,
 καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθνη, ἃ παρέδωκεν ἡμῖν μωϋσῆς.
 καὶ ἀτενίσσαντες εἰς αὐτὸν ἅπαντες οἱ καθιζό-
 μνοι ἐν τῷ συνέδριῳ, εἶδον τὸ πρόσωπον
 αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου. εἶπε δὲ ὁ
 ἀρχιερεὺς. εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει, ὃ ἔφη.
 ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε οὐδε-
 ὅς ἐστι δόξα ἡμεῖς τῷ πατρὶ ἡμῶν ἀβρα-
 ἄμ, ὅμ

bitatis septem, plenos spiritu sancto &
 sapientia, quibus delegabimus hoc ne-
 gocij. Nos uero deprecationi & admi-
 nistrando sermone incumbemus. Et pla-
 cuit hic sermo coram tota multitudine.
 Et elegerunt Stephanum uirum plenum
 fide ac spiritu sancto, & Philippum, &
 Prochorum, & Nicanorem, & Timonē,
 & Parmenam, & Nicolaum profelytum
 Antiochenum. Hos statuerunt in con-
 spectu apostolorum: & cum orassent im-
 posuerunt eis manus. Et sermo dei cre-
 scbat, ac multiplicabatur numerus disci-
 pulorum Hierosolymis ualde. multa ἔβ-
 turba sacerdotum obediebat fidei. Por-
 ρὸ Stephanus plenus gratia ac fortitu-
 dine aedebat prodigia & signa magna
 in populo. Exorti sunt autem quidam ἐ
 synagoga, quæ appellatur Libertinorū,
 & Cyrenensium, & Alexandrinorum, &
 Cilicum, & Asianorū, disputantes cum
 Stephano, nec poterant resistere sapien-
 tiæ, & spiritui qui loquebatur. Tunc sub-
 ornarunt uiros, qui dicerent: Audiui-
 mus eum dicentem uerba contumeliosa in
 Mosen ac deum. Commouerunt ἔβ ple-
 bem & seniores & scribas, atq; inuaden-
 tes corripuerunt eum, & adduxerunt in
 concilium, statuerunt ἔβ falsos testes, qui
 dicerent: Homo iste non cessat loqui uer-
 ba contumeliosa aduersus locum san-
 ctum hunc & legē. Audiuius eī eum
 dicentem: Iesus Nazarenus iste demo-
 lietur locum hunc, & mutabit instituta,
 quæ tradidit nobis Moses. Et intuentes
 eum omnes qui sedebant in concilio, ui-
 derunt faciem eius tanquam faciem an-
 gcli.

Dixit autem princeps VII
 sacerdotum: Num hæc ita se habent?
 At ille ait: Viri fratres & patres, audite:
 De⁹ gloriæ apparuit patri nostro Abra-
 hæ cum

ἀμ, ὅρτι ἐν τῇ μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν χαρρᾶν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν. Ἔξελθε ἐκ γῆς σου, καὶ ἐκ φυλῆς σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἢ ἅμ σοι δείξω. Τότε θῆλδωμ ἐκ γῆς χαλδαίων, κατῴκησεν ἐν χαρρᾶν. κακῆδερ μετὰ τὸ ἀποθανῆναι τὸν πατέρα αὐτοῦ, μετῴκησεν αὐτὸν εἰς πλὴν γῆν ταύτην, εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε. καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ, οὐδὲ βῆμα ποδός. καὶ ἐπηγγείλατο αὐτῷ θεὸς οὐρανῶν εἰς κατάχεσιν αὐτῶν, καὶ τῷ πατρὶ αὐτῷ μετ' αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου. ἐλάλησε δὲ οὕτως ὁ θεός, ὅτι ἔσα τὸ πῶμα αὐτοῦ πάροικον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, ἐδούλωσαν αὐτὸν, κακώσουσιν ἐτη τετρακόσια καὶ τὸ ἔθνος ὃ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγώ, εἶπεν ὁ θεός. καὶ μετὰ ταῦτα θῆλελύσονη, ἐλαβέν σου σίμοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐδωκεν αὐτῷ θεὸς δὴ ἀδελφῶν περιτομῆς, ἐδωκεν ἡσέ τὸν ἰσαὰκ, καὶ περιέτελλεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, καὶ ὁ ἰσαὰκ τὸν ἰακώβ, καὶ ὁ ἰακώβ τὴν δωδέκα πατριάρχην, καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν ἰωσήφ ἀπέδοντο εἰς αἰγύπτον. καὶ ἦν ὁ θεός μετ' αὐτοῦ, καὶ θῆλετο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτῷ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάρισμα καὶ σοφίαν ἐναντίον φαραῶ βασιλέως αἰγύπτου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγεμόνον ἐπ' αἰγύπτον. καὶ ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ. ἦλθε δὲ λιμός ἐφ' ὅλην πλὴν γῆν αἰγύπτου καὶ χαναάν, καὶ θλίψις μεγάλη, καὶ οὐχ' εὐρισκόν χερσάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν. ἀκῶσα δὲ ἰακώβ οὐτα σῖτα ἐν αἰγύπτῳ, θῆλεπέλαε τὴν πατέρα ἡμῶν πρῶτον, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη ἰωσήφ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ἐφάνη δὲ ἐγγύετο τῷ φαραῶ τὸ γένος τῷ ἰωσήφ. ἀποεἶλε δὲ ἰωσήφ μετεκαλέσατο τὸν πατέρα αὐτοῦ ἰακώβ, καὶ πᾶσαν πλὴν συγγένειαν ἐν ψυχᾷ ἐβδόμηκοντα πέντε. κατέβη δὲ ἰακώβ εἰς αἰγύπτον, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν. ἐμετετέθησαν εἰς συχέμ,

Ἐ

hæ, cum esset in Mesopotamia, priusq̃ moraretur in Charran, & dixit ad illum: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & ueni in terrā quācunq; mōstrauero tibi. Tunc exiit e terra Chaldæorū, & habitauit in Charran. Et inde postq̃ mortuus est pater eius, transtulit illum in terram hanc, in qua nunc uos habitatis. Et non dedit illi hæreditatē in ea, ne uestigiū quidem pedis. & repromisit illi eā se daturū possidendam, & semini eius post ipsum, cum nō haberet filium. Locutus est autē deus sic, qd' futurū esset semē eius inquilinum in terra aliena, quodq; seruituti illud subiecturi essent, & male tractaturi annis quadringētis. Et gentem, cuiusq; seruierint, iudicabo ego, dixit de⁹. Et post hæc exhibunt & seruient mihi in loco hoc. Et dedit illi testamētū circūcisionis, atq; hic genuit Isaac, & circūcidit eum in die octauo, & Isaac genuit Iacob, & Iacob genuit duodecim patriarchas. Et patriarchæ inuidia moti, Ioseph uendiderūt in Aegyptū. Et erat deus cū eo, & eripuit eum ex omnib⁹ afflictionib⁹ eius, & dedit ei gratiā & sapiētiam corā Pharaone rege Aegyptiorū. Et cōstituit eum præfectum super Aegyptū, & sup totā domū suam. Venit autem fames in uniuersam terrā Aegypti & Chanaan, & afflictio magna, nec inueniebant cibos patres nostri. Cū audisset autē Iacob esse frumēta in Aegypto, misit patres nostros primū: & cum iterū misisset eos, agnitus est Ioseph a fratribus suis, & innotuit Pharaoni genus Ioseph. Misso autem nuncio Ioseph accersuit Iacob patrem suum, omnēq; cognationē suam in animabus septuagintaquinq;. Et descēdit Iacob in Aegyptum, defunctusq; est ipse & patres nostri. Et translati sunt in Sychem,

Et dicitur

καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι, ὃ ὠνήσατο
 ἄβραάμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν ἑ-
 μόρ τῶν συχέμ. καθὼς δὲ ἠγγίζεμ ὁ χρόνος
 τοῦ ἐπαγγελίας, ἦς ὠμοσεμ ὁ θεὸς τῷ ἄ-
 βραάμ, ἠύξησεμ ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν
 αἰγύπτῳ, ἄχρις οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος,
 ὃς οὐκ ἠδὲι τὸν ἰσραήλ. οὗτος κατασοφισά-
 μω τὸ γένος ἡμῶν, ἐκάνωσε τὸν πα-
 τέρα ἡμῶν, τὸν ποιῆμ ἐκδετα τὰ βρέφη αὐ-
 τῶν, εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι. ἐν ᾧ καὶ ἐ-
 γεννήθη μοῦσῆς, καὶ ἦν ἁσθεὶς τῷ θεῷ,
 ὃς ἀνετράφη μιλῶν τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ
 πατρὸς. ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν ἀνείλετο αὐ-
 τὸν ἡ θυγάτηρ φαραώ. καὶ ἀνθρέψατο αὐ-
 τὸν ἑαυτῇ εἰς ἕξιμ. καὶ ἐπαμειβύθη μοῦσῆς
 πάσῃ σοφίᾳ αἰγυπτίων, ἦν δὲ δυνατὸς ἐν
 ἔργοις καὶ ἐν λόγοις. ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐ-
 τῷ τεσσαράκοντα ἔτη, ἀνέβη ἐπι-
 πλὴν καρδίᾳ αὐτοῦ, ἐπισκέψασθαι τὸν ἀ-
 δελφὸν αὐτοῦ τὸν υἱὸν ἰσραήλ. καὶ ἰ-
 δὼν τινα ἀδικούμονον, ἠμῶντο, καὶ ἐ-
 ποίησεμ ἐκδίκησιν τῷ καταποντομλίῳ, πα-
 τάξας τὸν αἰγυπτίον. ἐνόμιζε δὲ σωτῆρνα
 τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὅτι ὁ θεὸς διὰ χαρὸς
 αὐτοῦ δίδωσιμ αὐτοῖς σωτηρίαν, οἱ δὲ οὐ
 σωῆκαν. τῆ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὄφθη αὐ-
 τοῖς μαχομύοις, καὶ σωήλασεμ αὐτοὺς
 εἰς εἰρήνην, ἐπιπῶν. ἄνδρες, ἀδελφοί ἐσεῖ ἦ-
 μας, ἵνα τί ἀδικεῖτε ἀλλήλους; ὁ δὲ ἀδικῶν
 τὸν πλησίον, ἀπώσατο αὐτὸν, ἐπιπῶν. τίς σε
 κατέσησεμ ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς;
 μὴ ἀνελεῖμ με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνέλες
 χθεὲς τὸν αἰγυπτίον; ἔφυγε δὲ μοσῆς ἐν τῷ
 λόγῳ τούτῳ, ἐγγύετο πάρισκος ἐν γῆ μα-
 διάμ, οὗ ἐγένεσεμ υἱὸς δύο. καὶ πληρωθέντι
 πωμ ἑτῶν τεσσαράκοντα, ὄφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρη-
 μῳ τὸ ὄρα σινᾶ ἄγγελος κυρίσ ἐν φλογί πυ-
 ρὸς βάτισ. ὁ δὲ μοῦσῆς ἰδὼν ἐθαύμασε τὸ ὄρα-
 μα. προσερχομύσ δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι, ἐγέ-
 νετο φωνὴ κυρίου πρὸς αὐτόν. ἐγὼ ὁ θεὸς
 τῶν πατέρων σου, ὁ θεὸς ἄβραάμ, καὶ ὁ θεὸς
 ἰσαάκ

& positi sunt in sepulchro, quod emit Abra-
 ham precio argenti à filiis Emor filij Sy-
 chem. Cum autē appropinquaret tēpus
 pmissionis, de qua iurauerat deus Abra-
 hæ, creuit populus & multiplicatus est in
 Aegypto, donec exortus est alius rex,
 qui non nouerat Ioseph. Hic circumue-
 niens genus nostrum, afflixit patres no-
 stros, ut exponerēt infantes suos, ne fœ-
 tus essent uitales. Eodē tēpore natus est
 Moses, & fuit gratus deo, qui nutritus est
 tribus mensibus in domo patris. Exposi-
 tum autē illum sustulit filia Pharaōnis,
 & nutriuit eum sibi uice filij. Et eruditus
 est Moses omni sapiētia Aegyptiorū, &
 erat potens in factis & in dictis. Ut uero
 expletum est ei quadraginta annorum
 tempus, subiit in cor eius, ut inuiseret fra-
 tres suos filios Israël. Et cū uidisset quen-
 dam iniuria affici, defendit eum, & ultus
 est uicem eius qui affligebatur, percussit
 Aegypto. Existimabat autem intellige-
 re fratres suos, quod deus per manum
 ipsius daret salutem illis. At illi non in-
 tellexerunt. Et sequenti die uisus est illis
 litigantibus, & redegit eos in cōcordiam,
 dicens: Viri, fratres estis, cur uos inui-
 cem leditis? Cæterum is qui iniuriam fa-
 ciebat pximo, repulit eum, dicens: Quis
 te constituit principem ac iudicem super
 nos? Nunquid interficere me tu uis, quē
 admodum interfecisti heri Aegyptium? Fugit autē Moses ad dictum hoc, & fa-
 ctus est aduena in terra Madian, ubi ge-
 nerauit filios duos. Et expletis annis qua-
 draginta, apparuit illi in deserto montis
 Sina angelus dñi in flammeo incendio
 rubi. Moses autē ut cōspexit, admiratus
 est uisum. Porro cū accederet ut attende-
 ret, facta est ad eum uox dñi: Ego sum
 deus patrū tuorū, deus Abraham, deus
 Isaac,

Viri: 475 c. 11

Ἰσαὰκ, ὁ δεὸς Ἰακώβ. Ἐντρομος δὲ γενόμενος μουσῆς, οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ κύριος. λύσον τὸ ὑπόδημα πῶς ποδῶν σου. ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἔσκαες, γῆ ἁγία ἐστίν. Ἰδὼν εἶδον πλὴν ἀνάσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ σεναγμοῦ αὐτῶν ἠκούσα, καὶ κατέβλεψον ἰδεῖν τὸν λαόν σου, καὶ ἰδὼν δὲ εὖρος, καὶ ἀποσελῶ σε εἰς Αἰγύπτον, τοῖσιν τὸν μουσῶν, ὃν ἠρνήσαντο εἰπόντες, τίς σε κατέσκειν ἄρχοντα, καὶ δικάσει; τοῖσιν ὁ δεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέσελεν ἐν χειρὶ ἁγγέλου τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ ββάτῳ. οὗτος δὲ ἰσραήλ, ὁ ἐν τῇ ἀγύπτῳ, καὶ ἐν ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, ὁ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη πεισάρακοντα. οὗτος δὲ οὐκ ἔστιν ὁ μουσῆς, ὁ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἰσραήλ. προφήτῳ ὑμῶν ἀνασῆσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ πῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμὲ, αὐτὸ ἀκέραιον: οὗτος δὲ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μετὰ τοῦ ἁγγέλου τοῦ λαλοῦτος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει σινᾶ, καὶ πῶς πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο λόγον ζωητῶν δ' οὐκ ἠθέλησαν ὑπὸ ἡμῶν γένεσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλὰ πῶσαντο ἐξῆρα φησὶν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν εἰς Αἰγύπτον, εἰπόντες τῷ ἁρῶν. ποίησον ὑμῖν θεοὺς, οἱ προπορεύσονται ἡμῶν. ὁ γὰρ μουσῆς οὗτος, ὃς δὲ ἰσραήλ ἐκ γῆς ἀγύπτου, οὐκ οἶδ' ἀμυν τί γέγονεν αὐτῷ. καὶ ἐμοχοποιήσαντο ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδῶλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν τῷ ἔργῳ ἐν τῷ ἁρῶν αὐτῶν. ἔσχε δὲ ὁ δεὸς, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῷ ἁρῶν τῷ οὐρανοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ πῶς προφητῶν. μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσώγει κατέ μοι ἔτι τῶν ἀράκων ἐν τῇ ἐρήμῳ οἰκῶ ἰσραήλ; καὶ ἀνελάβετε πλὴν σκηνῶν τοῦ μολόχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν ἑμφάμ, τῶν τύπων ὃν ἐποιήσατε προσκυθεῖν αὐτοῖς. καὶ μετακίθω ὑμᾶς ἐπέκεινα βαβυλῶν. ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἡμῶν τοῖς πατέράσιν

Isaac, & deus Jacob. Tremefactus autē Moses, non audebat attendere. Dixit autē illi dominus: Solue calciamentū pedum tuorum. Locus enim in quo stas, terra sancta est. Vidi, uidi inquam, afflictionem populi mei qui est in Aegypto, & gemitum eorum audiui, & descendi ut eruam eos. Nunc uenito, & mittam te in Aegyptum. Hunc Mosen quē negauerunt, dicentes, quis te constituit principem & iudicem? hunc inquam deus principem & redemptorem miserat per manum angeli, qui apparuerat illi in rubo. Hic eduxit illos, & dens prodigia & signa in Aegypto, & in rubro mari, & in deserto annis quadraginta. Hic est Moses qui dixit filiis Israël: Prophetam suscitabit uobis deus uester e fratribus uestris, similem mei, illum audietis. Hic est qui fuit in congregatione in solitudine cum angelo qui loquebatur ei in monte Sina, & cum patribus nostris, qui accepit sermonem uiuum ut daret nobis. Cui noluerunt obedire patres nostri, sed repulerunt & auersi sunt corde suo in Aegyptum, dicētes ad Aaron: Fac nobis deos qui praecedant nos. Mosi enim huic, qui eduxit nos de terra Aegypti, nescimus quid acciderit. Et uitulum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hostiam simulario, & laetabantur super operibus manuum suarum. Conuertit se autem deus, & tradidit eos, ut colerent militiam caeli, sicut scriptum est in libro prophetarum: Num uictimas & hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, domus Israël? Et suscepistis tabernaculum Moloch, & sydus dei uestri Rempham, figuras quas fecistis ad adorandum eas. Et transferam uos ultra Babylonem. Tabernaculum testimonij fuit patribus

✓ Hic est Mos
3. τῶν

πατρᾶσι μὲν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς δὲ ἔειπεν
 ἔατο, ὁ λαὸς μὲν μωσῆ ποιῆσαι αὐτῷ κα-
 τὰ τὸν τύπον, ὃν ἑώρακε. ἢ καὶ καὶ εἰσὶν ἄλλοι
 δὲ ἰσχυροὶ οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ Ἰησοῦ
 ἐν τῇ καταχέσει τῶν ἡμερῶν, ὡς ἔξωσεν ὁ θεὸς
 ἀπὸ προσώπου τοῦ πατέρων ἡμῶν ἕως
 τῶν ἡμερῶν δαβίδ, ὃς ἔφερε χάρισμα ἐνώπιον
 τοῦ θεοῦ, ἐκτίθει τὸ ἕρως σκηνώματα τοῦ θεοῦ
 ἰακώβ. Σολομῶν ἡ ἐκδομήσεν αὐτῷ οἶκον.
 ἀλλ' οὐκ ὁ ἕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κα-
 τοικῆ, καθὼς ὁ προφήτης λέγει. ὁ οὐρανὸς
 μοι θρόνος, ἢ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν
 μου. ποῖον οἶκον οἰκοδομήσεται μοι, λέγει
 κύριος, ἢ τίς τόπος ἐν καταπαύσεώς μου;
 οὐκ ἢ χεῖρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα, σκλη-
 ροτράχκλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῆ καρδία καὶ
 τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς αἰ τοῦ πνεύματι τῷ ἁγίῳ
 ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν, ἐὺ μέ-
 τινά τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες
 ὑμῶν; ἐκτενεῖται ἡ ψυχή προκαταγγέλλαν-
 τας πρὶν εἰσελεῖσθαι τὸ δικαίον, οὐκ ἔμελλε
 προσδοτῆ καὶ φονεῖς γεννηθῆναι, οἱ τινες ἐλά-
 βετε τὸν νόμον εἰς διάταξιν ἀγγέλων, καὶ
 οὐκ ἐφυλάξατε. ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπί-
 οντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἐβρυχο-
 ούμενοι δόκοντες αὐτῶν ἐπ' αὐτόν. ὑπάρχων δὲ
 πλήρης πνεύματι ἁγίῳ, ἐτενίσθη εἰς τὸν
 οὐρανόν, εἶδε δόξαν θεοῦ, καὶ Ἰησοῦ ἐστῶτα
 ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπε. ἰδοὺ δεξῶν
 τῶν οὐρανῶν ἀνεωγμένους, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ
 ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἐστῶτα τοῦ θεοῦ. κρᾶξαν
 οἱ δὲ φωνῆ μεγάλῃ, σπέννοντες τὰ ὦτα αὐτῶν,
 ἐκτενεῖται ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν. ἐκβα-
 λούντες ἔξω ἐπιβόλους ἐλιθοβόλους, καὶ οἱ
 μάρτυρες ἀπέδειντο τὰ ἱμάτια πρὸς τοὺς πό-
 δας νεανίᾳ κλάουμβίου σαύλ, καὶ ἐλιθο-
 βόλους τὸν σέφανον ἐπικαλόμενον, καὶ λέ-
 γοντα. κύριε Ἰησοῦ, δεξάσαι τὸ πνεῦμά μου.
 οἱ δὲ τὰ γόνατα, ἔκραξε φωνῆ μεγάλῃ.
 κύριε, μὴ σήσεις αὐτοῖς πλὴν ἁμαρτίαν ταύ-
 τιν. καὶ τὸτο εἰπὼν, ἐκοιμήθη.

patribus nostris in deserto, sicut ordina-
 uerat illis, loquens ad Moſen ut faceret
 illud secundū formā, quā uiderat. Quod
 & induxerūt, qui successerunt, patres no-
 stri cum Iesu in possessionē gentiū, quas
 expulit deus à facie patrū nostrorū usq;
 ad dies Dauid, qui inuenit gratiā coram
 deo, & petijt ut inueniret tabernaculum
 deo Iacob. Solomon autē ædificauit illi
 domū. Sed nō is est excelsissimus, qui in
 manufactis templis habitat, sicut ppheta
 dicit: Cœlum mihi sedes est, terra autē
 scabellum pedum meorū. Quam domū
 ædificabitis mihi dicit dñs, aut quis lo-
 cus requietionis meæ est? Nōne manus
 mea fecit hæc omnia? Duri ceruice & in-
 circumcisi corde & auribus, uos semper
 spiritui sancto resistitis, sicut patres ue-
 stri, ita & uos. Quē prophetarū nō sunt
 persecuti patres uestri? Et occiderūt eos,
 qui prænuſciabant de aduentu iusti,
 cuius uos nunc proditores & occisores
 fuistis: qui accepistis legem per disposi-
 tiones angelorum, nec seruaſtis. Audien-
 tes autem hæc dissecabant cordib⁹ suis,
 & stridebant dentibus suis in eum. Cum
 autem esset plenus spiritu sancto, inten-
 tis in cœlum oculis, uidit gloriam dei, &
 Iesum stantem à dextris dei. Et ait: Ecce
 uideo cœlos apertos, & filium hominis
 stantem à dextris dei. Exclamantes autē
 uoce magna, cōtinuerūt aures suas, & im-
 petum fecerūt unanimiter in eum. Et eie-
 ctum eum ἐ ciuitate lapidabant, ac testes
 deposuerunt uestimenta ad pedes ado-
 lescentis, qui uocabat⁹ Saulus. Et lapida-
 bant Stephanum inuocantē, ac dicentē:
 Domine Iesu, suscipe spiritū meum. Po-
 sitis autem genibus, clamauit uoce ma-
 gna: Domine, ne statuas illis peccatum
 hoc. Et cum hoc dixisset, obdormiuit.

Ὁμοθυμαδὸν ἐκτενεῖται ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν. ἐκβαλόντες ἔξω ἐπιβόλους ἐλιθοβόλους, καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέδειντο τὰ ἱμάτια πρὸς τοὺς πόδας νεανίᾳ κλάουμβίου σαύλ, καὶ ἐλιθοβόλους τὸν σέφανον ἐπικαλόμενον, καὶ λέγοντα. κύριε Ἰησοῦ, δεξάσαι τὸ πνεῦμά μου. οἱ δὲ τὰ γόνατα, ἔκραξε φωνῆ μεγάλῃ. κύριε, μὴ σήσεις αὐτοῖς πλὴν ἁμαρτίαν ταύτην. καὶ τὸτο εἰπὼν, ἐκοιμήθη. Saulus

Σαῦλ ὁ δὲ ἦν σαυδουδοκῶν τῆ ἀναρεσία αὐτοῦ. ἐρμήετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ δῖω γμδς μέγας ἐπὶ πλὴν ἐκκλησίᾳ πλὴν ἐν ἱεροσολύμοις, πάντες τὲ δῖεσπάρησαμ καὶ τὰς χώρας φη ἰουδαίας καὶ σαμαρείας πλὴν πῶν ἀποσόλων. Σωκεόμισαμ δὲ τὸμ σέφα νόμ ἄνδρες ἐυλαβᾶς, καὶ ἐποίησαντο κοπετόμ μέγαμ ἐπᾶν τῶ. Σαῦλ ὁ δὲ ἐλυμαίνετο πλὴν ἐκκλησίᾳ, καὶ τὸν οἰκους εἰσπορφύομεν, σύρωμ τε ἄνδρας καὶ γαυᾶκας παρεδίδου εἰς φυλακῶν. οἱ μὲν οὖν δῖα σπαρέντες δῖἡλθον, ἐυαγγελιζόμενοι τὸμ λόγῳ. φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιμ φη σαμαρείας, ἐκήρυσεμ αὐτοῖς τὸμ χριστόμ. προσέχομ τε οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ φιλίππου, ὁμοθυμαδὸν ἐν τῶ ἀκούειμ αὐτοῦ, καὶ βλέπειμ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίηε. πολλῶμ γὰρ πῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα, βοῶντα μεγάλη φωνῇ, ἐζήχθετο. πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐδραπέυθησαν. καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ. Ἀνὴρ δὲ τις ὀνόματι σίμων, προῦπηρχεμ ἐν τῇ πόλει μαγεύωμ, καὶ ἐζισὼμ ὃ ἐδου φη σαμαρείας, λέγων, εἰναί τινα, αὐτοῦμ μέγαμ, ὃ προσέχομ ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, λέγοντες, οὗτός ἐστιμ ἡ δυνάμις τοῦ θεοῦ ἡ μεγάλη. προσέχομ δὲ αὐτῶ, δῖὰ τὸ ἱκανῶ χροῖω ταῖς μαγείαις ἐζεσκέναα αὐτοῦς. ὅτε δὲ ἐπίδυσαμ τῶ φιλίππῳ, ἐυαγγελιζομένῳ τὰ περὶ φη βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ ὀνόματ τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ, ἐβαπίζοντο ἄνδρες τε καὶ γαυᾶκες. ὁ δὲ σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστισε, καὶ βαπτισθεὶς ἦν προσκαρτερῶμ τῶ φιλίππῳ. θεωρῶμ τε δυνάμεις καὶ σημεῖα γινόμενα ἐζίστατο. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι, ὅτι δέδεκται ἡ σάμαρα τὸμ λόγῳ τοῦ θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοῦς τὸμ πέτρομ καὶ ἰωάννην, οἱ τινες καταβάτες, προσήνεξαντο περὶ αὐτῶμ, ὅπως λάβωσι πνεῦμα ἅγιον.

ὕπω

Saulus autem consenserat in necem eius. Facta est autē in illo die persecutio magna aduersus ecclesiam, quæ erat Hierosolymis, & omnes dispersi sunt per regiones Iudææ & Samariæ præter apostolos. Curauerunt autem unā Stephanum uiri religiosi, feceruntq; planctum magnum super eum. Saulus uero deuestabat ecclesiam, per singulas domos intrans, trahensq; uiros ac mulieres tradebat in custodiam. Illi igit̃ dispersi peragrabant, annunciantes sermonem dei. Philippus autem peruenit in ciuitatem Samariæ, ac prædicabat illis Christum. Intendebant autē turbæ his, quæ à Philippo dicebantur, unanimiter audientes, & uidentes signa quæ ædebat. Spiritus enim immundi, è multis qui ab illis tenebantur: exhibant, clamantes uoce magna. Multi autem paralytici & claudi sanati sunt. Et factum est gaudium magnum in illa ciuitate. Vir autē quidam nomine Simon, qui ante in ea ciuitate artē exercuerat magicam, ac gentem dementiauerat Samariæ, dicens se esse quempiam magnum, cui auscultabant illi à minimo usq; ad maximū, dicentes: Hic est uirtus dei, quæ uocatur magna. Auscultabant autē ei, propterea quod multo tempore magicis artibus dementiaffet eos. Cum uero credidissent Philippo, euāgelizanti de regno dei, deq; nomine Iesu Christi, baptizabant̃ uiri simul ac mulieres. Tūc Simon & ipse credidit, & cum baptizatus esset adhærebat Philippo. Vidensq; signa & uirtutes fieri stupēs ammirabatur. Cum autem audissent apostoli qui erant Hierosolymis, qd̃ recepisset Samaria uerbum dei, miserunt ad eos Petrum ac Ioannē. Qui cū descēdissent, orauerūt pro ipsis: ut acciperēt spiritum sanctum.

Nondum

οὐπω γὰρ ἦν ἐπ' οὐδ' ἐνὶ αὐτῶν ἐπιπεπῆκός,
 μόνον δὲ βεβαπῆσι μὲν οὖν ὑπὲρ ἄλλων εἰς τὸ ὄνο-
 μα τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ. τότε ἐπετίθει τὰς χεῖ-
 ρας ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐλάβανον πνεῦμα ἅγι-
 ον. Θεασάμενοι δὲ ὁ σίμων, ὅτι διὰ τοῦ ἐπι-
 θέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδου-
 ται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσώγεικεν αὐ-
 τοῖς ψήματα, λέγων. Δότε καὶ μοι τὴν δύνα-
 σίαν ταύτην, ἵνα ὡς ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας,
 λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον. πῶς δὲ εἶπε
 πρὸς αὐτόν, τὸ ἀργύριόν σου σὺ σοὶ εἶναι εἰς ἀ-
 πώλησιν, ὅτι τὴν δωρεάν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας
 διὰ ψημάτων κτᾶσθαι. οὐκ ἔστι σοὶ μερὶς
 οὐδὲ κληρονομία, ὅτι τὸ λόγῳ τούτῳ. ἡ γὰρ καρ-
 δία σου οὐκ ἔστι ἐνθεῖα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. με-
 τανόησον οὖν ἀπὸ τοῦ κακίαι σου ταύτης, καὶ
 δεήθητι τοῦ θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφεθήσεται σοὶ ἡ ἐπι-
 πίνοια τοῦ καρδίας σου. εἰς γὰρ χολῶν πικ-
 ρίας καὶ σῶν δεισμοῦ ἀδικίας ὄρω σε ὄντα.
 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων, εἶπε. δεήθητε ὑμεῖς
 ὑπὲρ ἐμῶν πρὸς τὸν κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλ-
 θῃ ἐπὶ ἐμέων εἰρήκατε. οἱ μὲν οὖν διὰ μαρτυ-
 ράμενοι καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον ἔκυ-
 ρίσαν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ, πολλὰς τε
 κώμας τῶν σαμαρειτῶν ἐνηγγελίσαντο. ἀγ-
 γελῶν δὲ κυρίου ἐλάλησε πρὸς φίλιππον, λέ-
 γων. ἀνάστηθι, καὶ πορεύου ἡμερῶν μεσημβρίαν
 ἐπὶ τὴν ὁδόν, τὴν κατὰ βαβίλουσαν ἀπὸ Ἱερου-
 σαλήμ εἰς γάζαν. αὕτη ὁδὸς ἐρημική. Ἐὰν
 εἶδες ἐπορεύθῃ καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ αἰθίοψ, εὐνοῦχος,
 δυνάστης καὶ βασιλεύσης αἰθιοπῶν,
 ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τοῦ γάζης αὐτῆς, ὃς ἐκλή-
 θη προσκυνητὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἦν τε ὑπο-
 σφίον καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος
 αὐτοῦ, ἔτι ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην Ἠσαΐαν.
 εἶπε δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ φιλίππου. προσελθε,
 καὶ κολληθήσεται ἅρματι τούτῳ. προσδρα-
 μῶν δὲ ὁ φίλιππος, ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγι-
 νώσκοντα τὸν προφήτην Ἠσαΐαν, καὶ εἶ-
 πε. ἄρα γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις; ὃ δὲ
 εἶπε. πῶς γὰρ ἂν δαμάμην, ἐὰν μή τις
 ὁδηγήσῃ με

Petrus in
 spiritu
 sancto
 spiritu
 sancto

Nondum enim in quenquam illorum
 illapsus fuerat, sed baptizati tantū erant
 sub nomine Christi Iesu. Tunc impone-
 bant manus super illos, accipiebantque
 spiritum sanctum. Cum uidisset autem
 Simon, quod per impositionē manuū
 apostolorum daretur spiritus sanctus,
 obtulit eis pecunias dicens: Date & mihi
 potestatem istam, ut cuicumque impo-
 fuero manus, accipiat spiritum sanctum.
 Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua
 tecum sit in perditionem, quoniam do-
 num dei existimasti pecunijs parari. Nō
 est tibi pars neque fors in ratione hac.
 cor enim tuum non est rectum coram
 deo. Resipisce igitur ab ista malicia tua,
 & roga deum, si forte remittatur tibi co-
 gitatio cordis tui. In felle enim amaritu-
 dinis, & colligatione iniquitatis uideo te
 esse. Respondens autem Simon, dixit:
 Precemini uos pro me apud dominum,
 ne quid eueniat in me horum quæ dixi-
 stis. Et illi quidem testificati & locuti ser-
 monem dei, reuersi sunt Hierosolymam,
 & multis oppidulis Samaritanorum
 euangelizabant. Angelus autem domi-
 ni locutus est ad Philippum, dicens: Sur-
 ge, & uade meridiem uersus ad uiam
 quæ descendit ab urbe Hierosolymo-
 rum Gazam. hæc est deserta. Et surgens
 abiit, & ecce uir Aethiops, eunuchus, præ-
 fectus Candaces reginæ Aethiopiū, quæ
 præfecerat uniuersæ gazæ suæ, uenerat
 adoraturus Hierosolymam, & reuerte-
 batur sedens super currum suum, lege-
 batque Esaiam prophetā. Dixit autē spi-
 ritus Philippo: Accede, & adiunge te ad
 currum istum. Accurrēs autē Philippus,
 audiuit eum legentē Esaiam pphctā, &
 dixit: Intelligisne quæ legis? At ille ait:
 Nam qui possim, nisi aliquis dux uia
 mihi

ὁ δὲ κήσῃ με; παρεκάλεισέ τε τὸ φίλιππον ἵνα
 βάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ. ἢ δὲ περιόχῃ φθί
 γρασφῆς ἢ μὲν ἀνεγίνωσκεμ, ἢ μὲν αὐτῆ. ὡς πρόβα
 τὸν ἐπὶ σφαγῶν ἤχθῃ, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντί
 οῦ τῶν κείροντ' αὐτὸν ἀφῶνος, οὕτως οὐκ
 ἠνοιγεί τὸ στόμα αὐτοῦ. ὡς τῆ ταπεινώσει αὐτῆ
 ἢ κρίσει αὐτοῦ ἤσθῃ. πλὴν δὲ γενεᾶ μὲν αὐτοῦ τίς
 εἴη γήσεται; ὅτι ἄρρεται ἀπὸ φθί γῆς ἢ ζωῆ
 αὐτοῦ. Αποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ φίλιπ
 πῳ, εἶπε. δέομαι σε, περὶ τίν' ὁ προφή
 τῆς λέγει τὸ τοῦτο, πρὸς αὐτὸν, ἢ πρὸς ἐτέρου τι
 νόε; ἀνοίξας δὲ ὁ φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ,
 καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ φθί γρασφῆς ταύτης,
 εὐκὴ γελίσατο αὐτῷ τὸ ἱσοῦμ. ὡς ἡ ἐπορευόνη
 τοῦ πλὴν ὁ δὲ ἦλθον ἐπὶ τὴν ὕδωρ, καὶ φη
 σίμ ὁ εὐνοῦχος. ἰδοὺ ὕδωρ, τί κωλύει με βα
 πτίσθαι; εἶπε δὲ ὁ φίλιππος. εἰ πιστεύεις
 εἰς ὅλην φθί καθάρσιαν, ἔξεσιμ. ἀποκριθεὶς δὲ
 εἶπε. πιστεύω τὸν ἦδ' ὁ τῶν δεῖ εἶναι τὸν ἱσοῦμ
 χριστόμ. καὶ ἐκέλευσε σῶμαι τὸ ἄρμα, καὶ κα
 τέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὅ, τε φίλιπ
 πος καὶ ὁ εὐνοῦχος, καὶ ἐβάπτισεν αὐτόμ.
 ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τῶν ὕδατ', συνεῦμα κυ
 ρίον ἤρπασε τὸν φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδ' ἐμ' αὐ
 τὸν οὐκέτι ὁ εὐνοῦχος. Ἐπορεύετο γὰρ πλὴν
 ὁ δὲ αὐτοῦ χαίρων. φίλιππος δὲ ἐνρέθη εἰς
 ἄζωτον, καὶ διερχόμενος, εὐκὴ γελίσειτο τὰς
 πόλεις πάσας, ἕως τῶν ἐλθῆν αὐτὸν εἰς κα
 σάρειαν. Ὁ δὲ σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπὸ
 λῆς καὶ φόβου εἰς τὴν μαθητῶν τῶ κυρίου,
 προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ, ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ
 ἐπιστολὰς εἰς διαμασκόμ πρὸς τὰς συναγω
 γὰς, ὅπως ἐὰν τινὰς εὕρη φθί ὁδοῦ ὄντας ἄν
 θρωπος τε καὶ γυναικάς, δεδεδυμένους ἀγάγῃ
 εἰς ἱερουσαλήμ. ὡς δὲ τῷ πορευέμεθα, ἐγγύε
 το αὐτὸν ἐγγίξῃ τῆ διαμασκόμ, καὶ θύμηνος
 περιήσεται ἐμ' αὐτὸν φῶς ἀπὸ τῶν οὐρανῶν, καὶ
 πεσὼμ ἐπὶ τὴν γῆν, ἢ κῆσε φωνῶν, λέγουσαν
 αὐτῷ, σαούλ σαούλ, τί με διώκεις; εἶπε δὲ.
 τίς εἰ κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπεμ. ἐγώ εἰμι ἰη
 σοῦς, ὃμ σὺ διώκεις. σκληρόμ σοι πρὸς κέντρα
 λακτίσθμ

mihī fuerit? Rogavitq; Philippum, ut
 ascenderet, sederetq; secum. Argumentū
 autem scripturæ quam legebat, erat hoc:
 Tanq; ovis ad occisionem ductus est, &
 sicut agnus coram tondente se mutus, sic
 nō aperuit os suum. In humilitate ipsius
 iudicium eius sublatū est. Generationē
 autē eius quis enarrabit? Quoniam tol
 litur de terra uita eius. Respondens autē
 eunuchus Philippo, dixit: Obsecro te, de
 quo propheta dicit hoc, de se, an de alio
 quopiam? Aperiens autē Philippus os
 suum, & incipiens à scriptura ista, prædi
 cavit illi Iesum. Et dum irent per uiam,
 uenerūt ad quandam aquā. Et ait eunu
 chus: Ecce aqua. quid uetat quo minus
 baptizer? Dixit autē Philippus: Si credis
 ex toto corde, licet. Et respōdens ait: Cre
 do filiū dei esse Iesum Christū: Et iussit
 sisti currū. Ac descēderūt ambo in aquā
 Philippus simul & eunuchus, & baptiza
 uit eum. Cum autē ascēdissent ex aqua,
 spiritus dñi rapuit Philippū, nec ampli⁹
 uidit eum eunuchus. Ibat em̄ per uiam
 suā gaudens. Philippus autē repertus est
 Azoti, & pertransiens euāgelizabat ciui
 tatib⁹ cunctis, donec ueniret Cæsaream.

Litt

Saulus autem adhuc spirans minas
 ac cædem aduersus discipulos dñi, acces
 sit ad principem sacerdotum, & petijt ab
 eo epistolas, quas perferret Damascū ad
 synagogas: ut si quos inuenisset eius uia
 seu uiros seu mulieres, uinctos duceret
 Hierosolymā. Et cum iter faceret, cōtigit
 ut appropinquaret Damasco. Et subito
 circumfulgurauit eum lux de cælo, colla
 psusq; in terram, audiuit uocem, dicentē
 sibi: Sāul Sāul, quid me persequeris? Di
 xit autem: Quis es domine? Dominus
 autē dixit: Ego sum Iesus, quem tu perse
 queris. Durum est tibi contra stimulos
 calcitrare.

IX

λακτίζωμ. τρέμων τε καὶ δαμβῶμ ἔειπε· κύριε, τί με θέλεις ποιῆσαι; καὶ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν· ἀνάστηθι, καὶ εἰσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεται σοι, τί σε δεῖ ποιῆναι. οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτοῦ εἰσηκούσαντες ἐννεοὶ, ἀκούοντες μὲν φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες. ἠγέρθη δὲ ὁ σαῦλος ἀπὸ φθιγῆς, ἀνεφωμύων τε τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, οὐδένα βλέπε. χεραγωγοῦντες δὲ αὐτόν, εἰσήγαγον εἰς δαμασκόν. καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγεν, οὐδὲ ἔπιεν. ἦν δὲ τις μαθητὴς ἐν δαμασκῷ, ὀνόματι ἀνανίας, καὶ ἔειπε πρὸς αὐτόν ὁ κύριος ἐν ὁράματι, ἀνανία. ὁ δὲ ἔειπεν, ἰδοὺ ἐγὼ κύριε. ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόν· ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ξύμωλον τὴν καλουμένην εὐθείαν, καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ ἰούδα, σαῦλον ὀνόματι ταρσέα. ἰδοὺ γὰρ προσέχεται. καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνδρα ὀνόματι ἀνανίαν εἰσελθόντα, καὶ ἐπιτιθέντα αὐτοῦ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ. ἀπεκρίθη δὲ ἀνανίας· κύριε, ἀκήκουσ ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὡς ἔχει θύσάμ παρὰ τῶν ἀρχιερέων, δῆσασα πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου. ἔειπε δὲ πρὸς αὐτόν ὁ κύριος· πορεύου, ὅτι σκεῦός ἐκλογῆς μοι ὄξιν ὁυτοῦ, τοῦ βασιλέως τὸ ὄνομά μου ἐνώπιόν ἐδινῶν καὶ βασιλέων, ἡμῶν τε ἰσραήλ. ἐγὼ δὲ ὑποδείξω αὐτῷ, ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπερὶ τοῦ ὀνόματός μου ποιῆναι. ἀπῆλθε δὲ ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθείς ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας, ἔειπε· σαουλ ἀδελφε, ὁ κύριος ἀπέσταλκέ με, ὁ ὀφθαλμοὶ σοι ἐν τῇ ὁδοῦ ἦν ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς, καὶ πλῆθῆς πνεύματος ἁγίου. καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες, ἀνέβλεψέ τε. καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη. καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίχυσεν. ἐγγύετο δὲ ὁ σαῦλος μετὰ τῶν ἐν δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς, καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς

calcitrare. Is tremēs ac stupens dixit: Domine, quid me uis facere? Et dominus ad eum: Surge, & ingredere ciuitatem, & dicetur tibi, quid te oporteat facere. Viri autem illi qui erant ei comites itineris, stabant attoniti, audientes quidem uocem, neminem tamen uidentes. Surrexit autem Saulus à terra, apertisq; oculis, neminē uidebat. Sed manu ducentes illum, introduxerūt Damascum. Et erat tribus diebus non uidens, ac non comedit neq; bibit. Erat autem quidam discipulus Damasci, nomine Ananias, Et dixit ad illum per uisum dominus: Anania. Et ille ait: Ecce ego domine. Et dominus ad eum: Surge, & uade in uicium qui uocatur rectus, & quære in domo Iudæ, Saulum nomine Tarsensem. Ecce enim orat. Et uidit per uisum uirum Ananiam nomine introeuntem, & imponentē sibi manum, ut uisum reciperet. Respondit autē Ananias: Dñe, audiui ex multis de uiro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis Hierosolymæ. Et hoc loco habet potestatem à principibus sacerdotū, uinciendi omnes qui inuocant nomē tuū. Dixit autē ad eum dñs: Vade, qm̄ organū electum est mihi iste, ut portet nomē meum corā gentibus & regibus ac filiis Israel. Ego em̄ ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Et abiit Ananias, & introiuit in domum, & imponens ei manus, dixit: Sāul frater, dominus misit me, qui apparuit tibi in uia qua ueniebas, ut uisum recipias & implearis spiritu sancto. Et cōfestim deciderūt ab oculis eius tanquam squamæ, & uisum recepit. & surgens baptizatus est. Cumq; cepisset cibum, corroboratus est. Fuit autem Saulus cū discipulis, qui erant Damasci, per dies aliquot. Et continuo in Synagogis

γωγάς ἐκήρυσε τὸν Χριστὸν, ὅτι οὗτός ἐστι
 ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. ἤρξαντο δὲ πάντες οἱ ἀκούον-
 τες, καὶ ἔλεγον. οὐχ' οὗτός ἐστι ὁ πορνεύ-
 σας ἐν Ἱερουσαλήμ τούτους ἐπικαλουμένους
 τὸ ὄνομα τοῦτο; καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐλήλυθεμ,
 ἵνα δεδωμένους αὐτούς ἀγάγη ἐπὶ τῆς ἀρ-
 χιερέως; σαῦλα δὲ μᾶλλον ἐνεδωάμοῦτο,
 καὶ σώεχυνε τῆς ἰουδαίους, τούτους κατοί-
 κοῦντας ἐν δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι
 οὗτός ἐστι ὁ Χριστός. ὧς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέ-
 ραι ἰκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ ἰουδαῖοι
 ἀνελεῖν αὐτόν. ἐγνωθὴ δὲ τῷ σαύλῳ ἡ ἐ-
 πιβουλὴ αὐτῶν. παρετήρουν τε τὰς πό-
 λας ἡμέρας τε καὶ νυκτός, ὅπως αὐτὸν ἀ-
 νέλωσι. λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυ-
 κτός, κατήκαμ διὰ τοῦ τείχους, χαλάσαν-
 τες ἐν σενίδι. παραγενόμενος δὲ ὁ σαῦ-
 λος ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐπερᾶτο κολλᾶσθαι
 πρὸς μαθητᾶς. καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐ-
 τὸν, μὴ πεισύνουντες, ὅτι ὅστις μαθητὴς βαρ-
 νάβας δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτόν, ἤγαγε
 πρὸς τούτους ἀποστόλους, καὶ διήγησατο αὐ-
 τοῖς, πῶς ἐν τῇ ὁδοῦ εἶδε τὸν κύριον, καὶ
 ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν δαμασκῷ
 ἐπαρξήσασατο ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ.
 καὶ ἦν μετ' αὐτῶν ἐισπορευόμενος εἰς Ἱερου-
 σαλήμ, ἃ παρξήσασατο ἐν τῷ ὀνόματι
 τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. ἐλάλει τε καὶ συνέζητει
 πρὸς τούτους ἑλληνιστάς. οἱ δὲ ἐπεχείρουσαν
 αὐτὸν ἀνελεῖν. ἐπιγόντες δὲ οἱ ἀδελφοί, κα-
 τήγαγον αὐτὸν εἰς Καισάρειαν, καὶ ἤρξατο
 πηλαρᾶν αὐτὸν εἰς ταρσόμ. αἱ μὲν οὖν ἐκκλη-
 σία καδὸλης φιλίᾳ ἰουδαίας καὶ γαλιλαίας
 καὶ σαμαρείας ἔρχον ἐιρηνῶν, οἰκοδομού-
 μεναι καὶ πορθυόμεναι τῷ φόβῳ τοῦ κυ-
 ρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύμα-
 τος ἐπληθύνοντο. ἐγγύετο δὲ, πέραρον δι-
 ερχόμενον διὰ πάντων, κατελεῖν ἃ πρὸς
 τούτους ἁγίους, τούτους κατοικοῦντας λυδίαμ.
 ἔβρε δὲ ἐκεῖ ἀνδρῶν πόμ τινα ἀναίαν ὀνόματι
 τι, ὃς ἐπὶ ὀκτὼ κατακείμενον ἐπὶ κρεβ-
 βάτι

gogis prædicabat Christū, quod is esset
 filius dei. Stupebant autem omnes qui
 eum audiebant, ac dicebant: Nonne hic
 est qui expugnabat Hierosolymis eos,
 qui inuocabant nomen istud? Et huc
 ad hoc uenit, ut uinctos illos duceret ad
 principes sacerdotum? Saulus autem
 multo magis conualescebat, & confun-
 debat Iudæos, qui habitabant Dama-
 sci, affirmans quod is esset Christus. Ex-
 pletis autem diebus compluribus, inie-
 runt inter se Iudæi consiliū, ut illum
 occiderent. Sed intellectæ sunt Saulo
 insidiæ eorum. Asseruabantque portas
 die ac nocte, ut eum interficerent. Acci-
 pientes autem eum discipuli nocte, per
 murum demiserunt, summittentes in
 sporta. Cum autē Saulus uenisset Hiero-
 solymam, tentabat se iungere discipulis.
 & omnes timebant eum, non credentes,
 quod esset discipulus. Barnabas autem
 apprehensum illum, duxit ad aposto-
 los, ac narrauit illis, quomodo in uia ui-
 disse dominum, & quod locutus es-
 set ei, & quomodo in Damasco fortiter
 egisset in nomine Iesu. Et erat cum il-
 lis uersans Hierosolymis, fiducialiter
 agens in nomine domini Iesu. Loqueba-
 turque & disputabat aduersus Græcos.
 illi uero quærebant occidere eum. Quod
 cum cognouissent fratres, deduxerunt
 eum Cæsaream, & emiserunt Tarsum.
 Igitur ecclesiæ quidē per totā Iudæam &
 Galilæam & Samariam habebant pa-
 cem, & ædificabant uersantes in timore
 dñi, & cōsolatione sancti spiritus multi-
 plicabant. Factū est aut, ut Petrus, dum
 peragraret per omnes, deueniret etiā ad
 sanctos, qui habitabāt Lyddæ. Reperit
 autē ibi hominē quēdā nomine Aenæā,
 annis iam octo decumbentem in grab-
 z z bato,

βάτω, ὃς ἦν παραλελυμῶς, καὶ εἶπερ
 αὐτῷ ὁ πῆτερ· ἀνάα, ἰάταί σε ὁ ἰησοῦς
 χριστός· ἀνάσθη, καὶ στῆσον σεαυτῷ· καὶ
 εὐδέως ἀνέστη· καὶ εἶδον αὐτὸν πάντες οἱ
 κατοικοῦντες λύδδα καὶ τὸν ἄσάρωνα,
 οἱ τινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον· ἐν ἰόπ-
 πῃ δὲ τις μαθήτρια ὀνόματι ταβιδά· ἢ
 δι᾽ ἐρμηνυτομυθίαν λέγεται δορκάς· αὕτη ἦν
 πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν
 ὧν ἐποίησεν· ἐγγύετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεί-
 ναις, ἀσθενήσασα αὐτῷ ἀποθανεῖν· λού-
 σαντες δὲ αὐτὴν, ἔθηκαν ἐν ὑπερώῳ· ἐγ-
 γύς δὲ ὄσκει λύδδης τῆ ἰόππῃ, οἱ μαθηταὶ
 ἀκούσαντες, ὅτι πῆτερ ὄσιν ἐν αὐτῇ, ἀ-
 πέσελαν πρὸς αὐτὸν, παρακαλοῦντες, μὴ
 ὀκνήσαι δι᾽ ἐλθεῖν ἕως αὐτῶν· ἀναστὰς δὲ πῆ-
 τερ, σωῆθερ αὐτοῖς· ὃν παραγενόμε-
 νομ ἀνήγαγον εἰς τὸν ὑπερῶον, καὶ παρέστη-
 σαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίονσαι, καὶ ἐ-
 πιθεκνύμεναι χιτῶνας καὶ ἱμάτια, ὅσα ἐ-
 ποία μετ᾽ αὐτῶν ὄσκει ἡ δορκάς· ἐκβαλῶν δὲ
 ἔξω πάντας ὁ πῆτερ, θείξ τὰ γόνατα προ-
 σήξατο· καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα, εἶπε·
 ταβιδά, ἀνάσθη· ἢ δὲ ἰώσκει τὸν ὀφθαλμὸν
 αὐτοῦ, καὶ εἶδον αὐτὸν πῆτρου, ἀνεκάθισεν· δούς
 δὲ αὐτῇ χεῖρα, ἐνέστησεν αὐτῷ· φωνήσας δὲ
 τὸν ἀγίον ἐπὶ τὰς χῆρας, παρέστησεν αὐτῷ
 ζωσαν· γνωστὸν δὲ ἐγγύετο καθ᾽ ὅλης ἐπὶ ἰόπ-
 πης, καὶ πολλοὶ ἐπίδυσαν ἐπὶ τὸν κύριον· ἐ-
 γγύετο ἡ ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι αὐτὸν ἐν ἰόπ-
 πῃ παρατίμι σίμωνι βυρσῆ.

Ἀνὴρ δὲ τις ἦν ἐν καίσαρειά, ὀνόματι
 κορνήλιος, ἑκατοντάρχης ἐκ πείρας ἐπὶ
 καλῶν ἰταλικῆς, εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος
 τὸν θεόν, σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐ-
 τοῦ, ποιῶν τε ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ
 λαῷ, καὶ δέουσαν τὴν δεοῦ διὰ πάντας·
 εἶδεν ἐν ὄραματι φανερῶς, ὥσει ὄραμα ἐν ἁ-
 πλῶν ἐπὶ ἡμέρας, ἀγγελὸν τὸν θεοῦ εἰσελθόν-
 τα πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐπόντα αὐτῷ· κορνή-
 λιε· ὁ δὲ ἀτενίσας αὐτῷ, καὶ ἐμφοβῶ γερ-
 νόμενος

bato, qui erat paralyticus. Et ait illi Pe-
 trus: Aenā, sanet te domin⁹ Iesus Chri-
 stus. Surge, & sterne tibi ipsi. Et continuo
 surrexit. Et uiderunt eum omnes qui ha-
 bitabant Lyddæ & Asaronæ, qui con-
 uerfi sunt ad dominū. Ioppæ autem fuit
 quædā discipula nomine Tabitha, quæ
 interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat ple-
 na operibus bonis & elemosynis quas
 præstabat. Factum est autem in diebus
 illis, ut infirmata moreretur. Quam cum
 lauissent, posuerunt in cœnaculo. Cum
 autē uicina esset Lydda Ioppæ, ac disci-
 puli audissent; quod Petrus esset in ea,
 miserunt ad eum, rogantes, ne graua-
 retur uenire usque ad se. Exurgens au-
 tem Petrus, uenit cum illis. Et cum ad-
 uenisset, duxerunt illum in cœnaculum.
 & circumsteterunt illum omnes uiduæ
 stentes, & ostendentes tunicas uestesq̄,
 quas faciebat cum esset cum ipsis Dor-
 cas. Eiectis autē omnibus foras, Petrus
 positus genibus orauit. & conuersus ad
 corpus, dixit: Tabitha, surge. At illa ape-
 ruit oculos suos, uisūque Petro, resedit.
 Data autē illi manu, crexit eam. & cū uo-
 casset sanctos ac uiduas, exhibuit eam
 uiuam. Id autē innotuit per totam Iop-
 pen, & crediderunt multi in dominum.
 Factum est autem, ut dies multos ma-
 neret Ioppæ apud Simonem quendam
 coriariū.

Vir autem quidam erat Cæsareæ, x
 nomine Cornelius, centurio ex cohorte
 quæ dicitur Italica, religiosus ac timens
 deum cum tota domo sua, præstans elec-
 mosynas multas plebi, deprecansque
 deum semper. Is uidit per uisum mani-
 feste ferme hora diei nona angelum dei
 introeuntem ad se, dicentemq̄ sibi: Cor-
 nelii. At ille intuens eum, ac timore cor-
 reptus,

νόμου, ἔειπε. τί ἐστὶ κύριε; ἔειπε δὲ αὐτῷ. αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύαι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ νῦν πέμψομαι εἰς ἰόππλω ἄνδρας, καὶ μετὰπεμφαί σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον πέτρον. οὗτος ἐξενίσταται παρὰ τινὶ σίμωνι βυρσαῖ, ὃ ὄζει οἰκίαν παρὰ δάλασσαν. οὗτος λαλήσει σοι, τί σε δεῖ ποιεῖν. ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν τοῖς κορνηλίω, φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ εἶπεν / τῷ πρώτῳ ἐπιστάτῳ τῶν προσκαρτεροῦτων αὐτοῦ / τῶν, καὶ ἔλεγεν αὐτῷ ἅπαντα, ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἰόππλω. τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιποροῦτων ἐκείνων καὶ τῆ πόλει ἐγγιζόντων, ἀνέβη πέτρος ἐπὶ τὸ δώμα προσεύξασθαι, περὶ ὧρα ἕκτην. ἐγγύετο δὲ προσεσθῆναι, καὶ ἤθελε γεύσασθαι. παρὰ σκευάζοντων δὲ ἐκείνων, ἐπέπεσε ἐπ' αὐτὸν ἕκαστος, καὶ διωρατὸν τὸ οὐρανὸν ἀνεωγμένον, καὶ καταβάνον ἐπ' αὐτὸν σκεῦος τι ὡς ὀρθόνως μεγάλην, τέσσαρσι ἄρχαῖς δεδεμένον, καὶ καθιέμενον ἐπὶ τὴν γῆν, ἐν ᾗ ὑπῆρχε πάντα τὰ τετράποδα ἐπὶ γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἔρπετα, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐγγύετο φωνὴ πρὸς αὐτόν. ἀναστὰς πέτρε, δύσσομ καὶ φάγε. ὁ δὲ πέτρος ἔειπε. μηδ' αὖτις κύριε, ὅτι δουλόμαι ἐφαγομ ὡς κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον. καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτόν. ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου. τοῦτο δὲ ἐγγύετο ἐπὶ τρις, καὶ πάλιν ἀνελήθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν. ὡς δὲ ἐγένετο δὴ ἰκίοντες ὁ πέτρος, τί ἄρ' εἶναι τὸ ὄραμα ὃ εἶδε, καὶ ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τοῦ κορνηλίου, διερωτήσαντες τὴν οἰκίαν σίμωνος, ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα. Ὁ φωνήσαντες ἐπιωθάνοντο εἰς σίμων ὁ ἐπικαλούμενος πέτρος ἐν δάδῃ ἐξενίσταται. τοῦ δὲ πέτρος ἐνθυμουμένου περὶ τοῦ ὄραματος, ἔειπεν αὐτῷ ὁ πνεῦμα ἰδοὺ ἄνδρες ζητοῦσίν σε, ἀλλὰ ἀναστὰς κατήβηθι, ὅπως σὺ αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενος

reptus, dixit: Quid est domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam coram deo. Et nunc mitte viros Ioppen, & accerfe Simonem qui cognominatur Petrus. Hic diuersatur apud Simonem quendam coriarium, cui est domus iuxta mare. Hic dicet tibi, quid te oporteat face-re. Et cum discessisset angelus qui loquebat illi, uocauit duos famulos suos, & militem religiosum ex his qui sibi adhærebant. Quibus cum narraffet omnia, misit illos Ioppen. Postridie uero facientibus illis iter & appropinquantibus ciuitati, ascendit Petrus in superiora domus, ut oraret, circa horam sextam. Et cum esuriret, uoluit gustare cibum. Parantibus autem illis, irruit super eum mentis excessus. Et uidet cælum apertum, ac descendens ad se uas quoddam uelut linteum magnum, quatuor iniitijs alligatum, sum-mitti è cælo in terram, in quo erant omnia quadrupedia terræ bestiarum & reptilia, & uolatilia cæli. Et facta est uox ad eum: Surge Petre, macta & uescere. Ait autem Petrus: Nequaquam domine, quia nunquam edi quicquam commune & immun-dum. Et uox rursus iterum ad eum: Quæ deus purificauit, tu communia ne dixeris. Hoc autem factum est tertio. Et rursus receptum est uas in cælum. Et dum apud sese hæsitaret Petrus, quæ nam esset uisio quam uidisset, ecce uiri qui missi erant à Cornelio, percontati de domo Simonis, astiterunt ad ianua. Et euocato quopiam interrogabant an Simon qui cognominaretur Petrus, illic haberet hospitium. Petro uero cogitante de uisione, dixit spiritus ei: Ecce uiri quærunt te. Surge itaque & descende, & uade cum eis, nihil hæsi-

Eleemosyna

μῶνος, δὴ ὅτι ἐγὼ ἀπέσαλκα αὐτούς. καταβὰς δὲ πῆρθε πρὸς τοὺς ἀνδρας, τοὺς ἀπεσαλμύσας ἀπὸ τοῦ κορινθίου πρὸς αὐτόν, εἶπερ. ἰδοὺ ἐγὼ εἰμι ὃν ζητεῖτε. τίς ἢ αἰτία δὲ ἢ ἡμῶν πάρεσες; οἱ δὲ εἶπον. κορινθίου ἑκατοντάρχη, ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν θεόν, καὶ μαρτυρούμενός τε ὑπὸ ὄψιν τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἰσθαλίῃ, ἐρχομένου ὑπὸ ἀγγέλου ἀγγίξαι, μετὰ ἐμῶν ἀφ' ἑσέως εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ ἀκροῦσά σου ῥήματα πρὸς σέ. εἰσκαλεσάμενοι οὖν αὐτούς, ἐξένισεν. τῇ δὲ ἐπαύριον ὁ πῆρθε ἐξῆλθεν εἰς αὐτοὺς, καὶ τινες ἡμῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ἀπὸ ἰόππης συνοῦσαν αὐτῶν. καὶ τῇ ἐπαύριον εἰσῆλθον εἰς τὴν κασάρεα. ὁ δὲ κορινθίου ἡμῶν προσδοκῶν αὐτούς, συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους. ὡς δὲ ἐγγύετο εἰσελθεῖν τῷ πῆρθε, σταντήσας αὐτῶν ὁ κορινθίου, πεσὼν ἐπὶ τοῖς πόσιν, προσεκύνησεν. ὁ δὲ πῆρθε αὐτὸν ἤγαγεν, λέγων. ἀνάστη, καὶ γὰρ αὐτὸς ἀνδρωπὸς εἰμι. καὶ συνομιλῶν αὐτῶν, εἰσῆλθεν, καὶ ἐνῆρκεν σωματικῶς τὸν πόσιν, ἔφη τε πρὸς αὐτούς. ὑμεῖς ἐπίστασθε, ὡς ἀδέμιτόν ὄζειν ἀνδρὶ ἰσθαλίῃ κολληῖσθαι ἢ προσέρχεται ἀλλοφύλῳ. καὶ ἐμοὶ ὁ θεὸς ἔδειξε, μηδένα κοινόν ἢ ἀκράτους λέγειν ἀνδρωπῶν, δὴ ὅτι ἡ ἀναντιρρήτως ἡλθον μετὰ ἐμῶν. πωθάνομαι οὖν, τίνι λόγῳ μετεπέμψατέ με; καὶ ὁ κορινθίου ἔφη, ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύτης ἡμέρας ἡμῶν κενύω, καὶ τὴν ἐννάτην ὥραν προσβιχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἑσπέρῃ λαμπερῇ, καὶ φησὶ. κορινθίου, εἰσῆκτό σου ἡ προσβιχή, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἐμνήσθασα ἐνώπιόν τοῦ θεοῦ. πέμψον οὖν εἰς ἰόππην, καὶ μετακάλεσαι σίμωνα, ὃς ἐπικαλεῖται πῆρθε, οὗτος ζηνίζεται ἐν οἰκίᾳ σίμωνος βυρσέως πρὸς θάλασσαν, ὃς παρὰ γενόμενος λαλήσει σοι. ἐξουφισθῶν ἔπεμψα πρὸς σε, σύ τε καλῶς ἐποίησας πρὸς γενόμενον. καὶ οὖν πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον

tans, propterea quod ego misi illos. Descendens autē Petrus ad viros, qui missi erant à Cornelio ad ipsum, dixit: Ecce ego sum ille quem quaeritis. Quae causa est propter quam uenistis? Qui dixerunt: Cornelius centurio, uir iustus ac timens deum, & testimonium habēs ab uniuersa gente Iudæorum, oraculo admonitus est ab angelo sancto, ut accerferet te in domū suam, & audiret uerba abs te. Intro uocatos igitur eos, recepit hospitio. Sequenti uero die Petrus profectus est cū illis, & quidā ex fratribus ab Ioppenib⁹ comitati sunt eum. Postridie uero introierunt Caesaream. Porrò Cornelius expectabat illos, conuocatis cognatis suis ac necessarijs amicis. Ut autē factum est ut introiret Petrus, obuiam progressus ei Cornelius, ac procidens ad pedes, adorauit eum. Petrus uero erexit eum, dicens: Surge, & ego ipse homo sum. Et colloquens cum illo, intrauit, & offendit multos qui cōuenerant, dixitq; ad illos: Vos scitis, nō esse fas uiro Iudæo coniungi aut accedere ad alienigenā. Sed mihi ostendit deus, ne quem cōmunē aut immundum dicerē hominē, quapropter & incunctatē ueni accersitus. Interrogo ergo, quā ob causam accersistis me? Et Cornelius ait: Die abhinc quarto usq; ad hanc horā sedebā ieiunus, & hora nona precabar in domo mea, & ecce uir stetit añ me in ueste splendida, & ait: Corneli, exaudita est deprecatio tua, & elemosynae tuae in memoria habitae sunt corā deo. Mitte ergo qui eant Ioppen, & accerse Simonem qui cognominat⁹ Petrus, hic diuersat⁹ in adibus Simonis coriarij iuxta mare, qui simulatq; uenerit loquetur tibi. Confestim ergo misi ad te, & tu bene fecisti qui adueneris. Nunc ergo omnes nos, teste deo,

Περθεῖς πρὸς πρῶτον.

πῶς τὸ θεῶ πάρεσμεν, ἀκούσαι πάντα τὰ
 προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Ανοίξας δὲ
 πέτρους τὸ στόμα, εἶπερ, ἐπ' ἀληθείας κατα-
 λαμβάνομαι, ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης
 ὁ θεός, ἀλλ' ὅν παντὶ ἔδνει ὁ φοβούμενος αὐ-
 τὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς
 αὐτῷ ὄντι. τὸν λόγον ὃν ἀπέσπευξε τῆς ἡορῆς ἰ-
 σραήλ, εὐαγγελιζόμενος εἰς ὅλην διὰ Ἰησοῦ
 χριστοῦ, οὗτος ὄντι πάντων κύριος, ἡμεῖς οἱ
 δατέ τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ' ὅλην γῆν ἰσραή-
 λ, ἀρξάμενος ἀπὸ γῆς γαλιλαίας, μετὰ τὸ
 βάπτισμα ὃ ἐκήρυξε Ἰωάννης, Ἰησοῦ τὸν ἀπὸ
 ναζαρέθ, ὃς ἐχρῆσεν αὐτὸν ὁ θεός πνεύματι
 ἁγίῳ καὶ δυνάμει, ὃς δ' ἠἴθερ ἐνεργητῶν καὶ
 ἰωάννης πάντας τὴς καταδωσαθῆναι μύητους
 ὑπὸ τοῦ δ' ἰαβόλου, ὅτι ὁ θεός ἡμ μετ' αὐτῶ.
 καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες πάντων ὧν ἐποί-
 ησε ἡμ τε τῆ χώρᾳ τῆ ἰσραήλ καὶ ὅν ἴερε-
 σαλήμ, ὃν ἀνέλομ κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλῳ.
 τῶν ὁ θεός ἤγαγε τῆ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἔδωκεν
 αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι ὅν παντὶ τῷ λαῷ,
 ἀλλὰ μάρτυσι τῆς προκεχρηστονημύοις ὑ-
 πὸ τοῦ θεοῦ ἡμῖν, οἱ τινες σωφάγοι καὶ
 σωπετόμοι αὐτῶ, μετὰ τ' ἀναστῆναι αὐτὸν
 ἐκ νεκρῶν. καὶ πρὸς γαλιλαίαν ἡμῖν κηρύξαι τῷ
 λαῷ καὶ δ' ἰαμαρτυρία, ὅτι αὐτός ὄντι ὁ
 ὄντισμὸς ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτῆς ζώντων καὶ
 νεκρῶν. τὸ τῶ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦ-
 σιν, ἄφ' ἑσιν ἁμαρτιῶν λαβῆν διὰ τοῦ ὄνο-
 ματος αὐτοῦ πάντα τὸν πνεύματι εἰς αὐτόν.
 ἔτι λαλοῦντος τοῦ πέτρου τὰ ῥήματα ταῦ-
 τα, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας
 τὴς ἀκούοντας τὸν λόγον. καὶ διεξήσαν οἱ ἐκ
 πειθομῆς πρὸς αὐτοῖς, ὅσοι σωθῆναι τῷ πέτρῳ,
 ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δυνάμις τοῦ ἁγίου πνεύ-
 ματος ἐκκέχυται. ἠκούον γὰρ αὐτῶν λα-
 λοῦντων γλώσσαις καὶ μεγαλιωόντων τὸν
 θεόν. τότε ἀπεκρίθη ὁ πέτρος, μή τι τὸ ἴδωρ
 κωλύσαι δύναιται, τὸ μὴ βαπτισθῆναι τοῦ
 τῶ, οἱ τινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλα-
 βον καθὼς καὶ ἡμεῖς; προσέταξε τε αὐτοῖς
 βαπτισθῆναι

deo, adsumus, ut audiamus omnia quae
 cunque tibi praecepta sunt à deo. Ape-
 riens autem Petrus os, dixit: Re ipsa
 comperio, quod non sit personarum re-
 spectus apud deum, sed in quavis gente,
 qui timet ipsum & operatur iustitiam, is
 acceptus est illi. Sermonem quem misit
 deus filijs Israël, annuncians pacem per
 Iesum Christum (hic est omnium dñs)
 Ipsi nostis, de quo sermone fama diuul-
 gatum fuit in tota Iudæa, rumore primū
 orto à Galilæa, post baptismum qd' prædi-
 cabat Ioannes, ut Iesum Nazarenū un-
 xerit deus spiritu sancto & uirtute, qui
 obambulauit benefaciendo & sanando
 omnes oppressos à diabolo, quoniã deus
 erat cum illo. Et nos testes sumus omniū
 quæ fecit & in regione Iudæorū & Hiero-
 solymis, quæ occiderunt suspensum in
 ligno. Hunc deus suscitauit tertio die, &
 exhibuit eum, ut manifestus fieret nõ to-
 ti populo, sed testibus prius ad hoc dele-
 ctis à deo nimirū nobis, qui comedimus
 & bibim⁹ unà cum illo, posteaq; resurre-
 xit à mortuis. Et praecepit nobis ut prædi-
 caremus populo ac testificaremur, quod
 ipse sit ille qui cõstitutus erat à deo iudex
 uiuorū ac mortuorū. Huic omnes ppheta-
 rum testimoniū ferunt, qd' remissionē pec-
 catorū accepturus sit per nomē eius quis
 quis crediderit in eum. Adhuc loquente
 Petro uerba hæc, cecidit spiritus sanctus
 super omnes qui audiebant sermonē. Et
 obstupuerūt hi qui ex circūcisorū gene-
 re credebant, quotq̄t uenerant cū Petro,
 qd' & in gētes donū spūs sancti effusum
 esset. Audiebant em̄ illos loquentes lin-
 guis ac magnificantes deū. Tunc respon-
 dit Petrus: Num quis prohibere potest,
 q̄minus aqua baptizent̄, hi qui spm̄ san-
 ctum acceperūt sicut & nos? Et iussit eos
 baptizari

*Non est personarum
 respectus apud deum
 Sermonem quo*

Et praecepit nobis

βαπτισίῳ αὐτῶν ἐν ὄνοματι τοῦ κυρίου. τότε ἠρώτησα αὐτὸν ἐπιμῆναι ἡμέρας τινάς.

ἤκουσαν ἡ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. καὶ ὅτε ἀνέβη πρὸς αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς, λέγοντες, ὅτι πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθε, καὶ σωθήσονται. Ἀρξάμωθ δὲ ὁ πάλαιος, διετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς, λέγων. ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει ἰόππῃ προσδουχόμενος, καὶ εἶδον ἐν ἐκβάσει ὄραμα, καταβαῖνον σκεῦος τι ὡς ὀρθόλυ μιν μέγαν, τεσσαρεσθίον ἀρχαῖς καθήμενον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἡλθον ἄχρηστοί μου. εἰς ἡμᾶς ἀτενίσας, κατενόου, καὶ εἶδον τὰ τετράποδα φθὶ γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἔρπετά, καὶ τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ. ἤκουσα ἡ φωνῆς, λεγούσης μοι. ἀναστὰς ἐστῆ, δύσον τὸ φάγε. εἶπορ δέ, μηδὲ μὴ κύνες, οὐδὲ ὅσα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθον εἰς τὸ σόμα μου. ἀπεκρίθη δέ μοι φωνὴ ἐκ θύτης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου. τὸ πο δὲ ἐγλύετο ἐπὶ τρεῖς, καὶ πάλιν ἀνεπαύθη ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ ἰδοὺ διεξῆλθον τρεῖς ἄνδρες ἐπέσσαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ἡμῶν, ἀπεσαλμένοι ἀπὸ Καισαρείας πρὸς με. εἶπε δέ μοι τὸ πνεῦμα, σωθήσονται αὐτοῖς, μηδὲν διεκρίνοντο. ἤλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἐξ ἀδελφοῦ οὗτοι, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκόν τοῦ ἀνδρός. ἀπήγγαλόν τε ἡμῖν, ὡς εἶδε τὸν ἄγγελόν ἐν ὄνομα αὐτοῦ, σαθέντα καὶ ἐπόντα αὐτοῦ. ἀπόσειλον εἰς ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετὰ πεμφθῆσιν σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον πέτρον, ὃς λαλήσει ῥήματα πρὸς σε, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ, καὶ ὅσα ὁ οἶκός σου. ἐν δὲ ὄνομα ἄρξαο αὐτῶν λαλήσῃ, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιόν ἐπ' αὐτούς, ὡς ἔσθη καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ, ἐμνήσθη δὲ τὸ ῥήμα τοῦ κυρίου ὡς ἔλεγε. ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ. εἰ οὖν πλὴν ἴστω

baptizari in nomine domini. Tunc rogauerunt eum, ut remaneret aliquot dies.

Audierunt autē apostoli & fratres qui erant in Iudæa, quod & gentes recepissent sermonē dei. Cum ergo ascendisset Petrus Hierosolymam, disceptabant aduersus illum qui erant ex circumcisione, dicētes: Ad uiros præputiū habētes introisti, & edisti cum illis. Petrus autē rem ab initio repetēs, exposuit illis ordine, dicens: Ego eram in ciuitate Ioppe orans, & uidi raptus extra me uisionem, descendere uas quoddam ceu linteum magnū, quatuor iniitijs emissum è cælo, & uenit usque ad me. In quod cum intēdissem oculos, animaduerti & uidi quadrupedia terræ & bestias & reptilia, & uolatilia cæli. Audiui autē & uocem, dicentē mihi: Surge Petre, macta & uescere. Dicebam autē: Nequaquā dñe, quia nihil commune aut immundū unquā introiuit in os meum. Respondit autem mihi uox rursum è cælo: quæ deus mūdauit, tu ne cōmunia dixeris. Idēque accidit tertio, & rursum omnia subducta sunt in cælum. Et ecce extēplo tres uiri presto aderant in ædibus in quibus eram, è Cæsarea missi ad me. Dixerat autem mihi spiritus, ut congregederer cū illis, nihil hæsitans. Porro comitati me sunt & sex fratres hi. Et ingressi sumus in domū uiri. iscariot retulit nobis, ut uidisset angelū domi suæ, qui astitisset ac dixisset sibi: Emitte uiros Ioppen, & accerse Simonē, cognomento Petrum, qui tibi ea dicturus est, per quæ serueris & tu & uniuersa domus tua. Cū autē exorsus essem sermonē, illapsus est spūs sanctus in illos, quē admodū & in nos fuerat illapsus initio. Veniebat autē in mentē quod dixerat dñs. Ioānes quodē baptizauit aqua, cæterū uos baptizabimini spū sctō. Proinde si

ἴσω δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεός, ὡς καὶ
 ἡμῖν πιστεύσαμεν ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν χρι-
 στόν. ἐγὼ δὲ τίς ἦμιν δωατὸς κωλύσαι τὸν
 θεόν; ἀκούσαντες δὲ ταῦτα, ἠσυχασαν,
 καὶ ἐδόξασόν τὸν θεόν, λέγοντες. ἄρα γε
 καὶ τοῖς ἔθνεσι ὁ θεός πλὴν μετάνοιαν ἔδω-
 κεν εἰς ζωὴν, καὶ οἱ μὲν οὖν διαπαρέν-
 ησαν ἀπὸ τοῦ θλίψεως τοῦ γενομένου ἐπὶ σε-
 φάνῳ, δι' ἡλθοῦ ἕως φοινίκης καὶ κύπρου
 καὶ ἀντιόχειας, μηδὲν ἰλαοῦντες τὸν λό-
 γον, εἰ μὴ μόνον Ἰουδαίοις. ἦσαν δ' ἔτι τινες
 ἐξ αὐτῶν ἄνδρες κύπριοι καὶ κυρηνῶν, οἱ
 τινες εἰσελθόντες εἰς ἀντιόχειαν, ἐλάλουν
 πρὸς τοὺς ἑλλήνας, εὐαγγελιζόμενοι τὸν
 κύριον Ἰησοῦν. καὶ ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐ-
 τῶν, πολλὰ τε ἄριστάς τις πιστεύσας ἐπέσχε-
 ρον ἐπὶ τὸν κύριον. ἠκούθη δὲ ὁ λόγος εἰς
 τὰ ἔθνη, καὶ ἐκκλησία, καὶ ἐν Ἱερουσαλήμοις,
 περὶ αὐτῶν, καὶ ἐξ ἀπέελαμ βαρνάβαν
 δι' ἐλθεῖν ἕως ἀντιόχειας. ὃς παρεγενόμε-
 νος, καὶ ἰδὼν πλὴν χάριτος καὶ ἐξουσίας,
 καὶ παρεκάλει πάντας, τῆ προσέειπεν ὅτι κατ'
 εὐχὰς προσμύηται ἡμεῖς κυρίῳ. ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀ-
 γαθός, καὶ πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ
 πίστεως. καὶ προσετέθη ὄχλος ἰκανός τῷ
 κυρίῳ. ἐξ ἡλθε δὲ εἰς τὰς πόλιν ὁ βαρνάβας, ἀ-
 ναζητήσας σαῦλον· καὶ ἐν ἑσώμ αὐτῶν, ἠγάγε-
 ν αὐτὸν εἰς ἀντιόχειαν. ἐγγύετο δὲ αὐτὸς ἐνί-
 αὐτῶν ὅλον συναχθῆναι τῆ ἐκκλησίᾳ, καὶ
 διδάξαι ὄχλον ἰκανόν, ἡνεκαί τινος τε πρῶ-
 του ἐν ἀντιόχειᾳ τῶν μαθητῶν χριστιανῶν. ἐν
 ταύταις ἡμέραις κατήλθοι ἀπ' Ἱερουσα-
 λύμων προφητὴ εἰς ἀντιόχειαν. ἀναστὰς ἦν εἰς
 ἐξ αὐτῶν ὀνόματι ἀγαβός, ἐσημάνει διὰ τὸ
 πνεύματος, λιμὸν μέγα μέλλειν ἐσεῖσθαι
 ἐφ' ὅλην πλὴν οἰκουμένην. ὃς τις καὶ ἐγγύε-
 το ἐπὶ κλαυθίου καὶ σαρκοῦ. ἦν δὲ μαθη-
 τῶν καθὼς ἠνυποῦντο τὸν ὄραμα ἑκαστος αὐ-
 τῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦ-
 σιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς, ὃ καὶ ἐποίη-
 σαν, ἀποσείλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους,
 διὰ

par donum dedit illis deus, quemadmo-
 dum & nobis, cum credidissemus in do-
 minum Iesum Christum: ego porrò quis
 eram, qui possem obfistere deo: His au-
 tem auditis obtulerunt, & glorificaue-
 runt deum, dicentes: Igitur & gentibus
 deus poenitentiam concessit ad uitam. Et
 illi quidem qui dispersi fuerant ex affli-
 ctione quæ orta fuerat ob Stephanum,
 perambulauerunt usq; ad Phœnicen &
 Cyprum & Antiochiam, nemini loquen-
 tes sermonē illum, nisi solis Iudæis. Erant
 autē quidam ex eis uiri Cyprii & Cyre-
 nenses, qui cum introissent Antiochiam,
 loquebant ad Græcos, prædicantes do-
 minū Iesum. Et erat manus dñi cum eis,
 multusq; numerus credentiū conuersus
 est ad dñm. Peruenit autē rumor ad au-
 res ecclesiæ, quæ erat Hierosolymis, sup-
 his, & miserūt Barnabam ut iret ad An-
 tiochiam. Qui cum peruenisset, & uidis-
 set gratiam dei, gauisus est, & hortabat
 omnes, ut pposito cordis perseveraret ad-
 hære dño. Nam erat uir bonus, ac ple-
 nus spiritu sancto & fide. Et addita est
 multa turba domino. Profectus est autē
 Barnabas Tarsum, ut quæreret Saulū,
 quē cū inuenisset, perduxit Antiochiam.
 Accidit autē ut annū totum cōsuetudinē
 ageret cū ea cōgregatione, docerētq; tur-
 bam multam, & discipulos cognomina-
 rent primū Antiochiæ Christianos. In
 his autem diebus superuenerūt ab urbe
 Hierosolymorū pphetæ Antiochiam,
 surgensq; unus ex eis nomine Agabus,
 significabat per spiritū, famem magnam
 futurā in toto terrarū orbe, quæ accidit
 sub Claudio Cæsare. Discipuli autē, put-
 cuiq; superebat, pposuerūt in subsidiū
 mittere habitantibus in Iudæa fratrib⁹,
 quod & fecerunt, mittentes ad seniores
 per

Ἰουδαίᾳ

Ἰουδαίᾳ
 πρὸς τοὺς
 πρεσβυτέρους,
 ἀποσείλλαι
 τοὺς ἀδελφούς
 ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ

διὰ χειρὸς βαρνάβα καὶ σαύλου.

κατ' ἐκείνου δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαι τινὰς τῆ ἀποφθι ἐκκλησίας. ἀνῆλε δὲ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν ἰωάννου μαχαίρα. καὶ ἰδὼν ὅτι αἰρεσὸν ὄζει τοῖς ἰσραήλοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ πέτρον. ἦσαν δὲ ἡμέραι τῶν ἀζύμων, ὅμνη πιάσας, ἔθετο εἰς φυλακὴν, πρὸς αὐτὸν τέσσασι πετραίοις στρατιωτῶν φυλάσασθαι αὐτόν, βολύμῳ μετὰ τὸ πάχος ἀναγαγεῖν αὐτὸν ἑξ ἡμέρας. ὁ μὲν οὖν πῶς ἐκτενεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ. προσόχη δὲ ἦν ἐκτενεῖς γινώσκων ὑπὸ τῆ ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ. ὅτε δὲ ἐμελλεῖν αὐτὸν προάγειν ὁ ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ πῶς κοιμώμενος μετὰ δύο στρατιωτῶν, δεδεμμένος ἀλύσει. Δυσὶ, φύλακὲς τε πρὸ φθι δύρας ἐτήροον τὴν φυλακὴν. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἀπέσκη, καὶ πῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι. πατάξας δὲ τὴν πλῆθυνσάν τῳ πῶς, ἦγειρεν αὐτὸν, λέγων. ἀνάστα ἐν τάχα. καὶ ἔξελπεσον αὐτὸν αἰ ἀλύσει ἐκ τῶν χειρῶν. εἰπέ τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν. πρὶς ἴσασθαι, καὶ ὑποθῆσαι τὰ σανδάλια σου. ἐποίησε δὲ ὕτως. καὶ λέγει αὐτῷ πρὸ βαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου, καὶ ἀκολούθη μοι. καὶ ἔξελθὼν ἠκολούθη αὐτῷ, καὶ οὐκ ἠδῆ, ὅτι ἀληθὲς ὄζει τὸ γινώσκων διὰ τῆ ἀγγελίας. ἐδόκει δὲ ὄραμα βλέπειν. Διελθόντες δὲ πρῶτῳ φυλακῆν ἐδύτην, ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλιν τὴν σιδερέαν, τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐτομάτη ἠνοίχθη αὐτοῖς. ἐξελθόντες προσηλθον ῥύμῳ μίσην, καὶ ἐνδέως ἀπέσκη ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ὁ πῶς γενόμενος ἐν αὐτῷ, εἰπε. νῦν δὲ ἀλλοθῶς, ὅτι ἔλαπέσειε κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἔξελείτο με ἐκ χειρὸς ἡρώδης, καὶ πάσας τὸ προσδοκίας τῆ λαῶ τῶν ἰουδαίων. Σωμίδωμ τε ἦλθον ἐπὶ τὴν οἰκίαν μαρίας, φθι μητρὸς ἰωάννου τῳ ἐπικαλουμένου μαρκου, ὃν ἦσαν ἱκανοὶ σσηκηροισμῶν καὶ προσόχομῶν. κρῶσαντος δὲ τῳ πῶς δύρας τῆ

πυλῶν

per manum Barnabæ ac Sauli.

Eodem autem tempore iniecit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de ecclesia. Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio: uicens autem quod gratum esset Iudæis, perrexit cōprehendere & Petrum. Erant autem dies azymorū. Quē cum etiam apprehendisset, posuit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militū asseruandum, uolens post pascha producere eum populo. Et Petrus quidem seruabatur in carcere. Cæterum precatio fiebat sine intermissione ab ecclesia ad deum pro eo. Cum autem producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte dormiebat Petrus inter duos milites, uinctus cathenis duabus, & custodes ante ostium custodiebant carcerē. Et ecce angelus domini astitit, & lumē refulsit in habitaculo. percussitq; latere Petri excitauit eum, dicens: Surge uelociter. Et exciderunt cathenæ de manib⁹ eius. Dixit autem angelus ad eum: Præcingere & subliga soleas tuas. Et fecit sic. Et dicit illi: Circunda tibi uestimentum tuum, & sequere me. Et exiens sequebatur eum, & nesciebat, quod uerum esset quod fiebat per angelū, sed putabat se uisum uidere. Cum autē præterissent primam ac secundam custodiam, uenerūt ad portam ferream, quæ ducit in ciuitatem, quæ ultro aperta est eis. Et exeuntes processerunt uicum unum, & cōtinuo discessit angelus ab eo. Et Petrus ad se reuersus, dixit: Nunc scio uere, quod miserit dñs angelum suum, & eripuerit me è manu Herodis, & ex omni expectatione plebis Iudæorum. req; perpensa uenit ad domū Mariæ, matris Ioannis, qui cognominatus est Marcus, ubi erāt multi cōgregati & orantes. Cū pulsasset autē Petrus ostiū uestibuli,

πυλῶν, προσήλθε παρδίσκη ὑπακῶσα, ὀνόματι ῥόδη, καὶ ἐπιγνώσα πλὴν φωνῶν τοῦ πέτρου, ἀπὸ φωνῆς χαρᾶς οὐκ ᾔνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰσδραμῶσα δὲ ἀπήγγελεν ἐς αὐτὴν τὸν πέτρου πρὸς τὸν πυλῶνα. οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον, μάνη. ἢ δὲ δῖ' ἄγγελον οὕτως εἶχεν. οἱ δὲ ἔλεγον. ὁ ἄγγελος αὐτῶν ἐστίν. ὁ δὲ πέτρος ἐπέμεινε κρούων. ἀνοίξαντες ἡ ἔσθον αὐτῶν, ἐξέβησαν. κατασείσας ἡ αὐτῶν τῆ χειρὶ σιγαῶν, δῖ' ἠγάσαντο αὐτῶν, ὡς ὁ κύριος αὐτῶν ἐκ φωνῆς φυλακῆς. εἶπε δὲ. ἀπαγγείλατε ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον. γενουδῶν δὲ ἡμέρας, ἦν τὰς ἄρας οὐκ ὀλίγας ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ πέτρος ἐργάζετο. ἠρώδης ἡ ἐπισημῶσα αὐτῶν, ἐκ μὴ ἐνδύων, ἀνακρίνας τὸν φύλακας, ἐκέλευσε ἀπαχθῆναι, ἐκ τελευτῶν ἀπὸ φωνῆς ἰουδαίας εἰς πλὴν καυσάραμ δῖ' ἐτρεβῆμ. ἦν δὲ ὁ ἠρώδης θυμομαχῶν τυρῶν καὶ σιδονίων. ὁμοθυμαδὸν ἡ ἑστῆσαν πρὸς αὐτῶν, ἐπίσαντες βλασφῆμῶν ἐπὶ τῷ βασιλεῶς, ἡτοῦντο εἰρωῶν, δῖ' ἀδελφῶν αὐτῶν πλὴν χάρισαν ἀπὸ φωνῆς βασιλικῆς. τακτῆ δὲ ἡμέρας ὁ ἠρώδης ἐνδεδυμῶν ἐδύτα βασιλικῶν, καὶ καθίσας ἐπὶ τῷ βήματι, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ δῖ' ἄγγελον ἐπιφώνει, θεοῦ φωνῆ, καὶ οὐκ ἀνδρώπου. παρὰ ἄγγελον δὲ ἐπάταξεν αὐτῶν ἄγγελον κυρίως, ἀνδῶν οὐκ ἐδῶκε δόξαν θεῷ, καὶ γενόμενος σκωληκὸς βρωτῶν, ἐξέψυξε. ὁ δὲ λόγος τοῦ θεοῦ ἡύξα νε καὶ ἐπληθύνετο. βαρναβᾶς δὲ καὶ παῦλος ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλήμ, πολλῶσαντες πλὴν δῖ' ἀκουσίαν, συμπαράλαβόντες καὶ ἰωάννην, τὸν ἐπικληθῆντα μάρκον.

ἦσαν δὲ τινες ἐν ἀντιοχείᾳ κατὰ πλὴν οὐσῶν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδασκαλοὶ, ὅ, τε βαρναβᾶς καὶ σίμων καλεῖσθαι νίγες, καὶ λούκιος ὁ κυρηνῶν, μαναῶν πε ἠρώδου τοῦ τετραρχοῦ σάυροφ, καὶ σαῦλος. λατρευομένων δὲ αὐτῶν θεῷ κυρίως, καὶ

uestibuli, processit puella ut subausculta-
 ret, nomine Rhode. Et ut agnouit uocē
 Petri, præ gaudio non aperuit uestibu-
 lum, sed introcurrēs renunciauit stare Pe-
 trum ante uestibulum. At illi dixerūt ad
 eam: Infanis. Illa autem affirmabat, sic se
 habere. At illi dicebāt: Angelus eius est.
 Petrus autē perseuerabat pulsans. Cum
 autē aperuissent, uiderunt eum, & obstu-
 puerunt. Cum innuisset autem eis mota
 manu ut tacerent, narrauit illis, quō dñs
 eduxisset ipsum de carcere. Dixit autem:
 Nunciate Iacobo & fratrib⁹ hæc. Et egres-
 sus abiit in aliū locū. Porro ubi diluxit,
 erat turbatio nō parua inter milites, quid
 nam accidisset Petro. Herodes autē cum
 requisisset eum, nec inuenisset, examina-
 tis custodib⁹, iussit eos duci, descēdens ἔξ
 à Iudæa Cæsaream, ibi commoratus est.
 Erat autem Herodes infensus Tyrijs &
 Sidonijs. At illi uno animo uenerunt ad
 eum, & persuaso Blaſto qui præerat cu-
 biculo regis, petebant pacē, eo qud' alere-
 tur regio ipsorum in annona regia. Statuto
 autem die Herodes uestitus ueste regia,
 sedit pro tribunali, & concionabatur ad
 eos. Populus autē acclamabat: uox dei,
 & nō hominis. Confestim autē percussit
 eum angelus domini, eo quod nō dedis-
 set gloriā deo, & erosus à uermibus, ex-
 pirauit. Porro sermo domini crescebat ac
 multiplicabatur. Barnabas autē & Pau-
 lus reuersi sunt Hierosolymam, expleto
 ministerio, assumpto & Ioanne, cui co-
 gnomen erat Marcus. Erant autem
 quidam in ecclesia, quæ erat Antiochiæ,
 prophetæ ac doctores, Barnabas ἔξ
 & Simon qui uocabatur Niger, & Lucius Cy-
 renensis, & Manahen qui erat Herodis
 tetrarchæ à puero familiaris, & Saulus.
 Cum autem illi sacrificarent domino,
 ieiunaret ἔξ

Confestim autē

καὶ νησούντων, εἶπε δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀφορίσατε δὴ μοι τὸν βαρνάβαν, καὶ τὸν σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. τότε νησεύσαντες καὶ προσβιβάμενοι, καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς, ἀπέλυσαν. οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, κατήλθον εἰς τὴν σιλεύκιαν, καὶ κἄθι μὲν ἐπέπλευσαν εἰς τὴν κύπρον. καὶ γενόμενοι ἐν σαλαμίνῃ, κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἥν' ἴσθαι δάωρ. εἶχον δὲ καὶ ἰωάννην ὑπηρέτην. οἱ ἐλθόντες δὲ εἰς τὴν νῆσον ἄρχι πάφου, ἔβριστον τινα μάγον φθιδόπροφήτην ἰσδαῶρ, ὃν ὄνομα βαρίσοῦν, ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ σεργίῳ παύλῳ ἀνδρὶ σωετῶ. οὗτος προσκαλεσάμενος βαρνάβαν καὶ σαῦλον, ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἀντίστατο δὲ αὐτοῖς ἐλύμας ὁ μάγος, οὕτως γὰρ μεδεμένη νεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ζητῶν διάσειλαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ φθιπίσεως. σαῦλος δὲ ὁ καὶ παῦλος, πολλοὺς πνεύματος ἁγίου, καὶ ἀτενίσας εἰς αὐτὸν, εἶπε μὲν, ὃ πολλῆς πάντες δόλως καὶ πάσης ῥαδιουργίας ἔχει διάβολου, ἐχθρὸς πάσης δικαιοσύνης, ὃς πάντῃ διασεισέφωρ τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας. Ἐν αὖν ἰδοὺ χεῖρ τοῦ κυρίου ἐπὶ σε, καὶ ἔσῃ τυφλὸς μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄρχι κερσοῦ. πῶς αὖτις ἔπεπεσε μὲν ἐπ' αὐτὸν ἐχλὺς καὶ σκοτός, καὶ πῶς ἄγωρ ἐζήτει χερσαγωγός. τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονός, ἐπίσθισεν, ἐκπλασόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου. ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ φθιπίσου διὰ τὸν παῦλον, ἦλθον εἰς πέργλυ φθιπίαμφυλίαν. ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν, ὑπέστρεψεν εἰς ἱεροσόλυμα. αὐτοὶ δὲ δι' ἐλθόντες, ἀπὸ φθιπίαν πέργλυ φθιπίαν ἔρχοντο εἰς ἀντιόχειαν φθιπίαν, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ ἥν' ἰσβαβάτων, ἐκάθισαν. μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ ἥν' προφητῶν ἀπέσειλα μὲν οἱ ἀρχισυναγωγοὶ πρὸς αὐτοὺς, λέγοντες. ἄνδρες ἀδελφοί, εἰ ἐστὶ λόγος ἐν ὑμῖν

πῶς ἀκλήσεως

ieiunarentque, dixit spiritus sanctus: Segregate mihi Barnabam & Saulum in opus ad quod accersui eos. Cumque ieiunassent & orassent, imposuissentque eis manus, dimiserunt. Et ipsi quidem emissi à spiritu sancto, abierunt Seleuciam, & inde nauigauerunt in Cyprum. Et cum essent Salamine, annunciauerunt sermonem dei in synagogis Iudæorum. Habebant autem & Ioannem ministrum. Et peragrata insula usque ad Paphum, inuenerunt quendam magum pseudo prophetam Iudæum, cui nomen erat Bariesu, qui erat cum proconsule Sergio Paulo uiro prudente. Hic accersitis Barnaba & Paulo, desiderabat audire sermonem dei. Resistebat autem illis Elymas magus, sic enim interpretatur nomen eius, quærens auertere proconsulem à fide. Saulus autem qui idem Paulus, repletus spiritu sancto, intētis in eum oculis, dixit: O plene omni dolo & omni uerfugia fili diaboli, inimice omnis iusticiæ, non desinis inuertere uias domini rectas. Et nunc ecce manus domini super te, & eris cæcus non uidens solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo ac tenebræ, & circumiens quærebat, qui se manu ducerent. Tunc proconsul cum uidisset quod acciderat, credidit, ammirans super doctrina domini. Cum autem à Papho soluisset ij, qui cum Paulo erant, uenerunt Pergen Pamphylia. Ioannes autem digressus ab eis, reuersus est Hierosolymam. Cæterum ipsi peragratis regionibus, à Perga uenerunt Antiochiam Pisidia, & ingressi synagogam die sabbatorum, sederunt. Post lectionem autem legis ac prophetarum miserunt principes synagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, si quis est in uobis sermo

exhortationis

Ἐκκλησίᾳ πρὸς τὸν λαόν, λέγετε. Ἀναστὰς δὲ παῦλος ἤγειρε τὴν χεῖρα, εἶπε. ἄνδρες Ἰσραηλῖται, καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν θεόν, ἀκούσατε. ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ τὸν ἐξελέξατο πατέρας ἡμῶν. καὶ τὸν λαόν ὑψώσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν γῆ αἰγυπτῶ. καὶ μετὰ βραχίονα ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αἰγυπτῶ, καὶ ὡς τεσσαράκοντα ἔτη ἠδούνησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ κατέλωμ ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῆ χαναάν, κατεκληρονόμησεν αὐτοῖς πλὴν γῶν αὐτῶν. καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσι πετρακοσίοις ἐπενήκοντα, ἔδωκε κριτὰς, ἕως σαμὺὴλ τοῦ προφήτου. καὶ κἄθιθεν ἠτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν σαούλ υἱὸν κίς, ἀνδρᾶ ἐκ φυλῆς βενιάμιν, ἔτη πεσσαράκοντα. ἐμεταστήσας αὐτὸν, ἠγάγερον αὐτοῖς τὸν δαβὶδ εἰς βασιλέα, ὃν καὶ εἶπε μαρτυρήσας, εὐρομ δαβὶδ τὸν τῶν ἰεσαί, ἀνδρᾶ ἡλίω καρδίᾳ μου, ὃς ποιήσει πάντα δελήματά μου. τὸν δὲ θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατέπαγγελέϊα ἠγάγε τῷ Ἰσραὴλ σωτήρα Ἰησοῦν, προκυρήξαντ' ἰωάννου πρὸ προσώπου φιλί εισόδ' αὐτοῦ βάρβισμα μετανοίας τῷ Ἰσραὴλ. ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγε. τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι; οὐκ εἰμι ἐγὼ, ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμῆ, ὃν οὐκ εἰμι ἄξιον ὑποδύμασιν ἰσθμῶν λύσαι. ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους Ἀβραάμ, ἐπεὶ οὐκ εἰμι φοβούμενοι τὸν θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος φιλί σωτηρίας ταύτης ἀπεστάλη. οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλήμ, ἐπεὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τὸν ἄγνωστον, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν, τὰς ἡλικίας πατρὸς ἡμῶν ἀναγνωσκόμενοι, κρίναντες ἐπλήρωσαν, καὶ μὴ εἰς αἰτίαν θανάτου εὐρόντες, ἠτήσαντο τὸν ἀναμετρίω αὐτόν. ὡς ἡ ἐπέλεσαν ἅπαντα τὰ πρὸ αὐτοῦ γεγραμμένα, κατέλωμτες ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἔθηκαν εἰς μνημεῖον. ὁ δὲ θεὸς ἠγάγερον αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, ὃς ὡφθη ἐπὶ ἡμέρας ὡλίους τῶν σιωναναβάσιμ' αὐτῷ ἀπὸ φιλί γαλιλαίας εἰς ἱερουσαλήμ.

οἱ τινές

exhortationis ad plebem, dicite. Surgens autem Paulus & manu silentio indicto, ait: Viri Israëlita, & qui timetis deum, audite. Deus populi huius delegit patres nostros, & populum in altum extulit, cum essent incolæ in terra Aegypti, & brachio excelso eduxit eos ex ea, & circiter quadraginta annorū tēpus mores eorum sustinuit in deserto. Ac deletis gentibus septem in terra Chanaan, fortē distribuit eis terram eorum. Et post hæc annis circiter quadringētis quinquaginta dedit iudices usq; ad Samuelem prophetam. Et exinde postulauerūt regem, deditq; illis deus Saül filium Cis, uirum de tribu Benjamin, annis quadraginta. Et amoto illo, suscitauit illis Dauid ut esset rex, cui testimonium reddens dixit: Inueni Dauid filium Iessæ, uirum secundum cor meum, qui faciet omnes uoluntates meas. Huius è semine deus ita, ut promiserat, adduxit Israëlī seruatorem Iesum, cū ante prædicasset Ioannes ante faciem introitus eius baptismū poenitentia Israëlī. Cum autē implefset Ioannes cursum, dixit: Quē me arbitramini esse? Non is sum ego, sed ecce uenit post me, cuius nō sum dignus soleam pedum soluere. Viri fratres, filij generis Abraham, & qui inter uos timent deū, uobis sermo salutis huius missus est. Qui em̄ habitabant Hierosolymis, & principes eorū cū ignorant illum, & uoces prophetarū quæ per omne sabbatū legunt, cōdénato eo impleuerunt, nullaq; causa mortis inuenta perierūt à Pilato ut interficeret illū. Cumq; cōsummasset om̄ia q̄ de eo scripta erāt, depositū de ligno posuerūt in monumento. Deus autē suscitauit eum à mortuis, qui uisus est p̄ dies multos his, qui simul ascēderāt cū eo à Galilæa Hierosolymā,

A qui sunt

Solus pedum sol
uere.

οἱ τινὲς εἶσι μάρτυρες αὐτῷ πρὸς τὸν λαόν,
 καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελίζομεθα πάλιν πρὸς
 τοὺς πατέρας ἐπαγγελίᾳ γενομένην, ὅτι
 ταύτῃ ὁ θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοὺς τέκνοις αὐ-
 τῶν ἡμῶν, ἀναστήσας Ἰησοῦν, ὡς καὶ ἐν τῷ
 ψαλμῷ τῷ πρώτῳ γέγραπται. υἱός μου εἶ
 σὺ, ἐγὼ σήμερον γενήσῃς πατέρα σου. ὅτι δὲ ἀνέ-
 σκευον αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, μηκέτι μέλλοντα
 ὑποστρέφειν εἰς διαφθοράν, οὕτως εἴρηκεν.
 ἔτι δὴ ὡσαύτως τὰ ὄσια διαβίβει τὰ ποιῶσα. δὲ
 καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει. ὁ θεὸς ὁ ὄσιόν σου
 ἰδοὺ διαφθοράν. διαβίβει γὰρ ἰδοὺ γει-
 νεῖ ὑπηρετήσας, τῆ τῷ θεοῦ βουλή ἐκοιμή-
 θη, καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐ-
 τῶν, καὶ εἶδε διαφθοράν. ὁ δὲ ὁ θεὸς ἠγά-
 γησεν, ὅτι εἶδε διαφθοράν. γινώσκον οὖν ἔσω
 ὑμῶν ἀδελφοί, ὅτι διὰ τοῦτου ὑμῶν
 ἄφεσις ἀμαρτιῶν καταγγέλλεται καὶ ἀ-
 πό πάντων, ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν τῷ νό-
 μῳ μωσέως δικαιώσασθαι, ἐν τούτῳ πάντες ὁ
 ποιῶν δικαιοῦσθαι. βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλ-
 θη ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι εἰρημνίον ἐστὶν τῆς προφητείας.
 ἴδετε οἱ καταφρονεταί, καὶ θανατώσατε,
 καὶ ἀφανίσθητε, ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι
 ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ὧν οὐ μὴ ποιεύσθητε,
 ἕως ἄρα τις ἐκδύνηται ὑμῶν. ἰσχυρόντων δὲ ἐκ
 τοῦ συναγωγῆς τῆς ἰουδαίων, παρεκάλουν
 τὰ ἔθνη, εἰς τὸ μεταξὺ σαββάτου λαλῆσθαι
 αὐτοῖς τὰ ῥήματα. λυθείσης δὲ τοῦ συναγω-
 γῆς, ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν ἰουδαίων καὶ
 τῶν σιβυρομένων προσκλήτων τῷ παύλῳ
 τῷ βαρνάβᾳ. οἱ τινες προσλαλοῦντες ἐπει-
 ροῦν αὐτοὺς ἐπιμένειν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ. τῷ
 περὶ ἐρχομένης σαββάτου ἡμέρας ἢ πό-
 λιν συνήχθη ἄκροῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἰδοὺ
 τες δὲ οἱ ἰσραῖοι τὸν ὄχλον, ἐπλήθησαν ζή-
 λου καὶ ἀντιέλεγον, τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λε-
 γομένοις ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦν-
 τες. παρρησιασάμενοι δὲ ὁ παῦλος καὶ ὁ
 βαρνάβας, εἶπον. ὑμῶν ἡμῶν ἀναγκάσιον πρῶ-
 τον λαλῆσθαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἐπειδὴ
 ἀποθεῖσθε

qui sunt testes eius apud plebem. Et nos
 uobis annunciamus, quod eam repro-
 missionem, quæ ad patres facta est, deus
 adimpleuerit filijs illorum nimirum no-
 bis, resuscitato Iesu, sicut & in psalmo pri-
 mo scriptum est: Filius meus es tu, ego
 hodie genui te. Quod autem suscitauit
 eum à mortuis, iam non amplius reuer-
 surum in corruptionem, ita dixit: Dabo
 uobis sancta David fidelia. Ideo & alius
 dicit: Non permittes ut sanctus tuus ui-
 deat corruptionē. Nam David quidem
 cum suæ ætati inseruisset, cōsilio dei dor-
 miuit, & appositus est ad patres suos, ui-
 ditq; corruptionē. At is quem deus susci-
 tauit, non uidit corruptionem. Notum
 igitur sit uobis uiri fratres, qd' per hunc
 uobis remissio peccatorum annunciat
 & ab omnibus, à quibus non potuistis
 per legē Moysi iustificari: per hunc omnis
 qui credit, iustificatur. Videte ergo ne su-
 perueniat uobis, qd' dictum est in pro-
 phetis: Videte contemptores, & ammi-
 ramini, & euanescite: quia opus operor
 ego in diebus uestris, quod non cre-
 detis, si quis enarrauerit uobis. Egres-
 sis autem è cœtu Iudæis, rogabant gen-
 tes, ut sequenti sabbato loqueren-
 tur sibi uerba. Soluto autem cœtu, se-
 cuti sunt multi Iudæi & religiosi pro-
 selyti Paulum ac Barnabam, qui allo-
 quentes suadebant eis ut perseuerarent
 in gratia dei. Sequenti uero sabbato
 penè uniuersa ciuitas conuenit ad au-
 diendum sermonem dei. Videntes au-
 tem turbas Iudæi, repleti sunt zelo &
 contradicebant, his quæ à Paulo dice-
 bantur contradicentes & conuiciantes.
 Tunc sumpta fiducia Paulus ac Bar-
 nabas dixerunt: Vobis oportebat pri-
 mum loqui sermonem dei, sed quoniam
 repellitis

Notum sit oibz. cf.

ἔπρωθῆθε αὐτῶν, καὶ οὐκ ἄξιους κρίνετε ἐαυτοὺς φθὶ ἀωνίῃ ζωῆς, ἰδοὺ σφερόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. οὕτως γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ κύριος. τὸ ἐθnikά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἰναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἑσχάτου φθὶ γῆς. ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη, ἔχαρσε, καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ ἐπίσθυσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν ἀώνιον. διῆφερέτο δὲ ὁ λόγος τοῦ κυρίου δι' ὅλης φθὶ χώρας. οἱ δὲ ἰσθ' αἰοὶ παρώτρως τὰς σεβομνίας γωαῖ κας καὶ τὰς εὐχίμονας, καὶ τὴν πρῶτον φθὶ πόλεως. Ἐπὶ ἠγερσιν δ' ἰωγμὸν ἐπὶ τὸν παῦλον καὶ τὸν βαρνάβαν. καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὀρίων αὐτῶν. οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κοῖτος τὸν τῶν ποσῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτοὺς, ἦλθον εἰς ἰκόνιον. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου.

Ἐγγύετο δὲ ἐν ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς πλὴν συναγωγῶν τῶν ἰουδαίων, καὶ λαλῆσαι οὕτως, ὥστε πισθεῖσαι ἰσθ' αἰων τε καὶ ἐλλώων πολὺ πλῆθος. οἱ δὲ ἀπεδοῦντες ἰσθ' αἰοι, ἐπὶ ἠγερσιν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν ἀδελφῶν. ἰκανὸν μὲν οὖν χρόνον διῆτριψαν παρρησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ, τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ φθὶ χάριτος ἅντοι, διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν. ἐχίθνη δὲ τὸ πλῆθος φθὶ πόλεως, καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις. ὥς δὲ ἐγγύετο ὄρμη τῶν ἐθνῶν τε καὶ ἰουδαίων σὺν τοῖς ἀρχουσίμ αὐτῶν, ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτούς, σωιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις φθὶ λυκαονίας λύστραν καὶ δέρβην, καὶ πλὴν περὶ χωρον. καὶ κῆ ἦσαν εὐαγγελιστοὶ. καὶ τις ἀνήρ ἐν λύστροις ἀδύατος τις ποσίμ ἐκάρητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ὃς οὐδέποτε περιπεπατήκει. οὗτος ἦκε τῷ παύλῳ λαλῆσαι. ὃς ἀνίστας αὐτῷ καὶ ἰδὼν, ὅτι πίσιν ἔχε τῷ σωθῆναι, εἶπε μεγάλη τῆ φωνῆ. ἀνάσθη ἐπὶ τὴν πόλιν

2ας

repellitis illum, & indignos uos iudicatis æterna uita, ecce conuertimur ad gentes. sic enim nobis præcepit dñs : Posui te in lucem gentium, ut sis salus usq; ad extremum terræ. Audientes autem gentes, gauiæ sunt, & glorificabant sermonem domini, & crediderunt quotquot erant ordinati ad uitam æternā. Diuulgabat autem sermo domini per uniuersam regionem. Iudæi uero extimulauerunt mulieres religiosas & honestas, & primos ciuitatis, & excitauerunt persecutionē in Paulum ac Barnabam, & eiecerunt eos de finibus suis. At illi excusso puluere pedum suorū in eos, uenerunt Iconiū. Porro discipuli replebant gaudio & spiritu sancto.

Factum est autem Iconij ut simul introirent synagogam Iudæorū, & loquerentur sic, ut crederet Iudæorum simul & Græcorū copiosa multitudo. Qui uero increduli erant Iudæi, concitauerunt & corruperunt animos gentium aduersus fratres. Multo igitur tempore demorati sunt fortiter agentes præsidio domini, qui testimoniū perhibebat sermoni gratiæ suæ, dabatq; ut signa & prodigia fierent per manus eorum. Diuisa est autem multitudo ciuitatis : & quidam quidem stabant à Iudæis, quidam uero ab apostolis. Cum autem factus esset impetus gentium pariter ac Iudæorum unā cum principibus suis, ut uim adferrent ac lapidarent eos, re intellecta, cōfugerunt ad ciuitates Lycaoniae Lystram & Derben, & finitimā undiq; regionē, & ibi prædicabant Euangeliū. Et quidā uir Lystris debilis pedibus sedebat, claudus ab utero matris suæ, qui nunq; ambulauerat. Hic audiuit Paulū loquentē. Qui intuitus eū & uidens, qd' fidē haberet fore ut saluus fieret, dixit magna uoce : Surge in pe-

XIIII

A 2 des

δ' ας σε ὀρθόε, καὶ ἤλλετο καὶ πρὶ ἐπάται. δι' ὅ
 ὄχλοι ἰδόντες δ' ἐποίησε τὸ παῦλον, ἐπῆσαν
 πλὴν φωνῶν αὐτῶν λυκαονισί, λέγοντες. οἱ
 θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς
 ἡμᾶς. ἐκάλωμε τὸν μὲν βαρνάβαν, δία,
 τὸν δὲ παῦλον, ἐρμῶν, ἐπεὶ δὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγού
 μωτος τοῦ λόγου. οὗ δὲ ἱερεὺς τοῦ δ' ἰδόν, τοῦ ὄνι
 τοῦ πρὸ φθι πώλεως αὐτῶν, ταύρους καὶ σέμ
 ματα ἐπιτύς πυλώνων ἐνέγκας, σὺν τοῖς
 ὄχλοις ἠδ' ἐλεθέρην. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπό
 σολοι βαρνάβαν καὶ παῦλον, διαξήξαντες
 τὰ ἱμάτια αὐτῶν, ἐσεπῆθησαν εἰς τὸ ὄχλον,
 κράζοντες καὶ λέγοντες. ἄνδρες, τί ταῦτα
 ποιεῖτε; καὶ ἡμᾶς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμὲν ὑμῖν
 ἄνθρωποι, ἐναγγελίζόμενοι ὑμᾶς, ἀπὸ τοῦ
 τῶν πᾶσι ματαίωρ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεόν
 τὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν
 γῆν καὶ πλὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐ
 τῷ, ὃς ἐν ταῖς πρὸ αἰώνων γενεαῖς εἶασε
 πάντα τὰ ἐν τῷ πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐ
 τῶν. καὶ τοιγε οὐκ ἀμάτηρον ἑαυτὸν ἀφῆ
 κεν ἀγαθοποιῶν, οὐρανὸν δὲ ἡμῖν ὑετῶν δι
 δόντες, καὶ καρπὸν καρποφόρους, ἐμπιπλῶν
 τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν.
 καὶ ταῦτα λέγοντες, μόλις κατέπαυσαν τῶν
 ὄχλους τοῦ μὴ δύειν αὐτοῖς. ἐπῆλθον ἅπ' ἀν
 τιοχείας καὶ ἰκονίου ἰουδαῖοι, καὶ κρίσαντες
 τῶν ὄχλους, καὶ λιθάσαντες τὸν παῦλον,
 ἔσυρον ἔξω τὸ πώλεως, νομίσαντες αὐτὸν τε
 θνῆσθαι. κνηλωσάντων δὲ αὐτὸν πᾶσι μαθητῶν,
 ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῆ ἐπαύ
 ριον ἔξῃ ἦλθε σὺν τῷ βαρνάβᾳ εἰς δ' ἐρβλυ. ἐν
 ἀγγελισάμενοι τε πλὴν πόλιν ἐκείνῃ, καὶ
 μαθητεύσαντες ἱκανοὺς, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν
 λύστραν καὶ ἰκόνιον καὶ ἀντιόχεαν, ἐπισκεῖ
 ζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, καὶ πρὸς ἀκ
 λοῦτες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλ
 ῶν θλίψεων δὲ ἡμᾶς ἐσελθεῖν εἰς τὴν βασι
 λείαν τοῦ θεοῦ. χηροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρε
 σβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσδύξάμενοι
 μετὰ νησῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ
 εἰς ὃν

des tuos rectus. Et exiit, ambulabatq̄.
 Turbæ uero cum uidissent quod fecerat
 Paulus, sustulerunt uocem suam Lycao
 nice, dicentes: Diī in specie hominū de
 scenderunt ad nos. Et uocabant Barna
 bam, Iouem: Paulum uero, Mercurium,
 quod is esset dux uerbi. Sacerdos autem
 Iouis, qui erat ante ciuitatem illorum,
 tauros & coronas ad uestibula afferens,
 cum turbis uolebat sacrificare. Quod ubi
 audierunt apostoli, Barnabas & Paulus
 conscissis uestibus suis, insilierunt in tur
 bam, clamantes ac dicentes: Viri, cur ista
 facitis? Nos quoque ἴσδὲμ quibus uos,
 obnoxij malis sumus homines, annun
 ciantes, ut ab istis uanis cōuertamini ad
 deum uiuum, qui fecit cœlum & terram
 & mare, & omnia quæ in cis sunt, qui in
 præteritis ætatibus sinebat omnes gen
 tes ingredi uisus suis. Quant̄ nō expertē
 testimonij seipsum esse sinebat, dum be
 neficia cōferret, de cœlo nobis dans plu
 uias ac tēpora fructifera, implens cibo &
 laticia corda nostra. Et hæc dicentes, uix
 compescuerūt turbas ne sibi immolarēt.
 Superuenerunt autem quidam ab An
 tiochia & Iconio Iudæi, persuasisq̄ tur
 bis, ac lapidato Paulo, extraxerūt eum ἐ
 ciuitate, existimantes illum mortuū esse.
 Circudentibus autē eum discipulis, sur
 rexit & intrauit ciuitatē. Ac postero die
 p̄fectus est cū Barnaba Derben. Cūq̄
 euangelizassent ciuitati illi, ac docuissent
 multos, reuersi sunt Lystram & Iconium
 & Antiochiam, denuo cōfirmantes ani
 mas discipulorū, exhortantesq̄ ut perse
 uerarent in fide, & quod per multas affli
 ctiones oporteat nos intrare in regnum
 dei. Et cū suffragijs creassent illis p̄ singu
 las ecclesias presbyteros, precatiῳ essent
 cum ieiunijs, commendauerunt eos dño
 in quem

εις ὃν πεπιστεύησαν. καὶ δὲ ἰελθόντες πλὴν
 πεισιδίᾳ, ἦλθον εἰς παμφυλίαν. καὶ λα-
 λήσαντες ἐν πέργῃ τὸν λόγον, κατέβησαν
 εἰς ἀτάλαιαν. κακῶς ἐπέπλησαν εἰς ἀν-
 τίοχον, ὅθεν ἦσαν πρὸς ἀδοξασίαν τῆς χάρι-
 τος τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν. πρὸς γε-
 νόμους δὲ καὶ συναγόντας πλὴν ἐκκλησίας,
 ἀνήγγελλον ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν.
 καὶ ὅτι ἠνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως, δι' ἐπι-
 βοῆς ἧς ἐκείνου ὁ οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθη-
 ταῖς. καὶ τινες κατελθόντες ἀπὸ Ἰου-
 δαίας ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφοὺς, ὅτι ἐὰν
 μὴ περιτέμνηται ὁ θεὸς ἔσται μωσέως, οὐ δύνα-
 σθε σωθῆναι. γενομένης οὖν σάσεως καὶ συζη-
 τήσεως οὐκ ὀλίγης ὁ θεὸς παύσας καὶ βαρ-
 νάβαν πρὸς αὐτοὺς, ἔταξεν ἀναβαίνειν παύ-
 λον καὶ βάρναβαν, καὶ τινὰ ἄλλους ἕξ αὐ-
 τῶν, πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους
 εἰς ἱερουσαλήμ, πρὸς τὸ ζητήμα τούτου.
 οἱ μὲν οὖν προεμφησάντες ὑπὸ Ἰουδαί-
 σίας, διήρχοντο πλὴν φοινίκων καὶ σαμαρεί-
 ας, ἐκδι' ἡμετέρας πλὴν ἐπισηροφλῶν τῶν ἐθνῶν.
 καὶ ἐποίησαν χάραν μεγάλην ὡς ἅσι τοῖς ἀδελ-
 φοῖς. πρὸς γενομένους δὲ εἰς ἱερουσαλήμ, ἀπέ-
 δέχθησαν ὑπὸ Ἰουδαίσας καὶ ἀπο-
 στόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγελλον τε
 ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησε μετ' αὐτῶν. ἐξανέστησαν
 δὲ τινες τῶν ἀπὸ Ἰουδαίας ἰσχυροῦς τῶν φαρισαίων
 τῶν πεπισθυκότων, λέγοντες, ὅτι δεῖ περιτέ-
 μνην αὐτοὺς, πρὸς ἀγγέλλειν τε τῆς νόμου
 μωσέως. συζητήσαντες ὁ ἀπόστολος καὶ οἱ
 πρεσβύτεροι ἰδέμεν πρὸς τὸν λόγον τούτου. πολ-
 λὴς ἡ συζητήσεως γενομένης, ἀναστὰς πέτρος
 εἶπε πρὸς αὐτούς. ἄνδρες ἀδελφοί, ἡμεῖς ἐπι-
 σαοῦμεν, ὅτι ἀφ' ἡμετέρων ἀρχαῶν ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν
 ἐξελέξατο, διὰ τὸ σῶμα τὸς μου ἀκῶσαι τὰ
 ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου, καὶ πιστεῦσαι.
 ὁ θεὸς ἰσχυροῦς θεὸς ἐμαρτύρησεν ἡμῖν,
 τοῖς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθὼς καὶ
 ἡμῖν, καὶ οὐδέ μὴ δι' ἐκρίνε μετὰ ὑμῶν τε καὶ
 αὐτῶν, τῆς πίστεως καθαρίας τὰς καρδίας αὐ-
 τῶν.

in quē crediderant. Peragrataque Pisidia
 uenerunt in Pamphyliam, & cum locuti
 essent sermonem Pergæ, descēderunt in
 urbem Attaliam, & inde soluerunt An-
 tiochiam, unde erant traditi gratiæ dei
 in opus quod compleuerunt. Cum autē
 uenissent & congregassent ecclesiam, re-
 tulerunt quæcunq; fecisset deus secum, &
 quod aperuisset gentibus ostium fidei.
 Commorati sunt autē illic multum tem-
 poris cum discipulis. Et quidam qui
 descenderant à Iudæa, docebant fratres,
 nisi circumcidamini secundum morem
 Mosi, non potestis esse salui. Cum orta
 ergo seditio & disceptatio esset non exi-
 gua Paulo ac Barnabæ aduersus illos,
 statuerunt, ut ascenderent Paulus & Bar-
 nabas, & quidam alij ex illis, ad aposto-
 los ac presbyteros Hierosolymam, super
 hac quæstione. Illi ergo deducti ab eccle-
 sia, pertransibant Phœnicen & Sama-
 riam, narrantes conuersionē gentium, &
 adferebant gaudium magnum omnib⁹
 fratribus. Cum autem uenissent Hiero-
 solymam, suscepti sunt ab ecclesia & ab
 apostolis ac presbyteris, annūciaueruntq;
 quæcunq; deus fecisset cum ipsis. Surre-
 xerunt autem quidam de factione Pha-
 risæorum, qui crediderant, dicētes: quod
 oporteret circumcidere eos ac præcipere,
 ut seruariet legem Mosi. Conueneruntq;
 apostoli ac presbyteri, ut dispicerent de
 hoc negocio. Cum autē magna discepta-
 tio fuisset, surgens Petrus dixit ad eos:
 Viri fratres, uos scitis, quod ab antiquis
 diebus deus inter nos elegit, ut per os
 meum audiret gentes uerbum euangeliij
 crederētq;. Et qui nouit corda deus, testi-
 moniū præbuit illis, dans illis spiritū fan-
 ctum sicut & nobis, nihilq; discreuit inter
 nos & illos, cū fide purificauerit corda il-
 A 3 lorum.

xv

τῶν. καὶ οὐ τί περιάζετε τὸν θεόν, ἐπιθεῖναι
 ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον ἢ μάθητῶν, ὅμ
 ὄντε οἱ πατέρες ἡμῶν, ὅτε ἡμεῖς ἰχθύσας μὲν
 βασιλεύοι; ἀλλὰ διὰ τοῦ χάριτος τοῦ κυρίου Ἰη
 σοῦ χριστοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καὶ ὅμ τῶν
 πομ καὶ κείνοι. εἰσὶ γὰρ δὲ πᾶσι ὁ πλῆθος, καὶ
 ἡκιστὸν βασιλεύοι καὶ πάλιν, ἡ γὰρ ἡμῶν
 ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν ᾗ
 ἔδνεσι διὰ αὐτῶν. μετὰ δὲ τὸ σιγήσαι αὐτοῦ,
 ἀπεκρίθη ἰάβωβος, λέγων. ἀδελφοί,
 ἀκούσατέ με. συμεὼν ἡγήσατο, καθὼς πρῶ
 τῶν ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο λαβῆναι ἐξ ἐθνῶν λα
 ὅμ ἐπὶ τοῦ ὀνόματι αὐτοῦ, καὶ τὸ εὐαγγέλιον
 ἔδνεσι οἱ λόγοι ἢ προφητῶν, καθὼς γέγραπ
 ῖται. μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω Ἐνοικοδομή
 σω πλὴν σκηνῶν δαβὶδ, πλὴν πεπρωκίαν, Ἐ
 τὰ κατεσκευασμένα ἀφ' Ἐνοικοδομήσω, Ἐ
 ἀνορθώσω αὐτὴν, ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κα
 τάλοιποι ἢ ἀνθρώπων ἢ κύριον, ἢ πάντα τὰ
 ἔδνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται ὁ ὄνομα μου ἐπ' αὐ
 τῶν, λέγει κύριος, ὁ ποιῶν πάντα ταῦτα.
 γνωστὰ ἀπὸ πάντων ὅτι τοῦ θεοῦ πάντα τὰ ἔργ
 α αὐτοῦ. διὸ ἐγὼ κρίνω, μὴ πῦρον ἔχον ἢ
 ἀπὸ ἢ ἐθνῶν ἐπιστρέψωσιν ἐπὶ τὸν θεόν, ἀλλὰ
 ἐπιστρέψωσιν αὐτοῦ, ἢ ἀπέχεσθαι ἢ ἄλισγι
 μάτων ἢ εἰδώλων, καὶ τὸ πορνείας, Ἐ
 πικρῶ, Ἐ τὸ αἵματος. Μωσῆς δὲ ἐκ γενεῶν
 ἀρχαίων ἢ πόλις τὸν κηρύσσοντα αὐτὸν
 ἔχει ἐν ταῖς σωμαγωγαῖς ἢ πᾶσι σάββα
 τῶν ἀναγιγνωσκόμενος. τότε ἔδνεσι τῶν ἀπο
 σόλοις καὶ τῶν πρεσβυτέρους σὺν ὅλη τῇ ἐκ
 κλησίᾳ, ἐκλεξαμένους ἀνδρας ἐξ αὐτῶν πέν
 ται εἰς ἀντιόχεια σὺν πάλιν καὶ βασιλεύ
 οισι. ἰούδαμ τὸν ἐπικαλεσθέντα βαρσαβᾶν,
 καὶ σίλαμ, ἀνδρας ἡγεμόνους ἐν τοῖς ἀδελ
 φοῖς, γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τὰδε. οἱ
 ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελ
 φοί, τοῖς ἢ πλὴν ἀντιόχεια καὶ συρίαν καὶ
 κίλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν.
 ἐπειδὴ ἠκούσαμεν, ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελ
 θόντες, ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις, ἀνασκιά
 ζοντες

Iorū. Nunc ergo quid tentatis deum, ut
 imponat iugum super ceruices discipulo
 rum, qd' neq; patres nostri neq; nos por
 tare potuimus? Sed per gratiā dñi Iesu
 Christi credim⁹, nos saluos futuros, quē
 admodum & illi. Tacuit autē tota multi
 tudo, & audiebant Barnabam ac Paulū
 narrantes, quæ deus ædidisset signa &
 prodigia inter gētes per ipsos. Et postq̄
 cōticuissent, respōdit Iacobus, dicēs: Viri
 fratres, audite me. Symeon narrauit quē
 admodum primū deus uisitauerit, ut su
 meret ex gentibus populum in nomine
 suo, & huic cōsonant uerba prophetarū,
 sicut scriptū est: Post hæc reuertar, ac rur
 sus ædificabo tabernaculum Dauid, qd'
 collapsum est, & diruta eius instaurabo:
 & erigam illud, ut requirant qui reliquī
 sunt homines, dñm, & omnes gentes su
 per quos inuocatū est nomen meū: dicit
 dñs, qui facit hæc omnia. Nota à sæculo
 sunt deo omnia hæc opera sua. Propter
 qd' ego censeo, nō obturbandū esse illis,
 qui ex gētibus cōuertunt ad deū, sed scri
 bendum ad eos, ut abstineāt se ab iniqui
 namētis simulacrorum, & scortatione, &
 suffocato, & sanguine. Moses em̄ ab æta
 tibus antiquis in singulis ciuitatibus ha
 bet, qui ipsum prædicent in synagogis,
 ubi per omne sabbatū legitur. Tunc pla
 cuit apostolis & senioribus cum tota ec
 clesia, ut delectos ex sese uiros mitterent
 Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iu
 dam, cognomento Barsaban & Silam,
 uiros primarios inter fratres, missis per
 manus eorum literis in hanc sentētiā:
 Apostoli & presbyteri & fratres, his qui
 sunt Antiochiæ & in Syria & in Cilicia
 fratribus qui sunt ex gentibus, salutem.
 Quoniā audiui⁹, qd' quidam è nobis
 egressi, turbauerunt uos uerbis, labefa
 ctantes

Ζητορες, in hanc sentētiā
 ημεσιν:

ζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες ᾧ τιτέμενε
 οὐα, καὶ τῆσῃ τὸν νόμον, οὗ οὐ δῖεσελάι
 μεθα ἔδοξεμ ἡμῖν γενομῆτοιοις ὁμοθυμαδὸν,
 ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέντε πρὸς ὑμᾶς,
 σὺν τοῖς ἀγαπῆτοῖς ἡμῶν βαρνάβᾳ καὶ παύ
 λῳ, ἀνδράποιοις παρὰ δὲ δωκόσι τὰς ψυχὰς
 αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν
 Ἰησοῦ χριστοῦ. ἀπετάκαμεν οὖν ἰουδαίᾳ
 καὶ σίλαμ, καὶ αὐτοὺς δῖα λόγου ἀπαγγέλ
 λοντας τὰ αὐτά. ἔδοξε γὰρ τοῖς ἀγίοις πνεύ
 ματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλεον ἐπιτίθεσθαι
 ὑμῖν βάρῃ, πλὴν ἧν ἐπάναγκες τῶν
 ἀπέχεσθαι ἐδωλοθύτων, καὶ ἁμαρτίας, καὶ
 πονηρίας, καὶ πορνείας, ὅτι ὡς δῖα κροῦτες
 ἑαυτοὺς, εἰ πρᾶξετε. ἔρξωθε. οὐ μὲν οὖν ἀπο
 λυθέντες, ἡλθομεν εἰς ἀντιόχεια, καὶ σωα
 γαγόυτες τὸ πλῆθος, ἐπέδωκαμ τὴν ἐπι
 σολῆν. ἀναγόντες δὲ, ἐχάρησαμ ἐπὶ τῇ πα
 ρακλήσει, ἰουδαίᾳ τε καὶ σίλας, καὶ αὐτοὶ προ
 φῆται ὄντες, δῖα λόγου πολλοῦ παρηκά
 λεσαμ τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἐπεσῆξιζαμ. ποιο
 ῖσαντες δὲ χρόνον, ἀπελύθησαμ μετ᾽ ἐρίων
 ἀπὸ ἧν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποσόλους.
 ἔδοξε δὲ τοῖς σίλα ἐπιμεῖνα αὐτοῖ. παῦλὸς
 δὲ καὶ βαρνάβας δῖετρίβομεν ἐν ἀντιόχεια,
 διδάσκοντες καὶ ἐναγγελιζόμενοι μετὰ καὶ
 ἑτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου. με
 τὰ δὲ τινὰς ἡμέρας εἶπε παῦλὸς πρὸς
 βαρνάβαν. ἐπιστρέψαντες δὲ ἐπισκεψώμε
 να τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν κατὰ πόσσην πό
 λιμ, ἐν αἷς κατηγγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ
 κυρίου, πῶς ἔχουσι. βαρνάβας δὲ ἐβύλευ
 σατο συμπαραλαβεῖν τὸν ἰωάννην, τὸν καλῶ
 μένωμ μάρκομ. παῦλὸς δὲ ἤξις τὸν ἀποσάν
 τα ἀπάντων ἀπὸ παμφυλίας, καὶ μὴ σωελ
 θόντα αὐτοὺς εἰς τὸ ἔργον, καὶ συμπαράλαβεῖν
 τοτομ. ἐρξέτο οὖν παροξυσμός, ὡς τε ἀπο
 χωριθῶν αὐτοὺς ἀπ᾽ ἀλλήλων, τὸν τε βαρ
 νάβαν παραλαβόντα τὸν μάρκομ ἐκπλεύ
 σα εἰς κύπρον. παῦλὸς δὲ ἐπιξάμε
 νὸς σίλαμ, ὅτι ἦλθε παρὰ θεοῦ τῇ χάριτι τοῦ
 θεοῦ

stantes animas uestras, iubentes uos cir
 cumcidi & seruare legem, quib⁹ nō man
 daueram⁹. Visum est nobis unanimiter
 congregatis, delectos uiros mittere ad
 uos, cū dilectis nostris Barnaba & Pau
 lo, hominibus qui exposuerunt animas
 suas pro nomine dñi nostri Iesu Christi.
 Misimus ergo Iudam & Silam, qui &
 ipsi uobis uerbis referent eadem. Visum
 est enim spiritui sancto ac nobis, ne quid
 amplius imponeremus uobis oneris, q̄z
 hæc necessaria, uidelicet, ut abstineatis ab
 his quæ sunt immolata simulacris, & san
 guine, & suffocato, & scortatione. À qui
 bus si cōseruaueritis uos ipsos, benefacie
 tis. Valete. Illi ergo dimissi uenerūt An
 tiochiam, & congregata multitudine red
 diderunt epistolam. Quā cum legissent,
 gāuissi sunt super consolatione. Iudas au
 tem & Silas cum essent & ipsi propheta,
 sermone copioso adhortati sunt fratres,
 cōfirmaueruntq̄z. Commorati autē illic
 aliquantum temporis, dimissi sunt cum
 pace à fratribus ad apostolos. Visum est
 autem Silæ manere ibidem, Paulus uero
 & Barnabas demorabantur Antiochiæ,
 docētes, & annunciantes cum alijs etiam
 cōplurib⁹ sermonē dñi. Post aliquot autē
 dies dixit ad Barnabam Paulus. Reuer
 si iam uisitem⁹ fratres nostros per omēs
 ciuitates, in quib⁹ annūciauimus sermo
 nem dñi, quomō se habeant. Barnabas
 autē consulebat ut assumerēt & Ioannē,
 cognomento Marcum. Paulus autē no
 lebat, ut is qui defecisset ab ipsis ex Pam
 phylia, nec isset cum eis in opus, adiun
 geretur. Tam acris autem fuit inter eos
 disceptatio, ut alter ab altero seiungere
 tur, & Barnabas quidē assumpto Mar
 co nauigaret in Cyprum. Paulus uero al
 lecto Sila profectus est, traditus gratiæ
 A 4 dei

θεῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀδελφῶν. δι' ἧς χετο δὲ τῶν συρτίων
καὶ κιλικίαν ἐπισκερῖζω τὰς ἐκκλησίας.

κατέλυτο δὲ εἰς δέρβιν καὶ λύστραν,
καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθὼν εἰς ἰκόνιον ἀδελφῶν. τῶν
τοῦ ἰκονίου μαθητῶν τις ἦν ἐκείνῳ, ὄνοματι τι-
μόθεος, ὃς γυναικὸς τινος ἰουδαίας πι-
στῆς, πατρὸς δὲ ἑλλήνων. ὃς ἐμαρτυροῦτο ὑ-
πὲρ αὐτῶν ἐν λύστοις καὶ ἰκονίῳ ἀδελφῶν. τῶν
τοῦ ἰκονίου ἀδελφῶν οὗτοι ἀντιφθέγγοντες,
καὶ λαβῶν περιέτεμον αὐτὸν διὰ τοῦ ἰου-
δαίου, τοῦ ὄντος ἐν τῆς τόποις ἐκείνοις. ἠ-
δισσαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ ὅτι
ἑλλήνων ὑπῆρχεν. ὡς δὲ διέπορευόντο τὰς πό-
λεις, ἔξεδίδοικεν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγμα-
τα, τὰ κεκριμμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ
πρεσβυτέρων ἐν ἰερουσαλήμ. αἱ μὲν
οὖν ἐκκλησία ἐσεραιοῦτο τῇ πίστει, καὶ ἐπει-
ρίσθιον ἔδει ἀριθμῶν καὶ ἡμέραν. διελθόν-
τες δὲ τὴν φρυγίαν καὶ τὴν γαλιτικὴν χώ-
ραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος
ἀλλήσασιν τὸν λόγον ἐν τῇ ἀσίᾳ, ἐλθόντες ἕλ-
την μυσίαν, ἐπειράζουσιν ἕλτην βιθυνίαν πο-
ρευέσθαι, καὶ οὐκ ἔιασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα.
παρελθόντες δὲ τὴν μυσίαν, κατέβησαν εἰς
τρωάδα. καὶ ὄραμα διὰ τοῦ νυκτὸς ὄφθη
αὐτοῖς. Ἰδὼν τις ἦν μακεδὼν ἑσὼς, πα-
ρακαλῶν αὐτὸν, καὶ λέγων, διὰ τοῦ εἰς μακε-
δονίαν, βοήθησον ἡμῖν, ὡς ἡ τὸ ὄραμα εἶδεν,
εὐθέως ἐζητήσα μὲν ἐξελθῆναι εἰς τὴν μακεδο-
νίαν, συμβιβάζοντες, ὅτι προσκέκλην ἡμᾶς
ὁ κύριος εὐαγγελίζεσθαι αὐτοῖς. ἀναχθέντες
οὖν ἀπὸ τοῦ τρωάδος, εὐθυδρομήσαμεν εἰς
σαμοθράκην, τῇ τε ἐπίστασις εἰς νεάπολιν,
ἐκεῖθεν τε εἰς φιλίππους, ἥτις ὅτι πρώτη
τοῦ μερῖδος τοῦ μακεδονίας πόλις, κολών-
νια. ἡ μὲν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διατρίβον-
τες ἡμέρας τινάς, τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββά-
των ἐξήλθομεν ἕξω τοῦ πόλεως παρὰ πό-
ταμον, εὐνομίζετο προσδύχῃ εἶναι, καὶ
καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς σαρδηνού-
σαις γυναιξί. καὶ τις γυνὴ ὄνοματι λυδία
πορφυροπόλις πόλεως θυατίρων, σεβομένη
τοῦ

dei à fratribus. Perambulabat autē Sy-
riam ac Ciliciam confirmans ecclesias.

Peruenit autem Derben & Lystram, XVI
& ecce discipulus quidam erat ibi, nomi-
ne Timotheus, filius mulieris cuiusdam
Iudææ fidelis, cæterū patre Græco. Huic
testimonium bonum reddebant qui Ly-
stris erant & Iconiæ fratres. Hunc uoluit
Paulus secum proficisci, & assumptum
circumcidit eum propter Iudæos, qui
erant in illis locis. Sciebant enim omnes
quod pater eius erat Græcus. Cum au-
tem pertransirent ciuitates, tradebant eis
seruanda decreta, quæ erant ordinata ab
apostolis & presbyteris, qui erant Hiero-
solymsis. Itaque ecclesiæ confirmaban-
tur fide, & abundabant numero quoti-
die. Cum peragrassent autē Phrygiam
& Galaticam regionem, uetitibus essent à
spiritu sancto loqui sermonem in Asia,
profecti in Mysiam, tentabant ire in Bi-
thyniam, & non permisit eos spiritus.
Cum autem pertransissent Mysiam, de-
scenderūt Troadem, & uisio per noctem
paulo uisa est. Vir Macedo quidam erat
stans, & deprecans eum, ac dicens: Pro-
fectus in Macedoniam, succurre nobis.
Ut autem uisum uidit, statim quæsiui-
mus proficisci in Macedoniam, certi fa-
cti, quod uocasset nos dñs ad euange-
lizandum eis. Cum soluissemus igitur à
Troade, recto cursu uenimus Samothra-
cen, & postero die Neapolim, & inde
Philippos, quæ est prima partis Mace-
doniæ ciuitas, colonia. Eramus autē in
eadē urbe diebus aliquot cōmorantes, & die
sabbatorū egressi sumus è ciuitate iuxta
flumē, ubi solebat esse precatio, & seden-
tes loquebamur mulieribus quæ cōuenerāt.
Et quædam mulier nomine Lydia, purpurarū
uenditrix ciuitatis Thyatirorum, colens
deum

τὸν θεόν, ἤκουσεν, ἥς ὁ κύριος δεινόειρε τὸ
καρδίαν προσέχειν τοῖς λαλοῦσιν ὑπὸ
τῷ πάλῳ. ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐ-
τοῦ, πρὸς κάλεσε λέγουσα. εἰ κενρίκατέ με πι-
σῶν θεῷ κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶ-
κόν μου μείνατε, ἵνα πρὸς βεβήσατο ἡμᾶς. ἐγένε-
το δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς προσδύλῳ,
παθὲν τινὰ ἔχουσα πνεῦμα πύθωνος,
ἀπαντήσασα ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν πα-
ρῆχε τοῖς κυρίοις αὐτοῦ μανθουμένη, αὕτη
κατακολυθίσασα θεῷ πάλῳ καὶ ἡμῖν, εἰ-
κράζει λέγουσα. οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δεῖλοι τοῦ
θεοῦ, τοῦ υἱοῦ εἰσὶν, οἱ τινες καταγγέλλου-
σιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας. τοιοῦτα ἐποίησεν
πολλὰς ἡμέρας, διαπονηθεὶς δὲ ὁ πάλῳ
καὶ ἐπιστάτῳ, θεῷ πνεύματι εἶπε. πρὸς ἀγ-
γέλλου σοι ἐν θεῷ ὄνομα Ἰησοῦ Χριστοῦ δεῖξεν
ἑμὲ ἀποῦτον. καὶ δεῖξεν αὐτῇ τῆ ὥρα. ἰ-
δόντες ἡ οὖν κύριοι αὐτοῦ, ὅτι δεῖξεν ἡ ἐλπίς
τοῦ ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸ παῦ-
λον καὶ τὸν σίλαμ, εἰλκυσαν εἰς πλῆθος ἀγορᾶς
ἐπὶ τῷ ἀρχόντῳ, ἢ προσαγαγόντες αὐτοὺς,
οἷς στρατηγοῖς, εἶπομ. οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκ-
ταράσσουσιν ἡμῶν τὸ πόλιμ, ἰουδαῖοι ὑπερ-
χοντες, καὶ καταγγέλλουσιν ἕθνη, ἃ οὐκ ἔξε-
σιμ ἡμῖν πρὸς ἀδέχεσθαι, οὐδὲ ποιῆσθαι, ἡμαρ-
τοῖς οὖσι. καὶ σωπεσὲν ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν.
καὶ οἱ στρατηγοὶ περιβήξαντες αὐτῶν τὰ ἰμά-
τια, ἐκέλευον ῥαβδίον. πολλὰς τε ἐπιθέντες
αὐτοῖς πληγὰς, ἔβαλον εἰς φυλακὴν, πρὸς ἀγ-
γείλαντες θεῷ δεσμοφύλακι, ἀσφαλῶς τη-
ρῆσθαι αὐτούς. οὗ πρὸς ἀγγελίαν ποιούτων εἰλη-
φῶς, ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς πλῆθος ἰσοτέραν φυλα-
κῶν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς
τὸ ξύλον. κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον παῦλος καὶ
σίλας προσδύχοντες ὕμνον τῷ θεῷ. ἐπικ-
ηροῶντο ἡ αὐτῶν δι' ἑσμίον. ἀφνω ἡ σεισμὸς
ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέ-
λια τοῦ δεσμοῦ τοῦ ἀνεώχθησάν τε πρὸς ἀγ-
μαῖ διύρα παῖσα, καὶ πάντων τὰ δεσμά
ἀνέθη. ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ,
καὶ

deum, audiuit, cuius dominus aperuit
cor, ut intenderet his quæ dicebantur à
Paulo. Cum autē baptizata esset & do-
mus eius, deprecata est dicens: Si iudica-
stis me fidelem domino esse, introite in
domū meam & manete. & adigit nos.
Accidit autem euntibus nobis ad preca-
tionem, ut puella quædam habens spi-
ritum Pythonis, occurreret nobis, quæ
quæstum magnum præstabat dominis
suis diuinando. Hæc subsecuta Paulum
ac nos, clamabat dicens: Isti homines serui
dei excelsissimi sunt, qui annunciant no-
bis uiam salutis. Hoc autē faciebat mul-
tos dies. Sed ægre ferens Paulus, & con-
uersus, spiritui dixit: Præcipio tibi per
nomen Iesu Christi, ut exeat ab ea. Et
exijt eadem hora. Videntes autem do-
mini eius, quod abisset spes questus sui,
apprehensum Paulum & Silam traxe-
runt in forum ad principes, & offeren-
tes eos magistratibus, dixerunt: Hi ho-
mines conturbant ciuitatem nostram,
cum sint Iudæi, & annunciant instituta,
quæ non licet nobis suscipere, neque ser-
uare, cum simus Rhomani. Et concurrit
turba aduersus eos, ac magistratus scissis
uestibus suis, iusserunt eos uirgis cædi.
Cumq; multas plagas eis imposuissent,
coniecerunt eos in carcerem, præcipien-
tes custodi carceris, ut diligenter custodi-
ret eos. Qui cum tale præceptum acce-
pisset, coniecit eos in interiorē carcerem,
& pedes eorū strinxit ligno. Media au-
tem nocte Paulus & Silas orantes lau-
dabant deum. Exaudiebant autem eos,
qui uincti erant. Subito uero terræmo-
tus factus est magnus, ita ut concuteren-
tur fundamēta carceris. Et statim aperta
sunt omnia ostia, & omniū uincula soluta
sunt. Experrectus autem custos carceris,
cum

καὶ ἰδὼν ἀνεωγμέναις τὰς θύρας ἐν φυλακῆς, πασάμου μάχαυρα, ἐμειλλεμένου τὸν ἀναρῆν, νομίζω ἐκπεφύγγαι τὸν δεσμίδε. ἐφώνησε δὲ φωνῆ μεγάλη ὁ παῦλ, λέγων, μηδὲν πράξειε σεαυτῷ κακόν, ἅπαντες γὰρ ἐσμεν ἑνθάδε. αἰτήσας δὲ φῶτα, εἰσεπήδησε. καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεσε τοῖς παύλῳ καὶ τοῖς σίλα. καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω, ἔφη, κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν, ἵνα σωθῶ. οἱ δὲ ἔειπον, τίς εἶσθι σὺ ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ τὸ λόγον τὸ κυρίου. Ἐπειὸς τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ λαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐν νυκτὶ, ἐβασίλευσεν αὐτῷ τὸ κληῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς, ἔπειτα αὐτοὺς πάντας, ἑξαχθῆμα. ἀναγαγὼν τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἔθηκε τραπέζην, καὶ ἠγαλλιάτο, πανοικίως ἐπιδοκῶν τοῖς δεῖν. ἡμέρας δὲ γενομένης, ἀπέσελασθε οἱ στρατηγοὶ τοὺς ἑαβδύχους, λέγοντες. ἀπόλυσον τοὺς ἀνδρώπιδες ἐκείνους. Ἀπήγαγε δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν παῦλον, ὅτι ἀπεσάλασθε οἱ στρατηγοί, ἵνα ἀπολυθῆτε, νῦν οὖν ἔλθόντες, πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. Ὁ δὲ παῦλ ἔφη πρὸς αὐτούς, δέραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ, ἀκατακρίτους, ἀνδρώπιδες ῥωμαῖοι ὑπάρχοντες, ἐβαλομεν εἰς φυλακὴν, καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν· οὐ γὰρ, ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἔλαγαγέτωσαν. ἀπήγαγε δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ἑαβδύχοι τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἐφοβήθησαν, ἀκόντες ὅτι ῥωμαῖοι εἰσὶ. καὶ ἐλθόντες ἑκάλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἔλαγαγόντες ἡρώτων ἔλθόντες ἐν πόλει. ἔλθόντες δὲ ἐκ ἐν φυλακῆς, εἰσῆλθον εἰς πλὴν λυδία. καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς, παρεκάλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἔλαθον.

Διὸ δεύσαντες δὲ πλὴν ἀμφίπολι καὶ ἀπολλωνία, ἔλαθον εἰς θεσσαλονίκη, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν ἰσθαίων. κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τοῖς παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ σάββατα

cum uideret ianuas apertas carceris, euaginato gladio, erat seipsum interfectorus, existimans aufugisse uinctos. Clamauit autē Paulus uoce magna, dicens: Ne quid feceris tibi ipsi mali, uniuersi enim hic sumus. Postulatōque lumine, irrupit. ac tremefactus accidit Paulo & Silae ad pedes, & productis illis foras, ait: Domini, quid me oportet facere, ut saluus fiam? At illi dixerunt: Crede in dominum Iesum, & saluus eris tu & domus tua. Et locuti sunt ei sermonem domini, & omnibus qui erant in domo eius. Et assumptis illis in illa hora noctis, abluuit plagas, & baptizatus est ipse, & omnes familiares illius, continuo. Cumque perduxisset eos in domū suam, apposuit eis mensam, & exultauit, quod cum uniuersa domo sua credidisset deo. Et cum dies ortus esset, miserunt magistratus uiatores, dicētes: Dimitte homines illos. Nunciavit autē custos carceris sermones hos Paulo: miserunt magistratus ut dimittamini. Nunc igitur exeuntes, ite in pace. Paulus autē dixit eis: Cæsos nos publice, indicta causa, cum simus Rhomani, coniecerunt in carcerem, & nunc occulte nos eiciunt? Non certe, sed ueniant ipsi ac nos educant. Nunciauerunt autem magistratibus uiatores uerba hæc. Timueruntque, audito quod Rhomani essent, & uenientes deprecati sunt eos, & eductos rogabant ut egrederentur à ciuitate. Egressi autē à carcere, introierunt ad Lydiani. & uisis fratribus, consolati sunt eos, & profecti sunt.

Cum autem iter fecissent per Amphipolim & Apolloniam, uenerunt Thessalonicam, ubi erat synagoga Iudæorum. Secundum consuetudinem autem suam Paulus introiuit ad eos, & per sabbata

θάββατα τρία διελέγετο αυτοῖς ἀπὸ τῶν
 γραφῶν, διανοίγων καὶ παρατιθέμενος,
 ὅτι τὸν Χριστὸν ἔφη παθεῖν, καὶ ἀναστῆαι
 ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς Ἰη-
 σοῦς, ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. καὶ τι-
 νες ἔξ αὐτῶν ἐπεὶ ἴδοντες αὐτὸν, καὶ προσεκληρώ-
 θησαν τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ, τῶν τε σεβο-
 μένων ἐλλείπων πολλὴ πλῆθος, γυναικῶν
 τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγα. ζηλώσαντες δὲ
 οἱ ἀπεθούπτες Ἰσραῖοι, καὶ προσλαβόμενοι
 τῶν ἀγορεύων τινὰς ἀνδρας σονηροῦς, καὶ
 ὀχλοποιήσαντες, ἐθορύβουσι πλὴν πόλιν, ἐπι-
 σάντες τε τῆς οἰκίας Ἰάσονος, ἐζήτησαν αὐτοὺς
 ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον. μή ευρόντες δὲ αὐ-
 τοὺς, ἔσυρον τὸν Ἰάσονα καὶ τινὰς ἀδελφοὺς
 ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες. ὅτι οἱ πλὴν
 οἰκισμῶν ἀναστατώντες οὗτοι, καὶ ἐνθάδε
 δεσπασίμους, οὗς ὑποδέδεικται Ἰάσων. καὶ οὗ-
 τοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων καίσα-
 ρος πράσσοσι, βασιλέα λέγοντες ἔτερον εἶ-
 ναι, Ἰησοῦν. ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς
 πολιτάρχας ἀκρόντας ταῦτα. ἐλαβόντες
 τὸν Ἰάσονα καὶ τὸν Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν,
 ἀπέλυσαν αὐτοὺς. οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἐυθέως δι᾿
 ἧς νυκτὸς ἐξέπεψαν τὸν τε παῦλον καὶ τὸν
 σίλαμον εἰς βερέροια. οἱ τινες προαγε-
 νόμωσι, εἰς πλὴν συναγωγῶν ἀπήεσαν τῶν Ἰσραηλίων.
 οὗτοι ἢ ἦσαν ἐυγενέστεροι τῶν ἐν Βεσσαλονίκη,
 οἱ τινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προ-
 θυμίας, καὶ καθ᾿ ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γρα-
 φὰς, εἰ ἔχει ταῦτα οὕτως. πολλοὶ μὲν οὖν
 ἔξ αὐτῶν ἐπίσθυσαν, καὶ τῶν ἐλλείπων γυν-
 ναικῶν τῶν ευχρημόνων, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀ-
 λίγοι. οἱ δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς Βεσσαλο-
 νίκης Ἰουδαῖοι, ὅτι καὶ ἐν τῇ βερέροια κατηγ-
 γέλη ὑπὸ τοῦ παύλου ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ἦλ-
 θον, καὶ κἄν σαλεύοντες τοὺς ὄχλους. ἐυθέως
 δὲ τότε τὸν παῦλον ἐξάπεσε λαμνοὶ ἀδελ-
 φοὶ, πορευέσθαι ὡς ἐπὶ πλὴν θάλασσαν. ὑπέ-
 μνημον δὲ ὅ, τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος ἐκῆ. οἱ
 δὲ καθίστωντες τὸν παῦλον, ἤγαγον αὐτὸν
 ἕως

sabbata tria differebat eis è scripturis, ad-
 aperiens & allegans, quod Christum oportu-
 iisset pati & resurgere à mortuis, & quod
 hic esset Christus Iesus, quæ ego (inquit)
 annuncio uobis. Et quidam ex eis credi-
 derunt, & adiuncti sunt Paulo & Silæ, &
 religiosorum Græcorum multitudo ma-
 gna, mulieresque primariæ non paucae.
 Zelo autem commoti Iudæi increduli,
 & assumptis quibusdam circumforaneis
 uiris malis, ac turba coacta, concitauerunt
 ciuitatem, & urgentes domum Iasonis,
 quærebant eos producere ad populum.
 Et cum non inuenissent eos, trahebant
 Iasonem & quosdam fratres ad principes
 ciuitatis, clamantes: Hi qui terrarum orbem
 cõturbarunt, huc quoque uenerunt, quos
 clanculum excepit Iason. & hi omnes cõt-
 ra decreta Cæsaris faciunt, regem alium
 dicentes esse, Iesum. Cõtitaauerunt autem
 turbam, & magistratus ciuitatis audientes
 hæc. Et accepta satiffactione ab Iasone &
 à cæteris, dimiserunt eos. Fratres uero
 confestim per noctem emiserunt Paulum
 & Silam in Berrhœam. Qui cum aduenis-
 sent, abierunt in synagogam Iudæorum.
 Hi autem erant summo genere nati inter
 eos qui erant Thessalonici, qui receperant
 sermonem cum omni animi promptitudine,
 quotidie scrutantes scripturas, an hæc
 ita se haberent. Et multi quidem credide-
 runt ex eis, & Græcæ mulieres honestæ,
 & uiri non pauci. Cum autem cognouis-
 sent Thessalonicenses Iudæi, quod &
 Berrhœæ annunciatus esset à Paulo sermo
 dei, uenerunt, & illic cõt mouentes tur-
 bas. Statimque tunc Paulum emiserunt
 fratres, ut iret uelut ad mare. Silas autem
 & Timotheus remanserunt ibi. Porro qui
 prosequabantur Paulum, deduxerunt eum
 Athenas

ἕως ἀθλωῶν. Ἐλαβόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν
 σίλαμ καὶ τιμοθέου, ἵνα ὡς τάχις ἐλθῶσι
 πρὸς αὐτὸν, ἔζησαν. Ἐν ἧ ταῖς ἀδύναμις ἐκ-
 δεχομένου αὐτοῦ τῷ πάλῳ, ἠρώξανετο τὸ
 πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντι κατείδω-
 λου ὄψαμ πλὴν πόλιν. διέλεγετο μὲν οὖν
 ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομέ-
 νοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ πᾶσαμ ἡμέραμ
 πρὸς τοὺς ἠατυγχανοντας. τινὲς δὲ ἦν ἐι-
 πικροίωμ καὶ ἦν σοικῶμ φιλοσόφωμ, σωέ-
 βαλομ αὐτῶν. καὶ τινὲς ἔλεγον. τί ἂν θέλει
 ὁ πωερμολόγῳ οὗτος λέγειν; οἱ δὲ, ξένωμ
 δαμονίωμ δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι, ὅτι τὸν
 ἰησοῦν καὶ πλὴν ἀνάστασιν αὐτοῖς ἐκγγελίζει-
 το. ἐπιλαβόμενοι τε αὐτοῦ, ἐπὶ τὸν ἄρουρον
 πᾶγομ ἤγαγομ, λέγοντες. Δωάμεθα γνῶ-
 ναι, τίς ἢ καινὴ αὐτῆ, ἢ ὑπὸ σοῦ λαλομένη δι-
 δαχὴ; ζηνίζοντα γὰρ τινὰ εἰσφέρεις εἰς τὰς
 ἀκοᾶς ἡμῶν. βυλόμεθα οὖν γνῶναι, τί ἂν
 θέλοι ταῦτα εἶναι. ἀδύνατοι δὲ πάντες, καὶ οἱ
 ἐπιδημοῦντες ξένοι, εἰς οὐδεμ ἕτερον ἐνκαί-
 ρου, ἢ λέγειν τί καὶ κέρει καινότερον. Στα-
 δεῖς ἡ δὲ πάλῳ ἐν μέσῳ τῷ ἀρείου πάλῳ,
 ἔφη. Ἄνδρες ἀδύνατοι, καὶ πᾶντα ὡς δεσι-
 δαμονεσέρως ὑμᾶς θεωρῶ. διερχόμενῳ
 γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν,
 εἴσομ καὶ βωμόμ, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώ-
 σφω θεῷ. ὃμ οὖν ἀγνοοῦντες ἐνσεβᾶτε, τῶτον
 ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸ
 κόσμῳ καὶ πᾶντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος ὄν-
 ραντὸ καὶ γῆς κύριος ὑπάρχωμ, ὃν καὶ χα-
 ροποιήτοισ νοοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ χερῶν
 ἀνθρώπων θεωρεῖται, προσδέομ τι-
 νόε, αὐτὸς διδόνε πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ
 πᾶντα. ἐποίησέ τε ἡ ἐνὸς αἵματός πᾶμ
 ἔθνος ἀνθρώπων, κατοικεῖμ ἐπὶ πᾶμ τὸ πρῶ-
 σωπομ ἐν τῇ γῆ, ὁρίσας πρῶτετα γένους και-
 ρούς, καὶ τὰς ὁροθεσίας ἐν κατοικίαις αὐτῶν,
 ζητεῖμ τὸν κύριον, εἰ ἄρα γε φηλαφήσεμ αὐ-
 τὸν καὶ εὔροισμ, καὶ γε οὐ μακρὰμ ἀπὸ ἐνόε
 ἐκᾶσου ἡμῶν ὑπάρχοντα. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν
 καὶ

Athenas usque. & accepto mandato ad
 Silam ac Timotheum, ut celerissime
 uenirent ad se, profecti sunt. Paulus autē
 cum Athenis eos expectaret, incandescē-
 bat spiritus eius in ipso, cū uideret simu-
 lacrorū cultui deditam ciuitatē. Disputa-
 bat igitur in synagoga cū Iudæis & reli-
 giosis, & in foro quotidie cū ijs qui se for-
 te adissent. Quidā autē Epicurei & Stoi-
 ci philosophi cōflictabant cū eo, & qui-
 dam dicebant: Quid uult spermologus
 hic dicere? Alij uero, nouorū, inqueiebant,
 demoniorū uidet̄ annunciator esse, qd̄
 Iesum & resurrectionē annunciaret eis.
 Et apprehensum eum ad Martiū uicum
 duxerūt, dicētes: Possumus ne scire, quæ
 sit ista noua quæ à te refertur, doctrina?
 Noua em̄ quædā ingeris aurib⁹ nostris:
 Volum⁹ ergo scire, quid nam uelint hæc
 esse. Athenienses autē omnes, & qui illic
 uersabant̄ hospites, ad nihil aliud uaca-
 bant, nisi ad dicendum aut audiendū ali-
 quid noui. Stans autē Paulus in mediō
 Martij uici, ait: Viri Athenienses, per
 omnia ferè superstitioniosiores uos uideo.
 Præteriens em̄ & cōtemplans culturas
 uestras, inueni & aram in qua inscriptū
 erat: Ignoto deo. Quē ergo ignorantes
 colitis, hunc ego annuncio uobis. Deus
 qui fecit mundū & om̄ia quæ in eo sunt,
 hic cœli & terræ cum sit dñs, nō in manu
 factis templis habitat, nec manibus hu-
 manis colitur, indigens aliquo, cum ipse
 det omnibus uitam & halitū per omnia,
 fecitq; ex uno sanguine omne gēnus ho-
 minum, ut inhabitaret super uniuersam
 faciē terræ, præfinijtq; præstituta tēpora,
 præfixitq; terminos habitationis eorū,
 ut quæterent deum, si forte palpent eum
 & inueniant, quamuis nō longe absit ab
 uno quoq; nostrū. Per ipsum em̄ uiuim⁹
 &

καὶ κινῶμεθα καὶ ἐσμὲν ὡς καὶ τινες ἦν καὶ
 οἱ ἄλλοι ποικιλῶν εἰρηκασί. τῷ γὰρ καὶ γένος
 ἐσμὲν. γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ, οὐκ
 ὀφείλομεν νομίζεσθαι, χρυσῶ ἢ ἀργύρῳ, ἢ λίθῳ
 χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώ-
 πῳ, ἢ ἄλλοι εἶναι ὁμοιοί. τοὺς μὲν οὖν χρὸ
 νοὺς φησὶ ἀγνοίας ὑπερδιδῶν ὁ θεός, τὰ νῦν πα-
 ραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ
 μετανοεῖν, διότι ἐσησέμ ἡμέραμ, ἐν ἣ ἡ μέλλει
 κρίνεσθαι πᾶν ὁ κόσμῳ ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἧ
 δὲ ἴσῃ ὄρισε, πᾶσιμ πᾶσα ὁμ πᾶσιμ, ἀνασῆ-
 σαε ἀπὸ τῶν νεκρῶν. ἀκὸσαντες δὲ ἀνάστασιμ
 νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπομ, ἀκὸ
 σόμεθα σὺ πᾶσιμ πᾶσιμ τούτῳ. καὶ οὕτως ὁ
 παῦλος ἔλεγε ἐκ μέσου αὐτῶν. τινες
 δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ, ἐπίσθουσιν, ἐν
 οἷς καὶ δῖον ὄρισε ὁ ἀρεοπαγίτης, καὶ γὰρ
 ὀνόματι δάμαρις, ὁ ἕτερος σὺν αὐτοῖς.

μετὰ δὲ ταῦτα χωριθεὶς ὁ παῦλος ἐκ
 ἦν ἀδελφῶν, ἡλθεμ εἰς κόρινθον, καὶ ἐνέρωμ
 τινὰ ἰσθῆτον, ὀνόματι ἀκύλαμ, ποντικὸμ
 ἔργῳ, προσφάτως ἐλληνοδότα ἀπὸ φη
 ἰταλίας, ὁ πρὶς κίλλου γυναικᾶ αὐτοῦ, διὰ
 τὸ δῖα τεταχέναι κλαύδιον, χωρίζουσιν πᾶν
 τας τοὺς ἰουδαίους ἐκ φη ἰσθῆτος, προσῆλθεμ
 αὐτοῖς, ἡ δὲ ἰσθῆτος ὁμοτέχνομ εἶναι, ἔμελλε παρ
 αὐτοῖς καὶ εἰργάζετο. ἡσᾶμ γὰρ σκίωοποιοῖ
 πᾶν τέχνῳ. διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ
 μὲν πᾶσιν σάββατον, ἐπειδὴ τε ἰουδαίους καὶ
 ἑλλήνας. οὗ δὲ κατῆλθον ἀπὸ φη μακεδονί-
 νίας ὁ, τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος, συνείχετο
 ἑνὶ πνεύματι ὁ παῦλος, δῖα μαρτυροῦμεν
 τοῖς ἰουδαίοις τὸν χριστὸν ἰησοῦν. ἀντι-
 τασομῶν δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημιῶν, ἐκτιναξάμενος
 τὰ ἰμάτια, εἶπε πρὸς αὐ-
 τούς. ὁ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ πᾶν κεφαλῶν ὑμῶν,
 καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πο-
 ρεύσομαι καὶ μεταβάς ἐκῆδεμ, ἡλθεμ εἰς δι-
 κίαμ τινός, ὀνόματι ἰησοῦ, σεβομῆτον τὸν θε-
 ὸν, ὅν ἡ δικία ἡμ σὺνομορῶσα τῇ συναγω-
 γῇ. κρῖστος δὲ ὁ ἀρχισυναγωγὸς ἐπίσθουσε
 ἑνὶ

& mouemur & sumus, sicut & quidam
 uestratiū poëtarū dixerunt: Nam huius
 progenies etiā sumus. Genus ergo cum
 sumus dei, nō debemus existimare auro
 aut argento, aut lapidi arte sculpto, & in-
 uento hominis, numē esse simile. Et tem-
 pora quidē hui⁹ ignorantiaē cū haften⁹
 dissimularit deus, nunc annunciat homi-
 nibus, ut omnes ubiq; resipiscant, eo qd'
 statuit diem in quo iudicaturus est orbē
 terrarū cū iusticia, per eum uirū per quē
 decreuerat, fide præstita om̄ib⁹, cū excita-
 rit illū ex mortuis. Cū audissent autē re-
 surrectionē mortuorū, alij quidē irride-
 bant, alij uero dixerunt: Audiemus te de
 hoc iterū. Sic Paulus exiuit è medio eo-
 rum. Quidā uero uiri adhærētes ei credi-
 derunt, in quibus & Dionysius Arcopa-
 gita, & mulier nomine Damaris, aliq; cum
 eis. Post hæc Paulus digressus
 Athenis, uenit Corinthū, & nactus quē-
 dam Iudæum, nomine Aquilā, Ponticū
 genere, qui nuper uenerat ab Italia, &
 Priscillam uxorē eius, eo qd' præcepisset
 Claudius, omnes Iudæos Rhoma dece-
 dere, accessit ad eos: & quia eiusdem erat
 artificij, manebat apud eos & operabat'.
 Erat autē ars illorū texere aulæ. Dispu-
 tabat autē in synagoga per omne sabbat-
 tum, suadebatq; Iudæis pariter & Græ-
 cis. Cum uenissent autem è Macedonia
 Silas & Timotheus, coartabatur spiritu
 Paulus, testificans Iudæis Christum esse
 Iesum. Contradicientibus autē cis & con-
 uiciantibus, excussis uestimentis, dixit
 ad eos: Sanguis uester super caput ue-
 strum. Mundus ego posthac ad gentes
 uadam. Et migrans inde, intrauit in do-
 mum cuiusdā, nomine Iusti, colētis deū,
 cuius domus erat contigua synagogæ.
 Crispus autem archisynagogus credidit
 B domino

XVIII

Ἐπὶ κυρίῳ σαῶ ὅλω ἔφθ' οἴκῳ αὐτοῦ, ἢ πολλοὶ τῶν κορινθίων ἀκούσαντες ἐπίσθου καὶ ἐβαπτιζοντο. Ἐίπε δὲ ὁ κύριος δι' ὄραματος ἐν νυκτὶ ἔφθ' παύλῳ. μὴ φοβῆ, ἀλλὰ λάλει, καὶ μὴ σῶπῃσθαι, διότι ἐγὼ εἰμι μετὰ σοῦ. καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεται σοὶ τὸ κακῶσαί σε, διότι λαὸς ἔστι μοι πολλὸς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἐκάθησεν τε ἐν αὐτῷ καὶ μύσας εἶς, δι' ἀσκήσασθαι αὐτὸν ἐπὶ τῷ λόγῳ τῷ θεοῦ. Γαλλίωτος ὁ ἀνθυπατεύωντος ἐφ' Ἀχαΐας, κατεπέσασα ὁμοθυμαδόν οἱ Ἰουδαῖοι ἔφθ' παύλῳ, καὶ ἠγάγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα, λέγοντες. Ὅτι πρὸς τὸ νόμον οὗτος ἀναπείθει τοὺς ἀνθρώπους σέβειν τὸ θεόν. μελλόντος δὲ τοῦ παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα, εἶπερὸ γαλλίῳ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. εἰ μὴ οὖν ἢ ἀδικήμα τι ἢ ῥαδιόρηγμα ποιήσῃς, ὧς Ἰουδαῖοι κατὰ λόγον ἀρῆνεχόμενοι ὑμῶν, εἰ δὲ ζήτημά ὅτι πρὸς λόγον καὶ ὀνομασίῳ νόμου τοῦ καθεύμετος, ὄψεσθαι αὐτοῖς. κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων ὄν βέλομαι εἶναι. καὶ ἀπήλασεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βήματος. ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ Ἕλληες σωθένῳ τὸν ἀρχισυνάγωγον, ἔτυπον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος, ὅθεν τούτων ἔφθ' γαλλίῳ ἐμελεῖν. ὃ ἡ παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἰκανὰς, τοὺς ἀδελφοὺς ἀποταξάμενος, ἄρξεν εἰς τὴν συρίαν, καὶ σαῶ αὐτῷ πρίσκιλλα ὁ ἀκύλας, κληρῶνος τὴν κεφαλὴν ἐν κενχρεῖς. εἶχε γὰρ ἐν χλῷ. κατέλιπε δὲ εἰς ἔφεσον, καὶ ἐκεῖνος κατέλιπε αὐτὸν. αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν σωματιῶν, δι' ἐλέχθη τοῖς Ἰουδαίοις. ἐρωτῶντων ἡ αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μένειν παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἐπέδυσεν, ἀλλὰ ἀπετάξατο αὐτοῖς, εἰπὼν. Δεῖ με πάντως τὴν ἑρπὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς Ἱεροσόλυμα, πάλιν δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς, τὸ θεῶν θέλοντος. ἢ ἀνήχθη ἀπὸ φθ' ἐφέσου κατελθὼν εἰς καμαρέα, ἀναβὰς ὁ ἀσασάμωτος τὴν ἐκκλησίαν, κατέβη εἰς ἀντιόχεια. καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ, ἄρξεν, δι' ἐρχόμενος καθιξῆς τὴν γαλιτικὴν χώραν καὶ φρυγίαν, ἐπισκίζων

πάντας

domino cū tota domo sua, multiq̄ Corinthiorum audientes credebant ac baptizabantur. Dixit autē dominus nocte per uisionem Paulo: Noli timere, sed loquere & ne taceas, propterea quod ego sum tecum. & nemo adoretur te ut affligat te, quoniā populus est mihi multus in hac ciuitate. Sedit autē ibi annū & sex menses, docens eos sermonē dei. Ceterū cum Gallio ageret procōsulem Achaia, insurrexerunt uno animo Iudaei in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal, dicentes: contra legem hic suadet hominibus colere deum. Cum autē Paulus iam pararet aperire os, dixit Gallio ad Iudaeos: si qua iniuria esset aut facinus malum, ὁ Iudaei merito uos sustinerem. si uero quaestio est de sermone ac nomini- bus & lege uestrate, uos ipsi uideritis. Iudex enim ego horū nolo esse. Et abegit eos à tribunali. Apprehesum autē omnes Graeci Sosthenem principem synagogae percutiebant ante tribunal, neq̄ quicq̄ eorum Gallioni curae erat. Paulus uero deinde commoratus dies multos, ualedicto fratribus, abnauigauit in Syriam; comitantibus eum Priscilla & Aquila; posteaq̄ raserat caput in Cenchreis. habebat em̄ uotū. Deuenitq̄ Ephesum, & illos ibi reliquit. Ipse uero ingressus synagogam, disputabat cū Iudaeis. Rogantibus autē eis ut tēpore ampliori maneret apud se, non annuit, sed ualedixit illis, dicens: Oportet omnino me festum qd̄ instat, agere Hierosolymis. sed iterū reuertar ad uos, deo uolente. Et soluit Epheso, cūq̄ peruenisset Caesareā, ascēditq̄ & salutasset ecclesiam, descēdit Antiochiā. Et cōmoratus illic aliquantū tēporis, profectus est, perambulans ex ordine Galaticam regionē ac Phrygiam, confirmans omnes

πάντας τὸς μαθητὰς. Ἰσθ᾽ αἶος δ' ἐτις ἀπολλῶς ὀνόματι, ἀλεξάνδρην ἐθεῖ γένει, ἀνήρ Ἰουδαίος, κατὰ τὴν ἑφεσὸν, διὰ τὸν ὅτι ἐν ταῖς γραφαῖς. οὗτος ἦν κατὰ τὴν ἑφεσὸν τὸν κυρίου, καὶ ζέων ἐπὶ τῷ κυρίῳ, καὶ ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα ἰωάννου. οὗτος τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ ἀκύβητος καὶ κριπίλλας, προσελάβοντο αὐτόν, ἐκρίβησαν αὐτῷ ἐθέλοντες πλὴν τῆς θεοῦ ὁδοῦ. βολομένους ἡ αὐτῶν δὲ ἐλθεῖν εἰς τὴν ἀχαίαν, προσηγάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἑγράψαν τῷ μαθητῷ ἀποδέξασθαι αὐτόν. ὅς τινες γενόμενοι, συνεβάλετο πολὺ τῶν πεπισθυκόσιν διὰ τοῦ χάριτος. εὐτόνως γὰρ τῶν ἰουδαίων διὰ τὴν κατὰ λέγειν, δημοσίαν, ἐπιδεικνύσας διὰ τῆς γράφης. εἶναι τὸν χριστὸν Ἰησοῦν. ἐγγύετο δὲ ἐν τῷ ἑφεσῷ εἶναι ἐν κορίνθῳ, παύλου δὲ ἐλθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη, ἐλθεῖν εἰς ἑφεσὸν, καὶ εὐρῶν τινὰς μαθητὰς, εἶπε πρὸς αὐτούς. εἰ τινὲς ἀγαθὸν ἐλάβετε πιστεύσαντες, οἱ ἡ ἔπειτα πρὸς αὐτόν. ἀλλ' οὐδέ εἰ τινὲς μαθητὰς ὄντες, ἠκούσαντες. εἰπέτε πρὸς αὐτούς. εἰς τί οὕτως ἐβαπτίσθητε; οἱ δὲ εἶπον. εἰς τὸ ἰωάννου βάπτισμα. εἶπε δὲ παύλος. ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν βάπτισμα μετανοίας, ἐθεῖ λατὴ λέγων εἰς τὸν ἑρχόμενον μετὰ τὸν, ἵνα πιστεύσωσι, τὸ τῆς, εἰς τὸν χριστὸν Ἰησοῦν. ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. καὶ ἐπιδένοντες αὐτοῦ τὸν παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ἐλάλου τε γλώσσας, καὶ προεφήτευσαν. ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δεκάδύο. εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐπαρρησιάζετο ἐπὶ μὲν τρεῖς, διὰ λεγόμενον καὶ περὶ τῶν βασιλείας τοῦ θεοῦ. ὧς δὲ τινες ἐσκληρώοντο καὶ ἠπειθῶν, κακολογοῦντες τὸν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλάττου, ἀποσὰς ἀπ' αὐτῶν, ἀφώρτισε τούτους μαθητὰς, κατὰ τὴν μέραν διὰ λεγόμενον

omnes discipulos. Iudæus autē quidam Apollos nomine, Alexandrinus genere, uir eloquēs, deuenit Ephesum, potens in scripturis. Hic erat institutus in uia domini, & feruens spiritu loquebat̄ & docebat diligenter ea quæ sunt domini, sciens tantum baptisma Ioannis. Et hic cœpit libere loqui in synagoga. Quem cum audissent Priscilla & Aquila, assumpserunt eum, atq; exactius exposuerunt ei uiam dei. Cum autem uellet ire Achaïam, exhortati fratres scripserunt discipulis, ut susciperent eum. Qui cum uenisset, contulit multum his qui crediderūt per gratiam. Vehemēter enim Iudæos reuincebat, publice, ostendēs per scripturas, qd̄ Iesus esset Christus. Factum est autē cum Apollos esset Corinthi, ut Paulus peragrat̄ superiorib⁹ partibus, ueniret Ephesum, & repertis quibusdam discipulis, dixit ad eos: Num spiritum sanctum accepistis, posteaq; credidistis? At illi dixerunt ad eum: Imò neq; sit ne spiritus sanctus, audiuimus. Et ait ad illos: Quo ergo baptizati estis? At illi dixerunt: Ioannis baptisate. Dixit autem Paulus: Ioannes quidem baptizauit baptisate pœnitentiæ, populo loquens de eo, qui uenturus esset post ipsum, ut crederent, hoc est, de Christo Iesu. His auditis baptizati sunt sub nomine domini Iesu. Et cum imposuisset illis manus Paulus, uenit spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant. Erant autem omnes uiri ferē duodecim. Introgressus autē synagogam, libere loquebatur ad tres menses, disputans & suadens de regno dei. Cum autē quidam indurarentur nec crederent, male loquentes de uia dñi corā multitudinē, digressus ab illis, segregauit discipulos, quotidie dispu-

XIX

μνησες εν τη σχολη τυραννου τινος. Τωτο δε εν
 γλυετο επι ετη δυο, ωσε παντας τους κατοι
 κουυτας πλυ ασιας, ακθσαι τον λογον του
 κυριου Ιησου, Ιουδαους τε και ελληνας. Δυ
 νάμας τε ουτας τυχθσαι εποιει ο θεος δια
 τω χειρω παυλου, ωστε ηρη επι τους ασθεν
 νουυτας επιφερεσθαι απο του σωτος αυτου
 σδαρια, η σημικινθια, ηρη απαλλάσσεσθαι
 απ αυτων τας νόσους, τα τε πνεύματα τα
 πονηρά θξέρχεσθαι απ αυτων. επεχειρησασμ
 δε τινες απο τω περιερχομενων Ιουδαίωμ
 θξορκισωμ, ονομάζωμ επι τους έχοντας τα
 πνεύματα τα πονηρά, το όνομα του κυριου
 Ιησου, λέγοντες. ορκίζομεν υμας τον Ιη
 σου, ομ ο παυλο κηρύσαι. Ησασμ δε τινες
 υιοι σκθνά Ιουδαίου αρχιερέως επά, δι του
 το ποιουυτες. αποκριθην δε τ πνεύμα το
 πονηρόμ, ειπε. τμ Ιησουμ γινώσκω, ηρη
 τμ παυλομ επίσασμα, υμας δε τινες εσε;
 εφασκε ο παυλος εσ αυτους ο ανθρωπος εν ω
 ημ τ πνεύμα τ πονηρόμ, κατακυριεύσας
 αυτων, ισχυσε κατ αυτων, ωστε γυμνους
 και τετραυματισμλους εκφυγην εκ του οί
 κου εκεινου. τωτο δε εγλυετο γνωσθμ πασιμ
 Ιουδαίοις τε ηρη ελλησι ποίς κατοικθσαι πλυ
 εφεσομ, ηρη επεπεσε φόβος επι παντας
 αυτους, ηρη εμεγαλώετο τ όνομα του κυριου
 Ιησου. Πολλοι τε τω περιεσθκθωμ ηρχον
 το θξομολογέμενοι η αναγγέλλοντες τας
 πραξιας αυτων. Ικανοι δε τω τας περιεργα
 πραξάντων, σωενέγκαντες τας βιβλους κα
 τέκαομ ενώπιον παντων, ηρη σωεψήφι
 σασμ τας τιμας αυτων, και ευρομ αργυρίσ μυ
 ριάδας πέντε. ούτως κατακράτθ ο λό
 γος του κυριου ηυξανη ηρη ισχυεμ. Ως δε επλη
 ρώθη ταυτα, εθετο ο παυλος εν τω πνεύ
 ματι, διελθών πλυ μακεδονία ηρη αχάι
 αμ, πορεύεσθαι εις Ιερουσαλήμ, ειπών. ότι
 μετα τ γενέσθαι με εκει, δε με ηρη ρώμω
 ιδεμ. αποσειλας δε εις πλυ μακεδονίαμ δυο
 τ διακονώντων αυτω, τιμόθεομ και ερασμομ,
 αυτες

tans in schola Tyranni cuiusdam. Hoc
 autem factum est per biennium, ita ut
 omnes qui habitabant in Asia, audirent
 sermonem domini, Iudæi simul & Græ
 ci. Virtutesque non uulgares ædebat
 deus per manus Pauli, ita ut etiam su
 per infirmos deferrentur à corpore eius
 sudaria & semicincta: & recederent ab
 eis morbi, & spiritus mali egrederen
 tur. Tentauerunt autem quidam è cir
 cumeuntibus Iudæis exorcistis inuoca
 re super eos qui habebant spiritus ma
 los, nomen domini Iesu, dicentes: Ad
 iuram⁹ uos per Iesum, quæ Paulus præ
 dicat. Erant autem quidam filij Sceuæ
 Iudæi principis sacerdotum septem, qui
 hoc faciebant. Respondens autem spi
 ritus malus, dixit: Iesum noui, & Pau
 lum scio, uos autem qui estis? Et in
 filiens in eos homo in quo erat dæmo
 nium malum, & dominatus eis, inua
 luit contra eos, ita ut nudî & uulnera
 ti effugerent de domo illa. Hoc autem
 innotuit omnibus Iudæis simul & Græ
 cis qui habitabant Ephesi, & incidit ti
 mor super omnes illos, & magnificaba
 tur nomen domini Iesu. Multiq; cre
 dentium ueniebant confitentes & an
 nunciantes facta sua. Multi autem ex
 eis, qui curiosas artes exercuerant, com
 portatos libros exusserunt coram omni
 bus, & supputatis precijs illorum, repe
 rerunt pecuniæ quinquies decem mi
 lia. Ita fortiter crescebat sermo dei &
 confirmabatur. His autem expletis, pro
 posuit Paulus in spiritu, transita Mace
 donia & Achaia, ire Hierosolymam, di
 cens: postquam fuero ibi, oportet me
 & Rhomam uidere. Missis autē in Ma
 cedoniam duobus ex ijs, qui ministra
 bant sibi, uidelicet Timotheo & Erasto,
 ipse

αὐτὸς ἐπέχει χρόνον εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἐρχύετο
 δὲ καὶ τὸν καυρὸν ἐκείνου τᾶρα χθρὸν οὐκ ὀ-
 λίγω πρὸς φιλίᾳ δόξου. Δημήτριος γάρ τις ὁ/
 νόματι, ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυ-
 ροῦς ἀρτέμιδος, πρῆίχετο τῆς τεχνίτας ἐρ-
 γασίαν οὐκ ὀλίγω, οὗς σωμαθροίσας καὶ
 τούς πρὸ τὰ ποιῆτα ἐργάτας, εἶπερ. Ἄνδρες
 ἐπίσαθε, ὅτι ἐκ ταύτης φιλίᾳ ἐργασίας ἢ εὐπο-
 ρία ἡμῶν ὄζει. καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε, ὅτι
 οὐ μόνον ἐφέσου, ἀλλὰ καὶ ὅλην τὴν Ἀ-
 σίαν οὐκ ὀλίγω οὗτος πείσας, μετέσκησεν
 ἱκανὸν ὄχλον, λέγωμ. ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί, οἱ
 διὰ χειρῶν γινόμενοι. οὐ μόνον δὲ τοιοῦτον
 δυνάμει ἡμῶν τὸ μέγρο εἰς ἀπελεγμὸν ἐλ-
 θῆν, ἀλλὰ καὶ τὴν μεγάλην θεῶν ἀρτέμι-
 δος ἱερὸν εἰς οὐδὲν λογιθῆναι, μέλλου-
 τε καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐ-
 τῆς, ἢ ὅλην ἡσίαν καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται.
 ἄκρῶτα δὲ καὶ γενόμενοι πλείους θυμῶν,
 ἐκράζον λέγοντες. μεγάλη ἢ ἀρτεμις ἐφέ-
 σίωμ. καὶ ἐπλήθη ἢ πόλις ὅλη φιλί συγχύ-
 σεως, ὡς μισάμ τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέα-
 τρον, σωμαθρῶσαντες γάϊον καὶ ἀρτίσας χρο-
 μακεδόνας, σωμαθρῶσαντες τὸν παύλου. τοῦ
 δὲ παύλου βροχολογίου εἰσελθῆν εἰς τὸν δῆ-
 μον, οὐκ εἶωμ αὐτὸν οἱ μαθηταί. τινὲς δὲ
 καὶ τῶν Ἀσίων, οὗτοι αὐτῶν φίλοι, πέμ-
 ψαντες πρὸς αὐτὸν, παρεκάλου, μὴ δοῦναι
 εἰς αὐτὸν εἰς θέατρον. ἄλλοι μὲν οὖν ἀλλοί τι
 ἐκράζον. ἢ γὰρ ἢ ἐκκλησία συγκεχυμένη,
 καὶ οἱ πλείους οὐκ ἔδεισαν τίνος ἕνεκεν συ-
 νεληλύθησαν. ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν
 ἀλέξανδρον, προβαλόντων αὐτὸν τῶν Ἰουδαί-
 ων. ὁ δὲ ἀλέξανδρος κατασείσας τὴν χε-
 ρα, ἠθέληεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ, ἐπι-
 γνόντων δὲ ὅτι Ἰουδαῖος ὄζει, φωνὴ ἐρχέτο
 μία ἐκ πάντων, ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόν-
 των, μεγάλη ἢ ἀρτεμις ἐφεσίωμ. κατασεί-
 λα δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησίμ. ἀν-
 δρες ἐφεσίωμ, τίς γάρ ὄζει ἄνθρωπος, ὃς οὐ
 γινώσκει τὴν ἐφεσίωμ πόλιν, νεωκόρον οὖσαν
 φιλί

ipse remansit ad tempus in Asia. Ortus
 est autem illo tempore tumultus nõ exi-
 guus de illa uia. Nam quidam nomine
 Demetrius, faber argentarius, qui facie-
 bat delubra argentea Dianæ, præstabat
 artificibus non exiguum quæstum: qui-
 bus conuocatis & ijs qui similibus rerum
 erant opifices, dixit: Viri scitis, quod ex
 hoc opificio quæstus nobis est. & uidetis
 & auditis, quod non solum Ephesi, sed
 penè totius Asiæ Paulus hic persuasit, &
 auertit multam turbam, dicens: quod nõ
 sint dii, qui manibus fiunt. Non solum
 autè hæc pars nobis in periculum uenit,
 ne reprobetur, uerum etiam ne magnæ
 deæ Dianæ templum pro nihilo habeatur,
 futurumque sit ut etiam destruat
 maiestas eius, quam tota Asia & orbis
 colit. His auditis, repleti sunt ira, & excla-
 mauerunt, dicentes: Magna Diana Ephe-
 siorum. Et impleta est ciuitas tota confu-
 sione, & impetum fecerunt uno animo in
 theatrum, correpto Gaio & Aristarcho
 Macedonibus, comitibus Pauli. Paulo
 autem uolente intrare ad populum, non
 permiserunt discipuli. Quidam autè & ex
 Asiæ primoribus, qui erant amici eius, mi-
 serunt ad eum, rogantes, ne se daret in
 theatrum. Alij quidem igitur aliud cla-
 mabant. Erat enim concio cõfusa, & ple-
 riq; nesciebant qua ex causa cõuenissent.
 De turba autem protraxerunt Alexan-
 drum, propellentibus eum Iudæis, Ale-
 xander autem manu silentio postulato,
 uolebat ratione reddere populo. Quem
 ut cognouerunt Iudæum esse, uox orta
 est una omniũ, ferme ad horas duas cla-
 mantium: Magna Diana Ephesiorum.
 Cum autè sedasset scriba turbam, dixit:
 Viri Ephesij, quis enim est hominũ, qui
 nesciat Ephesiorũ ciuitatẽ cultricem esse
 B 3 magnæ

φηι μεγάλης θεᾶς ἀρετίδος κῆρ δ' ἰοπεϊθεῖς
 ἀναντιρρήτων οὐδ' ὄντων τῶντων, δέομ ὄζειν
 ὑμᾶς κατεσαλμύνας ὑπάρχων, καὶ μηδὲν
 προπετεῖς πράσασιν. ἠγάγετε δὲ τοὺς ἄνδρας,
 τῶντων, οὐτε ἱεροσύλους, οὐτε βλασφημοῦν-
 τας πλὴν δεῖν ὑμῶν. εἰ μὲν οὐδὲν δὴμητρίους καὶ
 οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται πρός τινα λόγον ἔχου-
 σιν, ἀγορεύουσι ἄγοντες, καὶ ἀντύπατοῖ ἐισίμι,
 ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις. εἰ δέ τι πρὸς ἑτέρων
 ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυ-
 θήσεσθε. καὶ γὰρ κινδυνεύουμι ἐγκαλεῖσθαι εἰς
 σεως πρὸς φηι σήμερον, μηδενὸς αὐτίσ ὑπάρ-
 χοντος, πρὸς οὐδ' ὄντων ἡμεῶν λόγον φηι
 συσροφῆς ταύτης. καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀπέ-
 λυσε πλὴν ἐκκλησίαν. μετὰ δὲ τὸ πάνσοδος
 τὸν θόρυβον, προσκαλεσάμενος ὁ παῦλος
 τοὺς μαθητὰς, καὶ ἀπασάμενος, ἔζηθες πο-
 ρυθλιῶν εἰς πλὴν μακεδονίαν. διελθὼν δὲ τὰ
 μέρη ἐκείνη, καὶ πρὸς ἀκαλέσας αὐτοὺς λόγον
 πορευθῆς, ἦλθεν εἰς πλὴν ἑλλάδα. ποιήσας τε μῦ-
 νας τρεῖς, γενομένης αὐτῷ ἐπιβολῆς ὑπὸ τῶν
 ἰουδαίων μέλλοντι ἀνάγεσθαι εἰς πλὴν συρί-
 αμ, ἐγγύετο γνώμη τῷ ὑποσρέφειν διὰ μα-
 κεδονίαν. σωεῖπετο δὲ αὐτῷ ἄρτι φηι ἀσίαν
 σώπατρος βερεροῖας, θεσσαλονικέων δὲ ἀ-
 ρισαρχος καὶ σεκοῦδος καὶ γάιος διε-
 ρῶς ὁ τιμόδιος, ἀσίαν δὲ τυχικός καὶ
 τροφίμος, οὗτοι προελθόντες, ἔμνηρον ἡμᾶς
 ἐν τρωάδι, ἡμεῖς δὲ ἔξελπυσάμεν μετὰ τὰς
 ἡμέρας τῶν ἀζύμων ἀπὸ φιλίππων, ὁ ἦλ-
 δομεν πρός αὐτοὺς εἰς πλὴν τρωάδα ἄρτις ἡ-
 μερῶν πέντε. οὐδὲ τρεῖς ἡμερῶν ἐπὶ ἡ-
 εμ δὲ τῇ μετὰ τῶν σαββάτων, σωκγμένω
 τῶν μαθητῶν κλάσαι ἄρτον, ὁ παῦλος διε-
 λέγετο αὐτοῖς, μέλλωμ ἔξινεαι τῇ ἐπαύριον,
 πρὸς τανὲν τε τὸν λόγον μέχρι μεσουκτίσ, ἡσάμ
 δὲ λαμπάδες ἱκαναί ἐν τῷ ὑπερώῳ οὐ ἡσάμ
 σωκγμύοι. καθήμενος δὲ τις νεανίας ὀνό-
 ματι ἔντυχος ἐπὶ φηι θυρίδος, καταφερόμε-
 νος ὑπὸ βαθεῖ, διὰ λεγομένη τῷ παύλῳ,
 ἐπὶ πάλῃ κατενεχθεῖς ὑπὸ τῷ ὑπνῳ, ἔπε-
 σεμ

magnæ deæ Dianæ, & à Ioue delapsi si-
 mulacri. Cū igitur his nemo cōtradicat,
 oportet uos sedatos esse, & nihil præcipi
 tanter agere. Adduxistis em̄ hoies istos,
 neq; sacrilegos, neq; contumeliosos in
 deam uestrā. Quod si Demetrius & qui
 cum eo sunt artifices habēt aduersus ali-
 quē causam, conuentus forenses agunt, &
 proconsules sunt, accusent inuicē. Siquid
 autē de rebus alijs quaeritis, in legitima
 cōcione dirimeēt. Nam periculum est, ne
 seditionis hodiernæ, rei fiamus, cū nulla
 subsit causa, unde poterimus reddere ra-
 tionem cōkursus istius. Et cū hæc dixisset,
 dimisit concionē. Postq; autē cessauit
 tumultus, uocatis ad se Paulus discipu-
 lis, cōplexusq; illos profectus est, ut iret
 in Macedoniam. Cum autē perambulaf-
 set partes illas, & exhortatus eos fuisset
 multo sermone, uenit in Græciam, & ibi
 peractis mensibus tribus, cum essent illi
 structæ insidiæ à Iudæis soluturo in Sy-
 riam, habebat in animo, ut reuertentē
 per Macedoniam. Comitatus est autem
 eum usq; ad Asiam Sopater Berrhœen-
 sis, Thessalonicensium uero Aristarchus
 & Secūdus & Gaius Derbæus ac Timo-
 theus, Asiani uero Tychicus & Trophi-
 mus. Hi cum præcessissent, expectarunt
 nos Troade, nos uero ab nauigauimus
 post dies azymorū à Philippis, & ueni-
 mus ad eos Troadem intra dies quinq;
 ubi demorati sum⁹ dieb⁹ septē. Vno autē
 die sabbatorū, cum cōuenissent discipuli
 ad frangēdū panē, Paulus differebat eis,
 pfecturus postridie, praxitq; sermonē
 usq; in mediā noctē. Erant autē lucernæ
 multæ in cœnaculo ubi eram⁹ cōgregati.
 Sedēs autē qdā adolescēs noie Eutych⁹ in
 fenestra. cū degrauaret somno pfundo,
 differēte diu Paulo magis depresso sono,
 decidit

ὅτε μὲν ἀπὸ τοῦ τρίτου κἀτάω, ὁ ἦρξεν νεκρός. καταβὰς δὲ ὁ παῦλος, ἐπέπεσε μὲν αὐτῷ, καὶ συμπεριλαβὼν, εἶπε. μὴ θορυβῆσθε, ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ὄζει. ἀναβὰς δὲ κλάσας ἄρτον καὶ γούσάμενος, ἐφ' ἰκανόν τε ὀμιλήσας ἄχρι αὐγῆς, οὕτως ἦλθεμεν. ἡ γὰρ γορ δὲ τὸν παῦλον ζῶντα, καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρίως. ἡμεῖς δὲ προσελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀνήχθημεν εἰς πλὴν ἄσασον, ἐκῆθε μὲλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸν παῦλον. οὕτως γὰρ ἦν δὴ τεταγμένον, μέλλω μὲν αὐτὸς περὶ εἶναι. ὡς δὲ σωέβαλερ ἡμῖν εἰς πλὴν ἄσασον, ἀναλαβόντες αὐτὸν, ἦλθομεν εἰς μίτυλων. ἀρκῆθε μὲν ἀποπλεύσαντες, τῆ ἐπίδοσιν κατὰ τὴν ἡμέραν ἀντίκειναι χίον. τῆ δὲ ἑτέρας παρεβάλομεν εἰς σάμον, καὶ μείναντες ἐν τρωγυλλίῳ, τῆ ἐχομένη ἦλθομεν εἰς μίλητον. ἔκρινε γὰρ ὁ παῦλος παραπλεύσαι πλὴν ἔφεσον, ὅπως μὴ γῆνηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ. ἔπειθ' οὖν γὰρ εἰ δυνάτο μὲν ἦν αὐτῷ, τὴν ἡμέραν φθιπένησθαι γενέσθαι εἰς ἱεροσόλυμα. ἀπὸ δὲ φθιπένησθαι εἰς ἔφεσον, μετεκαλέσατο τὸν πρεσβυτέρους φθιπένησθαι ἐκκλησίας. ὡς δὲ παρεγγύοντο πρὸς αὐτὸν, εἶπε μὲν αὐτοῖς. ἡμεῖς ἐπίσαθι ἀπὸ πρώτης ἡμέρας, ἀφ' ἧς ἐπέβλω εἰς πλὴν Ἀσίαν, ὡς μετ' ἡμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην, δουλεύων τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης, καὶ πολλῶν δακρύων καὶ πειρασμῶν, τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβλαῖς τῶν ἰουδαίων, ὡς οὐδέ μὲν ὑπεσελάμην τῶν συμφερόντων, τοῦ μὴ ἀναγῆλαι ἡμῖν, καὶ διδάξαι ὑμᾶς δὴ μοσίαν καὶ κατ' οἴκους, διὰ μαρτυρομένην ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι, πλὴν εἰς τὸν θεὸν μετάνοιαν, καὶ πίσιν πλὴν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν. καὶ νῦν ἰδὸν ἐγὼ δεδιμένος τῷ πνεύματι, φοβούμενος εἰς ἱερουσαλήμ, τὰ ἐν αὐτῇ σωαντήσονται μοι μὴ εἰδώς. πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον ἡμεῖς πόλιμ διὰ μαρτυρεται, λέγουσιν, ὅτι θεσμά με καὶ θλίψεις μένουσιν, ἀλλ' οὐδ' ἐνδοσ λόγον

decidit ex tertio coenaculo deorsum, & sublatu8 est mortuus. Cum descendisset autē Paulus, incubuit super eum, & complexus dixit: Nolite turbari, Anima em̄ eius in ipso est. Cum ascendisset autē, fregissetq; panē ac degustasset, diu collocutus usq; ad diluculū, ita demū profectus est. Adduxerūt autē puerum uiuentē, & refocillati sunt nō mediocriter. Nos autē conscensa nauī soluimus Asson, inde excepturi Paulum. Sic enim ordinauerat, ipse per terram iter facturus. Cum autē conuenissemus Asson, recepto eo, uenimus in Mitylenem. Et inde nauigantes, sequēti die uenimus contra Chium. Postridie uero appulimus Samum, & comorati Trogyllij, proximo die uenimus in Miletum: proposuerat enim Paulus praternauigare Ephesum, ne tempus tereret in Asia. Festinabat enim, si possibile sibi esset, ut diem pentecosten ageret Hierosolymis. À Mileto autem missis Ephesum nuncijs, accersiuit presbyteros ecclesiae, qui cum peruenissent ad ipsum, dixit eis: Vos scitis à primo die quo ingressus sum Asiam, quomō uobiscū per omne tēpus fuerim, seruiēs dño cū omni animi humilitate, cumq; multis lachrymis & tentationibus, quae mihi acciderūt ex insidijs Iudaeorū, ut nihil suffugerim eorum quae essent in rem uestram, quin annunciarem uobis & docerem uos publice & domestice, testificans Iudaeis simul & Graecis, eam quae erga deum est poenitentiam, ac fidem quae est erga dñm nostrū Iesum. Et nunc ecce ego alligatus spiritu, proficiscor Hierosolymam, quae in ea obuentura sint mihi ignorans, nisi quod spiritus sanctus per singulas ciuitates testificatur, dicens: quod uincula & afflictiones me manent. Verum nihil

B 4 me

λόγῳ ποιῶμα, οὐδέ ἔχω πλὴν ψυχῆς μου τι
 μίαν ἐμαυτῶ, ὡς τελειῶσα τὸν δρόμον μου
 μετὰ χαρᾶς, καὶ πλὴν δῖακονίαν ἢ ἔλαβον
 παρὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, δῖαμαρτύρα δὲ εὐαγγέ
 λιον ἐν χάριτι τοῦ θεοῦ. καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ
 οἶδα, ὅτι οὐκ ἔτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου, ἵ
 μεις πάντες ἐν οἷς διήλθομεν, κηρύσσων πλὴν
 βασιλείαν τοῦ θεοῦ. διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν
 τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ
 αἵματος πάντων. οὐ γὰρ ὑπεσάλαιμα ἢ
 μὴ τὴν ἀναγγεῖλαι πᾶσαν πλὴν βελῶν
 τοῦ θεοῦ. προσέχετε ὡς ἑαυτοῖς ἢ παντὶ τῷ
 ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμεῖς ἐκνεύμα τὸ ἄγιον ἔθε
 το ἐπισκόπους ποιμαίνειν πλὴν ἐκκλησίαν
 τοῦ θεοῦ, ἢν περιεποιήσατο διὰ τὸ ἰδέσθαι
 ματῶ. ἐγὼ γὰρ οἶδα τὸ τοῦ, ὅτι εἰσελεύ
 σονται μετὰ πλὴν ἀφιξίμου μου λύκοι βαρεῖς
 εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου, καὶ
 ἐν ὑμῶν αὐτῶν ἀνασήσουσι ἀνδρες, λαλοῦ
 ντες δῖετραμύλια, τὰ ἀποσῶν τὴν μαθητῶν
 ὀπίσω αὐτῶν. διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύον
 τες, ὅτι τριετία νύκτα ἐκνεύμα μετὰ δακρύων
 νυκτῶν ἕνα ἕκαστον, καὶ τὰ νῦν παρατίθημι ὑμᾶς ἀδελφοί
 τῶν
 δεῶ, καὶ τῶν λόγων ἐν χάριτι αὐτῶν τῶν
 θωαμύλιω ἐποικοδομήσω καὶ δοῶμαι ὑμῖν
 κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγίασμένοις πᾶσι. ἀρ
 γυρίου, ἢ χρυσίου, ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπει
 δὴ μῆσα, αὐτοὶ δὲ γινώσκετε, ὅτι ταῖς χεῖ
 ραί μου καὶ τοῖς ὄσοι μετ' ἐμοῦ ὑπερέστησα
 ἅι χεῖρες αὐταί. πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι
 οὕτως κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν
 ἀδινουῶτων. μνημονεῖν τε τῶν λόγων τοῦ
 κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε. μακάριόν
 ἔστι διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν. καὶ ταῦ
 τα, ἐπιπῶν, δεῖς τὰ γόνατα αὐτῶν, σὺν πᾶσι
 αὐτοῖς προσκύνεσθαι. Ἰκανὸς δὲ ἐγένετο κλα
 υμὸς πάντων, καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν
 τράχηλον τοῦ παύλου, κατεφίλου αὐτὸν,
 ὁδωμύλιω μάλιστα ἐπὶ τῶν λόγων, ᾧ εἰρη
 κη, ὅτι οὐκ ἔτι μέλλουσιν εἶ πρόσωπον αὐτῶν
 θεωρεῖν

me mouet, neq̄ uita mea chara est mihi
 ipsi, ut consummam cursum meum cum
 gaudio, & ministerium quod accepi à do
 mino Iesu, ad testificandum euangelium
 gratiæ dei. Et nunc ecce ego scio, quod
 posthac non uidebitis faciem meam,
 uos omnes per quos transiui, prædicans
 regnum dei. Quapropter contestor uos
 hodierno die, quod mundus ego sum
 à sanguine omnium. Non enim subter
 fugi, quo minus annunciarim omne con
 filium dei uobis. Attendite igitur uobis
 & cuncto gregi, in quo uos spiritus san
 ctus posuit episcopos ad regendum ec
 clesiam dei, quam acquisiuit sanguine
 suo. Ego enim noui hoc, quod ingressu
 ri sint post discessum meum lupi graues
 in uos, non parcentes gregi. Et ex uo
 bisipsis exorientur uiri, loquentes per
 uersa, ut abducant discipulos post se.
 Propter quod uigilate memores, quod
 per triennium nocte & die non cessa
 uerim cum lachrymis monere unum
 quemque. Et nunc commendo uos fra
 tres deo & sermoni gratiæ ipsius, qui po
 tens est superstruere & dare uobis hæ
 reditatem inter sanctificatos omnes. Ar
 gentum & aurum, aut uestem nullius
 concupiui, imò ipsi scitis, quod necessi
 tatibus meis & his qui mecum sunt, sup
 peditauerunt manus hæ. Omnia osten
 di uobis, quod sic laborantes oportet su
 scipere infirmos, ac meminisse uerborū
 domini Iesu, quod ipse dixit: Beatum est
 dare potius quam accipere. Et cum hæc
 dixisset, positus genibus suis, orauit cum
 omnibus illis. Magnus autem fletus
 coortus est omnium, & ruentes in col
 lum Pauli, osculabantur eum dolentes,
 maxime ob sermonem quem dixerat,
 quod amplius faciem eius non essent
 uisuri.

θεωρεῖμ. προέπεμπον ἃν τὸν εἰς τὸ πλοῖον.

Ὡς δὲ ἐγγύετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποπαι-
 οθέντας ἀπὸ αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν
 εἰς τὴν κώμην, τῆν ἣν ἐξῆς εἰς τὴν ῥόδον, καὶ κῆθημεν
 εἰς πάρα. καὶ εὐρόντες πλοῖον διὰ περὶ εἰς
 φοινίκην, ἐπιβάντες ἀνήχθημεν. ἀναφάναν-
 τες ἃ τὴν κύπρον, καὶ καταλιπόντες αὐτὴν εὐ-
 νυμον, ἐπλέομεν εἰς συρίαν, καὶ κατῆχθη-
 μεν εἰς τυρόν. ἐκῆσε δὲ ἡμῶν τὸ πλοῖον ἀποφορ-
 τίζόμενον τὸν γόμον. καὶ ἀνθρόντες μαθη-
 τὰς, ἐπεμείναμεν αὐτῶν ἡμέρας ἑπτὰ. οἱ τι-
 νες ἔβδ' αὐτῶν ἔλεγον διὰ τὸ πνεύματος,
 μὴ ἀναβάνειν εἰς ἱερουσαλήμ. ὅτε ἢ ἐγγύετο
 ἡμᾶς δευτερεύειν ταῖς ἡμέραις, δευτερόντες ἐπο-
 ρησόμεθα, προπεμπόντων ἡμᾶς πάντων συν-
 γνωσθῆναι τέκνοις, ἕως ἕξω φθιπέως, καὶ
 δέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν ἀγιάλον προ-
 σβύξασμεθα. καὶ ἀπασάμενοι ἀλλήλους, ἐπέ-
 βημεν εἰς τὸ πλοῖον. ἐκῆνοι δὲ ὑπέσχεσαν
 εἰς τὰ ἴδια. ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῖον δι' ἀνύσαντες
 ἀπὸ τυρός, κατέλιπόμεν εἰς πτολεμαίδα, καὶ
 ἀπασάμενοι τὸν ἀδελφόν, ἐμείναμεν
 ἡμέραν μίαν παρ' αὐτοῦ. τῆν ἣν ἐπαύριον δευτε-
 ρόντες οἱ πρὸ τὸν πλοῖον, ἤλθομεν εἰς κάσα-
 ραν. καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον φιλιπποῦ
 εὐαγγελιστοῦ οὗτος ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἐμείναμεν παρ'
 αὐτοῦ. τὸν δὲ ἦσαν δυγατέρας τέθνηνοι τέσ-
 σαραι, προφητεύοντες. ἐπιμενόντων ἡμῶν
 ἡμέρας πλείους, κατῆλθέ τις ἀπὸ φθιπέως
 ἀπὸ ἱερουσαλῆμ, ὀνόματι ἀγαβός, καὶ ἔλθων
 πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἔρα τὴν ζώνην τὴν αὐτοῦ,
 δῆσας τε αὐτῶν ταῖς χεῖρας. καὶ τὸν πόδας, εἶ-
 πε. τὰδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅτι ἀνδρα-
 οὗ ἐσὶν ἡ ζώνη αὕτη, οὕτως δῆσασιν ἐν ἱερουσα-
 λῆμ ἱσθῆτοι, καὶ παραδώσονται εἰς χεῖρας
 ἐθνῶν. ὡς ἢ ἡκόσαμεν ταῦτα, πρὸς καλῶμεν
 ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἄλλοι, τὸ μὴ ἀναβάνειν
 αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ. ἀπεκρίθη τε ὁ πλοῖος.
 τί ποιεῖτε, κλαίοντες καὶ σωθρῦπτοντες μετ'
 καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆμαι, ἀλλὰ
 καὶ ἀποθανεῖν εἰς ἱερουσαλήμ ἐτοιμῶς

ἔχω

uisuri. Et deducebant eum ad nauem.

Cum autem factum esset ut soluisse-
 mus auulsi ab eis, recto cursu uenimus
 Coum, & sequenti die Rhodum, & inde
 Pataram. Et nacli nauem, quæ traicere-
 ret in Phœnicen, ea conscensa soluimus.
 Cum autē cœpisset nobis apparere Cy-
 prus, relicta ea ad sinistram, nauigauim-
 us in Syriam, ac uenimus Tyrum.
 Nam huc nauis exponebat onus. Re-
 pertisq̄e discipulis, mansimus ibidem
 diebus septem. Qui Paulo dicebant per
 spiritum, ne ascenderet Hierosolymam.
 Et expletis diebus profecti ibamus, de-
 ducentibus nos omnibus unā cum uxo-
 ribus & filijs, donec exissemus ciuitatem:
 & positis genibus in littore, precati su-
 mus. Et consalutatis nobis inuicem, con-
 scendimus nauim, illi autem redierunt ad
 sua. Nos uero nauigatione explicita, à
 Tyro descendimus Ptolemaidam, & sa-
 lutatis fratribus, mansimus diem unum
 cum illis. Postridie uero nos qui eramus
 cum Paulo, uenimus Cæsaream. Et in-
 gressi domum Philippi euangelistæ, qui
 erat unus è septē, mansimus apud eum.
 Huic autē erant quatuor filiæ uirgines,
 prophetantes. Et cum permanerem⁹ dies
 cōplures, aduenit quidam à Iudæa pro-
 pheta, nomine Agabus. Is cum uenisset
 ad nos, tulit cingulum Pauli, & alligans
 illius pedes ac manus, dixit: Hæc dicit spi-
 ritus sanctus: Virum cuius est cingulum
 hoc, sic alligabunt Hierosolymæ Iudæi,
 tradentq̄ in manus gentium. Cum autē
 audissemus hæc, rogabam⁹ & nos & cæ-
 teri qui loci illius erant, ne ascēderet Hie-
 rosolymam. Tunc respondit Paulus, ac
 dixit: Quid facitis flentes & affligentes
 cor meum? Ego uero non solum uinciri,
 sed & mori paratus sum Hierosolymis
 pro

XXI

ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. μὴ
 πενθομεν δὲ αὐτῷ, ἢ συχάσαμεν, εἰπόντες·
 ὃ θέλημα τοῦ κυρίου γενέσθω. μετὰ δὲ τὰς
 ἡμέρας ταύτας ἀποσηκυσάμενοι, ἀνεβαί-
 νομεν εἰς Ἱερουσαλήμ. σωῆλομ δὲ καὶ τῶν
 μαθητῶν ἀπὸ κασσαρείας σὺν ἡμῖν, ἄγοντες
 παρ' ὧν ξενιοῦμεν, μνάσωμί τινα κυρίῳ, ἀρ-
 χαίω μαθητῆ. γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς Ἱερο-
 σόλυμα, ἀσμελῶς ἐδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί·
 τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσήει ὁ παῦλὸς σὺν ἡμῖν
 πρὸς Ἰακώβου. πάντες τε παρεγένοντο οἱ
 πρεσβύτεροι. καὶ ἀπασάμεν αὐτοὺς ὅτι
 γὰρ καθ' ἡμᾶς ἐκασομ, ὧν ἐποίησε ὁ θεὸς ἐν
 τοῖς ἔθνεσι, δι' ἃ καὶ δι' ἀκουσίαις αὐτῷ. οἱ δὲ
 ἀκούσαντες, ἐδόξαζον τὸν κύριον, εἰπόμε-
 νον αὐτῷ. θεοῦ ἄδελφε, πόσα μυριάδες ἐ-
 σίμησιν Ἰουδαίῳ ἢ πεπισθούσιν; καὶ πάν-
 τες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσι. κατηχή-
 θησαμ δὲ περὶ σοῦ, ὅτι ἀποσασίαν διδά-
 σκεις ἀπὸ μωσέως, τοὺς καὶ τὰ ἔθνη πάν-
 τας Ἰουδαίους, λέγωμ, μὴ περιτέμναι αὐ-
 τοὺς τὰ τέκνα, μὴ δὲ τῶν ἔθνεσι περιπατεῖν.
 τί οὖν ἐσι; πάντως δεῖ πᾶσι σωεσθῆναι,
 ἅκτιστον γὰρ ὅτι ἐλήλυθας. τοιοῦτον οὖν κρί-
 νουμ, ὅ σοι λέγομεν. εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσι-
 σαρεις εὐχλῶ ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν, τούτους
 παραλαβώμ, ἀγνίσθησι σὺν αὐτοῖς. καὶ διὰ
 πάντοσιν ἐπ' αὐτοῖς, ἵνα ζυγῶσιν τὴν κε-
 φαλήν. καὶ γνώσι πάντες, ὅτι ὧν κατή-
 χλωται περὶ σοῦ, οὐδ' ἐμ' ὄζει, ἀλλὰ σοιχεῖς
 καὶ αὐτὸς τὸν νόμον φυλάσσωμ. περὶ δὲ τῶν
 πεπισθούσων ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπεσείλαμεν, κρί-
 ναντες, μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτοὺς, εἰ μὴ
 φυλάσσειν αὐτοὺς τὸ, τε εἰδωλόθυτον καὶ
 τὸ αἷμα, καὶ κενόθυτον, καὶ πορνείαν. τότε
 ὁ παῦλὸς πρὸ λαβὼν τοὺς ἄνδρας, τῆ ἔχο-
 μὴν ἡμέρα σὺν αὐτοῖς ἀγνισθεῖς, εἰσήει εἰς τὸ
 ἱερόν, δι' ἀγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν ἢ
 ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προσηέχθη ὑ-
 πὲρ ἑνὸς ἡμέρας αὐτῶν ἢ προσφορά. ὧς δὲ
 ἐμελλομ αἰετῶν ἡμερῶν σωτελεσθῆναι, οἱ
 ἀπὸ

pro nomine domini Iesu. Cum uero illi
 non persuaderet, acquieuius, dicentes:
 Domini uoluntas fiat. Post dies autem
 istos sublatis sarcinis, cōscendebam Hiero-
 solymam. Conuenerunt autē quidam
 ex discipulis à Cæsarea nobiscum, addu-
 centes secum, apud quem hospitaremur,
 Mnasonē quendam Cyprium, antiquū
 discipulum. Et cum uenissēmus Hieroso-
 lymam, libenter exceperunt nos fratres.
 Postero autem die, introibat Paulus no-
 biscum ad Iacobū, omnesq; cōuenērunt
 presbyteri. Quos cū salutasset, narrabat
 per singula, quæ deus fecisset inter gen-
 tes per ministeriū ipsius. At illi cum au-
 dissent, glorificabant dñm, dixeruntq;
 ei: Vides frater quot milia sunt Iudæorū
 qui crediderūt, & omnes studiosi sectato-
 res sunt legis. Audierūt autē de te, quod
 defectiōnē doceas à Mose, omnes qui in-
 ter gentes sunt Iudæos, dicēs, nō debere
 eos circumcidere filios, neque secundum
 instituta uiuere. Quid est ergo? omnino
 oportet cōuenire multitudinē. Audient
 em̄ te uenisse. Hoc ergo fac quod tibi di-
 cimus. Sunt nobis uiri quatuor uotum
 habentes super se. His assumptis puri-
 fica te cum illis. & impende super illis, ut
 radant capita: & scient omnes quod quæ
 de te audierūt, nihil sunt, sed ambulas &
 ipse custodiens legem. De his autem qui
 crediderunt ex gentibus nos scripsimus,
 decernētes, ne quid huiusmodi obseruet,
 nisi ut caueant & ab his quæ sunt immo-
 lata simulacris, & à sanguine, & suffoca-
 to, & stupro. Tunc Paulus assumptis ui-
 ris postero die purificatus cū illis intrauit
 in tēplum, annunciāns expletionē dierū
 purificationis, donec offerretur pro uno-
 quoq; eorum oblatio. Dum autem sep-
 tem dies iam penē essent expleti, hi qui
 ab

ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίου δεασάμενοι αὐτὸν
 ἐν τῷ ἱερῷ, σωέχον πάντα τὸν ὄχλον,
 καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὸν, κρα-
 ζοντες. ἄνδρες Ἰσραηλῖται, βοηθήτε. οὗτος
 ὁστις ὁ ἄνθρωπος, ὁ κατὰ τὸ λαοῦ καὶ τὸ
 νόμου καὶ τὸ τόπος τῶν πάντων πάντα
 χεῖρας διδάσκων, ἔτι τε Ἑλλήνων εἰσήγαγερ
 εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ κεκοίνωκε τὸν ἄγιον τόπον
 τούτου. ἥσαμ γὰρ ἕως ἀκότεις τρέφοιμον τὸν
 ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σου αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον,
 ἅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσῆγαγερ ὁ παῦλος. ἐκινή-
 δη τε ἡ πόλις ὅλη, καὶ ἐγλύετο συναδρομὴ
 τοῦ λαοῦ. καὶ ἐπιλαβόμενοι τὸν παῦλον,
 ἔειλον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐνδύοντες ἐκλεί-
 σθησαν αἱ θύραι. ζητούντων δὲ αὐτὸν ἀποκτεῖ-
 ναι, ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ φησὶ παίρηθαι,
 ὅτι ὅλη συγκέχυται Ἱερουσαλήμ. ὃς ὄψαυφθί-
 πτε λαβὼν στρατιώτας καὶ ἐκατοντάρχους,
 κατέδραμνεν ἐπ' αὐτούς. οἱ δὲ ἰδόντες τὸν χι-
 λίαρχον καὶ τοὺς στρατιώτας, ἐπαύσαντο
 τὴν πῆνυτον τὸν παῦλον. ἐγγίσσας δὲ ὁ χιλι-
 ἀρχος ἐπέλαβετο αὐτὸν, καὶ ἐκέλευσε δε-
 διῶναι ἀλύσει δυοῖ, καὶ ἐπαυδάνετο τίς ἄμ
 εἶκ, καὶ τί ὅστις πεποικώς. ἄλλοι δὲ ἄλλο τι ἐ-
 βόων ἐν τῷ ὄχλῳ. μὴ δυνάμενοι δὲ γινώ-
 ναι τὸ ἀσφαλές διὰ τὸν φόβον, ἐκέλευσε μ-
 ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς πλὴν Ἰερουσαλήμ. ὅτε δὲ ἐ-
 γλύετο ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν, σωβῆν βασιλεύει-
 σθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, διὰ τῶν βίαι-
 ῶν ὄχλων, ἠκολούθη δὲ πλεῖστον τὸ λαόν, κρα-
 ζοντες αὐτόν. μέλλων τε εἰσαγαγεῖν εἰς πλὴν
 Ἰερουσαλήμ ὁ παῦλος, λέγει τῷ χιλιάρχῳ.
 εἰ ἔξεσι μοι εἰπεῖν πρὸς σε; ὃ ἔφη. Ἑλλήνων
 γινώσκεις; οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ αἰγυπτιῶς, ὁ πρὸ
 τούτου ἡμερῶν ἀναστατώσας, καὶ ὄψαυφθί-
 μεις τῶν ἔρημων τῶν τετρακιχίλιον ἀνδρῶν ἑ-
 κάρσιον; εἰπε δὲ ὁ παῦλος. ἐγὼ ἄνθρωπος μὲν
 εἰμι Ἰουδαῖος ταρσένος, τῆς κιλικίας οὐκ ἀσκή-
 μως πόλεως πολίτης. δέομαι δέ σε, ἐπιτρέψο-
 μοι λαλῆσαι πρὸς τὸ λαόν. ἐπιτρέψαντος δὲ
 αὐτῷ, ὁ παῦλος ἔσως ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν,
 κατέσεισε

ab Asia erant Iudæi, cum uiderent eum
 in templo, conturbarunt totū populum,
 & iniecerunt ei manus, clamantes: Viri
 Israëlita, succurrite. Hic est ille homo qui
 aduersus populum & legē & locū hunc
 omnes ubique docet, insuper & Græcos
 induxit in templum, & profanauit san-
 ctum locum hunc. Viderant enim Tro-
 phimum Ephesium in ciuitate cum ipso,
 quem existimauerūt, quod in templum
 introduxisset Paulus. Commotaq; est
 ciuitas tota, & factus est concursus popu-
 li. Et apprehensum Paulum, protrahē-
 bant è templo, statimq; clausæ sunt fo-
 res. Quærentibus autē illis eum occide-
 re, nunciatum est tribuno cohortis, quod
 tota conturbata esset Hierosolyma. Qui
 statim assumptis militibus ac centurioni-
 bus, decurrit ad illos. At illi cum uidis-
 sent tribunum ac milites, cessauerūt per-
 cutere Paulum. Tunc accedens tribunus
 apprehendit eum, & iussit alligari cate-
 nis duabus, & interrogabat quis nam
 esset, & quid fecisset. Alij autē aliud cla-
 mabant in turba. Et cum non posset cer-
 tum cognoscere præ tumultu, iussit duci
 eum in castra. Et cū uenisset ad gradus,
 contigit ut portaretur à militibus pro-
 pter uiolentiam turbæ. Sequebat enim
 multitudo populi clamans, tolle eum. Et
 cum cœpisset induci in castra Paulus, di-
 cit tribuno. Licet ne mihi loqui ad te?
 Qui dixit: Græce nosti? Nonne tu es
 ille Aegyptius, qui ante hos dies tumul-
 tum concitasti, & eduxisti in desertum
 quatuor milia uirorum sicariorum? Di-
 xit autem Paulus: Ego sum homo qui-
 dem Iudæus Tarsensis, Ciliciæ non ob-
 scuræ ciuitatis ciuis. Rogo autem te, per-
 mitte mihi loqui ad populum. Et cum
 ille permisisset, Paulus stans in gradib;,
 annuit

κατέσαστε τῆ χειρὶ τοῦ λαοῦ. πολλοὶ δὲ σιγῆς
γενομένης, προσεφώνηε τῆ ἑβραϊδὶ διάλεκτῳ,
λέγωμ. Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες,
ἄκούσατέ μου, ὅτι πρὸς ὑμᾶς νῦν ἀπολογί-
αυ. ἄκουσαντες δὲ, ὅτι ἑβραϊδὶ διάλεκτῳ
προσφωνεῖ αὐτοῖς, μάλλον ἤσυχον ἢ σιγῆ-
αυ. καὶ φησὶν. ἐγὼ μὲν εἶμι ἄνθρωπος Ἰουδαῖος,
γεγεννημένον ἐν τάρσῳ ἐν κιλικίᾳ, ἀνα-
τεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παρὰ τοῦ
πρόδου γαμαλιήλ, πεπαδευμένος ἐν τῇ ἀκρι-
βίᾳ τοῦ πατρῷου νόμου, ζηλωτῆς ὑπάρχων
τοῦ θεοῦ, καὶ ὡς πάντες ὑμεῖς ἐστὲ σήμερον,
ὅς ταύτῃ πλὴν ὅδ' ὁμ' ἐδίωξα ἄκριτον δανάτου,
δεσμεύων καὶ παρὰ τοῦ θεοῦ εἰς φυλακὰς ἀν-
δρας τε καὶ γυναῖκας, ὡς ἐπὶ ἀρχιερέως μαρ-
τυρεῖ μοι, καὶ πᾶς ὁ πρεσβυτέρειός μου, καὶ ἄλλοι
καὶ ἐπιστολὰς διεξάμην πρὸς τοὺς ἀδελ-
φούς, εἰς δαμασκὸν ἐπορευόμενος, ἄξιον καὶ
τοῦ ἐκείσε ὄντος δεδεδεμένους εἰς Ἱερουσαλήμ,
ἵνα τιμωρηθῶσι. ἐγγύετο δὲ μοι πορευομέ-
νον καὶ ἐγγίζοντι τῇ δαμασκῷ παρὰ μεση-
μέριον, ἰδὲ ἀφῆκε ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πῦρ ἄστρα-
φῶς ἵκανόν με περιέμεναι, ἔπεσά τε εἰς τὸ ἔδα-
φός, ἐπὶ ἤκουσα φωνῆς, λεγούσης μοι. σαούλ
σαούλ, τί με διώκεις; ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην. τίς
εἶ κύριε; εἶπέ τε πρὸς με. ἐγὼ εἶμι Ἰησοῦς ὁ
ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις. ὁ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄν-
τες, τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο, καὶ ἐμφοβοὶ ἐγέν-
οντο, πλὴν δὲ φωνῆς οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦ-
τός μοι. εἶπορ δὲ, τί ποιήσω κύριε; ὁ δὲ κύ-
ριος πρὸς με. ἀναστὰς πορεύου εἰς δαμασκὸν,
καὶ κἂν σοὶ λαλήσεται παρὰ πάντων ὧν τε-
τακταί σοι ποιῆσαι. ὡς ἡ οὐκ ἐνέβλεπον ἄ-
πὸ τοῦ θεοῦ τῶν φωτῶν ἐκείνου, χειραγωγῶ-
μενος ὑπὸ τῶν σωόντων μοι, ἦλθον εἰς δα-
μασκὸν. ἀνατίνας δὲ τις, ἄνθρωπος εὐσεβὴς, καὶ
ἐν νόμῳ, μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν
κατοικοῦντων Ἰουδαίῳ, ἐλθὼν πρὸς με καὶ
ἐπιστὰς, εἶπέ μοι. σαούλ ἀδελφε, ἀνάβλε-
ψον. καὶ γὰρ αὐτῆ τῆ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν.
ὁ δὲ εἶπερ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προε-
χρημάτισατό

annuit manu ad plebem. & magno silen-
tio facto, allocutus est lingua Hebræa, di-
cens. Viri fratres & patres, audite
meam, qua nunc apud uos uxor, excusa-
tionem. Cum audissent autē, quod He-
bræa lingua loqueret sibi, magis præsti-
terunt silentium. Et dicit: Ego quidē sum
uir Iudæus, natus in Tarso Ciliciæ, cæte-
rum educatus in hac ciuitate ad pedes
Gamalielis, institutus accurate in patria
lege, sectator dei, sicut & uos omnes estis
hodie, qui hanc uiam persecutus sum usq̄
ad mortem, alligans ac tradens in carce-
res uiros pariter ac mulieres. sicut & prin-
ceps sacerdotum mihi testis est, & totus
presbyterorū ordo, à quib⁹ etiā epistolis
ad fratres acceptis, Damascū pergebam,
adductur⁹ & illos qui illic essent uinctos
Hierosolymā, ut punirent. Accidit autē
mihi iter faciēti & appropinquantī Da-
masco circiter meridiē, ut subito de cælo
circumfulguraret me lux multa, cecidique
in solum, & audiui uocem, dicentē mihi:
Säul Säul, quid me persequeris? Ego ue-
ro respōdi: Quis es dñe? Dixitq̄ ad me:
Ego sum Iesus ille Nazarenus, quem tu
persequeris. Et qui mecum erant, lumen
quidē uiderūt, & exterriti sunt: uocē autē
nō audierūt eius qui loquebat mecum. Di-
cebam autē: Quid faciā dñe? Dñs autē
dixit mihi: Surge, ac uade Damascū, &
ibi tibi dicet de omnib⁹, quæ ordinata sunt
tibi ut facias. Et cū non uiderē præ gloria
luminis illius, ad manum deductus à com-
mitibus qui erant mecum, ueni Damascū.
Ananias autē quidā, uir pius, secundum
legē, testimonio p̄batus omnium illic habi-
tantium Iudæorū, ueniēs ad me & astans,
dixit mihi: Säul frater, recipe uisum. Et
ego eadem hora recepto uisu, uidi illum.
At ille dixit: Deus patrū nostrorū præ-
parauit

χερήσατό σε γνῶναι ὃ δέλημα αὐτοῦ, καὶ
 ἰδέσθαι τὸ δίκαιον, καὶ ἀκούσαι φωνῶν ἐκ τοῦ
 στόματος αὐτοῦ, ὅτι ἔση μάρτυς αὐτοῦ πρὸς
 πάντας ἀνθρώπους, ὡς ἑώρακας καὶ ἤκουσας.
 καὶ νῦν τί μέλλεις; ἀναστὰς βάπτισα καὶ
 ἀπόλουσα τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπικαλεσάμε-
 νος τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου. ἐγγύετο δὲ μοι ὑπο-
 στρέψαντι εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ προστυχομένῳ
 με εἶναι ἔξω, γενέσθαι με εἶναι ἐκείνην, καὶ
 ἰδέσθαι αὐτὸν λέγοντά μοι. πωῦσον καὶ ὄξυ-
 λον ἐν τάχει εἰς Ἱερουσαλήμ, διότι οὐ πρόκειται
 ξηνοῦνταί σου πλὴν μαρτυρίαν πρὸς ἐμοῦ. καὶ γὰρ
 εἶπομ. κύριε, αὐτοὶ ἐπίσανται, ὅτι ἐγὼ ἦν
 μὲν φυλακίζω καὶ δέρωμ ἕως τὰς συναγω-
 γὰς ἕως πεισθέντος ἐπὶ σε. καὶ ὅτε ὄξυ-
 λον ἔπιμα σιφώνου τοῦ μάρτυρός σου, καὶ αὐ-
 τὸς ἦμῶν ἐφεισῶν καὶ σιωπῶν τῆ ἀναρ-
 ῆσα αὐτοῦ, φυλάσωμ τὰ ἱμάτια τῶν ἀνοισά-
 των αὐτοῦ. καὶ εἶπε πρὸς με, πορεύου, ὅτι
 ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ὄξυποσελῶ σε. ἦκουσ
 δὲ αὐτοῦ ἄρχι τοῦτου τοῦ λόγου, καὶ ἐπῆραμ
 πλὴν φωνῶν αὐτῶν, λέγοντες, ἄρις ἀπὸ φθὸ γὰρ
 τὸν ποιῶτον, δὴ γὰρ καὶ ἠκούσ αὐτὸν ζῶν. κρη-
 ζόντων δὲ αὐτῶν, καὶ ἰππώντων τὰ ἱμάτια,
 καὶ κονίοντων βαλλόντων εἰς τὸν ἄερα, ἐκέ-
 λθουσιν αὐτὸν ὁ χιλιάρχος ἄγεσθαι εἰς πλὴν
 πρὸς ἐμβολῶν, εἰπὼν, μάστιγι ἀνετάξουσ αὐ-
 τὸν, ἵνα ἐπιγῶ δὲ ἡμῶν ἁμαρτίας οὕτως ἐπεφώ-
 νοσ αὐτοῦ. ὧς δὲ προέτασιν αὐτὸν τῶν ἱμά-
 σιν, εἶπε πρὸς τὸν ἐσῶτα ἑκατόνταρχον ὁ
 παῦλος. εἰ ἀνθρώπων ἕωμάσιν καὶ ἀκατά-
 κρητον ἔξοσιν ὑμῶν μάστιγι; ἀκούσας δὲ ὁ ἑ-
 κατόνταρχος προσελθὼν ἀπήγγελε τῷ χι-
 λιάρχει, λέγων. ὄρα, τί μέλλεις ποιῆσαι; ὁ
 γὰρ ἀνθρώπων οὗτος ἕωμάσιν ὄξυ. προσελ-
 θὼν δὲ ὁ χιλιάρχος, εἶπεμ αὐτοῦ. λέγε μοι,
 εἰ σὺ ἕωμάσιν εἶ; ὁ δὲ ἔφη, ναί. ἀπεκρίθη
 τὸ χιλιάρχος. ἐγὼ πολλὰ κεφαλαίου πλὴν
 πολιτείαμ ταύτην ἔκτησάμην. ὁ δὲ παῦ-
 λος ἔφη. ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι. ἐνδύσας
 οὐκ ἀπέσκαμ ἀπὸ αὐτοῦ, οἱ μέλλοντες αὐτὸν
 ἀνετάξαι

parauit te, ut cognosceres uoluntatem
 suam, & uideres id quod iustum est, &
 audires uocem ex ore eius: quia eris te-
 stis illi apud omnes homines, eorū quæ
 uidisti & audisti. Et nunc quid contaris?
 Exurge & baptizare & ablue peccata tua,
 inuocato nomine domini. Factum est
 autē cum essem reuersus Hierosolymam
 & orarem in templo, ut raperer extra me,
 & uiderem eum dicentē mihi: Festina &
 exi uelociter Hierosolymis, quoniam nō
 recipient testimoniū tuum de me. Et ego
 dixi: Domine, ipsi sciunt, quod ego per-
 trahebam in carcerē, & cædebam in sin-
 gulis synagogis eos qui credebant in te.
 Et cum funderetur sanguis Stēphani te-
 stis tui, ego quoq; assistebam & assentie-
 bar morti illius, & custodiebam uestimē-
 ta interficientium illum. Et dixit ad me:
 Vade, quoniā ego ad gentes procul mit-
 tam te. Audiebant autē eum usq; ad hoc
 uerbum, atq; sublati uocibus, dicebant:
 Tolle de terra hominem istiusmodi. nō
 em̄ phas est eum uiuere. Vociferantibus
 autem eis, & proijciētib; uestimenta, &
 puluerem iactantibus in aërem, iussit tri-
 bunus induci eum in castra, & imperauit
 eum flagris examinari, ut sciret propter
 quam causam sic acclamarent ei. Et cum
 astrinxisset eum loris, dixit astanti sibi
 centurioni Paulus: Num hominē Rho-
 manum & indemnatū licet uobis flagel-
 lare? Quo audito, centurio accessit ad tri-
 bunum, & nunciauit ei, dicens: Quid fa-
 cturus es? Hic enim homo Rhomanus
 est. Accedens autē tribunus, dixit illi: Dic
 mihi, num tu Rhomanus es? At ille dixit:
 Etiam. Et respōdit tribunus: Ego multa
 summa ciuitatem istam comparauī. At
 Paulus ait: Ego uero & natus sum. Pro-
 tinus ergo discesserunt ab illo, qui cum
 C fuerant

XXII

ἀντιόχευ, καὶ ὁ χιλιάρχος ἡ ἐφοσὸς, ἐπιγνοὺς,
 ὅτι ἔρωμαῖός ἐστι, καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν δεδιεμένος.
 τῆ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ
 ἀσφαλές, τί κατηγορεῖται παρὰ τῶν ἰου-
 δαίων, ἔλυσε αὐτὸν ἀπὸ τῶν δεσμών. καὶ
 ἐκέλευσε ἐλθεῖν τὸν ἀρχιερεῖα καὶ ὅλον τὸ
 συνέδριον αὐτῶν. Ὁ καταγαγὼν τὸν παύ-
 λον, ἔσκησε εἰς αὐτούς. Αἰτίσας ὃ παύ-
 λος ᾤσθη συνεδρῆσαι ἐπιμνησθεῖσθε,
 ἐγὼ πάσῃ συνεδήσεια γὰρ πεπολιτισμένος
 ᾤσθη διεῖν, ἄρα ταύτης ἦν ἡμέρας. Ὁ δὲ ἀρχιε-
 ρεὺς ἀνανίας ἐπέταξε τοῖς παρεστώσιν αὐτῶν,
 τύπησιν αὐτὸν τὸ σόμα. τότε ὁ παύλος πρὸς
 αὐτὸν εἶπε. τύπησιν σε μέλλω ὁ θεὸς τοῖχος
 κενονομάει καὶ ἐγὼ σὺ κἀκεῖ κρήνω με ἵνα τὸν
 νόμον, καὶ παρανομῶν κελύεας με τύπη-
 θῶ; ὁ δὲ παρεστώσας εἶπο. τὸν ἀρχιερεῖα
 τοῦ θεοῦ λοιδορεῖς, ἔφη πρὸς τοὺς παύλους, οὐκ ἔ-
 σθαι ἀδελφοί, ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεὺς. γέγρα-
 πῆαι γὰρ, ἀρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς
 κακῶς. γνοὺς δὲ ὁ παύλος, ὅτι τὸ ἐν μέσσοις
 ἔστι σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἔτερον φαρισαίων,
 ἔκραξεν ὅτι ᾤσθη συνεδρῆσαι. Ἀνδρες ἀδελφοί,
 ἐγὼ φαρισαῖός εἰμι, καὶ ἡμεῖς φαρισαίου, πρὸ ἐλπί-
 δος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρήνωμαι.
 τοιοῦτο δὲ αὐτὸ λαλῶσαντος, ἐγγύετο σάσε
 τῶν φαρισαίων, καὶ τῶν σαδδουκαίων, καὶ
 ἐχρίθη τὸ πλῆθος. σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέ-
 γουσι, μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ δὲ ἄγγελον, καὶ
 πνεῦμα. φαρισαῖοι δὲ ἠμολογοῦσι τὰ ἀμφό-
 τερα. ἐγγύετο δὲ κραυγὴ μεγάλη, καὶ ἔτανα-
 σάντες ἤραμασθε τοῦ μέσου τῶν φαρισαί-
 ων, διεμάχοντο, λέγοντες. οὐδὲν κἀκὸν εὐ-
 ρίσκομυ ὅτι ἄνθρωπος τὸς. εἰ δὲ πνεῦ-
 μα ἐλάλησεν αὐτῶ ἡ ἄγγελος, μὴ θεομα-
 χῶμυ. πολλοὶ δὲ γινομένης σάσε, ἔβλα-
 βηθεῖς ὁ χιλιάρχος μὴ διασπασθῆ ὁ παύ-
 λος ἐπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στρατιῶμα κατα-
 βεῖναι καὶ ἄρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν,
 ἄρα περὶ εἰς πλὴν παρὰ βολῆς. τῆ δὲ ἐπιτοση
 νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῶ ὁ κύριος, εἶπε. εὐχρη-
 στω αὐλε,

fuerant examinaturi. Tribunus quoque
 timuit postquam rescivit, quod Rhomanus
 esset, & quia uinxisset eum. Postero autē
 die uolens scire certum, quia ex causa accu-
 saretur a Iudæis, soluit eum a uinculis, &
 iussit principes sacerdotum conuenire to-
 tumque concilium, ac deductum Paulum
 sistebat coram illis. Intentis autē oculis
 in concilium, Paulus ait: Viri fratres, ego
 omni conscientia bona conuersatus sum
 coram deo usque in hodiernum diem. Prin-
 ceptus autem sacerdotum Ananias præcepit
 astantibus sibi, ut percuterēt os eius. Tunc
 Paulus dixit ad eum: Percussurus est te
 deus, paries dealbate. Et tu sedes iudicās
 me secundum legem, & contra legem iubes
 me percuti? Et qui astant, dixerunt:
 Summo sacerdoti dei maledicis? Dixit
 autē Paulus: Nesciebam fratres, quod pon-
 tificus esset. Scriptum est enim: Principi po-
 puli tui non maledicis. Sciens autē Pau-
 lus, quod una pars esset Sadduceorum, &
 altera pharisæorum, exclamauit in concilio:
 Viri fratres, ego pharisæus sum, filius pha-
 risæi. de spe & resurrectione mortuorum
 ego iudicor. Et cum hoc dixisset, facta est
 dissensio inter pharisæos ac Sadduceos,
 & dissecta est multitudo. Nam Saddu-
 cæi quidē dicunt, non esse resurrectionē,
 neque angelum, neque spiritum: pharisæi autē
 utraq; cōfitentur. Factus est autē clamor
 magnus, & cum surrexissent scribæ de fa-
 ctione pharisæorum, depugnabāt, dicētes:
 Nihil mali inuenimus in homine isto. Quod si
 spiritus locutus est ei aut angelus, ne repu-
 gnemus deo. Et cum magna seditione coorta
 esset, ueritus tribunus, ne discerneretur
 Paulus ab ipsis, iussit milites descendere
 & rapere eum de medio eorum, ac deduce-
 re eum in castra. Sequenti autē nocte affi-
 stens ei dominus, ait: Bono animo esto
 Paule.

παύλε, ὡς γὰρ δῖεμαρτύρω τὰ πρὶ ἐμοῦ εἰς
 ἱερουσαλήμ, οὕτως σε δ' εἶ καὶ εἰς ῥώμην μαρ-
 τυρῆσαι. γενομένης δὲ ἡμέρας, ποιήσαντές
 τινες πρὸ ἰουδαίων συζροφλῶν, ἀνεθεμάτισαμ
 ἑαυτοὺς, λέγοντες, μή τε φαγῶμ, μή τε πι-
 ῶμ, ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν παύλον. ἦσαν
 δὲ πλείους τεσσαράκοντα, οἱ ταύτῃ πλὴν
 σωωμοσίᾳμ πεποιηκότες, οἱ τινες προσελ-
 θόντες πρὸς ἀρχιερεῦσι καὶ πρὸς πρεσβυτέ-
 ροις, εἶπομ. ἀναδέματι ἀναθεματίσαμεν
 ἑαυτοὺς, μηδενὸς γεύσασθαι, ἕως οὗ ἀπο-
 κτείνωμ τὸν παύλον. καὶ οὖν ἡμεῖς ἐμ-
 φανίσαστε τῷ χιλιάρχῳ καὶ τῷ σωεδρίῳ,
 ὅπως ἀγρίον αὐτὸν καταγάγῃ πρὸς ἡμᾶς,
 ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν ἀκριβέστερον
 τὰ περὶ αὐτοῦ. ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ ἐγγίσειν
 αὐτὸν, ἔτοιμοί ἐσμὲν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν.
 ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τοῦ ἀδελφῆς παύλου τὸ ἔνε-
 δρον, πρὸ γενόμενῳ καὶ εἰσελθῶν εἰς πλὴν
 πρεσβυτέρων, ἀπήγαγε τὸν παύλον. προσκα-
 λεσάμεν δὲ ὁ παύλος ἕνα πρὸς ἑκατοντάρ-
 χον, ἔφη. τὸν νεανίαν τούτον ἀπάγαγε πρὸς
 τὸν χιλιάρχον. ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐ-
 τῷ. ὁ μὲν οὖν πρὸ λαβῶν αὐτὸν ἤγαγε πρὸς
 τὸν χιλιάρχον, καὶ φησίμ. ὁ δέσμιός ἐστιν
 παύλος προσκαλεσάμενός με, ἠρώτησε τούτον
 τὸν νεανίαν ἀγαγῆν πρὸς σε, ἔχοντά τι λα-
 λῆσαι σοί. ἐπιλαβόμενῳ δὲ τοῦ χειρὸς αὐ-
 τοῦ χιλιάρχου, καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδί-
 αμ, ἐπωθάνειτο, τί ὄξει ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαι
 μοι; εἶπε δὲ, ὅτι οἱ ἰουδαῖοι σωένθεντο τοῦ
 ἐρωτῆσαι σε, ὅπως ἀγρίον εἰς τὸ σωεδρίον
 καταγάγῃς τὸν παύλον, ὡς μέλλοντές τι
 ἀκριβέστερον πωθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ. σὺ
 οὖν μὴ περὶ αὐτοῦ, ἕνεδρεύσῃ γὰρ αὐ-
 τὸν ὅτι αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαράκον-
 τα. οἱ τινες ἀνεθεμάτισαμ ἑαυτοὺς μή τε
 φαγῶμ μή τε πιῶμ ἕως οὗ ἀνέλωσιμ αὐτόν.
 καὶ νῦν ἔτοιμοί ἐσι προσδεχόμενοι πλὴν ἀ-
 πό σοῦ ἐπαγγελίᾳμ. ὁ μὲν οὖν χιλιάρχου
 ἀπέλυσε τὸν νεανίαν, παραγγείλας, μηδενὶ
 ἐκλαῆσαι,

Paule . Vt enim testificatus es de me
 Hierosolymis , sic te oportet & Rhomæ
 testificari . Facto autem die , collegerunt
 se quidam ex Iudæis , & deuouerunt se,
 dicentes : neque esuros se , neque bibi-
 turos , donec occiderent Paulum . Erant
 autem plus quam quadraginta uiri , qui
 hanc coniurationem fecerant . Qui ac-
 cesserunt ad principes sacerdotum ac se-
 niores , & dixerunt : Deuotione deuo-
 uimus nos ipsos , nihil gustaturos , donec
 occidamus Paulum . Nunc ergo uos
 significate tribuno & concilio , ut cras
 producat illum ad nos , tanquam ali-
 quid certius cognituros de eo . Nos uero
 priusquam appropinquet , parati su-
 mus interficere illum . Cum autem au-
 dissef filius sororis Pauli insidias , uenit
 & intrauit in castra , nunciavitque Pau-
 lo . Accersito autem Paulus ad se uno
 ex centurionibus ait : Adolescentē hunc
 abduc ad tribunum . Habet enim quod
 renunciēt illi . Et ille quidem assumens
 eum , duxit ad tribunum , & ait : Vinc-
 tus Paulus accersitum me rogauit , ut hunc
 adolescentē perducerem ad te , habentē
 aliquid quod loquatur tibi . Apprehen-
 sa autem tribunus manu illius , secessit
 cum eo seorsum , & percontatus est il-
 lum : Quid est quod habes significan-
 dum mihi ? Ille autem dixit : Iudæi con-
 spirarunt ut rogarent te , uti crastino
 die educeres Paulum in concilium , qua-
 si aliquid certius inquisituri sint de il-
 lo . tu uero ne morem gesseris illis . Insi-
 diantur enim ei ex eis uiri plures qua-
 draginta , qui se ipsos deuouerunt , ne
 uel edant uel bibant , donec interficiant
 eum , & nunc parati sunt expectantes,
 ut promittas . Tribunus igitur dimisit
 adolescentē , præcepitque ei , ne cui effutias,
 C 2 inquiens

ἔκλαλῆσαι, ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρὸς με-
 καὶ προσκαλεσάμεν ἄλλο δύο τινὰς ἦν ἕνα
 τοντάρχω, ἔειπεν, ἐτοιμάσατε στρατιώτας
 δῖακοσίους, ὅπως πορεύθωσι μᾶλλον καί
 καὶ ἰππεῖς ἐβδομήκοντα, καὶ δεξιολάβ-
 βους δῖακοσίους, ἀπὸ τρίτης ὥρας ἕως
 νυκτός, κτήνη τε πρᾶσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν
 παῦλον διασώσωσι πρὸς φίλικον τὸν ἡγε-
 μόνα, γράψας ἐπιστολὴν πρὸς αὐτὸν τὸν τύ-
 πομ ποτομ. κλαύδιον Λυσίας ἔδωκεν ἡγεμόνι
 φίλικον χαίρειν. τὸν ἄνδρα ποτομ
 συλληφθέντα ὑπὸ ἡν Ἰουδαίω, καὶ μέλλον-
 τα ἀναεῖσθαι ὑπὸ αὐτῶν, ἐπιστάς αὐτῶν ἔδωκεν
 τεύματι θεολόγου αὐτῶν, μαθὼν ὅτι ῥω-
 μαῖον ἔστι, θεολόγος δὲ γινώσκων τὴν αἰτί-
 αμ, δι᾿ ἧν ἐνεκάλοω αὐτῶν, κατήγαγον αὐ-
 τὸν εἰς τὸ σωεῖσθαι αὐτῶν. οὐκ ἔξορον ἐγκα-
 λούμενον περὶ ζητημάτων πο νόμου αὐτῶν,
 μηδὲν δὲ ἄξιον θανάτου, ἢ δεσμῶν ἔγκλη-
 μα ἔχοντα. μωυθεΐσας δὲ μοι ἐπιβουλήσ
 εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν ἔσεσθαι ἀπὸ ἡν Ἰου-
 δαίω, ἔξουσι ἐπέμψα πρὸς σε, παραγ-
 γίλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς
 αὐτὸν ἐπὶ σου, ἔξωσο. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται
 κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς, ἀναλαβόν-
 τες τὸν παῦλον, ἤγαγον διὰ ἕως νυκτός
 εἰς τὴν ἀντιπατρίδα. τῇ δὲ ἐπαύριον ἔασαν
 περὶ τοῦ ἰππεῖς πορεύεσθαι αὐτῶν, ὑπέ-
 στες αὐτῶν πρὸς αὐτῶν. οἱ τινες εἰσελ-
 θόντες εἰς τὴν καίσαρειαν, καὶ ἀναδόντες
 πρὸς ἐπιστολὴν ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ
 τὸν παῦλον αὐτῶν. ἀναγνοὺς δὲ ὁ ἡγεμὼν
 καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπαρχίας ἔστι, καὶ
 ποθόμην ὅτι ἀπὸ κιλικίας, δῖακούσο-
 μαί σου, ἔφη, ὅταν καὶ οἱ κατηγόροι σου πα-
 ραγγύωνται, ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἵνα ἔδωκεν
 πρὸς αὐτῶν ἡρώδου φυλάσσεσθαι.

Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιε-
 ρεὺς ἀνανίας μετὰ ἡν πρεσβυτέρων καὶ ῥή-
 τορ τερούλλου τινὸς, οἱ τινες ἐνεφάνισαν
 ἡγεμόνι ἡ τὸν παύλου. κληθέντων δὲ
 αὐτῶν

inquiens, quod hæc indicaueris mihi.
 Et accersitis duobus quibusdam cen-
 turionibus, dixit: Parate milites du-
 centos, ut eant Cæsaream, & equites
 septuaginta, & lancearios ducentos, à
 tertia hora noctis, & iumenta præbete,
 ut impositum Paulum, saluum perdu-
 cant ad Felicem præsidem, scriptis lite-
 ris in hanc formam. Claudius Lysias
 potentissimo præsidi Felici salutem. Vi-
 rum hunc comprehensum à Iudæis, cum
 iam esset interficiendus ab eis, super-
 ueniens cum exercitu, eripui, cognito
 quod Rhomanus esset, uolensque scire
 causam, ob quam accusarent illum, de-
 duxi eum in concilium eorum. Quem
 comperi accusari de quæstionibus legis
 ipsorum, nullum dignum morte aut
 uinculis habentem crimen. Et cum in-
 dicatum esset mihi de insidijs, quas pa-
 rauerant illi Iudæi, protinus misi eum
 ad te, præcepto dato etiam accusato-
 ribus: ut quæ habent aduersus eum, di-
 cant apud te: Vale. Milites uero iuxta
 quod sibi iniunctum erat, receptum Pau-
 lum duxerunt per noctem Antipatri-
 dem. Postero autem die dimissis equi-
 tibus ut cum eo irent, reuersi sunt in
 castra. Qui cum uenissent Cæsaream,
 ac tradidissent epistolam præsidi, sta-
 tuerunt coram eo & Paulum. Cum le-
 gisset autem præses, & interrogasset ex
 qua prouincia esset, & cognouisset quod
 ex Cilicia, audiam te, inquit, cum ac-
 cusatores quoque tui aduenerint. Ius-
 sitque in prætorio Herodis custodiri
 eum.

Post quinque autem dies descendit prin-
 ceps sacerdotum Ananias cum seniori-
 bus & Tertullo quodam oratore, qui si-
 gnificauerant præsidi de Paulo. Et citato
 Paulo,

αὐτῷ, ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ τέρτυλλος, λέ-
 γων. πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ σου,
 καὶ κατορθωμάτων γινωμῶν τοῦ εἶναι τὸ
 τῷ διὰ τοῦ σῆς προνοίας, πάντη τε καὶ παν-
 ταχοῦ ἀποδέχομεθα, κράτιστε φῆλιξ, μετὰ
 πάσης εὐχαριστίας. ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεονεξίᾳ
 ἐγκόπῃ, παρακαλῶ ἀκούσασί σε ἡμῶν σω-
 τώμας τῆ σῆ ἐπιεικείᾳ. εὐρόντες γὰρ ἄν-
 δρα πῶτορ λοιδορ, καὶ κινωῶτα σάσιμ πᾶ-
 σι τοῖς ἰουδαίοις τοῖς κατὰ πλὴν οἰκουμέ-
 νῳ, προτοσάτιω τε τοῦ ἰσραὴλ ναζαρεῶν αἰ-
 ρέσεως, ὃς καὶ ἐκρατήσαμην, καὶ κατὰ τὸν ἡ-
 μέτερον νόμον ἠδελήσαμην κρίναι. παρελ-
 θὼν δὲ λυσίας ὁ χιλίαρχος, μετὰ πολλῆς
 βίας ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀπήγαγεν, κε-
 λένων τὸν κατηγόρους αὐτῷ ἐρχεσθαι ἐπί-
 σε, παρ' οὗ διαήση αὐτὸς ἀνακρίνας πρὶ πάν-
 τω τούτῳ ἐπιγνῶναι, ὧν ἡμεῖς κατηγο-
 ρεῖμεν αὐτῷ. σῶεντο δὲ καὶ οἱ ἰουδαῖοι,
 φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν. ἀπεκρίθη δὲ
 ὁ παῦλος, νεύσαντος αὐτοῦ τῷ ἡγεμόνι λέ-
 γειν. ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τοῦ
 εἶναι τούτῳ ἐπιστάμενος, εὐδυνότερον τὰ
 περὶ ἐμαυτοῦ ἀπολογουμαι, διαμαρτυροῦ-
 σου γινῶναι, ὅτι οὐ πλείους εἰσὶν μοι ἡμέραι
 ἢ δεκάτιοι, ἀφ' ἧς ἀνέβην προσκυῖσσω ἐν
 ἱερουσαλήμ. καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εἶσομαι
 πρὸς τινα δι' ἀλεγομένην, ἢ ἐπισύστασιν
 ποιοῦντα ὄχλου. οὔτε ἐν ταῖς συναγω-
 γαῖς, οὔτε κατὰ πόλιν, οὔτε παρασύστα-
 με διαύανται, περὶ ὧν κατηγοροῦσί μου.
 ὁμολογῶ δὲ πᾶσι σοι, ὅτι κατὰ πλὴν ὁδόν,
 ἢ λέγουσιν αἰρεσίμ, οὕτως λατρεύω τοῦ
 πατρῷου τοῦ δεῦ, πιστεύω πᾶσι τοῖς κα-
 τὰ τὸν νόμον καὶ τοῖς προφήταις γεγραμ-
 μένοις, ἐλπὶδα ἔχω ἐν τῷ θεῷ ἢ καὶ
 αὐτοῖς οὗτοι προσδέχοντες ἀνάστασιν μέλλειν
 ἔσεσθαι νεκρῶν, δικαίω τε καὶ ἀδίκω. ἐν
 τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ, ἀπρόσκοπον σῶεί-
 δησιμ ἔχειν πρὸς τὸν θεόν καὶ τοὺς ἀνθρώ-

πους

Paulo, cœpit accusare Tertullus, dicens:
 Cum in multa pace agamus per te, &
 multa recte gerantur in populo hoc per
 tuam prouidentiam, & semper & ubiq;
 cōprobamus, præstantissime Felix, cum
 omni gratiarum actione. Sed ne diutius
 te detineam, oro te, ut audias nos paucis
 pro tuâ humanitate. Nacti enim sumus
 uirum hunc pestiferum & concitantem
 seditionem omnibus Iudæis in uniuersa
 orbe, & autorem factionis Nazare-
 norum, qui etiam templum profana-
 re conatus est, quem & apprehensum
 uoluimus secundum legem nostram iu-
 dicare. Sed superueniēs tribunus Lysias,
 cum magna uī eripuit eum è manib⁹ no-
 stris, iubens accusatores eius ad te ueni-
 re, ex quo poteris ipse inquisitione facta
 de omnibus istis cognoscere, de quibus
 nos accusamus eum. Adiecerunt autem
 & Iudæi, dicentes hæc ita se habere. Re-
 spōdit aut Paulus, cū annuisset ipse præ-
 fes, ut diceret. Aequiore animo pro me
 ipso causam dico, cum sciam te multis
 iam annis iudicem fuisse genti huic, qui
 possis cognoscere, quod non plures sunt
 mihi dies quæ duodecim, ex quo ascendi,
 adoraturus Hierosolymam. & neque in
 templo compererunt me cum aliquo di-
 sputantem, aut concursum facientē tut-
 bæ, neque in synagogis, neque in ciui-
 tate. neque probare possunt ea de qui-
 bus me accusant. Confiteor autem hoc
 tibi, quod iuxta uiam, quam uocant hæ-
 relim, sic colo patrium deum, credens
 omnib⁹ quæ in lege & prophetis scripta
 sunt, spem habens in deū, fore, quā & hi
 ipsi expectant, resurrectionē mortuorū
 iustorū simul & iniustorū. Quin in hoc
 & ipse studeo sine offendiculo conscien-
 tiam habere erga deum, & erga homi-

C 3 nes

πους δ' ἴα πάντοδ, δ' ἰ ἐτῶν δὲ πλειόνων πα-
 ρεγενόμενῳ, ἐλεημοσύνας ποιήσωρ εἰς τὸ ἔθνος
 μου καὶ προσφορὰς. ἣν οἱ εὐρομ με ἠγνι-
 σμύορ ἣν ἔειπεν, ὅ μετὰ ὄχλου, οὐδ' ἔμε-
 τὰ θορύβου. τινὲς δὲ ἀπὸ τοῦ ἁσίου ἰουδαῖοι,
 οὐδ' εἰ ἐπὶ σοῦ παρῆναι καὶ κατηγορεῖν, εἰ-
 τι ἔχοιερ πρὸς με. ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαμ,
 εἰ τι εὐρομ ἣν ἐμοὶ ἀδίκημα, εἰ μὲν μὲν ἐ-
 πι τὸ σωεδρίου, ἢ περὶ μίᾳς ταύτης φωνῆς,
 ἢ ἐκέρρα εἰσὼς ἣν αὐτοῖς, ὅτι περὶ ἀ-
 ναστάσεωρ νεκρῶν ἐγὼ κέρομαι σήμερομ ὑφ'
 ὑμῶν. ἀκούσαρ δὲ ταῦτα ὁ φῆλιξ, ἀνέβα-
 λε αὐτοῦ, ἀκρίβερομ εἰδὼς τὰ περὶ τοῦ ὁ-
 δοῦ, ἐπὶ μὲν. ὕταμ λυσίας ὁ χιλίαρχοσ κα-
 ταβῆ, δ' ἴα γινώσομαι τὰ κατ' ὑμᾶρ. δ' ἴα τα-
 ξάμενορ περὶ ἡκατοντάρχοσ τρεῖσ οὐα τὸν
 παῦλομ, ἔχειμ περὶ ἀνεσιμ, καὶ μὲν εἰνα κωλύ-
 ειρ ἣν ἰδίωμ αὐτοῦ ὑπηρετεῖν, ἢ προσέρχε-
 οὐα αὐτοῦ. μετὰ δὲ ἡμέραρ τινὰρ παραγενό-
 μουσ ὁ φῆλιξ σαῦ δροσσίλλη τῆ γωακκί-
 αὐτοσ, ὅση ἰσδαία, μετεπέμψατο τὸν παῦ-
 λομ. καὶ ἠκροσεμ αὐτοσ περὶ τοῦ εἰρ χριστοῦ
 πίσεωρ, δ' ἴα λεγομένου δὲ αὐτοσ περὶ δ' ἰκαοι-
 σάωρ καὶ ἐγκρατείαρ, καὶ τὸν κρίματοσ τῆ
 μέλλουτοσ ἔσεοα, ἐμφοβορ γενόμενορ ὁ
 φῆλιξ, ἀπεκρίθη, τὸ νῦν ἔχομ πορενοῦ, και-
 ρομ δὲ μεταλαβὼμ μετακαλέσομαί σε. ἄ-
 μα δὲ καὶ ἐλπίζωμ, ὅτι χρέματα δοθήσε-
 ται αὐτοῦ ὑπὸ τοσ παύλομ, ὅπωρ λύση αὐ-
 τόμ. δ' ἴο καὶ πυκνότερομ αὐτόμ μετὰ πέμ-
 πόμουσ ὡμίλα αὐτοῦ. Διέτιαρ δὲ πλερω-
 δείσηρ ἔλαβε δ' ἴα δ' οχομ ὁ φῆλιξ πόρκοομ
 φῆσομ. δ' ἔλωμ τε χάριταρ καταδέοα τοῖσ
 ἰουδαίοισ ὁ φῆλιξ, κατέλιπε τὸν παῦλομ
 δεδεμένομ. φῆσοσ οὖν ἐπιβάρ τῆ ἐπαρ-
 χία, μετὰ τρεῖσ ἡμέραρ ἀνέβη εἰρ ἱεροσόλυ-
 μα ἀπὸ καισαρείαρ. ἣνεφάνισαμ δὲ αὐτοῦ ὁ
 ἀρχιερεὺσ καὶ οἱ πρῶτοι ἣν ἰουδαίωμ καὶ
 τοσ παύλοσ, καὶ πρὸ κάλου αὐτοῦ, ἀτὲ μύθοι
 χάριμ κατ' αὐτοσ, ὅπωρ μεταπέμψηταμ αὐ-
 τὸν εἰρ ἱεροσολήμ, ἐνεδραμ ποῖοντερ ἀνελεῖν
 αὐτόμ

nes semper. Post annos autem plures ac-
 cessi, eleemosynas exhibiturus in gentē
 meam, & oblationes, in quibus compe-
 rerunt me purificatum in templo, haud
 cum turba, neq; cum tumultu. Quidam
 autem ex Asia Iudæi, quos oportebat
 apud te presto esse & accusare, si quid ha-
 berent aduersum me. aut hi ipsi dicant, si
 quid deprehenderunt in me iniquitatis,
 cum stem in cōcilio, aut de una hac uoce,
 qua clamaui inter eos stans, de resurre-
 ctione mortuorum ego iudicor hodie à
 uobis. Auditis autem his, Felix distulit
 illos, certo sciens quæ ad eam uiam atti-
 nebant, dicēs: Cum tribunus Lyfias de-
 scenderit, pernoscam causam uestram.
 Iussitq; centurioni, ut custodiret Paulū,
 sineretq; eum relaxari, & ne quē ex illius
 familiarib; uetaret subministrare ei, aut
 adire eum. Post aliquot autem dies cum
 aduenisset Felix cum Drusilla uxore sua,
 quæ erat Iudæa, accersiuit Paulum, & au-
 diuit ab eo fidem, quæ est in Christum.
 Dispurante autem illo de iusticia & tem-
 perantia & de iudicio futuro, tremefa-
 ctus Felix respondit: In præsentia abi,
 ceterū opportunitatē nactus accersam
 te. simul & illud sperans fore, ut pecunia
 sibi daret à Paulo ut solueret ipsum, pro-
 pter qd' & frequenter accersens eum, lo-
 quebatur cum eo. Biennio autem exple-
 to, accepit successorē Felix Porcium Fe-
 stum. Volens autem gratiam præstare
 Iudæis Felix, reliquit Paulum uinctum:

Festus ergo suscepta prouincia, post
 triduum ascendit Hierosolymam ab urbe
 Cæsarea. Significaruntq; illi princeps sa-
 cerdotum ac primores Iudæorū de Pau-
 lo, & rogabant eum postulantes fauorē
 aduersus eum, ut reijceret eum Hieroso-
 lymam, insidias tendentes ut interficeret
 eum

αὐτὸν κτλ πλὴν ὁ δόρυ. ὁ μὲν οὖν φῆσθε ἀπεκρίθη, τῆς αὐτοῦ τὸν παῦλον ἐν καίσαρειά, ἐὰν τὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι. δι' οὗ δὴ ὁ ἴδιος ἐν τῷ ἀνδρὶ τὸ τῶν κατηγορείτωσαρ αὐτοῦ. δὴ τῆς φωνῆς δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας πλείους ἢ δέκα, καταβὰς εἰς καίσαρειαν, τῆς ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τῷ βήματι, ἐκέλευσε τὸν παῦλον ἀχθῆναι. πρὸς αὐτοῦ δὲ αὐτοῦ, πρὸς ἕσπεσον διὰ τὸν ἱεροσολύμων καταβεβηκότας ἰσδαῖοι, πολλὰ καὶ βαρῆα αἰτιήματα φέρουτες κτλ τῷ παύλῳ, ἃ οὐκ ἔχουσιν ἀποδείξαι, ἀπολογουμένου αὐτοῦ, ὅτι οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν ἰουδαίων, οὔτε εἰς τὸ ἱερόν, οὔτε εἰς καίσαρά τι ἠμαρτόν. ὁ φῆσθε δὲ τοῖς ἰουδαίοις δὲ λέγων χάρις καταδέσθαι, ἀποκριθεὶς τῷ παύλῳ, εἶπε. θελας εἰς ἱεροσόλυμα ἀναβὰς, ἐκεῖ πρὸς τὸ τῶν κρινέσθαι ἐπ' ἐμοῦ; εἶπε δὲ ὁ παῦλος. ἐπὶ τῷ βήματι καίσαρος ἐσὼς εἰμι, οὗ με δεῖ κρινέσθαι. ἰουδαίου δὲ οὐδὲ ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ κάλλιον ἐπιγινώσκεις. εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶ, ἢ ἀξίον θανάτου ἐπέπραχά τι, οὐ παραιτούμαι τὸ ἀποθανεῖν. εἰ δὲ οὐδέ μιν ὅστις ὧν οὗτοι κατηγοροῦσίν μου, ὁ οὐδὲν με δύνάται αὐτοῖς χαρίσασθαι. καίσαρα ἐπικαλοῦμαι. τότε ὁ φῆσθε συναλήσας μετὰ τῷ συμβουλίου, ἀπεκρίθη. καίσαρα ἐπικέκλησαι; ἐπὶ καίσαρα πορεύσῃ. ἡμερῶν δὲ δὴ αὐτοῦ τινῶν, ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ βερνίκη κατήλυθον εἰς καίσαρειαν, ἀπασόμενοι τὸν φῆσον. ὡς δὲ πλείους ἡμέρας δὴ ἕτεριβερνίκη, ὁ φῆσθε τῷ βασιλεῖ ἀνέδειξε τὰ κατὰ τὸν παῦλον, λέγων. ἀνὴρ τίς ὅστις καταλειμμένος ὑπὸ φίλικος δέσμιοις, περὶ οὗ γενομένου μου εἰς ἱεροσόλυμα, ἐνεφάνισα διὰ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν ἰουδαίων, αὐτούμενοι κατὰ τὴν τῷ δίκῳ, πρὸς οὗς ἀπεκρίθη, ὅτι οὐκ ἔστιν ἕδος ἑσθλαίοις χαρίζεσθαι τινὰ ἀνθρώπων εἰς ἀπώλησιν, πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος κτλ

eum in uia . Festus autem respondit , ut seruaretur quidem Paulus Cæsareæ : se uero breui aliò profecturum . Qui ergo inter uos (inquit) potentes sunt unà nobiscum descendant , & si quid est in hoc uiro crimen , accusent eum . Demoratus autē inter eos diebus amplius quam decem , descendit Cæsaream : & postero die sedit pro tribunali , iussitq; Paulum adduci . Qui cum perductus esset , circumsteterunt eum qui ab Hierosolyima descenderant Iudæi , multa & grauiâ crimina intendentes aduersus Paulum , quæ nõ poterant probare , Paulo pro se respondente , quod neq; in legem Iudæorum , neq; in templum , neq; in Cæsarem quicquam peccasset . Festus autem uolens gratificari Iudæis , respondens Paulo , dixit : Vis Hierosolymam ascendere , & ibi de his iudicari apud me ? Dixit autem Paulus : Ad tribunal Cæsaris sto , ubi me oportet iudicari . Iudæis nullam iniuriam feci , sicut & tu melius nosti . Si enim nocui , aut dignum morte aliquid feci , non recuso mori . Si uero nihil est eorum , de quibus hi accusant me , nemo potest me illis donare . Cæsare appellō . Tunc Festus cum consilio collocutus respondit : Cæsarem appellasti : ad Cæsarem ibis . Et cum dies aliquot transacti essent , Agrippa rex & Bernice descenderunt Cæsaream salutaturi Festum . Et cum dies complures ibi commorarentur , Festus regi retulit causam Pauli , dicens : Vir quidam est relictus à Felice uinctus , de quo cum uenissem Hierosolymam , significarunt mihi principes sacerdotū & seniores Iudæorum , postulantes aduersus illum cognitionē . Quibus respondi : Non est Romanis consuetudo donare aliquem hominem ut pereat , priusquam is qui accusatur , C 4 præsentēs

κατὰ πρόσωπον ἔχοι τὴν κατηγορίαν, τὸ
 πομπὴ ἀπολογία λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλή-
 ματος. Σωελθόντων οὖν αὐτῶν ἤρθάδε,
 ἀναβόλῃ μὴδὲ μίαν ποικίλῃ, τῆ
 ἕξῃα καδίσαα ἐπὶ τῶ βήματι, ἐκέλευσα
 ἀχθῶναι τὴν ἀνδρα, περὶ οὗ σαδέετε οὐ κα-
 τήγοροι, οὐδὲ μίαν αὐτίαν ἐπέφερον ὡς ἡ
 πενθόω ἐγώ. Ζητήματα δ' ἐτίνα περὶ ἑδὶ ἰδί-
 ας δ' αἰσθ' αἰμονίας εἰχον περὶ αὐτῶν, καὶ
 περὶ τινῶ Ἰησοῦ τετυκκότος, ὃν ἔφασκεν
 ὁ παῦλῶ ἰῶ. Απορρῆμους δὲ ἐγὼ πῶ πε-
 ρὶ τούτου ζήτησιμ, ἔλεγον, εἰ βούλοιο πο-
 ρυέδα εἰς ἱερουσαλὴμ, κἀκὰ κρινέδα πε-
 ρὶ τούτω. τὸ δὲ παύλου ἐπικαλεσαμῶν, οὐ
 κρινέδα αὐτῶ ἐπὶ τῶ σ' σ' βασοῦ δ' ἰάγων-
 σιμ, ἐκέλευσα τρεῖς αὐτῶν, ἕως οὗ π' ἐμ-
 ψω αὐτῶ περὶ καίσαρα. Ἀγρίππας δὲ περὶ
 τῶ φῆσορ ἔφκ, ἐβλόμω καὶ αὐτῶ τῶ ἄν-
 δεῶπου ἀκούσα. ὃ δὲ αὐτῶ φησὶ, ἀκούση
 αὐτω. τῆ οὖν ἐπ' αὐτῶ ἐλθόντῶ τῶ ἀγρίπ-
 πα καὶ ἑδὶ βενηκῆ μετὰ πολλῶν φαντασί-
 ας, καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκρατήριον σῶ-
 τε τῶ χιλιάρχοις καὶ ἄνδράσι τῶ κατεξο-
 χῶν οὐσι καὶ πόλεως, καὶ κελύσαντῶ τῶ
 φῆσορ, ἔχθη ὁ παῦλῶ. καὶ φησὶ ὁ φῆ-
 σορ. Ἀγρίππα βασιλεῦ, καὶ πάντες οὐ συμ-
 παροῦπε ἡμῖν ἀνδρες, δεωρεῖτε τῶτωρ, πῶ
 οὐ παρ τὸ πλῆθῶ ἡν ἰουδαίωρ ἐν ἐτυχόμ-
 μοι, ἔμ τε ἱεροσολύμοις καὶ ἑρῶδε, ἐπιβο-
 ῶντες μὴ δ' εἰς αὐτῶ μνηέτι. Εγὼ δὲ κα-
 ταλαβόμενῶ μὴδὲ ἄξιον θανάτου αὐτῶ
 πεπραχέναι, καὶ αὐτῶ δὲ τούτου ἐπικα-
 λεσαμῶν τὸν σ' βασορ, ἔκρινα π' ἐμπαρ
 αὐτῶ. περὶ οὐ ἀσφαλέε τι γράφα ἑδὶ κυ-
 ρίφ' οὐκ ἔχω, δὶδὲ πρὸ ἰαγῶρ αὐτῶ ἐφ' ἡ-
 μῶρ, καὶ μάλιτα ἐπὶ σῶ βασιλεῦ ἀγρίπ-
 πα, ὅπως καὶ ἀνακρίσεως γινωμῆς, καὶ τῆ
 γράφα. ἄλογορ γὰρ μοι δοκᾷ π' ἐμποντα
 δέσιμῶρ, μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτῶ αὐτίας σι-
 μᾶναι. Ἀγρίππας ἡ περὶ τῶ παύλου ἔφκ,
 ἐπιτρεπέταί σοι ἡνπερ σταντῶ λέγαμ. τότε
 ὁ παῦλῶ

praesentes habeat accusatores, locumq;
 defendendi accipiat de crimine. Cum er-
 go huc conuenissent, sine ulla dilatione,
 sequenti die sedens pro tribunali iussi ad-
 duci uirum. De quo cum stetitissent acu-
 satores, nullum crimen intēdebant super
 hisce rebus, de quibus ego suspicabar,
 sed quaestiones quasdam de sua super-
 stitione habebant aduersus eum, & de
 quodam Iesu defuncto, quem affirma-
 bat Paulus uiuere. Haesitans autem ego
 de huiusmodi quaestione, dicebam, num
 uellet ire Hierosolymam, & ibi iudicari
 super istis. Paulus autem cum appella-
 set ut seruaretur Augusti cognitioni, ius-
 si feruari eum donec mitterem eum ad
 Caesarem. Agrippa autem dixit ad Fe-
 stem: Volebam & ipse hominem au-
 dire. Cras, inquit, audies eum. Postero
 autem die cum uenisset Agrippa & Ber-
 nice cum multo apparatu, & introissent
 in auditorium cum tribunis & uiris prin-
 cipalibus ciuitatis, iubente Festo addu-
 ctus est Paulus. Et dicit Festus: Agrippa
 rex, & omnes qui simul adestis nobiscū
 uiri, uidetis hunc hominē, de quo omnis
 multitudo Iudæorum interpellauit me,
 & Hierosolymis & hic, acclamantes non
 oportere eum uiuere amplius. Ego uero
 comperi nihil dignum morte eum ad-
 misisse. Cæterum cum is ipse appella-
 set Augustum, statui mittere eum. De
 quo quid certum scribam domino, non
 habeo. Quapropter produxi eum ad
 uos, & maxime ad te rex Agrippa,
 ut examinatione facta, habeam quod
 scribam. Iniquum enim mihi uidetur
 mittere uinctum, & causas eius non si-
 gnificare.

Agrippa uero ad Paulum ait: Per-
 mittitur tibi loqui pro temetipso: Tunc
 Paulus

ὁ παῦλος ἀπελογεῖτο ἐκτείνας τὴν χεῖρα.
 πρὶ πάντων ὧν ἐγκαλεῖμαι ὑπὸ Ἰουδαίων
 βασιλεῦ ἀγρίππα, ἢ γῆμαι ἐμαυτὸν μακά-
 ριον, μέλλω ἀπολογεῖσθαι ἐπὶ σοῦ σήμε-
 ρου, μάλιτα γνώσω ὄντα σε πάντων τῶν
 ἡγετῶν Ἰουδαίας, ἡδῶν τε καὶ ζητημάτων. διὸ δέοι
 μαί σου, μακροθύμως ἀκροῦσά μου. τὴν γὰρ
 οὐκ οἶδ' ἂν βίωσί μου τὴν ἐκ νεότητός, τὴν ἀπ' ἀρ-
 χῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνε μου ἐν Ἱεροσολύ-
 μοις, ἴσασι πάντες οἱ Ἰουδαῖοι, προεινώσκον-
 τές με ἀνωδερ, ἐὰν δέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι
 ἡγίον τὴν ἀκριβοστάτην αἵρεσιν ἐφίημετέρως
 θεοσκέιας, ἔζησα φαρισαῖος, καὶ ἡγίον ἐπέλι-
 πίδι ἐφίη πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίας
 γενομένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἔσηκα κρινόμενος,
 εἰς ἣν τὸ δῶδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύ-
 κτα καὶ ἡμέραν λατρεῖν, ἐλπίζον κατα-
 τῆσαι, πρὶ ἧς ἐλπιδός ἐγκαλεῖμαι βασιλεῦ
 ἀγρίππα, ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. τί ἄριστον κρι-
 νεταί παρ' ἐμὴν, εἰ ὁ θεὸς νεκροὺς ἐγείρει; Ε-
 γὼ μὲν οὐκ οἶδ' ἂν ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα Ἰη-
 σοῦ τοῦ ναζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντίᾳ πρῶ-
 ξαι, ὃ καὶ ἐποίησα ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ πολ-
 λούς τῶν ἁγίων ἐγὼ φυλακῆς κατέκλε-
 σα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δευσίαν λα-
 βών, ἀναρρομῶν τε αὐτῶν, κατὰ νόμον καὶ ἡ-
 φορ. καὶ ἡγίον πᾶσας τὰς συναγωγὰς πολ-
 λάκις τιμωρῶν αὐτοὺς, ἠνάγκασον βλασφη-
 μεῖν, παρεϊσῶς τε ἐμμανόμην αὐτοῖς, ἐι-
 δίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἕξω πόλεις. ἐν οἷς
 καὶ παρεϊσῶς εἰς τὴν δαμασκὸν μετ'
 δευσίας καὶ ἐπιτροπῆς ἐφίη παρὰ τῶν ἀρχιε-
 ρέων, ἡμέρας μέσης, βασιλεῦ, ἡγίον τὴν ὁδὸν
 εἰδὸν οὐρανόθεν ὑπέρ τὴν λαμπρότητα τοῦ
 ἡλίου περιλάμψαμ με φῶς, καὶ τοὺς σὺν ἐι-
 μοὶ παρεϊσῶς. πάντων δὲ καταπεσόν-
 των ἡμῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσα φωνὴν λαλῶ-
 σάν με, καὶ λέγουσαν τῆ ἐβραϊκῇ δια-
 λέκτῳ. Σαούλ, Σαούλ, τί με διώκεις; σκλη-
 ρόμοσοι πρὸς κέντρα λακτίζαμ. ἐγὼ δὲ ἔι-
 πομ. τίς εἶ κύριε; ὃς ἔειπεν. ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς,
 ὃν

Paulus extentâ manu pro se dicebat: Su-
 per omnibus de quibus accusor à Iudæis
 rex Agrippa, existimo me beatū, qui cau-
 sam dicaturus sim apud te hodie, cum tu
 maxime sis gnarus earum, quæ apud Iu-
 dæos sunt, & cōsuetudinū & quæstio-
 num. Quapropter obsecro te, ut patiēter
 me audias. Ita quæ uitam quidem meam,
 quam egi ab adolescentia, quæ ab initio
 fuit in gente mea Hierosolymis, nouerūt
 omnes Iudæi, qui prius nouerant me ab
 initio, si uelint testimoniū ferre, quod se-
 cundum exquisitissimam sectam nostræ
 religiōis, uixerim pharisæus. Et nunc fre-
 tus spe repromissionis, quæ ad patres no-
 stros facta est à deo, sto iudicio subie-
 ctus, ad quā duodecim tribus nostræ in-
 stanter nocte & die colētes deū, sperant
 se peruenturas. De qua spe accusor rex
 Agrippa à Iudæis. Cur incredibile iudi-
 catur apud uos, si deus mortuos suscitatur?
 Et ego quidē existimabam me aduersus
 nomen Iesu Nazarenī multa repugnan-
 do facturū, quod & feci Hierosolymis.
 Et multos sanctorū ego carcerib⁹ inclusi,
 à principibus sacerdotū potestate acce-
 pta: & cū occiderent, detuli sententiā. Et
 per omnes synagogas frequēter puniens
 eos, compellebam blasphemare, & am-
 plius infaniēs in eos, persequēbar etiam
 in exteras usq; ciuitates. Quarum rerum
 studio cum irem Damascū cum autori-
 tate & permisso principū sacerdotū, die
 medio, rex, in uia uidi è cælo supra splen-
 dorē solis circūfulsisse me lumē, & eos q
 mecū faciebāt iter. Cū autē omnes nos de-
 cidissemus in terrā, audiui uocē loquentē
 ad me, ac dicentē hebraica lingua: Sāul
 Sāul, quid me persequeris? Durū est tibi
 contra stimulos calcitrare. Ego autē dixi:
 Quis es dñe? At ille dixit: Ego sum Iesus
 quem

ὅμ σὺ δ' ἰώκεις· ἀλλὰ ἀνάστηθι· ἐπιπέσει ἐπὶ τοὺς ποδῶν σου· εἰς τοιοῦτον γὰρ ὄφθάλμῳ σοι, προσχερίσασθαι σε ὑπὸ κρείττω καὶ μάστιγι, ὡς περ εἶδες, ὡς περ ὀφθῆσμαι σοι, ἰσχυροῦ μὲνός σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν Ἰουδαίων, εἰς οὗτοιοῦτόν σε ἀποστέλλω, ἀνοίξαι ὀφθαλμούς ἀνθρώπων, τοῦ ὑποστρέψαι ἀπὸ σκοτεινῶν εἰς φῶς, καὶ ἐκ τῆς σκίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν δεξιόν, τοῦ λαβῆναι αὐτοὺς ἀφεσίμῃ μαρτυρίῳ, καὶ κληρονομήναι τῶν ἡγιασμένων πρὸς τῆν εἰς ἐμέ· ὅθεν βασιλεῦ ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθήνῃς τῆν οὐρανίῳ ὀψίασας, ἀλλὰ τοῖς ἐν δαμασκῶ πρώτοισι, καὶ ἱεροσολύμοις, εἰς ἑσάμην τε τὴν χώρην ἐκ τῶν Ἰουδαίων, καὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἀπαγγέλλω μετανοεῖν, καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν δεξιόν, ἄξιον ἐστὶ μετανοεῖν ἔργα πράσσοντας· ἐνεκα τούτων με οἱ Ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ, ἐπερῶντο διαχερίσασθαι· ἐπιχερίσας οὖν τυχῶν ἐκ τῶν θεῶν, ἄξιον ἐστὶ ἡμέρας ταύτης ἔσθαι, μαρτυροῦμαι ὅτι μικρῶν τε καὶ μεγάλων, οὐδὲν ἐκ τῶν λέγων, ὡς περ οἱ προφήται ἐλάλησαν μελλόντων γενέσθαι, καὶ μωυσῆος, εἰ παθητὸς ὁ Χριστός, εἰ πρώτος ἦ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ τῶν Ἰουδαίων ταῦτα δὲ αὐτῷ ἀπολογησάμενος, ὁ φησὶ μεγάλης τῆν φωνῆς ἔφη, μαίνῃ παῦλε, τὰ πολλὰ σε ψάματ' εἰς μανίαν περιτρίβει· ὁ δὲ, οὐ μαίνομαι φησὶ κρείττε φησὶ, ἀλλὰ ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι, ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεὺς, πρὸς ὃν καὶ παρεκκείμαι· λαλῶ, λανθάνει γὰρ αὐτῷ τί τούτων, οὐ κείνομαι οὐδὲν, οὐ γὰρ ὅστις ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τι· πεισύνει βασιλεῦ ἀγρίππα τίς προφήταις; οἶδα ὅτι πεισύνει· ὁ δὲ ἀγρίππας πρὸς τὸν παῦλον ἔφη· ἐν ὀλίγῳ με πείθει Χριστιανὸν γενέσθαι, ὃν παῦλος εἶπερ· εὐζάμην ἂν τῷ θεῷ, ἐν ὀλίγῳ ἐν πολλῷ, οὐ μόνον σε, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας μου σήμερον, γενέσθαι τοιοῦτους, ὅποιοι

quem tu persequeris. Sed exurge & sta super pedes tuos. Ad hoc enim apparui tibi, ut cōstituam te ministrum ac testem & eorum quæ uidisti: & eorū in quibus apparebo tibi, eripiens te à populo & gentibus, in quas nunc te mitto, ut aperias oculos eorum, ut conuertantur à tenebris ad lucem, & à potestate satanæ ad deum, ut accipiant remissionem peccatorum, & sortem inter eos qui sanctificati sunt per fidem quæ est in me. Vnde rex Agrippa, non fui inobediens cœlesti uisioni, sed his qui sunt Damasci primū & Hierosolymis, & per omnē regionem Iudææ, deinde & gentibus annuncia- bam, ut pœnitentiam agerent, & conuerterentur ad deum, opera facientes digna ijs qui resipuissent. Hac ex causa Iudæi me in templo comprehensum tentaue- runt interficere. Auxiliū igitur nactus dei, usq; in hodiernū diem sto, testificās tum paruo tum magno, nihil aliud dicens, q̄ ea quæ prophetæ prædixerant futura esse, & Moses, an passurus fuerit Christus, an primus ex resurrectione mortuorū lumen annunciaturus sit populo & gentibus. Hæc autem cum pro se diceret, Festus magna uoce ait: Insanis Paule. Multæ te literæ ad insaniam conuertunt. Et Paulus, non insanio, inquit, optime Feste, sed ueritatis & sobrietatis uerba eloquor. Scit em̄ de his rex apud quem & libere loquor. Latere enim cum nihil horū arbitror. Neq; em̄ hoc in angulo gestū est. Credis rex Agrippa prophetis? Scio qd' credis. Agrippa autē ad Paulum ait: Modica ex parte persuades mihi ut fiam Christianus. Et Paulus ait: oportarim à deo, ut nō solū modica ex parte, uerūctiā magna: nō te modo, sed omnes etiam, qui me audiunt hodie, esse tales, qualis

ὁ ποῖός κ' ἐγώ εἰμι, παρεκτός τῶν δεσμῶν
 τούτων. καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ἀνέστη
 ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμῶν, ἦτε βερνίκη, καὶ οἱ
 συγκαθήμενοι αὐτοῖς, καὶ ἀναχωρήσαντες,
 ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες, ὅτι οὐδέμ
 ἀνάτα ἄξιόν ἢ δεσμῶν πρᾶσα ὁ ἄνθρωπος
 οὗτος. ἀγρίππας δὲ ἔφη φήσας ἔφη, ἀπολέ
 λυθαι ἐδάωτο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐ
 πεκέκλητο καίσαρα. ὧς δὲ ἐκρίθη τὸ ἀπό
 πλῆρ ἡμᾶς εἰς τὴν ἰταλίαν, παρεδίδου τόμ
 τε παύλου καὶ τινὰς ἑτέρας δεσμώτας ἑκα
 τοντάρχη, ὀνόματι ἰσλίω, παίρηκε σεβασῆς.
 ἐπιβάντες δὲ πλοῖον ἀδραμυτῆϊν ὧ μὲλλοντες
 πλῆρ τὸν ἡμῶν τὴν ἰταλίαν τόπος, ἀνήχθημεν,
 ὄντες σὺν ἡμῖν ἀριστάρχου μακεδόνας δεσα
 λονικέως. τῆ τε ἑτέρᾳ κατήχθημεν εἰς σιδῶ
 να, φιλανθρώπως τε ὁ ἰσλίος ἔφη παύλου ἔ
 σάμνω, ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φίλους πορευ
 θήντα, ἐπιμελείας τυχεῖν. καὶ ἐξῆδεν ἀνα
 χθέντες, ὑπεπλεύσαμεν πλὴν κύπρου, διὰ τὸ
 τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους. τότε πᾶσα γὰρ
 τὸ πλὴν πλὴν κιλικίαν καὶ παμφυλίαν διὰ
 πλεύσαντες, κατήλθομεν εἰς μύρα φθί λυκί
 ας, καὶ ἐξῆδεν ὁ ἑκατόνταρχος πλοῖον ἀ
 λεξανδρινόν, πλοῖον εἰς πλὴν ἰταλίαν, ἐνεβί
 βασεμ ἡμᾶς εἰς αὐτό. ἐρ ἰκανοὺς ἢ ἡμέρας
 βραδύπλοοῦτες, καὶ μόλις γενόμενοι πλὴν
 πλὴν κνίδου, μὴ προσέωντος ἡμᾶς τὸ ἀνε
 μου, ὑπεπλεύσαμεν πλὴν κρήτιν πλὴν σαλμῶ
 νων. μόλις τε παραλεγομένοι αὐτῶν, ἦλθοι
 μιν εἰς τόπον τινὰ, καλούμενον καλοῦς λι
 μῆνας, ὃ ἐγγὺς ἦν πόλις λασαία. ἰκανοῦ
 δὲ χρόνου διαγενομένων, καὶ ὄντος ἡδὴ ἐ
 πισφαλοῦς τὸ πλοῖον, διὰ τὸ καὶ πλὴν νηεί
 αμ ἡδὴ παρεληλυθέναι, παρήκει ὁ παύλος, λέ
 γων αὐτοῖς. ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ ὑβρεως
 καὶ πολλῆς ζημίας, οὐ μόνον τὸ φέρτε καὶ
 τὸ πλοῖον, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλ
 λαρ ἔσεσθαι τὸν πλοῦν. ὁ δὲ ἑκατόνταρχος
 ἔφη κυβερνήτη καὶ ἔφη ναυκλήρω ἐπέειπετο
 μάλλον, ἢ τῶν ὑπὸ τὸ παύλου λεγομένων.

ΑΝΘΥΕΤΟΥ

qualis ego sum, exceptis uinculis his. Et
 hæc eo locuto, surrexit rex, ac præses, &
 Bernice, & qui affidebant eis. Et cum se
 cessissent, loquebantur inter se dicentes:
 nihil morte aut uinculis dignum facit
 homo iste. Agrippa autem Festo dixit:
 Dimitti poterat homo hic, si non appel
 lasset Cæsarem. Postq̄ aut̄ decretum
 est, ut nos nauigaremus in Italiam, tradi
 derunt & Paulū & quosdā alios uinctos
 centurioni, nomine Iulio, cohortis Au
 gustæ. Conscēsa autem naue Adramyti
 rina nauigaturi iuxta loca Asiæ, solui
 mus, perseverante nobiscum Aristarcho
 Macedone Thessalonicensi. Sequēti au
 tem die appulimus Sidonem. Et Iulius
 humaniter tractato Paulo, permisit ut
 ad amicos profectus, ab illis curaret. Et
 inde cum soluissemus, subnauigauimus
 iuxta Cyprum, propterea quod essent
 uenti contrarij. Et pelagus qd̄ est contra
 Ciliciam & Pamphyliam, emensi, perue
 nimus Myram, quæ est Lyciæ, & ibi na
 ctus centurio nauem Alexandrinam, na
 uigantem in Italiam, transposuit nos in
 eam. Et cum multis diebus tarde nauiga
 remus, uixq̄ deuenissemus contra Gni
 dum, prohibēte nos uento, ad nauigau
 imus Cretæ iuxta Salmonen. Et uix præ
 terlegentes illam, peruenimus in locum
 quendam, qui uocat̄ Pulchri portus, cui
 uicina erat ciuitas Lasea. Multo autem
 tēpore peractō, & cū esset iam periculosa
 nauigatio, ob id quoq̄ quod iam ultra
 tempus sustinuisent in ediam, admone
 bat eos Paulus, dicēs eis: Viri, uideo qd̄
 cum iniuria multoq̄ damno, non solum
 oneris & nauis, sed etiam animarum no
 strarum futura sit nauigatio. Centurio
 autem gubernatori & Naudero magis
 credebat, q̄ his quæ à Paulo dicebant̄.

XXVII

Et cum

ἀνοθέτω δὲ τῷ λιμνῷ ὑπάρχοντος πρὸς
 πρῶτα χαμασίαν, οἱ πλείους ἔθεντο βελῶν ἄνα
 χιδίῳ καὶ κῆθεμ, εἰπὼς δ' αὖθις καταπτή
 σαντες εἰς φοίνικα πρῶτα χαμάσαι, λιμνῶν φιλ
 κρήτης, βλέποντα ἡλίβα καὶ ἡλίχῳρον.
 ὑποπνεύσαντες δὲ νότος, δόξαντες φιλ
 πρὸ δέσπεως κερρατκήναι, ἄσαντες ἄσπον, πρῶ
 λέγοντο πλὴν κρήτῳ. μετ' οὗ πολὺ δὲ ἔβαλε
 κατ' αὐτὸν ἀνεμῶ τυφωνικός, ὃ καλὸν μῆνος
 ἐροκλίδωρ. σιωπαρπαθίντος δὲ τῷ πλοῖσι,
 καὶ μὴ δ' ὠαμῶν ἀντοφθαλμῶν ἔφ' ἀνέ
 μω, ἐπιδόντες ἐφερόμεθα. κησίον δὲ τι ὑ
 ποδραμόντες, καλὸν μῆνον κλαύδῳ, μόλις
 ἰχύσαμεν πρὶ κρητῆς γενέσθαι φιλ σκάφης,
 ἢ ἄσαντες, βοκδείας ἐρῶντο, ὑποζωννάτες
 τὸ πλοῖον, φοβόμενοι τε μὴ εἰς πλὴν σύρτῳ
 ἐκπέσωσι, χαλάσαντες τὸ σκεῦος, οὕτως
 ἐφέροντο. σφοδρῶς δὲ χαμαζομῶν ἡμῶν,
 τῆ ἐξῆς ἐκβολῶν ἐποιούωτο, καὶ τῆ τρίτῃ ἀν
 τόχερες πλὴν σκηνῶν τῷ πλοίου ἐρρίψαμεν.
 μὴ τε γὰρ ἡλίου, μὴ τε ἄσπον ἐπιφανόντων
 ἐπὶ πλείους ἡμέρας, χαμῶνός τε οὐκ ὀλί
 γου ἐπικεμῶν, λοιπὸν περὶ κρητῆς πᾶσα
 ἐλπὶς τῶ σῶζεσθαι ἡμᾶς. πολλῆς δὲ ἀσιτί
 ας ὑπαρχούσης, τότε σταθεῖς ὁ παῦλος ἐν
 μέσῳ αὐτῶν, εἶπερ. Ἐθε μὲν ὅτι ἄνδρες πα
 ραρχήσαντάς μοι, μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ φιλ
 κρήτης, κερδῆσαι τε πλὴν ὑβριμ ταύτῳ καὶ
 πλὴν ζυμίαν. καὶ τὰ νῦν πρῶτον ὑμᾶς ἐνδυ
 μῶν. ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐ δὲ μίαν ἔσαι δε
 ὑμῶν, πλὴν τῷ πλοίου. πρῶτος γὰρ μοι τῆ
 νυκτὶ ταύτῃ ἀγγελοῦ τῷ θεῷ οὐ εἰμί, ὅ
 καὶ λατρεύω, λέγωρ. μὴ φοβοῦ παῦλε, καίσα
 ρί σε δὲ πρῶτον. καὶ ἰδοὺ κεχαρισαί σοι ὁ
 θεὸς πάντας τὸν πλείοντα μετὰ σου. διὸ
 ἐυθυμῆτε ἄνδρες. πιστεύω γὰρ ὅτι θεῶ, ὅτι
 οὕτως ἔσαι, καθ' ὃν τρόπον λελάλητ' αἰ μοι.
 εἰς νῆσον δὲ τινὰ δὲ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν. ὡς δὲ
 τεσσαρεσκαίδεκάτη νύξ ἐγγύετο, διαφερομέ
 νων ἡμῶν ἐν ἔφ' ἀδρίαν ἡλί μέσον φιλ νυ
 κτός, ὑπενόσω ὅτι ναῦται προσάγαρ τινὰ
 αὐτῶν

Et cum aptus portus non esset ad hyber
 nandū, cōplures ceperūt cōsiliū soluendi
 illinc, si quo modo possent puecti Phœ
 nicem illic hybernare. Is est portus Cretæ
 spectans ad Africum & ad Chorū. Aspi
 rantie aut Austro, rati se ppositi cōpotes,
 cū soluissent Asson, præterlegebant Cre
 tam. Verū haud multo post coortus est
 cōtra ipsam uentus Typhonicus, qui uo
 catur Euroaquilo. Cumq̄ correpra esset
 nauis, nec posset obniti uentro, data naue
 flatibus, ferebamur. In insululam autem
 quandā deuecti, quæ uocatur Clauda,
 uix potuimus obtinere scapham. Qua
 sublata adiutorijs utebantur, subcingen
 tes nauem, timentes ne in Syrtim incide
 rent, demisso uase, sic ferebant. Cum au
 tem uehementi tempestate iactaremur,
 sequenti die iactum fecerunt, ac tertio die
 nostris manib⁹ armamēta nauis proiec
 mus. Porrò neq̄ sole neq̄ syderibus ap
 parentibus ad cōplures dies, & tēpestate
 non exigua imminente, iam ablata erat
 spes om̄is salutis nostræ. Cū autē multa
 iam esset inedia, tunc stans Paulus in me
 dio eorū, dixit: Oportebat quidē ὁ uiri
 audito me non soluere à Creta, nec accer
 sere nobis iniuriā hanc & iacturā. Et nūc
 hortor, ut bono animo sitis. Iactura em̄
 animæ nulla erit ex uobis, sed tantū na
 uis. Astitit em̄ mihi hac nocte angelus
 dei cuius sum ego, quē & colo, dicēs: Ne
 timeas Paule, Cæsari te oportet sisti, Et
 ecce donauit tibi deus omnes qui nauī
 gant tecum. Propter quod bono animo
 estote uiri. Credo em̄ deo, qd̄ sic erit, quē
 admodū dictū est mihi. In insulam autē
 quandā oportet nos eici. Sed posteaq̄
 quartadecima nox superuenit, nauigan
 tibus nobis in Adria circa medium no
 ctis, suspicabantur nauitæ apparere sibi
 aliquam

αὐτοῖς· χῶρα μ, Ἐβολίσαντες, ἕξομ ὄργυαὶς
 εἴκοσι, βραχὺ δὲ δ΄ ἰασήσαντες, καὶ πάλιν
 βολίσαντες, ἕξομ ὄργυαὶς δεκαπέντε. φο-
 εἶ μύθοι τε μή πως εἰς ἄσπερα τόπος ἐκπέσω-
 σιμ, ἐκ πρύμνης εἰσαντες ἀγκύρας τέσσαρας,
 ἤυχοντο ἡμέρα μ γενέσθαι. τῶν δὲ ναυτῶν ζή-
 τοῦ τωμ φυγῆμ ἐκ τῶν πλοῖα, καὶ χαλα-
 σάντων πλὴν σκάφω εἰς πλὴν θάλασσαν, προ-
 βάσει ὡς ἐκ πρῶτας μελλόντων ἀγκύρας ἐ-
 κτείνεμ. εἶπεμ ὁ παῦλὸς τῷ ἐκατοντάρ-
 χῳ καὶ τοῖς στρατιώταις, ἐὰν μὴ οὗτοι μεί-
 νωσιμ ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆσθε ὅν δῶα
 οὐδε. τότε οἱ στρατιῶται ἀπέκοψαν τὰ χοι-
 νῖα ἐκ τῆς σκάφης, καὶ εἰσαν αὐτῶν ἐκπεσῆμ.
 ἄλλοι δὲ ὅν ἐμελλεμ ἡμέρα γενέσθαι, πρὸς κἀκεῖ-
 οὗ παῦλὸς ἅπαντας μεταλαβῆμ τροφῆς, λέ-
 γωμ. τέσσαρες καὶ δεκάτω σήμερον ἡμέρα μ
 προσδοκῶντες ἄσπιτο δ΄ ἰατελεῖτε, μηδὲμ
 προσλαβόμενοι, διὸ πρὸς κἀκεῖ ὑμεῖς προσ-
 λαβῆμ τροφῆς. τοιο γὰρ πρὸς ἐμ ὑμετέ-
 ρας σωτηρίας ὑπάρχει, ὅν δῶα ἂν ὑμῶν θρῆξ-
 ἐκ ἐκ κεφαλῆς πεσῆται. εἶπὼν δὲ ταῦτα,
 καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαρίστησε τῷ θεῷ ἐν ὄ-
 πῳ πάντων, καὶ κλάσας ἤρξατο ἐσθίεμ.
 ἔυθυμοι ἢ γενόμενοι πάντες, Ἐαυτοὶ προσε-
 λάβοντο τροφῆς, ἥ μὲν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἄι-
 πασα ψυχαί, δ΄ ἰακόστια ἐβδομηκονταεξ.
 κρηεθέντες δὲ τροφῆς, ἐκέρχισον τὸ πλοῖον,
 ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς πλὴν θάλασσαν.
 ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγγύετο, πλὴν γῶν οὐκ ἐπεγίνω-
 σκωμ, κόλπομ δὲ τίνα κατενόωω ἔχοντα
 ἀγίαλόν, εἰς ὃν ἐβδλεύσαντο εἰ δῶα τὸν,
 ἐζῶσα τὸ πλοῖον, καὶ τὰς ἀγκύρας περὶ
 λόντες, εἰωμ εἰς πλὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνέν-
 τες τὰς ζουκτηρίας τῶν πικαλίωμ, καὶ ἐπά-
 ραντες τὸν ἀρτέμονα τῆς πνεοῦση, κατέχουμ
 εἰς τὸν ἀγίαλόν. περὶ πεσόντες δὲ εἰς τὸ-
 πομ διθάλασσαν, ἐπὶ κἀλαμ πλὴν ναῶν, καὶ
 ἢ μὲν πρῶτα ἐρείσασα, ἔμενεμ ἀσάλυτος. ἢ
 ἢ πρῶτα ἐλύετο ὑπὸ ἐκ βίας τῶν κυμάτων.
 τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλή ἐγγύετο, ἵνα τοὺς
 δεσμώτας

aliquam regionem. Qui & demissa bo-
 lide, repererunt passus uiginti, ac pusil-
 lum inde digressi, rursumque demissa bo-
 lide repererunt passus quindecim. Ti-
 mentesque, ne in aspera loca incideret, de
 puppi iactis ancoris quatuor, optabant
 diem oriri. Nautis uero quarentibus fu-
 gere e nauis, cum submississent scapham
 in mare, sub prætextu uelut e prora an-
 coras extensuri, dixit Paulus centurioni
 & militibus: Nisi hi in nauis manserint,
 uos salui fieri non potestis. Tunc abscide-
 runt milites funes scaphæ, & passi sunt
 eam excidere. Et cum dies inciperet ap-
 parere, hortabat Paulus omnes sumere
 cibum, dicens: Dies hic decimusquartus
 est, quod expectantes ieiuni permane-
 tis, nihil accipientes. propter quod hor-
 tor uos, ut sumatis cibum: hoc enim ad
 salutem uestram pertinet, quia nullius
 uestrum capillus de capite cadet. Et cum
 hæc dixisset, sumpto pane gratias egit
 deo in conspectu omnium, & cum fre-
 gisset, cœpit edere. Porro animis iam re-
 creatis omniū, sumpserunt & ipsi cibum:
 Eramus uero uniuersæ animæ in nauis
 ducentæ septuaginta sex. Et satiati ci-
 bo, alleuabant nauem, eicientes triti-
 cum in mare. Cum autem dies esset, ter-
 ram non agnoscebant: sinum uero quen-
 dam animaduertent, habentem littus
 in quod cogitabant, si possent, impinge-
 re nauem. Et cum ancoras sustulissent,
 committebant se mari, simul laxatis iun-
 cturis gubernaculorum, & sublato ar-
 temone ad auræ flatum, tendebant
 ad littus. Et cum incidissent in locum
 bimarem, impegerunt nauem. Ac pro-
 ra quidem infixam manebat immobi-
 lis: puppis uero soluebatur a uis unda-
 rum. Militum autem consilium erat, ut
 D uinctos

θεσμώτας ἀποκτείνωσι, μή τις ἐκκολυμ-
βήσας διαφύγοι. ὁ δὲ ἑκατόνταρχος βυ-
λόμων διασῶσαι τὸν παῦλον, ἐκώλυ-
σεμ αὐτοὺς τὸ βδελήματος, ἐκέλευσέ τε τὺς
διωαμύους κολυμβᾶν, ἀπορρίψαντες πρῶ-
τος ἐπὶ πλὴν γλῶττι ἐνα, καὶ τοὺς λοιποὺς,
οὓς μὲν ἐπὶ σάνισι, οὓς δὲ ἐπὶ τινωμ ἤν' ἄ-
πὸ τῶν πλοίων. ὣς οὕτως ἐγγύετο πάντας δια-
σωθῆναι ἐπὶ πλὴν γλῶττι.

καὶ διασωθέντες, τότε ἐπέγνωσαν, ὅτι
μελίτη ἢ νῆσος καλεῖται. οἱ δὲ βάρβαροι
παρεῖχον οὐ πλὴν τυχῶσαν φιλανθρωπίαν
ἢ μῆτ' ἀνάφαντες γὰρ πυρᾶν, προσελάβοντο
πάντας ἡμᾶς, διὰ τὸν ἕτερον τὸν ἐφεσῶτα,
καὶ διὰ τὸ ψύχον. συσρέφαντες δὲ τὸν παῦ-
λον φρυγάνωμ πλοῖον, καὶ ἐπιθέντες ἐπὶ
πλὴν πυρᾶν, ἔχιδνα ἐκ τοῦ θέρους θελθού-
σα, καθῆκεν ἐπὶ χειρὸς αὐτοῦ. ὡς δὲ εἶδον οἱ
βάρβαροι κρημάμωμ τὸ θηρίον ἐκ τοῦ χει-
ρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους. πάντως
φονεύς ὅστις ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασω-
θέντα ἐκ τοῦ θαλάσσης, ἢ δίκην ἔτι οὐκ εἶασεν,
ὁ μὲν οὖν ἀποτινάζας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ,
ἔπαυεν οὐδὲμ κακόμ. οἱ δὲ προσεδόκωμ αὐ-
τὸν μέλλειν ἀπικραθεῖν, ἢ κατὰ πίπην ἀφνω
νεκρόμ. ἐπὶ πολλοὺ δὲ αὐτῶν προσδοκῶντων,
καὶ θεωρῶντων μηδὲμ ἄτοπον εἰς αὐτὸν γι-
νόμωμ, μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐ-
τὸν εἶναι. ὃν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκῆνον,
ὑπῆρχε χωρία τῶν πρώτων τοῦ νήσου, ὀνόμα-
τι ποπλίου, ὃς ἀναδέξάμωμ ἡμᾶς τρεῖς
ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν. ἐγγύετο δὲ τῷ
πατέρει τῶν ποπλίου πυρεπῆς καὶ δυσεν-
τερίας σωεχόμενον κατακῆσθαι. πρὸς ὃν ὁ
παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἐ-
πιθεῖς τὰς χεῖρας αὐτῶν, ἰάσατο αὐτοὺς. τότε
οὖν γένομῶν καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἔχοντες ἀδο-
νείας ὃν τῆ νήσω, προσήρχοντο καὶ ἔθερα-
πεύοντο, οἱ καὶ πολλὰς τιμὰς ἐτίμησαν
ἡμᾶς, καὶ ἀναγομῶν ἐπέθεντο τὰ πρὸς
πλὴν χεῖρα. μετὰ δὲ τρεῖς μῶνας ἀνήχθημεν
ἐν

uinctos occiderent, ne quis cum enataf-
set, effugeret. At centurio uolens serua-
re Paulum, compescuit eos à consilio.
iussitque, ut qui possent natate, abijce-
rent se primos, & in terram euaderent,
cæteriꝫ partim in tabulis, partim in qui-
busdam nauis fragmentis. Et sic factum
est, ut omnes incolumes euaderent in
terram. Et cum euasissent, tunc cogno-
uerunt, quod Melite insula uocaretur, XXVIII
Barbari uero præstabant non uulgarem
humanitatem nobis. Accensa enim py-
ra, recipiebant nos omnes propter hym-
brem qui imminebat, & propter frigus.
Cum congregasset autē Paulus sarmen-
torum multitudinem, & imposuisset in
ignem, uipera è calore prorepens, inuasit
manum eius. Ut uero uiderunt Barbari
pendentem bestiam de manu eius, inter
se dicebant: Omnino homicida est ho-
mo hic, quem seruatum è mari ultio non
sinit uiuere. Et ille quidem excussa uipe-
ra in ignem, mali nihil passus est. At illi
existimabant futurum ut incenderetur,
aut concideret repente mortuus. Diu au-
tem illis expectantibus, & intuentibus
nihil mali illi accidere, mutata mente di-
cebant cum esse deum. In locis autem
illis erant prædia primati insulæ, nomi-
ne Publio, qui nos exceptos, triduo be-
nigne tractauit hospitio. Contigit au-
tem patrem Publij febribus ac dysen-
teria uexatum decumbere. Ad quem
Paulus intrauit: & cum orasset, impo-
suissetque ei manus, sanauit eum. Hoc
igitur facto, cæteri quoque qui habe-
bant infirmitates in insula, accedebant
& sanabantur: qui etiam multis hono-
ribus nos honorauerunt, & soluenti-
bus imposuerunt, quæ necessaria erant.
Post menses autem tres nauigauimus
in

ἐν πολίῳ παρακεχημακότει ἐν τῇ νήσῳ, ἀ-
 λεξανδρίῳ, παρασήμεω δίοσκυροις. καὶ κα-
 ταχθέντες εἰς συρακῶσας ἐπεμείναμεν ἡμέ-
 ρας τρεῖς. ὅδεμ περιελθόντες κατὰ τῆσά-
 μω εἰς ῥήγιον, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπι-
 γνομώδως νότου, δὲ περᾶσι ἠλθομεν εἰς πο-
 τῖόλως, ὅν εὐρόντες ἀδελφοὺς, πρὸς ἐκλήθημεν
 ἐπ' αὐτοῖς ἐπιμῆναι ἡμέρας ἐπτά, καὶ οὕτως
 εἰς τὴν ῥώμην ἠλθομεν. κακῶθ' οἱ ἀδελφοὶ
 ἀκούσαντες τὰ πρὸς ἡμῶν, ῥῆξιον εἰς ἀπὸν
 τισιν ἡμῶν, ἀχρὶς ἀπ' ἑσφῶν, καὶ τριῶν
 ταβερῶν. οὗς ἰδὼν ὁ παῦλος ἐνχαρισήσας
 τῷ θεῷ, ἔλαβε θάρσος. ὅτε δὲ ἠλθομεν εἰς
 ῥώμην, ὁ ἐκατόνταρχος πρὸς ἔδωκε τὸν δεσ-
 μίους τῷ στρατοπέδῳ. τῷ δὲ παύλῳ ἐπι-
 πετράπη μὴ ἐκκεῖναι τὸν παῦλον τὸν
 σοντι αὐτὸν στρατιώτη. ἐχρῆτο δὲ μετὰ ἡμέ-
 ρας τρεῖς, συγκαλέσασθαι τὸν παῦλον τὸν
 ὄντας πρὸς ἰουδαίωμ πρώτους. σωελθόντων
 δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτούς. ἄνδρες ἀδελ-
 φοί, ἐγὼ οὐδέμ ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ
 ἢ τοῖς ἔθεσι τῶν πατρῴων, δι' ἐσμί' ῥῆξι
 προσολύμωμ πρὸς ὀβλίω εἰς τὰς χεῖρας πρὸς ῥώ-
 μάων, οἱ τινες ἀνακρίναντές με, ἐβόλοντο
 ἀπολύσαι, δι' ἃ τὸ μηδὲ μίαν ἀτίαν θανά-
 τος ὑπάρχει ἐν ἐμοί. ἀντιλεγόντων δὲ πρὸς
 ἰουδαίωμ, ἠναγκάσθαι ἐπικαλέσασθαι καί-
 σαρα, ὃν ἔως τῶν ἔδων μου ἔχωμ τί κατη-
 γορήσαι. δι' ἃ ταύτῳ οὐκ ἔτι ἀτίαν παρει-
 κάλεσα ὑμᾶς, ἰδέτω καὶ προσλαλήσαι, ἐνε-
 κερὶ γὰρ ἐπιελπίσθαι τῶν ἰσραὴλ τὴν ἄλυ-
 σιμ ταύτῳ περικεμα. οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐπι-
 πορ. ἡμεῖς ὅντε γράμματα περὶ σου ἐδέξα-
 μεθα ἀπὸ τοῦ ἰουδαίου, ὅντε παραγενόμε-
 νος τις πρὸς ἀδελφῶν ἀπὸ γαλιεμ ἢ ἐλάλη-
 σέ τι περὶ σου πονηρόν. ἀξίον μὲν δὲ παρὰ
 σου ἀκούσαι ἀφρονείας. περὶ μὲν γὰρ οὐκ αἰρέ-
 σεως ταύτης γνωσόν ὅδεμ ἡμῶν, ὅτι παντα-
 χῶς ἀντιλέγετα. ταξάμονοι δὲ αὐτῷ ἡμέ-
 ραν, ἢ κομ πρὸς αὐτὸν εἰς πλὴν ξενίαν πολίον-
 νες, οἷς ῥῆξιθ' ἐτο δ' ἰαμαρτυρόμεν πλὴν
 βασιλείαν

in nauī Alexandrina, quæ in insula hye-
 mauerat, cui erat insigne Castor & Pol-
 lux. Et cum uenisset Syracusas, man-
 simus triduo. Inde circumlegentes deue-
 nimus Rhegium, & post unum diem af-
 flante austro, postridie uenimus Puteo-
 los, ubi repertis fratribus rogati sumus
 manere apud eos dies septem, & sic ue-
 nimus Rhomam. Et inde cum audissent
 fratres de nobis prodierunt in occursum
 nobis usq; ad Appij forum ac tres taber-
 nas. Quos cum uidisset Paulus, gratijs
 actis deo, sumpsit fiduciam. Cum autē
 uenisset Rhomam, centurio tradidit
 uinctos principi exercitus. Permissum
 est autem Paulo, ut maneret solus cum
 custodiente se milite. Post tertium au-
 tem diem cōuocauit Paulus Iudæorum
 primores. Cumq; uenissent, dicebat eis:
 Ego uiri fratres cum nihil fecerim aduer-
 sus plebem, aut instituta maiorum, uin-
 ctus ab Hierosolymis traditus sum in
 manus Rhomanorum. qui cum exami-
 nassent, uoluerūt me dimittere, eo quod
 nulla esset causa mortis in me. Sed con-
 tradicentibus Iudæis, coactus sum ap-
 pellare Cæsarem, non quasi habeam de
 quo gentem meam accusem. Propter
 hanc igitur causam aduocaui uos, ut ui-
 derem & alloquerer, propter spem enim
 Israëlis catena hac circumdatus sum. At
 illi dixerunt ad eum: Nos neque lite-
 ras accepimus de te à Iudæa, neque ad-
 ueniens aliquis fratrum nunciauit, aut
 locutus est aliquid de te mali. Volu-
 mus autem ex te audire quæ sentias.
 Nam de secta ista notum est nobis,
 quod ubique ei contradicitur. Cum,
 constituissent autem illi diem, uene-
 runt ad eum in hospitium complures,
 quibus exponebat testificans regnum
 D 2 dei,

βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, πείθωμ πε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τοῦ νόμου μωσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρώτῃ ἕως ἑσπέρας. καὶ οἱ μὲν ἐπίδοντο τῆς λεγομένης, οἱ δὲ ἠπίσταν. ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους, ἀπελύοντο, ἐπόντο τὸ πᾶν λόγῳ ἑμ. ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ ἡσάϊα τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγομ. πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ εἰπέ. ἀκοῆ ἀκούσατε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέφετε, καὶ οὐ μὴ ἴδῃτε. ἐπαχῶθη γὰρ ἡ καρδίᾳ τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ οἱ τῆς ὁσφύρας ἠκούσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοὺς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοὺς ὠσὶν ἀκῶσῶσι, καὶ τῆ καρδίᾳ σωῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμα αὐτούς. γνωστὸν οὖν ἔστω ἡμῖν, ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεσάλη τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκῶσονται. καὶ ταῦτα αὐτὸς ἐπόντο, ἀπῆλθον οἱ ἰουδαῖοι, πολλὴν ἔχοντες ἐν αὐτοῖς συζητήσιμ. ἔμενε δὲ ὁ παῦλος διετίμην ὅλην ἐν ἰερουσαλήματι. καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτὸν, κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΕΥΤΥΧΩΣ ΣΥΝΤΕΤΕ-
ΛΕΣΜΕΝΑΙ.

dei, suadensque eis de Iesu ex lege Moysi & prophetis, à mane usque ad uesperam. Et quidam credebant his quæ dicebantur, quidam uero non credebant. Cumque inter se non essent concordēs, discedebant, ubi dixisset Paulus unum uerbum: Bene spiritus sanctus locutus est per Esaiam prophetam ad patres nostros, dicens: Vade ad populum istum, & dic: Auribus audietis & non intelligetis: & uidentes uidebitis, & non percipietis. Incrassatum est enim corpus populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos compresserunt: ne quando uideant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanem eos. Notum ergo sit uobis, quod gentibus missum est hoc salutare dei, & ipsi audient. Et cum hæc dixisset, exierunt ab eo Iudæi, multam habentes inter se disceptationem. Mansit autem Paulus biennio toto in suo conducto. & suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad ipsum, prædicans regnum dei, ac docens quæ sunt de domino Iesu, cum omni fiducia, nemine prohibente.

ACTA APOSTOLORVM
FELICITER ABSOLVTA.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

ΑΥΤΗΝ ἐπισέλλει ἀπὸ κορίνθου, μήπω μὲν ἑωρακῶς ῥωμαίους, ἀκόσμων δὲ πρὸς αὐ-
 τῶν, καὶ ἐπιποδῶν αὐτοὺς ἰδῆν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται πλὴν πῶσιμ αὐτῶν
 καταγγελλομὲν ὁρῶν πανταχοῦ. ἔπειτα σημαίνει πολλὰκις ἑαυτὸν προθέμενον
 ἐλθεῖν, διὰ τὸν εἰς αὐτοὺς πόθον καὶ τῆς μὴ δεδωκῆσθαι. καὶ λοιπὸν διδάσκει
 λικῶν πλὴν ἐπισολῶν ποιῆται περὶ κλήσεως ἔθνῶν, καὶ ὅτι ἡ περιτομὴ ἔως καιρῶν ἦν, καὶ νῦν
 πέπαυται, καὶ ὅτι διὰ τὸν χρυσοῦν λέλυται τὸ πρῶτον πῶσιμα τῶν ἀδὰμ, καὶ ἡ σκία τῶν νόμων παρηλ-
 θε. πλὴν μὲν οὖν κλησὶμ ἦν ἔθνῶν ἀκολούθως γεγενῆσθαι κατασκηνάζει, οὕτως ἀποδείκνυσι πῶσιμ
 ἀνθρώποις ἐμφυτοῦ εἶναι τὸν νόμον, καὶ πάντας ἀδιδάκτω τε τῆ φύσει, καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ φησὶ κτίσει
 ως δάσασθαι γινώσκων τὸν θεόν. διὸ καὶ εἰκότως αἰτιῶνται πρῶτον ἑλλῶνας, ὡς τὸν μὲν θεοῦ φανε-
 ρώσαντες αὐτοῖς ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ τῶν κόσμου, πλὴν πρὸς αὐτοῦ γινώσκων, καὶ φησὶ ἀδιδίξθαι δωά-
 μεως αὐτοῦ, ἐν ᾧ καὶ δὴ οὐ τὰ πάντα πεποιήκαμεν. αὐτοὺς ἡ ἐγνωκῆσθαι μὲν ἐκ τῶν κτισμάτων, εἶναι
 θεὸν τὸν τῶν δὴ κτισμάτων, τὰ δὲ ποιήματα θεοποιήσαντας, καὶ τῆ κτίσει μᾶλλον, ἢ αὐτῶν λα-
 τρεῦσαντας. Αἰτιῶνται ἡ καὶ ἰουδαίους, ὡς μὴ φυλάξαντας τὸν νόμον, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ φησὶ πρῶτα βί-
 σεως τῶν νόμων τὸν θεόν ἀτιμάσαντας. καὶ οὕτως ἀμφοτέρω τὰ μέγιστα, ἰουδαίους τε καὶ ἑλλῶνας
 συγκλείει, καὶ ἐλέγχει ἐπὶ τῆ παρανομίᾳ, ἵνα δείξῃ, ὅτι ἴσοι γενόμενοι πάντες, ἐπίσοις οἱ πάντες
 ὡς ὑπεύθυνοι, τὸν λυτρωμῆν δέονται. φησὶ δὲ χάριτες καὶ λυτρώσεως ἐπίσοις τῶν ἰουδαίων γενο-
 μῶν καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη, εἰκότως καὶ ἡ κλησὶς γέγονε ἦν ἔθνῶν, φησὶ ἡ κλήσεως ἦν ἔθνῶν γενομῶν,
 ἡ ἀνάγκης πέπαυται ἡ περιτομῆ, καὶ ἡ ἐν τῶ νόμῳ σκία. ὁ γὰρ ἀβραάμ φησὶ, ὅτι ἐν περιτοι-
 μῆ, ἀλλὰ πρὸ φησὶ περιτομῆς δικαιοθεῖς, μετωνομάσθη μὲν ἀβραάμ, ὅτι πατρὸς πολλῶν ἔθνῶν ἢ
 μελλῶν εἶναι, καὶ πλὴν ἐν τῆ ἀκροβυστίᾳ πῶσιμ. ἔλαβε δὲ μετὰ τὸ δικαιοθῆναι καὶ πλὴν περιτομῆν ἐν
 σαρκί, ἵνα σημαῖον ἦ τῶν καὶ σάρκα γενομῶν ἡ αὐτοῦ. παύσασθαι ποτε πλὴν περιτομῆν, ὅταν τὰ
 ἔθνη γλήκται τέκνα τῶν ἀβραάμ, ἀρεάμονα πολυτεύεσθαι καὶ πλὴν πῶσιμ τῶν ἀβραάμ. ἐν ἡ δικαιοθῆναι,
 ὅτε ἦν ἐν ἀκροβυστίᾳ. τούτων γὰρ χάριτες καὶ μετωνομάσθη ἀβραάμ. ἀνάγκη δὲ ἐλθόντων τῶν σημα-
 νομένων, παύσασθαι τὸ σημαίνον. εἰ μὲν οὖν τὰ ἔθνη ἀναγκάζουσι περιτέμεσθαι, παύετω καὶ τὸ
 ὄνομα τῶν ἀβραάμ, ἢ καλείσθω ἀβραάμ. εἰ δὲ ἀβραάμ παρὰ θεοῦ μετωνομάσθη, οὐδὲ περιτέμεσθαι τὰ
 ἔθνη, ἀλλοῦ δὲ αὐτοῦ ἐτι τῶν καὶ σάρκα ἰουδαίους, ἵνα ἡ τὸ ὄνομα βέβαιον, καὶ πατρὸς ἔθνῶν πολλῶν
 καλεῖται. καὶ γὰρ οὐ χρεῖα ἔχει τίς λοιπὸν περιτέμεσθαι. ἀρεάμονα τῆ πῶσιμ τῶν ἀβραάμ, οὐ-
 δε φησὶ ἑλλῶν δὲ φησὶ ἐν τῶ νόμῳ σκία. οὐ γὰρ ἐκ τῶν τῶν, ἀλλ' ἐκ πῶσιμ δικαιοθεῖαί τις, καδᾶπερ
 καὶ ἀβραάμ. ταῦτα οὕτως κατασκηνάσας, ἀποδείκνυσι πῶσιμ, ὅτι ἄλλως οὐκ ἔμ γλήκοι τὸ λυτρω-
 σίμ καὶ χάριτες τῶν ἰσραήλ, καὶ τῶν ἔθνεσιν, εἰ μὴ διὰ λυτῆ ἢ ἀρχαία ἁμαρτία τῶν ἀδὰμ, ἢ εἰς πάν-
 τας γενομῶν, δι' ἄλλον δὲ μὴ δάσασθαι αὐτῶν ἡλαφθῶν φησὶ, ἢ διὰ χρυσοῦ τῶν θεοῦ. οὐ γὰρ
 δωατὸν ἦν, ἀλλομ λῦσαι τὸ παρὰ πῶσιμα, δι' αὐτοῦ γὰρ καὶ ἡ ἀρχὴ ἢ κατὰ γέγονε. εἶτα
 γράφει, ὅτι ἄλλως τὸ οὐ μὴ γλήκται, εἰ μὴ σῶμα φορέσει ὁ υἱὸς τῶν θεοῦ, καὶ γλήκται ἀνδρωπῶν,
 ἵνα τὸ το προσενέγκας ὑπὲρ πάντων, τοὺς πάντας ἐλυτρώσῃ ἀπὸ τῶν θανάτων, καὶ ὡς πρὸς δι' ἐνὸς
 ἀνθρώπου ἢ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, οὕτω καὶ δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἢ χάριτες γλήκται. Ὁ λοι-
 πὸν ὡς καλὸς οἰκονόμος, τῶν ἡ ἰσραήλ πρᾶμυθῆται. ὅτι οὐ πρᾶβάται γίνεσθαι τῶν νόμου, ἐὰν
 εἰς χρυσοῦ πῶσιμ. τῶν δὲ ἀπὸ τῶν ἔθνῶν παρηγγυᾶ μὴ ἐπαίρεσθαι καὶ τῶν ἰσραήλ, ἀλλὰ γινώσκων
 ὅτι ὡς κλάδοι ἐπέκεινους, ὡς ἐπὶ πλὴν ἡ ἐκ κεντρὸς σαρκ. μετὰ δὲ ταῦτα παραινέτικους λόγους
 εἰς τὰ ἔθνη διδάσας, πελοῖ πλὴν ἐπισολῶν.

IN EPISTOLAM AD RHOMANOS ARGUMENTVM
PER ERASMV M ROTERODAMVM.

Riusq; argumentū huius aggrediar epistolæ, fortassis haud fuerit alienum, de noie Pauli paucis attingere. Nō me fugit Hieronymū in commentarijs, q̄s scripsit in epistolam ad Philemonē, in hac esse sentētia, ut existimet apostolū prius uocatū Saulū, Pauli uero cognomē ceu trophæum usurpasse à Sergio Paulo procōsule, quē Christo lucrificat: quemadmodū legim⁹ in Actis apostolorū. ca. xiiij. Rursus alios esse, quib⁹ placeat in Iudaismo dictum Saulū, mutata religione simul & nomen mutasse. sed alterā opinionē minus probabilē facit, qđ Lucas hoc ipso, qđ modo citauim⁹, capite scribit: Saulus qui & Paulus, replet⁹ spū sctō, haud obscure declarās eū binominē fuisse, pri⁹ q̄ Sergio Paulus esset conuersus. alterā plane refellit, qđ cū alijs aliq̄t locis, tum in eodē capite Saulus dicit⁹ iā Christi prædicans euāgeliū: Dixit illis spūs sanctus: segregate mihi Saulū & Barnabā. Proinde mihi uero ppior uidet⁹ Origenis opinio, quēadmodū in ueteris instrumēti libris aliq̄t cōperim⁹ diuersis nominibus notatos, uelut Ididā dictū, qui aliās uocat⁹ est Salomō: & Oziam alicubi dictū, qui alibi sit Azarias. Itē in euāgelicis literis, Lucae dictū Leui, qui se in suo euāgelio Matthæū nominat: ita Paulo geminū fuisse uocabulū, quanq̄ ipse in suis epistolis se nunq̄ Saulū appellat, sed ubiq; Paulū: fortassis ob id, qđ Pauli uocabulū Græcorū ac Rhomanorū, ad q̄s scribebat, aurib⁹ esset familiaris. Saulus em̄ sic à Sāul Hebræa uoce deflexū apparet, ut Græci à Ioseph Iosephū deflexerūt. Paulus autē Hebræis sonat mirabilem, si tñ ferēdū putam⁹ Rhomanæ seu Græcanicæ uocis etymologiā è peregrina lingua peti. Qđ tñ Hieronym⁹ cū alicubi in alijs reprehēdat, hic sibi permittit, opinor, ut in re nō admodū seria. Certe Græcis sonat quietū, Latinis pusillū. Sāul Hebræis sonat postulatū: & si Ambrosio credim⁹, inquietudinē siue tentationē. Atq; hæc quidē de rōne nois, ut in argumēto penē plus satis. Cæterū dictauit hanc epistolam, excipiēte Tertio, qđ is quoq; in calce epistolæ testat⁹, adiiciens: Saluto uos ego Tertius, qui scripsi epistolā, in dño. Missam apparet è Corintho, per Phœben sceminā Cenchreensem. Est autē Cenchrea port⁹ Corinthiorū, haud procul ab urbe distit⁹. Qđ si tēpus quoq; requirat⁹, scriptā apparet post utrāq; ad Corinthios epistolā (unde putant in hac absolutæ iā & cōfirmatæ pietatis argumēta potissimū elucere) id tēporis, cū peragrata iā Achaia, in q̄ Corinth⁹ est, & huic finitima Macedonia usq; ad Illiricū, ac nō solū p̄dicato ubiq; Christi euangelio, in his dūtaxat locis, in quib⁹ aliorū ap̄torū nemo p̄dicauerat, uerū etiā iuxta Petri monita, collecta à suis aliquāta pecunia, in subsidiū pauperū, adornaret iter Hierosolymā, ut exhibitō qđ acceperat, illinc p̄fisceret⁹ in Hispaniā, Rhoma iter facturus, atq; illic obiter saluaturus Christianos: de q̄rū fide ac religione audierat, cū ipsos nondū uidisset. Acciderat em̄ illis diuersum quiddā atq; Galatis. Siquidē hi primū recte à Paulo instituti, postea fraude pseudapostolorū circūuenti sunt, & retracti in Iudaismū. Cōtra Rhomani, primū male instituti à pseudapostolis, simul atq; p̄ sua prudētia senserāt fraudē, resipuerūt, & in eo qđ rectū esse cognouerūt, perseverabant. Nam
in ecclesiæ

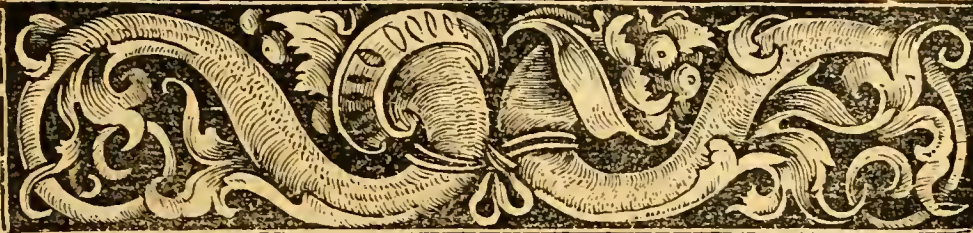
in ecclesiæ nascentis primordijs erant, qui existimarēt, euāgelij gratiā, qm̄ Abrahæ posteris, & Iudaicæ gēti peculiariter promissa uidebat, nō esse ppagandā in pphanas gētes, & simulacrorū ac dēmonū cultui deditas. In qua sentētia & Petrū apparet fuisse, qui uiso monēdus erat, ut Corneliū cēturionē admitteret, q̄ noie mox illi exhibitū est negotiū Hierosolymis, ex postulantib⁹ ijs, q̄ ex Iudaismo cōuersi fuerant ad Christū, quod cū incircūcisis habuisset cōmerciū, atq; in his p̄babile est & apostolos aliq̄t fuisse. Sic em̄ legim⁹ in Actis. ca. xj. Audierūt autē apostoli & fratres qui erant in Iudæa: qm̄ & gētes receperūt uerbū dei. Cū autē ascēdisset Petrus Hierosolymā, disceptabāt aduersus illū qui erāt ex circūcissione, dicētes: q̄re introisti ad uiros præpuciū habētes, & manducasti cū illis? Erant rursus, q̄ licet nō existimarent gētes prorsus arcēdas ab euāgelij cōsortio, nō admittēdas tñ ducebant, nisi circūciderent̄ ritu Iudaico: perinde quasi Christus egeret adminiculo legis Mosaicæ, simul ut euāgelij gloriā in suā gentē trāsferrēt. Et in Actis apostolorū. ca. xj. proditū est, eos qui ob persecutionē, quæ accidit à morte Stephani, pfugerāt in Phœnicen in Cyprū & in Antiōchiā, nemini p̄dicasse Christū, nisi solis Iudæis. Rursus ca. xv. Quidā Iudæi ueniūt Antiōchiā, palam aduersus Paulū & Barnabam p̄dicātes, nō esse spem salutis, nisi iuxta Moyſi p̄scriptū circūciderent̄. tantusq; tumult⁹ per hos cōcitatus est, ut coacto cōcilio decretū sit, uti Paulus & Barnabas unā cū aduersarijs Hierosolymam irent, & his apostolorū ac seniorū arbitrio cōponeret̄: Atq; illic rursus acriter obnitētibus nōnullis, præsertim factionis pharisaicæ Christianis, cuius fuerat & Paulus, coacta est synodus apostolorū & seniorū, ac Petri Iacobiq; autoritate decretū est, ne gētes onerarent̄ lege Mosaica, tantū tēperaret̄, ab esu suffocati animantis, à sanguine, à carnib⁹ simulacro immolatis, & à stupris: quod tamē pro ratione tēporū, inuincibili Iudæorū superstitioni datū esse, uel illud argumēto est, quod tria illa iam olim uidem⁹ esse sublata, ac prorsus abolita. Ex eodē fonte nata est illa Pauli cū Petro cōcertatio Antiōchiæ, cum gentiū apostolus cernēs suos ob Petri simulationē periditari, palam illū redarguit, quæadmodū refert ipse in epistola ad Galatas ca. ij. Rursus Hierosolymis autore Iacobo, quo purgaret iam inter Iudæos sparsum rumorē, quod retrahere uideret̄ à lege Mosaica, cum cæteris caluitiū induxit capiti, & iuxta ritum Iudaicum purgatus, munus obtulit in templo, sicuti refert Lucas Actorū capite uigesimo primo. Quo quidē ex loco uidetur Iacobus, tametsi gentes prius onere legis Mosaicæ propemodum liberasset, esse tamen in hac sententia, ut putaret à Iudæis exigendam esse legis obseruationem. Sic enim loquitur Iacobus: Et scient omnes, quia quæ de te audierunt, falsa sunt: sed ambulas & ipse custodiens legem. Nec alia de causa, opinor, totondit caput ex uoto Cenchreis, capite decimo octauo. Consimili necessitate circumcidit Timotheum, capite decimo sexto, cum esset matre quidē Iudæa natus, sed patre Ethnico. Tantæ molis erat ex Iudæo facere Christianū. Est em̄ ei genti peculiaris quædam pertinacia, nec ulla fuit unq̄ suæ religionis tenacior, ut eleganter docet Ioseph⁹ in apologia Iudæicarū antiquitatū. Ad hæc ut Iudæorū natio tū om̄ib⁹ orbis nationib⁹ erat peculiariter inuisa, ita uicissim oēs execrabant̄ illi, ceu ipuros, pphanos & impios, adeo ut

nec congressu dignarentur, & templū suū pollui crederēt, si q̄s forte incircūcisus esset ingressus. Tantū erat p̄cisæ pelliculæ superciliū. Cum igit̄ spes nō esset fore, ut Græci Rhomaniq̄; legē inuisam reciperēt, & incredibili pertinacia reclamarēt Iudæi, Paulus intelligēs periculū esse, ne tā exitiabili dissidio magna ex parte periret euangelij fruct⁹, & Christi gloria Mosaici noīs obscuraret admixtu, hoc in primis agit ubiq̄, ut legis ceremonias abroget atq̄ antiquet, oēm̄q̄ salutis adipiscēdæ fiduciā, in unū Christū trāsserat. Sicut aut̄ Galatas acriter, sed tñ amāter obiurgat, q̄ essent in Iudaismū adducti: ita Rhomanos p̄munit & instruit, ne ab pseudapostolis, q̄s sciebat nusq̄ cessare, illaqueent̄ incauti, sed in recta doctrina quā amplecti cœpissent, persisterēt. Erat em̄ Rhomæ ingēs Iudæorū numer⁹, siue illuc à Pompeio trāssat⁹, siue q̄ iā Rhomanorū esset puincia Iudæa, q̄rū supstitio crebro & apud Iuuenalē atq̄ Horatiū & apud Senecā notat̄. Cū quibus & Paulo multū negotij fuisse, posteaq̄ Rhomā peruenisset, testat̄ extremū caput actorū apostolicorū. Ac miro cōsilio singularis artifex in hac epistola sermonē tēperat, inter Iudæos & gētes, dū studet omneis oīm̄⁹ modis ad Christū pellicere, neq̄ uult, si fieri possit, quēc̄q̄ oīm̄o mortaliū perire suo duci cui militabat: itaq̄ nūc hos obiurgat, nūc illos: nūc rursus erigit, ac subleuat. Gētiū superciliū deprimat, ostēdēs nihil illis p̄fuisse neq̄ naturæ legē, neq̄ philosophiā, cui⁹ p̄fessione tumebāt, q̄ min⁹ in oīm̄e scelerū dedecus probarent̄. Rursum Iudæorū arrogantia cohercet, q̄ legis fiducia perdidissent, id q̄d lerat toti⁹ legis caput, fidē in Christū Iesum, docēs legis ceremonias antiquatas esse iā coruscāte Christi euāgelio, quē legis umbræ deliniarāt, abrogata iā oīa sabbatorum, circūcisionis iniuriā, Calendarū recursus, ter q̄tannis redeuntes ferias, delectū ciborū, in singulos dies iterū sordidanda lauacra, pecudū innoxiarū lanienā, tēpli religionē assiduis inquinati cædib⁹, Has rerū umbras emicāte luce ueritatis euanescere, Veros esse filios Abrahæ, q̄ fidē Abrahæ referrēt, uere Iudæos esse, q̄ Christū p̄fiterent̄, uere circūcisos, qui mentē haberēt à fœdis cupiditatib⁹ repurgatā, Verā iusticiā ac p̄fectā salutē citra legis auxilia, p̄ euāgelium ac solā fidē in Christū cōferri ex æquo oīb⁹, licet ea salus peculiariter olim esset p̄missa Iudæis: sed ita his p̄missa, ut p̄phetæ nō tacuerint, fore ut illis reiiciētib⁹ ad gētes p̄dicatio Christi p̄pagaret̄. Per legē Mosaicā uerā iusticiā nulli cōtingere, sed per fidem: idq̄; docet tū exēplo Abrahæ, tū uarijs ipsi⁹ legis testimonijs. Et ad eū modū detracto utrisq̄ supcilio, adempta utrisq̄ fiducia sui, omneis æquat in negotio fidei euāgelicæ, ita gratulans salutē gētiū, ut suæ gētis cæcitatē paterno deploret affectu, licet illā ubiq̄; pertinacissime infensam experiret̄, atq̄ id p̄ se durū, ita mitigat, ut dicat nec oīm̄e excæcatus & fore ut aliqñ respiscat Iudæorū populus, fide gētiū puocat⁹. Atq̄; hic obiter uaria multiplexq̄; doctrina de p̄finitis, siue p̄destinatis, de p̄scitis, de uocatis, de grā & merito, de libero arbitrio, de diuino cōsilio nobis inscrutabili, de lege naturæ, de lege Moyse, de lege peccati. Varij itē allegoriarū fontes, dū duos facit Adā, alterū, q̄ nascimur iuxta carnē mortales: alterū, q̄ renascimur immortales futuri. Duos homines, internū & externū: internū spiritui & rōni parentē, externū cupiditatibus & affectib⁹ obnoxiiū, quorū priorē aliqñ sp̄m̄ appellat, posteriorē interim corp⁹ siue membra,

membra, interim carnē, aliq̄t̄ies legē peccati uocat. Duplicē mortē, corporis & animi: & tertiā qua morimur peccato & peccandi affectib⁹. Triplicē itē uitam, qua uiuim⁹ corpe, qua animo, & qua uiuim⁹ iusticiæ & peccato. Duplicē seruitutē aut libertatē, qua uicissim uel innocēt̄iæ seruim⁹, emancipati à peccatis, uel peccatis seruim⁹, liberi à iusticia. Duplicē Iudaismū, duplicē circūcisionē, geminos posteros Abrahamæ, duas parteis legis Mosaicæ: carnalē, ueluti corpus: spiritualē, uelut animā legis. Duplicē baptismū, q̄ primū abluimur à peccatis pristinis sacro lauacro, & q̄ Christo cōmorimur, abdicatis mūdi affectib⁹. Duplicē sepulturā, corpālē, qua triduo sepult⁹ est Christus: & spiritualē, qua nos semoti à mūdi uitijs, requiescim⁹ in illo. Duplicē resurrectionē, alterā quæ p̄cessit in Christo, in nobis secutura: alterā qua nos à peccatis pristinis rediuiui, progredimur à uirtute ad uirtutē, hac parte q̄ad licet futurā immortalitē meditantes. Duplicē iusticiā, dei & hoīm. Duplex iudiciū, dei & hoīm. Duplicē gloriā siue laudē, apud dcū, & apud hoīes. His dissertis, transit ad locū morale: in primis adhortās ad mutuā cōcordiā, exēplo mēbroꝝ corporis. Et qm̄ pax cōstare nō pōt, ubi fastus est aut liuor, obsecrat, ut obsequijs mutuis, mutuū amorē alant foueantq̄: Rhomanos, ut Iudæorū infirmitatē ex diutina legis assuetudine relictā ferant: Cōtra, Iudæos, ne gētib⁹ in euāgelij cōfortiū ascitis inuideāt, sed illoꝝ fidē ac libertatē poti⁹ æmulent: & cū idē sit oīm deus, idē Christus, eadē gratia, idē præmiū, oēs in unū corp⁹ coalescāt, neq; quisq̄ sibi arroget quicq̄: sed si qua dote præcellat aliquis, eā ad fratris opē accōmodet. Atq; hunc locū uarie tractat, docēs, quales se præstare debeāt erga Iudæos incredulos, quales erga Christianos superstitioniosiores, siue, ut ipse uocat, infirmos: quales erga superiores, quales erga inferiores, quales erga pares, quales erga principes ac magistrat⁹ Ethnicos, sed suo utcūq; fungētes officio, quales in p̄speris, quales in aduersis. Deinde rursum laude Romanorū, mitigat admonitionis acerbitatē. & suam apud illos autoritatē cōmēdat, cōmemorans quāto plus cæteris, p̄mouerit in euangelio Christi, declarat quāta teneatur illos uidendi cupiditate: & spem facit sui aduentus, cur eum differre cogat, aperit, laudans spōtaneam Macedonū & Corinthiorū in pauperes sanctos liberalitatem, tacite ac uerecunde Rhomanos ad æmulandū prouocans. Caput extremū penè totum occupat salutationib⁹, nō frigide cōgestis multorū nominib⁹, sed mire suo cuiq; addito elogio. Postremo qm̄ penit⁹ nouerat & pseudapostolorū improbam uersutiam, & Rhomanorū simplicitatē, ac facilitatē, admonet etiā atq; etiā caueant, ne illorū blandiloquētia fallant. Quanq̄ autē horū pleraq; peculiarius ad eam pertinet ætatem, in qua rudis adhuc paulatim suppullubat ecclesia, Iudæis & gentibus admixta, ac principib⁹ Ethnicis obnoxia, tamē nihil est, unde nō ad hæc quoq; tēpora salutaris aliquid doctrinæ possit accōmodari, ueluti de fugienda superstitione, quæ dissidiorū est seminarium: & sic habet speciem pietatis, ut nihil sit ueræ pietati aduersus, de stulta fiducia philosophiæ mūdane, de fiducia nostrorū operū, de negligendis his, quæ ad ceremonias pertinet, quo magis ad ea quæ ueræ sunt pietatis proficiam⁹, de merito fidei, de uitando fastu, de tolerāda alicubi min⁹ cruditorū aut superstitioniorū imbecillitate, de mutuis obsequijs alenda cōcordia, de ferendis

de ferēdis aliquouſq; malis principib⁹ & impijs episcopis, ne turbet⁹ ordo ſtat⁹ publici, de malefactis beneficētia ſuperādīs, de nō iudicādo qd' ad te nō pertineat, de cōmode interptando qcqd' recto aīo fieri pōt, de cauēda infidīoſa blandiloquētia, alijsq; id gen⁹ reb⁹, in quib⁹ hodieq; cōis hoīm uita uerſat. Sed utilitatē hui⁹ epistolæ æquat ac penē ſuperat difficultas, idq; mihi trib⁹ potiſſimū de cauſis accidere uideat, ſiue q; nō alibi ſermonis ordo cōfuſior, nuſq; oīo hyperbatīs magis hiulca, nuſq; anantapodotis crebri⁹ inabſoluta, qd' ſubinde querit⁹ interps Origenes, in hmōi difficultatib⁹ paſſim luctans ac laborās. Qd' utrū interpti aut ſcribæ Tertio ſit tribuēdū, an ipſi Paulo, aliorū eſto iudiciū. Ipſe ſanē agnoſcit ſermonis impitiā, licet rerū inſcitiā dep̄ceat. Rurſus adeo nō affectauit oīonē arte humana cōpoſitā, ut eā ſibi fugiēdā etiā duxerit, ne qd' hinc decederet gloriæ crucis, atq; ob id Origenes exiſtimat ſuperuacancū eſſe, ſermonis cōpoſitionē in eo requirere. Hieronym⁹ aliās illi uindicat oratiōis artificiū, aliās adimit, ingenuē cōfitēs ē corrupto Cilicū ſermone nō nihil traxiſſe. Auguſtin⁹ etiā rhetorū ornāmēta floſculosq; ex huius depromit epistolīs. Quin & in actis dux uerbi ē, & in epistoſa ad Corinthios priore, ſupra ceteros oēs linguīs loquit⁹. Quis em̄, ut teſtat⁹ Hieronym⁹, id t̄pis tot⁹ oriēs græce loq̄ret: t̄n ut cōſentaneū eſt, apud Celtas nō eādē fuiſſe Rhomani ſermonis caſtimoniā, q̄ fuit Rhomæ: ita uerifiſimile ē, nō parū interfuiſſe inter Cilicē græce loquentē, & Atticū. Ad hæc oīonis incōmoda acceſſit hebraiſm⁹, cui⁹ idiomatica paſſim refert ita græce loquēs, ut nihilo ſeci⁹ interim Hebræū agnoſcas. Alterā difficultatis cām arbitror, q; ob rerū inexplicabiliū obſcuritatē, nō alia ſit crebriorib⁹ impedita ſalebris, aut altiorib⁹ interrupta uoraginib⁹, adeo ut ipſe relicto qd' inſtituerat exclamare cogat⁹: O altitudo. Quid q; quædā myſteria prudēs ſic attingit, ut ceu p̄ trāſennā dūtaxat oſtēdat, p̄ tēporū illorū rōne, proq; captu corū qb⁹ ſcribit, oīonē attēperās. Nouerat & uiderat ille qdā, q̄ nephās eſſet hoī loqui, & nouit q̄ten⁹ eſſet op⁹ lacte, q̄ten⁹ cibo ſolido. Sciebat ætatū in Chriſto grad⁹, & qd' cui foret adhibēdum. Hoc cōſilio Petrus ap̄lus apud rudē cōcionē uerba factur⁹ de Chriſto, uirū eū noiat, deū tacet. Tertiā, opinor, crebrā ac ſubitā p̄ſonarū mutationē, dū nūc Iudæos, nūc gētes, nūc utrinq; , mō credētes, mō incredulos reſpicit, aliās infirmi, aliās firmi, interim pi⁹, interim impi⁹, p̄ſonā ſuſtinet. Quib⁹ rebus fit, ut lector uelut in labyrinthis ac Mæandris q̄buſdā inextricabilib⁹ oberrās, nec unde ſit ingreſſus ſatis uideat, nec q̄ ſit exit⁹. Ut mihi nō min⁹ uere q̄p eleganter Origenes Paulū adſimilē faciat ei, q; hoſpitē in opulētiffimi cuiuſpiā principis palatiū inducat, diuerſis uiarū ambagib⁹ & cōclauiū ſeceſſib⁹ perplexū. Quædā autē procul oſtēdat, ex ditiffimo opū theſauro, qdā p̄pius admoueat, qdā uideri nolit. Sape interim p̄ aliud ingreſſus hoſtiū aliunde exeat, ut hoſpes ipſe miret⁹ unde uenerit, ubi ſit, aut q̄ ſit exeundum. Agnouit hoc & Petrus ap̄lus in epistoſa ſecunda, teſtans eſſe in Paulinīs epistolīs, qdā intellectu difficilia, q̄ parū eruditi, parūq; firmi deprauarēt ad ſuā perniciem. Deniq; obſeruanda ſunt uerba quædā Paulinæ linguæ adeo peculiaria, ut aliq̄ties mutari nō queant, uelut hæc, fides, gr̄a, corp⁹, caro, mēbra, ſpūs, mēs, ſenſus, ædificare, aliāq; huius generis. Argumenti finis.

*Paulus q̄ntis f̄m̄ sonat̄ em̄t̄is, a t̄bō pav̄oc̄ai, q̄nd̄ d̄st̄m̄ em̄t̄ō t̄bō sc̄at̄l̄ f̄m̄ḡt̄?
 q̄t̄ō, f̄nd̄ pav̄oc̄ai, em̄t̄is, f̄om̄m̄is p̄s̄c̄ll̄m̄s, h̄b̄et̄is m̄ic̄as̄l̄es, f̄om̄m̄ d̄st̄m̄ēs*

EPISTOLAE PAVLI APO

STOLI, AD GRAECAM VERITATEM ET VETE-
 RVM LATINORVM CODICVM FIDEM RECO-
 GNITAE PER ERASMV M ROTERODAMVM

Ἱερουσαλῆμ. SACRAE THEOLOGIAE PROFESSOREM. *vōs.*
St̄m̄t̄m̄ f̄m̄ f̄m̄. q̄m̄ q̄m̄ p̄is̄ f̄at̄ f̄m̄t̄ f̄m̄t̄is, ab h̄is q̄m̄
f̄m̄t̄m̄s, f̄f̄m̄t̄ p̄ f̄m̄ f̄m̄t̄m̄t̄ō īo d̄st̄m̄ēs f̄m̄ m̄t̄ f̄m̄t̄m̄s.

ΠΑΥΛΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Η ΕPISTOLA PAVLI APO-
 ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ. STOLI AD RHOMANOS.

ΠΑΥΛΟΣ ΔΟΥΛΟΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΚΛΗΡΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ, ΑΦΩΡΙΣΜΕΝΟΣ ΕΙΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΘΕΟΥ, Δ' ΠΡΟΕΠΗΓΡΕΙΛΑΤΟ Δ' ΙΑ ΤΩ ΠΡΟΦΗΤΩΝ ΑΥΤΟΥ ΚΥ ΧΑΡΑΙΣ ΑΓΙΑΙΣ, ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΑΥΤΟΥ, ΤΟΥ ΓΕΝΟΜΕΝΟΥ ΕΚ ΠΕΡΙΜΑΤΟΣ ΔΑΒΙΔ, ΚΑΙ ΣΑΡΚΟΣ, ΤΟΥ ΟΡΙΘΕΝΤΟΣ ΥΙΟΥ ΘΕΟΥ, ΚΥ ΔΥΩΜΑ, ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΑΓΙΩΣΑΝΚΕ, ΔΕ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΝΕΚΡΩΝ, ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ, Δ' ΟΥ ΕΛΑΒΟΜΕΝ ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ ΑΠΟΣΟΛΩΝ, ΕΙΣ ΥΠΑΚΟΛΗΝ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΥ ΠΑΣΙ ΤΟΙΣ Ἰδνεσιμ, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ΚΥ ΟΙΣ ΕΣΤΙΝ ΚΑΙ ἡμᾶς, κλητοὶ ἰησοῦ χριστοῦ. Πᾶσι τοῖς ὄντιν κ̄ν̄ ῥώμῃ, ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ θεῷ θεῷ μὲν, Δ' ΙΑ ἸΗΣΟΥ

PAULVS seruus Iesu Christi, uocatus ad munus apostolicum, segregatus in euangelium dei, quod ante promiserat per prophetas suos, in scripturis sanctis de filio suo, qui genitus fuit ex semine Dauid, secundum carnem, qui declaratus fuit filius dei cum potentia, secundum spiritum sanctificationis, ex eo quod resurrexit e mortuis Iesus Christus dominus noster, per quem accepimus gratiam ac muneris apostolici functionem, ut obediamus fidei inter omnes gentes, super ipsius nomine, quorum de numero estis & uos, uocati Iesu Christi. Omnibus qui Romae estis dilectis dei, uocatis sanctis, gratia uobis & pax a deo patre nostro, & dño Iesu Christo.

Primū quidē gr̄as ago deo meo per Iesum

*Om̄ibus f̄m̄ qui h̄is f̄om̄t̄ d̄st̄m̄ēs d̄st̄m̄ēs. Vocatis Sanctis, .i. Romis̄ C̄ristianis, .i.
 Paulus f̄m̄ om̄t̄is, qui f̄iant̄ bon̄t̄ ut̄ bon̄ōr̄um q̄nt̄. Vicariorum, d̄st̄m̄ēs
 τῶν τῶν κ̄ν̄ κλητοῖς ἁγίοις.*

Palam fit ira. At si ordo (ut supra) quod iustis in hinc pceduntur nos in dicitur
de magis in dicitur ut fit in suavitatis in rogationibus in hinc magis.
tunc dicitur dicitur nos sua gratia, et sic pro pte mittitur
acceptionis dicitur et sic hinc, et sic hinc sunt in rogationibus.

Hic nunc in hinc
Paulus dicitur
quod hinc dicitur
in hinc.

324 EPISTOLAH

EPISTOLA

Et sic fit in hinc. Hic
dicitur Paulus fit
in hinc. Hic dicitur
Paulus fit in hinc.
Hic dicitur Paulus fit
in hinc. Hic dicitur
Paulus fit in hinc.

Ιησοῦ χριστοῦ, ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. Μάρτυς γάρ μου ὄστις ὁ θεὸς, ὃς λατρεύω ἐν τῷ πνεύματι μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὃς ἀδιάλειπτως μνησθῆναι ὑμῶν ποιῶμαι πάντοτε ἐπὶ τῷ προσβυχῶν μου, δεόμενος, ἕπιπως ἢ ἢ καὶ ποτε εὐοδωθῆσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐλθεῖν πρός ὑμᾶς. ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδώσω χάρισμα ὑμῖν πνευματικόν, εἰς τὸ ἐκδηλωθῆναι ὑμᾶς, τὸ τοῦ ὄστι, συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν, διὰ τοῦτο ἐν ἀλλήλοις ὡσεὶ ὡς, ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ οὐδέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι πολλὰκις προεδέμην ἐλθεῖν πρός ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθη ἄχρι τοῦ δευτέρου, ἵνα κερσόμιν τινα χάρις ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἐθένησιμ. ἐλλοκίτε καὶ βαρβάρους, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις, ὁφθαλμῶν εἰμί. ὡς τὸ κατ' ἐμὲ, πρόθυμον, καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν ἑσθῆν εὐαγγελίσασθαι. οὐ γὰρ ἐπαυχάνομαι τὸ εὐαγγελίσασθαι τοῦ χριστοῦ. δῶνάμις γὰρ θεοῦ ὄστις εἰς σωτηρίαν πάντῃ τῷ πιστεύοντι, ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἑλληνῷ. δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν. καθὼς γέγραπται, ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

Iesum Christum, super omnibus uobis, quod fides uestra annunciat in toto mundo. Testis enim mihi est deus, quem colo spiritu meo, in euangelio filij ipsius, quod indefinenter mentionem uestri faciam, semper in precibus meis orans, si quo modo tandem aliquando prosperum iter contingat, uolente deo, ut ueniam ad uos. Desidero enim uidere uos, ut aliquid impertiar uobis donum spirituale, quo confirmemini, hoc est, ut comunem capiam consolationem in uobis, per mutua fidem, uestram simul & meam. Nolo autem uos ignorare fratres, quod saepe proposueram uenire ad uos, licet praepeditus fuerim ad hunc usque diem, quo fructum aliquem haberem inter uos quoque, quemadmodum & inter reliquas gentes. Graecis simul & barbaris eruditus pariter ac rudibus, debitor sum: ita quantum in me est, paratus sum uobis quoque qui Rhomae estis, euangelizare. Non enim me pudet euangelij Christi, Potentia siquidem est dei, ad salutem omnium credenti, Iudaeo primum simul & Graeco. Iusticia enim dei per illud patefit ex fide in fidem. Sicuti scriptum est: Iustus autem ex fide uicturus est. Palam fit enim ira dei de caelo, aduersus omnem impietatem, & iniusticiam hominum, qui ueritatem in iniusticia detinet: propterea quod id quod de deo cognosci potest, manifestum est in illis. Deus enim illis patefecit. Siquidem quae sunt inuisibilia illius, ex creatione mundi, dum per opera intelliguntur, per uidentur, ipsaque aeterna eius potentia ac diuinitas, in hoc, ut sint inexcusabiles, propterea quod cum deum cognouerint, non ut deum glorificauerunt, neque grati fuerunt, sed frustrati sunt per cogitationes suas, & obtenebratum est insciens cor eorum. Cum se crederent esse sapientes, stulti facti sunt, mutaueruntque

οὐδέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι πολλὰκις προεδέμην ἐλθεῖν πρός ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθη ἄχρι τοῦ δευτέρου, ἵνα κερσόμιν τινα χάρις ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἐθένησιμ. ἐλλοκίτε καὶ βαρβάρους, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις, ὁφθαλμῶν εἰμί. ὡς τὸ κατ' ἐμὲ, πρόθυμον, καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν ἑσθῆν εὐαγγελίσασθαι. οὐ γὰρ ἐπαυχάνομαι τὸ εὐαγγελίσασθαι τοῦ χριστοῦ. δῶνάμις γὰρ θεοῦ ὄστις εἰς σωτηρίαν πάντῃ τῷ πιστεύοντι, ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἑλληνῷ. δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν. καθὼς γέγραπται, ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

ἀποκαλύπτεται γὰρ ὁργὴ θεοῦ ἀπὸ οὐρανοῦ, ἐπὶ πᾶσιν ἀσεβείαις, καὶ ἀδικίαις ἀνορθόπῳ, ἅντῃ τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατειχόντων. διὸ τὸ γινώσκον τὸ θεοῦ, φανερόμ ὄστις ἐν αὐτοῖς. ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσεν, τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ, ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ὅτις ποιήματασι νοόμενα καθοραῖται, ἢ τε αἰσθητῶς αὐτοῦ δῶνάμις καὶ θεότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοῦ ἀναπολογητῆς, διὸ τὸ γινόντες τὸν θεόν, οὐχ ὡς θεόν ἐδόξασαν ἢ εὐχαριστήσαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς δῖαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καὶ δῖα, φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράθησαν.

Et sic fit in hinc. Hic
dicitur Paulus fit
in hinc. Hic dicitur
Paulus fit in hinc.
Hic dicitur Paulus fit
in hinc. Hic dicitur
Paulus fit in hinc.

Palam fit ira, dicitur
fit in hinc. Hic dicitur
Paulus fit in hinc.
Hic dicitur Paulus fit
in hinc. Hic dicitur
Paulus fit in hinc.

mutaueruntque

καὶ ἡλλαξαι πλὴν δόξα τῷ ἀφθάρτου θεοῦ, ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρέτος ἀνθρώπου, καὶ στενωμῶν καὶ τετραπόδων ἢ ἐρπετῶν. διὸ καὶ πρὸ ἐδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν, εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς. οἱ τινες μετήλλαξαν πλὴν ἀλήθειαν αὐτῶν ἐν τῷ φεῦδαι, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τὴν κτίσιν, πρὸς τὴν κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

E Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας. αἱ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν πλὴν φυσικῶν χησισμῶν, εἰς πλὴν παρὰ φύσιν. ὁμοίως τε καὶ οἱ ἄρσενες, ἀφέντες τὴν φυσικὴν χησισμὸν ἐν δηλείαις, ἢ ἐκκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι πλὴν ἀχρημοσύλῳ κατεργαζόμενοι, πλὴν ἀντιμιθίαν ἢ ἐδὲν ἐν πλάνης αὐτῶν, ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες, καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν δεῖον ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, πεπληρωμένους πάσης ἀδικίας, πορνείας, πονηρίας, πλεονεξίας, κακίας, μεσοῦς φθόνου, φόνου, ἐριθίας, δόλῳ, κακοηθείας, ψιθυρίας, καταλάλας, θεοσυχίας, ὑβρισίας, ὑπερηφάνους, ἁλαζόνους, ἐιφθρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσωμένους, ἀσωθέτους, ἀσόργους, ἀσόνδους, ἀνελεήμονας. οἱ τινες δὲ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγινόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες, ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιεῖσιν, ἀλλὰ καὶ σωθῆναι οὐκ ἔσθαι πρὸς τὸν θεόν.

S Διὸ ἀναπολόγητος εἶ ὁ ἄνθρωπος, πᾶς ὁ κρίνω. ἐν ᾧ γὰρ κρίνας τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνας, τὰ γὰρ αὐτὰ πράσας ὁ κρίνω. οἶδα μὲν δὲ ὅτι τὸ κρῖμα τοῦ θεοῦ ὅτι καὶ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας, λογίζη δὲ τοῦτο ὡς ἄνθρωπος, ὁ κρίνω τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας, καὶ ποιῶν αὐτὰ, ὅτι σὺ ἐκφύξῃ τὸ κρῖμα τοῦ θεοῦ; ἢ τὸ πλοῦτος ἐν χησότητι αὐτοῦ, καὶ ἐν ἀνοχῆς, καὶ

mutauerūtq; gloriā immortalis dei, per imaginē, nō solum ad mortalis hominis similitudinē effictam, uerū etiā uolatiliū & quadrupedū & reptiliū. Quapropter tradidit illos deus per cupiditates cordiū suorū, in immunditiā, ut ignominia afficiant corpora sua, inter se mutuo. qui cōmutarūt ueritatē eius mēdacio, & uenerati sunt coluerūtq; ea quæ condita sunt, supra eū qui condidit, qui est laudandus in sæcula amen. Quāobrē tradidit eos deus in cupiditates ignominiosas. Nam & scēminæ illorū mutauerūt naturalem usum, in eum qui est præter naturā. Similiterq; & masculi, relicto naturali usu scēminæ, exarserūt per appetitiā sui, ali⁹ in aliū, masculi in masculos scēditatē perpetrantes, & præmiū, qd̄ oportuit, erroris sui in sese recipiētes. Et quēadmodū non pbauerūt, ut deū agnoscerēt: ita tradidit eos de⁹ in reprobā mentē, ut facerēt quæ nō cōueniebat, repleti om̄i iniusticia, scortatione, uersutia, auaricia, malicia, pleni; inuidia, cæde, cōtētionē, dolo, malis præditi moribus, susurrōnes, obtrectatores, dei ofores, cōtumeliosi, elati, gloriosi, excogitatores malorū, parētib⁹ imorigeri, expertes intelligētiæ, pactorū haud q̄c̄ tenaces, alieni à charitatis affectu, nescij scēderis, imisericordes. Qui cū dei iusticiam nouerint, nēpe, q̄ ij q̄ talia faciūt, digni sint morte: nō solū ea faciūt, uerū etiā assentiūt ihs, q̄ faciūt. Quapropter inexcusabilis es ὁ ἄνθρωπος, quisq; es q̄ iudicas. Nā hoc ip̄o q̄ iudicas alterū, teip̄m cōdēnas. Eadē em̄ facis tu, q̄ iudicas. Scim⁹ aut, q̄ iudiciū dei est secūdū ueritatē, aduersus eos q̄ talia agunt. Cogitas aut hoc ὁ ἄνθρωπος, qui iudicas eos qui talia faciunt, & facis eadem, qd̄ tu suffugies iudiciū dei? Aut diuitias bonitatis illi⁹, ac tolerantia,

Et hoc quod dicitur in uolatiliū & quadrupedū & reptiliū, id est in mortales homines, ut dicitur in quadrupedibus & reptilibus, dicitur in his, quod dicitur in his, quod dicitur in his.

quædam.
quædam hic est, quod dicitur in his, quod dicitur in his, quod dicitur in his.

καὶ καδως.
quædam hic est, quod dicitur in his, quod dicitur in his, quod dicitur in his.

ὅτι τινες τὸ.
quædam hic est, quod dicitur in his, quod dicitur in his, quod dicitur in his.

quædam hic est, quod dicitur in his, quod dicitur in his, quod dicitur in his.

E lenitatisq;

quædam hic est, quod dicitur in his, quod dicitur in his, quod dicitur in his.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

τὰ εἰδωλά, ἱεροσυλῆς. ὁς ἐν νόμῳ καυχῶσα, δ' ἰὰ φιλίαν παρὰ βλάβειν τοῦ νόμου τὸν δεῖν ἄτιμάζεις. ὁ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καθὼς γέγραπται. περιτομὴ μου γὰρ ὠφελῆ, ἐὰν νόμον πράξῃς, ἐὰν δὲ παρὰ βλάβειν νόμου ἢς, ἢ περιτομὴ σου ἀκροβυστία γένοιτο. ἐὰν οὖν ἢ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσῃ, οὐχὶ ἢ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογιθήσεται; καὶ κρινεῖ ἢ ἐκ φύσει ἀκροβυστία, τὸν νόμον τελοῦσα, σέ; τὸν δ' ἰὰ γράμματα καὶ περιτομῆς παρὰ βλάβειν νόμου; οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερωθῆ ἰουδαῖός ἐσίμ, οὐ δὲ ἢ ἐν τῷ φανερωθῆ ἐν σαρκὶ περιτομὴ, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ ἰουδαῖός, καὶ περιτομὴ καρδίας, ἐν πνεύματι, οὐ γράμματα. οὐ δ' ἐπαύειν οὐκ ἐκ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ.

Τί οὖν τὸ περιεσθῆναι τοῦ ἰουδαίου; ἢ τίς ἢ ὠφέλιμα ἐστὶν περιτομῆς; πολλὰ κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν γὰρ, ὅτι ἐπίσεινδυσαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ. τί γὰρ, εἴ ἢ πείσασθαι τινες; μὴ ἢ ἀπιστία αὐτῶν πῶν ἠπίσιν τοῦ θεοῦ καταργήσῃ; μὴ γλύχοιτο. γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθῆς, ὡς δὲ ἀνθρώπων φεύσῃς, καθὼς γέγραπται. ὅπως ἄρ' δικαιωθῆς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαι σε,

εἴ δὲ ἢ ἀδικία ἡμῶν, θεοῦ δικαιωσάντων σωθῆσθαι, τί ἐροῦμεν; μὴ ἀδικός ὁ θεός, ὁ ὠπλίζων πῶν ὀργάνῳ; ἢ ἀνθρώπων λέγω, μὴ γλύχοιτο. ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον; εἴ γὰρ ἢ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ φεύσματος ἐπερίσθυσεν εἰς πῶν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κάρως ἄμαρτωλός κρινόμεναι; καὶ μὴ καθὼς βλασφημοῦμεθα, καὶ καθὼς φασὶ τινες ἢ ἡμᾶς λέγειν. ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθὰ. ὡς τὸ κῆρμα ἐνδικόν ὄσιν.

Τί οὖν; προσεχόμεθα; οὐ πάντως. προσεχόμεθα γὰρ ἰουδαῖος τε καὶ ἕλληνας πάντας ὑφάμαρτίαν εἶναι, καθὼς γέγραπται.

simulacra, sacrilegiū admittis: qui de lege gloriaris, p[er] legis trāsgressionē deū dehonestas. Nā nomē dei p[ro]pter uos male audit inter gentes: quēadmodū scriptū est. Nā circūcisio quidē prodest, si legē seruaueris. Quod si transgressor legis fueris, circūcisio tua in prapuciū uersa est. Ergo si prapucium iustificaciones legis seruauerit, nōne prapuciū illius pro circūcisione imputabitur? & iudicabit quod est ex natura prapuciū, si legē seruauerit, te qui p[er] literā & circūcisionē trāsgressor es legis? Nō is qui in manifesto iudæus sit, iudæus est: nec ea quæ in manifesto sit carnis circūcisio, circūcisio est: sed qui in occulto iudæus fuerit, is iudæus est: & circūcisio cordis circūcisio est, quæ spiritu constat, nō litera: cuius laus nō ex hominib[us] est, sed ex deo. Quid igit[ur] habet in quō precellat iudæus? aut quæ utilitas circūcisionis? Multū p[er] omnē modū. Nam primū quidē illud, quod illis cōmissa sunt oracula dei. Quid em̄, si quidā fuerunt increduli? Num incredulitas illorū, fidē dei faciet irritam? Absit. Imō sit deus uerax, omnis autē homo mēdax. Quēadmodū scriptū est: Ut iustificeris in sermonibus tuis, & uincas cū iudicaris. Quod si iniusticia nostra, dei iusticiā cōmendat, quid dicemus? Num iniustus deus, qui inducat irā? Humano more loquor. Absit. Nā quō iudicabit deus mundū? Eteḗm si ueritas dei, per meum mendaciū excelluit, in gloriā ipsius, quid posthac & ego ueluti peccator iudicor? Ac nō potius (quēadmodū de nobis male loquunt[ur], & sicut quidā aiunt nos dicere) faciamus mala, ut ueniant bona. Quorū dānatio iusta ē. Quid igit[ur] precellimus eos? Nullo mō. Nā ante causis redditis ostendimus & iudæos & Græcos oēs peccātō esse obnoxios, sicut scriptū est:

E. 2. Non

[Marginal notes in Greek and Latin, including phrases like 'το γαρ ονομα', 'Ουκ εστιν', 'Nam nomē dei', 'Nōne prapuciū', 'Nā quō iudicabit', 'Eteḗm si ueritas', 'Quorū dānatio', 'Nullo mō', 'Nā ante causis', 'ostendimus', 'iudæos & Græcos', 'oēs peccātō', 'esse obnoxios', 'sicut scriptū est']

Handwritten notes at the top of the page, including the title 'Επιστολή' and various annotations in Greek.

Handwritten notes in the left margin, starting with 'Nam completus est...'

ὅτι οὐκ ἔστι Δίκαιος, οὐδέ τις, οὐκ ἔστι ὁ σὺν νόμῳ, οὐκ ἔστι ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν. πάντες διεκλίναμεν, ἅμα ἠρθεῖν ἡμᾶς, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστι ἕως ἐνός. τὰ φθάνων γὰρ ἡμῶν ὁ λάρυγγος αὐτῶν, τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐδολίχισαμεν, ἵνα ἀσπίδω ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν. ὡς τὸ σῶμα ἀράς καὶ τοῦ κριταίου γέμεται, ὁ ἕως οὐκ ἔστι αὐτῶν ἐκχέου ἅμα. σῶμα ἡμῶν, καὶ ταλαπωρία ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν, καὶ ὁ δὲ ἐπιβόη οὐκ ἔγνωσεν. οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι ἢ ὁ φθαλαμῶν αὐτῶν. οὐδ' αὖτε δὲ, ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλοῦν, ἵνα πᾶν σῶμα φραγῆ, καὶ ὑπόδικον γίνηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ. δι' οὗτοῦ διεργαζόμενος ὁ νόμος οὐ δικαιοσύνην ἀποκαλύπτει, ἀλλὰ ἵνα ἁμαρτία φανερωθῆται. διὰ τοῦτο νόμος ἐπίγνωσις ἁμαρτίας. Νυνὶ ἡ χάρις νόμου δικαιοσύνη θεοῦ φανερώσεται, μὴ τρυφῶν ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ ἢ προφητῶν. δικαιοσύνη ἡ θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς πάντας, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντες. οὐ γὰρ ὅτι διὰ σολῆ. πάντες γὰρ ἡμαρτοῦ, καὶ ὑπερωῦται φθιτόν ἐστι τοῦ θεοῦ. δικαιοσύνη δὲ δωρεὰν τῆς αὐτοῦ χάριτος, διὰ φθιτοῦ ἀπολυτρώσεως φθιτοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ὁμολογῶν θεοῦ ὁ θεὸς ἰλασθήσεται, διὰ φθιτοῦ πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδοξον φθιτοῦ δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τῶν πᾶσι ἡμαρτιῶν ἢ προγεγονότων ἁμαρτημάτων, ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς ἔνδοξον φθιτοῦ δικαιοσύνης αὐτοῦ, ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοσύνην τὴν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ.

Handwritten notes in the left margin, starting with 'Scimus autem quod...'

Handwritten notes in the left margin, starting with 'Non enim est distinctio...'

ποῦ οὐκ ἔστι καὶ χριστός, διεκλείδην. διὰ τοῦ νόμου, ἢ ἐργῶν, οὐκ ἔστι, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως. λογίζομεθα ὅτι πίστεως δικαιοσύνην ἀνθρώπων χωρὶς ἐργῶν νόμου. ἢ ἰσθ' αἰῶν ὁ θεὸς μόνος, οὐκ ἔστι καὶ ἐθνῶν, καὶ ἡ ἐθνῶν. ἐπεὶ περ εἰς ὁ θεός, ὅς ἐστι δικαιοσύνη περὶ τομῶν ἐκ πίστεως, ὁ ἀκροβυστία διὰ φθιτοῦ πίστεως. νόμος ὁμοῦ κατὰ γὰρ μὴ διὰ φθιτοῦ πίστεως, μὴ γὰρ οἶτο. ἀλλὰ νόμος ἰσθ' αἰῶν. τί ὁμοῦ ἐργῶν ἀβραάμ

Nō est iustus, ne un⁹ qdē, nō est q̄ intelligat, nō est q̄ exgrat deū, oēs deflexerūt: simul inutiles facti sunt, nō est q̄ exercēat bonitatē, nō est usq; ad unū. Sepulchrū apertū guttur eorū, linguīs suis ad dolū uli sunt, uenenū aspidū sub labijs eorū. Quorū os execratione & amarulētia plenū est, ueloces pedes illorū ad effundēdū sanguinē. Cōtritio & calamitas in uis eorum, & uiā pacis nō cognouerūt. Nō est timor dei corā oculis eorū. Scim⁹ autē, q̄ q̄cūq; lex dicit, his qui in lege sunt, dicat: ut omne os obturet, & obnoxio⁹ fiat totus mūdus deo, p̄pterea q̄ ex operibus legis nō iustificabit omnis caro in cōspectu ei⁹. Per legē em̄ agnitio peccati. Nunc uero absq; lege iusticia dei manifestata est, dū cōprobat testimonio legis ac p̄phetarū. Iusticia uero dei per fidē Iesu Christi in omēs, & sup omēs eos qui credunt. Non em̄ est distinctio. Omēs em̄ peccauerūt, ac destituunt gloria dei. Iustificant autē gratis per illius gratiā, per redemptionē quæ est in Christo Iesu, quem p̄posuit deus recōciliatorē, per fidē interueniente ipsius sanguine, ad ostensionem iusticiæ suæ, propter remissionē præteritorū peccatorū, quæ deus tolerauit, ad ostendam iusticiam suam, in præsentī tēpore: in hoc, ut ipse sit iustus: & iustificans eum qui est ex fide Iesu. Vbi igitur gloriatio? Exclusa est. Per quam legem? Operum? Non, imò per legem fidei. Arbitramur igitur fide iustificari hominē absq; operibus legis. An Iudæorū deus tantum? An non & gentium? Certe & gentium. Quandoquidem unus deus, qui iustificabit circumcisionē ex fide, & præpuciū per fidem. Legem igitur irritam facimus per fidem? Absit. Imò legem stabili⁹. Quid igitur dicem⁹ inuenisse Abrahā patrem

Handwritten notes at the bottom of the page, including the name 'Abraham' and other annotations.

τὸ οὐκ ἐροῦμεν.

Quid igitur dicemus. Ut enim diximus per Christum baptizati sumus, id est in hoc proficimus quod
baptizati sumus in nomine domini Iesu Christi, ut utique hinc occasione accipiamus, ut utique
statuamus, ut istum uerum cognoscamus, si potius illud uerum et magis beneficentiam dei signi-
ficat, baptizati sumus in nomine domini Iesu Christi, quod magis habet, tunc uelut quod igitur dicemus.

332
EPISTOLA

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

EPISTOLA

Qui mortui sumus peccato, ut utique hinc occasione accipiamus, ut utique
statuamus, ut istum uerum cognoscamus, si potius illud uerum et magis beneficentiam dei signi-
ficat, baptizati sumus in nomine domini Iesu Christi, quod magis habet, tunc uelut quod igitur dicemus.

λευσῆ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον,
διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.
τί οὐκ ἐροῦμεν; ἐπιμενόμεν τῇ ἁμαρ-
τίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; μὴ γένοιτο.
οἱ τινες ἀπεδάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ὡς ἐτι-
θήσομεν ἐν αὐτῇ;
ἡ ἀγνοεῖτε, ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς
χριστὸν ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβα-
πτίσθημεν; σωετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ
βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὡσπρ
ἡ γένηται χριστὸς ἐκ νεκρῶν, διὰ τοῦ ὁδοῦ τοῦ
πατρὸς, οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς
περιπατήσωμεν. εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόνα-
μεν τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, ἀλλὰ
καὶ τοῦ ἀναστάσεως ἐσόμεθα. τί οὖν γινώσκου-
τε, ὅτι ὁ παλαῶς ἡμῶν ἄνθρωπος σωε-
σαυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τοῦ ἁμαρ-
τίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρ-
τίᾳ. ὁ γὰρ ἀποθανὼν, δεδικαίωται ἀπὸ
τοῦ ἁμαρτίᾳ. εἰ δὲ ἀπεδάνομεν αὐτῷ χρι-
στῷ, πῶς ἐσομεν, ὅτι καὶ συζησομεν αὐτῷ.
εἰδότες, ὅτι χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκ
ἐτι ἀποδνήσκει, θάνατον αὐτοῦ οὐκ ἐτι
κυριεύει. ὁ γὰρ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέ-
θανε ἐφ' ἡμᾶς. ὁ δὲ ζῆ, ζῆ τῷ θεῷ. οὕτως
καὶ ἡμεῖς λογιζομεθα ἑαυτοὺς, νεκροὺς μελ-
εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν χρι-
στῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.
μὴ οὖν βασιλεύτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ
θνητῷ ἡμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακῆσαι αὐτῇ
ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ. μηδὲ παρισάνει-
τε τὰ μέλη ἡμῶν, ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρ-
τίᾳ, ἀλλὰ παρᾶσθε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ, ὡς
ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ἡμῶν, ὅπλα
δικαιοσύνης τῷ θεῷ. ἁμαρτία γὰρ ἡμῶν
οὐ κυριεύσει. οὐ γὰρ ἐσε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ
χάριμ. τί οὖν; ἁμαρτήσομεν, ὅτι οὐκ ἐσμεν
ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριμ; μὴ γένοιτο. οὐκ
οἶδατε, ὅτι ὃ παρισάνετε ἑαυτοὺς δούλους
εἰς ὑπακοὴν, δούλοι ἐσε, ὃ ὑπακῆτε, ἢτοι
ἁμαρτίας.

in morte, sic & gratia regnaret per iusti-
ciam ad uitam aeternam, per Iesum Chri-
stum. **Quid igitur dicemus?** Manebi-
mus in peccato, ut gratia abundet? Ab-
sit. Qui mortui sumus peccato, quomo-
do posthac uiuemus in eodem? An igno-
ratis, quod quicumque baptizati sumus in
Christum Iesum, in mortē eius baptiza-
ti sumus? Sepulti igitur sumus unā cum
illo per baptismū in mortem, ut quem-
admodū excitatus est Christus ex mor-
tuis, per gloriam patris, ita & nos in no-
uitate uitae ambulemus. Nam si inuiti
facti sumus illi per similitudinem mor-
tis eius, nimirum & resurrectionis parti-
cipes erimus: illud sciētes, quod uetus ille
noster homo cum illo crucifixus est; ut
aboleretur corpus peccati, ut posthac nō
seruiamus peccato. Etenim qui mortuus
est, iustificatus est à peccato. Quod si mor-
tui sumus cum Christo, credimus, quod &
uiuemus cum illo. Scientes, quod Christus
excitatus à mortuis, non amplius morit̄:
mors illi nō amplius dominat̄. Nam quod
mortuus fuit, peccato mortuus fuit semel:
quod autē uiuit, uiuit deo. Ita & uos existi-
mate uos ipsos, mortuos quidē esse peccato,
uiuētes autē deo per Christū Iesum dñm
nostrū. Ne regnet igit̄ peccatū in mor-
tali uestro corpore, ut obediatis illi per
cupiditates eius. Neque accommodetis mem-
bra uestra, arma iniusticiæ peccato, sed
accommodetis uosmetipsos deo, uelut ex
mortuis uiuentes, & membra uestra ar-
ma iusticiæ deo. Peccatū enim uobis nō
dominabitur. Non enim estis sub lege,
sed sub gratia. Quid igitur? Peccabi-
mus, quod non simus sub lege, sed sub
gratia? Absit. An nescitis, quod cui ac-
comodatis uos ipsos seruos ad obediē-
dum, eius serui estis, cui obeditis, siue
serui peccati.

Quid si mortui sumus peccato, ut utique hinc occasione accipiamus, ut utique
statuamus, ut istum uerum cognoscamus, si potius illud uerum et magis beneficentiam dei signi-
ficat, baptizati sumus in nomine domini Iesu Christi, quod magis habet, tunc uelut quod igitur dicemus.

VI

Quid si mortui sumus peccato, ut utique hinc occasione accipiamus, ut utique statuamus, ut istum uerum cognoscamus, si potius illud uerum et magis beneficentiam dei signi-
ficat, baptizati sumus in nomine domini Iesu Christi, quod magis habet, tunc uelut quod igitur dicemus.

sed pccm no cognoui, p somnum puti huiusmodi, qui p tunc submittitur Coge obnoxio no est, sed ubi actio subest, subest et tunc p mandata cognoscit.
has in pccm in. Itaque dicitur non est tunc pccm, quodammodo pccm, quodammodo pccm, quodammodo pccm, quodammodo pccm.

sed pccm no cognoui, p somnum puti huiusmodi, qui p tunc submittitur Coge obnoxio no est, sed ubi actio subest, subest et tunc p mandata cognoscit.
Ο νόμος ἁμαρτία, μὴ γινώτο. ἀλλὰ πῶς
ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνω, εἰ μὴ διὰ νόμου. πῶς
τε ἔπιθυμίαν οὐκ ἤθεον, εἰ μὴ ὁ νόμος
ἔλεγεν, οὐκ ἐπιθυμήσεις. ἀφορμὴν δὲ λαβῶσα,
ἡ ἁμαρτία διὰ τοῦ ἐντολῆς κατεργάσατο ἐν ἐμοὶ
πᾶσαν ἐπιθυμίαν. χωρὶς νόμου, ἁμαρτία νεκρά.
ἐγὼ δὲ ἔζω χωρὶς νόμου ποτέ. ἐλθέσθης ἢ τοῦ ἐντολῆς,
ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν, ἐγὼ δὲ ἀπέθανον. καὶ ἐν-
ερέθη μοι ἡ ἐντολή ἡ ἐν ζωῇ, αὕτη ἐστὶ θάνατος.
ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβῶσα διὰ τοῦ ἐντο-
λῆς, ἐζηπάτησέ με, ἢ δι' αὐτῆς ἀπέκτα νερὺ.
ὡς περὶ τοῦ νόμου ἁγίου, καὶ ἡ ἐντολή ἀγία
καὶ δίκαια καὶ ἀγαθή. τὸ οὖν ἄγαθόν, ἐμοὶ γέγονε
θάνατος, μὴ γινώτο. ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία, ἵνα φανῇ
ἁμαρτία, διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργάσατο
θάνατον, ἵνα γινώσκω κατ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς
ἡ ἁμαρτία διὰ τοῦ ἐντολῆς.

Lex peccatū est. Absit. Sed peccatū non cognoui, nisi per legem. Nam & concupiscentiam non nouissem, nisi lex dixeret: nō concupisces. Sed occasione accepta, peccatum per praeceptum genuit in me omnē concupiscentiā. Siquidē absq; lege, peccatū erat mortuū. Ego autē uiuebam sine lege quondam. Porro ueniēte mandato, peccatū reuixit: ego uero mortuus sum. Et repertū est, mandatū qd' institutum erat ad uitam, mihi cedere ad mortem. Nam peccatū occasione accepta per praeceptū, decepit me: & per illud occidit. Ita q; lex ipsa quidē sancta, & praeceptū sanctum ac iustum & bonū. Ergo quod bonū erat, mihi factum est mors. Absit. Imò peccatū. Vt appareret peccatū, per id quod erat bonū mihi gignere mortē, ut fieret maiorē in modum peccans peccatū per praeceptū. Scimus em̄, qd' lex spiritualis est. At ego carnalis sum, uenditus sub peccatū. Quod enim ago, non probō. Non enim quod uolo, hoc facio: sed quod odi, hoc ago. Si uero quod nō uolo, hoc facio, cōsentio legi, quod bonum sit. Nunc autem non iam ego perpetro illud, sed inhabitans in me peccatū. Non enim, quod nō habitet in me, hoc est, in carne mea bonum. Nam uelle adest mihi, at ut faciam bonum, non reperio. Non enim quod uolo, facio bonum, sed quod non uolo malum, hoc ago. Porro si quod non uolo ego, hoc facio: nō iam ego perpetro illud, sed inhabitans in me peccatum. Reperio igitur per legem uolenti mihi facere bonum, quod mihi malum adiunctum sit. Delectat em̄ me lex dei secundum internum hominem. Sed uideo aliam legem in membris meis, rebellantem legi mentis meae, & captiuum reddentem me legi peccati, quae est in

οἶδα μὲν γὰρ, ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστίν. ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, ὡς ἐπαισμένος ὑπὸ πῶς ἁμαρτίας. ὁ ἔπιθυμῶ κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω. οὐ γὰρ ὁ θέλω, τὸ πο πρᾶσσω, ἀλλ' ὁ μισῶ, τὸ πο ποιῶ. εἰ δὲ ὁ οὐ θέλω, τὸ πο ποιῶ, σύμφημι τοῦ νόμου, ὅτι καλόν. κινῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ' ἡ ὀικῶσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. οἶδα γὰρ, ὅτι οὐκ οἶκῃ ἐν ἐμοὶ, τούτέστι ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν. τὸ γὰρ θέλω παρὰ κατὰ μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλόν, οὐ χέυρισκω. οὐ γὰρ ὁ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὁ οὐ θέλω κακόν, τὸ πο πρᾶσσω. εἰ δὲ ὁ οὐ θέλω ἐγὼ, τὸ πο ποιῶ, οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ' ἡ ὀικῶσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. εὐρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιῆναι τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακόν παρὰ κατὰ μοι. συνήδομαι γὰρ τοῦ νόμου τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον. βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τῷ ἐσω μέρει μου, ἀντιστραθεύοντά μοι τοῦ νόμου τοῦ νοῦ μου, καὶ ἀχμαλώτιζοντά με τοῦ νόμου τοῦ ἁμαρτίας, τοῦ ὄντι ἐν τῷ ἐσω

membris ta pccm no cognoui, p somnum puti huiusmodi, qui p tunc submittitur Coge obnoxio no est, sed ubi actio subest, subest et tunc p mandata cognoscit.
Itaque dicitur non est tunc pccm, quodammodo pccm, quodammodo pccm, quodammodo pccm.
Itaque dicitur non est tunc pccm, quodammodo pccm, quodammodo pccm, quodammodo pccm.
Itaque dicitur non est tunc pccm, quodammodo pccm, quodammodo pccm, quodammodo pccm.

Quod si spiritus sit, qui habetur in uerbo et in morte. Habentem uerbum et habitum in uerbo, non in morte.
 Non enim habentem uerbum et in morte.
 Non enim habentem uerbum et in morte.
 Non enim habentem uerbum et in morte.
 Non enim habentem uerbum et in morte.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΕΠΙΣΤΟΛΑ

Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum ad timorem, sed accepistis spiritum adoptionis: per quem clamamus, abba pater. Idem spiritus testatur unam cum spiritu nostro, quod simus filij dei. Quia si filij, igitur & haeredes. Haeredes quidem dei, cohaeredes autem Christi. Siquidem simul cum eo patimur, ut & unam cum illo glorificemur. Nam reputo, non esse pares afflictiones praesentis temporis ad gloriam, quae reuelabitur erga nos. Etenim sollicita creaturae expectatio expectat ut palam fiant filij dei. Quippe uanitati creatura subiaceret: non uolens, sed propter eum, qui subiecit illam sub spe. Quonia & ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis, in libertate gloriae filiorum dei. Scimus enim, quod omnis creatura congemiscat, simulque nobiscum parturitur usque ad hoc tempus. Non solum autem illa, sed & ipsi, qui primitias spiritus habemus, & nos ipsi in nobis ipsis gemimus, adoptionem expectantes, redemptionem corporis nostri. Siquidem spe seruati sumus, porro spes si uideatur, non est spes. Quod enim quis cernit, cur idem speret? Si uero quod non uidemus, speramus, id per patientiam expectamus. Cōsimiliter autem & spiritus auxiliatur infirmitatibus nostris. Siquidem hoc ipsum, quid oraturi simus, ut oportet, non nouimus: uerum ipse spiritus intercedit pro nobis, gemitibus inenarrabilibus. At ille qui scrutatur corda, nouit quis sit sensus spiritus: quonia secundum deum intercedit pro sanctis. Scimus autem, quod his qui diligunt deum, omnia simul adiuumento sunt in bonum, nimirum his qui iuxta propositum uocati sunt. Quoniam quos praedecernerat, eosdem & praefiniuit, eosdem & conformes imaginis filij sui, ut ipse sit primogenitus inter multos fratres. Porro quos praedecernerat, eosdem & uocauit. Et

Quia si spiritus sit, qui habetur in uerbo et in morte.
 Non enim habentem uerbum et in morte.
 Non enim habentem uerbum et in morte.
 Non enim habentem uerbum et in morte.
 Non enim habentem uerbum et in morte.

Non solum aut illi, sed et... quos uocauit, eos & iustificauit. Quos autem iustificauit, hos & glorificauit. Quid igitur dicemus ad hæc: Si deus pro nobis, quis contra nos? Qui proprio filio non percipit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, qui fieri potest, ut non & cum eodem omnia nobis donet? Quis intentabit crimina aduersus electos dei? Deus est qui iustificat. Quis ille, qui condonet? Christus est, qui mortuus est, imò qui & suscitatus est, qui etiam est ad dexteram dei, qui & intercedit pro nobis. Quis nos separabit à dilectione dei? num afflictio? num angustia? num persecutio? num fames? num nuditas? num periculum? num gladius? Quæadmodum scriptum est: Propter te morti tradimur tota die, habitus fumus uel ues destinatae macerationi. Verum in his omnibus superamus, per eum qui dilexit nos. Nam mihi persuasum habeo, quod neque mors, neque uita, neque angeli, neque principatus, neque potestates, neque instantia, neque subtilitas, neque altitudo, neque profunditas, neque ulla creatura alia poterit nos separare à dilectione dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

AD RHOMANOS.

δὸς ἐκάλεσε, τοὺτους καὶ ἐδικαίωσε, οὗς
δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε. τί οὖν
ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν,
τίς κατ' ἡμῶν; ὅσγε τοῖ ἰδίῳ υἱῷ οὐκ ἐφεί-
σατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδω-
κεν αὐτὸν, ὥστε οὐχὶ καὶ σωθῆναι αὐτῶν τὰ πάν-
τα ἡμῖν χαρίζεται; τίς ἐγκαλέσει κατὰ
ἐκλεκτῶν θεοῦ; θεὸς ὁ δικαίων. τίς ὁ κα-
τακρίνων; χριστὸς ὁ ἀποθανὼν, μάλλον δὲ
καὶ ἠγέρθη, ὃς καὶ ὄσιμ' ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ,
ὃς καὶ ἔντυχα ὑπὲρ ἡμῶν. τίς ἡμᾶς χω-
ρίσει ἀπὸ φιλίας ἀγάπης τοῦ θεοῦ; ὀλίγις; ἢ
σενωχωρία; ἢ δίωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυ-
μνότης; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχα; καὶ θάνατος
γέγραπται. ὅτι ἐνεκά σου θανάτου μεθ' ἐ-
σθ' ἅλων πᾶν ἡμέραν, ἐλογίζημεν ὡς πρόσβαι-
τα σφαγῆς. ἀλλ' ἐν τούτοις πάντις ὑπερνι-
κῶμεν, διὰ τὸ ἀγαπήσαντός ἡμᾶς. πέ-
πεισμαι γάρ, ὅτι οὐτε θάνατος, οὐτε ζωὴ,
οὐτε ἄγγελοι, οὐτε ἀρχαί, οὐτε δυνάμεις,
οὐτε ἐνεώτα, οὐτε μέλλοντα, οὐτε ὑψώματα,
οὐτε βάθη, οὐτε τίς κτίσις ἐτέρα δυνή-
σεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ φιλίας ἀγάπης τοῦ θεοῦ,
ἐν ᾗ χριστῷ ἰησοῦ κυρίῳ ἡμῶν.

quos uocauit, eos & iustificauit. Quos
autem iustificauit, hos & glorificauit. Quid
igitur dicemus ad hæc: Si deus pro nobis,
quis contra nos? Qui proprio filio non pe-
percit, sed pro nobis omnibus tradidit illum,
qui fieri potest, ut non & cum eodem omnia no-
bis donet? Quis intentabit crimina ad-
uersus electos dei? Deus est qui iustifi-
cat. Quis ille, qui condonet? Christus est,
qui mortuus est, imò qui & suscitatus est,
qui etiam est ad dexteram dei, qui & interce-
dit pro nobis. Quis nos separabit à dile-
ctione dei? num afflictio? num angu-
stia? num persecutio? num fames? num
nuditas? num periculum? num gladius?
Quæadmodum scriptum est: Propter te mor-
ti tradimur tota die, habitus fumus uel ut
ues destinatae macerationi. Verum in his
omnibus superamus, per eum qui dilexit nos.

Quid ego dicimus ad hæc? Si deus pro nobis, quis contra nos? Qui proprio filio non percipit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, qui fieri potest, ut non & cum eodem omnia nobis donet? Quis intentabit crimina aduersus electos dei? Deus est qui iustificat. Quis ille, qui condonet? Christus est, qui mortuus est, imò qui & suscitatus est, qui etiam est ad dexteram dei, qui & intercedit pro nobis. Quis nos separabit à dilectione dei? num afflictio? num angustia? num persecutio? num fames? num nuditas? num periculum? num gladius? Quæadmodum scriptum est: Propter te morti tradimur tota die, habitus fumus uel ues destinatae macerationi. Verum in his omnibus superamus, per eum qui dilexit nos.

Ἀληθεῖα λέγω ἐν χριστῷ, ὃν φεύδομαι,
συμμετρουσούσης μοι φιλίας σωτηρίας μου,
ἐν ᾗ κενώματι ἠγάπησα, ὅτι λύπη μοι ὄσις μεγά-
λη, καὶ ἀδίκα ἠγάπησα ὅδ' ὄσην τῇ καρδίᾳ μου.
ἦν υἱὸς ὅμοιος γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ
τοῦ χριστοῦ ὑπὲρ πάντων ἀδελφῶν μου, ἵνα συγ-
γενηθῶν μου ἦν σάρκα, ὅτι τινὲς εἰσι ἰσραη-
λίται, ὧν ἢ ὑποθεσία, καὶ ἢ δόξα, καὶ ἢ δόξα
δοῦκα, καὶ ἢ νομοθεσία, καὶ ἢ λατρεία, καὶ ἢ
ἢ ἐπαγγελία, ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἢ ἐξ ὧν
ὁ χριστὸς, ὃ κατὰ σάρκα, ὃ ὧν ἐπὶ πάντων
θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

Nam mihi persuasum habeo, quod neque
mors, neque uita, neque angeli, neque princi-
patus, neque potestates, neque instantia, neque su-
bilitas, neque altitudo, neque profunditas, neque
ulla creatura alia poterit nos separare à
dilectione dei, quæ est in Christo Iesu domino
nostro. Veritatem dico in Christo, non
mentior, attestante mihi simul conscientia
mea, pro spiritu sancto, quod dolor mihi sit ma-
gnus, & assiduus crucietur cordi meo. Op-
tarim enim ego ipse, anathema esse à Chri-
sto, pro fratribus meis, cognatis meis secundum
carnem, qui sunt Israëlita, qui sunt adoptio,
& gloria, & testamenta, & legis constitutio,
& cultus, & promissiones, qui sunt presens, & in
ex quo est Christus, qui est assumptus ad carnem,
qui est in omnibus deus laudandus in sæcu-
la amen. Non autem hæc loquor quod exciderit
sermo dei. Non enim omnes qui sunt ex
Israël, sunt Israël, neque quia sunt semen
Abrahæ, statim omnes filii, sed pro Isaac nota-
bitur tibi semine, hoc est, non quod filii carnis, hi
sunt filii

Veritatem dico in Christo, non mentior, attestante mihi simul conscientia mea, pro spiritu sancto, quod dolor mihi sit magnus, & assiduus crucietur cordi meo. Optarim enim ego ipse, anathema esse à Christo, pro fratribus meis, cognatis meis secundum carnem, qui sunt Israëlita, qui sunt adoptio, & gloria, & testamenta, & legis constitutio, & cultus, & promissiones, qui sunt presens, & in ex quo est Christus, qui est assumptus ad carnem, qui est in omnibus deus laudandus in sæcula amen.

οὐχ' ἴδιον δὲ, ὅτι ἐκπέπωκεν ὁ λόγος
τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ πάντες οἱ ἰσραὴλ, οὐτοί
ἰσραὴλ. οὐδ' ὅτι εἰσὶ πατέρα ἀβραάμ, πάν-
τες τέκνα, ἀλλ' ἐν ἰσραὴλ κληθήσονται οἱ πατέ-
ρες, τῶν τέκνων, ὃν τὰ τέκνα φιλίας σαρκὸς, ταῦτα
δὲ τέκνα ἡμῶν. ὅτι τὰ τέκνα ἡμῶν ἐστὶν ἡμῶν
ἐν ἰσραὴλ. οὐ γὰρ πάντες οἱ ἰσραὴλ, οὐτοί
ἰσραὴλ. οὐδ' ὅτι εἰσὶ πατέρα ἀβραάμ, πάν-
τες τέκνα, ἀλλ' ἐν ἰσραὴλ κληθήσονται οἱ πατέ-
ρες, τῶν τέκνων, ὃν τὰ τέκνα φιλίας σαρκὸς, ταῦτα
δὲ τέκνα ἡμῶν. ὅτι τὰ τέκνα ἡμῶν ἐστὶν ἡμῶν
ἐν ἰσραὴλ.

Non enim omnes qui sunt ex
Israël, sunt Israël, neque quia sunt semen
Abrahæ, statim omnes filii, sed pro Isaac nota-
bitur tibi semine, hoc est, non quod filii carnis, hi
sunt filii

Non enim omnes qui sunt ex Israël, sunt Israël, neque quia sunt semen Abrahæ, statim omnes filii, sed pro Isaac notabitur tibi semine, hoc est, non quod filii carnis, hi sunt filii

ἡμῶν. ὅτι τὰ τέκνα ἡμῶν ἐστὶν ἡμῶν
ἐν ἰσραὴλ. οὐ γὰρ πάντες οἱ ἰσραὴλ, οὐτοί
ἰσραὴλ. οὐδ' ὅτι εἰσὶ πατέρα ἀβραάμ, πάν-
τες τέκνα, ἀλλ' ἐν ἰσραὴλ κληθήσονται οἱ πατέ-
ρες, τῶν τέκνων, ὃν τὰ τέκνα φιλίας σαρκὸς, ταῦτα
δὲ τέκνα ἡμῶν. ὅτι τὰ τέκνα ἡμῶν ἐστὶν ἡμῶν
ἐν ἰσραὴλ.

E filii
sunt filii

E filii sunt filii

Handwritten notes at the top of the page, including the title 'ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ' and various marginalia.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

AD RHOMANOS.

Κ θ Ησαΐας ἡ κρᾶζα ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ. Ἐὰρ ἡ ὀ
ἀριθμὸς τῶν ἰσραὴλ, ὡς ἡ ἄμμος ὅτι θα
λάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται. Λόγου
γαρ σωτῶν καὶ σωτέμων ἐν δικαιοσύ
νῃ, ὅτι λόγου σωτῆς κληρονομήσει κῦ
ριος ἐπὶ ὅτι γῆς. καὶ καθὼς προείρηκεν ἡσα
ΐας. Εἰ μὴ κύριος σαβαώθ ἐγκατέλιπεν ἡμῶν
σῶμα, ὡς σόδομα ἃν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς
γόμερρα ἃν ὠμοιωθήμεν. τί οὐκ ἐρῶμεν;
ὅτι ἔδνη τὰ μὴ δ' ἰώκοντα δικαιοσύνην, καὶ
τέλαβε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ πλὴν ἐκ
πίστεως. Ἰσραὴλ δὲ δ' ἰώκων νόμος δικαιο
σύνης, εἰς νόμος δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε.
Διὰ τί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐξ
γῶν νόμου. προσέκοιτο γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ
προσκόματος. καθὼς γέγραπται, ἰδοὺ
τίθημι ἐν σίῳ λίθον προσκόματος, καὶ
πέτρα σκανδάλης. καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐν
αὐτῷ, οὐ κατακλιθήσεται.

λ α Ἀδελφοί, ἡ μὲν ἐνδοκίαι τ' ἐμῶν καρδίας,
καὶ ἡ δ' ἐκείνη ἡ πρὸς τὸν θεόν, ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ
ἔστιν εἰς σωτηρίαν. μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς, ὅτι
ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐκ κατ' ἐπίγνωσιν.
ἀγνοοῦσιν γὰρ πλὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην, ὅτι
πλὴν ἰσθίου δικαιοσύνης ζητοῦσιν εἶδαι, τῆ
δικαιοσύνης τοῦ θεοῦ οὐκ ὑπέταγσαν. τέλος
γαρ νόμου χριστὸς εἰς δικαιοσύνην πάντι
ῶν πιστεύοντι.

λ β Μωσῆς γὰρ γράφη πλὴν δικαιοσύνης τ' ἐκ
τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος, ζῆ
σεται ἐν αὐτοῖς. ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη,
οὕτως λέγει. μὴ εἶπες ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς
ἀναθήσεται εἰς τὸν θρόνον; τὸ ἐστὶν χρι
στὸν καταγαγῆν. ἢ τίς καταθήσεται εἰς πλὴν
ἄβυσσον; τὸ ἐστὶν χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγα
γῆν. ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς σου τὸ εἶμα ἔστιν
ἐν τῷ σῶματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου.
τοῦ ἐστὶν εἶμα ὅτι πίστεως, ὃ κηρύσσομεν.
ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ σῶματί σου κύ
ριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου,
ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἠγάγερον ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ.

Esaias autē clamat super Israël: Si fue
rit numerus filiorum Israël, ut arena ma
ris, reliquiae saluae erunt. Sermonē enim
perficiēs & abbrevians cum iusticia, quod
niam sermonē abbreviatū faciet domi
nus in terra. Et quēadmodū prius dixit
Esaias: Nisi dñs Sabaoth reliquisset no
bis semē, ut Sodoma facti fuissēmus, &
Gomorrae assimilati fuissēmus. Quid igit
dicem⁹? Quod gētes quæ nō sectabant
iusticiā, apprehenderunt iusticiā, iusticiā
aūt eam quæ est ex fide. Cōtra, Israël, qui
sectabat legē iusticiæ, ad legē iusticiæ nō
peruenit. Propter qd? Quia non ex fide,
sed tanq̄ ex opib⁹ legis. Impegerūt em̄
in lapidē offendiculi. Quēadmodū scri
ptum est: Ecce pono in Sion lapidē offen
diculi, & petram offensionis: & omis qui
credit in eo, nō pudefiet. Fratres, pro
pensa quidē uoluntas cordis mei, & de
precatio quæ fit ad deum, pro Israël est
ad salutē, Testimoniū em̄ illis perhibeo,
quod studiū dei habent, sed nō secundū
scientiam. Nam ignorantes dei iusticiā,
& propriam iusticiam quærentes consti
tuere, iusticiæ dei non fuerunt subditi.
Nam perfectio legis Christus, ad iustifi
cationem omni credenti. Moses enim
scribit de iusticia quæ est ex lege, quod
qui fecerit ea homo, uiuet per illa. Cæte
rum quæ ex fide est iusticia, ea sic loquit⁹:
Ne dixeris in corde tuo: Quis ascendet
in cœlum? Hoc est Christum ex alto de
ducere. Aut, quis descendet in abyssum?
Hoc est Christum ex mortuis reducere.
Sed quid dicit? Prope te uerbum est
in ore tuo, & in corde tuo. Hoc est, uer
bum fidei, quod prædicamus. Nempe sig
nificans, si quis confitetur ore suo
dominum Iesum, & credideris in corde tuo, quod
deus illum excitauit à mortuis, salu⁹ eris.

F 2 Corde

Extensive handwritten notes at the bottom of the page, continuing the commentary on the text above.

Et dixit tunc coram populo... At qui symon...

Corde enim credit ad iusticiam, ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura:

Omnis qui fidit illi, non pudebit. Non enim est distinctio uel Iudaei, uel Graeci. Nam idem dominus omnium, diues in omnes inuocantes se.

Quisquis enim inuocauerit nomen domini, saluus erit. Quo igitur inuocabunt eum, in quem non audierunt?

Quo autem audiet absque praedicatione? Quo autem praedicabitur, nisi missi fuerint? Sicut scriptum est:

Quis speciosi pedes annunciantium pacem, annunciantium bona. At non omnes obedierunt euangelio.

Esaias enim dicit: Domine, quis credidit sermonibus nostris? Ergo fides ex auditu est: auditus autem per uerbum dei.

Sed dico, an non audierunt? Atqui in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terrarum uerba illorum.

Sed dico: Nunquid non cognouit Israel? Primus Moyses dicit: Ego ad aemulationem prouocabo uos per gentem quam non est gens, per gentem stultam ad iram commouebo uos.

Esaias autem post hunc audet, ac dicit: Inuentus fui his, qui me non quaerebant: conspicuus factus sum his, qui de me non interrogabant.

Aduersus Israel autem dicit: Toto die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem. Dico igitur: Num repulit deus populum suum?

Abstulit. Nam & ego Israelita sum, ex semine Abraham, tribus Benjamin. Non repulit deus populum suum, quem ante agnouerat.

An nescitis, de Elia quid dicat scriptura? Quomodo interpellat apud deum aduersus Israel, dicens: Domine, prophetas tuos occiderunt, & altaria tua subruerunt: & ego relictus fui solus, & insidiantur uita mea.

Sed quid dicit ei diuinum responsum? Reliqui mihi ipsi septem milia uirorum, qui non inflexerunt genua imagini Baal. Sic igitur

Corde enim credit ad iusticiam, ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura: Omnis qui fidit illi, non pudebit.

Non enim est distinctio uel Iudaei, uel Graeci. Nam idem dominus omnium, diues in omnes inuocantes se. Quisquis enim inuocauerit nomen domini, saluus erit.

Quo igitur inuocabunt eum, in quem non audierunt? Quo autem audiet absque praedicatione? Quo autem praedicabitur, nisi missi fuerint? Sicut scriptum est: Quis speciosi pedes annunciantium pacem, annunciantium bona.

At non omnes obedierunt euangelio. Esaias enim dicit: Domine, quis credidit sermonibus nostris? Ergo fides ex auditu est: auditus autem per uerbum dei.

Sed dico, an non audierunt? Atqui in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terrarum uerba illorum. Sed dico: Nunquid non cognouit Israel?

Primus Moyses dicit: Ego ad aemulationem prouocabo uos per gentem quam non est gens, per gentem stultam ad iram commouebo uos. Esaias autem post hunc audet, ac dicit: Inuentus fui his, qui me non quaerebant: conspicuus factus sum his, qui de me non interrogabant.

Aduersus Israel autem dicit: Toto die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem. Dico igitur: Num repulit deus populum suum? Abstulit. Nam & ego Israelita sum, ex semine Abraham, tribus Benjamin.

Non repulit deus populum suum, quem ante agnouerat. An nescitis, de Elia quid dicat scriptura? Quomodo interpellat apud deum aduersus Israel, dicens: Domine, prophetas tuos occiderunt, & altaria tua subruerunt: & ego relictus fui solus, & insidiantur uita mea.

Sed quid dicit ei diuinum responsum? Reliqui mihi ipsi septem milia uirorum, qui non inflexerunt genua imagini Baal. Sic igitur

Corde enim credit ad iusticiam, ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura: Omnis qui fidit illi, non pudebit. Non enim est distinctio uel Iudaei, uel Graeci. Nam idem dominus omnium, diues in omnes inuocantes se. Quisquis enim inuocauerit nomen domini, saluus erit. Quo igitur inuocabunt eum, in quem non audierunt? Quo autem audiet absque praedicatione? Quo autem praedicabitur, nisi missi fuerint? Sicut scriptum est: Quis speciosi pedes annunciantium pacem, annunciantium bona. At non omnes obedierunt euangelio. Esaias enim dicit: Domine, quis credidit sermonibus nostris? Ergo fides ex auditu est: auditus autem per uerbum dei. Sed dico, an non audierunt? Atqui in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terrarum uerba illorum. Sed dico: Nunquid non cognouit Israel? Primus Moyses dicit: Ego ad aemulationem prouocabo uos per gentem quam non est gens, per gentem stultam ad iram commouebo uos. Esaias autem post hunc audet, ac dicit: Inuentus fui his, qui me non quaerebant: conspicuus factus sum his, qui de me non interrogabant. Aduersus Israel autem dicit: Toto die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem. Dico igitur: Num repulit deus populum suum? Abstulit. Nam & ego Israelita sum, ex semine Abraham, tribus Benjamin. Non repulit deus populum suum, quem ante agnouerat. An nescitis, de Elia quid dicat scriptura? Quomodo interpellat apud deum aduersus Israel, dicens: Domine, prophetas tuos occiderunt, & altaria tua subruerunt: & ego relictus fui solus, & insidiantur uita mea. Sed quid dicit ei diuinum responsum? Reliqui mihi ipsi septem milia uirorum, qui non inflexerunt genua imagini Baal. Sic igitur

Num struere dicitur... ob fidem... prorsus... abstinere... Quid igitur... AD RHOMANOS.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

AD RHOMANOS.

341. ubi dicitur... sed...

καὶ ἐν τῷ νῶ καιρῷ, λαῖμα κατ'ἐκλογῶν χάριτος γέγονεν. εἰ δὲ χάρις, οὐκ ἐστὶ ἐργον. ἐπεὶ ἡ χάρις, οὐκ ἐστὶ γίνεται χάρις. εἰ δὲ ἐργον, οὐκ ἐστὶ ὄσι χάρις. ἐπεὶ τὸ ἐργον, οὐκ ἐστὶ ὄσι ἐργον.

& in hoc tempore, reliquias secundum electionem gratiae fuerunt. Quod si per gratiam, non iam ex operibus. Quandoquidem gratia, iam non est gratia. Sin ex operibus, non iam est gratia. Quandoquidem opus iam non est opus.

sed in hoc tempore, ubi dicitur... sed...

τί ὄω; ὁ ἐπιζητεῖ Ἰσραὴλ, τὸ τοῦτο οὐκ ἐπιτύχη, ἢ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν. καθὼς γέγραπται. Ἐδωκεν ἅπασι τὸ θεὸς πνεῦμα καταύξασα, ὀφθαλμοῦσι τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκοῦσαι, ἕως ἡμερῶν ἡμερῶν, καὶ διαβίῃ λέγει. Γενκλὴ τῷ ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς θήρα, καὶ εἰς σκάνδαλον, καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς. σκοτιοθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸ νῶτον αὐτῶν διὰ παντὸς σύγκαμφο.

Quid igitur? Quod quaerit Israel, hoc non assecutus est. sed electio consecuta est. reliqui uero excacati sunt. Quodmodum scriptum est: Dedit eis deus spiritum copunctationis; oculos, ut non uideant; & aures, ut non audiant, usque ad hodiernum diem. Et David dicit: Veritas meae illorum in laqueum, & in captione, & in offendiculum, & in retaliationem ipsis. Obtenebrent oculi eorum, ut non uideant, & tergum illorum semper incurua.

Quid igitur? Quod quaerit Israel... sed...

λέγω οὖν, μὴ ἐπιπλάσασθε, ἵνα πείσωσιν; μὴ γλύποιτο. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν προαπώματι ἢ σωτηρίᾳ τῶν ἐθνέσι, εἰς τὸ προαηλωσάου αὐτοῦ. εἰ δὲ τὸ προαπώμα αὐτῶν πλῆθος κόσμου, ὅτι ἡ ἡμεῖς αὐτῶν πλῆθος ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ πλῆρωμα αὐτῶν. χιμῆρ γὰρ λέγω τοῖς ἐθνέσι, ἐφόσον μὴ εἶμι ἐργὸν ἐθνῶν ἀπόστολος, πλὴν δι' ἀκούσιον καὶ ἐξ ἄλλοῦ, εἰ πως προαηλωσάου καὶ πλὴν σώσασθαι τινὰς ἐξ αὐτῶν. εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ προσσηψία, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν; εἰ δὲ ἡ προαηλωσάου ἡ χάρις, καὶ τὸ φῶσ μα. καὶ εἰ ἡ χάρις ἡ χάρις, καὶ οἱ κλάδοι. εἰ δὲ τινες ἦν κλάδων θεκλαδοκῶν, συ δε ἀρξίελα. ὡμ, ἐνεκνε τριόκως ἐν αὐτοῖς, καὶ συγκοινωνὸς ἐπὶ χάριτος καὶ ἐπὶ τῷ ἰσταντῷ ἐπὶ ἐλαίας ἐγῆς, μὴ κατακαυθῶ ἦν κλάδων. εἰ δὲ κατακαυθῶσαι, οὐ σὺ πλὴν χάριτος βασιλεύεις, ἀλλ' ἡ χάρις σέ. ἐρεῖς οὖν, θεκλαδοκῶν κλάδοι, ἵνα ἐργὸν ἐγῆν τριόκως, καλῶς. τῆ δὲ πιστῆ θεκλαδοκῶν, συ δε τῶν ἐσκαας, μὴ ὑψηλοφρονας, ἀλλὰ φοβῶ. εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἦν ἡ φύσις κλάδων οὐκ ἐφείσατο, μὴ πως οὐδε σοῦ φείσεται. ἴδὲ οὖν χρισότητος καὶ ἀποτομῆς δεῖ. ἐπὶ ἡ τὸν πῶν πῶν πῶν, ἀποτομῆς δεῖ.

Dico igitur: Num ideo impegērūt, ut cederēt? Absit. Sed per lapsum illorum factus contigit gentibus, in hoc ut eos ad æmulandum prouocaret. Quod si lapsus illorum, diuitiæ sunt mundi: & diminutio illorum, diuitiæ gentium, quanto magis plenitudo illorum. Vobis enim dico gentibus: quatenus ego quidem sum apud gentium ministerium meum illustro, si quomodo ad æmulandum prouocem, carne meam, & saluos reddam nonnullos ex illis. Nam si reiectio illorum, est reconciliatio mundi: quæ erit assumptio, nisi uita ex mortuis? Quod si primitiæ sanctæ, sancta est & massa. Et si radix sancta, sancti erunt & rami. Quod si nonnulli rami defracti sunt tu uero cum esses oleaster, insitus fuisti illis, & confors radices & pinguitudinis oleæ factus es, ne glorieris aduersus ramos, quod si gloriaris, non tu radice portas, sed radix te. Dices igitur, defracti sunt rami, ut ego insererem. Bene dicis, per incredulitatem defracti sunt, tu uero fide constituisti. Ne effera ris animo, sed timeas. Nam si deus naturalibus ramis non pepercit, uide ne quæ fiat, ut nec tibi parcat. Ecce igitur bonitatem ac saeu ritatem dei: in eos quidem qui ceciderunt, saeu ritate.

Num ideo impegērūt, ut cederēt? Absit. Sed per lapsum illorum... sed...

et laudat, sed hæc dicitur... sed...

F 3 ritate.

quasi non audiant? Cas.

...sed si lapsus fueris, ...
...sed si lapsus fueris, ...
...sed si lapsus fueris, ...
...sed si lapsus fueris, ...

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΡΩΤΗΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΤΩΝ

EPISTOLA

Quod si lapsus fueris, ...
...sed si lapsus fueris, ...
...sed si lapsus fueris, ...
...sed si lapsus fueris, ...

ritate: in te uero bonitate, si permaneris in bonitate. Qm̄ & tu excideris: & illi rursus, si nō permanerint in incredulitate, inserent. Potest em̄ deus denuo inferere illos. Etenim si tu ex naturali exectus es oleastro, & praeter naturā in situs es in ueram oleam: quāto magis hi, qui naturales sunt, inserent propria olea. Non em̄ uolo uos ignorare fratres mysteriū hoc, ut ne sitis apud uos metip̄os elati animo, qd' excacatio ex parte Israēli accidit, donec plenitudo gentiū aduenerit, & sic totus Israēl salu⁹ erit. Sicut scriptū est: Adueniet ex Sion ille qui liberat, & auertet impietates à Jacob, Et hoc illis à me testamentū, cu abstulero peccata ipsorū. Secundum euangeliū quidē, inimici p̄pter uos, sed m̄ electionē autē dilecti propter patres. Nam dona quidē & uocatio dei, eius modi sunt, ut eorū illū p̄nitere non possit. Quēadmodū em̄ & uos quondā increduli fuistis deo: nunc autē misericordiam estis cōsecuti per illorū incredulitatem, sic & isti nunc increduli facti sunt, ex eo qd' uos misericordiam estis adepti, ut & ipsi misericordiam cōsequant̄. Condu sit enim deus oīes sub incredulitatē, ut omnīū miseret̄. O profunditatē diuitiarum & sapientiae & cognitionis dei, q̄ inscrutabilia sunt iudicia eius, & imperuestigabiles uiae eius. Quis enim cognouit mentem dñi? Aut quis illi fuit à cōsilijs? Aut quis prior dedit illi, & reddetur ei? Quoniā ex illo, & per illum, & in illum omnia. Ipsi gloria in saecula. Amen.

...sed si lapsus fueris, ...
...sed si lapsus fueris, ...
...sed si lapsus fueris, ...
...sed si lapsus fueris, ...

Obsecro igit̄ uos fratres, per misericordias dei, ut praebatis corpa uestra, hostiā uiuentē, sanctā, acceptā deo, rationalem cultū uestrū. Et ne accommodetis uos ad figurā saeculi huius, sed transformemini per renouationē mentis uestrae, ut probetis

Obsidio vobis... Ego vos... et ab ostio... Obsidio et obstitio vobis...
et signis... non hinc... aut outz, aut ex omni... vult... f. pa. folio 129 b.

et presbiter... Hic... et...
PROS TOUS ROMAIOS.

betis quae sit uoluntas dei, qd' bonu est...
AD RHOMANOS.

κινάζου ὑμᾶς, τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, τὸ ἄγαθόν, καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον.
λέγω ὑμῖν διὰ τοῦ χάριτος τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐκ ἐστὶν ἡμῖν ἡμεῖς, ἀλλὰ φρονεῖν, ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον σοφίας.

betis quae sit uoluntas dei, qd' bonu est acceptu & perfectum. Dico em per gratia, quae data est mihi, cuilibet uersanti inter uos, ne quis arroganter de se sentiat, supra qz oportet de se sentire: sed ita sentiat, ut modestus sit & sobrius, ut cuius deus partitus est mesura fidei. Quoad modum em in uno corpore membra multa habemus: membra uero omnia non eundem habent actum, sic multi unum corpus sumus in Christo: singulatim aut, alij aliorum membra: sed tamen habetes dona iuxta gratiam datam nobis uaria, siue prophetiam iuxta portionem fidei, siue ministerium in administratione, siue qui docet in doctrina, siue qui exhortat in exhortatione, qui impertit in simplicitate, qui praestit in diligentia, qui miseretur in hilaritate. Dilectio sit non simulata, sitis odio persequentes qd' malu est, adhaeretes ei, qd' bonu est, per fraternam charitatem, ad mutuo uos diligedes propensum, honore alius alium praecedentes, studio non pigri, spiritu seruientes, tempore seruientes, spe gaudetes, in afflictione patientes, precationi instantes, necessitatibus sanctorum comunicantes, hospitalitatem sectantes. Bene loquamini de his, qui uos insectantur: bene loquamini inquam, & ne male precemini. Gaudete cum gaudentibus, & flete cum flentibus: eodem animo alij in alios affecti, non arroganter de uobis ipsis sentientes, sed humilibus uos accommodantes. Ne sitis arrogantes apud uosmet ipsos, neque cuius malu pro malo reddatis. Prouide parantes honesta in conspectu omnium hominum: si fieri potest, certum in uobis est, cum omnibus hominibus in pace uiuete, non uosmet ipsos ulciscetes dilecti, quin potius date locum irae. Scriptum est enim: Mihi ultio, ego rependam, dicit dominus. Si igitur esurit inimicus tuus, pasce illum: si sitit, da illi potum.

Et probat...
f. 129 b.

καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ πῶς ἀντίῳ ἔχει προᾶξιμ, οὕτως οἱ πολλοὶ ἐν σώματι ἔσμεν ἐν χριστῷ, ὁ δὲ καθείς, ἀλλήλων μέλη, ἐχόντες δὲ χαρίσματα κατὰ πῶς χάριμ πῶς δοθεῖσα ἡμῖν διάφορα, ἢτε προφήτειαν κατὰ πῶς ἀναλογίαν τοῦ ἰσώσεως, ἢτε διακονίαν ἐν τῇ διακονίᾳ, ἢτε διδάσκων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἢτε παρακαλῶν ἐν τῇ παρακαλῆσει, ὁ μεταδιδούς ἐν ἀπλότητι, ὁ προϊδάμενος ἐν ἀπειδίᾳ, ὁ ἐλεῶν ἐν ἰλαρότητι. ἢ ἀγάπην ἀνυπόκριτον, ἀποσυγνώμης τὸ πονηροῦ, κολάωμενοι τοῦ ἀγαθοῦ, τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόσογοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προσηκούμενοι, τῇ πωροφίᾳ μὴ ὀκνηροί, τοῦ πνεύματι ζέοντες, τοῦ καυροῦ δαυλεύοντες, τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ ἐπιδοφίᾳ ὑπομιμνύοντες, τῇ προσδοχῇ προσκαρτεροῦντες, ταῖς χρείαις ἀλλήλων κοινωνοῦντες, πῶς φιλοξενίαν διώκοντες. Εὐλογεῖτε τοῦς διώκοντας ὑμᾶς, ἐν λογεῖτε καὶ μὴ καταραῶδε. Χαίρου μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίον μετὰ κλαόντων, τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονεῖντες, μὴ τὰ ὑφἑλά φρονεῖντες, ἀλλὰ τῶς ταπεινοῖς σωμαπαρόμοιοι. μὴ γίνεθε φρόνιμοι παρὰ ἑαυτοῖς, μηδὲνὶ κακοῦ ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες. Προσοῦμενοι κατὰ ἐνώπιον πάντων ἀνδρώπων. εἰ δανατόν, τὸ εἶ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνδρώπων ἐξελώνοντες, μὴ ἑαυτοῦς ἐκδικουῦντες ἀγαπητοί, ἀλλὰ ὅτι τὸ ἴσον τῇ ὀργῇ. ἐγγραπῶς. ἢ. ἐμοὶ ἐκδικήσεις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. Ἐὰν οὖν τῶν ὀχθηρόσ σου, φώμιζε αὐτόν. Ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν.

betis quae sit uoluntas dei, qd' bonu est acceptu & perfectum. Dico em per gratia, quae data est mihi, cuilibet uersanti inter uos, ne quis arroganter de se sentiat, supra qz oportet de se sentire: sed ita sentiat, ut modestus sit & sobrius, ut cuius deus partitus est mesura fidei. Quoad modum em in uno corpore membra multa habemus: membra uero omnia non eundem habent actum, sic multi unum corpus sumus in Christo: singulatim aut, alij aliorum membra: sed tamen habetes dona iuxta gratiam datam nobis uaria, siue prophetiam iuxta portionem fidei, siue ministerium in administratione, siue qui docet in doctrina, siue qui exhortat in exhortatione, qui impertit in simplicitate, qui praestit in diligentia, qui miseretur in hilaritate. Dilectio sit non simulata, sitis odio persequentes qd' malu est, adhaeretes ei, qd' bonu est, per fraternam charitatem, ad mutuo uos diligedes propensum, honore alius alium praecedentes, studio non pigri, spiritu seruientes, tempore seruientes, spe gaudetes, in afflictione patientes, precationi instantes, necessitatibus sanctorum comunicantes, hospitalitatem sectantes. Bene loquamini de his, qui uos insectantur: bene loquamini inquam, & ne male precemini. Gaudete cum gaudentibus, & flete cum flentibus: eodem animo alij in alios affecti, non arroganter de uobis ipsis sentientes, sed humilibus uos accommodantes. Ne sitis arrogantes apud uosmet ipsos, neque cuius malu pro malo reddatis. Prouide parantes honesta in conspectu omnium hominum: si fieri potest, certum in uobis est, cum omnibus hominibus in pace uiuete, non uosmet ipsos ulciscetes dilecti, quin potius date locum irae. Scriptum est enim: Mihi ultio, ego rependam, dicit dominus. Si igitur esurit inimicus tuus, pasce illum: si sitit, da illi potum.

Et probat...
f. 129 b.

in afflictione...
f. 129 b.

Et probat...
f. 129 b.

Et probat...
f. 129 b.

At sine alogis... *[Handwritten notes at the top of the page]*

[Handwritten notes at the top of the page, continuing from the previous line]

[Vertical handwritten notes on the left margin, including references to folios and other documents]

τοτο γρ σοιωμ, ανδρακαζ ουρος σωρευσαι
επι πλυ κεφαλη αυτου. μη νικω υπο το κα
κω, αλλα νικα εν θεο αγαθω το κακομ.
μ γ πασα ψυχη δευσειαις υπερεχουσαι υπο
τασδεδω. ου γαρ δεσμ δευσειαι, ει μη απο θεου.
αι δε ουσαι δευσειαι, υπο θεου τεταγμεναι ει
σιμ. ωσεδ αντιτασδεδωμ τη δευσειαι, τη
του θεου διαταγη ανδρ εσηκεμ. οι δε ανδρ εση
κοτες, εαυτοις κριμα ληφονται. δι γαρ αρ
χοντες ουκ εισι φοβου τωμ αγαθωμ ερ
γωμ, αλλα τωμ κακωμ. δελεσ δε μη φοβε
θαι πλυ δευσειαιμ, το αγαθωμ ποια, ηλη
εξεσ επαινομ δε αυτου. δευ γρ διακονος εισι
σοι εις το αγαθωμ. εαμ δε το κακομ ποικε,
φοβεθ. ου γαρ εικη πλυ μαχαιραμ φορεθ. θεου
γρ διακονος δεσμ, εκδικηθ εις δε γλυ θεο
κακομ προασοντι. δι ο αναγκη υποτασε
θαι, ου μονομ δια πλυ δε γλυ, αλλα και δια
πλυ σωειδησιμ. δια τοτο γρ ηλη φορουε
τελεπ. λετρυ γοι γρ δευ εισιμ, εις αυτο του
το προσκαρπερωμπε.
Αποδοτε οωμ ωσσι ταεσ δεφλαε. θεο τμ
φορομ, τωμ φορομ. θεο το τελου, το τε
λου. θεο τμ φοβομ, τωμ φοβομ. θεο πλυ
τιμωμ, πλυ τιμωμ. μηδενι μηδεμ οφειλε
τε, ειμη το αγαπαμ αλληλουε. ο γαρ α
γαπωμ τωμ ετερομ, νομομ πεπληρωκεμ.
το γαρ, ου μοιχευσαιε, ου φονευσαιε, ου κλε
ψαιε, ου ψευδομαρτυρησαιε, ουκ επιδυμη
σαιε, ηλη ει τις ετερα εντολη, εν τωτω θεο
λογω ανακεφαλουται, εν θεο αγαπη
σαιε τωμ πλησιωμ σου ωε εαυτομ. η αγαπη
θεο πλησιωμ κακομ ουκ εργαζεται. πληρω
μα οωμ νομου, η αγαπη. ηλη τοτο ειδοτε,
τμ καρδομ, οτι ωρα, ημαεσ ηδ η δε υπνω εγε
δωμ. κωμ γω εγγυτερομ ημωμ η σωτηρια,
η οτε επιενουαμεν. η νυξ προεκομειμ, η δε η
μερα ηγγικεμ. αποθωμεθα οωμ τα εργα του
σκοτουε, και ενδυσωμεθα τα οπλα του φω
τουε. ωε εν ημερα ευχημονωε περιπατησω
μεν, μη κωμοιε και μεθαιε, μη κοιταιε ηλη

Hoc em si feceris, carbones ignis coacer
uabis in caput illius. Ne uincaris a malo,
imò uince bono malo. Omnis ani
ma potestatib⁹ excellentibus subdita sit. XIII
Nò em est potestas, nisi à deo: quæ uero
sunt potestates, à deo ordinatæ sunt. Ita
que quisquis resistit potestati, dei ordina
tioni resistit. Qui autē restiterint, sibiipsis
iudiciū accipiet. Nam principes nò terro
ri sunt bñ agēib⁹, sed male. Vis autē nò
timere potestatem? Qd' bonū est, facito:
& feres laudem ab illa. Dei em minister
est tibi in bonū. Qd' si feceris, id qd' ma
lum est, time. Non em frustra gladium
gestat. Nam dei minister est, ultor ad
iram, ei qui, qd' malū est, fecerit. Quapro
pter oportet esse subditos, nò solū ppter
iram, ueruetiā ppter cōscientiam. Propter
hoc em & uectigalia soluitis. Siquidē mi
nistri dei sunt, in hoc ipsum incumben
tes. Reddite igit' omib⁹, qd' debet: cui
tributū, tributū: cui uectigal, uectigal: cui
timorē, timorē: cui honorē, honorē. Ne
mini quicqz debeatis, nisi hoc, ut inuicē
diligatis. Nam qui diligit alterū, legē ex
pleuit. Siquidē illa: Non adulteraberis,
nò occides, nò furaberis, nò falsum testi
moniū dices, nò cōcupisces: & si qd' aliud
præceptum, in hoc sermone summatim
cōprehendit: Nempe, diliges proximū
tuum sicut teipsum. Dilectio proximo
malum nò operat'. Consummatio itaqz
legis, est dilectio. Præsertim cum sciam⁹
tempus, quod tempestiuum sit, nos iam
à somno expergisci. Nunc enim propius
adest nobis salus, qz tum, cum credebam⁹
mus. Nox progressa est, dies autē appro
pinquat. Abijciamus igitur opera tene
brarum, & induamur arma lucis: tanqz
in die cōposite ambulemus, nò comesta
tionibus & ebrietatibus, nò cubilibus ac
lasciujs,

[Handwritten notes at the bottom of the page]

βρώματί σου ἐκένωρον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ χριστός ἀπέθανε. μὴ βλασφημείῃς οὖν ὑμῶν τὸ ἄγαθόν. οὐ γὰρ ὄζει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρωσίς καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χάρις ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ὁ γὰρ ἐν τῶν τοις δούλοις τοῦ χριστοῦ, ἐν ἄρεσις τοῦ θεοῦ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις. ἄρα οὖν τὰ ἐν εἰρήνῃ δούλων, καὶ τὰ ἐν οἰκονομίῃς, ἐν εἰς ἀλλήλους, μὴ ἐνεκεν βρώματι καταλάττω τὸ ἐργασίον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθάρσας, ἀλλὰ καθὼς τὸ ἀνθρώπου, τοῦ δὲ ἰσχυροσκόμου ἐδίονται. καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πίνειν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπηται, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀδενεῖ. ἐν πᾶσι ἔχεις, ἢ σαυτὸν ἔχεις ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν, ἐν ᾧ δόκιμάζεται. ὁ δὲ δὲ ἰσχυροσκόμου, ἐὰν φάγη, κατακρίνεται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως. ὡς δὲ ὁ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν.

Οφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δωρατοὶ, τὰ ἀδενεῖν ἡμῶν, ἢ ἁδωάτων βασάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς, ἀρεσκεῖν. ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τοῦ πλησίον ἀρεσκεῖται εἰς τὸ ἄγαθόν πρὸς οἰκονομίαν. καὶ γὰρ ὁ χριστός οὐχ ἑαυτῷ ἠρέσεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. οἱ ὀνειδισμοὶ ἡμῶν ὀνειδίζόντων σε, ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ.

Οσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη, ἵνα δὲ ἅ ἐν ὑπομονῇ καὶ ἐν ἐνὶ παρακλήσεως ἡμῶν γραφῶν πλὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. ὁ δὲ θεὸς ἐν ὑπομονῇ καὶ ἐνὶ παρακλήσεως δὲ ἡμῶν τὸ ἀποφρονεῖν ἐν ἀλλήλοις κατὰ χριστὸν ἰκνοῦν, ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἐνὶ σώματι δοξάζητε τὸν θεόν, καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. δὲ ἰσχυροσκόμου προσλαμβάνετε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ χριστός προσελάβετο ἡμᾶς εἰς δόξαν θεοῦ. λέγω δὲ ἰησοῦ χριστοῦ διάκονος γεγονῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας ἡμῶν. τὰ δὲ ἔδωκεν ὑπὲρ ἐλπίδος θεοῦ ἡμῶν. καθὼς γέγραπται. διὰ τὸ

cibo tuo illum perdas, pro quo Christus mortuus est. Ne uestrū igitur bonū, hominum maledicētiæ sit obnoxium. Non enim est regnū dei cibus ac potus, sed iusticia & pax & gaudiū, in spiritu sancto. Eteḿ qui per hæc seruit Christo, acceptus est deo, & pbatus hominib⁹. Itaq; quæ pacis sunt, sectemur: & quæ ædificationis, alius erga alium. Ne cibi causa, destruas opus dci. Omnia quidē pura, sed malum est homini, qui per offendiculū uescit⁹. Bonū est nō edere carnes, neq; bibere uinum, neq; quicquid, per qd⁹ frater tuus impingit, aut offendit, aut infirmatur. Tu fidē habes? Apud te ipsum habe corā deo. Beatus qui nō iudicat se ipsum, in eo quod probat. At qui diiudicat, si ederit, cōdemnatus est: quoniā nō edit ex fide. Porro quicquid ex fide non est, peccatū est. Debemus autē nos qui potētes sumus, infirmitates impotentium portare, ac non placere nobis ipsis. Nam unusquisq; nostrum proximo placeat in bonū ad ædificationē. Etenim Christus non placuit sibi ipsi, sed quēadmodū scriptum est: Opprobria opprobrantium tibi, inciderūt in me. Nam quæcunq; præscripta sunt, in nostram doctrinā præscripta sunt: ut per patientiā & consolationē scripturarū spem habeamus. Deus autē patientiæ & cōsolationis det uobis idem mutuo inter uos sentire secundū Iesum Christum, ut unanimiter uno ore glorificetis deū, ac patrē dñi nostri Iesu Christi. Quapropter assumite uos inuicem, quēadmodū & Christus assumpsit nos in gloriā dei. Illud autē dico, Iesum Christum ministrū fuisse circūcisionis p ueritate dei, ad cōfirmandas pmissiones patrum. Cæterū, ut gētes pro misericordia glorificent deū. Sicut scriptū est: Propter hoc

ἵνα τὸ ἕξομολογήσομαι σοὶ ὅτι ἐδνεσι, καὶ
 τῷ ὀνόματί σου ψαλλῶ. καὶ ψάλιμ λέγει.
 Ἐυφρανθήκετε ἐδνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ
 ψάλιμ. Αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη,
 καὶ ἐπαινεσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί. καὶ
 ψάλιμ ἠσαΐας λέγει, ἔσα ἡ ῥίζα τοῦ ἰεσσαί,
 καὶ ὁ ἀνισάμου ἄρχαμ ἐδνωμ, ἐπ' αὐ-
 τῷ ἐδνη ἐλπιοῦσιμ. ὁ δὲ θεὸς φηὶ ἐλπίδος,
 πληρώσα ὑμᾶς πάσης χάριτος καὶ ἐριώης,
 ὅτι τῷ πιστεύειν εἰς τὸ περισεύειν ὑμᾶς ὅτι
 ἐλπίδι, ὅτι δωάμαι πνεύματ' ἁγίου.
 πέπεισμαι δὲ ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ
 περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεσοὶ ἐσεῖ ἄγα-
 θοσύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως.
 δωάμενοι καὶ ἀλλήλους νοουθετεῖν. τολ-
 μηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν ἀδελφοί ἀπὸ μὲ-
 ρους, ὡς ἐπαναμνησκῶν ὑμᾶς, διὰ πλὴν
 χάριμ πλὴν θεοῦ μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ
 εἶναί με λειτουργὸν ἰησοῦ χριστοῦ εἰς τὰ
 ἐδνη, ἱεροσυνοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ,
 ἵνα ῥύκται ἡ προσφορὰ πρὸς ἐδνωμ εὐπροσ-
 δεκτῶ, ἡ γίασμὴν ὅτι πνεύματι ἁγίῳ.
 ἔχω οὖν καύχησιμ ὅτι χριστῷ ἰησοῦ τὰ πρὸς
 θεόν. οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τι ὧν οὐ κα-
 τεργάσατο χριστὸς δι' ἐμῶ, εἰς ὑπακομὴν ἑ-
 θνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ, ὅτι δωάμαι σημεῖον
 τεράτων, ὅτι δωάμαι πνεύματος θεοῦ, ὡς
 με ἀπὸ ἱερουσαλήμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυ-
 ρικῶ, πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χρι-
 στοῦ. ὅπως δὲ φιλοτιμῶμενοι εὐαγγελί-
 ζουσαι, οὐχ ὅπου ὀνομάθη χριστὸς, ἵνα μὴ ἐπὶ
 ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ. ἀλλὰ καθὼς
 γέγραπται. οἷς οὐκ ἀνηγγέλῃ πρὸς αὐτοῦ, ὅφου-
 γαι, καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασι σωήσεσι, διὸ ἡ ἐνε-
 κοπήμι τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.
 νῦν δὲ μηκέτι τόπον ἔχωμ ὅτι τῆς κλίμα-
 σί τούτοις, ἐπιποθίαιμ δὲ ἔχωμ, τοῦ ἐλθεῖν
 πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἑτών, ὡς ἐὰν πο-
 ρεύωμαι εἰς πλὴν παντίαιμ, ἐλεύσομαι πρὸς
 ὑμᾶς. ἐλπίζω γὰρ διὰ πορθῶμεν, διὰ
 σαθαί ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῶμαι
 ἐκεῖ

hoc confitebor tibi in gentibus, & nomi-
 ni tuo canam. Et rursus dicit: Gaudete
 gentes cum populo eius. Et rursus: Lau-
 date dominū omnes gentes, & collaudate
 eum omnes populi. Et rursus Esaias di-
 cit: Erit radix Iessæ, & qui exurgit ad im-
 perandum gentibus. in eo gentes spera-
 bunt. Deus autē spci, impleat uos omni
 gaudio & pace, in credendo in hoc, ut ex-
 uberetis in spe per potētiam spiritus san-
 cti. Persuasum em̄ habeo fratres mei, &
 ipse ego de uobis, & ipsi pleni estis bo-
 nitate, impleti omni sciētia, ualentes etiā
 inuicē alius alium admonere. Sed tamē
 audacius scripsi uobis fratres ex parte,
 ueluti cōmonefaciēs uos, propter gratiā,
 quæ data est mihi à deo, in hoc ut sim
 minister Christi in gentes, administrans
 euangeliū dei, ut fiat oblatio gentiū acce-
 ptabilis, sanctificata per spiritū sanctū.
 Habeo igitur qd' gloriar per Christum
 Iesum, in his quæ ad deum pettinēt. Nō
 enim ausim loqui quicquid eorum, quæ nō
 effecit Christus per me, in obedientiam
 gentiū, uerbo & facto per potentiam si-
 gnorū ac prodigiorū, per potētia spiritus
 dei, ut ab Hierusalē & in circumiacētibus
 regionibus, usq; ad Illyricū impleuerim
 euangeliū Christi: ita porro annitēs præ-
 dicare euangeliū, nō ubi nominatus erat
 Christus, ut ne sup alienū fundamentū
 ædificarem, sed quæadmodū scriptū est:
 Quib⁹ nō est annūciatū de eo, uidebūt:
 & qui nō audierant, intelligēt. Quapro-
 pter & præpeditus sum sapere, q̄ min⁹ ue-
 nirem ad uos. Nunc uero cū nō amplius
 habeam locū in regionib⁹ his, desyderiū
 autē habeā ueniēdi ad uos multis iam an-
 nis, quācumq; iter institucro in Hispaniā,
 ueniam ad uos. Spero enim fore, ut istac
 iter faciens, uideā uos, & à uobis pducar
 illuc,

ἐκεί, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλη-
 ρῶ. Νυνὶ δὲ φορέομαι εἰς ἱερουσαλήμ διὰ
 κονῶν τοῖς ἁγίοις. εὐδόκησαμ γὰρ μακε-
 δονία καὶ ἀχαΐα, κοινωνίαν τινὰ ποιήσα-
 δα εἰς τοὺς πτωχοὺς ᾧ ἁγίωμ ᾧ ἐν ἱε-
 ρουσαλήμ. εὐδόκησαμ γὰρ καὶ ὀφείλωμαι αὐ-
 τῶν εἰσίμι. εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν
 ἐκοινωνήσαμ τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς
 σαρκικοῖς λυτοὺς γῆσαι αὐτοῖς. τοῦτο οὖν ἐ-
 πιτελέσας, καὶ σφραγισάμεν αὐτοῖς τὴν
 καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς
 πλὴν πανίαν. οἶδα δὲ, ὅτι ἐρχόμενός πρὸς
 ὑμᾶς, ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγελί-
 οῦ τοῦ Χριστοῦ ἐλεύσομαι. Παρακαλῶ δὲ
 ὑμᾶς ἀδελφοί, διὰ τὸ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, καὶ διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος
 τῆς σωτηρίας ἧς μοι ἐν ταῖς προσευ-
 χαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ, πρὸς τὸν δεόν, ἵνα ἔρωθῶ ἀ-
 πὸ τοῦ ἀπεθούπτω ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ ἵνα
 ἢ διάκονία μου ἢ εἰς ἱερουσαλήμ ἐμπροσθε-
 κτός γένηται τοῖς ἁγίοις, ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλ-
 θω πρὸς ὑμᾶς, διὰ θελήματός δεῶ, καὶ
 σωσάμενος ὑμῖν. ὃ ὁ θεὸς φησὶ ἐν ἱερῆς,
 μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Σαῖσκημι δὲ ὑμῖν φοίβην, πλὴν ἀδελφῶν
 ἡμῶν, ὄνσαμ διάκονος φησὶ ἐκκλησίας φησὶ ἐν
 κερχεαῖς, ἵνα αὐτῶν προσδέξησθε ἐν κύ-
 ρίῳ, ἀξίως ᾧ ἁγίωμ, καὶ παρᾶσθε αὐτῇ ἐν
 ᾧ ἂν ὑμῶν χρεῖζῃ πράγματι. καὶ γὰρ αὕτη
 προσάτις πολλῶν ἐγενήθη, καὶ αὐτὸ ἐμοῦ.
 Αἰσάσαθε πίσκαμ καὶ ἀκύλαμ, τοὺς συ-
 νεργούσμου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, οἱ τινες ὑπὲρ φησὶ
 ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχκλον ὑπέβκαμ.
 οἷς οὐκ ἐγὼ μόνός ἐυχρισῶ, ἀλλὰ καὶ πα-
 σαῖ ἐκκλησίαι ᾧ ἐθνῶν, καὶ πλὴν κατ'
 οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. Αἰσάσαθε ἐπανε-
 τὸν τὸν ἀγαπητόμ μου, ὅς ὄκιμ ἀπαρχὴ φησὶ
 ἀχαΐας ἐν Χριστῷ. Αἰσάσαθε μαριάν, ἥ τις
 πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς. Αἰσάσαθε ἀν-
 δρόνικον καὶ ἰουνίαν, τοὺς συγγενῆς μου,
 καὶ σωαχμαλώτους μου, οἱ τινες εἰσίμι
 ἐπίσημοι

illuc, si tamen uestra consuetudine prius
 ex parte fuero expletus. Nunc autē pro-
 ficiscor Hierosolymam, ministrans san-
 ctis. Visum est enim Macedoniae &
 Achaiae, communicationem aliquam fa-
 cere in pauperes sanctos, qui sunt Hie-
 rosolymis: Nam ita uisum est ipsis, &
 debitores illorum sunt. Etenim si spiri-
 tualia sua communicauerunt gentibus,
 debent & haec in carnalibus ministrare il-
 lis. Hoc igitur ubi perfecero, & obsigna-
 uero illis fructum hunc, reuertar per uos
 in Hispaniam. Scio namque, quod ubi ue-
 nero ad uos, cum plenitudine benedi-
 ctionis euangelij Christi uenturus sim.
 Obsecro autem uos fratres, per dominū
 nostrū Iesum Christum, & per dilectio-
 nem spiritus, ut me laborantē adiuuetis,
 precationib⁹ pro me ad deum, ut liberer
 ab incredulis in Iudæa, utque ministeriū
 hoc meum, quod exhibebo Hierosoly-
 mis, acceptum sit sanctis, ut cum gaudio
 ueniam ad uos, per uoluntatē dei, unaque
 uobiscum refocillet. Deus autem pacis,
 sit cum omnibus uobis. Amen. Com-
 mendo autem uobis Phœben, sororem
 nostram, quæ est ministra ecclesiæ Cen-
 chreensis, ut illam suscipiatis in Christo,
 ita ut decet sanctos, & adsitis ei, in quo-
 cunque uobis egerit negocio. Nam hæc
 cum multis adfuit, tum mihi etiam ipsi.
 Salutate Priscam & Aquilam, adiutores
 meos in Christo Iesu, qui pro anima mea
 suā ipsorum ceruicē supposuerunt. Quibus
 nō ego solus gratias ago, sed & omnes ec-
 clesiæ gentiū, item quæ in domo illorum est
 cōgregationē. Salutate Epānetū dilectū
 meū, quod est primitiæ Achaiae in Christo.
 Salutate Mariā, quæ multū laborauit erga
 nos. Salutate Andronicū, & Iuniam, co-
 gnatos meos, & cōcaptiuos meos, qui sunt
 insignes

ἐπίσκομοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἱ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγονόασιν ἐν Χριστῷ. Ἀσπάζσαθε Ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ. Ἀσπάζσαθε οὐρβανόν, τὸν σωσθργόν ἡμῶν ἐν Χριστῷ, καὶ σάχων τὸν ἀγαπητόν μου. Ἀσπάζσαθε ἀπελλῶν, τὸν δόκιμον ἐν Χριστῷ, ἁσπάζσαθε τοὺς ἐκ τῶν ἀριστοβούλου. ἁσπάζσαθε ἡρωδίωναν, τὸν συγγενῆ μου. ἁσπάζσαθε τοὺς ἐκ τῶν ναρκίσου τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ. ἁσπάζσαθε τρυφάναν καὶ τρυφώσαν, τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ. ἁσπάζσαθε περσίδια πλὴν ἀγαπητῶν, ἥτις πολλὰ ἐκωπίασεν ἐν κυρίῳ. ἁσπάζσαθε ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτόν ἐν κυρίῳ, καὶ πλὴν μητέρας αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. ἁσπάζσαθε ἀσύγκριτον, φλέγοντα, ἐρμᾶν, πατρόβαν, ἐρμῶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς. Ἀσπάζσαθε φιλόλογον, καὶ ἰουλίαν, νηρέα καὶ πλὴν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἀγίους. ἁσπάζσαθε ἄλλήλους ἐν φιλήματι ἀγίῳ. Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς χριστοῦ. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, σκοπεῖν ἑνὲς τὰς διχομασίας, καὶ τὰ σκάνδαλα, παρὰ πλὴν διδασχῶν, ἢ ὑμᾶς ἐμάθειτε, ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν. οἱ γὰρ τοῖστοι, τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῆ ἐαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ τῆς ἡσυχαστολογίας, καὶ εὐλογίας ὁμιλοῦσιν τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. Ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο. χαίρω οὖν ἐφ' ὑμῶν. θέλω δὲ ὑμᾶς σοφούς μὴ εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκροαίους δὲ εἰς τὸ κακόν. Ὁ δὲ θεὸς φησὶ ἐξελύκει σωτρίψαι τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοῦ πόδα ὑμῶν, ἐν τάχει. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετ' ὑμῶν. Ἀσπάζονται ὑμᾶς τιμόθεος ὁ σωσθργός μου, καὶ λούκιος, καὶ ἰάσων, καὶ σωσίπατρος, οἱ συγγενεῖς μου. Ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ τέρτιος, ὁ γράψας πλὴν ἐπιστολῶν ἐν κυρίῳ. Ἀσπάζεται ὑμᾶς γάϊος ὁ ξένος μου καὶ φησὶ ἐκκλησίας ὅλης.

Ἀσπάζεταιται

infignes inter apostolos, qui etiam ante me fuerunt in Christo. Salutate Ampliam dilectum meum in domino. Salutate Urbanum, adiutorem nostrum in Christo, & Stachyn dilectum meum in Christo, & Apellam, probatum in Christo. Salutate eos qui sunt ex Aristobuli familiaribus. Salutate Herodionem, cognatum meum. Salutate eos qui sunt ex Narcissi familiaribus, hos qui sunt in domino. Salutate Tryphænam & Tryphosam, quæ laborant in domino. Salutate Perfidem dilectam, quæ multum laboravit in domino. Salutate Rufum, electum in domino, & matrem illius ac meam. Salutate Asyncritum, Phlegontem, Herman, Patrobam, Mercurium, & qui cum his sunt fratres. Salutate Philologum, & Iuliam, Nereum & sororem eius, & Olympam, & qui cum his sunt, omnes sanctos. Salutate uos inuicem cum osculo sancto. Salutant uos ecclesiæ Christi. Obsecro autem uos fratres, ut consideretis eos, qui dissidia & offensa contra doctrinam, quam uos didicistis, gignunt, & declinetis ab illis. Nam qui eiusmodi sunt, domino Iesu Christo non seruiunt, sed suo uentri: & per blandiloquentiam, & assentationem decipiunt corda simplicium. Nam uestra obedientia ad omnes permanuit. Gaudeo igitur sane de uobis. Sed uolo uos sapietes qui dem esse ad bonum, synceros autem ad malum. Deus autem pacis cõteret satanam sub pedes uestros, breui. Gratia domini nostri Iesu Christi sit uobiscum. Salutant uos Timotheus cooperarius meus, & Lucius, & Iason, & Sosipater, cognati mei. Saluto uos ego Tertius, qui scripsi epistolam in domino. Salutat uos Gaius hospes meus & ecclesiæ totius.

G Salutat

Ασπάζεταιται ὑμᾶς Ἐραστος, ὁ οἰκονόμος ἐν
 πόλει, καὶ Κάρτος ὁ ἀδελφός. Ἡ χάρις
 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ πάν-
 των ὑμῶν, ἀμήν.

Τῷ δὲ δισσαμλίῳ ὑμᾶς ἐκρίξα κατὰ τὸ
 εὐαγγέλιόν μου, καὶ τὸ κήρυγμα Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυσηρίου,
 χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου, φανερωθέν-
 τος δὲ νῦν, διὰ τὴν γραφῶν προφητι-
 κῶν, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς
 ὑπακοὴν πίστεως, εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνω-
 ρισθέντος, μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τὸν αἰῶνα, ἀμήν.

πρὸς τοὺς ἑωμαίους.

Ἐγράφη ἀπὸ Κορίνθου διὰ Φοίβης ἐν
 ἑσπέρῳ ἐν κειραῖς ἐκκλησίας.

Salutat uos Erastus, questor ærarius ci-
 uitatis, & Quartus frater. Gratia domi-
 ni nostri Iesu Christi, sit cum omnibus
 uobis. Amen.

Ei autem qui potens est uos confirmare
 secundum euangelium meum, & præ-
 conium Iesu Christi, iuxta reuelationem
 mysterij, temporibus æternis taciti, ma-
 nifestati uero nunc, & per scripturas pro-
 pheticas iuxta delegationē æterni dei, in
 obedientiam fidei, in omnes gentes pa-
 refacti, soli sapienti deo, per Iesum Chri-
 stum, cui gloria in sæcula. Amen.

Ad Romanos.

Missæ fuit à Corintho per Phœben mi-
 nistram Cenchreenfis ecclesiæ :

ΤΡΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΑΙΤΗΝ ἐπίσπελλε ἀπὸ ἐφέσου φιλῆστας, ἑωρακῶς αὐτοὺς ἥδη καὶ διδάξας, ὑπομιμνήσκων δὲ ὁμοίως διὰ φιλῆστας ἐπιστολῆς ταύτης. Ἡ δὲ πρόφασις φιλῆστας ἐπιστολῆς αὐτῆς κορινθιοὶ ἐκ φιλονεικίας σωμαγόμενοι, ἐχίζοντο ταῖς γνώμας, καὶ λοιπὸν ἦν ἐν αὐτοῖς χίσματα. καὶ ὄντων χισμάτων, παρεβλέποντο τὸν λαβόντα πλὴν μητρῆα. ἄλλοι δὲ ἥδελομ καταλιμπάνειν τὰς ἰδέας γυναικας, προφάσει φιλῆστας ἐγκρατείας. τινὲς δὲ καὶ ἐν εἰδωλείοις ἠδῶτομ, ὡς ἄδῶτα φόντων ὄντων ἢ εἰδωλοθύτων. ἄλλοι δὲ τοὺς μὲν ἄλλους θζουθῆνοωμ, τὺς δὲ λαλοῦντας γλώσσας ἐθαύμαζομ. καὶ τέλομ ἠπάτλωτο καὶ εἰς τὸ περὶ ἀνασάσεωμ μυσήρομ, λέγοντες, μὴ ἐγείρειθαι πλὴν σάρκα ταύτωμ. τούτων πάντων ἐν κορινθῶν κινεμλῶμ, γράφουσι μοι λαοὶ τοῦ ἀποσόλωμ. καὶ λοιπὸν πρὸς πάντα ἀντιγράφα, καὶ πρῶτομ μὲν μαρτυρεῖ αὐτοῖς ἐν φρονήσει καὶ γνώσει. οὐκ ἀποδέχεται δὲ αὐτοὺς ποιοῦντας τὰ χίσματα, ἀλλὰ καὶ συμβουλεύει μὴ ἐν λόγῳ πλὴν ἄρεπλὴν, ἀλλ' ἐν ἔργῳ καὶ δυνάμει ἠγεῖσθαι. ἔπειτα ἐπιτιμήσας τοῦ πλὴν μητρῆα λαβόντι, καὶ παραινέσας μὴ ἔχειν κρίματα πρὸς ἑαυτοὺς. λοιπὸν περὶ ὧμ ἔγραφομ ἀποκρίνεται, περὶ μὲν τοῦ γάμου διδάσκων ἀξῆκτορ εἶναι πλὴν συζυγίαν, καὶ ἐν κερῶ μόνῳ χολάζειν διὰ πλὴν ἐυχλῶ, διὰ δὲ τὸ ἀγαπᾶν αὐτοὺς πλὴν ἐγκράτειαμ. γράφα περὶ παραινέσας, ὅτι οὐ μὲν ἀνάγκη, ἀλλὰ περὶ τοῦτο γινέσθαι. εἶτα περὶ ἢ εἰδωλοθύτων, ἵνα μὴ καταχθῶνται τῇ γνώσει, ἀλλὰ τῇ ἀγάπῃ πολιτεύωνται. κωλύει οὖν τὰ ἐν εἰδωλείῳ συμπόσια, ἵνα μὴ σκανδαλίζονται οἱ μικροί. εἶτα περὶ ἢ πνευματικῶν χαρισμάτων γράφα, ἵνα μὴ διαφέρωνται ἐν τοῖς χαρίσμασι, μὴ δὲ προκρίνωσι τὸν ἔχοντα χάρισμα τὸδε, τοῦ ἔχοντομ τὸδε. πάντα γὰρ τοῦ αὐτοῦ πνεύματομ εἶναι λέγει. καὶ λοιπὸν περὶ ἀνασάσεωμ διδάσκει, ὅτι ἡ σὰρξ ἐγείρεται, ἀποθνήσκουσα μὲν σαρκί, ἐγενεμ ρομλῆν δὲ ἀφθαρτομ κατὰ πλὴν τοῦ θεοῦ χάριμ. πλὴν δὲ ἀνάσασιμ, ἀπὸ τοῦ ἐγγερέσθαι τὸν χριστόμ, σωῖσιν. καὶ τέλομ, παραινετικὸς λόγους εἰς τὰ ἦθη γράφα, καὶ περὶ λογίας φιλῆστας εἰς τοὺς ἀγίους πρῶτα γέλλει, οὕτως πελοῖ πλὴν ἐπιστολῶμ.

G 2. In epistolam

IN EPISTOLAM AD CORINTHIOS PRIOREM, ARGV-
MENTVM PER ERASMV M ROTERODAMVM.

Orinthus Achaia metropolis olim erat, ob portuum comoditatem (est enim Isthmos)emporium totius Asiae tum celeberrimum, tum opulentissimum. Ferè fit autem, ut eiusmodi ciuitatum mores multo sint corruptissimi, quod undiq; ex omni natione, non tam mores q̄ uitia soleant importari: & magnam uitae licentiam, negociatorum genus sibi uindictet. Proinde Corinthij, tametsi praedicatione Pauli iam pridem euangelicam doctrinam accepissent, tamen adhuc ingenij uitaeq; prioris uestigia nonnulla ac reliquiae manebant: adeo ut periculum esset, ne per philosophos, crucis praedicationem, ut humilem & indoctam fastidientes, & pseudapostolos ad Iudaismum inuitantes, à Christi synceritate alienarent. Usq; adeo ardua res est, ab ijs in quibus natus sis & quibus diu assueueris, in alium hominem transformari. Quin diuus Hieronymus in praefatione secundi libri commentariorum, quos scripsit in epistolam ad Galatas, testatur, sua etiamnum aetate apud Achaicos, horum quae Paulus Corinthijs obiicit, extitisse reliquias. Cum hodie satis esse putemus, aquila modo tingi, ut subito fias Christianus. Paulus igitur sciens, non minoris esse uirtutis parta tueri, q̄ parasse: filios suos, quos magno studio Christo genuerat (nam sesquiannum apud illos egerat) pari studio ad Christum reuocat, & in euangelica doctrina confirmat: nunc apostolica sauiens autoritate, corripiens, obiurgans, ac minitans deniq;: nunc paterno affectu blandiens atq; exhortans, & necessariae reprehensionis acrimoniam laudis admixtu leniens: & sapientum medicorum exemplo, amarum absinthij pharmacum praelito melle condulcans, ac singulis malis opportuna admouens remedia.

Primum, opulentiae comes solet esse tumor ac ferocitas. Et inter feroces plerunq; factiones oriuntur, dum nullus alteri uult cedere, & se quisq; potiore ducit. Ad haec opes comitatur luxus & gulae studium, luxus libidine comitem trahit. Porro negociatorum peculiaris est auaritia. Neq; uero solum tumebant opibus, uerum etiam Graecicae philosophiae supercilio, sine qua ceteros ut Barbaros despiciabant. Tumoris erat, quod ex dignitate apostolorum, à quo quisq; fuerat baptizatus, efferrent sese. Hinc illae dissidiorum uoces: ego Apollo, ego Cephae, ego Pauli. Praeterea quod ne in conuenticulis quidem solennibus satis inter eos conueniret, cum in donis spiritualibus sibi quisq; placeret, & dum in eodem dono sibi nollent inuicem cedere, tumultus & confusio nasceretur, adeo ut in publico conuentu mulieres etiam loquerentur ac docerent. Porro luxus simul & tumoris erat, quod quoties ad sacrosanctam cenam conuenirent, quam Paulus dominicam uocat, in qua maxime conueniebat praestare Christianam concordiam, diuites non expectatis tenuioribus cibum caperent, & usq; ad temulentiam sese ingurgitarent, esurientibus caeteris, ut iam non solum dissidium illic esset & intemperantia, uerum etiam indecora quaedam inaequalitas, quam dominica cena nesciebat. Iam partim tumoris, partim philosophiae uitium erat, quod Paulum quidam illorum, ut tenuem atq; humilem, deinde ineloquentem, & imperitum, fastidirent. Proprium uero Philosophiae fuit,

fuit, quod resurrectionē mortuorū, fidei nostræ basim, in dubium uocarent. Luxus erat, quod promiscue uescerent̄ ijs, quæ tum simulacris dæmonū immolabant̄, nō uitato offendiculo infirmorū. Libidinis erat, quæ nusq̄ gentiū regnabat impunitus q̄ Corinthi, qđ præter alia repertus sit inter eos, qui patris uxore, hoc est, nouercam suam, stupro cōtaminarit: nec huius autorē flagitiū è suo cōtubernio profligant: qđc̄q̄ cū alijs flagitiosis Christianis cōmerciū habuerint, uelut illorū uitijs fauentes. Huc pertinet, qđ præter decorū & uiri essent comati, & mulieres nō uerentur nudo capite conspici in cœtu ecclesiastico, uelut ipso corporis habitu mores effœminatos, ac delitias præ se feretes. Auaritiæ erat, qđ nō de fama neq; de capite, sed de re pecuniaria inter sese lites agitarēt, eò gliscēte pecuniæ studio, ut Christiani rerum eiusmodi cōtemptum professi, apud ethnicos & impios iudices litigarēt magno dedecore Christiani nominis. Et adeo nō negligerēt potius pecuniolæ iacturam, ut ipsi ultro alios in huiusmodi negocijs circumuenirent. Postremo de matrimonio inter sese dissentiebant, iam tum asseuerantibus quibusdam Christianis, in totū à cōiugio tēperandū, cum uiderēt apostolos ab uxorib⁹ suis abstinere. Morbos ostendens Corinthiorū, non omniū, sed quorundā: qui ne gregem uniuersum cōtagio inficerēt, Paulus his remedijs occurrit. Primo loco præferēs fiduciam suam de futura illorum cōstantia in euangelio Christi, sæuerius obiurgat ac docet, ne per cōtentionē humanā in hominib⁹ glorient̄, sed per cōcordiam ex æquo glorient̄ in Christo, cui uni accepto ferenda sunt omnia: obiter indicans fontē eiusmodi dissidiorum, animi tumorē. Proinde à supercilio mundanæ philosophiæ ad crucis humilitatē reuocat, quæ licet ostentationē non habeat, uim tamē & energiam habeat. Indicat & autores huius mali pseudapostolos, qui post Pauli abitum sese ingerebant, dedarans se rectum iecisse fundamentū, cauendū ne illi superstruerent, quod paulo post esset demoliendum, hoc est, ne quid discerēt Corinthi, quod mox esset dediscendū. Deinde ceu pater cum filijs exoptulat, qđ huc prouecti sint magnitudinis, ut iam autorē suū uelut humilem cōtemnant, nihil nō perpetientē euangelij gratia, cui ob id ipsum magis etiā fauere cōueniebat. Hortat̄ autē filios, ne degenerent à patre, neu ultro se pædagogis in seruitutē dedant. Atq; hæc quidē potissimū agit capite primo, secundo, tertio; & quarto. Porrò quarti finis ad quinti initium mihi uidetur pertinere. De incesto præcipit, & publico cōsilio decernit, uitandam hominis cōsuetudinē, partim quo pudore correctus respiscat, partim ne huius contactu cæteri inficiant̄. Admonet autē non hunc modo uitandum, uerū etiā omnes qui falso titulo Christiani manifestis flagitijs essent infames. Nam ethnicos flagitiosos non ita oportere uitari, uel quod nostra non referat, quales illi sint, uel quod passim essent flagitiosi, ut omnes uitandi fuerint ei, qui flagitiosos uellet effugere. Hoc agit capite quinto. Tertio de litibus admonet, si quid huiusmodi quæstionum inter ipsos natū esset, quod ipsum tum inter Christianos fœdum uideret̄, ob pecuniam, quæ nobis debeat esse uilissima, cōtendere, ne res eò procedat, ut ethnici iudices adcantur, sed ipsi per arbitros quoscunq; rem inter se transigant. Idc̄q; agit capite sexto, cuius magna pars ad septimū pertinet mea quidem sententia: nimirū

ab eo loco, quo de matrimonio tractaturus, inter cætera uitia scortationem, adulterium, & masculam Venerem damnat, idc̄q; profequitur sub initium proximi capituli: Nescitis quod membra uestra templa sunt Christi? Quarto loco præcipit de matrimonio, de uiduitate, de impari cõnubio, de diuortijs, de uirginitate: obiter admonens, ob susceptum Christianismum non esse mutandum uitæ statum. Tercioq; hoc sermone ira hortatur ad cœlibatum, & continentiam, ut tamen coniugij remedium non adimat ijs, quibus opus est. Hoc agitur capite septimo. Quinto docet, carnes immolatas simulacris re nihil differre à cæteris carnibus, & tamen ab his abstinendum, si periculum sit, ne quis ethnicus, aut Christianus infirmior, ex eo quod uesceris, existimet te simulacrorũ assentiri culturæ. Ab his & huiusmodi uitijs ueterum exemplo deterret. Idc̄q; agit capite octauo, ac rursus capite nono. Nam in medio expatiatur in cõmendationẽ sui, tacite se præferens cæteris apostolis etiam summis, qui solus omnium Corinthijs gratis impartierit doctrinam euangelicam.

Sexto docet, quid oporteat obseruari in conuentu publico Christianorũ, ne uiri sint comati, ne mulieres nudo capillitio. tum in dominico conuiuio seruetur communitas & æqualitas, neq; enim illic agi negocium uentris, quod domi rectius agatur, sed mysticis epulis repræsentari cœnam dominicam. Præterea monet, ne quis ob dotem spiritualem sibi placeat, sed suam quisque dotem in commune conferat commodum, exemplo membrorũ corporis, exhortans, ut reliquis quidem donis quæ contigerunt, recte utantur, præcipue tamen enitantur ad charitatem, sine qua reliqua adeo nihil cõducant, ut officiant etiam. Porrò cum charitati primas tribuerit, proximas tribuit prophetiæ, sic enim uocat enarrationem arcanæ scripturæ. In hac admonet uitandum esse tumultum & confusionem. Id fore, si uicissim & pauci dicant, mulieribus interim silere iussis, adeo ut nec discendi gratia rogare liceat in cœtu. Hæc agit capite undecimo, duodecimo, decimotertio, & decimoquarto.

Septimo loco uarijs argumentis astruit resurrectionem mortuorum, declarans, qualis & quibus modis sit ea futura. Atq; id quidẽ capite decimoquinto. Postremo capite familiaria quædam subiicit, de collatione pecuniæ in subsidia pauperũ, de suo ad Corinthios reditu. Postremo Timotheum & alios aliquot illis commendat. Diuus Ambrosius putat hanc non esse primam epistolam quã Paulus scripserit Corinthijs, hanc opinor cõiecturã secutus, quod capite quinto: scripsi, inquit, uobis in epistola, quasi prius alteris literis super hac re ad illos scripserit. Etiam si Græci interpretes dissentiunt. Hanc missam putant per Timotheum, cuius semel atq; iterum facit mentionem, simulq; per Stephanam, Fortunatum, & Achaicum, quos illis commendat. Rursus alij putant ab Epheso missam, quod in calce scribat: permanebo autem Ephesi usq; ad Pentecosten, Alij è Philippis, nam hanc inscriptionem habent Græcorum codices. Nec mihi coniectare licet, quid secuti sint, qui ita senserunt, nisi colligunt ex itinere scriptam, ob ea quæ scribit Paulus: ueniam autem cum Macedoniam pertransiero, nam Macedoniam pertransibo. Ac mox: Nolo enim uos modo in transitu uidere.

ARGUMENTI FINIS.

ΠΡΟΣ ΤΟΙΣ ΚΟΡΙΝΘΙ-
ΟΥΣ ΠΡΩΤΗ.

EPISTOLA PAULI AD CO-
RINTHIOS PRIMA.

ΑΥΛΟΣ κλητὸς ἀπό-
σολ^θ ἰησοῦ χριστοῦ
διὰ θελήματος θεοῦ,
σωθεύης ὁ ἀδελ-
φός, τῆ ἐκκλησίας τῆ
θεοῦ, τῆ ὄψης ἐν κορίν-
θῳ, ἡ γῆρασμύοις ἐν
χριστῷ ἰησοῦ, κλητοῖς

Aulus uocatus aposto-
lus Iesu Christi, per uo-
luntatē dei, & Sosthe-
nes frater, ecclesiae dei,
quæ est Corinthi, san-
ctificatis per Christum

Iesum, uocatis sanctis, unā cum omni-
bus qui inuocant nomen domini nostri
Iesu Christi, in quouis loco, uel suo, uel
nostro. Gratia uobis & pax à deo pa-
tre nostro, & domino Iesu Christo. Gra-
tias ago deo meo semper pro uobis, de
gratia dei, quæ data est uobis per Chri-
stum Iesum, quod in omnibus ditati
estis per ipsum, in omni sermone, &
omni cognitione (quibus rebus testi-
monium Iesu Christi confirmatum fuit
in uobis) adeo, ut non destituamini in
ullo dono, expectantes reuelationem
domini nostri Iesu Christi, qui & con-
firmabit uos usque ad finem, inculpa-
tos, in die domini nostri Iesu Christi.
Fidelis deus, per quem uocati estis in
confortium filij ipsius Iesu Christi do-
mini nostri.

Obsecro autem uos fratres, per no-
men domini nostri Iesu Christi, ut idem
loquamini omnes, & non sint inter uos
dissidia, sed sitis integrum corpus ea-
dem mente, & eadem sententia.

Significatum est enim mihi de uo-
bis fratres mei, à familiaribus Chloæ,
quod contentiones sint inter uos.

G 4 Dico

ἀγίοις, σὺν πάνσι τοῖς ἐπικαλουμύοις τὸ
ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν
παντὶ τόπῳ, αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν. χά-
ρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡ-
μῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαρι-
στῶ θεῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἐπὶ
τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ, τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν χρι-
στῷ ἰησοῦ, ὅτι ἐν παντὶ ἐπλητίσθητε ἐν
αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ, καὶ πάσῃ γνώ-
σει, καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ χριστοῦ ἐβε-
βαιώθη ἐν ὑμῖν, ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖ-
σθαι ἐν μηδενὶ χάρισματι, ἀπεκδεχομέ-
νους πλὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰη-
σοῦ χριστοῦ, ὃς καὶ βεβαιώσῃ ὑμᾶς ἕως τέ-
λους, ἀνεγκλήτους, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου
ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. πισὸς ὁ θεός, δι' οὗ ἐκλή-
θη εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ χρι-
στοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

β Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀ-
νόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα
τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν
χίσματα, ἥτε δὲ κατηρητισμύοι ἐν θεῷ αὐ-
τῷ νοῖ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ.

γ Εὐκλόωθι γάρ μοι περὶ ὑμῶν ἀδελφοί
μου, ὑπὸ τῆν χλόης, ὅτι ἐρίδες ἐν ὑμῖν
εἰσι

ἔισι· λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει· Εγὼ μὲν εἰμι παύλου, ἐγὼ δὲ ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ κηφᾶ, ἐγὼ δὲ χριστοῦ. μεμέρισται ὁ χριστός; μή παύλος ἐσαυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα παύλου ἐβαπτίσθητε; εὐχαριστῶ θεῷ πάντοτε, ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ κριστῶν καὶ γαίον, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα. ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν σεφανά ὄικον· λοιπὸν οὐκ οἶδα, εἰ τινα ἄλλον ἐβάπτισα. οὐ γὰρ ἀπέσευχά μὲ χριστός βαπτίζεσθαι, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μή κενωθῆ ὁ σαυρός τοῦ χριστοῦ.

*Εὐαγγελίζεσθαι
παύλου μὴ, πὸ
αὐτοῦ βαπτίζεσθαι
δὴ*

ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σαυροῦ, τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις, μωρία ὄσι, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν, δῶναμις θεοῦ ἔσι.

5 **Γ**έγραπται γάρ, ἀπολῶ πῶς σοφίαν τῆς σοφῶν, καὶ πῶς σώσειμι τῆς σωετώδους ἀθετήσω. ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεὺς; ποῦ ζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώσανεν ὁ θεὸς πῶς σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου; ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεόν, εὐδόκησεν ὁ θεός, διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματός σωσαι τοὺς πιστεύοντας. ἐπειδὴ καὶ ἰσθᾶτοι σήμερον αἰτῶσι, καὶ ἕλληες σοφίαν ζητοῦσιν. ἡμεῖς ἡ κηρύσσοντες χριστὸν ἐσαυρώμεθα, ἵνα δαίμοις καὶ σκάνδαλον, ἕλλησι δὲ μωρίαν, αὐτοῖς δὲ τῶν κλητῶν, ἰσθᾶτοις τε καὶ ἕλλησι, χριστὸν θεὸν δῶναμις, ἢ θεὸς σοφίαν.

3 **Ὅ**τι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῆς ἀνθρώπων ἐστίν, καὶ τὸ ἀδυνάτου τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῆς ἀνθρώπων ἐστίν. βλέπετε γὰρ πῶς κλησὶν ὑμῶν ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ καὶ ἰσθᾶτοι, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ ἐγενῆς, ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταχάσῃ. καὶ τὰ ἀδυνάτου τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα καταχάσῃ τὰ ἰσχυρά. καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου, καὶ τὰ ἐξουθενώμενα ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ.

ὁπως

Dico aut̄ illud, qđ unusquisq; uestrū dicit: Ego quidē sum Pauli, ego uero Apol- lo, ego x̄o Cephae, ego x̄o Christi. Num diuisus est Christus? num Paulus cruci- fixus ē p̄ uobis? aut in noie Pauli bap- tizati fuistis? Gratias ago deo, q; neminē uestrum baptizauerim, nisi Crispum & Gaium, ne quis dicat, q; sub meo noie ba- ptizauerim. Baptizauī aut̄ & Stephanæ familiam. Præterea haud scio, num quē alium baptizarim. Non enim misit me Christus ut baptizare, sed ut euāgeliza- rem, nō erudito sermone, ne inanis red- datur crux Christi. Nam sermo crucis, ihs quidē qui pereunt, stulticia est, at nobis q; salutē cōsequimur, potentia dei est. Scri- ptum est em̄: Perdam sapiētīā sapientiū, & intelligētīā intelligētium reiſciam. Vbi sapiens? ubi scriba? ubi disputator sæculi huius? Nōne infatuauit deus sapiētiam mūdi huius? Nam postq; in sapiētia dei, nō cognouit mūdus per sapiētīā deū, ui- sum est deo, per stulticiā prædicationis saluos facere credētes. Qñquidē & Iudæi signū postulant, & Græci sapiētīā quaerunt. Nos aut̄ prædicam⁹ Christū cruci- fixum, Iudæis quidē offendiculum, Græ- cis uero stulticiā. sed ihsdem uocatis, Iu- dæis pariter & Græcis, Christum dei po- tentiā, ac dei sapiētīā. Qñ stulticia dei sa- piētior est hoibus, & imbecillitas dei ro- bustior est hoib⁹. Videtis em̄ uocationē uestrā fratres, q; nō multi sapiētes secun- dum carnē, nō multi potentes, non multi claro genere nati. uerū quæ stulta erant scđm mundum, delegit deus, ut pudefa- ceret sapientes. & quæ erant imbecillia in mundo, delegit deus, ut pudefaceret ea, quæ sunt robusta. & quæ ignobilia erant in mūdo cōtempta, delegit deus: & ea quæ nō erant, ut ea quæ sunt obliteraret,

ut

ulla generatio

ὅπως μὴ καυχῆσθαι πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ. ὅτι αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστέ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγεννήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ, δι- καιοσάων τε καὶ ἁγίασμός, καὶ ἀπολύτρωσις. ἵνα καθὼς γέγραπται, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

Καὶ γὰρ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς ἀδελφοί, ἦλθον οὐ κατὰ ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας, καταγ- γέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ ἔκρινά τι εἰδέναι τί ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ ἰη- σοῦν Χριστόν, καὶ τὸτομ ἐσαυρωμένον. καὶ ἐγὼ ἐν ἁσθενείᾳ, καὶ ἐν φόβῳ, καὶ ἐν τρό- μῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὁ λό- γος μου, καὶ τὸ κήρυγμά μου, οὐκ ἐν πε- ριτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀ- ποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ.

Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐ δὲ τῆν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου, τῆν καταρ- γουμένην. ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν θεοῦ ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώ- ρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῆν αἰώνων, εἰς δόξαν ἡ- μῶν, ἣν οὐδεὶς τῆν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν. εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἄν τὸν κύριον τοῦ δόξης ἐσαύρωσαν. ἀλλὰ κα- θὼς γέγραπται. ὃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίᾳ ἀνθρώ- που οὐκ ἐνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγα- πῶσιν αὐτοῦ.

Ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύ- ματος αὐτοῦ. τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρεῖν ἡμᾶς, καὶ τὰ βέλγη τοῦ θεοῦ. τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων, τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτως καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦ- μα τοῦ θεοῦ.

Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβοι- μεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐι- δώμεν, τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν, ἃ καὶ

ut ne gloriaretur ulla caro coram ipso: Ex eodem autem uos estis, in Christo Iesu, qui factus fuit nobis sapientia à deo, iusticiâq; & sanctificatio, & redemptio. Vt quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in domino gloriatur.

Et ego cum uenirem ad uos fratres, non ueniebam cum eminentia sermo- nis aut sapientiæ, annuncians uobis te- stimonium dei. Non enim me iudicaui quicquid scire inter uos, nisi Iesum Chri- stum, & hunc crucifixum. Et ego per in- firmitatem, & cum timore, ac in tremore multo apud uos uersatus sum. & sermo meus, & prædicatio mea, non erat in persuasorijs humanæ sapientiæ uerbis, sed in ostensione spiritus ac potentiæ, ut fides uestra non sit in sapientia homi- num, sed in potentia dei. Porro sapien- tiam loquimur inter perfectos: sapien- tiam autem, non sæculi huius, neq; prin- cipum sæculi huius, qui abolentur: sed lo- quimur sapientiam dei in mysterio, quæ est recondita, quâ præfinierat deus ante sæcula, in gloriam nostram, quam nemo principum sæculi huius cognouit. Nam si cognouissent, haudquaquam domi- num gloriæ crucifixissent. Sed quem- admodum scriptum est: Quæ oculus non uidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascenderunt, quæ præpa- rauit deus diligentibus se. Nobis au- tem deus reuelauit per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunditates dei. Quis enim hominum nouit ea, quæ sunt hominis, nisi spiri- tus hominis qui est in eo? Sic & ea quæ sunt dei; nemo nouit, nisi spiritus dei. Nos uero non spiritum mundi accepimus, sed spiritum, qui est ex deo, ut scia- mus, quæ à Christo donata sint nobis, quæ &

Fides nra, nō in sa- pientia humana, sed in pote- tia dei: Spiritus.

Spiritus humanus. oia q hois sunt scrutatur :-

Sic et Spiritus Scti, qui ipse est cogitat.

*Σπινταλίου γρηγορίου
 Σπινταλίου γρηγορίου
 πρὸς Κορινθίους
 αὐτὸς ἴδιος
 πρὸς Κορινθίους
 αὐτὸς ἴδιος*

ἀ καὶ λαλοῦμεν, οὐκ ἐν διδασκατοῖς ἀνδρω-
 πίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδασκατοῖς
 πνεύματῳ ἁγίου, πνευματικοῖς πνεύ-
 ματικὰ συγκρίνοντες. ψυχικὸς δὲ ἀνδρω-
 πῆ οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματῳ τοῦ
 θεοῦ, μωρία γὰρ αὐτῷ ὅτι, καὶ οὐ δύναι-
 ται γινῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνε-
 ται. ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνεται πάν-
 τας, ἀντὶς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. τίς
 γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ὃς συμβιβάσει αὐ-
 τὸν; ἡμεῖς δὲ νοῦν χριστοῦ ἔχομεν.

β καὶ ἐγὼ ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην λαλῆ-
 σαι ὑμῖν, ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκι-
 κικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν χριστῷ. γὰρ ἡμεῖς ἐ-
 πότισα, καὶ οὐ βρωμα. οὐπω γὰρ ἠδυνάσθη,
 ἀλλ' οὐτε ἐτι νῦν δυνάσθη. ἐτι γὰρ σαρκικοί
 ἐσε. ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ἤλθῃ καὶ ἐρις, καὶ
 διχοσασία, οὐχὶ σαρκικοί ἐσε, καὶ ἡμεῖς ἀν-
 δρωπομοποιπατέτε; ὅταν γὰρ λέγη τις, ἐ-
 γὼ μὲν ἔμι πάνλου, ἔπερθ δὲ ἐγὼ ἀπολι-
 λῶ, οὐχὶ σαρκικοί ἐσε; τίς οὖν ὅτι πάνλθ;
 τίς δὲ ἀπολλῶς; ἀλλ' ἡ δ' ἰάκονοι, δι' ὧν ἐπι-
 σεύσατε, καὶ ἐκάσθ ὡς ὁ κύριθ ἔδωκεμ.
 ἐγὼ ἐφύθονσα, ἀπολλῶς ἐπότισεμ, ἀλλ' ὁ
 θεὸς ἤψανεμ. ὡσε οὐτε ὁ φυτεύωμ ἐσί τι, οὐτε
 ὁ ποτίζωμ, ἀλλ' ὁ ἀυξάνωμ θεός. ὁ φυτεύωμ
 δὲ, ὁ ποτίζωμ, ἐμ ἐισιμ, ἐκασος ἡ τὸν ἴδιον
 μισθὸν λήψεται, ἡ τὸν ἴδιον κόπομ.

γ θεοῦ γὰρ ἐσμὲν σωστροί. θεοῦ γεώρ-
 γιον, θεοῦ δικοδομῆ ἐσε, κατὰ τὴν χά-
 ριμ τοῦ θεοῦ, τὴν δωδῆσάμ μοι. ὡς σοφὸς
 ἀρχιτέκτωμ, δεμέλιον τέθεικα, ἀλλ' ὁ
 ἐποικοδομῆ. ἐκασος δὲ βλέπέτω πῶς ἐποι-
 κοδομῆ. δεμέλιον γὰρ ἄλλομ οὐδεὶς δύναι-
 ται δῆναι, παρὰ τὸν κείμωμ, ὃς ὅτιρ ἰη-
 σοῦς χριστός. εἰδέ τις ἐποικοδομῆ ἐπὶ τὸν
 δεμέλιον τοπομ, χρυσόμ, ἄργυρομ, λί-
 θουε τιμίουε, ξύλα, κόστομ, καλάμω,
 ἐκάσθ τ' ἔργωμ φανερόμ γενήσεται. ἡ γὰρ
 ἡμέρα δηλώσει, ὅ, τι ἐν πυρὶ ἀποκαλύψε-
 ται. καὶ ἐκάσθ τ' ἔργωμ ὁ ποίόμ ὅτι, τὸ πῦρ
 δοκιμάσει

quæ & loquimur, non sermonibus quos
 docet humana sapientia, sed quos docet
 spūs sanctus, spūalibus spiritualia cōpa-
 rantes. Animalis autē homo non accipit
 ea quæ sunt spiritus dei: stulticia siquidē
 illi sunt, nec potest cognoscere, qd' spiri-
 tualiter dijudicant'. At spiritualis dijudi-
 cat quidem om̄ia: ipse uero à nemine di-
 iudicatur. Quis em̄ cognouit mentē dñi,
 qui cōsiliū daturus sit illi? Nos autem
 mentē Christi tenem⁹. Et ego fratres, III
 nō potui loqui uobis, ut spiritualib⁹, sed
 loquēdū fuit ut carnalib⁹, ut infantib⁹ in
 Christo. Lactis potu uos alui, & nō cibo.
 Nōdū em̄ poteratis, imò ne nunc quidē
 adhuc potestis. nā adhuc carnales estis:
 Siquidē cū in uobis sit æmulatio & con-
 tentio, & factiones, nōne carnales estis, &
 scd' m hominē ambulatis? Etem̄ cū dicat
 aliquis: ego quidē sum Pauli, alter uero,
 ego Apollo, nonne carnales estis? Quis
 igit' est Paulus? quis autē Apollo? nisi
 ministri, per quos credidistis, & ut cuiq;
 dñs dedit. Ego plantaui, Apollo rigauit,
 sed deus dedit incrementū. Ita q; neq; qui
 plantat, est aliquid, neq; qui rigat, sed qui
 dat incrementū deus. Carterū is qui plan-
 tat, & is q; rigat, unū sunt. Vnusquisq; tñ
 suam mercedē accipiet, iuxta suū laborē.
 Etem̄ dei sumus cooperarij. dei agricola-
 tio, dei ædificatio estis, iuxta gratiā dei,
 quæ data ē mihi. Vt sapiēs architectus,
 fundamentū posui, ali⁹ autē super illud
 ædificat. Porrò quisq; uideat quō super-
 struat. Nā fundamentū aliud nemo pōt
 ponere, præter hoc qd' positū est. qd' est
 Iesus Christ⁹. Q; si quis superstruit sup
 fundamentū hoc, aurū, argentū, lapides
 p̄ciosos, ligna, scēnū, stipulā, cuiusq; op⁹
 manifestū fiet. Dies em̄ declarabit, qd' in
 igne reuelat'. & cuiusq; opus q̄le sit, ignis
 probabit.

δοκιμάσει· ἢ τις τὸ ἔργον μένει, ὃ ἐπώκο-
δόμησεν, μισθὸν λήψεται· ἢ τις τὸ ἔργον κα-
τακαίσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθή-
σεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός.

οὐκ οἴσθατε, ὅτι ναὸς θεοῦ ἐσε, καὶ τὸ
πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκᾷ ἐν ὑμῖν; ἢ τις τὸν
ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθείρεται ὁ θε-
ός. ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἁγίος ὄσιμ, ὅτι τι-
νες ἐσε ὑμεῖς.

μηδεὶς ἐαυτὸν ὑπατάτω. εἰ τις δο-
κᾷ σοφός εἶναι ἐν ὑμῖν, ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ
μωρός γενέσθω, ἵνα γλήκηται σοφός. ἡ γὰρ σο-
φία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία ἐστὶν ἐνώπιον
θεοῦ. γέγραπται γὰρ. ὁ θεὸς οὐ μὴ οὐκ
ἐπιφανῆσεται τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου
τούτου, ἀλλὰ τὴν ἀνομοῦν σοφίαν τοῦ
θεοῦ, ἣν οὐκ οὐδεὶς ἔγνωκεν, ἵνα
ἐκκαυχῆται ἄνθρωπος ἐναντίον τοῦ
θεοῦ.

Ὡς ἐπεὶ καυχᾶσθε ἐν ἀνθρώποις,
πάντα γὰρ ὑμῶν ἐσιμ, ἢτε παῦλ, ἢτε
ἀπολλῶς, ἢτε κηφᾶς, ἢτε κόσμος, ἢτε
ζωὴ, ἢτε θάνατος, ἢτε ἡμεῖς, ἢτε μέ-
λλοντα, πάντα ὑμῶν ὄσιμ, ὑμεῖς δὲ χριστοῦ,
χριστός δὲ θεοῦ.

οὕτως ἡμεῖς λογιζέσθε ἀνθρώπων, ὡς
ὑπερέτας χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους
μυστηρίων θεοῦ. ὃ δὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν
τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πεισθῶσιν ἐν
ἐμοῖς. ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχισόν τι
ὄσιμ, ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακρινῶ, ἢ ὑπὸ
ἀνθρώπων ἡμεῶν, ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν
ἀνακρινῶ. οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῶ
σώοισθα, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ
θεῷ δικαίωμα. ὁ δὲ ἀνακρινῶν με,
κύριός ἐστιμ. Ὡς ἐπεὶ καυχᾶσθε ἐν
ἀνθρώποις, ὅς ἐστε φωτιστὰς τῶν
σκοτεινῶν, καὶ φανερώσατε τὰς
βουλάς τοῦ θεοῦ, καὶ τότε ὁ ἑπαι-
νεῖται ἐκαστὸς ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

ταῦτα ἡμεῖς ἀπολλῶι μετεχημάτισα
εἰς ἐμαυτὸν, καὶ ἀπολλῶ, δι' ὑμᾶς,
ἵνα ἐν ὑμῖν μάθῃτε, ὅτι οὐκ ἔστι
ἐν ὑμῖν ἡ σοφία τοῦ κόσμου τούτου,
ἀλλὰ ἡ ἀνομοῦν σοφία τοῦ θεοῦ,
ἣν οὐκ οὐδεὶς ἔγνωκεν, ἵνα ἐκκαυ-
χῆται ἄνθρωπος ἐναντίον τοῦ θεοῦ.
ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἁγίος ὄσιμ,
ὅτι τινες ἐσε ὑμεῖς.

probabit. Si cuius opus manserit, quod
superstruxit, mercedem accipiet: si cuius
opus exultum fuerit, damnum patietur:
ipse uero saluus fiet, sed sic tanquam per
ignem. An nescitis, quod templum dei estis;
& spiritus dei habitat in uobis? Si quis
templum dei prophanat, hunc perdet
deus. Nam templum dei sanctum est;
quod estis uos. Ne quis seipsum fal-
lat. Si quis sibi uideatur sapiens esse inter
uos, in saeculo hoc stultus fiat, ut reddat
sapiens. Etenim sapientia mundi huius,
stulticia est apud deum. Scriptum est enim:
Qui comprehendit sapientes in astutia
ipsorum. Et rursum: Dominus nouit co-
gitationes sapientium, quae sint uanae. Itaque
ne quis gloriatur in hominibus. Omnia
namque uestra sunt, siue Paulus, siue Apol-
los, siue Cephas, siue mundus, siue uita;
siue mors, siue praesentia, siue futura;
omnia inquam uestra sunt, uos autem Chri-
sti, Christus uero dei. Sic nos aestimet
homo, ut ministros Christi, & dispensa-
tores mysteriorum dei. Quod superest autem;
illud requiritur in dispensatoribus, ut fidus
aliquis reperiat. Mihi uero pro minimo
est, ut a uobis diiudicem, aut ab humano
iudicio, imo nec meipsum diiudico. Nul-
lius enim rei mihi conscius sum, sed non per
hoc iustificatus sum. Caeterum qui me iu-
dicat, dominus est. Proinde ne ante tem-
pus quicquam iudicetis, donec uenerit domi-
nus, qui & illustraturus est occulta tene-
brarum, & patefaciet consilia cordium, ac
tunc laus erit unicuique a deo. Haec autem
fratres per figuram transtuli in meipsum;
& in Apollo, propter uos, ut in nobis di-
sceretis, ne quis supra id quod scriptum
est, de se sentiat: ut ne, hic illius, ille huius
nomine inflemini, alius aduersus alium:
Quis enim te diiudicat? Quid autem habes,
quod non

Ἐπιφανὴς ἐστὶν ὁ
ναὸς τοῦ θεοῦ
ἁγίος ὄσιμ

III

ὃ οὐκ ἔλαβες ; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι, ὡς μὴ λαβῶμ ; ἥδη κεκορυσμένοι ἐσέ, ἥδη ἐπλησθήσατε, χωρὶς ἡμῶν βασιλεύσατε, καὶ ὠφελόμε γέ βασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῶν συμβασιλεύσωμεν.

Δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς, τοὺς ἀποστόλους ἐχάτης, ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανάτιδες. ὅτι διὰ τὸν ἐγενήθημεν τοῦ κόσμου, καὶ ἀγγέλοις, καὶ ἀνθρώποις. ἡμεῖς μωροὶ διὰ χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν χριστῷ. ἡμεῖς ἀδυνάεις, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί. ὑμεῖς ἐνδοξοί, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. ἄριστοι ἄρτι ὥρας καὶ πενήτωμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνιζόμεθα, καὶ κολαφίζόμεθα, καὶ ἀσατοῦμεν, καὶ κοπιῶμεν ἐργασίῳ, καὶ ταῖς ἰδίαις χερσὶ. λοιδοροῦμεθα, ἐυλογοῦμεν. δι' ἠκόμοιοι, ἀνεχόμεθα. βλασφημῶμεθα, παρακαλοῦμεθα. ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίφημα ἕως ἄρτι. οὐκ ἐντρέπω ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπῶντες τοῦθεῶ. εἴμ γὰρ μυρίους παιδαγωγούς ἔχοντες ἐν χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας. ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγγένησα. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταὶ μου γίνεσθε. διὰ τοῦτο ἐπεμψα ὑμῶν τιμόθεον, ὃς ὅστι τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστόν ἐν κυρίῳ. ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ἐπιθυμίας μου, τὰς ἐν χριστῷ. καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω, ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσίωθήσάμ τινες. ἐλευσόμεθα δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, εἴμ δὲ κύριον δελήσῃ, καὶ γνώσομαι ὑμῶν λόγον ἅντι πεφυσίωμένον, ἀλλὰ πλὴν δάμαμι. ὑμῶν γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐν δάμαμι. τί θέλετε ; ἐν ἑαβδὼ ἐλθὼ πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματι τε προσότητος ;

Ὁλως ἀκούεται ἐν ὑμῶν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἥτις οὐδὲ ἐν τῷ ἔθνεσι μνομάζεται, ὡς γυναικὰ τινὰ τοῦ πατρὸς ἔχαμ. καὶ ὑμεῖς πεφυσίωμένοι ἐσέ, καὶ οὐκ ἄλλομ

quod non accepisti? Qd si etiā accepisti, qd gloriaris, q̄si nō accepēris? Iam saturati estis, iā ditati estis, absq; nobis regnū adepti estis: atq; utinā adepti sitis, ut & nos simul uobiscū regnemus. Arbitror em̄ quod deus nos, qui sumus apostoli postremi, ostenderit tanq̄ mortī addictos. Qm̄ spectaculū facti sumus mūdo & angelis, & hominibus. Nos stulti propter Christum, uos autē prudentes per Christū. nos imbecilles: uos autē ualidi: uos clari, nos cōtempti. Ad hoc usq; tempus & esurim⁹, & sitim⁹, & nudi sum⁹, & colaphis cædimur, & incertis uagāmur sedibus, & laboramus operantes p̄prijs manib⁹. male audiētes, benedicim⁹, persecutionē patiētes, sustinem⁹. cōuictis affecti, obsecram⁹. ueluti excrementa mūdi facti sum⁹, omniū reiectamentū ad hūc usq; diem. Non quo uos pudore suffundam hæc scribo, sed ut filios meos dilectos admoneo. Nam etiāsi innumeros pædagogos habeatis in Christo, nō multos tñ habetis patres. Siquidē in Christo Iesu, per euāgeliū ego uos genui. Adhortor itaq; uos, ut imitatores mei sitis. Hac de causā misi uobis Timotheū, qui est filius me⁹ dilectus, & fidelis in dño, qui uobis in memoriā reducet uias meas, quæ sunt in Christo, quemadmodū ubiq; in om̄i ecclēsia doceo. Perinde quasi nō sim uenturus ad uos, inflati sunt quidā. Sed ueniā breui ad uos, si dñs uoluerit, & cognoscā nō sermōnē istorū q̄ inflati sunt; sed uirtutē. Nō em̄ in sermone regnū est dei, sed in uirtute. Quid uultis? Cū uirga uenio ad uos, an cū charitate, & spiritu lenitatis? Omnino auditur inter uos stuprū, & huiusmodi stuprū, qd nec inter gentes nominatur, ut aliquis uxorem patris habeat. Et uos inflati estis, ac non potius

Q' la bonitate p̄prie

No n in p̄prietate

v

μᾶλλον ἐπειδήσατε, ἵνα ἰσχυροῦσθε ἐκ μέσου ὑμῶν, ὃ τὸ ἔργον τοῦ ποικίσεως.

Εγὼ μὲν γὰρ, ὡς ἀπὸ τοῦ σώματος, παρῶν ἢ τοῦ πνεύματος, ἢ δὲ κέκρικα ὡς παρῶν, τὸν ὅτι τὸ κατεργασάμενον, ἐν τοῦ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συναχθέντων ὑμῶν καὶ τῷ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πρὸς ἀποκρίσιν τοῦ ποικίσεως ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὁὐ καλὸν τὸ καύχημα ἡμῶν. οὐκ οἶδατε, ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ; ἐκκαθάρατε οὖν πλὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέου φύραμα, καθὼς ἐσεῖς ἀζύμοι. καὶ γὰρ τὸ πάχος ἡμῶν ὑπερῆμῶν ἐτύθη Χριστός. ὡς εὐραχθῆναι, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μὴδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις ἐπιληθείας καὶ ἀληθείας.

Ἐγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ, μὴ συναμιγνυσθῆτε ὡς ἄνθρωποι, καὶ οὐ πάντως τοῖς ἄνθρωποις τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἢ τοῖς πλεονέκτησι, ἢ ἄρπαξι, ἢ ἐιδωλολάτραις. ἐπεὶ ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἰσχυροῦσθε. καὶ οὐ συναμιγνυσθῆτε. ἢ ἄν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, ἢ ὡς ἄν τις πλεονέκτης, ἢ ἐιδωλολάτρης, ἢ λοιπὸν ὄντων, ἢ μέθυσι, ἢ ἄρπαξι, τοῦ ποικίσεως μὴδὲ σωεσθῆτε. τί γὰρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνετε; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε; τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρίνει. καὶ ἰσχυροῦσθε τὸν πονηρὸν, ἵνα ὑμῶν αὐτῶν.

τολμᾷ τις ὑμῶν, πρῶτα ἔχωμ πρὸς τὸν ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδικῶν, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων; οὐκ οἶδατε, ὅτι οἱ ἄγιοι τὸν κόσμον κρινῶσι; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοι ἐσε κριτηρίων ἐλαχίστων; οὐκ οἶδατε, ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν, μήτι γε βιωτικά; βιωτικά μὲν οὖν κριτηρία ἔαμ' ἔχετε, τοὺς ἰσχυροῦσθε καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίσετε. πρὸς ἑαυτοὺς.

potius luxistis, ut tolleretur de medio uestri, qui facinorose hoc perpetrasset. Nam ego quidem, ut absens corpe, praesens autem spiritu: iam decreui tanquam praesens, ut is qui sic hoc patrauit, in nomine domini nostri Iesu Christi, congregatis uobis & meo spiritu, una cum potestate domini nostri Iesu Christi, tradatur facturae ad interitum carnis, quod spiritus saluus sit in die domini Iesu. Non est bona gloriatio uestra. An nescitis, quod paululum fermenti totam conspersionem fermentat? Expurgate itaque uetus fermentum, ut sitis noua conspersio, sicut estis infirmetati. Nam & pascha nostrum pro nobis imolatum est Christus. Itaque festum celebremus, non in fermento ueteri, nec in fermento maliciae & uersutiae, sed in panibus fermento careribus, hoc est, sinceritate & ueritate. Scripsi uobis pro epistola: Ne commisceremini cum scortatoribus, ac non omnino cum scortatoribus mundi huius, aut cum auaribus, aut cum rapacibus, aut simulariorum cultoribus: Alioqui utinam uidelicet ex mundo exissetis. Nunc autem scripsi uobis, ne commisceamini. Si quis cum fratre appellatur, fuerit scortator, aut auarus, aut simulacrorum cultor, aut couiciator, aut ebrius, aut rapax, cum eiusmodi ne cibum quidem capiat. Quid enim ad me attinet, etiam de his qui foris sunt iudicare? Nonne de his qui intus sunt, iudicatis? Eos uero qui foris sunt, deus iudicat. Etiam perstringite istum qui malus est, ex uobis ipsis. Sustinet aliquis uestrum, negocium habes cum altero, iudicari sub iniustus, & non magis sub sanctis? An nescitis, quod sancti mundum iudicabunt? Et si per uos iudicatur mundus, indigni estis minimis iudicijs? An nescitis, quod angelos iudicabimus, non tantum ista quae ad uictum pertinent? Proinde iudicia siquidem habueritis de ijs, quae ad uitae usum attinent, qui contempti sunt in ecclesia, eos constituite. Ad H erubescantiam

Quia, et factum est in spiritu sancto, quod dicitur, quod est de quo scribitur, dicitur, ut non sit in mundo, ut factum est.

scripsi

de his qui foris sunt iudicare

VI

scripsi

scripsi

scripsi

scripsi

De nobiscum de.

ΗΓΗΜΕΝ
ΔΙΟ ΤΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ἐντροπῶν ὑμῶν λέγω. οὕτως οὐκ ἔστιν ἢ ὑ-
μῶν σοφός; οὐδέ τις; ὅς δὲ δυνήσεται διακρι-
νοὺς ἀναμέσους τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν; ἀλλὰ ἀδελφός
μετὰ ἀδελφῶν κρίνεται, ὅτι ποιοῦ ἐπὶ ἀπίστων;
ἢ ἢ μὴ οὐκ ὅλως ἠπικμασθῶν ὑμῶν ὄζειν,
ὅτι κρίματα ἔχετε μετ' ἑαυτῶν. διὰ τί οὐχὶ
μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀ-
ποσερεῖσθε; ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε, καὶ ἀποσε-
ρεῖσθε, καὶ ταῦτα ἀδελφοί;

κ κ ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ἀδικοὶ βασιλείαν θεῶν
οὐ κληρονομήσουσι; μή πλανᾶσθε. οὔτε πόρ-
νοι, οὔτε εἰδωλόλατρες, οὔτε μοιχοί, οὔ-
τε μαλακοί, οὔτε ἀρσενικοῖται, οὔτε κλέ-
πται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέδυσοι, οὐ-
λοῖδοροι, οὐχ' ἄρπαγες, βασιλείαν θεοῦ
οὐ κληρονομήσουσι. καὶ ταῦτά τινες ἦτε,
ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἠγιάσθητε, ἀλ-
λὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυ-
ρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ
ἡμῶν.

κ θ πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμ-
φέρει. πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ θέλω
σὺν αὐτοῖς σὺν ὑποκρίσει. τὰ βρώματα τῆ
κοιλίας, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασι. ὁ δὲ
θεὸς καὶ ταῦτα καὶ ταῦτα καταργήσεται.
τὸ δὲ σῶμα, οὐ τῆς πορνείας, ἀλλὰ τῷ κυ-
ρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι. ὁ δὲ θεὸς
καὶ τὸν κύριον ἠγάπησεν, καὶ ἡμᾶς ἑξεργεῖ διὰ
τὴν δυνάμεως αὐτοῦ.

λ οὐκ οἴδατε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέ-
λη χριστοῦ ἔστιν; ἄρα οὐκ τὰ μέλη τοῦ χρι-
στοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ. χύσιτο ἢ
οὐκ οἴδατε, ὅτι ὁ κολλώμενος τῆς πόρνης,
ἐν σώματι ἔστιν; ἔσονται γὰρ, φησὶν, οἱ δύο
εἰς σάρκα μία. ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυ-
ρίῳ, ἐν πνεύματι ἔστι.

λ α φεύγετε πλὴν πορνείαν. πάντα ἁμαρτη-
μα, ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἔκτος τοῦ
σώματος ἔστιν. ὁ δὲ πορνέυων, εἰς τὸ ἴδιον
σῶμα ἁμαρτάνει. ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι τὸ σῶ-
μα ὑμῶν, ναὸς τοῦ ἁγίου πνεύματος
ἐστίν;

erubescenciam uestram dico. Adeo non
est inter uos sapiens? Ne unus quidem?
qui possit dijudicare inter fratrem suum
& fratrem? Sed frater cum fratre litigat;
idq; sub infidelibus? Itaq; iam quidem
omnino delictum in uobis est, quod li-
tes habetis inter uos inuicem. Cur non
potius iniuriam patimini, cur non po-
tius damnum accipitis? Imò uos iniu-
riam facitis, & damno afficitis, idq; fra-
tres? An nescitis, quod iniusti regni dei
hæreditatem non consequentur? Ne er-
retis. Neque scortatores, neq; cultores si-
mulacrorum, neq; adulteri, neq; molles,
neq; qui concumbunt masculis, neq; fu-
res, neq; auari, neq; ebriosi, neq; maledi-
ci, neque rapaces, regni dei hæreditatem
accipient. Atq; hæc eratis quidam, sed
abluti estis, sed sanctificati estis, sed iusti-
ficati estis per nomen domini Iesu, & per
spiritum dei nostri. Omnia mihi licent;
at nò omnia conducunt. Omnium mihi
potestas est, at ego non redigar sub ul-
lius potestatem. Escæ uentri destinatae
sunt, & uenter escis: deus autem & hunc
& illas abolebit. Corpus uero non stu-
pro, sed domino, & dominus corpori.
Deus autem & dominum suscitauit, &
nos suscitabit per potentiam suam. An
nescitis, quod corpora uestra membra
sunt Christi? Num igitur tollens mem-
bra Christi, faciam scorti membra? Ab-
sit. An nescitis, quod qui adglutinetur
scorro, unum corpus est? Redigentur
enim, inquit, duo in carnem unam. At
qui adglutinetur domino, unus spiritus
est. Fugite scortationem. Omne pec-
catum, quodcunque fecerit homo, extra
corpus est. Sed qui scortat, in ppro cor-
pus peccat. An nescitis, q; corpora uestra
sint tēplum eius, qui est in uobis spūs san-
cti,

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΡΩΤΗ.

AD CORINTHIOS PRIMA.

τὸς ὄντιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὶ ἐαυτῶν; ἢ γοράδηκε γὰρ τιμῆς. δόξασα-
τε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν
τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τὸ θεῶν.

cti, quem habetis à deo, & non estis ipsi
uestri iuris? Nam empti estis precio. Glo-
rificate iam deum in corpore uestro, &
in spiritu uestro, quæ sunt dei.

λ β Περὶ δὲ ὧν ἐγράφατέ μοι, καλὸν ἀνδρῶ-
πων, γυναικὸς μὴ ἀπφραδα. διὰ δὲ τὰς πορ-
νείας, ἕκαστος πλὴν ἑαυτοῦ γυναικὰ ἔχεται,
καὶ ἕκαστη τὸν ἰδίον ἀνδρα ἔχεται. τῆ γυναι-
κὶ ὁ ἀνὴρ πλὴν ὀφθαλμοῦ ἐννοίᾳ ἀποδιδό-
τω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ. ἡ γυν-
ὴ τὸν ἰδίου σώματ' οὐκ ἕξουσιάζει, ἀλλ'
ὁ ἀνὴρ, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τὸν ἰδίου σώ-
ματ' οὐκ ἕξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνὴ. μὴ ἀ-
ποσεῖθε ἀλλήλους, εἰ μή τι ἐὰν ἐκ συμ-
φώνου πρὸς κακόν, ἵνα σχολάζητε τῆ νη-
σεύει, καὶ τῆ προσοχῆ. καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ
αὐτὸ σαφὲς ἐρχομε, ἵνα μὴ περιελάβητε ὑμᾶς ὁ σα-
τανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.

Ceterum de quibus scripsistis mihi: **VII**
Bonum est homini, uxorem non attin-
gere. Attamen propter supra uitanda,
suam quisq; uxorem habeat: & suum
quæque uirum habeat. Vxori uir debi-
tam benevolentiam reddat. similiter au-
tem & uxor uiro. Vxor proprij corporis
ius non habet, sed maritus. Similiter &
maritus proprij corporis ius non habet,
sed uxor. Ne fraudetis uos inuicem, nisi
si quid ex consensu, pro tempore, ut ua-
cetis ieiunio & precationi. & rursus in
unum conueniatis, ne tentet uos fata-
nas propter intemperantiam uestram.
Hoc autem dico iuxta indulgentiam,
non iuxta præceptum. Nam uelim om-
nes homines esse, ut & ipse sum. Sed
unusquisq; proprium donum habet ex
deo, alius quidem sic, alius autem sic.

boni i.
corinth.

Attamen
Attamen

λ γ τούτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ
κατ' ἐπιταγήν. θέλω γὰρ πάντας ἀν-
θρώπους εἶναι, ὡς καὶ ἑμαυτὸν. ἀλλ' ἕκα-
στος ἰδίον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ, ὃς μὲν οὕ-
τως, ὃς δὲ οὕτως.

Dico autem inconiugatis & uiduis, bo-
num eis est, si manserint, ut & ego. Quod
si se non continent, contrahant matri-
monium. Nam satius est matrimonium
contrahere, q̄ uri. At coniugatis præci-
pio, nō ego, imò dominus: Vxor à uiro
ne separetur. quod si separata fuerit,
maneat innupta, aut marito reconcilie-
tur. & maritus uxorem ne dimittat. Re-
liquis autem ego dico, non dominus: Si
quis frater uxorem habet infidelem, &
hæc assentitur ut habitet cum illo, ne di-
mittat eam: & mulier, quæ habet maritū
infidelem, & is assentitur ut habitet cum
ea, ne dimittat illum. Sanctificatus est
em̄ maritus incredulus per uxore, & san-
ctificata est uxor incredula per maritū.
Alioqui filij uestri imūdi essent, nūc αὐτ

λ δ λέγω ἢ τοῖς ἀγάμοις, ἢ ταῖς χήραις, κα-
λὸν αὐτοῖς ὄντιν, ἐὰν μείνωσιν ὡς καὶ γώ. εἰ ἢ
οὐκ ἐγκρατεῦνται, γαμνήσασθαι. κρεῖσσ-
σον γὰρ ὄντι γαμνήσαι, ἢ πνεῦσθαι.

constrahere, q̄ uri. At coniugatis præci-
pio, nō ego, imò dominus: Vxor à uiro
ne separetur. quod si separata fuerit,
maneat innupta, aut marito reconcilie-
tur. & maritus uxorem ne dimittat. Re-
liquis autem ego dico, non dominus: Si
quis frater uxorem habet infidelem, &
hæc assentitur ut habitet cum illo, ne di-
mittat eam: & mulier, quæ habet maritū
infidelem, & is assentitur ut habitet cum
ea, ne dimittat illum. Sanctificatus est
em̄ maritus incredulus per uxore, & san-
ctificata est uxor incredula per maritū.
Alioqui filij uestri imūdi essent, nūc αὐτ

γαμνήσασθαι.
est nō ego
dominus
Vxor à uiro
ne separetur.
quod si separata fuerit,
maneat innupta,
aut marito reconcilie-
tur. & maritus uxorem
ne dimittat.
Reliquis autem ego
dico, non dominus:
Si quis frater uxorem
habet infidelem, &
hæc assentitur ut
habitet cum illo,
ne dimittat eam:
& mulier, quæ
habet maritū
infidelem, & is
assentitur ut
habitet cum
ea, ne dimittat
illum. Sanctificatus
est em̄ maritus
incredulus per
uxore, & sancti-
ficata est uxor
incredula per
maritū. Alioqui
filij uestri imūdi
essent, nūc αὐτ

λ ε τοῖς ἢ γεγαμηκόσι πρὸς ἀλλήλους, οὐκ ἐγώ,
ἀλλὰ κύριος, γυναικὰ ἀπὸ ἀνδρῶς μὴ χωρι-
σθῆναι. εἰ δὲ ἔχωρισθῆ, μενετω ἀγάμος,
ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω, καὶ ἀνδρα, γυ-
ναῖκα μὴ ἀφίεναι. τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέ-
γω, οὐχ ὁ κύριος.

Si quis frater uxorem habet infidelem, &
hæc assentitur ut habitet cum illo, ne di-
mittat eam: & mulier, quæ habet maritū
infidelem, & is assentitur ut habitet cum
ea, ne dimittat illum. Sanctificatus est
em̄ maritus incredulus per uxore, & san-
ctificata est uxor incredula per maritū.
Alioqui filij uestri imūdi essent, nūc αὐτ

Si quis fr. i. scilicet Christianus.

λ ς εἴ τις ἀδελφὸς γυναικὰ ἔχει ἀπίστον,
καὶ αὐτὴ σαωθῆσθαι δεικνῶ μετ' αὐτοῦ, μὴ
ἀφίετω αὐτήν. καὶ γυνὴ, ἢ τις ἔχει ἀνδρα
ἀπίστον, καὶ αὐτὸς σαωθῆσθαι δεικνῶ μετ'
αὐτοῦ, μὴ ἀφίετω αὐτόν. ἡγίασαι γὰρ ὁ
ἀνὴρ ὁ ἀπίστος ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡ γίαι-
σα ἡ γυνὴ ἢ ἀπίστος ἐν τῷ ἀνδρὶ. ἐπεὶ
ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι, νῦν δὲ
ἁγιά

H 2 sancti

Uocatus qua quis uocatus.
maneat, ut infra in q.

ἀγία ὄζει. εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωρίζεται
ζέσθω. οὐ δεῖ δ' ἄλλωται ὁ ἀδελφός ἢ ἡ ἀδελ-
φή ἐν τοῖς τοιούτοις, ἐν δὲ ἐπιλήθῃ κέκληκερ
ἡμεῖς ὁ θεός. τί γὰρ οἶδας γυναι, εἰ τὸν ἄν-
δρα σώσεις; ἢ τί οἶδας ἄνερ, εἰ πλὴν γυναι-
κα σώσεις; εἰ μὴ, ἐκασὼ ὡς ἐμέρισερ ὁ θεός,
ἐκασὼ ὡς κέκληκερ ὁ κύριος, οὕτως περι-
πατεῖτω, καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πα-
σαις διατάσσομαι. περιτετημημένους τις
ἐκλήθη; μὴ ἐπιπάσθω. ἐν ἀκροβυστίᾳ τις
ἐκλήθη; μὴ περιτεμένεσθω. ἢ περιτομήν ὄν-
δ' ἐμ ὄζει, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδ' ἐμ ὄζει, ἀλλὰ
τῆρησις ἐν τοῦ ἁγίου θεοῦ.

λ 3

Εκασος ἐν τῇ κλήσει, ἢ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ
μονέτω. δ' ἄλλος ἐκλήθη; μὴ σοι μελέτω, ἀλ-
λ' εἰ καὶ δ' ἄλλοι ἐλευθεροὶ γενέσθω, μάλλον
ῥῆσαι. ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δ' ἄλλος, ἀ-
πελεύθερος κυρίου ἐσίμ. ὁμοίως καὶ ὁ ἐλευ-
θερος κληθεὶς, δ' οὐλόος ὄζει χριστοῦ. τιμῆς
ἢ γοράσθητε, μὴ γίνεσθε δ' οὐλοὶ ἀνδρώ-
πων. Εἰσὼ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀδελφοί, ἐν τῷ
τῷ μνηέτω παρὰ θεῶ.

De uirginibus λ κ
praeceptum huiusmodi

περὶ δὲ τῶν παρθέτων ἐπιταγῶν κυρίου
οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι, ὡς ἠλεμέ-
νους ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι. νομίζω οὖν
τοιοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ πλὴν ἐνεσώσασθαι
ἀνάγκην. ὅτι καλὸν ἀνδρώπων, τὸ οὐ-
τως εἶναι. δ' ἐδέσσαι γυναικί; μὴ ζῆται λυ-
σίμ. λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζῆται γυ-
ναῖκα. εἰ δὲ καὶ καὶ γῆμης, οὐχ' ἡμαρτες.
καὶ εἰ γῆμη ἢ παρθέτων, οὐχ' ἡμαρτες.
Ἐλίψιμ δὲ τῇ σαρκί ἐξουσίμ δι τοιούτοις. Εγὼ
δὲ ὑμῶν φεῖδομαι. τοιοῦτο δὲ φημί ἀδελ-
φοί, ὁ καιρός σινεσαλμῆς. τὸ λοιπὸν
εἰσὶμ, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναικας, ὡς μὴ
ἔχοντες ὦσι. καὶ οἱ κλαίοντες, ὡς μὴ κλαί-
οντες. καὶ οἱ χαίροντες, ὡς μὴ χαίροντες.
καὶ οἱ ἀγοράζοντες, ὡς μὴ κατέχοντες. καὶ
οἱ πωλῆται τοῦ κόσμου τούτου, ὡς μὴ κα-
ταπώμενοι. παρὰ γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ
κόσμου τούτου. Θέλω δὲ ὑμῶν ἀμερίμους
εἶναι

sancti sunt. Quod si incredulus discedit,
discedat. Non est seruituti subiectus fra-
ter aut soror in huiusmodi, sed in pace
uocauit nos deus. Qui nanq; scis mulier,
an maritū sis seruatura? Aut qui scis uir,
an uxore sis seruaturus? Vt unq; fuerit,
unusquisq; ut ipsi partit⁹ est deus, unus-
quisq; ut illū uocauit dñs, ita ambulet, &
sic in ecclesijs om̄ibus ordino. Circūcisus
aliquis uocat⁹ est? ne accersat præputiū.
In præputio aliquis uocatus est? ne circū-
cidatur. Circūcisio nihil est, & præputiū
nihil est, sed obseruatio mandatorū dei.
Unusquisq; in ea uocatione, in qua uoca-
tus fuit, maneat. Seruus uocat⁹ es? ne sit
tibi curæ: quin etiam si potes liber fieri,
potius utere. Etenim qui in dño uocatus
est seruus, libertus domini est. Similiter
& qui liber uocatus fuit, seruus est Chri-
sti. Pretio empti fuistis. nolite fieri serui
hominū. Unusquisq; in eo, in quo uoca-
tus fuit, fratres, maneat apud deum. De
uirginibus autē præceptū dñi nō habeo:
consilium tamē do, tanq; misericordiam
cōsecutus à dño, in hoc ut sim fidelis. Ar-
bitror igitur hoc bonū esse propter præ-
sentem necessitatē. Nam bonū est homi-
ni sic esse. Alligat⁹ es uxori? ne quare so-
lutionē. Solutus es ab uxore? ne quæras
uxorē. Q; si duxeris uxorē, nō peccasti.
Et si nupserit uirgo, nō peccauit. Attamē
afflictionē in carne habituri sunt huius-
modi. Ego uero uobis parco. Cæterum
illud dico fratres, tempus cōtractum est.
superest, ut qui habent uxores, sint tanq;
nō habeant: & qui plorant, tanq; nō plo-
rent: & qui gaudent, tanq; nō gaudeant:
& qui emunt, tanq; nō possideant: & qui
utuntur mundo hoc, tanquam nō utan-
tur. Præterit enim habitus huius mūn-
di. Velim autem uos absq; sollicitudine
esse.

Sanctas edificat.
Scientia inflat.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΡΩΤΗ.

AD CORINTHIOS PRIMA.

εἶνα· ὁ ἀγαμ^θ μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ· ὁ δὲ γαμήσαε μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί· μεμερίσαι ἢ γυνὴ καὶ ἢ παρθένη^θ· ἢ ἀγαμ^θ μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ἢ ἀγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι· ἢ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί· τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὐχρημον καὶ εὐπροσέδρον τῷ κυρίῳ ἀπεισάσασθε.

λ θ Εἰδέτε τις ἀχρημονεῖ ἐπὶ πλὴν παρθένον αὐτῷ νομίζει, ἐὰν ἢ ὑπέρακμ^θ, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ δέλεα ποιείτω· οὐχ ἄμαρτάνα, γαμείτωσαμ· ὅς δὲ ἔσκηκεν ἐδρα^θ ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ ἔχωμ ἀνάγκη, δζουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου δελήματ^θ, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῷ, τοῦ τηρεῖν πλὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιῆ· ὥστε ὁ ἐκγαμίζωμ καλῶς ποιῆ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζωμ κρεῖσσομ ποιῆ.

μ Γυνὴ δέδεται νόμῳ, ἐφ' ὅσομ χρὸνομ ζῆ ὁ ἀνὴρ αὐτοῦ, ἐὰν δὲ καὶ κοιμηθῆ ὁ ἀνὴρ αὐτοῦ, ἐλευθέρη ὄξηρ ὡς δέλεα γαμηνθῆσαι, μόνον ἐν κυρίῳ· μακαρίωτέρα δὲ εἶσιμ, ἐὰν οὕτως μείνη, καὶ πλὴν ἐμὴν γνώμην· Δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειμ.

Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοδύτων οἰδόμεν, ὅτι πάντες γινώσιμ ἔχομ^θ· ἢ γινώσιε φυσίοι^θ, ἢ δὲ ἀγάπη ὀικοδομῆ· εἰ δὲ τις δοκῆ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδέμ ἔγνωκεμ, καὶ πῶς δὲ γινώσθαι· εἰ δὲ τις ἀγαπᾷ τὸν δεῶν, οὗτ^θ ἔγνωσαι ὑπ' αὐτῷ· Περὶ οὐ βρώσεως οὐκ τῶν εἰδωλοδύτων οἰδόμεν, ὅτι οὐδέμ εἰδωλομ ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς δεῶς ἔτερε^θ, εἰ μὴ εἶε· καὶ γὰρ εἰπέρε εἰσι λεγόμενοι θεοί, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ γῆς, ὡσπερ εἰσι θεοί πολλοί, καὶ κύριοι πολλοί, ἀλλ' ἡμῖν εἶε δεῶς, ὁ πατήρ, ὅς οὐ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖε εἶε αὐτόμ, καὶ εἶε κύρι^θ Ἰησοῦε χριστός, δὲ οὐ

esse. Qui cœlebs est, curat ea q̄ sunt dñi, quò placiturus sit dño. At q̄ duxit uxore, sollicit⁹ est de his q̄ sunt mudi, quò placiturus sit uxori. Diuisa sunt hæc duo, mulier & uirgo. Innupta curat ea, q̄ sunt dñi, ut sit sancta cū corpore tū spū. Contra, q̄ nupta est, curat ea quæ sunt mundi, quò placitura sit uiro. Hoc autē ad id, qd' uobis cōducibile est, dico: non uti laqueum uobis inñciam: sed ut qd' honestum ac decorū est, sequamini, & adhæreatis domino, absq; ulla distractione. Qz si quis indecorū uirgini suæ putat, si prætereat nubendi temp⁹, & sic oportet fieri: quod uult faciat, nō peccat, iungant^r matrimonio. Cæterū qui stat firmus in corde, nō habens necessitatē, sed potestatē habet ppriæ uoluntatis: & hoc decreuit in corde suo, ut seruet suam uirginē, bene facit. Itaq; qui elocat nuptum, bene facit. At tamen qui nō elocat nuptum, melius facit. Vxor alligata est matrimonio, quam diu uiuit maritus eius. Quod si dormierit maritus illius, libera est ad cui uelit nubendum, modo in dño. Attamē beator est, si sic maneat, iuxta meā sententiā. Opinor autē qz & ipse spiritū dei habeam.

Cæterū de ijs quæ simulacris immolantur, scimus, qz omēs sciētiam habem⁹. Sciētia inflat, charitas uero ædificat. Qz si quis sibi uidetur aliquid scire, nōdum quicq; nouit, quēadmodū oporteat scire. At si quis diligit deū, hic cognitus est ab illo. De esu igit^r eorū quæ simulacris immolant^r, scimus, qz nullū est simulacrū in mundo: & qz nullus sit deus alius, nisi unus. Nam etiā si sunt qui dicant^r dij, siue in cœlo, siue in terra, quēadmodum sunt dij multi, & dñi multi: nobis tñ unus est deus, qui est pater ille, ex quo omnia: & nos in illum, & unus dñs Iesus Christus, H 3 per quem

Uxor enim locabat^r hanc suam, ipse non erat sui iuris sed patris sui

In nomine uirginitatis hbs

1. cor. 7.

Quia cum sit in matrimonio, non oportet aliter dare opera rei publice et domesticæ ac VIII quis h's b'is

& video

relecom

δὲ οὐ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δὲ αὐτῶ. ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσι ἢ γνώσις. τινὲς δὲ τῆ σωμαθίης τῶ εἰδώλου ἕως ἄρτι, ὡς εἰδωλόθυτον ἐδίδοσαν, καὶ ἡ σωείδησις αὐτῶν ἀδενῆς οὐσα, μολώεται. βρωμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρισκοι τῶ δειῶ. οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν, περιωένουμεν. οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑσερούμεθα. βλέπετε δὲ, μὴ πως ἢ θζουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀδενούσι. ἐὰν γὰρ τις ἴδῃ σέ, τὸν ἔχοντα γνώσιμ, ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ σωείδησις αὐτοῦ ἀδενῆς οὐτῶ, οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐδίειμ; καὶ ἀπολέται ὁ ἀδενῶν ἀδελφός, ἐπὶ τῆ σῆ γνώσει, δὲ ὅμ χριστός ἀπέθανεμ. οὕτως δὲ ἀμαρτάνοντες εἰς τῆς ἀδελφούς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν πλὴν συνείδησιμ ἀδενούσασμ, εἰς χριστόμ ἀμαρτάνετε. δὲ ὅσπερ βρωμα σκανδαλίσει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίξω.

μα οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐχὶ ἰησοῦμ χριστόμ τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐσέ ἐν κυρίῳ; εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλὰ γε ὑμῖν εἰμὶ. ἡ γὰρ σφραγίς ἐν ἡμῖς ἀποστολῆς, ὑμεῖς ἐσέ ἐν κυρίῳ. ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιμ αὕτη ἐσί. μὴ οὐκ ἔχομεν θζουσίαν φαγεῖν καὶ πῖναι; μὴ οὐκ ἔχομεν θζουσίαν ἀδελφῶν γυναικῶν περιάγειν; ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τῶ κυρίου, καὶ κηφᾶς; ἢ μόνῳ ἐγὼ καὶ βαρνάβας οὐκ ἔχομεν θζουσίαν τῶ μὴ ἐργάσασθαι; τίς στρατεύεται ἰδίῳις δὲ ψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ τῶ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐδίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνῳ, καὶ ἐκ τῶ γάλακτος ἐν ποίμνῳ οὐκ ἐδίει; μὴ κατὰ ἀνθρώπων ταῦτα λαλῶ; ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει; ἐν τῶ τῶ μωσέως νόμου γέγραπται. οὐ φιμώσις βοῶν ἀλοφῆνα. μὴ τῶ βοῶν

per quē omnia, & nos per illum. sed non in omnibus est scientia. Nonnulli uerō cum cōscientia simulacri usq; ad hoc tempus, tanq̄ simulacris immolatū edunt, & cōscientia illorū infirma cum sit, polluitur. Atqui esca nos nō commendat deo, neq; si comedamus, aliquid nobis superest: neq; si nō comedamus, quicq; nobis deest. Sed uidete, ne quo modo facultas ista uestra offendiculo sit ihs, qui infirmi sunt. Etenim si quis cōspexerit te, qui habes scientiā, in epulo simulacrorū accumbentē, nonne cōsciētia eius qui infirmus est, ædificabit' ad edendum ea, quæ sunt simulacris immolata? Et peribit frater, qui infirmus est, in tua scientia, propter quē Christus fuit mortuus. Sic autē peccantes in fratres, & uulnerātes illorū cōscientiam infirmam, in Christū peccatis. Quapropter si esca offendit fratrem meū, haudquaq; uescar carnib' in æternū, ne fratri meo sim offendiculo. An nō sum apostolus? an nō sum liber? an nō Iesum Christum dñm nostrū uidi? an nō opus meū uos estis in dño? Si cæteris nō sum apostolus, at sanè uobis sum. Siquidem sigillū apostolatus mei, uos estis in dño. Mea responsio apud eos qui me interrogant, hæc est: An nō habemus potestātē edendi ac bibendi? An nō habemus potestatem, sororē mulierē circumducendi? quē admodū & cæteri apostoli, & fratres dñi, & Cephas? Aut solus ego & Barnabas nō habemus potestātē hoc faciēdi? Quis militat suis stipendijs unquām? quis plantat uineam, & de fructu ei' nō edit? Aut quis pascit gregem, & de lacte gregis nō edit? Num secundum hominem hæc dico? An non & lex eadem dicit? Etenim in Mosi lege scriptum est: Non obligabis os boui trituranti. Num boues

βοῶν μέλα θεῷ θεῶ ; ἢ δὲ ἡμᾶς πάντως λέ-
 ρει; δὲ ἡμᾶς γὰρ ἐργάζη. οὐκ ἐπέλπιδι ὀφείλη,
 ὁ ἄροτροῦ, ἄροτροῦ. ἢ ὁ ἄλοῦ, φηί ἐλπί-
 δος αὐτῶ μετέχευ, ἐπέλπιδι. εἰ ἡμᾶς ὑμῖν
 τὰ πνευματικὰ ἐσώσαμεν, μέγα, εἰ ἡμᾶς
 ὑμῶν τὰ σαρκικά διεξομῶ; εἰ ἄλλοι φηί
 ἰσοσύας ὑμῶν μετέχευ, οὐ μᾶλλον ἢ
 μᾶς; ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἰσοσύνῃ ταύ-
 τη, ἀλλὰ πάντα ἐργομῶν, ἵνα μὴ ἐγκοπῶ
 τινα δῶμῶν θεῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. οὐκ
 οἶδατε, ὅτι οἱ τὰ ἱερά ἐργάζομενοι, ἐκ τοῦ
 ἱεροῦ ἐδίδασκε; οἱ θεῷ θυσιᾶς κέρει προσε-
 δρενοντες, θεῷ θυσιᾶς κέρει συμμερίζονται;
 οὕτως καὶ ὁ κύριος διέταξε, τίς τὸ εὐαγ-
 γέλιον καταγγέλλει, ἐκ τοῦ εὐαγγελίου
 βίω. ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχρησάμην τῷ τῶν. οὐκ ἐ-
 χρῆσα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτως γένηται ἐν ἐμοί.
 καλὸν γὰρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύ-
 χημα μὴ ἵνα τις κενώσῃ. ἐὰν γὰρ εὐαγγε-
 λίζομαι, οὐκ ἐστὶ μοι καύχημα. ἀνάγκη γὰρ
 μοι ἐπίκειται. οὐαὶ δὲ μοι ὄζειν, ἐὰν μὴ εὐαγ-
 γελίζομαι. εἰ γὰρ ἐκὼν τοῦτο πράξω, μι-
 σῶν ἔχω. εἰ δὲ ἀκῶν, οἰκονομίᾳ πεπείσθη-
 μαί. τίς οὖν μοι ὄζειν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγε-
 λίζομαι, ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον
 τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ, μὴ καταχρησάσθαι τῇ ἰσο-
 σύᾳ μου ἐν θεῷ εὐαγγελίῳ.

μ β Ελευθερὸν γὰρ ὦν ἐκ πάντων, πᾶσι
 ἐμαυτὸν ἐδύλωσα, ἵνα τὺς πλείονας κερ-
 δήσω. Ἐγενόμην τῆς ἰσθμῶς, ὡς ἰσθμῶ-
 ρος, ἵνα ἰσθμῶς κερδήσω. τῆς ὑπὸ νόμον, ὡς
 ὑπὸ νόμον, ἵνα τὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω. τῆς
 ἀνόμοις, ὡς ἀνομῶν, μὴ ὦν ἀνομος δεῶ,
 ἀλλ' ἐννομῶν Χριστοῦ, ἵνα κερδήσω ἀνόμους.
 Ἐγενόμην τοῖς ἀδενέσι, ὡς ἀδενής, ἵνα
 τοὺς ἀδενεῖς κερδήσω. τοῖς πᾶσι γέγονα
 τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. τοῦτο
 δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνῶ
 νὸς αὐτοῦ γλύωμαι.

μ γ οὐκ οἶδατε, ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες,
 πάντες μὲν τρέχουσιν, εἰς δὲ λαμβάνει τὸ
 βραβεῖον

boues curæ sunt deo? An hoc ppter nos
 omnino dicit? Propter nos enim hoc scri-
 ptum est: qd' sub spe debeat is, qui arat.
 arare: & qui triturat sub spe, spei suæ par-
 ticeps esse debeat. Si nos uobis spiritua-
 lia seminauim⁹, magnū est, si nos uestra
 carnalia inessuerim⁹. Si cæteri potestatis
 erga uos participes sunt, cur non potius
 nos? Atqui nō usi fuimus potestate ista,
 sed om̄ia sufferim⁹, ne qd' offendiculum
 demus euāgelio Christi. An nescitis, q' ij
 qui in sacris operant, ex sacrificio uiuūt?
 Qui sacrario assistunt, unā cum sacrario
 partē accipiunt? Sic & dñs ordinauit: ut
 qui euangeliū annunciant, ex euangelio
 uiuant. Ego tamē nullo horum usus fui.
 Quanq̄ non scripsi hæc, ut ita fiat in me.
 Nam bonū est mihi mori potius, q̄ ut
 gloriatiōnē meam aliquis inanē reddat.
 Etenim si euāgelizem, nō est qd' gloriē:
 Necessitas em̄ mihi incumbit. Væ autē
 mihi est, nisi euāgelizem. Nam si uolens
 hoc faciā, præmiū habeo: sin inuitus, di-
 spēlatio cōmissa est mihi. Qd' igit' mihi
 est præmiū? Vt cū euāgelizem, gratuitū
 efficiam euāgelιū Christi, in hoc, ne abu-
 tar potestate mea in euangelio. Etem̄ cū
 liber sim ab omnibus, omnib⁹ meisum
 seruū feci, quo plureis lucrificiam: & fa-
 ctus sum Iudæis, quasi Iudæus, ut Iudæ-
 os lucrificiam: ijs qui sub lege sunt, quasi
 sim sub lege, ut eos qui sub legē sunt, lu-
 crificiam: his qui sine lege sunt, tanq̄ sim
 sine lege: cū nō sim sine lege deo, sed ob-
 noxius legi Christi, ut lucrificiā eos qui
 sunt sine lege. Factus sum infirmis quasi
 infirm⁹, ut infirmos lucrificiā. Om̄ib⁹ fa-
 ctus sum oīa, ut om̄ino aliq̄s seruē. Hoc
 autē facio ppter euangeliū, ut particeps
 illi⁹ fiam. An nescitis, q' qui in stadio cur-
 runt, om̄es quidē currūt, sed unus accipit

H 4 præmiū
 i. est. Ἐταχθῆναι
 ἐν ὀφειλῇ

Stadium con-
 ub. curritur
 r. præm:
 aliquo

βραβεῖον· οὕτως τρέχετε, ἵνα κατὰ λάβη-
τε· πάντες δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρα-
τεύεται. ἐκῆνοι μὲν οὖν, ἵνα φθάσῃ τὸν σίφα-
νον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἀφάρστον·

μ δ Εγὼ τοίνυν οὕτως τρέχω, ὡς οὐκ ἄλη-
λως· οὕτως σκυτέω, ὡς οὐκ ἄερα δέρωμ.
ἀλλ' ὑπὸ πίναξί μου τὸ σῶμα, καὶ δουλα-
γωγῶ, μή πως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδό-
κιμος γένωμαι·

μ ε Οὐ θέλω ἵνα ὑμᾶς ἄγνοῦν ἀδελφοί, ὅτι οἱ
πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τῆ νεφέλῃ ἦσαν,
καὶ πάντες δι' ἅφθι θαλάσσης διήλθον, καὶ
πάντες εἰς τὸν μωσῶν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νε-
φέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ· Ἐ πάντες δ' αὐτὸ
βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον, Ἐ πάντες δ' αὐτὸ
αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον· ἔπιον γὰρ
ἐκ πνευματικῆς ἀκολληθῆσθαι πέτρας· ἡ δὲ
πέτρα ἡμεῖς Χριστοί·

μ ς Ἀλλ' οὐκ ἐν φθῖς πλείοσιμ αὐτῶν εὐδόκη-
σεμ ὁ θεός, καπεσθώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ·
ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς δ' μὴ
εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κα-
κῆνοι ἐπεθύμησαν· μὴ δὲ εἰδωλολάτραι γί-
νεσθε, καθὼς τινες αὐτῶν, ὡς γέγραπται· ἐκά-
θισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέση-
σαν παύσαι· μὴ δὲ περινεύωμεν, καθὼς τινες
αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέ-
ρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες· μὴ δὲ ἐκπειράζω-
μεν τὸν Χριστόν, καθὼς καὶ τινες αὐτῶν ἐπει-
ράσαν, καὶ ὑπὸ τῷ ὄφειν ἀπώλοντο· μὴ
δὲ γογγύετε, καθὼς καὶ τινες αὐτῶν ἐγόγ-
γυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὄλοθρευτοῦ·

μ ζ Ταῦτα δὲ πάντα τύποι σωέβαλλον ἐκεί-
νοις, ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς
τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατελήθησαν· ὡς δ' ὁδο-
κῶν ἐσάναι, βλέπετω μὴ πῶς· παρασμὸς
ὑμᾶς οὐκ ἔληφεν, εἰ μὴ ἀνθρώπινος·

μ η Πιστός δὲ ὁ θεός, οὗς οὐκ ἔασεν ὑμᾶς περι-
διῶναι, ὑπὲρ ὃ δύνάσθε· ἀλλὰ ποιήσῃ σὺ τῶν
περασμῶν καὶ πλὴν ἐκβασιμ, τῶν δύνασθαι
ὑμᾶς ὑπερεγκέμ· δι' ὅπερ ἀγαπητοί μου
φεύγετε

præmium? Sic currite, ut cōprehendatis.
Omnis autē qui certat, per omnia tempe-
rans est. illi quidē igitur, ut periturā coro-
nam accipiant, nos autē ut æternā. Ego
itaq; sic curro, ut nō in incertū: sic pugilē
ago, nō uelut aërem feriēs. uerū subijcio
corp⁹ meū, & in seruitutē redigo, ne quo
modo fiat, ut cū alijs prædicarim, ipse re-
probus efficiar. Nolim autē uos igno-
rare fratres, qd' patres nostri omnes sub
nube erant, & omnes per mare transierūt,
& omnes in Mosen baptizati sunt in nu-
be & in mari. & omnes eandē escam spi-
ritualem comedebant: & omnes eundē
potū spirituale bibebant. Bibebant em̄
de spirituali, quæ illos comitabat, petra.
petra q̄o fuit Christus. Sed plures illorū
non approbavit deus, prostrati sunt em̄
in deserto. Hæc autem figuræ nostri fue-
runt, ne nos simus cōcupiscētes rerū ma-
larum, quæ admodum & illi cōcupierunt.
Neq; simulacrorum firis cultores, sicuti
quidam illorū, quæ admodū scriptū est:
Sedit populus ut ederet ac biberet, & sur-
rexerūt ad ludendū. Neq; stupris inquī-
nemur, sicuti quidā illorū stupris polluti
sunt, & conciderunt uno die uiginti tria
milia. Neq; tentemus Christum, sicut &
quidam illorum tentauerunt, & à serpen-
tibus extincti sunt. Neque murmuretis
sicut & quidam illorū murmurauerunt,
& interempti sunt ab extinctore. Hæc
autē omnia figuræ contigerunt illis. Scri-
pta uero sunt propter admonitionē no-
stri, in quos termini ætatum inciderunt.
Proinde qui sibi uidetur stare, uideat ne
cadat. Tentatio uos non cepit, nisi hu-
mana. Sed fidelis est deus, qui non sinet
uos tentari, supra id quod potestis: imò
faciet unā cum tentatione euentum, quo
possitis sufferre. Quapropter dilecti mei,
fugite

x

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΡΩΤΗ.

AD CORINTHIOS PRIMA. 369

φεύγετε ἀπὸ φηιδωλολατρίας, ὡς φρονίμοις λέγω, κρῖνατε ὑμεῖς ὁ φημι.

Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ὃ εὐλογεῖται, οὐκ ἔστι κοινωνία τοῦ ἁίματος τῆς χριστοῦ ἔστι; τὸ μῖνον ὃ κλῶμεν, οὐκ ἔστι κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ ἔστι; ὅτι εἰς ἄρτον, ἐμὸ σῶμα ὃ πολλοὶ ἐσμεν. ὁι γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν.

Βλέπετε τὸν ἰσραὴλ ἡ ἱσραὴλ. οὐκ ἔστι ὁι ἐπίστονοι τὰς θυσίας, κοινωνοὶ τοῦ θυσίας κρῖναι ἔστι; τί οὐκ ἔστι, ὅτι εἰδωλόμ τι ἔστι; ἢ ὁι εἰδωλόμ τι ἔστι; ἀλλ' ὅτι ἂν δὴ τὰ ἔθνη, δαμονοῖοι δὴ, καὶ ὁι δὴ. οὐ δὴ ἐλὼ δὴ ὑμεῖς κοινωνοὶ τῶν δαμονῶν γίνεσθε. οὐ δὴ ἀναθεὶ ποτήριον κυρίου πῖνον, καὶ ποτήριον δαμονοῖων. οὐ δὴ ἀναθεὶ τραπέζης κυρίου μετέχευ, καὶ τραπέζης δαμονοῖων. ἢ παρακλητοῦ μὴ τὸν κύριον; μὴ ἰχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμεν; πάντα μοι ἔξεσιν, ἀλλ' οὐκ ἔστι συμφέρει. πάντα μοι ἔξεσιν, ἀλλ' οὐκ ἔστι ὁκοδομεῖ. μηδὲ τὸ ἐαυτοῦ ζητεῖτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἔκαστος.

ἢ ἢ ἢ μακρότερον πωλεῖσθαι, ἐοδῖτε, μηδὲρ ἀνακρίνοντες, διὰ τῆς σωείδης. τὸ ἢ κύριος ἢ γῆ, ἢ τὸ πλῆρωμα αὐτοῦ. εἰδὲ τις καλεῖ ὑμᾶς τῆς ἀπίστων, καὶ θέλετε πορευέσθαι, πᾶν τὸ πᾶσι δὴ ἐμὸν ὑμῖν, ἐοδῖτε, μηδὲρ ἀνακρίνοντες, διὰ τῶν σωείδης.

ἢ ἢ ἢ εἰς τὸ ἐπιπῆ, τὸ τοῦ εἰδωλόμ ὅτι, μὴ ἐοδῖτε, διὰ ἐκείνον τὸ μὴ ὑσάντα, ἢ τῶν σωείδης. τὸ ἢ κύριος ἢ γῆ, καὶ τὸ πλῆρωμα αὐτοῦ. σωείδης δὲ λέγω, οὐκ ἔστι τῶν ἐαυτοῦ, ἀλλὰ τῶν τοῦ ἑτέρου. ἢ τὸ γῆ ἢ ἐλθὼ θερία μὲ κρῖνεται ὑπὸ ἄλλης σωείδης; εἰ ἢ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημῶμαι, ὑπὲρ ὅτι ἐγὼ εὐχαρισῶ;

ἢ ἢ ἢ εἴτε οὐκ ἐοδῖτε, εἴτε πῖνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε. ἀπρόσκοποι γίνεσθε, καὶ ἰουδαίοις, καὶ ἔλλησι, καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ. καθὼς καὶ ἐγὼ πάντας πᾶσι ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον

fugite ab simulacrorū cultu, ut prudentibus loquor, iudicate uos qd' dico. Poculum benedictionis, cui benedicim⁹, nōne cōmunicatio sanguinis Christi est? Panis quem frangimus, nōne cōmunicatio corporis Christi est? Quoniā un⁹ panis, unū corpus multi sumus. Nam omēs ex eodē pane participam⁹. Videte Israēlem iuxta carnē. Nonne qui edunt uictimas, participes altari sunt? Quid ergo dico, qd' simulacrū aliquid sit? aut qd' simulacris immolatū aliquid sit? Nō, uerū illud dico, qd' quæ immolant gētes, dæmonijs immolant, & nō deo. Nolim autē uos cōsortes dæmoniorū esse. Nō potestis poculū dñi bibere, & poculū dæmoniorū. Non potestis mēsa dñi participes esse, & mensa dæmoniorū. An puocam⁹ dñm? Nū fortiores illo sumus? Omīa mihi licēt, at nō oīa cōducūt. Omīa mihi licēt, sed nō omīa ædificant. Nemo qd' suū est, quærat, sed quisq; qd' alteri⁹ est. Omē qd' in macello uendit⁹, edite: nihil interrogātes, ppter cōscientiā. Dñi siquidē est terra, & plenitudo eius. Qd' si quis uocat uos infidelīū, & uultis ire, quicquid apponit⁹ uobis, edite: nihil interrogantes ppter cōscientiam. Qd' si quis uobis dixerit, hoc simulacris immolatū est: ne edatis, ppter illū qui indicauit, & ppter cōscientiā. Dñi siquidē est terra, & plenitudo eius. Porro cōscientiam dico, nō tuā, sed illius alterius. Cur em̄ libertas mea iudicat⁹ ab alia cōscientia? Qd' si ego cum gratia participo, cur ob id mihi male dicit⁹, p quo ego gratias ago? Siue igitur editis, siue bibitis, siue quid facitis, omīa in gloriā dei facite. Tales estote, ut nullum præbeat⁹ offendiculum, neq; Iudæis, neq; Græcis, neq; ecclēsiæ dei: quēadmodū ego per omnia omībus placeo, nō quærēs meam ipsius utilitatem,

Mulier nō uelata, sicut & rafa fuit.

συμφέρον, ἀλλὰ τὸ πρῶτον πολλῶν, ἵνα σωθῶσι.
μιμηταὶ μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χριστὸς.
v δ ΕΠΑΝΩ ΔΕ ὑμᾶς ἀδελφοί, ὅτι πάντα μου μέμνησθε. καὶ καθὼς παρεδέωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε.
v ε Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναί, ὅτι πάντες ἀνδρὸς ἢ κεφαλῆ, ὁ Χριστὸς ὄσι. κεφαλὴ ἡ γυναικὸς, ὁ ἀῆρ. κεφαλὴ δὲ Χριστοῦ, ὁ θεός.
v σ Πᾶς ἀνὴρ προσδύχουμαι, ἢ προφητεύω, ἢ κεφαλῆς ἔχω, καταχάωμαι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. πᾶσα δὲ γυνή, προσδύχουμαι ἢ προφητεύουσα ἀκατακάλυπτον τῆ κεφαλῆ, καταχάωμαι τὴν κεφαλὴν ἑαυτοῦ. ἔμ γὰρ ὄσι καὶ τὸ αὐτὸ τῆ ἑξουσιᾶς. εἰ γὰρ οὐ κατακάλυπται γυνή, καὶ κεράτω. εἰ δὲ ἀχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυῖσθαι, κατακάλυπται. ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακάλυπται τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις θεοῦ ὑπάρχων. γυνὴ δὲ ὁμοίωσις ἀνδρός εἰσι. οὐ γὰρ ὄσι ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς, ἀλλὰ γυνὴ ἀνδρός. καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναικα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἀνδρα. διὰ τὸ τοιοῦτον ὀφείλει ἡ γυνὴ ἑξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῇ κεφαλῆς, διὰ τοῦτο ἀγγέλους, ὡς ἡμεῖς οὐτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς, οὐτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρός ἐν κυρίῳ. ὡς ἡμεῖς γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρός, οὕτως καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆ γυναικὸς, τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε, πρότερον ὄσι, γυναικα ἀκατακάλυπτον ὡς θεῷ προσεύχεσθαι; ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἢ φύσις διδάσκει ὑμᾶς, ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾶ, ἀτιμία αὐτοῦ ὄσι, γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾶ, ὁμοίωσις αὐτοῦ ὄσι; ὅτι ἢ κόμη αὐτὴ περιβολαίου δέδοται. εἰ δὲ τις δοκεῖ φιλόνηκος εἶναι, ἢ μᾶλλον ποιούτω σωθήσασθαι οὐκ ἔχοντα, οὐδὲ αἰ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ. τὸ τοιοῦτον ἢ πρὸς ἀγγέλων οὐκ ἐπαυῶ, ὅτι οὐκ εἶς τὸ κερῆτον, ἀλλὰ εἶς τὸ κερῆτον σωθήσασθαι. πρότερον μὲν γὰρ σωερχομῶν ὑμῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀκόσμητα, χίματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχοντα, καὶ μέριμνα τίσις. εἰ γὰρ καὶ ἡμεῖς οὐκ ἔσμεν ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα

utilitatem, sed multorum, ut salui fiant.

Imitatores mei estote, sicut & ego XI
Christi. Collaudo aut uos fratres, quod omnia mea memoria tenetis: & quemadmodum tradidi uobis, instituta tenetis. Sed uolo uos scire, quod omnis uiri caput, Christus est: caput aut mulieris, uir. caput uero Christi, deus. Omnis uir orans, aut prophetans, quicquid habens in capite, probro afficit caput suum. Omnis uero mulier, orans aut prophetans non uelato capite, dehonestat caput suum: Nam id perinde est profus, ac si rafa esset. Etenim si non uelatur mulier, etiam tondeatur. Quod si foedum est mulieri tonderi aut radi, ueletur. Vir quidem non debet uelare caput, cum is imago sit & gloria dei. At mulier gloria uiri est. Non enim est uir ex muliere, sed mulier ex uiro. Neque enim conditus est uir propter mulierem, sed mulier propter uirum. Propter hoc debet mulier potestatem habere in capite, propter angelos: alioqui neque uir absque muliere, neque mulier absque uiro in domino. Nam quemadmodum mulier ex uiro est, ita & uir per mulierem, omnia ex deo. Inter uos ipsos iudicate, num decorum est, mulierem non uelatam deum orare? An ne natura quidem ipsa hoc docet uos, quod uiro quidem si comatus fuerit, probro sit? Contra, mulieri si comata fuerit, gloriae sit? eo quod coma pro uelamine data sit. Ceterum si quis uidetur contentiosus esse, nos huiusmodi consuetudinem non habemus, neque ecclesiae dei. Illud tamen praecipiens non laudo, quod non in melius, sed in deterius conuenitis. Nam primum quidem, cum conuenitis in ecclesia, audio, dissidia in uobis esse, & aliqua ex parte credo. Oportet enim & sectas in uobis esse, quo

τὰ ἑδωλα τὰ ἄφωνα, ὡς ἔμῃ ἤγεθε ἀπαγό-
 μνοι. διὸ γνωρίζω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύ-
 ματι θεῶ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦ. κἢ
 οὐδεὶς δῶαται ἐπ᾽ ἐμὴν κύριον Ἰησοῦν; εἰ μὴ ἐν
 πνεύματι ἀγίῳ. Διαρρέσεις ἡ χαρισμάτων
 εἰσί, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα. καὶ διαρρέσεις δῖα
 κοινῶν εἰσί, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος. καὶ διαρ-
 ρέσεις ἐνεργημάτων εἰσί, ὁ δὲ αὐτὸς ὄσι θε-
 ὄς, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πάντιν. Ἐκάσῳ ἡ
 δίδεται ἢ πάνερωσις τοῦ πνεύματος, πρὸς
 τὸ συμφέρον. ὡς μὲν γὰρ δῖα τοῦ πνεύματος
 δίδεται λόγος σοφίας, ἄλλω δὲ λόγος γνώ-
 σεως, καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα. ἑτέρω δὲ κρίσις, ἐν
 τῷ αὐτῷ πνεύματι. ἄλλω δὲ χαρίσματα
 ἰαμάτων, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλω δὲ
 ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλω δὲ προφητεία,
 ἄλλω δὲ δῖακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρω δὲ γέ-
 νη γλωσσῶν, ἄλλω δὲ ἐρμηνεία γλωσσῶν.
 πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐμὸν καὶ τὸ αὐτὸ
 πνεῦμα, διακροῦν ἰδίᾳ ἐκάσῳ, καθὼς βού-
 λεται. καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἓμ ὄσι, καὶ
 μέλη ἔχω πολλά, πάντα ἡ τὰ μέλη τῆ σῶμα-
 τος τοῦ ἐνός, πολλὰ ὄντα, ἓμ ὄσι σῶμα,
 οὕτω καὶ ὁ χριστός. καὶ γὰρ ἐν ἐνὶ πνεύματι
 ἡμεῖς πάντες εἰς ἓμ σῶμα ἐβαπτίσθημεν,
 εἴτε Ἰουδαῖοι, εἴτε Ἕλληνας, εἴτε δούλοι, εἴτε
 ἐλευθέροι. καὶ πάντα εἰς ἓμ πνεῦμα ἐποτί-
 σθημεν. καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστι ἐμὸν μέλος,
 ἀλλὰ πολλὰ. ἔαμ εἶπη ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰμι
 χεῖρ, οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ σώματος, οὐ πρὸς το-
 το οὐκ ἔστι ἐκ τοῦ σώματος; καὶ ἔαμ εἶπη
 τὸ ὄσος, ὅτι οὐκ εἰμι ὀφθαλμός, οὐκ εἰμι ἐκ
 τοῦ σώματος, οὐ πρὸς τοῦτο οὐκ ἔστι ἐκ τοῦ
 σώματος; εἰ ὄλος τὸ σῶμα ὀφθαλμός, ποῦ
 ἢ ἀκοή; εἰ ὄλος ἀκοή, ποῦ ἢ ὄσφρησις; νῦν
 δὲ ὁ θεὸς ἔδωκε τὰ μέλη, ἓμ ἐκάσῳ αὐτῶν ἐν
 τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησεν. εἰ ἡ τὰ πάν-
 τα ἐμὸν μέρος, ποῦ τὸ σῶμα; νῦν δὲ πολλὰ μὲν
 μέλη, ἓμ ἡ σῶμα. οὐ δῶαται ἡ ὀφθαλ-
 μὸς ἐπ᾽ ἐμὴν τῆ χεῖρ, χεῖρα σου οὐκ ἔχω. ἢ
 πάλιν ἢ κεφαλὴ τῆς ποσὶ, χεῖρα ἢ μὲν οὐκ
 ἔχω

simulacra muta, utcūq; ducebamini se-
 quentes. Quapropter notū uobis facio,
 quod nullus per spiritū dei loquens dicit
 anathema Iesum: & nemo potest dicere
 dñm Iesum, nisi per spiritū sanctū. Diui-
 siones autē donorū sunt, sed idem spiri-
 tus. & diuisiones ministeriorum sunt, &
 idem dñs: & diuisiones operationū sunt,
 sed idem est deus, efficiēs omīa in omni-
 bus. Vnicuiq; uero datur manifestatio
 spiritus, ad id quod expedit. Nam huic
 quidē per spiritū datur sermo sapientiæ.
 alij uero sermo scientiæ, scđm eundē spi-
 ritum. alij uero fides per eundem spiritū.
 alij uero dona sanationū per eundē spi-
 ritum. alij uero efficacīæ potētiarū, alij ὄ-
 prophetia, alij uero discretionēs spirituū,
 alij uero genera linguarū, alij uero inter-
 pretatio linguarū. sed omnia hæc efficit
 unus ille & idē spūs, diuidēs peculiariter
 unicuiq; sicuti uult. Quēadmodū em̄ cor-
 pus unū est, & mēbra habet multa, omīa
 uero mēbra corporis unū, multa cū sint,
 unū sunt corp⁹, sic & Christus. Eteḿ per
 unū spiritū nos omēs in unū corpus ba-
 ptizati sumus, siue Iudæi, siue Græci, siue
 serui, siue liberi. & omēs unū spiritū hau-
 simus. Eteḿ corpus non est unū mēbrū,
 sed multa. Si dicat pes, nō sum man⁹, nō
 sum de corpore, num idcirco non est de
 corpore? Et si dicat auris, nō sum oculus,
 non sum de corpore, num ideo nō est de
 corpore? Si totū corpus oculus, ubi au-
 ditus? Si totum auditus, ubi olfactus?
 Nunc autē deus posuit membra, unum-
 quodq; singulatim in corpore, quemad-
 modū uoluit. Qd' si essent omīa unum
 mēbrū, ubi corp⁹? Nunc autē multa qui-
 dem mēbra, unū uero corpus. At nō po-
 test oculus dicere manui, nō est mihi op⁹
 te: aut rursus caput pedibus, nō est mihi
 opus

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΡΩΤΗ.

AD CORINTHIOS PRIMĀ. 373

ἔχω, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον, τὰ δοκοῦντα μέ-
 λη τοῦ σώματος. ἁδενέσερα ὑπάρχαρ, ἀ-
 ναγκᾶ ὄσι. καὶ ἅ δοκῶ μὴ ἀτιμότερα εἶ-
 ναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμῶν περισσοτέ-
 ρα περιτίθεσθαι. καὶ τὰ ἀχρήμονα ἡμῶν,
 εὐχρημοσύνῃ περισσοτέρῃ ἔχει. τὰ δὲ ἐν-
 χρήμονα ἡμῶν, οὐ χρεῖα ἔχει. ἀλλ' ὁ θεὸς συ-
 νεκέρασε τὸ σῶμα, ὥστε ὑπεροῦντι περισσοτέ-
 ρα δοῦν τιμῶν, ἵνα μὴ ἡ χίσιμα ἐν τῷ σώ-
 ματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶ-
 σι τὰ μέλη. καὶ εἴτε πάχα ἐν μέλος, συμ-
 πάχα πάντα τὰ μέλη. εἴτε δοξάζεται ἐν
 μέλῳ, συχαίρει πάντα τὰ μέλη. ἡμεῖς
 δὲ ἐς τὸ σῶμα χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους, καὶ
 οὐ μὴ ἔδετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, πρῶ-
 τος ἀποστόλους, δεύτερος προφήτας, τρίτος
 διδασκάλους, ἔπειτα διωάμεις, εἶτα χα-
 ρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις,
 γένη γλωσσῶν. μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ
 πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδασκαλοί;
 μὴ πάντες διωάμεις; μὴ πάντες χαρίσμα-
 τα ἔχουσι ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσας
 λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμύνευσι; ζητεῖτε
 δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα. καὶ εἴτε καθ'
 ὑπεροχῶν ὁ δὲ ὁ ὑμῶν δέεικνυμι. εἰ μὴ ταῦτε
 γλώσσας ἢ ἄνδρῶπων λαλῶ καὶ ἢ ἄγ-
 γέλων, ἀγάπῃ δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλ-
 κὸς ἢ ἡχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. καὶ εἰ μὴ
 ἔχω προφητεῖαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάν-
 τα, καὶ πᾶσα γνῶσις, καὶ εἰ μὴ ἔχω
 πᾶσα γνῶσις, ὡς ὅρα μεδιάνειν, ἀγά-
 πῃ δὲ μὴ ἔχω, οὐδ' ἐμ εἶμι. καὶ εἰ μὴ φωμί-
 σω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ εἰ μὴ πα-
 ραδῶ τὸ σῶμά μου, ἵνα καυθίσωμαι, ἀγά-
 πῃ δὲ μὴ ἔχω, οὐδ' ἐμ ὠφελοῦμαι. ἡ ἀγά-
 πη μακροθυμῆ, χρησεύεται. ἡ ἀγάπη οὐ
 ζηλοῖ. ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσῖ-
 ται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτοῦ, οὐ
 παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ
 χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συχαίρει δὲ τῇ ἀλη-
 θεῖᾳ, πάντα σέβει, πάντα πιστεύει, πάντα
 ἐπιμένει, πάντα ἐπιμένει.

opus vobis, imò multo poti⁹, quæ uidentur
 membra corporis imbecilliora esse, nec-
 cessaria sunt: & quæ putamus minus ho-
 nestæ esse corporis, his honorē uberiorē
 apponim⁹: & indecora nostri, copiosiorē
 decorē habent. Cæterū quæ decora sunt
 nostri, nō indigēt. sed deus simul tempe-
 ravit corpus, ei cui deerat, copiosiorē ad-
 dens honorē, ne sit diffidiū in corpore,
 sed inuicē alia p̄ alijs eandē sollicitudinē
 gerant mēbra. Et siue patit̄ unū mēbrū,
 cōpatiunt̄ om̄ia membra. siue glorificat̄
 unū mēbrū, simul gaudet om̄ia mēbra.
 Vos autē estis corpus Christi, & mēbra
 ex parte. Et alios quidē posuit deus in ec-
 clesia, primū apostolos, deinde p̄phetas,
 tertio doctores, deinde potestates, dein-
 de dona sanationū, subsidia, gubernatio-
 nes, genera linguarū. Num omnes apo-
 stoli? num omnes p̄phetæ? num omnes
 doctores? num omnes potestates? num
 om̄es dona habent sanationū? num oēs
 linguis loquunt̄? num om̄es interpretan-
 tur? Sectemini uero dona potiora. Et
 adhuc excellentē uia vobis ostēdo. Si
 linguis hominū loquar & angelorū, cha-
 ritatē autē nō habeam, factus sum æs re-
 sonans, aut cymbalū tinniens. Et si habeā
 p̄phetiam, & nouerim mysteria om̄ia,
 omnēq; scientiā: & si habeam fidē, adeo
 ut mōtes loco dimoueam, charitatē autē
 nō habeam, nihil sum. Et si infumam in
 alimoniam omnes facultates meas, & si
 tradam corp⁹ meū, ut cōburar: charitatē
 autē nō habeā, nihil utilitatis capio. Cha-
 ritas patiens est, benigna est. charitas nō
 inuidet. charitas nō est procax, nō infla-
 tur, nō est fastidiosa, non quærit quæ sua
 sunt, nō irritatur, nō cogitat malum, non
 gaudet de iniusticia, sed congaudet ueri-
 tati, omnia suffert, omnia credit, omnia
 sperat,

1. cor. 1. 13. obscura

XIII

νόσσην ἴπρια ἀποδοῦν

γ. in oib.
fuerat
den. :-

ἐπιμένει, πάντα ἐπιμένει.

ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. ἢ ἀγάπη οὐδέ πο-
τε ἐκπίπτει. εἴτε δὲ προφητεῖα καταργηθή-
 σονται, εἴτε γλώσσαι παύσονται, εἴτε γινώ-
 σις καταργηθήσεται. ἐκ μέρους δὲ γινώσκο-
 μῶν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. ὅταν δὲ
 ἔλθῃ τὸ τέλος, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργη-
 θήσεται. ὅτε ἡμεῖς νῆπιος, ὡς νῆπιος ἐλά-
 λω, ὡς νῆπιος ἐφρόνω, ὡς νῆπιος ἐλογι-
 ζόμεθα. ὅτε δὲ γέγονα ἄνηρ, κατήργηκα τὴν
 νηπίου. βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν
 ἀνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσω-
 πον. ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπι-
 γνώσομαι, καθὼς καὶ ἐπεγνώσθη. κωνί δὲ
 μύησις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦ-
 τα, μέζωμ ἢ τὸ πῶμ ἢ ἀγάπη.

Ξ γ

Διῶκετε τὴν ἀγάπην, ζηλεῖτε ἢ τὰ φωνη-
 ματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. ὁ γὰρ
 λαλῶν γλώσση, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ
 τῷ θεῷ, οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, φωνήματι δὲ λα-
 λεῖ μουσικήα. ὁ δὲ προφητεύων, ἀνθρώποις
 λαλεῖ οἰκοδομῶν, καὶ παρακλήσεως, καὶ πα-
 ραμυθίᾳς. ὁ λαλῶν γλώσση, ἑαυτὸν οἰκοδο-
 μεῖ. ὁ δὲ προφητεύων, ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ.
 θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις,
 μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μέζωμ γὰρ ὁ
 προφητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκ τού-
 τῃς ἐμὴ δι' ἐρωμῆς. ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομῶν
 λάβῃ. κωνί δὲ ἀδελφοί, ἕαμ ἔλθω πρὸς ὑ-
 μᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω;
 ἕαμ μὴ ὑμῖν λαλήσω, ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ
 ἐν γνώσει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν διδασχῇ;
 ὅμως τὰ ἄφυσχα φωνῶν διδόντα, εἴτε ἀυ-
 λός, εἴτε κιθάρα, ἕαμ διασολῶν τοῖς φθόγ-
 γοις μὴ δῶ, πῶς γνωθῆσεται τ' ἀυλούμε-
 νομ, ἢ τὸ κιθαριστόμωμ; καὶ γὰρ ἕαμ ἄδῃ-
 λομ φωνῶν σάλπιγγος δῶ, τίς παρασηκιά-
 σεται εἰς πόλεμον; οὕτως καὶ ὑμεῖς δια-
 φθῆ γλώσσης ἕαμ μὴ ἔνσημομ λόγωμ δῶτε,
 πῶς γνωθῆσεται τὸ λαλούμενομ; ἔσεσθε
 γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες. τοσαῦτα, εἰ τύ-
 χῃ, γῆν φωνῶν ὄσῃ ἐν κόσμω, καὶ οὐδὲμ
 ἀντῶμ

sperat, omnia sustinet. Charitas nunquā
 excidit. siue prophetiæ abolebuntur, siue
 linguæ cessabunt, siue scientia abolebit.
 Ex parte enim cognoscimus, & ex parte
 prophetamus. Ast ubi uenerit quod per-
 fectum est: tunc quod ex parte est, abo-
 lebitur. Cum essem puer, ut puer loque-
 bar, ut puer sentiebam, ut puer cogita-
 bam. At ubi factus sum uir, aboleui pue-
 rilia. Cernimus enim nunc per speculum in
 ænigmate, tunc autē facie ad faciē, nunc
 cognosco ex parte, tunc uero cognoscam
 quē admodū & cognitus sum. Nunc autē
 manet fides, spes, charitas, tria hæc, sed
 maxima in his charitas. Sectemini
 charitatē, æmulemini spiritualia, magis
 tñ ut pphetetis. Nam qui loquitur lingua,
 nō hominib⁹ loquitur, sed deo. nullus enim
 audit. spiritu uero loquitur mysteria. Cæ-
 terū qui pphetat, hominib⁹ loquitur ædi-
 ficationē, & exhortationē, & cōsolationē.
 Qui loquitur lingua, seipsum ædificat: at
 qui pphetat, cōgregationē ædificat. Vo-
 lo autē omnes uos loqui linguis, magis tñ
 ut pphetetis. Maior enim qui pphetat, quā
 qui loquitur linguis, nisi interpretetur, ut
 ecclesia ædificationē accipiat. Nunc autē
 fratres, si ueniam ad uos linguis loquēs,
 quid uobis prodero? nisi uobis loquar,
 aut per reuelationē, aut per sciētiam, aut
 per pphetiam, aut per doctrinā? Quin
 & inanima, uocem reddentia, siue tibia,
 siue cithara, nisi distinctionē sonis dede-
 rint: quomodo cognosceat, quod tibia ca-
 nitur, aut cithara? Etenim si incertam uo-
 cem tuba dederit, quis apparabit ad bel-
 lum? Sic & uos per linguam nisi signifi-
 cantem sermonem dederitis, quomodo
 intelligetur, quod dicitur? eritis enim in
 aërem loquentes. Tam multa, uerbi gra-
 tia, genera uocū sunt in mundo, & nihil
 horum

XIII

Quia uerba mentis ratio est.

2^a sup. hinc est ad
reuelationē Lingua

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΡΩΤΗ.

AD CORINTHIOS PRIMA. 375

αυτῶν ἄφωνοι. Ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ πλὴν δῶνα-
μι μὴ φωνῆς, ἔσομαι ἡ λαλοῦντι βάρβα-
ρος, καὶ ὁ λαλῶν, ἐν ἐμοὶ βάρβαρος. οὕτως
καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ κηλωταί ἐσεσθε πνευματων,
πρὸς πλὴν οἰκοδομῶν φημι ἐκκλησίας ζητεῖτε,
ἵνα περισεύητε. διόπερ ὁ λαλῶν γλώσῃ,
προσούχέσθω, ἵνα διέρεμνηύῃ. Ἐὰν ἢ προσεύ-
χωμαι γλώσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται,
ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι. τί οὖν ἔστι; προσεύ-
ξομαι ἡ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ ἡ ἡ
νοῖ. καλῶ ἡ πνεύματι, καλῶ δὲ καὶ ἡ νοῖ.
ἐπεὶ ἂν ἐυλογῆσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπλη-
ρῶν τὸν τόπον τῆς ἰδιώτης, πῶς ἔρε τὸ ἀκλῶν,
ἐπὶ τῇ σῆ ἐυχαριστίᾳ; ἐπεὶ δὲ τί λέγεις, οὐκ
οἶδεις. σὺ μὲν γὰρ καλῶς ἐυχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ
ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται. ἐυχαριστῶ ἡ θεῶ
μου, πάντων ὑμῶν μάλλον γλώσσας λα-
λῶν. ἀλλ' ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πάντες λόγους
διὰ τὸ νοῦς μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλοις κα-
τηρήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσῃ. ἀδελ-
φοί, μὴ παρὰ γίνεσθε τῶν φρεσίν, ἀλλὰ
τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, τῶν φρεσίν τέλει
γίνεσθε. ἐν ἡ νόμῳ γέγραπται. ὅτι ἐν ἔτε
ρογλώσσοις καὶ ἐν χεῖλεσιμ ἕτεροις λαλή-
σω ἡ λαφ' ἑσὺ τῶν, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακού-
σουσιν αἱ μου, λέγει κύριος. ὡσεὶ αἱ γλώσσα
εις σημεῖον εἰσίν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ
τοῖς ἀπίστοις. ἢ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις,
ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. Ἐὰν οὖν σωέλθῃ ἢ ἐκ-
κλησία ὅλη ἐπιτοαντὸ, καὶ πάντες γλώσ-
σας λαλῶσιν, εἰσελθῶσι δὲ ἰδιώται ἢ ἀπι-
στοι, οὐκ ἔρεσιν, ὅτι μάνεσθε; Ἐὰν δὲ πάντες
προφητεύωσιν, εἰσελθῃ δὲ τις ἀπιστὸς ἢ
ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρί-
νεται ὑπὸ πάντων, καὶ οὕτως τὰ κρυπτά
φημι καρδίας αὐτοῦ φανερά γίνεσθαι, καὶ οὐ-
τως πεσῶν ἐπὶ πρόσωπον, προσκυνήσῃ ἡ
θεῶ, ἀπαγγέλλων, ὅτι ὁ θεὸς οὕτως ἐν ὑ-
μῖν ἐστι. τί οὖν ἐσιν ἀδελφοί; ὅταν σωείρ-
χησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδα-
χὴν ἔχει, γλώσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει,
ἐρμηνείαν

horum mutum. Itaq; si nesciero uim uo-
cis, ero ei qui loquitur barbarus, & qui lo-
quitur, apud me barbarus. Itaq; & uos,
quandoquidem sectatores estis spiri-
tuum, ad ædificationem ecclesiæ quæri-
te, ut excellatis. Quapropter qui loquitur
lingua, oret, ut interpretet. Nam si orem
lingua, spiritus meus orat, at mens mea
fructu uacat. Quid igitur est? Orabo
spiritu, sed orabo & mente. Canam spi-
ritu, sed canam & mente. Alioqui si be-
nedixeris spiritu, is qui implet locum in-
docti, quomodo dicturus est Amen, ad
tuam gratiarū actionem? Quandoqui-
dem, quid dicas, nescit. Nam tu quidem
bene gratias agis, uerum alius non ædifi-
catur. Gratias ago deo meo, quod ma-
gis quæ omnes uos, linguis loquor. Sed in
ecclesia uolo quinque uerba mente mea
loqui, ut & alios instituam, potius quæ de-
cem milia uerborū lingua. Fratres, ne si-
tis pueri sensibus, sed malicia pueri sitis:
sensibus uero perfecti sitis. In lege scri-
ptum est: Varijs linguis & labijs uarijs
loquar populo huic, & ne sic quidem au-
dient me, dicit dñs. Itaq; linguæ signi ui-
ce sunt, nō ἵς qui credunt, sed incredulis:
contra prophetia, nō incredulis, sed creden-
tibus. Ergo si conuenerit ecclesia tota in
idem, & omnes linguis loquantur: ingre-
diantur autē indocti aut increduli, nōne
dicent uos insanire? Quod si omnes pro-
phetetis, ingrediat autē incredulus aut
indoctus, coarguit ab omnibus, dijudi-
catur ab omib;: & sic occulta cordis eius
manifesta fiunt, atq; ita procidens in fa-
ciem, adorabit deum, renunciāns, quod
deus reuera in uobis sit. Quid igitur est
fratres? Quoties conuenitis, unusquisq;
uestrum canticum habet, doctrinam ha-
bet, linguam habet, reuelationē habet,
I 2 interpretationem

ὡσπερὶ τῷ ἐκτρώματι ὠφθη καί μοι. Εγὼ δὲ
 εἰμί ὁ ἐλάχισος ἢ ἡ ἀποσόλωμ, ὃς οὐκ εἰμι
 ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξά
 πλὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ. χάριτι δὲ δεῦξ̄ εἰμι,
 ὁ εἰμι. καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἢ εἰς ἐμὲ, οὐ κενὴ
 ἐγενήθη, ἀλλὰ περιούσιον αὐτῶν πάντων
 ἐκοπίασα. οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ,
 ἢ ὡς ἐμοί. εἴτε ὡς ἐγὼ, εἴτε ἐκἄνοι, οὐ
 πως κηρύσσομαι, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε.
 εἰ δὲ χριστὸς κηρύσσεται, ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγή-
 γερται, ὡς λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀ-
 νάσασις νεκρῶν οὐκ ἔστι; εἰ δὲ ἀνάσασις νε-
 κρῶν οὐκ ἔστι, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ
 χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυ-
 γμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. ἐπι-
 σκόμεθα δὲ καὶ τὴν ψευδομαρτυρίαν τοῦ θεοῦ,
 ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι ἡ γει-
 ρε τὸν χριστόν, ὃν οὐκ ἠγάγερον, εἰπερ ἄρα νε-
 κροὶ οὐκ ἐγείρονται. εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγεί-
 ρονται, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ χρι-
 στὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἢ ἡ πίστις ὑμῶν.
 εἴτε ἐσὲ ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν. ἄρα καὶ
 οἱ κοιμηθέντες ἐν χριστῷ, ἀπόλοντο. εἰ ἐν
 τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν χριστῷ μό-
 νοι, ἔλεονότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμὲν.
 καὶ δὲ χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρ-
 χὴ ἢ ἡ νεκροκλήσις ἐγγύετο. ἐπειδὴ γὰρ
 δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου
 ἀνάσασις νεκρῶν. ὡσπερ γὰρ ἐν τῷ ἀδάμ
 πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως ἐν τῷ χρι-
 στῷ πάντες ζωοποικῆσονται. ἐκαστὸς δὲ ἐν
 τῷ ἰδίῳ τάγματι, ἀπαρχὴ χριστοῦ, ἔπει-
 τα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρυσίᾳ αὐτοῦ. εἴτα
 τὸ τέλος, ὅταν παραδῶ πλὴν βασιλείαν τῷ
 θεῷ καὶ πατρὶ, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν
 ἀρχὴν, καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν, καὶ δώσωμι.
 δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν δῆ πάν-
 τας τοὺς ἐχθρούς ὑπὸ τοῦ πόδους αὐτοῦ. ἐ-
 χρατὸς ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος.
 πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐ-
 τοῦ. ὅταν δὲ ἐπιβῇ, οἱ πάντα ὑποτέτακται,
 δ' ἡλονότι

uelut abortiuo uisus est & mihi. Ego em̄
 sum minim⁹ ap̄storū: qui nō sum idone⁹,
 ut dicar apostolus, propterea q̄ persecu-
 tus sim ecclesiam dei. sed gratia dei sum,
 id quod sum. Et gratia eius quæ p̄fecta
 est in me, nō fuit inanis, sed copiosius q̄
 illi om̄es laborauī. non ego tm̄, sed gratia
 dei, quæ mihi adest. Siue igitur ego, siue
 illi, sic prædicam⁹, & sic credidistis. Q̄ si
 Christus p̄dicat̄ à mortuis resurrexisset,
 quō dicunt quidā inter uos, nō esse resur-
 rectionē mortuorū? Porro si resurrectio
 mortuorū non est, ne Christus quidē re-
 surrexit. Qd' si Christus non resurrexit,
 inanis uidelicet est p̄dicatio nostra, ina-
 nis autem est & fides uestra. Reperimur
 autē & falsi testes dei, qm̄ testati sum⁹ de
 deo, qd' excitauerit Christū, quē nō exci-
 tauit, si uidelicet mortui non resurgunt:
 Etm̄ si mortui nō resurgūt, ne Christus
 quidē resurrexit. Q̄ si Christus nō resur-
 rexit, superuacanea est fides uestra. ad-
 huc estis in peccatis uestris. Igit̄ & q̄ ob-
 dormierūt in Christo, perierūt. Si in uita
 hac spem in Christo tantū fixā habem⁹,
 maxime miserabiles omniū hoīm sum⁹.
 Nunc autē Christus surrexit ex mortuis,
 primitiæ eorū q̄ dormierant, fuit. Postq̄
 em̄ p̄ hominē mors, etiā per hominē re-
 surrectio mortuorū. Quēadmodū em̄ p̄
 Adam oēs moriunt̄, ita & p̄ Christū oēs
 uiuificabunt̄. unusquisq; autē in p̄prio
 ordine: primitiæ Christus, deinde ἢ qui
 sunt Christi in aduētū ipsius: mox finis,
 cū tradiderit regnū deo & patri, cū abo-
 leuerit omnē principatū, & omnē pote-
 statē, ac uirtutē. Nā oportet eū regnare,
 donec posuerit om̄es inimicos sub pedes
 suos. Nouissimus hostis aboletur mors.
 Nam om̄ia subiecit sub pedes illius. At-
 qui cum dicat, quod om̄ia subiecta sint,
 I ; palam

Adam om̄, mit
 quod mortis
 auctor.
 Christus autem om̄
 mit; auctor
 Donec sit, imperium
 totum

δηλονότι, ἐκ τῶν τῶ ὑποτάξαντ^ο αὐτῶ τὰ
 πάντα. ὅταν δὲ ὑποταγῆ αὐτῷ τὰ πάν-
 τα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται,
 ὡς ὑποτάξαντι αὐτῶ τὰ πάντα, ἵνα ἢ ὁ
 θεὸς τὰ πάντα ἐν ᾧ ᾤσιμ. Ἐπεὶ τί ποιήσου-
 σιμ, οἱ βαπτιστοὶ ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλος
 νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ βαπτίζονται
 ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύοι-
 μῶν ᾧ ᾤσιμ ὡραμ; καὶ ἡμέρα ἀποδνήσκω,
 καὶ πῶ ἡμετέραμ καύχησιμ, ἢ ἔχω ἐν χρι-
 στῷ ἰησοῦ ὡς κυρίῳ ἡμῶν. εἰ κατὰ ἀνθρώ-
 πομ ἐδιδρομάχῃσα ἐν ἐφέσω, τί μοι τὸ ὄφε-
 λ^ο, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; φάγωμ^ε ἔσται
 καὶ πίωμ^ε, ἄριστομ γὰρ ἀποδνήσκωμ^ε.
 καὶ πλανᾶσθε. φθίρουσιμ ἢ ἴδη χησά ὁμι-
 λῆσιν κακῶν. ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἀ-
 μαρτάνετε. ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινεὲς ἔχου-
 σι. πρὸς ἐντροπὴν ὑμῶν λέγω. ἀλλ' ἐρε-
 τιε. ὡς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώ-
 ματι ἔρχονται; ἄφρομ. σὺ ὁ σείρας οὐ ζωο-
 ποιῆσαι, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ. καὶ ὁ σείρας, οὐ
 τὸ σῶμα τὸ γενεσόμενον σείρας, ἀλλὰ γυ-
 μνὸμ κόκκομ, εἰ τύχοι, σίτη, ἢ τινος τῶν λοι-
 πῶν. ὁ δὲ θεὸς αὐτῶ δίδωσι σῶμα, καθὼς
 ἠθέλησῃ, καὶ ἐκαστῶ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον
 σῶμα, οὐ ᾧ ᾤσιμ σῶμα, ἢ αὐτὴ σῶμα, ἀλλὰ ἄλλη
 καὶ σῶμα ἀνθρώπομ, ἄλλη δὲ σῶμα κτηνῶν, ἄλ-
 λη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν. καὶ σώματα ἐν
 πνεύματι, καὶ σώματα ἐν σαρκί. ἀλλ' ἕτερα μὲν
 ἢ τῶν ἐπνευματίων δόξα, ἕτερα δὲ ἢ τῶν ἐπιγεί-
 ων, ἄλλη δόξα ἢ ἡλίε, ἄλλη δόξα σεληνῆσ,
 καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων. ἀσὴρ γὰρ ἀστέρων δὲ ἀφέ-
 ρει ἐν δόξῃ, οὕτως καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν.
 σείρατ^ε ἐν φθορᾷ, ἐγείρατ^ε ἐν ἀφθαρσίᾳ. σεί-
 ρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρατ^ε ἐν δόξῃ. σείρατ^ε
 ἐν ἀδενίᾳ, ἐγείρατ^ε ἐν δυνάμει. σείρατ^ε σῶ-
 μα ψυχικὸμ, ἐγείρατ^ε σῶμα πνευματικὸμ.
 ἔσι σῶμα ψυχικὸμ, καὶ ἔσι σῶμα πνευματι-
 κὸμ. οὕτως ἔστι γένησθαι. ἐγγύετο ὁ πρῶτος
 ἀνθρώποσ ἀδὰμ εἰς ψυχλὴν ζωσασμ, ὁ ἕτασ
 ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιουῦ. ἀλλ' οὐ πρῶ-

palam est, excipiendum eum, qui subiecit
 illi omnia. Cum autē subiecta fuerint illi
 omnia, tunc & ipse filius subiecit ei, qui
 illi subiecit omnia, ut sit deus omnia in
 omnibus. Alioqui quid facient ij, qui ba-
 ptizantur p mortuis: si omnino mortui
 nō resurgunt? Cur & baptizant p illis?
 Quid & nos periclitamur omni tēpore?
 Indies morior, per nostram gloriatiōnē,
 quā habeo in Christo Iesu dño nostro.
 Si scd'm hominē, cū bestijs depugnaui
 Ephesi, quæ mihi utilitas, si mortui non
 resurgūt? Edam? & bibam?, cras em̄ mo-
 rimur. Ne decipiamini. Mores bonos
 colloquia corrumpunt mala. Expergisci-
 mini iuste, & ne peccetis. Nam ignoratio
 nem dei nōnulli habent. Ad pudorē uo-
 bis loquor. At dicet aliquis: Quō resur-
 gent mortui? Quali autē corpore ueniēt?
 Stulte. Tu qd' feminas, nō uiuificat, nisi
 mortuū fuerit. Et hoc qd' feminas, nō cor-
 pus, qd' nascet, feminas, sed nudū granū,
 exēpli causa, tritici, aut alicuius ex cæteris.
 Sed deus illi dat corpus ut uoluit, & uni-
 cuiq; seminū suū corpus. Nō om̄is caro,
 eadē caro: sed alia quidē caro hoīm, alia
 uero caro pecorū, alia ἔσται pisciū, alia ἔσται
 uolucriū. Et sunt corpora cœlestia, & sunt
 corpora terrestria. Vex alia quidē cœlestiū
 gloria, alia uero terrestriū, alia gloria so-
 lis, & alia gloria lunæ, & alia gloria stella-
 rum. Stella siq; dē à stella differt in gloria.
 Sic & resurrectio mortuorū. Semināt in
 corruptiōe, resurgit in incorruptibilitate.
 semināt in ignominia, resurgit in gloria.
 semināt in infirmitate, resurgit in poten-
 tia. Semināt corp⁹ aiāle, resurgit corpus
 spūale. Est corp⁹ aiāle, & est corp⁹ spūale.
 quēadmodū & scriptū est: Factus est pri-
 mus homo Adā in animā uiuentē, extre-
 mus Adā in spm̄ uiuificantē. At nō pri-
 mum,

τομ τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπι-
 τα τὸ πνευματικόν. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος
 ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ κύ-
 ριος δὲ οὐρανῶν. ὁμοίος ὁ χοϊκός, ποῖσται καὶ οἱ
 χοϊκοί. καὶ ὁμοίος ὁ ἐπεράνιος, ποῖσται καὶ οἱ
 ἐπεράνιοι. καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν πλὴν εἰκό-
 να τῆς χοϊκῆς, φορέσαμεν καὶ πλὴν εἰκόνα τῆς ἐ-
 περάνιου. τὸτο δὲ φημι ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ
 καὶ αἷμα βασιλείαν θεῶν κληρονομήσαι οὐ δύ-
 ναται. οὐδὲ ἢ φθορὰ πλὴν ἀφθαρσίαν κληρο-
 νομεῖ. ἰδοὺ μυστήριον ὑμῶν λέγω. πάντες ἅ-
 να, ἐν ἑαυτοῖς, ἐν ἐπιπέθῳ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχά-
 τῃ σάλπιγγι. σαλπίζει ἄρα, καὶ οἱ νεκροὶ ἐ-
 γερθήσονται ἀφθαρτοί, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγη-
 σόμεθα. δὲ γὰρ τὸ φθαρτὸν τὸτο ἐνδύσασθαι
 ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τὸτο ἐνδύσασθαι
 ἀθανασία. ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τὸτο ἐνδύσῃ
 ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τὸτο ἐνδύσῃ
 ἀθανασία, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμ-
 μένος. κατέποθῃ ὁ θάνατος εἰς νίκος. ὡς ὅ-
 θι δὲ κέντρον; ὡς ὅθι ἄδῃ τὸ νίκος; τὸ δὲ
 κέντρον τῆς θανάτου, ἢ ἁμαρτία. ἢ δὲ δύ-
 ναμις ἐν ἁμαρτίας, ὁ νόμος. ὡς δὲ δεῶ
 χάρις, ὡς δὲ δίδουσι ἡμῶν τὸ νόμον, διὰ τῆς
 κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὡς ἀδελφοί
 μὲ ἀγαπητοί, ἐδράσθαι γίνεσθε, ἀμετακί-
 νητοι, περισεύοντες ἐν ὡς ἐργῶ τῆς κυρίου
 πάντοτε, ἐιδότες, ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι
 κενός ἐν κυρίῳ.

num, quod spirituale, sed qd' animale,
 deinde qd' spirituale. Primus homo de
 terra terrenus. secundus homo, ipse dñs
 de caelo. Qualis terrenus ille, tales & hi
 qui terreni sunt. Et qualis ille caelestis, ta-
 les & ij qui caelestes sunt. Et quēadmodū
 gestauim⁹ imaginē terreni, gestabim⁹ &
 imaginē caelestis. Hoc autē dico fratres,
 q̄ caro & sanguis regni dei hæreditatem
 cōsequi non possunt. Neq; corruptio in
 corruptibilitatis hæreditatē accipit. Ecce
 mysteriū uobis dico: Non omnes quidē
 dormiemus, omnes tñ immutabimur, in
 puncto tēporis, in momēto oculi, per ex-
 tremam tubam. Canet enim, & mortui
 resurgēt incorruptibiles, & nos immuta-
 bimur. Oportet em̄ corruptibile hoc in-
 duere incorruptibilitatē, & mortale hoc
 induere immortalitē. Cum autē corru-
 ptibile hoc induerit incorruptibilitatē: &
 mortale hoc induerit immortalitē, tūc
 fiet sermo qui scriptus est: Absorpta est
 mors in uictoriā. Vbi tuus mors acule⁹
 ubi tua inferne uictoria? Acule⁹ autē mor-
 tis, peccatū: potentia uero peccati, lex. sed
 deo gratia, qui dedit nobis uictoriā, per
 dñm nostrū Iesum Christum. Itaq; fra-
 tres mei dilecti, stabiles sitis, immobiles,
 abundantes in opere dñi semper, cū scia-
 tis, q̄ labor uester nō est inanis in dño.

Adortario

*no oēs in
extremo
memento
morte*

Sec cap x

Sanctos

Caterū de collatione in sanctos, que
 admodū ordinaui ecclesijs Galatiæ, ita
 & uos facite. In una sabbatorum unus-
 quisq; uesterū apud sese ponat, recodens
 quicqd cōmodū fuerit: ne cū uenero, tūc
 collatiōes fiant. Vbi uenero autē, quos-
 cunq; pbaueritis per epistolas, hos mit-
 tam ut perferant munificentiā uesterā Hiero-
 solymā. Q̄ si fuerit operapretiū, ut &
 ipse proficiam, mecū proficiētes. Veniā
 autē ad uos, cum Macedoniā transiero.
 I 4 Macedoniā

Collationes

ξ 3 Περὶ δὲ ἐν λόγῳ ἐν εἰς τὴν ἀγίαν,
 ὡς περὶ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις ἐν γαλα-
 τίας, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. Ἡ μίαν
 σαββάτων, ἕκαστος ὑμῶν παρ᾽ ἑαυτοῦ τι θέ-
 λῳ, θησαυρίζων ὅτι ἄν ἐνοδῶται, ἵνα μὴ ὅταν
 ἔλθω, τότε λόγοι γίνονται. ὅταν δὲ παρὰ γέ-
 νωμαι, οὗς ἐὰν δοκιμάζητε δι' ἐπιστολῶν,
 τότε περὶ ἐμῶν ἀπενεγκῆτε πλὴν χάρις ὑμῶν
 εἰς ἱερουσαλήμ. Εὰν δὲ ἔξῃ τῶν καμῶν πο-
 ρεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύεσθαι. ἐλεύσομαι
 δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὅταν μακεδονίαν διέλθω.
 μακεδονίαν

μακεδονίαν ἢ δ' ἰέρχομαι. πρὸς ὑμᾶς ἢ τυ-
 χὸν παρευθῶ, ἢ κὴ παρὰ χαμάσῳ, ἵνα ὑμεῖς
 με προπέμψητε, ὅπως ἐὰν πορεύωμαι. ὅτι θέλω
 ἵνα ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδῶ, ἐλπίζω ἢ ἄλλο
 νομ τινὰ ἐπιμενεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος
 ἐπιτρέψῃ. ἐπιμενεῖ δὲ ἐν ἐφέσω ἕως ἡμεῶν πεν-
 τηκοστῆς. Δύρα γὰρ μοι ἀνέωγε μεγάλη κηλὶς
 ἐνεργῆς, κηλὶς ἀντικείμενοι πολλοί. ἐὰν δὲ ἔλ-
 θῃ τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γυμνηθῆται
 πρὸς ὑμᾶς. ὅτι γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεσθαι, ὡς
 ἐγὼ μῆτις οὐκ ἀντὶρ ἰσχυροῦσιν, προπέμ-
 ψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρὸς με. ἐκ-
 δέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν. περὶ
 δὲ ἀπολλῶ τοῦ ἀδελφοῦ. πολλὰ παρεκάλει-
 σα αὐτὸν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελ-
 φῶν. κηλὶς πάντως οὐκ ἦν δέλημα, ἵνα νῦν
 ἔλθῃ. ἐλεύσεται δὲ, ὅταν ἐυκαιρήσῃ. γρη-
 γορῆτε, σήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κρα-
 ταῖσθε. πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.
 πάρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, ὁἷσθε τίς δι-
 κίαν σεφανά, ὅτι ὄζειν ἀπαρχὴν ἡλιθίας,
 καὶ εἰς δ' ἰακονίαν τοῖς ἀγίοις ἔταξαμ ἑαυ-
 τοὺς, ἵνα κηλὶς ὑμεῖς ὑποτάσκησθε τοῖς
 τοῖς, ὅτι πάντι ὅτι σωεργῶντι ὅτι κοπιῶντι.
 χαίρω ἢ ἐπὶ τῇ παρῳσίᾳ σεφανά, κηλὶς φουρ-
 τανάτῃ, κηλὶς ἀχαϊκῶ, ὅτι ὅτι ὑμῶν ὑπέρημα,
 ὅτι οὐκ ἀνεπλήρωσαμ. ἀνεπαύσαμ γὰρ ὅτι ἐμὸν
 πνεῦμα, κηλὶς ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὐκ ὅτι
 τοῖς τοῖς. Αἰσάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆ
 ἀσίας. Αἰσάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ
 ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐ-
 τῶν ἐκκλησίᾳ. Αἰσάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοί
 πάντες. ἀσάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι
 ἀγίῳ. ὅτι ἀσάσασθε τῇ ἐμῇ χειρὶ πάλου. εἰ-
 τις ὅτι φιλεῖ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν, ἢ τὸ
 ἀνάθεμα, μαρκανθά. ἢ χάρις τῷ κυρίῳ ἰησοῦ
 χριστῷ μετ' ὑμῶν. ἢ ἀγάπη μετὰ πάντων
 ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμή.

πρὸς κορινθίους πρώτη.

εὐχάφῃ ἀπὸ φιλιππῶν δ' ἰακονίαν κηλὶς φουρ-
 τανάτῃ, κηλὶς ἀχαϊκῶ, κηλὶς τιμόθεος.

ἰπὸ θείσιν

*usq ad die pentecostae
 i. ad die quinquagesimum.*

Macedoniā em̄ pertrāsitur⁹ sum. Apud
 uos autē forte permanebo, aut etiam hy-
 bernabo, ut uos me deducatis quocunq;
 p̄ficiācar. Nolo em̄ uos nunc in trāscursu
 uidere, sed spero tēpus aliquantū mansu-
 rum me apud uos, si domin⁹ permiserit.
 Cōmorabor autē Ephesi, usq; ad diem
 quinquagesimū. Nā hostiū mihi apertū
 est magnū, & efficax, & aduersarij multi.
 Q; si uenerit Timothe⁹, uidete ut absq;
 metu sit apud uos. opus em̄ dñi operat⁹,
 quē admodū & ego. Ne quis igitur eum
 spernat, sed p̄sequamini eum cū pace, ut
 ueniat ad me. Expecto em̄ illū cū fratri-
 bus. Porro de Apollo fratre: Multū hor-
 tatus sum illū, ut iret ad uos cū fratrib⁹, &
 omnino non erat uoluntas nunc eundi.
 Venturus est autē, cū opportunitatē erit
 nactus. Vigilate, stete in fide, uiriliter agi-
 te, estote fortes. Omnia uobis cum chari-
 tate fiant. Obsecro autē uos fratres: No-
 stis familiam Stephanæ, esse primitias
 Achaiæ, & qd' in ministeriū sanctis ordi-
 narunt seip̄sos, ut & uos subditi sitis tali-
 bus, & omni adiuuanti & laborāti. Gau-
 deo uero de aduētū Stephanæ & Fortu-
 nati & Achaici: qm̄ id quod mihi deerat
 uestri, hi suppleuerūt. Refocillauerūt em̄
 spiritū meum ac uestrū. Agnoscite itaq;
 huiusmodi. Salutant uos ecclesiæ Asiae.
 Salutant uos in dño multūm Aquila &
 Priscilla, cum ea quæ in domo est ipsorū
 ecclesia. Salutant uos fratres om̄es. Salu-
 tate inuicē osculo sancto. Salutatio mea
 manu Pauli. Si qs nō diligit dñm Iesum
 Christū, sit anathema maran athā. Gra-
 tia dñi Iesu Christi sit uobiscū. Dilectio
 mea cū oib⁹ uobis in Christo Iesu. Amē.

Ad Corinthios prior.

Missā fuit è Philippis, per Stephanam
 & Fortunatū, & Achaicū, & Timotheū.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ
ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Αὐτὴν ἐπιπέλαξ ἀπὸ μακεδονίας. ἡ δὲ πρόφασις ἐστὶ ἐπιστολῆς αὐτῆ. διεξάμενοι κορινθιοὶ πλὴν προτέρῃ ἐπιστολῇ, κατενύγησαν ἐπὶ τῆ ἁμαρτίας το λαβόντων πλὴν ματρίας, καὶ ἐλυπήθησαν δὲ, ὡς πρὶδόντες τὸ ποῖστον ἁμαρτημα. εἶτα ὑφηρεπάζοντο ὑπὸ τινωμ, τῶν καὶ τὰς προφάσεις τῶν χρισμάτων ποιδόντων, ὡσε πρὸκαθεζέσθης τῶν γράμματι το νόμου, καὶ ἀδιάφορον ἠγεῖσθαι πλὴν πρὸ το χριστὸ χάριμ, καὶ μάλλον προσέχεμ τῆς ἐν προσώπω καυχωμλίοις. ἤσαν δὲ καὶ πρὶ ἐστὶ λογίας, ἐστὶ εἰς τοὺς ἀγίους φροντίζοντες καλῶς. πρὸς ταῦτα οὐκ ἀντιγράφει ὁ ἀπόστολος. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὺς ἐκβαλόντας τὸν πασανομήσαντα. ἔπειτα δὲ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καθικετένη, καὶ μετανοήσαντα ἐκῆνον κελεύει διεχθῆναι. ἐν αὐτῇ δὲ διδάσκει πρὶ το νόμου, δὲ τῶν γράμματι το νόμου. καὶ δείκνυσιν, ὅτι οὐ δὲ λαμβάνειν τὰ γράμματα μόνον το νόμου, ἀλλ' ἐν αὐτῶ τῶν γράμματι πλὴν δὲ τῶν ἁμαρτιῶν ἐρδυνῶν. οὐ γὰρ μόνον εἶναι ὁ νόμος, ἀλλ' ἐν τῆς ἐκδοῖς ἐστὶ καὶ ὁ νόμος το πνεύματος. ἔπειτα ὅτι τὸ χριστὸ ἐλθόντος, καὶ κτίσις γέγονεμ, καὶ οὐ δὲ τῶν παλαιῶν νόμων, ἀλλ' ἐν τῆς καινῆς κτίσις, ἐν τῶν ἁμαρτιῶν ἀνανεῶσθαι, καὶ ἀργῶν εἶναι λοιπὸν πλὴν περιτομῆς. ἀποδέχεται ὁ αὐτὸς καὶ πρὶ ἐστὶ δὲ τῶν ἀκομίας, καὶ προτρέπει αὐτὸν μάλλον πλεονάζειν. ἀτιώμενος δὲ τὺς ἐν προσώπω καυχωμλίας, καταλέγει πάντας, ἀπὸ τῶν ἐπέουδεν δὲ τὸν κύριον, καὶ τὰς ὁπίστας δὲ δὲ τῶν ἀποστολῶν ἑώρακεμ, εἰς τὸν πρὸ ἀδελφισμ, καὶ εἰς τὸν τρίτον οὐρανὸν ἀρπαγίς. εἶτα πρὸ ἀγγέλου μὴ ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ μετανοεῖν τῶν ἁμαρτιῶν νουτῶν ἐν εὐχαριστία, πλεοῖ πλὴν ἐπιστολῆς. ἐστὶ δὲ καὶ ταῦτα, ὁ πᾶς λόγος ἐστὶ ἐν τῆ ἐπιστολῇ πρὶ τῆς αὐτοῦ, καὶ πρὶ κορινθίων, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἀποδόλωμ. καὶ ἐκ ταύτης ἐστὶ ὑποδέσεως, πρὸς εἰς τὸν πᾶς χάριτος θεῶ, καὶ πρὶ ἀγαθῆς πολιτείας, καὶ τῶν ἐυσωείδοντων, καὶ τῶν ἐναγώνιον, καὶ τὸ ἀφιλοχεματομ, καὶ πρὶ τῶν μεταδοτικῶν ἀρετῶν, καὶ πρὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἀποδόλωμ ἀλαζονείας καὶ πονηρίας.

IN SECVNDAM AD CORINTHIOS EPISTOLAM, ARGV-
MENTVM PER ERASMV ROTERODAMVM.

Rimum reddit causas Corinthijs, quare nō reuiferit illos, quemadmodum pollicitus est epistola superiore: prius quædā præfatus de suis afflictionibus, quas ob euangelium Christi perpetiebatur, ostendens in tantis malis deum sibi fuisse solatio. Mox reconciliat Corinthijs eum, quem superiori epistola iusserat tradi satanæ, ut amanter reciperet castigatū, quem peccantē reiecerant. Hæc fermè cap. primo ac secundo. Deinde prædicat studium suum in euangelio prædicando, obiter taxans ac notans cæteros pseudapostolos, qui suo seruiantes quæstui, suæ studentes gloriæ, nusquam non pelliciebant ad legem Mosaicam, quam Christo sic conabantur admiscere, quasi sine huius accessione non esset spes salutis. Itaque umbris legis Mosaicæ præfert euangelij lucem. subinde adhortans illos non ad ceremonias legis, sed ad conscientiam uitamque Christo dignam. testans interim qua synceritate prædicauerit euangelium Christi, quantumque malorum eius gratia perpessus sit spe præmij cælestis.

Ad

Ad hæc indicat quibus in rebus sita sit potissimū Christiana pietas. Hæc tractantur in calce cap. secundi, tertij, quarti, quinti, & principio sexti. Nam reliqua huius capituli parte, simulq; initio proximi hortatur illos, ut agnoscentes dignitatem & sanctitatem suæ professionis, modis omnibus abstineant ab inquinamentis ethnicorum, cum quibus nihil esset illis commune. Quarto loco lenit superioris reprehensionis acerbiter, collaudans illorum obedientiam, quod epistolæ suæ, licet obiurgatrici, per omnia paruissent, gratulaturq; , quod is mœror tēporarius summum gaudium utrisq; pepererit, uelut cum ex amaro pharmaco consequitur gratissima sanitas. Quinto loco tum exemplo Macedonum, tum uarijs argumentis ac scripturarum testimonijs prouocat, ut pro sua quisq; facultate, proq; animi proensione conferat aliquid in subsidium sanctorū, qui Hierosolymis agebant, memor hoc sibi mandatum à Petro, ad hoc negocij misso Tito cum altero collega, ut pleriq; putant, Luca, quos commendat Corinthijs. Hæc agit capi. octauo & nono.

Sexto, quos ante taxauit oblique, palam insectatur pseudapostolos, qui fastu ac supercilio dignitatem ac maiestatem apostolicam præ se ferebant, Paulum in contemptum uocantes uelut humilem: ut qui cerdonicam exercuerit, uelut imperitum, & infantem, ad hæc toties cæsum, ac uexatum iniurijs. Aduersus hos auctoritatem suam asserit apud Corinthios, testans nusquam sibi deesse auctoritatem ac potestatem apostolicam, sed qua nolit uti, grauandis alijs, quemadmodum cæteri, sed tantum ad commodum suorū & Christi gloriam. Deinde præfatus ueniam stulticiæ, quod de se gloriosius quædam dicere cogeretur: primum æquat se summis apostolis: deinde præfert etiam, idq; multis nominibus, uel quod latius sparserit euangelij doctrinam, uel quod unus gratuito eam tradiderit, neq; per se neq; per suos grauens Achaicos, uel quod plura perpeffus sit euangelij causa, q̄ illorum quisquam: ea sibi gloriæ uertens, ob quæ quibusdam uidebatur cōtemptior. Porro sermonis imperitiam agnoscens modestiæ causa, rerum scientiam sibi uindicat, ne quid uel hic desyderent. Postremo, quoniam pseudapostoli fictis angelorum uisionibus sese uenditabant apud simplices, Paulus ueram & insignem adducit uisionem, se raptum in tertium usque cælum, atque illic edoctum, quæ captum hominum excedant. Hæc ferè cap. decimo, undecimo, & duodecimo. Septimo, ne per pseudapostolos relaberentur in pristina uitia, testatur sibi in animo esse, inuisere illos: cum auctoritate interminans, ne tales eos offendat, ut sui dissimilis esse cogatur, aut ne, sicut epistola sæuire coactus est, ita præsens quoque sæuire cogatur, quod ante hac non fecerit, cum suo iure potuisset, Hæc agit in calce capituli duodecimi, & cap. decimitertij. Græcorum inscriptiones testantur, hanc epistolam missam à Philip-
pis per Titum & Lucam. Cæterum argumenta, quæ commoda breuitate habentur in Latinis codicibus, testantur, per eosdem missam è Troade. Nam huius loci meminit capite secundo.

FINIS.

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ
ΔΕΥΤΕΡΑ.

AD CORINTHIOS
SECUNDA.

ΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰη-
σοῦ χριστοῦ διὰ δε-
λήματ^{ος} θεοῦ, καὶ
τιμόδε^{ος} ὁ ἀδελ^{φός}
φός, τῆ ἐκκλησίᾳ τοῦ
θεοῦ, τῆ ὄυσ^η ἐν κο-
ρίνθῳ, σὺν τοῖς ἀγί-
οις πάνσι, τοῖς ὄνσι
ἐν ὅλῃ τῇ ἀχαΐᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀ-
πὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χρι-
στοῦ. εὐλογητός ὁ θεός, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου
ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρισμῶν,
καὶ θεός πάντες ^{ἐν} π^ροσκαλήσειος, ὁ ^{ἐν} π^ροσκαλῶν
ἡμᾶς ἐπὶ πάνσι τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δῶναί
οἱ ἡμᾶς ^{ἐν} π^ροσκαλῆσιν, ὅτι ἐν πάσῃ θλίψει διὰ
ἐνὶ π^ροσκαλήσειος, ἡς παρκαλάμεθα αὐτοὶ
ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ὅτι καθὼς ^{ἐν} π^ροσκαλήσειος τὰ παθήμα-
τα ἡμῶν εἰς ἡμᾶς, οὕτως διὰ χριστοῦ πα-
ριστεύει, καὶ ἡ ^{ἐν} π^ροσκαλήσειος ἡμῶν. εἶτε δὲ διλι-
βόμεθα ὑπὲρ ἐνὶ ὑμῶν ^{ἐν} π^ροσκαλήσειος, καὶ σω-
τηρίαν, ἐνὶ ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ ἡμῶν
τῶν παθημάτων, ὡς ἡμεῖς πάχομεν, εἶ-
τε ^{ἐν} π^ροσκαλόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν ^{ἐν} π^ροσκαλήσειος
καὶ σωτηρίας, ἢ ἢ ἐλπίς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ
ὑμῶν, εἰδότες, ὅτι ὡσπερ κοινωνοὶ ἐσεσθε ^{ἐν} πα-
θημάτων, οὕτως καὶ ἐνὶ ^{ἐν} π^ροσκαλήσειος.

Aulus apostolus Iesu
Christi per uoluntate
dei, ac Timotheus fra-
ter, congregationi dei,
quæ est Corinthi, unã
cum sanctis omnibus,
qui sunt in tota Achaia. Gratia uobis &
pax à deo patre nostro, & domino Iesu
Christo. Benedictus deus, & pater do-
mini nostri Iesu Christi, qui est pater mi-
sericordiarum, & deus omnis consola-
tionis, consolans nos in omni afflicti-
one nostra, in hoc, ut possimus consolari,
eos qui sunt in quauis afflictione, per
consolationem, qua nosipfos consolatur
deus. Quoniam sicut abundant affli-
ctiones Christi in nobis, ita per Chri-
stum abundat & consolatio nostra. Siue
autem affligimur pro uestri consolatio-
ne ac salute, quæ operatur in tolerantia
earundem afflictionum, quas & nos pa-
timur, siue consolationem accipimus pro
uestri consolatione ac salute, spes etiam
nostra firma est pro uobis, cum sciamus;
quod quemadmodum participes estis
afflictionum, sic futuri sitis & consolatio-
nis. Non em̄ uolumus uos ignorare fra-
tres, de afflictione nostra, quæ nobis ac-
cidit in Asia, quoniã supra modum gra-
uati fuimus supra uires, adeo ut despera-
uerimus etiam de uita. Quin ipsi in no-
bisipsis, sententiam mortis acceperam^{us},
ne cõsideremus in nobisipsis, sed in deo
qui

*Vocat sanctos
christianos, bñe
christo seruientes*

*Afflictiones christi
christianorum
qui christi sapi
ut*

β

οὐ γὰρ θέλωμεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί,
ὑπὲρ ἐνὶ θλίψεως ἡμῶν, ἐνὶ γενουμένης ἡμῖν
ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὅτι κατ' ὑπερβολὴν ἐβαρῆθημεν
ὑπὲρ δυνάμιν, ὥστε ἔξαπορηθῆμεν ἡμᾶς καὶ
τοῦ ζῆν. ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς, τὸ ἀπόκρι-
μα τοῦ θανάτου ἐχίκαμεν, ἵνα μὴ πεποι-
θῆτες ὤμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ θεῷ
θεῷ

In deum solum, spes ponenda est

*Id est damnati
et quas. dicitur
ad mortem fueramus
ab iniquis, sed ois
spes nra solum fixa
in deum nobis orat.*

Deus suscitavit mortuos, tam de peccatis, quam de carne.

ὅθεν ἐγείροντι τοὺς νεκρούς, ὅς ἐκ τηλικούτων
θανάτου ἐξήύσατο ἡμᾶς, καὶ ῥύεται. εἰς ὃν
ἠλπικαμεν, ὅτι καὶ ἐτι ῥύσεται, σωυπηρ-
γόντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῆ δέησί, ἵνα
ἐκ πολλῶν προσώπων, τὸ εἰς ἡμᾶς χάρι-
σμα, διὰ πολλῶν εὐχαρισθηῖ ὑπὲρ ἡμῶν. καὶ
ῥῆ καύχῃσιν ἡμῶν αὐτῆ ὄβι, τὸ μαρτύριον
ἐν σωτηρίᾳ ἡμῶν, ὅτι ἐν ἀπλότῃ καὶ
ἐπιληκρινείᾳ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ
ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν ὅθι κόσμῳ,
περισσότερω δὲ πρὸς ὑμᾶς.
οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ ἡ ἀ-
ναγινώσκετε, ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε. ἐλπίζω
δὲ, ὅτι καὶ ἔως τέλους ἐπιγινώσεσθε. καθὼς
καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχη-
μα ὑμῶν ἐσμῆν, καὶ ἀπέπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν,
ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἰησοῦ. καὶ ταύτῃ τῇ
πεποιδήσει ἐβουλόμην πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν
πρῶτον, ἵνα ἰδῆτε ἅμα χάριτι ἔχητε, καὶ δι
ὑμῶν διελθεῖν εἰς μακεδονίαν, καὶ ὅτι
ἀπὸ μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. καὶ ὑφ
ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς πλὴν ἰουδαίαν. τῷ
το αὐτῷ βελθόνῳ μὴ, μήτι ἄρα τῆ ἐλαφρίᾳ
ἐχρησάμην; ἢ ἀβουλεύομαι, ἢ ἰσάρεκα βε-
λεύομαι; ἵνα ἢ παρῆμοι τὸ ναὶ, ναὶ. καὶ ἢ
οὐ, οὐ. πισὸς δὲ ὁ θεός, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν
ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγγύετο ναὶ, καὶ οὐ. ο ῥῆ
τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἰησοῦς χριστός, ὃ ἐν ὑμῖν δι ἡ-
μῶν κηρυχθεῖς, δι ἐμοῦ καὶ σιλβανου καὶ
τιμοθέου, οὐκ ἐγγύετο ναὶ καὶ οὐ, ἀλλὰ ναὶ
ἐν αὐτῷ γέγονεν. οσαὶ γὰρ ἐπαγγελίαι
θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναὶ, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμὴν,
ὅθεν δεῖ πρὸς δόξαν δι ἡμῶν. ο δὲ βεβαίω
ἡμᾶς σαὺ ὑμῖν εἰς χριστόν, καὶ χριστὸς ἡμᾶς,
θεός, ὃ καὶ σφραγισάμεν ἡμᾶς, καὶ δ' οὐς
τὸν ἀξέσβῳνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρ-
δίαις ἡμῶν.

qui ad uitā suscitavit mortuos, qui ex tan-
ta morte eripuit nos, & eripit: in q̄ spem
fixam habemus, qd̄ & iam posthac ere-
pturus sit, simul adiuantibus & uobis,
per deprecationē pro nobis, ut ex multis
p̄sonis, p̄ dono in nos collato, p̄ multos
gratiā agant̄ p̄ nobis. Nā gloriatio no-
stra hæc est, testimoniū cōsciētiae nostræ,
qd̄ cū simplicitate & synceritate dei, non
sapiētia carnali, sed per gratiā dei conuer-
sati fuerim⁹ in mūdo, abundantius autē
erga uos. Nō em̄ alia scribim⁹ uobis, q̄
quæ legitis, aut etiam agnoscitis. Spero
autē, qd̄ usq; ad finē quoq; agnoscetis,
quēadmodū & agnouistis nos ex parte,
qm̄ gloria uestra sumus, quēadmodū &
uos nostra, in die dñi Iesu. Et hac fiducia
uolebam ad uos uenire prius, ut geminā
apud uos inirem gratiā, & per uos per-
transire in Macedoniā, & rursus à Ma-
cedonia uenire ad uos, ac à uobis deduci
in Iudæam. Hoc igitur cū in animo uer-
sarem, nuncubi leuitate sum usus? aut
num quæ cogito, secundū carnē cogito?
Ut sit apud me, qd̄ est etiā, etiā: & quod
est non, non. Imò fidelis deus, qd̄ sermo
noster erga uos, nō fuit etiā, & nō. Nam
dei fili⁹ Iesus Christus, qui inter uos per
nos prædicatus est, per me & Syluanū
ac Timotheum, non fuit etiam & non,
sed etiam per ipsum fuit. Quotquot em̄
sunt promissiones dei, per ipsum sunt
etiam, & per ipsum amen, deo ad glo-
riam per nos. Porro qui confirmat nos
unā uobiscum in Christum: & qui unxit
nos, deus est: qui etiam obsignauit nos,
deditq; arram spiritus in cordibus no-
stris. Ego uero testem deum inuoco in
animā meam, qd̄ parcens uobis, nondū
uenerim Corinthū, nō qd̄ dominemur
uobis nomine fidei, sed adiutores sumus
gaudi

Hic optime notat,
q̄ quando in uisione
sua...
et uobis p̄ deprecationē
p̄ nobis, ut gemulis
p̄sonis...

Vai

obsignare

ut non fall

quod in uobis aliquid p̄ter fidei
m̄ fidei fatis, ut postea...

φθι χαρᾶς ὑμῶν. τῆ γὰρ ᾧ ἔσει ἐσήκατε.

Επεινα δὲ ἐμαυτῶ τῶτο, τὸ μὴ πάλιν ἐλθεῖν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς. Εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐσὶν ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπῶν μου ὁ δὲ ἐμῶ; ἢ ἔγραψα ὑμῖν τῶτο αὐτὸ, ἵνα μὴ ἐλθῶν, λύπῳ ἔχω, ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν. πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς, ὅτι ἢ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐσὶν. Ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως, καὶ σωροχῆς καρδίᾳς ἔγραψα ὑμῖν, διὰ πολλῶν διακρούων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ πλὴν ἀγάπῳ ἵνα γνῶτε, ἢ μὴ ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς. Εἰ δὲ τίς λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλ' ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς. Ἰκανὸν ᾧ τοιῶν ἢ ἐπιτιμία αὐτῆ, ἢ ὑπὸ πῖν' πλεόνων. ὣσε τὸ συναγίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι, καὶ παρακαλέσαι, μὴ πως τῆ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῆ ὁ τοιῶν. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς, κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπῳ. Εἰς τῶτο γὰρ καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ πλὴν δοκιμῶν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπὸ πῖν' ἐσε. Ὡς δὲ τι χαρίζεσθε, καὶ ἐγὼ. καὶ γὰρ ἐγὼ εἰ τι κεχάρισμαι ᾧ κεχάρισμαι, δὲ ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ, ἵνα μὴ πλεονεκτῆσῶ ὑπὸ τῶ σατανᾶ. οὐ γὰρ αὐτοτὰ νοήματα ἀγνοῶ μὴ.

Ελθὼν δὲ εἰς πλὴν τρωάδα, εἰς τὸ εὐαγγέλιον τῶ Χριστοῦ, καὶ δύραε μοι ἀνεωγμένους ἐν κυρίῳ, οὐκ ἔχοντες ἀνεσίμ ᾧ πνεύματι μου, ᾧ μὴ εὐρεῖ με τίτῳ τὸν ἀεθλοφόν μου, ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ὅτι ἔλαθον εἰς μακεδονίαν. τῶ δὲ δεῦν χάρεις, ᾧ πάντοτε θρῆναμβεύοντι ἡμᾶς ἐν ᾧ Χριστῶ, καὶ πλὴν ὁσμῶν φθι γνώσεως αὐτῶ φανεροῦντι, δὲ ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ. ὅτι Χριστοῦ ἐνωδίᾳ ἐσμὲν ᾧ δεῦν, ἐν τοῖς σωζομένοις, καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. Ὅτις μὴ ὁσμὴ θανάτου, εἰς θάνατον. ὅτις δὲ ὁσμὴ ζωῆς, εἰς ζωὴν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἰκανός; οὐ γὰρ ἐσμὴν ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τῶ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ὅτι ἐπιληρείας, ἀλλ' ὡς

ἐκ

gaudij uestri. nā fide statis. Sed decreui apud memetipm hoc, nō iterū cū dolore ad uos uenire. Nā si ego mœrore uos afficiā, & q̄s est q̄ exhilaret me, nisi is q̄ mœrore afficitur ex me? Et scripsi uobis hoc ipm: ne si uenisssem ad uos, dolore capere ex his, ex qb⁹ oportebat me capere uoluptatē. fiducia hanc habēs erga uos oēs, q̄ meū gaudiū oīm uestrū sit. Nā ex multa afflictione & anxietate cordis scripsi uobis, per multas lachrymas, nō ut mœrore afficeremini, sed ut cognosceretis charitatem, quā habeo abundant⁹ erga uos. Q̄ si quis dolore afficit, non me dolore afficit, sed ex parte, ne aggrauē omneis uos. Sufficit istiusmodi homini increpatio hæc, quæ facta est à plurib⁹. adeo ut ediuerso magis cōdonare debeatis & cōsolari: ne q̄ modo fiat, ut imodico dolore absorbeat huiusmodi. Quapropter obsecro uos, efficite ut ualeat in illū charitas. Nā & in hoc scripserā, ut cognoscerē pbationē uestri, an ad oīa obediētes sitis. Cui uero cōdonatis aliqd, & ego con dono. Nā & ego si qd cōdonauī, cui con donauī, ppter uos cōdonauī in cōspectu Christi, ne occuparemur à satana. Non em̄ illi⁹ cogitatiōes ignoram⁹. Cæterū cū uenisssem Troadē in euāgeliū Christi, & ostiū mihi esset apertū p dñm, nō habui relaxationē spū meo, eo q̄ nō inuenissē Titū fratrem meū, sed dimissis illis, abij in Macedoniā. Deo autē grā, q̄ semp triumphat p nos in Christo, & odorē noticiae suæ manifestat p nos in omni loco. Qm̄ Christi bona fragrātia sum⁹ deo, in his q̄ salui fiunt, & in his qui pereūt, his quidē odor mortis ad mortem: illis uero odor uitæ ad uitam. Et ad hæc quis idoneus? Nō em̄ sum⁹ ut pleriq; cauponantes uer bū dei, sed uelut ex synceritate, sed uelut

II

*Condonare, mdr
condonaciones, ubi
male str uena*

K ex

ἐκ θεῶ, κατ' ἐνώπιον ἡμεῶν, ἐμ χριστῷ λαλῶμεν.

3 Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς σωσιδάμεν. εἰ μὴ χρεῖζομεν ὡς τινες συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἄλλων συστατικῶν, ἢ ἐπιστολῶν ἡμῶν, ὑμεῖς ἐσεῖ, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη καὶ ἀναγιγνωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, φανεροῦμεν, ὅτι ἐσεῖ ἐπιστολὴ χριστοῦ, διακομιθῆσα, ὑφ' ἡμῶν ἐγγεγραμμένη, οὐ μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίνῃ, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίαις σαρκίνας.

8 Πειπίθησιμ δὲ τοιαύτῳ ἔχομεν διὰ τὸ χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν, ἐν ᾧ ὅτι ἱκανοὶ ἐσμὲν ἅψ' ἐαυτῶν λογίζεσθαι τι ὡς ἄλλων, ἀλλ' ἢ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ. ὅς καὶ ἱκανώσεμ ἡμᾶς διακόνοους καινῆς διαθήκης, οὐ γραμμάτων, ἀλλὰ πνεύματος. τὸ γὰρ γραμματῶν ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. εἰ δὲ ἢ διακονία τῆς θανάτου ἐν γραμμασίμ, ἐν τετυπομένη ἐν λίθοις ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὡς ἐμὴ δάσασθαι ἐνατενίσασθαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον μουσέως, διὰ τὴν δόξιν τὸν προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργημένην, πῶς οὐχὶ μάλλον ἢ διακονία τὸ πνεῦμα ἐσεῖ ἐν δόξῃ; εἰ γὰρ ἢ διακονία ἐν κατακρίσει δόξα, πολλῶν μάλλον περιεσῆν ἢ διακονία ἐν δικαιοσύνης ἐν δόξῃ. καὶ γὰρ οὐδὲ δεδόξασθαι τὸ δεδωκεσθαι ἐν τούτῳ ἡμεῖς, ἐνεκεμ ἐν ὑπερβαλλούσης δόξης. εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον, διὰ δόξης, πολλῶν μάλλον τὸ μένον, ἐν δόξῃ. ἐχοντες οὖν τοιαύτῳ ἐλπίδα, πολλῆς παρρησίας χρώμεθα, καὶ οὐ καθάπερ μουσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσασθαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τὸν καταργουμένου. ἀλλ' ἐπὶ πρῶτον τὰ νοήματα αὐτῶν. ἀχρη γὰρ ἐν σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῆς ἀναγνώσει ἐν παλαιῆς διαθήκης μένει, μὴ ἀνακαλυπθόμενον, ὅτι ἐν χριστῷ καταργεῖται.

ἀλλ'

ex deo in cōspectu dei, per Christum loquimur. Incipim⁹ rursus nos ipsos commendare. Num egemus ut nōnulli, commendaticijs epistolis apud uos, aut à uobis commedaticijs? Epistola nostra uos estis, inscripta in cordib⁹ nostris: quæ intelligitur & legitur ab omib⁹ hominib⁹, dum declaratis, quæ estis epistola Christi, subministrata, à nobis inscripta, nō atramento, sed spiritu dei uiuētis, nō in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carneis. Fiduciam autē huiusmodi habemus per Christum erga deum, non quod idonei simus, ex nobis ipsis cogitare quicquid, tanquam ex nobis ipsis: sed omnis idoneitas nostra ex deo est, qui & idoneos fecit nos ministros noui testamenti, non literæ, sed spiritus. Nam litera occidit, spiritus autem uiuificat. Quod si administratio mortis in literis, deformata in faxis, fuit in gloria, adeo ut non possent oculos intendere filij Israël in faciem Moysi, propter gloriā uultus eius, quæ aboletur, cur non potius administratio spiritus erit in gloria? Nam si administratio condemnationis gloria, multo magis excellit administratio iusticiæ in gloria. Quandoquidem ne glorificatum quidem fuit, quod glorificatū est in hac parte, propter eminentem gloriam. Etenim si quod aboletur, fuit in gloria, multo magis id quod manet, est in gloria. Itaque cum habemus huiusmodi spem, multa libertate utamur: & non, quemadmodum Moyses ponebat uelamen in facie sua, ne intenderent filij Israël in finem eius quod abolebatur. Sed obcæcati sunt sensus illorum. Nam usque ad diem hodiernum, idem uelamen in lectione ueteris testamenti manet, nec tollitur uelum, quod per Christum aboletur. Sed ad

ἀλλ' ἔως σήμερον, ἡνίκα ἀναγινώσκειται μω-
 σῆς, κάλυμμα ἐπὶ τῶν καρδίᾳ αὐτῶν κἄ-
 τ' αἰ. ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, πε-
 ριᾶσθαι τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ κύριος τὸ
 πνεῦμα ἐσίμ. οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκῆ
 ἔλθουδεν. ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμ-
 μῶν προσώπων τῶν δόξῃ κυρίου κατοπρι-
 ζόμενοι, τῶν αὐτῶν εἰκόνα μεταμορφούμε-
 να ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυ-
 ρίου πνεύματός.

Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν τῆν
 τῶν, καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν,
 ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυπὰ φιλίᾳ ἀχάως,
 μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μὴ δὲ
 δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῆ
 φανερώσει φιλίᾳ ἀληθείας, σωσῶντες ἑαυ-
 τοὺς πρὸς ἁσάρ σωείδῃσιν ἀνδρώπων, ἐ-
 νώπιον τοῦ θεοῦ.

Εἰς ἣν ἔσι κεκαλυμμῶν τὸ εὐαγγέλι-
 ον ἡμῶν ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ὅσι κεκαλυμ-
 μῶν, ἐν οἷς ὁ θεὸς τὸ αἶψόν τ' ἐτύ-
 φλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ
 ἀνγασθῆναι αὐτοὺς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγε-
 λίου φιλίᾳ δόξης τοῦ χριστοῦ, ὅς ὅστις εἰκὼν τοῦ
 θεοῦ. οὗ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσουσι, ἀλλὰ χρι-
 στὸν ἰησοῦν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ἡμῶν
 διὰ ἰησοῦν. ὅτι ὁ θεὸς, δὲ ἐπὶ τὸν ἐκ σκοτῶν
 φῶς λάμψαι, ὅς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις
 ἡμῶν, πρὸς φωτισμὸν φιλίᾳ γνώσεως, φιλίᾳ δό-
 ξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ ἰησοῦ χριστοῦ. ἔχο-
 μὲν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὄσφρακίνοις
 σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ φιλίᾳ δυνάμεως ἡ
 τοῦ θεοῦ, καὶ μὴ ἐν ἡμῶν, ἐν παντί δλι-
 βόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐνοχωρούμενοι. ἀπορῆ-
 μνοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορῆμνοι. δῖακόμει-
 νοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι. καταβαλ-
 λόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι. πάντοτε
 τῶν νέκρωσιν τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώμα-
 τι περὶ φέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ ἐν τῷ
 σώματι ἡμῶν φανερωθῇ.

Αἰὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, εἰς θάνατον
 ἵνα ἀδιδόμεν

ad hunc usq; diem, cum legitur Moses,
 uelamen cordibus illorum impositum
 est. At ubi conuersi fuerint ad dominū,
 tolletur uelamen. Dominus autem spi-
 ritus est. Porro ubi spiritus domini, ibi
 libertas. Nos autem omnes relecta fa-
 cie, gloriam domini in speculo repræsen-
 tantes, ad eandem imaginem transfor-
 mamur à gloria in gloriam, tanquam à
 domini spiritu. Propterea cū ministe-
 rium hoc habeamus, ut nostri misertus
 est deus, haud degeneramus, sed reie-
 cimus occultamenta dedecoris, non uer-
 santes per astutiam, neque dolo tractan-
 tes uerbum dei, sed manifestatione ue-
 ritatis, commendantes nosipsos apud
 omnem conscientiam hominum, in con-
 spectu dei. Quod si adhuc uelatum
 est euangelium nostrum, in his qui pe-
 reunt, uelatum est: in quibus deus huius
 sæculi excæcauit sensus incredulorum,
 ne illucesceret illis lumen euangelij, glo-
 riæ Christi, qui est imago dei. Non
 enim nosipsos prædicamus, sed Chri-
 stum Iesum dominum: nos autem ser-
 uos uestros propter Iesum. Quoniam
 deus est, qui iussit è tenebris lucem il-
 lucescere, qui luxit in cordibus nostris,
 ad illuminationem cognitionis gloriæ
 dei, in facie Iesu Christi. Habemus au-
 tem thesaurum hunc in restaceis uascu-
 lis, ut uirtutis eminentia sit dei, & non
 ex nobis, dum in omnibus premimur,
 at non anxij reddimur. laboramus, at
 non destituimur. persecutionem pati-
 mur, at non in ea deserimur. deijcimus,
 at non perimus. semper mortificatio-
 nem domini Iesu in corpore circum-
 ferentes, ut & uita Iesu in corpore no-
 stro manifestetur. Semper enim
 nos qui uiuimus, in mortem tradimur
 K 2 propter

IIII

παράδιδομένα διὰ Ἰησοῦ, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ
 τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῆ ἔν τῃ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν.
 ὥστε ὁ μὲν θάνατος ἔν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ
 δὲ ζωὴ ἔν ὑμῖν. ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦ-
 μα φιλίππισως, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐ-
 πίστευσα, διὸ ἐλάλησα. καὶ ἡμεῖς πιστεύο-
 μεν, διὸ καὶ λαλῶμεν, εἰδότες, ὅτι ὁ ἐγγί-
 ρας τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ ἡμεῖς διὰ Ἰησοῦ
 ἐγερεῖ, καὶ παρὰσῆσει σαὺ ὑμῖν. τὰ γὰρ πάντα
 τα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πληθυνθῆσασα, διὰ
 τῶν πλειόνων πλὴν εὐχαριστίαν περισεύσῃ
 εἰς πλὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. διὸ ὄνκ ἐκκακοῦ-
 μεν, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἀνθρώπος διὰ
 φθίρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαυνοῦται. ἡ-
 μέρα καὶ ἡμέρα. τὸ γὰρ πάραυτίκα ἐλα-
 φρόν φιλίφειως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν, εἰς
 ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρθ' δόξης κατεργά-
 ζεται ἡμῖν, μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλέ-
 πόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλέπομενα. τὰ γὰρ
 βλέπομενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλέπό-
 μενα, αἰώνια.

β οἰδαμεν γὰρ, ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡ-
 μῶν οἰκία τοῦ σκώου καταλυθῆ, οἰκοδο-
 μέν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίη-
 τον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ γὰρ ἐν
 τούτῳ σενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐν
 οὐρανοῦ, ἐπειδύσαομαι ἐπιποδοῦτες. εἰ-
 γε καὶ ἐνδυσάμενοι, ὅν γυμνοὶ ἐρεθισόμε-
 θα. καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκώου, σενά-
 ζομεν βαρούμενοι, ἐπειδὴ ὅν δέλομεν ἐκ
 δύσαομαι, ἀλλ' ἐπειδύσαομαι, ἵνα κατα-
 ποθῆ τὸ θνητὸν ὑπὸ φιλίφειως. ὁ δὲ κατεργ-
 ασάμεν ἡμεῖς εἰς αὐτὸ ποπο, θεός, ὁ
 καὶ δούε ἡμῖν τὸν ἀξῆραβῶνα τοῦ πνεύμα-
 τος. θαρξοῦτες οὐ πάντοτε, καὶ εἰδότες,
 ὅτι ἐνδύομεν ἐν τῷ σώματι, ἐκ-
 δημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου. διὰ πίπισως γὰρ πε-
 रिπατῶμεν, ὅν διὰ εἰδότες.

γ θαρξοῦμεν δὲ καὶ ἐνδοκῶμεν μάλλον ἐκ-
 δημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι
 πρὸς τὸν κύριον. διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα,
 εἴτι

propter Iesum, ut & uita Iesu manifeste-
 tur in mortali carne nostra. Itaque mors
 quidem in nobis agit, uita uero in uobis.
 Caeterū cum habeamus eundem spiritū
 fidei, iuxta illud quod scriptum est: Cre-
 didi, & ideo locutus sum. & nos credim⁹,
 quapropter & loquimur, scientes, qd' qui
 suscitauit dominū Iesum, nos quoq; per
 Iesum suscitabit, & constituet uobiscum.
 Nam omnia propter uos, ut beneficium
 quod exundauit, pluribus gratias agenti-
 bus, exuberet in gloriam dei. Propterea
 non defatigamur, sed quibus externus ho-
 mo noster corrumpitur, internus tamen
 renouat in dies singulos. Nam momen-
 tanea leuitas afflictionis nostrae mire, su-
 pra modum aeternū pondus gloriae pa-
 rit nobis, dum non spectamus ea quae
 uidentur, sed ea quae nō uidentur. Nam
 quae uidentur, temporaria sunt: at quae
 non uidentur, aeterna. Scimus enim,
 qd' si terrenū nostrum domicilium huius
 tabernaculi destructum fuerit, aedifica-
 tionem ex deo habemus, domiciliū non
 manufactum, aeternum in caelis. Nam in
 hoc gemimus, domicilio nostro quod ἐ
 caelo est, superindui desyderantes. Si ta-
 men induti, non nudī reperiemur. Ete-
 nim qui sumus in hoc tabernaculo, ge-
 mimus onerati: propterea quod nolī-
 mus exui, sed superindui, ut absorbea-
 tur mortalitas à uita. Porro qui para-
 uit nos in hoc ipsum, deus est: qui idem
 dedit nobis arrabonem spiritus. Itaque
 bono animo sumus semper, & scimus,
 quod cum domi sumus in corpore, pere-
 grinamur à deo. Per fidem enimambu-
 lamus non per speciem. Confidimus au-
 tem & probamus magis, peregre abes-
 se à corpore, & praesentes adesse apud
 deum. Quapropter contendimus, siue
 domi

ἔἴτε ἐνδὴμοῦντες, ἔἴτε ἐκδὴμῶντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθήσεται δι' ἔμπροσθεν τοῦ βήματός τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσῃται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ὃ ἔπραξεν, ἔἴτε ἀγαθόν, ἔἴτε κακόν. εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου, ἀνδρώπους πεείθομεν, θεῷ δὲ πεφανερωθήσεται. ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συναισθησεῖσι ὑμῶν πεφανερωθῆναι. οὐ γὰρ πάλιν ἑαυτοὺς σιωπᾷνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχήματός ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καὶ οὐ καρδίᾳ. ἔἴτε γὰρ ὀφείσομεν, δεῖν, ἔἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν. ἢ γὰρ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ σῶνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τὸ ποῦ, ὅτι εἰ εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον, καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῴσι, ἀλλὰ θεῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἰδομεν κατὰ σάρκα. εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκ ἔτι γινώσκόμεν.

ὥστε εἰ τις ἐν Χριστῷ, καὶ ἢ κτίσις, τὰ ἀρχαῖα παρηλίθην, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα. τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ, τοῦ καὶ τὰλλὰξ αὐτός ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ δόντος ἡμῖν πλὴν διακονίᾳ φθι καταλλαγῆς, ὥς ὅτι θεὸς ἡμῶν ἐν Χριστῷ, κοσμομο καταλλάσσω ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενός αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ δέμενός ἐν ἡμῖν τὸν λόγον φθι καταλλαγῆς. ὑπὲρ Χριστοῦ οὐκ προσβένομεν, ὥς τοῦ θεοῦ παρακαλῶντός δι' ἡμῶν, δέόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε θεῷ δεῖν. τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γινώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ.

Συμεργουῦντες δὲ καὶ παρακαλῶμεν, μὴ εἰς κενόν πλὴν χάρις τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς. λέγει γὰρ, καὶ ἔτι δεκτῶ ἐπήκουσά σ' , καὶ ἐν

domi praesentes, siue foris peregre agentes, ut illi placeamus. Omnes enim nos manifestari oportet coram tribunali Christi, ut reportet unusquisque ea quae fiunt per corpus, iuxta id quod fecit, siue bonum, siue malum. Scientes igitur terrorem illum domini, suademus hominibus, deo uero manifesti sumus. Spero autem nos & in conscientijs uestris manifestos esse. Non enim iterum nos ipsos commendamus uobis, sed occasionem damus uobis gloriandi de nobis, ut aliquid habeatis aduersus eos, qui in facie gloriantur, & non in corde. Nam siue infanimus, deo infanimus: siue sani sumus, uobis sani sumus. Caritas enim Christi constringit nos, iudicantes illud, quod si unus pro omnibus mortuus fuit, ergo omnes mortui fuerunt: & pro omnibus mortuus est, ut qui uiuunt, posthac non sibi uiuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit. Itaque nos posthac neminem nouimus secundum carnem. Porro etiam si cognouimus Christum secundum carnem, nunc tamen non amplius nouimus. Proinde si quis est in Christo, noua creatura est. Vetera praeterierunt, ecce noua facta sunt omnia. Omnia autem ex deo, qui reconciliauit nos sibi per Iesum Christum, deditque nobis ministerium reconciliationis: quandoquidem deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi, non imputans eis peccata sua, & posuit in nobis sermonem reconciliationis. Itaque noie Christi legatione fungimur: tanquam deo uos obsecrate per nos, rogamus pro Christo, reconciliemini deo: cum enim qui non nouit peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iusticia dei pro illi. Quin & adiuuantes obsecramus, ne in uacuum gratiam dei receperitis. Dicit enim: In tpe accepto exaudiui te, &

vi
K 3 in

ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβόηθησά σοι . ἰδοὺ νῦν
καίρος ἐυπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτη-
ρίας. μὴ δὲ μίᾳ ἐν μηδενὶ διδόντες προσκο-
πιῶν, ἵνα μὴ μωμηθῆ ἢ διακονία, ἀλλ' ἐν παν-
τὶ σωσιῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεῶν διάκονοι, ἐν ὑ-
πομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσι, ἐν ἀνάγκαις, ἐν
σενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν
ἀκατασσίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν
νκείαις, ἐν ἀγνοίᾳ, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυ-
μίᾳ, ἐν ρησότητι, ἐν κενύματι ἀγίου, ἐν
ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν
δωάματι θεῶν, διὰ τοῦ ὅπλων τοῦ δικαιοσύ-
νης τοῦ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης ἑ-
στιμίας, διὰ δυσφημίας ἑυφημίας. ὡς
πλάνοι, ἢ ἀληθεῖς, ὡς ἀγνοοῦμενοι, καὶ ἐπι-
γνωσκόμυνοι. ὡς ἀποδιδήσκοντες, καὶ ἰδοὺ
ζῶμενοι. ὡς παθεύομενοι, καὶ μὴ θανατοῦ-
μενοι. ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες. ὡς
πῶχοι, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες. ὡς μη-
δὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες.

ἰ η Τὸ ῥῆμα ἡμῶν ἀνέωγε πρὸς ὑμᾶς κορίν-
θιοι. ἢ καρδία ἡμῶν πεπλάτῳται, ὅου σε-
νοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, σενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς
πλάγχθοις ὑμῶν. πῶ δὲ ἀντιμι-
δίᾳ ὡς τέκνοις λέγω. πλατῶνθητε καὶ
ὑμεῖς, μὴ γίνεσθε ἕτεροζυγοῦντες ἀπίστοις.
τίς γὰρ μετοχή δικαιοσύνης καὶ ἀνομίας;
τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; τίς δὲ
συμφωνία χρυσοῦ πρὸς βελίαις; ἢ τίς με-
ρίς πιστῶ μετὰ ἀπίστου; τίς δὲ συγκατάθε-
σις ναῶ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ἢ ὑμεῖς γὰρ να-
ὸς θεοῦ ἐσὲ ζῶντες, καθὼς ἔειπε ὁ θεός.
ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω;
καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεός. καὶ αὐτοὶ ἔσονται
μοι λαός. διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν,
καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος. καὶ ἀκα-
θάρτου μὴ ἄψθε, καὶ γὰρ εἰσδέξομαι ὑ-
μᾶς, καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑ-
μεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱούς καὶ θυγατέρας, λέ-
γει κύριος παντοκράτωρ.

ἰ θ ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας ἀγα-
πτικοί

in die salutis succurri tibi. Ecce nunc tem-
pus acceptum, ecce nunc dies salutis. Ne
quam usquam demus offensionē, ne re-
prehendatur ministerium, sed in omni-
bus cōmendemus nos ipsos ut dei mini-
stri, in tolerantia multa, in afflictionib⁹,
in necessitatibus, in anxietatibus, in pla-
gis, in carceribus, in seditionibus, in labo-
ribus, in uigilijs, in ieiunijs, in puritate, in
scientia, in animi lenitate, in benignitate,
in spiritu sancto, in charitate nō simula-
ta, in sermone ueritatis, in potentia dei,
per arma iusticiæ dextra ac sinistra, per
gloriam & ignominiam, per conuicia &
laudes, quasi impostores, & tamen uera-
ces, quasi ignoti, & tamē noti, quasi mo-
rientes, & ecce uiuimus, quasi correpti, &
non occisi, quasi dolentes, semper tamen
gaudentes, quasi pauperes, multos tamē
ditantes, ut nihil habētes, & tamē omnia
possidentes. Os nostrū apertū est erga
uos Corinthij. Cor nostrū dilatātū est.
Non estis angusti in nobis, sed angusti
estis in uisceribus uestris. Eandē autē re-
munerationē, ut filijs polliceor. Dilatemi-
ni & uos, ne ducatis iugum cum incredu-
lis. Quod em̄ cōsortium iusticiæ cum in-
iusticiā? aut quæ cōmunio luci cum tene-
bris? aut quæ cōcordia Christo cum Be-
lial? aut quæ pars fidei cum infidelis? aut
quid conuenit tēplo dei cum simulacris?
Nam uos templum estis dei uiuentis,
quē admodū dixit deus: Inhabitabo in
illis, & inambulabo, & ero illorum deus:
& ipsi erunt mihi populus. Quapropter
exite de medio illorum, & separemini ab
illis: dicit dñs. & immundū ne tetigeritis,
& ego suscipiam uos, & ero uobis loco
patris, & uos eritis mihi uice filiorū ac fi-
liarum: dicit dominus om̄ipotēs. Has
igitur promissiones cum habeam⁹ cha-
rissimi,

γάπκοί, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ πάν-
 τὸς μολυσμῶν σαρκὸς καὶ πνεύματ^ο, ἐπι-
 τελωῦντες ἀγιώσωμέν^{οι} ἐν φόβῳ θεοῦ. χωρή-
 σατε ἡμᾶς. οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐ-
 φθείραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν. οὐ πρὸς
 κατὰ κρισίμ λέγω. προείρηκα ἅ, ὅτι ἐν ταῖς καρ-
 δίας ἡμῶν ἐσὲ ἐῖς τὸ σωπαποθανῆν ἢ συζῆν.

Πολλή μοι παρρησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή
 μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν. πεπλήρωμα τῆ
παρρακλήσε, ὑπερπεριωυόμα τῆ χαρᾶ ἐπὶ
πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν. ἢ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν
 εἰς μακεδονίαν, οὐδὲ μίαν ἔχηκεν ἄνεσίμ
 ἢ σάρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ δολιβόμενοι. ἔ-
 ξωθεμ μάχα, ἔσωθεμ φόβοι. ἀλλ' ὁ παρρα-
καλῶν τῶν ταπεινῶν, παρεκάλεσε ἡμᾶς
 ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ τίτου. οὐ μόνον δὲ
 ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πα-
ρακλήσει, ἢ παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλι-
 λωμ ἡμῖν πλὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιμ, τὸν ὑμῶν
 δόρυμόν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ, ὡς ἐ-
 με μάλλον χαρῶμαι. ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑ-
 μᾶς ἐν τῇ ἐπισολῇ, οὐ μεταμέλομαι, εἰ
 μετεμελόμην. βλέπω γάρ, ὅτι ἡ ἐπισολὴ
 ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὄραμ, ἐλύπησεμ ὑμᾶς. νῦν
χαίρω, οὐχ' ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπή-
 θητε εἰς μετάνοιαν. ἐλυπήθητε γὰρ ἵνα
 δεῶν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε διὰ ἡμῶν. ἢ γὰρ
 κατὰ θεὸν λύπη, μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν
 ἀμεταμέλητον κατεργάζετε, ἢ δὲ τὸ κό-
 σμου λύπη θάνατον κατεργάζεται. ἰδοὺ
 γὰρ αὐτὸ τῷτο, τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι
 ὑμᾶς, πόσω κατεργάσατο ὑμῖν σω-
τήρι, ἀλλὰ ἀπολογία, ἀλλὰ ἀγανάκτη-
 σιμ, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιμ, ἀλλὰ
 ζῆλον, ἀλλ' ἐκδίκησιμ. ἐν παντὶ σωεσῆ-
σατε ἑαυτοὺς ἀγνοῦς εἶναι ἐν τῷ πράγμα-
 τι. ἅρα εἰ καὶ ἔγραφα ὑμῖν, οὐχ' εἴνεκεν
 τῷ ἀδικήσαντ^ο, οὐ δὲ εἴνεκεν τῷ ἀδικηθέν-
 τ^ο, ἀλλ' εἴνεκεν τῷ φανερωθῆναι πλὴν ὡς
 δὴ ὑμῶν πλὴν ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐνώ-
 πιον τῷ θεοῦ. διὰ τῷτο παρρακεκλήμεθα
 ἐπὶ

rissimi, mūdēm⁹ nosipfos ab omī iniqui-
 namēto carnis ac spūs, perficiētes sancti-
 moniā cū timore dei. Capaces estote no-
 stri. neminē læsimus, neminē corrupim⁹,
 neminē fraudauim⁹. Nō hoc ad cōdēna-
 tionē uestri dico. Siquidē iam ante dixi
 uobis, q̄ in cordib⁹ nostris estis ad com-
 moriendū & cōuiuendū. Multa mihi fi-
ducia erga uos, multa mihi gloriatio de
 uobis, impletus sum consolatione, uehe-
 mēter exundo gaudio in omī afflictioe
 nostra. Eteḿ cū uenissēm⁹ in Macedo-
 niam, nullā habuit relaxationē caro no-
 stra, sed in omīb⁹ affligebamur. Foris pu-
 gnā, intus terrores. Verū qui cōsolat⁹ hu-
 miles, cōsolat⁹ est nos deus per aduentū
 Titi. Nō solū aūr p̄ aduentū illi⁹, uerū etiā
 per cōsolationē, quā ille accepit de uobis,
 cū annunciaret nobis uestrū desyderiū,
 uestrū fletum, uestrū p̄ me studiū, adeo
 ut magis gauisus fuerim. Nā etiā si cōtri-
 stauī uos p̄ eplam, nō me p̄cēnitet, q̄ uis
 p̄cēnituisset. Video nāq; q̄ epistola illa,
 tametsi ad rēp⁹, cōtristauit uos. nunc gau-
 deo, nō q̄ cōtristati fueritis, sed q̄ contri-
 stati sitis ad p̄cēnitiā. Nā cōtristati estis
 scd⁹ m̄ deū, sic ut nulla in re detrimēto si-
 tis affecti p̄ nos. Nā q̄ scd⁹ m̄ deū est do-
 lor, is p̄cēnitiā ad salutē haud p̄cēniten-
 dam parit: cōtra mundi dolor mortē ad-
 fert. Ecce eḿ istuc ip̄m, qd⁹ scd⁹ m̄ deū con-
 tristati fuistis, q̄ntā in uobis genuit sollici-
 tudinē, imō satisfactiōnē, imō indigna-
 tionem, imō timorē, imō desyderiū, imō
 uindictā. Siquidē ubiq; cōmēdastis uos
 ipfos, q̄ puri sitis in eo negocio. Proinde
 tametsi scripsi uobis, nō id feci ei⁹ causa
 qui læserat, nec eius causa qui læsus fue-
 rat, sed ob id, ut palam fieret studium
 uestrum pro nobis apud uos in conspe-
 ctu dei. Idcirco consolationē accepimus
 K 4 ex

εἴπο

εἴπο

ἐπὶ τῆ παρακλήσει ὑμῶν, περισσοτέρως δὲ
 μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῆ χαρᾷ τίτῳ, ὅτι
 ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάν-
 των ὑμῶν. ὅτι εἶτι αὐτοῦ ὑπὲρ ὑμῶν κε-
 καύχημα, οὐ κατηχώθην, ἀλλ' ὡς πάν-
 τα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, ὅντα ἢ
 ἢ καύχησις ἡμῶν ἢ ἐπὶ τίτῳ, ἀλήθεια ἐγεν-
 νήθη. καὶ τὰ πλάγχθνα αὐτοῦ περισσοτέ-
 ρως εἰς ὑμᾶς ὄξην, ἀναμιμνησκομένου πῶς
 πάντων ὑμῶν ὑπακούω, ὡς μετὰ φόβου
 καὶ τρόμου ἐδέξαθε αὐτόν. Χαίρω ὅτι ἐν
 παντὶ θαρσύν ἐν ὑμῖν.

κα Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοί, πῶς χάρις
 τοῦ θεοῦ, πῶς δ' ἐδοξάσθη ἐν ταῖς ἐκκλησί-
 ας ἐν μακεδονίᾳ, ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ
 θλίψεως ἢ περισσεύει ἐν χαρᾷ αὐτῶν, καὶ
 ἢ κατὰ βάθους πτωχείας αὐτῶν ἐπερίσυν-
 σεμ εἰς τὸν πλοῦτον ἐν ἀπλότητι αὐ-
 τῶν. ὅτι κατὰ δάμαριν, μαρτυρῶ, καὶ ὑ-
 πὲρ δάμαριν αὐθαίρετοι, μετὰ πολλῆς πα-
 ρακλήσεως δέομενοι ἡμῶν, πῶς χάρις καὶ
 πῶς κοινωνία ἐν δ' ἀκονίᾳ ἐν εἰς τὴν ἀγί-
 ους, δ' ἐξάδα ἡμᾶς. καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσα-
 μεν, ἀλλ' αὐτοὺς ἐδάκαμ πρῶτον τοῦ κυρίου,
 καὶ ἡμῖν διὰ θελήματι τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ πα-
 ρακαλέσαι ἡμᾶς τίτον, ἵνα καθὼς προε-
 νήξατο, οὕτως καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ
 πῶς χάρις ταύτην.

Ἀλλ' ὡσπερ ἐν παντὶ περισεύετε πίσει,
 καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ πάσῃ αὐδοσίᾳ,
 καὶ τῆ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ
 ἐν ταύτῃ τῆ χάριτι περισεύητε. οὐ κατ'
 ἐπιταγῶν λέγω, ἀλλὰ διὰ ἐν εἰς ἐτέρω
 αὐδοσίᾳ, καὶ ὅ ἐν ὑμετέρας ἀγάπῃς
 γνήσιον δοκιμάζω. γινώσκετε γὰρ πῶς
 χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὅτι
 δι' ὑμᾶς ἐπώχθισε πλούσιον ὄντα, ἵνα ὑ-
 μῖς τῆ ἐκείνου πτωχείας πλουτήσητε. καὶ
 γνώμῳ ἐν τούτῳ δίδωμι. τῷτο γὰρ ὑ-
 μῖν συμφέρει, οἱ τινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι,
 ἀλλὰ καὶ τὸ δέλεον προενήξατε ἀπὸ

ἵνα
 ἵνα

ex cōsolatione uestri: quin uberius insu-
 per gauisi fuimus ob gaudium Titi, quod
 refocillatus sit spiritus illius ab omnibus
 uobis: quod si quid apud illum de uobis
 gloriatus sum, non fuerim pudefactus,
 sed ut omnia cum ueritate locuti sumus
 uobis, ita & gloriatio nostra, qua usus
 eram apud Titum, ueritas facta est. Et
 uiscera illius maiore in modum erga uos
 affecta sunt, dum recolit omniū uestrū
 obedientiam, quē admodū cum timore
 ac tremore exceperitis ipsum. Gaudeo quod
 in omnibus cōfidam uobis. Certiores
 autē uos facio fratres de gratia dei, quæ
 data fuit in ecclesijs Macedonia, quoniā
 per multam probationē afflictionis exu-
 berauit gaudium illorum, & profunda
 paupertas illorū exundauit in diuitias
 simplicitatis ipsorum. Nam pro uiribus
 (testor) etiam supra uires prompti fue-
 runt, multa cum obtestatione rogantes
 nos, ut beneficium & societate ministerij
 susciperemus in sanctos. ac nō quatenus
 sperabamus, quin etiam semetipsos dedi-
 derunt primū dño, deinde & nobis per
 uoluntate dei, in hoc ut adhortaremur
 Titum, ut quē admodum ante cœpisset,
 ita & cōsummaret hanc quoque erga uos
 beneficentiam. Imò quē admodum ubique
 abundatis fide, & sermone, & scientia, &
 omni diligentia, & in ea quæ ex uobis in
 nobis est charitate, facite ut in hac quoque
 beneficentia abundetis. Nō scdm impe-
 rium loquor sed per sollicitudinem, erga
 alios etiā uestre dilectionis sinceritate
 approbans. Nostis em̄ bñficiā dñi no-
 stri Iesu Christi, quod propter uos pauper fa-
 ctus sit, cū esset diues, ut uos illi pauper-
 tate ditesceretis. Et cōsiliū in hoc do, nam
 hoc uobis cōducit: qui quidem nō solum
 facere, uerūctiā uelle iam cœpistis anno
 superiore,

πῶς ἐβύσθη. νῦν δὲ κὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε,
 ὅπως καθάπερ ἢ προθυμία τοῦ θελήσω, οὐ-
 τως καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχου. εἰ γὰρ
 ἢ προθυμία πρόκειται, καὶ οὐκ ἔχει τις
 εὐπρόσδεκτος, οὐ καὶ οὐκ ἔχει. οὐ γὰρ
 ἵνα ἄλλοις ἀνεσίς, ὑμῶν δὲ διλίψις, ἀλλ' ὅτι
 ἰσότης ἐν τῷ καὶ τῷ ὑμῶν πε-
 ρισθῦμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑπέρημα, ἵνα καὶ τὸ
 ἐκείνων περισθῦμα ἰσότης εἰς τὸ ὑμῶν ὑπέ-
 ρημα, ὅπως γύνηται ἰσότης, καὶ οὕτως γέγρα-
 πται. ὁ τὸ πολλὸν, οὐκ ἐπλεόνασε καὶ ὁ τὸ
 ὀλίγον, οὐκ ἠλαττόνησε. χάρις δὲ τῷ θεῷ,
 τῷ διδόντι πλὴν αὐτῶν πᾶσι ὑμῶν
 ἐν τῇ καρδίᾳ τίτω, ὅτι πλὴν ἡ ἀκλυσίμ
 ἐδέξατο, πᾶσι αὐτοῖς δὲ ὑπάρχων, ἀν-
 δάρετος ἡ γὰρ πρὸς ὑμᾶς. σωπεπέμφα
 μὲν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν, οὗ ὁ ἐπανοῶς
 ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλη-
 σίῶν, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ χερσὸν τῶν
 ὑπὸ τῶν ἐκκλησίῶν, σωκένδημος ἡμῶν σὺν
 τῇ χάριτι ταύτῃ, τῇ διακονίᾳ ὑφ' ἡμῶν,
 πρὸς πλὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξα, καὶ προθυ-
 μίᾳ ὑμῶν. σελλόμνοι τῶν, μή τις ἡμᾶς
 μωμήσῃται ἐν τῇ ἀδρόκτι ταύτῃ, τῇ δια-
 κονίᾳ ὑφ' ἡμῶν, προνοῦμνοι καλὰ,
 οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώ-
 πιον ἀνθρώπων. σωπεπέμφαμεν δὲ ἀν-
 τὸς τὸν ἀδελφόν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσα-
 μὲν ἐν πολλοῖς πολλάκις ἀποστέλλομεν ὄν-
 τας, νῦν δὲ πολλὸν ἀποστέλλομεν, πᾶ-
 ποιδήσει πολλὰ τῇ εἰς ὑμᾶς, εἴτε ὑπερ-
 τίτου, κοινωνοῦς ἐμοῦ, καὶ εἰς ὑμᾶς συ-
 νεργός, εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν ἀπόστολοι
 ἐκκλησίῶν, δόξα χριστοῦ. πλὴν οὐκ ἐνδει-
 ξίμ ἐν ἀγάπῃ ὑμῶν καὶ ἡμῶν καυχίσει-
 ως ὑπερ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε καὶ εἰς
 προσώπον τῶν ἐκκλησίῶν.

superiore. Nunc autē & illud qd' facere
 cœpistis, perficite: ut quēadmodū uolun-
 tas prompta fuit, ita & perficiatis ex eo
 quod potestis. Etenim si prius adsit animi
 prōptitudo, ea iuxta quicquid illud est,
 qd' possidet aliquis, accepta est, nō iuxta
 id qd' nō possidet. Nō em̄, ut alijs relaxa-
 tio sit, uobis autē angustia, sed ut ex æqua-
 bilitate in præsenti tempore uestra copiā
 illorū succurrat inopiā: & illorum copiā
 uestræ succurrat inopiā: ut fiat æquabili-
 tas, quēadmodū scriptū est: Qui multū
 habebat, huic nihil superfuit: & qui pau-
 lum habebat, is nihilo min⁹ habuit. Gra-
 tia autē deo, qui dedit eandē sollicitudinē
 p̄ uobis in corde Titī, qui exhortationē
 acceperit, quin potius cum esset diligen-
 tior, suapte sponte ad uos uenerit. Misit
 autē unā cū illo ^{Titō} fratrem cum, cui⁹ laus
 est in euāgelio p̄ oēs ecclesias: nec id solū,
 uerū etiā delectus est ab ecclesijs, cōmes
 peregrinationis nostræ, cū hac bñficētia
 quæ administrat à nobis ad eiusdē dñi
 gloriā, & animi uestri prōptitudinē. decli-
 nantes hoc, ne q̄s nos carpat in hac exu-
 berantia, q̄ administrat à nobis, p̄curan-
 tes honesta, nō tm̄ corā dño, sed etiā corā
 hoīb⁹. Misim⁹ autē unā cū illis fratrem no-
 strū, quē pbaueram⁹ in multis sapenu-
 mero diligentē, nūc autē mltō diligentiorē,
 ob multā fiduciā, quā habeo erga uos, si-
 ue Titī noie, q̄ socius me⁹ est, & erga uos
 adiutor, siue aliorū, q̄ frēs nostri sunt, &
 legati ecclesiarū, gloriā Christi. Proinde
 documētū charitatis uestræ, & nostræ de
 uobis gloriatiōis, in eos demōstretis etiā
 in cōspectu ecclesiarū. Nā de submini-

Exo. 16.

Nigmin Barnabō
My uobis Titō

περί μου ἡ δὲ διακονία ἐν εἰς τὸν ἀγί-
 ον πρὸς μοι ἔστι τὸ γράφει ὑμῶν. οἶδα γὰρ
 πλὴν προθυμίᾳ ὑμῶν, ἢ ὑπερ ὑμῶν καυ-
 χώμα μακροῦσιν. ὅτι ἀχαίᾳ παρασκευασα

stratione qdē q̄ fiat in sc̄tōs, superuacūū
 est mihi scribere uobis. Noui em̄ prōpti-
 tudinē animi uestri, quā de uobis iacto
 apud Macedones. qm̄ Achaia parata est
 ab

IX

ἀπὸ πέρουςι, καὶ ὁ δὲ ὑμῶν ζῆλος ἡρέθισε
 τὸς πλείονας. ἔπεμψα δὲ τὸς ἀδελφούς, ἵνα
 μὴ ὀκνήσῃτε ἡμῶν τὸ ὑπερῶν, κενωδῆ
 ἐν τῷ μέρει τούτῳ. ἵνα καθὼς ἔλεγον, ἵνα
 σκόνια σμύδι οἴητε, μή πως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ
 μακεδόνες, ἐν ἑνὶ ἡμέρᾳ ἀπὸ σκόνιας
 καταχωσθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν ὑ-
 μῶν, ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ ἐν καυχίσει.
 ἀνακηρύξομαι ἡγησάμενος, ἵνα ἀκαλέσαι τοὺς
 ἀδελφούς, ἵνα προέλθωσι εἰς ὑμᾶς, ἐν προ-
 καταρτίσει πλὴν προκατηγγελλέντων ἐν
 λόγῳ ὑμῶν, ταύτῃ ἐτοίμη ἔιναι, ὅπως
 ὡς ἐν λόγῳ, ἐν μὴ ὡς πλεονεξίᾳ. τοιο-
 δὲ, ὁ πείρω φειδομένως, φειδομένως καὶ θεί-
 σει. καὶ ὁ πείρω ἐν ἐν λόγῳ, ἐν ἐν λόγῳ
 καὶ θείσει. ἔκαστος καθὼς προαιρεῖται τῇ καρ-
 δία, μὴ ἐκ λύπης ἢ δὲ ἀνάγκης. ἵλαρόν γάρ
 ἐστὶν ἅπασι θεός. δυνάστε δὲ ὁ θεὸς πᾶ-
 σαν χάριμ περιεούσα εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παν-
 τὶ πᾶσαν αὐτάρεσσαν ἔχοντες, περιεούσα
 εἰς πᾶσαν ἔργον ἀγαθόν. καθὼς γέγραπται.
 ἐσκόρπισε, ἐδωκε τοῖς πένθεσι, ἢ δὲ ἵα κακο-
 σῶν αὐτοὺς ἐν τῷ αἰῶνι. ὁ δὲ ἐπιχο-
 ρηγῶν πείρω τῷ πείρωσι, καὶ ἄριστον εἰς
 βρώσιν χρησθήσεται, καὶ πληθύνει τὸν πό-
 ρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσει τὰ γεννήματα ἐν
 καλοσύνῃ ὑμῶν, ἐν παντὶ πλοστικῶν,
 εἰς πᾶσαν ἀπλότητα, ἢ τις κατεργάζεται
 δὲ ἡμῶν ἐν χάρισί, καὶ δεῶ. ὅτι ἡ δὲ ἵα-
 κονία ἐν λήτσει τῆς ταύτης ὁ μόνον ἐστὶ
 προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα ἢ ἀγί-
 ων, ἀλλὰ καὶ περιεούσα δὲ πολλῶν ἐν
 χάρισί, καὶ δεῶ, δὲ ἐν δὲ δοκιμῆς δὲ ἵα κο-
 νίας ταύτης, διοξάζοντες τὸν θεόν ἐπὶ τῇ
 ὑποταγῇ ἐν ὁμολογίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγ-
 γέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀπλότικῃ ἐν κοι-
 νῳ εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας, καὶ αὐ-
 τῶν δέησι ὑπερῶν ἐπιποδοῦσιν ὑμᾶς,
 δὲ πλὴν ὑπερβάλλουσαν χάριμ τοῦ δεῶ ἐφ' ὑ-
 μῖν. χάρις δὲ τῷ δεῶ, ἐπὶ τῇ ἀνεκδιήγη-
 τῳ αὐτοῦ δωρεῶ.

ab anno superiore, & uestrū exemplum
 prouocauit complures. Misi tamen hos
 fratres, ne gloria nostra qua glorior de
 uobis, inanis fiat in hac parte. ut quēad-
 modū dicebam, parati sitis: ne quō pacto
 fiat, ut si mecum uenerint Macedones &
 offenderint uos imparatos, nos pudore
 suffundamur, ut ne dicā uos, in hoc argu-
 mēto gloriationis. Proinde necessariū ar-
 bitratus sum, adhortari fratres, ut prius ac-
 cederēt ad uos, & prępararet iā añ pro-
 missam bonā collationē uestrā, ut ea sit
 in promptu, sicut tanquā bona collatio, & nō
 tanquā fraudatio. Illud autē dico: Qui se-
 minat parciter, parciter & messurus est:
 & qui seminat in benignis collationibus,
 in benignis collationib⁹ & messurus est:
 unusquisquē scđm ppositū cordis, nō ex
 molestia aut ex necessitate. Nā hilarē da-
 torē diligit deus. Potēs est autē de⁹ effice-
 re, ut totū bñficiū in uos exuberet: ut in
 omib⁹ oēm sufficiētīā habētes, exubere-
 tis in omē opus bonū, quēadmodū scri-
 ptum est: Dispersit, dedit pauperib⁹, iu-
 sticia ei⁹ manet in sæculū. Porro q suppe-
 ditat semē seminanti, is & panē in cibum
 suppeditet, & multiplicet sementē uestrā,
 & augeat prouētus iusticię uestrę, ut in
 omib⁹ locupletemini, in oēm simplicita-
 tem, quę per nos efficit, ut gratiā agant
 deo. Nā functio hui⁹ ministerij nō solū
 supplet ea quę desunt sanctis, uerū etiā
 exuberat in hoc, qd' per multos agantur
 gratiā deo, qui per pbatōnē ministerij
 huius, glorificant deū sup obediētia con-
 sensus uestri in euāgelium Christi, & de
 simplicitate cōmunicationis in ipos, & in
 omneis, & in illorum oratione p uobis,
 qui desyderant uos propter eminentem
 gratiā dei in uobis. Gratiā autē deo, sup
 inenarrabili suo munere.

Ellegit

*Hilarem diligit deus
datorum, Eccl. 11: 2*

*Oratio sanctorum
in terra alius
uincit*

Αὐτὸς

Caterum

1 γ Αυτὸς δὲ ἐγὼ παῦλος ἀποκαλῶ ὑμᾶς
 διὰ τοῦ προσηγορευθῆναι ἐπιεικείας τοῦ χρισ-
 τοῦ, ὃς ἦν πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν,
 ἔπειτα δὲ διαρέων εἰς ὑμᾶς. δέομα ἵνα μὴ πά-
 ρωμ θαρσύνῃσαι τῆ πεποιθήσει, ἢ λογιζομαι τολ-
 μήσαι, ἐπὶ τινος τῶν λογιζομένων ἡμᾶς,
 ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας. ἐν σαρκὶ
 γὰρ περιπατοῦντες οὐ κατὰ σάρκα στρα-
 τεύομεθα. τὰ γὰρ ὄπλα τοῦ στρατίου ἡ-
 μῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τοῦ θεοῦ δι-
 κῶς καθάρσει ὀχυρωμάτων, λογισμοῦς
 καθαρῶν, καὶ πᾶν ὑψωμα ἐπαυρόμε-
 νομ ἡμεῖς ἐν γνώσει τοῦ θεοῦ, καὶ ἀχμα-
 λωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς πλὴν ὑπακοῦν τοῦ
 χριστοῦ, καὶ ἐν εὐνοίᾳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι
 πᾶσα παρὰ τὸν θεόν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ
 ὑπακοή. τὰ ἡμεῖς πρόσωπον βλέπετε; εἴ τις
 πέποιθε ἑαυτοῦ χριστοῦ εἶναι, τοιοῦτο λογι-
 ζέσθω πάλιν ἑαυτῷ, ὅτι καθὼς αὐτὸς
 χριστοῦ, οὕτως καὶ ἡμεῖς χριστοῦ. εἰ μὴ γὰρ
 καὶ περὶ ὅτι καυχῆσώμεθα περὶ τοῦ
 θεοῦ ἡμῶν, ἡς ἔδοκεν ὁ κύριος ἡμῖν
 εἰς ὀικουμένην, καὶ οὐκ εἰς καθάρσει ὑ-
 μῶν, ὃν καταχυνώσονται, ἵνα μὴ δό-
 ξω ἡμεῖς ἐκφοβῆσθαι ὑμᾶς διὰ τὸ ἐπισο-
 λῶν. ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί, φησὶ, βαρεῖαι καὶ
 ἰχυραὶ, ἢ δὲ παρρησία τοῦ σώματος ἀδε-
 νῆς, καὶ ὁ λόγος ἡμεῶν κενός. τοιοῦτο λο-
 γιζέσθω ὁ ποιῶν, ὅτι οἱ εἰς μὲν τοῦ λό-
 γου δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, ποιῶν καὶ πα-
 ρόντες τοῦ ἔργου. οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρι-
 ναί ἢ συγκρίναί ἑαυτοὺς τισὶ ἢ ἑαυτοὺς συ-
 νισανόντων, ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυ-
 τοὺς μετροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς
 ἑαυτοῖς, ὃν σωτήριον. ἡμεῖς δὲ οὐχὶ εἰς τὰ
 ἄμετρα καυχῆσώμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέ-
 τρον τοῦ κανόνος, οὗ ἐμερίσθη ἡμῖν ὁ θεὸς
 μέτρον ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν. οὐ γὰρ
 ὡς μὴ ἐφικνόμενοι εἰς ὑμᾶς, ὑπερκετεί-
 νομεν ἑαυτοὺς. ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐ-
 φθάσαμεν ἐν τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ,
ὅτι

Ceterū ipse ego Paulus obsecro uos
 per lenitatē & mansuetudinē Christi, qui
 iuxta faciem quidem humilis sum inter
 uos, absens tamen audax sum erga uos.
 Rogo autē uos, ne praesens audeam ea fi-
 ducia, qua existimor audax fuisse in quō-
 dam, qui putant nos ueluti secundum carnē
 ambulare: nam in carne ambulantes, non
 secundum carnē militamus. Si quidem arma
 militiae nostrae non carnalia sunt, sed po-
 tentia deo, ad demolitionē munitiōnū,
 quibus cōsilia demolimur, & omnē celsi-
 tudinē quae extollit aduersus cognitiō-
 nem dei, & captiuam ducimus omnē co-
 gitationē ad obediendum Christo, & in
 promptu habem⁹ uindictam aduersus
 omnē inobediētiā, cū impleta fuerit ue-
 stra obediētia. Quae in cōspectu sunt, ui-
 detis? Si quis de seipso cōfidit, quod Chri-
 sti sit, illud rursum perpēdat ex seipso: quod
 quēadmodum ipse Christi est, ita & nos
 Christi sum⁹. Nam si & ampli⁹ quippiā
 gloriē de potestate nostra, quam dedit
 dñs nobis in aedificationē, & non in de-
 structionē uestri, non pudeam, ne uidear
 ceu perterrefacere uos per epistolas. Nam
 epistolae quidē, inquit, graues sunt & rō-
 bustae, at praesentia corporis infirma, &
 sermo contēptus. Hoc reputet, qui istius-
 modi est, quod quales sum⁹ sermone, per episto-
 las cū absūm⁹, tales sum⁹ & cū adsum⁹,
 facto. Non enim sustinem⁹ inserere, aut con-
 ferre nos ipsos cū quibusdā, qui se ipsos cōmē-
 dant. Sed isti non intelligūt, quod ipsi inter
 sese se ipsos metiunt; & cōparāt semet si-
 bi. At nos non in immensum gloriabimur,
 ueque iuxta mēsurā regulae, quae partit⁹ est no-
 bis de⁹, mēsurā pertingēdi etiā usque uos.
 Non enim quasi non pertingam⁹ usque ad uos,
 extēdim⁹ nos ipsos supra modū. Nam usque
 ad uos quod quod puenim⁹ in euāgelio Christi,
non

ὄυκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἄλλοτρίοις κόποις, ἐλπὶδα ἔχοντες, ἀυξανομύνης φιλίππιστος ὑμῶν ἐν ὑμῖν, μεγαλυθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν, εἰς περιουσίαν, εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, ὄυκ ἐν ἄλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἔτοιμα, καυχῆσασθαι. ὁ δὲ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω. ὄυ γὰρ ὁ ἑαυτὸν σιωπῶν ἐκείνους ὄζει δόκιμος, ἀλλ' ὁ ὁ κύριος σιωπῆσει.

κ δ Ωφελον ἀνείχεσθε μοι μικρὸν τῆ ἀφροσύνη. ἀλλὰ καὶ ἀνείχεσθε μοι. Ζηλώ γὰρ ὑμῶν θεοῦ ζήλων, ἡρμοσάμενος γὰρ ὑμῶν ἐν ἀνδρί, παρθένον ἀγνῶν παρρησιασθεῖς χριστοῦ. φοβῆμαι θεῖον, μήπως ὡς ὁ ὄφις ἔναρ θύξῃ πάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτως φθάρῃ τὰ νοήματα ὑμῶν, ἀπὸ φιλίας ἀπλότητος φιλίᾳ εἰς τὸν χριστόν.

κ ε Εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον ἰησοῦν κηρύσσει, ὄυκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε, ὁ ὄυκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον, ὁ ὄυκ ἐδέξασθε, καλῶς ἠνείχεσθε. Λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑσερηκέναι ἢ ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων. εἰ δὲ ἡμεῖς ἰδιώτης θεοῦ λόγος, ἀλλ' οὐ τῆ γνώσει. ἀλλ' ἐν παντί φανερωθέντες ἐν πᾶσι εἰς ὑμῶν. Ἡ ἁμαρτίαν ἐποίησα ἑμαυτὸν ταπεινῶν, ἵνα ὑμῶν ὑψωθῆτε, ὅτι δωρεὰν τῆ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐκχεσθαι ὑμῖν; ἄλλως ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν δ' ὑψώσιον πρὸς πλὴν ὑμῶν διακονίαν. ἡμεῖς παρὼν πρὸς ὑμῶν καὶ ὑσερηκείας, ὄυ κατενάρκησα ὄυδενός. τὸ γὰρ ὑσερηκεία μου προσανεπλήρωσα ὄυ ἀδελφοί, ἐλθόντες ἀπὸ μακεδονίας. ἡμεῖς ἐν παντί ἀβαρῆ ὑμῖν ἑμαυτὸν ἐτήρησα, ἡμεῖς τηρήσω. ἐσιμ ἀλήθεια χριστοῦ ἐν ἐμοί, ὅτι ἢ καύχησις αὐτῆ ὄυ φραγήσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασι φιλίας ἀχάϊας. διὰ τί; ὅτι ὄυκ ἀγαπῶ ὑμῶν; ὁ θεὸς οἶδεν. ὁ δὲ ποιῶ, ἡμεῖς ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω πλὴν ἀφορμῶν, ἢ δελόντων ἀφορμῶν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται ἐυρεθῶσι, καλῶς

nō in immēssum gloriātes super alienis laborib⁹, sperātes futurū : ut subolefcēte fide uestra in uobis, magnificemur iuxta regulam nostrā in exuberantiā : ut ihs quoq; regionibus, quæ ultra uos sunt, euangelizem, non per alienā regulam ut de his quæ parata sunt, gloriemur : sed qui gloriātur, in dño gloriētur. Non em̄ qui seipsum cōmendat, ille p̄batus est, sed is quē dñs cōmendat. Vtinā tolerassetis me paulisper in insipientia mea. imō & suffertis me. nā zelotypus sum erga uos, dei zelo. Adiunxi enim uos uni uiro, ut uirginē castam exhiberetis Christo : sed metuo, ne qua fiat, ut quēadmodum serpens Euā decepit uersutia sua, ita corrūpantur sensus uestri à simplicitate, quæ erat erga Christū. Nā si is, qui uenit, aliū Iesum prædicat, quē nō p̄dicauim⁹, aut si sp̄m aliū accipitis, quē non accepistis, aut euāgeliū aliud qd̄ nō accepistis, recte sustinuissetis. Arbitror em̄ me nihilo inferiorē fuisse eximīs apostolis. Cæterū licet imperitus sim sermone, nō tñ sciētia. Verū ubiq; manifesti fuim⁹ in oib⁹ erga uos. Nū illud peccaui, q; meipsum humiliarim, ut uos exaltarem̄ini; qd̄ gratuito euāgeliū dei p̄dicauerim uobis; Cæteras ecclesias de p̄dat⁹ sum, accepto ab illis sti p̄dicio, q̄ uobis inferuīrē. Et cū apud uos essem, & egerem, nō onerosus fui cuiq;. Nā qd̄ mihi deerat, suppleuerūt fratres, q; uenerant à Macedonia; & in oīb⁹ sic me seruabā, ne cui essem onerosus, atq; ita seruabo. Est ueritas Christi in me, q; hæc gloriatio nō interrūpet cōtra me in regionibus Achaïæ. Quapropter; an q; non diligam uos; Deus nouit. Verū qd̄ facio, idem & faciam, ut amputē occasionem ihs, qui cupiunt occasionem: ut in eo de quo gloriātur, reperiant; quēadmodū

&

καὶ ἡμεῖς.

οἱ γὰρ τοῖστοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται
 δόλιοι, μεταχρηματίζόμενοι εἰς ἀποδόλφον
 χριστοῦ. καὶ οὐ θαυμάσιον. αὐτοὺς γὰρ ὁ σατα-
 νᾶς μεταχρηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός.
 οὐ μέγα οὖν, εἰ καὶ δῖάκονοι αὐτοῦ μετα-
 χρηματίζονται, ὡς δῖάκονοι δικαιοσύνης,
 ὡς τὸ τέλος ἔσται καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν. πάλ-
 λι μ λέγω, μή τις με δόξῃ ἀφρονα εἶναι, εἰ
 δὲ μή γε, καὶ ὡς ἀφρονα δέξασθε με, ἵνα
 μικρόν τι καὶ γὰρ καυχῆσώμαι. ὁ λαλῶ, οὐ
 λαλῶ. καὶ κύριον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν
 ταύτῃ τῇ ὑποστάσει ἐν καυχῆσώσῃ. ἐπεὶ
 πολλοὶ καυχῶνται κατὰ πλὴν σάρκα, καὶ
 γὰρ καυχῆσομαι. ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε ἅπ-
 ῶ ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες. ἀνέχεσθε γὰρ, εἰ
 τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἰ τις κατεδίδει, εἰ
 τις λαμβάνει, εἰ τις ἐπαίρεται, εἰ τις ὑ-
 μᾶς εἰς πρόσωπον θείον, κατὰ ἀτιμίαν λέ-
 γω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἠδενήσαμεν, ἐν ᾧ δ' ἄν-
 τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμᾷ καὶ
 γὰρ. ἐβραῖοί ἐισι, καὶ γὰρ ἰσραηλιταὶ ἐισι,
 καὶ γὰρ. σπέρμα ἀβραάμ ἐισι, καὶ γὰρ. δῖά-
 κονοι χριστοῦ ἐισι, παρὰ φρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ
 ἐγώ. ἐν κόποις περιεσοτέρως, ἐν πλῆγῃς
 ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περιεσοτέ-
 ρως, ἐν θανάτοις πολλάκις. ὑπὸ ἰουδαίων
 πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλα-
 βον. τρεῖς ἔξραβδίθω. ἅπαξ ἐλιθάθω,
 τρεῖς ἐναυάγκσα. νυχθήμερον ἐν ἔθῃ βουθῶ
 πεποίηκα, ὁδοιπορίαις πολλάκις, κιν-
 δάσοις ποταμῶν, κινδάσοις λιθῶν, κιν-
 δάσοις ἐκ γῆσους, κινδάσοις ἐκ ἐθνῶν, κιν-
 δάσοις ἐν πόλει, κινδάσοις ἐν ἐρημίᾳ, κιν-
 δάσοις ἐν θαλάσῃ, κινδάσοις ἐν ψευδα-
 δέλφοις, ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυ-
 πνίαις πολλάκις, ἐν λιμῶ καὶ δίψῃ, ἐν
 νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνό-
 τητι, χωρὶς ἅπ-ω παρεκτός, ἢ ἐπισύστασις
 μου ἢ κατ' ἡμέραν ἢ μέρος πασῶν ἅπ-
 ῶ ἐκκλησιῶν. τίς ἀδενεῖ, καὶ οὐκ ἀδενεῖ;
 τίς

& nos. Siquidē istiusmodi pseudaposto-
 li, operarij dolosi sunt, sumpta persona
 apostolorū Christi: atque haud mirum,
 quandoquidē ipse satanas transfiguraf
 in angelū lucis. Nō magnū est igit̄, si &
 ministri illius, personā in se transferunt,
 quasi sint ministri iusticiæ, quorum finis
 erit iuxta opera eorū. Iterū dico, ne quis
 me putet insipiētem esse, alioquin & iam
 ut insipientem accipite me, ut paululum
 quiddā & ego glorier. Qd̄ dico, nō dico
 scd̄m dñm, sed uelut per insipientiam, in
 hoc argumēto gloriationis. Quādoqui-
 dem multi gloriant̄ scd̄m carnē, & ego
 gloriabor. Libenter em̄ suffertis insipien-
 tes, cū sitis sapientes. Suffertis em̄, si quis
 uos in seruitutem adigit, si quis exedit, si
 quis accipit, si quis attollit sese, si quis uos
 in faciē cædit, iuxta cōtumeliām loquor.
 Perinde quasi nos infirmi fuerimus, imò
 in quocūq; audet aliquis (per insipientiā
 loquor) audeo & ego. Hebræi sunt, sum
 & ego. Israëlita sunt, sum & ego. Semen
 Abrahæ sunt, sum & ego. Ministri Chri-
 sti sunt (delirans loquor) excellētius sum
 ego, in laborib⁹ copiosius, in uerberibus
 supra modū, in carceribus abundantius,
 in mortibus frequenter. A Iudæis quin-
 quies quadragenas plagas una minus ac-
 cepti. Ter uirgis cæsus fui. semel fui la-
 pidatus. ter naufragium feci. noctem ac-
 diem in profundo egi, in itinerib⁹ sæpe,
 in periculis fluminū, periculis latronum,
 periculis ex genere, periculis ex gentibus,
 periculis in ciuitate, periculis in deserto,
 periculis in mari, periculis inter falsos fra-
 tres, in labore & molestia, in uigilijs sæpe,
 in fame & siti, in ieiunijs sæpe, in frigore
 & nuditate. p̄ter ea q̄ extrinsec⁹ accidūt,
 incūbēs mihi q̄tidiana cura oim̄ ecclesia-
 rum. Quis infirmat, & ego nō infirmor?
 L Quis

Urac. 1. miles lea

Deu. 18. 2. p̄ter

Min. frigid. faere:

XI

Scandalis dicitur et non est

τις σκανδαλιζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι·
εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ ὅτι ἀδενείας μου
καυχῆσομαι.

*Αποδιδόσκει ἕως
νομῶν*

Ο θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ
χριστοῦ ὁ δίδει, ὃ ὡν ἐυλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶ-
νας, ὅτι οὐ ψεύδομαι. ἐν δαμασκῷ ὁ ἐθνάρ-
χος ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει πλὴν δα-
μασκηνῶν πόλιν, πιάσαι με δέλωμ, καὶ
διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάδην διὰ τοῦ
τείχεος, καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ. καυ-
χᾶσθαι δεῖ ὃν οὐ συμφέρει μοι, ἐλεύσομαι γὰρ
εἰς ὁππασίας καὶ ἀποκαλύψαι κυρίως. διδα-
κτὴν ἀνθρώπων ἐν χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσά-
ρων, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ
σώματος, οὐκ οἶδα, ὃ θεὸς οἶδεν, ἀρπαγέν-
τα τὸν τοῖστον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. καὶ οἶδα
τὸν τοῖστον ἀνθρώπων, εἴτε ἐν σώματι, εἴτε
ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὃ θεὸς οἶδεν,
ὅτι ἠεπάγη εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἤκουσεν
ἀρρήτα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆ-
σαι. ὑπὲρ τοῦ τοῖστου καυχῆσομαι, ὑπὲρ δὲ
ἐμαυτοῦ οὐ καυχῆσομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀδε-
νεύαις μου. ἐὰν γὰρ θελήσω καυχῆσασθαι,
οὐκ ἔσομαι ἄφρων, ἀλήθειαν γὰρ ἔρω. φεί-
δομαι δὲ, μή τις εἰς ἐμέ λογισθῆται, ὑπὲρ ὃ
βλέπει με, ἢ ἀκῆτι δέξομαι. καὶ τῆ ὑπερ-
βολῇ ἢ ἀποκαλύψωμ ἵνα μὴ ὑπεραίρω-
μαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῆ σαρκί, ἀγγελ-
σατάμ, ἵνα με κολαφίσῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρω-
μαι. ὑπὲρ τούτου τρις τὸν κύριον παρεκά-
λεσα, ἵνα ἀποσῆ ἀπ' ἐμοῦ, καὶ εἰρηκὲ μοι. ἀρ-
κῆ σοι ἢ χάρις μου. ἢ δὲ δώαμις μου ἐν ἀδε-
νεύαις τελεῖται. ἢ δὲ οὐ μᾶλλον καυχῆσο-
μαι ἐν ταῖς ἀδενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ
ἐπ' ἐμέ ἢ δώαμις τοῦ χριστοῦ. διὸ ἐυδοκῶ ἐν
ἀδενείαις, ἐν ὑβρεσιμ, ἐν ἀνάγκαις, ἐν δίω-
γμοῖς, ἐν σενοχωρίαις ὑπὲρ χριστοῦ. ὅταν
γὰρ ἀδενῶ, τότε δώατός εἰμι. γέγονα,
ἄφρων καυχώμενος. ὑμεῖς με ἠναγκάσα-
τε, ἐγὼ γὰρ ὠφελον ὑφ' ὑμῶν σωῖσασθαι.
οὐδὲρ γὰρ ὑπέρησα ἢ ὑπὲρ λίαν ἀποσόλωμ,
εἰ

*Scio hominem in
Christo. Scio hominem
in corpore, ut scio
hominem in spiritu.
Scio in corpore
paralysin, et*

Quis offendit, & ego non uror: Si gloria-
ri oporteat, de his quae infirmitatis meae
sunt, gloriabor. Deus & pater domini no-
stri Iesu Christi, qui est laudandus in sae-
cula, novit, quod non mentiar. In Damasci civi-
tate gentis praefectus nomine Aretae re-
gis excubias posuerat in Damascenorum
urbe, cupiens me comprehendere, ac per fene-
stram in sporta demissus fui per moenia,
effugique manus eius. Gloriari sane non expe-
dit mihi, veniam enim ad visiones & revela-
tiones domini. Novit hominem in Christo an-
nos quatuordecim: an in corpore, ne-
scio, an extra corpus, nescio, deus novit: rap-
tum huiusmodi in tertium usque caelum, &
scio huiusmodi hominem: an in corpore,
an extra corpus, nescio, deus novit: raptum
fuisse in paradysum, & audisse arcana ver-
ba, quae fas non sit homini loqui. Super
huiusmodi homine gloriabor, de me ipso
vero non gloriabor, nisi super infirmitatibus
meis. Nam si voluero gloriari, non ero in-
sapiens, veritatem enim dicam: sed parco vobis,
ne quis de me cogitet, supra id quod videt
esse me, aut quod audit ex me. Et ne excel-
lencia revelationum supra modum efferrer,
datus fuit mihi stimulus per carnem, nun-
cius satanae, ut me colaphis caederet, ne su-
pra modum efferrer. Super hoc ter dominum
rogavi, ut discederet a me, & dixit mihi:
Sufficit tibi gratia mea. nam virtus mea
per infirmitatem perficitur. Libentissime igitur
gloriabor potius super infirmitatibus meis,
ut inhabitet in me virtus Christi. Quam-
obrem placeo mihi in infirmitatibus, in con-
tumeliis, in necessitatibus, in persecutioni-
bus, in anxietatibus pro Christo. Cum enim in-
firmus sum, tunc robustus sum. Factus
sum insipiens gloriando. Vos me coegistis,
nam ego debueram a vobis comedari. Nulla
enim in re inferior fui summis apostolis,
tametsi

εἰ καὶ οὐδ' ἐμ' εἰμι. τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀπο-
 σόλῃ κατεργάσθην ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπο-
 μομφῇ, ἐν σημείοις καὶ τέρασιν, καὶ δυνάμε-
 σιν. τί γὰρ ὄψιν ὃ ἠπείδητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς
 ἐκκλησίας; εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐκ κατε-
 νάρκησα ὑμῶν; χάρισαθ' ἐμοὶ πλὴν ἀδικί-
 αμ ταύτην. ἰδοὺ τρίτον ἐτοίμως ἔχω ἐλθεῖν
 πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν. οὐ
 γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ' ὑμᾶς. οὐ γὰρ ὀφεί-
 λη τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζεσθαι, ἀλλ'
 οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. ἐγὼ δὲ ἠδίστα διαπα-
 νήσω, καὶ ἐκ διαπανθήσομαι ὑπὲρ ἧν ψυ-
 χῶν ὑμῶν, εἰ καὶ περιεσοτέρως ὑμᾶς ἀγα-
 πῶν, ἢ ἦτορ ἀγαπῶμαι. ἔσω δὲ, ἐγὼ οὐ κα-
 τεβάρησα ὑμᾶς, ἀλλ' ὑπάρχωμ' ὡς ἄνθρωπος,
 δόλω ὑμᾶς ἐλάβομ'. μή τινα ὧν ἀπέσαλκα
 πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτὸ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς;
 παρεκάλεσα τίποτ', καὶ σωμαπέσαλα τὸν
 ἀδελφόν. μή τι ἐπλεονέκτησαμ' ὑμᾶς τί-
 ποτ'; οὐ γὰρ αὐτῷ πνεύματι περιεπατή-
 σαμην; οὐ τοῖς ἀντιῶν ἴχνησι; πάλιν δοκεῖ-
 τε, ὅτι ὑμῖν ἀπολογώμεθα; κατ' ἐνώπιόν
 τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ λαλῶμεν. τὰ δὲ πάντα ἀ-
 γαπητοὶ ὑπὲρ ᾧ ὑμῶν δικοδομή. φοβῶ-
 μαί γὰρ, μή πως ἐλθὼν, οὐχ' οἴους δεῖλω
 ἔυρω ὑμᾶς, καὶ γὰρ ἐυρεθῶ ὑμῖν ὄϊον οὐ θέλει-
 τε, μή πως ἔρφε, ζήλοισι, θυμοῖς, ἐριθείαι, κα-
 τ' ἀλαλῖαι, ψιθυρισμοῖς, φυσιώσεσιν, ἀκατα-
 σασίαι. μή πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ
 ὁ θεὸς μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενήσω πολλοὺς
 ἧν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάν-
 των ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ ὡρνεῖα, καὶ ἀ-
 σελγεία ἢ ἔπραξαμ'.

*3 Τρίτον ποτὸ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐπὶ
 δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σαθή-
 σεται ὡς ῥῆμα. προείρηκα καὶ προλέγω,
 ὡς παρῶν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὸ νῦν γρά-
 φω τῶν προημαρτηκόσιν, καὶ τῶν λοιποῖς
 πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἐλθὼ εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσο-
 μαί. ἐπεὶ δοκιμῶν ζητεῖτε, ποτ' ἐμὸν λα-
 λοῦντ' ἔχριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀθενεῖ,
 ἀλλὰ

tametsi nihil sum. Signa quidē apostoli
 peracta fuerūt inter uos cū omī patiētia,
 & signis & prodigijs, & potētibus factis.
 Nam qd est in q̄ fuistis inferiores ceteris
 ecclēsijs: nisi q̄ ipse ego nō fuerim uobis
 onerosus: Cōdonate mihi hanc iniuriā.
 Ecce tertio p̄pensus animo sum, ut ueniā
 ad uos, nec ero uobis onerosus. Non em̄
 quæro quæ uestra sunt, sed uos. Non em̄
 debēt filij parētib⁹ recōdere, sed filijs pa-
 rentes. Ego uero libētissime impēdam, &
 expēdar p̄ animab⁹ uestris: licet uberius
 uos diligēs, minus diligar. Sed esto, ipse
 nō grauauī uos: uerū cū essem astut⁹, do-
 lo uos cepi. Num p̄ quenq̄ eorū q̄s misi
 ad uos, expilauī uos? Rogauī Titum, &
 unā cū illo misi fratrem. Num qd à uobis
 extorsit Titus? An nō eodē spū ambula-
 uimus? an nō ἴσδ' uestrigijs? Rursum
 arbitramini, q̄ nos uobis excusamus? In
 conspectu dei, in Christo loquimur, sed
 omīa charissimi pro uestri ædificatione.
 Nam metuo ne qua fiat, ut si uenero, nō
 quales uelim reperiā uos, & ego reperiar
 uobis qualē nolitis, ne q̄ modo sint con-
 tentiones, æmulationes, iræ, concertatio-
 nes, obtreccationes, susurri, tumores, se-
 ditiones. Ne iterū ubi uenero humiliet
 me deus me⁹ apud uos, & lugeā multos
 eorū qui ante peccauerint, & nō pœnitue-
 rint super immundicia & libidine, & im-
 pudicia quam patrarunt. Hic ter-
 tius erit aduentus meus ad uos: In ore
 duorum testium aut trium constituetur
 omne uerbum. Prædixi & prædico, ut
 præsens cum essem iterum, ita & absens
 nunc scribo ijs, qui ante peccauerunt, &
 reliquis omnib⁹: quod si uenero denuo,
 non parcam. Quandoquidem experi-
 mentum quæritis, in me loquentis Chri-
 sti, qui erga uos non est infirmus,
 L 2 sed

ἀλλὰ δωατέ ἐν ὑμῖν . καὶ ὅτι εἰ ἐσαυρώθη
 ἐξ ἀδυναμίας , ἀλλὰ ζῆ ἐκ δυνάμεως θεοῦ . καὶ
 ὅτι ἡμεῖς ἀδυνατώμεθα ἐν ὑμῖν , ἀλλὰ ζήσομεν
 διὰ τὸ αὐτῶ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς .
 ἑαυτοὺς πειράζετε , εἰ ἐστὶ ἐν τῇ πίστει . ἑαυτοὺς
 δοκιμάζετε . ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς ,
 ὅτι ἰησοῦς χριστὸς ἐν ὑμῖν ὄζει ; εἰμή τι ἀ-
 δοκιμοί ἐσε . ἐλπίζω δὲ , ὅτι γνώσεσθε , ὅτι
 ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδοκιμοί . ἐνχομαι δὲ πρὸς
 τὸν θεόν , μή ποιεῖσθε ὑμᾶς κακὸν μηδέμ .
 οὐχ ἵνα ἡμεῖς ἀδοκιμοὶ φανώμεθα , ἀλλ' ἵνα ὑ-
 μῶν τὸ καλὸν ποιῆτε , ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδοκιμοί
 ᾄμεθα . οὐ ὅτι δυνάμεθα τι ἡγεῖσθαι ἀληθείας ,
 ἀλλ' ὅτι ἐπὶ ἀληθείας χαίρομεθα γὰρ ὅτι ἂν
 ἡμεῖς ἀδυνατώμεθα , ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ᾄτε . τῶ-
 πο δὲ ἡμεῖς ἐνχομεθα , πλὴν ὑμῶν κατέρτι-
 σιμ . διὰ τὸ τοιαῦτα ἀπὸ γράφω , ἵνα μή
 παρῶν , μή ἀποτόμως χησώμεθα ἡγεῖσθαι πλὴν
 ἐξουσίας , ἢ ἐδωκέ μοι ὁ κύριος εἰς ὀικο-
 δομίαν , καὶ οὐκ εἰς κατάρτισιν . λοιπὸν ἀ-
 δελφοί , χαίρετε , καταρτίζεσθε , παρακα-
 λᾶσθε , τὸ αὐτὸ φρονεῖτε , ἐριμνεύετε , καὶ ὁ
 θεὸς ἐν ἀγάπῃ καὶ ἐιρήνῃ ἔσται μετ' ὑμῶν .
 ἀσπάζεσθε ἀλλήλους ἐν ἀγίῳ φιλήματι .
 ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες . ἡ χά-
 ρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ , ἡ ἀγάπη τοῦ
 θεοῦ , καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος ,
 μετὰ πάντων ὑμῶν . ἀμήν .

Πρὸς κορινθίους δεύτερα .

Ἐγράφη ἀπὸ φιλίππων τῆ μακεδονίας διὰ
 τίτου καὶ λυκά .

sed potēs est in uobis . nā quī crucifixus
 fuit ex infirmitate , uiuit tñ ex uirtute dei .
 Siquidē & nos infirmi sumus in illo , sed
 uiuem⁹ cum illo ex uirtute dei erga uos .
 Vosipfos tentate , num sitis in fide . Vos-
 ipfos pbate . An nō cognoscitis uosmet-
 ipfos , q̄ Iesus Christus in uobis est ? Nisi
 sicubi reprobī estis . At spero uos cogni-
 turos , q̄ nos nō sim⁹ reprobī . Opto autē
 apud deū , ne quid mali faciatis , nō quo
 nos pbatī appaream⁹ , sed ut uos , qd' ho-
 nestum est , faciatis : nos ὡς ueluti repro-
 bī simus . Nō em̄ possum⁹ quicq̄ aduer-
 sus ueritatē , sed pro ueritate . Gaudemus
 em̄ , cū nos infirmi fuerim⁹ : uos autē ua-
 lidi fueritis . Hoc autē insuper optamus ,
 uestrā integritatē . Propterea hæc absens
 scribo , ne cum præsens fuero , rigidus sim
 iuxta potestatē , quam dedit mihi domi-
 nus in extructionē , & non in destructio-
 nem . Quod superest fratres , ualete , inte-
 gri estote , consolationem habete , unani-
 mes sitis , in pace agite , & deus charitatis
 ac pacis erit uobiscum . Salutate uos mu-
 tuo sancto osculo . Salutant uos sancti
 omnes . Gratia domini Iesu Christi , &
 charitas dei , & cōmunicatio spiritus san-
 cti sit cum omnibus uobis . Amen .

Ad Corinthios secunda .

Missa fuit à Philippis Macedonia
 per Titum & Lucam .

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ
ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΠΑΥΛΟΥ.

ΑΥΤΗΝ ἐπισέλλει ἀπὸ ῥώμης, ἑωρακώς αὐτοὺς ἦδη καὶ διδάξας. ἢ δὲ πρόφασιν φησὶ ἐπισολῆς αὐτῆ. διδάχθέντες καλῶς οἱ γαλάται παρὰ τοῦ ἀποστόλου, καὶ πεισθέντες γνησίως εἰς τὸν Χριστὸν, ἀποδημήσαντες τὸν ἀπόστολον, ὑψηπέαθησαν παρὰ τινῶν, ὥς περὶ τέμνειν αὐτά. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος, γράφει πρὸς αὐτοὺς. καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρεῖ αὐτοῖς περὶ ἧς ἔιχον πείσεως, καὶ γνησίας εἰς Χριστὸν δι' ἀθέσεως. μέμφεται δὲ ὡς ἀνοήτως πράξαντας, καὶ μεταβαλλομένους αὐτούς, ἕπειτα διαλαμβάνει περὶ τοῦ νόμου καὶ φησὶ μὴ τὸν ἄβραάμ πείσεως, καὶ ἀποδείκνυσιν ἕκτε τοῦ νόμου, καὶ ἅπ' ἡ γαλακῶν τοῦ ἄβραάμ, ἀλληγορήσας αὐτάς, μέχρι καυροῦ διδόνου τὴν σκιάμ, καὶ τὴν περιτομῶν, καὶ ἀργῶν αὐτὰ λοιπὸν τῆ τοῦ Χριστοῦ παρυσία. καὶ οὕτως ἀποδείξας, παραγγέλλει λοιπὸν αὐτοῖς, μηκέτι προσέχειν τοῖς ἀπατήσασιν, ἀλλὰ μάλλον ἔχειν φησὶ εἰς Χριστὸν πείσεως, καὶ γινώσκων, ὅτι ἢ ἐν Χριστῷ χάρις καταργεῖ τὴν μὴ σάρκα περιτομῶν. καὶ οὕτως πάλιν εἰς τὰ ἦδη παρ' αὐθένος καὶ διδάξας, τελοῖ τὴν ἐπισολῶν.

IN EPISTOLAM AD GALATAS, ARGUMENTVM
PER ERASMV M ROTERODAMVM.

Alatae Graeci sunt, sed ex Gallis oriundi. Vnde iuxta diuum Hieronymum, originis ingenium ingenij tarditate referebant. Quandoquidem & Hilarius Gallus ipse in hymnorum carmine Gallos indociles uocat. Et Paulus illos obiurgans, ἀνοήτους appellat. Ad quorum ingenium suum attemperans, acerbius illos castigat, quā ullos in cæteris epistolis: & reprehendit magis quā docet: ut quibus ratio suadere non poterat, reuocaret auctoritas. Agit in hac epistola, quod nusquam non agit, ut à legis Mosaeicæ seruitute inuitet ad euangelij gratiam. Quod idem agit in epistola ad Rhomanos, nam utrisque idem error acciderat, sed diuersa ratione. Nam Rhomani primum in Iudaismum inducti, postea resipuerunt: Galatae recte ab apostolo instituti, pseudapostolorum opera in Iudaismum retracti fuerunt. Quod Rhomani perperam instituti sunt, simplicitatis erat: quod mox admoniti resipuerunt, prudentiæ. Contra, quod Galatae Christum amplexi sunt, facilitatis erat: quod protinus in Iudaismum relapsi, leuitatis atque stulticiæ. Ad hos igitur subierant pseudapostoli, uelut à Petro & Iacobo summatibus apostolis missi: & Pauli auctoritatem calumnijs eleuabant, negantes illi fidem habendam, qui sibi non constaret, nunc legis utens ceremonijs, susceptis uotis, rasoque capite, & circumciso Timotheo, nunc cum ethnicis legem negligens ac damnans: potius audiendos, qui apud Petrum & Iacobum uerlati fuissent, qui quæ dominum Iesum uiderant: cum Paulus nec uideret Christum, & discipulorum

pulorum duntaxat discipulus esset, non Christi. Proinde Paulus uehemēti & acri oratione (neque enim est ulla epistola concitator) salubriq; austeritate, & clementi sæuitia, simul & Galatarum errori medetur, & suam asserit auctoritatem, & pseudapostolorum fraudulentiam aperit: In ipso statim epistolæ limine testatur, sese uel summis apostolis parem, aut etiam superiorem, in hoc quod euangelij prædicandi auctoritatem à Christo deo iam immortalis cœlitus accepisset: atq; hoc autore fretum, in Arabia & Damasci aliquandiu prædicasse Christum, priusquam cum quoquam apostolorum contulisset: deinde Hierosolymis uidisse quidem Petrum ac Iacobum diebus perpaucis, neque quicquam tamē ab illis adiutum esse: sub hæc in Syria & Cilicia quatuordecim annis Christi præconem egisse: donec admonitus diuinitus, Hierosolymam reuersus unà cum Barnaba ac Tito, cum primarijs apostolis contulit euangelium suum: nō quod de tot annorum prædicatione iam uenisset in dubium, sed ut corū comprobatione, quorū summa erat apud omnes auctoritas, magis confirmarentur cæteri: sed ita contulisse cum Petro, ut ab illo nihil accesserit, quod ad euangelij rem attineret: & adeo nō fuisse se compulsam à Petro, ut gentibus legis onus imponeret, ut Antiochiæ Petrum cibis cōmunibus uescentem (ubi se metu superuenientium Iudæorum, è conuiuio subduceret) palam in os reprehenderit, docens, ex fide contingere salutem euangelicam, non ex obseruatione legis iam antiquatæ. Id ueluti Petro dici cœptum, latius prosequitur, uersus ad Galatas: demonstrans, legem Mosaicam ad tempus modo fuisse datam, & ad unum Christum illa spectasse omnia: in illa fuisse carnem, in euangelio spiritum: in illa umbras, in euangelio lucem: in illa imagines, in euangelio ueritatem: in illa seruitutem, in euangelio libertatem: Dementia uero esse, gustatis potioribus, ultro recidere ad deteriora. Hæc agit capite primo, secundo, tertio, quarto. Deinde grauius interminatus eis, ne circumcisione recepta, turpiter se dedant in seruitutem legis: ostendit, Christianam libertatem non esse peccandi licentiam, sed ultroneam functionem officiorum pietatis, quæ charitate dictante, non lege iubente, præstantur. Postremo hortatur ad Christianam concordiam, ad subleuandos infirmiores aut lapsos, ad benemerendum de ijs, qui nos fidem edocuerunt: Huiusmodi factis, quoniam spiritus sunt, æterna deberi præmia. cum ceremonijs temporarijs temporaria sit gloria: obiter in odium uocans pseudapostolos, qui non ob aliud studebant circumcidi Galatas, nisi ut super hoc gloriarentur, uelut autores huius facinoris. Cui morbo affines sunt, qui hodie novos cultus, & prodigiose insignes reperiunt, ut dicatur: hoc hominum genus ille instituit. Hanc epistolam, ut apparet, Paulus, quo singularem erga Galatas affectum testaretur, totam sua manu scripsit, cum in alijs soleat duntaxat subscribere. Nostra argumenta scriptam testantur ab Epheso: Græcorum inscriptiones, è Rhoma.

ARGUMENTI FINIS.

ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙ-
ΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ.

EPÍSTOLĀ PĀVLI
AD GALATAS.

ΑΥΛΟΣ ἀπόστολος,
ὄνκ ἀπό ἀνθρώπων,
οὐδέ δι' ἀνθρώπου,
ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, καὶ θεοῦ πα-
τρὸς, τὸ ἐγείραν-
τ^ο ἀντὸν ἐκ νε-
κρῶν, καὶ οἱ σωῆ-
μοι πάντες ἀδελφοί, τῶν ἐκκλησίαις ἐν
γαλατίας. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ
πατρὸς, καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ
δόντ^ο ἐάντ^ον ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν,
ὅπως ῥηζέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεσῶτ^ο
αἰῶν^ο πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ
θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς
αἰῶνας ᾧ ἡμῶν, ἀμήν. θαυμάζω, ὅτι ὅ-
πως ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέ-
σαντ^ο ὑμᾶς ἐν χάριτι Χριστοῦ, εἰς ἕτερον
εὐαγγέλιον, ὃ οὐκ ἔστι ἄλλο, εἰμὴ τῖνες
εἰσὶν, οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς, καὶ θέλοντες με-
ταστῆσαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ
καὶ ἐὰν ἡμεῖς, ἢ ἄγγελ^ος ῥηζ^ο οὐρανοῦ εὐαγ-
γελίζηται ὑμῖν, παρ' ὃ εὐαγγελιστάμεθα
ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔσω. ὡς προσήκαμιν, καὶ
ἄρτι πάλιν λέγω, εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελί-
ζεται, παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔσω.
ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους περὶ τὸν θεόν,
ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ γὰρ ἔτι ἀν-
θρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δούλ^ο οὐκ
ἔμ ἡμῶν. γνωρίζω δὲ ὑμῖν ἀδελφοί, τὸ
εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθῆν ὑπὸ ἐμοῦ,
ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἀνθρώπου. οὐδέ γὰρ
ἐγώ

Aulus apostolus, non
ab hominibus, neque
per hominem, sed per
Iesum Christum, ac
deum patrē, qui susci-
tauit illum ex mortuis,

quicūq; mecum sunt omnes fratres, eccle-
sijs Galatiæ. Gratia uobis & pax à deo
patre, & domino nostro Iesu Christo,
qui dedit seipsum pro peccatis nostris,
ut eriperet nos ex præsentī sæculo malo,
iuxta uoluntatem dei & patris nostri, cui
gloria in sæcula sæculorū, Amē. Miror, qd
à Christo, qui uocauit uos p gratiā, adeo
cito transferamini in aliud euangelium,
quod non est aliud, nisi quod quidam
sunt, qui turbant uos, & uolunt inuer-
tere euangelium Christi. Verum etiamsi
nos, aut angelus è cælo prædicauerit uo-
bis euangelium, præter id quod prædi-
cauimus uobis, anathema sit. Quem-
admodum ante diximus, & nunc ite-
rum dico: si quis uobis prædicauerit
euangelium, præter id quod accepistis,
anathema sit. Nunc enim utrum ho-
mines suadeo, an deum? aut quæro
hominibus placere? Nam si hæcte-
nus hominibus placuissem, Christi
seruus haud quaquam essem. No-
tum autem uobis facio fratres, euan-
gelium quod prædicatum est à me, non
esse secundum hominem. Neque enim
L 4 ego

*Εὐαγγέλιον Ἰησοῦ προδι-
κασθῆναι, nihil aliud est
quod ea quæ in euangelio
continentur.*

ἔγω παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ, οὐ
 τε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰη-
 σοῦ χριστοῦ. ἠκούσατε γὰρ πλὴν ἐμὴν ἀνα-
 στροφῶν ποτὲ ἐν ἔθῳ Ἰουδαϊσμῶ, ὅτι κα-
 θ' ὑπερβολῶν ἐδίωκον πλὴν ἐκκλησίαν τοῦ
 θεοῦ, καὶ ἐπόρευον αὐτῶν, καὶ προσέκο-
 πησθον ἐν ἔθῳ Ἰουδαϊσμῶ ὑπὲρ πολλοὺς συ-
 νηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περιωστέρως ἢ
 λωτῆς ὑπάρχων ἢ τῶν πατρικῶν μου παρὰ
 νόσων. ὅτε δὲ ἐνόησα ὁ θεός, ὁ ἀφο-
 ρίσας με ἐκ κοιλίας μητρὸς μου, καὶ κα-
 λέσας διὰ τοῦ χάριτος αὐτοῦ, ἀποκαλύ-
 ψαι τὸν ἵδρον αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα εὐαγγελίζω-
 μαί αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἐνθέως, ὅν προσ-
 σανθέμι σαρκὶ καὶ αἵματι, οὐδὲ ἀνῆλ-
 θον εἰς ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀπο-
 σόλους, ἀλλὰ ἀνῆλθον εἰς ἀραβίαν, καὶ
 πάλιν ὑπέστρεψα εἰς δαμασκόν. ἔπειτα
 μετὰ ἔτη τρεῖς ἀνῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα ἰσο-
 ρῆσαι πέντε, καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡ-
 μέρας δεκαπέντε. ἕτερον δὲ ἦν ἀπόσο-
 λων οὐκ ἔιδον, εἰμὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελ-
 φὸν τοῦ κυρίου. Αὐτὸν γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώ-
 πτην τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ φέρομαι. ἔπειτα ἦλ-
 θον εἰς τὰ κλίματα τοῦ συρίας καὶ τοῦ κυ-
 λικίας. ἡμῶν δὲ ἀγνοοῦμεν ἔθῳ προσ-
 σῶπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Ἰουδαίας, ταῖς
 ἐν χριστῷ, μόνον δὲ ἀκούοντες ἡσασθαι, ὅτι ὁ
 διώκων ἡμᾶς ποτε, νῦν εὐαγγελίζεται πλὴν
 πόσιν, ἢν ποτε ἐπόρευθαι, καὶ ἐδόξαζον ἐν
 ἐμοί τὸν θεόν.

Ἐπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἔτων πάλιν
 ἀνέβην εἰς ἱεροσόλυμα μετὰ βαρνάβαν, συμ-
 παραλαβὼν καὶ τίτον, ἀνέβην δὲ κατὰ
 ἀποκαλύψιν, καὶ ἀνεθέμι αὐτοῖς τὸ εὐαγ-
 γέλιον, ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσιν, κατ' ἰδί-
 ας δὲ τοῖς δοκῶσι, μήπως εἰς κενὸν τρέ-
 χω, ἢ ἐδράμοι. ἀλλ' οὐδὲ τίτῳ ὁ σὺν ἐ-
 μοί, ἕλλην ὄν, ἠναγκάσθη περιτμηθῆ-
 ναί, διὰ δὲ τοῦ παρρησιασθέντος Ἰουδαίου
 φρουροῦ, οἱ τινες παρρησιασθέντες Ἰουδαίου
 πλὴν

ego ab homine accepi illud, neq; didici,
 sed per reuelationē Iesu Christi. Audi-
 stis enim meam cōuersationē quondam
 in Iudaismo, quod supra modum perfe-
 quebar ecclesiam dei, ac depopulabar il-
 lam, & proficiebam in Iudaismo supra
 multos æquales in genere meo, cum ue-
 hementer essem studiosus à maioribus
 meis traditorum institutorum. Ast ubi
 deo, qui segregauerat me ab utero ma-
 tris meæ, & uocauit per gratiam suam in
 hoc, ut reuelaret filiū suū per me, uisum
 est, ut prædicarē ipsum inter gentes, con-
 tinuo, nō contuli cum carne & sanguine,
 neq; rediī Hierosolymā, ad eos qui ante
 me fuerāt apostoli: sed abiī in Arabiam,
 ac denuo reuersus sum Damascum. De-
 inde post annos treis rediī Hierosoly-
 mam, ut uiderem Petrū, & mansi apud
 illum dies quindecim. Alium autem ex
 apostolis nō uidi quenq; , nisi Iacobum
 fratrem domini. Porro quæ scribo uobis,
 ecce corā deo, nō mentior. Deinde ueni
 in regiones Syriæ Ciliaciæ. Eram autē
 ignotus iuxta faciē ecclesijs Iudææ, quæ
 erant in Christo. Sed tantum hic rumor
 apud illos erat: qui persequebat nos ali-
 quando, nunc prædicat fidem, quam
 quondam expugnabat. & glorificabant
 in me deum.

Deinde post annos II
 quatuordecim rursus ascendi Hieroso-
 lymam unā cum Barnaba, assumpto si-
 mul & Tito. Ascendi autem iuxta reue-
 lationem, & cōtuli cum illis euangelium,
 quod prædico inter gentes, sed priuatim
 cum ijs qui erant in pretio, ne quo mo-
 do in uanum currem, aut cucurrissem.
 Sed neque Titus, qui mecum erat, cum
 esset Græcus, compulsus fuit circumci-
 di, propter obiter ingressos falsos fra-
 tres, qui subintroierant ad explorandū
 libertatem

πλὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν, ἣν ἔχομεν ἐν Χριστῷ
 Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσωνται, οἷς οὐ
 δεῖ πρὸς ἡμᾶς εἰζαμεῖν τῆ ὑποταγῆ, ἵνα ἡ ἀ-
 ληθεῖα τοῦ εὐαγγελίου διαμείνη πρὸς ὑμᾶς.
 Ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναι τι ὁποῖοι πο-
 τε ἦσάν, οὐδ' ἐμ μοι διαφέρει. πρόσωπον ἀν-
 θρώπου δεῖς οὐ λαμβάνει. ἐμοὶ οὐδὲ δοκούν-
 τες, οὐδ' ἐμ προσαιδέοντο, ἀλλὰ τὸναντιόν, ἵ-
 σθόντες, ὅτι πεπίσθυνα ὃ εὐαγγέλιον ἐπι-
 ἀκροβυστίας, καθὼς κέτερος ἐπι περιτομῆς.
 ὃ γὰρ ἐνεργήσας κέτερος ἐς ἀποστολῶν ἐπι
 περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ ἐς τὰ ἔθνη. καὶ
 γνόοντες πλὴν χάρις πλὴν δοθεῖσάν μοι, ἰάκω-
 βῶ καὶ κηφᾶ καὶ ἰωάννης, οἱ δοκῦντες σύ-
 λλοι ἔπου, δεξιὰς ἔδωκάν μοι καὶ βαρνάβα
 κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς ἐς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ ἐς
 πλὴν περιτομῶν, μόνον τῶν πᾶσάν ἵνα
 μνημονεύωμεν. ὃ καὶ ἐπαύσατο αὐτὸ το-
 πο ποιῆσαι. ὅτε δὲ ἦλθον κέτερος ἐς ἄν-
 τιόχεια, καὶ πρόσωπον αὐτῶν ἀντίσω,
 ὅτι κατεγνωσμένῳ ἦν. πρὸ τοῦ γὰρ ἐλ-
 θεῖν τινὰς ἀπὸ ἰακώβου, μετὰ τῶν ἔθνων
 σωμαδίτην. ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέσπελλε καὶ ἀφώ-
 ρισεν αὐτὸν, φοβούμενον τὸν ἐκ περιτο-
 μῆς, καὶ σιωπῆσθαι αὐτῶ καὶ οἱ λοι-
 ποὶ ἰουδαῖοι, ὡς τε καὶ βαρνάβας σιωπή-
 χθη αὐτῶν τῆ ὑποκρίσει. ἀλλ' ὅτε ἔιδον, ὅτι
 οὐκ ἔβροποδοῦσι πρὸς τὴ ἀλήθειαν τοῦ εὐαγ-
 γελίου, εἶπον τῷ κέτερος ἐμ προδιεμ πάν-
 των. εἰ σὺ ἰουδαῖος ὑπάρχων, ἐθνικῶς
 ζῆς, καὶ οὐκ ἰουδαϊκῶς, τί τὰ ἔθνη ἀναγ-
 κάζεις ἰουδαίαν; ἡμεῖς φύσει ἰουδαῖοι, καὶ
 οὐκ ἐθ' ἔθνων ἀμαρτωλοὶ, εἰσότες, ὅτι οὐ
 δικαιούται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου,
 ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ἡ-
 μεῖς ἐς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα
 δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ, καὶ οὐκ
 ἐξ ἔργων νόμου, διότι οὐ δικαιωθήσεται
 ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σὰρξ. εἰ δὲ ζητῶντες
 δικαιωθῶμεν ἐν Χριστῷ, ἐσθήμεν καὶ αὐ-
 τοὶ ἀμαρτωλοὶ, ἅρα Χριστὸς ἀμαρτίας
 διάκονος

libertatē nostrā, quā habem⁹ in Christo
 Iesu, q̄ nos in seruitutē adigerēt. Quibus
 ne ad tēp⁹ quidē cessim⁹ p̄ subiectionē, ut
 ueritas euangelij permaneret apud uos.
 Ab ijs autem, qui uidebant aliquid esse
 (quales aliquñ fuerint, nihil mea refert.
 Personā hois deus nō accipit) Nā mihi
 qui uidebant esse in pretio, nihil contule-
 runt. Imò cōtra, cū uidissent, mihi con-
 ditū fuisse euāgeliū p̄putij, quē admo-
 dum Petro circūcisionis (Nā qui efficax
 fuit in Petro ad apostolatū circūcisionis,
 efficax fuit & in me erga gētes) cumq; co-
 gnouissent gratiā mihi datam Iacob⁹ &
 Cephas & Ioānes, qui uidebant esse co-
 lumnā, dextras dederūt mihi ac Barna-
 bæ societatis, ut nos in gētes, ipsi uero in
 circūcisionē apostolatu fungeremur, tan-
 tum ut pauperū memores essemus. in q̄
 & diligēs fui, ut hoc ipsum facerē. Cū autē
 uenisset Petrus Antiochiā, palam illi re-
 stiti, eo q̄ reprehēsus esset. Nā anteq; ue-
 nissent quidā à Iacobo, unā cū gētib⁹ su-
 mebat cibū. cū autē uenissent, subduxit
 ac separauit se ab illis, metuēs eos q̄ erāt
 ex circūcisione, ac simulabant unā cū illo
 ceteri quoq; Iudæi, adeo ut Barnabas si-
 mul abduceret in illoꝝ simulationē. uerū
 ubi uidissē, q̄ nō recto pede incederēt ad
 ueritatē euāgelij, dixi Petro corā om̄ib⁹:
 Si tu, cū sis Iudæus, gentiliter uiuis, ac nō
 iudaice, cur gentes cogis iudaissare? Nos
 natura Iudæi, & nō ex gētib⁹ peccatores:
 qm̄ scim⁹ nō iustificari hominē ex operi-
 bus legis, nisi per fidē Iesu Christi & nos
 in Christū Iesum credidim⁹, ut iustifica-
 remur ex fide Christi, & nō ex operibus
 legis, p̄pterea q̄ nō iustificabit⁹ ex operi-
 bus legis om̄is caro. q̄ si dum quærim⁹
 iustificari per Christū, reperimur & ipsi
 peccatores, num ergo Christus peccati
 minister

δι' ἁκούσας· μὴ γλύχοιτο· εἰ γὰρ ἂν κατέλυσα, ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παρὰ βλάβην ἑμαυτὸν σωῖσθαι· ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμου ἀπέθανον, ἵνα δι' ἐμὴν χάριν, Χριστῷ σωεσάμεθα. Ζῶ δὲ, οὐκ ἔτι ἐγὼ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν τῷ τῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παρὰ θάνατον ἑαυτοῦ ὑπὲρ ἐμοῦ, οὐκ ἀδελτῶ πλὴν χάριτος τοῦ Θεοῦ· εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστός δωρεὰν ἀπέθανεν.

Ω ἀνόητοι γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκηκε, τῆ ἀληθείᾳ μὴ ποιθεῖσθαι; οἷα κατ' ὀφθαλμοῦς Ἰησοῦς Χριστός προεγχεῖται, ἐν ὑμῖν ἐσανρωμύθη; τοιοῦτον μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν, ἢ ἐργῶν νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἢ ἀκοῆς πίστεως; οὕτως ἀνόητοί ἐστε; ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε; τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῆ, εἰ γε καὶ εἰκῆ. Οὐκ ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δι' ἡμᾶς ἐν ὑμῖν, ἢ ἐργῶν νόμου, ἢ ἀκοῆς πίστεως; καὶ διὸς ἀβραάμ ἐπίσθυσεν τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην· γινώσκετε ἄρα, ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοι εἰσὶν υἱοὶ ἀβραάμ· προῖδ' ἔσα δὲ ἢ γραφή, ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοὶ τὰ ἔθνη ὁ Θεός, προὐνήγη γελίσαστο τῷ ἀβραάμ· ὅτι ἐυλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη· ὡς εἰ ἐκ πίστεως ἐυλογεῖνται σὺν τῷ Θεῷ πάντες ἀβραάμ. Ὅσοι γὰρ ἢ ἐργῶν νόμου εἰσὶν, ὑπὸ κατάρα εἰσὶν· γέγραπται γὰρ, ἐπικατάρατος πᾶς, ὃς οὐκ ἐμυλίνει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοιοῦτος αὐτός· ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιῖται παρὰ τῷ Θεῷ, δὴλον· ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται, ὃ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὁ ποιήσας αὐτὰ ἀνθρώπος, ζήσεται ἐν αὐτῷ· Χριστός ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τοῦ κατάρου τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· γέγραπται γὰρ, ἐπικατάρατος πᾶς, ὁ κρεμνυμένος ἐπὶ ξύλῳ, ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἢ ἐυλογία ἢ ἀβραάμ

minister est· Absit. Nam si quæ destruxi ea rursus ædifico, transgressor ē meipsum constituo. Ego enim per legē legi mortuus fui, ut Christo uiuerē, unā cū Christo crucifixus sum. Viuo tñ, nō iam ego, sed uiuit in me Christus. Vitā autē, quā nunc uiuo in carne, per fidem uiuo filij dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Nō aspernor gratiā dei. Nam si per legē est iusticia, igitur Christus frustra mortuus est. O stulti Galatæ, quis uos fascinauit, ut nō crederetis ueritati? Quibus præ oculis Iesus Christus ante fuit depictus, inter uos crucifixus? Hoc solū cupio discere à uobis, utrū ex operibus legis spm accepistis, an ex prædicatione fidei? Adeo stulti estis? cū spū cœperitis, nunc carne consummaminī? Tam multa passi estis frustra, si tñ & frustra. Qui igitur subministrat uobis spm, & operat uirtutes in uobis, utrū ex operibus legis, an ex prædicatione fidei id facit? Quæadmodū Abraham credidit deo, & imputatū est illi ad iusticiā. Scitis igitur, quod qui ex fide sunt, ἢ sint filij Abrahæ. Præuidens autē scriptura, quod ex fide iustificet gentes deus, prius rem lætam nunciauit Abrahæ: Bñdicentur, inquiēs, in te oēs gentes. Itaque qui ex fide sunt, bñdicunt cū fideli Abraham. Nam quotquot ex operibus legis sunt, execrationi sunt obnoxij. Scriptū est enim: Execrabilis omnis, qui non manserit in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea. Quæ autē in lege nullus iustificet apud deum, palam est. Siquidem iustus ex fide uiuet, lex autē non est ex fide: sed qui fecerit ea homo, uiuet in ipsis. Christus nos redemit ab execratione legis, dum pro uobis factus est execratio. Scriptum est enim: Execrabilis omnis, qui pendet in ligno, ut in gentes benedictio

Abrahæ

ἄβραάμ γήνηται ὡς Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα πῶς ἐπαγγελίᾳ τῷ πνεύματι λάβωμεν διὰ ἐνὶ πίστεως. Ἀδελφοί, ἡ ἀνθρώπου λέγω. ὁμοῦς ἀνθρώπου κεκυρωμένῳ διὰ Διήκω, ὁμοῦς ἀθετῆ, ἢ ἐπιδικάσεται. Ἐπὶ ἡ ἀβραάμ ἐξέδικασεν αἱ ἐπαγγελίᾳ, καὶ ἐπὶ πνεύματι αὐτοῦ. ὁ λέγει καὶ τῶς πνεύμασι, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἐνός, καὶ ἐπὶ πνεύματι σου, ὅς ἐστι Χριστός. τὸ τὸ ἡ λέγω, διὰ Διήκω προκεκυρωμένῳ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς Χριστόν, ὁ μετὰ ἔτη πετρακόσια καὶ τριάκοντα γενοῦς νόμος, ὁμοῦς ἀκυροῦ εἰς τὸ καταργησάμεν τὴν ἐπαγγελίαν. εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἢ κληρονομία, οὐκ ἔτι ἐπὶ ἐπαγγελίᾳ. Ἐπὶ δὲ ἀβραάμ δι' ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ θεός. τί οὖν ὁ νόμος; ἵνα ἀβασέωμ χάρις προστεθῆ, ἄλλ' ὅτι οὐκ ἔστι πνεύμα, ὅ ἐπὶ γέγραπται, διὰ ταγείς δι' ἀγγέλων ὡς χειρὶ μεσίτης. ὁ δὲ μεσίτης, ἐνός οὐκ ἔστι, ὁ δὲ θεός εἰς ἑστίν. ὁ οὖν νόμος ἡ ἐπαγγελίᾳ τῷ θεῷ, μή γήνητο. εἰ ἢ ἐπὶ νόμος, ὁ δὲ ἀνάμνησις ζωοποιῆσαι, ὄντως ἄμ ἐκ νόμου ἢ ἢ Δικαιοσύνη. ἀλλὰ συ νέκλασεμ ἢ γράφη τὰ πάντα ὑπὸ ἀμαρτίαν, ἵνα ἢ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ δοθῆ τῶς πιστεύουσι. πρὸ τῶ ἐλθεῖν τῶ πίσιμ, ὑπὸ νόμο ἐφρξζόμενα, συγκεκλασμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίσιμ ἀποκαλυφθῶναι. ὡς ὁ νόμος παλαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν. ἐλθὼς δὲ ἐνὶ πίστεως, οὐκ ἔτι ὑπὸ παλαγωγῶν ἐσμῶν. πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστέ διὰ ἐνὶ πίστεως ὡς Χριστῷ Ἰησοῦ. ὅσοι γὰρ ἐβαπτίσθητε, Χριστόν ἐνεδύσαθε. οὐκ ἔτι ἰσθῆσθε οὐδὲ ἕλληνας, οὐκ ἔτι δὲ ἕλληνας οὐδὲ ἐλευθέρους, οὐκ ἔτι ἄρσεν καὶ θῆλυ. πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἐστέ ὡς Χριστῷ Ἰησοῦ. εἰ δὲ ὑμεῖς Χριστοῦ, ἄρα τῶ ἀβραάμ πνεύμα ἐστέ, καὶ κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.

Λέγω δὲ, ἐφ' ὅσον γόνον ὁ κληρονόμος νῆ πτός ἐστίν, οὐδὲμ διὰ φέρει δούλου, κύριον πάντων ὡν, ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ὅτι καὶ οἰκονόμους

Abrahæ ueniret per Christum Iesum, ut pmissione spiritus acciperemus per fidē. Fratres, scd'm hominē dico: Hominis licet testamentū, tñ si sit cōprobatū, nemo reijcit, aut addit aliquid. Porro Abrahæ dictæ sunt promissiones & semini eius: Non dicit, & feminib⁹, tanq̄ de multis, sed tanq̄ de uno, & in semine tuo, qui est Christus. Hoc autē dico, testamentū ante cōprobatū à deo erga Christū, lex quæ post annos quadringētos & triginta cœpit, nō facit irritū, ut abroget pmissionem. Nam si ex lege est hæreditas, nō iam est ex pmissione. Atqui Abrahæ pmissione donauit deus. Quid igit' lex? Propter transgressiones addita fuit, donec ueniret semē, cui pmissum fuerat, ordinata per angelos in manu intercessoris. Intercessor autē unius nō est, at deus unus est. Lex igit' num est aduersus promissiones dei? Absit. Eteñ si data fuisset lex, quæ possit uiuificare, uere ex lege esset iusticia. Sed cōclufit scriptura omnia sub peccatum, ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus. Cæterū ante uenisset fides, sub lege custodiebamur, cōclufi in eam fidem, quæ erat reuelanda. Itaque lex pædagogus noster fuit ad Christū, ut ex fide iustificaremur. At postq̄ uenit fides, nō amplius sub pædagogō sumus. Omnes em̄ filij dei estis, eo qd' credidistis Christo Iesu. Nam quicunq; baptizati estis, Christū induistis. Non est Iudæus, neq; Græcus. Non est seruus neque liber. Non est masculus ac fœmina. Omnes enim uos unus estis in Christo Iesu. Q, si uos estis Christi, igitur Abrahæ semē estis, & iuxta pmissionem hæredes. Dico autē, q̄ diu hæres puer est, nihil differt à seruo, cum sit dominus omnium, sed sub tutoribus & actoribus

IIII

δοικονόμους ἄχρι ἐφ' ἡμεῖς, ὅτε ἤμω νήπιοι, ὑπὸ τὰ σοι
 χεῖρα τῷ κόσμῳ ἤμω δεδωλωμένοι. ὅτε δὲ
 ἤλθε τὸ πλήρωμα τῷ χρόνου, ἔξαπέστειλεν
 ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναι-
 κός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τὸν ὑποθεσίαν ἀπο-
 λάβωμεν. ὅτι δὲ ἐσε υἱοί, ἔξαπέστειλεν ὁ
 θεὸς τὸ πνεῦμα τῷ υἱῷ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδί-
 ας ἡμῶν, κράζον ἄββᾶ, ὁ πατήρ. ὥστε οὐκ
 ἔτι εἰ δ' ἔλαθ, ἀλλ' ἵός. εἰ δὲ υἱός, καὶ κλη-
 ρονόμος θεοῦ διὰ χριστοῦ. Ἀλλὰ τότε μὲν
 οὐκ εἰδότες θεόν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύ-
 σαι ὄντι θεοῖς. νῦν δὲ γινόντες θεόν, μάλλον
 δὲ γνωθέντες ὑπὸ θεοῦ, ὡς ἐπιστρέφετε
 πάλιν ἐπὶ τὰ ἄθενα καὶ πῶχά σοι χεῖρα,
 οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε; ἡμεί-
 ρας παρὰ τῆς ἐξουσίας, καὶ μῶνας, καὶ καιροῦς,
 καὶ ἐνὶ αὐτοῖς. φοβοῦμαι ὑμᾶς, μή πως ἐπι-
 κῆ κεκοπίσκα εἰς ὑμᾶς. γίνεσθε ὡς ἐγώ,
 ὅτι καὶ γὰρ ὡς ὑμεῖς, ἀδελφοί, δέομαι ὑμῶν.
 οὐδ' ἐμ με ἠδίκησατε. οἷς δ' αὖτε δὲ, ὅτι δι' ἀθέ-
 νειαν ἐφ' ἡμεῖς σαρκὸς ἐκγγελισάμενος ὑμῖν τὸ
 πρότερον. καὶ τὸν παρὰ νόμον μου, τὸν ἐν
 τῇ σαρκί μου, οὐκ ἐξουθενήσατε, οὐδὲ ἐξ-
 ἤπισσατε, ἀλλ' ὡς ἀγγελοῦ θεοῦ ἐδέξασθε
 με, ὡς χριστὸν Ἰησοῦν. τίς οὖν ἦν ὁ μακα-
 ρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν, ὅτι εἰ δι-
 νατῆρ, τὸν ὀφθαλμοῦς ὑμῶν ἐξορῶντες
 ἔμ ἐδῶκατέ μοι. ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα,
 ἀληθινῶν ὑμῖν; ζήλοισι ὑμᾶς οὐ καλῶς,
 ἀλλὰ ἐκ κληῖσαι ὑμᾶς θέλωσι, ἵνα αὐτοῦς
 ζήλοισι. καλὸν δὲ τὸ ζήλοισι ἐν καλῶ πᾶσι
 ταῖς καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρὰ νόμον μου πρὸς
 ὑμᾶς. Τεκνία μου, οὗς πάλιν ὠδίνω, ἄχρις
 οὐ μορφωθῆ χριστὸς ἐν ὑμῖν. ἠθέλω δὲ πα-
 ρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι πλὴν φω-
 νῶ μου, ὅτι ἀπορῶμαι ἐν ὑμῖν. λέγετέ
 μοι οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νό-
 μον οὐκ ἀκούετε; γέγραπται γὰρ, ὅτι ἄβρα-
 ἄμ δι' ὑμῶν ἐχρη, ἕνα ἐκ ἐφ' ἡμεῖς, ὡς

ἰσχυροίκατε

actorib⁹ est usq; ad tēpus, qd' pater præ-
 scripserit. Sic & nos, cū essem⁹ pueri, sub
 elemētis mūdi eramus, in seruitutē ada-
 cti. At ubi uenit plenitudo tēporis, emi-
 sit deus filiū suū, factū ex muliere, factū
 legi obnoxium: ut eos qui legi erant ob-
 noxij, redimeret: ut adoptione ius filiorū
 acciperemus. Qm̄ autem estis filij, emisit
 deus spiritum filij sui in corda nostra, cla-
 mantem abba, pater. Itaque iam non es-
 seruus, sed filius. qd' si filius, & hæres dei
 per Christū. Sed tum quidē cū ignorare
 tis deū, seruiebatis ijs, qui natura nō sunt
 dij. At nunc posteaq; cognouistis deū,
 quin poti⁹ cogniti estis à deo, quō cōuer-
 timini denuo ad infirma & egena elemē-
 ta, quib⁹ iterū ab integro seruire uultis?
 Dies obseruatis, & mēses, & tempora, &
 annos. Metuo de uobis, ne frustra labo-
 rauerim erga uos. Estote, ut ego sum:
 qñquidē & ego sum, ut uos: fratres, rogo
 uos. Nihil me læsistis. Nostis, q; per infir-
 mitatem carnis euangelizauerim uobis
 prius: & experimentū meī, qd' erat in car-
 ne, nō estis aspernati, neq; respuistis, sed
 me uelut angelum dei suscepistis, uelut
 Christū Iesum. Quæ est igit' beatitudo
 uestra? Testimoniū em̄ reddo uobis, qd'
 si fieri potuisset, oculos uestros effoscos
 dedissem mihi. Igit' inimicus fact⁹ sum
 uobis, uera loquēdo uobis? Ambiūt uos
 non bene, imò excludete uos uolunt, ut
 ipsos æmulemini. Bonū autē est æmulari
 in re bona semp, & nō solum cū præsens
 sum apud uos. Filioli mei, q̄s iterū partu-
 rio, donec formet' Christ⁹ in uobis. Vel-
 lem autē adesse apud uos nūc, & mutare
 uocē meā, qm̄ in opiam patior in uobis.
 Dicite mihi qui sub lege uultis esse, legē
 ipsam nō auditis? Scriptū ē em̄, q; Abra-
 ham duos filios habebat, unū ex ancilla,

Cien: cap: vigesimo primo

ἰσχυρὸν & ἰσχυρὸν

υγιᾶ ἓνα ἐκ φθι ἐλευθέρους. ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ φθι
 παυδίσκης, ἡ δὲ σάρκα γεννηθήκεται, ὁ δὲ ἐκ τῆ
 ἐλευθέρου, δὴ ἀφ' ἑπαγγελίας. ἅτινα ὄξισ
 ἀλληγοροῦμεθα. αὐταί γάρ εἰσι δύο δ' ἰαδῆ
 καί, μία μὲν ἀπὸ ὄρουσιν αἰ, εἰς δ' αἰεταίμ
 γυνεῶσα, ἡ τις ὄξισ ἄγαρ. τὸ γὰρ ἄγαρ, σινᾶ
 ὄξισ ἐν τῇ ἀραβίᾳ, συσοιχεῖ δὲ τῇ νῦν
 ἱερουσαλήμ, δ' αἰεταί δὲ μετὰ τῆν τέκνων αὐ
 φθι. ἡ δὲ ἄνω ἱερουσαλήμ, ἐλευθέρου ὄξισ,
 ἡ τις ὄξισ μήτηρ πάντων ἡμῶν. γέγραπται
 γὰρ, ἐφραίνθητι σῆρα ἡ δουτικτσα, ῥῆξομ
 υγιᾶ βόσσομ ἡ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ
 τέκνα φθι ἱερήμυ μαλλομ, ἡ φθι ἐχόσθη τὸμ
 ἀνδρα. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοί ἡ δὲ ἰσακ ἐπαγ
 γελίας τέκνα ἐσμῶν. ἀλλ' ὡσπερ τότε ὁ ἡ
 σάρκα γεννηθεῖς, ἐδ' ἴωκε τὸμ ἡ δὲ παυῦμα, οὐ
 τως υγιᾶ νῦν. ἀλλὰ τί λέγει ἡ γράφη; ἐκβα
 λέτω παυδίσκη υγιᾶ τὸμ ἡ δὲ αὐφθι, ὁ γὰρ
 μὴ κληρονομήσῃ ὁ ἡ φθι παυδίσκη μετὰ
 τῆ φθι ἐλευθέρου. ἄρα ἀδελφοί οὐκ ἐσμῶν
 παυδίσκη τέκνα, ἀλλὰ τῆ ἐλευθέρου. τῆ ἐ
 λευθέρου οὐκ ἡ χριστός ἡμᾶς ἡλευθέρωσε, σῆ
 κετε, υγιᾶ μὴ πάλιμ ζυγοῦ δ' αἰεταί εἰς ἐχέ
 ριδε. ἰδὲ ἐγὼ παυλὸς λέγω ἡμῖν, ὅτι ἐὰν
 περιτέμνηθε, χριστός ἡμᾶς οὐδὲμ ὠφελήσει.
 μαρτύρομαι δὲ πάλιμ παντὶ ἀνθρώπῳ πε
 ριτεμνομένῳ, ὅτι ὁ φελέτης ὄξισ, ὅλομ τὸμ
 νόμομ ποιῆσαι. κατηργήθη ἀπὸ τοῦ χρι
 στοῦ, οἱ τινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, φθι χάριτος
 ῥηπέσετε. ἡμεῖς γὰρ παυῦματι ἐκ πίστεως
 ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα. ἐν γὰρ
 χριστῷ ἡμοῦ, οὐτε περιτομή τι ἰχίει, οὐτε
 ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δὴ ἀγάπησ ἐνεργε
 μῶν. ἐτρέχετε καλῶς, τίς ἡμᾶς ἀνέκοψε,
 τῆ ἀληθεία μὴ πείθεσθαι; ἡ πασημονή οὐκ ἐκ
 τοῦ καλῶν ἡμᾶς. μικρὰ ζύμη ὅλομ τὸ
 φύραμα ζυμοῖ. ἐγὼ πέποιδα εἰς ἡμᾶς ἐν κυ
 ρίῳ, ὅτι οὐδὲμ ἄλλο φρονήσετε. ὁ δὲ ταρασ
 σωμ ἡμᾶς, βασάσει τὸ κριμα, ὅσις ἀμῆ. ἐγὼ
 δὲ ἀδελφοί, εἰ περιτομῶν ἐτι κηρύσω, τί ἐ
 λιώκομαι; ἄρα κατηργηται τὸ σκάνδαλομ

τῷ

& unū ex libera. Verū is q ex ancilla nā
 tus ē, scd'm carnē nat⁹ est: q x̄o ex libera,
 p repromissionē, q̄ per allegoriā dicunt.
 Nā hæc sunt duo testamēta, unū quidē
 à mōte Sina, in seruitutē generās, qui est
 Agar. nā Agar, Sina mōs est in Arabia,
 cōfinis est aut ei, q̄ nūc uocat Hierusalē:
 seruit aut cū filijs suis. At q̄ sursum ē Hie
 rusalē, libera est, q̄ est mater oīm nostrū.
 Scriptū est em̄: Latere sterilis, q̄ non pa
 ris, erumpe & dama q̄ non parturis: qm̄
 multi liberi desertæ, magis q̄ ei⁹ q̄ habet
 uirū. Nos autē fratres scd'm Isaac pro
 missionis filij sum⁹: sed quēadmodū tūc
 is q̄ scd'm carnē natus erat, persequebat̄
 eū, qui natus erat scd'm sp̄m, ita & nunc.
 At qd̄ dicit scriptura: Eijce ancillā & filiū
 illi⁹: nō em̄ hæres erit fili⁹ ancillæ cū filio
 liberæ. Ita q; fratres, nō sum⁹ ancillæ filij,
 sed liberæ. In libertate igitur qua Chri
 stus nos liberauit, stete, & ne rursus iugo
 seruitutis implicemini. Ecce ego Paulus
 dico uobis: q; si circūcidamini, Christus
 nihil uobis proderit. Cōtestor autē oēm
 hominē q̄ circūcidit, q; debitor est toti⁹
 legis seruādæ. Christus uobis factus est
 ociosus. quicūq; per legē iustificamini, à
 gratia excidistis. Nos em̄ sp̄itu ex fide;
 sp̄em iusticiæ expectam⁹. nā in Christo
 Iesu, neq; circumcisio quicūq; ualet, neq;
 præputium, sed fides per dilectionē op̄e
 rans: Currebatis bene, quis uos impedi
 uit, ut non crederetis ueritati? Nemp̄
 persuasio non ex eo profecta, qui uocat
 uos. paulū fermēti totā massam fermen
 tat. Ego cōfido de uobis in dño, q; nihil
 aliud sensuri sitis. Caterum qui cōturbat
 uos, portabit iudicium, quisquis fuerit.
 Ego autem fratres, si circumcisionem ad
 huc prædico, quid adhuc persecutionem
 patior? Abolitū est igitur offendiculum

M crucis

filij sp̄is

Asia prima

v De circumcisio

fides

*Sementin lebel de
da sur ist fermentar
beben sur mado. L
Masa teig, str am
melig conspasio.*

τῶ σαυροῦ. ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀνα
 σατῶντες ὑμᾶς. ὑμεῖς γὰρ ἐπέλευθερίαν ἐκλή
 θητε ἀδελφοί, μόνον μὴ πλὴν ἐλευθερίαν εἰς
 ἀφορμὴν τῆ σαρκί, ἀλλὰ διὰ φιλίας ἀγάπης δε
 λεύετε ἀλλήλοις. ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἐνὶ λό
 γῳ πληροῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλη
 σίον σου ὡς σεαυτόν. εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνυτε
 καὶ καταδίετε, βλέπετε μὴ ὑπὸ ἀλλήλων
 ἀναλωθῆτε. λέγω δέ, πνεύματι περιπατεῖ
τε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. Ἡ
 γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τὸ πνεύματι, τὸ
 δὲ πνεῦμα κατὰ φιλίας σαρκὸς. ταῦτα δὲ ἀντί
 κηται ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ἀλλήλους δέλητε, ταῦτα
 ποιῆτε. εἰ δὲ πνεύματι ἄγεθε, οὐκ ἐστέ ὑπὸ
 νόμου. φανερὰ δὲ ὄντι τὰ ἔργα φιλίας σαρκὸς,
 ἅτινά ὄντι, μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία,
 ἀσελγεια, εἰδωλολατρία, φαρμακεία, ἐ
 χθισαί, ἔρις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθία, διχο
 σασίαι, ἀρέσας, φθόνοι, φόνοι, μέλαι, κῶ
 μοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν,
 καθὼς καὶ προῆπον, ὅτι οἱ ταῦτα πράσ
 σουτε, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσετε.
 Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματος ὅστις, ἀγάπη,
 χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγα
 θοσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια. κατὰ
 τῆν τοῦτο ὄντι οὐκ ἐστὶ νόμος. οἱ δὲ τὸν χριστόν,
 πλὴν σάρκα ἐσαύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι,
 καὶ τὰς ἐπιθυμίαις. εἰ ζῶμεν πνεύματι,
 πνεύματι καὶ σοιχωμένοι, μὴ γινώμεθα κενό
 δοχοι, ἀλλήλους προκαλέμενοι, ἀλλήλους
 φθονοῦντες. Ἀδελφοί, εἴ καὶ καὶ προληφθῆ
 ἄνθρωπος ἐν τινὶ παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ
 πνευματικοί, καταρτίζετε τὸν τοῦτο ἐν
 πνεύματι πραότητι, σκοπῶν σεαυτόν,
 μὴ καὶ σὺ παρασθῆς. ἀλλήλων τὰ βάρη βα
 σάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νό
 μον τοῦ χριστοῦ. εἰ γὰρ δοκῆ τις εἶναι τι, μὴ
 δεῦ ὡν, εἰ αὐτὸν φρεναπατῆ. τὸ δὲ ἔργον εἰς
 τὸ δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς εἰς αὐτὸν
 μόνον τὸ καύχημα ἔξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτε
 ρον. ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βασά
 σι. κοινωνεῖτω

Qui ambulat spm
 no est sub lege

5.19

α
 Spiritus carnis, qui spm
 ambulat

crucis. Utinā & abscindant qui uos labe
 factant. Vos em̄ in libertatē uocati fui
 stis fratres, tantū ne libertatē in occasionē
 detis carni, sed per charitatē seruite uobis
 inuicē. Nam tota lex in uno verbo cōplet̄,
 nempe hoc: Diliges proximū tuū ut te
 ipsum. Quod si alius alium uicissim mordetis,
 & deuoratis, uidete ne uicissim alius ab
 alio cōsumamini. Dico autē, spū ambu
 late, & cōcupiscentiā carnis nō perficietis.
 Nam caro cōcupiscit aduersus spm̄, spūs
 autē aduersus carnem. Hęc autē inter se
 mutuo aduersant, ut nō quæcūq; uolue
 ritis, eadē faciatis. Quod si spū ducimini, nō
 estis sub lege. Porro manifesta sunt ope
 ra carnis, quę sunt hęc, adulteriū, scorta
 tio, immundicia, lasciuia, simulacrorū cul
 tus, ueneficiū, inimicitia, lis, æmulatiōes,
 ira, cōcertationes, seditiones, sectę, inui
 dia, cædes, ebrietates, comestationes, &
 his similia, de quib⁹ prædico uobis, quę
 admodū & prædixi: quod qui talia agunt,
 regni dei hæredes nō erunt. Contra, fru
 ctus spūs est, charitas, gaudiū, pax, leni
 tas, benignitas, bonitas, fides, mansuetu
 do, tēperantia. Aduersus huiusmodi nō
 est lex. Qui uero sunt Christi, carnē cru
 cifixerūt cū affectibus & cōcupiscentiis. Si
 uiuim⁹ spū, spū & incedam⁹. Ne efficiamur
 inanis glorię cupidī, inuicē nos pro
 uocantes, inuicē inuidētes. Fratres, etiā
 si occupatus fuerit homo in aliq̄ delicto,
 uos qui spūales estis, instaurate huius
 modi spū mansuetudinis, cōsiderans te
 metipsum, ne & tu tenteris. Inuicem alij
 aliorū onera portate, & sic cōplete legem
 Christi. Nā si quis sibi uidet aliquid esse,
 cum nihil sit, suū ipse fallit animū. Opus
 autē suū p̄bet unusquisq; & tūc in semet
 ipso tm̄ gloriatiōē habebit, & non in
 alio. unusquisq; em̄ ppriā sarcinā baiula
 bit. Cōmu

VI

σε. κοινώνειτω δὲ ὁ κατήχῳ μύθος τὸν λόγον, ἵνα κατηχῶντι ἐν πᾶσι μὲν ἀγαθοῖς, μὴ πλανῶσθε, θεὸς οὐ μνηστῆριζέται. ὁ γὰρ ἐὰν περὶ τῆ ἀνθρώπου, τοιοῦτον θερίσει. ὅτι ὁ περὶ τῶν εἰς τὴν σὰρκά αὐτοῦ, ἐκ τῆ σαρκὸς θερίσει φθοράν, ὁ δὲ περὶ τῶν εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τῶν πνεύματων θερίσει ζωὴν αἰώνιον. τὸ δὲ καλὸν ποιῶντες μὴ ἐκκακῶμεθα. καιρῶ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεθα μὴ ἐκλυόμενοι. ἄρα οὕτως καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάστιγα δὲ πρὸς τοὺς οὐκ εὐσεβεῖς. ἰδέτε πῶς οἱ κληρικοί ὑμῶν ἡρώμασιμ ἔγραψα τῆ ἐμῆ χειρὶ. ὅσοι θέλωσιμ ἐνπροσωπῆσαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιμ ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα μὴ τῶν σαυρῶν τῶν χριστῶν δῖώκωνται. οὐδὲ γὰρ οἱ περιτεμνόμενοι αὐτοὶ νόμον φυλάσουσιμ, ἀλλὰ θέλουσιμ ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρῃ σαρκί καυχῆσωνται. ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῶν σαυρῶν τῶν κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, διὸ ὑμεῖς μοὶ κόσμῳ ἐσαύρωται, καὶ γὰρ τῶν κόσμῳ. ἐν γὰρ χριστῶ ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰχθύνει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις. καὶ ὅσοι τῶν κανόνι τούτῳ σοιχῆσουσιμ, εἰρήνην ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ τῶν θεῶν. τῶν λοιπῶν κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω. ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τῶν κυρίου ἰησοῦ ἐν τῶν σώματί μου βασάζω. ἡ χάρις τῶν κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τῶν πνεύματων ὑμῶν ἀδελφοί. ἀμήν.

bit. Communicet autē qui catechizat sermone, ei q se catechizat in omnib⁹ bonis. Ne erretis, deus nō irridet. Quicquid em̄ seminaverit homo, hoc & metet. Nam qui seminat per carnē suā, de carne metet corruptionē: sed qui seminat per spiritum, de spiritu metet uitā aternā. Bonū autē faciendo ne defatigemur. Tempore enim suo metemus non defatigati. Itaq; dum tempus habem⁹, operemur bonū, cum erga om̄es, tum uero maxime erga domesticos fidei. Videtis quanta uobis epistola scripserim mea manu. Quicūq; uolunt iuxta faciem placere in carne, ij cogunt uos circumcidi, tantū ne ob crucem Christi persecutionē patiant^r. Nam qui circumciduntur, ne ipsi quidem legem seruant: sed uolunt uos circumcidi, ut in uestra carne glorientur. Ego uero, absit, ut gloriar, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mūdo. Nam in Christo Iesu neq; circumcisio quicūq; ualet, neq; præputium, sed noua creatura. Et quicūq; iuxta regulam hanc incedunt, pax super eos, & misericordia, & super Israēlem dei. De cætero ne quis mihi labores exhibeat. Ego enim stigmata domini Iesu in corpore meo porto. Gratia domini nostri Iesu Christi cum spiritu uestro fratres. Amen.

πρὸς γαλάτας ἐγράφη
ἀπὸ ῥώμης.

Ad Galatas missa
fuit à Rhoma.

ΠΡΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΑΥΤΗΝ ἐπισέλλει ἀπὸ ῥώμης, οὕτω μὲν αὐτοὺς ἐωρακώς, ἀκούσας δὲ πρὶ αὐτῶν. ἢ δὲ πρόφασιν ᾗ ἐπισολῆς αὐτῆ. ἐφέσιοι πωιδεύσαντες εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστόν, γνησίαν ἔχομεν ἀντὶ πλὴν πάντων, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους πλὴν ἀγάπης, καὶ ἠβύλον το πρὸ τοῦ παύλου βεβαιωθῶν. μαθὼν ποίνω δ' ἀπόστολος, ἡσάφει πρὸς αὐτοὺς ταύτῃ πλὴν ἐπισολῆν, ὡσπερ κατηχητικῶν. καὶ πρῶτον μὲν δεικνύσι, μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον, ἀλλ' ἄρχη καὶ πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι ταύτῃ ἐνδοκίαν τοῦ θεοῦ, ὡσεὶ τὸν χριστόν ὑπὲρ ἡμῶν παθεῖν, καὶ ἡμᾶς σωθῆναι. ἔπειτα πρὶ κλήσεως ἐθνῶν διαλέγετο, ἵνα δείξῃ ἀξίως αὐτοὺς πεπισθυκέναι. καὶ ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἡ κλήσις αὐτῶν γέγονεν, οὐ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, ὅς ἐστι υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα καὶ ἐκ τούτου μάθωσιν, ὅτι οὐκ ἀνθρώπολάτρηαι γεγόνασι, πωιδεύσαντες τῷ χριστῷ, ἀλλ' ἀκθινοὶ θεοσεβῆς. σκμαίνει δὲ καὶ αὐτὸν διὰ τοῦτο ἀπεσάλθαι κηρύσασιν τὸ ἐναγγέλιον, καὶ ὅτι περὶ αὐτῶν ἐφρόντισεν. ἔπειτα παρανετικὸν λόγον ἀνδράσι καὶ γυναιξί, πατράσι καὶ τέκνοις, κυρίοις καὶ δούλοις, τίθησιν ἐν τῇ ἐπισολῇ. Ἐκ θόλῃ πάντας πρὸς ἀσκονάζει καὶ τοῦ διαβόλου, καὶ πᾶν δαμόνων αὐτῶν, λέγων πρὸς ἐκείνους, ἡμῖν εἶναι πλὴν πάλιν. καὶ ὡσπερ ἀγαθὸς ἀλείπτῃς ἀλείψας τῆς λόγον πάντας καὶ ᾗ ᾗ ἐπιβολικῆς ἐν ᾗ γείας, οὕτως τελεοῖ πλὴν ἐπισολῆν.

IN EPISTOLAM AD EPHESIOS, ARGUMENTVM
PER ERASMV M ROTERODAMVM.

Ephesus metropolis quondam erat Asiae minoris, ciuitas superstitiose dedita cultui dæmonum, & præcipue Dianæ, unde & in Actis, Dianæ νεωκόρος dicitur, nō illius uenatricis, cui Poëtæ sagittas & arma tribuunt, sed multimanmiæ, quam Græci πολύμασον appellant, quā uolebant omnium animantium esse nutricem, ut indicauit Hieronymus. Nam de templo Ephesiae Dianæ, toto orbe celebratissimo, passim etiam ethnici meminere scriptores. Hos curiosarum artium tenebat studium. Vnde legimus, ad prædicationem apostolorum magicos libros ab eis cōportatos, igni traditos fuisse, & supputato pretio, compertū fuisse quinquagies mille nummum argenti, sicuti refertur in Actis capite decimonono. Ut igitur à tantis erroribus illos abduceret, triennium apud illos egit, nihil interim non faciens, quod ad illorum salutem faciebat, magno studio reclamantibus & obstrepentibus multis, sicut ipse testatur alicubi, ubi & bestijs obiectus est, quæadmodum ipse testatur in secunda ad Corinthios epistola. Ac discedens, Timotheum apud eos remanere iussit. Abundabat autem ea ciuitas, ut curiosis & magiæ deditis, ira doctissimis uiris, unde Paulus: ut ad omnium mores & ingenia sese attemperat: de dæmonibus ac spiritibus crebro meminit, bonorum ac malorum differentiam indicans. Ad hæc retrusa quædam aperit. Nec enim est ulla epistola, quæ tam abditos

abditos habeat sensus, ut ob hanc potissimū Petrus scripsisse uideat: sicut & charissimus frater noster Paulus scd'm datam sibi sapiētiā scripsit uobis, sicut in om̄ibus epistolis loquēs in eis de his, in quib⁹ sunt quaedā difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas, ad suā ipsorū perditionē. Hos igitur, qm̄ in fide perstiterāt, hortat⁹ ut pergant, & ad perfectionē proficiant, cōmonefaciens cuiusmodi fuerint, cū uitijs addicti seruiret imprijs spiritibus, & quales nunc facti sint, insiti Christo, docēs interim euangelij gratiam cōsilio diuino, licet Iudæis promissam: in gētes quoq; recte ppagatā, & huius muneris se ministrū à deo constitutū. Qm̄ autē scripsit è carcere, hortat⁹ ne deiciant⁹ animo, ob ipsius afflictioēs, uerū eas potius sibi gloriæ ducant. Hæc agit capite primo, & secundo. In cæteris tribus uitæ formā illis præscribit, demōstrans quid sequendū, quid fugiendū, quæ officia maritorū in uxores, uxorū in maritos, quæ parentū in liberos, liberorū in parentes: quæ dñorū in seruos, seruorū in dominos. Scripta est epistola ab urbe Roma per Tychicū diaconū, cuius meminit in calce, fidelē ministrū cum uocans. Ambrosius addit scriptā è carcere, cū Hierosolymis Rhomā deductus sub fideiussore degeret extra castra in suo conducto. FINIS.

ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

AD EPHESIOS EPISTOLA:

ΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰη
 σοῦ χριστοῦ διὰ θελή
 ματῶ θεοῦ, τοῖς ἀ
 γίοις τοῖς ὄντιν ἐν
 φέσω, καὶ τοῖς ἐν
 χριστῷ ἰησοῦ. χάρις
 ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ
 θεοῦ πατρὸς ἡμῶν,
 καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς,
 καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ
 εὐλογῆσας ἡμᾶς ἐν πάση εὐλογίᾳ πνευμα
 τικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις χριστῷ. καθὼς ἐξε
 λέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κό
 σμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατ
 ἑνώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ, προορίσας ἡμᾶς
 εἰς υἱοθεσίαν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ εἰς αὐτὸν,
 καὶ

Aulus apostolus Iesu Christi per uoluntatē dei, sanctis qui agunt Ephesi, & fidelibus in Christo Iesu. Gratia uobis & pax à deo patre nostro, & domino Iesu Christo. Benedictus deus & pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos omni benedictione spiritali in cœlestibus Christo. Quemadmodum elegit nos in ipso, antequam iacerentur fundamenta mundi, ut essemus sancti, & irreprehensibiles coram illo per charitatem, qui prædestinauit nos, ut adoptaret in filios per Iesum Christum in sese, iuxta
 M 3 be

ἡ πλὴν ἐνδοκίαν τῶν θελήματων αὐτοῦ εἰς
 ἔπαυον διόξῃς φιλίᾳ χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἔχα
 ρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἡγαπημένῳ. ἐν ᾧ ἔ
 χομίσθη πλὴν ἀπολύτρωσις διὰ τῶν αἱματων
 αὐτοῦ, πλὴν ἀφεσις ἧν παρὰ πῶματων
 ἡ πλὴν τὸν πλῆθος φιλίᾳ χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἔπε
 ριάσθησεν εἰς ἡμᾶς, ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρο
 νήσει, γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τῶν θελή
 ματων αὐτοῦ, ἡ πλὴν ἐνδοκίαν αὐτοῦ, προέ
 δετο ἐν αὐτῷ εἰς οἰκονομίαν τῶν κληρώ
 ματων ἧν κερῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι
 τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, τὰ τε ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
 καὶ τὰ ἐπὶ τῆ γῆς ἐν αὐτῷ, ἐν ᾧ καὶ ἐ
 κληρώθημεν, προοριθέντες κατὰ πρόθεσιν,
 τῶν τὰ πάντα ἐνεργούντων, ἡ πλὴν πλὴν βου
 λῶν τῶν θελήματων αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς
 εἰς ἔπαυον φιλίᾳ διόξῃς αὐτοῦ, τοὺς προηλπ
 κότες ἐν τῷ Χριστῷ, ἐν ᾧ καὶ ἡμεῖς ἀκού
 σαντες τὸν λόγον φιλίᾳ ἀληθείας, τὸ εὐαγγέ
 λιον φιλίᾳ σωτηρίας ἡμῶν, ἐν ᾧ καὶ πεισ
 σαντες ἐσφραγίσθημεν τῷ πνεύματι φιλίᾳ ἐ
 παγγελίας τῷ ἀγίῳ, ὅς ἐστιν ἀρξὴ βῶν φιλί
 κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν φιλίᾳ πε
 ριποιήσεως, εἰς ἔπαυον φιλίᾳ διόξῃς αὐτοῦ. διὰ
 τὸ καὶ γὰρ ἀκούσας πλὴν κατὰ ἡμᾶς πῶσις
 ἐν τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ, καὶ πλὴν ἀγάπῃ πλὴν
 εἰς πάντας τοὺς ἀγίους, ὅς πάνομα εὐχα
 ριστῶν ὑπὲρ ἡμῶν, μνείαν ἡμῶν ποιέμεν
 ἐπὶ ἧν προσευχῶν μου, ἵνα ὁ θεὸς τῶν κυ
 ρίστων ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ φιλίᾳ διόξῃς
 δώῃ ἡμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψει
 ως, ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ, πεφωτισμένους
 τοὺς ὀφθαλμοὺς φιλίᾳ διανοίας ἡμῶν, εἰς τὸ
 εἰδέναι ἡμᾶς, τίς ἐστὶν ἡ ἐλπὶς φιλίᾳ κλήσεως
 αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλῆθος φιλίᾳ διόξῃς φιλίᾳ κλη
 ρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἀγίοις, καὶ τί τὸ ὑ
 περβάλλον μέγεθος φιλίᾳ δωάμεως αὐτοῦ
 εἰς ἡμᾶς, τοὺς πιστεύοντας κατὰ πλὴν ἐνέ
 ρειαν τῶν κρᾶτους φιλίᾳ ἰσχύος αὐτοῦ, ἡμ ἐνήρ
 γησεν ἐν τῷ Χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νε
 κρῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς
 ἐπερανίοις

beneplacitum uoluntatis suæ, ut laude
 tur gloria gratiæ suæ, qua charos reddi
 dit nos per dilectum. per quem habe
 mus redemptionē per sanguinem ipsius,
 remissionem peccatorum, iuxta diuitias
 gratiæ suæ, de qua ubertim nobis impar
 tiuit, in omni sapientia & prudentia, pa
 tefacto nobis arcano uoluntatis suæ, iu
 xta beneplacitum suum, quod proposue
 rat in seipso, usq; ad dispensationem ple
 nitudinis temporum, ut summatim in
 stauraret omnia per Christum, & quæ in
 cœlis sunt & quæ in terra p eundē, p quē
 & in sortem asciti sumus, prædestinati
 secundum propositum ipsius, cuius uī
 fiunt uniuersa, iuxta decretum uolunta
 tis ipsius, ut simus nos in laudem gloriæ
 illius, qui priores sperauimus in Christo,
 in q̄ speramus & nos, audito uerbo ue
 ritatis, euangelio salutis uestræ, in quo
 etiam posteaquam credidistis, ob signati
 estis spiritu promissionis sancto, qui est
 arrabo hæreditatis nostræ, in redem
 ptionem acquisitæ possessionis, in lau
 dem gloriæ ipsius. Quapropter & ego,
 cum audissem eam quæ in uobis est fi
 dem in domino Iesu, & charitatem in
 omnes sanctos, non desino gratias age
 re pro uobis, mentionem uestri faciens
 in precibus meis, ut deus domini nostri
 Iesu Christi, pater gloriæ det uobis spi
 ritum sapientiæ & reuelationis, per a
 gnitionem sui, illuminatos oculos men
 ris uestræ, ut sciatis, quæ sit spes ad quam
 ille uocauit, & quā opulenta gloria hæ
 reditatis illius in sanctis, & quæ sit excel
 lens magnitudo potentiæ illius in nos,
 qui credimus secundum efficaciam ro
 boris fortitudinis eius, quam exercuit in
 Christo, cum suscitaret eum ex mortuis,
 & sedere fecit ad dextram suam in coele
 stibus,

ἐπουρανίους ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς, καὶ
 θζουσίας καὶ δυνάμεως, καὶ κυριότητος,
 καὶ πάντες ὀνόματι ὀνομαζομένου, ὁ
 μόνου ἐν θεῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν
 θεῷ μέλλουσι. καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοῦς
 πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑ-
 πὲρ πάντα τῆ ἐκκλησίας, ἥτις ὄσι τὸ σῶμα
 αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ πάντα ἐν πᾶσι πλη-
 ρουμένου. καὶ ἡμᾶς ὄντας νεκροὺς τῆς
 παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις, ἐμ-
 ᾶς ποτὲ περιπατήσαμεν κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ
 κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τοῦ θζου-
 σίας τοῦ αἱρέτου, τοῦ πνεύματος, τοῦ νῦν ἐνε-
 γχοντος ἐμ τοῖς ἡμέτεροις ἀπαθείαις, ἐμ οἷς
 καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεσφάφημεν ποτὲ, ἐμ
 ταῖς ἐπιθυμίαις τοῦ σαρκὸς ἡμῶν, ποιῶν-
 τες τὰ θελήματα τοῦ σαρκὸς, καὶ πῶν δῖα
 νοιῶν, καὶ ἡμῶν τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ
 οἱ λοιποί. ὁ δὲ θεὸς πλάσσει ἡμᾶς ἐμ ἐλπί-
 διὰ πλὴν πολλῶν ἀγάπῳ αὐτοῦ, ἢ ἡγάπη-
 σεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τῆς πα-
 ραπτώμασι, σωζώσασθαι ἡμᾶς ἐν χριστῷ, χά-
 ριτι ἐσὲ σεσωσμένοι, καὶ σωθήσεσθαι, καὶ συ-
 νεκρώσεσθαι ἐμ τοῖς ἐπουρανίοις ἐμ χριστῷ ἰη-
 σοῦ, ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τῆς ἐπε-
 χομλῆσι τὸν ὑπερέβαλλοντα πλάστον τοῦ
 χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ ἡμᾶς ἐν
 χριστῷ ἰησοῦ, τῆ γὰρ χάριτι ἐσὲ σεσωσμέ-
 νοι δῖα τοῦ πνεύματος, καὶ τοῦ οὐκ ἐξ ἡμῶν.
 θεοῦ τὸ δῶρον, οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μή τις
 καυχῆσθαι. αὐτὸ γὰρ ἐσμὲν ποίημα, κτι-
 σθέντες ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγα-
 θοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς, ἵνα ἐν αὐ-
 τοῖς περιπατήσωμεν. διὸ μνημονεύετε, ὅτι
 ἡμεῖς ποτὲ τὰ ἔδνη ἐν σαρκί, οἱ λεγόμενοι
 ἀκροβυστία, ὑπὸ τοῦ λεγομένου περιτο-
 μῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου, ὅτι ἥτε ἐν θεῷ
 κατὰ ἐκείνων, χωρὶς χριστοῦ, ἀπηλλοτριώ-
 μενοι τοῦ πολιτείας τοῦ ἰσραὴλ, καὶ ξέ-
 νοι πῶν δῖα δικῶν τοῦ ἐπαγγελίας, ἐλπί-
 δα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐμ θεῷ κόσμῳ.

νωί

stibus, supra omnem principatum ac po-
 testatem, & uirtutem, & dominium, &
 omne nomen quod nominatur, non so-
 lum in sæculo hoc, uerumetiam in futu-
 ro. & omnia subiecit sub pedes illius, &
 eum dedit caput super omnia ipsi eccle-
 siæ, quæ est corpus illius, completum
 eius, qui omnia in omnibus adimplet.

Et uos cum essetis mortui delictis ac
 peccatis, in quibus aliquando ambula-
 stis iuxta sæculum mundi huius, iuxta
 principem, cui potestas est aëris, qui est
 spiritus, nunc agens in filijs immorige-
 ris, inter quos & nos omnes conuersaba-
 mur aliquando in concupiscentijs carnis
 nostræ, facientes quæ carni ac menti libe-
 rant, & eramus natura filij iræ, quem-
 admodum & cæteri. Sed deus qui diues
 est in misericordia, propter multam cha-
 ritate suam, qua dilexit nos, etiam cum
 essemus mortui per delicta, conuiuifica-
 uit nos unà cū Christo (per gratiā estis ser-
 uati) simul; cum eo resuscitauit, & simul
 cū eo sedere fecit inter cœlestes, in Chri-
 sto Iesu, ut ostenderet in seculis superue-
 nientibus eminentē opulentiam gratiæ
 suæ, benignitate erga nos per Christum
 Iesum. Gratia em̄ estis seruati per fidem,
 idq; non ex uobis. Dei donum est, non
 ex operibus, ne quis gloriatur: nam ipsi-
 us sumus figmentum, conditi in Christo
 Iesu ad opera bona, quæ præparauit de-
 us, ut in eis ambularemus. Qua propter
 memētote, quod uos quondam gentes
 in carne, uocabamini præputium, ab ea
 quæ uocatur circumcisio in carne, quæ cir-
 cumcisio manibus fit, quod inquam era-
 tis in tēpore illo, sine Christo, ab alienati
 à republica Israël, & extranei à testa-
 menti promissionis, spem non ha-
 bentes, deoque carentes in mundo.

M 4 Nunc

νωί δε ἐν χριστῷ ἰησοῦ ὑμεῖς, οἱ ποτε ὄντες μακρὰν; ἐγγύς ἐγενήθητε ἐν θεῷ ἁίματι τοῦ χριστοῦ. Αὐτὸς γὰρ ὄβριμῆ ἐιρῶν ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφοτέρω ἐμ, καὶ τὸ μεσότοιχομ τοῦ φραγμοῦ λύσας, πλὴν ἐχθρὰν ἐν τῇ σαρκί αὐτοῦ, τὸν νόμον τῷ ἐντολῶν ἐν δόγμασι κατὰ τὴν ἰσχυράν, ἵνα τὴν δύο κτίσῃ ἐν αὐτῷ εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον; ποιῶν εἰρῶν, καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρω εἰς ἓν ἐν ἑνὶ σώματι θεῷ διὰ τοῦ σώματος; ἀποκτείνας πλὴν ἐχθρὰν ἐν αὐτῷ; καὶ ἐλθὼν ἐνηγγέλίσαστο εἰρῶν ὑμῖν, τοῖς μακρὰν, καὶ τῶν ἐγγύς. ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν πλὴν προσαγωγῶν οἱ ἀμφοτέρω ἐν ἑνὶ πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα. Ἄρα οὐκ ἐστὶν ἐξ ἑνοὶ καὶ πάρικοι, ἀλλὰ συμπολιτῶν τῷ ἁγίω καὶ οἰκῆοι τοῦ θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ θεμελίῳ τῷ ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὅντων ἀκρογωνῆαίου αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ σώαρμολογουμένη, ἀυξᾷ εἰς ναὸν ἁγίον ἐν κυρίῳ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς σωοικοδομηθεῖτε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι

τούτου χάριμ ἐγὼ παῦλος ὁ δέσμιος ἐστὶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν τῷ ἔθνῳ. εἶγε ἠκούσατε πλὴν οἰκονομίαν ἐν χάριτι τοῦ θεοῦ, τὴν δοθείση μοι εἰς ὑμᾶς, ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνώρισέ μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ἐπιγράμῳ, πρὸς ὃ δῶκατε ἀναγινώσκοντες νοῦσα πλὴν σύνεσίμ μου ἐν θεῷ μυστήριον τοῦ χριστοῦ, ἐτέρας γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς ἵστοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι; εἶνα τὰ ἔθνη συγκληρονόμα, καὶ σύσώμα, καὶ συμμετοχα ἐν παγγελίᾳ αὐτοῦ ἐν θεῷ χριστῷ, διὰ τοῦ ἐυαγγελίου, ὃ ἐγενόμην διάκονος κατὰ πλὴν δωρεὰν ἐν χάριτι τοῦ θεοῦ, πλὴν δοθείση μοι κατὰ πλὴν ἐνεργεσίαν ἐν δυνάμει αὐτοῦ. Εμοὶ θεῷ ἐλαχισοτέρω πάντων ἁγίων

Nunc autem per Christum Iesum uos, qui quondam eratis longinqui, propinqui facti estis per sanguinē Christi. Ipse enim est pax nostra, qui fecit ex utrisque unum, & interstitium māceriæ diruit, similitatem per carnem suam, legem mandatorum in decretis sitam abrogans, ut duos conderet in semetipso in unum nouum hominem, faciens pacem: & ut reconciliaret ambos in uno corpore deo per crucē, perempta inimicitia per eam, & ueniens euangelizauit pacem uobis, qui procul aberatis, & ihs qui prope. Quoniam autem per illum habemus aditum utriq; in uno spiritu ad patrem, iam igitur non estis hospites & incolæ, sed conciuēs sanctorū ac domestici dei, superstructi super fundamentum apostolorum ac prophetarum, summo angulari lapide ipso Iesu Christo, in quo quæcunque structura coagmentatur, ea crescit in templum sanctum in domino, in quo & uos coædificamini in habitaculum dei per spiritum. Huius rei gratia ego Paulus uinctus sum Christi Iesu pro uobis gentibus. siquidem audistis dispensationem gratiæ dei, quæ data est mihi in uos, quod secundū reuelationē notum mihi fecit mysterium, quemadmodum ante scripsi paucis, ex quib; potestis legentes intelligere cognitionem meam in mysterio Christi, quod in alijs ætatibus non innotuit filijs hominum, quemadmodum nunc reuelatum est sanctis apostolis eius & prophetis per spiritum, ut sint gentes cohæredes, & eiusdē corporis, cōsortesq; promissionis eius in Christo, per euangeliū, cuius factus sum minister secundum donum gratiæ dei, quod datum est mihi secundum efficaciam potētiae illius. Mihi minimo omnium sanctorum

ἀγίωμ ἐδίδθη χάρις αὐτῆ, ἐν τῆς ἔθνεσιμ
 εὐαγγελισαδαί τῆμ ἀνεξιχνίαδομ πολυ-
 τομ τοῦ χριστοῦ. καὶ φωτίσαι πάντας, τίς
 ἡ κοινωμία τοῦ μυστερίου, τοῦ ἀποκεκρυμμένου
 ἀπὸ τῶν αἰώνωμ ἐν θεῷ, θεῷ τὰ πάντα
 κτίσαντι διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα γνωρισθῆ
 νῶν τὰς ἀρχαῖς καὶ ἰερασίαις ἐν τοῖς ἐπι-
 ρανίοις διὰ τοῦ ἐκκλησίας, ἡ πολυποικί-
 λου σοφία τοῦ θεοῦ, κατὰ πρόθεσιμ τῶν αἰ-
 ώνωμ, ἢ ἐποίησεν ἐν χριστῷ ἰησοῦ θεῷ κυρίω ἡ-
 μῶν, ἐν ᾧ ἔχομεν πλὴν παρρησίας καὶ πλὴν
 προσαγωγῶν ἐν πεποιθήσει, τῆ δὲ διὰ τοῦ πί-
 σεως αὐτοῦ. διὸ ἀτρεμα, μὴ ἐκκακῆμ ἐν
 ταῖς θλίψεσι μὴ ὑπὲρ ἡμῶν, ἢ τις ὄξει
 ἡμῶν. τὸ τὸ χάριμ κάμπτω τὰ γόνατά μου
 πρὸς τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χρι-
 στοῦ, ἵνα ἴδω πατέρα πάντων ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐ-
 πί γῆς ὀνομάζεται, ἵνα δώῃ ἡμῖν κατὰ τῆμ
 πολλοτῶν τοῦ δόξης αὐτοῦ, θωάμεν κραταω-
 θῶν διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τῆμ ἔσω
 ἀνδρωπομ, κατοικῆσαι τῆμ χριστοῦ διὰ τοῦ
 πίσεως ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἐν ἀγά-
 πῃ ἐξῆζωμενοί καὶ τεθεμελιωμενοί, ἵνα
 ἰεραχύσκητε καταλαβέειν σὺν πάνσι τοῖς
 ἀγίοις, τὴν πλάτην καὶ μήκην καὶ βά-
 θειν καὶ ὕψος, γινώσκοντες πλὴν ὑπερβάλ-
 λουσαμ τοῦ γνώσεως ἀγάπῃ τοῦ χριστοῦ,
 ἵνα πληροφορηθῆτε εἰς πάντα τὸ πλῆρωμα τοῦ
 θεοῦ. θεῷ δὲ θωάμεν ὑπὲρ πάντων ποιῆ-
 σαι ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ, ᾧ ἀποτίμεθα ἢ νοῦ-
 μου κατὰ πλὴν δυνάμιν πλὴν ἐνεργουμένων
 ἐν ἡμῖν, ἀνθεῖ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν
 χριστῷ ἰησοῦ, εἰς πάντας τὰς γενεὰς τοῦ αἰ-
 ώνου τῶν αἰώνωμ. ἀμήν.

παρκαλῶ ὡς ἡμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμι-
 ος ἐν κυρίω, ἀξίως περιπατήσαι ἐν κλη-
 σεως, ἧς ἐκλήθητε, μετὰ πάσης ταπεινο-
 φροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακρο-
 θυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγά-
 πῃ, σπουδάζοντες τηρεῖν πλὴν ἐνότητά τοῦ
 πνεύματος ἐν θεῷ σωδέσμεν ἐν ειρήνης.
 ἐμ

sanctorum data est gratia hæc, ut inter
 gentes euangelizem imperuestigabiles
 diuitias Christi, & in lucem proferam
 omnibus, quæ sit communio mysterij;
 quod erat absconditum à sæculis in deo,
 qui uniuersa condidit per Iesum Chri-
 stum, ut notū fiat nunc principatibus ac
 potestatib⁹ in cœlestibus per ecclesiam;
 uehementer uaria sapientia dei, secundū
 præfinitionem sæculorum, quam fecit in
 Christo Iesu domino nostro, per quem
 habemus audaciam & aditum cum fidu-
 cia, quæ est per fidem illius. Quapropter
 postulo, ne deficiatis ob afflictiones me-
 as quas pro uobis tolero, quæ est gloria
 uestra. Huius rei gratia flecto genua
 mea ad patrem domini nostri Iesu Chri-
 sti, ex quo omnis parentela in cœlis & in
 terra nominatur, ut det uobis iuxta diui-
 tias gloriæ suæ, ut fortitudine corrobore-
 mini per spiritum suum, in internum ho-
 minem, ut inhabitet Christus per fidem
 in cordibus uestris, fixis in charitate ra-
 dicibus, & fundamento iacto, ut ualeatis
 assequi cum omnibus sanctis, quæ sit la-
 titudo, & longitudo, & profunditas, &
 sublimitas, cognoscere; præminentem
 cognitioni dilectionē Christi, ut implea-
 mini in omnem plenitudinē dei. Ei uero
 qui potest cumulate facere ultra omnia,
 quæ petimus, aut cogitamus, iuxta uim
 agentē in nobis, sit gloria in ecclesia per
 Christum Iesum, in omnes ætates sæcu-
 li sæculorum. Amen.

Hortor itaque uos ego uin-
 ctus in domino, ut ambuletis: ita ut di-
 gnum est uocatione, qua uocati estis,
 cum omni submissione, ac mansuetudi-
 ne, cum animi lenitate, tolerantés uos in-
 uicem per charitatem, studentes seruare
 unitatem spiritus, per uinculum pacis.
 Vnum

IIII

ἐν σῶμα καὶ ἐν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλή-
 ρητε ἐν μίᾳ ἐλπίδι φιλί κλήσεως ὑμῶν. εἰς
 κύριον, μία πίστις, ἐν βάπτισμα. εἰς θεὸς
 καὶ πατέρα πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ
 πάντων, καὶ ἐν πάντων ὑμῶν. ἐν δὲ ἐκάστῳ
 ἡμῶν ἐδοξήσῃ χάρις καὶ τὸ μέτρον φιλί δω-
 ρεῖας τοῦ Χριστοῦ. διὸ λέγει. ἀναβάς εἰς ὕψος
 ἠχμαλώτισεν ἀχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε
 δόματα πῶς ἀνθρώποις. τὸ δὲ ἀνέβη, τί
 ὅτι, εἰμὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κα-
 τώτερα μέρη φιλί γῆς, ὁ καταβάς αὐτὸς ὅτι,
 καὶ ὁ ἀναβάς ὑπερένω πάντων τῶν οὐρανῶν,
 ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. καὶ αὐτὸς ἔδωκε, τοῖς
 μὲν ἀποστόλοις, τοῖς δὲ προφήταις, τοῖς δὲ
 εὐαγγελισαῖς, τοῖς δὲ ποιμνῶν καὶ διδασ-
 κάλοις, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγί-
 ων εἰς ἔργον δι' ἀκοῖας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ
 σώματος τοῦ Χριστοῦ, μέχρι καταστήσωμεν
 οἱ πάντες εἰς πλὴν ἐνότητα φιλί πίστεως, καὶ
 φιλί ἐπιγνώσεως τοῦ ἰσοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἀνδρα-
 τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώμα-
 τος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μηκέτι ὡμὸν ἢ πῆτοι
 κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ
 ἀνέμῳ φιλί διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν
 ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς πλὴν μεθο-
 δείαν φιλί πλάνης. ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγά-
 πῃ, ἀξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ὅτι
 ἡ κεφαλὴ, ὁ Χριστός, ὅς ὁ ἅμα ὁ σῶμα συ-
 ναρμολογουμένον, καὶ συμβιβασόμενον
 διὰ πάσης ἀφῆς φιλί ἐπιχορηγίας, κατ' ἐνέρ-
 γειαν ἐν μέτρῳ ἐνὸς ἐκάστου μέρους, πλὴν ἁ-
 ξισμὸν τοῦ σώματος ποιῆται, εἰς οἰκοδο-
 μὴν αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ. τοῦτο οὖν λέγω καὶ
 μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περι-
 πατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔδνη περιπα-
 τεῖ ἐν ματαότητι τοῦ νοῦ αὐτῶν, ἐσκοτι-
 σμένοι τῇ διανοίᾳ, ὅντες ἀπκλισημένοι
 φιλί ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ πλὴν ἀγνοίαν πλὴν ὄ-
 σαν ἐν αὐτοῖς, διὰ πλὴν πῶρωσιν φιλί καρ-
 δίας αὐτῶν, οἱ τινες ἀπκληγκότες, ἑαυτοὺς
 παρείδωκαν τῇ ἀσελείᾳ, εἰς ἐργασίαν
 ἀκαθαρσίας

Vnū corp⁹ & unus spūs, quēadmodū &
 uocati estis in una spe uocationis uestræ.
 Vnus dñs, una fides, unū baptisma. un⁹
 deus & pater omniū, qui est super omīa
 & per omīa, & in omībus uobis. Verum
 unicuiq; nostrū data est gratia iuxta mo-
 dum doni Christi. Quapropter dicit:
 Cū ascēdisset in altū, captiuā duxit capti-
 uitatē, & dedit dona hominib⁹. Cæterū
 illud ascendit, quid est, nisi q; etiā descen-
 derat prius in infimas partes terræ? Qui
 descēdit, idē ille est, qui etiā ascēdit supra
 omnes cælos, ut impleret omīa. Et idem
 dedit, alios quidē apostolos, alios uero
 prophetas, alios autē euangelistas, alios
 autē pastores ac doctores, ad instaurationem
 sanctorū in opus administratio-
 nis, in ædificationē corporis Christi, do-
 nec perueniamus omnes in unitatē fidei
 & agnitionis filiī dei, in uirum perfectū,
 in mensurā ætatis plene adultæ Christi,
 ut nō amplius simus pueri, qui fluctue-
 mus & circumferamur quouis uento do-
 cetrinæ, per uersutiā hominū, per astutiā,
 qua nos adoriunt, ut imponant nobis.
 sed ueritatē sectantes in charitate, adole-
 scamus in illum per omīa, qui est caput,
 nempe Christus: in quo totum corpus, si
 coagmentet, & cōpingat per omnē com-
 misurā subministrationis, iuxta actum
 in mēsurā uniuscuiusq; partis, incremen-
 tum corporis facit, in ædificationem sui-
 ipsius per charitatē. Hoc itaq; dico, & te-
 stor per dominū, ne posthac ambuletis,
 quēadmodum & reliquæ gentesambu-
 lant in uanitate mentis sui, dum mentē
 habent obtenebratam, abalienati à uita
 dei, propter ignorantiam quæ est in illis,
 & excæcationē cordis eorū, qui posteaq;
 peruenerūt eò ut dolere desierint, semeti-
 ipsos dederunt lasciuiæ, ad patrandum
 immūditiam

ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ. ὑμεῖς δὲ
 οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν Χριστόν, εἰ γὰρ αὐτὸν
 ἠκόνσατε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθὼς ὄζειν
 ἀλήθεια ἐν ᾧ Ἰησοῦ, ἀποθέσθαι ὑμᾶς καὶ
 πλὴν προτέραν ἀναστροφῶν τὸν παλαιὸν ἄν-
 θρωπον, τὸν φθαρθόμυλον καὶ τὰς ἐπιθυμίας
 ἐν ἀπάτῃ, ἀνανεῖσθαι δὲ ἐν πνεύματι καὶ
 νοῦς ὑμῶν, καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρω-
 πον, τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιο-
 σίᾳ, καὶ ὁσιότητι ἐν ἀληθείᾳ. διὸ ἀπο-
 θέμνοι τὸ ψεῦδος, λαλέτε ἀληθεῖα ἕκα-
 σθε μετὰ τῆς πλῆθους αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὸν ἀλ-
 λήλων μέλη. ὀργίσεθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνε-
 τε, ὅ ἢ λίγος μὴ ἐπιθυέτω ἐπὶ τῷ παρορ-
 γισμῷ ὑμῶν, μήτε δίδοτε τόπον τῷ δια-
 βόλῳ. ὁ κλέπτων μὴ κλέπτῃτω, μάλ-
 λον δὲ κοπιᾶτω ἐργάζομενος τὸ ἀγαθὸν
 ταῖς χερσίν, ἵνα ἔχη μετὰ διδόναι τῷ χεί-
 ρι ἔχοντι. πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ σώ-
 ματος ὑμῶν μὴ ἐκπορεύεσθω, ἀλλ' εἴτε ἄ-
 γαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν ἐν χρείᾳ, ἵνα δώ-
 χάριμ ποῖς ἀκόντισιν, καὶ μὴ λυπέτε τὸ πνεῦ-
 μα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς
 ἡμέραν ἀπολυτρόσεως. πᾶσα πικρία, θυ-
 μος, καὶ ὀργή, καὶ κραυγή, καὶ βλασφημία
 ἀρδῆτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. γίνεσθε
 δὲ εἰς ἀλλήλους ἡμεροί, ἔμπλαγχνοι, χαρι-
 ζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ θεὸς ἐν Χριστῷ
 ἐχαρίσατο ὑμῖν.

γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ, ὡς τέκνα
 ἀγαπῆς, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, κα-
 θὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ πα-
 ρένωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ
 θυσίαν τῷ θεῷ εἰς ὄσμὴν ἑωσφίας. ὡσφία
 δὲ καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία, ἢ πλεονεξία μὴδὲ
 ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις,
 καὶ ἀχρόθῃς, καὶ μωρολογίας, ἢ εὐτραπε-
 λίας, τὰ οὐκ ἀνήκοντα, ἀλλὰ μάλλον εὐχαρι-
 σία. τοιοῦτο γὰρ ἔσε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς ὡς
 νοε, ἢ ἀκάθαρτος, ἢ πλεονέκτης, ὅς ὄζειν ἐι-
 δωλολάτῃς, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ
 βασιλείᾳ

immūditiam omnē cum auiditate. Vos
 autē non sic didicistis Christum: siquidē
 illum audistis, & in eo docti fuistis, quē-
 admodum est ueritas in Iesu, deponere
 iuxta priorem conuersationem ueterem
 hominē, qui corrumpit iuxta cōcupiscen-
 tias erroris: renouari uero spiritu mentis
 uestræ, & induere nouum hominem, qui
 iuxta deum conditus est per iusticiam, &
 sanctitatē ueritatis. Quapropter deposi-
 to mendacio, loquamini ueritatē quisq;
 proximo suo, quoniam sumus inuicem
 membra. Irascimini, & nō peccetis: sol nē
 occidat super iram uestram, neq; detis lo-
 cum calumniatori. Qui furabat, nō am-
 plius furetur: magis autē labore operan-
 do manibus, quod bonū est, ut possit im-
 partiri ei qui opus habuerit. Omnis ser-
 mo spurcus ex ore uestro ne pcedat: sed
 si quis est bonus ad ædificationē, quoties
 opus est, ut det gratiā audientibus. & ne
 cōtristetis spiritu sanctū dei, per quē ob-
 signati estis in diem redēptionis. Omnis
 amarulentia, & tumor, & ira, & uocifera-
 tio, & maledicentia tollatur à uobis cum
 omni malicia. Sitis autē inuicem alius in
 alium comes, misericordes, largientes uo-
 bis inuicē, quēadmodū & deus per Chri-
 stum largitus est uobis. Sitis igit̃ imi-
 tatores dei, tanq̃ filij dilecti, & ambule-
 tis in dilectiōe, quēadmodū & Christus
 dilexit nos, & tradidit semetipsum p no-
 bis oblationē ac uictimam deo in odorē
 bonæ fragrantia. Cæterum scortatio, &
 omnis immūdicia, aut auaricia ne nomi-
 netur qdē inter uos, sicut decet sanctos:
 aut obscenitas, aut stultiloquiū, aut ur-
 banitas, quæ nō cōueniūt, sed magis gra-
 tiarū actio. Nā hoc scitis q; omnis scorta-
 tor, aut immūdus, aut auarus, qui est si-
 mulacroꝝ cultor, nō habet hæreditatē in
 regno

Quo. | homo est, que
 res bona est, ut dicitur,
 res, res bona, hoc est,
 nō e boni operis que
 Ne q̃m̃ q̃m̃ rat in
 actio in
 sed homo

v

βασιλεία τῷ Χριστῷ καὶ θεοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενόῃς λόγοις. διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τῷ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς ὧν ἡ πατρίδα. μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν. ἢτε γὰρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν κυρίῳ. ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε, ὃ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐν ἀγάπῃ ἀγαπᾶσθαι ἢ καὶ δικαιοσύνη ἢ ἀληθεία, δὲ ἰκινῶντες, τί ὅστις ἐυάρεστον θεῷ κυρίῳ. καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάριστοις τῷ σκοτεινῷ, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε. τὰ γὰρ κρυφῆ γινώσκοντες ὑπὸ αὐτῶν, ἀχρόν ὅτι καὶ λέγετε. τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦνται. πᾶν γὰρ τὸ φανερόμενον, φῶς ὅτι. διὸ λέγει, ἔγερθε ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφάνησθε τοῖς Χριστοῦ. βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλὰ ὡς σοφοί, διαγορευόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι κωνηραῖ εἰσι. διὰ τοιοῦτο μὴ γίνεσθε ἀφρονες, ἀλλὰ συνυῖντες, τί τὸ δέλημα τῷ κυρίῳ. καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ὅστις ἀσωτία, ἀλλὰ κληροῦσθε ἐν πνεύματι, λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν θεῷ κυρίῳ. εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ πάντων, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ θεοῦ πατρὸς καὶ πατρὸς. ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ κυρίου. ἡ γὰρ κεφαλὴ ὡς ἡ ἐκκλησία, ἡ καὶ Χριστὸς ὁ κεφαλὴ ὡς ἡ ἐκκλησία, καὶ αὐτὸς σώμα τῆς ἐκκλησίας. ἀλλ' ὡς ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται θεῷ Χριστῷ, οὕτως καὶ αἱ γυναικες τῷ ἰδίῳ ἡ ἀνδράσι ἐν παντί. οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναικας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, καθάρισας θεῷ λόγῳ τῷ ὕδατι ἐν ῥήματι, ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἑνδοξοῦ, τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν

σπίλον

regno Christi & dei. Ne quisquē uos decipiat inanibus sermonibus. Propter hæc enim uenire solet ira dei in filios inobedientes. Ne sitis igitur cōsortes illorum. Eratis enim quondā tenebræ, nunc autē lux in dño. ut filij lucis ambulate (nam fructus spiritus situs est in omni bonitate & iusticia & ueritate) probantes, quid sit acceptū dño: & ne cōmerciū habueritis cum operibus infrugiferis tenebrarū, quin ea potius etiam arguite. Nam quæ secreta fiunt ab istis, turpe est uel dicere. Sed omnia dum produnt à luce manifesta fiunt. Nam quicquid manifestū redditur, lumē est. Quapropter dicit: Exurgiscere qui dormis, & surge à mortuis, & illucescet tibi Christus. Videte igitur, quomodo circumspēcte ambuletis: non ut insipientes, sed ut sapientes, redimentes occasionē, quæ dies mali sint. Propterea ne sitis imprudentes, sed intelligentes, quæ sit uoluntas domini. Et ne inebriemini uino, in quo luxus est, sed impleamini spiritu, loquētes uobismetipsis per psalmos, & hymnos, & cantiones spirituales, canētes ac psallentes in corde uestro domino, gratias agentes semper de omnibus, in nomine domini nostri Iesu Christi, deo & patri. Subditi uicissim alius alij cū timore dei. Vxores proprijs uiris subditæ sitis, ueluti dño: quoniā uir est caput uxoris, quē admodum & Christus est caput ecclesiæ: & idem est, qui salutem dat corpori. Itaq; quē admodum ecclesia subdita est Christo, sic & uxores suis uiris subditæ sint in om̄ibus. Viri, diligite uxores uestras, sicut & Christus dilexit ecclesiam, & semetipsum exposuit pro ea, ut illam sanctificaret, mundatā lauacro aquæ per uerbum, ut adhiberet eam sibi ipsi gloriosam, ecclesiam, nō habentē maculam,

ωπλον, η̄ ρυτιδα, η̄ τι π̄ν ποιζωμ, αλλ̄
 ινα η̄ αγια, η̄ αμωμ. ουτως ο̄ φειλασιν
 οι ανδρες αγαπαμ τας̄ εαυτων̄ γωαῑνας,
 ως̄ τᾱ εαυτων̄ σωματα. ο̄ αγαπων̄ π̄ν̄ εαν-
 τω̄ γωαῑνα, εαυτον̄ αγαπᾱ. ουδεις̄ γαρ̄ πο-
 τε̄ π̄ν̄ εαυτω̄ σαρκ̄ᾱ εμισησεν, αλλ̄ εκτρε-
 φει καῑ θαλαπεῑ αυτων̄, καθως̄ καῑ ο̄ κυρῑς
 π̄ν̄ εκκλησῑαμ. ο̄τι μελη̄ εσμ̄ον̄ τω̄ σωμα-
 τ̄ αυτω̄, εκ̄ φ̄λῑ σαρκ̄ος̄ αυτω̄, καῑ εκ̄ π̄ν̄
 ο̄σεων̄ αυτω̄. αντῑ τ̄οῡ καταλειπεῑ ανδρω-
 π̄ τον̄ πατερᾱ η̄ π̄ν̄ μητερᾱ, η̄
 προσκολληθησεταῑ προς̄ π̄ν̄ γωαῑνᾱ αν-
 τω̄, η̄ ε̄σονταῑ οῑ δυο̄ εις̄ σαρκ̄ᾱ μῑαν. το̄
 μυστηριον̄ τω̄το̄ μεγᾱ ε̄στιμ, εγω̄ δε̄ λεγω̄ εις̄
 χριστον, η̄ εις̄ π̄ν̄ εκκλησῑαμ. π̄ν̄ η̄
 υμεις̄ οῑ καθ̄ ε̄να, ε̄κασ̄ π̄ν̄ εαυτω̄ γωαῑ-
 νᾱ ουτως̄ αγαπατω, ως̄ εαυτον̄. η̄ δε̄ γωαῑ,
 ινᾱ φοβηταῑ τον̄ ανδρα.

τᾱ τεκνα, υπακ̄ετε̄ τ̄ις̄ γονευσιν̄ υμων̄
 εν̄ κυρῑω, τ̄οῡ γαρ̄ ο̄στῑ δικαιομ. τιμᾱ τον̄
 πατερᾱ σ̄σ καῑ π̄ν̄ μητερᾱ, η̄τις̄ ο̄στῑ εντο-
 λη̄ πρωτη̄ εν̄ επαγγελιᾱ, ινᾱ ε̄υ σοῑ γρηνηται,
 καῑ ε̄ση μακροχρονῑς̄ επῑ φ̄λῑ γης. οῑ πα-
 τερες, μη̄ παροργιζετε̄ τᾱ τεκνᾱ υμων̄, αλλ̄
 εκτρεφετε̄ αυτᾱ εν̄ παιδεῑᾱ η̄ εν̄ κ̄ρῑσ̄ῑ κυ-
 ρῑς. οῑ δε̄ υιοῑ υπακ̄ετε̄ το̄ις̄ κυρῑοις̄ κατᾱ
 σαρκ̄ᾱ, μετᾱ φοβον̄ καῑ τρομο̄ν̄ εν̄ απλοτη̄
 τῑ φ̄λῑ καρδιᾱς̄ υμων̄, ως̄ τ̄ω̄ χριστω̄, μη̄ κατ̄
 οφθαλμοδυσεῑαμ̄ ως̄ ανδρωπαρεσκοι, αλλ̄
 ως̄ υιοῑ τοῡ χριστοῡ, ποιοῡντες̄ τ̄ο̄ θελημᾱ τ̄
 δεοῡ εκ̄ ψυχης̄, μετ̄ εννοῑας̄, δελευοντες̄ τ̄ω̄
 κυρῑω; η̄ εν̄ οκ̄ ανδρωποιοις. ειδ̄οτε, ο̄τι ο̄
 ε̄αμ̄ τῑ ε̄κασ̄ ποιηση̄ αγαθον̄, τω̄το̄ κο-
 μιεταῑ παρ̄ τοῡ κυρῑς, η̄ τε̄ δελο̄, η̄ τε̄ ε-
 λευθε̄. καῑ οῑ κυρῑοι τᾱ αυτᾱ ποιεῑτε̄ προς̄
 αυτους̄ ανιεντες̄ π̄ν̄ απηλ̄ω, ειδ̄οτε, ο̄τι η̄
 υμων̄ αυτων̄ ο̄ κυρῑος̄ ο̄στῑ εν̄ ουρανο̄ις, η̄
 προσωπολη̄ψιᾱ ο̄στῑ παρ̄ αυτων̄. ο̄ λοιπο̄ν̄
 αδελφο̄ῑ μ̄ς, εν̄ δυναμ̄τῑ εν̄ κυρῑω, η̄ εν̄
 τ̄ω̄ κρατη̄ φ̄λῑ ῑχυος̄ αυτω̄. εν̄ ῡσασθε̄ π̄ν̄
 πανοπλιᾱμ̄ τοῡ θεοῡ προς̄ το̄ δυνασθαῑ υμων̄
 εν̄

maculam, aut rugam, aut quicquid eiusmodi, sed ut esset sancta, & irreprehensibilis. Sic debet uiri diligere suas uxores, ut sua ipsorum corpora. Qui diligit suam uxorem, seipsum diligit. Nullus enim unquam suam ipsius carnem odio habuit, imò enutrit, ac fouet eam, sicut & dominus ecclesiam. Quonia membra sumus corporis eiusdem, ex carne eius, & ex ossibus eius. Huius rei gratia, relinquet homo patrem ac matrem, & adiungetur uxori suae, atque ex duobus fiet una caro. Mystrium hoc magnum est, uerum ego loquor de Christo, & de ecclesia. Quamquam & uos singulatim hoc praestate, ut suam quisque uxorem diligat, tanquam seipsum: uxor autem ut reueeratur uirum. Filij, obedite parentibus uestris in domino, nam id est iustum. Honora patrem tuum, & matrem, quod est praecipuum primum in promissione, ut bene tibi sit, & sis longaeuus in terra. Patres, ne prouocetis ad iram liberos uestros, sed educetis eos per eruditionem, & correptionem domini. Serui obedite ijs, qui domini sunt iuxta carnem, cum timore, ac tremore, cum simplicitate cordis uestri, tanquam Christo, non ad oculum seruientes, uelut hominibus placere studentes, sed tanquam serui Christi, facientes quae uult deus, ex animo, cum beneuolentia, seruientes domino, & non hominibus: illud scientes, quod unusquisque quod fecerit boni, hoc reportabit a deo, siue seruus fuerit, siue liber. Et uos domini eadem facite erga illos, remittentes minas, scientes, quod & uester ipsorum dominus est in caelis, nec personae respectus est apud illum. Quod superest fratres mei, sitis fortes per dominum, perque potentiam roboris illius. Induite totam armaturam dei, ut possitis stare

VI

εἰῶμαι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου. ὅτι
 οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ ψάλῃ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα,
 ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς δυνάμεις,
 πρὸς τὴν κοσμοκράτορα τὴν σκοτίαν τοῦ αἰῶ-
 νος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ φῶς πο-
 νηρίας ἐν τοῖς ἐπυρανοίοις. διὰ τοῦτο ἀναλά-
 βετε πλὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνωθῆτε
 ἀντιεἶναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, ἵνα πάν-
 τα κατεργασάμενοι εἰῶμαι. εἴτε οὖν, περιζω-
 σάμενοι πλὴν ὁσφῶν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ
 ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τοῦ δικαιοσύνης,
 καὶ ὑποδυσάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμα-
 σίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τοῦ εἰρήνης, ἐπὶ πᾶσαν
 ἀναλαμβάνοντες τὴν θυρεὸν τοῦ πίστεως, ἐν ᾧ
 νῆσιθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πε-
 πυρωμένα σβέσαι. καὶ πλὴν περικεφαλῶν
 τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ πλὴν μάχαιραν
 τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα θεοῦ, διὰ τῆς
 προσυχῆς καὶ δεισιπείας προσυχόμενοι ἐν
 παντὶ καιρῷ, ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ το-
 πο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει,
 καὶ δεισιπείᾳ περὶ πάντων ἡμῶν ἀγίων, καὶ ὑ-
 πέρεμῶν, ἵνα μοι δοθῆναι λόγος ἐν ἀνοίξῃ τῆ
 εὐαγγελίου μου ἐν παρρησίᾳ, γνωρίσω τὸ μυσ-
 τήριον τοῦ εὐαγγελίου, ὑπὲρ οὗ πρεσβέυω ἐν
 ἀλύσει, ἵνα ἐν αὐτῷ παρρησιάσωμαι, ὡς δεῖ
 με λαλῆσαι. ἵνα δεῖδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ'
 ἐμὲ, τί πράσσω, πάντα ἡμῖν γνωρίσῃ τυχι-
 κὸς ὁ ἀγαπῆς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκον-
 ος ἐν κυρίῳ, ὃν ἐπέμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐ-
 τὸ ποιοῦν, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν, καὶ πα-
 ρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰρήνη τοῖς
 ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως, ἀπὸ
 θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ. ἡ
 χάρις μετὰ πάντων ἡμῶν ἀγαπῶντων τὸν
 κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν ἐν ἀφθαρ-
 σίᾳ ἀμὴν.

Εἰς ἀφῆ ἀπὸ ῥώμης πρὸς ἐφεσίους
 διὰ τυχικοῦ.

ἠπόθεσις

stare aduersus assaultus diaboli. Quo-
 niam non est nobis lucta aduersus san-
 guinem & carnem, sed aduersus princi-
 patus, aduersus potestates, aduersus
 mundi dominos rectores tenebrarum
 sæculi huius, aduersus spirituales astu-
 tias in cœlestibus. Quapropter assumite
 uniuersam armaturam dei, ut possitis re-
 sistere in die malo, & omnibus peractis
 stare. State igitur, lumbis circumcinctis
 baltheo per ueritatem, & induiti thora-
 cem iusticiæ, & calciati pedibus, ut parati
 sitis ad euangelium pacis, super omnia
 assumpto scuto fidei, quo possitis omnia
 iacula mali illius ignita extinguere. Ga-
 leamque salutaris accipite, & gladiū spiri-
 tus, qui est uerbum dei, in omni depreca-
 tione & obsecratione orantes in omni
 tempore, in spiritu, & ad hoc ipsum uigi-
 lantes cum omni sedulitate, & depreca-
 tione pro omnibus sanctis, & pro me, ut
 mihi detur sermo in apertione oris mei
 cum libertate, ut notum faciam myste-
 rium euangelij mei, super quo legatione
 fungor in catena, ut in eo libere loquar,
 sicut oportet me loqui. Ut autem scia-
 tis & uos quæ ad me pertinent, quid
 agam, de omnibus uos certiores reddet
 Tychicus dilectus frater & fidus mini-
 ster in domino, quem misi ad uos in hoc
 ipsum, ut cognosceretis de rebus no-
 stris, & consolaretur corda uestra. Pax
 fratribus & charitas cum fide, à deo pa-
 tre, & domino Iesu Christo. Gratia sit
 cum omnibus diligentibus dominum
 nostrum Iesum Christum cum sinceri-
 tate. Amen.

Missa fuit è Rhoma ad Ephesios
 per Tychicum.

ΠΡΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΑΙΤΗΝ ΕΠΙΣΕΛΛΕΙ ΑΠΟ ΞΩΜΗΣ, ΕΩΡΑΚΩΣ ΑΥΤΥΣ ΑΜΑ ΚΑΙ ΔΙΔΑΞΑΣ. Η ΔΕ ΠΡΟΦΑΣΙΣ ΟΥ
 ΕΠΙΣΟΛΗΣ ΑΥΤΗΣ. ΠΕΜΨΑΝΤΩΝ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΩΝ ΔΙΑΚΟΝΙΑΝ ΤΩ ΠΑΥΛΩ, ΚΑΙ ΤΙΝΩΝ ΠΕΡΙΕΣ
 ΧΟΜΛΩΝ, ΚΑΙ ΔΙΑΦΘΕΡΟΝΤΩΝ ΤΑΣ ΑΚΟΑΣ ΤΗΝ ΑΚΡΑΙΩΝ ΠΡΟΦΑΣΕΙ Τ ΣΚΙΑΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΑΙ
 Τ ΠΕΡΙΤΟΜΗΣ, ΚΑΙ ΛΕΓΟΝΤΩΝ, ΧΩΡΙΣ ΤΑΥΤΗΣ ΜΗ ΔΥΝΑΘΙΣ ΔΙΚΑΙΩΘΗΝΑΙ. ΜΑΘΩΝ Ο ΑΠΟΣΟ-
 ΛΟΣ ΓΡΑΨΕΙ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΙΣ, ΚΑΙ ΠΡΩΤΩΝ ΜΕ ΑΠΟΔΕΧΕΤΑΙ ΑΥΤΩΝ ΤΙΣΙΣΙΝ, ΟΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΜΝΗΜΟΝΕΙΕΝ ΑΥ-
 ΤΩΝ. ΕΠΑΙΤΑ ΔΙΕΚΥΕΤΑΙ ΩΣ ΑΠΕΛΟΓΗΣΑΤΟ ΕΝ ΞΩΜΗ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΤΙΝΕΣ ΑΥΤΩ ΒΑΡΕΣ ΓΕΓΟΝΑΣΙΝ, ΕΝ ΤΙΣ ΔΕΙ-
 ΣΜΟΙΣ ΦΘΟΝΟΥ ΑΥΤΩ ΚΙΝΟΥΝΤΕΣ. ΕΠΑΙΤΑ ΑΥΤΥΣ ΠΡΟΤΡΕΠΕΤΗ ΑΓΓΕΛΟΣ ΑΓΑΠΑΣ, ΔΕ ΗΓΧΕΤΑΙ ΤΙΣ ΣΩΤΗ-
 ΡΟΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑΝ, ΟΤΙ ΘΕΟΣ ΩΝ, ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΓΕΓΟΝΕ ΔΙ ΗΜΑΣ. ΕΙΤΑ ΠΡΟ ΤΙ ΠΕΡΙΤΟΜΗΣ, ΚΑΙ Τ ΠΑΛΑΙΟ ΝΟ-
 ΜΟΥ ΔΙΑΛΑΒΩΝ, ΑΠΟΔΕΚΝΕΙ ΛΟΙΠΟΝ ΑΡΓΥΝ ΓΕΓΕΝΗΘΙΣ ΤΩ ΠΕΡΙΤΟΜΩ, ΛΑΜΒΑΝΩΝ ΕΦΕΑΥΤΩ Τ ΠΑΡΑ-
 ΔΕΙΓΜΑ, ΚΑΙ ΛΕΓΩΝ, ΟΤΙ ΤΑΥΤΑ ΠΑΝΤΑ ΗΓΧΕΤΑΙ ΔΙΑ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ΖΗΜΙΑΝ. ΟΤΙ ΚΑΙ ΤΥΣ ΜΗΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕ-
 Σ ΕΠΙ ΠΕΡΙΤΟΜΩ, ΚΑΙ ΘΕΛΟΝΤΑΣ ΑΥΤΟΥΣ ΑΠΑΤΗΣΑΙ ΜΕΜΨΑΜΕΝΟΙ, ΚΑΙ ΕΙΠΩΝ ΕΧΘΡΟΥΣ ΑΥΤΥΣ ΕΙΝΑΙ
 ΤΟ ΧΡΙΣΤΟΝ, ΑΠΟΔΕΧΕΤΑΙ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΣ ΔΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ Τ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΔΟΣΙΜ. ΚΑΙ ΠΡΟΤΡΕΨΑΜΕΝΟΣ
 ΠΑΛΙΜ ΕΙΣ ΤΑ ΗΘΗ ΑΥΤΥΣ, ΤΕΛΕΘΙ ΤΩ ΕΠΙΣΟΛΩ.

IN EPISTOLAM AD PHILIPPENSES ARGUMENTVM
 PER ERASMV ROTERODAMVM.

Philippenses in prima Macedonia parte sunt, ut narrat in Actis, cap.
 decimosexto, colonia oriunda ab urbe, Philippi dicta à Philippo con-
 ditore. Horū metropolis est Thessalonice. Quī qm̄ in fide semel acce-
 pta perstiterant, nō admissis pseudapostolis, quibus auscultarant Co-
 rinthi & Galatæ, merito ab apostolo collaudant. Ad hos Paulus admonitu spiri-
 tus, pfectus, cōplures dies apud illos egit nō sine negotio. Nam hic flagris cæsus est
 Paulus, & cū Sila cōiectus est in carcerē. Quo tēpore carceris custos cū tota fami-
 lia baptizatus est. Hic erat & Lydia purpuraria, quæ prima cōuersa, Paulū excepit
 hospitio. hic & milites, cognito q̄ Rhoman⁹ esset ciuis, ultro rogarūt, ut quod uellet,
 abiret. & Christi nomē satis felicibus auspicijs indaruit. Quinetiā cū Paulus Rho-
 mæ ageret in uinculis, miserūt illi quæ ad uitæ necessitatē pertinebāt, per Epaphro-
 ditū, qd' & ante fecerāt, cū ageret Thessalonicæ, sicut in hac ipse testat epistola. Col-
 laudatos igit eos adhortat, ut perseuerēt ac pficiant, ostendēs gloriandū etiā in af-
 flictionib⁹, quæ ad illustrandū Christi euāgeliū facerēt: se uero uel mortē adeo nō
 horrere, ut optet etiā, si Christo uolente cōtingat. Deinde cū primis hortat ad mu-
 tuā cōcordiā, quæ inter elatos esse nō pōt, & q̄ æquiore sint animo, pollicet, Timo-
 theū atq; etiā ipsum breui ad illos rediturū: interim misso Epaphrodito, qui ex pe-
 riculosissima ægrotatione cōualuerat. Hæc agit duob⁹ primis cap. Nā in tertio con-
 firmat animos illorū aduersus pseudapostolos, ad Iudaismū ubiq; sollicitantes, q̄s
 canes appellat, operarios iniquitatis, inimicos crucis Christi, & qui uentrē dei loco
 colerēt, nusq; aperti⁹ in eos stomachatus. Quartū cōmédationib⁹ & salutationib⁹
 occupat, nisi q̄ monita quædā obiter admiscet, & Philippēsisibus p sua in se munifi-
 centiā gratias agit. Scripsit ex urbe Rhoma per Epaphroditū, cū iterū esset in car-
 cere. Nam post primā defensionē, rursus in carcerē ductus est, cui⁹ rei meminit ipse
 in epistola ad Timotheum.

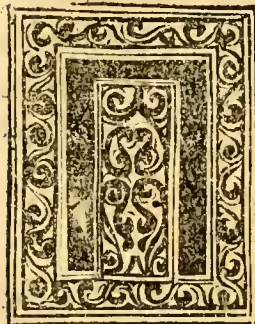
FINIS.

N 2

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙ-
ΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

AD PHILIPPENSES
EPISTOLA:

ΑΥΛΟΣ ΚΑΙ ΤΙΜΟ-
ΘΕΟΥ ΔΟΥΛΟΙ ΙΗΣΟΥ
ΧΡΙΣΤΟΥ, Πᾶσι τοῖς
ἁγίοις ἐν Χριστῷ Ιη-
σοῦ, τοῖς ὄνσι μὲν
φιλίπποις, σὺν ἐ-
πισκόποις καὶ δῖα-
κόνοις. χάρις ὑμῖν

καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυ-
ρίου Ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστῶ θεῷ διὰ μου ἐ-
πί πάσῃ τῇ μνησίᾳ ὑμῶν, πάντοτε ἐν πάσῃ
Δέησαι μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, μετὰ χα-
ρᾶς πῶς δέησιμ ποιῶμεν, ἐπὶ τῇ κοινω-
νίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγελίον, ἀπὸ πρώτης
ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν. πεποιθὼς αὐτὸ ποιοῦ,
ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθόν,
ἐπιτελεῖσαι ἄχρις ἡμέρας Ἰησοῦ χριστοῦ, κα-
θὼς ὅστις δίκαιος ἐμοί, τοῖο φρονεῖν ὑπὲρ πάν-
των ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑ-
μᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ τῇ ἀπολο-
γίᾳ, καὶ βεβεῶσαι τοῦ εὐαγγελίου, συγκοινω-
νός με εἰς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας.
μάρτυρες γὰρ μου ὅστις ὁ θεός, ὡς ἐπιποθῶ
πάντας ὑμᾶς ἐν σωλάγχοις Ἰησοῦ χριστοῦ.
καὶ ποιοῦ προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν
ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώ-
σει καὶ πάσῃ αἰδοσίᾳ, εἰς τὸ δοκιμάσαι ὑ-
μᾶς τὰ διάφορα, ἵνα ἦτε ἐιλικρινεῖς, καὶ
ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν χριστοῦ, πεπληρωμέ-
νοι καρπῶν δικαιοσύνης, τὸν διὰ Ἰησοῦ χρι-
στοῦ εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ. γινώσκων δὲ
ὑμᾶς βόλομαι ἀδελφοί, ὅτι τὰ κατ' ἐμέ-
μᾶλλον

Aulus ac Timotheus
serui Iesu Christi, omni-
bus sanctis in Christo
Iesu, qui sunt Philip-
pis, unā cum episcopis
ac diaconis: Gratia uo-

bis & pax à deo patre nostro & domino
Iesu Christo. Gratias ago deo meo in
omni memoria uestri, semper in omni
precatione mea pro omnibus uobis,
cum gaudio precationem faciens, quod
ueneritis in communionem euangelij,
à primo die usque ad hoc tempus. per-
suasum habens hoc ipsum, quod is qui
cœpit in uobis opus bonum, perficiet
usque ad diem Iesu Christi: sicut iustum
est mihi, ut hoc sentiam de omnibus
uobis, propterea quod habeam uos in
corde, & in uinculis meis, & in defen-
sione, & confirmatione euangelij, cum
sitis omnes mihi confortes gratiæ. Te-
stis enim mihi est deus, quam desyde-
rem uos omnes in uisceribus Iesu Chri-
sti. Et illud oro, ut charitas uestra ad-
huc magis ac magis exuberet in agni-
tione omniū intelligentia, ut probe-
tis quæ sunt præstantia, ut sitis sinceri,
ac tales ut nemini sitis offendiculo in
diem Christi, impleti fructu iusticiæ,
qui contingit per Iesum Christum ad
gloriam & laudem dei. Scire autem uos
uolo fratres, quod quæ mihi acciderunt,
magis

μάλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθε, ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς ἐν Χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ ᾧ πρᾶτῳ, καὶ ποτε λοιποῖς πᾶσι, καὶ τοὺς παλιούνας ᾧ ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ, πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως τολμᾶμ ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν. τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόρον καὶ ἔριμ, τινὲς δὲ καὶ δι' ἐνδοκίαν τὸν Χριστὸν κηρύσσουσιν. οἱ μὲν ἔξ ἐριθείας τὸν Χριστὸν καταγγέλλουσιν ὀυχ' ἄγνως, οἱ δὲ μόνον διὰ ψῆμ ἐπιφέρουσι τοῖς δεσμοῖς μου, οἱ δὲ ἔξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαμ τῷ εὐαγγελίῳ κῆμα. τί γὰρ; πάλιν παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ, Χριστὸς καταγγέλλεται, καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι. οἱ δὲ ἄλλοι, ὅτι τὸτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν, διὰ τοῦ ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος ἱεροῦ Χριστοῦ, κατὰ πλὴν ἀποκαρδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ ἀσχωθήσομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παρρησίᾳ, ὡς πάντοτε καὶ νῦν μεγαλωθήσεται Χριστὸς ἐν ᾧ σῶματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς, εἴτε διὰ θανάτου. ἐμοὶ γὰρ ὅτι ζῶν Χριστὸς, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδιον. εἰ δὲ τὸ ζῶν ἐν σαρκί, τὸτό μοι κέρδιον ἔργον. καὶ τί ἄλλο ἔξομαι ὅν γνωρίζω, σωέχομαι γὰρ ἐκ πᾶν θύο, πλὴν ἐπιθυμίαν ἔχωμ εἰς τὸ ἀναλύσασθαι. καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, πολλῶν μάλλον κέρδιον. τὸ δὲ ἐπιθυμεῖν ἐν τῇ σαρκί ἀναγκασιότερον δι' ὑμᾶς. καὶ τὸτο πεποιθὼς εἶδα, ὅτι μὲν καὶ συμπαραμυθῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς πλὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν ἐν πίστει, ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσειῇ ἐν Χριστῷ ἱεροῦ ἐν ἐμοί, διὰ τοῦ ἐμῆς παρρησίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς, μόνον ἀξίως τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα, εἴτε ἐλθῶ καὶ ἰδῶμ ὑμᾶς, εἴτε ἀπῶμ, ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι σήκετε ἐν ἐνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ, συναδλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου, καὶ μὴ πῆρεσθαι ἐν

μηδενί

magis ad profectū euāgelij euenerūt: ita ut uincula mea manifesta facta sint in Christo in toto p̄torio ac cæteris om̄ib⁹, utq; plures ex fratrib⁹ in dño, freti uinculis meis, uberius auderent, impauide sermonē loqui. Nonnulli quidē per inuidiā & cōtentionē, nōnulli uero & propter bonam uoluntatē Christum prædicant, alij quidem ex cōtentione Christum annunciant nō pure, existimantes sese afflictionem addere uinculis meis: alij rursus ex charitate, scientes quod in defensionem euāgelij constitutus sim. Quid enim? Attamē quouis modo siue per occasionem, siue per ueritatem, Christus tamen annunciat, & in hoc gaudeo, quinetiā gaudebo. Noui enim, quod hoc mihi cedet in salutem, per uestram deprecationem, & subministrationem spiritus Iesu Christi, secundum expectationē & spem meam, q; nulla in re pudefiam, sed cum omni libertate, ut semper, ita nunc quoq; magnificabit Christus in corpore meo, siue per uitam, siue per mortem. Nam mihi uita Christus est, & mors lucrum. Quod si contingat uiuere in carne, ea res mihi fructus est operis, & quid eligam, ignoro. Coartor enim ex his duob⁹, desiderans dissolui. Et esse cum Christo, multo longec⁹ melius est. Cæterum manere in carne, magis necessarium propter uos: & hoc cert⁹ scio, q; mansurus sim, & cum om̄ibus uobis permansurus sim, in uestrū profectum, & gaudiū fidei, ut gloriatio uestra exuberet p̄ Christū Iesum, in me, per meum ad uos reditū, tm̄ ut dignum est euāgelio Christi, cōuersimini, ut siue cū uenero, & uidero uos, siue absens sim, audiā de rebus uestris, q; stetis in uno spiritu, una anima, adiuuantes decertantem fidem euāgelij, nec in ullo

N 3 . terreamini,

μηδενὶ ὑπὸ ἧν ἀντικειμλίωμ, ἥτις αὐτοῖς
 μὲν ὄσιμ ἐνδραξίς ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτη-
 ρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ, ὅτι ὑμῖν ἐχαρί-
 σθη τὸ ὑπὲρ χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πισ-
 τεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχα, τὸν
 αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες, οἷον ἴδετε ἐν ἐμοί,
 καὶ νῦν ἀκδέετε ἐν ἐμοί.

Εἴτις οὖν παράκλησις ἐν χριστῷ, εἴτις
 παρὰ μὲν οὖν ἀγάπης, εἴτις κοινωνία πνεύ-
 ματος, εἴτις ἀλλάγη καὶ δικαιοσύνη,
 πληρώσατέ μου πλὴν χαρᾶς, ἵνα τὸ αὐτὸ
 φρονήτε, πλὴν ἀντιῶν ἀγάπῃ ἔχοντες, σύμ-
 ψυχοι, τὸ ἐν φρονοῦντες, μηδὲν κατὰ ἐρι-
 θείαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῆ ταπεινοφρο-
 σῶν ἀλλήλους ἠγαθούμενοι ὑπερέχοντας
 ἑαυτῶν, μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε,
 ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων ἕκαστος. Τῆτο γὰρ
 φρονεῖδω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ,
 ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἄρπα-
 γμὸν ἠγάπησεν τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἑαυ-
 τὸν ἐκένωσε, μορφῆν δούλου λαβὼν, ἐν
 ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ κή-
 ματι ἐνεδρεῖς ὡς ἀνθρώπος, ἐταπεινώσεν
 ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανά-
 του, θανάτου δὲ θανάτου. διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐ-
 τὸν ὑπερέψωσεν, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνο-
 μα, τὸ ὑπὲρ πάντων ὀνομα, ἵνα ἐν ᾧ ᾧ ὄνομα
 τι ἰησοῦς πάντων γόνου κάμψῃ ἐπὶ θρανίω, καὶ
 ἐπιγείω, καὶ καταχθονίω, καὶ πάντα
 γλῶσσα ὁμολογήσεται, ὅτι κύριος ἰη-
 σοῦς χριστός εἰς δόξαν θεοῦ πατρὸς. ὧσε
 ἀγαπῆτοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπἠκούσατε,
 μὴ ὡς ἐν τῇ παρῆσῃ μου μόνον, ἀλλὰ νῦν
 πολλῶ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ
 φόβου καὶ τρόμου πλὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κα-
 τεργάζεσθε. ὁ θεὸς γὰρ ὄσιμ ὃ ἐν ἑσῶν ἐν
 ὑμῖν, καὶ τὸ δέλεον, καὶ δ' ἐνεργεῖν ὑπὲρ
 ὅτι ἐυδοκίας. πάντα ποιῆτε χωρὶς γογι-
 γυσμῶν, καὶ διαλογισμῶν, ἵνα ἡσυχῶτε
 ἀμεμπτοὶ καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ ἀμώ-
 μητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ δῖε-
 σσαμυλίας

terreamini ab aduersarijs, quæ illis quidē
 est causa perditiōnis, uobis autē salutis:
 & hoc à deo, quia uobis donatū est pro
 Christo, non solum ut in eum credatis,
 uerum etiā ut p̄ illo patiamini, idem cer-
 tamen habentes, quale uidiſtis in me, &
 nunc auditis in me. Si qua igit̄ cōſola-
 tio in Christo, si qd̄ solatiū dilectionis, si
 qua comunicō spiritus, si qua uiscera ac
 miserationes, cōplete meum gaudiū, ut
 similiter affecti sitis, eandē charitatē ha-
 bentes, unanimes, idē sentientes, ne quid
 fiat per cōtentionē aut per inanē gloriā,
 sed per humilitatē animi, alium quisq; se
 præstantiorē existimet: ne sua quisq; spe-
 ctetis, sed unusquisq; quæ sunt aliorū. Is
 enim affectus sit in uobis, qui fuit & in
 Christo Iesu: qui cum esset in forma dei,
 nō rapinā arbitratus est, ut esset æqualis
 deo, sed semetipsum inaniuit, forma ser-
 uii sumpta, in similitudine hominū con-
 stitutus, & figura repertus ut homo, hu-
 miliauit semetipsum, factus obediens
 usq; ad mortē, mortē autē crucis. Qua-
 propter & deus illum in summā extulit
 sublimitatē, ac donauit illi nomē, qd̄ est
 supra omne nomen: ut in nomine Iesu
 omne genu se flectat cœlestiū, ac terre-
 strium, & infernorū, om̄isq; lingua con-
 fiteatur, qd̄ domin⁹ sit Iesus Christus ad
 gloriam dei patris. Proinde dilecti mei,
 quemadmodum semper obedistis, non
 tantq; in præsentia mea solum, sed nunc
 multo magis in absentia mea, cū timore
 ac tremore uestrā ipsorū salutē operemini.
 Nam deus est is qui agit in uobis, &
 ut uelit, & ut efficiatis pro bono animi
 p̄posito. Oīa facite sine murmuratiōib⁹
 ac disceptatiōib⁹, tales ut nemo de uobis
 queri possit syncerit̄, filij dei irreprehē-
 sibles in medio nationis prauæ ac tor-
 tuosæ

εραμυθίας, ἣν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἣν
 κόσμῳ, λόγῳ ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς κἀν-
 χημα ἔμοι εἰς ἡμέραν χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς
 κενὸν ἔδραμον, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα.
 ἀλλ' εἰ καὶ ἀπένομα ἐπὶ τῇ δυσία, καὶ
 λειτουργία φθιπίσεως ὑμῶν, χαίρω καὶ
 συχαίρω πάντιν ὑμῶν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὑ-
 μῆς χαίρετε, καὶ συχαίρετέ μοι. ἐλπί-
 ζω δὲ ἣν κυρίῳ ἰησοῦ, τιμώδεον ταχέως
 πέμψαι ὑμῶν, ἵνα κἀγὼ ἐψυχῶ, γνοὺς τὰ
 περὶ ὑμῶν. οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον,
 ὅς τις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσῃ. δι-
 πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ τοῦ
 χριστοῦ ἰησοῦ. τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώ-
 σκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον σώ ἔμοι ἐν
 δούλῳσει εἰς τὸ εὐαγγέλιον. τῆτον μὲν
 οὐκ ἐλπίζω πέμψαι, ὡς ἂν ἀπίδω τὰ περὶ
 ἐμὲ θύαυθι. πέποιθα δὲ ἣν κυρίῳ, ὅτι καὶ
 αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι. ἀναγκαῖον δὲ
 ἡ γησάμην, ἐπαφροδίτον τὸν ἀδελφόν,
 καὶ σωεργόν, καὶ συστατῶτά μου, ὑ-
 μῶν δὲ ἀπόστολον, ἢ λειτουργόν φθι χρεί-
 ας μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς. ἐπειδὴ ἐπι-
 ποθῶν ἡμὲ πάντας ὑμᾶς, καὶ ἀδελφῶν,
 διότι ἠκούσατε, ὅτι ἠθένησε. καὶ γὰρ ἠ-
 θένησε παραπλησίον θανάτῳ, ἀλλ' ὁ
 θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον,
 ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπην ἐπιλύπην ἔχω.
 ἀποδοτέρας οὐκ ἐπέμψα αὐτὸν, ἵνα ἰδόν-
 τες αὐτὸν, πάλιν χαρῆτε, κἀγὼ ἀλυπό-
 τες ὦ. προσδέχεσθε οὐκ αὐτὸν ἣν κυρίῳ,
 μετὰ πάσης χαρᾶς, ἢ τοὺς τοιοῦτους ἐντί-
 μου ἔχετε, ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ χριστοῦ
 μέχρι θανάτου ἠγγισεν, παραβλευσάμενος
 τῆ ψυχῆ, ἵνα πληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑσέρημα φθι
 πρὸς με λειτουργίας.

τὸ λοιπὸν ἀδελφοί μου, χαίρετε ἣν κυ-
 ρίῳ. τὰ αὐτὰ γράφει ὑμῶν ἔμοι μὲν οὐκ
 ὀκνηρόν, ὑμῶν δὲ τὸ ἀσφαλές. βλέπετε τὸν
 κῶα, βλέπετε τὸν κακὸν ἐργάταν, βλέ-
 πετε τὴν κατατομὴν. ἡμεῖς γὰρ ἐσμὲν ἢ
 περιτομή

tuos, inter quos lucete tanquam luminaria in
 mundo, sermonem uitae sustinentes, ut gloria-
 ri possim in diem Christi, quod non in uanum
 cucurrerim, nec in uanum laborauerim.
 Quinetiam si immolor super hostia, sacrifici-
 oque fidei uestrae, gaudeo & congaudeo
 omnibus uobis. Ob id ipsum autem & uos
 gaudetis, & congaudetis mihi. Spero autem
 in domino Iesu, me Timotheum breui missu-
 rum uobis, ut & ego lato sim animo, co-
 gnito statu uestro. Neminem enim habeo
 pari mecum animo praeditum, qui germane res
 uestras curaturus sit. Nam omnes qui sua ipso-
 rum sunt quaerunt, non quae Christi Iesu.
 Porro probationem eius nostis, quod ut filius
 mecum ueluti cum patre seruiet in euange-
 lium. Hunc igitur spero me missurum, mox
 ubi uidero mea negotia. Confido autem in
 domino, quod & ipse breui uenturus sim. Sed
 operae pretium arbitror sum, Epaphroditum
 fratrem, & collegam, & comilitonem meum, ue-
 strum autem apostolum, quicumque mihi submini-
 strat in necessitate mea, mittere ad uos.
 Quinque desiderabat omnes uos anxius
 animi, propterea quod audissetis eum infirma-
 tum fuisse. Et certe fuit infirmus, ita ut es-
 set uicinus morti, sed deus misertus est illi,
 at non illi tantum, sed & mihi, ne dolorem ha-
 berem super dolore. Studiosius itaque misi
 illum, ut cum uideritis illum, denuo gaudeatis,
 & ego magis uacem dolore. Excipite igitur
 illum in domino, cum omni gaudio, & qui huius-
 modi sunt, eos in pretio habete: quoniam pro-
 pter opus Christi eum accessit, ut morti pro-
 ximus fuerit, non habita ratione uitae, ut
 suppleret id quod in uestro erga me offi-
 cio fuit diminutum. Quod superest fra-
 tres, gaudete in domino. eadem scribere uobis,
 me quidem haud piget, uobis autem tutum
 est. Cauete canes, cauetes malos opera-
 rios, cauetes concisionem. Nos enim sumus
 N 4 circūcisio,

περιτομή, οἱ πνεύματι θεῷ λατρεύοντες, καὶ ἀνυπόκριτοι ὡς ἡμεῖς ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες, καὶ ὡς ἐγὼ ἔχω πεποιθήσιν καὶ ἐν σαρκί. ἔτι τις δοκεῖ ἄλλοτε πεποιθέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον, περιτομὴ ὀκταήμερος, ἐκ γένους ἰσραὴλ, φυλῆς βενιαμίν, ἑβραῖος ὡς ἑβραίων, κατὰ νόμον φαρισαῖος, κατὰ ζήλον διδασκάλου ἐκκλησίας, κατὰ δικαιοσύνην πλὴν ἐν νόμῳ, γενόμενος ἄμεμπτος. ἀλλ' ἄτινά μοι ἦν κέρδιον, ταῦτα ἤγχεμαι διὰ τὸν χριστὸν ζημίαι. ἀλλὰ μὴ οὖν καὶ ἡ γῆμα πάντα ζημίαι εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχομαι γνώσεως χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου, δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡ γῆμα σκύβαλα εἶναι, ἵνα χριστὸν κερδήσω, καὶ ἐν εὐεθῶ ἐμ' αὐτῷ, μὴ ἔχω ἐμὴν δικαιοσύνην πλὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ πλὴν διὰ πίστεως χριστοῦ, πλὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει, τοῦ γινώσκει αὐτὸν, καὶ πλὴν δάσκαλον ἐν ἀναστάσει αὐτοῦ, καὶ πλὴν κοινωνίαν ἢ ἡμετέρας ἀπολαύσεως αὐτοῦ, συμμορφούμενος ὡς θανάτῳ αὐτοῦ, εἴ πως κατακτήσω εἰς πλὴν θανάτου ἢ νεκρῶν, οὐχ ὅτι ἡδὴ ἐλάβον, ἢ ἡδὴ τετελείωμαι, διδασκάλος δέ, καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ καταλείβω ὑπὸ τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ. Ἀδελφοί, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὕτως λογίζομαι κατελήφηναι. ἐν δέ, τὰ μὴ ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τίς ἂν ἐμπροσθε ἐπεκτενόμενος, ἢ σκοπὸν διδασκάλου, ἐπὶ τῷ βραβεῖον ἐν ἅνῳ κλησέως τοῦ θεοῦ ὡς ἰησοῦ. ὅσοι οὖν τέλει τοῦ φρονέμεν, καὶ ἔτι ἐτέρως φρονεῖτε, ἢ τοῦ θεοῦ ὑμῶν ἀποκαλύψαι. πλὴν εἰς τὸ ἐφθάσαμεν, ὡς αὐτοῖς σοι χεῖρ κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν. Συμμιμηταί μου γίνεσθε ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτως περὶ πασῶν, καθὼς ἔχετε τύπον ἡμῶν. πολλοὶ γὰρ περὶ πασῶν, οὗς πολλὰν ἐλεγχομένους ὑμῶν, νῦν δὲ καὶ κλαίω λέγω, τὴν ἐχθρὸν τοῦ σαυροῦ τοῦ χριστοῦ, ὡς τὸ τέλος ἀπώλεια, ὡς ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰχμῇ

circūcisio, qui spū deū colimus, & gloria-mur in Christo Iesu, & nō cōfidimus in carne, quanquā ego cōfidam etiā in carne. Si quisquē alius uideat fiduciam habere in carne, ego magis habeo, circūcisus octa-uo die, Israël ex genere, tribus Benjamin, Hebræus ex Hebræis, iuxta legē phari-sæus, iuxta studiū psequens ecclesiā, iuxta iusticiā quæ est in lege, factus irreprehēsi-bilis. Sed quæ mihi erāt lucra, ea arbitratus sum ppter Christū dānū esse. Quinctiā arbitror oīa dānū esse ppter excellentiā cognitionis Christi Iesu dñi mei, ppter quæ oīa p dānis duxi, habeoquē p ruderibus, ut Christum lucrificiā, utquē reperiar in illo, nō habēs meā iusticiā ex lege, sed eā quæ p fidē est Christi, quæ est ex deo iusticiā sup fide, ut cognoscā illum, & po-tentiā resurrectionis illius, & cōmunionē afflictionū illius, dum cōformis fio morti eius, si quo modo pertingam ad resurre-ctionē mortuorū, nō quod apprehēderim, aut iam perfectus sim, sed sector, si etiā apprehendam, quatenus & apprehensus sum à Christo Iesu. Fratres, ego meipsum nōdum arbitror affecutū esse. Vnū autē illud ago, ea quidē quæ à tergo sunt obli-uiscens, ad ea uero quæ à fronte sunt eni-tens, iuxta præfixum signū insequor ad palmā supernæ uocationis dei, per Chri-stum Iesum. Quotquāt ita quæ pfecti sumus, hoc sentiamus: & si quid aliter sentitis, hoc quoque uobis deus reuelabit. Attamen ad id quod affecuti sumus, eadē pcedamus regu-la, ut simus cōcordes. Pariter estote imita-tores mei fratres, & cōsyderate eos qui sic ambulant, quēadmodū habetis nos pro exēplari. Nā cōplures ambulant, de qui-bus sæpe dixi uobis, nūc autē & flens di-co, inimici crucis Christi, quorū finis per-ditio est, quorū deus uenter, & gloria in dedore

ἀρχῶν αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες.
 Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑ-
 πάξει, διὸ καὶ σωτῆρα ἀπεκδέχομεθα,
 κύριον ἰησοῦν χριστόν, ὃς μετασχηματί-
 σει τὸ σῶμα, φθι ταπεινώσας ἡμῶν, εἰς
 τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον θεῷ σώμα-
 τι φθι δόξης αὐτοῦ, κατὰ πλὴν ἐνέργειαν,
 τῷ δῶσθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυ-
 τῷ τὰ πάντα·

Ὡσεὶ ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπό-
 θητοι, χαρὰ ἐστὶ φανερὰ μοι, ὅπως εἴητε
 ἐν κυρίῳ ἀγαπητοί. εὐδοίαν προσκαλῶ, καὶ
 σωτήριον προσκαλῶ, τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυ-
 ρίῳ. ναὶ ἐρωτῶ καὶ σε σύζυγε γνήσιε, συλλαμ-
 βάνε αὐτάς, αἱ τινες ἐν θεῷ εὐαγγελίῳ σύ-
 νήδησάν μοι, μετὰ καὶ κλήμυτος καὶ
 τῆς λοιπῶν σωτηριῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα
 ἐν βίβλῳ ζῶης. χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε,
 καὶ πάντιμ ἔρω χαίρετε. τὸ ἐπισηκῆς ὑμῶν
 γνωσθήτω πάντιμ ἀνδρώποισ, ὁ κύριος ἐγ-
 γύς. μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ' ἐν παντί τῆ προ-
 σευχῆ καὶ τῆ δέησι μετὰ εὐχαριστίας τὰ
 αὐτήματα. ὑμῶν γνωρίζεσθαι πρὸς τὸν θε-
 όν. καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάν-
 τα νοῦν, φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ
 τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. τὸ λοι-
 πόν ἀδελφοί, ὅσα ὄξιν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά,
 ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα
 εὐφροσύνη, εἴτις ἀρετῆ, ἐπιτις ἔπαυτος, ταῦ-
 τα λογίζεσθε, ἀ καὶ ἐμάθετε, καὶ προσλάβει-
 τε, καὶ ἠκούσατε, καὶ εἰδέτε ἐν ἐμοί. ταῦτα
 πράσατε, καὶ ὁ θεός φθι εἰρήνης ἔσται μετὰ ὑ-
 μῶν. εὐχαρίσω δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι
 ἦδὴ ποτὲ ἀνεδάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ-
 ῶ καὶ ἐφρονεῖτε, ἡ καὶ εἰσθε δὲ. οὐχ ὅτι κατὰ
 ὑσέρησιν λέγω. ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν οἷς εἰ-
 μί, αὐτάρκης εἶναι. οἶδα καὶ ταπεινῶσθαι,
 οἶδα καὶ περισεύειν, ἐν παντί καὶ ἐν πάν-
 τι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι, καὶ πεινᾶν,
 καὶ περισσεύειν, ἢ ὑσέρῃως. πάντα ἰχύω ἐν
 θεῷ ἐνδυναμοῦντί με χριστῷ. πάντων καλῶς
 ἐποιήσατε

dedecore ipsorum, qui terrestria curant.
 Nam nostra conuersatio in cœlis est, ex
 q̄ & seruatorē expectamus, dñm Iesum
 Christum, qui transfigurabit corpus no-
 strum humile, ut cōforme reddat corpo-
 ri suo glorioso, secundū efficaciam, qua
 potest etiam subire sibi omnia.

Proinde fratres mei dilecti ac desyde-
 rati, gaudium & corona mea, sic state in
 dño dilecti. Euodiam obsecro, & Synty-
 chen obsecro, ut sint concordēs in dño.
 Sanè rogo & te cōpar germana, adiuua
 eas, quæ in euangelio decertarūt mecum
 unā cum Clemente quoq; & reliquis co-
 operarijs meis, quorū nomina sunt in li-
 bro uitæ. Gaudete in dño semp, & iterū
 dico gaudete. Modestia uestra nota sit
 omnibus hominibus. Dominus prope
 est. De nulla re solliciti sitis, sed in omni,
 precatione & obsecratione cum gratiarū
 actione petitiones uestræ innotescant
 apud deū. Et pax dei quæ superat omnē
 intellectū, custodiet corda uestra, & sen-
 sus uestros p̄ Christū Iesum. Quod reli-
 quū est fratres, quæcūq; sunt uera, quæ-
 cūq; honesta, quæcūq; iusta, quæcūq;
 pura, quæcūq; accōmoda, quæcūq; boni
 nominis, si qua uirtus, si qua laus: hæc co-
 gitare, quæ & didicistis, & accepistis, &
 audistis, & uidistis in me: hæc facite, &
 deus pacis erit uobiscum. Gaudisus sum
 autē in dño magnopere, qd' iam tandē
 reuiguit uestra pro me sollicitudo in eo,
 in quo & solliciti eratis, uerum deerat op-
 portunitas. Nō q̄ iuxta penuriā loquar.
 Nam ego didici, in quibus sum, his con-
 tentus esse. Noui & humiliari, noui & ex-
 cellere (ubique & in omnibus institutus
 sum) & saturari, & esurire, & abundare, &
 penuriā pati. Omnia possum per Chri-
 stum, qui me corroborat. Attamē recte
 fecistis

IIII

ἐποιήσατε, συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει. οἶδατε δὲ καὶ ὑμεῖς φιλιππησίοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τῆς εὐαγγελίου, ὅτε ἐξ Ἑλλάδος ἀπὸ μακεδονίας, οὐδὲ μίᾳ μοι ἐκκλησία ἐκονῶν ἤσεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι. ὅτι καὶ ἐν θεσσαλονίκῃ, ἀπαξ καὶ δις εἰς πλὴν χρεία μοι ἐπέμψατε, οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλ' ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν. ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισεύω. πεπλήρωμα, δι' ἐξέμνησιν παρὰ ἐπαφροδίτου, τὰ παρῆμῶν, ὁσμῶν ἐνωδίας, θυσίαν δεκτικῶν εὐάρεστον τῷ θεῷ. ὁ δὲ θεός μου πληρῶσει πᾶσαν χρεία ὑμῶν, κατὰ τὸν πληθύνον ἅπασιν ἐν δόξῃ, ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν. ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. ἀμήν.

Ἀπῶσαδε πάντα ἄγιον ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ἀπάζονται ὑμεῖς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί. ἀπάζονται ὑμᾶς πάντες ἄγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τοῦ καίσαρος οἰκίας. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης δι'
ἐπαφροδίτου.

fecistis, quod simul cōmunicastis meae tribulationi. Nostis autē & uos Philippenses, qd' in principio euangelij, cum proficiscerer à Macedonia, nulla mihi ecclesia cōmunicauerit in rationē dandi & accipiendi, nisi uos soli. Nam & in Thessalonica cum essem, semel & iterū, qd' opus erat, mihi misistis, nō q' requirā munus, sed requiro fructum exuberantē in rationem uestrā. Recepti tamē omnia & abundo. expletus sum, posteaquam accepi ab Epaphrodito, quæ à uobis missa fuerāt, odorē bonæ fragratiæ, hostiam acceptā gratiæq; deo. Deus autē meus supplebit quicquid opus fuerit uobis, scd' m diuitias suas cum gloria, per Christū Iesum. Deo autē & patri nostro gloria in sæcula sæculorū. Amen. Salutate omnem sanctum in Christo Iesu. Salutant uos qui mecū sunt fratres. Salutāt uos omnes sancti, maxime uero qui sunt ex Cæsaris familia. Gratia dñi nostri Iesu Christi cum omnibus uobis. Amen.

Scripta est è Rhoma per
Epaphroditum.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΑΥΤΗΝ ἐπισέλλει ἀπὸ ῥώμης, οὐχ ἑωρακῶς μὲν αὐτοῦ, ἀκέρσας δὲ πρὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρόφασις, ὅτι ἐπισολῆς αὐτῆ. τῶν κολοσσαῖε ἡβόλοντό τινες ἀπάτησαι σοφίσμασι μὲν ἐλληνικοῖς, καὶ τ' εἰς ἰκσῶν πείσεως, καὶ πρὶ πᾶν ἐν νόμῳ βρωμάτων, Ἐ περιτομῆς. ταῦτα τοίνυν μαθῶν ὁ ἀπόστολος, γράφει τῶν ἐπισολῶν ὡσπερ κατηχητικῶν αὐτοῖς ταύτῃ. καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν θεῷ θεῷ, σημαίνει ἀπὸ τ' σκοτῶν αὐτῶν μεταβεβηκέναι εἰς τὸ φῶς, ὅτι ἀλκθείας, καὶ ὅτι ὁ χριστὸς εἰς ὃν ἐπίσθυσαν, εἰκῶν ὅτι τ' θεῶν καὶ λόγος, δὲ εὐ τὰ πάντα γέγονε, καὶ ὅτι ἐπρεπερ αὐτὸν διημιτέρω ὄντα, γενέσθαι αὐτὸν πρῶτότοκον ὅτι κτίσεως καὶ πρῶτότοκον ἐκ πᾶν νεκρῶν, ἵνα τὰ ἀμφοτέρω σωθήμ, καὶ ζωοποιήσῃ τὰ πάντα. προτρέπει δὲ αὐτοῦς ἐμμελίειν ἐν τῇ πίστει, σημαίνων, ὅτι αὐτὸς παύλας δι' ἀκονόε ὅτι τοῦ εὐαγγελίος, ἐμ ᾧ κατηχηθῆσαν. εἶτα καὶ πρὶ τοῦ νόμου, καὶ πρὶ ἐν αὐτῷ βρωμάτων, καὶ πρὶ ἡμορῶν, καὶ ἐνὶ αὐτῶν δὲ ηγεῖται, καὶ ἀποδείκνυσθαι ἡγεγῆναι λοιπὸν τὰ παλαιὰ, καὶ τῶν περιτομῶν, συμβουλεύει τὸ αὐτοῖς μὴ παλανᾶσθαι ἀπὸ πᾶν σοφισμῶν, καὶ παλανᾶν αὐτοῦς δελόντων. καὶ λοιπὸν πρᾶνέσας, καὶ ὡς γινεῖσθαι καὶ τέκνοις, ἀνδράσι καὶ γυναιξί, δούλοις καὶ κυρίοις, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς τὰ ἴδια συμβουλεύσας, πληροῖ τῶν ἐπισολῶν.

IN EPISTOLAM AD COLOSSENSES, ARGUMENTUM PER ERASMV M ROTERODAMVM.

Colossenses in Asia minore sunt, finitimi Laodicensibus. Hos non uiderat apostolus. Nam Archippi, siue, quod addit Ambrosius, Epaphra. quibus hoc delegatum erat, praedicatione conuersi sunt ad Christum. His uehementer imminebant pseudapostoli, conantes in dogma multo peruersissimum inducere, docentes, non per filium dei, sed per angelos uiam patere ad patrem. neque enim uenisse filium dei in hunc mundum, neque uenturum, cum in ueteri testamento per angelos administrata sint omnia. Deinde Iudaismum & philosophiae superstitionem cum Christi doctrina miscebant, obseruantes quaedam legis instituta, & superstitiose obseruantes solem, lunam, ac stellas. & elementa huius mundi, quibus docebant nos esse obnoxios. Hos igitur suae professionis commonefacit, ostendens illos quicquid haecenus affecuti sunt, non angelis debere, sed Christo angelorum conditori. hunc unum esse caput ecclesiae, nec ab alio quoquam petendam salutem. Atque interim auctoritatem suam asserit. Diligenter autem monet, ne pseudapostolorum magniloquentia, confictisque uisionibus angelorum sibi imponi paterentur, & uel in Iudaismum, uel in philosophicam superstitionem prolaberentur. Atque haec agit duobus primis capitibus. In reliquis hortatur ad officia pietatis, nominatim praescribens, qualis uxor erga maritum, qualis debeat esse maritus in uxorem, qualis parens erga liberos, liberi erga parentes, serui erga dominos, domini erga seruos. Extrema pars salutationibus occupatur, nisi quod Archippum commonet officii sui. Scripsit autem e carcere ab Epheso per Tychicum, quod ipse palam testatur in hac epistola. Nostra argumenta addunt Tychico collegam Onesimum, nec satis uideo quid secuta. Graecoque inscriptiones ex urbe Rhoma missam, testantur. Hinc certe remisit Onesimum, quem illic in uinculis genuerat Christo. FINIS.

ΠΡΟΣ ΚΟΛΑΣΣΑΒΙΣ ΕΠΙ-
ΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ.

AD COLOSSENSES EPI-
STOLA PAULI.

ΑΥΛΟΣ ἀπόστολος
Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θε-
λήματ' ἰεροῦ, καὶ
τιμῆς θεοῦ, ὁ ἀδελ-
φός, τοῖς ἐν Κολασ-
σαῖς ἁγίοις, καὶ πι-
στοῖς ἀδελφοῖς ἐν Χρι-
στῷ. Χάρις ὑμῖν καὶ

εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ. Εὐχαριστοῦμεν θεὸν πατρί-
τι καὶ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ πάντοτε περὶ
ὑμῶν προσευχόμενοι, ἅκτιστοντες πλὴν πίστεως
ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ πλὴν ἀγάπης πλὴν
ἕως πάντων τοῦ ἀγίου, διὰ τὴν ἐλπίδα πλὴν
ἀποκαμύλλω ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἢν προ-
κήρυσσάτε ἐν θεῷ λόγῳ εὐαγγελίου ἀληθείας τοῦ εὐαγ-
γελίου τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ
ἐν παντὶ θεῷ κόσμῳ, καὶ ἐστὶ καρποφοροῦ-
μενοι, καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠ-
κήρυσσάτε, καὶ ἔγνωτε πλὴν χάριτος τοῦ δεῖξαι ἐν ἀ-
ληθείᾳ. καθὼς καὶ ἐμάριστε πρὸς ἐπαφροδίτην τοῦ
ἀγαπητοῦ σωδὸντος ἡμῶν, ὅς ἐστι πιστός ὑπερ-
ὑμῶν διάκονος τοῦ Χριστοῦ, ὁ καὶ δὴ κλώσας
ἡμῖν πλὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι. διὰ
τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκήρυσσάμεν, οὐ
πανόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι ἢ ἀ-
ττόμενοι, ἵνα πληρωθῆτε πλὴν ἐπίγνωσιν τοῦ
δελημάτων αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ σω-
σεὶ πνευματικῇ, περιπατήσατε ὑμᾶς ἀξίως
τοῦ κυρίου, εἰς πᾶσαν ἀρεσκείαν, ἐν παντὶ
ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες, καὶ ἀνυπόκει-
ται δυνάμενοι, ἢ ἢ δ' κρᾶτος ἐν δόξῃ
αὐτοῦ

Aulus apostolus Iesu
Christi per uoluntate
dei, & Timotheus fra-
ter, ihs qui sunt Colof-
sis sanctis ac fidelibus
fratribus in Christo.

Gratia uobis & pax à deo patre nostro,
& domino Iesu Christo. Gratias agi-
mus deo & patri domini nostri Iesu
Christi, semper de uobis, cum oramus:
quoniam audiuius fidem uestram in
Christo Iesu, & charitatem erga omnes
sanctos, propter spem repositam uo-
bis in cælis, de qua prius audieratis per
sermonem ueracem euangelij, quod
peruenit ad uos, quemadmodum & in
toto mundo etiam fructificat, sicut &
in uobis, ex eo die quo audistis & co-
gnouistis gratiam dei per ueritatem.
Quemadmodum & didicistis ex Epa-
phra dilecto conseruo nostro, qui est fi-
dus pro uobis minister Christi, qui &
exposuit nobis uestram dilectionem in
spiritu. Propterea & nos, ex quo die au-
diuimus, non desuimus pro uobis ora-
re, & poscere, ut impleamini agnitione
uoluntatis eius, in omni sapientia & pru-
dentia spirituali, ut ambuletis digne do-
mino, ut per omnia placeatis, in omni
opere bono fructificantes, & crescen-
tes in agnitionem dei, omni robore cor-
roborati, iuxta potentiam gloriæ il-
lius,

αὐτῷ, εἰς ᾧ ἔσχαμ ὑπομονῶν. Ὁ μακροθυμῶν
 ἀμ μετὰ χαρᾶς, εὐχαριστοῦντες ᾧ πατρὶ, ᾧ
 ἠκανώσαντι ἡμᾶς εἰς πλὴν μερίδα τοῦ κλήρου
 τοῦ ἁγίου ἐν ᾧ φωτὶ, ὃς ἐξῆύσατο ἡμᾶς ἐκ
 ἐν τῆς σκότητος, καὶ μετέσχευε εἰς τὸ
 βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀγάπης αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔχο-
 μων πλὴν ἀπολύτρωσιμ διὰ τοῦ ἁίματος αὐτοῦ,
 τὸ ἄφεσιμ τῆς ἁμαρτίας, ὃς ὅστιμ εἰκὼν τοῦ θεοῦ
 τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ὅτι
 ἐν αὐτῷ ἐκτίθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
 καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὄρατα καὶ τὰ ἀόρατα,
 εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαί, εἴτε
 ἐξουσίαι. τὰ πάντα διὰ αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν ἐ-
 κτισαί, Ὁ αὐτὸς ὅστιμ πρὸ πάντων, Ὁ τὰ πάν-
 τα ἐν αὐτῷ ὄντως ἐποίησε, καὶ αὐτὸς ὅστιμ ἡ κεφα-
 λὴ τοῦ σώματος τοῦ ἐκκλησίας, ὃς ὅστιμ ἀρχὴ
 πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γλύπηται ἐν πα-
 τέρ αὐτοῦ πρωτεύων, ὃς ἐν αὐτῷ ἐυδόκησε
 πάντα τὰ κλῆρωμα κατοικῆσαι, Ὁ δὲ αὐτοῦ ἁ-
 ποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτὸν, εἰρινο-
 ποιήσας διὰ τοῦ ἁίματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ διὰ αὐ-
 τοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρα-
 νοῖς, καὶ ἡμᾶς ποτε ὄντας ἀπὸ κληρονομίας,
 καὶ ἐκ θρόνων τῆς διαβολῆς ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πο-
 νηροῖς, νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεμ ἐν ᾧ σώμα-
 τι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, πρὸς ἀσῆσαι
 ἡμᾶς ἁγίους, καὶ ἄμωμους, Ὁ ἀνεγκλήτους
 κατὰ ἐνώπιον αὐτοῦ. εἴγε ἐπιμύετε τῆς κρίσεως
 περὶ ἐμῶν κληρονομίῶν καὶ ἐδούλοισι, καὶ μὴ μετὰ κινῶ-
 νοισι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου, ὃς ἠκούσα-
 τε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει, τῆς ὑπὲρ
 τοῦ οὐρανοῦ, ὃς ἐγενόμην ἐγὼ παῦλος διὰ ἁ-
 κονοῦ. Νυνὶ χαίρω ἐν τοῖς παθημασί μου ὑ-
 πὲρ ὑμῶν, καὶ ἀναπαληρῶ τὰ ὑστερήματα
 τοῦ διήφωμ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ
 τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὃ ὅστιμ ἡ ἐκκλησία, ἧς ἐγε-
 νόμην ἐγὼ διάκονος. Ἡ πλὴν διοικονομία τοῦ
 θεοῦ, πλὴν διοικήσασμ μοι εἰς ὑμᾶς παληρῶσα
 τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμ-
 μένον ἀπὸ τῶν αἰώνων, Ὁ ἀπὸ τῶν γενεῶν
 νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, ὃς ἠθέ-

λκσεμ

lius, ad omnē tolerantiam ac patientiam cum
 gaudio, gratias agentes patri, qui idoneos
 nos fecit ad participationem sortis sancto-
 rum in lumine, qui eripuit nos a potesta-
 te tenebrarum, ac transtulit in regnum filij
 sibi dilecti, per quem habemus redemptionem
 per sanguinem ipsius, remissionem peccato-
 rum, qui est imago dei inconspicui, pri-
 mogenitus uniuersae creaturae, quod per
 illum creata sint omnia, quae in caelis sunt,
 & quae in terra, uisibilia & inuisibilia, siue
 throni, siue dominationes, siue principa-
 tus, siue potestates. Omnia per illum, &
 in illum creata sunt, & ipse est ante omnia,
 & omnia per illum consistunt, & ipse est ca-
 put corporis ecclesiae, qui est principium
 primogenitus ex mortuis, ut sit in omni-
 bus ipse primas tenens: quoniam in illo con-
 placitum est patri uniuersam plenitudinem
 inhabitare, & per eum reconciliare cuncta
 erga se, pacificatis per sanguinem crucis eius
 per eundem, siue quae in terra sunt, siue
 quae in caelis. Et uos qui quondam eratis
 abalienati, & inimici mente in operibus
 malis: nunc tamen reconciliauit in corpore
 carnis suae per mortem, ut exhiberet uos
 sanctos, & irreprehensibiles, & inculpato-
 s in conspectu suo. Siquidem permanetis in
 fide fundati ac stabiles, nec dimoueamini
 a spe euangelij, quod audistis, quod praedi-
 catum est apud uniuersam creaturam, quae
 sub caelo est, cui factus sum ego Paulus
 minister. Nunc gaudeo super afflictioni-
 bus meis pro uobis, & suppleo quod deerat
 afflictionibus Christi in carne mea pro cor-
 pore ipsius, quod est ecclesia, cuius ecclesiae
 factus sum ego minister iuxta dispensa-
 tionem dei, quae data est mihi in uos im-
 plendi sermonem dei, mysterium quod reconditum
 fuit a saeculis, & a generationibus. nunc autem
 patefactum est sanctis illius, quibus uo-

luit

λησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι, τίς ὁ πλῆτοϛ φιλ
 δόξης τῷ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιμ, ὅς
 ὅτι χριστός ἐν ὑμῖμ, ἡ ἐλπὶς φιλ δόξης, ὃμ
 ἡμεῖς καταγγέλλομεν, νοθετοῦντες πάν
 τα ἄνθρωπον, καὶ διδάσκοντες πάντα ἄν
 θρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παρὰ σῶμα
 πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν χριστῷ ἰησοῦ,
 εἰς ὃ καὶ κοπιῶ, ἀγωνιζόμενος ἵνα πλὴν ἐνεργ
 γασμ αὐτοῦ, πλὴν ἐνεργασθῶ ἐν ἐμοὶ ἐν δύ
 ναμει. II
 θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι, ἡλικίον
 ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν, καὶ ἵνα ἐν λαοδι
 κείᾳ, καὶ ὅσοι οὐκ ἔωράκασιν τὸ πρόσωπόμ
 ος ἐν σαρκί, ἵνα παρὰ κληθῶσι αἱ καρδίαι
 αὐτῶν, συμβιβασθῶντων ἐν ἀγάπῃ, καὶ εἰς
 πάντα πλῆτομ φιλ πληροφορίας φιλ σωέ
 σεως, εἰς ἐπίγνωσιμ τῷ μυστηρίου τῷ θεῷ, ὃ
 πατρὸς καὶ τῷ χριστοῦ, ἐν ᾧ εἰσι πάντες δι
 θεσαυροὶ φιλ σοφίας καὶ φιλ γνώσεως ἀπό
 κρυφοί. τὸτο δὲ λέγω, ἵνα μή τις ὑμᾶς πα
 ραλογίζηται ἐν πειθομολογίᾳ. εἰ γὰρ καὶ
 τῆ σαρκὶ ἀπέμει, ἀλλὰ θεῷ πνεύματι σὺν ὑ
 μῖμ εἰμι, χαίρωμ καὶ βλέπωμ ὑμῶν πλὴν τὰ
 ξίμ, καὶ τὸ σεβέωμαι φιλ εἰς χριστόμ τῷ σέως ὑ
 μῶν. ὡς οὖν παρὰ ἐλάβετε τὸν χριστόμ ἰησοῦ
 τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἐξριζω
 μένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐμ αὐτῷ, καὶ
 βεβαιούμενοι ἐμ τῇ πίσει, καθὼς ἐδιδάχθη
 τε, περιωεύοντες ἐμ αὐτῇ ἐμ εὐχαριστίᾳ. βλέ
 πετε, μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ φιλ
 φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, ἵνα πλὴν πα
 ράδοσιμ ἵνα ἄνθρωπον, ἵνα τὰ σοιχεῖα τῷ
 κόσμῳ, καὶ οὐ κατὰ χριστόμ. ὅτι ἐμ αὐτῷ
 κατοικῶ πάντ τὸ πλῆρωμα φιλ θεότητος
 σωματικῶς, καὶ ἔσε ἐμ αὐτῷ πεπληρω
 μένοι, ὅς ὅστιμ ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ
 θζουσίας, ἐμ ᾧ καὶ περιετέμνηθητε περιτο
 μῇ ἀχειροποιήτῳ ἐμ τῇ ἀπεκδύσει τῷ σώ
 ματι ἵνα ἁμαρτιῶν φιλ σαρκός, ἐμ τῇ
 περιτομῇ τῷ χριστοῦ, σωταφέντες αὐτῷ
 ἐμ θεῷ βαπτίσματι, ἐμ ᾧ καὶ συωκέρθητε
 διὰ φιλ τῷ σέως φιλ ἐνεργείας τῷ θεοῦ, τῷ
 ἐγείραντος

luit deus notum facere, quæ sint diuitiæ
 gloriæ mysterij huius inter gētes, qui est
 Christus in uobis, spes gloriæ, quem nos
 annunciamus, admonētes omnē homi
 nem, & docentes omnē hominē in omni
 sapientia, ut exhibeamus omnē hominē
 perfectū in Christo Iesu, ad quod etiam
 enitor, decertans scd̄m efficaciam eius;
 agentē in me per uirtutē. Nam uolo
 uos scire, quantam sollicitudinē habeam
 de uobis, & his qui sunt Laodiciæ, &
 quotquot nō uiderunt faciem meam in
 carne, ut cōsolationē accipiant corda illo
 rum, cum fuerint cōpacti in charitate, &
 in omnē opulentiam certe persuasionis
 intelligētia, in agnitionē mysterij dei, &
 patris & Christi, in quo sunt omnes the
 sauri sapientiæ ac scientiæ reconditi. Hoc
 autē dico, ne quis uobis imponat proba
 bilitate sermonis. Eteḿ ἔμuis carne sim
 absens, tamē spiritu uobiscum sum, gau
 dens ac uicens uestrū ordinē, & solidita
 tem uestræ in Christum fidei. Quemad
 modum igitur accepistis Christū Iesum
 dñm: ita in eo ambulate, sic ut radices ha
 beat in illo fixas, & in illo superstruami
 ni cōfirmemini: per fidem, sicut edocti
 estis, exuberantes in ea cum gratiarum
 actione. Videte, ne quis sit, qui uos de
 predetur per philosophiam & inanem
 deceptionē, iuxta cōstitutionē hominū,
 iuxta elementa mundi, & nō iuxta Chri
 stum. Quoniam in illo inhabitat omnis
 plenitudo deitatis corporaliter, & estis in
 illo cōpleti, qui est caput omnis principa
 tus ac potestatis, per quē & circūcisi estis
 circumcisione, quæ fit sine manibus, dum
 exuistis corpus peccatorū carnis per cir
 cumcisionē Christi, cōsepulti simul cum
 illo p̄ baptismū, in quo simul etiā cū illo
 resurrexistis per fidē operationis dei, qui
 excitauit

ἐγείραντ' αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας τοῖς παραπτώμασι καὶ τῇ ἀκροβυσίᾳ τοῦ σαρκὸς ὑμῶν, σωζωοποιήσατε σὺν αὐτῷ, χαρισάμεν ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα, ἡγιασθέντες τὸ κατὰ ἡμῶν χερσὶν ἄσφατον, τοῖς δόγμασι δὲ ἡμῶν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἤρκεν ἐκ τοῦ μέσου, προσκλήσας αὐτὸν τῷ σταυρῷ, ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδαιγματίσειν ἑνὶ παρρησίᾳ, θριάμβεύσας αὐτοὺς ἑνὶ αὐτῷ. μή οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἑνὶ βρώσει, ἢ ἑνὶ πόσει, ἢ ἑνὶ μέρει ἑορῆς, ἢ νεκρωσίου, ἢ σαββάτων, ἃ ὄσι σκῆτὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβύετω θέλωμ ἑνὶ ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἀλλὰ μὴ ἐώρακεν ἑμβάτευμα, εἰκὴ φυσικοῦ μύθου ὑπὸ τοῦ νοῦς τοῦ σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ οὐ κρατῶν πλὴν κεφαλῶν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ σωδίσμων ἐπιχορηγούμενον, καὶ συμβιβασόμενον, ἄξει πλὴν ἀνεκτιστοῦ τοῦ θεοῦ. εἰ οὖν ἀπεθάνετε σὺν τῷ Χριστῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἑνὶ κόσμῳ δογματίζετε; μή ἄψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃ, ἃ ὄσι πάντα εἰς φθορὰν τῆ ἀποχρήσει, κατὰ τὰ ἐντάλματα, καὶ διδασκαλίαν τῶν ἀνθρώπων, ἃ τινὰ ὄσι λόγον μὴ ἔχοντα σοφίας ἑνὶ ἐβελθησκείᾳ τοῦ ταπεινοφροσύνῃ, ἀφαιδίᾳ σώματ' ἃ, οὐκ ἑνὶ τιμῇ τινι, πρὸς πλεονεξίαν τοῦ σαρκὸς.

εἰ οὖν σὺν ἡγήσθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ δὲ Χριστός ἐστιν ἑνὶ δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος. τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τοῦ γῆς. ἀπεθάνετε γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκερται σὺν τῷ Χριστῷ ἑνὶ τῷ θεῷ. οὔτα μὲν ὁ Χριστός φανερωθῆναι τὴν ζωὴν ἡμῶν, τότε καὶ ὑμᾶς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἑνὶ δόξῃ. νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τοῦ γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακίαν, καὶ πλὴν πλεονεξίαν, ἢ τις ὄσιμ' ἐδωλολατρεία, δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ

excitavit illum ex mortuis. Et vos cum essetis mortui per delicta & per praprium carnis uestrae, simul cum illo uiuificauit, condonans nobis omnia delicta, deleto, quod aduersus nos erat, chirographo, quod erat contrarium nobis per decreta, & illud sustulit e medio, affixum cruci, expoliatosq; principatus ac potestates ostentauit palam, triumphans illos per semetipsum. Ne quis igitur uos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei festi, aut nouilunij, aut sabbatorum, quae sunt umbra rerum futurarum, corpus autem Christi. Ne quis uobis palmam interuertat data opera per humilitate & superstitionem angelorum, in his quae non uidit fastuosus incedens, frustra inflatus a mente carnis suae, nec obtinens caput, ex quo totum corpus per commissuras & compagine subministratum, & compactum, augetur augmeto dei. Itaque si mortui estis cum Christo ab elementis mundi, quid quasi uiuentes in mundo, decretis tenemini? Ne tetigeris, ne gustaris, neque cotrectaris, quae omnia ipso pereunt abusu, iuxta praepcepta, & doctrinas hominum, quae uerbotenus quidem habent specie sapientiae per superstitionem, ac humilitatem animi, & laesionem corporis, non per honorem aliquem ad expletionem carnis. Itaque si re-

III

○ 2 intractabi.

κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες, ὅτι ἀπὸ
κυρίου ἀπολήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν ἐν κλη-
ρονομίᾳ, ἧς γὰρ κύριῳ χριστῷ δούλευτε.
ὁ δὲ ἀδικῶν κομιᾶται ὃ ἠδίκησε, καὶ οὐκ
ἔστι προσωποληψία.

Οἱ κύριοι δὲ δίκαιον καὶ πλὴν ἰσότητος τῆς δό-
ξης παρήχεσθε, εἰδότες, ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχε-
τε κύριον ἐν οὐρανοῖς, τῆ προσοχῆ προσκαρ-
τερεῖτε, ἡσυχάζετε ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαρι-
σίᾳ, προσδουλοῦντες ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν,
ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῶν θύρας τοῦ λόγου, λα-
λήσωμεν τὸ μυστήριον τοῦ χριστοῦ, διὸ καὶ δέ-
δεμαι, ἵνα φανερώσω αὐτὸ, ὡς δὲ με λαλή-
σαμ. ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἕξω,
τὴν καὶ δὴν ἔσχατορὰν ἀγαθῶν. ὁ λόγος ὑ-
μῶν πάντοτε ἐν χάριτι ἁλατὶ ἡσυχάζετε,
εἰδέναι ὡς δὲ ὑμεῖς ἐν ἑκάστῳ ἀποκρίνε-
σθε. τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσατε ὑμῶν τυ-
χικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφός, καὶ πιστὸς δὲ ἁ-
κούσας καὶ σώδουλός ἐστι κύριῳ, ὃν ἐπεμ-
ψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ ποτό, ἵνα γνῶτε τὰ πε-
ρὶ ὑμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίᾳς ὑ-
μῶν, ὡς ὁνησίμων ἧς πιστῶ καὶ ἀγαπη-
τῶ ἀδελφῶ, ὃς ἔστιν ἐξ ὑμῶν, πάντα ὑμῶν
γνωρίσας τὰ ὧδε. Ἀσάξεται ὑμᾶς ἀριστάρ-
χος ὁ σωμαχμάλωτός μου, καὶ μάρκος ὁ
ἀνεψιὸς βαρνάβας, πρὸ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς.
ἔαμ ἐλθῆ πρὸς ὑμᾶς, δεξάσθε αὐτόν, καὶ ἰη-
σὺς ὁ λεγόμενος Ἰῦσος, οἱ ὄντες ἐκ πρῶτοι-
μῶν, οὗτοι μόνοι σωεργοὶ εἰς τὴν βασιλεί-
αν τοῦ θεοῦ, οἱ τινες ἐγενήθησάν μοι παραγο-
ρίαι. Ἀσάξεται ὑμᾶς επαφράς ὁ ἐξ ὑμῶν
δοῦλός χριστοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος
ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσδοχαῖς, ἵνα σῆτε τέ-
λειοι καὶ ἀπληρωμένοι ἐν παντί θελήματι
τοῦ θεοῦ. μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ, ὅτι ἔχει ζή-
λον πολλὸν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἦν ἐν λαοδι-
κείᾳ, καὶ ἦν ἐν ἱεραπόλει. ἀσάξεται ὑμᾶς
λασκῆς ὁ ἰατρός ὁ ἀγαπητός, καὶ δημάς.
ἀσάσασθε τὴν ἐν λαοδικείᾳ ἀδελφόν, ἐν
νυμφῶν, ἐν τῷ κατ' οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ,
καὶ

domino, & non hominibus, scientes, q̄ à
domino recipietis mercedem hæredita-
tis, nam domino Christo servitis. Cæte-
rum qui peccarit, reportabit peccatū suū,
& non est personarū respectus. Vos
domini, æquitate & æquabilitatē servis
exhibete, scientes, q̄ & uos habeatis do-
minum in cœlis. Obsecrationi instate, ui-
gilantes in ea cū gratiarū actione, oran-
tes simul & p̄ nobis, ut deus aperiat no-
bis ostium sermonis, ut loquamur in my-
steriū Christi, p̄pter qd' & uinctus sum,
ut manifestem illud, sicut oportet me lo-
qui. Sapiēter ambulate erga extraneos,
opportunitatē redimētes. Sermo uester
semper cum gratia, sit sale cōditus, ut scia-
tis, quomodo oporteat uos unicuiq; re-
spondere. De om̄ibus rebus meis certio-
res uos faciet Tychicus dilectus frater, &
fidus minister, & cōseruus in dño, quem
misi ad uos in hoc ipsum, ut cognoscat
quid agatis, & cōsolet' corda uestra, unā
cum Onesimo fido & dilecto fratre, qui
est ex uobis. de om̄ibus, uobis exponēt,
quæ hic agant'. Salutatur uos Aristarchus
cōcaptiuus meus, & Marcus cōsobrinus
Barnabæ, de quo accepistis mandata. Si
uenerit ad uos, excipite eum, & Iesus qui
uocatur Iustus, qui sunt ex circūcisione.
Hi soli cooperarij sunt ad regnum dei,
qui fuere mihi solatio. Salutatur uos Epa-
phras, qui ex uobis est seruus Christi,
semper enixe laborans p̄ uobis in preca-
tionibus, ut stetis perfecti & completi in
omni uoluntate dei. Testimoniū em̄ illi
perhibeo, quod habeat multū studium
p̄ uobis, & his qui sunt Laodiceæ, & his
qui Hierapoli. Salutatur uos Lucas medi-
cus dilectus, & Demas. Salutate fratres,
qui sunt Laodiceæ, & Nympham, &
quæ in domo illius est congregationem,

IIII

○ ; &

καὶ ὅταν ἀναγνώσῃ τὰς ἐπιστολὰς ἢ ἐπιστολὴν, ποιήσατε, ἵνα καὶ ἐν τῇ λαοδικείῳ ἐκκλησίᾳ ἀναγνώσῃ, καὶ πλὴν ἐκ λαοδικείας, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνώτε. εἰπατε ἀρχίππῳ, βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς. ὁ ἀσπασμὸς τῆ ἐμῆ χάριτος παύλα. μνημονεύετε μου ἢ τῶν δεσμῶν. ἡ χάρις μετ' ὑμῶν. ἀμήν.

& cum recitata fuerit à uobis epistola, facite, ut & in Laodicensium ecclesia recitetur, & eam quæ scripta est ex Laodicea, ut uos quoq; legatis. & dicite Archippo: uide ministerium quod accepisti in domino, ut illud impleas. Salutatio mea manu Pauli. Memores sitis uinculorum meorum. Gratia uobiscum. Amen.

ΕΓΓΡΑΦΗ ἈΠΟ ΤῶΝ ΜΕΣ ΔΙΑ ΤΥΧΙΚΟῦ
ΚΑΙ ΟΝΗΣΙΜΟΥ.

Missâ è Rhoma per Tychicum & Onesimum.

ἸΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ
ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Αὐτὴν ἐπισέλλει ἀπὸ ἀθηνῶν, ἑωρακῶς πρόπερον αὐτοὺς, καὶ δι' ἀτρίψας παρ' αὐτοῖς. ἡ δὲ πρόφασις ἐστὶ ἐπιστολῆς αὐτῆ. ὁ ἀπόστολος πολλὰς θλίψεις παθὼν ἐν βεροίᾳ, καὶ ἐν φιλίπποις ἐν μακεδονίᾳ καὶ ἐν κορίνθῳ, γινώσκων τε ὅσα πεπονθεμ καὶ ἐν θεσσαλονικίᾳ, φοβέμεθα μὴ ἀκόσαντες θεσσαλονικεῖς ἀπεπονθεμ ἐν ταῖς προσηκούμεναις πόλεσι, παρεσθῶσιν ὑπὸ τῶν παρὰ ζουτῶν, καὶ σκανδαλιθῶσι, μαθὼν δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ τοῖς ἀποδησάσασιν κατ' ὁδοὺ ἐχρῶντο, ἀποσέλλει τιμόδιον πρὸς αὐτοὺς μετὰ ἐπιστολῆς ταύτης. καὶ πρώτων μὲν ἐπισκρίζει αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει, ὥστε μὴ σαλεύεσθαι διὰ τὰς θλίψεις, καὶ μηδὲν ξένομ αὐτοὺς πεπονθέσθαι ὑπὸ τῶν ἰσθ' ἀλῶν, ἢ καὶ τὸν κύριον ἀποκτανάντων. χριστιανῶν γὰρ ἰδίῳ τὸ θλίβεσθαι ἐν τῷ βίῳ τῶν, ἔλεγεν. πολλὰ δὲ παραινέσας αὐτοῖς οὕτως, ὡς παρ' ἐλαβον παρ' αὐτοῖς ἀναστρέφασθαι, γράφει περὶ τῶν τελευτόντων, παρ' ἀμυθούμεθα αὐτοὺς, καὶ διδάσκωμ. μὴ βαρέως φέρεμ, οὐ γὰρ εἶναι τὸν θάνατον ἀπώλεσεν, ἀλλ' ὁ δὲ ἀνάσσει. ἔπειτα, καὶ περὶ τῶν ζώνων αὐτοὺς διδάσκει, ἵνα ἀδύκλον πλὴν ἡμέραν γινώσκοντες, αἰεὶ ἔτοιμοι γίνωνται, καὶ μηδενὶ προσέχωσιν ἀπαγγελλομένῳ περὶ αὐτοῦ. εἰσεσθαι γὰρ φησι πλὴν παρ' οὐσίαν οὕτως, ὥστε τοὺς περιλαπομένους καὶ ἐνδοκίμους ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, μὴ φθάνειν τοὺς ἐκ νεκρῶν ἐγερομένους. ἅμα γὰρ γίνεσθαι πλὴν πάντων ἀλλοτρίων, διδάσκει. πρὸς τούτοις, προτρέπων αὐτοὺς βελτίονεσθαι ἐν τοῖς ἔργοις, προτρέπει αὐτοὺς καὶ αἰεὶ χαίρειν τῇ ἐλπίδι, καὶ προσεύχεσθαι, καὶ εὐχαρισεῖν αὐτοὺς αἰεὶ τῷ κυρίῳ, ἐνορκίζων αὐτοὺς ἀναγνώσθαι πλὴν ἐπιστολῆς ταύτης πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς.

In epistolam

ARGUMENTVM PER ERASMV M ROTERODAMVM.

Thessalonica Macedoniae metropolis est, unde & regionis incolae Thessalonicensis appellati. Hi in fide semel accepta, tanta constantia perstiterunt, ut & Pauli exēplo, ciuiū suorū psecutiones, infracto & alacri pertulerint animo, nec ullo pseudapostolorū suasu quiuerint ab euāgelica institutione deflecti. Qd' uerit⁹ Paulus, quē nō latebat pseudapostolorū improbitas, cū ipsi non liceret illos inuisere, misit Timotheū, ex q̄ reuerso cū didicisset illorū cōstantiā, collaudat eos, gratias agēs deo. Atq; id quidē agit cap. primo & secūdo. In ceteris duob⁹ instituit eos in uarijs pietatis officijs, subindicās esse inter eos, qui nōdū omīno puri essent ab omī libidine, nec deesse, qui ocio dediti grauarēt alios: itē qui inquieti ipsi, turbarēt ecclesiae tranquillitatē, q̄s corripī iubet: Præterea qui de resurrectione nōdū satis cōfirmata essent opinione (cū defunctos ita lugerēt, quasi perissent, ac nō potius ad meliora demigrassent) hos instituit atq; cōfirmat. rursus alios disputasse de die aduērus dñi, q̄ si is p̄sciri p̄diciq; possit, cū incert⁹ sit omīb⁹. Verū cū ait subitū, & p̄ter oīm expectatiōnē adfuturū, q̄ magis sim⁹ ad omē momentū paratī. Scripsit ab Athenis p̄ Tychicū ministrū, iuxta Græcorū inscriptiōnem: cui collegam addunt Onesimū nostra argumēta, quæ incerto autore legunt^r in uulgatis exemplaribus.

FINIS.

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙ
ΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΩΤΗ.

AD THESSALONICENSES EPI
STOLA PAULI PRIMA.

ΑΥΛΟΣ & ΣΙΛΒΑΝΟΣ
& ΤΙΜΟΘΕΟΣ, Τῆ ἐκ
κλήσεια θεσσαλονικέ
ων, ἐν θεῷ πατρὶ καὶ
κυρίῳ Ἰησοῦ χριστῷ·
χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη
ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν
καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

ἐνχαριστοῦμεν ὑμῖν θεῷ πάντοτε πρὸς πάντων ἡμῶν, μνησθῆναι ὑμῶν ποιεῖσθαι ἐπὶ τῆ προσδοκίᾳ ἡμῶν ἀδελφίᾳ μνημονεύοντες ὑμῶν τῆ ἐργασίᾳ καὶ τῆ κόπῃ καὶ ἀγάπῃ, καὶ τῆ ὑπομονῆς καὶ ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ἕμπεροδερ τῆ θεῶ καὶ πατρὸς ἡμῶν, εἰδότες ἀδελφοί ἡγαπημένοι
ὑπὸ

Aulus & Siluanus & Timothe⁹ ecclīæ Thessalonicensium, in deo patre & domino Iesu Christo. Gratia uobis & pax à deo patre nostro & domino Iesu Christo. Gratias agimus deo semper de omnibus uobis, mentionem uestri facientes in precibus nostris indefinenter recolentes uestri propter opus fidei ac laborem charitatis, & quod permanistis in spe domini nostri Iesu Christi, coram deo & patre nostro, scientes fratres dilecti
Q 4. à deo.

ὑπὸ θεῶ πλὴν ἐκλογίῳ ὑμῶν, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δαμάσει, ἢ ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἐν πληροφροῦν πολλῶν, καθὼς οἶδατε, οἱοὶ ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι' ὑμᾶς. καὶ ὑμῶν μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε, ἢ τοῦ κυρίου, διεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου. ὡς γενέσθαι ὑμᾶς τύπος πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ ἀχαίᾳ. ἀφ' ὑμῶν γὰρ ἐλήχθη ὁ λόγος τοῦ κυρίου, οὐ μόνον ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ ἀχαίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ, ἢ πῶς ὑμῶν ἢ πρὸς τὸν δεῶν ἐξελήλυθεμ, ὡς ἐμὴ χρεία ἡμᾶς ἔχον λαλεῖν τί. αὐτοὶ γὰρ περὶ ὑμῶν ἀπαγγέλλουσιν, ὁποῖα ἐσοῦν ἐχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστέψατε πρὸς τὸν δεῶν ἀπὸ τῶν εἰδώλων, δούλευμεν δεῶν ζῶντι, καὶ ἀληθινῶν, καὶ ἀνεμύνημεν τὸν ἵππον αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγαγεν ἐκ νεφελῶν, ἰησοῦν τὸν ἐυόμνον ἡμᾶς ἀπὸ φθιτοῦ γῆς φθιτοῦ ἐρχομένου.

Αὐτοὶ γὰρ οἶδατε ἀδελφοί πλὴν ἐσοῦν ἡμῶν πλὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν, ἀλλὰ καὶ προπαρόντες καὶ ὑβριζόντες, καθὼς οἶδατε ἐν φιλίπποις ἐπαρξήσασθαι σάμεθα ἐν τῷ δεῶν ἡμῶν, λαλήσαμεν πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεῶ ἐν πολλῶν ἀγῶν. ἢ γὰρ πρὸς ἀκλήσις ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης, οὐδέ ἐξ ἀκαθαρσίας, οὐτε ἐν δόλῳ, ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ δεῶν πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτως λαλήσαμεν, ὅχι ὡς ἀνδρώποιοι ἀρέσκοντες, ἀλλὰ τῷ δεῶν, τῷ δεῶν δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν. οὐτε γὰρ ποτε ἐν λόγῳ κολακίαν ἐγενήθημεν, καθὼς οἶδατε, οὐτε ἐν προφάσει πλεονεξίας, θεὸς μάρτυς, οὐτε ζητοῦντες ἐξ ἀνδρώπων δόξαν, οὐτε ἀφ' ὑμῶν, οὐτε ἀπ' ἄλλων, δυνάμενοι ἐν βάζει εἶναι, ὡς χριστοῦ ἀπόστολοι, ἀλλ' ἐγενήθημεν ἡπίοι ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὡς ἄνθρωποι δάσκαλοι τῶν ἀεικότων, οὕτως ἡμετέροις ὑμῶν, ἐυδοκῶμεν μεταδόναι ὑμῖν

à deo, electionē uestrā : quoniā euāgeliū nostrū fuit erga uos, nō per sermonē solum, uerum etiā per uirtutē, & per spiritū sanctū, perq̄ certitudinē multā, quē admodū nostis, quales fuerimus inter uos, uestra causa. Et uos imitatores nostri facti fuistis, & dñi, recipiētes sermonē cum afflictione multa, cū gaudio spiritus sancti, adeo ut fueritis exēplo omnibus credentib⁹ in Macedonia, & Achaia. A uobis enim per tonuit sermo domini : non solum in Macedonia & Achaia, uerum etiam in omni loco fides uestra quæ est in deum, dimanauit, ut non sit nobis necesse loqui quicq̄. Siquidē ipsi de uobis annunciant, qualem ingressum habuerimus ad uos, & quomō cōuersi fueritis ad deum à simulacris, ut seruiretis deo uerenti & ueraci, & expectaretis filiū eius de cœlis, quē excitauit à mortuis, Iesum, qui liberat nos ab ira uētura. Nam ipsi nostis fratres, introitū nostrū ad uos, quod nō fuerit inanis, sed quod ante malis afflicti & contumelijs affecti, quē admodū scitis Philippis, audacter egerimus in dño nostro ad loquēdū apud uos euāgeliū dei, in multo certamine. Siquidē exhortatio nostra nō fuit ex impostura, neq; ex immundicia, neq; cū dolo, sed quē admodū probati fueram⁹ à deo, ut nobis cōmitteretur euāgeliū : ita loquimur, nō ut hominibus placētes, sed deo, qui probat corda nostra. Neq; eīm unq̄ per sermonē adulationis uersati sumus, quē admodū nostis, nec per occasionē auaritiæ, deus est testis, neq; querētes ex hominibus gloriā, nec à uobis nec ab alijs, cū possem⁹ in auctoritate esse, tanq̄ apostoli Christi, sed fuim⁹ placidi in medio uestri, perinde ac si nutrix foueat suos filios, sic affectu propēsi in uos, animo cupiebam⁹ impertire uobis,

ὑμῶν, ὅτι μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῶν γενησθε. μνημονεύετε γὰρ ἀδελφοί τὸν κόπον ἡμῶν, καὶ τὸν μόχθον· νυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσθαι τινὰ ὑμῶν, ἐκηρεύσαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. ὑμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ θεὸς, ὡς ὁσίως, καὶ δικαίως, ὅτι ἀμέμπτως ὑμῶν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν. καθάπερ οἴδατε, ὡς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ, παρακαλοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι καὶ μαρτυρούμενοι εἰς τὸ περιπατήσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ, τοῦ καλοῦτος ὑμᾶς εἰς τὸν αὐτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν θεῷ πάντοτε ἰσχυρῶς, ὅτι ἡμεῖς ἀλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρὰ ἡμῶν τοῦ θεοῦ, ἐδέξαμεν οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλὰ καθὼς ὅστις ἀληθῶς λόγον θεοῦ, ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῶν τοῖς πιστεύουσιν. ἡμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθημεν ἀδελφοί ἡμῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ, ἡμῶν ὁμοίων ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὅτι ταυτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ ἡμῶν ἰδίῳ συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ ἡμῶν ἰουδαίων, ἡμῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτενάντων ἰησοῦ, καὶ τῶν ἰδίων προφητῶν, καὶ ἡμᾶς ἐκδίωξάντων, καὶ δεῶν μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίον, κωλονόντων ἡμᾶς τοῖς ἐνεσι λαλήσαι, ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἀμαρτίας πάντοτε. ἔφθασε δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοί ἀπορροφῶντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καρδὸν ὡρᾶς προσώπων, οὐ καρδίᾳ, περιεσοτέρως ἐπιστάσασμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδέμεν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ. διὸ ἠδελήσασμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν παῦλον, καὶ ἄπαξ ἡ δὲ, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς. τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς, ἢ χαρὰ, ἢ σέφανος καυχήσεως, ἢ ὄυχι καὶ ὑμεῖς, ἐμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν τῇ αὐτῇ παρουσίᾳ; ἡμεῖς γὰρ ἐσε
 ἢ δόξα

uobis, nō solum euāgelium dei, uerū etiā nostras ipsorū animas, propterea quod chari nobis facti estis. Meministis enim fratres laboris nostri, ac sudoris. Nocte enim ac die opus facientes ob id, ne cui uestrū essemus oneri, prædicauim⁹ apud uos euāgelium dei. Vos autē testes estis & deus, q̄s sancte & iuste & inculpate uobiscum qui credebatis, uersati fuerimus: quē admodū nostis, ut erga unumquēq; uestrū, tanq̄ pater erga filios suos, fuerimus affecti, obsecrantes uos & consolantes & obtestantes, ut ambularetis digne deo, qui uocasset uos in suum regnum ac gloriā. Quapropter & nos gratias agimus deo indefinenter: quod cum acciperetis sermonē à nobis, quo deum disceratis, accepistis nō sermonem hominū, sed sicut erat uere sermonē dei, qui & agit in uobis credentibus. Vos enim imitatores facti estis fratres, ecclesiarū dei, quæ sunt in Iudæa, in Christo Iesu, quod eadem passi sitis & uos à proprijs contribulibus, quē admodum & ipsi nos à Iudæis, qui ut & dominum occiderunt Iesum, & proprios prophetas, ita & nos persecuti sunt, & deo non placent, & omnibus hominibus aduersantur, qui obstitunt nobis, ne loquamur gētib⁹, quo salui fiant, ut expleant sua peccata semper. peruenit autē in illos ira in finem. Cæterum nos fratres, orbatu uobis ad spacium temporis aspectu, non corde, uehementius studuimus uidere faciem uestram, cum multo desyderio. Quapropter uoluimus uenire ad uos, ego quidem Paulus, & semel & iterum, & obstitit nobis satanas. Nam quæ est nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriationis, an non & uos, in conspectu domini nostri Iesu Christi, in eius aduentu? Vos enim estis gloria

ἢ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρὰ.

Διὸ μηκέτι σέγοντες εὐδοκῆσαμεν κατελεφέναι ἐν ἀδελώαις μόνοι, καὶ ἐπέμψαμεν τιμώδηρον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ, καὶ σωεργὸν ἡμῶν ἐν θεῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ σκεῖλαι ὑμᾶς, ἵνα καλέσαι ὑμᾶς πρὸς φιλίαν καὶ πίστιν ἡμῶν, ἵνα μὴ ἐνεαυθίναται ἐν ταῖς διλίφειται ταῖς. αὐτοὶ γὰρ οἶδατε, ὅτι εἰς τὸ το κείμεθα. καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελεγόμεν ὑμῖν, ὅτι μέλλομεν διλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγγύετο καὶ οἶδατε. Διὰ τὸ το καὶ γὰρ μηκέτι σέγων, ἐπέμψα εἰς τὸ γνῶναι πλὴν πάντων ὑμῶν, μήπως ἐπειράσῃ ὑμᾶς ὁ πειράζων, καὶ εἰς κενὸν γύγῃται ὁ κόπος ἡμῶν. Ἄρτι δὲ ἐλθόντες τιμῶδες πρὸς ὑμᾶς ἀφ' ὑμῶν, καὶ εὐαγγελισαμένους ἡμῖν πλὴν πάντων, καὶ πλὴν ἀγάπης ὑμῶν. ἵνα ἔχετε μνησίαν ἡμῶν ἀγαθῶν πάντοτε, ἐπιποδοῦντες ἡμᾶς ἰδέσθαι, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς. διὰ τὸ το παρεκλήθημεν ἀδελφοὶ ἐν ὑμῖν, ἐπὶ πάσῃ τῇ διλίφει, καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν, διὰ φιλίαν ὑμῶν καὶ πίστιν. ὅτι νῦν ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς σῆκετε ἐν κυρίῳ. τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα θεῷ διὰ ἅπαντα ποδοῦναι περὶ ὑμῶν ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ, ἢ χάριστον διὰ ὑμᾶς ἐμπροσθεῖν τοῦ θεοῦ ἡμῶν, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ δέομενοι, εἰς τὸ ἰδέσθαι ὑμῶν τὸ προσώπον, καὶ καθάρτισσαι τὰ ὑπερήματα φιλίαν καὶ πίστιν ὑμῶν. αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατήρ ἡμῶν καὶ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς καθυδιδύει πλὴν ὅσων ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς. ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ περιωεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, εἰς τὸ σκεῖλαι ὑμῶν τὰς καρδίαις ἀμέμπτους ἐν ἀγῶσύνῃ ἐμπροσθεῖν τοῦ θεοῦ καὶ πατρός ἡμῶν, ἐν τῇ παρρησίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, μετὰ πάντων τῶν ἀγίων αὐτοῦ.

τὸ λοιπὸν οὖν ἀδελφοὶ, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς

Ⓢ

gloria nostra & gaudiū. Proinde cum non amplius ferremus, uisum est nobis ut Athenis resideremus soli, ac misimus Timotheum fratrem nostrum, & ministrum dei, & adiutorem operis nostri in euangelio Christi, ut confirmaret uos, & consolaret uos de fide nostra, ne quisquam turbaret in afflictionibus his. Nam ipsi nostis, nos in hunc usum positos esse. Etenim cum apud uos essemus, praedicebam uobis fore, ut afflictionem pateremur, quemadmodum & cuenit, & nostis. Quapropter & ego non amplius ferens, mihi ad hoc, ut cognoscerem fidem uestram, ne quod pacto tentasset uos ille qui tentat, & inanis factus esset labor noster. Nuper autem cum uenisset Timotheus ad nos a uobis, & annuntiasset nobis fidem ac dilectionem uestram, & quod habeatis memoriam nostri bonam semper, desiderantes nos uidere, quemadmodum nos quoque uos. Idcirco consolationem accepimus fratres per uos super omni afflictione & necessitate nostra, per uestram fidem. Quoniam nunc uiuimus, si uos statis in domino. Quam enim gratiarum actionem possumus deo rependere de uobis super omni gaudio, quod gaudemus propter uos in conspectu dei nostri, nocte ac die supra modum orantes, ut uideamus uestram faciem, & suppleamus quae defunt fidei uestrae. Ipse uero deus & pater noster & dominus noster Iesus Christus dirigat uiam uestram ad uos: uos autem dominus abundantes & exuberantes faciat mutua inter uos charitate, & in omnes, quemadmodum & nos in uos, ut confirmet uestra corda, irreprehensibilia in sanctimonia coram deo & patre nostro, in aduentu domini nostri Iesu Christi, cum omnibus sanctis eius.

Quod superest igitur fratres, rogamus uos

Ⓢ

κη παρακαλεσθητε εν κυριω ιησου, καθως πα
 ρελαβετε παρημων, το πως δε υμεις περι
 πατητε, ελθουσα δε υμεις, ινα περιωυητε μαλ
 λον, οιδετε γαρ, τινες παραγγελιας εδω
 κεν εδωκεν το θεου, ο αγιασμος υμων, α
 πεχεσθαι υμεις απο ολι πορνειας, εδεναι
 εκασον υμων το εαυτω σκευθη κτασθαι εν
 αγιασμω κη τιμη, μη εν παθη επιθυμια
 ρ, καθαπερ κη τα εδνη, τα μη εδωτα τμ
 θεου, το μη υπερβαιναι κη πλεονεκτην εν
 θεο προαγματι τον αδελφον αυτω, διοτι
 εκδικησθαι ο κυριος περι παντων τωτων, κα
 θως κη προειπαμεν υμιν, κη δε μαρτυρα
 μεθα. ου γαρ εκαλεσεμ ημας ο θεος επι ακα
 ρασις, αλλ εν αγιασμω. ποιηστω ο α
 θεω, ουκ ανθρωπον αθετη, αλλα τον θεον,
 τον διδοντα το πνευμα το αγιον αυτω εις
 υμεις. περι δε ολι φιλαδελφιας, ου χριαμ
 εχετε γραψαρ υμιν, αυτοι γαρ υμεις θεο
 διδακτοι εσε εις το αγαπην αλληλων. κη
 γαρ ποιητε αυτο εις παντας τους αδελ
 φους, τους εν ελη τη μακεδονια. παρα
 καλεσθητε δε υμεις αδελφοι, περιωυητε μαλ
 λον και φιλοτιμησθαι, ησυχασιν κη πρασ
 σεμ τα ιδια, ελθουσα δε υμεις, ινα
 περιπατητε ευχημονως προς τους εξω, κη
 μηδενος χριαμ εχητε. ου δελω δε υμεις α
 γνωστοι αδελφοι περι ηων κοιμημων,
 ινα μη λυπηθητε, καθως κη οι λοιποι, οι
 μη εχοντες ελπίδα. ει γαρ πεισθημεν, ου
 ιησους απεθανεν κη ανεση, ουτως κη ο
 θεος τους κοιμηθεντας δια τον ιησουν, αξια
 στω αυτω. τοτο γαρ υμιν λεγομεν εν
 λογω κυριου, οτι ημεις οι ζωντες οι περιλει
 πομνοι εις πλυν παρσιαρ τον κυριου, ου
 μη φθασωμεν τους κοιμηθεντας, οτι αυ
 τος ο κυριος εν κελυσματι, εν φωνη αρχ
 χαγγελου, κη εν σαλπιγγι θεου κατα
 βησεται απο ουρανου, κη οι νεκροι εν χριστω
 ανασθουσιν.

& adhortamur per dñm Iesum, quē ad
 modum accepistis à nobis, quomō oportet
 uos uersari, & placere deo, ut abun
 detis magis. Nostis enim, quæ præcepta
 dederim⁹ uobis per dñm nostrū Iesum.
 Hac enim est uoluntas dei, sanctificatio
 uestra, ut abstineatis à scortatiōe, & sciat
 unusquisq; uestrū suum uas possidere,
 cum sanctificatione & honore, non cum
 affectu cōcupiscētiæ, quēadmodū & gen
 tes, quæ nō nouerunt deum, ne quis op
 primat ac fraudet in negotio fratrem suū,
 propterea quod ultor est dñs de omni
 bus his, quēadmodum & ante diximus
 uobis, ac testati sumus. Non enim uo
 cauit nos deus immunditiæ causa, sed ad
 sanctificatiōē. Proinde qui reicit, non
 reicit hominē, sed deum, qui dedit spiri
 tum suum sanctum in uos. Cæterum de
 fraterna charitate non necesse habetis, ut
 scribam uobis. Ipsi namq; diuinitus do
 cti estis, ut diligatis uos inuicem. Nam &
 facitis hoc erga cunctos fratres, qui sunt
 in tota Macedonia. Obsecramus autem
 uos fratres, ut abundetis magis, & in hoc
 incumbatis, ut quieti sitis, & agatis res
 pprias, & operemini proprijs manibus
 uestris, sicuti uobis præcepim⁹, ut uos ge
 ratis honeste erga extrarios, & nulla re
 uobis sit opus. Cæterū nolo uos ignora
 re fratres de ijs qui obdormierūt, ne do
 leatis, quēadmodū & cæteri nō habētes
 spem. Nam si credim⁹, q̄ Iesus mortuus
 est & resurrexit, sic & deus eos qui obdor
 mierūt per Iesum, adducet cum illo. Hoc
 enim uobis dicimus in uerbo dñi, q̄ nos
 qui uiuimus & reliqui erimus in aduen
 tum domini, nequaquā præueniemus eos
 qui dormiunt. Quoniam ipse dñs cum
 hortatu, & uoce archangeli, ac tuba dei
 descendet de cælo, & mortui in Christo
 resurgent.

ἀναστήσονται πρῶτον, ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιλαπόμβιοι, ἅμα σὺν αὐτοῖς ἀρπαγησόμεθα ὧν νεφέλαι εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἄερα, καὶ οὕτως πάντοτε σὺν κυρίῳ ἔσόμεθα. Ὡσεὶ παρακαλεῖτε ἀλλήλους ὧν τοῖς λόγοις τούτοις.

Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν ἀδελφοί, οὐ χρειαρῶν ἔχετε ὑμῖν γινώσκειν. αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἶδατε, ὅτι ἡ ἡμέρα κυρίου, ὡς κλέπτης ἐν νυκτί, οὕτως ἔρχεται. ὅταν γὰρ λέγωσιν, εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε ἀφηνειώσονται πάντες ἐπίσταντες ὁλεθροῦ, ὡσπερ ἡ ὄψις τῆς γαστρὸς ἐχέσθῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφυγῶσιν. ὑμεῖς δὲ ἀδελφοί, οὐκ ἔσεσθε ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμῶν ὡς κλέπτης καταλάβῃ. πάντες ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐσεσθε, καὶ υἱοὶ ἡμέρας, οὐκ ἔσμεν νυκτὸς οὐδὲ σκότους. ἄρα οὐ μὴ καθεύδωμεν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. οἱ γὰρ καθεύδοντες, νυκτὸς καθεύδουσι, καὶ οἱ μεθυσκόμενοι, νυκτὸς μεθύουσιν. ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες, νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης, καὶ περιεπιβαλάμεν ἐλπίδα σωτηρίας. ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμῶν ὁ θεὸς εἰς ὄργην, ἀλλ' εἰς πίστιν καὶ ἰσχυρίαν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔιτε γρηγορῶμεν, ἔιτε καθεύδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ἡσώμεν. διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ ὁικουμένετε εἰς τὸ ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε. Ερωτῶμεν δὲ ὑμῶν ἀδελφοί, εἰδέναι τὴν κοπιῶντα ἐν ὑμῖν, καὶ προϊσάμενον ὑμῶν ἐν κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντα ὑμῶν, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοῦ ὑπὲρ ἐκπερισσῶν ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν, ἐρρωθεῖτε ἐν αὐτοῖς. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμῶν ἀδελφοί, νουθετεῖτε τὴν ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τὴν ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. ὁρᾶτε, μή τις καθὼς ἀντὶ κακῆς τινὸς ἀποδῶ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε, καὶ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας. πάντοτε χαίρετε

resurgent primum, deinde nos qui uiuimus, qui reliqui erimus, simul cum illis rapiemur in nubibus in occursum domini in aëra, & sic semper cum domino erimus. Proinde cōsolemini uos mutuo sermionibus his. Porro de temporibus, & articulis temporū fratres, nō est opus, ut uobis scribam. Ipsi enim planè scitis, quod dies ille domini, ut fur in nocte, ita uenturus sit. Cum enim dixerint, pax & tuta omnia, tunc repētinus eis imminet interitus, sicuti dolor partus mulieri prægnanti, nec effugient. At uos fratres, non estis in tenebris, ut dies ille uos tanquā fur opprimat. Omnes uos filij lucis estis, ac filij diei, non sumus noctis, neque tenebrarum. Proinde ne dormiamus, sicut & cæteri, sed uigilemus & sobrii simus. Nam qui dormiunt, nocte dormiunt: & qui inebriantur, noctu sunt ebrii. At nos qui sumus diei, sobrii simus, induiti thoracē fidei & charitatis, & pro galea spem salutis. Quoniam non cōstituit nos deus, ut iram nobis cōcitemus, sed ut salutē consequamur per dñm nostrum Iesum Christum, qui mortuus est pro nobis, ut siue uigilemus, siue dormiamus, simul cū illo uiuamus. Quapropter adhortemini uos mutuo, & edificetis singuli singulos, sicut & facitis. Rogamus autē uos fratres, ut agnoscatis eos, qui laborant inter uos, & qui præsunt uobis in domino, & admonent uos, ut habeatis illos in summo pretio per charitatē propter opus illorū. pacē habete cum illis. Obsecramus autē uos fratres, monete inordinatos, cōsolamini pusillanimes, subleuate infirmos, patientes estote erga omnes. Videte, ne quis malum pro malo cuiquam reddat, sed semper quod bonū est, sectemini, tum erga uos inuicē, tum erga omnes. Semper gaudete,

χαίρετε, ἀδ' ἀλείπτως προσεύχεσθε, ἣν παν
τί ἐυχαραδιᾶτε. τοιο γὰρ θέλημα θεοῦ ἣν
Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς. ὃ πνεῦμα μὴ σβέν-
νυτε. προφητίαις μὴ ὀφθαλμίζετε. πάντα δο-
κιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε. ἀπὸ παν-
τῶν εἰδούσων πονηροῦ ἀπέχεσθε. αὐτὸς δὲ ὁ
θεὸς φησὶ ἐν βιβλίῳ ἀγίασα ὑμᾶς ὁλοτελεῖς,
καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ,
καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἣν τῆ παρυσία τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τηρηθῆναι. πιστὸς ὁ κα-
λῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει. ἀδελφοί, προσεύ-
χεσθε ὑπὲρ ἡμῶν. ἀσπασαθε τὸν ἀδελφοῦς
πάντας ἣν φιλήματι ἀγάπῃ. ὁρκίζω ὑμᾶς
τὸν κύριον, ἀναγνωθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πα-
σι τοῖς ἀγίοις ἀδελφοῖς. ἡ χάρις τοῦ κυ-
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετ' ὑμῶν. Ἀμήν.

gaudete, indefinenter orate, in omnibus
gratias agite. Hæc em̄ est uoluntas dei
per Christū Iesum erga uos. Spiritū ne
extinguatis: prophetias ne aspernemini.
Omnia probate, qđ bonū fuerit, tenete.
Ab omni specie mala abstinete. Ipse autē
deus pacis sanctificet uos totos. & inte-
ger uester spiritus, & anima & corpus, ita
ut in nullo possitis culpari, in aduētū do-
mini nostri Iesu Christi seruetur. Fidelis
est qui uocauit uos, qui idem efficiet. Fra-
tres, orate pro nobis. Salutate fratres
omneis cum osculo sancto. Adiuro uos
per dñm, ut recitetur hæc epistola omni-
bus sanctis fratribus. Gratia domini no-
stri Iesu Christi sit uobiscum. Amen.

πρὸς Θεσσαλονικεῖς πρώτη ἐγγρα-
φή ἀπὸ Ἀθηνῶν.

Ad Thessalonicenses prima
Scripta fuit ex Athenis.

ΠΡΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ
ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Αὐτὴν ἐπισέλλει ἀπὸ ῥώμης, ἡ δὲ πρόφασις φησὶ ἐπιστολῆς αὐτῆ. τινεὲς ἀπὸ θεσσαλο-
νίκης ἀργοὶ καὶ ἄτακτοι πρῆτερχόμην, τοὺς ἀδελφοὺς ἀφῆρπαζον, ὡς ἦδεν τὸ πρῶτον
αὐτοῦ κυρίου ἐνθάδε, ἢ πάτωμ δὲ τοὺς ἀκούοντας, ὡς τοῦ ἀποστόλου τοιοτο δὴλοῦτος,
καὶ ὑπὸ πνεύματι ἁγίῳ ἀκρόσασθε. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος, γράφει τὴν ἐπι-
στολὴν. Ὁ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν αὐτῶν ἀξίαντα, καὶ ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐκαυχᾶτο, τὰς θλί-
ψεις γενναίως ὑποφέρειν διὰ τὸν Χριστόν. καὶ παραμυθίζεται δὲ αὐτοὺς ὡς ἐσομένης ἐκδικίας πρὸς τοὺς
ἀδικοῦντας, καὶ ὅτι αὐτοὺς ἐκδικίᾳ τῶν σωτῆρων διδάσκει, μηδὲν αὐτοὺς πεί-
θεσθαι, μὴ ἢ θροεῖσθαι αὐτοὺς, μὴ τε διὰ πνεύματι ἁγίῳ, μὴ τε ὡς αὐτοὶ γράψαντες, μὴ δὲ ὅπως νομίζου-
ν ἦδεν πρῶτον αὐτῶν. μὴ γὰρ πρότερον ἐσεῖσθαι αὐτῶν, ἢ μὴ ἢ ἀποστασία πρῶτον ἔλθῃ, καὶ μετ' αὐτῶν
ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἕως φησὶ ἀπολείπει, ὃν τὴν πρῶτον ἀπὸ σημείων καὶ τέρασιν ψεύδους κατ' ἐνέργειαν τοῦ
σατανᾶ ἐσεῖσθαι, σημαίνει. εἶτα παραμένει αὐτοῖς σῆκεν γενναίως, καὶ κρατῆν τὰς παραδόσεις, ἃς ἐν
διδάχῃ τῆσιν παρ' αὐτοῦ, παραγγέλλει μηδὲ μίαν κοινωνίαν ἔχειν μετὰ τῶν ἀτάκτων, ἀλλὰ ἀποβάλ-
λασθαι αὐτοὺς. εἶναι γὰρ καὶ πρῶτον ἐργασίαν καὶ πλάνας ἐδήλωσε τὸν τοιοῦτον. καὶ καθόλου δὲ πρῶτον
γὰρ μὴ ὑπακούοντα τοῖς λόγοις αὐτοῦ, τοιοτον ἀποσωάγωγον γίνεσθαι. καὶ λοιπὸν ἐπιθυμέ-
νοσ ἀπὸ τῶν ἐργῶν, τελαοῖ τὴν ἐπιστολὴν, τὸν ἀσπασμόν τῆ ἰδία χάριτος γράφας, ὅτι σημεῖον εἶναι
πάσης ἐπιστολῆς διεδήλωκεν.

P In secundā

IN EPISTOLAM AD THESSALONICENSES SECUNDAM,
ARGUMENTVM PER ERASMV ROTERODAMVM.

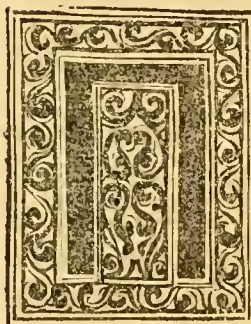
Quoniam non contigit Paulo facultas reuifendi Theſſalonicenſes, per epiſtolam cōfirmat illorū animos, ut fortiter ferant illatas ob Chriſtū afflictiones, nec ipsis defuturū præmium, nec aduerſarijs uindictam. Rurſum de die aduentus domini, de quo nō nihil attigerat in epiſtola ſuperiori, monet, ne quid cōmouerent quorundam dictis, qui aſſeuerabant illum iam inſtare, teſte, ſicuti putant, ſignificans, prius abolendū Rromanū imperiū, ac deinde uenturū Antichriſtū. Attentius etiā inculcat, coërcendos eſſe, qui ocio & curioſitate ſua turbarēt quietē & ordinē publicū, & ad opus adigēdos: cū ipſe Paulus apud eos manib⁹ ſuis laborarit. Scripſit Athenis per eoſdem, ut noſtra docent argumenta.

FINIS.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

AD THESSALONICENSES
EPISTOLA SECUNDA.

ΑΥΛΟΣ καὶ σιλῶνας καὶ τιμόθεος, τῆ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἐνχαριστοῦμεν ὀφειλομένως πάντοτε πρὸς ὑμῶν ἀδελφοί, καθὼς ἄξιόμ ἐσμεν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ πολυεὐδοκάζει ἡ ἀγάπη ἐν ἡμῖν ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχῶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ τῆ ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως, ἐν ᾗ πάντες τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν, καὶ ταῖς θλίψεσι μᾶλλον ἀνέχεσθε, ἐν δειγματι δικαιοσύνης καὶ ἡσυχίας, εἰς τὸ καταξιώσασθαι ὑμᾶς ἐν βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάρετε. εἰπερ δίκαιον πρὸς θεῷ, ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς, θλίψιμ

Aulus & Siluanus ac Timotheus, ecclesiae Theſſalonicenſium in deo patre noſtro & domino Ieſu Chriſto. Gratia ſit uobis & pax à deo patre noſtro & domino Ieſu Chriſto. Gratias agere debemus deo ſemper de uobis fratres, ut par eſt, quod uehementer augeſcit fides ueſtra, & exuberat in uoſ omnia ueſtra charitas, cuiuſque in alterum, adeo ut noſiſi de uobis gloriemur in eccleſijs dei, de tolerantia ueſtra & fide, ſuper omnibus perſecutionibus ueſtris, & afflictionibus, quas ſuſtinetis, documentū iuſti iudicij dei, in hoc ut digni habeamini regno dei, pro quo & patimini. Siquidem iuſtum eſt apud deum, reddere ijs qui affligūt uos, afflictionē,

θλίψιμ, καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἀνεσιμ μετ' ἡμῶν, ἧν τῆ ἀποκαλύψει το κυρίου ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ, μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ, ἧν περιφλογός, διδόντων ἐκδικησιμ τῶν μὴ ἐδόσοι θεόν, καὶ τῶν μὴ ὑπακούσσι τοῦ εὐαγγελίου το κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, οἱ τινες διήκω τίσασιμ, ὁλεθρομ αἰώνιον, ἀπὸ προσώπου το κυρίου, καὶ ἀπὸ φιλότητος φιλίχου αὐτοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξαδιώαι ἧν τῶν ἀγίων αὐτοῦ, καὶ διαμαρτυριαι ἧν πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν, ὅτι ἐπισυνῆθη μαρτυρίομ ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἧν τῆ ἡμέρα ἐκείνῃ, εἰς ὃ καὶ προσδοχόμεθα πάντοτε περιῦμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ φιλί κλήσεως ὁ θεός ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ πᾶσαμ εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης, καὶ ἔργομ πίστεως ἧν δυνάμεαι, ὅπως ἐνδοξαδιῆ τὸ ὄνομα το κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἧν ὑμῖν, καὶ ὑμᾶς ἧν αὐτοῦ κατὰ πλὴν χάριμ το θεοῦ ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί ὑπερσπασίας το κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτόν, εἰς ὃ μὴ ταχέως σαλευθῶμεν ὑμᾶς ἀπὸ το νοός, μήτε θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύματων, μήτε διὰ λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέσκηκε ἡ ἡμέρα το χριστοῦ, μή τις ὑμᾶς θλαπατήσῃ κατὰ κηδένα τρώομ, ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποσασία πρώτομ, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἀνθρωπὸς φιλί ἀμαρτίας, ὁ ἦός φιλί ἀπωλείας, ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπερασρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενος θεός, ἢ σέβασμα, ὡς αὐτόν εἰς τὸν ναόν το θεοῦ, ὡς θεός καθίσαι, ἀποδεικνύτα αὐτόν ὅτι ἐστὶ θεός. οὐ μνημονεύετε, ὅτι ἐτι ὡμ πρός ὑμᾶς, ταῦτα ἔλεγομ ὑμῖν; καὶ νῦν τὸ κατέχομ οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῶμεν αὐτόν ἧν τοῦ εὐαγγελίου καρῶν. τὸ γὰρ μυστήριον ἡδὴ ἐνεργεῖται φιλί ἀνομίας, μόνον ὁ κατέχομ ἀρετῆ ἕως ἐκ μέσου γήσκται, καὶ τότε ἀποκαλυφθῆσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος ἀναλώσῃ

afflictionem, & uobis qui affligimini relaxationem nobiscum, cum reuelabitur dominus Iesus de caelo, cum angelis potentiae suae, cum incendio flammæ, qui infligit ultionem ihs, qui non nouerunt deum, & qui non obediunt euangelio domini nostri Iesu Christi, qui pœnam luent, interitum æternū, à facie domini, & à gloria fortitudinis illius, cum uenerit, ut glorificetur in sanctis suis, & admirandus fiat in omnibus credentibus, quod fides habita sit testimonio nostro erga uos in die illo, ad quod etiam oramus semper pro uobis, ut uos dignos habeat ista uocatione deus noster, & compleat omne bonum propositum bonitatis, & opus fidei cum potentia, ut illustretur nomen domini nostri Iesu Christi per uos, & uos per illum, iuxta gratiā dei nostri & domini Iesu Christi.

Rogamus autem uos fratres, per aduentum domini nostri Iesu Christi, & nostri aggregationem in illum, ne cito dimoueamini à mente, neq; turbemini, neq; per spiritum, neq; per sermonem, neq; per epistolam, tanq; à nobis profectam, quasi instet dies Christi, ne quis uos decipiat ullo modo, quoniam non adueniet dominus, nisi uenerit defectio prius, & reuelatus fuerit homo ille scelerosus, filius perditus, qui est aduersarius, & effertur aduersus omnem, qui dicitur deus aut numen, adeo ut in templo dei sedeat, ostentans seipsum esse deum. An non meministis: quod cum adhuc essem apud uos, hæc dixerim uobis? Et nunc quid detineat scitis, nempe, ut ille reueletur in suo tempore. Nam mysterium nunc agit iniquitatis, tantum qui tenet, in præsentia teneat, donec è medio tollatur, & tunc patefiet iniquus ille, quem dominus

ἀναλώσει ἡ ψυχή πνεύματι τοῦ σώματος αὐ-
 τῶν, καὶ καταργήσεται ἡ ἐπιφανεία ἧς πα-
 ραστίας αὐτῶν, ὅν ὄζει ἡ παρσσία κατ' ἐνέρ-
 γασιν τοῦ σατανᾶ ἐν πάσῃ διωάματι σημεί-
 οισ, καὶ τέρασι ψεύδους, καὶ ἐν πάσῃ ἀπά-
 τη ἧς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀντι-
 ὅμ πλὴν ἀγάπῃ ἧς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο,
 εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. καὶ διὰ τὸ τοῦ πᾶσι
 αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργασιν πλάνης, εἰς ὃ πᾶ-
 σεῦσάν αὐτούς ἡ ψυχή ψεύσει, ἵνα κριθῶσι πάν-
 τες οἱ μὴ πισεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' ἐν-
 δοκῆσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ. ἡμεῖς δὲ ὀφείλο-
 μεν εὐχαρισεῖν ἡ ψυχή διὰ πάντοτε πρὸς ὑμῶν
 ἀδελφοὶ ἡγαπητοὶ ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἴλετο
 ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐν ἀγία-
 σμῶ πνεύματι, καὶ κρίσει ἀληθείας, εἰς ὃ
 ἐκάλεισεν ὑμᾶς διὰ τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν,
 εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ
 χριστοῦ. ἄρα οὖν ἀδελφοὶ, σῆκετε καὶ κρα-
 τῆτε τὰς παραδόσεις ἅς ἐδιδάχθητε, εἴτε
 διὰ λόγον, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν, αὐτὸς δὲ
 ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς καὶ ὁ θεὸς καὶ
 πατὴρ ἡμῶν, ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς, καὶ δού-
 σαρὰ κλησὶν ἀωαίαν, καὶ ἐλπίδα ἀγαθῶν
 ἐν χάριτι, παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρ-
 δίας, καὶ σκεῖξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ καὶ
 ἔργῳ ἀγαθῷ.

Τὸ λοιπὸν, προσεύχεσθε ἀδελφοὶ περὶ
 ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχη καὶ δο-
 ξάζηται, καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἵνα ῥυ-
 σθῶμεν ἀπὸ πάντων ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνι-
 θρώπων. ὅν γὰρ πάντων ἡ πίστις, πιστὸς δὲ
 ὄζει ὁ κύριος, ὃς σκεῖξαι ὑμᾶς, καὶ φυλάξαι
 ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. πεποιθήμενοι δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ'
 ὑμᾶς, ὅτι ἀπὸ πρὸς ἀγγέλλομεν ὑμῖν, καὶ ποι-
 εῖτε καὶ ποιήσετε. ὁ δὲ κύριος καταθάλπει
 ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς πλὴν ἀγάπῃ τοῦ θεοῦ,
 καὶ εἰς πλὴν ὑπομονῆν τοῦ χριστοῦ. παραγγέ-
 λλομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ, ἐν ὀνόματι τοῦ κυ-
 ρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, σέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ
 πάντων ἀδελφῶν ἀτάκτως περιπατῶντων,
 καὶ

conficiet spiritu oris sui, & abolebit clari-
 tate aduentus sui, cuius est aduentus se-
 cundum operationem satanæ, cum omni
 potentia, & signis, ac prodigijs mendaci-
 bus, & cum omni deceptione iniusticiæ,
 in ijs qui pereunt, pro eo quod dilectio-
 nem ueritatis non receperunt in hoc, ut
 salui fieret. Et propterea mittet illis deus
 efficaciam illusionis, ut credant menda-
 cio, ut iudicentur omnes, qui nō credide-
 runt ueritati, sed approbauerunt iniusti-
 ciam. Nos autem debemus gratias age-
 re deo semper de uobis fratres dilecti à
 domino, qd' elegerit uos deus ab initio
 in salutem, per sanctificationē spiritus, ac
 fidem ueritatis, ad quod uocauit uos per
 euangelium nostrum, in acquisitionem
 gloriæ domini nostri Iesu Christi. Itaq;
 fratres stete, & tenete institutiones quas
 didicistis, siue per sermonem, siue per epi-
 stolam nostram: ipse uero dominus nos-
 ter Iesus Christus, & deus ac pater nos-
 ter, qui dilexit nos, & dedit cōsolationē
 æternā, & spem bonam per gratiam, con-
 soletur uestra corda, & stabiliat uos in
 omni sermone & opere bono.

Quod superest, orate fratres pro nobis, ut sermo domini currat & glo-
 rificetur, sicut & apud uos, & ut eripia-
 mur ab absurdis ac peruersis homini-
 bus. Non enim omnium est fides, sed
 fidelis est dominus, qui stabiliet uos,
 & custodiet à malo. Confidimus au-
 tem per dominum de uobis, quod quæ
 præcipimus uobis, & faciatis, & facturi
 sitis. Porro dominus dirigat uestra cor-
 da in dilectionem dei, & in expectatio-
 nem Christi. Præcipimus autem uo-
 bis fratres, per nomen domini nostri
 Iesu Christi, ut subducatis uos ab omni
 fratre, qui inordinate se gerit, & non
 iuxta

καὶ μὴ γὰρ πῶς παρὰ δόξιν ἡμῶν παρέλαβεν
 παρ' ἡμῶν. αὐτοὶ γὰρ οἴσθε, πῶς δ' ἔμ
 μῆθ' ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτῆσαμεν ἐν ὑμῖν,
 οὐδὲ δωρεὰν ἄριστον ἐλάβομεν παρὰ τινος,
 ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέ
 ραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσά τι
 να ὑμῶν. οὐχὶ, ὅτι οὐκ ἔχομεν δόξιν, ἀλλ'
 λ' ἵνα ἐάν τις τύποι δόξιν ὑμῖν εἰς τὸ μι
 μῆσθαι ἡμᾶς. καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς,
 τὸτο παρηγγέλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέ
 λει ἐργάζεσθαι, μὴ ἐδιδέτω. ἀκόσμη γάρ
 τινες περιπατοῦντες ἐν ὑμῖν ἀτάκτως,
 μὴ ἐργαζόμενοι, ἀλλὰ περιεργαζόμε
 νες. τοῖς δὲ τοῖς τοῖς παρηγγέλομεν καὶ
 παρακαλέσμεν δ' ἵνα τῷ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ
 χριστοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι, τὸ
 ἐαυτῶν ἄριστον ἐδίδωσι, ὑμεῖς δὲ ἀδελφοί,
 μὴ ἐκκῆσθητε καλοποιοῦντες. εἰδὲ τις
 οὐχ' ὑπακούει τῷ λόγῳ ὑμῶν, δ' ἵνα ἐπι
 σολῆς τὸτο σημεῖον, καὶ μὴ σιωπῶσα
 μίγησθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπή, καὶ μὴ ὡς
 ἐχθρὸν ἠγῆσθε, ἀλλὰ νοθεῖτε ὡς ἀδελ
 φόν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἐν εἰρήνῃ δώη ὑ
 μῖν πῶς εἰρήνῃ δ' ἵνα πάντες ἐν παντί τρέ
 πω. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν. ὁ ἀ
 πασμός τῆ ἐμῆ χειρὶ πάλου, ὅ ὅτι σημεῖ
 ον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ. οὕτως γράφω. Ἡ χά
 ρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάν
 των ὑμῶν. ἀμήν.

iuxta institutionē quam accepit à nobis.
 Nam ipsi scitis, quomō oporteat imitari
 nos: quoniā nō inordinate gessimus nos
 inter uos, neq; gratis panē accepimus à
 quocūq; , sed cum labore & sudore nocte
 dieq; faciētes opus, ad hoc, ne cui uestrū
 effemus oneri. Nō, q; id nobis nō liceat,
 sed ut nosmetipsos formā exhiberemus
 uobis ad imirandū nos. Eteḿ cū effem⁹
 apud uos, hoc præcipiebam⁹ uobis, ut si
 quis nollet operari, is nec ederet. Audi
 mus eḿ quosdā uersantes inter uos inor
 dinate, nihil operis facientes, sed curiose
 agentes. Iis autem qui sunt istiusmodi,
 præcipim⁹ & obsecram⁹ per dñm nostrū
 Iesum Christū, ut cū quiete operantes,
 suū ipsorū panē edant. Vos autē fratres,
 ne defatigemini in benefaciendo. Q; si
 quis nō obedit sermoni nostro, hunc per
 epistolam indicate: & ne cōmercium ha
 beat cum illo, ut pudore suffundatur:
 neq; uelut inimicū habeatis, sed admo
 nete ut fratrem. Ipse autem dominus pacis
 det uobis pacem semper omnibus mo
 dis. Dominus sit cum omnibus uobis.
 Salutatio, mea manu Pauli, quod est si
 gnum in omni epistola. Ita scribo: Gra
 tia domini nostri Iesu Christi sit cum
 omnibus uobis, Amen.

ΕΓΡΑΦΗ ΑΠΟ ΑΘΗΝΩΝ.

Missa fuit ex Athenis.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ
ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΑΙΤΗΝ ἐπισέλλει ἀπὸ μακεδονίας. ἡ δὲ πρόφασις ἐστὶ ἐπιστολῆς αὐτῆ. ἔν τῇ ἐφέσῳ τινὲς ἰσθαίροντες ἐπεχείρουν ἐτεροδιδασκαλεῖν, καὶ ἀπατᾶν τοὺς ἀκεραίους προφάσει τῆ νόμου. τοιοῦτο δὲ μαθῶν ὁ ἀπόστολος, προτρέπει τὸν τιμόθεον ἐκείνῳ προσμῆνα πρὸς διορθωσιν αὐτῶν. γράφει δὲ πλὴν ἐπιστολῶν, ἃ πρῶτον μὲν ὑπομιμνήσκει τιμόθεον, εἰδὸτα πλὴν ἔν χριστῷ πίστιν, διδασκῶν αὐτὸν περὶ τοῦ νόμου κωλύειν τοὺς πρὸς τὴν ἁγίαν διδασκαλίαν λαλοῦντας, ἐπιτιμᾶν τε αὐτούς. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὑμῖν αἰνοῦμαι καὶ ἀλέξανδρον ναυαγῆσαντα, πρὸς τὴν πίστιν, πρὸς ἃ ἔδωκε θεὸς σατανᾶ, ἵνα παρορθῶσι μὴ βλασφημῆν. ταῦτα ὑπομνήσας, λοιπὸν διατάσσει αὐτῷ κανόνας ἐκκλησιαστικούς, πρὸς προσοχῆς, πῶς καὶ πᾶς, καὶ περὶ τινῶν δὲ προσεῦχεσθαι, περὶ τοῦ σιγαῖν ἐν ἐκκλησίᾳ τὰς γυναικας, καὶ μάλλον μανθάνειν, ἢ μὴ διδάσκειν αὐτάς. πρὸς ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων, πῶς καὶ ὁποῖος εἶναι δὲ τῶν καθισαμῶν. πρὸς ἃ ἔν τῇ ἐκκλησίᾳ χερῶν, ἀπὸ πόσων ἐτῶν καὶ ταῦτα κατελέγεσθαι, καὶ ὁποῖος αὐτὰς εἶναι δὲ, καὶ πῶς αὐταῖς δὲ προσέχειν πρὸς τὸ σωφρονεῖν τῶν νεωτέρων, καὶ γὰρ μᾶλλον, καὶ μὴ ἀχρῶς ζῆν. περὶ τοῦ πρὸς ἀγγέλων τῶν πλοσίου, μὴ ὑψιφρονεῖν, μηδὲ ἐλπίζειν ἐπὶ πλάτῳ. περὶ τῶν διατάξεων καὶ πρὸς τὴν αὐτὴν ταῦτα διδάσκειν, καὶ μηκέτι ὑδροποτεῖν, προσέχειν δὲ ἑαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, εἰδὸτα ἃ ἔσεσθαι κειρὸν ἐν οἷς ἀποσῆσονται τινες ἐν πίστει. διδάσκει δὲ καθαρά εἶναι καὶ τὰ βρώματα, καὶ παρὰ ἀγγέλων αὐτῷ ἐκτρέπει διατάξας ἐκ φιλονείκων ζητήσεων ὡς βεβήλας, ἐφ' ἃς τινες καυχώμενοι πρὸς ἐβησαν πλὴν πίστιν, οὕτως τελεῶσι πλὴν ἐπιστολῶν.

IN EPISTOLAM AD TIMOTHEVM PRIOREM, ARGV-
MENTVM PER ERASMV M ROTERODAMVM.

Timotheum matre Iudæa sed Christiana, patre Græco, Paulus in ministerium adoptarat, probæ indolis iuuenē, & sacris literis eruditū, quæ tamen ob Iudæos coactus est circūcidere. Quoniã autē huic ecclesiarū curam delegarat, sicut & Tito, quas ipse nō poterat adire, instituit eum in functione episcopali & in disciplina ecclesiæ, nō sic admonens ut discipulū, sed ut filiū, & collegam. Id quo cū maiore faciat autoritate, subinde apostolicā autoritatē sibi uindicat. Admonet autē, ut reiectis, qui Iudaicas fabulas inueherēt, ea doceret, quæ essent fidei & charitatis: Deinde principū licet ethnicorū, autoritatē (quoniam hinc pendebat ordo ciuitatis, & tranquillitas rei publicæ) adeo nō spernendam Christianis, ut p his orari iubeat. Quid uiros deceat in cœtu ecclesiastico, quid mulieres, præscribit. Episcopū depingit cum sua familia. Atq; hæc fermè tribus primis capitibus. Deinde admonet, ne recipiat Iudaicas fabulas, de ciborū delectu, de uitando cōiugio. Mox docet, qualem se præstare debeat erga grandes natu uiros, erga iuuenes, erga anus, erga puellas, erga uiduas diuites ac pauperes & ecclesiæ stipe alendas, erga adolescentiores & suspectæ etiam nū ætatis. Ad hæc præscribit, quid præcipere debeat dominis, quid seruis, quid diuitibus. admonēs modis omnibus reijciendas contentiosas quæstiones sophistarum, inani doctrinæ specie sese uenditantium. Scribit è Laodicea per Tychicum diaconum. FINIS.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙ/
ΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

AD TIMOTHEVM EPI/
STOLA PRIMA:

ΑΥΛΟΣ ἀπόστολος
 Ἰησοῦ Χριστοῦ κατ' ἐ-
 πιταγὴν θεοῦ σω-
 τῆς ἡμῶν, καὶ κυ-
 ρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 ᾧ ἐλπιδῶ ἡμῶν,
 τιμολέω γνησίῳ τέ-
 κνῳ ᾧ ὡσαύτως. χάρις,
 εἰρεῖα, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν
 καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.
 καθὼς παρεκάλεισά σε προσμῆναί ᾧ ἐφέ-
 σω, πορευθῆναι εἰς μακεδονίαν, ἵνα
 παραγγείλης τισὶ μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν,
 μηδὲ προσέχειν μύθους καὶ γενεαλογίας
 ἀπεράντους, αἵ τινες ζητήσεις παρέχουσι
 μάλλον ἢ οἰκοδομίαν θεοῦ πλὴν ᾧ ὡ-
 σαύτως. τὸ δὲ τέλος ᾧ παραγγελίας ὅστις,
 ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ σωθεύ-
 σεως ἀγαθῆς, καὶ ὡσιεως ἀνυποκρίτου.
 ὧν τινες ἀσοχήσαντες, ὄξετραπήσαν εἰς
 ματαιολογίαν, θέλοντες εἶναι νομοδι-
 δασκαλοὶ, μὴ νοοῦντες ἂν λέγουσι, μή-
 τε περὶ τίνων διαβεβαίουσιν. οἶδα-
 μὲν δὲ, ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἔάν τις ἀ-
 ᾧ νομίμως χρῆται, εἰδὼς τοιοῦτον, ὅτι δι-
 καίῳ νόμῳ ὄν κῆται, ἀνόμοιοι δὲ καὶ ἀνυ-
 ποτάκτοι, ἀσεβεῖσι καὶ ἀμαρτωλοῖς, ἀ-
 νοστοῖς καὶ βεβήλοις, πατρολώαις καὶ μη-
 τρολώαις, ἀνδροφόνοις, πόρνοις, ἀρσενο-
 κοίταις, ἀνδραποδισταῖς, φεύσαις, ἐπι-
 ὄρκοις, καὶ εἰ τι ἕτερον τῆς ὑγιανούσης διδα-
 σκαλίας ἀντίκειται κατὰ τὸ εὐαγγέλιον
 ᾧ δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπισεύδω
 ἐγώ

Aulus apostolus Iesu
 Christi iuxta delega-
 tionem dei seruatoris
 nostri, & domini Iesu
 Christi, qui est spes no-
 stra, Timotheo ger-
 mano filio in fide. Gratia, misericordia,
 pax à deo patre nostro & domino Iesu
 Christo domino nostro. Quemadmo-
 dum rogavi te, ut remaneres Ephesi, cū
 proficiscerer in Macedoniam: ita facito,
 ut denunciēs quibusdā, ne diuersam se-
 quantur doctrinam, nec attendant fabu-
 lis & genealogiis nunquā finiendis, quæ
 quæstiones præbent magis quam ædi-
 ficationem dei, quæ est per fidem. Porro
 finis præcepti, est charitas ex puro corde,
 & conscientia bona, & fide non simula-
 ta: à quibus quod aberrarunt quidam,
 deflexerunt ad uaniloquium, uolentes
 esse legis doctores, non intelligentes
 quæ loquuntur, neque de quibus asse-
 uerant. Scimus autem, quod bona sit
 lex, si quis ea legitime utatur, sciens illud,
 quod iusto lex non sit posita, sed iniu-
 stis & inobsequentibus, impijs & pec-
 catoribus, irreuerentibus & prophanis,
 patricidis & matricidis, homicidis, scor-
 tatoribus, masculorum concubitori-
 bus, plagiarijs, mendacibus, periuris,
 & si quid aliud est, quod sanæ doctri-
 næ aduersetur secundum euangelium
 gloriæ beati dei, quod concreditum est
 P 4 mihi,

ἔγω· καὶ χάριμ ἔχω τοῦ ἐνδυναμώσαντί
 με Χριστῷ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, ὅτι πισθῶρ
 με ἠγάπησεν, θέλησας εἰς διάκονίαν, τὸν πρό-
 τερον ὄντα βλάσφημον, καὶ δ'ιώκτων, καὶ
 ὑβριστῶν, ἀλλὰ καὶ ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐ-
 ποίησα ἐν ἀπιστίᾳ. ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χά-
 ρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγά-
 πης, ὅτι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. πισθὸς ὁ λόγος,
 καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἀξίος, ὅτι Χριστὸς
 Ἰησοῦς ἠλέησεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοῦς
 ὄντων, ὧν πρῶτος εἰμι ἐγώ. ἀλλὰ διὰ
 τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρῶτον ἐνδείξη-
 ται Ἰησοῦς Χριστὸς πᾶσιν ἁμαρτωλοῖς
 ἵνα πρὸς ὑποτύπωσιν ἢ μελλόντων πι-
 σεύειν ἐπ' αὐτοῦ εἰς ζωὴν αἰώνιον. τοῦ δὲ
 βασιλεῦς ἢ αἰώνων ἀφθάρτου, ἀσάτου, μό-
 νου σοφῶς διεῶν τιμῆ, δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας
 ἢ αἰώνων, ἀμήν. ταῦτά τινος παρὰ γ-
 γελίαν παρὰ τὴν ἐμοὶ σοὶ τέκνον τιμὴ
 δέξαι, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σε προφη-
 τείας, ἵνα ἑρατεύῃ ἐν αὐταῖς πᾶσι καλῶν
 ἑρατειῶν, ἔχωρ πίσιμ καὶ ἀγαθῶν σωεί-
 δησιμ, ἢ τινες ἀπώστηται περὶ πᾶσι
 ἐναντία ἑσθαι, ὧν ἐσιμ ὑμῶν καὶ κα-
 λῆξαντες, οὗς παρὰ ἐδωκα τοῦ σατανᾶ,
 ἵνα παρὰ δουθῶσι μὴ βλάσφημῶν.

mihī. Et gratiam habeo, qui me potentē
 reddidit Christo Iesu dño nostro, quia si-
 delem me iudicavit, ponēdo in ministe-
 rium, qui prius eram blasphem⁹, & perfe-
 cutor, & uiolent⁹, sed & misericordiā ade-
 ptus sum, q̄ ignorās fecerim per incredu-
 litatē. Exuberavit autē supra modū gra-
 tia dñi nostri cū fide & dilectiōe, quæ est
 per Christū Iesum. Certus sermo & di-
 gnus, quē modis om̄ib⁹ amplectamur, q̄
 Christus Iesus uenit in mundū, ut pecca-
 tores saluos faceret, q̄rū prim⁹ sum ego,
 Verū ideo misericordiā sum adeptus, ut
 in me primo ostenderet Iesus Christus
 omnē clemētiā ad exprimēdum exēplar
 ἡς, qui credituri essent in ipso, in uitam
 aternā. Regi autē sæculorū immortalī,
 inuisibili, soli sapienti deo honor, gloria,
 in sæcula sæculorū, amen. Hoc præceptū
 cōmēdo tibi fili Timothee, iuxta pphe-
 tias quæ de te præcesserunt, ut milites in
 eis bonā militiam, habēs fidem & bonā
 cōsciētiā, qua repulsa nōnulli circa fidem
 naufragiū fecerūt, quorū de numero est
 Hymenæus & Alexander, quos tradidi
 satanæ, ut discant nō maledicere. Ad-
 hortor igitur, ut ante omnia fiant depre-
 cationes, obsecrationes, interpellationes,
 gratiarū actiones, p̄ om̄ibus hominib⁹,
 p̄ regib⁹, & om̄ib⁹ in eminētia cōstitutis,
 ut placidā ac quietā uitam degamus cū
 omni pietate & honestate. Nam hoc bo-
 num est & acceptū corā seruatore nostro
 deo, qui cunctos hoīes uult saluos fieri,
 & ad agnitiōē ueritatis uenire. Vn⁹ em̄
 deus, unus etiā cōciliator dei & hoīm, hō
 Christus Iesus, q̄ dedit semetipsum pre-
 tium redēptionis p̄ om̄ib⁹, ut esset testi-
 moniū tēporib⁹ suis, in qd̄ positus sum
 ego præco & apostolus, ueritatē dico in
 Christo: non mentior, doct̄or gentium
 cum

Quos tradidi satanæ,
 ut discant, ut ma-
 ledicant

Unus in deus, unus
 et dominus deus
 et hoīm. etc.

παρακαλῶ οὖν, πρῶτον πάντων ποιῆ-
 θαι δεήσεις, προσεύχας, ἐντεύξεις, εὐχα-
 ριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βα-
 σιλέων, καὶ πάντων ἢ ἐν ὑπεροχῇ ὄντων,
 ἵνα ἡρεμοῦ καὶ ἡσύχιου βίου διάγωμεν ἐν
 πίστει εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. τοῦτο γὰρ κα-
 λὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος
 ἡμῶν θεοῦ, ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σω-
 θῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.
 εἰς γὰρ θεός, εἰς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀν-
 θρώπων, ἀνθρώπου Χριστοῦ Ἰησοῦ, ὃ δού-
 ξαντος ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, ὃ μαρ-
 τυρίου μαρτοῦ ἰδίους, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ
 κήρυξ καὶ ἀπόστολος, ἀλήθειαν λέγω
 ἐν Χριστῷ, ὃν ψευδομα, διδάσκαλος ἐθνῶν
 ἐν

ἐν πίσει καὶ ἀληθείᾳ. βόλομαι οὖν προσεύ-
 χεσθαι τὴν ἀνδρα ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαί-
 ροντας ὁσίως χάρις χωρὶς ὀργῆς καὶ δῖα
 λογισμῶν. ὡσαύτως καὶ τὰς γυναικὰς ἐν
 κατάσολῇ κοσμίῳ, μετὰ ἀδοῦς καὶ σω-
 φροδῶντος κοσμοῦ ἑαυτὰς, μὴ ἐν πλεγμα-
 σιμῇ, ἢ χρυσῶ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματι-
 σμῶ πολυτελεῖ, ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξίην,
 ἐπαγγελλομένης θεοσέβειαν δὲ ἔργων ἀ-
 γαθῶν. γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μαιδανέτω ἐν πά-
 σῃ ὑποταγῇ. Γυναικὶ δὲ διδάσκαρον οὐκ ἐ-
 πιτρέπω, οὐδὲ ἀυθεντέην ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐι-
 ναι ἐν ἡσυχίᾳ. Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλά-
 σθη, ἔτα ἔυα, καὶ ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἢ
 δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγο-
 νε, σωθῆσεται δὲ δῖα φιλιοτεκνογονία, ἐὰν
 μείνωσιν ἐν πίσει ἀγάπῃ καὶ ἀγιασμῶ
 μετὰ σωφροσύνης.

Πισὸς ὁ λόγος, ἔτι τις ἐπισκοπῆς ὀρεγέτης,
 καλῶ ἔργου ἐπιθυμῆ. δὲ οὖν τὸν ἐπίσκο-
 πον ἀνεπίληπτον εἶναι, μίαν γυναικὸς ἀν-
 δρα, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξει-
 νον, διδασκτικόν, μὴ πάρονον, μὴ πλε-
 κτίον, μὴ ἀχροκορθεῖν, ἀλλ' ἐπίταικῃ, ἀμαχορ,
 ἀφιλάργυρον, τῷ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊ-
 σάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ με-
 τὰ πάσης σεμνότητος. εἰδέ τις τῷ ἰδίου
 οἴκου προσῶν οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας
 θεοῦ ἐπιμελήσεται, μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυ-
 φωθεῖς εἰς κριμα ἐμπέσῃ τῷ δῖαβόλου. δὲ
 δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλῶ ἔχον ἀπο-
 πῶ ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ
 καὶ παγίδα τῷ δῖαβόλου. δῖακόνους ὡσαύ-
 τως σεμνοῦς, μὴ διλόγους, μὴ ὄϊνω πολ-
 λῶ προσέχοντας, μὴ ἀχροκορθεῖς, ἔχον-
 τας τὸ μυστήριον φιλιοπίσεως ἐν καθαρᾷ συ-
 νήθειᾳ, καὶ οὗτοι δὲ διοριμαζέδωσαν πρῶ-
 τον, ἔτα δῖακονείτωσαν, ἀνέγκλητοι ὄν-
 τες, γυναικὰς ὡσαύτως σεμνὰς, μὴ δῖα-
 βόλους, νηφάλις, πιστὰς ἐν πάσι. δῖακονοί
 ἔσωσαν μίαν γυναικὸς ἀνδρα, τέκνων κα-
 λῶ

cū fide & ueritate. Volo igit̃ orare uiros
 in omni loco, sustollentes puras manus
 absq; ira & disceptatione: Cōsimiliter &
 mulieres in amictu modesto, cū uerecun-
 dia & castitate ornare semetipsas, nō tor-
 tis crinibus, aut auro, aut margaritis, aut
 uestitu sumptuoso, sed qd̃ decet mulie-
 res, profitentes pictatē per opera bona.
 Mulier in silentio discat cum omni subie-
 ctione. Cæterū mulieri docere nō permit-
 to, neq; autoritatē usurpare in uiros, sed
 esse in silentio. Adam em̃ prior format⁹
 est, deinde Eua: & Adam non fuit dece-
 ptus, sed mulier seducta per præuarica-
 tionem fuit. salua tamen fiet per genera-
 tionē liberorū, si manserint in fide ac di-
 lectione & sanctificatione cum castitate.

Indubitatus sermo. Si quis episcopi
 munus appetit, honestum opus desyde-
 rat. Oportet igitur episcopū irreprehen-
 sibilem esse, unius uxoris maritū, uigilan-
 tem, sobriū, modestū, hospitale, aptū ad
 docendum, nō uinolentū, nō percussorē,
 nō turpiter lucrī cupidū, sed æquū, alienū
 à pugnis, alienū ab auaricia, qui suæ do-
 mui bñ præsit, qui liberos habeat in sub-
 iectione cum omni reuerētia. Q; si quis
 propriæ domui præesse nō nouit, quō ec-
 clesiam dei curabit? Nō nouiciū, ne infla-
 tus in cōdemnationē incidat calumniato-
 ris. Oportet autē illū & bonū habere te-
 stimoniū ab extraneis, ne in probrū inci-
 dat, & laqueū calumniatoris: Ministros
 itidem compositos, non bilingues, non
 multo uino deditos, nō turpiter lucrī au-
 dos, tenentes mysteriū fidei cū pura con-
 sciētia: atq; hi probent̃ prius, deinde mi-
 nistrēt sic, ut nemo possit illos criminari:
 Vxores similiter modestas, nō calumnio-
 sas, sobrias, fidas in omnibus. Diaconi
 sint unius uxoris mariti, qui liberis re-
 cte

III.

Episcopus unius uxoris maritus

si quis nouit quomodo

λῶς προΐσάμενοι, ἢ καὶ ἴδιον οἶκον.
 Οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες, βασιμὸν ἑαυ-
 τοῖς καλὸν περιποιούονται, καὶ πολλὰ
 παρρησίαν ἐν κρίσει τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ταῦ-
 τὰ σοι γράφω, ἐλπίζω ἐλθεῖν πρὸς σε τὰ
 χῆρον. εἰ μὲν δὲ βραδύω, ἵνα εἰδῆς πῶς δεῖ
 ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκ-
 κλησία θεοῦ ζῶντος, σὺλῳ καὶ ἐδραῖ-
 ωμα φιλῆ ἀληθείας, καὶ ὁμολογουμένου
 μέγα ὄψι τὸ φιλῆ εὐσεβείας μυστήριον. δε-
 ὄς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύ-
 ματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἔθνεσιν,
 ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ἡμέ-
 ροις καιροῖς ἀποσῆσονται τινες φιλῆ κρίσε-
 ως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις καὶ
 διδασκαλίαις δαμονίω, ἐν ὑποκρίσει φου-
 δολόγων, κεκαυτηρίσμων πλὴν ἴδιαν
 σωείδισιν, κωλύοντων γαμῆρ, ἀπέχε-
 σθαι βρωμάτων, ἀδὲ δεῖς ἐκτισερ, εἰς με-
 τάλκην μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πεισίοις καὶ
 ἐπεγνωκόσι πλὴν ἀλήθειαν, ὅτι πᾶν κτί-
 σμα θεοῦ καλὸν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον,
 μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον. ἀγία-
 ζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεξέωε-
 ταῦτα ὑποτιδέμεθα τοῖς ἀδελφοῖς, κα-
 λὸς ἐστὶν δὲ ἰάκων Ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν τρεφό-
 μεθα τοῖς λόγοις φιλῆ κρίσεως, καὶ φιλῆ κα-
 λῆς διδασκαλίας, ἢ σαρκολογίας. τὸν
 δὲ βεβήλους καὶ γαστρίδας μύθους παρὰ-
 τω, γυμναζε δε σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. ἢ
 γὰρ σωματικὴν γυμνασίαν πρὸς ὀλίγον ἐστὶν
 ὠφέλιμον, ἢ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέ-
 λιμός ἐστιν, ἐπαγγελίας ἔχουσα ζωῆς φιλῆ
 νῶν, καὶ φιλῆ μελλούσης. πεισὸς δὲ λόγος, καὶ
 πάσης ἀποδοχῆς ἀξίος. εἰς ποιο γὰρ ἡ κο-
 πτώμεθα καὶ ὀνειδίζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεθα
 ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴς πάντων ἀνθρώ-
 πων, μάστιγα πεισῶν. παρὰ γὰρ ταῦτα
 καὶ διδάσκει. μηδεὶς σου φιλῆ νεότητος κα-
 ταφρονεῖτω, ἀλλὰ τύπος γίνεσθαι πεισῶν
 ἐν

ete praesint, & proprijs familijs. Na qui be-
 ne ministrauerint, gradum sibi bonu ac-
 quirunt: & multam libertate in fide, qua
 est in Christo Iesu. Hæc tibi scribo, spe-
 rans fore, ut ueniam ad te cito. qd' si tar-
 dius uenero, ut noris quod oporteat in do-
 mo dei uersari, qua est ecclesia dei uiuen-
 tis, columna & basis ueritatis. Et citra co-
 trouersiam magnu est pietatis mysteriu.
 Deus manifestat' est in carne, iustificat'
 est in spiritu, uisus est angelis, praedicat'
 est gentibus, fides illi habita est in mun-
 do, receptus est in gloria.

Spiritus autē certo loquitur, quod in
 posterioribus temporibus desciscēt qui-
 dam à fide, attendentes spiritibus impo-
 storibus, ac doctrinis daemioniorum, per
 simulationē falsiloquorū, cauterio nota-
 tam habentiū cōscientiā, prohibētū con-
 trahere matrimoniū, iubētū abstinere à
 cibis, quos deus creauit ad sumēdum cū
 gratiarū actione fidelibus, & ijs qui co-
 gnouerūt ueritatē, qd' quicquid creauit
 deus, bonū sit: & nihil reiiciendū, si cum
 gratiarū actione sumat'. Sanctificat' em̄
 per sermonē dei, ac precationē. De his, si
 cōmonefeceris fratres, bon' eris minister
 Iesu Christi, enutrit' in sermonib' fidei,
 bonæq; doctrinæ, quam usq; secutus es.
 Carterū pphanas & aniles fabulas rei-
 ce, quin potius exerce temetipsū ad pie-
 tatem. Nam corporalis exercitatio, pau-
 lulum habet utilitatis: at pietas ad om̄ia
 utilis est, ut quæ pmissiones habeat uitæ
 praesentis ac futuræ. Indubitat' sermo di-
 gnusq; qui om̄ib' modis approbet'. Na
 in hoc & laboram' & probris afficimur,
 q' spem fixā habemus in deo uiuēte, qui
 est seruator omniū hoīm, maxime fide-
 lium. Praecepta hæc & doce. Nemo tuā iu-
 uentutē despiciat, sed esto forma fide-liū
 in

IIII

*13. post hæc uerba
 ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ
 ζῶντος. ponendum ἐστὶν
 πνεύματι. etiam quod
 sequentia perti-
 nent ad iudicium, q
 non est ueritatis
 ut nouus paragraphus
 à conjunctione καὶ
 incipiat.
 Sic seq' planus à con-
 iunctione cum pon-
 tificiis soluta est.*

ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἀγνείᾳ. ἕως ἔρχομαι, πρόσχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. μή ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματός, ὃ ἐδόθη σοὶ διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως πῶς χερῶν τοῦ πρεσβυτέρου. ταῦτα μελέτα, ἐν τοῦτοις ἴδι, ἵνα σὺ ἢ προκοπὴ φανερώῃς ἐν πάσι. ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ. ἐπίμνη αὐτοῖς. τοιο γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις, καὶ τοὺς ἀκρόντας σου.

Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παραικάσει ὡς πατέρα, νεωτέρῳ ὡς ἀδελφόν, πρεσβυτέρα ὡς μητέρα, νεώτερα ὡς ἀδελφὰς ἐν πάσι ἀγνείᾳ. Χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας. εἰδέ τις χήρα τέκνα ἢ ἐκγονὰ ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβῆν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδοῦναι τῷ προγόνῳ. τοιο γὰρ ὅτι καλὸν καὶ ἀποδεκτὸν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἢ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη, ἢ ληπικὴ ἐπὶ τὸν θεόν, καὶ προσμύνη ταῖς δειήσεσι, καὶ ταῖς προσυχαῖς νυκτός καὶ ἡμέρας. ἢ δὲ ἀπραγμῶσα, ζῶσα τέθνηκεν. καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίληπτοι ᾖσιν. εἰδέ τις πῶς ἰδίῳ κημάσει πῶς οἰκίῳ ὅν προνοῖ, πῶς πίστιν ἔρρηται, καὶ ἐσὶν ἀπίστου χείρων. χήρα καταλεγέσθω, μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα, γεγονυῖα ἐνός ἀνδρός γυνή, ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρομένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἔχεν ὀρφανόν, εἰ ἀγίῳ πόδας ἐνίψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρησεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησεν. νεωτέρῳ δὲ χήρας παύσατο. ὅταν γὰρ κατασπλιῖσασιν τοιο πρῶτον, γὰρ μὲν δέλουσιν, ἔχουσαι κρῖμα, ὅτι πῶς πρῶτον πίστιν ἠδέτησαν. ἅμα δὲ καὶ ἀργαί μανθάνουσιν περιερχόμεναι τὰς οἰκίας. ὅν μόνον δὲ ἀργαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περιεργοί, λαλῶσαι τὰ μὴ δεόντα. βόλομα οὖν νεωτέρῳ γὰρ μὲν, τεκνογονεῖν, δικοδεωποεῖν, μηδὲ μίαν ἀφορμὴν διδοῦναι τῷ ἐντικειμένῳ, λοιδορίας χάριν.

ἦδ κ

in sermone, in conuersatione, in dilectione, in spiritu, in fide, in puritate. Donec uenero attēde lectioni, exhortationi, doctrinæ. Ne neglexeris qd' in te est donū, qd' datū est tibi per pphetiā cū impositione manuū, autoritate sacerdotij. Hæc exerce, in his esto, ut tuus pfectus manifestus sit in om̄ib⁹. Attēde tibi ipsi & doctrinæ. persiste in his. Nam id si feceris, teipsum seruabis, & eos qui te audierint.

Seniorē ne sæuius obiuges, sed adhortare ut patrē, iuniores ut fratres, mulieres natu grandiores ut matres, iuniores ut sorores cū omni castitate. Viduas honora, quæ uere uiduæ sunt. Q. si qua uidua liberos aut nepotes habet, discant primū ppriam domū pie tractare, & uicem reppendere maiorib⁹. Hoc em̄ est honestū & acceptū corā deo. Porro quæ uere uidua est ac desolata, sperat in deo, & perseuerat in obsecrationibus ac precationibus noctu dieq;. Porro quæ in delitijs uersat, ea uiuēs mortua est. Et hæc præcipe, ut irreprehensibiles sint. Q. si qua suis & maxime familiarib⁹ nō puidet, fidem abnegauit, & est infideli deterior. Vidua allegat' non minor annis sexaginta, quæ fuerit uni⁹ uiri uxor, in operib⁹ bonis hominū testimonio cōprobata, si filios educavit, si fuit hospitalis, si sc̄torū pedes lauit, si afflictis subministravit, si in oī opere bono fuit assidua. Porro iuniores uiduas reijce. cū em̄ lasciuire cœperint aduersus Christū, nubere uolūt, habētes cōdemnationē, q, primā fidē reiecerint. simul aut' & ociosæ discūt circūire domos. Imò nō solū ociosæ, uerū etiā garrulæ & curiosæ, loquētes q̄ nō oportet. Volo igitur iuniores nubere, liberos gignere, domum administrare, nullā occasionē dare aduersario, ut habeat maledicēdi causā.

Iam

ἢ δὲ γὰρ τινες ἔζητράπησαν, ὁπίσω τῶ σα-
τανᾶ. ἔτις πωιδός, ἢ πωισὴ ἔχει χήρας, ἐπαρ-
κείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρεῖδω ἢ ἐκκλησίᾳ,
ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπὶ κέσῃ. οἱ καλῶς
προεσῶτες πρεσβύτεροι, διπλῆς τιμῆς ἀξί-
οισιν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ
διδασκαλίᾳ. λέγει γὰρ ἡ γραφή, βοῶν ἄλο-
γῶντα οὐ φιμώσῃς, καὶ ἀξί-
οισι αὐτοῖς. καὶ πρεσβυτέρους κατηγορίαν μὴ
ἐπιτίθει, ἐκτός ἐμὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρ-
τύρων. τοὺς ἀμαρτάνοντας ἐνώπιον πάν-
των ἐλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχω-
σι. διὰ μαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ κυ-
ρίου Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ πάντων ἐκλεκτῶν ἀγγέ-
λων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίμα-
τος, μηδὲν ποιοῦν καὶ πρόσκλισιν. κέρως
ταχέως μηδὲν ἐπιτίθει, μηδὲ κοινῶν ἀμαρ-
τίας ἀλλοτρίων, σεαυτὸν ἀγνὸν τήρη. μηκέ-
τι ὑδροπότι, ἀλλ' οἶνον ὀλίγον ἔσθι διὰ τὸν
σῶμαχόρον σου, καὶ τὰς πυκνὰς σου ἀδενείας.
τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἀμαρτίαι πρόσκλοι ἐί-
σι, προάγεσαι εἰς κρίσιν, τισὶ δὲ καὶ ἐπα-
κολουθῶσι. ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔργα
πρόσκαλέσθαι, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα, κρυβῆ-
ναι οὐ δύνανται.

οσοὶ εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δούλοισι, τοὺς ἰδίους
δραπέτας πάσης τιμῆς ἀξίους ἠγείδωσαμ,
ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία
βλασφημῆται. οἱ δὲ πωιδούς ἔχοντες δραπέ-
τας, μὴ καταφρονεῖτωσαμ, ὅτι ἀδελφοὶ εἰ-
σιν, ἀλλὰ μάλλον δουλεύτωσαμ, ὅτι πωιδ-
οῖσι καὶ ἀγαπητοῖς, οἱ οὖν εὐεργεσίας ἀντι-
λαμβάνομεν. ταῦτα διδάσκει ὁ πᾶς ἀ-
λά. ἔτις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχει-
ται ὑγιάνουσι λόγοις ὡς τῶ κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῆ κατ' ἐυσέβειαν διδασκα-
λίᾳ, τετύφωται, μηδὲν ἐπισάμει, ἀλλὰ
νοσῶν πρὸς ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν
γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι
πονηραῖ. πρὸς ἀγαθὰ δὲ φειδωλῶν ἀν-
θρώπων τὸν νοῦν, καὶ ἀπειθεῖν μὲν τῶ ἀλη-
θείας

Iam em̄ nonnulla deflexerūt, secutaē sata-
nam. Quod si quis fidelis, aut si qua fidelis
habet uiduas, suppeditet illis, & nō one-
retur ecclesia: ut ihs quæ uere uiduæ sunt,
suppetat. Qui bñ præsunt presbyteri, du-
plici honore digni habeant̄, maxime ij,
qui laborant in sermone & doctrina. Di-
cit em̄ scriptura: Boui tritुरanti non obli-
gabis os. &, Dign⁹ est operari⁹ mercede
sua. Aduersus presbyterū accusationē ne
admiseris, nisi sub duob⁹ aut trib⁹ testi-
bus. Eos qui peccant, corā om̄ib⁹ argue:
ut & ceteri timorē habeant. Obtestor in
cōspectu dei & dñi Iesu Christi & electo-
rum angelorū, ut hæc serues sine præcipi-
tatione iudicij, nihil faciēs iuxta p̄pensio-
nem animi. Manus cito ne cui imponas,
neq; cōmunicēs peccatis alienis. Teme-
psum purum serua. Ne posthac bibas
aquā, sed uino paululo utere p̄pter sto-
machū tuū, & crebras tuas infirmitates.
Quorūdā hoīm peccata ante manifesta
sunt, præcedētia ad iudiciū, q̄sdā uero &
subsequunt̄. Consimiliter & bona opera
prius manifesta sunt, & ea quæ secus ha-
bent, occultari nō possunt. Quicūq; sub
iugo sunt serui, suos dños omni honore
dignos ducant, ne nomē dei & doctrina
male audiat. Qui v̄o fideles habēt dños,
ne cōtemnant, qd̄ fratres sint, sed magis
inseruiant, qd̄ fideles sint ac dilecti, qui
beneficētiæ participēs sunt. Hæc doce &
exhortare. Si quis diuersam sequit̄ do-
ctrinā, & nō accedit sanis sermonib⁹ dñi
nostri Iesu Christi, & ei quæ scd̄m pieta-
tem est doctrinæ, is inflat⁹ est, nihil sciēs,
sed insaniens circa quæstiones ac disputa-
tionū pugnas, ex quibus nascit̄ inuidia,
cōtentio, maledicētia, suspiciones malæ,
superuacaneæ cōflictationes hominum
mēte corruptorū, & quib⁹ adēpta est ue-
ritas,

VI

Ne posthac bibas
aquam

δείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι πλὴν ἐν
 σέβει. ἀφίσασο ἀπὸ τῶν τοιούτων. ἐσι
 δὲ πορισμὸς μέγας ἢ εὐσέβεια μετὰ αὐτὰς
 κείας. οὐδὲν γὰρ εἰσώεγκαμν εἰς τὸν
 κόσμον, δὴ ἄλλο ὅτι οὐδὲ δὴ γενεγκῆμι τί δυν
 νάμεθα, ἔχοντες δὲ δῖα τροφὰς καὶ σκε
 πάσματα, τούτοις ἀρκεθσόμεθα. οἱ δὲ
 βουλόμενοι πλῆτῆρ, ἐμπίπῃουσιν εἰς πα
 ρασμὸν καὶ παγίδα, καὶ ἐπιθυμίας πολ
 λάς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς, αἱ τινες βυ
 δίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον, καὶ ἄ
 πώλειαν. ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ὄσις
 ἢ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι, ἀπεπλα
 νήθησαν ἀπὸ φθιπίσεως, καὶ ἐαυτοὺς πε
 ρίεπεραν ὀδύνας πολλὰς. σὺ δὲ ὡς ἄνθρω
 πε τῷ θεοῦ, ταῦτα φεύγε. δίδωκε δὲ δι
 καιοσύνην, εὐσέβειαν, πίσιν, ἀγάπην,
 ὑπομονὴν, πραότητα, ἀγωνίζου τὸν κα
 λὸν ἀγῶνα φθιπίσεως, ἐπιλαβοῦ φθιπί
 νίου ζωῆς, εἰς ἡμῶν καὶ ἐκλήθης, καὶ ὡμο
 λόγησας πλὴν καλῶν ὁμολογίαν ἐνώπιον
 πολλῶν μαρτύρων. παραγγέλλω σοι ἐνώ
 πιον τῷ θεοῦ τῷ ζωοποιῶντι τὰ πάν
 τα, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ, τῷ μαρτυρησάντι
 ἐπὶ ποντίου πλάτου πλὴν καλῶν ὁμολο
 γίαν, τηρήσαι σε πλὴν ἐντολῶν ἀπειλο
 ν, ἀνεπίληπτον, μέχρι φθιπίσεως τῷ κυ
 ρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἢ καροῖς ἰδίαις
 δείξαι ὁ μακάριος καὶ μόνος δωάσης, ὁ
 βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος
 τῶν κυριούντων, μόνος ἔχω ἀθανασία,
 φῶς οὐκ ἔχω ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἄν
 θρώπων, οὐδὲ ἰδέσθαι δύνάται, ὃν τιμὴ καὶ
 κράτος αἰώνιον, ἀμύνη. τοῖς πλῆτῆσι
 ἐν τῷ ναὺ αἰῶνι παρὰ γὰρ γέλλε, μὴ ὑψηλοφρο
 νῆμι, μὴ δὲ ἠλπιέναι ἐπὶ πλῆτῆσι ἀδολό
 τητι, ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ ζῶντι τῷ παρῆ
 χοντι ἡμῖν πλῆτῆσι πάντα εἰς ἀπόλαυ
 σιν, ἀγαθοργῆμι, πλῆτῆσι ἐν ἔργοις κα
 λοῖς, ἐν μεταδότου εἶναι, κοινωνικῶς, ἀπο
 θησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμελίον καλὸν εἰς
 τὸ μέλλον

ritas, qui existimant quæstum esse pieta
 tem. Seiungere ab ijs qui eiusmodi sunt.
 Est autem quæstus magnus, pietas cum
 animo sua sortē cōtento. Nihil em̄ intu
 limus in mundum, uidelicet nec efferre
 quicquid possumus: sed habentes alimēta,
 & quibus tegamur, his contenti erimus.
 Cæterum qui uolunt ditescere, incidunt
 in tentationē, & laqueum, & cupiditates
 multas, stultas, ac noxias, quæ demer
 gunt homines in exitium & interitum.
 Siquidem radix omnium malorum est
 studium pecuniæ, quam quidam dum
 appetunt, aberrauerunt à fide, & seipsos
 implicuerunt doloribus multis. Tu uero
 homo dei, ista fuge. sectare autem iusti
 ciam, pietatem, fidem, charitatem, patien
 tiam, mansuetudinem. certa bonum cer
 tamen fidei. apprehende uitam æternā,
 ad quā & uocatus es, & professus es bo
 nam professionē coram multis testibus.
 Præcipio tibi in conspectu dei, qui uiuifi
 cat omnia, & Iesu Christi, qui testaram
 fecit sub Pontio Pilato bonā professio
 nem, ut serues præceptum, immaculatus,
 irreprehensibilis, usq; ad apparitionem
 domini nostri Iesu Christi, quā tempori
 bus suis ostensurus est ille beatus & so
 lus princeps, rex regnantium, & dñs domi
 nantium, qui solus habet immortalitē,
 lucem habitans inaccessam, quem uidit
 nemo hominum, neq; uidere potest, cui
 honor & imperium sempiternū, amen.
 His qui diuites sunt in præsentī sæculo
 præcipe, ne elato sint animo, neq; spem
 ponant in diuitijs incertis, sed in deo ui
 uente: qui præbet nobis omnia affatim
 ad fruendum, ut bene faciant, ut diuites
 sint operibus bonis, ut faciles sint ad im
 partiendū, libenter cōmunicantes, recon
 dentes sibi ipsi fundamētum bonum in
 Q posterum,

*His q diuites sunt
 in presenti saeculo*

ὁ μέλλοι, ἵνα ἐπιλάβωνται φθὶ ἀωνίῳ ζωῆς.
 Ὡς τιμόθεε τὴν πρῶτα καταθήκην φύλαξοι, ἐκτρέ-
 πόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας, ἐάν
 τιθέσῃ φθὶ ψευδώνυμῳ γνώσεως, ἢ ἢ τινες
 ἐπαγγελλόμενοι, πρὶ τῶν πῶσι μὴ ἠσώχησαμ.
 Ἡ χάρις μετὰ σοῦ. ἀμήν.

posterum, ut apprehendant æternam
 uitam. O Timothee depositum serua,
 deuotans prophanas uocum inanitates,
 & oppositiones falso nominatæ scientiæ,
 quã nonnulli profitētes, circa fidem aber-
 rauerunt. Gratia sit tecum, Amen.

Ἐγράφη ἀπὸ Λαοδικείας, ἥτις ὄζει μητροπόλι
 λισ φρυγίας φθὶ πακατιανῆς.

Missa fuit ex Laodicea, quæ est Me-
 tropolis Phrygiæ Pacatianæ.

ἸΠΡΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΔΕΥ-
 ΤΕΡΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΑΥΤΗΝ ἐπισέλλει πάλιν ἀπὸ ῥώμης, ἢ δὲ πρόσφασις φθὶ ἐπισολῆς αὐτῆ. ἢ ἢ σῶμα
 ποδὴ μόντων φθὶ πάλιν κατελεφάντων αὐτὸν, βυλόμηνος αὐτὸς ὁ ἀπόστολος ἐλ-
 θῆν τιμόθειον πρὸς αὐτὸν, γράφει τῶν ἐπισολῶν, ἢ πρῶτον μὲν σημαίνει αὐτὸν μνη-
 μονεύειν αὐτὸν φθὶ ἐυλαβείας, ἢ ἢ πρὸν προγόνων αὐτοῦ πῶσιως. ἢ πῶσι δὴ κλῶν, ὅτι
 οἱ ἀποστόλους, ὡς ὄζει φρὺ γελος καὶ ἐρμολόγη, ἀπεστράφησαν αὐτὸν, ὄρωντες αὐτὸν τὰς ἀλύσεις. μὲ
 νω δὲ ὄνησιφόρῳ μαρτυρῆ πῶσι, ἢ τῶν ἀπεδέξατο, ἐλθόντα εἰς τῶν ῥώμῳ, καὶ προσμείναντα
 αὐτῶ. πρῶτα γὰρ αὐτὸν πρῶτα τὰς μωρὰς ζητήσεις, δὴ τὰ τὸ δὴ αὐτῶν γενεῶν μάχας. ἢ
 γῶν ἢ μύσιος καὶ φιλητὸς ὄπως ἐκτραπέντες, πρῶτα βῆσαν τῶν ἀλήθειαν, λέγοντες τῶν ἀνάσασιν ἢ ἢ
 γεγονέναι, καὶ τινες ἀναξέπτοι. μᾶλλον οὖν παρὰ αὐτῶν προσέχημ αὐτῶ, ἢ τῆ διδασκαλίᾳ,
 καὶ εἰδέναι μὲν, ὅτι ἢ ἐκάτοις κερτοῖς ἔσονται οἱ ἀνδρῶσι φίλαυτοι, καὶ φιλήθοι μᾶλλον ἢ
 φιλόδοιοι. προβλέποντα δὲ ταῦτα, ἀσφαλίζονται τῶν λαοῦ, μὴ τις δὴ αὐτῶν ἀπατηθῆ, καὶ εἰς τὰ
 ἢ ἢ, καὶ εἰς τῶν φθὶ διδασκαλίᾳ ἀκρίβειαν πολλὰ προτρέψαμεν αὐτὸν, καὶ σκῆμας τῶν κα-
 ρῶν φθὶ ἀναλύσεως αὐτοῦ εἰσῶναι, καὶ μέλλειν ἀνένδεον καὶ μαρτυρῆ, ἢ πῶσι λατο αὐτῶ ἐλθῆν
 πρὸς αὐτὸν ταχέως, κομίζοντα τῶν φαλόνην ἢ τὰ βιβλία. παρῆνεσε δὲ αὐτῶ ἀλέξανδρον τῶν χαλ-
 κέα φυλάτῆος, ὡς πολλὰ κακὰ ἐνδείξάμενον αὐτῶ, ἢ ὄπως τελῶσι τῶν ἐπισολῶν.

IN EPISTOLAM AD TIMOTHEVM SECVNDAM, ARGV-
 MENTVM PER ERASMV. ROTERODAMVM.

Voniam in superiori epistola spem sui redit⁹ fecerat Timotheo, apud
 Ephesios agenti, nec fuit eius præstandi facultas, quod Rhomæ in uin-
 culis haberetur, literis eum confirmat, ne persecutionū procellis deijcia-
 tur, sed suo exemplo animum ad martirium præparet. Instare enim
 tempora periculosa ob quosdam, pietatis prætextu ueram pietatem subuertentes:
 itaq; sese iactantes, quasi in uerbis sit Christiana religio, ac non potius in animi pu-
 ritate. Deinde testatus, imminere diem obitus sui, sc̄q; iam à plerisq; destitutum:
 iubet, ut Timotheus unà cum Marco propere ad se Rhomā ueniat. Scripsit Rho-
 mæ, cum iterum ad Neronis tribunal sisteretur. FINIS.

ΠΑΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΡΟΣ
ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟ-
ΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

PAULI APOSTOLI AD TI-
MOTHEVM EPISTO-
LA SECVNDA.

ΑΥΛΟΣ ἀπόστο-
λος Ἰησοῦ Χριστοῦ,
διὰ θελήματος θεοῦ,
κατ' ἐπαγγελίαν ζω-
ῆς ἣς ἐστὶν ἐν Χριστῷ Ἰη-
σοῦ, τιμολέω ἀγα-
πκτῶ τέκνω. χά-
ρις, ἔλεος, ἐιρήνη

Aulus apostolus Iesu
Christi, per uolunta-
tem dei, secundum pro-
missionem uitæ, quæ
est in Christo Iesu, Ti-
motheo dilecto filio.

Gratia, misericordia, pax à deo patre, & Christo Iesu domino nostro. Gratiam habeo deo, cui seruiò à maioribus cum pura conscientia, quod citra ullam in-
termissionem faciam de te mentionem in precationibus meis noctu dieq; de-
siderans te uidere, memor tuarum la-
chrymarū, ut gaudio replear, ubi cōmo-
nefactus fuero eius, quæ est in te non si-
mulatæ fidei, quæ habitauit primum in
auia tua Loide, & matre tua Eunice. cer-
tum autē scio, qd' in te quoq;. Quam ob
causam cōmonefacio te, ut sciscites donū
dei, qd' est in te per impositionē manuū
mearū. Nō em̄ dedit nobis deus spiritū
timiditatis, sed potentia ac dilectionis &
sobrietatis. Ne igit' te pudeat testimoniū
dñi nostri, neq; te pudeat mei, qui sum
uinctus illius, sed esto particeps afflictio-
num euangelij iuxta potētia dei, qui sal-
uos fecit nos, & uocauit uocatione sancta,
non scd'm opera nostra, sed scd'm suum
propositū & gratiā, quæ data quidē est
nobis per Christū Iesum ante tempora
æterna, sed palam facta est nunc per ap-
paritionē saluatoris nostri Iesu Christi,

Q 2 qui

ἀπό θεοῦ πατρὸς, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου
ἡμῶν. Χάρις ἔχω τοῦ θεοῦ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ
προγόνων ἐν καθαροῦ σωμαθίσαι, ὡς ἀδιά-
λαπτον ἔχω πλὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς
δέησέσι μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐπιποθῶν
σε ἰδέσθαι, μεμνημένῳ σε ἅπλῳ δακρύων, ἵνα
χαρᾶς πληρωθῶ, ὑπόμνησιν λαμβάνων ἐν
ἐν σοὶ ἀνυποκρίτωςπίστεως, ἥτις ἐνώκησε
πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λοιδί, καὶ τῇ μη-
τέρι σου Εὐνίκῃ. ὡς ἐπισμαίω δὲ, ὅτι καὶ ἐν σοὶ.
δι' ἡμᾶς ἀναμιμνήσκω σε, ἀναζωπυρῆν
τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὃ ὄξην ἐν σοὶ διὰ ἐν
ἐπιθέσεως ἅπλῳ χαρῶν μου. οὐ γὰρ ἔδωκεν
ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμει-
ως, καὶ ἀγάπης, καὶ σωφροσισμῶ. μή οὖν
ἐπαχαιώθῃς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν,
μηδὲ ἐμὲ, τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συγκα-
κοπάθῃσιν τοῦ εὐαγγελίου κατὰ δυνά-
μιν θεοῦ τοῦ σώσαντος ἡμᾶς, καὶ καλέσαν-
τος κλήσει ἀγία, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν,
ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάρις, πλὴν
δοθεῖσιν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πρὸ χρόνων
αἰώνιων, φανερωθεῖσιν δὲ νῦν διὰ ἐπι-
φανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
καταργή-

κατὰρ γήσαντ^Θ μὲν τὸν θάνατον, φωτί-
σαντ^Θ δὲ ζωῶν, ἢ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγ-
γελίου, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστο-
λος^Θ, καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν, δι' ἧν ἀτίαν
καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαιχάζομαι.
διὰ γὰρ, ὧς πεπίσθυνα, καὶ πάσασμαι, ὅτι
διωατός ἐστι πλὴν παρὰ καταθήκην με φυλά-
ξαι εἰς ἐκείνῳ πλὴν ἡμέραν. ὑποτύπωσις
ἔχει ὑγιανόντων λόγῳ, ὧς παρ' ἐμῶν ἡκου-
σας ἐν πίστι καὶ ἀγάπῃ, τῇ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.
πλὴν καλῶν παρὰ καταθήκην φύλαξον διὰ
πνεύματ^Θ ἀγίου, τοῦ συνοικοῦτος ἐν ἡ-
μῖν. διδασκώ τοι, ὅτι ἀπεσφάφισάμ με πάν-
τες οἱ ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὧς ὅτι φύγετ^Θ καὶ ἐρ-
μογίης. δὴν ἔλετ^Θ ὁ κύριος τοῦ ὀνησιφό-
ρου ὀικῶ, ὅτι πολλὰ κίς με ἀνέψυξε, καὶ πλὴν
ἀλλοίμ με οὐκ ἐπηχάζη, ἀλλὰ γενόμε-
ν^Θ ἐν ῥώμῃ, παρ' ἀσώτερον ἐζήτησέ με,
καὶ εἴρε. δὴν ἂν τοῦ ὁ κύρι^Θ εἴρετ^Θ ἔλεος
πρὸς κύριον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ ὅσα ἐν ἐφέ-
σῳ δι' ἡκόνησε, βέλτιον σὺ γινώσκας.

Σὺ οὖν τέκνον μου, ἐνδιωαμῶς ἐν τῇ χα-
ρίτι, τῇ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ἢ ἀ' ἡκουσας παρ' ἐμῶν
διὰ πολλῶν μαρτύρων. ταῦτα παρὰ πᾶσι
σοῖς ἀνδρώποισ, οἱ τινες ἱκανοὶ ἔσονται, καὶ
ἑτέρους διδάξαι. σὺ οὖν κακοπάθησον, ὡς
καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ χριστοῦ. οὐδεὶς στρα-
τιώτῳ ἐμπλέκεται ταῖς τοῖς βίαις πρα-
γματείαις, ἵνα τοῦ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ.
Ἐὰν δὲ καὶ ἀδελφῆ τις, οὐ σεφανῶται, ἐὰν μὴ
νομίμως ἀθλήσῃ. τὸν κοπιῶντα γεωργὸν
πρῶτον ἢν καρπῶν μεταλαμβάνει.
νοεὶ ἀλέγω. δὴν γὰρ σοι ὁ κύρι^Θ σώσει
ἐν πᾶσι. μνημόθυε, Ἰησοῦν χριστὸν ἐγκρη-
μιῶν ἐκ νεκρῶν, ἐκ πατρ^Θ δαβίδ', κα-
τὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, ἐν ᾧ κακοπαθῶ
μέχρι δεσμῶν, ὡς κακῶν γ^Θ. ἀλλ' ὁ λό-
γ^Θ τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. διὰ τοῦ πάν-
τα ὑπομῶν διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, ἵνα καὶ ἂν
τοῖς σωτηρίας τύχωσι, οἱ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ,
μετὰ δόξης αἰωνίης. πισὸς ὁ λόγ^Θ. εἰ γὰρ
σωαπεθά-

qui mortē quidē aboleuit, uitam autē in
lucē produxit, ac immortalitatē per euan-
gelium, in qd' positus sum ego p̄xco &
apostolus, ac doctor gentiū, quā ob cau-
sam & hæc patior, attamē non erubesco.
Noui em̄ certusq; sum, q' is cui credidi,
potens sit depositū meū custodire in illū
diem. Formā habeto sanorū sermonū,
q's à me audisti cū fide & charitate, quæ
est in Christo Iesu. Egregium depositū
feruato per spiritū sanctū, qui inhabitat
in nobis. Nosti hoc, qd' auersati fuerint
me omnes, qui sunt in Asia, quorum est
Phygelus & Hermogenes. Det miseri-
cordiam dñs Onesiphori familiæ, qm̄
sæpe me refocillauit, & catenā meam nō
erubuit: sed cū esset Rhomæ, studiosius
quæsiuit me, & inuenit. Det ei dñs, ut in-
ueniat misericordiā apud dñm in die il-
lo. Et in c̄ multis Ephesi ministrauerit,
meli⁹ tu nosti. Tu igit' fili mi, fortis esto
in gratia, quæ est per Christū Iesum, &
in his, quæ audisti à me p̄ multos testes.
Hæc cōmenda fidelibus hominibus, qui
erunt idonei, ut alios quoq; doceant. Tu
igitur feras afflictionem, ut bonus miles
Iesu Christi. Nemo qui militat, implicat^r
uitæ negocijs, ut ei qui se in militia dele-
git, placeat. Q' si certet etiam aliquis, nō
coronatur, nisi legitime certauerit. Labo-
rantem agricolam oportet primū de fru-
ctibus percipere. Cogita quæ dico. Det
enim tibi dñs in omnibus intellectum.
Memento, Iesum Christum resurrexisse
à mortuis, ex semine Dauid, secundum
euangeliū meum, in quo malis affligor,
quasi facinorosus usq; ad uinula. At ser-
mo dei nō fuit uinctus. Propterea om̄ia
suffero propter electos, ut & ipsi salutem
cōsequant^r, quæ est in Christo Iesu, cum
gloria æterna. Certus sermo. Nam si
cōmortui

σωαπεθάνομεν, καὶ συζηήσομεν. εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν. εἰ ἀρνέμεθα, καὶ κενῶ ἀρνήσεται ἡμᾶς. εἰ ἀπιστοῦμεν, καὶ κενῶ πιστὸς μὴ εἶ, ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ δύνάταί. ταῦτα ὑπομίμησκει, δῖα μαρτυροῦμεν ἑνώπιον τοῦ κυρίου, μὴ λογομαχεῖν, εἰς οὐδὲν ῥησίμον, ἐπὶ καταστροφῇ ἢ ἀκρόντων. πᾶσα δὲ σέαυτὸν δόκιμον παρὰ τὸ θεῶν, ἐργάτω ἀνεπαύχωντο, ὁρδοτομῶντα τὸν λόγον ἐν ἀληθείᾳ. τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιτίσασο. ἐπὶ πολλοῖν γὰρ προκόψασιν ἀσεβείας, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γὰγγραῖνα νομῶν ἐξαῶν ὄσιν ὑμῶν καὶ φιλητῶν, οἱ τινες περὶ τῶν ἀλήθειαν ἠσόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἢ δὴ γεγονέναι, καὶ ἀνατρεῖσιν τὴν τιμὴν τοῦ κυρίου. ὁ μὲν τὸν σερεὸν δεμέλιον τοῦ θεοῦ ἔσκηκεν, ἔχωμεν τὴν σφραγίδα ταύτην, ἔγνω κύριος τὸν ὄντα αὐτῶν, καὶ ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα χριστοῦ. ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ ὄντι ἐξ ἑνὸς μόνοιο σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα, καὶ ὄσρα κίνα, καὶ ἄλλα μὲν εἰς τιμὴν, ἄλλα εἰς ἀτιμίαν. ἔστω οὖν τις ἐκαθάρη ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν τῶν, ἔστω σκεῦος εἰς τιμὴν ἢ γίαν μὲν, ἔνχρησον τῶν δεσποτῆ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοίμασ μὲν. τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεύγε. δῖωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, ἐρωτήν, μετὰ ἧν ἐπικαλεσ μὲν τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαδύτους ζητήσεις πᾶσιν, εἰδὼς, ὅτι γεννώσι μάχας. δῖωκε δὲ κυρίου οὐ δῖα μάχεσθαι, ἀλλ' ἠπίον εἶναι πρὸς πάντας, διδασκαλικὸν, ἀνεξίκακον ἐν πραότητι, πᾶσι δέοντα τὸν ἀντιδίαθεμένους, μὴ ποτε δῖα αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψασιν ἐκ ἐν τῶν δῖα βόλου παγίδος, ἐζωγκημένοι ὑπ' αὐτῶν εἰς τὸ ἐκείνσ δέλημα.

Τῶτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποὶ. ἔσονται γὰρ

comortui sumus, & couuemus, si sufferimus, & conregnabimus, si negamus, & ille negabit nos, si increduli sumus, ille fidelis manet, negare seipsum non potest. Hac admone, contestans coram dño, ne uerborū pugnas sequant, ad nullam utilitatem, ad subuersionē audiētū. Stude teipsum probatū exhibere deo, operariū nō erubescendum, recte secantē sermonē ueritatis. Cæterū pphanas uocū inanitates prætermittito, ad maiore em proficient impietatē: & sermo illorū, ut cancer morbus, passionē habebit. quorū de numero est Hymenæus, & Philetus, q circa ueritatē aberrarūt, dicētes, resurrectionē iam esse factam, & subuertūt quorundā fidem. Solidum tamen fundamentū dei stat, habēs signaculum hoc: Nouit dñs, qui sint sui, & discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomē Christi. Cæterū in magna domo non tantum sunt uasa aurea & argētea, uerum etiā lignea, ac testacea, & alia quidē in honorē, alia uero in cōtumeliam. Si quis igitur expurgarit seipsum ab his, erit uas in honorē sancti ficatum, accōmodum usibus domini, ad omne opus bonū preparatū. Iuueniles autem cōcupiscentias fuge, sectare uero iusticiam, fidem, charitatē, pacem, cū his qui inuocant dñm ex puro corde. Stultas autē & ineruditas quæstiones respue, sciens, eas parere pugnas. Porro seruum domini non oportet pugnare, sed placidum esse erga omnes, propēsū ad docendum, tolerantē malos cum mansuetudine, erudientē eos qui obstitunt, si quando det illis deus pœnitentiā ad agnosendum ueritatē, & resipiscant è diaboli laqueo, capti ab eo ad ipsius uoluntatē.

Illud autē scito, quod in extremis diebus instabunt tēpora periculosa. Erunt

Iuuenilis autē cōcupiscentias fuge:

Porro seruum domini non oportet pugnare, sed placidum esse erga omnes.

III

Q ; enim

γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι,
 ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γο-
 νεῦσιμ ἀπαθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄσορ-
 γοι, ἀσπονδοί, δῖάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνή-
 μοι, ἀφιλάγαδοι, προσδότα, προπετεῖς,
 τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλό-
 θεοι, ἔχοντες μόρφωσιμ ἐυσεβείας, τὴν δὲ
 δῶαμιμ ἀυφθι ἡρημύοι, καὶ τούτους ἀπο-
 τρέπου. ἐκ τούτων γὰρ εἰσιμ οἱ ἐνδύοντες
 εἰς τὰς οἰκίας, καὶ ἀχμαλωτεύοντες τὰ γυ-
 ναϊκάγια σεσωρομύα ἁμαρτίαις, ἀγόμε-
 να ἐπιθυμίαις ποικίλαις, πάντοτε μανθάν-
 οντα, καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιμ ἀλη-
 θείας ἐλθεῖν δυνάμενα. Ὁμ τρόπομ δὲ ἰαν-
 νῆς καὶ ἰαμβρῆς ἀντέστησαν μοῦσῃ, ὅπως
 καὶ οὗτοι ἀντίσαντα τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρω-
 ποι καθεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι πε-
 ρὶ τὴν πίσιμ, ἀλλ' οὐ προκόφουσιμ ἐπὶ σω-
 τῆρι. Ἡ γὰρ ἀνοία αὐτῶν ἐκδηλοῦται ἐσα πα-
 ροισιμ, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγγύετο. Σὺ δὲ παρη-
 κολῶθηκας μὲ τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ,
 τῇ προσέσει, τῇ πίσει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ
 ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, τοῖς δῖωγμοῖς, τοῖς
 παθήμασιμ, ὅια μοι ἐγγύετο ἐν ἀντίοχείᾳ,
 ἐν ἰκονίῳ, ἐν λύστρις, ὅιους δῖωγμοὺς ὑπή-
 νεγκα. καὶ ἐν πάντων με ἐξέσασατο ὁ κύ-
 ριστος, καὶ πάντες δὲ οἱ δέλοντες ἐυσεβῶς ζῆν
 ἐν χριστῷ ἰησοῦ, δῖωχθήσονται. πονηροὶ δὲ
 ἄνθρωποι, καὶ γόντες προκόφουσιμ ἐπὶ τῷ
 χεῖρομ, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. Σὺ
 δὲ μὲν ἐν οἷς ἔμαθες, καὶ ἐπισώδης, εἰδὼς
 παρὰ τίνος ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους
 τὰ ἱερά γραμματα οἶδας, τὰ δυνάμενα σε
 σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίσεως, ἣ ἐν
 χριστῷ ἰησοῦ. πᾶσα γραφή θεόπνευτος, ἢ ὠφέ-
 λιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον,
 πρὸς ἐπανόρθωσιμ, πρὸς παιδείαν τῇ ἐν δι-
 καιοσύνῃ, ἵνα ἄριστος ἢ ὁ θεὸς ἄνθρωπος, πρὸς
 πάντῃ ἐργον ἀγαθὸν ἰζηρισμύοι.

Διαμαρτύρομα οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ,
 καὶ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, τῷ μέλλοντι
 κρίναμ

em homines sui amantes, avari, fastuosi,
 superbi, maledici, parētibus immorigeri,
 ingrati, impij, carentes affectu, nescij fœ-
 deris, calumniatores, intemperantes, im-
 mites, negligentes bonorum, prodito-
 res præcipites, inflati, uoluptatū aman-
 tes, potius quàm amantes dei, habentes for-
 mam pietatis, sed qui uim eius abnega-
 rint. Et istos auersare. ex his enim sunt
 qui subeunt in familias, & captiuas du-
 cunt mulierculas oneratas peccatis, quæ
 ducuntur concupiscentijs uarijs, semper
 discentes, nec unquàm ad cognitionem uerit-
 atis uenire ualentes. Quæadmodum autē
 Iannes & Iambres resistebant Moyse, ita
 & hi resistunt ueritati, homines mente
 corrupti, reprobj circa fidem, sed nō pro-
 ficient amplius. Siquidē amentia istorū
 euident erit omnibus, quæadmodum &
 illorū fuit. Tu quoque affectatus es doctrinā
 meam, institutionē, ppositū, fidem, leni-
 tatem, charitatē, patientiā, persecutiones,
 afflictiones, quæ mihi acciderunt An-
 tiochiæ, Iconij, Lystris, quas persecutio-
 nes sustinuerim. Et ex omnibus eripuit
 me dñs, sed & omnes, qui uolunt pie ui-
 uere in Christo Iesu, persecutionē patien-
 tur. Porro mali homines, & impostores
 proficient in peius, dum & in errorē ad-
 ducunt & errant ipsi. At tu persistito in
 his quæ didicisti, & quæ tibi concredita
 sunt, sciens à quo didiceris, & quæ à puero
 sacras literas noueris, quæ te possunt eru-
 ditum reddere ad salutē per fidem, quæ
 est in Christo Iesu. Omnis scriptura di-
 uinitus inspirata, & utilis ad doctrinam,
 ad redargutionē, ad correctionē, ad in-
 stitutionem, quæ est in iusticia, ut inte-
 ger sit dei homo, ad omne opus bonum
 apparatus. Obtestor igitur ego coram
 deo, & domino Iesu Christo, qui iudica-
 turus

κρίναρ ζώντας καὶ νεκρούς κτλ πλὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν, καὶ πλὴν βασιλείαν αὐτῶν. κήρυξομ τὸν λόγον. ἐπίσημι ἐνκαίρως, ἀκαιίρως. ἔλεγχομ, ἐπιτίμησομ, παρακάλομ ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδασχῇ. ἔσοι γὰρ καιρός, ὅτε φθὶ ὑγιανύσκει διδασκαλίαις οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κτλ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίαις ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσσι διδασκάλους, κηιδόμῃοι πλὴν ἀκοῶν, καὶ ἀπὸ μὲν τῶν ἀληθειῶν πλὴν ἀκοῶν ἀποστρέψουσι, ἐπὶ δὲ τοῖς μύθοις ἐκτραπήσονται. Σὺ δὲ νῆφε ἐν πάσῃ, κακοπάθειον, ἔργον ποιήσομ ἐναγγελισοῦ, πλὴν διακονίαν σου πληροφόρησομ. ἐγὼ γὰρ ἦδη πένδομα, καὶ ὁ καιρός φθὶ ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφῆσκε. τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσμα, τὸν δρόμον τετέλεκα, πλὴν πῆσι τετήρηκα. λοιπὸν ἀπὸ κατὰ μοι ὁ φθὶ δικαιοσύνης σέφανθ, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριθ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιθ κριτής, ὃν μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἡγαπηκόσι πλὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν. πούδασον ἐλθέθ πρὸς με ταχέως. διμᾶς γὰρ με ἐγκατέλιπερ, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθ εις θεσσαλονικίαν. κρησκη εις γαλατίαν, τίτθ εις δαλματίαν. λουκᾶς ὄσι μόνθ μετῆ μου. μάρομ ἀναλαβὼν ἄγε μετὰ σεαυτῶν, ἔσι γὰρ μοι ἔυχρησθ εις διακονίαν. τυχηκόμ δὲ ἀπέστα εις ἔφεσον. τὸν φαλόνην, ὃν ἀπέλιπομ ἐν τρωάδι παρὰ κάρπῳ, ἐρχόμθ φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλισα τὰς μεμβράνας. Ἀλέξανδρθ ὁ χαλκεὺς πολλὰ μοι κακὰ ἐνεδείξατο, ἀποδῶν αὐτῶν ὁ κύριθ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, ὃν καὶ σὺ φυλάσσε, λίαν γὰρ ἀνθέσκηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις. ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδεὶς μοι συμπαραγγέτο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπομ. καὶ αὐτοῖς λογιθεῖν, ὁ δὲ κύριός μοι παρέση, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δὲ ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐξῆύθω

turus est uiuos & mortuos in apparitione sua, & in regno suo. prædica sermone, inusta tempestiue, intempestiue. argue, increpa. exhortare cum omni lenitate & doctrina. Nam erit tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed iuxta concupiscentias suas coaceruabunt sibi doctores, ij quibus pruriunt aures, & à ueritate quidem aures auertent, ad fabulas uero conuertentur. At tu uigila in omnibus, obdura in afflictionibus, opus perage euangelistæ, ministerium tuum ad plenum probatum reddito. Nam ipse iam immolor, & tempus meæ resolutionis instat. Certamē bonum decertauī, cursum consummaui, fidem seruaui. Quod superest, reposita est mihi iusticiæ corona, quam reddet mihi dominus in illo die, qui est iustus iudex, non solum autem mihi, sed & omnibus qui diligunt aduentum ipsius. Da operam, ut uenias ad me cito. Nam Demas me reliquit, amplexus præsens sæculum, & profectus est Thessalonicam, Crescēs in Galatiam, Titus in Dalmatiam. Lucas mecum est solus. Marcum assumptum adducito unā tecum, est enim mihi perutilis ad ministerium. Porrò Tychicum misi Ephesum. Penulam quam reliqui Troade apud Carpum, cum uenies apporta, & libros, maxime autem membranas. Alexander faber ærarius multis malis me affecit, reddat illi dominus iuxta facta sua, quem & tu caue. Vehementer enim restitit sermone nostris. In prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me deseruerunt. Ne illis imputetur, sed dominus mihi adfuit, & confortauit me, ut per me præconium expleretur, & audirent omnes gentes, &

ὅσα δόγματα
πὸ οὐδὲ ἀπερπατήθη

ἔρξῦδῶν ἐκ σώματ' ἰσίου, καὶ ῥύσε-
ταί με ὁ κύρι' ἀπὸ παντὸς ἔργου πονη-
ροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν
ἐπιφανίον, ἢ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰ-
ώνων, ἀμήν. Ἀσπασμα πρίσκου καὶ ἰσίου
λαμ, καὶ τὸν ὀνησιφόρου ὀικου. ἔρασε ἔμε-
νεμ ἐν κορίνθῳ, τροφοίμου δὲ ἀπέλιπον ἐν
μιλήτῳ ἀδινούτῳ. σπουδασομ πρὸ χα-
μῶν ἐλθεῖν. ἀσπάζεταί σε εὐβουλ', καὶ
πρόδης, καὶ λίν', καὶ κλαυδία, καὶ οἱ
ἀδελφοὶ πάντες. ὁ κύρι' ἰησοῦς χριστός
μετὰ τοῦ πνεύματός σου. ἡ χάρις μετ' ὑ-
μῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης ἡ πρὸς τιμόθεον δευ-
τέρα, ὑπεπάρεση παῦλος τῷ καίσαρι νέ-
ρωνι ἐκ δευτέρου πάλου.

creptus fui ex ore leonis, & eripiet me do-
minus ab omni facto malo, servabitque
in regnum suum coeleste, cui gloria in
saecula saeculorum, Amen. Saluta Pri-
scam & Aquilam, & Onesiphori fami-
liam. Erastus mansit Corinthi, Trophi-
mum autem reliqui in Mileto languen-
tem. Da operam, ut uenias ante hye-
mem. Salutatur te Eubulus, & Pudens, &
Linus, & Claudia, & fratres omnes. Do-
minus Iesus Christus cum spiritu tuo.
Gratia uobiscum. Amen.

Scripta è Rhoma ad Timotheum se-
cunda, cum Paulus iterum sisteret Cæ-
sari Neroni.

ΠΡΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ΕΠΙ-
ΣΤΟΛΗΣ ΠΑΥΛΟΥ.

ΑΥΤΗΝ ἐπισέλλα ἀπὸ νικοπόλεως, ἐκῆ γὰρ παρεχόμεσιν, ἢ δὲ προφάσις ἐν
ἐπιστολῆς αὐτῆ. εἰς μὲν τὴν κρήτῳ ἀπέλιπε τὸν τίτον, ἵνα καταστήσῃ καὶ πόλεις
κληρικούς. πολλῶν δὲ ὄντων ἐκῆ τῶν ἐπιχεροῦτων προφάσις τοῦ νόμου ἀπατᾶν
τοὺς λαούς, μετ' ὃ μαθὼν ὁ παῦλ' ἔγραψε. καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν τῷ θεῷ
διὰ τὴν αὐτοῦ εὐλάβειαν, σκμάνει τὴν ἐν χριστῷ πίσιν μὴ νεωτέρου εἶναι, ἀλλ' ὅτι αἰών' ἡτοιμά-
σθαι καὶ ἐπικυγέλιαι παρὰ τοῦ θεοῦ ταύτῳ. ἔπειτα περὶ ἐν καταστάσει τῶν κληρικῶν καὶ
τούτων διδασκαί, πῶς, καὶ ὁποῖος αὐτοὺς εἶναι δεῖ. καὶ ἐπιτιμᾶν δὲ ἐντέλλεται αὐτῷ τοῖς ἀν-
τιλέγουσι τῇ ὑγιαινόντῃ πίσει, μάλις δὲ τὴν ἐκ περιτομῆς. εἰδέναι τὴν τοὺς κλητάς, ὅτι ἀργοί
εἰσι, καὶ χρηζοσιν ἐπιτιμίας. διδάξας δὲ πάντα τὰ βρώματα καθαρὰ εἶναι τοῖς καθαρῶν, καὶ
ὁποῖος εἶναι δεῖ τὰς πρεσβυτίδας τὰς ὀφειλούσας σωφρονίζαν τὰς νέας. παρὰ τὴν πῶς δεῖ καὶ
τοὺς δούλους τοῖς ἰδίους δεσπότης ὑπερεῖν. καὶ τέλος ὑπομνήσας, ὅτι ἡ τῶ σωτῆρος χάρις
οὐκ ὅτι ἔργων ἡμᾶς ἐδικαίωσεν, ἀλλὰ τῇ ἰδίᾳ φιλανθρωπίᾳ, καὶ παραγγείλας τὰς νομικὰς μά-
χας ἐκτρέπεσθαι ὡς ἀνεχωντῶσας, δηλοῖ αὐτῷ, μετὰ τὸ πέμψαι πρὸς αὐτὸν ἀρτεμάμ, ἵνα ἔλθῃ
πρὸς αὐτόν. ἐνετείλατό τε αὐτῷ ὡς διδασκαί, καὶ τὴν αὐτοῦ καλῶν ἔργων προϊῶσθαι. καὶ ὄν-
τως τελειοῖ τὴν ἐπιστολῶν.

In epistolam

IN EPISTOLAM AD TITVM, ARGVMENTVM
PER ERASMV ROTERODAMVM.

Titum discipulum suū ac filiū loco habitū, ob eximias dotes insulæ nobilissimæ Cretæ præfecerat apostolus, & illincabiens, archiepiscopum consecratur. Huic scribit ex urbe Nicopoli, quæ est in Actiaco littore, rebus, ut apparet, adhuc tranquillioribus. siquidem afflictionum aut persecutionum nulla mentio. Monet autem, ut quod ipse apud Cretenses cœperat, consummet absoluatq̄, & per singulas ciuitates, quas centum habuisse memoratur ea insula, episcopos instituat, quos & presbyteros uocat, idonei episcopi formam præscribens. Et quoniam huc quoq̄ penetrarant pseudapostoli, qui Iudaismū suum omnibus ingerebant, animat eum, ut eos fortiter reiiciat ac refutet. Deinde personarum & ætatum præscribit officia, quemadmodum Timotheo præscribit illud addens, ne quisquam Christianæ religionis prætextu principibus aut magistratibus resisteret, suo fungentibus officio, quamuis essent à Christi fide alieni, quin magis eos leniter ferendos, si quando forte, uolente deo, & illi resipiscant. Postremo iubet, Titum ad se uenire Nicopolim, sed non priusq̄ Paulus Artemiam aut Tychicū illuc misisset, ne Cretenses destituti uiderentur episcopi solatio. FINIS.

ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΠΑΥΛΟΥ.

EPISTOLA PAULI
AD TITVM.

ΑΥΛΟΣ δ' ἔστω δει
οῦ, ἀπόστολος δὲ
Ἰησοῦ Χριστοῦ κα-
τὰ πῶσιμ ἐκλεκτῶν
θεοῦ, καὶ ἐπίγνω-
σιμ ἀληθείας, φιλ-
κατ' εὐσέβειαν ἐπ' ἐλ-
πίδι ζωῆς αἰωνίου,
ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀφθνήσκων θεὸς πρὸ χρό-
νων αἰώνιων. ἐφανερώσε δὲ καιροῦ ἰδί-
οις τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν κηρύγματι, ὃ
ἐπισεύδω ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτή-
ρος ἡμῶν θεοῦ, τίτω γνησίῳ τέκνῳ κα-
τὰ κοινὴν πίσιν. χάρις, ἔλεος, εὐεργα-
τὶα ἀπὸ

Aulus seruus dei, apo-
stolus autē Iesu Chri-
sti iuxta fidem electo-
rum dei, & agnitionē
ueritatis, quæ est se-
cundum pietatem in
spe uitæ æternæ, quam promisit is, qui
mentiri nescit deus ante tempora æter-
na. Patefecit autem temporibus suis ser-
monem suum per prædicationem, quæ
cōmissa est mihi scđm delegationē serua-
toris nostri dei, Tito germano filio iuxta
cōmunē fidem. Gratia, misericordia, pax
à deo

ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ
 τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. τούτου χάριμ κατέλι-
 πόμ σε ἐν κρήτη, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδίορ-
 θώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ νόμον πρεσβυτέ-
 ρος, ὡς ἐγὼ σοι διεταξάμην. εἴ τις ὄσιμ
 ἀνέγκλητος, μίᾳς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα
 ἔχωμ πιστὰ, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ
 ἀνυπότακτα. δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκ-
 κλητον εἶναι, ὡς θεοῦ οἰκονόμου, μὴ ἀν-
 δάδη, μὴ ὀργίλου, μὴ πάροινου, μὴ πλῆ-
 κτῆ, μὴ ἀχρόκορδῆ, ἀλλὰ φιλόξενου,
 φιλάγαθου, σώφρονος, δίκαιου, ὀσίου,
 ἐγκρατῆ, ἀντεχόμενου τοῦ κατὰ πλὴν δι-
 δαχλῶ πωσοῦ λόγου, ἵνα διαβάσῃ καὶ πα-
 ρακαλῆμ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆ ὑγιανού-
 σῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχῃ. εἴσι
 γὰρ πολλοὶ ἀνυπότακτοι, καὶ ματαολό-
 γοι, καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περι-
 τομῆς, οὗς δεῖ ἐπισομίζεμ, οἱ τινες ὅλους
 οἰκὸς ἀνατρέψουσι, διδάσκοντες ἂ μὴ δεῖ
 ἀχροῦ κέρδους χάριμ. εἴπέ τις ἐξ αὐτῶν,
 ἰδίῳ αὐτῶν προφήτης. κηῖτες αἰεὶ ψεῦσαι,
 κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. ἢ μαρτυρία
 αὐτῆ ὄσιμ ἀληθινῆ. διὲν αὐτῶν ἐλεγχῆ αὐ-
 τοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιάνωσιμ ἐν τῇ πί-
 σῃ, μὴ προσέχοντες ἰουδαϊκοῖς μύθοις, ἃ
 ἐντολαῖς ἀνδρώπων, ἀποσφερομλῶμ πλὴν
 ἀλήθειαν. πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαρ-
 ροῖς. τῶς δὲ μεμῖασμλῶις, καὶ ἀπίστοις οὐ-
 δὲμ καθαρῶν, ἀλλὰ μεμῖανται αὐτῶν καὶ
 ὁ νόσ καὶ ἡ σωείδῃσις. θεὸν ὁμολογεῖσιμ
 εἰδέναι, τῶς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδέλυ-
 κτοὶ ὄντες καὶ ἀπαθεῖς, καὶ πρὸς πᾶμ ἔρ-
 γον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

Σὺ δὲ λάλει, ἃ πρόπει τῇ ὑγιανούσῃ διδα-
 σκαλίᾳ. πρεσβύτας, νηφαλίους εἶναι, σεμνούς,
 σώφρονος, ὑγιάνοντας τῆ πίσει, τῆ ἀγάπῃ,
 τῆ ὑπομονῆ. πρεσβύτιδας ὡσαύτως, ἐν
 κατασῆματι ἴσρο πρεπῆς, μὴ δῖαβόλους,
 μὴ οἶνω πολλῶ δεδουλωμλῶας, κα-
 λωδιδασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσι τὰς
 νέας

à deo patre, & dño Iesu Christo seruator
 re nostro. Huius rei gratia reliqui te in
 Creta, ut quæ defunt, pergas corrigere, &
 constituas oppidatim presbyteros, sicut
 ego tibi ordinaram. Si quis est inculpa-
 tus unius uxoris uir, liberos habens fide-
 les, non obnoxios crimini luxus, aut qui
 nō sint intractabiles. Oportet em̄ episco-
 pum inculpatū esse, tanq̄ dei dispensa-
 torem, nō præfractū, nō iracundum, nō
 uinosum, nō percussorē, nō turpiter lucro
 deditū, sed hospitem, bonarū rerū stu-
 diosum, sobriū, iustum, piū, tēperantē,
 tenacē eius qui scdm̄ doctrinā est, fidelis
 sermonis, ut potens sit etiā exhortari per
 doctrinā sanam, & cōtradictēs conuin-
 cere. Sunt em̄ multi intractabiles, & ua-
 niloqui, & mentiū seductores: maxime ij
 qui sunt ex circumcissione, quib⁹ oportet
 obturare os, qui totas domos subuertūt,
 docētes, quæ nō oportet, turpis lucri gra-
 tia. Dixit quidā ex istis, proprius ipsorū
 propheta: Cretenses semper mendaces,
 malæ bestia, uentres pigri. testimonium
 hoc est uerum. Quam ob causam redar-
 guito illos seucriter, ut sani sint in fide,
 nō attēdentes Iudaicis fabulis, & præce-
 ptis hominum, auersantium ueritatem.
 Omnia quidem pura puris. Porro pol-
 lutis & infidelibus nihil est purum, sed
 polluta est illorum & mens & cōscientia.
 Deum profitentur se scire, cæterū factis
 negant, cum sint abominabiles, & immo-
 rigeri, & ad omne opus bonum reprobī.

Tu uero loquere, quæ decent sanam
 doctrinam. Senes, ut sobrii sint, graues,
 modesti, sani fide, charitate, patientia.
 Anus itidem, ut in habitu sint, qui reli-
 gionem deceat, non calumniatrices, non
 uino multo seruietes, ut honesta do-
 ceant, quo possint modestas reddere
 adolescentulas.

Ο γονκτ em̄ Epi-
 scopum inculpatū
 esse, tanq̄ dei
 dispensatorē

θείας, φιλόφρονες εἶναι, φιλοτέκνους, σώφρονες, ἀγνάς, δικουζές, ἀγαθάς, ὑποτάσσουμνάς τῶς ἰδίοις ἀνδράσιμ, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται. τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παραινάει σωφρονεῖν, περὶ πάντα σεαυτὸν παραινόμωμ τύπομ καλῶμ ἐργωμ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδύαθοιρίᾳμ, σεμνότητᾳ, λόγωμ ὑγιῆ, ἀκατάγνωσομ, ἵνα ὁ ὄξεναντίας ἐντραπῆ, μηδὲμ ἐχωμ περὶ ἡμῶμ λέγαμ φαῦλομ, δούλομς ἰδίοις δεπώτομς ὑποτάσσειομ, ἐν πᾶσιμ εὐαρέσομς εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομ μλύομς, ἀλλὰ πῶσιμ πᾶσαμ ἐνδανυμλύομς ἀγαθῶμ, ἵνα πῶμ διδασκαλίᾳμ τῶ σωτῆρομς ἡμῶμ θεοῦ κοσμῶσιμ ἐν πᾶσιμ. ἐπιφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σωτῆριῶμ πᾶσιμ ἀνδρώποιοι, παιδεύσσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι πῶμ ἀσέβειαμ καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνωμς καὶ δικαίωμς καὶ εὐσεβῶμς ζῆσωμμεν ἐν τῷ νῶμ αἰῶνι, προδεδόμμενοι πῶμ μακαρίᾳμ ἐλπίδαμ, καὶ ἐπιφάνειαμ φηι δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆριῶμ ἡμῶμ ἰησοῦ χριστοῦ, ὃς ἐδωκεμ ἑαυτοῦ ὑπὲρ ἡμῶμ, ἵνα λυτρώσκηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρῆσῃ ἑαυτοῦ λαὸμ περὶ δόσιμ, ζῆλωτῶμ καλῶμ ἐργωμ. ταῦτα λέλει, καὶ παραινάει, καὶ ἐλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς. μηδεὶς σου περιφρονεῖτω.

Ἰπομίμνησκε ἀντοῦς, ἀρχαῖς καὶ ὄξισίμς ὑποτάσσειομς, παραινόμωμς, πρὸς πᾶμ ἐργωμ ἀγαθὸμ ἐτοίμωμς εἶναι, μηδένα βλασφημῆμ, ἀμάχομς εἶναι, ἐπιθεκῆς, πᾶσαμ ἐν δανυμλύομς πρῶτῆτᾳ πρὸς πάντασ ἀνδρώποιομς. ἡμῶμ γὰρ ποτε καὶ ἡμῆς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμωμοι, δολέοντεμς ἐπιθυμίας, καὶ ἡδοναῖς ποικίλαμς, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνωμ δῖάγοντεμς, συγκοί, μισοῦμτεμς ἀλλήλομς. οπε δὲ ἡ χριστότης, καὶ ἡ φιλανδρωπίᾳ ἐπεφάνη τῶ σωτῆριῶμ ἡμῶμ θεοῦ, ὃμκ ὄξ ἐργωμ τῷ ἐν δικαιοσύμωμ, ὡμ ἐποιήσαμμεν ἡμῆς

adolescentulas, ut maritos suos diligant, ut liberos ament, ut sobriæ sint, pura. domus custodes, bonæ, subditæ suis uiris, ne sermo dei male audiat. Adolescentes cōsimiliter adhortare, ut sobrii sint, super omnia temetipsum præbēs formam bonorum operū in doctrina, integritatem, grauitatē, sermonē sanum, irreprehensibilem: ut is qui repugnat rubore suffundatur, nihil habens, quod de uobis dicat mali. Seruos hortare, ut suis dominis pareant, in omnibus illis placeant, non re-spondatores, non suffurantes, sed fidem omnē ostendentes bonam, ut doctrinā seruatoris nostri dei ornent in oīibus. Apparuit em̄ gratia dei, salutifera omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegata impietate & mundanis cōcupiscentijs, sobrie & iuste & pie uiuam⁹ in præsentī sæculo, expectantes beatā illam spem, & apparitionē gloriæ magni dei, & seruatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum p nobis, ut redimeret nos ab oīi iniquitate, & purificaret sibīpsī populū peculiarem, sectatorē bonorū operum. Hæc loquere, & hortare, & argue cum omni præcipiendi studio. Nemo te despiciat. Admoneto illos, ut principatibus ac potestatibus subditi sint, ut magistratibus pareant, ut ad om̄e opus bonum sint parati, ne de quoquam maledicant, ne sint pugnaces sed humani, omnem exhibentes mansuetudinē erga omnes homines. Nam eramus quondā & nos stulti, inobedientes, errantes, seruietes desyderijs ac uoluptatibus uarijs, in malitia & inuidia degentes, odiosi, inuicem odio prosequentes. At postquam bonitas, & erga homines amor apparuit seruatoris nostri dei, non ex operibus quæ sunt in iusticia, quæ faciebamus nos,

Nemo te despiciat
 III

ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτὸν ἔλεον ἔσωσεν ἡ-
 μαῖς, διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἄνα-
 κωνώσεως πνεύματι ἁγίου, ὃν ἔχεμεν
 ἐφ' ἡμᾶς πλησίως, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σω-
 τῆς ἡμῶν, ἵνα δικαιοδέντες τῆ ἐκείνου
 χάριτι, κληρονόμοι γινόμεθα, κατ' ἐλπίδα
 ζωῆς αἰωνίης. πιστὸς ὁ λόγος. περὶ τούτων
 βέλομαι σε διαβεβαιῶσαι, ἵνα φροντίσω-
 σι καλῶν ἔργων προϊσταθεὶς οἱ πεπισθυκό-
 τες τοῦ θεοῦ. ταῦτά ὄντι τὰ καλὰ καὶ ὠφέ-
 λιμα τῆς ἀνθρώποις. μωρὰς δὲ ζητήσεις,
 καὶ γενεαλογίας, καὶ ἔρας, καὶ μάχας νο-
 μικὰς περιΐτασο. ἐσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ
 μάταιαι. αἰρετικὸν ἀνδρωπορ μετὰ μίαν
 καὶ δυνάμεν νοθεσίαν παρῶν, εἰδὼς, ὅτι
 ἔξερσῃαι ὁ τοιοῦτος, καὶ ἀμαρτάνει ὡς
 αὐτοκατάκριτος. οἱ αὖτε μεμψαυρετὰν
 πρὸς σε ἢ τυχικόν, πούδασον ἐλθεῖν πρὸς
 με εἰς νικόπολιν, ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παρῶ-
 χαμάσαι. κλυῖν τὸν νομικὸν καὶ ἀπολλῶ
 πωδῶς πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτῆς λεί-
 πῃ. μανθαιέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι, κα-
 λῶν ἔργων προϊσταθεὶς εἰς τὰς ἀναγκαίους
 χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἀκαρποὶ. ἀσπάζονται σε
 οἱ μετ' ἐμὲ πάντες. ἀσπασαί τὸν φιλοῦν-
 τας ἡμᾶς ἐν πίστι. ἡ χάρις μετὰ πάντων
 ὑμῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἐκ νικοπόλεως ἐν
 μακεδονίας.

Scripta ex Nicopoli
 Macedonia.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Αὐτὴν ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, ἢ δὲ πρόφασιν ἐν ἐπιστολῆς αὐτῆς. ὀνήσιμος ὁ οἰκίτης
 φιλήμονος ἔφυγε, καὶ ἀπελθὼν πρὸς τὸν ἀπόστολον, κατηχῆσθαι παρ' αὐτῷ, καὶ
 γέγονεν αὐτῷ χηρὸς ἐν ἐπίσκοπον. περὶ τούτου τοιοῦτον γράφη φιλήμονι, ἵνα
 τιδέμενος αὐτῷ τὸν ὀνήσιμον, ἵνα προσέχη αὐτῷ γνησίως, καὶ μηκέτι ἔχη αὐτὸν
 ὡς ἄλλο, ἀλλ' ὡς ἀδελφόν. προετρέφετο δὲ αὐτὸν καὶ ξενίαν αὐτῷ ἐτοιμάσαι, ἵνα ἐὰν ἔλθῃ, εὖ
 ποῖ μείνῃ. καὶ οὕτως τελεσθὶ τὴν ἐπιστολήν.

In epistolam

IN EPISTOLAM AD PHILEMONEM, ARGVMENTVM PER ERASMV M ROTERODAMVM.

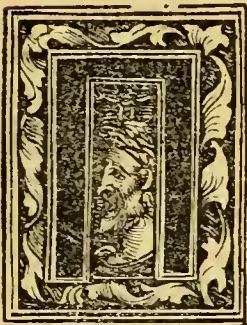

Ræci tradunt, hunc Philemonē genere Phrygem fuisse: quam nationem intractabilem ac seruilem esse, uel Græco prouerbio iactatū est: Phryx plagis emendatur. Quem tamē Paulus ob pietatē & officia in sanctos, inter præcipuos habuit amicos. Huius seruus Onesim⁹ Rhomam profugerat nō sine furto, quod ferè serui solent. Illic audito Paulo, qui tum in uinculis erat, euangelicam doctrinā amplexus est, ac Paulo seruiuit in carcere. Verum ne quid herus ob serui fugam animo cruciaret, remittit eum: sed miro studio miratēq; ciuilitate seruum & fugitiuum & compilatorem domino reconcilians, se interim sponso rem offerens, depensurus, si quid ille suppilasset in fuga. Scribit enim è uinculis per dictum Onesimum, quem & filium uocat. FINIS.

ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ.

AD PHILEMONEM EPISTOLA PAULI.

ΑΥΛΟΣ δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ Τιμόθεοῦ ὁ ἀδελφός φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ σωεργῷ ἡμῶν, καὶ ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπητῇ, καὶ ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ' ἰκόν σου ἐκκλησίᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ πάντοτε μνήσασθε ποιεῖτε ἐπὶ ᾧ προσδοκῶμεν, ἀκούω σου πῶς ἀγάπῃ καὶ πῶς πίστιν, ἢ ἔχασθαι πρὸς τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, ὅπως ἢ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργῆς χάριτος ἐν ἐπιγνώσει πάντων ἀγαθῶν, τοῖς ὑμῖν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν. Χάρις γὰρ ἔχομεν πολλὴν καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ ἀπλάγχνα ἡμῶν ἀγίων ἀναπέπαιναν διὰ σοῦ ἀδελφεέ. διὸ πολλὴν

Aulus uinctus Christi Iesu & Timotheus frater, Philemoni dilecto & collegæ nostro, & Apphiæ dilectæ, & Archippo comilitoni nostro, & quæ domi tuæ est, congregationi. Gratia uobis & pax à deo patre nostro, & domino Iesu Christo. Gratias ago deo meo, semper mentionem tui faciens in precibus meis, cum audiam tuam charitatē ac fidem, quam habes erga dominum Iesum, & erga omnes sanctos, ut communicatio fidei tuæ efficax fiat in agnitione omnis boni, quod est in uobis erga Christum Iesum. Gaudium enim habemus multum, & consolationem in dilectione tua, quod uiscera sanctorum refocillata sunt per te frater. Quapropter quamuis mul-

R tam

Handwritten note: *Handwritten note in the right margin.*

πολλὴν ἐν χριστῷ παρρησίαν ἔχωμ ἐπιτάξι-
 σαρ σοι ὅ ἀνήκομ, διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον
 παρὰ καλῶ, τοῖς τοῖς ὡμ, ὡς παῦλος
 προσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιοις ἰησοῦ χριστοῦ.
 παρὰ καλῶ σε πρὸς τὸν ἐμὸν τέκνον, ὃν ἐγγύθησα
 ἐν τοῖς δεσμοῖς μου, ὁ νόσιμον, τὸν ποτὲ σοὶ
 ἀρχισον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ ἔυχρισον, ὃν
 ἀνέπεμφα, σὺ ἢ αὐτῶν, τρεῖς, τὰ ἐμὰ σπλάγ-
 χνα προσλαβῶ, ὃν ἐγὼ ἐβυλόμην πρὸς ἐ-
 μαυτὸν κατέχευμ, ἵνα ὑπὲρ σοῦ διακονῆ μοι
 ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου, χωρὶς δὲ φιλ-
 σῆς γνώμης οὐδὲμ ἠδέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ
 ὡς ἦν ἀνάγκη ἀγαθὸν σοῦ ἢ, ἀλλὰ ἦν
 ἐκείσιν. τάχα γὰρ διὰ τὸ ἐχωρίδην πρὸς
 ὄραμ, ἵνα ἀνώριον αὐτῶν ἀπέχευμ, οὐκέτι ὡς
 δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δόλον, ἀδελφὸν ἀγαπῶ
 τὸν, μάλιστα ἐμοί, πόσω δὲ μᾶλλον σοὶ καὶ
 ἐν σαρκί, καὶ ἐν κυρίῳ; εἰ οὖν ἐμὲ ἔχεις κοι-
 νωνόν, προσλαβῶ αὐτῶν ὡς ἐμέ. εἰδὲ τι ἠδί-
 κησέ σε, ἢ ὀφείλει, τὸ ἐμοὶ ἐλλόγει. ἐγὼ
 παῦλος ἔγραφα τῇ ἐμῇ χειρί. ἐγὼ ἀποτί-
 σω. ἵνα μὴ λέγω σοι, ὅτι καὶ σεαυτὸν μοι
 προσοφείλει. ναὶ ἀδελφέ. ἐγὼ σου ὀναίμην
 ἐν κυρίῳ. ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν
 κυρίῳ. πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψα σοι.
 εἰδὼς, ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω, ποιήσεις. ἀμα-
 ρε καὶ ἐτοίμαζέ μοι ξενίαν. ἐλπίζω γὰρ,
 ὅτι καὶ διὰ τῶν προσδουχῶν ὑμῶν χάρι-
 σθήσομαι ὑμῖν. ἀσπάζονται σε ἐπαφροῶς
 ὁ σωαρχιστάτης μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ, μάρ-
 κος, ἀρίσταρχος, δημάς, λυκάς, οἱ σωεργοί
 μου. ἢ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ με-
 τὰ τὸ πνεύματος ὑμῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης δι' ὀνοσί-
 μου δικέτου.

Ἰπόθεσις

tam in Christo fiduciam habeam iniun-
 gendi tibi, id quod officij tui erat, tamen
 propter charitatē potius rogo; cum talis
 sim, nempe Paulus senex; nunc autē etiā
 uinctus Iesu Christi. Rogo autē p filio
 meo, quē genui in uinculis meis, Onesti-
 mo, quondā tibi inutili, nunc uero tibi &
 mihi perutili, quē remisi. Tu autē eum,
 hoc est, uiscera mea suscipe, quem ego cu-
 piebam apud me retinere, ut p te mini-
 straret mihi in uinculis euāgelij, sed absq̄
 tua sentētia nihil uolui facere, ne uelut ex
 necessitate bonū tuum esset, sed sponta-
 neum. Nam p̄pterea forsitan secessit ad
 tempus, ut aeternū eum reciperes, nō iam
 ut seruū, sed supra seruū, nempe fratrē
 dilectū, maxime mihi, quanto autē ma-
 gis tibi, & in carne, & in dño. Si igit̄ me
 habes cōfortē, suscipe illū tanq̄ me. Qu-
 si quid læsit te, aut debet, hoc mihi impu-
 tato. Ego Paulus scripsi mea manu. Ego
 depēdam. ut ne dicam, qđ etiā teipsum
 mihi insuper debes. Etiam frater. Ego te
 fruar in dño. Refocilla mea uiscera in do-
 mino. Confusus de obedientia tua scripsi
 tibi. sciens, qđ etiā ultra q̄ dico, facturus
 sis. Simul autē etiā prępara mihi hospiti-
 um. Spero em̄, qđ auxilio precum ue-
 strarū donabor uobis. Salutant te Epa-
 phras cōcaptiuus meus in Christo Iesu,
 Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas,
 adiutores mei. Gratia domini nostri Ie-
 su Christi sit cū spiritu uestro. Amen.

Missā fuit è Rhoma per One-
 simum seruum.

ΠΡΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ
ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΑΙΤΗΝ ἐπισέλλει ἀπὸ ἰταλίας, ἢ δὲ πρόσφασις ἐστὶ ἐπιστολῆς αὐτῆς, ἐπειδὴ οἱ ἰσ-
δαῖοι ἐνίσταντο τῷ νόμῳ καὶ ταῖς σκῆαις, διὰ τοιοῦτο ὁ ἀπόστολος παῦλος διδάσκα-
λος ἐδυνῶν γενόμενος, καὶ εἰς τὰ ἔθνη ἀποσταλείς, κηρύττει τὸ εὐαγγέλιον. ἡρά-
ρας τε πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, ἡράρει λοιπὸν καὶ τοῖς ἐκ περιτομῆς πιστεύουσι ἐβραί-
οις ἀποδεικτικῶς ταύτῃ ἐπιστολῇ, περὶ ἐν τῷ χριστῷ παρρησίας, καὶ τοῦ πεπαῦσθαι τὴν σκῆ-
αν τοῦ νόμου. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδείκνυσσι τὴν προφήτως ἀπεισάξασθαι, ἵνα πρὸς τὸ σωτήριον ἀπαγα-
γείωσι, καὶ μετὰ τοῦτο αὐτὸς ἔλθῃ, δούλους τε εἶναι τὴν προφήτως, καὶ μωυσῆα ἐν αὐτῷ παρρη-
σίας, αὐτὸν δὲ τὸν χριστὸν ἵδμεν εἶναι θεοῦ, διὸ οὐ τὰ πάντα γέγονε. καὶ ὅτι τὸν ἵδμεν τὸ θεὸς εἶναι ἀνθρώ-
πων γενέσθαι, ἵνα διὰ ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ θυσίας καταργήσῃ τὸ θάνατον, οὐ γὰρ δι' αἱματῶ-
μόσχου, ἢ τράγου, ἀλλὰ δι' αἱματος χριστοῦ ἕσεως τὴν σωτηρίαν τοῖς ἀνθρώποις. ἀποδείκνυσσι δὲ, ὅτι
ὁ νόμος οὐδένα ἐτελείωσεν, ἀλλὰ σκῆαν εἶχε μὲν μελλόντων ἀγαθῶν. καὶ οὐ κατέπαυσεν ὁ λα-
ός, ἀλλὰ κοινὴ πᾶσι ἡμῖν ὑπολείπεται ἡ ἡμέρα ἐν καταπαύσει. πάλιν δὲ ἀποδείκνυσσι, ὅτι ἡ
ἱεραρχικὴ λειτουργία μετετέθη ἀπὸ Ααρῶν εἰς τὸν χριστόν, οὗ τύπος ἦν ὁ μελχισεδέκ. οὐκοῦν ἐκ τοῦ
λαοῦ τίς ἐδικαιώθη τὴν πατρίδα σημαίνει, καὶ οὐκ εἶς ἐργων νόμος. εἶτα πάλιν εἰς τὰ ἔθνη
προσηγάμενος αὐτὸν, καὶ ἀποδείξασθαι αὐτῶν τὴν διὰ χριστόν ὑπομονὴν, καὶ πείσασθαι τιμᾶν
τὴν πρεσβυτέραν, τελευτῇ τὴν ἐπιστολῇ.

IN EPISTOLAM AD HEBRAEOS, ARGUMENTVM
PER ERASMV M ROTERODAMVM.

Vlla gens obstinatoribus animis repugnabat euangelio Christi ἅ-
Iudæorū, qui Paulo etiam peculiariter erant infensi, quod se gentium
apostolum profiteretur, quas Iudæi ut prophanas & impias abomi-
nabantur, quodque legem Mosaicam, quam illi sacrosanctam habe-
bant, & euangelij uice per uniuersum orbem spargi cupiebant, antiquare uideret.
Adeo ut essent inter hos quoque qui Christi doctrinam receperant, qui putarent le-
gis obseruatione cum euangelio miscendam. Hierosolymis igitur qui crediderant,
uarijs calamitatibus afficiebantur ab ijs, qui resistebant euangelio (nam penes hos
erat publica autoritas) coniciebantur in uincula, caedebantur, diripiebantur illorū
bona. Hos itaque consolatur Paulus partim exemplo ueterum sanctorum, quorū
plerique similibus, aut grauioribus calamitatibus exerciti sunt, quo uirtus illorū esset
exploratio expectatioque, ac praecipue exemplo Christi, partim spe praemij coele-
stis. Deinde declarat, coruscante iam euangelio Christi, cessasse umbras legis Mo-
sicae, multa repetens ex ueteri testamento, & ad Christum accommodans. Docet
non ex obseruatione legis, ad tempus datae & imperfectae, sperandam esse salutē,
sed ex fide, qua ueteres etiam illi probatae sanctimoniae uiri, quorum memoria Iu-
daeis erat sacrosancta, deo potissimum placuissent. In fine tradit praecipua quaedam
ad mores Christianos facientia.

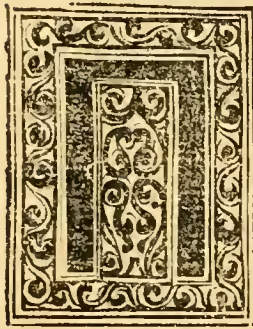
FINIS.

R 2

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ
ΤΟΥΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ.

BEATI PAULI APOSTOLI
EPISTOLA AD
HEBRAEOS.

ΟΛΥΜΕΡΩΣ ΗΘΗ
πολυτρόπως πάλα
ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς
παῖσιν ἐν τοῖς προ
φήταις, ἐπ' ἐχά
των τῶν ἡμερῶν τῶν
ἐλάλῃσιν ἡ
μῶν ἐν ἡμῖν, ὅρ ἔθηκε

κληρονόμον πάντων, δι' οὗ ἡθὴ τοὺς αἰῶνας
ἐποίησεν. ὅς ὡν ἀπαύγασμα ἡθὴ δόξης, ἡ
χαρακτήρ ἡθὴ ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε
τὰ πάντα ἡθὴ ῥήματι ἡθὴ δυνάμει αὐ
τοῦ, δι' αὐτοῦ καθαρισμὸν ποιήσας ἡμῶν
τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ
ἡθὴ μεγαλοσύνης ἐν ὑψηλοῖς, τοσούτων κρείτ
των γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσων διάφο
ρῶπερον παρ' αὐτοῦ κεκληρονόμηκεν ὄνομα
τίνι γὰρ εἶπερ ποτὲ τῶν ἀγγέλων. ἦ ὅς μου
εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; ἡθὴ πάλ
ιν. ἐγὼ εἶσμαι αὐτῶν εἰς πατέρας, καὶ αὐ
τοὺς ἔσμαι μοι εἰς υἱόν. ὅταν δὲ πάλιν εἰσα
γάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν δικαιοσύνην,
λέγει. ἡθὴ προσκωκυσάτωσαν αὐτῶν πάν
τες ἄγγελοι θεοῦ. ἡθὴ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέ
λους λέγει. ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐ
τοῦ πνεύματα, ἡθὴ τοὺς λειτουργοὺς αὐ
τοῦ πυρὸς φλόγα. πρὸς δὲ τὸν υἱόν, ὁ δρό
μος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ῥά
βδος ἐυθύτητος, ἡ ῥάβδος ἡθὴ βασιλείας σου.
ἡγάπησας δικαιοσύνην, ἡθὴ ἐμίσησας ἀνο
μίαν, διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεός, ὁ θεός σου
ἐλαίον ἀγαλλιᾶσεως πρὸς τοὺς μετόχους
σου. καὶ σὺ κατ' ἀρχὰς κτίσας τὴν γῆν ἐθεμε
λίωσας

EVUS OLIM
multiphariā,
multisq; mo
dis locut⁹ pa
tribus p pro
phetas, extre
mis dieb⁹ hi
sce locut⁹ est
nobis per fi

lium, quem cōstituit hæredem omnium,
per quem etiam sæcula cōdidit. qui cum
sit splendor gloriæ, & expressa imago
substantiæ illius, agat⁹ omnia uerbo
potentiæ suæ, per semetipsum purga
tione facta peccatorum nostrorum. con
fedit in dextra maiestatis in excelsis, tan
to præstantior factus angelis, quanto
excellenti⁹ præ illis fortitus est nomen.
Nam cui dixit unquam angelorum: Fi
lius meus es tu, ego hodie genui te? Ac
rursum: Ego ero ei pater, & ille erit mihi
filius. Rursum autem cum inducit pri
mogenitum in orbem terrarum, dicit:
Et adorent eum omnes angeli dei. Et
ad angelos quidem dicit: Qui creat an
gelos suos spiritus, & ministros suos
ignis flammam. Ad filium autē: Thro
nus tuus deus in sæculum sæculi, uirga
rectitudinis, uirga regni tui. Dilexisti
iusticiam & odisti iniquitatem, propter
ea unxit te deus, deus tuus, oleo exul
tationis ultra consortes tuos. Et tu in
initio domine terræ fundamenta icisti,
&

*Παύλος ποτὲ πρὸς
κατοὺς αὐτῶν.*

λίωσας, καὶ ἔργα ἧν̄ χειρῶν σου εἰσὶν δι' οὐ-
 ρανοί, αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ δῖα μένεις,
 καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται,
 καὶ ὡς περὶ βόλοιο ἐλίξεις αὐτούς,
 καὶ ἀλλαγήσονται. σὺ δὲ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ
 ἔτη σου οὐκ ἐκλείουσι. πρὸς τίναν δὲ ἧν̄
 ἀγγέλων ἔρρηκίμ ποτε; κἀθού ἐκ δεξιῶν
 μου, ὡς ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδι-
 ον ἧν̄ ποδῶν σου, οὐχὶ πάντες εἰσὶ λατρυ-
 γικὰ πνεύματα, εἰς δῖακονίαν ἀποστέλλο-
 μυνα, δῖα τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν
 σωτηρίαν;

Διὰ τὸτο δ' εἰ περιωστέρως ἡμᾶς προσέ-
 χασιν τοῖς ἀκροθῆσιν, μή ποτε παρὰ ῥῆσιν
 μιν. εἰ γὰρ ὁ δῖ' ἀγγέλων λαληθεῖς λό-
 γος ἐχρῆτο βέβαιος, καὶ πᾶσα παρὰ-
 φασίς καὶ παρὰ νόη ἔλαβεν ἐν δικῶν μιθρα-
 ποδοσίαν, ὡς ἡμεῖς ἐκφθίζόμεθα, τῆ-
 λικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας; ἦτις ἀρ-
 χῶ λαβοῦσα λαλῆσαι διὰ τὸ κυρίου, ὑπὸ
 ἧν̄ ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη, σω-
 πιμαρτυροῦν τὸ θεοῦ σημεῖοις τε καὶ
 τέρασιν, καὶ ποιικίλαις δυνάμεσιν, καὶ πνεύ-
 ματος ἁγίου μερισμοῖς, κατὰ πλὴν αὐτῶ
 θέλησιν. οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε πλὴν οἰ-
 κουμενῶν πλὴν μέλλουσιν πρὸς ἡε λαοῦ μιν.
 δι' ἐμαρτύρατο δὲ πού τις, λέγων, τί ὄζει
 ἀνδρῶν ὅτι μιμησῆκε αὐτῶ; ἢ ἦ ὄζει ἀν-
 δρῶν, ὅτι ἐπισκέπη αὐτόν; ἠλάφωσας
 αὐτόν βραχύτι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ
 τιμῇ ἐσεφάνωσας αὐτόν, καὶ κατέσκησας
 αὐτόν ἐπὶ τὰ ἔργα ἧν̄ χειρῶν σου. πάν-
 τα ὑπέταξας ὑποκάτω ἧν̄ ποδῶν αὐ-
 τοῦ. ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάν-
 τα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον.
 καὶ δὲ ὕπω ὄρω μιν αὐτῷ τὰ πάντα ὑ-
 ποτεταγμένα, τὸν δὲ βραχύτι παρ' ἀγ-
 γέλους ἠλάφωμῶν βλέπομεν ἰκσοῦν διὰ
 τὸ πᾶσιμα τοῦ θανάτου, δόξῃ καὶ τι-
 μῇ ἐσεφανομῶν, ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπέ-
 ραντὸς γενήσεται θανάτου. ἐπρεπε γὰρ αὐτῶ,
 δι' ὅμ

& opera manuum tuarum sunt caeli, ipsi
 peribunt, tu autem permanes, & omnes
 ut uestimentū ueterascent, ac uelut ami-
 ctum circumuolues eos, & mutabuntur.
 tu autem idem es, & anni tui non defi-
 cient. Ad quem autem angelorum dixit
 unquam? Sede à dextris meis, donec po-
 fuero inimicos tuos, scabellum pedum
 tuorum. Nonne omnes sunt admini-
 stratorij spiritus, qui in ministeriū emit-
 tuntur propter eos, qui haeredes erunt
 salutis? Propterea oportet nos ue-

II

hementius attendere, ijs quæ dicta sunt
 nobis, ne quando perfluamus. Etenim
 si is, qui per angelos dictus fuerat sermo,
 fuit firmus, & omnis transgressio & in-
 obedientia iustam praemij repensatio-
 nem accepit, quomodo nos effugiemus,
 si tantam neglexerimus salutē, quæ cum
 primum enarrari coeperit per ipsum do-
 minum, ab ijs qui audierant, in nos con-
 firmata fuit, attestante deo, & signis, &
 prodigijs simul, uarijsque uirtutibus, &
 spiritus sancti distributionibus, iuxta
 ipsius uoluntatē. Non em̄ angelis subie-
 cit orbem terræ futurum, de q̄ loquimur.
 Testatus est autē alicubi quidam, dicēs:
 Quid est homo, qd' memor es eius, aut
 filius hominis, qd' inuifis illum? Fecisti
 cum paululo inferiorē angelis, gloria &
 honore coronaisti eum, & cōstituisti eum
 super opera manuū tuarū. Om̄ia subie-
 cisti sub pedibus eius. In hoc em̄, qd' ei
 subiecit omnia, nihil omisit illi nō subie-
 ctum. At nondum uidemus illi om-
 nia esse subiecta. Eum uero qui pusil-
 lum quiddam diminutus fuerat infra
 angelos, cernimus Iesum, propter cru-
 ciatum mortis, gloria & honore coro-
 natum, ut per gratiam dei pro omni
 gustaret mortem. Decebat enim eum,
 R ; propter

δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' ὃν τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν φιλωτήριον αὐτῶν, διὰ πνευματικῶν τελειώσαι. ὅτε γὰρ ἁγιάσωμεν καὶ ἡμᾶς ἁγίαζόμενοι ἐν ἑαυτοῖς πάντες. δι' ἧν αἰτίαν οὐκ ἐπαχθόμεθα ἀδελφοὺς αὐτοῦ καλεῖν, λέγωμεν. ἀπαγγεῖλον τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. καὶ πάλιν. ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ. καὶ πάλιν. ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἃ μοι ἔδωκεν ὁ θεός. ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοιτώνηκε σαρκοῦ καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέχευεν ἑαυτῶν, ἵνα διὰ τὴν θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ θάνατον ἔχοντα τὴν θανάτου, τούτοις τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι φόβον θανάτου διαπαντὸς τὰ ζῶντες ἔχοντες δουλείας. οὐ γὰρ θήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ πῶμα τῷ ἀβραάμ ἐπιλαμβάνεται. ὅθεν ὡφείλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γίνῃ καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἰλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. ἐν ᾧ γὰρ πέποιθεν αὐτὸς θεοφειδῆς, δυνάται τῶν περὶ ἡμᾶς βοηθῆσαι.

Ὁθεν ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα, φιλῶν ὁμολογίας ἡμῶν χριστὸν ἰησοῦν, πιστὸν ὄντα ὅτι ποιήσαντι αὐτόν, ὡς καὶ μαῦσῆς ἐν ὅλῳ ὅτι οἶκῳ αὐτοῦ. πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ μαῦσῆν ἡξίωται, καὶ ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τὸ οἶκον ὁ κατασκευάσας αὐτόν. πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπὸ τινος. ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας, θεός. καὶ μαῦσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ ὅτι οἶκῳ αὐτοῦ, ὡς δευτέρου, εἰς μαρτύριον τῷ λαῷ ληθιστομύων. χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὅς οἶκος ἐσμὲν ἡμεῖς, ἐάν περ πλὴν παρρησίας, καὶ τὸ καύχημα φιλῶν ἐλπίδος

propter quem sunt omnia, & per quem sunt omnia, ut multis filiis in gloria adductis, principem salutis illorum per afflictiones perfectum redderet. quandoquidem & qui sanctificat, & qui sanctificantur, ex uno sunt omnes. Quā ob causam non erubescit fratres illos uocare, dicens: Annunciabo nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesiae laudabo te. Et rursus: Ego ero fidens in illo. Et iterum: Ecce ego & pueri, quos mihi dedit deus. Postea quippe igitur pueri commercium habent cum carne & sanguine, & ipse similiter particeps factus est eorundem, ut per mortem aboleret eum qui mortis habebat imperium, hoc est, diabolum, & liberos redderet eos, quicumque metu mortis per omnem uitam obnoxij erant seruituti. Non enim uidelicet angelos assumit, sed semen Abrahæ assumit. Unde debuit pro omnia fratribus similis reddi, ut misericors esset & fidelis pontifex, in his quæ apud deum forent agenda, ad expiandum peccata populi. Nam ex hoc quod ipsi contigit tentatum esse, potest & ijs qui tentant succurrere.

Unde fratres sancti, uocationis celestis participes, considerate apostolum & pontificem confessionis nostræ Christum Iesum, quod fidelis sit ei qui ipsum constituit, quemadmodum & Moyses in tota domo ipsius. Tanto namque maiore gloria, quam Moyses, hic dignus est habitus, quanto maiorem habet honorem is qui construxit domum, quam ipsa domus. Omnis enim domus construitur ab aliquo. Porro qui condidit omnia, deus est. Et Moyses quidem fidelis fuit in tota domo illius, ueluti minister, in testimonium eorum, quæ post dicenda erant. At Christus tanquam filius administravit domum ipsius, cuius domus sumus nos, si fiduciam, & gloriationem spei,

πίδ' ὁ, μέχρι τέλους βεβαίαν καταχῶ-
 μων. διὸ καὶ λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγι-
 ον, σήμερον ἐὰν φῶν ἡς αὐτὸ ἀκούση-
 τε, μὴ σκληρώητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς
 ἐν τῷ παραπικρασμῷ, κατὰ πλὴν ἡμέραν
 τὸ παρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅν ἐπειράσαμ
 με οἱ πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάμ με, καὶ
 εἶδομ τὰ ἔργα μου τριακόντα ἔτη. διὸ
 προσώχθισα τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ, καὶ εἶπον,
 δεῖ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἐγνω-
 σαρ τὰς ὁδοὺς μου, ὡς ὡμοσα ἐν τῇ ὄρ-
 γῇ μου, εἰ ἐισελεύσονται εἰς πλὴν κατάπαυ-
 σίμ μου. βλέπετε ἀδελφοί, μὴ ποτε ἔσῃ
 ἔμ τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας; ἐν
 τῷ ἀποσιῶν ἀπὸ θεοῦ ζῶντος, ἀλλὰ πα-
 ρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἡμέραν ἄλλοις
 ὅν τ' σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκληρω-
 θῆ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτη φῶν ἁμαρτίας. μέ-
 τοχοι γὰρ γεγόναμεν τῷ Χριστῷ, ἐὰν περ
 πλὴν ἀρχῶν φῶν ὑποστάσεως, μέχρι τέλους βε-
 βαίαν καταχῶμον, ἐν τῷ λέγεσθαι, σή-
 μερον ἐὰν φῶν ἡς αὐτὸ ἀκούσητε, μὴ
 σκληρώητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ
 παραπικρασμῷ. τινὲς γὰρ ἀκούσαντες πα-
 ρεπίκρανα, ἀλλ' ὅν πάντες οἱ ἐλθόντες ἐξ
 αἰγύπτου διὰ Μωσέως, τίσι δὲ προσώχθι-
 σε τριακόντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτή-
 σασιν; ὡν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ;
 τίσι δὲ ὡμοσε, μὴ ἐισελεύσεσθαι εἰς πλὴν κα-
 τάπαυσίμ αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασιν; καὶ
 βλέπομεν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθησιν ἐσελθεῖν
 εἰς ἀπιστίαν.

φοβηθῶμεν οὖν, μήποτε καταλειπομέ-
 νης ἐπαγγελίας ἐσελθεῖν εἰς πλὴν κατά-
 παυσίμ αὐτοῦ, ὅκῃ τις ἐξ ὑμῶν ὑπερκεί-
 ναι. καὶ γὰρ ἐσμὲν εὐαγγελισμοί, καθ' ἅ-
 περ κἀκεῖνοι. ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος
 φῶν ἀκούσας, μὴ συγκρατηθῶν
 τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν. ἐισερχόμεθα γὰρ
 εἰς πλὴν κατάπαυσίμ οἱ πιστεύσαντες, κα-
 τὰς εἰρηκῆν, ὡς ὡμοσα ἐν τῇ ὄργῃ μου,
 εἰ ἐισελεύ-

spei, ad finem usq; firmam tenuerimus;
 Quapropter sicut dicit spiritus ille san-
 ctus: Hodie si uocem eius audieritis, ne
 obduretis corda uestra, sicut in exacerba-
 tione, in die tentationis in deserto, ubi
 tentauerunt me patres uestri, probaue-
 runt me, & uiderunt opera mea. quadra-
 ginta annis. Quapropter infensus eram
 generationi illi, & dicebam: Semper er-
 rant corde. ipsi uero non cognouerunt
 uias meas, sicut iurauit in ira mea, si in-
 gressuri sunt in requiem meam: Videte
 fratres, ne quando sit in ullo uestrum cor
 prauum, obnoxium incredulitati, ut de-
 sciscat à deo uiuete, sed exhortemini uos
 inuicem quotidie, quoad appellatur dies
 hodiernus, ne quis ex uobis induret se-
 ductione peccati. Christi participes facti
 sumus, si sanè initiū substantiæ, usq; ad
 finem firmum tenuerimus: In hoc quod
 dicitur: hodie si uocem eius audieritis, ne
 obduretis corda uestra, sicut in exacerba-
 tione. Nam quidam cum audissent, exa-
 cerbauerunt: At non omnes qui pro-
 fecti fuerant ex Aegypto per Moysen.
 Quibus autē infensus fuit quadraginta
 annis? Nonne ijs qui peccauerant? quo-
 rum membra cōciderūt in deserto? Qui-
 bus autem iurauit, nō ingressuros in re-
 quiem suam? nisi ijs, qui nō obedierant.
 Et uidemus, quod nō potuerint ingredi
 propter incredulitatem. Metuamus
 igitur, nequando derelicta promissione
 introeundi in requiem eius, uideatur ali-
 quis ex uobis fuisse frustratus. Etenim
 nobis annunciatum est, quemadmo-
 dum & illis. At non profuit illis audisse
 sermonē, quod is non esset cum fide con-
 iunctus, ijs qui audierant. Introimus em̄
 in requiem, nos qui credidimus, quem-
 admodum dixit: Sicut iurauit in ira mea,
 R 4 si ingressuri

εἰ εἰσελεύσονται εἰς πλὴν κατάπαυσίμ μου,
 καὶ τοὶ ἄγγελοι ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου
 γενηθέντων. ἔρχεκε γὰρ σου πρὶ φῶς ἐβδό-
 μης ὄντως, καὶ κατέπαυσεμ ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡ-
 μέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ ἀπὸ πάντων ἔργων αὐτοῦ.
 καὶ ἐν τούτῳ πάλιν. εἰ εἰσελεύσονται εἰς πλὴν
 κατάπαυσίμ μου, ἐπεὶ οὐκ ἀπολείπεται
 τίνας εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν, καὶ οἱ πρότε-
 ροὶ εὐαγγελισθέντες, οὐκ εἰσῆλθον δι' ἀπί-
 στειαν, πάλιν τίνα ὀρίζε ἡμέραν σήμερον
 ἐν δαβὶδ λέγων, μετὰ πῶστον χρόνον κα-
 θὼς ἔρχεται. σήμερον ἔὰν φῶς φωνῆς αὐτοῦ
 ἀκούσητε, μὴ σκληρώητε τὰς καρδίας ὑ-
 μῶν. εἰ γὰρ αὐτοὺς ἰησοῦς κατέπαυσεμ,
 οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέ-
 ρας. ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τοῦ
 λαῶ τῷ θεοῦ. ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς πλὴν κα-
 τὰπαυσίμ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεμ ἀπὸ
 ἄλλων ἔργων αὐτοῦ. ὡς ἀπὸ ἄλλων ἰδίων ὁ θε-
 ὸς. ὡς δ' ἀσωμῶν οὐκ εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνῳ
 πλὴν κατάπαυσίμ, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τίς ὑ-
 ποδείγματι πείσῃ φῶς ἀπειθείας. ζῶν γὰρ ὁ
 λόγος τῷ θεῷ, καὶ ἐνεργῆς καὶ τὸ μῶπερος
 ὑπὲρ πάντων μάχαιραμ δίσομορ, καὶ δίκτυον
 κληῖον ἄρα μερίσμιθ ψυχῆς τε καὶ πνεύμα-
 τος, ἄρμῶν τε καὶ μύελῶν καὶ κριτικὸς ἐν
 θυμῷ αὐτοῦ καὶ ἐννοίῳ καρδίας, καὶ οὐκ ἐσι-
 κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ. πάντα δὲ γυ-
 μνά καὶ τετρακλισμῶν τῶν ὀφθαλμοῖς
 αὐτοῦ πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. ἔχοντες οὖν
 ἀρχιερεῖα μέγαμ δι' ἐκκλησιῶν τῶν θυρα-
 νοῦς ἰησοῦ τὸν υἱὸν τῷ θεοῦ, κρατῶμεν φῶς
 ὁμολογίας. ὅν γὰρ ἔχομεν ἀρχιερεῖα μὴ
 διωάμην συμπαθεῖν τὰς ἀδινείας ἡ-
 μῶν, πεπεραμῶν δὲ κατὰ πάντα, καὶ
 ὁμοίῳτα χωρὶς ἁμαρτίας. προσερχώ-
 μεθα οὖν μετὰ παρρησίας τοῦ θρόνου φῶς χά-
 ριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον καὶ χάριμ ἐν-
 ρωμεν εἰς ἕνκαρον βοήθειαν.

Πᾶς ἄρχιερεὺς ὅς ἀνθρώπων λαμ-
 βανόμενος ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ
 πρὸς

si ingressuri sint in requiem meam, licet
 operibus à iactis fundamētis mundi per-
 fectis. Dixit em̄ quodam in loco de septi-
 mo die sic: Et requieuit deus die septimo
 ab omnibus operibus suis. Et in hoc rur-
 sum: Si introibunt in requiē meam. Po-
 steaῖ igitur illud reliquū est, aliquos in-
 troire in eam, & quibus prius annuncia-
 tum fuit, nō introierunt propter incredu-
 litatem, rursum quendam præfinit diem,
 hodie, in David dicens, post tantū tem-
 poris, quēadmodū dictum est: Hodie si
 uocem eius audieritis, ne obduretis cor-
 da uestra. Nam si eis Iesus requiē præsti-
 tisset, nequaῖ de alio posthac die locu-
 tus fuisset. Itaq; relinquitur sabbatismus
 populo dei. Nam qui ingressus est in re-
 quiem illius, & ipse requieuit ab operibus
 suis, quēadmodū à suis deus. Studeam
 igit ingredi in illam requiē, ne quis eodē
 concidat incredulitatis exēplo. Viuus est
 em̄ sermo dei, & efficax, & penetrantior
 quouis gladio utrinq; incidente, ac per-
 tingens usq; ad diuisionē animæ simul
 ac spiritus, cōpagumq; & medullarū, &
 discretor cogitationū & intentionū cor-
 dis, nec est ulla creatura, quæ nō manife-
 sta sit in cōspectu illius. Sed om̄ia nuda,
 & resupinata oculis eius, ad quem nobis
 est sermo. Habentes igitur pontificē ma-
 gnum qui penetrauit cœlos, Iesum filiū
 dei, teneamus professionem. Non enim
 habemus pontificē, qui non possit affici
 sensu infirmitatum nostrarum, sed ten-
 tatum per omnia, iuxta similitudinem
 absq; peccato. Accedamus igitur cum fi-
 ducia ad thronum gratiæ, ut consequamur
 misericordiam, & gratiam inueniamus
 ad opportunum auxilium.

Nam omnis pōtifex qui ex hominibus
 assumit, p hoibus constituit, in his quæ
 apud

πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυ-
 σίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, μετρίοπαθεῖν δὴ δὴ
 μῦθος τις ἀγνοῶσι καὶ ψλανωμένοι, ἐπεὶ
 καὶ αὐτὸς πρὶν καταστῆναι ἀδένειον. καὶ διὰ ταύ-
 τιν ὀφείλα, καθὼς πρὶ τῷ λαῷ, οὕτως καὶ
 πρὶ ἑαυτῷ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν. καὶ
 οὐχ ἑαυτοῦ τις λαμβάνει πλὴν τιμῆν, ἀλλ-
 λά καὶ καλοῦμεν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθά-
 πρ καὶ ὁ ἀαρῶν. οὕτως καὶ ὁ χριστὸς οὐχ
 ἑαυτὸν ἐδόξασε γεννηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ-
 ὁ λαλήσας πρὸς αὐτὸν. υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ
 σήμερον γεγέννηκά σε. καθὼς καὶ ἐν ἐτέ-
 ρῳ λέγει. σύ ἱερεὺς εἶς τὸν αἰῶνα κατὰ πλὴν
 τάξιμ μελχισεδέκ. ὅς ἐν ταῖς ἡμέραις φη-
 σαρκοῦ αὐτοῦ, δεῖσας τε καὶ ἰκετηρίας πρὸς
 τὸν δυνάμενον σώζαι αὐτὸν ἐκ θανάτου
 μετὰ κραυγῆς ἰχυρᾶς καὶ δακρύων προσε-
 νέγκας, καὶ πρὸς ὡμῶν, ἔμαθον ἀφ' ὧν ἔπαθε
 πλὴν ὑπακούων, καὶ τελευτῆς ἐχρῆτο τῆς
 ὑπακούουσι αὐτοῦ πᾶσι, ἀτιμωτῶσθε
 εἰς αἰῶνι, προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ
 ἀρχιερεὺς κατὰ πλὴν τάξιμ μελχισεδέκ.
 πρὶ οὗ πολλὸν ἡμῖν ὁ λόγος καὶ διουσε-
 μῶν τῶν λέγειν, ἐπεὶ νεώτεροι γεγονάτε
 ταῖς ἀκοαῖς. καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι δι-
 δάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χεῖρα
 ἔχετε τῷ διδάσκειν ἡμᾶς τίνα τὰ σοιχεῖα
 φη ἀρχιερεῖν ἢ λογίω τῷ θεοῦ, καὶ γεγό-
 νατε χεῖρα ἔχοντες γάλακτος καὶ οὐ σε-
 ρεῖας τροφῆς. πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλα-
 κτος, ἀπαρὸς λόγου δικαιοσύνης, νηπί-
 ος γὰρ ὄντι. τελείωμ δ' ἐστὶν ἢ σερεὰ τροφή,
 ἢ διὰ πλὴν ἔξιμ τὰ ἀσθητικὰ γεγυμνα-
 σμῶν ἐχόντων πρὸς διάκρισιμ καλοῦ τε
 καὶ κακοῦ. διὸ ἀφέντες τὸν φη ἀρχιερεῖ τῷ
 χριστοῦ λόγον, ἐπὶ πλὴν τελειότητα φέ-
 ρώμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλο-
 μενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ
 πείσεως ἐπὶ θεῷ, βαπτισμῶν, διδασκῆς, ἐπι-
 θέσιως περὶ χερῶν, ἀναστάσεως τε νεκρῶν, καὶ
 κρίματος

apud deum agunt, ut offerat donaria &
 uictimas pro peccatis, qui placabilis esse
 possit ignorantibus & errantibus, quoniam quidem
 & ipse circumdatus est infirmitate. Et pro-
 pter hanc debet, quemadmodum pro popu-
 lo, ita & pro seipso immolare pro peccatis.
 Nemo sibiipsum usurpat honorem, sed qui
 uocatur etiam a deo, quemadmodum &
 Aaron. Ita & Christus non semetipsum
 glorificauit, ut fieret pontifex, sed is qui
 dixerat illi: Filius meus es tu, ego hodie
 genui te. Sicut & alibi dicit: Tu es sacer-
 dos in aeternum secundum ordinem Melchi-
 sedec. Qui in diebus carnis suae, cum & pre-
 cationes & supplicationes apud illum, qui
 poterat ipsum a morte seruare, cum cla-
 more ualido & lachrymis obtulisset, &
 exauditus esset pro reuerentia, tamen didicit
 ex his quae passus est, obedientiam, ac perfectus
 redditus, omnibus qui sibi obediunt, fuit
 causa salutis aeternae, cognominatus a deo
 pontifex secundum ordinationem Melchisedec:
 de quo nobis multa forent dicenda, ea-
 que difficilia explicatu, quandoquidem
 segnes facti estis auribus. Etenim cum
 debeatis pro temporis ratione doctores
 esse, rursus opus habetis, ut doceamus
 uos quae sint elementa initionis eloquiorum
 dei: facti estis enim, qui bus lacte sit
 opus, & non solido cibo. Nam quisquis
 lactis est particeps, is rudis est sermonis
 iustitiae, infans enim est. Porro perfectorum
 est solidus cibus, nempe horum, qui pro-
 pter assuetudinem, sensus habent exerci-
 tatos ad discretionem boni pariter ac ma-
 li. Quapropter omisso, quod in Christo ru-
 des inchoat, sermone, ad perfectionem fera-
 mur, non rursus fundamentum iacientes poe-
 nitentiae ab operibus mortuis, & fidei in
 deum, baptismatum, doctrinae, ac manu-
 um impositionis, & resurrectionis mortuorum, &
 iudicij

VI

κρίματ' αἰωνίου, καὶ πῶτο ποιήσομεν,
 ἐάσωτες ἐπιτρέπει ὁ θεὸς. ἀδύνατον γὰρ
 τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γένεσθαι ἄλλως τε
 φθὶ δωρεῶς φθὶ ἐπερνανίου, καὶ μετόχους
 γεννηθέντας πνεύματ' ἁγίου, καὶ κα-
 λὸν γένεσθαι ἄλλως τε θεοῦ ἕνμα, δυνάμεις τε
 μέλλοντ' αἰῶν', καὶ παρὰ πειρασόντας,
 πάλιν ἀνακακίζεσθαι εἰς μετάνοιαν, ἀνασαυ-
 ρούστας ἑαυτοῖς τὸν ἕνμα τοῦ θεοῦ, καὶ πα-
 ραδραγματίζοντας. γὰρ γὰρ, ἡ ποιεῖσα τὴν
 ἐπ' αὐτοῖς πολλακίς ἐσχόμηνον ἕνμα, καὶ
 τίκτουςα βοτάνων ἕνμα, δὲ οὖν
 καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογί-
 ας ἀπὸ τοῦ θεοῦ. ἐκφέρουσα δὲ ἀκάν-
 θια, καὶ τριβόλους, ἀδόκιμα, καὶ κα-
 τάρως ἐργάζεσθαι, ἡς τὸ τέλος εἰς καῦσιν. πε-
 πείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν ἀγαπητοί, τὰ κρείτ-
 τωνα, καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτως
 λαλοῦμεν. ὁ γὰρ ἀδίκος ὁ θεὸς ἐπιλα-
 βείτω τὴν ἐργον ὑμῶν, καὶ τὴν κόπου
 φθὶ ἀγάπης, ἡς ἐνεδείξαθε εἰς τὸ ὄνομα
 αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις, καὶ
 διακονοῦντες. ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκασον ὑ-
 μῶν πλὴν αὐτῶν ἐνεδείκνυσθαι πρὸς
 πλὴν πληροφροσύνην φθὶ ἐλπίδος ἄχρι τέ-
 λους, ἵνα μὴ νωθεοὶ γένησθε, μιμηταὶ δὲ
 πλὴν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρο-
 νομοῦντων τὰς ἐπαγγελίας. τῷ γὰρ ἄβρα-
 ἄμ ἐπαγγελάμενος ὁ θεὸς, ἐπεὶ κατ' οὐ-
 δένος εἶχε μείζονος ὁμολογίας, ὡμοσε κατ'
 ἑαυτοῦ, λέγων, ἡ μὲν εὐλογῶν εὐλογήσω σε,
 καὶ πληθύνων πληθύνω σε. καὶ οὕτως
 μακροθυμήσας, ἐπέτυχεν φθὶ ἐπαγγελί-
 ας. ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τὴν μείζον'
 ὁμολογίας, καὶ πάσης αὐτῶν ἀντιλογίας πέ-
 ρας, εἰς βεβαίωσιν ὁ ὅρκος. ἐν ᾧ περὶ ὁ-
 ρισμὸν βουλόμην' ὁ θεὸς ἐπιδείξατο τοῖς
 κληρονόμοις φθὶ ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάδει-
 τον φθὶ βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτησεν ὅρκω,
 ἵνα διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταδέτω, ἐν
 οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι θεὸν, ἰσχυρὰ μ
 ἡ ἀκλήσιμ

iudicij æterni. Atq; id faciemus, si quidē
 permiserit deus. Nam fieri nō potest, ut
 qui semel fuerint illuminati, gustave-
 rintq; donum cœlestē, & participēs facti
 fuerint spiritus sancti, gustauerintq; bo-
 num dei uerbū, ac uirtutes futuri sæculi,
 si prolabant, denuo renouent per pœni-
 tentiam, ab integro crucifigētes sibimet-
 ipsi filium dei, & ludibrio exponētes. Si-
 quidem terra, quæ hymbrem sapius in
 se uenientem combiberit, & progenuerit
 herbam accōmodam eis, opera quorū &
 colitur, recipit bñdictionē à deo. At quæ
 produxerit spinas & tribolos, reproba
 est, & maledictioni confinis, cuius exitus
 huc tendit, ut exuratur. Cæterū persua-
 simus nobis de uobis dilecti, quæ his sint
 meliora, & cū salute cōiuncta, tametsi sic
 loquamur. Non em̄ iniustus est deus, ut
 obliuiscat operis uestri, & laboris ex cha-
 ritate suscepti, quam exhibuistis erga no-
 men illius, qui ministrastis sanctis, & mi-
 nistratis. Cupim⁹ autem, ut unusquisq;
 uestrū idem præstet studiū ad plenā spei
 certitudinē, usq; ad pfectionē, ne sitis im-
 becilles, sed imitatores eorū, qui per fidē
 ac patiētiam hæreditatē accipiūt promif-
 sionis. Deus em̄ pollicit⁹ Abrahæ, cū nō
 posset per quenq; maiorē iurare, iurauit
 per seipsum, dicens: nisi benedicens be-
 nedixero tibi, & multiplicans multiplica-
 uero te: atq; ita cum patienter expecta-
 set, consecutus est promissum. Nam ho-
 mines quidem per eum iurant, qui sit
 maior, atq; ἡσδὲν omnis controuersia
 finis est, si accedat iurandi confirma-
 tio. Qua in re deus cū eximie uellet hære-
 dibus promissionis ostendere firmitatē
 consilij sui, interposuit iusurandum, uti
 per duas res immutabiles, in quibus fieri
 non posset, ut mentiretur deus, ualidam
 cōsolationem

παράκλησιμ ἔχωμεν, οἱ καταφυγόντες κρη-
τῆσα φθι προκαμλίκε ἐλπίδος, ἢ ὡς ἄγι-
κὺράμ ἔχομεν φθι ψυχῆς, ἀσφαλῆτε, καὶ
βεβαῖαμ, καὶ εἰσρχομένω εἰς τὸ ἐσώτε-
ρομ τῷ καταπετάσματος, ὅπου προδρο-
μοε ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεμ ἰησοῦς κατὰ πλὴν
τάξιμ μελχισεδέκ, ἀρχιερεὺς γενόμενος
εἰς τὸν αἰῶνα.

οὗτ' ὁ γὰρ ὁ μελχισεδέκ βασιλεὺς
σαλήμ, ἱερεὺς τῷ θεοῦ τῷ ὑψίστου, ὁ συ-
ναντήσαε ἀβραάμ, ὑποσέφοντι ἀπὸ φθι
κοπῆε πῶν βασιλέωμ, καὶ ἐυλογήσαε αὐ-
τὸν, ὡς καὶ δεκάτῳ ἀπὸ πάντων ἐμέρι-
σεμ ἀβραάμ, πρῶτον μὲν ἐρμωθόμεν
βασιλεὺς δίκαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βα-
σιλεὺς σαλήμ, ὁ ὅστι, βασιλεὺς εἰρῶνε, ἀ-
πάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητ', μή τε
ἀρχὴν ἡμερῶν, μή τε ζωῆε τέλ' ἔχωμ,
ἀφωμοιωμῶν δὲ τῷ ἰσὺ τῷ θεοῦ, μέ-
νε ἰσρεὺς εἰς τὸ δῖλωκεῖε. θεωρεῖτε δὲ, πη-
λίκετ' οὗτ' ὁ, ὡς καὶ δεκάτῳ ἀβραάμ
ἔδωκεμ ἐκ πῶν ἀκροδινίωμ ὁ πατριάρ-
χηε, καὶ εἰ μὲν ἐκ πῶν ἡμῶν λαθι τῶν ἰσρα-
πειάμ λαμβάνοντες, ἐντολῶν ἔχουσιμ ἀπο-
δεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τσ-
τέσει, τοὺε ἀδελφούε αὐτῶν, καίπερ ἴζε-
ληλυθόταε ἐκ φθι ὀσφύτ' ἀβραάμ. ὁ δὲ
μὴ γενεαλογούμενοε ἴζε αὐτῶν, δεδεκά-
τώκε τὸν ἀβραάμ, καὶ τὸν ἔχοντα τὰε ἐ-
πάγγελίαε ἐυλόγηκεμ. χωρὶε δὲ πάσθεε ἀν-
τιλογίαε, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τῷ κρείττονοε ἐυ-
λογεῖται. Ὡδε μὲν δεκάταε ἀποδνήσκον-
τιε ἀνδρωποι λαμβάνουσιμ. ἐκεῖ δὲ μαρτυ-
ροόμενοε; ὅτι ζῆ, καὶ ὡε ἔπος εἰπέμ, διὰ
ἀβραάμ καὶ λαθι, ὁ δεκάταε λαμβάνωμ δε-
δεκάτωται. ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύτ' τῷ πα-
τροε ἡμ, ὅτε σωλύτησεμ αὐτῶ ὁ μελχισε-
δέκ. εἰ μὲν οὖν τελείωσιε διὰ φθι λυιτικῆε
ἱερωσάθε ἡμ, ὁ λαὸε γρ' ἐπαυτῆε νενομοθέτη-
τα, τίε ἔτι χρεία, ἢ πλὴν τάξιμ μελχισε-
δέκ ἔτερομ ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ οὐ κατὰ
πλὴν

consolationē haberemus, qui huc confu-
gimus, ut potiamur proposita spe, quam
uelut ancoram tenemus animæ, tum tu-
tam, tum firmam, & introeuntem usque
ad ea, quæ sunt intra uelum, ubi præcur-
sor pro nobis ingressus est iuxta ordinē
Melchisedec, pontifex factus in æternū.

Nam hic erat Melchisedec, rex Sa-
lem, pontifex dei altissimi, qui occurrit
Abrahæ, reuertenti à cæde regum, & be-
nedixit illi, cui & decimas ex omnibus im-
pertitus est Abraham, qui primum qui-
dem ex interpretatione dicitur rex iusti-
ciæ, deinde uero etiam rex Salem, quod
est rex pacis, ignoti patris, ignotæ ma-
tris; ignoti generis, nec initium dierum,
neq; uitæ finem habens, sed assimilatus
filio dei, manet sacerdos in perpetuum.
Consyderate uero, quantus hic fuerit, cui
etiam decimas dedit Abraham pa-
triarcha de spolijs? Atq; ij quidem, qui
quod sint de numero filiorum Leui, sa-
cerdotij functionē sumunt, præceptum
habent, ut decimas accipiant à populo
iuxta legem, hoc est, à fratribus suis, licet
egressis ex lumbis Abrahæ. At is cuius
genus non recensetur ex illis, decimas ac-
cepit ab Abrahâ, & habēti promissiones
bñdixit. Porro nemo negat, quin id qd'
minus est, ab eo qd' maius est, bñdictio-
nem accipiat. Atq; hic quidem homines,
qui moriunt', decimas accipiūt. Illic autē
is de quo testatū est, qd' uiuat, & ut ita lo-
quar, in Abrahâ decimatus est etiā ipse
Leui, qui decimas solet accipere. Nam is
adhuc in lumbis patris erat, cū occurreret
Abrahâ Melchisedec. Proinde si cōsum-
matio p̄ Leuiticū sacerdotiū erat (siq̄dē
per hoc populus legē acceperat) qd' præ-
terea fuit opus, aliū exoriri sacerdotē, qui
scd'm ordinem Melchisedec, & nō scd'm
ordinem

VII

πλὴν τὰ ζῆμ ἁερῶν λέγεσθαι, μετὰ τιθεμένης
 γὰρ ἐν ἱερωσάων, ὅτι ἀνάγκης ἡ καὶ νόμου
 μετὰ δεισις γίνεται. ἐφ' ὃν γὰρ λέγεσθαι ταῦ
 τα, φυλῆς ἑτέρας μετέσχεκεν, ἀφ' ἧς οὐδεὶς
 προσέσχεκε τῷ δυσίασκρίῳ. πρὸ δ' ἄλλοι γὰρ,
 ὅτι ὅτι ἰουδα ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν,
 εἰς ἡμ φυλῶν οὐδὲν πρὶ ἱερωσάων μοῦσῆς ἐ-
 λάλησε. καὶ περιωότερον ἔτι κατάδηλον
 ἔστι, ἐν ἡμ πλὴν ὁμοιότητα μελχισεδέκ ἀνί-
 σαται ἱερῆς ἑτέρας, ὅς οὐ ἡμ νόμου ἐν τοι-
 λῆς σαρκικῆς γέγονεν, ἀλλὰ ἡμ δῶναμι
 ζωῆς ἀκαταλύτου. μαρτυρεῖ γὰρ, ὅτι σὺ ἱε-
 ρεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ πλὴν τὰ ζῆμ μελχι-
 σεδέκ. ἀδύτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγού-
 σης ἐν τοιλῆς διὰ τὸ ἀυφὶ ἀδενῆς καὶ ἀνωφε-
 λές, οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἐπι-
 σαγωγῆ δὲ κρείττονος ἐλπίδ' ὅτι, δι' ἧς ἐγγί-
 ζομένη τῷ δεῖν, καὶ κατ' ὅσον οὐ χωρὶς ὀρκω-
 μοσίας. οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὀρκωμοσίας ἐι-
 σὶν ἱερῆς γεγονότες, ὁ δὲ μετὰ ὀρκωμο-
 σίας διὰ τοι λέγοντ' πρὸς αὐτόν. ὡμοι-
 σε κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται. σὺ
 ἱερῆς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ πλὴν τὰ ζῆμ μελ-
 χισεδέκ. κατὰ τοσοῦτον κρείττον' ὅτι διὰ
 δῆκῆς γέγονεν ἐγγύθ' ἰησοῦς, καὶ οἱ μὲν
 πλείονες εἰσι γεγονότες ἱερῆς, διὰ τὸ δα-
 νάτω κωλύεσθαι παρὰ μὲν. ὁ δὲ διὰ τὸ
 μὲν ἀυτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον
 ἔχει πλὴν ἱερωσάων, ὅθεν καὶ σῶζαν εἰς τὸ
 παντελῆς δῶματα, τοὺς προσερχομένους
 δι' αὐτὸν τῷ δεῖν, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐν-
 τυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν. τοιοῦτ' γὰρ ἡ-
 μῖν ἔπεπεμ ἀρχιερεῖς, ὅσιν, ἀνακ',
 ἀμίαντ', κεχωρισμῶν ἀπὸ τῶν ἀμαρ-
 τωλῶν, καὶ ὑψηλότερ' ἢ τῶν οὐρανῶν γε-
 νόμῳ, ὅς οὐκ ἔχει κατ' ἡμέραν ἀνάγ-
 κων, ὡσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ
 τῶν ἰδίῳ ἀμαρτιῶν δυσίας ἀναφέρειν, ἐπι-
 τα τῶν τοι λαοῦ. τοιο γὰρ ἐποίησεν ἐφά-
 παξ, ἑαυτὸν ἀνεγένεκε. ὁ νόμος γὰρ ἀν-
 δρώπους καθίστησι ἀρχιερεῖς, ἔχοντας
 ἀσθενείαν

ordinē Aaron diceret: Quidē transla-
 to sacerdotio, necesse est, ut legis quoq;
 translatio fiat. Nam is de q̄ dicunt hęc,
 ad aliam tribum pertinet, de qua nullus
 altari astitit. Palam est em̄, q̄ è tribu Iu-
 da exortus sit dñs noster. At nihil locu-
 tus est de sacerdotio Moses, qd' ad hanc
 tribum pertineat. Idē magis etiā liquet,
 si quidem ad similitudinē Melchisedec
 exorit' sacerdos alius, qui non iuxta legē
 mandati carnalis factus sit, sed iuxta po-
 tētiā uitæ indissolubilis. Testificat' em̄
 ad hunc modū: Tu sacerdos in æternū
 scd'm ordinē Melchisedec. Abrogat' em̄
 qd' præcessit præceptū ppter imbecillita-
 tem, & inutilitatem. Nam nihil ad perfe-
 ctionē adduxit lex. uerum erat introdu-
 ctio ad spem potiorē, per quā appropin-
 quamus deo, atq; hoc potiozem, q̄ non
 absq; iureiurando res acta sit. Nam illi
 quidē citra iusiurandum sacerdotes facti
 sunt: hic uero cum iureiurando, per eum
 qui dixit ad illum: Iurauit dñs & nō pœ-
 nitabit eum, tu sacerdos in æternū scd'm
 ordinationē Melchisedec. Tanto potio-
 ris testamēti sponfor factus est Iesus, &
 illi quidē plures facti fuerunt sacerdotes,
 propterea qd' per mortem non sinerent
 permanere. at hic quod idem maneat in
 æternū, perpetuum habet sacerdotium,
 unde & saluos facere ad plenum potest,
 qui per ipsum adeunt deū, semp uiuens,
 ad hoc ut interpellet p illis. Talis em̄ de-
 cebat ut esset nobis pōtifex pius, innocēs,
 impollut', segregat' a peccatorib', & su-
 blimior cœlis factus, cui nō sit q̄tidie ne-
 cesse, quēadmodū illis pontificib', prius
 pro proprijs peccatis uictimas offerre,
 deinde pro peccatis populi. Nam id fecit
 semel, cū semetipsum obtulit. Siquidem
 lex homines cōstituit pontifices, habētes
 infirmitatem.

ἀδιένααμ. ὁ λόγος δὲ φησὶ ὁρκωμοσίας φησὶ
 μετὰ τὸ νόμον, ἡ δὲ εἰς τὸν αἰῶνα τετελεσ-
 μῶν. κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τῆς λεγομένης, τοῖς
 τοῖς τοῖς ἔχομεν ἀρχιερεῖα, ὅς ἐκάδισεν ἐν
 δεξιᾷ τοῦ θρόνου φησὶ μεγαλωσύνης ἐν τοῖς
 οὐρανοῖς, ἢ ἁγίω λατρυγός, καὶ φησὶ
 σκηνῆς φησὶ ἀληθινῆς, ἢ ἐπεξέρχεται ὁ κύριος,
 καὶ οὐκ ἀνθρώπου. Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς
 τὸ προσφέρειν δῶρα καὶ θυσίας καθίσταται,
 ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ ποτόν, ὃ προ-
 σενέγκη. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδὲ ἂν ἦν
 ἱερεὺς, ὄντων ἢ ἱερέων ἢ προσφορόντων
 κατὰ τὸ νόμον τὰ δῶρα. οἱ τινες ὑποδεί-
 γματα καὶ σκίᾳ λατρεύουσι ἢ ἐπουρανίω,
 καθὼς κερματίζονται μωυσῆς, μέλλων ἐπι-
 τελεῖν πλὴν σκηνῶν. ὅρα γὰρ φησὶ, ποιή-
 σης πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δεχθέντα
 σοὶ ἐν τῷ ὄρει. νυνὶ δὲ διαφορωτέρως τέτυκ-
 χε λατρυγίας, ὅσω καὶ κρείττονός ἐστι δια-
 δήκης μεσίτης, ἢ τις ἐπὶ κρείττισι ἐπαγγελ-
 λίας νενομοδέτηται. εἰ γὰρ ἢ πρῶτον ἐκεί-
 νη ἦν ἀμεμπτός, οὐκ ἂν δευτέρως ἐζητεῖ-
 το τόπος. μεμφομένοις γὰρ αὐτοῖς λέγει.
 ἰδοὺ ἡμέρας ἐρχονται, λέγει κύριος, καὶ
 σωτελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ τὸν
 οἶκον ἰουδα, διαδήκω καὶ πλὴν, ὃν κατὰ πλὴν
 διαδήκω ἢ ἐποίησα τοῖς πατράσι μου
 ἐν ἡμέραις ἐπιλαβομένη μου φησὶ χει-
 ρός αὐτῶν, ἐξέγαγα αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύ-
 πτου, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμεναν ἐν τῇ διαδή-
 κῃ μου, καὶ γὰρ ἡμέλησα αὐτῶν, λέγει κύριος.
 ὅτι αὐτὴ ἡ διαθήκη, ἢ διαθήσομαι τῷ οἴ-
 κῳ Ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει
 κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς πλὴν διάνοι-
 ας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίαις αὐτῶν ἐπιγρά-
 ψω αὐτοὺς, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ
 αὐτοὶ ἔσονται μοι εἰς λαόν. καὶ οὐ μὴ διδά-
 ξωσιμὸν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκα-
 στος τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ, λέγωμ, γινώσκει τὸν
 κύριον, ὅτι πάντες ἐδίδασάν με ἀπὸ μικρῶν
 αὐτῶν ἕως μεγάλων αὐτῶν, ὅτι ἴλωος ἔσομαι
 ταῖς

infirmatē. Porro sermo iurisiurādī, qui
 supra legē fuit, filium cōstituit in æternū
 cōsummatū. Cæterū eorū quæ dicim⁹
 illud est caput, q̄ talem habem⁹ pōtificē,
 qui confedit ad dextrā throni maiestatis
 in cœlis, sanctorū administrator, ac veri
 tabernaculi, qd' fixit deus, & non homo:
 Omnis em̄ pōtifex ad offerēdū donaria
 & uictimas cōstituit, unde necesse est, ut
 hic etiā habeat aliquid, qd' offerat. Nam
 si esset in terra, ne sacerdos quidem esset,
 ubi sunt sacerdotes q̄ offerunt iuxta legē
 donaria (quæ quidē exēplari & umbræ
 deseruiūt cœlestiū: quē admodū oraculo
 respōsum est Moysi, cū esset absoluturus
 tabernaculum, nam uide, inquit, ut facias
 om̄ia scd'm exēplar, qd' ostēsum est tibi
 in monte) nunc uero hoc excellētius sorti-
 tus est sacerdotiū, q̄ præstantioris est te-
 stamēti intercessor, qd' in præstantiorib⁹
 pmissis sancitū est. Et em̄ si prius illud ta-
 le fuisset, ut nihil in eo posset reprehēdi,
 haudquaq̄ fuisset secūdo quæsit⁹ locus.
 Nam incusans eos loquit' illis: Ecce dies
 uenient, dicit dñs, & consummabo super
 domū Israhel, & super domū Iuda, testa-
 mentū nouum, nō iuxta testamentū qd'
 feci patrib⁹ illorū in die cū apprehēderē
 manū illorū, ut educerē eos ex Aegypto,
 qm̄ ipsi nō perstiterūt in testamēto meo,
 & ego neglectui eos habui, dicit dñs. Nā
 hoc est testamentū, qd' disponā domui
 Israhel post dies illos, dicit dñs, dans leges
 meas in mentem illorū, & in corde illorū
 inscripsi illas, & ero illis deus, & ipsi erunt
 mihi populus. Et non docebunt quisq̄
 proximum suum, & unusquisq̄ fratrem
 suum, dicētes: Cognosce dominum, qd'
 omnes cognituri sint me, ab eo qui pūsil-
 lus fuerit inter eos, usq̄ ad eum qui ma-
 gnus est inter illos, quoniā placatus ero
 S super

ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐ-
τῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ
ἔτι. ὃν ὅθεν λέγεται καινῶν, πεπαιδύωκε τὴν
πρώτῳ. τὸ δὲ παλαιὸν καὶ γράσκον,
ἐγγυὲς ἀφανισμοῦ.

εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη δικαιοσύνη
λατρείας, τό τε ἅγιον κοσμικόν. σκῆπη
γαρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ὃν ἢ ἦτε λυ-
χνία, καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ προθήκη τῶν
ἄρτων, ἢ τις λέγεται ἅγια. μετὰ δὲ τὸ
δεύτερον καταπέτασμα σκῆπη, ἡ λεγομένη
ἐν ἁγίᾳ ἁγίῳ, χρυσοῦ ἔχουσα θυμιατή-
ριον, καὶ πλὴν κιβωτὸν φθι δίαθήκης, πε-
ρικεκαλυμμένῳ πάντοτε χρυσίῳ, ὃν ἢ σά-
μνθ χρυσοῦ ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος
ἁαρῶν ἢ βλασησασα, καὶ αἱ πλάκες τῆς
θήκης. ὑπεράνω δὲ αὐτῆς χερουβὶμ δύο, κα-
τασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον, περὶ ὧν οὐκ ἐσι-
νῶν λέγεται κατὰ μέτρον. τούτων δὲ ὅπως
κατεσκευασμένων, εἰς μὲν πλὴν πρώτῳ σκῆ-
πῳ δὶὰ παντὸς εἰσίστημι οἱ ἱερεῖς, τὰς λα-
τρείας ἐπιτελοῦντες, εἰς δὲ πλὴν δευτέρου
ἅπασι τοῖς ἅγιαι μόνον ὁ ἀρχιερεὺς, οὐ χω-
ρὶς ἁίματι, ὁ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ
τῶν λαῶν ἁγνοκμάτων. τοῦτο δὲ κλοῦντος
τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω πεφανεί-
ρωθαι πλὴν τῶν ἁγίων ὁ δὲ, ἔτι φθι πρώ-
της σκῆπης ἐχοῦσης σάστη, ἢ τις παρὰ βο-
λή εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεκκότεν, καὶ ὁ μ-
δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται, μὴ θυ-
νάμναι κατὰ σκεῖδισιμ τελεῶσαι τὸν λα-
τρεύοντα, μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμα-
σι, καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς, καὶ δικαιο-
μασι σαρκῶς, μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπι-
κείμενα. χρυσὸς δὲ παρὰ γενόμνθ ἀρ-
χιερεὺς τῶν μελλόντων ἁγαθῶν, δὶὰ φθι
μείζονθ καὶ τελεοτέρως σκῆπης, οὐ χερου-
ποιήτου, τουτέστιμ, οὐ ταύτης φθι κτίσεως,
οὐ δὲ δὶ ἁίματι τράγων καὶ μόχων, δὶὰ
δὲ τοῦ ἰδίου ἁίματος εἰσῆλθον ἐφάπαξ
εἰς τὰ ἅγια, ἀωνίαν λύτρωσιμ ἐυρόμενος.

εἰ γὰρ

super iniusticijs illorū, & peccatis eorū, &
iniquitatū illorū nō recordabor ampli⁹.
Per hoc qd̄ dicit nouū, antiquauit prius.
Porro quod antiquat ac senescit, in pro-
pinq̄uo est, ut euanescat. Igitur habe- IX
bat quidē etiā prius illud, iustificationes,
cultus, ac sanctimoniam mūdanam. Si-
quidē tabernaculum factum fuit primū,
in quo erant lucernæ, & mensa, & propo-
sitorio panum, quam uocant, sancta. Post
secundum autem uelum erat tabernacu-
lum, quod uocatur sanctum sanctorum,
aureum habens thuribulum, & arcam
testamēti, undiq; circumtectam auro, in
qua urna aurea habens manna, & uirga
Aaron, quæ germinauerat, & tabulæ te-
stamenti. Supra hanc autem cherubim
gloriæ, obumbrantia propiciatorium, de
quibus nō est nunc dicendū singulatim.
His autē ad hunc ordinatis modum, in
prius quidem tabernaculum semper in-
grediuntur sacerdotes, qui factorū ritus
peragant: in secundum autē semel quo-
tannis solus pontifex, nō sine sanguine,
quem offert p̄ seipso, & pro populi igno-
rantijs: illud significante spiritu sancto,
nondum manifestatam esse sanctorum
uiam, adhuc priore tabernaculo cōsisten-
te, quæ erat similitudo p̄ tēpore tum præ-
sente, in quo dona sacrificiaq; offerunt,
quæ nō possint iuxta cōscientiā perfectū
reddere cultorē, in cibis dūtaxat & potio-
nibus, & diuersis ablutionib⁹ ac iustifica-
tionibus carnis, usq; ad tēpus correctio-
nis imposita. At Christus accedens pon-
tifex futurorū bonorū, per maius & per-
fectius tabernaculum, nō manu factum,
hoc est, nō huius structuræ, neq; per san-
guinem hircorum ac uitulorum, sed per
propriū sanguinē ingressus est semel
in sancta, æterna redemptione reperta.

Nam si

εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων, καὶ τράγων, καὶ
 σαρδύων δαμάλεως, ῥαντίζουσα τοὺς κεκοι-
 τωμένους, ἀγιάζει πρὸς πλὴν φθί σαρκὸς καὶ
 θανάτου, πόσω μάλλον τὸ αἷμα τοῦ Χρισ-
 τοῦ, ὃς διὰ πνεύματος ἁγίου ἐαυτὸν
 προσώφευεν ἁμωμοῦ ἕως θανάτου, καθαρίζων
 πλὴν σωείδισι ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων,
 εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι. καὶ διὰ τοῦτο
 διαθήκης καινῆς μεσίτης ὄντι, ὅπως θά-
 νατου γενομένου, εἰς ἀπολύτρωσιν ἡμῶν ἐπι-
 τῆ πρώτῃ διαθήκῃ παραιβασίωμεν, πλὴν ἐπαγ-
 γελίαν λάβωσι οἱ κεκλημένοι, φθί ἁγί-
 οῦ κληρονομία. ὅπου γὰρ διαθήκη, θά-
 νατον ἀνάγκη φέρεται τὸ διαθεμένου. διὰ
 θύκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ μή-
 ποτε ἰσχύει, ὅτε ζῆ ὁ διαθέμενος. ὅθεν οὐδὲ
 ἡ πρώτη, χωρὶς αἱματῶν ἐγκεκάνισαι.
 λαληθεῖσθε γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ νό-
 μον ὑπὸ μωυσέως παντὶ τῷ λαῷ, λαβῶν
 τὸ αἷμα ἡμῶν μόσχων καὶ τράγων, μετὰ ὕδα-
 τῶν καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσώπου, αὐτὸ
 περὶ βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐξέαν-
 τισε, λέγων. τοῦτο τὸ αἷμα φθί διαθήκης,
 ἧς ἐντείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός. καὶ πλὴν
 σκηνῶν δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη φθί λατρυ-
 γίας τῷ αἵματι ὁμοίως ἐξέαντιζε. καὶ
 χερσὶν ἡμῶν αἱματι πάντα καθαρίζεται κα-
 τὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσί-
 ας οὐ γίνεται ἄφεσις. ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν
 ὑποδείγματα ἡμῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τού-
 τοις καθαρίζονται. αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια,
 κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύτας. οὐ γὰρ εἰς
 χειροποίητα, ἀλλὰ εἰς ἁγία εἰσῆλθεν ὁ Χριστός, ἐν-
 τίτυπα ἡμῶν ἀληθινῶν, ἀλλὰ εἰς αὐτὸν τὸν
 οὐρανὸν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ
 τοῦ θεοῦ ὑπερῶν ἡμῶν, οὐδὲ ἵνα πολλὰκις
 προσφέρῃ ἐαυτὸν, ὡσὺς ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρ-
 χεται εἰς τὰ ἁγία κατ' ἐνταύτην ἐν αἵμα-
 τι ἁλοφθί, ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλὰκις πα-
 θεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. νῦν δὲ ἅπασι
 ἐπὶ σωτηρίᾳ ἡμῶν, εἰς ἀδιέτησιν
 ἁμαρτίας

Nam si sanguis taurorum & hircorū, &
 cinis iuuentæ, aspergens inquinatos, san-
 ctificat ad carnis purificationem, quanto
 magis sanguis Christi, qui per spiritum
 æternum seipsum obtulit immaculatum
 deo, purgabit conscientiam uestram à
 mortuarijs operibus, ad seruiendum deo
 uiuenti. Et ob id noui testamēti concilia-
 tor est, ut morte intercedente, ad redem-
 ptionem earū præuaricationū, quæ fue-
 rant sub priori testamento, ij qui uocati
 sunt, promissionē accipiant æternæ hære-
 ditatis. Siquidē ubi testamētū est, mors
 intercedat necesse est testatoris. Nam te-
 stamētū in mortuis ratum est. quāqui-
 dem nōdū ualet, cū uiuit testator. Vnde
 ne prius quidē illud, absq; sanguine de-
 dicatū fuit. Cum em̄ Moyses om̄e præ-
 ceptū iuxta legē exposuisset oī populo,
 sumpto sanguine uitulorū & hircorū, cū
 aqua & lana coccina & hyfopo, simul &
 ipsum librū & totū populū asperfit, di-
 cens: Hic est sanguis testamēti, qd' man-
 dauit uobis deus. Insuper autē & taber-
 naculū, & omnia uasa ministerij, sangui-
 ne cōsimiliter aspergebat. Et omnia fere
 secundum legem sanguine purificant, &
 absq; sanguinis effusione, non fit remis-
 sio. Itaq; necesse est, ut exemplaria quidē
 eorū q̄ sunt in cœlis, hisce reb⁹ purificen-
 tur. Cæterū ipsa cœlestia potiorib⁹ q̄ hæ-
 sint, uictimis mudent. Nō em̄ in manu
 facta sancta ingressus est Christus, exē-
 plaria uerorū, sed in ipsum cœlū, ut appa-
 reat nunc in cōspectu dei p nobis, nō ut
 sapius offerat semetipsum, quēadmodū
 pontifex ingredit̄ in sancta singulis an-
 nis per sanguinē alienū. Alioqui oport-
 uisset illum sapius passum fuisse à con-
 dito mundo. Nunc autē semel, sub con-
 summationē sæculorū, ad profligationē
 S 2 peccati,

ἁμαρτίας, διὰ ᾗ θυσίας αὐτῶν πεφωέ-
 ρωται. καὶ καθ' ὅσον ἀπόκατα τοῖς ἀν-
 θρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τῷτο
 κρίσις, οὕτως καὶ ὁ Χριστὸς ἅπαξ προσενεχθεὶς
 εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ θέν-
 τέρων χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτῶν
 ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν.

Σκιάρ γὰρ ἔχωμ ὁ νόμος ἢ μὲλλον-
 τῶν ἀγαθῶν, οὐκ αὐτῶν πλὴν εἰκόνα, ἢ
 πραγμάτων, κατ' ἐνάυτὸν ταῖς αὐταῖς
 θυσίας αἱ προσφέρουσιν εἰς τὸ δῖλωκεῖν
 οὐδέ ποτε δάναται τοὺς προσερχομένους
 τελειῶσαι, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἐπαύσαντο προσφε-
 ρόμενοι, διὰ τὸ μὴ δὲ μίαν ἔχειν ἔτι συ-
 νεῖδησιμ ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας, ἅ-
 παξ κεκαθαρμένους. ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνά-
 μνησις ἁμαρτιῶν κατ' ἐνάυτὸν. ἀδύνα-
 τὸν γὰρ αἶμα ταύρων καὶ τράγων ἀφα-
 ρεῖν ἁμαρτίας. διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν
 κόσμον, λέγει. Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ
 ἠθέλησας. σῶμα δὲ κατητίσω μοι, ὅλο-
 καυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἐνδύ-
 κησας, τότε εἶπον, ἰδοὺ ἦκω, ἐν κεφαλῇ
 διβιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τῶ ποι-
 ῆσαι ὁ θεὸς τὸ θέλημά σου. ἀνώτερον λέ-
 γων, ὅτι θυσίαν καὶ προσφορὰν, καὶ ὅλο-
 καυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέ-
 λησας, οὐ δὲ ἐνδύκησας, αἱ τινες κατὰ τὸν
 νόμον προσφέρονται, τότε εἶρηκεν, ἰδοὺ
 ἦκω τῶ ποιῆσαι ὁ θεὸς τὸ θέλημά σου, ἀνα-
 ρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεῦτερον εἴσῃ, ἐν ᾧ θε-
 λήματι ἡ γῆασμένοι ἐσμὲν, οἱ διὰ ᾗ προ-
 σφορᾶς τῶ σώματος τῶ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφά-
 παξ. καὶ πᾶς μὲν ἱερεὺς ἔσκη κατ' ἡμέ-
 ραν λειτουργῶν, καὶ ταῖς αὐταῖς πολλὰ-
 κως προσφέρων θυσίας, αἱ τινες οὐδέ πο-
 τε δάναται περὶ ἁμαρτίας. αὐτὸς
 δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυ-
 σίαν, εἰς τὸ δῖλωκεῖν ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῶ
 θεοῦ, τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος, ἕως τεθῶ-
 σιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον ἢ ποδῶν
 αὐτοῦ

peccati, per immolationem sui ipsius ap-
 paruit. Et quatenus illud manet omnes
 homines, ut semel moriantur, post hoc
 autem iudicium, ita & Christus semel
 oblatus, ut multorum peccata tolleret,
 rursus absq; peccato conspicietur, ijs qui
 illum expectant in salutem.

Nam lex umbram obtinens futuro- x
 rum bonorum, non ipsam imaginem re-
 rum, his hostijs quas singulis annis eas-
 dem continenter offerunt, nunquam po-
 test accedentes perfectos reddere. Alio-
 qui nonne desissent offerri? propterea,
 quod nullam iam habuissent conscien-
 tiam peccatorum, qui sacrificassent, ac se-
 mel purgati essent. Atqui in istis com-
 memoratio fit peccatorum quotannis:
 Non enim potest sanguis taurorum &
 hircorum auferre peccata. Quapropter
 cum ingressurus est mundum, dicit: Sa-
 crificium & oblationem noluisti. Cor-
 pus autem aptasti mihi, holocaustoma-
 ta & pro peccato nō comprobasti. Tunc
 dixi: Ecce adsum (in capite libri scriptum
 est de me) ut faciam deus uoluntatem
 tuam. Superius cum dicit, sacrificium, &
 oblationem, & holocaustomata, & pro
 peccato noluisti, neq; comprobasti, quæ
 iuxta legem offeruntur, tunc dixit: Ecce
 adsum, ut faciam deus uoluntatē tuam:
 tollit prius, ut posterius statuatur: per quā
 uoluntatem sanctificati sumus per obla-
 tionē corporis Iesu Christi semel per-
 actam. Et omnis quidem sacerdos as-
 sistit quotidie, sacra peragens, & eas-
 dem sæpius offerens hostias, quæ nun-
 quam possint auferre peccata. Hic ue-
 ro, una pro peccatis oblata uictima, per-
 petuo sedet ad dexteram dei, id quod
 superest expectans, donec reddan-
 tur inimici ipsius, scabellum pedum eius.
 Vnica

αὐτῶν . μιᾶ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς
 τὸ δῖλωκεῖς τοὺς ἁγιαζομένους . μαρτυρεῖ
 δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον . μετὰ γὰρ
 τὸ προσεγκένοιαι , αὐτῆ ἡ δῖαθήκη , ἡμ δῖαθή/
 σωμα πρὸς αὐτοὺς , μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκεί
 νας λέγει κύριος , διδούε νόμους μου ἐπὶ
 καρδίαις αὐτῶν , καὶ ἐπὶ ᾧ δῖανοιῶν αὐ
 τῶν ἐπιγράψω αὐτοὺς , καὶ ᾧ ἁμαρτιῶν ,
 καὶ ᾧ ἁνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι .
 ὅπου δὲ ἄφεσις τούτων , οὐκ ἔτι προσφο
 ρὰ περὶ ἁμαρτίας . ΕΧΟΝΤΕΣ οὖν ἀδελφοί
 παρρησίαν εἰς πλὴν εἰσοδοῦ ᾧ ἁγίῳ ἐν
 τῷ αἵματι Ἰησοῦ , ἡμ ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν
 πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τὸ καταπε
 τάσματος , τουτέστι , καὶ σαρκὸς αὐτοῦ . καὶ
 ἱερέα μέγα ἐπὶ τῷ δικῷ τῷ θεοῦ . προ
 σερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πλη
 ροφορίᾳ πίστεως , ἐξῆραντισμῶσι τὰς καρ
 δίας ἀπὸ σωματικῆς σαρκοῦ , καὶ λευσι
 μένοι τὸ σῶμα , ὕδατι καθαρῷ , κατέχω
 μεν πλὴν ὁμολογίαν καὶ ἐλπίδα , ἀκλι
 νῆ . ΠΙΣΤΕΣ γὰρ ἐπαγαλάμησθε , καὶ κα
 τανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγά
 πης , καὶ καλῶν ἔργων , μὴ ἐγκαταλι
 πόντες πλὴν ἐπισυναγωγῶν ἑαυτῶν , κα
 θὼς ἐστὶ τισίμ , ἀλλὰ παρακαλῶντες , καὶ
 τὸσοῦτον μᾶλλον , ὅσω βλέπετε ἐγγίζου
 σάν πλὴν ἡμέραν . ἐκουσίως γὰρ ἁμαρτα
 νότων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν πλὴν ἐπίγνω
 σιν καὶ ἀληθείας , οὐκ ἔτι περὶ ἁμαρτιῶν
 ἀπολείπεται δύσια , φοβερὰ δὲ τις ἐκδο
 χὴ κρίσεως , καὶ πυρὸς ζῆλον ἐδίειν μέλ
 λοντα τοὺς ὑπενωτίους . ἀδειήσας τίς
 νόμον μωυσέως , χωρὶς δικτιμῶν ἐπὶ δυ
 σίμ ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποδνήσκει . πόσω δὲ
 κῆπε χείρον ἄξιωθήσεται τιμωρίας , ὃ
 τὸν ἴδον τῷ θεοῦ καταπατήσας , καὶ τὸ αἶμα
 καὶ δῖαθήκης κοινὸν ἡγασάμενος , ἐν ᾧ ἡγία
 σεν , καὶ τὸ πνεῦμα καὶ χάριτος ἐνυβρί
 σεν . οἶδαμεν γὰρ τὸν ἐπόντα , ἐμοὶ ἐκδί
 κήσας , ἐγὼ ἀνταποδώσω , λέγει κύριος . καὶ
 πάλιν

Vnica enim oblatione perfectos efficit
 in perpetuum, eos qui sanctificantur. Te
 stificatur autē nobis & ipse spiritus san
 ctus, nimirū cum prädixerit, hoc est te
 stamentū, quod condam erga illos, post
 dies illos, dicit dominus, dans leges meas
 in corde illorū, & in mētibus illorū inscri
 bam eas, & peccatorū atq; iniquitatum
 illorum non recordabor amplius. Porro
 ubi horum est remissio, non est amplius
 oblatio pro peccato. Cum igitur fratres,
 habeamus libertatem ad eundem in sancta
 per sanguinē Iesu, ea uia quā dedicauit
 nobis recentē ac uiuentē, per uelamentū,
 hoc est, per carnem suam, cumq; habea
 mus sacerdotē magnū præfectū domui
 dei, accedamus cum uero corde, in certi
 tudine fidei, aspersi cordibus, ac depulsa
 conscientia mala, & abluti corpore, aqua
 pura, teneamus confessionem spei, non
 uacillantem (fidelis enim qui promisit)
 & consideremus nos inuicem, in hoc, ut
 prouocemus ad charitatē & bona ope
 ra, nō deferentes aggregationem nostri
 mutuam, sicuti mos est nonnullis, sed ad
 hortantes inuicē. idq; hoc magis, quod
 uidetis appropinquantē diem. Nam si
 uolentes peccauerimus post acceptā co
 gnitionē ueritatis, non ultra pro peccatis
 reliqua est hostia, sed formidabilis quæ
 dam expectatio iudicij, & ignis uehe
 mentia, qui deuoraturus est aduersarios.
 Qui aspernatus fuerit Moyse legē, absq;
 misericordia, sub duobus aut tribus te
 stibus moritur. Quanto putatis peiori
 bus afficiet supplicijs, qui filium dei con
 culcarit, & sanguinem testamēti, ceu rem
 prophanā habuerit, per quē fuerat san
 ctificatus, & spiritum gratiæ contumelia
 affecerit. Nouimus enim eum qui dixit:
 Meū est ulcisci. ego repēdā, dicit dñs. Et
 S 3 rursus:

πάλιμ, κύριε κρινε τὸν λαὸν αὐτῶν. φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος.
 ἀναμνησθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἔν ἃς φωτιζέμεντες, πολλὴν ἀδελφίμ ὑπεμείνατε παθημάτων. τὸτο μόν, ὄνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι διατριζόμενοι, τὸτο δὲ κοινῶν ἢ ὅπως ἀναστροφῶν γεννηθέντες. καὶ γὰρ τοῖς δεισμοῖς μου σωπεραθήσατε, καὶ πῶς ἀπαγγέλλω ἢ ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χάριος προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχαμ ἔν ἑαυτῶν κρείττονα ὑπαρχόντων ὕψων μετὰ χάριος, ἢ τις ἔχα μιῶν ποιοσίου μεγάλω. ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χεῖρα, ἵνα τὸ δέλημα τῶν θεῶν ποιήσαντες, κομίσθητε πῶς ἐπαγγελίαν. ἔτι γὰρ μικρὸν ὄσον ὄσον, ὁ ἐρχόμενος ἔξει, καὶ οὐ χροῖται. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται, καὶ ἔαμ ὑποσείληται, οὐκ ἐνδοκῆ ἢ ψυχῆ μὲν ἑαυτῶν. ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὸν ὑποσολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς προποίησιν ψυχῆς.

Εἰ δὲ πίστις, ἐπιζομῶν ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος ὁ βλεπομένων, ἔν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι. Πίστις νοσῶν κατηγείσθαι τοὺς αἰῶνας ἔν ματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκφανομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι. πίστις πλείονα δύσιν ἀβελ παρὰ καὶμ προσώγει τῷ θεῷ, δὲ ἔξ ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυρησῶντος ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτῶν τῶν θεῶν, καὶ δὲ αὐτῶν ἀποθανῶν ἔτι λαλεῖ. πίστις ἐνώχ μετέδθη τῶν μὴ ἰδέσθαι θάνατον, καὶ οὐχ ἐυρίσκειτο, διότι μετέδθηκεν αὐτὸν ὁ θεός. πρὸ γὰρ φθὶ μετὰδέσεως αὐτῶν μεμαρτυρηται ἐνρησῆκεναι τῷ θεῷ. χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον ἐναρεθῆσαι. πίστεῦσαι γὰρ δὲ τὸν προσερχόμενον τῷ θεῷ, ὅτι ὄσι, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μιῶν ποδοῖς γίνεται. πίστις χρηματιδεῖς ἡμεῖς περὶ ἢ μὴδέπω βλεπομένων, ἐλαβηθεῖς, κατεσκεύασε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τῶν οἴκου αὐτῶν

rursum: Dñs iudicabit populū suū. Hor redū est incidere in man⁹ dei uiuētis. Redēat aut uobis i memoriā supiores dies, in qb⁹ illuminati, ingēs certamē sustinuitis afflictionū, partim qdē, dū & pbris & pssuris affecti, spectaculo fuistis oib⁹, partim dū cōsortes ita cōuersantiū facti estis. Siq dē & afflictionū, q̄ ex uinculis meis cōtigerūt p̄ticipes fuistis, & direptionē facultatū uestrarū cū gaudio accepistis, sciētes uos habere in uobis, potiorē substantiā in cœlis ac manētē. Ne abieceritis igit fiduciā uestra, q̄ magnā habet p̄mī retributionē. Nā patiētia uobis ē op⁹, ut ubi uoluntatē dei peregeritis, reportetis p̄missionē. Adhuc em̄ perpusillū t̄pis, & q̄ uētur⁹ ē ueniet, & nō tardabit. Iust⁹ aut ex fide uictur⁹ est. & si se subduxerit, nō p̄babit aīo meo. At nos nō sum⁹ q̄ subducam⁹ nos i perditionē, sed ad fidē pertinem⁹ in acquisitionē aīa. Est aut fides, earū rerū q̄ sperant, substantia, argumētū eorū, q̄ nō uident. per hanc em̄ testimonium meruerūt seniores. Per fidē intelligimus p̄fecta fuisse sæcula v̄bo dei, ut ex his q̄ nō apparebant, ea q̄ uident, fierēt. Per fidē uberiorē hostiam Abel obtulit deo, q̄ Cain. per quam testimonium meruit, q̄ esset iustus, testimonium perhibēte de donarijs illi⁹ deo, & p̄ hanc mortuus adhuc loquit. Per fidē Enoch fuit translatus, ne uideret mortē, nec fuit inuētus, propterea quod transfulerat illum deus. priusq̄ enim transferret, testimonium meruerat, qd̄ placuisset deo. Atqui sine fide, fieri non potest, ut quis illi placeat. Nam qui accedit ad deum, hunc credere oportet, esse deum, & esse remuneratōrē quærētibus se. Per fidē admonitus oraculo Noë, ea quæ nōdum uidebant, ueritus, apparauit arcam ad salutē domus suæ,

αὐτῷ, δι' ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον, καὶ
 φησὶ κατὰ πίσιν δικαιοσύνης ἐγγύετο κληρο-
 νόμου· πίσει καλούμενος ἄβραάμ ὑπὲρ
 κούσερ θζελδῆμ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἡμελ-
 λε λαμβάνει εἰς κληρονομίαν, καὶ θζήλι-
 δε, μὴ ἐπισάμεν σου ἔρχεται. Πίσει
 παρῶκτερ εἰς γῆν φησὶ ἐπαγγελίας, ὡς
 ἀλλοτρίαν, ἐν σκωαῖς κατοικήσας μετὰ
 ἰσαάκ καὶ ἰακώβ ἢ συγκληρονόμων φησὶ
 ἐπαγγελίας φησὶ αὐτῷ. θζεδέχετο γὰρ πῶ
 τοῖς δεμελίους ἔχουσα πόλιμ, ἧς τεχνί-
 τικῆς καὶ δημίσεργος ὁ θεός. Πίσει καὶ αὐ-
 τῇ σάρεα δάωαμ εἰς καταβολῶν πάρι-
 ματῶν ἔλαβε, καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας
 ἔτεκεν, ἐπεὶ πισὸν ἠγύσατο τὸν ἐπαγ-
 γελάμενον. δι' ὃ καὶ ἀφ' ἐνός ἐγεννήθησαν,
 καὶ ταῦτα νενερωμένου, καθὼς τὰ ἄστρα
 τοῦ οὐρανοῦ τῶν πλῆθῶν, καὶ ὡσεὶ ἄμμος
 ἢ παρὰ τὸ χεῖλ φησὶ θαλάσσης ἢ ἀναρί-
 θμητος. κατὰ πίσιν ἀπέθανον οὗτοι πάν-
 τες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλ-
 λά πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ φοβούμενοι,
 καὶ ἀπασάμενοι καὶ ὁμολογήσαντες, ὅτι
 ξένοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ φησὶ γῆς.
 οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες, ἐμφανίζουσι,
 ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσι. καὶ εἰ μὴ ἐ-
 κείνης ἐμνημόνητον ἀφ' ἧς θζήλδομ, εἰ-
 χὸν ἐν καιρὸν ἀνακάμψα. νῦν δὲ κρείτ-
 τούτων ὀρέγονται, τουτέστι ἐπουρανίου. δι' ὃ
 οὐκ ἐπαυχάμεται αὐτοὺς ὁ θεός, θεός ἐπι-
 καλεῖσθαι αὐτῶν, ἠτοίμασε γὰρ αὐτοῖς
 πόλιμ. Πίσει προσενώχημ ἄβραάμ τὸν
 ἰσαάκ παρὰζόμενον, καὶ τὸν μονογενῆ
 προσέφημεν, ὃ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδέξα-
 μενον, πρὸς ὃν ἐλαλήθη, ὅτι ἐν ἰσαάκ
 κληθήσεται σοι πῆμα, λογισάμενον, ὅτι
 καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείρειμ θωατός ὁ θεός, ὅθεν
 αὐτὸν καὶ ἐν παρὰβολῇ ἐκομίσατο. πί-
 σει περὶ μελλόντων ἐυλόγησεμ ἰσαάκ τὸν
 ἰακώβ καὶ τὸν ἡσαῦ. Πίσει ἰακώβ ἀποθνή-
 σκων, ἕκασον ἢ ἡμῶν ἰωσήφ ἐυλόγησε, καὶ
 προσεκάχησεμ

suæ, per quam arcam cōdemnavit mun-
 dum, & eius quæ secundum fidem est, iu-
 sticiæ factus est hæres. Per fidem, appel-
 latus Abraham, obedijt, ut exiret in locū
 quem accepturus erat in hæreditatem, &
 exiuit, nesciēs quò esset venturus. Per fi-
 dem cōmigravit in terram promissionis,
 ueluti peregrinā, cum in tabernaculis ha-
 bitasset cum Isaac & Jacob, cohæredibus
 eiusdem promissionis. Expectauerat em̄
 habentē fundamenta ciuitatē, cuius opi-
 fex & cōditor est deus. Per fidem & ipsa
 Sarra uim ad cōcipiendū ac retinendum
 semē accepit, ac præter ætatis rationē pe-
 perit, q̄ fidelē iudicaret eum qui promi-
 serat. Quapropter & ex uno prognati
 sunt posteri, eoq̄ iam annis effæcto, tan-
 to numero, quāto sunt stellæ cœli, & ue-
 lut arena, quæ est iuxta marginē maris
 innumerabilis. Iuxta fidē mortui sunt hi
 om̄es, cum nō accepissent promissiones,
 sed procul eas uidissent, & credidissent, sa-
 lutassent q̄, & cōfessi fuissent, se hospites
 atq̄ aduenas esse in terra. Nam hæc qui
 dicunt, declarant se patriam inquirere. Et
 si illius quidem memores fuissent, unde
 fuerant profecti, habebant opportuni-
 tatem reuertendi. Nunc autem melio-
 rem expetunt, hoc est, cœlestem. Qua-
 propter non erubescit ipse deus uocari
 deus illorū. parauerat enim illis ciuita-
 tem. Per fidem obtulit Abraham Isaac,
 cum tentaretur, & unigenitum obtulit, in
 quo promissiones acceperat, ad quē di-
 ctum fuerat: In Isaac uocabit tibi semen,
 cum illud secum perpendisset, deum uel
 à mortuis excitare posse semen, unde il-
 lum etiam resurrectionis typo reduxit.
 Per fidem de futuris benedixit Isaac fi-
 lio Jacob, & Esau. Per fidem, Jacob mo-
 riens, singulis filijs Ioseph benedixit, &
 S 4 adorauit:

προσεκώκησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον φθὶ ῥάβδου αὐ-
 τῷ . πίσει , ἰωσήφ τελευτῶν , περὶ φθὶ ῥάβ-
 δου ἧν ἕωμ Ἰσραὴλ ἐμνημόνυσε , καὶ περὶ
 ἧν ὁσέωμ αὐτῷ ἐνετείλατο . πίσει , μωϋσῆς
 γεννηθεὶς , ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ ἧν πα-
 τέρωμ αὐτῷ . διό τι εἶδον ἄσῆον τὸ πα-
 δῖον , καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα
 τοῦ βασιλέως . πίσει , μωϋσῆς μέγας γενό-
 μωσθε , ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς
 φαραῶ , μάλλον ἐλύμωσθε συγκακουχῆ-
 θῆσθε λαῶ τοῦ θεοῦ , ἢ πρόσκαιρον ἔχειν
 ἁμαρτίαν ἀπόλαυσιν , μείζονα πλοῦτον
 ἠγασάμενος ἧν ἐν ἀγύπτῳ θησαυρῶν ,
 τὸν οὐκ ἐβουλόμην τῷ χριστοῦ . ἀπέβλεπε
 γὰρ εἰς πλὴν μιᾶς ἀποδοσίαν . πίσει κατέ-
 λιπερ ἀγύπτον , μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν
 τοῦ βασιλέως . τὸν γὰρ ἄσρατον ὡς ὄρων
 ἐκαστέρησε . πίσει πεποιήκει τὸ πάχος καὶ
 πλὴν πρόσχυσιν τοῦ αἵματος , ἵνα μὴ ὁ ὅλο
 θρεῖν τὰ πρωτότοκα , δίγκ αὐτῶν . πίσει
 δὲ διέβησαν πλὴν ἐρυθρῶν θάλασσας ὡς
 διὰ ξηρᾶς , ἧς πῆραν λαβόντες οἱ ἀγύπτι-
 οὶ , κατεπόθησαν . πῆσαν τὰ τεῖχη ἰεριχὼ κα-
 τέπεσε , κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας . πῆσαν
 ῥαβ ἢ ὄρηνη οὐ σώσασθαι τῶν ἀπεθῆ-
 σασιν , διεξελθὼν τὴν κατασκόπῃ μετ' ἐρη-
 νης . καὶ τί ἐτι λέγω ; ἐπιλείπει γὰρ με δῖον
 γούμωμον ὁ χροῖσθε περὶ γεδεῶν , βαρὰ τε ,
 καὶ σαμφορ , καὶ ἰεφθάε , δαβίδ τε καὶ σα-
 μηὴλ , καὶ ἧν προφητῶν , οἱ δὲ διὰ πῆσαν κα-
 τὰ γωνίσαντο βασιλείας , ἐργάσαντο δι-
 καοσύνην , ἐπέτυχον ἐπαγγελῶν , ἔφρα-
 ξαν σῶματα λεόντων , ἔσβεσαν δάμαστρον πυ-
 ρός , ἐφυγον σῶματα μαχαίρας , ἐνεδύσα-
 μῶθησαν ἀπὸ ἀδινείας , ἐγενήθησαν ἰχυροὶ
 ἐν πολέμῳ , παρεμβολὰς ἐκκλίνας ἀλ-
 λοτρίων . ἔλαβον γωαῖκες ἧς ἀνασάσε-
 ως τὸν νεκρὸν αὐτῶν . ἄλλοι δὲ ἐτυμπα-
 νίθησαν , οὐ προσδιέξασθαι πλὴν ἀπολύ-
 τρωσιν , ἵνα κρείπῃσθε ἀνασάσεως τύχασιν .
 ἑπεροὶ δὲ ἐμπαυγῶν καὶ μασίγων πῆσαν
 ἔλαβον

adoravit fastigiū uirgæ illi⁹. Per fidē, Io-
 seph moriens, de egressione filiorū Israhel
 meminit, deq; offib⁹ suis mandauit. Per
 fidem, cū natus esset Moyses, occultatus
 est mēses treis, à parētibus suis : ppter ea
 quod uiderent elegantem puellum , nec
 ueriti sunt edictum regis. Per fidem, Mo-
 ses iam grandis , renuit uocari filius filiaē
 Pharaonis , potius eligens simul malis
 affici cum populo dei, q̄ tēporarijs pec-
 cati commodis frui , maiores arbitratus
 diuitias, probrū Christi, q̄ Aegyptiorū
 thesauros. Respectum enim habebat re-
 muneracionis. Per fidem reliquit Aegy-
 ptum, haud ueritus ferociam regis. Per-
 inde enim quasi uidisset eum qui est in-
 uisibilis, ita obdurauit. Per fidem fecit
 pascha, & effusionē sanguinis : ne is qui
 perimebat primogenita, tangeret ipsos.
 Per fidē trāsierūt rubrū mare, ueluti per
 siccā terrā, qd̄ cū tentassent Aegyptij,
 absorpti sunt. Per fidem mœnia Hier-
 cho conciderunt, circūdata ad dies septē.
 Per fidem Raab meretrix nō perijt unā
 cum ijs qui nō obedierant, cū excepisset
 hospitio exploratores pacifice. Et quid
 præterea loquor? Deficiet enim me tem-
 pus, cōmemorantē de Gedeone, de Ba-
 rac, & Sampsonē, & Hiephthæ, necnon
 Dauid & Samuele, ac prophetis, qui per
 fidem expugnauerūt regna, operati sunt
 iusticiam, assecuti sunt promissiones, oc-
 cluserunt ora leonum, extinxerunt uim
 ignis, effugerunt acies gladij, ualidi facti
 sunt ex imbecillitate, effecti sunt robusti
 in bello, incursionēs auerterunt extero-
 rum. Mulieres acceperūt ex resurrectione
 mortuos suos. Alij uero distenti sunt,
 aspernati redemptionem, ut potiozem
 fortirentur resurrectionem. Alij rur-
 sus ludibrijs & flagris explorati sunt,
 insuper

ἐλαβὸν, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς, ἐλί-
 θάθησαμ, ἐπρίθησαμ, ἐπαράθησαμ, ἐν
 φόνο μάχαίρας ἀπέθανομ, περιήλθομ ἐν
 κηλωταῖς, ἐν ἀγείοις δέρμασιμ; ὑστρού-
 μβυοι, θλιβόμενοι, κακοχούμενοι, ὡρὸν κ
 ἢ ἀξίος ὁ κόσμῳ, ἐν ἐρημίαις πλανώμει-
 νοι, καὶ ὄρεσι καὶ πελάγειοι, καὶ ταῖς ὀπαῖς
 φθιγῆς. καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες
 διὰ φθιπίσεως, οὐκ ἐκομίσαντο πλὴν ἐπαγ-
 γελίαν, τῷ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρηττόν τι
 προβλεψαμένον, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τε-
 λειωθῶσιν.

τοιαυτῶν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχον-
 τες περικείμενομ ἡμῖν νέφθ μαρτύρων,
 ὄγκομ ἀποθέμενοι πάντα, καὶ πλὴν ἐνπε-
 ρίσιατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχω-
 μεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφο-
 ρῶντες εἰς τὸν φθιπίσεως ἀρχηγόν, καὶ πε-
 λειωτῶν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ φθιπροκαμύνης
 ἀνθρώπων χαρῆς, ὑπέμεινε σταυρόν, ἀχάωνος κα-
 ταφρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε τῷ θρόνου τῷ θεῷ
 ἐκάθικεν. ἀναλογίσαθε γὰρ τὸν τοιαύτων
 ὑπομεμνηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς
 αὐτῶν ἀντιλογίαμ, ἵνα μὴ κάμνητε; ταῖς
 ψυχῶν ὑμῶν ἐκλούμενοι. οὐπω μέχρως
 αἵματι ἀντικατέστητε, πρὸς πλὴν ἁμαρ-
 τίαμ ἀνταγωνισόμενοι, καὶ ἐκλέκηθε φθι-
 πηκλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς ἦτοίς διαλέγε-
 ται. ἢ ἐμοὶ μὴ ὀλιγόρως παθεῖναι κυρίου,
 μὴ δὲ ἐκλύσῃ ὑπὸ αὐτοῦ ἐλεγχόμενοι. ὅμ
 γὰρ ἀγαπᾷ κύριῳ, παθεῖναι. μασιγοῖ δὲ
 πάντα ἴσομ, ὅμ πρὸς ἀδέχεται. εἰ παθεῖναι
 ὑπομύετε, ὡς ἦτοίς ὑμῖν προσφέρεται ὁ θε-
 ὅς. τίς γὰρ ὄζει ἡδὲ, ὅμ οὐ παθεῖναι πατήρ;
 εἰ δὲ χωρὶς ἐσὲ παθεῖναι, ἢς μέτοχοι γεγό-
 νασιν πάντες, ἄρα νόθοι ἐσὲ καὶ οὐχ υἱοί. εἴτα
 τὸν μὲν φθι σαρκὸς ἡμῶν πατέρας ἔχο-
 μεν παθεῖναι ἢ ἠνετρεπόμεθα, οὐ πολλῶ
 μᾶλλον ὑποτάγησόμεθα τῷ πατρί. ἢ πονθ-
 μάτων, ὅμ ζήσομεν; οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας
 ἡμέρας, καὶ ὁ θεὸς ἀνταῖς, ἐπαίδουομ,
 ὁ δὲ

insuper & uinculis & carcere, lapidati
 sunt, dissecti sunt, tentati sunt, occisio-
 ne gladij occubuerunt, oberrarunt in ouil-
 lis & caprinis pellibus, destituti, pressi,
 afflicti, quibus indignus erat mundus,
 in desertis errantes, & montibus, ac spe-
 luncis, & cauernis terræ. Atque omnes
 hi testimonium promeriti per fidem, non
 acceperant promissionem, quod deus
 de nobis melius quiddam prouiderat,
 ne sine nobis consummarentur.

Proinde nos quoque, cum tanta
 septi simus nube testium, deposito one-
 re omni, & tenaciter inhaerente peccato,
 per tolerantiam curramus in propo-
 sito nobis certamine, respicientes ad fidei
 ducem, & consummatorem Iesum, qui
 pro proposito sibi gaudio, pertulit cru-
 cem ignominia contempta; & ad dexte-
 ram throni dei confedit. Reputate enim
 quod is talem sustinuerit à peccatori-
 bus aduersus se contradictionem, ne de-
 fatigemini, animis defecti. Nondum
 usque ad sanguinem restitistis, aduer-
 sus peccatum repugnantes. & oblitus estis
 exhortationis, quæ uobis tanquam fi-
 lijs loquitur: Fili mi, ne neglexeris cor-
 reptionem domini, neque deficias cum
 ab eo argueris. Quem enim diligit do-
 minus, corripit: flagellat autem omnem
 filium, quem recipit. Si castigationem susti-
 netis, ueluti filijs uobis offert se deus.
 Quis enim est filius, quem non castigat
 pater? Quod si alieni estis à castigatio-
 ne, cuius participes sunt omnes: igitur
 spurij estis, non filij. Itaque cum carnis
 nostræ patres habuerimus castigatos,
 & reueriti simus illos, an non multo ma-
 gis subijciemur patri spirituum, & uiue-
 mus? Atque illi quidem ad paucos
 dies, pro arbitrato suo nos erudiebant:
 hic autem

xii

ὁ δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον εἰς τὸ μεταλαβῆναι
ἀγίοτητα αὐτοῦ. πᾶσα δὲ παροχὴ πρὸς
μὴ τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χάρις εἶναι, ἀλλὰ λύ-
πη. ὕψρον δὲ καρπὸν εἰρωικὸν τοῖς δὲ αὐ-
τῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύ-
νης, διὸ τὰς παρηλύσας χεῖρας, καὶ τὰ πα-
ραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε, καὶ τρυ-
χίας ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα
μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῆ, ἰαδίη δὲ μᾶλλον.
εἰρῶν δὲ δώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν
ἀγίασμόν, ὃν χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύ-
ριον, ἐπισκοποῦντες, μή τις ὑσώρῳ ἀπό-
χάριτος τοῦ θεοῦ, μή τις εἶς πικρίας, ἄνω-
φύεσα ἐνοχλῆ, καὶ διὰ ταύτης μίανθῶσι
πολλοί, μή τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς ἡσαῦ,
ὃς ἀντὶ βρώσεως μίαν ἀπέδωκε τὰ πρωτο-
τόκια αὐτοῦ. ἴσε γὰρ, ὅτι καὶ μετέπειτα διέ-
λθω κληρονομήσω τὴν εὐλογίαν, ἀπεδο-
κιμάθη. μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ ἔυρε,
καὶ πῶς μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτήν.
οὐ γὰρ προσεληλύθατε ψηλαφωμένους ὄρεα,
καὶ κεκαυμένους πυρὶ καὶ γνώφω, καὶ σκο-
τῶ, καὶ θυέλλῃ, καὶ σάλπιγγι ἤχῳ,
καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες, πα-
ρητήσαντο μὴ προσεδιῶναι αὐτοῖς λόγον.
ὅτι ἐφορον γὰρ τὸ διασελλόμενον, καὶ
κηρύον δίγῃ τῶ ὄρου, λιθοβοληθήσεται,
ἢ βολίδι κατάτοξοιθήσεται, καὶ οὕτως
φοβερόν ἢ τὸ φανταζόμενον. μωσῆς εἶ-
πεν, ἐκφοβός εἰμι καὶ ἐντρομος, ἀλλὰ
προσεληλύθατε σίωμ ὄρεα, καὶ πόλι θεοῦ
ζώντων, ἱερουσαλήμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυ-
ριάσιν ἀγγέλων πανηγύρεα, καὶ ἐκκλησίᾳ
πρωτοτόκῳ ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμέ-
νῳ, καὶ κριτῇ δεῖν πάντων, καὶ πνεύματι
δικαίῳ τεπλεωμένῳ, καὶ δὲ ἀθήκης νέ-
ας μεσίτη ἰησοῦ, καὶ ἁίματι θαντισμοῦ,
κρείττονα λαλοῦντι πρὸς τὸ ἄβελ. βλέπετε
μὴ παραιτήσθε τὸν λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκεῖ-
νοι οὐκ ἔφυγον, τὸν ἐπὶ γῆς πρῶτον ἀμύνοι
ῥηματίζοντα, πολλῶ μᾶλλον ἡμεῖς, οἱ δὲ μ
ἀπ' οὐρανῶν

hic autē ad cōmodū nostrū in hoc ut im-
partiat nobis sanctimoniā suam. Om̄is
aut castigatio in præsens quidē, nō uide-
tur esse gaudiū, sed molestia. At postea
fructū tranquillū iusticiæ reddit, his qui p̄
illā fuerint exercitati. Quapropter man⁹
remissas, & genua soluta surrigite, & faci-
te, ut recti sint gressus pedibus uestris, ne
claudicatio aberret à uia, imò sanet po-
tius. Pacē sectemini cū om̄ib⁹, & sancti-
moniā, sine qua nemo uidebit dñm, curā
agentes, ne quis sit q̄ deficiat à gratia dei,
ne qua radix amarulentia, suppullulans
obturbet, & p̄ hanc inquinent multi: ne
quis scortator aut p̄phanus, uelut Esau,
qui unico edulio permutauit ius primo-
geniti. Scitis em̄, qd' & postea, cum uellet
hæreditario iure bñdictionē assequi, re-
probatu sit. Non em̄ reperit pœnitentiæ
locū, tametsi cum lachrymis quæsiuisset
eā. Nō em̄ accessistis ad cōtactū montē,
& incēsum ignē ac turbinē, & caliginē, &
procellā, tubæq̄ sonitū, & uocē uerborū,
quā qui audierant, deprecati sunt, ne his
adiungeret oratio. Nō em̄ ferebant, qd'
edicebat: Si bestia tetigerit mōtē, lapida-
bitur, aut iaculo cōfiget. & adeo terribile
erat uisum qd' apparebat. Moses dixit:
Expauēfactus sum, ac tremebundus, sed
accessistis ad montē Sion, & ad ciuitatē
dei uiuētis, Hierusalē cœlestē, & ad innu-
merabiliū angelorū cœtū, & ad cōcionē
primogenitorū, qui cōscripti sunt in cœ-
lis, & ad iudicē uniuersorū deū, & ad spi-
ritus iustorū perfectorū, & ad noui testa-
menti conciliatorē Iesum, & ad sanguinē
asperfionis, meliora loquentē, q̄ loque-
batur sanguis Abel. Videte ne asperne-
mini eum qui loquit: nam si illi nō effu-
gerūt, qui auerfabant eum qui loqueba-
tur in terra, multo magis nos, si eum qui
de cœlis

ἀπ' οὐρανῶν ἀποσφερόμενοι, οὗ ἢ φωνῆ πλὴν γλῶσσά λυθσε τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελτα, λέγωμ. Ἐτι ἅπαξ ἐγὼ σείω, οὐ μόνον πλὴν γλῶσσῃ, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν. τὸ δὲ ἔτι ἅπαξ, θηλοῖ τῶν σαλθομένων πλὴν μεταδραση, ὡς πεποικημένων, ἵνα μείνη τὰ μὴ σαλθόμενα. διὸ βασιλείαν ἀσάλυτον παρὰ λαμβάνοντες, ἔχωμεν χάριμ, δι' ἧς λατρεύωμεν ἐναρτέως τῷ θεῷ μετὰ ἀδούης καὶ ἐυλαβείας.

καὶ ἡμεῖς ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκομ. ἢ φιλαδέλφια μωέτω. φηι φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνετε. διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινας ξενίσαντες ἀγγέλους. μιμηθήσεθε τῶν δεσμίωμ, ὡς σωθεδμεμένοι, τῶν κακουχθέντων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. τίμιος ὁ γὰρ ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος. πόρνοι δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός. ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος, ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιμ. αὐτὸς γὰρ ἔρηκεμ, οὐ μὴ σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλείπω, ὡς εὐδαρῶντας ἡμᾶς λέγειμ, κῆρτος ἐμοὶ βοκθός, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος. μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἱ τινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὡς ἀναδραρῶντες πλὴν ἐκ βασιμ φηι ἀναρροφῆς, μιμηθήτε πλὴν πῶσιμ. ἰησοῦς χριστός χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. διδραχᾶς ποιήλας καὶ ξένους μὴ περιφέρεθε. καλὸν γὰρ, χάριτι βεβαῦσθαι πλὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιμ, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατήσαντες. εὐχαριστῶντες τῷ θεῷ οὐ φαγεῖμ οὐκ ἔχουσιμ θηουσίαν, οἱ τῆ σκηνη ἢ λατρεύοντες. ὡμ γὰρ ἐσφέρειται ζώωμ τὸ αἷμα περὶ ἀμαρτίας, εἰς τὰ ἅγια διὰ τὸ ἀρχιερῆως, τούτωμ τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω φηι παρμεβολῆς. διὸ καὶ ἰησοῦς, ἵνα ἀγιάσῃ διὰ τὸ ἰδίον αἷματὸν τὸν λαόν, ἔξω φηι πύλης ἔπαδε. τοίνω θηερεχάμειδα πρὸς αὐτὸν ἔξω φηι παρμεβολῆς, τὸν

de caelis est, auferemur: cuius uox tum cōcussit terrā, at nunc denunciauit, dicēs: Adhuc semel ego cōcutio, nō modo terram, uerū etiā caelum. Porro illud qd' dicit, adhuc semel, significat eorū quæ cōcutiuntur translationem, utpote quæ facta sint: ut maneant ea quæ nō cōcutiuntur. Quapropter regnū assumētes qd' cōcuti nō possit, habeam⁹ gratiā, per quā ita colamus deū, ut illi placeamus cū reuerētia & religione. Etenim deus noster ignis cōsumens est. Fraternalis charitas maneat. Hospitalitatis ne sitis immemores. Per hanc em̄ quidā infciētes exceperūt angelos hospitio. Memores estote uinctorū, tanq̄ unā cum illis uincti, eorū qui affliguntur, uelut ipsi quoq; uersantes in corpore. Honorabile est inter omnes coniuugium, & cubile impollutum. Scottatores autem & adulteros iudicabit deus. Sint mores alieni ab auaritia, cōtenti ijs quæ adfunt. Siquidē ipse dixit: Non te deserō, neq; derelinquo. ut fidentes dicamus: dñs mihi auxiliator, nec timebo, quid faciat mihi homo. Memores estote eorū qui praesunt uobis, qui locuti sunt uobis sermonem dei, quorū imitemini fidem, cōsiderantes qui fuerit exitus cōuersationis illorum. Iesus Christus heri & hodie, idem est etiā in saecula. Doctrinis uarijs ac peregrinis ne circūferamini. Bonū est enim, gratia cōstabiliri cor, nō escis, quæ non profuerūt ijs qui uersati sunt in illis. Habemus altare, de quo nō est fas edere, ijs qui tabernaculo deseruiunt. Animalium enim quorū sanguis infertur p peccato, in sancta per pontificē, horum corpora cremant^r extra castra. Quapropter & Iesus, ut sanctificaret per propriū sanguinē populum, extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, opprobrium

τὸν ὀνειδισμόν αὐτῷ φέροντες . οὐ γὰρ ἔχοι-
 μὲν ὧδε μιλύουσαμ πόλιμ, ἀλλὰ τὴν μέλλου-
 σαμ ἐπιζητῶμεν . δι' αὐτῶ οὖν ἀναφέρομεν
 θυσίαν ἀνέσεως διὰ πάντοσ θεῷ δεῶ, τρι-
 τῆσι καρπὸν χαλέωμ, ὁμολογοῦντων θεῷ
 ὀνόματι αὐτῷ . φη δὲ ἐυποίϊας καὶ κοινω-
 νίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε . τοιαύταισ γὰρ θυ-
 σίαισ ἐυαρεσῆσθε θεός . πείθεσθε δὲ τοῖσ ἡγε-
 μύνοισ ὑμῶμ, καὶ ὑπέικετε, αὐτοὶ γὰρ ἡγε-
 πνῦσιμ ὑπὲρ ἑνῶ ψυχῶμ ὑμῶμ, ὡσ λόγῳ
 ἀποδιδόντες, ἵνα μετὰ χαρῆσ τῷ το ποιῶ-
 σι, καὶ μὴ σενάζοντες . ἀλυσιτελεῖ γὰρ ὑμῖν
 τῷ το . προσεύχεσθε πρὸς ἡμῶμ, πεποιθῶμεν
 γὰρ, ὅτι καλῶ σωείδησιμ ἔχομεν ἐν πα-
 σι καλῶσ θέλουτε ἀναστρέφεισ . πρῶτοτέρωσ
 δὲ παρακαλῶ τῷ το ποιῶσασ, ἵνα τάχιον
 ἀποκασαθῶ ὑμῖν . ὁ δὲ θεός ἡ εἰρήνης, ὁ ἀνα-
 γαγῶν ἐκ νεκρῶμ τὸν ποιμήνα ἑνῶ προβά-
 των τὸν μέγαμ ἐν αἵματι διαθήκης αἰ-
 νίου, τὸν κύριον ἡμῶμ ἰησοῦμ, καταρτίσασ
 ὑμᾶσ ἐν παντί ἐργῶ ἀγαθῶ, εἰς τὸ ποιῶσασ
 τὸ θέλημα αὐτῷ, ποιῶμ ὑμῖν τὸ ἐυάρεσον ἐν ὡ-
 πῖον αὐτῷ, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, ὃ ἡ δόξα εἰς
 τοὺσ αἰῶνασ ἑνῶ αἰῶνων, ἀμῶ . παρακαλῶ
 δὲ ὑμᾶσ ἀδελφοί, ἀνέχεσθε τῷ λόγῳ φη
 πρὸς κλήσεωσ . καὶ γὰρ διὰ βραχέωμ ἐπέ-
 σελα ὑμῖν . γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν τιμόθει-
 ον ἀπολελυμένον, μεθ' οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχη-
 ται, ὄψομαι ὑμᾶσ . ἀπάσαδε πάντασ τὺσ
 ἡγεμύνοσ ὑμῶμ, καὶ πάντασ τὺσ ἀγίουσ .
 ἀπάζονται ὑμᾶσ δι' ἀπὸ φη ἰταλίας . χά-
 ρισ μετὰ πάντων ὑμῶμ . ἀμῶ .

Ἐγράφη ἀπὸ ἰταλίας διὰ
 τιμοθέου .

Missā ab Italia per
 Timotheum .

Ἐπόθεσις

ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΤΟΥ
ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ.

ΑΥΤΗΝ ἐπισέλλει τοῖς ἀπὸ ἧν δώδεκα φυλῶν διασπαρῆσι, καὶ κτισθεῖσασιμ εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν. γράφει δὲ διδασκαλικῶν πλὴν ἐπιστολῶν, διδάσκων περὶ διαφορᾶς περασμῶν, ποῖον μὴ ὄζειν ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ποῖος δὲ ἀπὸ φηιδίας καρδίας ἧν ἀνθρώπων ἐστὶ· καὶ ὅτι οὐ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ δεικνύει πλὴν κρίσιμ, καὶ οὐχ ὅτι ἀκροαταὶ τῶ νόμου, ἀλλ' ὅτι ποιηταὶ δικαιωμάτων. περὶ τε πλουσίων παραγγέλλει, ἵνα μὴ προκρίνωται ἧν πτωχῶν ὅτι πλουσῖοι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἀλλὰ μάλλον καὶ ἐπιπλήττωνται ὡς ὑπορφανοί. καὶ τέλει παραμυθισάμενοι τοὺς ἀδικουμένους, καὶ προτρέψάμενοι αὐτοὺς μακροθυμεῖν, ἕως φηι παρουσίας τοῦ κριτοῦ. καὶ διδάξειας περὶ ὑπομονῆς ἐκ τοῦ ἰακώβ τοῦ χρηστοῦ φηι ὑπομονῆς, παραγγέλλει προσκαλεῖσθαι τοὺς πρεσβυτέρους ἐπὶ τοὺς ἀδιανοήτους, καὶ σουδάξην ἐπιστρέφειν τοὺς πλανηθέντας ἐπὶ πλὴν ἀλήθειαν, εἶναι γὰρ τοῦτου μισθὸν παρά τοῦ κυρίου, ἕφεσιμ ἀμαρτιῶν. καὶ οὕτως τελεί πλὴν ἐπιστολῶν.

IN EPISTOLAM IACOBI, ARGUMENTVM
PER ERASMV M ROTERODAMVM.

Iacobus quoniam erat Hierosolymitarum episcopus, scribit & ceteris Iudæis, qui per omnes nationes sparsi habitabant, uarijs præceptis uitam illorum formans atque instituens.

ARGUMENTI FINIS.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ
ΙΑΚΩΒΟΥ.

EPISTOLA BEA-
TI IACOBI.

ΙΑΚΩΒΟΣ
θεὸς καὶ κυ-
ρίος Ἰησοῦ
Χριστοῦ
ἡ τῶν δώ-
δεκα φυ-
λάων, ταῖς
ἐν τῇ δι-
ακονίᾳ,

χαίρειν. Πᾶσα μὲν χαρὰν ἠγάσασθε ἀδελφοί
μυ, ὅταν περασμοῖς περιπέσητε τοικί-
λοις. γινώσκοντες, ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν
φθὴ τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονὴν. ἡ δὲ
ὑπομονὴ ἔργον τέλει ἔχειτω, ἵνα ᾖτε τέ-
λειοι καὶ ὀλόκληροι, ἐν μηδενὶ λήθομενοι.
εἰδὲ τίς ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω
τὸν πατέρα τοῦ δίδόντος θεοῦ πατρὸς ἀπλῶς, καὶ
μὴ ὀνειδίζοντος, καὶ δοθήσεται αὐτῷ. αἰ-
τείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διστακτικῶς.
ὁ γὰρ διστακτικῶς ἕοικε κλυδωνι θα-
λάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. μὴ
γὰρ οἶδω ἄνθρωπον ἐκείνον, ὅτι λήθη-
ταί τι παρὰ τοῦ κυρίου. ἀνὴρ δίψυχος, ἀκα-
τάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.
καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφός ὁ ταπεινός, ἐν τῷ
ὑψέ αὐτοῦ. ὁ δὲ πολλοῖς ἐν τῇ ταπεινώσει
αὐτοῦ. ὅτι ὡς ἄνθος χρότου ἀφελύσεται.
ἀνέτειλε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι, καὶ
ἔξηρανεν τὸν χρότον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέ-
πεσε, καὶ ἡ ἐμπρόσθεν αὐτοῦ
ἀπόλωτο

IACOBUS
dei ac dñi
Iesu Christi
seruus, duo-
decim tribu-
bus, q̄ sunt
in dispersio-
ne, salutem.
Pro summo

gaudio ducite fratres mei, quoties in ten-
tationes incideritis uarias, illud scientes,
quod exploratio fidei uestrae parit pa-
tientiam. Cæterum patientia opus per-
fectum habeat; ut sitis perfecti, & inte-
gri, nullaq; in parte diminuti. Quod si
cui uestrum deest sapientia, postulet ab
eo qui dat, nempe deo, qui dat inquam
omnibus simpliciter, nec impropere, ac
dabit ei. Sed postulet cum fiducia, nihil
hæsitans. Nam qui hæsitat, is similis est
fluctui maris, qui uentis agitur & impe-
tu rapitur. Neq; enim existimet homo
ille, se quicq; accepturum à domino. Vir
animo duplici, incōstans est in omnibus
uis suis. Glorietur autem frater qui est
humilis, in sublimitate sua. contra qui
diues est, in humiliatione sui: quoniam
ueluti flos herbae præteribit. Exortus est
enim sol cum æstu, & exaruit herba, &
flos illius decidit, & decor aspectus illius
perijt.

ἄπόλωτο. οὕτως καὶ ὁ πλῆθος ἐν ταῖς πο-
 ρείαις αὐτῷ μαρτυρήσεται. μακάριος ἀνὴρ ὃς
 ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι θόκιμος γενόμε-
 νος λήφεται τὸν ἐφάνορον ἐν ζωῆς, ὃν ἐπικυ-
 γείλατο ὁ κύριος. τῆς ἀγαπῶσιν αὐτόν. μη-
 δεὶς πειρασθὲν λέγεται, ὅτι ἀπὸ θεοῦ πει-
 ράζομαι. ὁ γὰρ θεὸς ἀπειρασὸς ἔστι κακῶν,
 πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα. ἕκαστος δὲ πειράζε-
 ται, ὃν ὁ ἐν ἰδίᾳ ἐπιθυμίᾳ ἐξελκόμενος
 καὶ ἐλεηζόμενος. ἔτι καὶ ἐπιθυμία συλλα-
 βῆσα τίκτει ἁμαρτίαν, ἢ δὲ ἁμαρτία ἀπο-
 τελεῖθαι ἀποκτείναντα. μὴ πλανᾶσθε
 ἀδελφοί μου ἀγαπῆτοί. πᾶσα δόσις ἀγαθῆ,
 καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον, ἀνωθεν ἔστι κατα-
 βῆσαν ἀπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ ἁγίου φῶτος. πᾶς ὅ-
 σος ἐν πᾶσιν ἀλλοτρίᾳ, ἢ τροπῆς ἀποσκήσια.
 βλαβερὸς ἀπεκύνθη ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας,
 εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχῶν τινα τοῦ αὐτοῦ
 κτισμάτων. ὡς πε ἀδελφοί μου ἀγαπῆτοί,
 ἔσω πᾶς ἀνδρῶν ταχύς εἰς τὸ ἀκῆσαι,
 βραδύς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδύς εἰς ὀργῶν. ὁρ-
 γῆ ἡ ἀνδρῶν, δικαιοσύνη δὲ οὐ κατεργά-
 ζεται. διὸ ἀποθέμενος πᾶσαν ὑπαγίαν ἐν
 περιουσίᾳ κακίας, ἐν πρᾶξι δὲ ἐξάσθε τὸν
 ἔμφυτον λόγον, τὸν δῶν ἁμῶν σώσαι τὰς
 ψυχὰς ὑμῶν. γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ
 μὴ μόνον ἀκροαταὶ παραλογιστῶν ἑαυ-
 τῶν. ὅτι εἰ τις ἀκροατὴς λόγου ἔστι καὶ οὐ ποιη-
 τὴς, οὕτως ἔοικεν ἀνδρὶ, κατανοοῦντι τὸ πρῶ-
 σωπον ἐν γενέσει αὐτοῦ ἐν ἐσώπτῳ. κα-
 τενόησε ἡμεῖς αὐτὸν καὶ ἀπελήλυθε, καὶ ἐυθέως
 ἐπέλαβεν ὁ ποῖος ἡμῶν. ὁ δὲ παρακύψας εἰς
 νόμον τέλειον τὸν ἐν ἐλευθερίᾳ, καὶ παρα-
 μείνας, οὗτος οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλησμονῆς
 γενόμενος, ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μα-
 κάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται. εἰ τις δὲ
 κἄν ἀρῆσθαι εἶναι ἐν ὑμῖν, μὴ χαλιναγω-
 γῶν γλώσσᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπατῶν καρδί-
 αμ αὐτοῦ, τῆς μάταιον ἢ δεησεία. ὁρμη-
 σεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος πρὸς τὸν θεὸν καὶ
 πατρί, αὕτη ἔστι, ἐπισκέψασθε ὁρφανούς
 καὶ

perijt. Sic & diues in abundantiā suā mar-
 cescet. Beatus uir qui suffert tentationē:
 quoniā cum probatus erit, accipiet coro-
 nam uitæ: quā promisit dñs ihs, à quibus
 fuerit dilectus. Ne quis cum tentatur, di-
 cat se à deo tentari. Nam deus ut malis
 tentari nō potest, ita nec ipse quenq̃ ten-
 tat. Imò unusquisq̃ tentat̃, dum à pro-
 pria cōcupiscentia abstrahitur & inescā-
 tur. Deinde cōcupiscentia posteaq̃ con-
 cepit, parit peccatum: peccatū uero perfe-
 ctum progignit mortem. Ne erretis fra-
 tres mei dilecti. Omnis donatio bonā,
 & omne donū perfectum, è supernis est
 descēdens à patre luminū, apud quē non
 est transmutatio aut cōuersionis obum-
 bratio. Is destinata uoluntate progeniit
 nos sermone ueritatis, ut essemus primi-
 tiæ quædā suarū creaturæ. Ita q̃ fratres
 mei dilecti, sit omnis homo uelox ad au-
 diendū, tardus ad loquendū, tardus ad
 iram. Nam ira uiri iusticiā dei nō efficit.
 Quapropter deposita omni immūdicia
 & superfluitate maliciæ, cū mansuetudi-
 ne recipite insitum sermonē, qui potest
 saluas reddere animas uestras. Sitis aut̃
 effectores sermonis, & nō auditores tan-
 tum, fallētes uosmetipsos. Qm̃ si quis au-
 diat sermonē, nec eum factis exprimat,
 hic similis est uiro cōsideranti faciē nati-
 uitatis suæ in speculo. Cōsiderauit em̃
 seipsum, & abiit, & continuo oblitus est
 qualis esset. At qui prospexerit in legem
 perfectā, quæ est libertatis & permanse-
 rit, hic cum sit nō auditor obliuiosus, sed
 effector operis, beatus factus suo erit. Si
 quis uidetur religiosus esse inter uos, qui
 non frenat linguam suam, sed aberrare
 sinit cor suum, huius uana est religio.
 Religio pura & immaculata apud deum
 & patrem hæc est, inuisere orphanos &
 T 2 uiduas

καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἀπειλοῦντα
τοῖς τῆσδε ἀπὸ τοῦ κόσμου.

Ἀδελφοί μου μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε
πρὸς τὸν κύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ
φθὸν ὁδοῦ. Ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς πλὴν σωματω
γλῶ ἡμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐδοῦτι
λαμπρῶν, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρῶν
ἐδοῦτι, καὶ ἐπιβλέψῃτε ἐπὶ τὸν φοροῦντα
πλὴν ἐδοῦτα πλὴν λαμπρῶν, καὶ εἴπητε αὐ
τῷ, σὺ κἀδου ὧδε καλῶς, καὶ τῷ πτωχῷ
εἴπητε, σὺ σῆδι ἐκεῖ, ἢ κἀδου ὧδε ὑπὸ τῷ
ὑποπόδιό μου. καὶ οὐ δίκριθητε ἐν ἑαυ
τοῖς, καὶ ἐγένεθε κριταὶ διάλογισμῶν πο
ικρῶν. ἀκούσατε ἀδελφοί μου ἀγαπῆτοί.
δοχὸς δὲ δεὸς ὄψεσθε τὸν πτωχόν τοῦ κό
σμου τούτου, πλοῦσι οὖν ἐν πίσει, καὶ κλη
ροδομοῦσι φθὸν βασιλείας, ἧς ἐπηγγίλατο
τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν; ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε
τὸν πτωχόν. δοχὸς οὖν πλούσιοι καταδυνα
στεύσατε ἡμῶν, καὶ αὐτοὶ ἔλκουσιν ὑμᾶς εἰς
κριτήρια; οὐκ αὐτοὶ βλασφημῶσι τὸ κα
λὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμᾶς. εἰ μέντοι
νόμον τηρεῖτε βασιλικόν κατὰ πλὴν γρα
φῶν, ἀγαπήσατε τὸν πλησίον σου ὡς σεαυ
τόν, καλῶς ποιῆτε. εἰ δὲ προσωποληψί
α, ἀμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ
τῷ νόμῳ, ὡς πρὸς βάττα. ὅς τις γινώσκων τὸν
νόμον τηρήσῃ, πᾶσι δὲ ἐν ἐνὶ, γέγονε πάν
των ἔνοχος. ὁ δὲ ἐπιὼν, μὴ μοιχεύσῃ, εἴπε
Ἐ, μὴ φονεύσῃ. εἰ δὲ οὐ μοιχεύσῃ, φονεύσῃ
δὲ, γέγονε παραβάτης νόμου. οὕτως λα
λεῖτε, καὶ οὕτως ποιῆτε, ὡς διὰ νόμον ἐλευ
θερίας μέλλοντες κρίνασθαι. ἢ γὰρ κρίσις ἀνί
λεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος. καὶ κατα
καυχῶμαι ἔλεος κρίσεως. τί οὖν ὄφελος ἀδελ
φοί μου, ἐὰν πᾶσι λέγῃ τις ἔχων, ἔργα
δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δάματα ἢ πᾶσι σώσω αὐ
τόν; Ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑ
πάρχωσι, καὶ λεπτοὶ ᾖσι φθὸν ἐφ' ἡμέ
ρου προφήτῃ, εἴπη δέ τις αὐτοῖς ἕξ ἡμῶν,
ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτά
ζοσθε

& uiduas in afflictione sua, immaculatū
seipsum seruare à mūdo. Fratres mei
ne cū respectu personarū habeatis fidē
domini nostri Iesu Christi ex opinione.
Nā si ingrediatur in cœtū uestrū uir au
reum gestans anulū, ueste indutus splen
dida, ingrediatur autē & pauper in sordi
da ueste, & respexeritis ad illū qui uestē
gestat splendidam, & dixeritis illi, tu sede
hic bene, & pauperi dicatis, tu sta illic,
aut sede hic subter scabellū meū, & nō di
iudicati estis in uobisipfis, & facti estis iu
dices cogitationum malarū. Audite fra
tres mei dilecti, nōne deus elegit paupe
res mundi huius, diuites in fide, & hære
des regni, quod promisit ἡς, à quibus di
lectus fuerit. Vos autē cōtemptui habui
stis pauperē. Nōne diuites tyrānidē exer
cent in uos, & ἡδὲ trahunt uos ad tri
bunalia. Et ἡδὲ male loquūt de bono
nomine quod inuocātū est super uos. Si
legē quidem regiā perficitis iuxta scriptu
rā, diliges proximū tuū sicut teipsum, be
ne facitis: sin uero personā respicitis, pec
catū cōmittitis, & redarguimini à lege ue
luti trāsgressores. Quisquis enim totam
legem seruauerit, offenderit autē in uno,
factus est omnīū reus. Nā qui dixit, ne
mœcheris, dixit etiā, ne occidas. Quod si
nō fueris mœchatus, occideris tamen, fa
ctus es trāsgressor legis. Ita loquamini,
& ita faciatis ueluti per legē libertatis iu
dicandi. Siquidē iudiciū absq; misericor
dia erit ei, qui nō præstiterit misericordiā.
Et gloriatur misericordia aduersus iudi
ciū. Quæ utilitas fratres mei, si fidē dicat
aliquis habere se, facta uero nō habeat.
Num potest fides saluū facere illū? Quæ
si frater aut soror nudi fuerint, & egentes
quotidiano uictu, dicat autē aliquis ue
strū illis, abite cū pace, calescite & satura
mini

ἴεθι, μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τῶ σῶματ^ο, τί τὸ ὄφελ^ο; οὕτως καὶ ἡ πίστις, εἰ μὴ ἔργα ἔχη, νεκρὰ ὄζει καθ' ἑαυτήν. ἀλλ' ἔρε τίς, σὺ πίστιμ ἔχεις, καὶ γὰρ ἔργα ἔχω. δεῖ ξόρ μοι πλὴν πίσιμ σοε ἐκ τῶν ἔργωμ σοε, καὶ γὰρ δεῖξω σοι ἐκ τῶν ἔργωμ μου τὴν πίστιμ μου. σὺ πιστεύεις, ὅτι ὁ θεός ἐστις ὄζει; καλῶς ποιεῖς. καὶ τὰ δαίμόνια πιστεύουσι, καὶ φροναροσι. διέλεες δὲ γινῶνα ὧ ἀνθρώπω πενε, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργωμ νεκρὰ ὄζει; ἀβραάμ ὁ πατήρ ἡμῶν οὐκ ἔζη ἔργωμ ἐδικαιώθη, ἀνεύγκας ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιάζειν; βλέπεθ, ὅτι ἡ πίστις σωθήσεται τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργωμ ἡ πίστις ἐτελειώθη; καὶ ἐπληρώθη ἡ ἡσάφῃ, ἡ λέγουσα. ἐπίσθυσε δὲ ἀβραάμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. καὶ φίλ^ο θεοῦ ἐκλήθη. ὁρᾶτε ποιῶν ὅτι ἔζη ἔργωμ δικαιοσύνη ἀνθρώπο^ο καὶ οὐκ ἐκ πίσιμω μόνου; ὁμοίω δὲ καὶ ἔραβ ἡ πόρνη, οὐκ ἔζη ἔργωμ ἐδικαιώθη, ὑποδιεξαμένη τὸν ἀγγέλου, καὶ ἐτέρε ὁ δὲ ἐκβαλῶσα; ὡσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματ^ο νεκρὸν ὄζει, οὕτως καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργωμ νεκρὰ ὄζει.

μη πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε ἀδελφοί μου, εἰδοότες, ὅτι μᾶζον κρῖμα λαφόμεθα. πολλὰ γὰρ πηρόμεν ἅπαντες. εἰ τις ἐν λόγῳ οὐ πηάει, οὐτ^ο τέλειος ἀνὴρ, διωατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὄλον τὸ σῶμα. ἰδοὺ τῶν ἵππων τὸν χαλινὸν εἰς τὰ σώματα βάλλομεν, πρὸς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὄλον τὸ σῶμα μετάγομεν. ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα, καὶ ὑπὸ σκληρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα, μετὰ γεται ὑπὸ ἐλαχίσου πηδαλίου, ὅσῃ ἢ ὄρμη τῷ ἐνδύοντ^ο βόληται. οὕτως καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλ^ο ὄζει, καὶ μεγαλαυχεῖ. ἰδοὺ ὀλίγον πῦρ ἡλίκλω ὑλῶ ἀνάπῃ, καὶ ἡ γλῶσσα τὸ πῦρ, ὁ κόσμ^ο ὅλη ἀδικία, οὕτως ἡ γλῶσσα καδίσεται ἐν τοῖς μέλεσιμ ἡμῶν, ἡ πηλῶσα ὄλον τὸ σῶμα, ὅ φλογίζεσθαι τὸν

τροχόν

mini: non tamen dederitis illis, quæ sunt necessaria corpori; quæ erit utilitas? Sic & fides si facta non habuerit, mortua est per se. Sed dicet aliquis, tu fidem habes, & ego facta habeo. Ostende mihi fidem tuam ex factis tuis, & ego ostendam tibi ex factis meis fidem meam. Tu credis quod deus unus est? Recte facis. Et daemonia credunt, ac contremiscunt. Vis uero scire o homo inanis, quod fides absque factis mortua sit? Abraham pater noster nonne ex factis iustificatus est, cum obtulisset Isaac filium suum super altare? Vides, quod fides adiumento fuerit factis illius, & ex factis fides perfecta fuerit? Et impleta est scriptura quæ dicit: Credidit Abraham deo, & imputatum est illi ad iusticiam, & amicus dei uocatus est. Videtis igitur quod ex factis iustificetur homo, & non ex fide tantum? Similiter autem & Rhaab meretrix, an non ex factis iustificata est cum excepisset nuncios, & alia uia emisisset? Nam quemadmodum corpus absque spiritu mortuum est, ita & fides absque factis mortua est. Nolite plures magistri fieri fratres mei, scientes quod maius iudicium sumpturi simus. In multis enim labimur omnes. Si quis in sermone non labitur, hic perfectus est uir, qui possit freno moderari totum etiam corpus. Ecce equis frena in ora immittimus, ut obediant nobis, & totum corpus circumagimus. Ecce naues quoque cum tantæ sint, & à uentis sæuis agantur, circumaguntur à minimo gubernaculo, quocumque impetus dirigentis uoluerit. Ita & lingua pusillum membrum est, & magna iactat. Ecce exiguus ignis quantam materiam incedit. Et lingua ignis est, mundus iniquitatis, sic lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, & inflamat

III

T ; rotam

τροχὸν φθι γενέσεως, καὶ φλογίζομένη ὑπὲρ
 φθι γενέσεως, πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ
 πετεινῶν, ἐρπετῶν τε καὶ ἐναλίω δαμά-
 ζεται καὶ δεδάμασαι τῆ φύσει τῆ ἀνθρωπι-
 νῆ. τὴν δὲ γλώσσαν οὐδεὶς δάσεται ἀνθρώ-
 πων δαμάσαι, ἀκατάχετον κακὸν, μετὴ
 τοῦ θανάτοφός. ἔν αὐτῇ ἐυλογῶμεν τὸν
 θεὸν καὶ πατέρα, καὶ ἔν αὐτῇ καταρώμεθα
 τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς κατ' ὁμοίωσιν δεῖ γει-
 γονότας. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ σώματος ἔξέρχεται
 ἐυλογία καὶ κατάρα. οὐ γὰρ ἀδελφοί μου
 ταῦτα οὕτως γίνεσθαι. μήτι ἢ παρὰ τὴν ἐκ φθι
 αὐφθι ὁ πῆρ βρῖσθαι γλυκὺ καὶ τ' πικρὸν; μή
 δάσεται ἀδελφοί μου σὺν ἑλάσας ποιῆσαι;
 ἢ ἀμπελος σύκα; οὕτως οὐδέ μίαν παρὰ τὴν ἄλι-
 κόμ καὶ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ. τίς σοφός ὁ
 ἐπισήμων ἔν ὑμῖν; δεξάτω ἐκ φθι καλῆς
 ἀσσοφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἔν προύτητι σο-
 φίας. εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε, καὶ ἐρίθει-
 αμ ἔν τῆ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε,
 καὶ φενδέσθε κατὰ φθι ἀληθείας. οὐκ ἔσιν
 αὐτῆ ἡ σοφία ἀνωθεν καταρχομένη, ἀλλ' ἐ-
 πίγασθαι, ψυχικῆ, δαμονιώδης. ὅπως γὰρ
 ζῆλος καὶ ἐρίθεια, ἐκῆ ἀκατασασία, καὶ
 πᾶν φαῦλον πρᾶγμα. ἢ δὲ ἀνωθεν σοφία,
 πρῶτον μὲν ἀγνή ὄσιν, ἔπειτα ἐρῶνικῆ,
 ἐπίτηκῆς, ἐυπειθῆς, μετὴ ἐλέους καὶ καρ-
 πῶν ἀγαθῶν, ἀδ' ἰάκριτος καὶ ἀνυπόκρι-
 τος, καρπὸς δὲ φθι δικαιοσύνης ἔν ἐρῶνι
 ἀπείρεται τοῖς ποιῆσιν ἐρῶνι.

πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἔν ὑμῖν; οὐκ
 ἔντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν, τῶν στραθνο-
 μῶν ἔν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν; ἐπιθυμῆτε,
 καὶ οὐκ ἔχετε. φθονῆτε καὶ ζῆλῶτε, καὶ οὐ
 δάσασθε ἐπιτυχῆν. μάχεσθε καὶ πολε-
 μῆτε. οὐκ ἔχετε, διὰ τὸ μὴ ἀτῆσθαι ὑ-
 μᾶς. ἀτῆτε καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κα-
 κῶς ἀτῆσθε, ἵνα ἔν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δα-
 πανήσθητε. μοιχοί καὶ μοιχαλίδες, οὐκ
 οἴσασθε, ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου, ἔχθρα τοῦ
 θεοῦ ἐσίμ; ἔς ἔμ βουλῆς φιλίας εἶναι τοῦ
 κόσμου

rotam natiuitatis, & inflammatur à ge-
 henna. Omnis enim natura & ferarum
 & uolucrū, serpentūq; & marinorū do-
 matur, & domita est à natura humana.
 Linguā autē nullus hoīm domare pōt,
 incoercibile malū, plena ueneno mortife-
 ro. Per ipsam benedicim⁹ deū & patrē, &
 p ipsā maledicim⁹ hoibus, q ad similitu-
 dinē dei cōditi sunt. Ex eodē ore pcedit
 bñdictio & maledictio. Nō oportet fra-
 tres mei hæc ita fieri. Nunqd fons ex eo-
 dē foramine emanat dulcem & amarā a-
 quā? Nūqd potest fratres mei, fic⁹ oleas
 gignere? aut uitis fic⁹? Sic nullus fons sal-
 sam ac dulcē pōt ædere aquā. Quis sapi-
 ens & sciētia præditus inter uos? O sten-
 dat ex bona cōuersatione opera sua cum
 mansuetudine sapientiæ. Quod si æmu-
 lationem amaram habetis, & conten-
 tionem in corde uestro, nolite gloriari &
 mendaces esse aduersus ueritatem. Non
 est enim ista sapientia è supernis descen-
 dens, sed terrena, animalis, dæmoniaca.
 Vbi em̄ æmulatio & cōtētio, ibi incōstā-
 tia & omne op⁹ prauū. Quæ autē è sup-
 nis est sapiētia: primū quidē casta est, de
 inde pacifica, modesta, tractabilis, plena
 misericordia & fructibus bonis, absq; di-
 iudicatiōe, sine simulatiōe. Fruct⁹ aut iu-
 sticiæ in pace seminat, facientibus pacē.

Vnde bella & lites in uobis? Nonne
 hinc? nimirum ex uoluptatibus uestris,
 quæ militant in membris uestris? Con-
 cupiscitis & nō habetis. inuidetis & æmu-
 lamini, & non potestis adipisci. pugnatis
 & bellatis. nō habetis, ppter ea quod nō
 postulatis. Petitis & non accipitis, eo qd
 male petatis, ut in uoluptatibus uestris
 infumatis. Adulteri & adulteræ nescitis,
 quod amicitia mundi, inimicitia est cum
 deo? Quicūq; ergo uoluerit amicus esse
 mundi

Emulatio invidia

τῶν ἑκ μὲν ἀμικσάντων τὰς χώρας ὑμῶν, ὃ ἅπε
 εὐρημλίως ἀφ' ὑμῶν κρᾶζει. καὶ αἱ βοαὶ τῶν
 θεισιάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου σαβαώθ εἰσε-
 ληλύθησαν. ἐστρουφίσσατε ἐπὶ τῇ γῆς, καὶ ἔσω-
 ταλήσατε. ἐθρέψατε τὰς καρδίαις ὑμῶν, ὡς
 ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς. κατωδικάσατε, ἐφονεύ-
 σατε τὸν δίκαιον, ὃ καὶ ἀντιτάσσεται ὑμῖν·
 μακροθυμήσατε ὡς ἀδελφοὶ ἕως ἣν ἔσ-
 σίαι τὸ κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχε-
 ται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μακροθυ-
 μῶν ἐπ' αὐτοῦ, ἕως λάβῃ ὑπὸν πρῶτον
 καὶ ὄψιμον. μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς,
 σκεῖξάτε τὰς καρδίαις ὑμῶν, ὅτι ἡ παρο-
 σία τοῦ κυρίου ἡ γαίη. μὴ σενάζετε κατ' ἀλ-
 λήλων ἀδελφοί, ἵνα μὴ κατακριθῆτε ἰδοὺ ὁ
 κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἔσκειν. ὑπόδειγμα
 λάβετε ἣν κακοπαθείας ἀδελφοί μου, καὶ
 ἣν μακροθυμίας τοῦ προφήτου, οἱ ἐλά-
 λησαν τοῦ ὀνόματι κυρίου. ἰδοὺ μαχαρί-
 ζομεν τοὺς ὑπομῶντας. πῶς ὑπομονῶν
 ἰώβ ἠκούσατε. καὶ τὸ τέλος κυρίου εἶδε-
 τε, ὅτι πολὺ ἀγαθὸν ὅριον ὁ κύριος καὶ
 οἰκτιρῶν. πρὸ πάντων δὲ ἀδελφοί μου,
 μὴ ὀμνύετε, μὴ τε τὸν οὐρανόν, μὴ τε πῶς
 γῆν, μὴ τε ἄλλον τινὰ ὄργανον. ἦτω δὲ ὑμῶν
 τὸ ναί, ναί, καὶ τὸ οὐ, οὐ, ἵνα μὴ εἰς ὑπό-
 κρισιν πάσκητε. κακοπαθεῖ τίς ἐν ὑμῖν;
 προσβύχέτω. εὐθυμῆ τίς; ψαλλέτω. ἀ-
 θινῆ τίς ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάτω τοὺς
 πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσβύχ-
 ῶσιν ἐπ' αὐτὸν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ
 ἐν τοῦ ὀνόματι τοῦ κυρίου. καὶ ἡ εὐχὴ ἣν ἠ-
 σεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερῆ αὐτὸν
 ὁ κύριος, καὶ ἁμαρτίας ἢ πεποικηώς, ἀφε-
 δήσεται αὐτοῦ. ἐξομολογήσθε ἀλλήλοις τὰ
 παρὰ πτώματα, καὶ εὐχεσθε ὑπὲρ ἀλλή-
 λων, ὅπως ἰαθῆτε. πολὺ ἰχὺα δέησις δι-
 καίου ἐν ἐργουμένη. ἡλίαις ἀνδρωπῶν ἡμ-
 ὀμοιοπαθῆς ἡμῖν, καὶ προσβύχῃ προσβύ-
 χητο τὸ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῇ
 γῆς, ἐν ἑαυτῶν τρεῖς ἔτη μῆνας ἕξ. καὶ πάλιν
 προσηΐχαστο

riorum qui messuerunt regiones uestras,
 quæ fraude non reddita est à uobis, cla-
 mati: & clamores eorum qui messuerant,
 in aures domini sabaoth introierunt. In
 delitijs uixistis super terrâ, & lasciuistis.
 enutristis corda uestra, ut in die occisio-
 nis. Cõdemnastis, & occidistis iustum, &
 non resistit uobis. Patientes igitur estote
 fratres usq; ad aduentum domini. Ecce
 agricola expectat pretiosum fructũ ter-
 ræ, patienter expectans illum, donec ac-
 cipiat pluuiam tempestiuam & serotinã.
 Patiẽtes igitur estote & uos, & cõfirmate
 corda uestra, quoniã aduentus domini
 appropinquat. Nolite ingemiscere alijs
 aduersus alium fratres, ut ne condemne-
 mini. Ecce iudex ante ianuam assistit.
 Exemplum accipite fratres mei, afflictio-
 nis ac patiẽtiæ prophetas, qui locuti sunt
 in nomine dñi. Ecce beatos ducimus eos
 qui sustinet. Sufferẽtiam Iob audistis, &
 finẽ dñi nouistis, qd' ualde misericors sit
 dñs accõmiserans. Ante omnia autẽ fra-
 tres mei, nolite iurare, neque per cœlum,
 neq; per terram, neq; aliud quodcunq;
 iusiurandũ. Sit autẽ uestrũ est, est: non,
 non, ut ne in simulationẽ incidatis. Affli-
 gitur autẽ aliquis inter uos; oret. Aequo
 animo est aliquis; psallat. Infirmatur
 quis inter uos; accersat presbyteros ec-
 clesiæ, & orent super eum, ungentes eum
 oleo in nomine domini. Et obsecratio
 fidei saluum reddet laborantẽ, & eriget
 eum dñs: & si in peccatis fuerit, remitten-
 tur ei. Confitemini inuicem alijs alijs de-
 licta, & orate pro uobis inuicem, ut salui
 sitis. Multũ enim ualet deprecatio iusti
 efficax. Helias homo erat similiter ob-
 noxius affectionibus ut nos, & precatio-
 ne precatus est ne plueret: & nõ pluit sup
 terrã annos tres & menses sex. Et rursum
 orauit,

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΕΤΡΟΥ
ΠΡΩΤΗ.

ΠΕΤΡΟΣ ἀπόστο-
λος Ἰησοῦ Χριστοῦ,
ἐκλεκτοῖς παρεπι-
δήμοις, διασπορᾶς
πόντου, γαλατίας,
καππαδοκίας, ἀσί-
ας καὶ βιθυνίας, κα-
τὰ πρόγνωσιν θεοῦ
πατρὸς ἐν ἁγίασματι πνεύματι, εἰς ὑπα-
κοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἱματι Ἰησοῦ Χριστοῦ.
Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πλεονάζουσα, εὐλο-
γητὸς ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτῷ ἔλε-
θη ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζωῆς δι-
ἁνασάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, εἰς κλη-
ρονομίαν ἀφθαρτον καὶ ἀμίαντον, καὶ ἀ-
μάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς, εἰς
ὑμᾶς τοὺς ἐν δυνάμει θεοῦ φρουρουμένους
διὰ πίστεως, εἰς σωτηρίαν, ἐτοίμην ἀπο-
καλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐχάτω, ἐν ᾧ ἀγα-
λιᾶσθε, ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἔστι, λυ-
πηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, ἵνα
τὸ δοκίμιον ὑμῶν φθιπίσει, πολὺ τιμί-
ωπερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ τὸ ὑπερ-
θεῖ δοκιμαζόμενος, εὐρεθῆ εἰς ἔπαινον καὶ
δόξαν καὶ τιμὴν, ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, ὃν οὐκ ἐσθότις ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρ-
τι μὴ ὀρῶντες, πεισύνοντες δὲ, ἀγα-
λιᾶσθε χαρᾶ ἀνεκκλήτῳ καὶ δεδοξασ-
μένῳ, κομιζόμενοι τὸ τέλος φθιπί-
σεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν, περὶ ἧς
σωτηρίας ἐζητήσατε, καὶ ἐζηρεύνσατε
προφῆται

EPISTOLA BEATI PE-
TRI APOSTO-
LI PRIMA.

PETRVS apostolus Ie-
su Christi, aduenis spar-
sim incolentibus Pon-
tum, Galatiam, Cap-
padociam, Asiam, &
Bithyniam, delectis iu-
xta præfinitionem dei patris, per sancti-
ficationem spiritus, in obedientiam, &
asperfionē sanguinis Iesu Christi. Gra-
tia vobis & pax multiplicetur. Laudan-
dus est deus, & pater domini nostri Iesu
Christi, qui iuxta copiosam suam mise-
ricordiam regenuit nos in spem uiuam,
per hoc quod resurrexit Iesus Christus
ex mortuis, in hæreditatem immorta-
lem, & incontaminabilem, atq; immar-
cessibilem, cōseruatam in cœlis erga uos,
qui uirtute dei custodimini per fidem,
ad salutem, quæ in hoc parata est, ut pa-
tesiat in tempore supremo, in quo exul-
tatis, nunc ad breue tempus afflicti in
uarijs experimentis, si opus sit, quo ex-
ploratio fidei uestræ, multo pretiosior
auro, quod perit, & tamen per ignem
probat: reperiatur in laudem & glo-
riam & honorem, tum cum reuelabitur
Iesus Christus: quem cum non uideatis,
diligitis: in quem in præsentia, cum non
uideritis, credentes tamen: exultatis gau-
dio ineffabili, & glorificato, reportantes
finem fidei uestræ, salutē animarum, de
qua salute exquisierunt, & scrutati sunt
propheta,

προφῆται, δι' ὧν ἐστὶν ἡμεῖς χάριτος
 προφητευσάντες, ἐξουιώντες εἰς τίναν, ἢ
 ποῖον καιρὸν ἐδήλου, τὸ ἐν ἑαυτοῖς πνεύ-
 μα Χριστοῦ, προμαρτυρόμενοι τὰ εἰς Χρι-
 στὸν παθήματα, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα
 θόξας, οἷς ἀπεκαλύφθη, ὅτι οὐχ' ἑαυ-
 τοῖς, ἡμῖν δὲ δίκονοου ἑαυτὰ, ἀ νῶν
 ἀνκγγέλκ. ὑμῖν, διὰ τῶν εὐαγγελισα-
 μῶν ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀπο-
 σαλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦ-
 σιν ἄγγελοι παρακύψαι. διὸ ἀναζω-
 σάμενοι τὰς θοφύας ἐν δianoίαις ὑμῶν,
 νήφοντες, τελείως ἐλπίζατε ἐπὶ τῷ φει-
 ρομῶν ὑμῖν χάρις ἐν ἀποκαλύψαι ἰκ-
 σου Χριστοῦ, ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συ-
 χηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀ-
 γνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ κατὰ τὸν
 καλέσαντα ὑμᾶς ἁγίον, καὶ αὐτοὶ ἁ-
 γιοὶ ἐν τῷ ἁγίῳ ἀναστροφῇ γενήθητε, διὸ ὅτι
 γέγραπται. ἁγιοὶ γίνεσθε, ὅτι ἐγὼ ἁγίος
 εἰμι. καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπρο-
 σωπολήπως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἐρι-
 γον, ἐν φόβῳ τὸν ἐν παροικίαις ὑμῶν ἡσ-
 νομ ἀνασφάφκτε. εἰδότες, ὅτι οὐ φθαρ-
 τοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ ἐν-
 ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαράδο-
 τος, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώ-
 μου καὶ ἁπίλου Χριστοῦ, προεγνωσμένου
 μὴ πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέν-
 τος δὲ ἐπ' ἐχάτων τῶν ἡσόνων δι' ὑμᾶς,
 τοῦς δι' αὐτοῦ πωσιένοντας εἰς θείον, τὸν ἐγεί-
 ραντα αὐτόν ἐκ νεκρῶν, καὶ θόξαις αὐτοῦ
 δόντα, ὡς τε πῶν πῶσι μὴ ἐλπίδα εἶ-
 ναι εἰς θείον. τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἠγνικότες
 ἐν τῇ ὑπακοῇ ἐν ἀληθείας διὰ πνεύμα-
 τος, εἰς φιλαδέλφειαν ἀνυπόκριτον, ἐκ
 καρδίας καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε
 ἐκτενῶς, ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ πο-
 ραῖς φθαρτῆς, ἀλλὰ ἀφθάστου, διὰ λόγου
 ζῶντος θεοῦ, καὶ μένοντες εἰς τὸν αἰῶνα.
 διὸ τὸ πᾶσα σὰξ, ὡς ἡστος, καὶ πᾶσα
 θόξαι

prophetæ, qui de uetura in uos gratia uati-
 cinati sunt, scrutâtes ad quē, aut cuiusmo-
 di tēporis articulū significaret, qui in illis
 erat spūs Christi, qui priusq̄ acciderent,
 testabat̄ uēturas in Christū afflictiones,
 & quæ essent cōsecuturæ glorias, quib⁹
 illud reuelatū est, qd' haud sibīp̄sis, imò
 nobis ministrarēt, hæc quæ nunc annun-
 ciata sunt uobis, p̄ eos qui uobis prædi-
 cauerūt euāgeliū, p̄ sp̄m sanctū emissum
 è cœlo, in quæ desiderant angeli prospī-
 cerc. Quapropter succincti lumbis mētis
 uestræ, sobrii, p̄fecte sperate in eam quæ
 ad uos deferet̄ gratiā, dum uobis patefit
 Iesus Christus, tāq̄ filij obediētes, ut nō
 accōmodetis uos pristinis cōcupiscētis,
 quibus dum adhuc ignoraretis Christū,
 agebamini, sed quēadmodū is q̄ uos uo-
 cavit, sct̄us est: ita ipsi q̄q̄ sancti in omī
 cōuersatione reddamini, p̄pterea qd' scri-
 ptū est: Scti estote, nā ego sct̄us sum. Et
 si patrē inuocatis citra p̄sonarū respectū
 iudicantē iuxta cuiusq̄ opus, uidere ut in
 timore cōuersantes, incolat⁹ uestri tēpus
 trāsigatis. Cū sciatis uos, nō caducis reb⁹
 uelut argēto & auro fuisse redēptos à ua-
 na uestra cōuersatiōe, quā ex patrū acce-
 peratis traditione, sed pretioso sanguine
 uelut agni immaculati, & incontaminati
 Christi, q̄ præordinat⁹ qd' fuerat, anteq̄
 cōditus esset mūdus, sed manifestat⁹ fuit
 extremis tēporib⁹ p̄pter uos, q̄ p̄ illū cre-
 ditis in deū, q̄ illū excitauit è mortuis, &
 gloriā ei dedit, ut uos fidē ac sp̄e habere-
 tis erga deū, qui aias uestras purificastis
 obediēdo ueritati, p̄ sp̄m cū charitate fra-
 terna, ab omī simulatiōe aliena, ex puro
 corde uos inuicem diligite impēse, renati
 non ex semine mortali, sed ex imortali p̄
 sermonē uiuētis dei, & manētis i æternū.
 Propterea q̄ omīs caro gramē sit, & oīs
 gloria

Sancti estote.

δὲ ἄνδρῶν ὡς ἄνδρῶν χόρτου. Ἔξη
 ῥάνθη ἢ χόρτου, ἢ ἄνδρος ἔξέπεσε. τὸ δὲ
 ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τὸ το
 δὲ ὅτι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελιοῦ ἐμ εἰς ὑμᾶς.

Ἀποδέμψοι οὖν πᾶσαμ κακίαν, καὶ
 πᾶντα δόλομ, καὶ ὑποκρίσεις, καὶ φησί
 νουε, καὶ πᾶσαε καταλαλίαιε, ὡε ἀρτιγέν
 νητα βρέφη, τὸ λογικὸν ἄδολομ γάλα ἐπι
 πονήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ ἀυξηθῆτε. εἰ πο
 ἐγεύσαθε, ὅτι χρησὸε ὁ κύριῶ, πρὸε ὅμ
 προσερχόμενοι λίθομ ζῶντα, ὑπὸ ἀνδρῶν
 πωμ μὲν ἀποδεδοκίμασμένομ, παρὰ δὲ
 θεῷ ἐκλεκτόμ, ἐντιμομ, καὶ αὐτοὶ ὡε λίθοι
 ζῶντεε δικοδομοῦτε, δικῶ πνευματικὸε,
 ἰσράτθμα ἄγιομ, ἀνεέγκαι πνευματι
 κάε θυσίαιε, εὐπροσεκτοεε τῷ θεῷ διὰ Ἰη
 σοῦ χριστοῦ. διὸ καὶ περιέχει ἐν τῇ γραφῇ.
 ἰδοὺ τίθημι ἐν σίῳμ λίθομ ἀκρογωνίῳμ,
 ἐκλεκτόμ, ἐντιμομ. καὶ ὁ πωσένωμ ἐπὶ αὐ
 τῷ, ὅμ μὴ καταχωθῆ. ὑμῖμ οὖν ἢ τιμῆ
 ποῖε πωσένωμ. ἀπεθῆσι δὲ λίθομ ὅμ ἀπε
 δοκίμασασμ οἱ δικοδομοῦτεε, οὗτω εἰ
 νῆθη εἰε κεφαλῶν γωνίαιε. καὶ λίθῶ προ
 σκόμματω, καὶ πέτρα σκανδάλου, οἱ
 προσκόπησι τῷ λόγω, ἀπεθῶτεε εἰε ὁ
 καὶ ἐτέθησασμ. ὑμῆε δὲ γένῶ ἐκλεκτόμ,
 βασιλειομ ἱεράτθμα, ἔδνῶ ἄγιομ, λαὸε
 εἰε ὡριποίησιμ, ὅπωε τὰε ἄρετάε ἔξαγ
 γείλητε τῷ ἐκ σκοτόεε ὑμᾶε καλέσαντω
 εἰε τὸ θαυμασὸμ αὐτω φῶε. οἱ ποτε ὅμ λα
 ὄε, νῦμ δὲ λαὸε θεοῦ. οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦμ
 δὲ ἐλεθέντεε. ἀγαπητοὶ, παρκαλῶ ὡε
 παροίκουε καὶ παρπηθῆμουε, ἀπέχεθε
 ἵνῶ σαρκικῶν ἐπιθυμῶν, αἱ τινεε στρατεύ
 οντα κατὰ φη ψυχῆε, πλὴ ἀνασροφῶ
 ὑμῶν ἔχοντεε καλῶν ἐν τοῖε ἔθνεσιμ, ἵνα
 ἐν ᾧ καταλαλοῦσιμ ὑμῶν ὡε κακοποιῶμ,
 ἐκ ἵνῶ καλῶν ἔργωμ ἐποπῆνοντεε, δόξα
 σωσι τὸμ θεὸμ ἐν ἡμέρα ἐπισκοπῆε. ὑπο
 τάγητε οὖν πᾶσα ἀνθρωπίνη κτίση διὰ τὸμ
 κύριομ, ἵτε βασιλεῖ ὡε ὑπερέχοντι, ἵτε
 ἡγεμόσιμ

gloria hois quasi flos graminis. Exaruit
 gramē, & flos decidit. at uerbū dñi ma
 net in æternū. Hoc aut est uerbū, qd' per
 euangeliū delatū est ad uos. Proinde
 deposita omī malicia, & omī dolo, & si
 mulatiōib⁹, & inuidētis, & omīb⁹ obtre
 ctationib⁹, ut modo nati infantes, lac il
 lud nō corpis sed animi, qd' dolū nescit,
 appetite, ut p illud subolecatis. Siquidē
 gustastis, q' benign⁹ sit dñs. ad quē acce
 dentes, q' lapis est uiuus, ab hoib⁹ quidē
 reprobāt⁹, apud deū ḡ electus ac pre
 tiosus: ipsi q'q' ueluti uiui lapides ædifice
 mini, dom⁹ spūalis, sacerdotiū sanctū ad
 offerēdū spirituales hostias, acceptabiles
 deo p Iesum Christū. quapropter & con
 tinet scriptura: Ecce pono in Sion lapidē,
 in summo ponendū angulo, electū, pre
 tiosum. Et qui crediderit in illo, nō pude
 fiet. Vobis igit pretiosus est, qui creditis.
 Cæterū ijs qui nō credūt, lapis quē repro
 bauerāt ædificantes, hic cœpit esse caput
 anguli: & lapis in quē impingit, & petra
 ad quē offendant, nepe ijs qui impingūt
 in sermonē, neq' credūt in id ad qd' & in
 stituti fuerāt. Vos aut gen⁹ electū, regale
 sacerdotiū, gens sancta, populus qui in
 lucrū accessit, ut uires prædicetis illi⁹, qui
 è tenebris uos uocauit in admirabilē suā
 lucē. Qui qndā eratis nō populus, nunc
 populus dei, qui qndā nō cōsecuti miseri
 cordiam, nunc estis misericordiā cōsecuti.
 Dilecti, obsecro tanq' aduenas ac pere
 grinos, abstinete à carnalib⁹ cōcupiscen
 tijs, quæ militant aduersus animā, & con
 uersationē uestrā habete honestā inter
 gētes, ut in hoc qd' obtrectant uobis q' si
 maleficis, ex bonis operibus æstimantes
 uos, glorificēt deū in die uisitatiōis. Pro
 inde subditi estote cuius hūanæ creatu
 ræ ppter dñm, siue regi tāq' pcellēti, siue
 præsidibus,

ἡγεμόσιν, ὡς δὲ αὐτῶν πεμπομένων, εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν, ὅτι οὕτως ὅτι τὸ δῆγμα τῆς θεοῦ, ἀγαθοποιῶντας φημοῦν πλὴν ἡμῶν ἀφρόνων ἀνδρῶπων ἀγνωσίᾳ, ὡς ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες ὅτι κακίας πλὴν ἐλευθερίᾳ, ἀλλ' ὡς δούλοι θεοῦ. πάντας τιμήσατε, πλὴν ἀδελφότητος ἀγαπάτε, ἧμῶν φοβῆσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε. οἱ οὐκ ἐταῖροι ὑποτασσόμενοι ἐν παντί φόβῳ τοῖς δεσπόταις, ὅν μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσι, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιῶσι. τοῖς γὰρ χάρις, εἰ διὰ σωείδης τῆς θεοῦ ὑποφέρετε λύπας πᾶσιν ἀδίκως. ποῖον γὰρ κλέψαι εἰ ἀμαρτάνοντες καὶ κολαφίζόμενοι ὑπομῆτε; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιῶντες. καὶ πᾶσιν ὑπομῆτε. τὸ γὰρ χάρις πᾶσι δέσπ. εἰς τὸ γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἡμῶν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμῶν, ἵνα ἐπακολοθήσθε τοῖς ἰχνεσιν αὐτοῦ, ὡς ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ ἐυρέθη δόλος ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, ὡς λοιδορήσασθαι οὐκ ἔβουλο δόξαι, πᾶσιν οὐκ ἠπέλει. παρὰ τοῦ θεοῦ κρίνονται δίκαιως. ὡς τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνῴγκησεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ξύλῳ, ἵνα τὰς ἀμαρτίας ἀποιγνόμενοι, τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν, ὅν τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἰάσθητε. ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα, πλανώμενα, ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα, καὶ ἐπίσκοπον ἡμῶν ἡμῶν.

Ομοίως ἀγανακτεῖτε ὑποτασσόμενοι τοῖς ἰσχυροῖς ἀνδράσι, ἵνα καὶ οἱ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ ὅτι ἡμῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἀνθ' λόγου κορδακισθῶνται, ἐποπτεύσαντες πλὴν ἐν φόβῳ ἀγνῶν ἀναστροφῶν ἡμῶν, ὡς ἔσω οὐχὲν ἔξωθεν ἐκ πλοκῆς τριχῶν, καὶ περιδέσεως χρυσίου, ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμου, ἀλλ' ὅ κεν ἦ ὅτι καρδίας ἀνδρῶπων ἐν τῷ ἀφθάρτῳ, τῷ πρᾶξῳ καὶ

præsidibus, ut qui per eum mittantur ad uindictam quidem nocentium, laudem uero recte agentium: quoniam sic est uoluntas dei, ut benefaciendo obturetis os hominibus ignorantibus, tanquam liberi, & non ueluti prætextu habentes maliciæ liberalé, sed tanquam serui dei. Omnes honore, fraternitatē diligite, deum timete, regē honorate. Famuli subditi sint cum timore dominis, non solum bonis ac humanis, uerum etiā prauis. Nam hæc est gratia, si quis propter conscientiam dei suffert molestias, præter meritū affectus malis. Quæ enim est laus, si cum peccantes alapis cædimini sufferetis? At si cum benefacitis, & tamē malis afficimini, sufferitis. Hæc enim est gratia apud deum. Siquidem in hoc uocati estis, quoniam & Christus afflictus est pro nobis, relinquens nobis exemplum, ut insequeremini uestigia ipsius, qui peccatum non fecerat, nec inuentus est dolus in ore illius: qui cum maledictis incesseret, non remaledixit: cum malis afficeret, non minabatur. Sed tradidit uindictā ei qui iudicat iuste, qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, quo peccatis mortui iusticiæ uiueremus. Cuius eiusdem uibice sanati fuistis. Nam eratis uelut oues errantes, sed conuersi estis nunc ad pastorem, & curatorem animarū uestrarū.

Similiter uxores subditæ sitis uestris uiris, ut etiam qui non obtemperant sermone, per uxorū conuersationē absque sermone lucrifiant: dum cōsiderant cum reuerentia coniunctam castam conuersationem uestram, quarū ornatus sit, non externus: qui situs est in plicatura capillorum, & additione auri, aut in palliorum amictu. uerum occultus, qui est in corde homo, si is careat omni corruptela: V ita

III

ἢ ἢ σὺ χίε πνεύματῳ, ὃ ὄζει ἐνώπιόν τοῦ
 θεοῦ πολυτελέε. οὕτω γάρ ποτε ἔαι ἁγία
 γυναικες, αἱ ἐλπίζουσαι ἐπὶ τὸν θεόν, ἐκό-
 σμου ἐαυτάς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίαις
 ἀνδράσι, ὡς σάρξ ἐπὶ ἡκούσε τοῦ ἁβραάμ,
 κύριον αὐτὸν καλεῖσα, ἧς ἐγενήθητε τέκνα,
 ἀγαθοποιῶσαι, καὶ μὴ φοβόμεναι, μηδὲ
 μίαν πῆνησιν. οἱ ἄνδρες ὁμοίως σκωοικουῶ
 τετε γινώσκω, ὡς ἀδινεσερω σκεύε τοῦ γυ
 ναικίω ἀπονέμοντες τιμῶν, ὡς καὶ συγ
 κληρονόμοι χάριτῶν ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐκκό
 πῆσθαι τὰς προσδοχὰς ὑμῶν. τὸ δὲ τέλος,
 πάντες ὁμόφρονες, συμπαιθεῖς, φιλάδελ
 φοι, ἔυσπλαγχοι, φιλόφρονες, μὴ ἀποδι
 δόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἢ λοιδορίαν ἀν
 τὶ λοιδορίας, τὸνναντίον δὲ εὐλογεῖτε, εἰ
 δότες ὅτι εἰς τὸ τοῦ ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογί
 αμ κληρονομήσητε. ὁ γὰρ θέλω μὴ ζῶν ἀγα
 πῶν, καὶ ἰδέσθαι ἡμέρας ἀγαθὰς, παυσάτω
 πλὴν γλώσσῃ αὐτὸ ἀπὸ κακοῦ, καὶ χεῖλην αὐ
 τῶν μὴ λαλήσῃ δόλομ, ἐκκλινάτω ἀπὸ
 κακοῦ, καὶ ποιησάτω ἀγαθόν, ζητησάτω
 εὐλογίαν, καὶ δὴ ἰσάτω αὐτῶν. οἱ οἱ ὀφθαλ
 μοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὄτα αὐτῶν εἰς
 φῆσιν αὐτῶν, πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποι
 οῦντας κακά. καὶ τις ὁ κακῶσων ὑμῶν,
 ἐὰν τὸ ἀγαθὸν μιμηταὶ γένηθε; ἀλλ' εἰ καὶ
 πάροχοι δὴ ἀδικασάντων, μακάριοι. τὸν
 δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταρα
 χθῆτε, κύριον δὲ τὸν θεόν ἁγιάσετε ἐν
 ταῖς καρδίαις ὑμῶν. εἰσὶμοι δὲ αἰεὶ πρὸς
 ἀπολογίαμ πάντι τοῦ αὐτοῦ ὑμᾶς λό
 γου περὶ ὅτι ἐν ὑμῖν ἐλπίδῳ μετὰ πρᾶ
 κτῶν καὶ φόβου, σωείδησιν ἔχοντες ἀ
 γαθῶν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλώσιν ὑμῶν, ὡς
 κάκοποιῶν, καταχλωσῶσιν οἱ ἐπηρεά
 ζοντες ὑμῶν πλὴν ἀγαθῶν ἐν χριστῷ ἀνα
 στροφῶν. κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιούμεντας, εἰ
 θέλει τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πάροχοι, ἢ κα
 κοποιούμεντας. ὅτι καὶ χριστὸς ἅπαρ ὑπὲρ
 ἁμαρτιῶν ἔπαθεν, δίκαιῳ ὑπὲρ ἀδίκων,

ἵνα

ita ut spūs placidus sit ac quiet⁹, qui spūs
 in oculis dei magnifica ac sumptuosa res
 est. Nam ad eum modū olim & sanctæ
 illæ mulieres sperantes in deo, comebant
 sese, & subditæ erant suis uiris, quæ ad mo
 dum Sarra obediuit Abrahæ, dñm illū
 appellans. cui⁹ factæ estis filiæ, dū bene
 facitis, & nō terremini ullo pauore. Viri
 similiter cohabitēt scd'm sciētīā, uelut in
 firmiori uasi muliebri impartietes hono
 rem, tanq̄ etiam cohæredes gratiæ uitæ,
 ne interrūpant preces uestræ. In summa,
 om̄es sitis unanimes, similiter affecti, fra
 terna præditi charitate, misericordes, affa
 biles, nō retaliantes malū malo, aut cōuī
 cium cōuicio, sed cōtra, bñdicētes, sciētes
 uos in hoc uocatos esse, ut benedictionē
 hæreditate possideatis. Nā qui uult uitā
 diligere, & uidere dies bonos: coërceat lin
 guam suā à malo, & labia sua ne loquan
 tur dolū. Declinet à malo, & faciat bonū:
 quærat pacē, & persequat eam: qm̄ oculi
 dñi super iustos, & aures eius ad depreca
 tionē illorū. Rursus aspectus dñi super
 eos qui faciunt mala. Et quis est, qui sit
 afflicturus uos, si bonitatis æmulatores
 fueritis? Imò si quid etiā acciderit incom
 modi ppter iusticiā, beati tñ estis. Cæte
 rum terrore illorū ne terreamini, neq; tur
 bemini: sed dñm deū sanctificate in cor
 dibus uestris. Sitis aut̄ parati semper ad
 respōdendū cuilibet petēti, ut loquamini
 de ea quæ in uobis est spe, cū mansuctu
 dine & reuerētia, cōsciētīā habētes bonā,
 ut in hoc qd' uobis detrahunt, tanq̄ sce
 lerosis, pudefiant hi qui incessunt uestrā
 bonā in Christo conuersationē. Præstat
 em̄, ut bene agentes, si ita uelit dei uolun
 tas, malis afficiamini, q̄ male facientes.
 Quandoquidem & Christus semel pro
 peccatis passus fuit, iustus pro iniustis.

ut

ἵνα ἡμᾶς προσαγάγη τῷ θεῷ, θανατωθεῖς
 μὲν σαρκί, ζωοποιηθεῖς δὲ τῷ πνεύματι,
 ἔν ᾧ καὶ τοῖς ἔν φυλακῇ πνεύμασι πο-
 ρυθεῖς, ἐκήρυξεν, ἀπαθήσασί ποτε. ὅτε ἄ-
 παξ ἔχεν εἶχετο ἡ τῷ θεοῦ μακροθυμία, ἔν
 ἡμέραις νῶε κατασκευάζουμένης κιβωτοῦ,
 εἰς ἣν ὀλίγα, τουτέστι, ὁκτὼ ψυχαὶ δῖε-
 σῶθησαν δι' ὕδατος, ὁ ἀντίτυπον νῶν καὶ
 ἡμᾶς σῶζε βάπτισμα, ὁ σαρκὸς ἀπό-
 θεσις ῥύπου, ἀλλὰ σωσθήσεως ἀγαθῆς ἐ-
 πιδρωτήμα εἰς θεὸν, δι' ἀναστάσεως ἰησοῦ
 χριστοῦ, ὃς ὄσιν ἔν δεξιᾷ τῷ θεοῦ, πορευθεῖς
 εἰς οὐρανόν, ὑποταγῆτων ἂν τῷ ἀγγέλῳ
 καὶ ἔχουσιν τὸ δυνάμεω.

χριστοῦ οὐκ παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρ-
 κί, καὶ ἡμᾶς πλὴν ἀντὶν ἐννοίαν ὀπίσται-
 σθε, ὅτι ὁ παθὼν ἔν σαρκί, πέπαυται ἀ-
 μαρτίας, εἰς τὸ μὴ ἐπιθυμῶν ἐπιθυ-
 μίας, ἀλλὰ θελήματι θεοῦ, τὸν ἐπίλοι-
 πον ἔν σαρκί βιώσας χρόνον. ἀρκετὸς γὰρ
 ἡμῖν ὁ παρεκλυθὼς χρόνος τῷ βίου, τὸ
 θέλημα ἢ ἐπιθυμῶν καταργάσασθαι, πο-
 ρυθουμένους ἔν ἀσελείαις, ἐπιθυμίαις, δι-
 νοφλυγίαις, κώμοις, πότοις, καὶ ἀνε-
 μίτοις ἐιδωλολατρίαις. ἔν ᾧ ξενίζονται,
 μὴ σωτηρέχοντων ἡμῶν εἰς πλὴν ἀντὶν ἐν
 ἀσωτίαις ἀνάχυσιν, βλασφημῶντες, οἱ ἀπο-
 δώσουσι λόγον τῷ θεῷ εἰς τοῖς ἔχοντι κρι-
 να ζῶντας καὶ νεκρούς. εἰς τοῖς καὶ
 νεκροῖς εὐαγγελίον, ἵνα κριθῶσι καὶ κα-
 τὰ ἀνθρώπους σαρκί, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν
 πνεύματι. πάντων δὲ τὸ τέλος ἡ γνῆσις.
 σωφρονήσατε οὐκ καὶ νήψατε εἰς τὰς προ-
 σευχάς. πρὸ πάντων δὲ πλὴν εἰς ἑαυτοῦς
 ἀγάπην ἔχοντες. ὅτι ἀγάπη κα-
 λῆφι πλῆθος ἀμαρτιῶν. φιλόξενοι εἰς ἀλ-
 λήλους ἄνευ γογγυσμῶν. ἕκαστος καθὼς
 ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοῦς αὐτὸ δῖακο-
 νοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χά-
 रिτος θεοῦ. εἴτις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ.
 εἴτις δῖακονεῖ, ὡς ἔχοντες, ἢς χορηγεῖ
 ὁ θεός

ut nos adduceret deo, mortificat⁹ quidē
 carne, sed uiuificat⁹ spū, in q̄ etiā abijt, &
 spiritib⁹ qui erāt in carcere prædicauit, q̄
 inobediētes fuerāt q̄ndā. Cū semel expe-
 ctabat⁹ dei lenitas in dieb⁹ Noë, cū appa-
 rabatur arca, in qua pauca, hoc est, octo
 animæ seruatae fuerūt p̄ aquā: cui⁹ figu-
 ræ nunc respōdens baptism⁹, nos quoq;
 saluos reddit, q̄ nō carnis sordes abijciū-
 tur, sed q̄ fit, ut bona cōsciētia bñ respon-
 deat apud deum, per resurrectionē Iesu
 Christi, qui est ad dextrā dei, p̄fectus in
 cœlū, subiectis sibi angelis, & ptāribus, ac
 uirtutib⁹. Cū igit⁹ Christus passus sit p̄
 nobis carne, uos q̄q; iuxta eandē cogita-
 tionē armemini, qd' qui patiebat⁹ in car-
 ne, destitit à p̄ctō, in hoc, ut iam nō cōcu-
 piscētis hoīm, sed uolūtati dei, qd' super-
 est in carne tēpus uiuat. Sat eīm est nobis
 qd' antea cō uita tēpore uolūtate gētiū
 patrauerimus, cū uersaremur in lasciujs,
 cōcupiscētis, uinolentis, comessatiōib⁹,
 comptationib⁹, & nefarijs simulacrorū
 cultibus. Atq; id absurdū illis uideat⁹, qd'
 nō accurratis unā cū ipsis in eandē luxus
 refusionē, q̄ de uobis male loquūt⁹. Qui
 reddituri sunt rationē ei, qui paratus est
 ad iudicandū uiuos & mortuos. Nam in
 hoc mortuis q̄q; p̄dicatū est euāgeliū, ut
 iudicarent⁹ quidē scd'm homines carne:
 uiuant autē iuxta deum spū. Porro rerū
 omniū finis imminet. Sitis igit⁹ sobrii, &
 uigilantes ad orandū. Ante oia x̄o cha-
 ritatē inter uos uehemētē habētes. Nam
 charitas operiet multitudinē p̄ctōrū. Ho-
 spitales estote erga uos inuicē, sine mur-
 murationib⁹: ut quisq; accepit donū, ita
 alius in aliū illud ministrātes, ut boni di-
 spēsatores uariæ gratiæ dei. Si qs loquit⁹,
 loquat⁹ ut eloquia dei: si qs ministrat, mi-
 nistret tanq̄ ex uirtute, quā suppeditat
 V 2 deus,

III

ὁ θεός, ἵνα ἐν πᾶσι δόξῃται ὁ θεός διὰ
 Ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ὄσιμ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος
 εἰς τοὺς αἰῶνας ᾧ αἰῶνων, ἀμήν. Αγαπῶ-
 τοί, μὴ ξενίζετε τῇ ἐν ὑμῖν πωρώσει, πρὸς
 παρασμὸν ὑμῖν γινομένη, ὡς ζένου ὑμῖν
 συμβαίνοντῶ, ἀλλὰ καθὼ κοινωνεῖτε τοῖς
 χριστοῦ παθήμασι, χαίρετε, ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀ-
 ποκαλύψει φη δόξης αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώ-
 μωλοι. εἰ διεδίξετε ἐν ὀνόματι χριστοῦ, μα-
 κάρτιοι, ὅτι τὸ φη δόξης καὶ τὸ τῶ θεῶ πνεῦ-
 μα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπαύεται. κατὰ μὲν αὐτοὺς
 βλασφημεῖται, κατὰ δὲ ὑμᾶς δόξάζεται. μὴ
 γὰρ τις ὑμῶν παχέτω ὡς φονεὺς, ἢ κλέ-
 πτης, ἢ κακοποιός, ἢ ὡς ἄλλοτρίο ἐπίσκο-
 πῶ. εἰ δὲ ὡς χριστιανός, μὴ ἀχλωέτω,
 δόξάζεται δὲ τὸν θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ.
 ὅτι καὶ ὁ καρὸς τῶ ἀρεσθῶ τὸ κρῖμα ἀπὸ
 τῶ οἴκου τῶ θεοῦ. εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί
 τὸ τέλῶ ἢ ἀπειθαυῶ τῶ θεῶ τῶ θεῶ ἐναγ-
 γελίῳ; καὶ εἰ ὁ δίκαιῶ μόλις σώζεται, ὁ
 ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανέται; ὡς
 πε καὶ οἱ πᾶσι καὶ ἐθέλημα τῶ θεοῦ,
 ὡς πᾶσι κτίσι. πᾶσι θεῶσιν τὰς ψυχὰς
 αὐτῶν ἐν ἀγαθοποιίᾳ.

Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ,
 ὁ συμπρεσβύτερῶ, καὶ μάρτυς ᾧ τῶ χρι-
 στοῦ παθήματων, ὁ καὶ φη μελλούσης ἀποι-
 καλύψει τὴν δόξαν κοινῶν, ποίμνιαν τὴν
 ἐν ὑμῖν, ποίμνιον τῶ χριστοῦ, ἐπίσκοποι ὡ-
 πε μὴ ἀναγκασῶς, ἀλλ' ἐκστῶς, μὴ ἀ-
 χροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως, μηδὲ ὡς κα-
 τακτείνοντες ᾧ κλήρω, ἀλλὰ τύποι γι-
 νόμωμοι τῶ ποιμνίου. καὶ φανερωθέντῶ
 τῶ ἀρχιποίμω, κομῆθε τὸν ἁμαρᾶνι-
 τισμόν φη δόξης σέφανον. ὁμοίως νεώτεροι
 ὑποτάγτε πρεσβυτέροις, πάντες ἀλλή-
 λωις ὑποτασσάμενοι. πῶ ταπεινοφροσύνη
 ἐγκομβώσαδε, ὅτι ὁ θεός ὑπερφάνοις ἀν-
 τιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριμ. τα-
 πανώδητε οὖν ὑπὸ πῶ κραταυρῶ χεῖρα τῶ
 θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καρῶ, πᾶσαν πῶ
 μέριμνα

deus, ut in om̄ib⁹ glorificet⁹ de⁹ p̄ Iesum
 Christū, cui est gloria & imperiū in sæcu-
 la sæculorū, Amē. Charissimi, ne miremi-
 ni, dum p̄ ignē exploramini, q̄ res ad ex-
 perimentū uestri fit, perinde quasi nouū
 aliquid uobis obtingat, imò in hoc, qd̄
 cōfortes estis afflictionū Christi, gaude-
 te, ut in reuelatiōe q̄q; gloriæ eiusdē gau-
 deatis exultantes. Si p̄bris afficimini in
 noie Christi, beati estis: qm̄ gloria & spi-
 ritus dei sup̄ uos requiescit. Iuxta ipsos
 quidē maledictis afficit⁹: iuxta uos autē
 glorificat⁹. Ne quis em̄ uestrū affligat⁹, ut
 homicida, aut fur, aut facinorosus, aut cu-
 riosus alienarū rerū. Porro si ut Christia-
 nus affligit⁹ aliquis, ne pudeat, imò glo-
 rificet deū in parte hac. Qñ quidē & tēp⁹
 est, ut incipiat iudiciū à domo dei. qd̄ si
 primū incipit à nobis, quis erit finis eorū
 qui nō credunt dei euāgelio? Et si iustus
 uix saluus efficit⁹, impius & peccator ubi
 cōparebit? Proinde qui affligunt⁹ iuxta
 uolūtate dei, tanq̄ apud fidelē cōditore
 deponant animas suas bene faciendo.

Presbyteros qui inter uos sunt obsecro, V
 qui sum & ipse presbyter, ac restis affli-
 ctionū Christi, atq; idem cōfors gloriæ,
 quæ reuelabit⁹, pascite quātū in uobis est
 gregē Christi, curā illi⁹ agētes nō coacte,
 sed uolēres: nō turpiter affectātes lucrū,
 sed propenso animo, neq; ceu dominiū
 exercentes aduersus clerōs, sed sic ut fitis
 exēplaria gregis. Et cū apparuerit ille pa-
 storū princeps, reportabit⁹ immarcessi-
 bilem gloriæ coronā. Similiter iuniores
 subditi estote seniorib⁹, sic ut oēs ali⁹ ali⁹
 uicissim subijciamini. Humilitatē animi
 uobis infixam habete: p̄pterea qd̄ deus
 superbis resistit, humilib⁹ autē dat gratiā.
 Humiliemini igit⁹ sub potētī manu dei,
 ut uos extollat cū erit opportunū, omni
 cura

Handwritten note:
 Πασίτε φη τῶ
 uobis est christi
 gregis et pascite
 sic et uolentes et

μέριμνα ὑμῶν ἐπιβρίψαντες ἐπ' αὐτὸν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν. νηψάτε, γρηγορήσατε, ὅτι ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ, ζητῶν τίνα καταπίῃ, ᾧ ἀντίστητε σερεοὶ τῆς πίσεως, εἰδότες, τὰ αὐτὰ ἢ τὰ πάθημάτων τῆς ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι. ὃ ἡ θεὸς πάσας χάριτας, ὃ καλέσας ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγωνίαν αὐτῆς δι' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὁλίγωρον παθόντας, αὐτὸς καταρτίσας ἡμᾶς, σκρίψας, διενώσας, δεμελιώσας, ἀνθρώπος ἢ δόξα, κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας ἢ τὸ αἶμα, ἀμύνη. Διὰ σιλῶσαν ὑμῶν πεισῶν ἀδελφοῦ, ὡς λογιζομαι, δι' ὁλίγωρον ἔγραψα. Πραγματικῶς ἐπιμαρτυρῶ τὰύτην εἶναι ἀληθινή χάρις τοῦ θεοῦ, εἰς ἡμᾶς ἐσηκασθε. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν βαβυλωνί στυγερὰ ἐκκλησία, καὶ ἡ ἐν ἡμετέροις ἀδελφοῖς ἐν φιλήματι ἀγάπης. εἰρήνη ὑμῶν πᾶσι τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ἀμήν.

cura uestra cōiecta in illum. Nam illi cura est de uobis. Sobrii estote, uigilate, quoniā aduersarius uester diabolus tanquā leo rugiens obambulat, quærens quem deuoret. Cui resistite, solidi fide, scientes easdem afflictiones fraternitati uestræ, quæ in mundo est consummari. Sed deus omnis gratiæ, qui uocauit nos ad æternā suam gloriam per Christum Iesum, parumper afflictos, idem instaurer uos, fulciat, roboret, stabiliat. Ipsi gloria, imperium in sæcula sæculorū, Amen. Per Sylanū uobis fidelem fratrem, ut arbitror, paucis scripsi, adhortans ac testificans hanc esse ueram gratiam dei, in qua statis. Salutatur uos ea, quæ est in Babylonæ, uestræ consors electionis ecclesiæ, & Marcus filius meus. Salutatur uos mutuo charitatis osculo. Pax uobis omnibus, qui estis in Christo Iesu. Amen.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΕΤΡΟΥ.

Αὐτῷ πάλιν ὁ αὐτὸς πάλιν ἐπισέλλει τοῖς ἡδὴ πεισυσασί. ἔσι δὲ ἡ ἐπιστολή, ὑπόμνησις ἢ πρῶτον. εἰδὼς γὰρ ταχῆα ἑαυτῷ ἔσεσθαι τὴν ἀνάληψιν τοῦ σώματος, ἔσπούδασε πάντας ὑπομνήσας περὶ ὧν κατηχήθησαν, τὴν διδασκαλίαν, καὶ πρῶτον δεικνύσιν ἀπὸ τῶν προφητῶν αὐτῶν εὐαγγελισθῆσθαι. καὶ ὅτι αἱ προφητεῖαι αἱ περὶ τοῦ σωτῆρος, ὅτι εἰσιν ἀνθρώπων, ἀλλὰ περὶ θεοῦ ἐλαλήθησαν. ἔπειτα παραγγέλλει μὴ προσέχειν τοῖς ἀπατάσιν, λέγων ἔσεσθαι αὐτῶν ἀπώλειαν, ὡσπερ καὶ τῶν παραβάτων ἀγγέλων γέγονε. προμύθει δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἡμέρας ἔσεσθαι ἐν αἷσι ἐμπαικταῖς περιπατήσασιν, καὶ θελήσασιν ἀπατάσιν τινὰς, λέγοντες, μάτῳ λέγεσθαι παρῆμῶν τὴν παρὰ τὴν σωτῆρα, διὰ τὸ αἰεὶ λέγεσθαι, καὶ μήπω παραγενέσθαι. ἀπὸ τούτων οὖν καὶ μάλιστ' ἀπέχεσθαι παραγγέλλει, διδασκῶν μὴ ὀλιγοῦσθαι ἐν τοῖς χρόνοις, πάντα γὰρ τὸν χρόνον, μηδὲν εἶναι ἐνώπιον κυρίου, διὰ τὸ καὶ τὴν μίαν ἡμέραν ὡς χίλια ἔτη εἶναι, καὶ τὰ χίλια ἔτη, ὡς ἡμέραν μίαν. ἔσεσθαι δὲ ταχέως τὴν ἡμέραν κυρίου δι' ἀβεβαῖστα καὶ ἀποδείκνυσιν, καὶ ἐντέλλεται εἶναι πάντας εἰς αὐτῶν, ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς, καὶ ἀγαπᾶν τὰ ὑπὸ τῷ ἀποστόλῳ παύλου γραφέντα, καὶ μὴ προσέχειν τοῖς διδασκαλίαις αὐτῶν. διὰ τὸ καὶ τὰς βίβλους γραφὰς, δι' ἀβεβαῖστα αὐτοῦ. ὑπομνήσας οὖν καὶ διδάξας πάντας προσθέντα τὰ πράγματα, παρακαλεῖ μὴ ἐκπίπτειν τῷ σκοτῷ φθίσειως, καὶ οὕτως τελεῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM PETRI SECUNDAM, ARGVMENTVM PER ERASMVV ROTERODAMVVM.

HAnc, ut apparet, scripsit admodum senex, & iam morti uicinus, quandoquidem de obitu suo meminit. Scribit autem promiscue Christianis omnibus, adhortans ad uitæ puritatem, & ueterum exemplis ac terrore iudicij extremi deterrens à turpibus, uehemēter infectans eos, qui simplicium animos peruerfa doctrina corrumpent, negantes aduenturum Christum.

FINIS.

ΠΕΤΡΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙ-
ΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

PETRI APOSTOLI EPI-
STOLA SECUNDA.

ΥΜΕΩΝ ΠΕΤΡΟΣ
ΔΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
ΣΤΙΣ, ΤΩΙΣ ΙΣΟΤΙΜΟΙΣ
ΗΜΙΝ ΛΑΧΥΣΙ ΣΙ-
ΣΙΜ ΕΝ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ
ΤΩ ΔΕΟΥ ΗΜΩΝ, ΚΑΙ ΣΩ-
ΤΗΡΟΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. ΧΑΡΙΣ ΗΜΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ ΠΛΗ-
ΡΩΘΗΚΑ ΕΝ ΕΠΙΓΝΩΣΕΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, ΚΑΙ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΤΟΥ ΚΥ-
ΡΙΟΥ ΗΜΩΝ, ΩΣ ΠΑΝΤΑ ΗΜΙΝ ΕΝ ΔΕΙΑΣ ΔΩΑ-
ΜΕΩΣ ΑΥΤΟΥ, ΤΑ ΠΡΟΣ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΑΝ ΔΕΙ-
ΔΩΡΗΜΩΝ, ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΓΝΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΑΛΕ-
ΣΑΝΤΟΣ ΗΜΑΣ ΔΙΑ ΔΟΞΗΣ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗΣ, ΔΙ' ΩΝ ΤΑ
ΤΙΜΙΑ ΗΜΙΝ ΚΑΙ ΜΕΓΙΣΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΔΕΙ-
ΔΩΡΗΤΑ, ΙΝΑ ΔΙΑ ΤΩΝ ΧΑΡΙΤΕΩΝ ΔΕΙΑΣ ΚΟΙ-
ΝΩΤΟΙ ΦΥΣΕΩΣ, ΑΠΟΦΥΓΟΝΤΕΣ ΕΝ ΚΟΣΜΩ
ΕΝ ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΦΘΟΡΑΣ, ΚΑΙ ΑΥΤΟ ΤΟΤΟ ΔΕ ΠΑ-
ΡΕΝ ΠΑΡΑ ΠΑΡΕΣΕΝΕΓΚΑΝΤΕΣ, ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΑ-
ΤΕ ΕΝ ΤΗ ΠΙΣΤΕΙ ΗΜΩΝ ΠΛΗΡΕΤΩ, ΕΝ ΔΕ ΤΗ
ΑΓΑΠΗ ΠΛΗΡΩΣΙΜ, ΕΝ ΔΕ ΤΗ ΓΝΩΣΕΙ ΤΗΣ ΕΓΚΡΑ-
ΤΕΙΑΣ, ΕΝ ΔΕ ΤΗ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑ ΠΛΗΡΩΣΙΜ, ΕΝ ΔΕ ΤΗ
ΕΥΠΟΜΟΝΗ ΠΛΗΡΩΣΙΜ, ΕΝ ΔΕ ΤΗ ΕΥ-
ΣΕΒΕΙΑ ΠΛΗΡΩΣΙΜ ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑ, ΕΝ ΔΕ ΤΗ ΦΙΛΑ-
ΔΕΛΦΙΑ

Y meon Petrus, seruus & apostolus Iesu Christi, ihs qui æque pretiosam nobiscum sortiri sunt fidem, per iusticiam dei nostri, & seruatoris Iesu Christi. Gratia uobis & pax multiplicetur per agnitionem dei, & Iesu domini nostri, sic ut eius diuina uirtus omnia nobis largita est, quæ ad uitam ac pietatem pertinent, per agnitionem eius qui uocauit nos per gloriam & uirtutem, per quæ pretiosa nobis ac maxima promissa donata sunt, ut per hæc efficeremini diuinæ consortes naturæ, si refugeritis à corruptione quæ est in mundo per concupiscentiam, sed & in hoc ipsum omni adhibito studio, subministrate in fide uestra uirtutem, in uirtute uero scientiam, in scientia uero temperantiam, in temperantia uero patientiam, rursus in patientia pietatem, in pietate autem fraternam charitatem, in fraterna

Φιλία, πλὴν ἀγάπῃ. ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρχοντα καὶ πλεονάζοντα, οὐκ ἀργούε
 οὐδὲ ἀπράκτους καθίστησι εἰς πλὴν τῆς κυρίως
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπίγνωσιν. ὅτι γὰρ μὴ πάντες
 εἰσι ταῦτα, τυφλὸς ὄψι, τυφλὸς ὄψι, μὴ πάλιν ἀν
 τὴν λαβὴν τῆς καθαρῆς ἀρετῆς ἀλλὰ τὴν ἀμαρτίαν. διὸ μάλλον ἀδελφοί σπου
 δάσατε βεβαίαν ὑμῶν πλὴν τῆς ἀρετῆς καὶ ἐκλο
 γῆν ποιῆσαι. ταῦτα γὰρ ποιῶντες οὐ μὴ
 πῆσαι ἴσως, οὕτως γὰρ πλὴν τῆς ἀρετῆς ἐπι
 χορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἰσοδος εἰς πλὴν αἰ
 ῶνιον βασιλείαν τῆς κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆ
 ρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. διὸ οὐκ ἀμελήσω, ὑμᾶς
 ἀεὶ ὑπομνήσκων περὶ τούτων, καὶ περὶ
 εἰδήσεως, καὶ ἐσηγησάμενος ἐν τῇ παρουσίᾳ
 ἀληθείας. δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι ἐφ' ὅσον εἰ
 μὴ ἐν τούτῳ ἔσθ' ἰσχυρόματι, δι' ἐγείρω ὑ
 μᾶς ἐν ὑπομνήσει. εἰδὼς, ὅτι ταχὺ ὄψι
 ἡ ἀπόδησις τῆς σκηνώματός μου, καθὼς
 καὶ ἡ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδήλω
 σέ μοι. σπουδάσω δὲ καὶ ἐκάστοτε ἔχειν
 ὑμᾶς μετὰ πλὴν ἐμῶν ἐξοδῶν πλὴν τούτων
 μνήμων ποιῆσαι. οὐ γὰρ σεσοφισμένοι
 ἐσμὲν ἀποκολληθέντες ἐγνωρίσαμεν ὑ
 μῖν πλὴν τῆς κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δύ
 ναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόησα γε
 νηθέντες ἐν τῷ ἐκείνου μεγαλοπόθῳ. κα
 τὰ γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ
 δόξαν, φωνῆς ἐνεχθεῖσθε ἀυτῷ τοιαύδε
 ὑπὸ τοῦ μεγαλοπρεποῦς θεοῦ, οὕτως ὄψι
 ὁ ὕψος μου ὁ ἀγαπῆτος, εἰς ὃν ἐγὼ ἐυδό
 κησα. καὶ ταύτῃ πλὴν φωνῆν ἡμᾶς ἠκού
 σαμεν, ὅτι οὐρανοῦ ἐνεχθεῖσθε, σὺν ἀυτῷ
 ὄντες ἐν τῷ ὄρει ἁγίῳ. καὶ ἔχομεν βε
 βαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον. ὅτι κα
 τὰ πᾶσι, προσέχοντες, ὡς λύχνον φά
 νοτι ἐν ἀσχετοῦ τόπῳ, ἕως ὅτου ἡμέρα δι
 αυγάσῃ, καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς
 καρδίαις ὑμῶν. τοῦτο πρῶτον γινώσκου
 τε, ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς, ἰδί
 ως ἐπιλύσις οὐ γίνεται. οὐ γὰρ θελήματι
 ἀνθρώπου

terna uero charitate dilectionē. Hæc em̄
 cum uobis adsint, & exuberēt haud ocio
 sos, nec in irritū laborantes efficiunt, ad
 dñi nostri Iesu Christi cognitionē. Nam
 cui non adsunt hæc, is cæcus est, & manu
 uiam tentans, oblitus sese à ueterib⁹ pec
 catis suis fuisse purgatum. Quapropter
 fratres potius operam date, ut uocationē
 & electionem uestram firmam efficiatis.
 Hæc enim si feceritis, nō labemini unq̄.
 Siquidē ad hunc modum, abunde sub
 ministrabitur uobis introitus in æternū
 regnum domini nostri & seruatoris Iesu
 Christi. Quapropter haud negligam,
 uos semper commonere de his, tametsi
 sciatis, & cōfirmati sitis præsentī ueritate.
 Attamen iustum arbitror, q̄d̄ diu sum in
 hoc tabernaculo, excitare uos per cōmo
 nitionem, cum sciam breuī futurū, ut de
 ponam hoc tabernaculum meū, quem
 admodum & dñs noster Iesus Christus
 significauit mihi. Quin & dabo semper
 operā, ut uos post exitum meum, horū
 mentionē facere possitis. Non enim arte
 compositas fabulas secuti, notam uobis
 fecimus dñi nostri Iesu Christi uirtutē,
 & aduentū: sed qui oculis nostris aspexi
 mus illius maiestatē. Acceperat enim à
 deo patre honorem, & gloriam, uoce ad
 illum delata huiusmodi à magnifica glo
 ria: Hic est ille fili⁹ meus dilectus, in quo
 mihi complacitū est. Et hanc uocem nos
 audiuius è cælo delatam, cum essemus
 unā cum illo in monte sancto. Et habe
 mus firmiorem sermonē propheticum,
 cui dum attenditis, ceu lucernæ apparētī
 in obscuro loco, recte facitis, donec dies
 illucescat, & lucifer exoriatur in cordibus
 uestris. Si illud prius noueritis, qd̄ om
 nis prophetica scriptura non sit priuata
 interpretationis. Non enim uoluntate
 V 4 hominis

ἀνδρῶπου ἠνέχθη ποτέ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φρονοῦμενοι, ἐλάλησαμεν οἱ ἅγιοι θεοῦ ἄνθρωποι.

Ἐγλύοντο δὲ καὶ ψευδοπροφήται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἱ τινες παρεσάξουσιν αἰρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότω ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἐαυτοῖς ταχυνὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ ὀζυακολουθήσουσιν αὐτῶν τῆς ἀπωλείας, δι' οὗς ἡ δόξα φηὶ ἀληθείας βλασφημηθήσεται, καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλάστοις λόγοις ὑμᾶς ἐμφορεύσονται, οἷς δ' κριμα ἔκπαλα οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυσάζει. Εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἀμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σεραῖς ζόφου ταρατώσας, παρεδωκεν εἰς κρίσιν τετηρημένους, καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ ὄρθοον ὡς δικαιοσύνης κήρυκα ἐφύλαξε, κατὰ κλυσμὸν κόσμου ἀσεβῶν ἐπάξας, καὶ πόλεις σοδόμων καὶ γομόρρας τεφρώσας κατὰ ψροφῆ κατέκρινεν, ὑπόδειγμα μελλόντων ἀσεβῶν τεθεικώς. καὶ δίκαιον λῶτ καταπονούμενον ὑπὸ φηὶ τῆς ἀδίσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναψροφῆς, ἐξῆύσατο. βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος ἐγκατοικῶν ἐν αὐτοῖς, ἡμέραν δὲ ἡμέρας ψυχλὴν δικάϊαμ ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν. οἷδε κήρυξ ἐυσεβῆς ἐκ παρασμοῦ εὔεσθια, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν, μάλιθα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μῖασμοῦ πορδνομένους, καὶ κυριότητῃ καταφρονοῦντας, τολμηταί, ἀνιδάθεις, δόξας οὐ τρέμσσι βλασφημοῦντες. ὅπου ἄγγελοι ἰχθύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες, οὐ φέρουσι κατ' αὐτῶν παρὰ κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν. οὗτοι δὲ ὡς ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγεννημένα εἰς ἄλωσιν καὶ φθορὰν, ἐν οἷς ἀγνοοῦσι βλασφημοῦντες ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καταφθαρήσονται, κομίζμενοι μισθὸν ἀδικίας

hominis allata est olim prophetia, sed à spiritu sancto impulsì, locuti sunt sancti dei homines. Fuerunt autè & pseudo-prophetæ in populo, quemadmodum & inter uos erunt falsi doctores, qui clam inducent sectas perniciosas, etiam dominum qui illos mercatus est, abnegantes, accersentes sibi ipsi calerem interitum, & plerique sequentur illorum exitia, per quos uia ueritatis maledictis afficietur, & per auariciam facticis sermonibus de uobis negociabuntur, quibus iudiciũ iam olim non tardat, & perditio illorum non dormitat. Nam si deus angelis qui peccauerant, non pepercit, sed catenis noctis in Tartarũ præcipitatos, tradidit seruatos in iudiciũ, & prisco mundo nõ pepercit, sed octauum iusticiæ preconem Noë seruauit, diluuiò in mundum impiorum inducto, & ciuitates Sodomorũ ac Gomorrae in cinerem redactas, subuersione condemnauit, eosque fecit exemplum ijs qui impie forent acturi: & iustum Lot, qui opprimebat à nefarijs per libidinofam conuersationẽ, eripuit. Is enim oculis & auribus iustus, cum habitaret inter illos, cottidie animã iustam iniquis illorum factis excruciat. Nouit dominus piòs è tentatione eripere, iniustos autè in diem iudicij puniendos seruare, maxime uero illos, qui carnẽ sequetes in concupiscentia pollutionis ambulant, ac dominationẽ cõremnunt, audaces, præfacti, qui gloria præcellètes nõ uerent cõuicij inceslere. Cum ipsi angeli, qui sunt robore ac uirtute maiores, nõ ferunt aduersus sese apud dominũ, maledicũ iudiciũ. At isti ueluti bruta animantia, natura genita in capturã & in perniciem, in his quæ non intelligunt maledicetes in perditione sua peribunt, reportantes mercedem iniusticiæ

ἀδικίας, ἠδουῶν ἢ γούμουνοι πῶς ἐν ἡμέ-
 ρα τρυφῶν, ἀπίλοι καὶ μῶμοι, ἐν τρυφῶν-
 τες, ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν σωδωχοῦ-
 μνοι, ὑμῖν, ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεσοῦς
 μοιχαλίδων, καὶ ἀκαταπαύτους ἀμαρ-
 τίας, διελάζοντες ψυχὰς ἀσεκρίτους, καρ-
 δίαμ γεγυμνασμένω πλεονεξίας ἔχον-
 τες, κατάρτας τέκνα, καταλιπόντες πῶς
 εὐθεῖαν ὁδοῦ, ἐπλανήθησαν, ὁρῶντες ἀ-
 σαντες τῇ ὁδοῦ τῷ βαλαὰμ τῷ βοσὸρ, ὃς
 μιδοῦ ἀδικίας ἠγάπησεν, ἔλεξιμ δὲ ἔ-
 χερσὶ δίας παραιομίας. ὑποζύγιον ἄφω-
 νομ, ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθεγγόμενον, ἐ-
 κώλυσε πῶς τοῦ προφήτου παραιοφρο-
 νί-
 αμ. οὗτοί ἐσι πηγαί ἀνυδροί, νεφέλαι ὑ-
 πό λαίλαπτον ἐλαυνόμεναι, οἷς ὁ ζόφον
 τῷ σκότους εἰς ἄνωγα τετήρηται. ὑπέ-
 ρογκα γὰρ ματαότητον φθεγγόμενοι,
 διελάζουσι ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς ἀσελ-
 γείας, τοὺς ὄντως ἀποφυγόντας, τοὺς
 ἐν πλάνῃ ἀναστροφόμενους, ἐλευθερίαν ζω-
 τοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δούλοι ὑπάρ-
 χοντες ἐν φθορᾷ. ὅ γάρ τις ἡτήται,
 τούτῳ καὶ δεδούλωται. εἰ γὰρ ἀποφυγόν-
 τες τὰ μίσματα τῷ κόσμῳ, ἐν ἐπιγνώ-
 σει τῷ κυρίου, καὶ σωτῆρι Ἰησοῦ χριστοῦ.
 τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέντες ἠτιῶνται,
 γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔχματα χείρονα ἢ
 πρώτων. κρεῖττον γὰρ ἢ αὐτοῖς, μὴ ἐπε-
 γνωκέναι πῶς ὁδοῦ ἐν δικαιοσύνῃ, ἢ ἐπι-
 γνωῖσιν, ἐπιστρέψαι ἐκ ἐνὶ παραιοθείας
 αὐτοῖς ἀγίας ἐντολῆς. συμβέβηκε δὲ αὐ-
 τοῖς τὸ ἐν ἀληθοῦς παραιομίας, κύων ἐπι-
 στρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ὁρῶντα, καὶ ὅς λουσα-
 μένη εἰς κύλισμα βορβόρος.

ταύτῳ ἡδὲ ἀγαπητοὶ δευτέρῳ ὑμῖν
 γράφω ἐπιστολῶν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν
 ἐν ὑπομνήσει πῶς ἐλιπερὴν δῖάνοισιν, μνη-
 σθῶν ἢ προσηκένων ῥημάτων. ὑπὸ
 τῶν ἀγίων προφητῶν, καὶ ἐν τῶν ἀ-
 ποστόλων ἡμῶν ἐντολῆς, τοῦ κυρίου καὶ
 σωτῆρος

iniusticiæ, pro uoluptate ducentes, si in
 diem delicijs fruantur, labes ac maculæ,
 qui conuiuantes in erroribus suis, insul-
 tant uobis, oculos habentes plenos adul-
 teræ, & qui à peccando cessare nesciant,
 inescantes animas instabiles. cor haben-
 tes exercitatum rapinis, execrabiles filij,
 qui relicta recta uia, aberrauerunt, secuti
 uiam Balaam filij Bosor, qui mercedem
 iniquitatis dilexit, sed redargutus fuit de
 sua iniquitate. Animal subiugale mu-
 tum, humana uoce loquens, prohibuit
 prophetæ dementiam. Isti sunt fontes
 aqua carentes, nebulae quæ à procella
 feruntur, quibus caligo tenebrarum in
 æternum seruata est. Siquidem ubi ue-
 hementer fastuosa uanitatis uerba so-
 nuerint, inescant homines per concupi-
 scencias carnis uoluptatib9, eos qui uere
 aufugerant, eos qui in errore conuersan-
 tur, dum illis libertatem pollicentur, cum
 ipsi serui sint corruptionis. Siquidem à
 quo quis superatus est, huic etiam in ser-
 uitutem est addictus. Nam si postea quæ
 refugerunt ab inquinamentis mundi, per
 agnitionem domini, & seruatoris Iesu
 Christi: tamen his rursus inuoluti super-
 rantur, facta sunt illis postrema peiora
 primis. Satius enim fuisset illis, non co-
 gnouisse uiam iusticiæ, quæ ubi cognoue-
 runt, conuerti ab eo, quod illis traditum
 fuit, sancto præcepto. Verum accidit illis
 id, quod uero prouerbio dici solet: Canis
 reuersus ad suum ipsius uomitum: & sus
 lota, reuersa ad uolutabrum cœni.

Hæc iam alteras uobis charissimè, III
 scribo literas, in quibus extimulo uestram
 per comonitionem, sinceram mentem,
 ut memores sitis uerborum, quæ prædi-
 cta sunt à sanctis prophetis, & manda-
 ti nostri, qui sumus apostoli domini &
 seruatoris,

σωτήριον, τοπο πρώτον γινώσκοντες, ὅτι
 ἐλεύσονται ἐπ' ἐχάτῃ τῶν ἡμερῶν, ἐμπαι-
 κτη καὶ τὰς ἰδίαις ἀντῶν ἐπιθυμίας πορευθὲν
 μύθοι, καὶ λέγοντες. ὅτι ὅτι ἐπαγγελία φη-
 σαρσείας αὐτοῦ, ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοι-
 μήθησαν, πάντα ὅντως διὰ μύθου ἀπαρ-
 χῆς κτίσεως. Λανθάνει γὰρ αὐτοῦς τοπο διέ-
 λουτας, ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἐκπλαστικῶν γῆ,
 ἢ ἕδατος καὶ δι' ἕδατος σωσεῖσά τῶν
 τοπο θεοῦ λόγῳ, δι' ὧν ὁ τότε κόσμος ἕδα-
 τι κατακλυθεῖς ἀπώλετο. οἱ δὲ νῦν οὐρα-
 νοὶ καὶ ἡ γῆ αὐτοπο λόγῳ τεθροασυρμιθῶσι ἐί-
 σι, περὶ τρεῖς μῶνοι εἰς ἡμέραν κτίσεως καὶ
 ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. Εἰ δὲ τοπο
 τοπο μὴ λανθάνετω ὑμᾶς ἀγαπῆτοί, ὅτι μία
 ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια
 ἔτη ὡς ἡμέρα μία. οὐ βραδύει ὁ κύριος φη-
 σπαγγελίας, ὡς τινες βραδύτητα ἡγοῦν-
 ται. ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βουλό-
 μηθῶς τινὰς ἀπολέσει, ἀλλὰ πάντας εἰς
 μετάνοιαν χωρήσει. ἦξει δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου,
 ὡς κλέπτης ἐν νυκτί, ἐν ἧ ὁ οὐρανοὶ θροισ-
 θῶν παρελύσονται, σοιχεῖα δὲ καυσούμε-
 να λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα
 κατακαήσεται. τούτω οὖν πάντων λυο-
 μηθῶν, ποταποὺς δὲ ὑπάρχει ὑμᾶς ἐν
 ἀγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις, προσδο-
 κῆντας καὶ περιμένοντας πῶν παρσείας φη-
 σποθεοῦ ἡμέρας, δι' ἧν οὐρανοὶ περσούμηθοι
 λυθήσονται, καὶ σοιχεῖα καυσούμενα τῆ-
 κεται. καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν
 κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοπο προσδοκῶμεν,
 ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ. δι' ὁ ἀγαπῆ-
 ποί ταῦτα προσδοκῶντες, ποουδάσατε ἀί-
 σιλοι, καὶ ἀμώμητοι αὐτοπο εὐρεθῶν ἐν
 εἰρήνῃ. καὶ πῶν τοπο κυρίου ἡμῶν μακροθυ-
 μίαν, σωτηρίαν ἡγῆθε, καινῶς καὶ ὁ ἀ-
 γαπῆτορ ἡμῶν ἀδελφὸρ παῦλος κατὰ
 πῶν αὐτοπο δοθεῖσασο σοφίαν ἔγραφε ὑ-
 μῖν, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπισολαῖς
 λαλῶν ἐν αὐταῖς, περὶ τούτω, ἐν οἷς ὅτι
 δυσνόητα

seruatoris, illud primū scientes, uenturos
 in extremis diebus illudores, qui iuxta pro-
 prias concupiscentias ambulent, & dicant:
 Vbi est pollicitatio aduentus eius? Siqui-
 dem ex quā die patres dormierūt, sic omnia
 permanēt ab initio conditionis. Nam il-
 lud uolentes nesciunt, quod cœli iam olim
 fuerint ac terra, ex aqua & per aquā confi-
 stentes dei sermone, per quā is qui tum
 erat mundus, aqua inundatus perijt. At
 qui nunc sunt cœli ac terra, eiusdem sermo-
 ne repositi sunt, & seruant igni, in diem
 iudicij & perditionis impiorū hominū.
 Vnum autem hoc ne lateat uos dilecti,
 quod unus dies apud dñm perinde est,
 ut mille anni, & mille anni ut dies unus.
 Haud tardat dñs qui promisit, quemad-
 modum nonnulli tarditatem existimant.
 Verum patiens est erga nos, dum non
 uult ullos perdere, sed omnes ad pœni-
 tentiam recipere. Veniet autem dies do-
 mini sicut fur in nocte. quo cœli, procel-
 læ in morem transibunt: elementa uero
 æstuantia soluentur, terrarū & quæ in ea
 sunt opera, exurentur. Cum igitur hæc
 omnia soluantur, quales oportet esse
 uos in sanctis conuersationibus ac pie-
 tatibus, expectantes & accelerantes ad-
 uentum diei dei, per quem cœli incensi
 soluentur, & elementa æstuantia lique-
 scent. Sed cœlos nouos ac terram no-
 uam iuxta promissum illius expecta-
 mus, in quibus iusticia inhabitat. Qua-
 propter dilecti, hæc expectantes, date
 operam, ut immaculati & incontamina-
 ti, ab illo reperiāmini in pace: domini-
 que nostri patientiam, salutem arbitremini:
 quemadmodum & dilectus frater no-
 ster Paulus, iuxta sibi datam sapien-
 tiam scripsit uobis, etiam in omibus ferè
 epistolis loquens de his, inter quæ sunt
 nonnulla

δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαρῆες καὶ ἀσεβεῖς κτὶ σφελουσίμ, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς, πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπόλασιν. Ἰμᾶς, οὐκ ἀγαπῆτοὶ προγινώσκοντες, φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῆ πᾶν ἀδέσμων πλάνῃ σωμαπαχθέντες, ἐκπέσῃτε τῷ ἰδίου σιγισμοῦ, ἀνξάνετε δὲ ἐν χάριτι, καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Αὐτῶν ἡ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶν. Ἀμήν.

nōnulla difficultia intellectu, quæ indocti parumq; firmi detorquent, sicut & cæteras scripturas, ad suam ipsorum perniciem. Vos igitur dilecti, posteaq; præmoniti estis, caute, ne simul cum alijs nefariorū errore abducti, excidatis à propria stabilitate, sed crescite in gratia, & cognitione domini nostri & seruatoris Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc & in diem æternitatis. Amen.

ΠΡΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

Αὐτῶν αὐτὸς ὁ ἰωάννης, ὁ τὸ εὐαγγέλιον γράψας, ἐπισέλλει, ὑπομιμνήσκων τοὺς ἡδὴ πεισυσαντας εἰς τὸν κύριον. καὶ πρῶτον μὲν ὡσπερ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, οὕτω καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ θεολογῆ περὶ τοῦ λόγου, ἀποδεικνύς αὐτὸν εἶναι αἰεὶ ἐν τῷ θεῷ, καὶ διδασκῶν τὸν πατέρα φῶς εἶναι, ἵνα καὶ οὕτως γινώσκῃ τὸν λόγον, ὡς ἀπαύγασμα ὃς αὐτὸ εἶναι. Θεολογῶν δὲ, δηγῆται μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυσῆριον, ἀλλ' ὅτι ἀρχῆς μὲν καὶ αἰεὶ τυγχάνει αὐτό, νῦν δὲ φεφανερῶς ἐν τῷ κυρίῳ, ὅστις ὄσι ζωὴ αἰῶνι, καὶ θεὸς ἀληθινός. καὶ τὸ αἴτιον δὲ ἐστὶ τῆς τῆς πᾶσης, καὶ ἐπιφανείας αὐτῷ τίθησι, λέγωμ εἶναι τοιο, ἐπὶ τοῦ λῦσαι τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, καὶ ἡμᾶς ἐλευθερωθῆναι ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ γινώσκων ἡμᾶς τὸν πατέρα, καὶ αὐτὸν τὸν υἱόν, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Γράφει οὐκ πρὸς πᾶσαν ἡλικίαν, πρὸς παιδία, πρὸς νεανίσκους, πρὸς γέροντας, ὅτι ὁ μὲν θεὸς ἐγνωσθῆ, ἢ δὲ διαβολικῆς ἐνέργειας λοιπὸν νενίκηται καταργηθέντῃ τοῦ θανάτου. εἶτα λοιπὸν δι' ὅλης ἐπιστολῆς περὶ ἀγάπης διδασκῶ, θέλωμ ἡμᾶς ἀλλήλους ἀγαπᾶν, ἐπεδὴ καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, δηγῆται οὐκ πρὸς διαφορᾶς φόβου καὶ ἀγάπης, καὶ τέκνων θεοῦ καὶ τέκνων διαβόλου, καὶ πρὸς ἀμαρτίας θανατικῆς καὶ μὴ θανάτικῆς, ὅτι πρὸς διαφορᾶς πονημάτων. καὶ λοιπὸν διαμαρῆ, ποιομ μὲν πνεῦμα ἐκ τοῦ θεοῦ ὄσι, ποιομ δὲ ἐν τῷ πλάνῃ, καὶ πότε μὲν γινωσκόμεθα τέκνα θεοῦ, πότε δὲ διαβόλου, καὶ περὶ ποίας ἀμαρτίας οφείλομ ἔχεισθαι ὑπὲρ τῶν ἀμαρτανόντων, καὶ πρὸς ποίας οὐ δὲ ἔχεισθαι, καὶ ὅτι ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν πλησίον, οὐκ ἐστὶν ἄξιος ἐν κλήσει, οὐ δὲ δάσεται λέγεσθαι τοῦ Χριστοῦ. καὶ τῷ ἐνόητα δὲ τῷ υἱῷ πρὸς τὸν πατέρα δείκνυσι, καὶ ὅτι ὁ ἀνὴρ μὲν τὸν υἱόν, οὐ δὲ τὸν πατέρα ἔχων διακρίνει δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ, λέγωμ, καὶ ὁ ἰδίον τοῦ ἀντιχριστοῦ, εἶναι δὲ τοιοτὸν λέγωμ, μὴ εἶναι τὸν υἱόν αὐτὸν τὸν Χριστόν, ἵνα δὴ ἅλομ ὡς μὴ ὄντως ἐκείνου, εἰ αὐτὸν εἶπῃ εἶναι ὁ ψεύσης. πᾶσαι νῦν δὲ δι' ὅλης ἐπιστολῆς, μὴ ἀδυμῆμ τοὺς πεισύνοντας τῷ κυρίῳ, εἰ μισοῦνται ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ μᾶλλον χαίρουμ, ὅτι ὁ μῆσ τοῦ κόσμου, δείκνυσι τοὺς πεισύνοντας μεταβεβηκέναι ἀπ' αὐτοῦ τοῦ κόσμου, καὶ εἶναι λοιπὸν ἐν οὐρανίου πολιτείας. καὶ ἐν τῷ τέλος δὲ ἐν ἐπιστολῇ πάλιν ὑπομιμνήσκει λέγωμ, ὅτι ὁ τοῦ θεοῦ υἱός, ζωὴ αἰῶνι ὄσι, καὶ φῶς ἀληθινόν, καὶ ἵνα τοῦτω δ' σλεύωμ, καὶ φυλάτῃμ μὲν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν ἐιδώλων.

In epistolam

IN EPISTOLAM IOANNIS PRIMAM, ARGVMENTVM PER ERASMV M ROTERODAMVM.

Hanc epistolam esse Ioannis apostoli qui scripsit euangelium, uel ipse sermonis character arguit: multus est in mentione lucis ac tenebrarū, uitæ ac mortis, odij & charitatis, in iterandis uerbis, uelut exceptis ex sermone proximo. Quod genus est illud (ut exemplo quod dicimus, fiat dilucidius) Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo: quoniam omne quod in mundo est &c. Ac mox: Non est ex patre, sed ex mundo est. Et mundus transiit. Quantum hic est mundorum? Postremo, est in toto huius sermone quiddam, ut ita dicam, loquacius, quàm in sermone reliquorum apostolorum. Est autem dilucidior epistola, quàm ut egeat argumento: quemadmodum & duæ sequentes, quæ Ioanni cuidam presbytero non apostolo tribuuntur.

FINIS.

ΙΟΑΝΝΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙ-
ΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

IOANNIS APOSTOLI EPI-
STOLA PRIMA.

ΗΝ ἀπ' ἀρι-
χῆς, ὃ ἀκὴ
κόσμου, ὃ
ἑωράκαμεν
τοῖς ὀφθαλ-
μοῖς ἡμῶν,
ὃ ἑδεασά-
μεθα ἵνα
χρῖςτες ἡμῶν

ἐφιλάρησαμ περὶ τοῦ λόγου τοῦ ζῶντος, καὶ ἡ
ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρ-
τυροῦμεν, καὶ καταγγέλλομεν ὑμῖν πᾶν
ζῶν πᾶν αἰῶνος, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα,
καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν. ὃ ἑωράκαμεν καὶ
ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ
ἡμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μετ' ἡμῶν. καὶ ἡ κοι-
νωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ
μετὰ τοῦ υἱοῦ ἀληθοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ ταῦτα
γράφομεν

Uod erat ab
initio, quod
audiuimus,
quod uidi-
mus oculis
nostris, qd
perspexim⁹,
& manus no-
stræ contre-

ctauerunt de sermone uitæ, & uita ma-
nifestata est: & uidimus, etiam testa-
mur: & annunciamus uobis uitam æter-
nam, quæ erat apud patrem, & mani-
festata est nobis. Quod uidimus &
audiuimus, annunciamus uobis, ut &
uos societatem habeatis nobiscum, &
societas nostra sit cum patre & filio eius
Iesu Christo. Et hæc scribimus uobis,

ut

ἡγάφομιν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ἢ πεπλη-
 ρωμένη. καὶ ἔσιν αὐτῆ ἡ ἐπαγγελία, ἢ ἄκη
 κόαμιν ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν,
 ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστὶ, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ
 ἔσιν οὐδὲ μία. ἐὰν εἰπωμεν, ὅτι κοινωνίαν
 ἔχομεν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκοτεινῷ περιπα-
 τῶμεν, ψευδόμεθα, καὶ οὐ ποιῶμεν τὴν ἀλή-
 θειαν. ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν,
 ὡς αὐτὸς ἐστὶ ἐν τῷ φωτὶ, κοινωνίαν ἔχο-
 μεν μετ' ἀλλήλων, καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ τοῦ ἰοῦ αὐτοῦ καθαρῶς ἡμᾶς ἀπὸ πάσης
 ἁμαρτίας. Εἰ μὲν εἰπωμεν, ἁμαρτίαν οὐκ ἔχο-
 μεν, ἐαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἀλήθειαν οὐκ ἔσιν
 ἐν ἡμῖν. ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας
 ἡμῶν, πιστὸς ἐστὶ καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῆ ἡμῖν
 τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρῶς ἡμᾶς ἀπὸ πά-
 σης ἀδικίας. ἐὰν εἰπωμεν, ὅτι οὐχ ἡμαρτή-
 καμεν, ψεύσω ποιῶμεν αὐτὸν, καὶ ὁ λό-
 γος αὐτοῦ οὐκ ἔσιν ἐν ἡμῖν. τεχνία μὲν ταῦ-
 τα ἡγάφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμαρτήσῃτε, καὶ ἕαρ-
 τις ἁμαρτή, παρὰ κλητὸν ἔχομεν πρὸς τὸν
 πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον. καὶ αὐτὸς
 ἰλασμός ἐστι πρὸς τὸν ἁμαρτῶν ἡμῶν, οὐ
 πρὸς τὸν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς
 ὅλου τοῦ κόσμου. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκο-
 μεν, ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτὸν, ἐὰν τὰς ἐντο-
 λὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. ὁ λέγων, ἐγνώκα αὐτὸν,
 καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶ, ψεύσῃς ἐστὶ,
 καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔσιν. ὁ δὲ ἐν τη-
 ρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγά-
 πη τοῦ θεοῦ τετελείωται. ἐν τούτῳ γινώσκο-
 μεν, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμὴν. ὁ λέγων ἐν αὐτῷ
 μὴ εἶναι, ὁφείλει καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησε,
 καὶ αὐτὸς οὕτως περιπατῆναι. Ἀδελφοί οὐκ
 ἐντολῶν καινῶν ἡγάφω ὑμῖν, ἀλλὰ ἐντολῶν
 παλαιῶν, ἢ εἰχετε ἀπὸ ἀρχῆς. ἢ ἐντολὴ ἢ
 παλαιά ἐστὶν ὁ λόγος, ὃν ἠκούσατε ἀπὸ ἀρ-
 χῆς. πάλιν ἐντολῶν καινῶν ἡγάφω ὑμῖν,
 ὅ ἐστιν ἀληθῆς ἐν αὐτῷ καὶ ἐν ὑμῖν, ὅτι ἡ
 σκοτία παρὰ γεται, καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθι-
 νὸν ἢ δὴ φαίνεται. ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι,
 καὶ

ut gaudium uestrum sit plenum. Et hæc
 est annunciatio, quā audiuius ex ipso,
 & annunciamus uobis, quod deus lux
 est, & tenebræ in eo non sunt ullæ. Si
 dixerimus, quod societatem habemus
 cum eo, & in tenebris ambulamus, men-
 timur, & ueritatem non facimus. Quod
 si in luce ambulamus, sicut ipse est in
 luce, societatem habemus inter nos mu-
 tuam, & sanguis Iesu Christi filij eius
 emundat nos ab omni peccato. Si dixe-
 rimus: peccatum nõ habemus, nos ipsos
 fallimus, & ueritas in nobis non est. Si
 confiteamur peccata nostra, fidelis est &
 iustus, ut remittat nobis peccata nostra,
 & emundet nos ab omni iniquitate. Si
 dixerimus: non peccauimus, mendacem
 facimus eum, & sermo eius non est in no-
 bis. Filioli mei, hæc scribo uobis, ne
 peccetis: & si quis peccauerit, aduocatum
 habemus apud patrē, Iesum Christum
 iustum. Et ipse est propiciatio pro pec-
 catis nostris: non pro nostris autem tan-
 tum, sed etiam pro totius mundi. Et per
 hoc scimus, quod cognouimus eum, si
 iussa illius obseruamus. Qui dicit: noui
 eum, & præcepta eius non seruat, men-
 dax est, & in eo ueritas non est. Qui au-
 tem seruat sermonem eius, uere in hoc
 charitas dei perfecta est. Per hoc scimus,
 quod in ipso sumus. Qui dicit se in eo
 manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse
 ambulare. Charissimi, non præceptum
 nouum scribo uobis, sed præceptum
 uetus, quod habuistis ab initio. Præ-
 ceptum uetus est sermo, quem audistis
 ab initio. Rursum præceptum nouum
 scribo uobis, quod uerum est in ipso,
 idem uerum est & in uobis: quia tene-
 bræ prætereunt, & uerum lumen iam
 lucet. Qui dicit se in luce esse, & fratrem
 X suum

II

καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν, ἐν τῇ σκο-
 τίᾳ ὄζει ἕως ἄρτι. ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν
 αὐτοῦ, ἐν τῷ φωτὶ μῶναι, καὶ σκάνδαλον ἐν
 αὐτῷ οὐκ ἔστι. ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐ-
 τοῦ, ἐν τῇ σκοτίᾳ ὄζει, καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περι-
 πατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγῃ, ὅτι ἡ σκο-
 τίᾳ ἐτύφλωσε τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ. γρά-
 φω ὑμῖν τεκνία, ὅτι ἀφ᾽ ἐωνητῆ ὑμῖν αἰ ἄμαρ-
 τία διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. γράφω ὑμῖν πα-
 τέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀρχῆς. γράφω
 ὑμῖν νεανίσκοι, ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρὸν.
 γράφω ὑμῖν πατέρας, ὅτι ἐγνώκατε τὸν πα-
 τέρα. ἔγραψα ὑμῖν πατέρες, ὅτι ἐγνώκα-
 τε τὸν ἀπ᾽ ἀρχῆς. ἔγραψα ὑμῖν νεανίσκοι,
 ὅτι ἰσχυροὶ ἐστέ, καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν ὑ-
 μῖν μῶναι, καὶ νενικήκατε τὸν πονηρὸν. μὴ
 ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κό-
 σμῳ. ἕαμ τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστι
 ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ. ὅτι πᾶς τὸ
 ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία ἐστὶ σαρκὸς, καὶ
 ἐπιθυμία πλὴν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία
 τοῦ βίου, οὐκ ἔστι ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ
 κόσμου ἐστὶ. καὶ ὁ κόσμος πᾶς ἀγεται, καὶ
 ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν τὰ διέλθημα τοῦ
 θεοῦ, μῶναι εἰς τὸν αἰῶνα. πατέρα ἐχάτη
 ὄζει, καὶ καθὼς ἠκούσατε, ὅτι ὁ ἀντί-
 χριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ
 γέγονασιν. ὅδε γινώσκω, ὅτι ἐχά-
 τη ὄζει ἐστὶν. ὅς ἐστιν ἡμῶν ἡλθοῦν, ἀλλ᾽ οὐκ
 ἦσαν ὅς ἐστιν ἡμῶν. εἰ γὰρ ἦσαν ὅς ἐστιν ἡμῶν,
 μεμενηκεῖσαν ἂν μετ᾽ ἡμῶν. ἀλλ᾽ ἵνα φανερωθῶ-
 σιν, ὅτι οὐκ εἰσὶ πάντες ὅς ἐστιν ἡμῶν. καὶ ὑμεῖς
 κρίσιμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καὶ οἶδατε
 πάντα. οὐκ ἔγραψα ὑμῖν, ὅτι οὐκ οἶδατε
 πλὴν ἀληθείας, ἀλλ᾽ ὅτι οἶδατε αὐτῶν. καὶ
 ὅτι πᾶς φεῦδ᾽ ἐκ ἐν ἀληθείας οὐκ ἔστι.
 τίς ὄζει ὁ φεύσκει, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος, ὅτι ἰη-
 σοῦς οὐκ ἔστι ὁ χριστός; ὅυτός ἐστι ὁ ἀντί-
 χριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν
 υἱόν. πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν
 πατέρα ἔχει. ὑμεῖς οὖν ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς,
 ἐν

suum odit, in tenebris est usque adhuc.
 Qui diligit fratrem suum, in lumine ma-
 net, & offendiculum in eo non est. Qui
 autem odit fratrem suum, in tenebris est,
 & in tenebris ambulat: & nescit quò eat,
 quia tenebræ obcæcaverunt oculos eius.
 Scribo uobis filioli, qd' remittunt' uobis
 peccata ppter nomen eius. Scribo uobis
 patres, quoniã cognouistis eum qui ab
 initio est. Scribo uobis adolescētes, quo-
 niam uicistis illum malum. Scribo uobis
 filioli, quoniam cognouistis patrem.
 Scripsi uobis patres, quoniam cognoui-
 stis eum, qui ab initio est. Scripsi uobis
 adolescētes, quoniam fortes estis: & uer-
 bum dei manet in uobis, & uicistis illum
 malum. Ne diligatis mundum, neq; ea
 quæ in mundo sunt. Si quis diligit mun-
 dum, non est charitas patris in eo. Quo-
 niam omne qd' est in mundo, ueluti con-
 cupiscentia carnis, & concupiscentia ocu-
 lorum, fastus uitæ, nō est ex patre, sed ex
 mundo est. Et mundus transit & concu-
 piscentia eius. Qui autē facit uoluntatē
 dei, manet in æternū. Filioli, nouissimū
 tempus est, & sicut audistis, qd' Antichri-
 stus uenturus sit, etiam nunc Antichristi
 multi cœperūt esse. Vnde scimus nouissi-
 mum tempus esse. E nobis pfecti sunt,
 sed nō erant ex nobis. Nam si fuissent ex
 nobis, permāsisent utiq; nobiscū. Sed ut
 manifesti fierent, qd' nō sint omēs ex no-
 bis. Sed uos unctiōnē habetis à sancto,
 & nostis omnia. Non scripsi uobis, quasi
 ignorantibus ueritatē, sed tanq̃ scienti-
 bus eam. Et quoniã omne mendaciū ex
 ueritate non est. Quis est mendax, nisi is
 qui negat Iesum esse Christum? Hic est
 Antichristus, qui negat patrē & filium.
 Quisquis negat filium, is ne patrē quidē
 habet. Vos igit' quod audistis ab initio,
 in uobis

ἐν ὑμῖν μόνετω. ἔὰν ἐν ὑμῖν μείνη ὁ ἀπαρχὴς ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν θεῷ ἦτε, καὶ ἐν θεῷ πατρὶ μνησθε. καὶ αὕτη ὄσιμ ἢ ἐπαγγελία, ἢ ἀυτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν, πλὴν ζωὴν αἰώνιον. ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανώντων ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μένει. καὶ οὐ χρεῖα ἔχετε, ἵνα τις διδάσκη ὑμᾶς. ἀλλ' ὡς τὸ αὐτὸ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων, καὶ ἀληθεῖς ὄσι, καὶ οὐκ ἐστὶ ψεύδος. καὶ καθὼς ἐδίδαξε ὑμᾶς, μνησθε ἐν αὐτῷ. καὶ νῦν τεκνία μνησθε ἐν αὐτῷ, ἵνα ὅταν φανερωθῇ, ἔχωμεν παρρησίαν, καὶ μὴ ἀχωροῦμεν ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῇ παρρησίᾳ ἡμῶν. ἔὰν εἰδῆτε ὅτι δίκαιός ἐστι, γινώσκετε, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν πλὴν δικαιοσύνης, ὅς ἐστι αὐτοῦ γεγεννητός.

in uobis permaneat. Si in uobis permanferit quod audistis ab initio, & uos in filio & patre manebitis. Et hæc est re-promissio, quam ipse pollicitus est nobis, uitam æternam. Hæc scripsi uobis de his qui seducunt uos. & unctio quam uos accepistis ab eo, manet in uobis. Et non necesse habetis, ut quisquam doceat uos, sed sicut ipsa unctio docet uos de omnibus, & uerax est, & non est mendacium. Et sicut docuit uos, manete in ea. Et nunc filioli manete in eo, ut cum apparuerit, habeamus fiduciam, & non pudefiamus ab eo in aduentu eius. Si scitis quod iustus est, scitote, quod omnis qui facit iusticiam, ex ipso natus est.

Videte qualem charitatem dedit nobis pater, ut filij dei nominemur. Propter hoc mundus non nouit uos, quia non nouit eum. Charissimi, nunc filij dei sumus, & nondum apparuit quod futuri sumus. Scimus autem, quoniam si apparuerit, similes ei erimus, quoniam uidebimus eum sicuti est. Et omnis qui habet hanc spem in eo, purificat se, sicut & ille purus est. Omnis qui committit peccatum, idem & iniquitatem committit: & peccatum est iniquitas. Et scitis quod ille apparuit, ut peccata nostra tolleret, & peccatum in eo non est. Omnis qui in eo manet, non peccat: omnis qui peccat, non uidit eum, nec cognouit eum. Filioli, nemo uos seducat. Qui exercet iusticiam, iustus est, sicut & ille iustus est. Qui committit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. Ad hoc apparuit filius dei, ut dissoluat opera diaboli. Omnis qui natus est ex deo, peccatum non committit: quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quod

III

ιδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατήρ, ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν. διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ὑμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν. ἀγαπητοί, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμὲν, καὶ οὐπω ἐφανερῶσθη, ὅτι ἐσώμεθα. οὐδὲ μὲν δέ, ὅτι ἔὰν φανερωθῇ, ὁμοιοῦν αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὁ πόσιμος αὐτὸν καθὼς ὄσι. καὶ πᾶς ὁ ἔχων πλὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτὸν, ἀγνίζει αὐτόν, καθὼς ἐκένθη ἀγνοῖ ὄσι. πᾶς ὁ ποιῶν πλὴν ἀμαρτίας, καὶ πλὴν ἀνομίας ποιεῖ, καὶ ἢ ἀμαρτία ὄσι ἢ ἀνομία. καὶ ὅσι, ὅτι ἐκένθη ἐφανερῶσθη, ἵνα τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἀίρη, καὶ ἀμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἐστὶ. πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μὴ ὄσιν οὐχ' ἀμαρτάνει, πᾶς ὁ ἀμαρτάνων οὐχ' ἴσρακεν αὐτόν, οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν. τεκνία μνησθε πλανάτων ὑμᾶς. ὁ ποιῶν πλὴν δικαιοσύνης, δίκαιός ἐστι, καθὼς ἐκένθη δίκαιός ὄσι. ὁ ποιῶν πλὴν ἀμαρτίας ἐκ τῆ δ' ἰαβόλου ἐστὶν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ δ' ἰαβόλος ἀμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερῶσθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ δ' ἰαβόλου. πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀμαρτίας οὐ ποιεῖ, ὅτι πᾶσιμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ οὐ δύναται ἀμαρτάνειν

X 2 ex

τάνημ, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. Ἐν τού-
 τῳ φανερά ὄξει τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ τέ-
 κνα τοῦ διαβόλου. ὡς ὁ μὴ ποιῶν δικαιο-
 σύνην, οὐκ ἔστι ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγα-
 πῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. ὅτι αὕτη ὄξει ἡ
 ἀγγελία, ἢ ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγα-
 πῶμεν ἀλλήλους. οὐ καθὼς καίτι ἐκ τοῦ πο-
 νεροῦ ἦν, καὶ ἔσφαξε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Ἐ-
 χάρημ τίνεσσι ἔσφαξε αὐτόν; ὅτι τὰ ἔργα
 αὐτοῦ πονερά ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δι-
 καιοῦ. μὴ θαυμάζετε ἀδελφοί μου, εἰ μισῶ
 ὑμᾶς ὁ κόσμος. ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι μετα-
 βεβήκαμε ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, ὅτι
 ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς. ὁ μὴ ἀγαπῶν
 τὸν ἀδελφὸν, μὴδὲ ἐν θεῷ θανάτω. ὡς ὁ
 μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνδρωποκτόνος
 ἐστίν. καὶ οἴδατε, ὅτι ὡς ἀνδρωποκτόνος
 οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ μὴ ἔσσει. ἐν
 τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην, ὅτι ἐκ-
 υῖν ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε, καὶ
 ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυ-
 χὰς τιθέναι. ὅς δ' ἄρ' ἔχει τὸν βίον τοῦ κό-
 σμου, καὶ θεωρεῖ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χεῖρα
 ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀ-
 π' αὐτοῦ, ὡς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μένει ἐν αὐ-
 τῷ; τέκνιά μου μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ, μὴ
 δὲ γλώσσῃ, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. καὶ ἐν
 τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐκ φθι ἀληθείας
 ἐσμὲν, καὶ ἔμπροθερ αὐτοῦ πείσομεν τὰς
 καρδίας ἡμῶν. ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν
 ἡ καρδία, ὅτι μείζων ὄξει ὁ θεὸς φθι καρ-
 δίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα. Ἀγαπη-
 τοί ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡ-
 μῶν, παρρησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν,
 καὶ ὁ ἐὰν αὐτῶμεν, λαμβάνομεν παρ' αὐ-
 τοῦ, ὅτι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ
 τὰ ἄρεσά ἐνώπιόν αὐτοῦ ποιῶμεν. καὶ αὐ-
 τῇ ἐσίμῃ ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύσωμεν θεῷ
 ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ ἀγα-
 πῶμεν ἀλλήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν.
 καὶ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ
 μένει

ex deo natus est. In hoc manifesti sunt
 filij dei, & filij diaboli. Omnis qui non
 facit iusticiam, non est ex deo, & qui
 non diligit fratrem suum. Quoniam
 hæc est annunciatio, quam audistis ab
 initio, ut diligatis uos inuicem. Non
 sicut Cain ex illo malo erat, & occidit
 fratrem suum. Et propter quid occi-
 dit eum? Quia opera eius mala erant,
 fratris autem eius iusta. Ne miremini
 fratres mei, si odit uos mundus. Nos
 scimus, quod translati sumus de mor-
 te ad uitam, quia diligimus fratres.
 Qui non diligit fratrem, manet in mor-
 te. Omnis qui odit fratrem suum, ho-
 micida est. Et scitis, quod omnis ho-
 micida non habet uitam æternam in
 se manentem. Per hoc cognouimus
 charitatem, quoniam ille animam su-
 am pro nobis posuit: & nos debemus
 pro fratribus animas ponere. Qui ue-
 ro habuerit substantiam mundi, & ui-
 derit fratrem suum egentem, & clau-
 serit uiscera sua ab eo, quomodo cha-
 ritas dei manet in eo? Filioli mei, ne
 diligamus uerbo, neque lingua, sed ope-
 re & ueritate. Per hoc cognoscimus,
 quod ex ueritate sumus, & in conspe-
 ctu eius suadebimus cordibus nostris.
 Quoniam si condemnet nos cor no-
 strum, maior est deus corde nostro, &
 nouit omnia. Charissimi, si cor nostrum
 non condemnet nos, fiduciam habe-
 mus erga deum: & quicquid petieri-
 mus, accipimus ab eo: quoniam præ-
 cepta eius custodimus, & ea quæ sunt
 placita coram eo, facimus. Et hoc est
 præceptum eius, ut credamus nomini
 filij eius Iesu Christi, & diligamus nos
 mutuo, sicut dedit præceptum. Et qui
 seruat præcepta eius, in illo manet, &
 ipse

ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου. ὃς ἐμὸς ὁμολογησῆς, ὅτι ἰησοῦς ὄζειν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μόνος, καὶ ἐν αὐτῷ ἐν θεῷ θεῶν. καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν πλὴν ἀγάπης, ἢ ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. ὁ θεὸς ἀγάπην ἐστίν. καὶ ὁ μόνος ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν θεῷ θεῶν μένει, καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ. ἐμ τὸ ἴσον τελεῖται ἢ ἀγάπην μετ' ἡμῶν, ἵνα παρ' ἐκείνου ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκείνός ἐστι, καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν ἐν θεῷ κόσμου τούτου. φόβος οὐκ ἐστὶν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἐξωβάλλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει. ὁ δὲ φόβος οὐ τελεῖται ἐν τῇ ἀγάπῃ. ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτὸν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἡγάπησεν ἡμᾶς. εἰ μὴ τις εἶπῃ, ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεόν, καὶ τὸ ἀδελφόν αὐτοῦ μισῶ, ψεύδεται ἐσίμ. ὁ δὲ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ ὃν ἑώρακε, τὸν θεόν ὃν οὐκ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν. καὶ ταύτῃ πλὴν ἐν πολλῷ ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν θεόν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ.

Πᾶς ὁ πιστεύων, ὅτι ἰησοῦς ὄζειν ὁ χριστός, ἐκ τοῦ θεοῦ γεννήσεται. καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεννηθέντα ὃς ἐν αὐτῷ. ἐν τούτῳ γινώσκουμεν, ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεόν ἀγαπῶμεν, καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τηρῶμεν. αὕτη γὰρ ὄζειν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τηρῶμεν, καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἴσιν. ὅτι πᾶν τὸ γεννηθέντα ἐκ τοῦ θεοῦ, νικᾷ τὸν κόσμον, καὶ αὕτη ὄζειν ἡ νίκη, ἡ νικησικαία τὸν κόσμον, ἢ πῶς ἡμῶν. τίς ἐστὶν ὁ νικῶν τὸν κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιστεύων, ὅτι ἰησοῦς ὄζειν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁυτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἱμάτων ἰησοῦς χριστός, οὐκ ἐν θεῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν θεῷ ὕδατι καὶ θεῷ αἵματι. καὶ τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἢ ἀλήθεια. ὅτι τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες, τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ αἷμα

mifit filium seruatorem mundi. Quisquis confessus fuerit, quod Iesus est filius dei, deus in eo manet, & ipse in deo. Et nos cognouimus, & credidimus charitatem, quam habet deus in nobis. Deus charitas est, & qui manet in charitate, in deo manet, & deus in eo. In hoc perfecta est charitas nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicij, quod sicut ille est, & nos sumus in mundo hoc. Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras eijcit timorem, quoniam timor cruciatum habet. Qui autem timet, non est perfectus in charitate. Nos diligimus eum, quoniam ipse prior dilexit nos. Si quis dixerit: diligo deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem uidit: deum quem non uidit, quomodo potest diligere. Et hoc praeceptum habemus ab eo: ut qui diligit deum, diligit & fratrem suum.

Omnis qui credit Iesum esse Christum, ex deo natus est. Et omnis qui diligit eum qui genuit: diligit & eum qui natus est ex eo. In hoc cognoscimus, quod diligamus filios dei: cum deum diligimus, & praecepta eius seruamus. Haec est enim charitas dei, ut praecepta eius seruemus, & praecepta eius grauiā non sunt. Quoniam omne quod natum est ex deo, uincit mundum: & haec est uictoria quae uicit mundum, fides uestra. Quis est qui uincit mundum, nisi qui credit quod Iesus est filius dei? Hic est qui uenit per aquam & sanguinem Iesus Christus: non per aquam solum, sed per aquam & sanguinem. Et spiritus est qui testificatur, quoniam spiritus est ueritas. Quoniam tres sunt qui testimoniū dant, spiritus, & aqua, & sanguis,

Ἐάντις, καὶ οἱ τρεῖς εἰς ὃ ἓν εἰσιν. εἰ πλὴν
 μαρτυρίαν ἢ ἄνδρῶν λαμβάνομεν, ἢ
 μαρτυρία τοῦ θεοῦ μείζων εἴη, ὅτι αὕτη ὄζει
 ἢ μαρτυρία τοῦ θεοῦ, ἢ μεμαρτύρηκε περὶ
 τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ὁ πισεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ,
 ἔχει πλὴν μαρτυρίαν ἐν ἑαυτῷ. ὁ μὴ πισεύ-
 ῶν ἔστι δειψός, ψεύστην πεποιήκειν αὐτόν, ὅτι οὐ
 πεπίσθηκεν εἰς πλὴν μαρτυρίαν, ἢ μεμαρ-
 τύρηκεν ὁ θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ αὕτη
 ὄζει ἢ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν
 ἡμῖν ὁ θεός, καὶ αὕτη ἢ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ αὐ-
 τοῦ ὄζει. ὁ ἔχων τὸν υἱὸν, ἔχει πλὴν ζωῆς. ὁ
 μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, πλὴν ζωῆς οὐκ ἔχει.
 ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς πισεύουσιν εἰς τὸ
 ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδήτε, ὅτι ζωὴν
 αἰώνιον ἔχετε, καὶ ἵνα πισεύητε εἰς τὸ ὄνο-
 μα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. καὶ αὕτη ὄζει ἢ παρρη-
 σία, ἢ ἔχομεν πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐάν τις αὐτῷ
 μεθ' ἡμῶν τὸ δέλημα αὐτοῦ, ἀκέει ἡμῶν, καὶ
 ἐὰν οἴσθαι ὅτι ἀκέει ἡμῶν, ὁ ἄρ' αὐτῷ με-
 διά, οἴσθαι ὅτι ἔχομεν τὰ ἀιτήματα ἃ
 ἠτήκαμεν παρ' αὐτοῦ. ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελ-
 φόν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς
 θάνατον, ἀιτήσῃ καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν τοῖς
 ἁμαρτάνουσιν μὴ πρὸς θάνατον. ἐσὶν ἁμαρ-
 τία πρὸς θάνατον, οὐ περὶ ἐκείνης λέ-
 γω ἵνα ἐρωτήσῃ. πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία
 εἴη, καὶ ἐσὶν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνα-
 τον. οἴσθαι, ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ
 τοῦ θεοῦ οὐχ' ἁμαρτάνει, ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ
 τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτόν, καὶ ὁ ποιητὴς οὐχ' ἄ-
 πηται αὐτοῦ. οἴσθαι, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμὲν,
 καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κέεται.
 οἴσθαι, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἦκε, καὶ ἐ-
 δώκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν
 τὸν ἀληθινόν. καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ,
 ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ χριστῷ. οὗτός ἐστι
 ὁ ἀληθινὸς θεός, καὶ ἢ ζωὴ αἰώνιος. τε-
 κυία φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ ἢ εἰδώλων.

sanguis, & hi tres unum sunt. Si te-
 stimonium hominum accipimus, te-
 stimonium dei maius est: quoniam
 hoc est testimonium dei, quo testifica-
 tus est de filio suo. Qui credit in filium
 dei, habet testimonium in scipso. Qui
 non credit deo, mendacem fecit eum:
 quia non credidit in testimonium, quod
 testificatus est deus de filio suo. Et hoc
 est testimonium, quod uitam æternam
 dedit nobis deus, & hæc uita in filio eius
 est. Qui habet filium, habet uitam: qui
 non habet filium dei, uitam non habet.
 Hæc scripsi uobis, qui creditis in nomi-
 ne filij dei, ut sciatis quod uitam habe-
 tis æternam, & ut credatis in nomine
 filij dei. Et hæc est fiducia quam habe-
 mus apud eum: quod si quid petierimus
 secundum uoluntatem eius, audit nos.
 Et si scimus, quod audit nos, quicquid
 petierimus, scimus quod habemus pe-
 titiones quas postulauimus ab eo. Si
 quis uiderit fratrem suum peccare pecca-
 tum non ad mortem, peter, & dabit ei
 uitam. peccantibus non ad mortem. Est
 peccatum ad mortem, non pro illo dico
 ut roges. Omnis iniquitas peccatum est.
 Et est peccatum non ad mortem. Sci-
 mus, quod omnis qui natus est ex deo,
 non peccat: sed qui genitus est ex deo,
 seruat seipsum, & malus ille non tangit
 eum. Scimus quod ex deo sumus, &
 mundus totus in malo constitutus est.
 Scimus autem quod filius dei uenit, &
 dedit nobis mentem, ut cognoscamus
 illum qui uerus est: & sumus in uero, in
 filio eius Iesu Christo. Hic est uerus de-
 us, & uita æterna. Filioli, cauete uobis à
 simulacris. Amen.

ΠΡΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ
ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

ΑΥΤΗΝ ὁ πρεσβύτερος γράφα κυρία καὶ τοῖς τέκνοις ἀυτοῦ. ἡ δὲ πρόφασις ἐστὶ ἐπιστολῆς, αὕτη. ὁρῶν τὰ τέκνα αὐτῆς καλῶς ἀναστροφόμενα ἐν τῇ πίστει, καὶ πολλοὺς πλάνους περιέρχομεν, καὶ λέγοντας, μὴ εἶναι πλὴν παρθεσίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐν σαρκί, γράφα πλὴν ἐπιστολῶν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται ἀυτοῖς τὰ τέκνα. εἶτα δὲ δάσκαρον, μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον, παρὰ τὸ πάλιν περὶ ἀγάπης, καὶ ἵνα μείνωσιν ἐν τῇ διδασχῇ τῇ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ λοιπὸν διδάσκει ἀντίχριστον εἶναι, ἧμ λέγοντα, μὴ ἐν σαρκὶ ἐληλυθέναι, ἧμ Χριστόν. ἧμ γὰρ γέλλει δὲ, ὥστε τοὺς τοιοῦτους μὴ δέχεσθαι τινὰ εἰς οἰκίαν, μὴ δὲ λέγειν τοῖς τοιοῦτοις, χαίρετε. καὶ οὕτως τελειοῖ πλὴν ἐπιστολῶν.

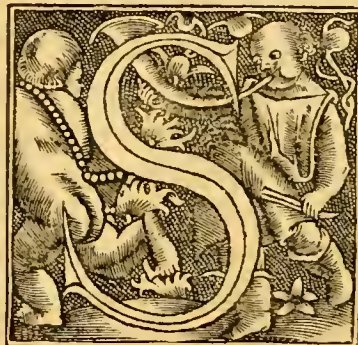

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΠΙ/
ΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

BEATI IOANNIS PRESBY/
TERI EPISTOLA
SECUNDA.

ΠΡΕΣΒΥ/
ΤΕΡΟΣ ἔκλε
κτῆ κυρία
καὶ τοῖς τέ
κνοις ἀυ
τοῦ, οὗς ἐ
γὼ ἀγα
πῶ ἐν ἀλη
θείᾳ, καὶ
ὄνκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ
ἐγνωκότες πλὴν ἀληθείας, διὰ πλὴν ἀλη
θείας πλὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν, καὶ μετ'
ἡμῶν ἔσαι εἰς τὸν αἰῶνα. ἔσαι καθ' ἡ
μῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη, παρὰ θεοῦ
πατρὸς, καὶ παρὰ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ
τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρὸς, ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγά
πῃ. ΕΧΑΙΡΩ ΛΙΑΝ, ὅτι ἐυρηκα ἐκ τῶν τέ
κνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, κα
θὼς ἐντολῶν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ πα
τρὸς. καὶ νῦν ἐρωτῶ σε κυρία. ὄνχ ὡς
ἐντολῶν γράφω σοι καμῶν, ἀλλὰ ἧμ
ἐίχομεν

ENIOR ele
cta domi
nae & filijs
eius, quos
ego diligo in
ueritate: &
non ego so
lus, sed & o
mnes qui co
gnouerunt ueritatem, propter ueri
tatem, quæ permanet in nobis, & no
biscum erit in æternum. Erit nobiscum
gratia, misericordia, pax, à deo patre, & à
domino Iesu Christo filio patris in ue
ritate & charitate. Gaudis sum ualde,
quod inueni de filijs tuis ambulantes in
ueritate, sicut præceptū accepimus à pa
tre. Et nunc rogo te domina. non tanquam
mandatum nouum scribo tibi, sed quod
habuimus

ἔιχομεν ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. καὶ αὕτη ὄσις ἡ ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ πλὴν ἐντολῶν αὐτοῦ. αὕτη ὄσις ἡ ἐντολή, καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε, ὅτι πολλοὶ πλάνοi εἰσῆλθοσιν εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί. οὗτός ἐστιν ὁ πλάνοσ καὶ ὁ ἀντίχριστος. βλέπετε ἑαυτοὺς, μὴ ἀπολέσωμεν ἅ τὰ ἔργασάμεθα, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν. πᾶς ὁ παραβάνων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδασκίᾳ τοῦ χριστοῦ, θεὸς οὐκ ἔχει. ὁ μένων ἐν τῇ διδασκίᾳ τοῦ χριστοῦ, οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει. εἰ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς, καὶ ταύτῳ διδασκῶν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ χαίρετε αὐτῷ μὴ λέγετε. ὁ γὰρ λέγων χαίρετε, κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς. πολλὰ ἔχωμ ὑμῖν γράφειν, οὐκ ἔβουλήθην διὰ χάριτος καὶ μέλουσ. ἀλλὰ ἐλπίζω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ σῶμα πρὸς σῶμα λαλήσω, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ἢ πεπληρωμένη. ἀπᾶξεται ἄσε τὰ τέκνα φιλίαν ἀδελφῆς σου φιλίαν ἐκλεκτῆς. ἀμὴν.

habuimus ab initio, ut diligamus nos mutuo. Et hæc est charitas, ut ambulemus secundum præceptum eius. Hoc est præceptū, quemadmodum audistis ab initio, ut in eo ambuletis: quoniam multi seductores ingressi sunt in mundum, qui non confitentur Iesum Christum uenturum in carne. Hic est seductor & antichristus. Intuemini uosipsos, ne perdamus quæ operati sumus, sed ut mercedem plenam recipiamus. Omnis qui transgreditur & non manet in doctrina Christi, deum non habet. Qui manet in doctrina Christi, hic & patrem & filium habet. Si quis uenit ad uos, & hanc doctrinam non affert: ne recipiatis eum in domum, nec aue ei dixeritis. Qui enim dicit illi aue, communicat operibus eius malis. Cum multa haberem uobis scribenda, nolui per chartam & atramentum. Sed spero me uenturum ad uos, & præsentem præsentibus locuturum, ut gaudium nostrum sit completum. Salutant te filij sororis tuæ electæ. Amen.

Significavit

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

Ἡ ἐπιστολὴ περὶ φιλοξενίας. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὸν γάϊον, μαρτυροῦμεν πᾶσι πάντων, ἐπὶ φιλοξενίᾳ. καὶ προτρέπει τῇ αὐτῇ προδίεσιν ἐμμένειν, καὶ προπέμπεσιν καὶ δεξιούσασιν τοὺς ἀδελφοὺς, πάλιν τε αὐτοῦ μὲν πλὴν προσφορὰν ἀποδέχεται. ἀτῆται δὲ δίοτρεφῆ, ὡς μὴ τε αὐτὸν παρέχοντα τοῖς πῶχοις, ἀλλὰ καὶ κωλύοντα τοὺς ἄλλους, καὶ πολλὰ φλυαροῦντα. τοὺς δὲ τοιούτους λέγει ἄλλοτρίους εἶναι φιλίαν ἀληθείας, καὶ μηδὲ εἰδέναι τὸν θεὸν. δημήτριον δὲ σωίσκησι μαρτυρῶν αὐτῷ τὰ κάλλισα.

τὸ ἀγίον

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ
ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΗ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΤΡΙΤΗ.

BEATI IOANNIS THE-
OLOGICI CATHOLI-
CA EPISTOLA
TERTIA.

Πρεσβύτε-
ρῳ γαίῳ
τῷ ἀγα-
πητῷ, ὃν
ἐγὼ ἀγα-
πῶ ὡς ἅλη-
θειά. ἀγα-
πητέ, πρὶ
πάντων ἐν

χομαί σε εὐδοχεῖσθαι, καὶ ὑγιάνειν, καθὼς
εὐδοχοῦται ἡ ψυχή. ἐχάρην γὰρ λίαν ἐπι-
χορμύων ἀδελφῶν, καὶ μαρτυρούντων σου
τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ὡς ἅληθειά περιπα-
τεῖς. μαζοτέρων δὲ τῶν ὄντων ἔχω χαρὰν, ἵνα
ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ὡς ἅληθειά περιπατοῦν-
τα. ἀγαπητέ, πῶς οἶμαι, ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς
τοὺς ἀδελφούς, καὶ εἰς τοὺς ξένους, οἱ ἐμαρ-
τύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ὡς ὁπίοι ἐκκλη-
σίας, οὗτε καλῶς ποιήσασιν, προπέμψασιν
ἀξίως τῷ θεῷ. ὑπὲρ γὰρ τῷ ὀνόματι
θεοῦ ἡμεῖς οὐδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐ-
κείνων. ἡμεῖς οὐδὲν οφείλομεν ἀπολαμβάνειν
τοὺς ποιήτους, ἵνα σωσθῶσι γινώμεθα τῇ
ἀληθείᾳ. ἐργάσαι τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ὃ φι-
λοπρωτεύων αὐτῶν δι' ὁτρυνῆς οὐκ ἐπιδέ-
χεται ἡμᾶς. διὰ τὸ ἐὰν ἔλθω, ὑπομνή-
σω αὐτῷ τὰ ἔργα ἃ ποιῆ, λόγοις πονηροῖς
φλυαρῶν ἡμᾶς, καὶ μὴ ἀρκούμεθα ἐπὶ
τούτοις, οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελ-
φούς, καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει, καὶ
ἐκ τοῦ ἐκκλησίας ἐκβάλλει. ἀγαπητέ,
μὴ μιμοῦ τὸ κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν.
ὁ ἀγαθός

Enior Gaiō
dilecto, quē
ego diligo in
ueritate. Di-
lecte, de om-
nibus opto,
ut prospere
agant, & re-
cte ualeant.

sicut prospere agit anima tua. Gai-
sus sum enim ualde uenientibus fratri-
bus, & testimonium addentibus ueritati
tuæ, sicut tu in ueritate ambulas. Maius
hīs non habeo gaudium, quàm ut au-
diam filios meos in ueritate ambulare.
Charissime, fideliter facis quicquid ope-
raris in fratres, & in hospites, qui te-
stimonium reddiderunt charitati tuæ
in conspectu ecclesiæ, quos, benefacies,
si deduxeris digne deo. Pro nomine
enim eius profecti sunt, nihil accipien-
tes à gentibus. Nos ergo debemus re-
cipere huiusmodi, ut cooperatores simus
ueritati. Scripsi ecclesiæ, sed is qui amat
primatum gerere in eis, Diotrophes nō
recipit nos. Propter hoc si uenero, in-
dicabo facta illius quæ facit, uerbis ma-
liciosis garriens in nos, & nec his con-
tentus, non solum non recipit fratres,
uerumetiam uolentes recipere, prohi-
bet, & à congregatione eijcit. Dilecte, ne
imiteris quod malum est, sed quod bonum est.
Qui bene

ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσὶν. ὁ δὲ κακοποι-
 ῶν οὐχ' ἐώρακε τὸν θεόν. Δημητρίῳ μεμαρ-
 τυρηταὶ ὑπὸ πάντων, καὶ ὑπ' αὐτοῦ φησὶ ἀλη-
 θείας, καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ ὁ ἴδ' αὖτε,
 ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθὴς ὄσι. πολλὰ εἶ-
 χον γράψαι, ἀλλ' οὐ θέλω δι' ἄμελανος καὶ
 καλάμου σοὶ γράψαι. ἐλπίζω ἃ εὐθέως ἴδ' ἔμ-
 σε, καὶ εὐχόμενος εὐχόμενος λαλήσομεν. εἰρήνη
 σοι. ἀσπάζονται σε οἱ φίλοι. ἀσπάζου τοὺς
 φίλους κατ' ὄνομα.

Qui benefacit, ex deo est: qui autē male-
 facit, nō uidet deum. Demetrio testimo-
 nium reddit' ab omnibus, & ab ipsa ueri-
 tate, sed & nos testimoniū perhibemus,
 & nostis, qd' testimoniū nostrū uerum
 est. Multa habebam quæ scriberem, sed
 nolo per atramentū & calamū scribere ti-
 bi. Spero autē protinus me uisurū te, &
 præsentēs corā loquemur. Pax tibi. Salu-
 tant te amici. Saluta amicos nominatim.

ΠΡΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

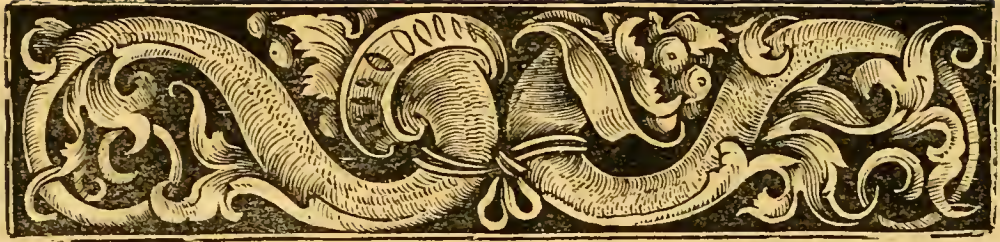
Αὐτῶν ἐπιστολῶν γράφει τῶν ἡδὲ πεινῶσασι. ἢ δὲ πρόφασιν αὐτῆς παρὰ σελθόντων
 τινῶν, καὶ διδασκόντων ἀδιόφορον εἶναι πλὴν πίσιμ, καὶ ἀρεσμῶν τὸν κύριον, ἀ-
 νάγκην ἔχει γράψαι, καὶ ἀσφαλίσαθαι τοὺς ἀδελφούς. καὶ πρῶτον μὲν παρὰ κα-
 λῆ ἀντὺς ἀγωνίσιθαι, καὶ ἐμμένειν τῇ πρὸς ἀδοθεσίᾳ αὐτῆς πίσει. ἔπειτα ἀποκκ-
 ρῖπει τὸς τοιούτους, ὡς πλάνους, καὶ παρὰ γέλλαι, μὴ δὲ μίαν κοινωνίαν ἔχειν πρὸς τοὺς τοιούτους,
 εἰδότες, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ κληθῆναι μόνον, εἰ μὴ καὶ ἀξίως περιπατήσωμεν φησὶ κλήσεως. καὶ γὰρ
 καὶ τὸν πρότερον λαὸν δεξαγαγὼν δεξ ἀγρίπτου ὁ θεός, καὶ μὴ ἐμμένειν τῇ πίσει, ἀπώλεσε.
 καὶ ἀγγέλωμ δὲ μὴ τηροσάντων πλὴν ἰδίαν τάξιμ, οὐκ ἐφείσατο, δὲ οὐδ' ἀπὸ ἧν τοιούτων ἀναχω-
 ρῆμ. καὶ γὰρ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, οὐχ' ὑπὴνεγκε βλασφημίαν τοῦ δ' ἰαβόλου, εἰσεδα γοῶν τῶν
 ἀπώλων αὐτῶν ὡς σοδομῶν διδάσκα. ἔπειτα πρὸς ἀντὶς εἰς τὰ ἦθη. καὶ ἐπὶ θυξάμω αὐτῆς βεβωό-
 τηκα φησὶ πίσειος πρὸς τὸν κύριον, τελεοῖ πλὴν ἐπιστολῶν.

IN EPISTOLAM IYDAE, ARGVMENTVM
 PER ERASMV ROTERODAMVM.

Vltis uerbis destomachatur in eos, qui cupiditatibus suis excæcati, ad-
 uersabantur euangelio. Quod tamen nouum uideri non debeat, cum
 iam olim in hoc destinati sint, & ab apostolis prædictum sit, id genus
 homines irrepturos in gregem Christianorum. Aduersus hos sic ar-
 mat eos, ut studeant & illos uel increpatione coërcere, uel admonēdo seruare. Qd'
 si non queant, certe ipsi sese parent in aduentum Christi.

FINIS ARGVMENTI.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΔΑ ΑΠΟ-
ΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΚΑΘΟΛΙΚΗ.

BEATI IVDÆ APOSTO-
LI EPISTOLA CA-
THOLICA.

ΙΟΥΔΑΣ ΙΗΣΟΥ
ΧΡΙΣΤΟΥ ΔΟΥΛΟΣ, & Α-
ΔΕΛΦΟΣ ΔΕ ΙΑΚΩΒΟΥ,
ΤΟΙΣ ΕΝ ΘΕΩ
ΠΑΤΡΙ ΗΓΙ-
ΑΣΜΕΝΟΙΣ,
ΚΑΙ ΙΗΣΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΕΤΗΚΗΜΕΝΟΙΣ, ΚΛΗΤΟΙΣ. ΕΛΕΘ' ὑ-
μῶν καὶ εἰρήνῃ καὶ ἀγάπῃ πολλῶν ποιῶν.
Ἀγαπητοί, πᾶσαρ πονηρῶν ποιούμεθα
γράφειν ὑμῶν περὶ ἐν κοινῆς σωτηρίας,
ἀνάγκῃ ἐσχωρῶν γράψαι ὑμῶν, παρὰ κα-
λῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῆ ἀπαξ παραδοθεί-
σῃ τοῖς ἁγίοις πίσει. παρεσέδυσαν γάρ
τινες ἄνθρωποι, οἱ πάλαι προγεγραμ-
μένοι εἰς τὸ τοῦ κήρυμα, ἀσεβῆς, πλὴν τοῦ
θεοῦ ἡμῶν χάριμ μετατιθέντες εἰς ἀσέλ-
γισμῶν, καὶ τὸν μόνον θεοτόν θεόν, καὶ
κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀρνούμενοι.
ὑπομνήσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, εἰδότες ὑ-
μᾶς ἀπαξ τὸτο, ὅτι ὁ κύριος λαὸν ἐκ
ἐν ἁγυῆσιν σώσας, τὸ δεύτερον τοὺς
μὴ πιστεύσαντας ἀπώλεσεν. ἀγγέλους τε
τοὺς μὴ τηρήσαντας πλὴν ἑαυτῶν ἀρχῶν,
ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήρι-
ον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας, δεσμοῖς
ἀϊδίοις ὑπὸ ζόφου τετήρηκεν. ὡς σόδο-
μα καὶ γόμορρα, καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πό-
λεις

IVDAS Iesu
Christi ser-
uus, frater Ia-
cobi, ihs qui
in deo patre
sanctificati
sunt, quicqz
Iesu Christo
seruari sunt,

uocatis. Misericordia uobis, & pax, & chari-
tas multiplicet. Dilecti, tantum mihi stu-
dium fuit scribendi ad uos, de communi
salute, ut non potuerim non scribere uo-
bis, obsecrans, ut uestris laboribus ad-
iumento sitis fidei, quae semel data est
sanctis. Obiter enim subierunt quidam
homines impij, qui prius descripti fue-
rant in hoc iudicium, qui dei nostri gra-
tiam transferunt ad lasciuiam, ac deum,
qui solus est herus, ac dominum no-
strum Iesum Christum negant. Volo
autem uos commonefacere, cum sciatis
semel illud, quod dominus, posteaquam
populum ex Aegypto saluum eduxerat,
rursus eos qui non credebant, perdidit:
quodqz angelos qui non seruauerant suam
originem, sed reliquerant suum domici-
lium, ad iudicium magni illius diei, uincu-
lis aeternis sub caligine seruauit. Sicut So-
doma & Gomorra, & his finitimae ciui-
tates,

λῆς τὸν ὁμοίον τούτοις τρόπον ἐκπορευέ-
 σασαι, καὶ ἀπελθούσαι ὁπίσω σαρκὸς ἐτέ-
 ρας, πρόκεινται δ' ἔγγραφα, πυρὸς αἰωνίου δι-
 κῆν ὑπέχουσαι. ὁμοίως μὲντοι καὶ οὗτοι
 ξυπνῖαζόμενοι, σάρκα μὲν μιᾶνουνσι, κυ-
 ριότῃα δὲ ἀδειτοῦσι, δόξας δὲ βλασφημῆ-
 σιμ. ὁ δὲ μιχαήλ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτε ἔβη
 διαβόλων διακρινόμενος διελέγετο περὶ
 τοῦ μωυσέως σώματος, ὅτι ἐτόλμησε κρι-
 σιμ ἐπιενεγκῆν βλασφημίας, ἀλλ' ἔειπε,
 ἐπιτιμῆσαι σοὶ κύριε. οὗτοι δὲ ὅσα μὲν
 οὐκ οἶδασι, βλασφημοῦσιμ, ὅσα δὲ φησι-
 κῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπίσανται, ἐν τού-
 τοις φθείρονται. οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι τῆ ὁδῶ
 τοῦ καίμ ἐπορευέθησαν, καὶ τῆ πλάνῃ τοῦ
 βαλαάμ μισθοῦ ἔζηχύνθησαν, καὶ τῆ ἀν-
 τιλογίᾳ τοῦ κορέ ἀπώλοντο. οὗτοι εἰσιμ
 ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν, σπιλάδες, συ-
 νδυχοῦμενοι ἀφόβως, ἐαυτοὺς ποι-
 μαινόντες, νεφέλαι ἄνυδροι, ὑπὸ ἀνέ-
 μων ὀριφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρι-
 νὰ, ἄκαρπα, δὲ ἀποθανόντα; ἢ ἐκρίζω-
 δέντα, κύματα ἄγρια θαλάσσης, ἐπα-
 φρίζοντα τὰς ἐαυτῶν ἀχάνας, ἀσέρες
 πλανήται, οἷς ὁ ῥόφος τοῦ σκοτόρος, εἰς
 αἰῶνα τετήρηται. προσφῆτῶσε δὲ καὶ τού-
 τοις ἐβδόμησ' ἀπὸ ἀδάμ ἐνώχ, λέγων.
 ἰδοὺ ἦλθε κύριε ἐν ἀγίαις μυριάσιμ ἀν-
 τοῖ; ποιῆσαι κρίσιμ κατὰ πάντων, καὶ
 ἐξελέγξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν
 περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐ-
 τῶν, ὧν ἠσέβησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν
 σκληρῶν, ὧν ἐλάλησαν κατ' αὐτοὺς ἀμαρ-
 τωλοὶ ἀσεβεῖς. οὗτοί εἰσι γογγυσαί, μεμ-
 φμοιοί, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πο-
 ρθνόμενοι, καὶ τὸ σῶμα αὐτῶν λαλῆ ὑ-
 πέρογκα, θανατόζοντες πρόσωπα, ὡφε-
 λείας χάριμ. ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοί, μνή-
 σθητε τῶν ῥημάτων τῶν προσημνύων ὑ-
 πό τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ
 χριστοῦ, ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἐν ἐχάτω
ἡσόνθη

tates, quæ ad consimilem modum cum
 illis stupris inquinatæ fuerant, ac secutæ
 fuerant carnem alienam, propositæ sunt
 exemplo, ignis æterni pœnam sustinen-
 tes. Similiter sanè & hi delusi insomnijs,
 carnem quidē polluunt, dominos uero
 spernunt, in potestate præditos maledi-
 cta congerunt. At Michaël archangelus,
 cum aduersus diabolum certans disce-
 ptaret de corpore Moyſi, non ausus est
 illi impingere notam maledicti, sed dixit:
 Increpet te dominus. At isti quæ non no-
 uerunt, ea maledictis infectantur, quæ
 uero natura ceu animantia rationis ex-
 pertia sciunt, in his corrumpunt. Væ illis,
 quoniã uiam Cain ingressi sunt, & dece-
 ptione mercedis, qua deceptus fuit Ba-
 laam, effusi sunt, & contradictione Core
 perierūt. Hi sunt inter charitates uestras,
 maculæ inter se conuiuantes, absq; ullius
 timore, suopte ductu arbitrioq; uiuen-
 tes, nubes aquã nō habētes, quæ à uentis
 circumagunt, arbores autumnno marce-
 scentes, infrugiferæ, bis emortuæ, & eradi-
 catæ, u ndæ efferae maris, despumantes
 sua ipsorū dedecora. stellæ erraticæ, qui-
 bus caligo tenebrarū in æternū seruata
 est. Prius aut̄ his uaticinatus est septim⁹
 ab Adam Enoch, dicēs: Ecce uenit dñs in
 sanctis milibus suis, ut faciat iudiciū ad-
 uersus omneis, & redarguat om̄es ex eis
 qui sunt impij, de factis om̄ibus quæ im-
 pie patrarūt, deq; om̄ibus duris quæ lo-
 cuti sunt aduersus eum, peccatores impij.
 Hi sunt murmuratores queruli, iuxta cō-
 cupiscētias suas ambulantes, & os illorū
 loquitur tumida, admirantes personas,
 utilitatis gratia. Vos autem dilecti, me-
 mores estis uerborū, quæ antehac dicta
 fuerunt ab apostolis domini nostri Iesu
 Christi, quod dixerūt uobis in extremo
Y tempore

χρόνῳ ἔρονται ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἑαυ-
 τῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι ἢ ἄσβε-
 στῶν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιόριζοντες ψυχι-
 κοί, πνεῦμα μὴ ἔχοντες, ὑμεῖς δὲ ἀ-
 γραπτικοί, τῆ ἀγιωτάτῃ ὑμῶν πίστι ἐ-
 ποιηδομοῦντες ἑαυτοὺς, ἐν πνεύματι
 ἀγάθῃ προσδύχομενοι, ἑαυτοὺς ἐν ἀγά-
 τη θεοῦ τηρήσατε, προσδέχομενοι τὸ ἔ-
 λεῖπτον κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς
 ζωὴν αἰώνιον. καὶ οὕτως μὲν ἐλεᾶτε δια-
 κρινόμενοι, οὗς δὲ ἐν φόβῳ σώζετε, ἐκ
 πυρός ἐκτρέφοντες, μισοῦντες καὶ τὸν
 ἀπὸ φθι σαρκὸς ἐπιλωμλίσον χιτῶνα.
 τῷ δὲ διασωθῆναι φυλάξατε αὐτοὺς ἀπαι-
 εῖντες, καὶ εἶσαι κατενώπιον φθι δόξης ἀν-
 τὸ ἀνώμους ἐν ἀγαλλιάσει, μόνῳ σοφῷ
 θεῷ σωτῆρι ἡμῶν, δόξα καὶ μεγαλωσύ-
 νη, κράτῃ καὶ δυνασίᾳ, νῦν καὶ εἰς πάν-
 τας τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΙΟΥΔΑ
 ΤΕΛΟΣ.

tempore futuros illusores, qui iuxta suas
 impias cupiditates ambularent. Hi sunt
 qui segregant animales, spiritum nō ha-
 bentes. Vos autem dilecti, sanctissimæ
 uestræ fidei superstruentes uosipsos, per
 spiritum sanctum crantes, uos inuicem
 in charitate dei seruate, expectantes mi-
 sericordiam domini nostri Iesu Christi
 in uitam æternam. Et hos quidem com-
 miseremini dum dijudicamini: illos au-
 tem per timorem saluos facite, ex incen-
 dio rapientes, odio prosequentes, & cam-
 quæ ex carne est macularam tunicam. Ei
 uero qui potest illos seruare à peccato im-
 munes, & statuere in conspectu gloriæ
 suæ, incōtaminatos cum exultatione, soli
 sapienti deo seruatori nostro, gloria &
 magnificentia, & imperium, & potestas,
 nunc & in omnia sæcula. Amen.

EPISTOLAE IV-
 DAE FINIS.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
ΛΟΓΟΥ.

APOCALYPSIS BEATI
IOANNIS THE
OLOGII.

ΠΟΚΑΛΥΨΙΣ
ΙΗΣΟΥ
ΧΡΙΣΤΟΥ, ἡμ
ἐδωκεν ἑαυ
τῷ ὁ θεός,
δεῖξαι τοῖς
δούλοις αὐ
τοῦ ἁγίου
γενέσθαι ἐν

τάχει, καὶ ἐσημάνει ἡμᾶς ἵνα τὸ ἅγιον
γένηται αὐτῷ, ὡς ἔδωκεν αὐτῷ ἰωάννην, ὃς ἔμαρ
τύρησε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν ἰη
σοῦ χριστοῦ, ὅσατε εἶδε. μακάριος ὁ ἀναγινώ
σκων, ὃς οἱ ἀκούει τοὺς λόγους τοῦ προφη
τείας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα,
ὁ γὰρ κερδοῦς ἐγγύς. ἰωάννης ἐπέσταξεν ἐκκλη
σίαις ταῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη
ἀπὸ τοῦ ὄντος καὶ ἔρχομένου, καὶ ἀπὸ
πνεύματος ἁγίου καὶ νεκρῶν, καὶ ἀπὸ
νεκρῶν, καὶ ἀπὸ ἰησοῦ χριστοῦ ὁ μάρτυς ὁ πι
στός, ὁ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ὁ ἄρχων
τῆς βασιλείας τοῦ θείου, ὡς ἀγαπήσαν ἡμᾶς,
καὶ λύσαντι ἡμᾶς ἐκ παντῶν ἁμαρτιῶν ἐν ὅ
ματι αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλεῖς καὶ
ἱερεῖς τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς αὐτοῦ, αὐτῷ ἡ δό
ξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας ἀπὸ αἰῶνων,
ἀμήν. Ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ νεφέλων, καὶ
ὄψεται πᾶς ὀφθαλμὸς, καὶ οἱ τινες αὐτὸν ἔ
κέντισαν. καὶ κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς
γῆς

EVELATIO
Iesu Christi,
quam dedit
illi deus, ut
palam face
ret seruis suis
quæ oporteat
fieri cito. & si
gnificavit, cū

misisset mandatū suum seruo suo Ioan
ni, qui testatus est sermonem dei, & testi
monium Iesu Christi, & quæcunq;
uidit. Beatus qui legit & audit uerba
prophetiæ & seruat ea, quæ in eo scri
pta sunt. Tempus enim propè est. Io
annes septem ecclesijs quæ sunt in Asia.
Gratia uobis & pax ab eo qui est, &
qui erat, & qui uenturus est, & à septem
spiritibus, qui in conspectu throni eius
sunt, & à Iesu Christo, qui est testis fi
delis primogenitus mortuorum & prin
ceps regum terræ. ei qui dilexit nos &
lauit nos à peccatis nostris per sangui
nem ipsius, & fecit nos reges & sacer
dotes deo & patri suo: ipsi gloria & im
perium in sæcula sæculorum, Amen. Ec
ce uenit cum nubibus, & uidebit eum
omnis oculus, & qui eum compunxe
runt. Et plangent se omnes tribus terræ,

Y 2 etiam

*Christo
no. 107*

γῆς, καὶ ἀμύλω. Εγὼ εἰμι τὸ ἄ. ἢ δ. ὦ. ἀρχὴ
 τῆ τέλους, λέγει ὁ κύριος, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ
 ἐρχόμενος ὁ παντοκράτωρ. Εγὼ Ἰωάννης ὁ
 καὶ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ
 θλίψει καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ πάτμῳ
 διὰ τὸν λόγον τῆ θεοῦ τῆ πύμαρτυρίᾳ Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ. ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυ-
 ριᾷ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα ὀπίσω μου φωνὴν
 μεγάλην ὡς σάλπιγγος, λεγούσης. Βγῶ
 εἰμι τὸ ἄ. καὶ τὸ ὦ. ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔχα-
 τος. καὶ ὁ βλέπων ἡράφον εἰς βιβλίον, καὶ
 πῆμα τὰς ἐκκλησίας, τὰς ἐν ἁσίᾳ, εἰς
 ἔφεσον, καὶ εἰς σμύρναν, καὶ εἰς πέργα-
 μον, καὶ εἰς θυμαίρειον, καὶ εἰς σάρδεις, καὶ
 εἰς φιλαδέφειαν, καὶ εἰς λαοδικείαν. καὶ
 ἐπέσει βλάστησεν πύμα φωνὴν, ἥ τις ἐλάλη-
 σε μετ' ἐμοῦ, καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἐπὶ ἀ-
 λυχνίᾳς χρυσαῖς, καὶ ἐν μέσῳ ἧν λυχνίῳ ὁμοίον
 ἕν ἄνθρωπον, ἐν δένδρῳ ποδῆρεν, καὶ πε-
 ριέζωσμένον πρὸς τοὺς μασοῖς ζώνων χρυ-
 σαῶν. ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ, καὶ αἱ τρίχες λευ-
 καὶ, ὡς χιτῶν. καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς
 φλόξ πυρός. οἱ δὲ πόδες αὐτοῦ ὁμοιοὶ
 χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπε-
 ρωμένοι. καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδά-
 τῶν πολλῶν. καὶ ἔχω ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ
 χερὶ ἄστειρα ἐπὶ ἄ, καὶ ἐκ τῆ σόματος αὐ-
 τοῦ ῥομφαία δίσκομος ὁξία ἐκπορεύομένη.
 καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ, ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν
 δυνάμει αὐτοῦ. καὶ ὅτε εἶδον αὐτὸν, ἔπεσα
 πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρὸς. καὶ ἐπέθηκε
 πύμα δεξιᾷ αὐτοῦ χεῖρα ἐπ' ἐμὲ, λέγων μοι.
 Μὴ φοβοῦ, ἐγὼ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔχα-
 τος, καὶ ὁ ζῶν, καὶ ἐγενόμην νεκρὸς, καὶ
 ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας ἧν αἰώνων,
 καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ ἁδου, καὶ τὸ θανά-
 του. ἡράφον ἄ εἶδες, καὶ ἄ εἰσις, καὶ ἄ μέ-
 λη γίνεσθαι μετὰ ταῦτα, τὸ μυστήριον ἧν
 ἐπὶ ἄστειρων, ὅς εἶδες ἐπὶ τῇ δεξιᾷ μου,
 καὶ τὰς ἐπὶ ἀλυχνίας τὰς χρυσαῖς, οἱ ἐπὶ ἄ-
 στείρας

etiam, Amen. Ego sum alpha & ω, prin-
 cipium & finis, dicit dominus, qui est,
 & qui erat, & qui uenturus est omni-
 potens. Ego Ioannes frater uester & par-
 ticeps in afflictione, & regno, & patien-
 tia in Christo Iesu, fui in insula, quæ ap-
 pellatur Patmos, propter sermonē dei &
 testimonium Iesu Christi. Fui in spiritu
 in dominico die, & audiui post me uo-
 cem magnam tanquàm tubæ, dicentis:
 Ego sum alpha & ω, primus & nouissi-
 mus. Quod uides, scribe in libro: & mit-
 te septē ecclesijs, quæ sunt in Asia, Ephe-
 so, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ
 & Sardis, & Philadelphix, & Laodiciæ.
 Et cōuersus sum, ut uiderem uocem quæ
 loquebatur mecum. Et conuersus, uidi
 septem candelabra aurea, & in medio
 candelabrorum aureorum similem fi-
 lio hominis, uestitum ueste ad pedes
 usque demissa, & præcinctum ad mam-
 millas zona aurea. Caput autem eius &
 capilli erant candidi, uelut lana alba, &
 tanquàm nix. Et oculi eius tanquàm flam-
 ma ignis. & pedes eius similes chalcoliba-
 no, uelut in camino ardentes. Et uox il-
 lius tanquàm uox aquarum multarum,
 & habebat in dextera sua stellas septem.
 Et de ore eius gladius utraq; patte acu-
 tus exibat, & facies eius sicut sol lucet in
 uirtute sua. Et cum uidissem eū, cecidi ad
 pedes eius tanquàm mortuus. Et posuit
 dexterā suam super me, dicēs mihi: No-
 li timere, ego sum primus & nouissimus,
 & uiuus, & fui mortuus: & ecce sum ui-
 uens in sæcula sæculorum, & habeo cla-
 ues inferorum & mortis. Scribe ergo
 quæ uidisti, & quæ sunt, & quæ oportet
 fieri post hæc: Sacramentum septem
 stellarum, quas uidisti in dextera mea,
 & septem candelabra aurea. Septem
 stellæ

ἀσέβεις, ἄγγελοι ᾧ ἔπ' ἀ ἐκκλησιῶν ἐι-
σί. καὶ ἔπ' ἀ λυχνίῳ ἃς εἶδες, ἔπ' ἀ ἐκκλη-
σίῳ ἐίσι.

τῷ ἄγγέλῳ φησὶ ἐφεσίνης ἐκκλησίας γρά-
φοι. τάδε λέγει ὁ κρατῶν τῶν ἔπ' ἀ ἀσέβει-
ων ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐπὶ μέσῳ
ᾧ ἔπ' ἀ λυχνίῳ ᾧ ἔπ' ἀ χρυσῶν. οἶδα τὰ ἔργα
σου, καὶ τὸ κόπο σου, καὶ πλὴν ὑπομονῆς σου.
καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαβάσαι κακῶς, καὶ ἐπερ-
άσω τὸν φάσκοντα ἐῖναι ἀποδόλου καὶ οὐκ
εἶσι. καὶ ἔυρες αὐτοὺς ψευδοῦς, καὶ ἐβάπτισ-
σας. καὶ ὑπομονῆς ἔχας, καὶ διὰ τὸ ὄνομά
μου κεκοπίησας καὶ οὐ κέκμηκας. ἀλλ' εἶ-
χω κτλ σου, ὅτι πλὴν ἀγάπης σου πλὴν πρῶ-
τῶν ἀφῆκας, μνημόθυε οὐκ ὡς ἐκπέπῳ-
κας, καὶ μετανόησας, καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποι-
ήσας. εἰ δὲ μή, ἔρχομαι σοὶ τάχα, καὶ κινή-
σω πλὴν λυχνίῳ σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ, ἐὰν
μὴ μετανόησας. ἀλλὰ τοποῦ ἔχας, οὐκ ἔμει-
νας τὰ ἔργα ᾧ νικολαϊτῶν, ἃ καὶ γὰρ μισῶ. ο
ἔχωμ ὄνε ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς
ἐκκλησίαις. ἴθι νικῶντι δώσω αὐτοῖς φαγῆν
ἐκ τοῦ ξύλου τοῦ ζωῆς, ὃ ἔστι ἐν μέσῳ τοῦ πα-
ραδείσου τοῦ θεοῦ. καὶ ἴθι ἄγγέλῳ φησὶ ἐκ-
κλησίας σμυρναίων γράφοι. τάδε λέγει ὁ
πρῶτος, καὶ ὁ ἔχων τὸ πνεῦμα, ὃς ἐγγύς τὸ νεκρῶς,
καὶ ἔζησας. οἶδα σου τὰ ἔργα καὶ πλὴν θλί-
ψι καὶ πλὴν πτωχίῳ, καὶ πλούσιος δὲ εἶ, καὶ
πλὴν βλασφημίας ᾧ λεγόντων ἰουδαίους
εἶναι αὐτοὺς, καὶ οὐκ εἶσι, ἀλλὰ σωμαγω-
γὴ τοῦ σατανᾶ. μὴ φοβοῦ ἃ μέλλας πα-
ράγει. ἰδοὺ μέλλας βαλεῖν ἐξ ὑμῶν ὁ δὲ ἰά-
βολος εἰς φυλακὴν, ἵνα παρῶντες, καὶ
ἔξετε θλίψι ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς ἄ-
ρτι θανάτου, καὶ δώσω σοὶ τὸν στέφανον φησὶ
ζωῆς. ο ἔχωμ ὄνε ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα
λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. ο νικῶν οὐ μὴ ἀ-
δικηθῆ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου. καὶ ἴθι
ἄγγέλῳ φησὶ ἐν περγάμῳ ἐκκλησίας γρά-
φοι. τάδε λέγει ὁ ἔχων πλὴν ρομφαίας τῆς
θίσομοι πλὴν ὀξεῖας. οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ
ποῦ

stellæ angeli sunt septē ecclesiarū, & can-
delabra septē quæ uidisti, septē ecclesiar
funt. Angelo Ephesinæ ecclesiar scribe: II
Hæc dicit, qui tenet septem stellas in dex-
tera sua, qui ambulat in medio septem
candelabrorum aureorum. Scio opera
tua, & laborem, & patientiam tuam, &
quod non potes sustinere malos, & ten-
tasti eos qui se dicunt apostolos esse, &
non sunt: & inuenisti eos mendaces, &
baptizasti. Et patientiam habes, & susti-
nuisti propter nomen meum, & non de-
fecisti. Sed habeo aduersum te, quod de-
charitatem tuam primam reliquisti.
Memor esto itaque unde excideris, &
age pœnitentiam, & prima opera fac.
Sin minus, ueniam tibi cito, & moue-
bo candelabrum tuum de loco suo, nisi
resipueris. Sed hoc habes, quia odisti
facta Nicolaitarum, quæ & ego odi:
Qui habet aurem, audiat, quid spiri-
tus dicat ecclesijs: Vincenti dabo edere
de ligno uitæ, quod est in medio pa-
radisi dei. Et angelo Smyrnæorum ec-
clesiar scribe: Hæc dicit primus & no-
uissimus, qui fuit mortuus & uiuit. Scio
opera tua & afflictionem & paupertatem,
sed diues es: & blasphemiarum qui se dicunt
Iudæos esse, & non sunt, sed sunt synagoga
Satanæ. Nihil horum timeas quæ passurus es.
Ecce missurus est diabolus aliquos ex uobis
in carcerem ut tentemini, & habebitis
afflictionem dierum decem. Esto
fidelis usque ad mortem, & dabo tibi
coronam uitæ. Qui habet aurem au-
diat, quid spiritus dicat ecclesijs: Qui
uicerit, non lædetur à morte secunda.
Et angelo Pergamensis ecclesiar scribe:
Hæc dicit, qui habet rhomphæam utra-
que parte acutam. Scio opera tua, &
Y 3 ubi

ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ. ἢ
 κρατῆς τὸ ὄνομά μου, ἢ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίσιν
 μου. ἢ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐμαῖς, Αντίπας ὁ μάρ
 τυς μου ὁ πιστὸς ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῶν, ὅτι
 που κατοικεῖ ὁ σατανᾶς, ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ
 ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκῆ κρατῆντας πλὴν διδα
 χῶν βαλαὰμ, ὃς ἐδίδασκεν ἐν τῷ βαλαὰμ
 βαλαῆμ σκάνδαλον ἐνώπιόν σου ἢ ἡμῶν ἰσρα
 ἴλ, φαγεῖν εἰδωλόθυτα, ἢ πορνεῦσαι. ὅτι
 τὴν ἔχεις ἐν σοὶ, κρατοῦντας πλὴν διδαχῶν
 ἢ νικολαίτων, ὃ μισῶ. μετανόησον, εἰδέ
 μη, ἔρχομαί σοι ταχύ, καὶ πολεμήσω μετ'
 αὐτῶν ἐν τῇ τρομφαῖά τοῦ σώματος μου. ὁ
 ἔχωρ ὄντος, ἀκυσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς
 ἐκκλησίαις. Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φα
 γεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου, ἢ δώ
 σω αὐτῷ ψῆφον λευκὴν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον
 ὄνομα κεινόν γεγραμμένον, ὃ ὄνεις ἔγνω
 εἰμὴ ὁ λαμβάνων. καὶ τῷ ἀγγέλῳ φησὶ ἐν θυα
 τείρας ἐκκλησίας γράψον. τὰ δὲ λέγει ὁ ἴσως
 τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχωρ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς
 φλόγα πυρός, ἢ ὅτι πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλ
 κολιβάνοι. Οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ πλὴν ἀγά
 πης, καὶ πλὴν διακονίας, καὶ πλὴν πίστεως, ἢ
 πλὴν ὑπομονῆς σου, καὶ τὰ ἔργα σου, καὶ τὰ
 ἔχρατα πλείονα ἢ πρῶτων. ἀλλ' ἔχω καὶ
 σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἴδεις πλὴν γυναικᾶ ἰεζαβὴλ τὴν
 λέγουσαν ἐαυτὴν προφῆτιν, ἠδ' ἠδάσκει, καὶ
 πλανᾷται ἐμοὺς διούλως πορνεῦσαι, καὶ
 εἰδωλόθυτα φαγεῖν. καὶ εἶδον αὐτὴν ἠδ' ἠ
 νορ, ἵνα μετανοήσῃ ἐκ φησὶ πορνείας αὐφθι.
 καὶ οὐ μετανοήσῃ. ἰδοὺ ἐγὼ βάλω ἐν
 πλὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ'
 αὐφθι, εἰς θλίψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετα
 νοήσωσιν ἐκ ἢ ἔργων αὐτῶν, καὶ τὰ τέ
 κνα αὐφθι ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ. καὶ γνώ
 σονται πάντες αἱ ἐκκλησίαι, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ
 ἐξ ἄνω νεφροὺς καὶ καρδίας, καὶ δώσω ὑ
 μῖν ἐκάσῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. ὑμῖν δὲ
 λέγω καὶ λοιποῖς τοῖς ἐν θυατείρας, ὅσοι
 οὐκ ἔχουσιν πλὴν διδαχῶν ταύτων, καὶ οἱ

τινεις

ubi habitas, ubi sedes est satanæ: & te
 nes nomen meum, & non negasti fidem
 meam. Et in diebus meis Antipas te
 stis meus fidelis, qui occisus est apud
 uos, ubi satanas habitat. Sed habeo ad
 uersus te pauca: quia habes illic tenentes
 doctrinā Balaam, qui docebat in Balac
 mittere scandalum corā filijs Israël, edere
 ex ijs quæ simulacris immolantur & forni
 cari: ita habes & tu tenētes doctrinā Ni
 colaitarū. quod odi. Resipisce, alioqui ue
 niam tibi cito, & pugnabo cū illis gladio
 oris mei. Qui habet aurem audiat, quid
 spiritus dicat ecclesijs: Vincenti dabo
 edere ex manna abscondito, & dabo
 illi calculum candidum, & in calculo no
 men nouum scriptum: quod nemo scit,
 nisi qui accipit. Et angelo Thyatiren
 sis ecclesiæ scribe: Hæc dicit filius dei,
 qui habet oculos tanquam flammam
 ignis, & pedes eius similes chalcilibano.
 Noui opera tua, & charitatem, & mini
 sterium, & fidem, & patientiam tuam,
 & opera tua, & nouissima plura prio
 ribus. Sed habeo aduersus te pauca:
 quia permittis mulierem Hiezabel, quæ
 se dicit prophetam, docere, & seducere
 seruos meos, scortari & edere ex ijs quæ
 simulacris immolantur. Et dedi illi tem
 pus, ut resipisceret à scortatione sua,
 nec resipuit. Ecce ego mitto eam in le
 ctum, & qui adulterio miscentur cum
 ea, in afflictionem maximam, nisi pœ
 nitentiam egerint ab operibus suis, &
 filios eius interficiam morte, & scient
 omnes ecclesiæ, quod ego sim ille scru
 tans renes & corda, & dabo unicuique
 uestrum secundum opera sua. Vobis
 autem dico, & cæteris qui Thyatiræ
 estis: quicumque non habent doctri
 nam hanc, & qui non cognouerunt
 profun

τινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βασιῆϊ σατανᾶ, ὡς λέ-
γασιν, οὐ βαλῶ ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος, πλὴν
ὃ ἔχετε, κρατήσατε ἄχρις οὗ ἃ μ' ἤξω. Ἐὖ-
κῶμ Ἐὖ κηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώ-
σω αὐτοῖς θηροσίαν ἐπὶ τῶν ἔθνων, Ἐποίμα-
ναι αὐτοὺς ἕν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεῦη τὰ
κροαμικὰ σωτρίβειη. ὡς καὶ γὰρ εἶληφα παρὰ
τοῦ πατρὸς μου, καὶ δώσω αὐτοῖς τὸν ἄστέρα τὸν
πρωϊνόν. Ὁ ἔχωρ οὖν ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦ-
μα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

καὶ ἔδωκε ἄγγελος φωνῆς ἐν σάραφισιν ἐκκλησί-
αις ῥάβδου. τὰ δὲ λέγει ὁ ἔχωρ τὰ πνεύμα-
τα τοῦ θεοῦ, Ἐποίμαναι αὐτοὺς ἐπὶ ἄστρας. οἶδα σου
τὰ ἔργα, ὅτι τὸ ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῆς, καὶ νε-
κρὸς εἶ. γίνου γρηγορῶν, καὶ στήριξον τὰ λοι-
πά, ἃ μέλλει ἀποθανεῖν. οὐ γὰρ ἔσθ' ἐν σάραφισιν
ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μνη-
μόσιν οὖν ὡς εἶληφας καὶ ἤκουσας, Ἐτή-
ρησεν, Ἐμετανόησεν. ἔα μὴ γρηγορήσῃς,
ἤξω ἐπὶ σε ὡς κλέπτῃς. καὶ οὐ μὴ γνῶς ποί-
μα ὡρα μὴ ἤξω πρὸς σε. ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα
καὶ ἐν σάραφισιν, οἱ οὐκ ἐμόλωσαν τὰ ἱμά-
τια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσιν μετ' ἐμοῦ ἐν
λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί ἐσιν. Ὁ νικῶν, οὗτος πε-
ριβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς. καὶ οὐ μὴ
θλαλίψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ βιβλίου φωνῆς
ζωῆς, καὶ ὁμολογήσομαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ
ἐνώπιον τοῦ πατρὸς μου, καὶ ἐνώπιον
τῶν ἄγγέλων αὐτοῦ. Ὁ ἔχωρ οὖν, ἀκουσά-
τω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησί-
αις. καὶ ἔδωκε ἄγγελος φωνῆς ἐν φιλαδελ-
φίαις ἐκκλησίαις ῥάβδου. τὰ δὲ λέγει ὁ ἄγι-
ος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχωρ πλὴν κλεῖδα τοῦ
δαβὶδ, ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς κλείει, Ἐ-
κλείει, Ἐοὐδεὶς ἀνοίγει. οἶδα σου τὰ ἔργα.
Ἰδοὺ δίδωκα ἐνώπιόν σου, θύραν ἀνε-
γμῶν, καὶ οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐ-
τήν, ὅτι μικρὰ ἔχεις δύναμις, Ἐτήρη-
σάς μου τὸν λόγον. καὶ οὐκ ἠρηκόσω τὸ ὄνο-
μά μου. Ἰδοὺ δίδωμι ἐν φωνῆς συναγωγῆς
τοῦ σατανᾶ τῶν λεγόντων αὐτοὺς ἰουδαίους
εἶναι

profunditates satanae, quemadmodum
dicunt: non mittam super uos aliud pon-
dus: tamen id quod habetis, tenete do-
nec ueniam. Et qui uicerit & custodierit
usque in finem opera mea, dabo illi po-
testatem super gentes, & reget eas uir-
ga ferrea, & tanquam uasa figuli con-
fringentur, sicut & ego accepi à patre
meo, & dabo illi stellam matutinam.
Qui habet aurem audiat, quid spiritus
dicat ecclesijs.

Et angelo ecclesiae, quae est Sardis, III
scribe: Haec dicit qui habet septem spi-
ritus dei, & septem stellas. Scio opera
tua: quia nomen habes, quod uiuas &
mortuus es. Esto uigilans, & confir-
ma caetera quae moritura erant. Non
enim inueni opera tua plena coram
deo. In mente ergo habe, qualiter ac-
ceperis & audieris, & serua, & resipisce.
Si ergo non uigilaueris, ueniam ad te
tanquam fur, & nescies qua hora ue-
niam ad te. Habes pauca nomina &
Sardis; qui non inquinauerunt uesti-
menta sua, & ambulabunt mecum in
albis, quia digni sunt. Qui uicerit, sic
uestietur uestimentis albis: & non de-
lebo nomen eius de libro uitae, & con-
fitebor nomen eius coram patre meo,
& coram angelis eius. Qui habet aurem
audiat, quid spiritus dicat ecclesijs. Et an-
gelo Philadelphienis ecclesiae scribe:
Haec dicit sanctus & uerax, qui habet
clauem Dauid: qui aperit, & nemo clau-
dit: claudit, & nemo aperit. Scio ope-
ra tua. Ecce dedi coram te ostium
apertum, & nemo potest claudere il-
lud, quia modicam habes uirtutem.
Et seruasti sermonem meum, & non
negasti nomen meum. Ecce do de sy-
nagoga Satanae, qui dicunt se Iudaeos
Y 4 esse,

Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἠνεῴχθη
 ἡ πρώτη, καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη, ἡ πρώτη,
 ἡ πρώτη ὡς σάλπιγξ λαλῶσα μετ' ἐμοῦ,
 λέγουσα, ἀνάβα ὧδε, καὶ δεῖξο σοι ἃ δεῖ γέ
 νέσθαι μετὰ ταῦτα. Ἐνδεδέωξεν ἡ γενέσιμος ἡ
 πνεύματι, καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ ου
 ράνῳ, καὶ ἐπὶ τῷ θρόνῳ καθήμενος, καὶ ὁ
 καθήμενος ἦν ὁμοιος δράσει λίθῳ ἰασπίδι,
 καὶ σαρδίνῳ, καὶ ἵρις κυκλόθερ τῷ θρόνῳ;
 ὁμοιος δράσει σμαραγδίνῳ. καὶ κυκλόθερ ἦ
 θρόνοι θρόνοι. καὶ ἐπὶ τοῖς θρόνοις. καὶ
 πρεσβυτέρους καθήμενούς, ἑβελκηνίους
 ἡ ἱματίους λευκοῖς, καὶ ἔχον ἐπὶ τὰς κεφά
 λὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς, καὶ ἐκ τοῦ θρόνου
 ἐκπορεύοντο ἄστραπαί, καὶ βρονταί, καὶ φω
 ναί, καὶ ἑπὶ ἀλαμπάδες πυρρὴ καὶ ὀμνύμα
 ἡ ἡνώπιον ἡ θρόνου, αἱ εἰσι τὰ ἑπὶ ἀπνεύμα
 τὰ ἡ θεῶν. καὶ ἡνώπιον τοῦ θρόνου θάλασσα ἡαι
 λίνη ὁμοία κρυστάλλῳ. καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου,
 καὶ κύκλω τοῦ θρόνου τέσσαρα ζῶα, γέμοντα
 ὀφθαλμῶν ἕκαστον, καὶ ὄπιθεν, καὶ τὸ
 ζῶον τὸ πρῶτον ὁμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτε
 ρον ζῶον ὁμοιον μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶον
 ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἀνθρώπου, καὶ τὸ τέτα
 ρον ζῶον ὁμοιον ἀετῶ πελωμνύῳ. καὶ τέσ
 σαρα ζῶα, ἐκ καθ' ἑαυτὸ ἔχον ἄναπνευσ
 τὰ κυκλόθερ, καὶ ἔσωθεν γέμοντα ὀφθαλμῶν.
 καὶ ἀνάπνευσίμ ὅχι ἔχον ἡμέρας ἑνυκτοῦς,
 λέγοντες. ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος ὁ θεός
 ὁ παντοκράτωρ ὁ ἦν καὶ ὁ ὢν, καὶ ὁ ἐρχό
 μενος. καὶ ὅταν δώσωσιν τὰ ζῶα δόξαμ, ἑ
 τιμῶν, καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθήμενῳ ἐπὶ τῷ
 θρόνῳ τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας ἡ αἰῶνων,
 πνεύμαται ὁι. καὶ πρεσβύτεροι ἡνώπιον τοῦ
 καθήμενῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ προσκυνῶ
 σι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας ἡ αἰῶνων. καὶ
 βάλουσι τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἡνώπιον
 τοῦ θρόνου, λέγοντες. ἅξιόν ἔστι κῦριε λαβεῖν
 πλὴν δόξαμ καὶ πλὴν τιμῶν, καὶ πλὴν δόξα
 μι, ὅτι συ ἐκτίσας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ θε
 λυμά σου εἰσί, καὶ ἐκτίσθης.

καὶ

Post hæc uidi, & ecce ostium apertum IIII
 in cælo: & uox prima quam audiui tan
 quàm tubæ loquentis mecum, dicens:
 Ascende huc & ostendam tibi quæ oportet
 fieri post hæc. Et statim fui in spiritu:
 Et ecce sedes posita erat in cælo, & supra
 sedem sedens. Et qui sedebat, similis erat
 aspectu, lapidi iaspidi & sardio, & iris
 erat in circumitu sedis, similis aspectu
 smaragdino. Et in circumitu sedis sedi
 lia uigintiquatuor, & super thronos ui
 gintiquatuor seniores sedentes, circum
 amicti stolis albis, & habebant in capi
 tibus suis coronas aureas. Et de thro
 no procedebant fulgura, & tonitrua;
 & uoces & septem lampades ignis arden
 tes ante thronum, quæ sunt septem spi
 ritus dei. Et in conspectu sedis tan
 quàm mare uitreum simile crystallo, &
 in medio sedis & in circumitu sedis qua
 tuor animalia, plena oculis ante & re
 tro. Et animal primum simile leoni, &
 secundum animal simile uitulo, & ter
 tium animal habens faciem uelut ho
 mo, & quartū animal simile aquilæ uo
 lanti. Et quatuor animalia singula eorū
 habebant alas senas in circumitu, & in
 tus plena erant oculis. Et requiem non
 habent die ac nocte, dicentia: Sanctus,
 sanctus, sanctus dominus deus omni
 tens, qui erat, & qui est, & qui uenturus
 est. Et cum darent illa animalia gloriam
 & honorem & benedictionē sedenti su
 per thronum, uiuenti in sæcula sæculorū,
 procidunt uigintiquatuor seniores ante
 sedentem in throno, & adorant uiuentē
 in sæcula sæculorū, & abijciunt coronas
 suas ante thronum, dicentes: Dignus es
 domine accipere gloriam & honorem &
 uirtutē: quia tu creasti omnia, & propter
 uoluntatē tuam sunt, & creata sunt.

Et

καὶ εἶδον ἐπὶ πλὴν δεξιᾶν τοῦ καθήμενου
ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον ἔσω-
δεμ καὶ ὅτι οὐδεὶς, κατεσφραγισμένον σφραγι-
σί μ' ἐπ' αὐτό. καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρόν κηρύσσ-
σουτα φωνῇ μεγάλῃ. τίς ὄζει ἄξιός ἐστι ἀνοίξαι
τὸ βιβλίον, καὶ λύσαι τὰς σφραγίδας αὐτοῦ;
καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἶπαι ἔνθα οὐρανῶ, οὐδὲ ἐπὶ
γῆς, καὶ ὑποκάτω γῆς ἄνοιξαι τὸ βι-
βλίον, οὐδὲ βλέπεμ αὐτό. καὶ ἔκλαυον πολ-
λὰ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιός ἐστι ἀνοίξαι, καὶ ἄνα-
γνωῖναι τὸ βιβλίον, ὅτε βλέπεμ αὐτό. καὶ
εἶρε ἓξ πρεσβυτέρων λέγει μοι, μὴ κλαῖε. ἰδοὺ
εἵνικησεν ὁ λέων ὁ ὢν ἐκ τῆ φυλῆς Ἰούδα, ἡ ῥί-
ζα δαβὶδ ἀνοίξαι τὸ βιβλίον καὶ λύσαι τὰς
ἐπ' αὐτὸ σφραγίδας αὐτοῦ, καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐν
μέσῳ τῶν θρόνων, ἓξ πτεράων ζώων, καὶ ἐν μέ-
σῳ τῶν πρεσβυτέρων, ἄρνιον ἑστῆκός ὡς ἐσφα-
γμένον, ἔχον κέρατα ἐπ' αὐτό ὅσθαλμοὺς ἐν
ἐπ' αὐτό, οἱ εἰσὶ τὰ ἓξ πτεράων ἀπεσαλ-
μένα εἰς πᾶσα μέρη γῆς. καὶ ἦλθε ἓξ ἔλαβε τὸ
βιβλίον ἐκ τῆ δεξιᾶς τοῦ καθήμενου ἐπὶ τῶν θρό-
νων. καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα,
ἓξ οἱ καθ' ἓξ πτεράων ἐπέσαν ἐνώπιόν τοῦ ἄρ-
νίου, ἔχοντες ἕκαστος κινῆρας, καὶ φιάλας
χρυσᾶς γεμισσᾶς θυμιαμάτων, αἱ εἰσὶν αἱ
προσόνται τῶν ἁγίων, καὶ ἁδύσιν ὡδίνων καὶ κωνίων,
λέγοντες, ἄξιός ἐστι λαβεῖν τὸ βιβλίον, ἓξ ἀνοί-
ξαι τὰς σφραγίδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφραγισμένος ἦ ἡ γό-
ρασσας ἡμᾶς ἐν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐκ πάσης φυλῆς
ἓξ γλωσσῶν, ἓξ λαῶν, ἓξ ἔθνων, καὶ ἐποίησας
ἡμᾶς ἔθνη ἐν τῶν βασιλείων καὶ ἱερέων, καὶ
βασιλευσόμεν ἐπὶ γῆς. καὶ εἶδον, καὶ ἦκου-
σα φωνῶν ἁγγέλων πολλῶν κυκλόθεν τοῦ
θρόνου καὶ τῶν ζώων, καὶ πρεσβυτέρων, καὶ
χιλιάδες χιλιάδων, λέγοντες φωνῇ μεγά-
λῃ, ἄξιός ἐστι ἄρνιον τὸ ἀσφαγμένον λα-
βεῖν πλὴν δάμαμιμ, καὶ ἄλθρον καὶ σοφί-
αν καὶ ἰσχύον, καὶ τιμὴν, καὶ δόξαν, καὶ ἐυ-
λογίαν. καὶ ἄπαν κτίσμα ὁ ὄζει ἐν τῶν οὐρα-
νῶν, ἓξ ἐν τῆ γῆς, ἓξ ὑποκάτω γῆς, καὶ ἐπὶ
γῆς θαλάσσης ἅ ὄζει, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα,
ἦκουσα

Et uidi in dextera sedentis super thro-
num librū scriptū intus & in tergo, signa-
tum sigillis septem. Et uidi angelum for-
tem, prædicantem uoce magna: Quis est
dignus aperire librum & soluere signa-
cula eius? Et nemo poterat neque in cæ-
lo, neque in terra, neque subter terram
aperire librum, neque aspicere illum. Et
ego flebam multū, quod nemo dignus
inuentus esset aperire & legere librū, nec
uidere eum. Et unus de senioribus dicit
mihi: Ne fleueris. Ecce uicit leo de tribu
Iuda, radix Dauid, ut aperiat librum, &
soluat septem signacula eius. Et uidi, &
ecce in medio throni & quatuor anima-
lium, & in medio seniorum agnus stans
tanquàm occisus, habens cornua septem
& oculos septē, qui sunt septem spiritus
dei, missi in omnem terram. Et uenit, &
accepit de dextera sedentis in throno li-
brum. Et cum accepisset librū, quatuor
animalia, & uiginti quatuor seniores ce-
ciderunt coram agno, habentes singuli
citharas & phialas aureas plenas odora-
mentorum, quæ sunt preces sancto-
rum, & canunt canticum nouum, dicen-
tes: Dignus es accipere librum & aperire
signacula eius, quoniam occisus es, & re-
demisti nos per sanguinē tuam, ex omni
tribu & lingua & populo, & natione, &
fecisti nos deo nostro reges & sacerdo-
tes, & regnabimus super terrā. Et uidi &
audiui uocem angelorū multorū in cir-
cumitu throni & animalium & seniorū, &
milia milium, dicētia uoce magna: Dignus
est agnus qui occisus est, accipere uirtu-
tem, & diuitias, & sapientiam, & forti-
tudinem, & honorem, & gloriam, & be-
nedictionē. Et omnē creaturam quæ in
cælo est, & quæ super terram, & sub ter-
ra & in mari, & quæ in eis sunt omnia,
audiui

ἤκουσα λέγοντας, ἡ καθήμενὴ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ ἡ ἄρνη, ἢ εὐλογία, καὶ ἡ τιμὴ, ἢ ἡ δόξα, ἢ ἡ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα ἔλεγον, ἀμὴν. Ἐοὶ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσαν, καὶ προσεκύνοντες τῶν αἰῶνας τῶν αἰῶνων. καὶ εἶδον, ὅτι ἤνοιξε τὸ ἄρνιον ἐκ τῶν σφραγίδων, ἢ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων, λέγοντος, ὡς φωνῆς βροντῆς, ἔρχομαι καὶ βλέπε, καὶ εἶδον. καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτῷ ἔχων τόξον. καὶ εἶδον αὐτῷ σέφανος, καὶ ἦλθεν νικῶν, καὶ ἵνα νικήσῃ. καὶ ὅτε ἤνοιξε πλὴν σφραγίδος πρῶτης, ἤκουσα τῶν δυνάμεων λέγοντων, ἔρχομαι καὶ βλέπε. καὶ ἦλθεν ἄλλος ἵππος πυρρός, καὶ ἡ καθήμενὴ ἐπ' αὐτῷ εἶδον αὐτῷ λαβῆναι πλὴν εἰρήνης ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἵνα ἀλλήλους σφάξωσι, καὶ εἶδον αὐτῷ μάχαιρα μεγάλην. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν τρίτην σφραγίδα, ἤκουσα τῶν τρίτου ζώου, λέγοντων, ἔρχομαι καὶ βλέπε. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτῷ, ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων, λέγουσαν, χοίρειον σίτου δλωαρίου, καὶ τρεῖς χοίρειοι κερδῆς δλωαρίου, καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸ μῆλον μὴ ἀδικήσῃς. καὶ ὅτε ἤνοιξε πλὴν σφραγίδος πλὴν τετάρτης, ἤκουσα φωνὴν τῶν τετάρτου ζώου, λέγουσαν, ἔρχομαι καὶ βλέπε, καὶ εἶδον. καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτῷ, ὄνομα αὐτοῦ ὁ θάνατος, καὶ ὁ ἄδης ἀκολουθεῖ μετ' αὐτοῦ. καὶ εἶδον αὐτοὺς ἔχοντες ἀποκτεῖναι ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ, ἢ τῶν θανάτων τῆς γῆς. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφραγίδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θανάτου, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἢ τὴν εἰρήνην, καὶ ἔκραζον φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες, ἕως ποτε ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος, καὶ ὁ ἀληθινὸς οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἀπὸ τῶν κατοικούντων

audiui dicētes: sedenti in throno & agno benedictio, & honor, & gloria, & potestas in sæcula sæculorū. Et quatuor animalia dicebant: Amen. Et uigintiquatuor seniores ceciderunt in facies suas, & adorauerunt uiuentē in sæcula sæculorū.

Et uidi, cum aperuisset agnus unum de sigillis, & audiui unum de quatuor animalibus, dicens, tanquàm uocem tonitruui: Veni & uide. & uidi. Et ecce equus albus: & qui sedebat super eum, habebat arcum, & data est ei corona, & exiuit uincens & ut uinceret. Et cum aperuisset sigillum secundum, audiui secundū animal, dicens: Veni & uide. Et exiuit alius equus rufus: & qui sedebat super illum, datum est ei, ut tolleret pacem de terra, & ut iniuicem se interficiant, & datus est ei gladius magnus. Et cum aperuisset sigillum tertium, audiui tertium animal, dicens: Veni & uide. Et uidi, & ecce equus niger: & qui sedebat super illum, habebat statherā in manu sua. Et audiui uocem in medio quatuor animalium, dicentem: Bilibris tritici denario uno, & tres bilibres hordei denario uno, & uinum & oleum ne læseris. Et cum aperuisset sigillum quartum, audiui uocem quarti animalis, dicentem: Veni & uide. Et uidi, & ecce equus uiridis: & qui sedebat super eum, nomen illi mors, & infernus sequitur eum. Et data est illis potestas interficiendi super quartam partem terræ, gladio, & fame, & morte, à bestijs terræ. Et cum aperuisset sigillum quintum, uidi subter altare animas interfectorum propter uerbum dei, & propter testimoniū quod habebant. Et clamabant uoce magna, dicentes: Usquequo domine, qui es sanctus, & uerax, non iudicas ac uindicas sanguinem nostrum de his, qui habitant

VII

κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐδόθησαν
ἑκάσταις σολαὶ λευκαὶ, καὶ ἔρξθη αὐτοῖς, ἵνα
ἀναπαύσωντο ἔτι χρόνον μικρόν, ἕως οὗ πλη-
ρώσονται καὶ οἱ σάυδοι αὐτῶν, καὶ οἱ ἀ-
δελφοὶ αὐτῶν, οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι
ὡς καὶ αὐτοὶ, καὶ εἶδον, ὅτι ἤνοιξε πλὴν σφρα-
γίδα πλὴν ἑκτῶν, καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας
ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος ἐγένετο μέλας ὡς σάκ-
κος τρίχινος, καὶ ἡ σελήνη ἐγένετο ὡς αἷ-
μα, καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσαν εἰς πλὴν
γῆν, ὡς συκὴ βάλλα τῆς ὀλιώτιδος αὐτοῦ, ὑπὲρ
μεγάλου ἀνέμου σαομῶν. καὶ οὐρανὸς ἀπε-
χωρίσθη ὡς βιβλίον ἐλισσόμενον, καὶ πᾶν
ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῆν τόπων αὐτῶν ἐκινήθη
σαν, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ μεγιστάνες,
καὶ οἱ πλάστῆρες, καὶ οἱ χιλιάρχοι, καὶ οἱ δυν-
νατοὶ, καὶ πᾶς δούλος, καὶ πᾶς ἐλεύθερος ἐκρυ-
ψαμ ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰς πέ-
τρας τῆν ὄρεων, καὶ λέγουσι τοῖς ὄρεσι, καὶ ταῖς
πέτραις, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς
ἀπὸ προσώπου τοῦ καθήμενῶν ἐπὶ τῷ θρόνῳ,
καὶ ἀπὸ τῆς ὄργης τοῦ θυνίτου, ὅτι ἤλθεν ἡ ἡ-
μέρα ἡ μεγάλη τῆς ὄργης αὐτοῦ, καὶ τίς δύ-
ναται σταθῆναι;

καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους
ἕσῳτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς,
κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς,
ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς, μήτε ἐπὶ τῆς
θαλάσσης, μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον, καὶ εἶδον
ἄλλομ ἄγγελον ἀναβάντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου,
ἔχοντα σφραγίδα θεοῦ ζῶντος, καὶ ἐκραξέε φῶ-
ν ἡ μεγάλη τοῖς τέσσαρσιμ ἀγγέλοις, οἱς εἶδῶ-
θη αὐτοῖς ἀδικῶσα πλὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν,
λέγων, μὴ ἀδικήσῃτε πλὴν γῆν, μήτε πλὴν θα-
λάσσαν, μήτε τὰ δένδρα, ἀλλὰ σφραγίσωμ ἡμῶν
τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐ-
τῶν, καὶ ἡκούσα ἄριθμὸν τῶν ἐσφραγισμέ-
νων, ἑκατὸν χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ πά-
σης φυλῆς Ἰσραὴλ, ἐκ φυλῆς ἰούδα. ἑβ.
χιλιᾶδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ῥουβίμ.
ἑβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς γαδ.
ἑβ. χιλιά

habitant in terra : Et datae sunt illis sin-
gulæ stolæ albæ, & dictum est illis, ut re-
quiescerent adhuc tempus modicum,
donec complerentur conferui eorum, &
fratres eorum, qui interficiendi essent si-
cut & illi. Et uidi, cum aperuisset sigillum
sextum, & ecce terræ motus magnus fa-
ctus est. Et sol factus est niger tanquam
saccus cilicinus, & luna tota facta est si-
cut sanguis, & stellæ de cælo ceciderunt
super terram, sicut ficus abijcit grossos
suos, cum à uento magno mouetur. Et
cælum recessit sicut liber, qui circumuol-
uitur, & omnis mons & insulæ de locis
suis motæ sunt, & reges terræ & prin-
cipes, & diuites, & tribuni, & fortes, &
omnis seruus & liber absconderunt se in
speluncis, & in petris montium. Et di-
cunt montibus & petris : Cadite super
nos, & abscondite nos à facie sedentis su-
per thronum, & ab ira agni : quoniam
uenit dies magnus iræ illius. Et quis po-
terit stare?

Post hæc uidi quatuor angelos stan-
tes super, quatuor angulos terræ, te-
nentes quatuor uentos terræ, ne flaret
uentus super terram, neque super ma-
re, neque in ullam arborem. Et uidi al-
terum angelum ascendentem ab ortu
solis, habentem sigillum dei uiui, & cla-
mauit uoce magna quatuor angelis,
quibus datum est nocere terræ & ma-
ri, dicens : Nolite nocere terræ, neque
mari, neque arboribus, quoadusque
signemus seruos dei nostri in fronti-
bus suis. Et audiui numerum signato-
rum, centum quadragintaquatuor mi-
lia signati ex omni tribu filiorum Israël.
Ex tribu Iuda, duodecim milia signati.
Ex tribu Ruben, duodecim milia signa-
ti. Ex tribu Gad, duodecim milia signa-
ti. Ex

ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ἁσῆρ.
 ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς νεφθα
 λίμ δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ
 φυλῆς μανασσῆ, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγι-
 σμένοι. ἐκ φυλῆς συμεών. ιβ. χιλιάδες ἐσφρα-
 γισμένοι. ἐκ φυλῆς λαβὶ, δώδεκα χιλιάδες
 ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ἰσαχάρ, δώδεκα
 χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ζαβου-
 λών, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ
 φυλῆς ἰωσηφ, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγι-
 σμένοι. ἐκ φυλῆς βενιαμὶν, δώδεκα χιλιά-
 δες ἐσφραγισμένοι. μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ
 εἶδον ὄχλος πολλὸν, ὃν ἀριθμῆσαι οὐκ ἔστι
 ἠδύνατο, ἐκ πάντων ἔθνων. Ἐλάων, καὶ γλωσ-
 σῶν, ἐσῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τοῦ
 ἀρνίου, περιβεβλημένοι σολὰς λευκάς, καὶ φοί-
 νικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ ἠρῶντες φω-
 νῆ μετὰ λέγουστές, ἡ σωτηρία τοῦ καθήμενου
 ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ δεξιῆ μου, Ἐὖ ἀρνίον. καὶ
 πάντες οἱ ἄγγελοι ἐσέκασαν κύκλῳ τοῦ θρόνου,
 Ἐπὶ προσκυτήσων, Ἐπὶ τῶν τεσσάρων ζώων,
 καὶ ἐπεσάν ἐνώπιον τοῦ θρόνου ἐπὶ προσώ-
 πον αὐτῶν, Ἐπροσεκύησαν τοῦ θεοῦ, λέγον-
 τες, ἁμῶν. ἡ ἐυλογία Ἐὖ ἡ δόξα Ἐὖ ἡ σοφία, Ἐ
 ἡ εὐχαριστία, καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ
 ἰσχὺς τοῦ θεοῦ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τοῦ αἰῶνος,
 ἁμῶν. Ἐἀποκρίθη εἰς ἐν τῶν προσκυτήσων, λέ-
 γων μοι. οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς σολὰς
 τὰς λευκάς, τίνας, Ἐπὸθεν ἦλθον; καὶ ἔρηκα
 αὐτοῖς. κύριέ σου οἶδός. Ἐεἶπέ μοι, οὗτοι εἰ-
 σὶν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τοῦ θλίψεως ἐν μεγάλης,
 Ἐἐπλάττωσάν τὰς σολὰς αὐτῶν, καὶ ἐλεύκα-
 νᾶν σόλας αὐτῶν ἐν τοῦ αἵματος τοῦ ἀρνίου, δῖα
 τὸ εἶσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ δεξιῆ, καὶ λα-
 βούσιν αὐτοῖς ἡμέρας καὶ νυκτὲς ἐν τοῦ ναοῦ
 αὐτοῦ. Ἐὸ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου σκηνώ-
 σαι ἐπ' αὐτούς. οὐ πεινάσσει με, οὐδέ δίψη-
 σσει με, οὐδέ μὴ πῆσσει με ὁ ἥλιος, οὐδέ
 πᾶν καῦμα. ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀναμέσσων τοῦ θρό-
 νου ποιμανεῖ αὐτούς, Ἐὸ δὲ κηγήσει αὐτούς ἐπὶ
 ζώσας πηγὰς ὑδάτων, καὶ ὄψεται ὁ θεὸς
 πάντων

ti. Ex tribu Afer, duodecim milia signa-
 ti. Ex tribu Neptalim, duodecim milia
 signati. Ex tribu Manasse, duodecim
 milia signati. Ex tribu Symeon, duo-
 decim milia signati. Ex tribu Leui, duo-
 decim milia signati. Ex tribu Isachar,
 duodecim milia signati. Ex tribu Za-
 bulon, duodecim milia signati. Ex tri-
 bu Ioseph, duodecim milia signati. Ex
 tribu Benjamin, duodecim milia si-
 gnati. Post hæc uidi, & ecce turba mul-
 ta, quam dinumerare nemo poterat,
 ex omnibus gentibus, & populis, &
 linguis, stantes ante thronum, & in
 conspectu agni, amicti stolis albis, &
 palmæ in manibus eorum, & clama-
 bant uoce magna, dicentes: Salus ei
 qui sedet super thronum dei nostri &
 agno. Et omnes angeli stabant in cir-
 cumitu throni & seniorum, & quatuor
 animalium, & procubuerunt in con-
 spectu throni in facies suas, & adora-
 uerunt deum, dicentes: Amen. Bene-
 dictio, & claritas, & sapientia, & gratia-
 rumactio, honor & uirtus, & fortitudo
 deo nostro in sæcula sæculorum, Amen.
 Et respondit unus de senioribus, & dixit
 mihi: Hi qui amicti sunt stolis albis, qui
 sunt, & unde uenerunt? Et dixit illi: Do-
 mine, tu scis. Et dixit mihi: Hi sunt qui
 uenerunt ex afflictione magna, & dila-
 tauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas
 per sanguinem agni. Ideo sunt ante thro-
 num dei, & seruiunt ei die ac nocte in
 templo eius, & qui sedet in throno, ha-
 bitabit super illos. Non esurient neque
 sitient amplius, nec cadet super illos sol,
 neque ullus æstus: quoniam agnus qui
 in medio throni est, reget illos, & de-
 ducet eos ad uiuos fontes aquarum, &
 absterfus est deus omnem lachry-

Z mam

πᾶν δ' ἄκρου ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν
 καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγίδα τὴν ἐβδόμην
 ἐγγύετο σιγὴ ἐν τοῖς οὐρανῶν ὡς ἡμῶν ἴον, Ἐ-
 ἶδον ἄγγελους, οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστῆκα-
 σι, καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἐπὶ ἅσάλπιγγες. Ἐ-
 ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ ἐσάδην ἐπὶ τὸ δυ-
 σίαςκῆριον, ἔχων λιβανωτὸν χρυσῶν, Ἐδὸ-
 δη αὐτοῖς θυμιάματα πολλὰ, ἵνα δώσῃ ταῖς
 προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ δυ-
 σίαςκῆριον τὸ χρυσοῦν ἐνώπιον τοῦ θρόνου.
 καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς
 προσευχαῖς τῶν ἁγίων ἐκ χειρὸς τοῦ ἁγγέ-
 λου ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ ἔιληφεν ὁ ἄγγε-
 λος τὸ λιβανωτὸν, καὶ ἐγένισεν αὐτὸ ἐκ
 τοῦ πυρός τοῦ δυσίαςκῆριου, Ἐββαλεν εἰς τὴν
 γῆν, καὶ ἐγγύοντο φωναί, καὶ βρονταί, καὶ ἄστρα-
 παί, καὶ σεισμός, καὶ ἐπὶ ἅσάγγελοι ἔχον-
 τες τὰς ἐπὶ ἅσάλπιγγας, ἠτοίμασαν ἑαυ-
 τοὺς, ἵνα σαλπίσωσι. καὶ ὁ πρῶτος ἄγγε-
 λος ἐσάλπισε. Ἐγγύετο χάλαρα καὶ πῦρ
 μεμιγμυῖα αἵματι, καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν.
 καὶ τὸ τρίτον τῶν δένδρων κατεκάν, Ἐπᾶς
 χόρτος χλωρὸς κατεκάν. καὶ ὁ δεῦτερος ἄγγε-
 λος ἐσάλπισε, καὶ ὡς ὄρος μέγα πύρι-
 κατόμωρον, ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ
 ἐγγύετο τὸ τρίτον τὸ θαλάσσης αἵμα, καὶ ἀπέ-
 θανε τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων, τὰ ἔχοντα
 ψυχὰς. Ἐτὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρη-
 σεν. καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ
 ἔπεσε ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἄστρον μέγα κατόμε-
 νον ὡς λαμπάρι, καὶ ἔπεσε ἐπὶ τὸ τρίτον
 τῶν ποταμῶν, Ἐπὶ τὰς πηγὰς ὑδάτων,
 καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἄστρου λέγεται ἄψινθος. Ἐγί-
 νετο τὸ τρίτον εἰς ἄψινθον. καὶ πολλοὶ ἀνθρώ-
 πων ἀπέθανον ἐκ τῆς ὑδάτων, ὅτι ἐπιπράνθη-
 σάν. καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ
 ἐπλήρη τὸ τρίτον τῆς γῆς, καὶ τὸ τρίτον τὸ σε-
 λῶνε, καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτίθῃ
 τὸ τρίτον αὐτῶν. Ἐτὴν ἡμέραν μὴ φαίνῃ τὸ τρί-
 τον αὐτοῦ, καὶ ἡ νύξ ὁμοίως. καὶ ἶδον, καὶ
 ἤκουσα ἑνὸς ἁγγέλου πετωμένον ἐν μεσσηρα-
 νίσματι

mam ab oculis eorum.

Et cum aperuisset sigillum se-
 ptimum, factum est silentium in cœ-
 lo media fermè hora. Et uidi ange-
 los stantes in conspectu dei, & datæ
 sunt illis septem tubæ. Et alius angelus
 uenit & stetit ante altare, habens thuri-
 bulum aureum, & data sunt illi incensa
 multa, ut daret deprecationibus sancto-
 rum omnium super altare aureum, quod
 est ante thronum. Et ascendit fumus in-
 censorum de precibus sanctorum à manu
 angeli coram deo. Et accepit angelus thuri-
 bulum, & impleuit illud de igne altaris,
 & misit in terram: & facta sunt tonitrua
 & uoces & fulgura, & terræmotus & se-
 ptem angeli qui habebant septem tubas,
 præparauerunt se, ut tuba canerent. Et
 primus angelus tuba cecinit, & facta est
 grando, & ignis mixta sanguine, & missa
 sunt in terram. & tertia pars aëborum concre-
 mata est, & omne fœnū uiride cōbustum
 est. Et secundus angelus tuba cecinit, &
 tanquam mons magnus igne ardens proie-
 ctus est in mare. Et facta est tertia pars
 maris sanguis, & mortua est tertia pars
 creaturarum quæ habebant animas, & ter-
 tia pars nauium interiit. Et tertius angelus
 tuba cecinit, & cecidit à cœlo stella ma-
 gna ardens tanquam facula, & cecidit
 in tertiam partem fluminum, & in fon-
 tes aquarum, & nomē stellæ dicitur ab-
 sinthium. Et uersa est tertia pars in ab-
 sinthium, & multi homines mortui sunt
 ex aquis, quia amara facta sunt. Et quar-
 tus angelus tuba cecinit: & percussa est
 tertia pars solis, & tertia pars lunæ, &
 tertia pars stellarum: ita ut obscuraretur
 tertia pars eorum, & diei non luceret pars
 tertia, & noctis similiter. Et uidi, & audi-
 ui unum angelum uolantem per medium
 cœli,

τῶν τεσσάρων κερμάτων τοῦ θυσιᾶς ἁγίου τῷ χυ
 σθὲς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, λέγουσαν ὅτι ἔκτω ἀγ
 γέλῳ ὃς εἶχε τὴν σάλπιγγα. λῦσον τὴν τέσ
 σαρὰς ἀγγέλους τὴν δεδεμμένους ἐπὶ τοῦ πο
 ταμῶν ὅτι μετὰ τὴν ἐμφράτην, καὶ ἐλύθη
 σάν ὁι τέσσαρες ἄγγελοι ὁι ἠτοιμασμένοι
 εἰς πλὴν ὥραν καὶ ἡμέραν καὶ μῶνα ὅτι ἐν ἵαν
 τὸν, ἵνα ἀποκτείνωσι τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώ
 πων. ὅτι ὁ ἀριθμὸς στρατωμάτων τῶν ἵππικῶν
 δύο μυριάδες μυριάδων. καὶ ἤκουσα τὸν ἀ
 ριθμὸν αὐτῶν. καὶ οὕτως εἶδον τὴν ἵππους
 ἐν τῇ ὀράσει, καὶ τὴν καθημένους ἐπ' αὐτῶν
 ἔχοντας θώρακας πυρινούς καὶ ὑακινθίνους
 καὶ θαλάσσιους, ὅτι αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κε
 φαλαὶ λέοντων, ὅτι ἐκ τῶν σωματῶν αὐτῶν ἐκ
 πορεύετο πῦρ καὶ καπνὸς καὶ θῆξ. ὅτι τῶν τρι
 ῶν τῶν τῶν ἀπεκτάνθησε τὸ τρίτον τῶν ἀν
 θρώπων ἐκ τοῦ πυρός καὶ ἐκ τῶν καπνῶν, καὶ ἐκ
 τῶν θείων τῶν ἐκ πορθομύου ἐκ τῶν σωματῶν αὐ
 τῶν. αἱ γὰρ ὄρασι αὐτῶν ἐν τοῦ σώματι
 αὐτῶν εἰσὶν. αἱ γὰρ ὄρασι αὐτῶν ὅμοιοι ὄ
 φεισι, ἔχουσαι κεφαλὰς καὶ ἐν αὐταῖς ἀδι
 κῶσι. ὅτι οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων ὁι οὐκ ἀ
 πεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, ὅ
 τε μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐ
 τῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσωσι τὰ δαμόνια καὶ
 τὰ εἰδωλα τὰ χρυσεὰ καὶ τὰ ἀργυρεὰ, καὶ τὰ
 χαλκᾶ καὶ τὰ λιθινὰ, καὶ τὰ ξυλινὰ, ἃ οὕτε
 βλέπω δάματ, οὕτε ἀκούω, οὕτε περιπα
 τῶν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν οὕτε
 ἐκ τῶν φαρμακῶν αὐτῶν, οὕτε ἐκ τοῦ πορ
 νείας αὐτῶν, οὕτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.
 καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰχυρόν καταβαί
 νοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιβεβλημένον νεφέλῳ.
 καὶ ἵρις ἐπὶ τῇ κεφαλῇ, ὅτι ἐπρόσωπον αὐτοῦ
 ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς σύλοι πυ
 ρός. καὶ εἶχε ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλαρίδιον
 ἠνεωγμένον, καὶ εἶπεν τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δε
 ξιὸν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, τὸν δὲ ἐβόνησε ἐπὶ
 πλὴν γῆν, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, ὡσπερ
 λέων μυκᾶται. καὶ ὅτι ἔκραξεν, ἐλάλησαν
 ἑπτὰ

quatuor cornibus altaris aurei, quod est
 ante oculos dei, dicentem sexto angelo,
 qui habebat tubam: Solue quatuor an
 gelos, qui alligati sunt in flumine ma
 gno Euphrate. Et soluti sunt quatuor an
 geli qui parati erant in horam & diem,
 & mensem & annum, ut occiderent ter
 tiam partem hominum. Et numerus
 equestris exercitus, uicies millies decem
 milia. Et audiui numerum eorum. Et ita
 uidi equos in uisione: & qui sedebant su
 per eos, habebant thoraces igneas &
 hyacinthinas & sulphureas. Et capita
 equorum erant tanquam capita leonū,
 & de ore ipsorum procedebat ignis & fu
 mus & sulphur. Ab his tribus (plagis) oc
 cisa est tertia pars hominum, de igne &
 de fumo & sulphure, quæ procedebant
 ex ore ipsorum. Potestas enim eorum
 in ore eorum est, (& in caudis eorum.)
 Nam caudæ eorum similes serpentibus,
 habentes capita, & per hæc nocent. Et
 cæteri homines qui non sunt occisi his
 plagis, neque resipuerunt ab operibus
 manuum suarum, ut non adorarent dæ
 monia & simulacra aurea & argentea,
 & ærea & lapidea & lignea, quæ neque
 uidere possunt, neque audire, neque
 ambulare, & non egerunt pœnitentiam
 ab homicidijs suis, neque à ueneficijs
 suis, neque à fornicatione sua, neque à
 furtis suis.

Et uidi alium angelum fortem descen
 dentem de cælo, amictum nube & iris in
 capite eius. Et facies eius erat ut sol, & pe
 des eius tanquam columnæ ignis. Et habe
 bat in manu sua libellum apertum, &
 posuit pedem suum dextrum super ma
 re, sinistrum autem super terram, & cla
 mauit uoce magna, quæ admodum cum
 leo rugit. Et cum clamasset, locuta sunt
 septem

λυχνίαι αὶ ἑνώπιον τῆς δεξιᾶς τοῦ κυρίου γῆς ἐσώσονται·
 καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλη ἀδικῆσαι, ὡς ἐκπορεύεται
 ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, ἐκκατεθήσεται τοὺς
 ἐχθροὺς αὐτῶν. καὶ εἴ τις θέλη ἀδικῆσαι, οὐ
 τως δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι. οὗτοι ἔχουσιν
 δύνασιν κλειῖσαι τὸν οὐρανόν, ἵνα μὴ βρέξῃ
 ἕτερος ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἐν προφητεί-
 ας καὶ δύνασιν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὕδατων ἐξέ-
 φαι εἰς αἶμα, καὶ καταῤῃσαι τὴν γῆν ἐν πά-
 σῃ πληγῇ, ὅσακις ἐὰν δελήσωσιν. καὶ ὅτε
 πλέσσει τὸ μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ δεύτερον ἀνα-
 βῶνον ἐκ τοῦ ἀβύσσου ποιήσει πόλεμον με-
 τ' αὐτῶν, ἐνικήσει αὐτοὺς, ἐκκατεθήσεται αὐ-
 τοὺς, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τὴν πλατείαν
 πόλεως τῆς μεγάλης ἧτις καλεῖται πνευματι-
 κῶς σόδομα καὶ αἰγυπτός, ὅπου ὁ κύριος ἡμῶν
 ἐσαυρώθη. ἐκβλήσονται ἐκ τῶν λαῶν ἐφυ-
 λῶν καὶ γλωσσῶν τὰ πτώματα αὐτῶν, καὶ
 οἱ ἐκ τῶν ἐθνῶν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἡμισυ, καὶ τὰ
 πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφίξονται πηλοῦς εἰς μνή-
 ματα. καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χα-
 ρισθῶσιν ἐπ' αὐτοῖς ἐυφρανθήσονται, καὶ δῶρα πέμ-
 ψουσιν ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφήται
 ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς.
 καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐν ἡμισυ πνεύμα ζωῆς
 ἐκ τοῦ θεοῦ εἰσῆλθον αὐτοῖς. καὶ ἔσησαν ἐπὶ
 τοὺς πόδας αὐτῶν, ἐκφοβῶν μέγας ἐπι-
 σεμ ἐπὶ τοὺς δευρωτάτους αὐτούς. καὶ ἤκου-
 σαμ φωνῶν μεγάλων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσαν
 αὐτοῖς, ἀνάβητε ὧδε, καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν
 οὐρανόν ἐν τῇ νεφέλῃ. καὶ ἐδιώρησαν αὐτοὺς
 οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο
 σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον ἐκ τοῦ στό-
 λεως ἔπεσε, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ
 σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά, καὶ
 οἱ λοιποὶ ἐμφοβοὶ ἐγένοντο, καὶ ἔδωκαν δό-
 ξαμ τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλ-
 θε, ἰδοὺ ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἐρχεται ταχύ. καὶ ὁ
 ἑβδόμος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένοντο
 φωναὶ μεγάλας ἐν τῷ οὐρανό, λέγουσαι, ἐ-
 γίνοντο αἱ βασιλείαι τοῦ κόσμου τοῦ κυρίου
 ἡμῶν

candelabra in conspectu dei terræ
 stantia. Et si quis uoluerit eis nocere,
 ignis exit de ore eorum, & deuorat ini-
 micos eorum. Et si quis uoluerit eos læ-
 dere, sic oportet eum occidi. Hi habent
 potestatem claudendi cælum, ne pluat
 diebus prophetiæ ipsorum, & potesta-
 tem habent super aquas conuertendi
 eas in sanguinem, & percutiendi terram
 omni plaga quotiescunq; uoluerint. Et
 cum finierint testimonium suum, bestia
 quæ ascendit de abyfso faciet aduer-
 sus eos bellum, & uincet illos, & occidet
 eos. Et corpora eorum iacebunt in pla-
 teis ciuitatis magnæ quæ uocatur spi-
 ritualiter Sodoma & Aegyptus, ubi &
 dominus noster crucifixus est. Et uide-
 bunt de tribubus, & populis, & linguis,
 & gentibus corpora eorum per tres dies
 & dimidium, & corpora eorum non si-
 nent poni in monumentis. Et inhabi-
 tantes terram, gaudebunt super illis &
 lætabuntur, & munera mittent inuicem:
 quoniam hi duo prophetæ cruciaue-
 runt eos qui habitant super terram. Et
 post dies tres & dimidium spiritus uitæ
 à deo intrauit in eos. Et steterunt super
 pedes suos, & timor magnus cecidit su-
 per eos qui uiderunt eos. Et audierunt
 uocem magnam de cælo, dicentē ipsis:
 Ascendite huc. Et ascenderunt in cælum
 in nube, & uiderunt illos inimici eorum.
 Et in illa hora factus est terræmotus ma-
 gnus, & decima pars ciuitatis cecidit. Et
 occisa sunt in terræmotu nomina homi-
 num septem milia, & reliqui territi sunt,
 & dederunt gloriam deo cæli. Væ secun-
 dum abiit, & ecce uæ tertium ueniet cito.
 Et septim⁹ angelus tuba cecinit, & factæ
 sunt uoces magnæ in cælo, dicentes: Fa-
 cta sunt regna huius mundi domini
 nostri

ἡμῶν Ὁ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς
 τοὺς αἰῶνας ᾧ ἡμῶν. Ὁ δὲ πρῶτος πρῶτος
 πρῶτος ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρό-
 νους αὐτῶν, ἔπεσαν ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν,
 Ὁ προσεκύνησάν τε θεῶν, λέγοντες, εὐχαρι-
 στήσω σοι κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὁ ὢν
 καὶ ἦν καὶ ἐρχόμενος, ὅτι ἔληψας δάμασκι-
 ον πλὴν μεγάλῳ, καὶ ἐβασίλευσας. Ὁ τὰ ἔθνη
 ὠργίσθησαν, Ὁ ἦλθεν ἡ ὀργή σου Ὁ ὁ καιρὸς
 ᾧ νεκρῶν κριθῶν καὶ δοῦναι τὴν μισθὸν τοῖς
 δούλοις σου τοῖς προφήταις, καὶ τοῖς ἁγίοις, καὶ
 τοῖς φοβημένοις τὸ ὄνομά σου, τοῖς μικροῖς
 Ὁ τοῖς μεγάλοις, Ὁ διαφθερὰ τοὺς φθερόν-
 τας τῆς γῆς, καὶ ἡνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ἐν
 οὐρανῷ, καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης αὐτῆς ἐν
 τῷ ναῷ αὐτῆς, καὶ ἐγγύοντο ἄστρα παῖ καὶ φωναί
 καὶ βρονταί, καὶ σεισμοί, Ὁ χάλαζα μεγάλη.
 καὶ σήμερον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ,
 γυνὴ περιβεβλημένη τὸ ἥλιον, καὶ σελαῶν ὑποί-
 κάτω ᾧ ποδῶν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τῆ κεφαλῆς αὐ-
 τῆς στέφανος ἄστρων δώδεκα. καὶ ἐν γαστρὶ
 ἔχουσα κράνα, ὡς ἴνισσα Ὁ βασανιστομένη πε-
 κῆρ, καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ.
 καὶ ἰδοὺ δράκων μέγας πυρρὸς, ἔχων κε-
 φαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τὰς
 κεφαλὰς αὐτοῦ διαδήματα. καὶ ἡ θύρα σύρα
 τὸ τρίτον τῶν ἄστρων, καὶ ἐβαλεν αὐτοὺς εἰς
 πλὴν γῆς, καὶ ὁ δράκων ἔσκηεν ἐνώπιον τοῦ
 γωακὸς τῆς μελλούσης τεκῆρ, ἵνα ὅταν τέκη
 τὸ τέκνον αὐτῆς, φάγη. καὶ ἔτεκεν ἕδρ ἄρξεν
 εἰς μέλας ποιμένειν πάντα τὰ ἔθνη ῥάβδῳ
 σιδηρᾶ. καὶ ἦρπάθη τὸ τέκνον αὐτοῦ πρὸς τὸν
 θρόνον καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ. καὶ ἡ γυνὴ ἔφυ-
 γεν εἰς πλὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει τόπον ἡτοι-
 μασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέφωσιν
 αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα.
 καὶ ἐγγύετο πόλιμος ἐν τῷ οὐρανῷ. Ὁ μι-
 χαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ἐπολέμησαν κα-
 τὰ τὸν δράκοντα. καὶ ὁ δράκων ἐπολέμη-
 σε, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἴχυσαν, οὐ-
 κετόπῃ ἐνέδθη αὐτῶν ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ,
 καὶ

nostri & Christi eius, & regnabit in sæcu-
 la sæculorum (Amen) Et uigintiquatuor
 seniores qui in conspectu dei sedent in
 sedibus suis, ceciderunt in facies suas, &
 adorauerunt deum, dicentes: Gratias
 agimus tibi domine deus omnipotens,
 qui es, & qui eras, & qui uenturus es,
 quia accepisti uirtutē tuam magnam, &
 regnasti. Et iratæ sunt gentes, & aduenit
 ira tua & tempus mortuorū ut iudicen-
 tur: & reddas mercedem seruis tuis pro-
 phetis & sanctis, & timentibus nomen
 tuum pusillis & magnis, & perdas eos
 qui perdunt terram. Et apertum est tem-
 plum dei in cælo, & uisa est arca testa-
 menti eius in templo eius, & facta sunt
 fulgura & uoces & tonitrua & terramo-
 tus, & grando magna. Et signum
 magnum apparuit in cælo: Mulier ami-
 cta sole, & luna sub pedibus eius, & in
 capite eius corona stellarum duodecim.
 Et in utero habens, damat parturiens, &
 cruciatur ut pariat. Et uisum est aliud si-
 gnum in cælo, & ecce draco magnus ru-
 fus, habens capita septem & cornua de-
 cem, & in capitibus suis diademata, &
 cauda eius trahit tertiam partem stel-
 larum (cæli) & misit eas in terrā: & dra-
 co stetit ante mulierem quæ erat pari-
 tura: ut cum peperisset filium eius, deuo-
 raret. Et peperit filium masculum, qui re-
 cturus erat omnes gentes in uirga ferrea,
 & raptus est filius eius ad deum & ad
 thronum eius: & mulier fugit in solitudi-
 nem ubi habebat locum paratum à deo,
 ut ibi pascant eam diebus mille ducentis
 sexaginta. Et factum est prælium ma-
 gnum in cælo. Michaël & angeli eius
 præliabantur cum dracone, & draco pu-
 gnabat & angeli ei⁹, & nō ualuerūt, neq;
 locus inuentus est eorū amplius in cælo.
 Z 4 Et

XII

καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας ὄφις ὁ ἀρχαῖος ὁ καλέσμενος διάβολος, καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν πλὴν οἰκουμένην ὅλως, ἐβλήθη εἰς πλὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ἐβλήθησαν, καὶ ἠκούσα φωνὴν μεγάλην, λέγουσαν, ἐν τῷ οὐρανῷ ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δυνάμις τοῦ βασιλείου τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ ἡ θουσία τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι κατεβλήθη ὁ κατηγορῶν αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμέρας καὶ νυκτός. Ἐαυτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου καὶ διὰ τὸ μλόγον φηι μαρτυρίας αὐτῶν. Ἐοὐκ ἠγάπησαν πλὴν ψυχῶν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. διὰ τὸ τοῦτο εὐφρανέσθε οἱ οὐρανοὶ καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκίνοῦτες. οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσι πλὴν γῆν, Ἐπὶ πλὴν θάλασσαν, ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς, ὁ ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει. Ἐὅτε εἶδον ὁ δράκων, ὅτι ἐβλήθη εἰς πλὴν γῆν, ἐδίωξε τὴν γυναικᾶ, ἣτις ἔπεσε ἐν ἄρρητον, καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ δύο πτέρυγες τοῦ αἵματος τοῦ μεγάλου, ἵνα πετάται εἰς πλὴν ἔρημον εἰς τὸν τόπον αὐφθι, ὅπου τρέφεται ἐκῆ καιρὸν καὶ καιροὺς ἕμισυ καιροῦ ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφρα. καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ὀπίσω φηι γυναικὸς ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ ὕδωρ ὡς ποταμὸν, ἵνα ποταμοφόρητον ποιῆσῃ. Ἐβροήθησαν ἡ γῆ καὶ ἡ γυναικί, Ἐἠνοξερ ἡ γῆ τὸ σόμα αὐφθι καὶ κατέπιε τὸν ποταμὸν, ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ. καὶ ὤργισθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικί Ἐἀπῆλθε ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν λοιπῶν τῶν ὁρώματων αὐφθι, ἧν τηρούτων τὰς ἐντολάς τοῦ θεοῦ, καὶ ἐχόντων πλὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ ἐσάθην ἐπὶ πλὴν ἁμμοῦ φηι θαλάσσης.

καὶ εἶδον ἐν φηι θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ, καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα. καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὄνομα βλασφημίας Ἐτὸ θηρίον ὁ εἶδον, ὁμοίον παρδάλει καὶ οἰ

πόδες

Et proiectus est draco ille magnus serpens antiquus qui uocatur diabolus & satanas, qui seducit totum terrarum orbem, & proiectus est in terram, & angeli eius (cum illo) proiecti sunt. Et audiui uocem magnam dicentem: In cœlo nunc facta est salus & uirtus, & regnum dei nostri, & potestas Christi eius: quia proiectus est accusator (fratrum nostrorum) qui accusabat illos ante conspectum dei (nostri) die ac nocte, & ipsi uicerunt eum propter sanguinem agni, & propter sermonem testimonij sui, & non dilexerunt animam suam usque ad mortem. Propterea lætamini cœli & qui habitatis in eis. Væ habitatoribus terræ & maris: quia descendit diabolus ad uos habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet. Et postquam uidit draco, quod proiectus esset in terram, persecutus est mulierem quæ peperit masculum. Et datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut uolaret in desertum in locum suum ubi alitur per tempus & tempora & dimidium temporis à facie serpentis. Et eiecit serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquam flumen, ut eam faceret rapi à flumine. Et adiuuit terra mulierem, & aperuit terra os suum, & absorbuit flumen quod eiecerat draco ex ore suo. Et iratus est draco aduersus mulierem, & abiit ut faceret prælium cum reliquis de semine eius, qui custodiunt mandata dei, & habent testimonium Iesu Christi. Et stetit super arenam maris.

Et uidi de mari bestiam ascendentem, XIII
 habentē capita septē & cornua decem, & super cornua eius decem diademata, & super capita eius nomen blasphemiarum. Et bestia quam uidi, similis erat pardo, & pedes

ὡς δ' εἰς αὐτὸν ὡς ἄρκτος, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ
 ὡς σῶμα λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ δρᾶ
 κωμ πλὴν δ' ὡς ἀμιγρὸν αὐτὸν καὶ τὸν θρόνον αὐ
 τὸν καὶ τὴν θ' ἑξασίαν μεγάλην. καὶ ἔιδον μίαν
 πρὸς κεικῶν αὐτὸν ὡς ἐσφαγμῶν εἰς δ' ἄ
 νατον, καὶ ἦ πλὴν τὸ θανάτου αὐτοῦ. ἐθε
 ραπέυθη. καὶ ἐθαυμάσθη ἐν ὅλῃ τῇ γῆ ὁ πῖ
 σω τὸ θεῖον. καὶ προσεκύνησαν τὸν δ' ἄ
 κοντα ὡς ἔδωκεν θ' ἑξασίαν τῷ θεῖον, καὶ
 προσεκύνησαν τὸ θεῖον, λέγοντες, τίς ὁμοί
 ος τῷ θεῖον, τίς δ' ἄνατα πολεμῆσαι μετ'
 αὐτοῦ; καὶ ἐδόθη αὐτῷ σῶμα λαλῶν μεγάλα
 βλασφημίας. ἐδόθη αὐτῷ θ' ἑξασίαν ποίη
 σαι μῶνας τεσσαράκοντα δύο, ἐννοῖε τὸ σῶ
 μα αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν θεὸν βλα
 σφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν πλὴν σκηνῶν αὐτῶν,
 καὶ τῶν ἐν τῷ θ' ἑξασίαν σκηνῶν αὐτῶν, καὶ ἐδόθη
 αὐτῷ πόλεμον ποίησαι μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ
 νικῆσαι αὐτοῦ, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θ' ἑξασίαν ἐπι
 πᾶσαι φυλῶν ἐν γῶν αὐτῶν ἐθνῶν, καὶ προ
 σκυνῆσαι αὐτῷ πάντες οἱ κατοικοῦντες
 ἐπὶ τῇ γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐν
 τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς τῆς ἀρνίον ἐσφαγισμῶν ἀπὸ
 καταβολῆς κόσμου. εἴ τις ἔχει ὄνα, ἀκυσάτω.
 εἴ τις ἀχμαλωσίαν σπάσει, εἰς ἀχμαλω
 σίαν ὑπάγει. εἴ τις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτενῆ,
 δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι, ὡς ὅτι
 ἦ ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων. ἐν
 τῷ θ' ἑξασίαν ἄλλο θεῖον ἀναβάνομ ἐκ τῆς γῆς
 ἐξ ἑξασίαν δύο ὁμοία ἀρνίου, ἐλάλει
 ὡς δ' ἄκων. καὶ πλὴν θ' ἑξασίαν τὸ πρῶτον θε
 ρίου πᾶσαι ποιεῖ ἑνώπιον αὐτοῦ καὶ ποιεῖ τῆ
 γῶν ἐν τῶν κατοικῶντων ἐν αὐτῇ, ἵνα προ
 σκυνῆσαι τὸ θεῖον ἐπὶ τῶν, ὅν ἑθεραπέυθη
 ἦ πλὴν τῆς θανάτου αὐτοῦ. καὶ ποιεῖ σημεῖα με
 γάλα, ἵνα καὶ τῶν ποιεῖ καταβάινει ἐκ τῆς θ' ἑξασίαν
 νῆ εἰς τῆ γῶν ἑνώπιον τῶν ἀνθρώπων. ἐπὶ πλ
 νῆ τῶν κατοικῶντων ἐπὶ τῆ γῆς διὰ τὰ ση
 μεῖα, ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποίησαι ἐνώπιον τῆς θ' ἑξασίαν,
 λέωμ τῆς κατοικῶντων ἐπὶ τῆ γῆς, ποίησαι εἰ
 κόνια τῶν θεῖων, ὅ ἐχ' τῆ πλὴν τῆ μαχαίρας,
 καὶ

pedes eius sicut pedes urfi, & os eius sicut
 os leonis. Et dedit illi draco uirtutē suam
 & sedem suam & potestatem magnam.
 Et uidi unum de capitibus eius quasi oc
 cifum in mortem, & plaga mortis eius
 curata est. Et admiratio fuit in uniuersa
 terra post bestiam. Et adorauerunt dra
 conem, qui dedit potestatem bestix, &
 adorauerunt bestiam, dicentes: Quis si
 milis bestix, & quis poterit pugnare cum
 ea? Et datum est ei os loquens magna
 & blasphemias, & data est ei potestas
 faciendi menses quadragintaduos. Et
 aperuit os suum in conuicia ad deum, ut
 conuicijs afficeret nomen eius & taber
 naculum eius, & eos qui in cælo habi
 tant. Et est datum illi bellum facere cum
 sanctis, & uincere eos. Et data est illi po
 testas in omnem tribum, (& populum) &
 linguam, gentem, & adorabunt eam
 omnes qui inhabitant terram: quorum
 non sunt scripta nomina in libro uitæ
 agni, qui occisus est ab origine mundi.
 Si quis habet aurem, audiat. Qui in ca
 ptiuitatem ducit, in captiuitatem uadit:
 qui gladio occiderit, oportet eum gladio
 occidi. Hic est patientia & fides sancto
 rum. Et uidi aliam bestiam ascenden
 tem de terra, & habebat cornua duo
 similia agni, & loquebatur sicut draco.
 Et potestatem prioris bestix omnem fa
 cit in conspectu eius, & facit terram, &
 inhabitantes in ea, adorare bestiam pri
 mam, cuius curata est plaga mortis. Et
 facit signa magna, ut etiam ignem fa
 ceret de cælo descēdere in terram in con
 spectu hominum. Et seducit habitan
 tes in terra propter signa quæ data sunt
 illi ut faceret in conspectu bestix, dicens
 habitantibus in terra, ut faciant imagi
 nem bestix, quæ habet plagam gladij,
 &

Ἐξήσας, καὶ ἐδόθη αὐτῷ δέξασθαι πνεῦμα τῆ ἐι-
κόνοι τῆ θηρίας, ἵνα ἐλαλήσῃ ἢ εἰκὼν τῆ θηρίας,
καὶ ποιήσῃ ὅσοι ἐμὴ μὴ προσκυμήσωσι πλὴν ἐι-
κόνα τῆ θηρίου, ἵνα ἀποκτανθῶσι. καὶ ποιῆ
πάντας τοὺς μικροὺς, καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ
τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοὺς πτωχοὺς, Ἐ τοὺς ἐλθὺ
θήρες, καὶ τοὺς δόλους, ἵνα δώσῃ αὐτοῖς χάρα-
γμα ἐπὶ τῆ χειρὸς αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῆ μετώ-
πων αὐτῶν, καὶ ἵνα μή τις δύναται ἀγοράσαι ἢ
πωλήσαι εἰμὴ ὁ ἔχωμ τὸ χάραγμα ἢ τὸ ὄνο-
μα τῆ θηρίου ἢ τὸν ἀριθμὸν τῆ ὀνομασίου αὐτοῦ.
ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχωμ τὸν νοῦν καὶ φησάτω
ἀριθμὸν τῆ θηρίου, ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου
ὄσι, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ. χξϛ.

καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἀρνίον ἐσῶς ἐπὶ τὸ ὄρος
σίων, καὶ μετ' αὐτῆ ἑκατὶ τεσσαράκοντα τέσσαρες
χιλιάδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα τῆ πατρὸς αὐτοῦ
καὶ ὀνομαζομένη ἐπὶ τῆ μετώπων αὐτῶν, καὶ ἦκου-
σα φωνῶν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνῶν ὑδάτων
πολλῶν, καὶ ὡς φωνῶν βροντῆς μεγάλης.
καὶ φωνῶν ἠκούσα κιναρῶν κιναρῶν κιναρῶν
ἐν ταῖς κινάραις αὐτῶν, καὶ ἄδουσι ὡς
ὧδὴν καινὴν ἑνώπιον τῆ θρόνου, καὶ ἑνώπι-
ον τῆ τεσσαράκοντα ἑξῶν, καὶ τῆ πρεσβυτέρων.
καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο μαθεῖν πλὴν ὧδὴν, εἰμὴ
αἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες,
οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τοῦ γῆς, οὗτοι ἐστίν οἱ
μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολώθησαν, παρθέ-
νοι γάρ ἐστίν, οὗτοι οἱ ἀκολλοδοῦντες τοῦ ἄρ-
νίω ὅπου ἄρ ὑπάγει, οὗτοι ἠγοράθησαν ἀπὸ
τοῦ ἀνθρώπων ἀπαρχῆς τοῦ δέου καὶ τοῦ ἄρ-
νίω, καὶ ἐν τοῦ σώματι αὐτῶν οὐκ εὗρέθη δό-
λος, ἄμωμοι γάρ ἐστίν ἑνώπιον τῆ θρόνου τοῦ
θεοῦ. καὶ εἶδον ἄγγελον πετῶμενον ἐν μεσε-
ρασίματι, ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνιον εὐαγ-
γελίσα τοὺς καθήμενοὺς τοὺς κατοικοῦ-
τας ἐπὶ τοῦ γῆς, καὶ τῶν ἔθνων, καὶ φυλῶν,
καὶ γλωσσῶν, Ἐ λαὸν, λέγοντα ἐν φωνῇ με-
γάλῃ. φοβήθητε τὸν θεόν, καὶ δότε αὐτῷ
δόξαν, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ κρῖναι αὐτοῦ, καὶ
προσκυμήσατε τοῦ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν
καὶ

& uixit. Et datum est illi ut daret spiri-
tum imagini bestiae, & ut loquat' ima-
go bestiae, & faciet ut quicumq; non ado-
rauerint imaginem bestiae, occidant'. Et
facit omnes pusillos, & magnos, & diui-
tes, & pauperes, & liberos, & seruos acci-
pere characterem in manu sua dextera,
aut in frontibus suis. Et ne quis possit
emere aut uendere, nisi qui habeat cha-
racterem, aut nomen bestiae, aut nume-
rum nominis eius. Hic sapientia est. Qui
habet intellectum, computet numerum
bestiae. Numerus enim hominis est, &
numerus eius sexcenti sexagintasex:

Et uidi, & ecce agnus stans super XIII
montem Sion, & cum eo centum qua-
dragintaquatuor milia habentia no-
men patris eius scriptum in frontibus
suis. Et audiui uocem de caelo tanquam
uocem aquarum multarum, & tanquam
uocem tonitruui magni, & uocem au-
diui citharcedorum citharizantium ci-
tharis suis. Et cantant quasi canticum
nouum ante sedem & ante quatuor
animalia, & seniores, & nemo poterat
discere canticum, nisi illa centum quadra-
gintaquatuor milia, qui empti sunt de
terra. Hi sunt qui cum mulieribus non
sunt coinquinati, uirgines enim sunt. Hi
sequunt' agnum quocumq; ierit. Hi em-
pti sunt ex hominibus primitiae deo &
agno, & in ore eorum non est inuentus
dolos. Sine macula enim sunt ante
thronum dei. Et uidi alterum angelum
uolantem per medium caeli, habentem
euangelium aeternum, ut euangelizaret
habitantibus super terram, & omni gen-
ti & tribui, & linguae & populo, dicen-
tem magna uoce: Time te deum, & da-
te illi honorem, quia uenit hora iudi-
cij eius: & adorate eum, qui fecit caelum
&

*Cassimonia
designat*

καὶ πλὴν γλῶττι βάλασσαν, καὶ πικρὰς ὑδά-
 τωμ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἠκολούθησε, λέγων,
 ἔπεσεμ ἔπεσε βαβυλῶν ἡ πόλις ἡ μεγάλη,
 ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ πορνείας αὐτοῦ πεπότι-
 κερ πάντα ἔθνη. καὶ τρίτος ἄγγελος ἠκολού-
 θησεμ αὐτοῖς, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, εἴτις
 τοῦ θυρίω προσκωῖ, Ἐπὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ
 λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τὸ μετώπῳ αὐτοῦ,
 ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ
 τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ, τὸ κεκρασμέ-
 νου ἀκρατὸς ἐν τοῦ ποτηρίου τοῦ ὄργης αὐτοῦ.
 καὶ βασανιθῆσεται ἐν πυρὶ καὶ θείῳ, ἐνώπι-
 ον ἀγγέλων ἁγίων, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἁ-
 νίου. Ἐὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτῶν ἀνα-
 βαίνει εἰς αἶθρα αἰώνων, καὶ οὐκ ἔχουσιμ ἀ-
 νάπαυσίμ ἡμέρας καὶ νυκτὸς δι προσκωσῶ-
 πες τοῦ θυρίω, καὶ πλὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ εἴ-
 τις λαμβάνει χάραγμα τοῦ ὀνόματ^ο αὐ-
 τοῦ. ὧδε ὑπομονὴ ἁγίων ὄζειμ, ὧδε δι τῆ
 ρωαῖτες τὰς ἐντολάς καὶ πλὴν πῶσιμ ἰησοῦ.
 καὶ ἠκούσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης
 μοι. γράφομ, μα κάρτοι δι νεκροί, δι ἐν κυρίῳ
 ἀποθνήσκοντες ἀπάρτι. καὶ, λέγει τὸ πνεῦ-
 μα, ἵνα ἀναπαύσονται ἐκ ἁγίων κόπων αὐ-
 τῶν, τὰ δὲ ἔργα ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν. καὶ
 εἶσομ, καὶ ἰδοῦ νεφέλη λευκή, καὶ ἐπὶ τὴν
 νεφέλῳ καθήμεν^ο ὁμοιοσ ἕξ ἀνδρώπου,
 ἔχωμ ἐπὶ τοῦ κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανομ χρυ-
 σοῦ, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανομ ὄξυ.
 καὶ ἄλλ^ο ἄγγελ^ο ἔβηλδερ ἐκ τοῦ ναοῦ,
 κρᾶζωμ ἐν μεγάλῃ τῇ φωνῇ τοῦ καθήμε-
 νω ἐπὶ τοῦ νεφέλης. πέμφομ τὸ δρέπανόν
 σου, καὶ θέρισσομ, ὅτι ἤλθε σοι ἡ ὥρα θερί-
 σα, ὅτι θερέσθη ὁ θερισμὸς τοῦ γῆς. καὶ
 ἔβαλεμ ὁ καθήμεν^ο ἐπὶ τὴν νεφέλῳ τὸ
 δρέπανομ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γλῶττι, Ἐθερίσθη
 ἡ γῆ. Ἐὶ ἄλλ^ο ἄγγελ^ο ἔβηλδερ ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν
 τοῦ οὐρανοῦ ἄγγελ^ο, ἔχωμ Ἐαὐτὸς δρέ-
 πανομ ὄξυ. καὶ ἄλλ^ο ἄγγελ^ο ἔβηλδερ
 ἐκ τοῦ θυσιᾶς θείου, ἔχωμ θεροσίαν ἐπὶ τὸ πυ-
 ρὸς, καὶ ἐφώνησε κραυγῇ μεγάλη τοῦ ἔχον^το
 δρέπανομ

& tertiam, mare & fontes aquarum. Et
 alius angelus secutus est, dicens: Ce-
 cidit cecidit Babylon ciuitas illa ma-
 gna: quia à uino iræ fornicationis suæ
 potauit omnes gentes. Et tertius an-
 gelus secutus est illos, dicens uoce ma-
 gna: Si quis adorauerit bestiam & ima-
 ginem eius, & acceperit characterem in
 fronte sua, aut in manu sua, & hic bibet
 de uino iræ dei, quod mixtum est me-
 ro in calice iræ ipsius. Et cruciabitur igne
 & sulphure in conspectu angelorum
 sanctorum, & ante conspectum agni.
 Et fumus tormenti eorum ascendit in
 sæcula sæculorum. Nec habent requiem
 die ac nocte, qui adorant bestiam &
 imaginem eius, & si quis acceperit cha-
 racterem nominis eius. Hic patien-
 tia sanctorum est. Hic qui custodiunt
 mandata & fidem Iesu. Et audiui uo-
 cem de cælo, dicentem mihi: Scribe:
 Beati mortui, qui in domino moriun-
 tur amodo, etiam dicit spiritus: ut re-
 quiescant à laboribus suis, sed opera
 illorum sequuntur illos. Et uidi, & ec-
 ce nubem candidam, & super nubem
 sedentem similem filio hominis, ha-
 bentem in capite suo coronam aure-
 am, & in manu sua falcem acutam. Et
 alius angelus exiuit de templo, da-
 mans uoce magna ad sedentem su-
 per nubem. Mitte falcem tuam & me-
 te: quia uenit tibi hora ut metas, quo-
 niam aruit messis terræ. Et misit qui se-
 debat super nubem, falcem suam in ter-
 ram, & demessa est terra. Et alius an-
 gelus exiuit de templo, quod est in cæ-
 lo, habens & ipse falcem acutam. Et
 alius angelus exiuit de altari, qui habe-
 bat potestatem supra ignem, & cla-
 mauit uoce magna ad eum qui habebat
 falcem

δρέπανομ τὸ ὄξύ, λέγων, πέμφομ σου τὸ δρέπανομ τὸ ὄξύ, καὶ τρυγήσομ τὸν βότρυα εφί γῆς, ὅτι ἤκμασαμ αἱ σαφυλαὶ αὐτοῦ. καὶ ἔβαλεμ τὸ ἄγγελος τὸ δρέπανομ αὐτοῦ εἰς πλὴν γῆς. καὶ ἐτρυγήσε τὸ ἄμπελομ εφί γῆς, καὶ ἔβαλεμ εἰς πλὴν λίωδὸρ τὸ θυμὸν τὸ θεῶν πλὴν μεγάλω, καὶ ἐπατήθη ἡ λίωδὸς ἔξω εφί πόλεω, καὶ ἔζηλθεν αἷμα ἐκ τῆ λίωδὸς ἄχρι τῆν χαλινοῦ τῆν ἵππων ἀπὸ σαδείων χιλίων ἑξακοσίων.

καὶ εἶδομ ἄλλο σημεῖομ ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ θαυμαστόμ, ἀγγέλους ἑπτὰ ἔχον τὰς πλεγὰς ἑπτὰ τὰς ἑξάτας, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐτελέθη τὸ θυμὸν τὸ θεοῦ. καὶ εἶδομ ὡς διάλασαμ ὑαλίνω μεμιγμένω πυρὶ, καὶ τὸν νικῶντα ἐκ τὸ θηρίου καὶ ἐκ εφί εἰκόνοσιν αὐτοῦ, καὶ ἐκ τὸ χαράγματ' αὐτοῦ, ἐκ τὸ ἀριθμοῦ τὸ ὄνοματ' αὐτοῦ, ἐσώτας ἐπὶ πλὴν διάλασαμ πλὴν ὑαλίνω, ἔχοντασ κινδύνας τὸ θεοῦ. καὶ ἄδυσίμ πλὴν ὧδὸν μωσέωσ δόλου τὸ θεῶν καὶ πλὴν ὧδὸν τὸ ἀγίου, λέγοντεσ, μεγάλη καὶ θαυμασὰ τὰ ἔργασου κύρι' ὁ θεὸσ ὁ παντοκράτωρ, δίκαια καὶ ἀκλήδιναί αἱ ὁδοί σου ὁ βασιλεὺσ τῆν ἀγίωμ. τίσ οὐ μὴ φοβηθῆ κύριε, καὶ δόξασῃ τὸ ὄνομά σου; ὅτι μόν' ὁσίοσ, ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἤξουσι καὶ προσκυνήσοσιμ ἐνώπιόν σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαμ. καὶ μετὰ ταῦτα εἶδομ. Ἐἶδ' οὐ ἠνοίγη ὁ ναὸσ εφί σκηνῆσ τὸ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἔζηλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοσ ἔχοντεσ τὰς ἑπτὰ πλεγὰσ, ἐκ τὸ ναοῦ, ἐνδεδυμένοι λίνωμ καθαρόμ λαμπρόμ, καὶ περιζωσμένοι τὰ στήθα ζώνασ χρυσοῦσ, καὶ ἐμ τῆν τεισ σόρωμ ζώωμ ἔδωκε τῆσ ἑπτὰ ἀγγέλοισ ἑπτὰ φιάλασ χρυσοῦσ γεμούσασ τὸ θυμοῦ τὸ θεοῦ τὸ ζῶντ' εἰσ τὸν αἰῶνα τῆν αἰώνωμ. καὶ ἔγεμίσθη ὁ ναὸσ καπνῶ ἐκ εφί δόξησ τὸ θεῶν καὶ ἐκ εφί δυνάμειωσ αὐτοῦ. καὶ οὐδεὶσ ἠδύνατο εἰσελθεῖν ἐν τῷ ναῷ, ἀλλ' ἔκλεισθη ἡ θύρα εἰσ τὸ ναὸσ ἑπτὰ πλεγὰσ τῆν ἑπτὰ ἀγγέλωμ.

καὶ

falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, & uindemia botros terræ, quoniam maturæ sunt uuæ eius. Et misit angelus falcem suam acutam in terram, & uindemiauit uineam terræ: & misit in lacum iræ dei magnum, & calcatus est lacus extra ciuitatem, & exiuit sanguis de lacu, usque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.

Et uidi aliud signum in cælo magnum & mirabile, angelos septem, habentes plagas septem nouissimas, quoniam in illis consummata est ira dei. Et uidi tanquam mare uitreum mixtum igni, & eos qui uictoriam reportarant de bestia & de imagine eius, & de numero nominis eius, stantes super mare uitreum, habentes citharas dei, & cantant canticum Mosi serui dei, & canticum agni, dicentes: Magna & mirabilia sunt opera tua domine deus omnipotens, iustæ, & ueræ sunt uix tuæ rex sanctorum. Quis non timebit domine, & magnificabit nomen tuum? Quia solus pius es, quoniam omnes gentes uenient & adorabunt in conspectu tuo, quoniam iudicia tua manifestata sunt. Et post hæc uidi, & ecce apertum est templum tabernaculi testimonij in cælo, & exierunt septem angeli habentes septem plagas, de templo, uestiti lino mundo & candido, & præcincti circa pectora zonis aureis. Et unum ex quatuor animalibus dedit septem angelis septem phialas aureas, plenas iracundiæ dei uiuentis in sæcula sæculorum. Et impletum est templum fumo à maiestate dei, & de uirtute eius, & nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ septem angelorum.

xv

Et

καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τῆς ναοῦ, λε-
 γούσης τῆς ἐπὶ ἀγγέλοις, ὑπάγετε, ἐκχέετε
 τὰς φιάλας τῆς θυμῶν εἰς τὴν γῆν. καὶ ἀπῆλθεν
 πρῶτος, καὶ ἔρξε εἰς τὴν φιάλῃ αὐτῆς ἐπὶ τὴν
 γῆν, καὶ ἐγένετο ἔλκος κακὸν καὶ πονηρὸν εἰς
 τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τῆς
 θηρίου. καὶ οἱ τὸν πῦρ εἰκόνα προσκυνού-
 ντες αὐτοῦ. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἔρξε
 εἰς τὴν φιάλῃ αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν,
 καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυ-
 χὴ ζῶσα ἀπέθανεν ἐν τῇ θάλασσῃ. καὶ ὁ
 τρίτος ἄγγελος ἔρξε εἰς τὴν φιάλῃ αὐ-
 τοῦ εἰς τοὺς ποταμούς καὶ εἰς τὰς πηγὰς
 τῶν ὑδάτων, καὶ ἐγένετο αἷμα. καὶ ἤκου-
 σα τῶν ἀγγέλων, λέγοντων, δίκαιος κύ-
 ριος εἶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ὄσιος, ὅτι ταῦ-
 τα ἐκρίνας, ὅτι αἷμα ἁγίων καὶ προφητῶν
 ἔρξεον, καὶ αἷμα αὐτῶν ἐδίωκεν παῖ-
 ἀξιοὶ γὰρ εἶσι. καὶ ἤκουσα ἄλλο ἐκ τῶν θυ-
 σιασθῆναι, λέγοντων. καὶ κύριε ὁ θεὸς ὁ παν-
 τοκράτωρ, ἀληθινὰ καὶ δίκαια αἰ κρίσεις
 σο. καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἔρξε εἰς τὴν
 φιάλῃ αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον. καὶ ἐδόθη αὐ-
 τῷ καυματίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρὶ. ὅ-
 τι καυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καὶ μα μέγα.
 καὶ ἐβλασφήμησαν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, τῶ
 ἔχοντων ἔξουσίαν ἐπὶ τὰς πλῆγὰς ταύ-
 τας. καὶ οὐ μετενόησαν θῆναι αὐτῶν δό-
 ξα. καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἔρξε εἰς τὴν
 φιάλῃ αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου, καὶ
 ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη καὶ ἐ-
 μασῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τῶ πόνου,
 καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ
 τῶ πόνου αὐτῶν, καὶ ἐκ τῶ ἐλπίων αὐτῶν,
 καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶ ἔργων αὐτῶν. καὶ
 ὁ ἕκτος ἄγγελος ἔρξε εἰς τὴν φιάλῃ αὐ-
 τῆς ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγα τὸν εὐφράτην.
 καὶ ἔρξε ἡρᾶν τὸ ὕδωρ, ἵνα ἐτοιμαθῆ ἡ ὁδὸς
 τῶ βασιλέων τῶ ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου.
 καὶ εἶδον ἐκ τῶ σόματῶ τῶ δράκοντος, καὶ
 ἐκ τῶ σόματῶ τῶ θηρίου, καὶ ἐκ τῶ σόματος

τῶ

Et audiui uocem magnam de tem-
 plo, dicentem septem angelis: Ite, effun-
 dite (septem) phialas iræ (dei) in terrā. Et
 abiit primus (angelus) & effudit phia-
 lam suam in terrā, & factum est uulnus
 malum ac noxium in homines, qui ha-
 bebant characterem bestię, & in eos
 qui adorabant imaginem eius. Et se-
 cundus angelus effudit phialam suam
 in mare, & factus est sanguis tanquam
 mortui, & omnis anima uiuens, mortua
 est in mari. Et tertius angelus effudit
 phialam suam in flumina, & in fontes
 aquarum, & factæ sunt sanguis. Et au-
 diui angelum dicentem: Iustus es do-
 mine, qui es, & qui eras, & sanctus, quia
 hæc iudicasti, quia sanguinem sancto-
 rum & prophetarum effuderunt, &
 sanguinem eis dedisti bibere: Digni
 enim sunt. Et audiui alterum dicen-
 tem: Etiam domine deus omnipotens,
 uera & iusta iudicia tua. Et quartus an-
 gelus effudit phialam suam in solem,
 & datum est illi æstu affligere homi-
 nes per ignem. Et æstuauerunt homi-
 nes æstu magno, & blasphemauerunt
 nomen dei habentis potestatem super
 has plagas, neque egerunt pœniten-
 tiam ut darent illi gloriam. Et quintus
 angelus effudit phialam suam super
 sedem bestię, & factum est regnum
 eius tenebrosum, & commanducaue-
 runt linguas suas præ dolore, & conui-
 ctijs affecerunt deum cœli præ dolori-
 bus suis & ulceribus suis, nec resipue-
 runt ab operibus suis. Et sextus ange-
 lus effudit phialam suam in flumen
 illud magnum Euphraten, & siccata
 est aqua ut præpararetur uia regum
 ab ortu solis. Et uidi ex ore draconis,
 & ex ore bestię, & ex ore pseudopro-
 & phetæ

τῶν ἑνὸς προφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρα
 τα ὅμοια βατράχοις . Εἰσι γὰρ πνεύματα
 δαιμόνων ποιοῦντα σημεῖα ἐκπορεύεσθαι ἐπὶ
 τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ τῆς οἰκουμένης
 ὅλης σωμαγαγεῖν αὐτοὺς εἰς πόλεμον τῆς
 ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης τῆς δευτέρας πλανή-
 τοκράτορος Ἰδοὺ ἔρχομα ὡς κλέπτει . Μα-
 κάρη ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια
 αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῆ, ἢ βλέπω-
 σι πλὴν ἀκαθαρσίας αὐτοῦ, καὶ σωθήσεται
 αὐτὸς εἰς τὸν τόπον τὸν καλεόμενον ἑβραϊ-
 στί ἄρμαγεδών . καὶ ὁ ἑβδόμος ἄγγελος ἔξελ-
 χε πλὴν φιάλῃ αὐτοῦ εἰς τὸν αἴρα . Ἐξῆλ-
 θε φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου, λέγον-
 σα, γέγονε . καὶ ἐγένοντο φωναὶ ἢ βρονταὶ
 καὶ ἄστρα παύει, Ἐσασμός ἐγένετο μέγας, οἷος
 οὐκ ἐγένετο ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐγένοντο, Ἐ-
 πί τῆς γῆς, τηλικούτῃ σασμός οὕτως
 μέγας . καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἢ μεγάλη εἰς
 τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον .
 καὶ βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον
 τοῦ θεοῦ δοῦσα αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου
 τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ . πᾶσα νῆστος
 ἔφυγε καὶ ὄρη οὐκ ἐνεδέχθησαν . καὶ χάλυ-
 ζα μεγάλη ὡς ταλαντῶνα καταβάνα ἐκ
 τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐβλα-
 σφήκησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πλῆ-
 γῆς τῆς χαλάσεως, ὅτι μεγάλη ὄστρη ἢ πλη-
 γὴ αὐτῆς σφοδρὰ .

καὶ ἦλθεν εἰς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων,
 τῶν ἔχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας, καὶ ἐλάλη-
 σέ μετ' ἐμοῦ, λέγων μοι, δεῦρο, δεῖξω σοι
 τὸ κρῖμα τῆς πόρνῆς, τῆς μεγάλης, τῆς κα-
 θκμένης ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν, μετ' ἧς ἐπόρ-
 νησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύθη-
 σαν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς οἱ πα-
 τοικοῦντες πλὴν γυναικῶν . καὶ ἀπώεγκέ με εἰς
 ἔρημον ἐν πνεύματι . καὶ εἶδον γυναικὰ
 καθκμένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον
 ὀνομάτων βλασφημίας, ἔχον κέρατα δέ-
 κα . καὶ ἡ γυνὴ ἢ περιβεβλημένη πορφύρα
 καὶ

phetae (exire) spiritus tres immundos in
 modum ranarum . Sunt enim spiritus
 daemoniorum facientes signa , ut proce-
 dant ad reges totius terrae ad congre-
 gandum illos in praelium diei illius ma-
 gni dei omnipotentis . Ecce uenio sicut
 fur . Beatus qui uigilat & custodit uesti-
 menta sua , ne nudus ambulet , & ui-
 deant turpitudinem eius . Et congrega-
 uit illos in locum qui uocatur Hebraice
 Armageddon . Et septimus angelus ef-
 fudit phialam suam in aërem , & exiuit
 uox (magna) de caelo à throno, dicens:
 Factum est . Et facta sunt fulgura & uo-
 ces, & tonitrua , & terræmotus factus est
 magnus , qualis nunquam fuit , ex quo
 homines fuerunt super terram, talis ter-
 ræmotus adeo magnus . Et facta est ci-
 uitas magna in tres partes , & ciuitates
 gentium ceciderunt . Et Babylon magna
 uenit in memoriam ante deum, ut da-
 ret illi calicem uini indignationis iræ suæ .
 Omnis insula fugit , & montes non sunt
 inuenti . Et grando magna sicut talen-
 tum descendit de caelo in homines , &
 blasphemauerunt deum homines pro-
 pter plagam grandinis , quoniam ma-
 gna facta est plaga eius uehementer .

Et uenit unus de septem angelis, xvii
 qui habebant septem phialas , & locu-
 tus est mecum, dicens mihi: Veni osten-
 dam tibi damnationem meretricis ma-
 gnæ , quæ sedet super aquas multas , &
 inebriati sunt qui inhabitant terram de
 uino prostitutionis eius . Et abstulit me
 spiritu in desertum . Et uidi mulierem
 sedentem super bestiam coccinam ple-
 nam nominibus maledicentiæ , haben-
 tem (capita septem , &) cornua de-
 cem . Et mulier erat circumdata purpura
 &

καὶ κόκκινω καὶ κεχρυσωμένῃ χρυσῷ, καὶ λίθῳ τιμίῳ, καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα χρυσοῦ ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ ἄμφω, γέμορον βδελυγμαίων καὶ ἀκαθάρτητων πορνείας ἄμφω, καὶ ἐπὶ τῷ μέτωπον ἄμφω ὄνομα γεγραμμένον μυστήριον, βαβυλῶν ἡ μεγάλη ἡ μητήρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμαίων τῆς γῆς. καὶ εἶδον πλὴν γυναικὰ μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων Ἰησοῦ. καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα. καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος. διὰ τί θαύμασας; ἐγὼ σοι ἐρῶ τὸ μυστήριον τῆς γυναικὸς, καὶ τῶν θυρίων τοῦ βασίλειου αὐτῆς, καὶ τῶν ἔχοντος τὰς ἐπὶ κεφαλῆς, καὶ τὰ δέκα κέρατα. θηρίον ὃ εἶδες, ἢ καὶ οὐκ ἔστι, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου, καὶ εἰς ἀπώλησιν ὑπάγει, καὶ θαυμάσουσιν οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλέποντες τὸ θηρίον, ὅτι ἢ καὶ οὐκ ἔστι (καὶ πόρριον) ὧδε ὀνοῦς, ὃ ἔχω σοφίαν. Αἱ ἐπὶ κεφαλαί, ὅσων εἰσὶν ἐπὶ αὐτῶν, ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπὶ αὐτῶν, καὶ βασιλεῖς ἐπὶ αὐτῶν εἰσιν. οἱ πάντες ἐπεσαν, καὶ ὁ εἰς ὄζει, ὁ ἄλλος οὐπω ἦλθε, καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μένειν. καὶ τὸ θηρίον ὃ ἢ καὶ οὐκ ἔστι, καὶ αὐτὸς ὄγδοός ὄζει, καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ ὄζει, καὶ εἰς ἀπώλησιν ὑπάγει. καὶ τὰ δέκα κέρατα, ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσιν. οἱ τινες βασιλείαν οὐκ ἔλαβον, ἀλλ' ἔλαβον ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβάνουσι μετὰ τὸ θηρίον. οὗτοι μίαν γνώμην ἔχουσι, καὶ πλὴν δαύαμιμ, καὶ πλὴν θίζουσίαν ἑαυτῶν τῷ θηρίῳ διαδιδώσουσιν. οὗτοι μετὰ τὸ ἀρνίου πολεμήσουσι, καὶ τὸ θηρίον νικήσει αὐτούς, ὅτι κύριος κυρίων ὄζει, καὶ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κλητοὶ, καὶ ἐκλεκτοὶ, καὶ πιστοί. καὶ λέγει μοι, τὰ ἴδουσα ἃ εἶδες, ἢ ἢ πόρριον κάθηται

& coccino, & inaurata auro, & lapide pretioso, & margaritis, habens poculum aureum in manu sua, plenum abominationibus & immundicia libidinis suæ. Et in fronte eius nomen scriptum, mysterium Babylon magna mater fornicationum, & abominationum terræ. Et uidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum, & de sanguine martyrum Iesu. Et miratus sum, cum uiderem illam, admiratione magna. Et dixit mihi angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum mulieris, & bestia quæ portat eam, quæ habet capita septem, & cornua decem. Bestia quam uidisti, fuit, & non est, & ascensura est de abyffo, & in interitum ibit, & mirabuntur inhabitantes terram: quorum nomina scripta non sunt in libro uitæ, à condito mundo, uidentes bestiam, quæ erat & non est. Et hic est mens, quæ habet sapientiam. Septem capita, septem montes sunt, super quos mulier sedet, & reges septem sunt. Quinque ceciderunt, unus est, & alius nondum uenit. Et cum uenerit, oportet illum breue tempus manere. Et bestia quæ erat, & non est, & ipse octauus est, & de septem est, & in interitum uadit. Et decem cornua quæ uidisti, decem reges sunt: qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tanquam reges una hora accipient cum bestia. Hi unum consilium habent, & uirtutem & potestatem suam bestia tradent. Hi cum agno pugnabunt, & agnus uincet illos: quoniam dominus dominorum est, & rex regum: & qui cum illo sunt uocati, & electi & fideles. Et dicit mihi: Aquæ quas uidisti, ubi meretrix sedet, populi & 2 sunt

ἄνθρωποι, λέγοντες. ὕμναι ὕμναι ἢ πόλις ἢ με-
γάλη ἐν ἣ ἐπλούδησαμ πάντες οἱ ἔχοντες
πλοῖα ἐν τῇ θαλάσῃ ἐκ φη τιμιότητι
αὐτῆς, ὅτι μίᾳ ὥρᾳ ἠρημώθη· εὐφραίνου ἐ-
πὶ αὐτῷ οὐρανῷ, καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, καὶ
οἱ προφῆται, ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρῖμα
ὑμῶν ἐξ αὐτῆς. καὶ ἤρμεις ἄγγελοὶ ἰχυ-
ρὸς λίθου ὡς μύλον μέγα, καὶ ἔβαλεν εἰς
τὴν θάλασσαν, λέγων, οὕτως ὀσμῆματι
βληθήσεται βαβυλὼν ἢ μεγάλη πόλις,
καὶ οὐ μὴ εὐρεθῆ ἔτι. καὶ φωνὴ κιθαρωδῶν
καὶ μουσικῶν, καὶ αὐλητῶν καὶ σαλπι-
στῶν, οὐ μὴ ἀκουθῆ ἔμ σοι ἔτι. καὶ πᾶς τε-
χνίτης πᾶσης τέχνης οὐ μὴ εὐρεθῆ ἔμ σοι
ἔτι. Ἐφωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουθῆ ἔμ σοι ἔτι.
καὶ φωνὴ νυμφίου Ἐ νύμφης οὐ μὴ ἀκου-
θῆ ἔμ σοι ἔτι. ὅτι οἱ ἔμποροὶ σὺ ἦσαμ οἱ με-
γιστὰν τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου
ἐπλανήθησαμ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐν αὐτῇ
αἷμα προφητῶν Ἐ ἅγιων εὐρέθη, καὶ πᾶν-
των ἥν ἔσφαγμῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα φωνὴν ὄχλου πολ-
λοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγοντος τὸ ἄλληλῆΐα, ἢ σω-
τηρία καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δόξα-
μις κυρίῳ τῷ θεῷ πατρὶ ἡμῶν, ὅτι ἀληθινὰ καὶ
δίκαια αἱ κρίσεις αὐτοῦ, ὅτι ἔκρινεν πῶν
πόρνον πῶν μεγάλων, ἧτις ἔφθισεν πῶν γῆν
ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἔζηδίκησε τὸ αἷμα
ἥν δούλων αὐτοῦ, ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῆς, Ἐ
διέτερον ἔρηκαν, ἀλληλῆΐα. καὶ ὁ κα-
πνὸς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας ἥν αἰῶνων.
καὶ ἔπεσαν οἱ πρεσβύτεροι οἱ. καὶ ἢ τὰ τέσ-
σαρα ζῶα, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ πατρὶ καὶ
δικμῶν ἐπὶ τῷ θρόνῳ λέγοντες ἄμην ἄλλη-
λῆΐα. καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἔζηθην, ἀνεί-
πε πῶν θεὸς ἡμῶν πάντες οἱ δούλοι αὐτοῦ, Ἐ
οἱ φοβούμενοι αὐτόν, καὶ οἱ μικροὶ καὶ οἱ
μεγάλοι. καὶ ἤκουσα φωνὴν ὄχλου πολ-
λοῦ, καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, Ἐ ὡς
φωνὴν βροντῶν ἰχυρῶν, λέγοντας ἄλλη-
λῆΐα, ὅτι ἐβασίλευσεν ὁ θεὸς ὁ παντοκρά-
τωρ.

gentes, dicentes: Væ uæ ciuitas illa magna
in qua diuites facti sunt omnes qui habe-
bant naues in mari de precijs eius, quo-
niam una hora desolata est. Exulta su-
per eam cœlum & sancti apostoli & pro-
pheta, quoniam iudicauit deus iudiciū
uestrum de illa. Et sustulit unus angelus
fortis lapidem quasi molarem magnū &
misit in mare, dicēs: Hoc impetu mittef
Babylon ciuitas illa magna, & ultra iam
nō inueniet. Et uox citharædorū & mu-
sicorum, & tibia canentium & tuba, non
audietur in te amplius, & omnis artifex,
cuiuscunq; artis non inuenietur in te am-
plius. Et uox molæ nō audietur in te am-
plius. (& lux lucernæ nō lucebit in te am-
plius) & uox sponsi & sponsæ nō audiet
posthac in te: quia mercatores tui erant
principes terræ: quia in ueneficijs tuis er-
rauerunt omnes gentes, & in ea sanguis
prophetarū & sanctorū inuentus est, &
omnium qui interfecti sunt in terra.

XIX

Post hæc audiui (quasi) uocē (magnā)
turbæ multæ in cœlo dicētis, alleluia. Sa-
lus & honor, & gloria, & uirtus domino
deo nostro est: quia uera & iusta iudicia
eius, quia iudicauit de meretrice magna,
quæ corrupit terram prostitutione sui, &
uindicauit sanguinem seruorū suorū de
eius manu. Et iterum dixerunt, alleluia.
Et fumus ascendit in sæcula sæculorum.
Et ceciderunt uiginti quatuor seniores, &
quatuor animalia, & adorauerunt deum
sedentē super thronum, dicentes: Amen
alleluia. Et uox de throno exiuit (dicens)
Laudem dicite deo nostro omnes sancti
eius, & qui timetis eum pusilli & ma-
gni. Et audiui uocem turbæ multæ, & si-
cut uocem aquarū multarū, & sicut uocē
tonitruorū magnorū, dicentiū, alleluia:
qm̄ regnauit (dñs) deus (noster) om̄ipo-
tens.

λωμ, & μικρῶν ἢ μεγάλων. καὶ εἶδον τὸ θη-
ρίον, & τὸς βασιλεῖς τῆ γῆς, καὶ τὰ στρατεύ-
ματα αὐτῶν συναγμένα ποιῆσαι πόλεμον
μετὰ τοῦ καθήμενου ἐπὶ τοῦ ἵππου, καὶ μετὰ
τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ. & ἐπιάθη τὸ θηρί-
ον, καὶ μετὰ τῆς τοῦ ψευδοπροφήτης ὁ ποιῆ-
σας τὰ σημεῖα ἐνώπιόν αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλά-
νησε τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου,
καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. ζῶν-
τες βληθήσονται δι' ἄνους ἐν πλῆθι λίμνῶν τοῦ
ποταμοῦ τῶν κακομένων ἐν τῷ θλίψαι. καὶ οἱ λοι-
ποὶ ἀπεικτανθήσονται ἐν τῇ ῥομφαίᾳ καθήμε-
νου ἐπὶ τοῦ ἵππου, τῇ ἐκπορευομένῃ ἐκ τοῦ στό-
ματός αὐτοῦ, & πάντα ὄντα ἐχορτάθη-
σονται ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.

καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ ἔχοντα πλῆθος κλεῖδα φθίνουσαν, &
ἀλυσιν μεγάλην ἐπὶ πλῆθος χεῖρα αὐτοῦ. καὶ
ἐκράτησε τὸν δράκοντα τὸν ὄφιν τὸν ἄρ-
χάϊον, ὃς ὄξει διὰ βολῆς καὶ σατανᾶς, καὶ
ἔδρασε αὐτὸν χίλια ἔτη, καὶ ἔβαλεν αὐτὸν
ἐν πλῆθος ἄβυσσον, καὶ ἔδρασε αὐτὸν, & ἐσφρά-
γισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανήσῃ τὰ
ἔθνη ἔτι, ἄχρι πελεθῇ χίλια ἔτη. καὶ μετὰ
τὰῦτα δεῦρ' αὐτὸν λυθῶσι μικρὸν χρόνον. &
εἶδον θρόνους καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ
κρίματα ἐδόθη αὐτοῖς, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν
πεπλεκισμένων διὰ τὸ πλῆθος μαρτυρίαν Ἰησοῦ,
καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ οἱ τινες οὐ
προσεκώνησαν τῷ θλίψαι, οὔτε πλῆθος εἰκόνα
αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ
μέτωπον αὐτῶν, & ἐπὶ πλῆθος χεῖρα αὐτῶν,
& ἔζησαν, & ἐβασίλευσαν μετὰ χριστοῦ
χίλια ἔτη. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέ-
ζησαν ἕως τελεθῇ τὰ χίλια ἔτη ἄχρι, αὐ-
τῆς ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη. μακάριος & ἅγι-
ος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῆς πρώτης,
ἐπὶ τούτων ὁ θάνατος ὁ δευτέρος οὐκ ἔχει
δύνασιν, ἀλλ' ἐσόντων ἡμεῖς τοῦ θεοῦ, &
τοῦ χριστοῦ, & βασιλεύσουσι μετ' αὐτοῦ χί-
λια ἔτη. καὶ ὅτε ἐτελεθῆσιν τὰ χίλια ἔτη,
λυθήσεται

& pusillorum ac magnorum. Et uidi be-
stiam & reges terræ, & exercitus eorum
cōgregatos ad faciendum prælium cum
illo qui sedebat in equo & cum exercitu
eius. Et apprehensa est bestia, & cum il-
la pseudopropheta, qui fecit signa co-
ram ipso, in quibus seduxit eos qui ac-
ceperunt characterem bestię, & qui ado-
rauerunt imaginem eius. Viui coniecti
sunt hi duo in stagnum ignis ardens sul-
phure: & cæteri occisi sunt gladio seden-
tis super equum, qui procedit ex ore
ipsius, & omnes aues saturatæ sunt car-
nibus eorum.

Et uidi angelum descendentem de XX
cælo, habentem clauem abyssi, & cate-
nam magnam in manu sua. Et appre-
hendit draconem serpentem antiquum,
qui est diabolus & satanas, & ligauit
eum per annos mille, & misit eum in
abyssum, & clausit eum, & signauit su-
per illum, ut non seducat amplius gen-
tes, donec consummentur mille anni.
Et post hoc oportet illum solui modi-
co tempore. Et uidi sedes, & sederunt
super eas, & iudicium datum est illis: &
animas decollatorum propter testimo-
nium Iesu, & propter sermonem dei,
& qui non adorauerunt bestiam, neque
imaginem eius, nec acceperunt chara-
cterem eius in frontibus suis, aut in ma-
nibus suis: & uixerunt, & regnauerunt
cum Christo mille annis. Cæteri uero
mortuorum non reuixerunt, donec con-
summentur mille anni. Hæc est resur-
rectio prima. Beatus & sanctus qui ha-
bet partem in resurrectione prima. In
his secunda mors non habet potesta-
tem, sed erunt sacerdotes dei & Chri-
sti, & regnabunt cum illo mille annis.
Et cum consummati fuerint mille anni,
soluetur

λυθήσεται ὁ σατανὰς ἐκ τοῦ φυλακῆς αὐ-
 τῶν, καὶ ἔξειλεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ
 ἐν τέσσαρσιν ᾠκείαις τοῦ γῆς τὸν γὼν καὶ
 μαγὼν συναγαγῶν αὐτοὺς εἰς πόλεμον,
 ὡς ὁ ἀριθμὸς ὡς ἡ ἄμμοϋ τοῦ θαλάσσης.
 καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάττω τοῦ γῆς, καὶ
 ἐκύκλωσαν πῶν παρμεβολῶν τῶν ἀγίων καὶ
 πῶν πόλιμ πῶν ἡγαπημένων. καὶ κατέβη
 πῶν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέ-
 φηγεμ αὐτοὺς, καὶ δίαβολοῦ ὁ πλανῶν αὐ-
 τὺς ἐβλήθη εἰς πῶν λίμνῶν τοῦ πυρός, καὶ
 θεῖς, ὅπου τὸ θεῖον, καὶ ὁ φθὸς προφήτης,
 καὶ βασανισθῆσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς
 τὸς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, καὶ εἶδον θρόνον λευ-
 κὸν μέγαμ καὶ τὸν καθήμενον ἐπ' αὐτοῦ, ὃν
 ἀπὸ προσώπου ἐφυγεμ ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός,
 καὶ τόπῳ οὐκ εὐρέθη αὐτοῖς. καὶ εἶδον τὺς
 νεκροὺς μικροὺς καὶ μεγάλους ἐστῶτας ἐνώ-
 πτιον τοῦ θεοῦ, καὶ βιβλία ἡνοίχθησαν. καὶ βι-
 βλιον ἄλλο ἡνοίχθη, ὃ ὄζει τοῦ ζῶης, ἃ ἐκρίθη-
 σαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τῶν βι-
 βλίοις, καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ εἶδον ἡ δά-
 λασα τὺς ἐν αὐτῇ νεκροὺς, καὶ ὁ θάνατος,
 καὶ ὁ ἄδης εἶδον αὐτοὺς ἐν αὐτοῖς νεκροὺς, καὶ
 ἐκρίθησαν ἕκαστος καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ ὁ θά-
 νατος ἃ ὁ ἄδης ἐβλήθησαν εἰς πῶν λίμνῶν τῶν
 πυρός. οὗτος ὄζει ὁ δεύτερος θάνατος. ἃ εἶ-
 ττε οὐχ εὐρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ ζῶης γεγραμ-
 μένος, ἐβλήθη εἰς πῶν λίμνῶν τοῦ πυρός.

καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν και-
 νήν, ὃ γὰρ πρῶτος οὐρανός καὶ ἡ πρώτη γῆ
 παρῆλθεν, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστι. καὶ
 ἐγὼ ἰωάννης εἶδον πῶν πόλιμ πῶν ἀγίων ἱε-
 ρυσσάλημ καινὴν καὶ θῶν ἄνδρῶν, ἀπὸ τοῦ θεοῦ,
 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἡτοιμασμένῳ, ὡς νύμφῳ κε-
 κοσμημένῳ ὡς ἄνδρῳ ἄνδρῳ. καὶ ἤκουσα
 φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης.
 ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ
 σκηνώσεται μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ
 ἔσονται, ἃ αὐτὸς ὁ θεὸς ἔσται μετ' αὐτῶν θε-
 ῖς αὐτῶν, ἃ ἔλαλει ὁ θεὸς πῶν δάκρυον
 ἀπὸ

soluetur satanas de carcere suo, & exhibit
 ut seducat gentes quæ sunt super qua-
 tuor angulos terræ Gog & Magog, ut
 congreget eos in prælium, quorum nu-
 merus est sicut arena maris: & ascende-
 runt super latitudinem terræ, & circumie-
 runt castra sanctorum & ciuitatem di-
 lectam. Et descendit ignis à deo de cælo
 & deuorauit eos: & diabolus qui sedu-
 cebat eos, missus est in stagnum ignis
 & sulphuris, ubi & bestia & pseudopro-
 phetæ cruciabuntur die ac nocte in se-
 cula seculorum. Et uidi thronum ma-
 gnum candidum & sedentē super eum,
 à cuius conspectu fugit terra & cælum,
 & locus nō est inuentus eis. Et uidi mor-
 tuos magnos, & pusillos stantes in con-
 spectu dei, & libri aperti sunt: & alius
 liber apertus est qui est uitæ, & iudica-
 ti sunt mortui ex his quæ scripta erant
 in libris secundum opera ipsorum, &
 dedit mare mortuos, qui in eo erant,
 & mors & infernus dederunt eos, qui
 in ipsis erant, & iudicatum est de sin-
 gulis secundum opera ipsorum. Et in-
 fernus & mors coniecti sunt in stagnum
 ignis. Hæc est mors secunda. Et qui non
 inuentus est in libro uitæ scriptus, con-
 iectus est in stagnum ignis.

Et uidi cælum nouum, & terram XXI
 nouam. Primum enim cælum, & pri-
 ma terra abiit, & mare iam non est. Et
 ego Ioannes uidi sanctam ciuitatē He-
 rusalem nouam descendentem de cælo,
 à deo paratam, sicut sponsam ornatam
 uiro suo. Et audiui uocem magnam
 de throno, dicentem: Ecce tabernacu-
 lum dei cum hominibus, & habitabit
 cum eis. Et ipsi populi eius erunt, &
 ipse deus cum eis erit eorum deus. Et
 absterfurus est deus omnē lachrymam
 & s ab

ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν . καὶ ὁ θάνα-
 τος οὐκ ἔσται , οὔτε πένθος , οὔτε κλαυθρὸς ,
 οὔτε πένθος οὐκ ἔσται ἔτι , ὅτι τὰ πρῶτα ἀ-
 πῆλθοσαν . καὶ εἶπερ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ
 θρόνου . ἰδοὺ καὶ πάντα ποιῶ . καὶ λέγει
 μοι . γράψου , ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ καὶ
 πιστοὶ εἰσι . καὶ εἶπέ μοι . γέγονε , ἐγὼ εἰμι
 τὸ ἄ . καὶ τὸ ὦ . ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος . ἐγὼ
 εἶμι δὲ ἰσχυρὸς καὶ ἰσχυρὸς ἐκ τῆς παλαιᾶς
 καὶ τῆς νέης . ὁ νικῶν κληρονομήσει πάντα
 ταῦτα , καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεός , καὶ αὐτὸς ἔσται
 μοι ὁ θεός . θεοὶ οἱ θεοὶ , καὶ ἀπιστοὶ καὶ ἐβδελυ-
 γηθῆναι καὶ φονεῦσιν , καὶ πόρνοις , καὶ φαρ-
 μακεῦσιν καὶ εἰδωλολάτραις , καὶ πᾶσι τοῖς φει-
 δεῖσιν τῶν μέσων αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ κακο-
 μύλῃ κυρτῇ καὶ θείῳ , ὁ ὕψις δευτέρου θάνα-
 τος . ὁ ἦλθε πρὸς με εἰς τὸν ἔπη ἀγγέλων
 τῶν ἔχόντων τὰς ἐπιτάφιας τὰς γεμού-
 σαις τῶν ἐπιτάφων τῶν ἔχόντων . ὁ ἔλα-
 λησέν με ἐμοῦ , λέγων . δεῦρο δεῖξέ μοι πλὴν
 νύμφην τὴν ἀρνίον τὴν γυναικᾶ . ὁ ἀπώεγκέ
 με ἐν πνεύματι ἐπὶ ὄρεος μέγα καὶ ὑψηλόν ,
 καὶ ἔδειξέ μοι πλὴν πόλιν πλὴν μεγάλην , τὴν
 ἀγίαν ἱερουσαλήμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐ-
 ρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ , ἔχουσαν πλὴν πόλιν τὴν
 δεοῦ . καὶ ὁ φωνῆς αὐτῆς ὁμοίως λίθος τι-
 μιωτάτης ἰασπίδι κρυσταλλίζοντι , ἔχουσα τε-
 τᾶρα μέγα καὶ ὑψηλόν , ἔχουσα πυλῶ-
 νας . β . καὶ ἐπὶ ταῖς πυλῶσιν ἀγγέλους δώ-
 δεκα , καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα , ἃ ὕψις
 τῶν δώδεκα φυλῶν τῶν υἱῶν ἰσραὴλ . Ἄπαντα
 τὰς πυλῶνας τρεῖς , ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνας
 τρεῖς , ἀπὸ μεσημβρίας πυλῶνας τρεῖς , ἀπὸ
 δυσμῶν πυλῶνας τρεῖς , ὁ τετᾶρα φησὶ πό-
 λεως ἔχουσαν δεμελίους δώδεκα , καὶ ἐν αὐταῖς
 ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου .
 καὶ ὁ λαὸς μετ' ἐμοῦ εἶχε κάλαμον χρυ-
 σοῦ ἵνα μετρήσῃ πλὴν πόλιν , καὶ πύς πυλῶ-
 νας αὐτῆς , καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς . ὁ ἦ πόλις
 τετράγωνος καὶ ἴση , καὶ ὁ μήκος αὐτῆς ὡς
 ἔστι ὡς ὅσον καὶ τὸ πλάτος , ὁ ἐμέτρησεν πλὴν
 πόλιν

ab oculis eorum . Et mors ultra non erit ,
 neque luctus , neque clamor , neque dolor erit
 ultra , quia prima abierunt . Et dixit , qui
 sedebat in throno . Ecce noua facio omnia .
 Et dixit mihi : Scribe , quia hæc uerba fi-
 delia sunt & uera . Et dixit mihi : Factum
 est . Ego sum alpha & ω , initium & finis .
 Ego sitiēti dabo de fonte aquæ uiuæ gra-
 tis . Qui uicerit , possidebit omnia , & ero
 illi deus , & ipse erit mihi filius . Timidis
 autem & incredulis , & execratis , & ho-
 micidis , & scortatoribus , & ueneficis , &
 idololâtris , & omnibus mēdacibus pars
 illorum erit in stagno ardenti igne & sul-
 phure , quod est mors secunda . Et uenit
 ad me unus de septem angelis habenti-
 bus septē phialas plenas septem plagis
 nouissimis , & locutus est mecū , dicens :
 Veni & ostendam tibi sponsam uxo-
 rem agni . Et sustulit me spiritu in mon-
 tem magnum & altum , & ostendit mihi
 ciuitatem magnam , sanctam Hierusa-
 lem descendentem de cœlo à deo , ha-
 bentem claritatem dei . Et lumen eius si-
 mile lapidi pretiosissimo (tanquam la-
 pidi) iaspidi crystallizanti . & habebat
 murum magnum & altum , haben-
 tem portas duodecim , & in portis an-
 gelos duodecim , & nomina inscripta ,
 quæ sunt (nomina) duodecim tribuum
 filiorum Israël . Ab oriente portæ tres , ab
 aquilone portæ tres , ab austro portæ
 tres , ab occasu portæ tres , & murus ciui-
 tatis habens fundamenta duodecim , &
 in ipsis (duodecim) nomina duodecim
 apostolorum agni . Et qui loquebatur
 mecum , habebat mēsuram arundineam
 auream , ut metiretur ciuitatem & por-
 tas eius , & murum eius . Et ciuitas in
 quadro posita est , & longitudo eius tan-
 ta est , quanta & latitudo , & mensus est
 ciuitatem

πρόλιμ εν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σαδίων δώδεκα
 καχιλιάδων, τὸ μῆκος, καὶ τὸ πλάτος,
 καὶ τὸ ὕψος αὐτοῦ ἴσα ἐσίμ. καὶ ἐμέτρησε τὸ
 τεῖχος αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσα-
 ρων πενήκων, μέτρον ἀνδρώπου ὃ ἐστὶ ἀγγέ-
 λου. καὶ ἦν ἡ ἐνδομήσις τοῦ τείχους αὐτοῦ
 ἰάσπις, καὶ ἡ πόλις χρυσοῦ καὶ καθάρου ὁμοία
 ὑάλου καθάρου. καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους
 οὗτοι πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημέ-
 νοι. ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος ἰάσπις, ὁ δεύτε-
 ρος σάπφειρος, ὁ τρίτος καλκιδῶν, ὁ τέ-
 ταρτος σμάραγδος, ὁ πέμπτος σαρδόνυξ,
 ὁ ἕκτος σάρδιος, ὁ ἕβδομος χρυσόλιθος,
 ὁ ὄγδοος βηρίλλιος, ὁ ἔνατος τοπάσιος,
 ὁ δέκατος χρυσόπρασος, ὁ ἐνδέκατος ὑά-
 κινθος, ὁ δωδέκατος ἀμέθυστος. καὶ οἱ
 δώδεκα πυλώνες, δώδεκα μαργαρίται,
 ἀνά τις ἑκάστος τῶν πυλῶνων ἡμῶν ἐξ ἑνὸς μαρ-
 γαρίτου, καὶ ἡ πλατεῖα οὗ πόλεως χρυσοῦ
 καθάρου, ὡς ὑάλος διαφανῆς. καὶ καθάρου
 οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ. ὁ γὰρ κῆρτος ὁ θεὸς ὁ
 παντοκράτωρ ναὸς αὐτοῦ ἐστὶ, καὶ τὸ ἄρνιον. καὶ
 ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου, οὐδὲ οὗτις σε-
 λήνης ἵνα φαίνωσιν αὐτῇ. καὶ γὰρ δόξα τοῦ θεοῦ
 ἐφώτισεν αὐτῇ. καὶ ὁ λύχνος αὐτοῦ τὸ ἄρ-
 νιον. καὶ τὰ ἔδνη τῶν σωζομένων ἐν τῷ φω-
 τὶ αὐτοῦ περιπατήσουσι. καὶ οἱ βασιλεῖς οὗ
 τῆς φέρουσι πλὴν δόξαμ αὐτῶν εἰς αὐτὴν, καὶ
 πυλώνες αὐτῆς οὐ μὴ κλειθῶσιν ἡμέρας, νύξ
 γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ. καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐ-
 τὴν πλὴν τῶν κοινῶν καὶ ποιῶν βδέλυγμα καὶ
 ψεύδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βί-
 βλίῳ οὗ τῶν ἄρνιου.

καὶ εἶδε ἐμοὶ καθάρου ποταμὸν ὕδα-
 τος ζῶης λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευό-
 μενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ ἄρνιου.
 ἐν μέσῳ οὗ πλατείας αὐτῆς, καὶ τοῦ ποτα-
 μῶ ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν ξύλον ζῶης, ποιῶν
 καρπούς δώδεκα, ἡμίμια ἕνα ἑκάστος ἀ-
 ποδιδόντα καρπὸν αὐτοῦ. καὶ τὰ φύλλα
 τοῦ ξύλου εἰς θέραιάν τῶν ἐθνῶν, καὶ πᾶν
 κατανάθεμα

ciuitatem de arundine (aurea) per stadia
 duodecim milia, & longitudo & altitu-
 do & latitudo eius æqualia sunt. Et men-
 sus est murum eius centum quadragin-
 taquatuor cubitorum, mensura homi-
 nis quæ est angeli. Et erat structura mu-
 ri eius ex iaspide. Ipsa uero ciuitas au-
 rum mundum, similis uitro mundo, &
 fundamenta muri ciuitatis omni lapide
 pretioso ornata. Fundamentum pri-
 mum, iaspis: secundum, saphirus: ter-
 tium, calcedonius: quartum, smaragdus:
 quintum, sardonius: sextum, sardius: se-
 ptimum, chrysolitus: octauum, berillus:
 nonum, topazius: decimum, chrysopra-
 sus: undecimum, hyacinthus: duode-
 cimum, amethystus. Et duodecim portæ
 duodecim margaritæ sunt, per singulas,
 & singulæ portæ singulis margaritis, &
 platea ciuitatis aurum mundum, tan-
 quàm uitrum perlucidum. Et templum
 non uidi in ea. Dominus enim deus
 omnipotēs templum illius est & agnus.
 Et ciuitas non eget sole neque luna, ut lu-
 ceant in ea. Nam claritas dei illuminauit
 eam, & lucerna eius est agnus. Etambu-
 labunt gentes, quæ seruatae fuerunt in
 lumine eius, & reges terræ afferent glo-
 riam suam in illam. Et portæ eius non
 claudentur per diem. Nox enim nō erit
 illic. Non intrabit in eam aliquid quod
 inquinat, aut abominationem facit, &
 mendacium, nisi qui scripti sunt in libro
 uitæ agni. Et ostendit mihi purum
 fluuium, aquæ uiuæ, splendidum tanquæ
 crystallum, procedentem de sede dei &
 agni. In medio plateæ eius, & ex utra-
 que parte fluminis lignum uitæ affe-
 rens fructus duodecim, per menses sin-
 gulos reddens fructum suum, & folia
 ligni ad sanitatem gentium. Et omne
 maledictum

XXII

κατανάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι. καὶ ὁ θρόνος
 τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται. καὶ
 οἱ δούλοι αὐτοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ, καὶ
 ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα
 αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν, καὶ οὐκ ἔσται
 ἔσται ἐκθεῖ, καὶ χρεία οὐκ ἔχουσιν λύχνου,
 καὶ φωτὸς ἡλίου, ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτί-
 ζει αὐτούς, καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶ-
 νας τῶν αἰώνων. καὶ εἶπέ μοι, οὗτοι οἱ λό-
 γοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί. καὶ κύριος ὁ θε-
 ος τῶν ἀγγέλων προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγι-
 γελον αὐτοῦ δεῖξαι πῶς δούλοις αὐτοῦ ἀδ-
 γενέσθαι ἐν τάχει. ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ.
 μακάριοι οἱ τηροῦντες τοὺς λόγους τοῦ βιβ-
 λίου τούτου. καὶ ἐγὼ ἰωάν-
 νης ὁ βλέπων ταῦτα, καὶ ἀκούων. καὶ ὅτε
 ἤκουσα καὶ ἔβλεφα, ἔπεσα προσκυῖσασα
 ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἁγγέλου τοῦ θει-
 κνούντός μοι ταῦτα, ἔλεγε μοι. ὄρα
 μή, σώδουλόσ σου γάρ εἰμι ἔτι τῶν ἀδελ-
 φῶν σου προφητῶν, ἔτι τῶν τηρούντων τοὺς
 λόγους τοῦ βιβλίου τούτου. ἔλεγε μοι, ἔτι
 προσκύνου μοι. ἔλεγε μοι, μὴ σφραγίσῃς τὴν
 προφητείαν τοῦ βιβλίου τούτου. ὅτι καιρὸς
 ἐγγύς ἐστι. ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι.
 ὁ ῥυπῶν, ῥυπασάτω ἔτι. ὁ δίκαιος δικαιο-
 κητέω ἔτι. ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι. ἢ ὁ
 μισθός μου μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναί ἐκάστω ὡς
 τὸ ἔργον αὐτοῦ ἔσται. ἐγὼ εἰμι τὸ α. καὶ τὸ ω.
 ἀρχὴ, ἔτι τέλος, ὁ πρῶτος, καὶ ἔσχατος.
 μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολάς αὐ-
 τῶν, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ
 ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τοῖς πνεύμασι
 εἰσελθῶσιν εἰς τὴν πόλιν. ἔξω δὲ οἱ κύνες
 καὶ οἱ φαρμακοὶ, καὶ πόρνοι, καὶ οἱ φονεῖς,
 καὶ οἱ εἰδωλόλατροι, καὶ πάντες οἱ φιλῶντες
 καὶ ποιοῦντες ψεῦδος. ἐγὼ ἰησοῦς ἔπεμψα
 τὸν ἄγγελόν μου μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα
 ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγὼ εἰμι ῥίζα, καὶ γένος
 δαβὶδ, ὁ ἀστὴρ λαμπρὸς καὶ ὀρθρινός. καὶ
 τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν, ἔλθε. καὶ
 ὁ ἀκούων

maledictum non erit amplius, sed sedes
 dei & agni in illa erunt, & serui eius ser-
 uient illi. Et uidebunt faciem eius, & no-
 men eius in frontibus suis. Et nox ul-
 tra non erit, & non egent lumine lu-
 cernæ, neque lumine solis, quoniam do-
 minus deus illuminat illos, & regna-
 bunt in sæcula sæculorum. Et dixit mihi:
 Hæc uerba fidelia sunt, & uera. Et do-
 minus deus sanctorum prophetarum
 misit angelum suum ostendere seruis
 suis, quæ oportet fieri cito. Et ecce uenio
 uelociter. Beatus qui custodit uerba pro-
 phetiæ libri huius. Et ego Ioannes qui
 audiui & uidi hæc. Et postquam au-
 disse & uidisse, cecidi ut adorarem
 ante pedes angeli, qui mihi hæc osten-
 debat. Et dicit mihi: Vide ne feceris. Con-
 seruus enim tuus sum, & fratrum tuorum
 prophetarum, & eorum qui seruant uer-
 ba (prophetiæ) libri huius. Deum adora.
 Et dicit mihi: Ne obsignaueris uerba
 prophetiæ libri huius. Tempus enim
 propè est. Qui nocet, noceat adhuc: &
 qui sordidus est, sordescat adhuc: & qui
 iustus est, iustificetur adhuc: & sanctus
 sanctificetur adhuc, & ecce uenio cito, &
 merces mea mecum est, ut reddam uni-
 cuique ut opus illius erit. Ego sum al-
 pha & ω, primus & nouissimus, prin-
 cipium & finis. Beati qui seruant man-
 data illius, ut sit potestas eorum in li-
 gno uitæ, & per portas intrent in ciui-
 tatem. Foris autem canes & uene-
 fici, & impudici, & homicidæ, & idolis
 seruientes, & omnis qui amat & facit
 mendacium. Ego Iesus misi angelum
 meum ut testificaretur uobis hæc in
 ecclesijs. Ego sum radix & genus Da-
 uid, stella splendida & matutina. Et
 spiritus & sponsa dicunt, ueni. Et qui
 audit

ἀκὼν εἰπάτω, ἐλθέ· καὶ ὁ θιψὼν ἐλθέτω. καὶ ὁ διψῶν, λαμβανέτω τὸ ὕδωρ ζωῆς δωρεάν. συμμαρτυροῦμαι γὰρ παντὶ ἀκούοντι τοὺς λόγους προφητείας βιβλίου τούτου. εἴ τις ἐπιτιθῆ· πρὸς ταῦτα, ἐπιθήσει ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν βιβλίῳ τούτῳ. καὶ εἴ τις ἀφαιρῆ ἀπὸ τῶν λόγων βιβλίου τῆς προφητείας ταύτης, ἀφελῆ ὁ θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ βιβλου ζωῆς, καὶ πόλεως ἁγίας, καὶ τῶν γεγραμμένων ἐν βιβλίῳ τούτῳ. λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα, ναὶ ἔρχομαι ταχύ. ἀμήν, ναὶ, ἔρχου κύριε Ἰησοῦ. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

audit dicat, ueni. Et qui sitit, ueniat: & qui uult, accipiat aquam uitæ gratis. Contestor enim omni audienti uerba prophetiæ libri huius. Si quis apponuerit ad hæc, apponet deus super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de uerbis libri prophetiæ huius, auferet deus partem eius è libro uitæ, & à ciuitate sancta, & ex his quæ scripta sunt in libro isto. Dicit qui testimonium perhibet istorum. Etiam uenio cito. Amen, etiam: ueni domine Iesu. Gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus uobis. Amen.

FINIS NOVI TESTAMENTI TOTIVS, AD GRÆCAM VERITATEM, VETVSTISSIMORVMQVE CODICVM LATINORVM FIDEM, ET AD PROBATISSIMORVM AVTHORVM CITATIONEM ET INTERPRETATIONEM RVRSVS ACCVRATE RECOGNITI, OPERA STUDIOQVE DES. ERASMI ROTEMODAMI THEOLOGIAE PROFESSORIS. ANNO M. D. XVIII.

Τ Ω Θ Ε Ω Δ Ο Ξ Α :

IO. FROBENIVS

LECTORI S.

Des. Erasmus

Solut labor
rauit.Labor omniū
molestissim⁹,
odiosissim⁹
misque.Corpore labor
rauit Hercu-
les, nō animo.Bruno Amor
bacchius.
Basilius.
Iacobus
Nepos.Opus non in-
strumenti.

VEMADMODVM hanc posteriorem æditionem accuratius multo recognouit & copiosius locupletauit Camillus ille rei literariæ tam sacrae quæ pphanæ, DES. ERASMVVS ROTERODAMVS compater noster, ita de bonis atque adeo Christianis omnibus & omni posteritate meritis, ut ille quondam de Romanis & suo sæculo tantum: sic & nos operam dedimus, ut castigatior & nitidior in lucem prodiret, ac quantum ad nos etiam attinet, priorem longe uinceret. Sed enim fuit illi soli quicquid laboris erat, exhauriendum: inspiciendi ueterum interpretum codices, exemplaria Græca conferenda, annotanda multa, mutanda quædam, adijcienda plurima, uidendum quid hic secutus, eccur ab alijs ille dissentiret: ad singulas denique syllabas ferè subsistendum, & in minutijs hæsitandum. Qui labor tantum habet molestiæ, tantum tædij, ut nullum sit ingenium quamlibet adamantinum quod non infringat: nullum tam uegetum, cui non lassitudinem asserat, nullum denique tam acre quod non obtundat. Felicis sanè est ingenij imò diuini, cum in tam multa distraharis, adhuc tamen tibi constare: & sic in omnibus satisfacere, quasi in singulis tantum labores. Et adhuc Herculem miramur, qui lacertis & corporis robore cum monstris depugnando, cælum meruerit, & non potius ob cælestis animi cælestis labores summis Erasmus laudibus prosequimur? Melius nobiscum actum est, quibus licuit laborem nostrum cum alijs communicare. Siquidem utrique Amor bacchij Bruno & Basilius uiri doctissimi & nostri amantissimi, bona fide nos adiuuerunt. id quod illis nouum non est. Præterea Iacobus Nepos utriusque literaturæ nō uulgariter peritus, memorabilem in hoc opere castigando diligentiam ostendit. Quibus meis adiutoribus gloriam adeo non inuideo, ut hijs omnē deberi ingenue fatear. neque enim placet quorundam uanitas, qui quod alienis partum est laboribus, suæ laudi falso uendicant. Curauimus & nos quod nostrum erat. Tu lector & auctori & nobis gratus esto. Bene uale, & memineris ex alijs quidem libris uel argutiam uel eloquentiam, uel rerum quarumlibet cognitionem, ex hoc solo felicitatem comparari posse. Basileæ. Nonis Febr.

ANNO M. D. XIX.

ANNOTATIO EORVM QVAE OPERARVM
INCVRIA SVNT COMMISSA.

Pag.6.uerf.20.in Paraclefi,pro transformet,lege transformet. pag.9.uerf.6.à fine.in Para-
clefi lege,si uere expectamus ab eo &c. pag.14.uerf.1.in Compendio lege,quatuor libris.
pag.36.uerf.29.in Compendio lege,His ferme praesidijs Christus (& post hunc apostoli)
Iudaica gentis expugnauit &c. Pag.17.uerf.11. δικον lege δικον. eadē. uerf.22. id,superua-
cum est. pag.45.omissus est titulus graecus,κα περι της παραβάσεως της εν τολης του θεου. Item
pag.45. hic. μη περι των ημων zεβεδαιου. Item pag. 49. hic. μη περι των καλουμλιωμεις τον γα-
μομ. Itē pag.103.μβ περι σωπελειας. Itē pag. 135.ιδ περι του του της χηρας. Item pag. 156. μη
περι των γαλιλαιωμ ηου των εν τω σιλωαμ. Item pag. 224. ιδ περι του νιπηςος. pag. 157. lege in
titulo,μη περι του επερωτησαντος ει &c. pag.66.uerf.10. lege uenerūt. pag.74. uerf.14. lege.
Et ueniunt. pag.67.lege κατα ματθαιου,secundum Matthaeum. pag.81.in titulo graeco le-
ge ιγ περι του αιμορροισης. pag.96.uerf.18.eadem.uerf.22. Item pag.98.uerf.18.eadem.uerf.
30. Item pag.111.uerf.34. lege Hierosolyma. pag.103.uerf.9. lege colummanda. pag.104.
uerf.15.lege adent.105.uerf.penultimo lege,ut edas pascha. pag.112.uerf.31.lege, Cum sur-
rexisset autem Iesus,mane primo die sabbati apparuit &c. pag.114.uerf.1.lege βιος του λοκα
κατα σωφρονιου. pag.119.lege,secundum Lucam. pag.139.143.145.149.& 159.lege in titulo,
κατα λουκαμ,secundum Lucam. pag.144.uerf.24.lege,Laniauit. pag.192.uerf.22.lege,
Dicit eis &c. pag.216.uerf.3.lege, ita & ego. pag.220.uerf.31. ita distingue.inter se, in tem-
plo. pag.413.lege in titulo, In epistolam ad Ephesios argumentū Erasmi. pag.429.uerf.6.
lege γεννωσα. pag.443.& 445. in titulo lege,ad Thessalonicenses prima. pag.455.lege in
titulo,Ad Timotheum prima. pag.531. uerf.21. ο ημ. aliud exemplar habet ος ημ. pag.532.
uerf.10.lege,εγω ειμι. pag.543.uerf.1. Item pag.550.uerf.à fine.7. Item 559.uerf.37.lege,
μεσουρανισματα. pag.543.uerf.22.lege,ευρησουσιμ.eadem.uerf.23.lege,φενεται. 546.uerf.20.
lege,αφισουσι. pag.547.uerf.26.lege διαδηματα επτα. pag.548.uerf.27. lege ινα ταυτημ πο/
ταμοφρητομ. pag.549.uerf.23.lege εσφαγυλίου. pag.552.uerf.18.lege εσωτα. pag.556.uerf.
21.lege ορνεου.eadem.uerf.28.lege εξελθετε εξ αυτης ο. eadem.uerf.37. κερασαπε. alias τοσου του
δοτε. pag.557.uerf.15.ποσφυρου. alias ποσφυρας. eadem.uerf.18.lege χαλκου. pag.562.uerf.
à fine.2. lege αυτης. eadem.uerf. à fine.10.lege βορρα. pag.563.uerf.14.lege τοπασιου.

INDEX TERNIONVM.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk. a b c d e f g h
i k l m n o p q r s t u x y z A B C D E F G
H I K L M N O P Q R S T V x Y Z &.

Omnes sunt terniones,praeter &,qui est quaternio.

BASILEAE IN AEDIBVS IOANNIS FROBENII,
ANNO SALVTIS HVMANAE M. D. XIX.
MENSE MARTIO.

